Institutum Judaicum
Delitzschianum

עדות לישראל

מכ״ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים עח : ה.)
ואדברה בעדיותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קיט : מו.)

Vol. I. No. 1. ALFRED CENTRE, N. Y. תשרי. התרמ״ח.

דבר אל הקורא.

הקורא הנכבד! לפני זה שנתים ימים ומעלה העברתי הבשורה במחנה ישראל, אשר הנני להו״ל מכ״ע עברי, ושמו יהיה **עדות לישראל**. את המכ״ע הזה נדרתי לעשות לרגל מחנה יהודה ולהקדישו כלו לעמי ולנחלתו. ואשר כתוב היה על מצח המורעה, הוא אות הברית באמת, ביני ובין ישראל. כי תעודת המכ״ע הזה היא: להעיד על התורה ועל העבודה ועל כל סגלות האומה, ולהודיע גם דברי חכמה בינה ודעת. אך מבשולים ומעצורים רבים עמדו לי בדרך עד הזמן הזה, ולכן ישבתי בדד וארום.

ועתה תרה ותהלה לאבינו שבשמים, אשר ברחמיו העצומים הביאני עד הלום. והנני נותן היום לפניך את הגליון הראשון. תקותי ובטחוני אך ביהוה לברו, כי לא לבבודי לקחתי את העבודה הזאת על שכמי. כל מעשי אך לכבוד יוצרי מבטן, אלי מושיעי. יהי שמו מבורך לעולמועד.

להודיע באר היטב מגמתי ומחשבתי במכה״ע הזה, שאני נא, הקורא היקר, בהעתיקי מכתב. אשר הגיע לידי לפני זה ימים לא כבירים. בתשובתי למכתב זה תמצא פתרון נאמן וראית כל דעתי. בעו״ה יום . . . פה . . . התרמ״ו לפ״ב.

המעריך היקר: סלח נא לי בגשתי אליך במכתבי. הן אכנך ,,מעריך״ ארמך ולא ידעתיך עוד, כי לא נכברתי לראות את פניך ולדעת את שמך. זה שנתים ימים עברו מעת יצאה הבשורה במחנה ישראל, שגם בחצי הכדור הזה יופיע מכ״ע עברי ושמו יהיה ,,עדות לישראל״, מכ״ע עברי להעיד על התורה ועל העבודה ועל כל סגלות האומה, ולהודיע גם דברי חכמה בינה ודעת. [כן הם דברי המורעה] אמנם לשון המורעה היא לשון אלה, אשר האביר בסופרי ישראל, פרץ סמאלענסקין עה״ש, כנה אותם ,,מתקני עולם במלכות שדי״, אלה הם המאמינים בישוע הנצרי ומחזיקים בבריתו, הברית החדשה, המתאמצים בכל יכלתם להסיר ולהדיח גם שאר אחיהם, בני עמם, המחזיקים עוד בתורת רת הרבנים ולהביאם תחת כנפי משיחם, בכל זה אירה ולא אבוש, אשר מאוד התענגתי על המורעה, כי המו״ל אותה — לא אדע מרוע כסה שמו — הנהו כותב שפת עבר באחד גדולי מליצתי, בעלי לשון עבר, ברור

Institutum Judaicum
131/52
Delitzschianum

הוה. ולפי משפטי, לבי לב יהודי נאמן לעמו, כי מרי דבתו בעמו להבת אש אהבה יצאת מתוך גרונו. לכן מאוד שמחתי למכ״ע וה, ובמיחל אל יורה ומלקוש יחלתי לקראת הגליון הראשון והנה ימים עברו, חדשים חלפו, שנים גוו, ועוד לא הגיע הגליון הראשון. מה זה ומדוע זה ככה? ועתה אם אתה הנך המעריך ומבחבי זה יגיע לידך, הראה נא לי חסדך ואמתך והשב לי תשובה נאמנה לשאלותי אלה: (א) מה היתה המטרה אשר אליה כוננת? אם באמת לפרוש רשת יצאת, ולצור נפשות בני ישראל במצודת דת משיחך היתה מגמתך, כאשר רבים הוציאו דבה עליך, ואך כאשר ראית כי מחשבתך לא תקום ולא תהיה, וכי לא תצלח בדרך ואת, אשר בחרת, תפלת הרשת מידך, והמצודה השלכת אחר גוך, או אך טוב וחסר מחשבותיך על ישראל ורק מסבות שונות אחרות השלכת את הרעיון ממך להוציא לאור המכ״ע היוא. (ב). אם להפיץ רעות דת משיחך במתנה העברים יצאת, אתפלא ואשוב אתפלא הפלא ופלא. מדוע אתה מקשה ללרות? מדוע לא ישיטו לך אחיך בעלי ברה״ח יד לעזרה? הלא עשירים הם ומפורים אוצרית בסף כעפר לאכוף אכפסוף אנשים רקים ופיחזים, שפלי רוח, בנים לא אמון בם, אשר במחיר קשימה אחת יתנו כל כבודם ונהלתם, ולהם הם משמיעים תורתם, אף כי כל דבריהם הם לשומעים כדברי הספר החתום. לו חכמו השכילו ויתמכו ידיך בעשותך דבר גדול כזה באמת, בהוציאך לאור מכ״ע עברי, אשר כח ואון לי בלשונך. המלהיבה לב ונפש. ומי יודע אם לעת כזאת לא הגיע ליד הרבה מאחינו בני״י ורבים התענגו עליו במוני, לו הופיע המכ״ע בבל משך הימים האלה?. (ג). מדוע במורעתך, אשר שלחת על פני הבל חיצה לפני זה שנתים ומעלה, לא באדת מי אתה ומה חייך?. מדוע מבכה אתה את שמך? הן דרך הדור החדש הזה לכבד את השם. אם המחבר קנה שם לו, או יחצו בני הדור לקרא את ספריו ואם לא, או ימאסו בספרו ולא יקראוהו. אם זאת מרה היא או אינה, לא לשפוט יצאתי. אך כן הוא. לכן אם איש נאמן לעמך באמת הנך, מדוע מסתתר אתה?. אם קנית שם במחנינו, בא נא בבח שמך, למען לא תיגע לריק ולא תלד לבהלה, למען יקרא כל איש, אשר גליוניך יבואו לידו, את דבריך ולא ישליכם. כל עוד לא תעשה זאת, כל עמלך אך לחנם וכל דבריך יהיו לאפס ואין, כי לרוח תזרעם ורוח ישאם. — סלח לי לאשר הכבדתי עליך מלי. בטח, אשר דברי אלה יצאו מלב מכבדך גם כי אינו מכירך . . . . .

שאלות כאלה באו רבות לידי ואני בחרתי להעתיק המכתב הזה, מאשר הוא האחרון מכלם ומאשר רוח איש משכיל, בעל לב טוב ואוהב אמת, מדברת מתוך גרונו.

ואלה הם הדברים אשר השיבותי. אחי היקר והנכבד!

דבריך החיוני וישקו את עצמותי מים חיים, כי דברים בעתם הם. תוחלתי הממושכה זה שנתים ומעלה, היתה לי לנסין גדול. יום יום קויתי, ומחדש לחדש יחלתי, עד כמעט כלו עיני מיחל ועצמותי יבשו מתקוה. אך ד׳ ברחמיו העצומים חמל עלי ולא נתנני לנפול. ד׳ שמע את תפלתי ויקח את תחנתי וישלח עזרו מקודש ובגבי ישע הלבישני. ועתה כבר הוכן הכל, האותיות והכלים האחרים נקנו, את אהלי תקעתי

במקום נאמן ואת מלאכתי החלותי. אך עוד לבי חרד ויראי, פן ברי ריק יהיה יגיעי, והנה דבריך באו, ויהנקו את רוחי עד למאוד, לכן מכל לבי הנני נותן תודה לך לכל דבריך הנעימים. אך גם את האמת לא אוכל להכחיד תחת לשוני. כי מאשר נעימים מאוד דבריך, לכן שאלתך הראשונה כחרה סתומה יחתומה היה לי. מכל דבריך שפטתיך לאיש אוהב אמת ואדם, גם אם לא כמחשבותיך מחשבותיו. וא״כ, איכה ומדוע שננה לשונך כחץ לפצוע לב איש, אשר, לפי דבריך, מכבדו ומוקירו אתה? הן באמרך ,,דת משיחך״ גליח דעת משפטך החרוץ עלי, אשר אני אחד מאלה המאמינים בבריח ההדשה, אשר כרת ד׳ את בני אדם בהר ציון, עלי זבח י ש ו ע מ ש י ח ו, הכהן הגדול לעולם, על דברת מלכי צדק . . . וממשפטך זה הוצאת המשפט השני, אשר אני ג״כ אחד מאלה המעוטרים בכתר השם המוב והגדול ,,מתקני עולם במלכות שדי״ אף כי אין הגיון ישר במשפטך השני הזה. כי אם גם כל הכותב הוא אדם, עוד לא תוכל לשפוט מזה, אשר כל בן אדם היא ג״כ כותב, ,כי תמצא למאות ולאלפים, שאינם יודעים למשוך בשבט סופר. אך גם אם אענה ,אמן״ על משפטך השני ואמרתי, אשר קלעת אל המטרה, כי גם אני אחד מאלה המעוטרים בכתר השם, אשר האביר בסיפרי ישראל, לפי רעתך,* עטר נו, ואם כן בצדק נשאת אימות ותפין פן כרבה אשר הוציאו עלי רבים כן הוא, כי המכה״ע ,,עדות לישראל״ יהיה אך רשת פרושה, לצור נפשות ישראל לדת ישוע משיח אלהי יעקב, ורעה נגד פני ישראל, לפי שכלך. אך מאין הוצאת משפטך השלישי, אשר מ ח ש ב ת י על ישראל לרעה הנן? כי גם אם, לפי רוח ביתך, הוצאות מעשי התיינה רעות לישראל, עוד אין זאת עדות נאמנה, אשר מ ח ש ב ו ת י לרעה הן וכי לרעה א כו נן. אמשל לך משל. שני רופאים באו לאיש אחד חולה. הרופא ראובן, דרכו לרפאות, לפי הלכות רופאי השפניא, וממאס היא בהלכות הרופאים אנשי דורנו כי אומר הוא, אשר במרקחותיהם מות ואין הרופה. ושמעון הרופא הוא בן דורנו, בן הדור החדש, הלועג לדור הרופאים הקדמונים ואומר, אשר מרקחותיהם היו ללא הועיל, כי לא רפאו את החולים, רק הגדילו איש המחלה, ותהיינה ידים עזורות למלאך הרע, מלאך המות, העומד נכון בלועו הפתוח ובגבי המלא עינים, לבלוע כל בני תמותה ולאספם אל גיא ההרגה. ויעתה אם אמור יאמר ראובן הרופא, אשר מ ג מ ת שמעון הרופא להמית את האיש החולה, היצדק בשפטו היוכה ברברו כן״.— אם ראובן הרופא איש ישר הנהו, לא יוציא משפט רע כזה על רעהי, לעשותו לרוצח נפש בזדון, כי יודע הוא, אשר מ ח ש ב ת שמעון אך למובה היא על החולה, ורק תועה בדרכי הרפואה. ואהה נמהרת ותחסרני חנם ותפצע את לבי עד למאוד. צר לי מאוד עליך. רואה אני, אשר מחלת בת עמנו, שנאת חנם, ומשפט בלי חקר דבר, פרצה גם בך. ואת רעה רבה היא לעמי, כאשר ראיתי אני. על ידה הוא מעונה ומורדף בלי חשך בגולה בין העמים. אך המחלה הואת רבקה

* רק לפי רעתך, כי כבר קדמהו אחר. הוא החסיד יחיאל אבן־צוהר בספרו ,,למורי הנביאים״. צד צ׳ט.

לי: קא, בחנו כל דבר בשיב אחוז". אל יפל הענק מוראו עליך ע"י גדלו וקומתו, הקראה אם שור ש דבר נמצא בי, אם מתחת להגליו יש לו מעמד. ודע כי ילד קטן בעמדו על שכם אביו יראה לראות מאביו אשר ישאתו, גם בראש ההר יגלה בעיניו רבריב הנסתרים מעיני ענק הגדול בענקים, העומד בבקעה. לא מאשר "בעלבוא" היה הגבור הגדול באלפי אלפי חבירוי עלה בירו לגלות את ארץ הים־השקט, רק מאשר הוא היה הראשון לעלות במסעיו על ראש הראריים ויבט ממרום הר וירא ארץ חדשה משתרעת לפניו ויתענג, וגם כבוד ירש. ואנחנו גם אנחנו, גם אם קטנים אנחנו, אם על הרי כתבי הקודש אנו עומדים ומתחתית רגלינו קורות העתים ותולדות דור ודור לנו למעמד, אם ישר הגיון לנו, ואת דבר ד' ודברי הימים שמנו לקו ומשקלת, או עינינו תיטבנה לראות מאלה ענקי התורה, הפונים ממחזה ההרים האלה. — ואת האבן הואת, אבן בוחן, קח בידך וראה ושפוט. את אשר לקרב קרבהו ואת אשר להחק רחקהו. אך אל תשפוט בלי הקר דבר, ואל תגזור טרם דרשת היטב, כי זאת מדה רעה היא.

אך עוד מטרה אחרת הצבתי למכ"ע זה: להיות למליץ בין אחינו בנ"י בעלי הברית החדשה, אשר חדש ד' את עמו ע"י ישוע בני, בר אלהין בגבורה, ובין אחב"י הממאסים במשיח ונכשלים בו, כי לנבזה והדל אישים יחשבוהו . . . .

הן מספר אחב"י, אשר באו בברית המשיח, רב הוא עתה מאוד. רבים וכן שלמים במדות ומוסר, אשר לפנים כחשו במשיח אלהי יעקב ויאמרו לא הוא, נהפכו עתה למאמינים בו באמת ובלב תמים. וכמוני כמוהם, אהבתנו לעמנו גדולה היא וכבל מאמצי כחנו מבקשים אנחנו את אהבת יתר אחינו בני שבטנו, אף כי לא באמונתנו אמונתם, ולא דעתנו דעתם. — אבל בדי ריק ניגע, ותחת אהבתנו קלון נירש, כי שנאת חנם שנאונו. והיה המכה"ע הוה למלאך השלום בינינו ובניהם. כי בו אנחנו באים להראות ישרנו וצדקתנו, כי לא בצעקתם הבאה עלינו כן הוא. כי לא אנחנו המרנו כבודנו בקלון, כבוד עמנו יקר לנו עד למאוד. גם לא לכעים רצונו, רק להכר מאתנו חרון אף ובעס, לדבקה בר' ולאהבה אותו, כי הוא אהב אותנו מקדם ולא חמל גם על משיחו ויקריבהו לקרבן חטאת, לכפר על כל עוונותינו לכלא השטן ולהתם חטאות. — ואם יקראי את דכרינו בעין פקוחה ובשום שכל. או יראו, כי צדקתנו אתנו, כי יודעים אנחנו במי האמנו. — ואם יש להם תשובה ישובו. את דבריהם נודיע באהבה עצומה, למען האמת והצדק, ולמען יצרפו ויתלבנו הרבים. אם רק יהיו דבריהם בנחת נכתבים. אבל אם בחרפות וגדופים יבאו, נשליכם חוצה. כי כל המגדף יאשם בעינו לנצח. —

שאלתך השנית תפול בוכרך. אשר לא הוצאתי עוד את הגליון הראשון, ולא היה לבעלי הברית להחיש עזרה. ומתנת חנם שנאתי. גם לא כלם בצל העושר ישכונו. ואשר ראית את . . . איש רמיה בעיר . . . מפזר כסף בחנם לא עלי ולא על יתר אחי תלונתך, כי אין לנו חלק ב . . . איש רמיה. ויומיב הכאים יורו.

שאלתך השלישית: מרוע מסתתר אני. תפול גם בן באמרי לך: אשר לא לרשת כבוד אני בא, רק לעבודי ולשאת ולעשות את העבודה. אשר לפי אותות רבות נתונה

בכל גוית הגוי כולו, ומי יודע אם יש לה תרופה. ירחם נא ד' עלינו. אבל לעשות רצונך חפצתי, ? השקיט את צמאונך לדעת מה היתה מגמתי. והנני מגיד לך את אשר ד' אלהי נותן אל לבי: לעשות טוב וחסד לאחי בנ"י ולהטיב לעמי בניו שבטי ברב או בטעם. הנה בכרמי העמים יחונן ובגוי הגוים ירועע. שמחה וגיל וקול הירד למו. הקיץ בא, יבש הקציר וחגם חג האסיף גדול, ומקטנם ועד גדולם ילכו לבקש את ד'; אך כרם בית ישראל עלה שמיר ושית, לא יערד ולא יזמר ויהי למרמס, ויפלאני לבי לקום ולעשות, לקוש קש ותבן וללבון לבנים, לשוב לבנות גדרו, לעבדו ולשמרו ולעשותו לכרם בן שמן. לבנות ולא להרוס מגמתי. לבנות בנין אומתנו היקרה, להקים סוכת דוד ההרוסה, וחומת ירושלים המפורצת, ולא נהיה עוד הרפה. — הן בן יהדה אני ואת שבטי אני אוהב אהבה עזה. כל דבר הנוגע בו נוגע גם בי. ענייני ענייני, קוראיו קוראתי, ותלאותיו תלאותי, ולכן אקח את העבודה הזאת על שכמי. ואל תרמה, אשר רודף אני אחר הכבוד. חלילה לי, כי לא להיות ראש הפצי, לא להיות הגדול באחב"י תאותי. אמנם ללמד ולהורות אני יוצא. להרביץ תורה וחכמה בישראל, ולהעמיד תלמידים הרבה מגמתי. אך לא להתגאות. כי חפצי לשרת לאחי, להיות לעבד להם, להביא תועלת למקצתם אם לא אוכל להועיל לרבים.

והנה טרם נגשתי אל המלאכה, עמדתי על משמרתי ימים רבים ואצפה לראות, מי יעלה לנו בתחלה, מי יצא לפנינו: ישראל פיק אינני כי לקחו אלהים וכוכבי לא יגיהו עור אורם, יחיאל אבן־צהר יושב בשבת תחכמוני ועבודה אחרת לו וכן שאר אחינו ואין איש נגש אל המלאכה הואת, או יסרוני כליותי, ואכר, כי נקרא נקראתי אני אליה, נתונה נתונה היא לי, ואם ביונה אברח ורשישה, או משברי ים הצרות וגליו עלי יעבורו, ונהר יסובבני. לכן התאורתי עוז ואל העבודה אני יוצא, להחל ולהוסיף כיר ד' אלהי, אשר היא טובה עלי. והמכה"ע הוה יהיה הכלי, אשר בו אשרת את אחי בקודש. והנני למלאות דברי ועשות ככל הכתוב על מצח מכ"עוה. הנני להעיד על התורה, אשר היא חיינו ואורך ימינו, ולהלהם לספרי קרשנו, אשר כל כבוד בית ישראל תלוי עליהם. להעיר על כל העבודה במחנה ישראל, ולהורות את המעשה אשר עלינו לעשות, להאיר כל עיניי עמנו היקר וכל תולדותיו ושאלותיו בחיים, ולהגן על כל סגולות אומתנו נגד המתקוממים עליהן ולהרבות להן פאר ועדי עדים, להגריל כבוד השפה הקדושה, שפת עבר שפת יה, שפת משה והנביאים, שליחי אלהים חיים ולהאדיר חכמת בית יהודה וסופריו. וכן אלקט כפעם בפעם שבלים בעמק חכמת העמים ובשדה תבונות ודעת ואל קוראי העדות הנכבדים אנישם, והיתה ה,,עדות" למכ"ע נאמן, ככל משפטי מכ"ע אחר, אשר לבנ"י בכל חלקי תפוצותינו, וככל חקות מכ"ע, אשר לעם ועם כלשונו. ולא יכרל מכל מכ"ע אחר, רק במקום המשמר ונקודת הרואה לבר. כי מזה לא ימלט כל מכ"ע בעולם. ואם תשאלני: במה אדע כי בעלי העדות ייטיבו לראות מכל בעלי המכה"ע האחרים, הגדולים בסופרים והאבירים בחכמים, הענקים הגדולים, ענקי התורה והתלמוד? אשיבך: לך נא בעצת שאול הקרוש, אשר יעץ לאנשי תם־

היא לי. אני פי מלכי משיחי שמור. „לך להורות . . . לך וקרא . . .“ ואני הולך כי בשחה נפשי, אשר מעתה שמור לי כתר הצדקה והאזין השופט הצדק יתנו לי ביום אבא לקחת את פקדוני.

סלה לדברי אלה. והנני תקיה, אשר תוסיף לקרא את ה„ע ד ו ת“ ודבריה ימצאו חן בעיניך ואז תדע מי אני ומה אני.

וזאת המלאכה אשר לפני העדות.

(א) הגיוני ה„עדות“ ודעיוני סופריה הנאמנים ע״ד שאלת עמני, מצבי ומעמדי, דרכיו ומעשיו, ההלוכות חיוי ההומרים והמוכרים והישיני לעמים אשר בהם הוא יושב.

(ב) חדשית בישראל. בשורת המעשים הנעשים וההוים ב ק ר ב י ת ישראל בכל תפוצותיו, כפי אשר יודיעו לנו המבה״עים בישראל ובעמים וכפי אשר יבשרו לנו מבשרים נאמנים איש איש מעירו ומארצו.

(ג) אמרי הקר ובינה, ע״ד תעודת הלאום על פי היעודים והחזיונות, אשר חזו לנו הנביאים השליחים, שליחי אלהים חיים, חזוי כשאת אמת וצדק, המכורים לנו בכתבי הקדש ומבוארים לאור קוריות העתים ודברי הימים.

(ד) דברי חקר ותבונה ע״ד הכתבים, כה״ק, הסגולה היקרה, אשר לנו למורשה מדור דור ע״ד יסודם, מקורם, תולדותם וקורותיהם, תכונתם, תעודתם והבליחתם, אשר הציב להם ד׳ בתבל.

(ה) מאמרי מחקר והלך־נפש ע״ד תלמוד־הרת, היוצא מכה״ק, דברי אלהים חיים אלה, חהגותיו והמצות הספונות בהם וכל הדעות הנובעות מהם לפי רוח האמת, אשר ד׳ נותנם, נפח בהם.

(ו) תרגום ובאורים במקרא, על פי תקרי הלשון, אשר כה״ק נכתבו בה ועל פי קורות דברי הימים והמציאות החדשות, אשר נמצאו נגלו בארצית הקדם ארץ אשור ושנער, בבל ארך ואכד.

(ז) חקר הולדות דברי ימי עמנו מאז היותו לגוי.

(ח) תולדות השיר והמליצה בישראל והתהלוכות ספרותו.

(ט) תולדות אנשי שם בישראל ותולדות אוהבי ישראל ואדם, גם אם אוהבי ישראל אלה מחיק עם אחר יצאו.

(י) ספורים קצרים, מחזות, וכרונות ודמות חיים, מחיי עמנו בעבר ובהוה.

(יא) שירים, שירי לאום ושירי תהלות וזמרה כלם כלילי יופי ומעוררי לב. גם פתגמים, מכתמים ומשלים.— חדות ומהתלות ג״פ אם לתועלת הקוראים תהיינה.

(יב) בקרת ספרים חדשים גם ישנים, לפי רוח האמת והאמונה.

(יג) אגרטל האגרות, להשיב לכל שואלי דבר, אם דברי התשובה יהיו לתועלת גם לאחרים. כי כל דבר הנוגע רק בשואל, אשיב לו לבדו ולא אמסרהו לכלל.

לאדם מערכי לב ומד׳ מענה לשון. אני הנני לזרוע וד׳ הטוב יתן הקציר אמן.

ראו מה בין . . .

יום א׳ פרשת ואתחנן, לא׳ לחדש יולי, היה התשיעי לאב, יום אבל וצום לכל אחב״י בכל תפוצותיהם. אך מי שהיה לו עינים פקוחות, ראה את אשר נעשה במחנה ישראל. אף כי יום א׳ בשביע אין מכחר ועכק לישבי ארצותינו ע״י החוק הנעשה במדינתינו, בכ״ז לא פנו אחב״י ליום אבלם. רבים לא הלכו לבית התפלה, והרבה בתי תפלה היו סגורים על מסגר, כמו ביום אחר. רוב היהודים אשר פגשנו במו, אבלו שתו ויתענגו על חייהם כמו לו ארצם לא היתה שממה, ועריהם נושבת. ואם גם יחידים התאספו ו י א מ ר ו קינות, כמו אנשי רוסי׳ ופולין, אך כל ריח תפלה לא עמד בהם. לא מלבם היציאו מלים ולא התעצבו על הומת ירושלים המפורצת רק א מ ר ו, בכל מצות אנשים מלומדה. ואין בין דרכי יהודי ארצותינו אלה ובין יהודי פוליניא רק חכדון החרילים והדרדרים, אשר האחרונים יזרקו איש לרעהו ביום התשיעי לאב. — ובכ״ז אלה היהודים מתפארים כי המה היהודים, ה ם ולא אחרים. יום א׳ פרשת ראה, יום יד׳ לחדש אוגוסט, היה לכל המאמינים בישוע המשיח יום זכרון לאבל המשיח על ירושלים. ומי האיש, אשר שמע את דברי הכהנים המטיפים, ולא התאבל על ירושלים וחורבנה? ! דברי אבל, אשר השמיעו המטיפים מבמותיהם, חדרו חדרי לב ובטן וימלאו כל איש יגון ועצב על עם ד׳, עם ישראל, אשר ירד פלאים ואין מרפא לו. ובכל זה אחינו ב״י מפיחים בשאט נפש על כל המאמינים בישוע ילשונאיהם יחשבוהו. גם אותנו, אשר מבכ״י אנחנו, אשר ממעי יהודה יצאנו, גם אותנו הם מבזים וגוזלים ממנו את השם, שם יהודי נאמן. לפני זה זמן לא רב, בדרך מסעותי, ישבתי בעגלת מסלת־הברזל ושני אנשים מאחבנ״י אתי. ויהי כאשר נדברנו יחד וישאלוני מה אני. אז אמרתי: יהודי אני, עברי אנכי ואת אלהי שמים אני ירא, אך מאמין אני, אשר ישוע זה, הנולד בבית לחם ויהי מחולל מפשעינו בהר המוריה, הוא המשיח הנאמן, אשר עליו נבאו כל הנביאים. ויתקצפו אלה השנים ויאמרו, אם מאמין אתה בישוע איך תקרא יהודי? ועוד כאלה. — אבל למרות בל אלה אין אחד מהם דאג לגורל עמנו וישחקו על ירושלים ועל משבתיה באמרם: למה לנו ירושלים? הלא טוב לנו לשבת פה ולאכול חלב גוים! ועוד כאלה. ואנחנו, אשר גורשנו מהסתפח לנחלת יהודי, אנחנו, אשר בשם „מומרים“ יכנונו, אנחנו שמים לבנו יומם ולילה לירושלים וסגולותיה.— מי אשר לו עינים יראה ואשר לו אזנים ישמעו — בכל תפלותינו נזכיר את ירושלים, וכל הקורא את תפלת יחיאל אבן־צהר החסיד בשום לב יככה עמנו על גודל ירושלים ויתפלל כמונו. גם כי התרחקנו ממנו. וזאת הוא תפלתו:

א ד נ י בכל צדקתיך ישב נא אפך וחמתך מעירך ירושלים הר קדשך. אבינו מלכנו הרם נס אל העמים להשיב ישראל אל נוהו וקבצנו יחד מארבע בנפות הארץ לארצנו ותשענו בגבולנו בהר נחלתנו. והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים עיר קדשך בשמחת עולם. בנה אותה ברחמיך וראמה וישבה תחתיה וכונן בה בית מקדשך ושמחנו בבית תפלתך. השב שכינתך לציון עירך ושלח לנו שנית את

ישוע משיחנו * א) ומלך על ככא דוד בירושלים עיר קדשך, * ב) והרם קרן ישועות עמך ישראל בבית דוד עבדך, ישועה מאויבינו ומיד כל שונאינו, כאשר דברת ביד נביאיך * ג) ארני שמעה ארני סלחה ארני הקשיבה ועשה אל תאחר למענך אלהנו כי שמך נקרא על עירך ועל עמך. חושה ד' לעזרתנו. פדה את ישראל מכל עוונותיו ומכל צרותיו כי עת לחננה כי בא מועד. אמן.

ואת היא תפלת הערב, אשר בשם ,,מימר'' תבנוהו. ועתה הקוראים ההביטו: אם תקראו את דברינו אלה פקחו עיניכם וראו מה בין . . . מי היא היהודי הנאמן אשר לבו לעמו, אם אנחנו הערערים או אלה המתימרים בשם יהודי ואינם. ——

כל תפלה כל תחנה אשר יהיה לכל האדם

(ד''ה ב, ו; כט)

תפלה, תחנה ובקשה היו מאז ומעולם סגולות יקרות לבני עמנו. ומימי ילדות אומתנו המדות הטובות האלה נודעות לנו. אדם וחוה בהתהלכם את האלהים, בקשו ממנו כל מה שלבם חפץ. וגם אחרי חטאם, בימי נכדם אנוש הוחל לקריא בשם ד' ומה הוא, אם לא תפלה? — נח התהלך את האלהים וגם בנה מזבח אחר ימי המבול, אברהם נטע אשל, ולפי דברי התלמוד התפלל. וכן לא היה דבר גדול או קטון בישראל בלי תפלה. דוד המלך הרבה להתפלל יומם ולילה, שלמה התפלל תפלה גדולה. וכן בכל תולדות דברי ימי ישראל. — אך ישראל 'רד פלאים יום יום. הנה הוא משליך כל סגולותיו תחת גוו. העמים יעלו מעלה, הגוים ילכו לפנים ורק עמנו עם ישראל ויהודה ירד מטה, שבטנו ילך לאחור, עשר מעלות אחורנית יום יום. דרך כרסן לו עתה. —

העמים, אשר אבותיהם היו עובדי אלילים, כבר פקחו עיניהם ובכך עת יבאו לאביהם שבשמים בתפלה תחנה ובקשה. אם יתאספו אספה לא ידברו דבר טרם התפללם וטרם שפכם שיח לפני ארון כל הארץ, אל שמים. יוצר ומישיע, אשר מעשיהם לא יהיו מעשה אנוש ותחבולותיו רק רצון אביהם מושיעם הטוב. וכן בכל דבר מעשיהם. אך בישראל, כבר חדל להיות לתפלה אורח. ישראל נתן חלקו לעמים וילך לו. עורני וזכר את דברי שמעון סופר, שהיה רב ודרשן בקראקוא. פעם אחת בדברו מעל הבמה, ע''ד הדרך החדשה אשר רבים מבני בחרו, קרא: על זאת נבא ישעיהו, כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים (ישעיהו ב: ג) התורה תצא ועובה לנצח ודבר ד' ילך לו לאהרים ולירושלים לא ישוב. גם אנשי דורנו, כן יחשבו וכן יעשו. לפני זה זמן לא כביר התאספו שליחי קהלות ישראל בארצותנו אלה וגם רבניהן באו. ויהי כאשר עלה על לב אחד מהשליחים לכבד את הדר' ע' הירש, רב ומורה עדת ישראל בפילדלפיה, להתפלל מאת אלהי מרום, אשר

* א) מעשי השליחים ג: כ. * ב) חזון יחזקן כ: ט העיר החביבה, עיין ג''כ שם בא: כב. * ג) לוקס א: לו – עא.

ישלח עזרתו לכל מועצות האספה, מאין הרב הדר' להתפלל. ומדוע? כי הרב הדר' הירש אינו מאמין, אשר אלהי שמים רוצה בתפלת ישראל ובתחנוניו. כן הוא. יצאה תורת ישראל מציון ודבר ד' מירושלים חלך, והקול קול ד' נשמע בבית כל העמים. ארץ ישראל התפשטה בכל הארצות, כפי נבואת חכמי התלמוד, אך ישראל עוב נחלתו. ולכן אך כקורא כמדבר היה הכותב במב''ע לבנ''י באמיריקה ,,המנורה'', כי לא מצא מענה. שם הכותב אריה לוי ודבריו שלח לכל רבני ארצותינו אלה וישאלם בשלשים שאלות. ובתוכן גם כן זאת: אחרי אשר במעט רובם מכחישים במציאות האל, הכי לא יחדל יהודי להיות יהודי בכהשו זאת? אך לשוא קרא לוי ולחנם שאג האריה כי אין עונה לו. --

בכל אלה הרבנים ואנשי קהלותיהם בשם ,,יהודים'' יתימהו ואנחנו, אשר כמוהם ממעי יהודה יצאנו גם אנחנו, ובשם ד' אנחנו באים, אליו נתפללה והוא ישמע לקולנו ע''י ישוע משיחו, אותנו הם בוזים במו המרנו דתנו ורת אבותנו.

תבוש המאה התשע עשרה ותבלם, אשר גם היא גדלה בנים בלי הגיון לישר, כמו אחבנ''י המבונים ,,נאורים ומשכילים'' אך רחוקים הם משכל ישר.

ירחם ד' ויכנעו אחבנ''י, אשר שם ד' נקרא עליהם וישובו מדרכיהם הרעים ויתפללו ויבקשו את פני ד', או יסלח לחטאתם וירפא את ארצם, כמאז כן עתה כאשר בימי שלמה בן גם עתה. כי עתה יש לנו מליץ העומד בין האב ובינינו, הוא ישוע המשיח היושב לימין הגבורה. יהי שמו מבורך לעולם ועד אמן.

את אשר עשו העובדים והפועלים, עלנו לקחת למשל. זה שנים שהים, אשר הפועלים משבט יהודה עשו אגודה אחת להלחם לכל עניניהם יחד, ויוציאו לאור מכ''ע ,,האוהב את הפועלים'' בלשון יהודית־גרמנית. אך המילדות באו ותהרגנה את הילד ,,האוהב'' הזה. והפה שלשה חדשים לא עברו ויאספו מעות ומתנות להקים את האוהב ולחייתו מערמות עפר. ועתה יצא לאור גליונות חדשים כלולים ביופי ומהודרים למאוד. מה נעים היה הטחוה לראות כל עובדי ישראל שכם אחד ופה אחד להציל את אשר אחרים חשבו להשמיד ולאבד. יומם ולילה לא שקטו ויאספו אספה אחר אספה, ויתאמצו בכל עוז לחדש נעורי ,,האוהב''. פועלי אמיריקא הגדילו לעשות, כי שלחו ככף רב וגם עובדי לונדון ינחלו כבוד. החרשים עושי מלאכה בקרשים עשו מלאכתם במעצד באמונה. בלילה בעת אחרים נמו שנתם, הם היו ערים ויבנו ויעשו שלחנות ומכונות לבית הדפוס. כן איש את רעהו יעזרו ולאחיהם יאמרו חזק. ומה בטחונם? ומה תקותם? — ואנחנו היודעים במי אנחנו מאמינים ואשר עטרת תפארת צרורה לנו בצרור החיים, אנחנו היודעים את אדוננו ואהבתו, אשר נתן חייו בעבורנו להוריש לנו חיי עולמים ,הכי אנחנו נחשה ולא נתעורר ולא נעזור איש את רעהו? יהי נא מעשה הפועלים הנלחמים לדבר אשר לא יושיע להם, לנו למשל. נקומה נא ונעשה גם אנחנו למען אדוננו ומלכותו למען מושיענו וכרמו.

עדות לישראל

בתשיעי לאב חגו יהודי לונדון חג האבל ברוך חדשה. מדריכי העם החדשים קראו עצרת אספה וידברו וישיחו ע"ד קבוץ אומת ישראל לארץ פלשתינא. מה אוה הרעיון הזה! אך מה יאמר משל העם? חושבים השבון ובעל הבית לא ידע. ההרים יתגעשו והגבעות יחוללו ויולידו — עכבר מת. כן גם הם. בלי משיחנו מלכנו, הדבר לא יקום ולא יהיה. רק אם ישראל ישוב ובקש את ד' אלהיו ואת דוד מלכו משיחו, או רק אז תבנה ציון וירושלים תכונן.

צעקת ישראל הוא, אשר העמים הם שונאיו וירדפוהו ער תכמה, ירריכוהו מנוחה ואין מציל מידם. — לב מי מעמנו לא ידאג בראותו או בשמעו זאת. אבל הרבה פעמים יבא לעינינו מחזה, אשר על ידו נראה, מי ומה הסבה לשנאה זאת. —

לפני שנים ארבע או חמש הוציא איש יהודי ספר לאור ויכנהו ,,תם ומועד'' הספר הזה הוא בריאה ישנה בבגד חדש. הוא ספר ,,הולדות ישוע הנצרי'', ספר מלא כזב שקר ותרמית ואין בו כל ריח טוב. כי כל דבריו סותרים זה את זה. וכל אשר המו"ל אותו הוסיף הוא כלה שגעון ואולת. בדברו אל הקורא, הנהו מבאר מה זה המריצהו להו"ל את הספר ,,תם ומועד'' — הוא אומר: ,,לפנים ישראל היה מורדף בלי חשך בין העמים, אך תודה לאל, ימים טובים עתה לישראל. כל העמים וכל מלכיהם ממים חסר לו ומלכות אנגליה תרבה להטיב ליהודה מכל מלכי חסד. לכן גמרתי להו"ל את הספר הזה". — היש עוד שגעון ותמהון גדול מזה? הואת התודה, אשר בית ישראל ישלם למלכת חסדו, להו"ל דברי בזיון וגדופים על משיחה, מלכה ואלהיה? —

גם אנשי אמריקא לא יברלו מהמו"ל המשוגע ההוא.

טוב מאור לישראל בארצותינו אלה, לכן יבקשו אחב"י עלילות מלחמה. מדברים הם בגלוי וכותבים במכה"עים דברי חרפה ובוז על ד' ועל משיחו. ומשוגעים רבים מהם חבלו רעיון גדול(?) להוציא לאור את ספר ,,תולדות ישוע הנצרי'', אשר יצא לאור בליידען בתחלת המאה היח'. או לאוהה בושה!

והמשוגעים האלה ,,יהודים ואוהבי עמם'' יכונו, ואנחנו ,,משומרים ומכורתים מעם''. אוי ואבוי! — הוכה עמנו בסנורים יבצהרים הוא מגשש כמו באפלה.

אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו? כה שאל עמוס הנביא אשר היה בנוקדים (עמוס ג': ו') כי הוא היה איש האלהים וחרד לדבר ד'. הוא היה נביא ד', ותם לבב. ולכן יתפלא בצדק, אריה שאג מי לא ירא? (שם: ח) שונה ומנגו מומן עמוס הנביא והנוקד. ביומנו שופר יתקע ועם לא יחרד, האריה שואג ואין איש ירא. חרש אלול עתה. ומה המחזה אשר נראה במחנה יהודה בארצותינו אלה? חכמו אנשי דורנו וישליכו את השופר ג"כ, למען לא יחרדו. — וגח ישראל טוב, וירחק מאלהים. לכן בל מעשה צדקותיו, אך כבגד עדים הם. לשוא ייפה, לשוא יערה בפוך אבני בתי תפלה. — התפלה אין בהם. ואת גואלם דחפו, ואיה שומע קול תפלה? —

עתידות עמנו, עם יהודה וישראל.

מאת נ. ס. י.

הושע קפוט. ג': פסוק ד'—ה'.

ישראל היה מאז ומעולם למפת ולחדה. בכור הוא לכל גויי הארץ, ספרי תולדותיו כתבו עוד טרם עם אחר ירע להתחקות על שרשי מוצאי, והוא האחר בגויי התבל, אשר ירים לו להראות קשורי שרשרת תולדתו עד ארם והוה. גם זקן הוא, באבותים ושיבה ורקה בו, אך כחי עוד עמו, כי הנהו כעץ, אשר שרשיו מרובים ענפיו מעטים, ואשר על יובל ישלח שרשיו. כל רוחות רעות באות ונושבות בו, אך אינן מזיזות אותו ממקומו. — מלחמות רבות וכברות באו עליו, מושלים ומלכים רבים ועצומים כבשוהו, רדפוהו ויכניעוהו. המלחמות עברו, והנלחמים עלו ואינם, ושמם לא יזכר עוד, וישראל עוד חי וקים, עודנו, עומד ושוחק לכידור ולכל כלי מלחמתם. מפוזר ומפורד הוא בכל ארבע פנות חתבל, זה יח' מאות בשנים, עצר וממשלה קפדו העמים, צדק ומשפט לקחו ממנו, ויסרוהו וישפמוהו ויענוהו, אך באשר ענו אותו כן הוא רבה, וכן פרץ בארץ. במשך ימי חיי ראה לאום ישראל לאומים רבים יורדים לתהום נשיה, אך לו יש עיד שאירית יפלטה, הוא עודנו בין הלאומים החיים. כה עומד ישראל למופת, אשר רבים עליו ישתוממו ולחדה, אשר, כעמים כישראל, אין להם פתרון עליה.

אך לאלהים פתרונים. ומי עור ולא יראה אשר יד ד' עשתה כל אלה?! עצת ד' לעולם תעמוד ומחשבתו לדור דורים. הוא אמר, אשר ישראל יקום יחיה ויהיה לעד נאמן לכל מעשיו ורצונו בכל קצוי תבל, ויהי כן. ההוא אמר ולא יעשה, דבר ולא יקום? אם ד' יעץ, מי יפיר? — ד' גמל חסדו על עמו ישראל ויחייהו וינהלהו וביאהו עד הלום, ויהי ישראל לחדה לכל העמים. אך עוד רב טוב וחסד צפון לישראל בימים הבאים, חסד גדול מכל החסדים והטובות אשר עשה ד' לעמו עד היום הזה, חכר, אשר לא יאומן אם יספר. — אבל ד' חש עתידות למו לישראל ויודיע רצונו ומחשבתו עפ"י נביאיו ושליחיו, אלפים בשנה טרם עשותו. ורצון ד' יעשה ודבר לא יפול ארצה.

זה כאלפים וחמש מאות שנה, והעיר רומא טרם היתה בניה, וירבר ד' אל הושע בן בארי בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה וירבעם בן יואש מלך ישראל לאמור: קח לך אשת זנונים וילדי זנונים והיית לנו ולמשל לישראל, כי קשר אשת זנונים קשר ישראל לי. וגה וגה ישראל מאחרי ויעיר חמתי, ויהי ללא-עמי, ובת יעקב היתה ללא-רוחמה. לכן גורל גומר בת דבלים יהיה לו. כאשר גומר לא תהיה אלמנה גלמודה ובודדת, כי אתה תשב אתה, אך גם אשת איש ובעילת בעל לא תהיה, כי לא תקחה לך לאשה ולא תקשר אהה קשר ברית. כן ישב ישראל ימים רבים בלי מלך ואין שר. בלי זבח ומנחה ובאין מצבה, בלי אפוד וכהן ובאין תרפים. כי כן יהיה ישראל בימי גלותו בין העמים. עם ד' לא יהיה,

אך גם עם אלילים לא יהיה. את ד׳ לא יעבוד וגם לאלילים לא יזבח, כהן ואפוד לא יהיה לו, אך גם תרפים ופסילים לא ימצאו בקרבו. שר ושופט, מלך ומושל משבטו לא יהיה, אך גם דרכי הגוים ומנהגיהם לא ימצאו מהלכים ללבו. כן יעמוד ישראל ימים רבים. לא בשמים ולא בארץ. טל השמים לא ירד עליו, אך גם משמני הארץ לא ימתקו לחכו. כה דבר ד׳ לפני ב׳ אלפים וחמש מאות שנה ויהי, צוה ויבא. כתומו בא דבר ד׳, אות לא נפל ארצה. —

אך מתי היה לישראל מעמד נורא־זה? לפני זמן גלות בבל, היה לבני יעקב מלך, מלך יהורה. אם גם החלק הגדול מישראל הלך בגולה, ומלכות ישראל נהרסה ואינה. אך מלכות יהודה עודה היתה בתקפה וישרים ומלכים משלו בה, גם כהן ואפוד היו בתוכה. אמנם גם תרפים ומצבות היו בימי מלכות יהודה אז, אבל כהן ואפוד היו על מקומם, כמאז כן בימים ההם. ולא על הימים לפני גלות בבל יסבו דברי הנבואה, אשר תודיע, כי לא יהיה לא אפוד ולא תרפים לישראל. גם לא יסבו דברי הנבואה ההוא על הימים אחר גלות בבל, עת ישראל שב ויהי בארצו. כי גם אז היה לישראל שר ושופט, מושל ומנהל. גם בימים ההם היו אפוד וכהן על משמרתם. וזרובבל היה שר גדול בישראל וממשפחת בית דוד היה, אף כי לא היה מלך. וזיע בבבל היה אך מוצאיו היה מגזע דוד, משרש ישי. ונחמיה היה לנחמה לישראל בעת צרותם. בנה בית וירא עיז גבורה, אשר אין במיהו עוד בומן הזה, ורוח ד׳ היה עמו. נחמיה גם הוא היה לשר גדול בישראל. המקבים או המכבי״ם היו חודים בשונאי ישראל באף גבורה ויהיו לשרים גדולים ושיפטים נאמנים בישראל וביהודה. וא״כ מתי היה ומן ההרס, אשר חדל להיות לישראל שר ושופט, כהן ואפוד, מושל ועוצר? — הזמן ההוא, זמן ההרס, זמן צוחה ופרץ, בא אחרי חורבן בית שני ע״י טיטוס הרשע. בית מקדשנו נהרס, העיר, עיר הקודש נחרבה וכניה הלכו בגולה לפני צר. עם ישראל מפוזר ומפורד בכל העמים, אין מזבח ואין זבח, אין שלמים ואין עולה, אין כהן ואין אפוד ואף תרפים ומצבות אין לישראל. אין שר ואין שופט אין מלך ואין מושל. ידי אחרים חלו בישראל ומושלי ישראל ממעי הגיות הם. וימי הגלות הואת יארכו עד למאוד. יה׳ מאות בשנים עברו וישראל עוד לא הושב על כנו הראשון, עודו מורדף מפוזר ושנוא בין העמים. וכמעט אברה כל תקוה לשוב ולבנת חמות־הלאום ההרוסות. חטא חטא לאום ישראל. חמא הלאום היה כארבעים שנה ומעלה. טרם נחרב הבית והלאום התאסף בירושלים לחוג חג הפסח ולכוס על השה, לאום ישראל יחדיו חטא החמא הנורא וישחטו את השה, הבא לשאת את חמאת העולם, הלו על העץ את המשיח, אשר ד׳ שלה לעמו, להחם חמאות ולכפר עון ולהביא צדק עולמים, וידקתו בצלעותיו. געלו בו ויימאסוהו, אף כי בכליון עינים יחלו לביאו. ע״י הורדוס מושלם, ע״י ראשי הכהנים וסופרי העם דנו את משיח החיים דין מות ויהרגוהו. בחשו בו ויאמרו לא הוא ויקראו בקול גדול, כקנאתם הגדולה ,,דמו בראשינו״. — וער היום עוד לא כופר העון ההוא. דם המשיח בראש עמנו. בגולה אנחנו ואין משיב אותנו, וכאשר הלאום מאס בו, אשר בא לגאול את הלאום, כן הלאום

מאוס היא בעמים ער היום הזה. והעד, אשר חזה הושע בן בארי, ברוחו, רוח הזיון יבכואה, באה, והיא עתה. מעמד ישראל נורא הוא.

(א) א י ן ל נ ו מ ל ך. זה ימים רבים נשב בלי מלך. אמנם מספר עמנו עתה עלה למעלה ממספר שבעה מיליונים נפש ודרכים היה לנו להתאסף ילהמליך מלך עלינו. אך לא עשינו זאת וגם לא נעשה, כי יכול לא נוכל. אין למו בל תקוה להקים ממלכתנו, לא בארץ פלשתינא ולא בארץ אחרת עד עון אבותנו כופר, והמאת לאומנו חוכר. כה נחיה בגוים ומלכיהם הם מלכינו ומושלינו ואדמתנו היא בידי זרים. ואם אמור נאמר, הבה נא נתחכמה ונשוב נמליך מלך לנו כמרוד בד׳ ואת פיו נמרה, ועצתנו לא תקום ולא תהיה. לא יעלה ולא יצלה בידינו לעשות זאת. ד׳ אמר לדוד (שמואל ב׳ ו׳ : ח׳—יד׳) מאחר עלות לקחתיך להיות למושל על עמי ישראל ואחריך אקים את זרעך יוצא ח ל צ י ך ו כ ס א ך יעמוד לעולמי ער. ומי היא בתוכנו, אשר יוכל לאמור ,,מזרע בית דוד אני״. הלא כאשר נחרבה העיר והבית נשרף, ס פ ר ה י ח ש אבר ואינו עד היום הזה. וד׳ אחת דבר בקדשו ולא ישנה, כי רק מזרע דוד יהי למלך על ישראל. פני איש אחר ד׳ לא יביו. ואם יעיו איש לאמור ,,אני מזרע דוד״ והוא לא יהיה, לא יתן ד׳ ברכה לו ואך בדי ריק יעמול וייגע. —

מיום מאסנו במלך המשיח, אשר ד׳ אלהנו שלח לנו ממרומיו, מיום בזינו את המתנה הגדולה מכל המתנות, אשר ד׳ אלהנו הגדיל חסדו ואמתו אתנו לתת לנו ובמלך הגדול, מלך מלכים, אשר המליכו אבינו משמים עלינו, נעלנו, אין לנו מלך משבטנו ולא יהיה לנו עד כי ירחם ד׳

(ב) ג ם ש ר י ם א י ן ל נ ו. אמנם רבים מאהב״י עשו עושרם ויעשירו בתיהם עושר רב מעושר מלכים ושרים עיצרים בעם, אבל בעלי הכסף, אשר בעמנו, למלוכה ולממשלה לא הגיעו. גם אין אחר בנו, אשר המלך יתן משרה על שכמו למשול במרינה, ולהיות ראש ומוציא ומביא למרינה אחת או להצי מרינה, או אשר המלך ישים לו הכבוד להיות אחד מיועציו ברבר המלכות, כאשר היה לנו טרם נחרב הבית. גם כהן גדול: כהן עדיין לעד, כאשר היה לנו בעת ארצנו היתה מכובשה מידי מלכי פרס ויון ומלכי רומא, אין לנו עתה. וכן, גם כי לאום אנחנו, כל כגולות לאום הלכו מאתנו ולא שבו. כי את שר החיים מאסנו ובבהן הגדול על דברת מלכי צרק נעלנו, לכן אין לנו לא שר ולא כהן. — וכאשר ממשלה אין לנו, כן אין לנו סגולות העבודה, אשר בהן עברנו את ד׳ בהיותנו על אדמתנו.

(ג) א י ן ז ב ח. כי אם אין מזבח, אין זבח, וד׳ צוה לנו לזבוח בארץ ולא מחוצה לה. את הבית שרפו הרומאים ויהרביו היכלנו, ומאז חדל זבח והשבות מנחה. אין קרבן חמאת ואין שעיר המשתלח לכפר על עונותינו ולשאת אותם אל ארץ גזרה. מדי שנה בשנה יבאו אהב״י לבתי תפלה ביום הכפורים, הוא יום העשירי לתשרי, אך השעירים והגורלות וכל יתר הקרבנות אינם. — ואם הקרבנות אינם הכהנים למה? לכן גם הכהנים לוקחו מאתנו. וגם מזבחות לא נבנה.

(ד) אך ג ם מ צ ב ה א י ן ל נ ו. כי כבר הרלנו לקטר לאלילים ולזבח לשדים

לא־אלהים, כי לקחנו כפלים ככל חטאתינו ישבע יסרנו ד׳ על מריינו. אשר מרינו פיו, בקפרנו על כל הר וגבעה. ובאשת הושע אנחנו. בעולת לא היתה וגם זונה הדלה להיות, מיום אשר לקח הושע אותה לו. גם אנחנו כן. עובדי אלילים הדלנו להיות, טמאים לנו האלילים, לזרה והיה הם לנו, אך גם עובדי ד׳ אלהים חיים אין אנו. כי דבריו לא שמרנו ומצותיו לא עשינו. ד׳ צוה להביא קרבן על חטאינו ופשעינו, וקרבן אין לנו. והקרבן הגדול. אשר הקריב ד׳בעבורינו, כתתו את בנו משיחו להיות לזבח, להדש בריתו אתנו, דחינו, ועוד רבים מאחינו בני ישראל צועקים גם עתה ,,אין לנו חפץ בו״. — וכן

(ה) א י ן ל נ ו ל א א פ ו ד ו ל א ת ר פ י ם, את הכהן הגדול אשר דבר ד׳ לו: אתה כהן לי לעולם על דברתי מלכי צדק (תהלים, קי׳: ד׳) אחב״י לא יכירו ולא ידעו, ודבר ד׳ מפיו לא ישמעו. האורים והתומים בבר הלכו מאתנו. כהן אחר לא נמצא, ולכן לא נוכל לשאול את פי ד׳, כאשר היתה דרכנו בימים הקדמונים מאז היינו לגוי. אבל תודה והללה לאלהי חסד בשמים, כמעשה הגוים, היושבים בחושך, ג״כ לא נעשה, כי לא נשאל פי פסלים אלמים ועצת מככה לא נשמע. כה יושב ישראל ימים רבים, כעומר בת רבלים, אינו קודש לד׳ ואינו זונה אחרי עצבים ואלילים. כגימר בת רבלים לא היתה לא פנויה ולא נשואה, בשבתה עם הושע. לא היתה מ ק ו ד ש ת להושע להיות לו לאשה; כי לא לקחה לאשה ואשת זנונים היתה גם לו, אבל גם ק ד ש ה לא היתה עוד, כי הדלה לשבת בפתח עינים ולא כפתה עוד בציון את פניה, ובבית הו׳׳ע עשתה עבודתה, כן גם ישראל. אינו מקודש לעבוד ת ד׳, אבל גם אחרי אלהים אחרים לא ילך. רק צעיף עלמה על פניו, מסוה אשר יסוה פניו ולבו. ולא יביט מאחורי המסוה הוצה אף כחצי שנה, עד אשר ישוב אל ד׳ והמסוה יסור מעל פניו, או יפקח עיניו וראה את אשר כל אוהבי ד׳ וחושבי שמו רואים.

והיום הזה לא ירחק הוק. קרוב היום הזה, ואותותיו הנה באו. כאשר מאס ד׳ עמו וישב ישראל ימים רבים כעומר בת רבלים, ויהי ללא־עמי וללא־רוחמה, כן רחם ד׳ את עמו ובני ישראל ישובו ובקשו את ד׳ אלהיהם ואת דוד מלכם וירא אל ד׳ ואת טובו בימים ההם. אחרי אשר ישראל ישב ימים רבים, יבא ומן ה ת נ ו ע ה לו. ויחד ד׳ תגשב בעצמית היבשות וישראל יקום, כגבור מהרונן, משנת המות, אשר ישן ימים רבים (ראה יחזקאל לו׳: א׳—יד׳)

עת פלאים יהיה הזמן ההוא לישראל. תנועת תחית האמונה, אשר תניע את בישראל, תהיה לפלא לכל שומע. ישראל ישוב, ינחם על מעשיו ושב לאביו בשמים ורפא לו. אבל פי ד׳ אומר: ,,אחרי כן״ אחרי אשר ישראל ישב ימים רבים כערער בערבה ולא עשה כל פרי, ישוב ויחבק בעל יעוריו. בכל עת האריכה, מימי חורבן הבית עד ימי תחית האלהים, ישראל לא ישוב ולא ינחם על חטאתיו. — רק אחרי כן ישוב. בתולה, אשר הרופא בא אליו ויתן לו תרופה, והוא מאס בתרופת הרופא, כי לא ידע, אשר רבר בליעל יצוק בו ומחלה

דבקה בעצמותיו, כן כל איש, אשר לא יאחז בשתי ידיו בתרופה אשר ישוע המשיח מושיענו וגואלנו מושים לנו יום יום. וישראל הוא כחולה ההוא. וכל עוד האדם כולו לא פקח עיניו ולא ידע עוד החטא הגדול, אשר חטא בשקצו את השר החיים משיח אלהי יעקב, ישב ישראל כחולה ההוא. כי חטא ההוא חטאת האדם היא, חטאת כל קהל עדת ישראל. וישראל ערל לב, שמן לבו, טפש כחלב ועיניו שעו, עד יבא היום והביט אליו, את אשר דקרו וראה את מלבי משיחו הנאמן, אשר הקריב חייו גם בעבור חטאת האדם הזה ואז ירפא לו. (סוף יבא.)

בקרת ספרים.

ספרי ,,הברית החדשה״ נעתקים מלשון יון ללשון עברית, ע״י החכם ,,פרופיסור פראנץ דעליטש״, מהדורה שביעית, מתוקנה ומנוקה בהגהה מתמדת. בשנת־ועמה מ ש ו ״ ש (ישעיהו כה׳: יח׳.)

שם החכם, המורה הגדול הזה ומעשיו נודעים לכל קורא בספרים ומכ״עים היו״ל בשפת עבר. כי הוא הגדיל לעשות לעם ישראל, מכל אוהבי עמנו, אשר קמו לנו בעמים, מימי לוטהר עד עתה. כאהבת שאול הקדוש לעמו, אשר ממנו יצא, כן אהבת דעליטש לעם ישראל, אף כי ממעי עם אחר הוא.

בעודו בן יח׳ או יט׳ התעורה בלבו האהבה לישראל, ומני אז עד עתה לא חדל עוד לעשות טוב וחסר לעם יהורה. למען ציון לא יחשה יומם ולמען ירושלים לא ישקוט לילה ואין רמי ללבו עד אשר פעל פעולתו וישיעת ישראל כלפיד יבער. ולשמחת לבבי ולב כל אוהבינו, אוכל לאמור, כי לא כגירל כל אוהבי ישראל גורל דעליטש. כי עמנו השיב אהבה אל חיקו, ויכבדהו וינשאהו ויברך את שמו. גם ,,ה מ ל י ץ״ הי״ל בפטרסבורג בירת רוסיא הכיר טובה לדעליטש, ובכל מקום הוכירו את שמו בא אליו בברכה ויברכהו ויכר, אשר דעליטש ,,צדיק״ ,,וחסיד״ הוא. אף כי דרך ,,המליץ״ הוא, לגדף מערכות תלמידי ישוע המשיח, המלאך הגואל את בני האדם מעול החטא, אם התלמידים האלה יתאמצו להפיץ בשורת הגאולה במחנה העברים.

את ספרי דעליטש ראיתי בהרבה כתי ישראל, בהיותי במסעותי בארצות רמניא וגליציא. עאכו״כ בארצות גרמניא. גם תרגום כפר הברית החדש מצא אוהבים רבים, יהרבה קונים קפצו עליו, ומספר העקסמפלרים, אשר נמכרו, מיום התצאה הראשונה נראתה לעין הקוראים עד היום הזה, הם לער נאמן. כשלושים אלף עקסמפלרים נמכרו עד עתה. והתוצאה השביעית היא בידינו, אשר היא באמת משיש ללב, ועל ירה גם עמה, אשר שפתו היא מרברה, משוש היא בגוים. —

תרגום דעליטש הוא בעיר יושבת על ההר, אשר לא תוכל להסתר. כי יתן אור בהיר לל׳ הקוראים בו. מה נעימים לי הרגעים בקראי בספרי הברית החדשה לפי תרגום המורה הגדול הזה פרופיסור דעליטש. הרגעים עוברים והשעות כעב תעיפינה ואני לא אחוש ללבתם, כי שותה אני מים חיים מעמק הברכה הזה ונפש

עדות לישראל

מכ"ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים עח : ה.)

וארבה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קיט : מו.)

Vol. I. No. 2. ALFRED CENTRE, N. Y. חשון התרמ"ח

אל המתקוממים עלי.

האחים האהובים! אחי אתם גם אם תתקוממו עלי אלף אלפי פעמים, כי בני עם אחד נחנו. ואהובים אתם לי, גם אם אתם שנאתם אותי, כי אהבה נשבעתי לבני עמי, ואהבתי לא תסור מלב, ער עיני תסגרנה.

הנני מפיל תחנתי לפניכם, „אחי אהובי! חנוני נא בואת ובחנוני נא שלשה ירחים" למה תרדפוני חנם? אם באמר, בשום שכל ועין פקוחה קראתם את הגליון הראשון, באשר אמרתם, הגידו נא מה עול מצאתם בו. ואם לא מצאתם כי כל עון, אשר חטא, שימו יד לפה. מדוע תרחיבו פה תאריכו לשון? מראש לא כסתר ארבר. מראש אני מגיד באוני כל, אשר אינני ירא מחמתכם וממעשיכם הרעים לי, כי לא תוכלו לעציר הרוח החיה, אשר בארני המכה"ע הזה. וגם אם תרבו מעצורים ותוסיפו מכשולים לדרכי „העדות" כהנה וכהנה, יכול לא תוכלו לה. לא יעלה בידכם ולא יצלח. המכה"ע הזה הוא מתנת אהבתי לעמי, ורבים, אשר כמוני כמיהם אוהבי עמנו נחנו, נלוו אלי וד' ישלח עזרתו מקודש. אך חולה אהבה הנני. הנני רודף גם אחרי אהבתכם. משתוקק אני לברכתכם, כי גם טובתכם אני מבקש. לא לכבודי ולא לכבוד הרעיון, אשר הריתי אני, עובד אני את עבודת „הערות", רק טובת עמי אני דורש, ובעבורו סלותי לי המסלה החדשה הואת. אומתנו לא תבנה רק בדרך, אשר הורו לנו ישעיהו, ירמיהו, יחזקאל וכו', אנשי יה, נביאים וחוזים נאמנים, אשר דבריהם יעמדו עד בלי ירח. אם מדרכם נטה ימין או שמאל, או כל עמלנו אך לשוא: וכל עבודתנו אך תוהו ובוהו.

לכן הטו נא אוניכם לבקשתי „כחכיני נא". אל תשפטו טרם קראתם את דברי שלשה ירחים, וחקרתם ראיתם, מה עיני. אל תהיו שונאים חנם, כי אחיכם אני. אך אם לא השמעוני, ידוע תדעו, אשר אני אך באהבה. אתם תקללו ואני אברך, אתם השנאו ואני אשיב אהבה אל חיקכם. כי כן עשה גם מושיעי מלכי ואלהי.

המו"ל

השבע והוהה עונג. -- רבים נסו להעתיק ולהרגם את ספרי הברית החדשה לשפת עבר, אך עד דעליטש לא הגיעו. ונופל הוא גם תרגום יצחק ולקינסון מהרגום דעליטש. אמנם ולקינסון גבור היה במושבי עם סופר עברי. אך רוח ומנגו היתה בולקינסון. הוא כתב לפי רוח לשון מאפו, לעבענואהן וכו' אבל לא לפי רוח הזמן, אשר שליחי ישוע חיו בו. — בקריא הקורא את תרגום דעליטש, או יקומו הסופרים והפרושים מעפרם, ויתיצבו למול הקורא, כמו בחיים חיתם, היא ישמע קולם, וירא את תגועת ידם וגום בהתלוננם על מעשי אדוננו מושיענו. את שאול הקדוש יראו, באשר היה אז, חוקר תלמודי, אשר ישב לרגלי רבן גמליאל, פרוש נאמן, אשר גם הקדי שפת יתן לא היו זרים לו, איש מעשה, מלא אש קנאת ד' צבאות ואהבה מהורה. לא כן בתרגום ולקינסון, בו הפרושים הם תמונות זרות, שאול הקדוש הוא בהם מלומד בפילוסופיא אחד מאנשי דורנו וכל המחות שנו את פניהם אשר היו להן בימי ישוע ושליחיו. לכן כל החפץ להבין דרכי דת ישוע ותורתו, כל תולדות קהלת המאמינים בישוע ותורתו וכו' יקרא תרגום דעליטש ויסיף ויקרא עד מאה פעמים ואחת ועיניו תחוינה אור בהיר כמו בשחקים ולבו יתענג על טוב רב.

ל.

אגרטל האגרות.

למר י. נ. רחוב סופפאלק ומר ב. רחוב טשעררי וכו'. למה תשאלוני על אודות יוסף טויבעס? הלא ידעתם, אשר מעשיו אינם רצוים בעיני. סם המות בסירו ובסידו ימות. לבו טוב, אך יגע ויגור לבל רוח בקנה רצוץ ולכן כל תקותיו אך קנה רצוץ הנו. למר פ. ו. בבאל. אין לי חלק ונחלה באחות יעקב פרעשמאן וכרחוק מזרח ממערב רחוק אני ממנו למר ד. ל. כתוב ככל העולה על רוחך.

בקשות ומודעות אל הקוראים.

אל תשפטו קשה על מעשי הגליון הזה. כי המו"ל היה עמים מעמסה כבדה ואני המסדר לא עבדתי עיר עבירה ואת ולבן כמכבירה אני. בטחוני בד' אלהי ישראל, אשר הגליון הבא אחריו, ימצא חן בעיני כל רואיו. עבדכם המסדר.

הנני להודיע בקהל קוראי המכ"ע הזה, אשר מומן אני להשיב לכל שיאלי דבר. אם ישאל אדם דבר לטובתו לברו או לטובת רבים, הכל אחד הוא לי. הנני להשיב תשובה נאמנה כיד ד', אשר היא טובה עלי. רק אם לטובת רבים ישאל השואל, או ימצא תשובתו כאגרטל האגרות. — כברוני נא אחי במכתביכם ובאגרותיכם ואכבר אתכם גם אני.

המו"ל.

Die „Edith" ersheint monatlich fur den Preis :
America.....35c.
Ausland .....50c.
Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,
Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

הגיוני הערות.

חיה אחת יש מתחת לרקיע. היה רעה היא עד למאוד, חושך וצלמות מקום הריונה, והתופת מקום מולדתה. החיה הרעה הואת סורפת הורגת ודורסת ואין מידה מצילה. רבים חלליה, אין מספר להם, ועצומים כל הרוגיה, כחול הים, אשר לא ימד. היא אוכלת אדם ומשחיתה אותו, היא מביאה מגפות רבות בעולם והורגת כל המין. מה היא ומה שמה בעמים ובישראל? — העמים קוראים לה „פרעיודיץ", היא הדרך להרוג נשפט קשה על דעתו מבלי סבה לנשפט בה. להרשיע איש טרם נחקר הדבר, אם בקול. אשר יצא עליו. כן הוא. לבני עבר נודעה החיה הרעה הואת עוד בימי קדם. אך קראו לה שם אחר. שם נאמן. „שנאת חנם". מה נורא השם הזה! מימי חטא אדם הראשון ער עתה הרבתה החיה הרעה הואת חללים בישראל. על מה הרג קין את הבל? על שנאת חנם. כי שנאהו חנם על לא עול בכפיו. ובימי נח רבה רעת האדם וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה ויבא מבול מים על הארץ. במה השחית כל בשר את דרכו? חכמי המדרש יענוני „אנדרולומוסיא * באה לעולם והורגת רעים וטובים" וכן בכל תולדות ישראל. גם דור המלך בחיר המלכים. שחתה מצה את הכוס. אשר החיה הרעה מלאתו, עד הקבעת. דברי ילדותיו יורדים חדרי בטן ומניעים כל מיתרי לבנו. אל ישמחו עלי איבי שקר, שונאי חנם". „כי חנם טמנו לי שחת. חנם חפרו לנפשי". „שונאי חנם עצמו את אשר לא גזלתי אשלם". תחת אהבתי ישטנוני. וכו. ראה את צל המעלות. בראשנה לא יעשו השונאים חנם מאומה. רק ישמחו אם רעהם יפול אחרי כן יחפרו לנפש האיש השניא מאתם חנם, גם יבקשו עלילות עליו אשר לא גזל ידרשו מאתו. ומרוע כל אלה? תחת אהבה ישטנו. תחת אהבה ישנאו, כי לא ידעו להכיל משפט ולא יפקחו עיניהם לראות. אם יאהבם רעהם או ישנאם. רוח עירון בהם וכעורון יתנפלו על רעהם חנם. וגם בימינו עיר לא חדלו שונאי חנם בישראל. גדול מספרם בעמנו מכל העמים אשר סביבותינו. רבו בנו ער למאוד, עצמו מספר, והם נגעי עמנו.

מדוע ישנאו אחב"י אותנו. אשר לדגל ישוע משיחנו אנו חונים? מה הרעה אשר עשינו לעמנו? לבנו מלא אהבה, אך לבם מלא מדורים ושנאה. מה חטאי ומה פשעי. בהוציאי לאור מכ"ע עברי, דואג לטובת עמי, ודובר בלשון אומתנו? — תחת אהבתי ישטנוני וכי שלום ארבר המה למלחמה. ער מתי ד' אלהים?

בואת אנחמה. כי עוד יבא יום ושבו בני ישראל לד' אלהיהם וראו את גואלם ואהבת אמת תבא בלבם ושנאת חנם תמחה מן הארץ. יחן ד' והיום ההוא לא ירחק חוק. אמן.

ל.

---

* היא מלה משפת יון. ופתרונה שנאת־ארם.

משוגעים רבים ושונים ישנם בחבל. יש איש משוגע, אשר רוח בינתו סרה ממנו ועצתו ההבלעה, ואשר לא ידע בין ימין ושמאל, ויש משוגע, אשר בינתו אתו, אשר מדבר הוא בבן בינה, וכל מעשיו מעשי שכל וחכמה הם, ובכל אלה האיש משוגע יקרא.

יהוא בן נמשי עשה מעשהו בחכמה ובערמה. מחניך מלחמה התנשא עפ"י מצות ד' לראש הצבא, ובכ"ז מנהגו היה בעיני אחרים מנהג שגעון. כי רוחו התלה בה, ואש קנאתו לעבודתו העלתה שלהבת בפניו ויהי מלא־רוח. והעברי יבנה גם את האיש, המלא רוח, משוגע, או משחגע. בני הנביאים, תלמידי אל שע ובו', נקראו משוגעים (מלכים ב' ט'; יא') ועוד ועוד. גם ההוה משוגע הנהו.— כשוגעים ממין השני נמצאו לאלפים לרבבות בכל דור ודור, עאכ"ו בדורנו זה. חלל העולם מלא הוא מאנשי רוח. אבל כלם תועים בדרכי החיים ואין אחד שלם. את אשר ירים האחד מעלה מעלה, השני ישפיל. ואשר ישפיל השני משה, יגביה השלישי. גם המתקוממים על מעשינו, הרבה מהם אנשי רוח, ומתלהבים הם. בהתקוממם עלי, חושבים הם לקנא קנאת האמת. אך רוח תועה בהם. לוא חכמו השכילו ויבינו, אשר דרך הועה דרכם. הלא הם לא מלבם הוציאו מליהם, רק נשמת מנהיגיהם יצאה מהם. אך לוא שקלו ישקלו דברי ודעותי והגיוני במאונים ישאו יחד, כי או יכבדו מכל הגיוני מנהיגיהם כולם. כי לי אבן בוחן לפנת יקרת המוסר. כתבי הקדש ודברי ימי עולם הם לי למשען ומשענה. ואיך יאמרו אוילים הנביאים משוגעים אנשי הרוח? —

קי"ם

גם סופר המבה"ע „Jewish World" הוא אחד מאנשי רוח תועה אלה. הרבה חכמה למד, ומרע אסף מלא הפנים, אך חכמתו הוליכה אותו תועה. הוא אומר במאמרו „יודאיסמוס וסאציאליסמוס" אשר יכול אדם להיות יהודי נאמן, גם אם הסאציאליסמוס ימלא כל חדרי לבו. אך איך יתלכדו שני הפכים בנושא אחד? — מה היא סאציאליסמוס? הלא חכמת חיי החברה בחברה. ומחוקקי החכמה ההיא לאכאללע ומארקס מורים, אשר בימי מלך הסאציאליסמוס על הארץ, יתבוללו העמים. והיו למשפחה אחת. כי לא יברל או בין עם לעם ולאום מלאום לא יפרד, והיה כל אנשי התבל בני בריה אחת. והיודאיסמוס מה הוא? הלא חיי משפחה משפחה לבדה, ויום לבדך ישכון. ואיך חברם הסופר ההוא יחד?— אולי יצר הסופר ההוא יודאיסמוס חדש, יודאיסמוס אחר, אשר אותותיו לא ראינו עוד? יאל נא להראות גם לנו מה הוא היצור החדש ההוא. לשיא ילאה הכותב ולריק ייגע הסופר. עם ישראל לבדד ישכון ולא יתלכד בעמים, עד יבא היום והכיר את גואלו משיח ד' אלהי צבאות. או יהום בגוים גם אם יתבולל בהם, ינשא, גם אם יתערב בעמים. או יהיה אורו גדול בעמים ושמו מהולל. כי כל העמים כמוהו בהר ציון ישתחוו.

ל.

---

* פתרונו עולם היהודים והמבה"ע יו"ל בלונדון מדי שבת בשבתו.

אהבת־כבוד היא ריח ניחוח, אך פְּעולתה שונה. לאלה היא ריח חיים לחיים, ולאלה ריח מות למות. לישראל היתה מאז ומעולם ריח מות למות. וגם עתה התפרצה במחנה ישראל עד למאוד. ותעש הרס רב. כי חדלו נאמני רוח בישראל חרלו, ולא נמצא במחנה ישראל, כי״א הורסים כותרים ואין בונה; אמנם המהרסים האלה ודפים אחר השם ,,מתקנים״, כי מחשבותיהם אך להיטיב ולתקן, אך אם נגיש מעשיהם לאור השמש, או גלויה לעין כל ראוה, אשר מקלקלים הם ולא מתקנים. אהבת כבוד מרומה עורה עיניהם, ותוליכם שולל, לכן לא יראו את ההרס הרב אשר יעשו. כל אחד הרה הגה רעיון, אשר בו כל כבודו ובו ישים כל מעיניו. אחריו הוא רודף כל ימי חייו ובעבורו הוא עומד נכון להקריב נפשו ומאודו, ובני עמוד לידו שערים לפי קרת וימשיך אדם רב אחריו. על כן עוד לא נעשה בכל המאה התשע עשרה דבר בישראל, אשר יהיה לעוד לאומנו, להקים אומתנו משפל מושבה להגדילה ולהאדירה מבית ומחוץ. כי כל מעשי אלה המתקנים אינם פרי הרוח הוא: אהבה, ענוה, אורך רוח, נדיבות ואמונה. והגדולה בכולן היא האהבה. לוא התבוננו בדרכי שאול הצדיק, כי או ראו וילמדו הדרך. אשר אוהב אדם באמת ילך בה. אוהב אדם באמת לא יבקש כבודו, ומשרת הוא לכל בני אדם. עבד הוא לכל אדם, למען יקנה את הרבים. כן עשה שאול הקדוש, יכן יעשה כל ההולך בעקבותיו, אם רוח האדון בו. לכן יבקש נא איש איש מאתנו את פתנות הרוח, וד׳ יהיה בעזרנו ועיד בימינו יושע יהודה וישראל ישבון בחצרות ד׳. אמן.

נפ״י

לתלפיות היתה ארץ אמיריקה לישראל, לתל שכל ישראל פונה אליה. יום יום באים בחמש מאות כני ישראל מארצות אחרות להאחז בארצותינו אלה. כארבעים וששה אלף באו מימי חג הפסח עד אחר חג השביעות. ומה גורל כל הבאים? כחכם יאחזו במסחר והיו להיכלים תרים במרכולתם ערים וכפרים. מספר קטן מהם הם בעלי עבודה קשה, ורבים לא יצלחו לכל מלאכה. לפנים באמיריקה, אם בא איש ישראל הנה, או קרובותי יושבי ארצותינו ויקומו לעזרתו ובימים לא רבים היה לסוחר גדול, עושה מקנה וקנין רב. לא כן בימינו. כי רב עתה מספר אחב״י פה. לכן ימים רעים הימים האלה לבנ״י הבאים מארצות אחרות. וכבוד עמנו ידל על ידם ושם ישראל להרפה וכוי. -- כן גורל ישראל. הלך ואורח הוא כל ימי חייו. אך האין צרי למכת ישראל, אם רופא אין לו? — כל רופאיו רופאי אליל כלם, ומרקחותיהם לאפס ולאין. חכמתם התבלעה, ואין עצה בפיהם. ער ישוב ישראל אליו, אשר אמר ,,אני רופאך״, עד יכנע ישראל לפני אביו הרחום יחנון ולקולו ישמע. או צרי גלעד ינתן לו ותשועת עולמים יושע. כי אך במשיח ד׳ רפאות תעלה לכל תחלואי ישראל.

יפ״ה

אהבו את אויביכם ברכו את מקלליכם היטיבו לשנאיכם והתפללו בער מכאיביכם ורודפיכם. (מתי קפוס. ה׳, פסוק מר׳)

עתידות עמנו, עם יהודה וישראל.

מאת נ. ס. י.

הושע קפוט. ג׳: פסוק ד׳—ה׳.

(סוף) בנ״י ישובו ובקשו את ד׳ אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ד׳ ואל טובו באחרית הימים.

זה הוא קץ כל החוית הקשה, זה הוא פתרון כל החדה הסתומה. לכן גוים רבים ועצומים, גבורי כח ועריצי ארץ, אבדו ויגועו ושמם לא יזכר ולא יפקד עוד, וישראל עדנו עומד כמאז כן עתה, אף כי קטן הוא בעמים ודל הוא בגוים; כי לעד נאמן נתנו ד׳, להיות לעד לפני כל העמים, אשר אם הרים יבולו וגבעות תמוטינה, דבר ד׳ יקום לעולם ולא ימוט עדי עד. כי לא איש אל ויכוב, לא בן־אדם הוא ויתנחם. ישראל הוא העם, אשר ד׳ בחר לנחלה לו בראשונה. הוא היה בנו בכורו בעמים, ועוד רחם ירחמנו באחרית הימים.

ישראל עוד ישוב אל אביו אשר אהבו, יחבק את דודו בשתי זרועותיו. ישיר אף יתחנן לו, יומר אף ירייע לו; ואביו הרחום יאספו שנית תחת כנפי חסדו, וארשי לעולם בצדק ובמשפט, בחסד וברחמים. היא יקרא לו ,,עמי — אתה״ ,,חפצי בך״ וישראל גם הוא יענה ,,אלי — אתה״, ,,אבא אבינו״ —, ואותות הימים הטובים האלה הנני רואים ברור הוה. ימי התנועה כבר באו, תחלת ימי דודנו היא תחלת תקופת התנועה.

ימים רבים ישב ישראל ולא נע ולא נד לא לפנים ולא לאחור. ישן היה כחוני המעגל, ושנתו ערבה לו, אף כי ארכה עד למאוד. רבניו, מנהיגיו ומדריכיו הרבו יום יום להכביד עולו על צואריו ולשים מועקה במתניו, ויחיקו חוקים קשים, אשר אבותינו לא שערום, ויאסרו ידיו ורגליו בעבותות כפולות ומשולשות, אשר לא במהרה תנתקנה; והוא כאלם לא פתח פיו, וכשה הלך אחריהם לטבחה, ויהי בית ישראל מלא גויות הרוגים. אך ד׳ קרא לרוח ויאמר: פחי נא בהרוגים האלה, ותבאנה הרוחות מכל פנה, כטובות כרעות, ותחלנה להגיע את אפני עגלת בית ישראל. מקצה מזה הבעש״ט ושובניו *), ומקצה מזה בן־מנחם והחילים בעקבותיו. שניהם קמו להפיל המגדלים והארמונות, אשר נושאי כלי בעלי התלמוד בנו. ויקץ ישראל משנתו האדוכה כומן גלותו, ויתעורר מעט, ויחל ל ה ק ל וגם ל ה ש ל י ך מעל שכמו המשא הכבד, אשר שמו עליו מדריכיו. ויחץ ישראל לשתי מחנות. אלה, אשר לא סרו עוד את מסוה משה מעל פניהם,

---

*) סלחו לי, הקוראים החביבים, לאשר בחרתי במלה ורה, בת פרס, כי מאוד מצאה חן בעיני. ואם תחקרו אחרי שרש המלה הזאת, אבטח בכם, כי תצדיקוני. ראו נא ספרי אוצה״ש לגוניוס ואחרים במלת השם נכושובן ותראו כי נכוחה דעתי.

הם מאחורי המסוה תמהים ושואלים ,,מה זאת ועל מה זאת?'' ,,מתי יבא קץ הפלאות?'' ואלה, אשר קרעו את המסוה לקרעים, השליכו העול מעליהם ויפלו במהמוות הכאה הרשע עשרה. כי המאה הזאת היא בעלמה מתיפה מערה בפוך עיניה, ובעצמת כשפיה ורב מקסמיה לבבה גם רבים מאחבני'' ותשב אוהם שבי. ומה יהיה עתה?— הן מקסם לא לאורך ימים הוא, ועצמת כשפים אך ערי רגע. נפש האדם לא השבע ברברים, אשר ברי יומם יכלו, יבלו ואינם. כי עורגת היא לחיי עולמי עד אשר לא יכלו לנצח. רוח היא באניש ונשמת שדי בארם. ובנ'' בני אדם הם. גם מסוה כושה יקרע כלו ועמודי ההיכל, אשר בנו בעלי התלמוד ונושאי כליהם, כאשר התרוממו, כן ישבו לרסיסים. או שבויי המאה הרשע־עשרה ואסירי־התקוה ישובו לבצרון, ודברי בה''ק, האור המאיר במו שכים, יהיה נר להגלי העם ואור לנתיבתו. או ילאה ישראל לבקש אהבה ורה ושב ובקש את ד' אלהיו ואת דוד מלכו.—

וישוב כאשר יפלו הקשקשים מעיני ישראל ופקח עיניו והכיר את עותתו ואת חטאתו וראה. אשר בדרך תועה הלך עד כה, כי נטה ממסלת האמת כל הזמן הארוך ההוא, ויתע בתוהו לא דרך. או יבוש ויכלם, ופניו יחורו. רוח תשובה תכור ללבו או, ועל מעשיו ינחם. יתעצב אל לבו. יאנח מרה יבכה על קשי המאו, יצעק, יועק על חטאותיו יהודה, ישפוך שיחו, יתחנן והפלה ירבה.

ובקש את ד' אלהיו. בצאנו ובבקרו. בכל בני ביתו, בילדיו ופפיו ילך לבקש את ד'. יבקש את אהבתו, ידוש מעל ספר ד' וקרא, כי הכל בספר ד' ואו ימצא, אשר אחת מהנה לא נערדה, כי פי ד' צוה את כל אלה. (ישעיהו לד': טז') לא יבקש את ד' בתורות אנשים, מוצא פי הרבנים והמורים, המורים כפי רוח לבם, רק ישאלו את פי ד', יכורו לשמוע ולראות מה אמר יהוה ומה ד' שואל מעמו. ידרשו בכתובים, כי חיים הם לכל דורשיהם ובהם חיי עולמים יש. והם המה המעידים על המשיח ישוע, משיח אלהי ישראל, כי שלוח הוא מאת אלהים. וכל השומע רבריו ומאמין לשולחו, יעבור ממות לחיים וחיי עולם יירש. (יוחנן ה': כד'. לט') ישראל יבקש או את ד'. כאיל תערוג על אפיקי מים. כן תערוג נפש ישראל או אל ד'. מים רבים לא יוכלו לכבות את אהבתה ונהרות לא ישטפוה, כי אשה אש קודש שלהבת יה. כה יתרפק ישראל על דודו, ישתוקק אליו, יאחז בו ולא ירפהו, כי יביר או את דודו וגואלו.—

את ד', אלהיו ואת דוד מלכו יהדיו. כל תולדותיו וקורותיו מיום היותו לגוי תבאנה לפניו, התיצבנה לפניו כמו עתה נעשו. יזכור אשר נראה ד' אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב ויכרכם, ויכרות ברית אתם, ויאמר לאברהם: אני ד' אל שדי והקמותי את בריתי ביני וביניך ובין זרעך אחריך להיות לכם לאלהים ובוך אברכך והתברכו בזרעך כל גויי הארץ. (בראשית כב': יח') וליצחק: והיה עמך והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך והתברכו בזרעך כל גויי הארץ (שם כו': ד') וליעקב: אני ד', והנה

אנכי עמך, וישראל יהיה שמך, גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציך יצאו שם לה': יא ולא יסור שבט מיהודה בנך ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה (שם מט': י') וירא גם למשה עברו ויעשהו לנאם, ככל ביתו: ויוציא את עמו אשר בחר בו לסגולתו, את עם ישראל, מתחת סבלות מצרים בזרוע נטויה ובשפטים גדולים. נגר אבותם עשה פלא בא. ץ מצרים שרה צוען ויבקע ים ויעבירם ויצב מים כמו נד, וינחם בענן יומם ובאור אש כל הלילה ויבקע צורים במדבר וישק כתהום רב וימטר עליהם מן לאכול ודג שמים נתן למו וינהם לנפש ויביאם אל גבול קדשו ויפילם בהכל נחלה ויבחר את שבט יהודה ובדוד בן ישי עבדו רצה, מאחר עלות הביאו לרעות בצאן עמו ובישראל נחלתו וירבר אליו עפ'' נתן נביאו: חסדי לא אסיר ממך ונאמן יהיה ביתך, וממלכתך עד עולם ובסאך נכון עד עולמי עד. והקימותי את זרעך אחריך והכינותי את ממלכתו, אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן (שמואל ב' ז': יג' — טו') ויקם ד' את דבריו אשר אמר. ויתן שבט ליהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי באחרית הימים יצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו פרח. (ישעיהו יא': א) הצמח אשר מתחתיו צמח (זכריה ו': יב') ואשר מוצאותיו מימי קדם. יצא מבית לחם אפרתה להיות משל בישראל (מיכה ה': א') לשפוט בין עמים רבים ולהוכיח לגוים עצומים עד רחוק לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח ד' צבאות (שם ד': ג') ויגדל כבוד הבית האחרון מן הראשון (חגי ב': ט') כי פתאום בא אל היכלו האדון אשר ישראל היה מבקש ומלאך הברית אשר הוא היה הפץ בו, מלאכי ג': א') ולכלא הפשע בא, להתם חטאות ולכפר עון ולהביא צדק עולמים, (דניאל ט': כד') ויהי מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו ובחבורתו נרפא לנו, (ישעיהו נג': ה') ישוע המשיח עלה כיונק לפניו וכשורש מארץ ציה, מנצרת בא, ויכיח ויורה וילמד בגבורת האלהים ויעש אותות ומופתים כמה שנים, ויקרב אחר כן נפשו לשחת וחיתו לממיתים לכפר על כל עונותינו.

וזכרון כל דברי הימים ההם יבא לפני בנ''א, ואז יבינו את האותות, כי אור יהיה לישראל בכל מושבותיו ועושר דעת נכונה להשכיל אל סוד האלהים אבינו וכור המשיח, אשר בו צפונים כל אוצרות החכמה והדעת (אל הקולסים ב': ב'—ג') והמה יתמהו ושאול ישאלו, מה היה לאבותינו, אשר את משיח ד' געלו. הלא הוא חמדת כל הגוים וכל ברך לו יכרע וכל האומים ישתחוו לו. האבן אשר מאסו אבותינו, בוני מקדש יהוה, היתה לראש פנה. בן־דוד הוא, אשר הופיע בירושלים טרם נחרב הבית, הוא אדון דוד, אשר דוד בזמירות תהלותיו קראהו אדון (תהלים קי': א') והאדון הזה יושב לימין ד' עליון בגבורה, ובסוף הימים ישוב לבא לשפוט את החיים והמתים. כן אלהים ירד או ממקום כבודו וילבש גו ישוע. גו בשר נדים ועצמות, ויהי לבן־אדם, להציל את בני אדם מחטא ופשע, והוא הוא, אשר חכמי התלמוד אמרו, שנו וישלשו ,,הקב''ה צמצם שכינתו והשרה אותה במקדש בני ארם.'' — כן יחשבו בנ''א, כן ידברו וכן יהללו, כי האור אשר יבא עליהם, יהיה אור חיים, אור המקיץ אותם מתרדמת המות, אור תקומה ותחיה, ואז

ופחדו אל ד׳, לא מורא ומוך לב, לא פחד מחמת המציק, כי בימים ההם יומרו: אפס המץ כלה שוד תם הימס מן הארץ. אך **פחד אהבה** יהיה להם. יהיו **חרדים** לכל דברו׳ ואוניהם יטו כל היום לשמוע כל לחש והגה היוצא מפי ד׳, וכמלאכי מעלה יעשו בהרף עין כל אשר יאמר להם. יבינו כל רמז או. ככלה מפחדת תמיד לעשות כל רצון דור־נעוריה, ובעיניו הקרא רצונו, וכן תעשה, כן כנסת ישראל העשה או. האהבה תגדל יום יום, וכל הימים התרפק בת־יהודה על דודה, וכל תשוקתה תהיה, אך להפיק רצון מד׳.

ואל טובו, אל חסדו. המשיח הוא טוב ישראל, הוא החסד. התורה נתנה ביד משה והחסד והאמת באו על ידי ישוע המשיח (יוחנן א׳ : יז׳) השה הנושא את חטאת העולם, המשיח הגואל את כל המין, אשר אנוש יקרא, היא חסד ד׳ מעולם ועד עולם. ובנ״י יאהבו בימים ההם את החסד, חסד אלהים, אשר הופיע להושיע את כל בני האדם, (טיטוס ב׳ : יא׳) ידו לשמו ויהללוהו ותודה וברכה לו יתנו. עת חסד, רצון וישע תהיה או לישראל, ודברי שאול הקדוש יקומו: אם נעילתם רציו לעולם מה איפוא תהיה אספתם הלא חיים מן המתים. (אל הרומים יא׳ : טו׳)

באחרית הימים תהיינה כל הפלאות האלה. ד׳ לא זנח את עמו אשר ידעו מקדם. נצח ישראל לא ישקר ולא יפיר בריתו אשר כרת לעולמי עד. אך מה עמוק עושר חכמת אלהים, משפטיו מי יחקור ודרכיו מי ימצא. כי סגר את כולם תחה המרי למען יחון את כולם. וישראל הוכה בקשי הלב אך למקצת עד כי יכנס מלא הגוים ואח״כ כל ישראל ושע. עת הרצון, עת החסד תבא עוד לישראל. העם, אשר בחר ד׳ לסגולתו ואשר בזרעו התברכו כל גויי הארץ, ישוב להיות עם סגולה לד׳. רגע קטן עזבו ד׳. כי חטא ישראל וישקץ במשיח ד׳, ואשר ישלח יד במשיח ד׳ לא ינקה, לכן שקצו ד׳ גם אותו, ויהי לאחרון בגוים רגע, אך ברחמים גדולים יקבצנו ד׳ והאחרון יהיה לראשון. (מתי יט׳ : ל׳) והעת הנה היא עתה. עת דודים מעורר עתה אל, למלט העם אשר שואל, תפקחנה עיני ישראל, וראו את ישוע הנואל, וסרו יגון ואנחה, מהשה הפזורה והנדחה. אבי״ר.

אל מה אעידך ומה ארמה לך בת עמי? מה אשוה לך ואנחמך? האדמך לכפה? ככפה רעננה היית, ותרבי ותגדלי והבאי בערי ערדים. קומתך דמתה לתמר ושערך צמח, יורד על שכמך ותיפי כמאוד מאוד ותצלחי למלוכה ויצא לך שם בגוים ביפיך. אך איה תפארתך עתה? איה הודך והדרך? מן הדרך סרת ותזני על שמך ותשליכי את גודך ותהעבי את יפיך, ע״כ בא לך שבר על שבר, יגון על יגון. ומה אערך לך? — כמשורר י. ד. נ. בנך לאגמון אשימך: כי לאגמון רמית כל ימי גלותך. ולבן ,,עם עולם״ הנך. בעת צרה תכופי ראשך. הצרה אך עברה, את ראשך תרימי. לוא למדת לכוף ראשך לבן־דוד זה הבא לגאלך ולהריחך לכפה רעננה. או פרחת בגן־ערן־אלהים כתמר. אשר לא יבול לעולמי עד.

עם עולם.

1

החושך ככה ארץ,
על פניה צלמות,
הסער יפרץ פרץ,
בעקבו אחזו מות.

עצים ישרש מארץ
שתולי דותה ראשונים,
בעברו יבא הקרץ
עלי ארזים ואלונים.

3

ירעש, יגעש הרוח,
יהפיך משורש הרים
ועת מועפו ינוח —
האגמון ראשו ירים!

* *

*

4

קרוב לשנות אלפים
עם ישראל נגוע,
לארבע רוחות שמים
בכוח הקלע קלוע!

5

עד שהיום יפיח
הולך קודר ושחוח,
לאשר ישב הרוח
יתעה באפס מנוח!

6

שונאיו חנם עצמו
עליו אימים יפילו,
אשמות לא אשמו
לספר מהם ישכילו.

7

כל זד, מוסר פורע,
איש און, מעול וחומס,
בן־בלי־שם, בצע בוצע
נפש ישראל רומס!

8

מצוקות־אין־קץ ותלאות
יאפפוהו־כלי הרפהו
גם אין מספר לבאות,
עוד יכולו ערפהו!

9

,,אך לא יכרת שמך,״
יאמר אל, ,,כי אהבתיך,
לנצח שנות חייך,
ולא יֵאָמר אויב — עובתיך״!

* *

*

10

תרעש, תגעש הסערה,
יהמו ישוקו משברים,
הסערה אך עברה —
והאגמון ראשו ירים!

J. D. N., Theological Student.

בקרת ספרים.

„ספר תולדות ישוע המשיח" יברר בראיות נכוחות וברורות. מי המגיד האמת בספור תולדות ישוע, אם היהודים או הנוצרים. מאת „אבן־צחר".

שם המחבר הוא מעיד על הספר הזה. כבר כתב המחבר הזה הרבה ספרים נודעים לשם ולתהלה. לא גדול הוא הספר הזה, כי אך טו' דפים לו. אך ערבו מי יומר? — מלאים הם הרפים דברי חכמה ומרע, כי אבן־צחר חופש היה כל חדרי התלמוד והמדרש וגם הגיון ישר לו, ויודע הוא לשפוט על דבר, כי דברי קורות ימי עולם לו למשקל נאמן.

כל קורא בספר הזה ימצא עונג ויתפלא לחריפות מחברו ובקיאותו. ורע, הקורא הנעים, אשר אבן־צחר אוהב ישראל באמת הנהו ולהציל כבוד עמו, כתב את הדפים האלה. מי אשר לו תשוקה ללמוד ולדעת, אל ימנע מהשיג את הספר הזה. כי בוטח אני, אשר ישיב תודה למחבר מכל לבו.

„הדת והתורה" יוכיח שהדת אינה אמונה, כי„א הרעת המהורה היא הדת ובו ה' חלקים: א' סוד מציאות יהוה; ב' תורת משה; ג' תורת עזרא; ד' תורת התלמוד; ה' תורת האדם והמדינה מאת „שלום יוסף בן אהרן זילבערשטיין," ווי־ארק התרט"ז ליצירה.

הספר הזה, אשר הסופר כבר ברא במחשבתו או גם הוציא מרחם המחשבה ויצר אותו בחרט ובריו עלי הנייר, הוא ספר רב הכמות. כי החוברת הראשונה, אשר היא לפנינו, היא אך ח צ י חלק הראשון ויש לה קע"ג דפים, אשר תבניהם גדולה מעט מתבנית דפי ה„עדות". ואם גם אומר, אולי ההצי השני יעטה מהיות קע"ג דפים, בכל אלה לא יהיה חשבון שוא בערכי ערך דפי כל הספר כלו, בחמשה חלקיו, למספר יב' מאות. ואת עדות טובה היא לסופר. כי מואת יראה הקורא, אשר הסופר הזה הוגה דעות הוא, בעל מחשבות הוא, וגם איש מצליח הוא, כי יודע הוא ל ה ו ל י ד דעותיו ולחת להם דמות וצורה. גם אני הנני להעיד עליו, אשר בעל דברים ולשון הוא, ולא יחסר לו דבר ומבטא, בחפצו למסור לזולתו, את אשר הרה, הגה במחשבתו. שפתו לא כבדה היא ובטויו לא זרים הם. דרך ההוקרים בחר לו המחבר, כי דבריו דברים העומדים ברום החקר והפילוסופיא. אך בכ"ז לא בכבדות ינהג את לשונו והקורא בדבריו רק הוא ולא יכשל במרוצתו, גם לחסאים הרבים, אשר הסופר הזה חטא לעומת השפה, שפת עבר ומשפטיה, יסלח הקורא, ועל הפשעים אשר פשע בחוקיה, יעבור ולא יתאונן, כי לא יכשילו רגליו עד למאוד. — הסופר עשה בכל יכלתו להכין אוכל טעם לקורא. לכן גם לצון ומהתלות לא הרחיק משלחנו, וגם ברמיון ומליצה לא מאס, ברבוי מרובי חקרי שפינוזה, אשר הוא, לפי דבריו, נלחם בהן מלחמה עזה, עף הוא לפתע פתאום על כנפי המליצה ובה הוא קורא לנו: „נתנהל נא לאטי לרגל המלאכה לרגל הקורא, נלכה נא הלאה בין הפרקים הבאים, ונלקט נא חלוקי אבנים

הרבה ונשים בכלי הרועים אשר לנו ובילקוט, ער אשר נבא אל המגדל הגדול, אשר שיאו לשמים יגיע ואז נצא חוצץ גדו אולי נעצור כח להפילו ארצה". — בפרק אחר, בדברו מנפש האדם וכחותיה, עולה הוא שניה על מרכבת המליצה יכה הוא מתאונן: „איום ונורא הוא הכח הכובר [פה נשע בחוקי שפת עבר. כל הלמיד קטן יודע, אשר אין נסמך בא בה"א הידיעה. ואם הסופר קשר במהשבתו את השמות השנים לשם אחד ויהיו „כח" ו„כובד" ברעיונו למלה אחת, או היה לו לשים קו־קשר ביניהם. ואן גם או היתה המלה זרה ומוזרה לבני עבר, וכעל החדשות הביטו אליה. אולי בחר לו הסופר „שטה חושה" גם בשפה העבריה, כאשר לו שטה חדשה בחקריו ובפילוסופיתו? א"כ מדוע לא הודיע זאת לקוראים? הלא כבר נסה בחו בפרק ד' להפוך המלה „רת" מ ש ו ש ה ולשומה בש ו ש „רעת" אף כי רחוקה היא הדעה הואת מדרכי השנה. ולכן היה לו להודיע אשר לו דרך חדשה. אולי יודיע לנו זאת בהלקים אשר יראו אור בימים הבאים. אף כי לא מהטהו, אחכה להם. הצומה ייגע חלב אמו, הטבת האדמה, אך להחיות את נפשי ולהתקים א י נ ו ה ם ש ; ג ומוזף אך להחיות את נפשו, לא לבנות בתים כמו רמים, לא לבלוע חיל ודים ולא להנחיל לבניו יגיעי עוברים אומללים. כל הצומח לעינתו וכל החי ישרוף ויבלע אך להחיות נפשי ולהתקים, והאדם הזה, אשר כל טוב הארץ בידו לא יאמר למרך די. ימשוך ויבלע ולא ישבע. הוי איום ונורא הוא הכח הכובד בנפש האדם, איום ונורא ומי יכילנו." ואת מליצה יפה היא, ולולא היה ספר ה ד ת ו ה ת ו ר ה ספר מחקר, כי או השעשעתי עוד רגעים במליצותיו. אך הסופר בחר את סוד מ צ י א ו ת י ה ו ה לסגולתי ודברי הקריו לא ישעשעו נפש הקורא. כי אין חקר הגיון ישר להקקי חקרי הספר הזה. „שטה חדשה הגיתי היתי, שטה חדשה במהית יהוה ותורת משה" ציעק לנו הספר הזה. אך הקורא יענה: „הוית, הלת גם ידות — רוח. ישועות בל נעשו ארץ וכל דבריך מאפס ואפע הם." כי ואת היא השטה ה ח ד ש ה: בחלל העולם ישנם חמרים שונים, חמרים דקים מאוד במאוד, דקים מן הדקים, והם נקראים י ס ו ד ו ת, יסודות התבל וכל היקום. כל היסודות יחדיו הם ג ו י ת העולם. בלב החמרים או היסודות יושבים כחות רבים נסתרים מעין כל הבריאה. הכחות האלה הם נ פ ש העולם. בהקבץ יסודות רבים יהדיו יקשרו להיות ארט; החמרים לגו והכחות לנפש. אם הקשר יקרע, יפרדו החמרים, גם הכחות יפרדו ו ה א ד ם הדל ל ה י ו ת. היסודות לא ספו והכחות לא תמו, והנה הקם בחלל התבל, אבל ה א ד ם י צ ו ר ת ו חדלו. א"כ, גו־אדם הוא חלק קטן בגו העולם, לכן נפש אדם בנפש העולם. וא"כ, גו אחד לאדם ולצומה או דומם; כי רבים מן היסודות, אשר נקבצו להיות לגו אדם, נמצאו גם בצומה וכו'. וכל היסודות אך חלקי גו העולם הם. כן גם נפש אחת לאדם ולאבן, ברול ונחושת וכו'; אך במה יבדל אדם מחי, וחי מצומה, וצומה מדומם? במין היסודות והכחות. כי היסודות, אשר מהם האדם יוצר, הם שונים מהיסודות, אשר החי מהם יעשה, וכו', או כאשר הוא מבטא בשפת החוקרים „ההרכבה שונה היא". ובאשר קשר היסודות, או

החמרים, שונה הוא באדם, מאשר הוא בחי, כן פעולת האדם ועבודתו שונות הן מפעולת החי וכו'. כי קבוץ כחות שונים מוליד פעולה שונה. בהקבץ כחות רבים יולד כח המשקיע ומכריע [הסופר יכנהו כח הכובד] לכן הכח הזה ימצא בכל עצם בבריאה, באדם בחי וכו'. וע"י הכח הזה האדם הוא עיר פרא, דומה לחיתו יער וואבי ערב, שואף למשוך ולבלע את כל הנמצא מסביב לו. אך היסודות הנקשרות להיות אדם מולידים כח אחר, כח גדול מכח המשקיע או כח הכובד, והוא כח השכל, אשר הוא מאיר כל הכחות ומכניעם. כח השכל מוליד את הדעת והיא דעות טהורות וישרות, דרכי מוסר ומדות והן המה מהות יהוה ועצמותו, כי כל מוסר ומדה כלולים בשם יהוה. — הא לך הקורא הנעים המציית כל השטה החדשה. התוכל התענג עליה? הנפתרו לך עתה כל החדות וכל השאלות, אשר היו לך בחייך? ההדע עתה מי בוראיך ומי הוא יהוה? הלא הספר הזה מגלה לך כל תעלומות סוד יהוה. אם ירחש לבבך דבר שמחה וגיל, או תרע להודות לדרכי מוסר, אשר ,,יהוה" הנן: ואם צרה ורעה תבאנה עליך, או תוכל לנים לעזרה לסתרי הטבע להתפלל אליהם והם יגילוך. תועק אליהם: אנא סתרי הטבע. מלאי רחמים וחסד, בצרה אנכי, אנא רחמו נא עלי והוש עוני. והבחות הנסתרים יחישו עזרה לך. כאשר מרוצת חייך בלהה, החמרים יפרדו ונפשך אנא חבא? התשוב אל ד', אשר נתנה? מי הוא ד'? הלא ד' יליד השכל הוא. והשכל יליד קשר הכחות הנסתרים הוא. וא"כ הלא אתה ילדת את ד' ולא ד' אותך. —

אך תאמר: מה לי ולתפלה? ומה לי ולתורה? את ד' לא אדע, כי אין אלהים. ועקב קשר החמרים אני חי ואני פועל, ובהפרד הקשר אפרד גם אני ואהיה כלא הייתי. אענה אף אני חלקי: מה זאת התשיקה בך, אשר נפשך תערוג אל אלהים? כמהה וצמאה היא לד', מה זאת? מה זה יפחד לבך מרם התפודך והפרדך? ומדוע תעגם פה עלי ארמות? הלא אין אשם בך. כח השכל לא היה בך, אלהים לא היה בקרבך וכח המשקיע, היא כח הכובד, גבר בך. הלא חוק הוא. חוק הכחות ואהה לא בחרת. כי אין בחירה בידך. — התבונן נא וראה: אך אם גם נאמר ,,אמן" לכל משפטי הספר הזה, לא אדע או מה לנו ולדרת משה ותורתו. הספר הזה מורה אותנו: (שם בפרק שני הדעה היא האור, והאמונה היא הצל. דעת היא מדות ודרכי מוסר והדעת נקראה דת, וממנה הצא תורה, והיא חוקים צדיקים ומשפטים ישרים לחיי חברת האדם עפ"י כח השכל, עפ"י הדת, עפ"י יהוה. ותורת משה היא הורת הדעת או תורת הדת, תורה יהוה. אבל משה נביא ד', אומר, אשר ארונו יהוה דבר אליו בקול דברים, וירא אליו במקומות רבים, וידבר אליו פה אל פה. ועוד כמו אלה. וא"כ אם אמת בפי משה, או יפלו כל בנין חקרי הספר הזה. ואם דברי חקרי הספר הזה אמת, או משה בעל שקר היה, נוכל ומרמה את בני אדם, ומה לנו ולמשקר בנו? מה לנו ולאיש אשר הונה אותנו ויולבש רעיונים בגדים, אשר לא להם הם ויהתל בנו, בשומו לפנינו דברים, אשר מעולם לא היו, מבלתי יכולת להם להיות? הספר אומר, משה רצה

להקדיש את עמו וללמדו מוסר ודרך ארץ. אך העם היה כפרא למוד מרבר, לכן חכמו משה עפ"י דרכו לאט לאט. למשל, הקרבנות ציוה משה רק לחנך את העם לבל יקריבו לשעירים ולשדים לא אלה, וכאלה רבות. אך א"כ עשה, הלא טובתו נהפכה לרעה, כי כבר על העם לשאת את כל אשר שם עליהם. שנית, הלא כבר יצאנו מבית הספר, כבר למדנו, כבר חונכנו דיינו, ואין אנו יכולים להיות קשורים בתורת איש כזה. אקצרה נא. אם אין אלהים יושב בשמים שופט כל הארץ, אשר לו העוז והכח והגבורה, מה לנו ולתורת משה או תורה אחרת, ומדוע נערץ את אשר אמר משה מכל דברי איש נאמן אחר? — לכן לפניך, הקורא החביב, משפטי יצא: אין ישר הגיון בכל הספר הזה ויקר רגעיך מערך הספר. למה תאבר זמן חיים בלי הועלת? — השנאה הכבושה בלב סופר הספר הזה לחכמי התלמוד, להתלמידי ישוע המשיח, משיח אמת, משיח אלהי יעקב, הוליכה אותו שולל. ילכן כל דרכי הספר אך מעקשים. הספר הזה כופר באלהי אמת, אלהי אברהם יצחק ויעקב, אלהים חיים עושה שמים וארץ, אבל גם באלהים, כי הוה, לפי דעתו, במדות ודרכי מוסר פושע הוא פשע רב. כי בעל מדות אינו מדבר הפכים רבים יחדיו. בעל מדות מדבר אהבה ולא שנאה, שלום ולא עם. בעל מדות עניו הוא ואינו לובש גאה לאמור: אני הוא ואין זולתי מבין הדעות הנעלות וכו'. — בעל מדות לא יוכל לכתוב ,,אלוה של התלמוד, אלוה של הרמבם. אלוה של הנוצרים וכו'," כמו היו לכל אחד אלהים שונים. הלא יכל הסופר לבטא ,,אלוה לפי דמיון התלמוד, אלוה לפי רעיוני הרמבם וכו'," — בעל מדות ומוסר לא ישאל: ,,מדוע עשה אלהים במהשן מעשהו וירבא אל עלמה מאורשה לאיש ואיש לא ידע?" ועוד רבות בספר הזה. אשר לגועל הנן לכל בעל נפש יפה. ולכן אין בו תועלת לא למאמינים ולא להולכים בעקבות החקר ולא לבעלי מדות ומוסר, כי דברי הספר סותרים את דברי הספר, וכל הבית הנהלק על עצמו יחרס ולא יכון.

כל אשר כתבתי עד כה דיך, הקורא הנעים 1 גלותי לך כל דרכי הספר וראה־נא הספר הזה צועק: שפטני נא להוציאני מחוץ למחנה, כי לא יצאתי מלב מבקש אמת. אבי, אשר ילדני, שונא אמת הוא, ויעקש דברי בודון לפי. מגדף הוא, וכל המגרף יאשם בעוון לנצח. ולכן אין לי להיסיף אמרים עוד. אך אולי, תקורא החביב, יעלה על לבך לאמור: משפטך משפט צדק, אין הגיון נאמן כדברי הספר; אבל שאלות גדולות שאל הספר ומי ישיבני? שאלות עצומות ע"ד ספרי הברית החדשה שאל. ואיה אמצא השובה עליהן? — אם כה האמר, הקורא הנעים! הנני להשקיט את לב ולאמור לך. אשר אם אמת תדרוש, ובאמת נפשך תפצה, ורשרנא מעל הספרים ותמצא אותה. האמת לא בשמים היא ולא בתהום מתחת, הנה היא לפניך. ספרי הברית החדשה הם תוצאות ספרי משה והנביאים. כלם מרועה אחד נתנו, כה"ק הם כולם. כי מעולם לא יצאה נבואה ברצון האדם, רק נשאם רוח הקודש ובכן דברי אנשי אלהים הקדושים (השנית לפסרום א': כא') כן אומר שמעון כיפא הקדוש וכן הוא. ד' אלהים מדבר אליך עפ"י נביאיו

ושליחיו הקדושים, ודברי אלהים חיים אמת וצדק, אין בהם עקש ונפתל. הספר, בודון לב כופרו, מ תאמץ לעשות ריב בין ארבעה המבשרים, אשר בשרו לנו בשורת המשיח, והם מ ת י, מרקוס, לוקס ויוחנן. הוא אומר, דברי האחד סותרים את דברי השני, ודברי השני מכחישים את דברי הראשון. אבל האמת אומרת, לא כן הוא. דברי המבשר האחד מהזקים ומאמצים את דברי השני, וא שלום אמת ביניהם. כי כולם שליחי אמת היו. אך כמו כל ספ י כה"ק, כן גם ספרי הבשורה. כל ספר וספר נושא חותם סופרו, רוחו ותכונתו על מצחו. כל הספרים בולם מאת ד' יצאו, רוחו נתנתם, אך מידי כותבים נכ ת בו ומטבע הסופר נראה בספר. כן היה רצון ד'. [במאמרי ה„עדות" בגליונות הבאים, יראה הקורא אותות ומופתים לדעה הזאת]. מתי חפץ לבשרנו חיי ישוע המשיח, מעשיו הגדולים; ומרקוס הציב את גדול ה משיח ומלכותו למטרת ספרו; ובעיני לוקס גדולה היתה יקרת משמרת כ הונת המשיח מכל גדולתו ומלכותו; ויוחנן, אשר ישוע אהבו, אשר היה מסב על חיק ישוע (יוחנן יג': כג', יט': כו' ועוד) הוא ראה את הר כבודו, אשר צ לם עצמות ד' הוא (אל העברים א': ב'), ויצא ללמדנו ולהבינו את סוד־המשיח ועצמת הלהם החי, אשר כל אוכל ממנו יחיה לעולם. — מתי היה יהודי נאמן, ויודע כל אשר סופרי ישראל למדו את העם בזמן ההוא, ולכן כל אותות הזמן בו. גם כתב ספרו ליהודים, ומתחלה בשפת עבר כתוב היה. לוקס היה איש רומא רופא ואמן גדול, ויכתוב ספרו לרומאים, ליונים ועמים אחרים. לכן גלה מתי את הקרוב ללב יהודי ולוקס את הקרוב לעין משפט אנשי העמים. —

סלח נא, הקורא הנחמד לי המבקר, בקצרי נא את דברי, כי גליוני העדות הנם מקדשים לעבודה זאת, והקורא את העדות ימצא פתרונים הרבה עוד. אך לא אצא מפניך טרם ספרי לך את אשר אמר הכם גדול. בדרשו בספר יחזקאל (פרק א' פסוק י') אמר: אלה הם ארבעה המבשרים. ארבעה המבשרים, ארבעה הכרובים הם. מתי — אדם, מרקוס — אריה, לוקס — שור, יוחנן — נשר. בין נא בדברים ומצא חכמה. —

הספר שואל, מדוע אמר מתי „מאברהם עד דוד יד' דורות" ולא הזכיר רק יב' ? בקש הקורא הנעים. בספר „חוק אמונת אמת" (דף ו') מאת החסיד יחיאל צבי אבן־צהר ותמצא השובה נכונה. מתי ידע אשר דברי ימי עם ישראל ג' תקופות להם. יד' דורות לכל תקופה ותקופה. ישראל גדל יד' דורות ויעצם ויעלה מעלה מעלה, עד אשר ר מ ה קרנו עד למאוד בימי דוד. אחרי מות דוד ירד ישראל אחורנית עד מלכות בבל גד ע ה קרנו. את"כ שב ישראל למקומו ויחי עוד יד' דורות עד צמח צמח דוד מהתהי ו ירם קרן המאמינים ו ישפ ל אלה, אשר מאסו באבן הפנה. וכן דעת חכמי התלמוד: הקצים, אשר הקב"ה נותן, הם למספר הדורות. (מסכת עדיות פ"ב מ"ט. ועיין מכילתא דר"י פרשת בא, פסוק ומושב בנ"י) והקצים הם קצי התקופות. ובדרך זאת הולך גם הרמב"ן (בראשית מ': ו') מתי היהודי דבר לפי רוח העם. ואף כי לא היה סופר בסופרים

ובפרושים, ידע מכל אלה. עפ"י רוח הקודש. — הספר שואל: איך נקרא ישוע בן־דוד הלא רק יוסף היה מבית דוד ולא מרים? — השאלה הזאת שמעתי יוצאת מפי הרבה. אך מאז ועד עתה מהמיה הייתי לדברי השואלים. היש הבל גדול מזה? למי ילדה מרים? הלא לבעלה. הקורא הנעים, אם בגנך יצמח עץ פרי נחמד למראה, ואתה לא נטעת אותו, גם לא ידעת איכה בא לגנך, הכי תאמר אין זה עץ גנך ואין לך חלק ונחלה בו? או הכי יוכל איש אחר לאמור כואת? — ישוע מלך ליוסף, גם אם יוסף לא ורעו, ובן יוסף הוא ובן יוסף יקרא, ולכן ישוע בן דוד היא. מרגע מרים היתה מאורשה ליוסף היו יוסף ומרים לבשר אחד, ואת אשר ד' חבר איש לא יפריד. — הספר שואל: מה ראה יהוש ע בן פרחיה לדחוף איש מלא תורה וחכמה אם לא מאשר ראה שישוע עשה בשפים ויסת וידיה וכו'. את הדבר הזה ראה בתלמוד (סוטה דף מ"ז) אך אם את הקורא אינך בעל רוח תועה בסופר „הדת והתורה" או תוכח לדעת, אשר המסופר בסיפה מז') דברי הספר הוא: כי יהוש ע בן פרחיה היה ומן רב טרם ישוע המשיח לבש בשר ויתהלך את בני אדם. וכן יתר שאלות הספר תפתרנה, בפקחך עיניך ומעל הספרים תרדוש, כי דברי ד' משולבים איש אל רעהו, הואמים הם יחדיו. ומה האמת שואלת מאתנו? רק לאהבה אותה ולדבקה בה. עין אהבה תודרת חדרי הסתר ותראה גם את הנעלם. ועין שנאה גם את הגלוי לא תראה. ד' יהיה עמנו, ואז הכל נדע, הכל נראה. — אם יהיה ד' בעזרנו, או מאמרי גליוני ה„עדות" הבאים ישמחו לב הקוראים ואור יפיצו לכל השכת השאלות האלה. כה יתן ד' וכה יוסיף.

„איין טראקטאט, דאס ישוע המשיח דער פערהייסענע משיח איזט. בעויעזן פאן הלמוד אונר קבלה." (שם המחבר לא נודע בשיער החוברת)

כהלך בארץ מדבר וציה, וחום ושרב הבוהו מכה רבה, במצאו עין מים ועצים רעננים סביבה, המשלכים פאותיהם עד למרחוק, אשר שם ינפש מעט, כי תחת צללים ישכב, כן הקורא בקחתו את החוברת הקטנה בידו, אחרי בלותו לקרא את ספר „הדת והתורה". החוברת הואת קטנה היא למאוד. כי רק לי' דפים קטנים לה ותבניתם קטנה מ תכניה דפי ה„עדות"; אבל הקורא יתעניבה. כי המחבר בחר לו דרך קצרה, וחציו לא יסבו דרך רבה בלכתם, כי ישדים ילכו אל המקום אשר רוח שולחם שלחתם, הן הסופר הזה לא כתב החוברת הואת למלומרים ומחוכמים; כי ל ה מון ה עם פניו מועדים, ולכן בחר לכתוב שפת יהודי־גרמניא. גם לא העשירה במליצות, כי לתת מ אכל ב שר לעם עשה עבודתו, בכ"ן גם לתיך הקורא המחוכם יטעמו דבריו. הסופר הזה מספר לקוראים את אשר קרהו, וקורות שנים בהחברת הואת. הסופר הוא איש מבית ישראל. אשר גודל על ברכי „המתנגדים" מנעוריו ולא היה ב„חסידים". חלקו מעולם. אך דרכי ה מ תנגדים בארצו הזקו מדרכי ה חסידים. את ימיו בלה בתורה ובעבודת הלב, וו היא תם לה (מסכת תענית ב': ע"א) וקרבת אלהים נפשי

בקשה. ולכן השתוקקה נפשו תמיד לארץ ירושלים, ובתשוקת נפשו כן עשה ויסבור ביתו ונחלתו (כי לא עני היה) וילך (לפני זה שלושים שנה ומעלה) ירושלימה. ובירושלים העיר דרך כוכב מחונגריה ויהי לפתחיה (*, כי הוליך כמה נפשות ישראל, אשר אבותיהן שקעון במצולות תהומות שונאי שר החיים, למסלת הדרך והאמת והחיים (יחזקאל יד: ו) גם לב הסופר הזה הלך לאור הכוכב מהונגריה, ויפקח את עיניו ויראה את כוכב נוגה השער (חזון יחזקאל כב: טו) הנוגה ממרום (לוקס א: עח) וימאן אחז במשיח החיים, אשר הביא גאולה לכל יושבי חושך, ולא הרפה להעיר עליו עד היום הזה. ויהי כאשר התעו אותו האלהים לאמיריקה, בקש אוהבים גם מצא הרבה בישראל, אשר כבר יכבדוהו, ואת בשורת מלאך הברית, שר השלום, ישמעו מפיו. אחד מאוהביו עשה משתה תג ברית מילה, ויקרא רבים לחוג אתו ויקרא גם את הסופר הזה להשתעשע אתו. ויהי בראות הנאספים את האיש, אשר לפי דעתם, נטה ממסלת האמת ויתוכחו עמו; והוא לא שם ידו למו פיו ויען כפי רוח האמת והאהבה, אשר היתה אתו. פעם אחרת נקרא לחג החתונה, ויקרה לו כאשר קרה בחג ברית מילה. את כל הדברים אשר נדברו יחדיו, אסף ויכתבם בספר ותצא החוברת הואת. לב הסופר, לב אוהב עמו, יראה הקורא בכל דף. כל החפץ לקרא בחוברת הזאת, יואל נא לכתוב למחברה: מר' דניאל לאנדסמאן, 95 Avenue D, New York City, וישיג אותה במחיר קטן מאוד.

כ"ת

(* חיי פתחיה שטערן יסופרו לקוראי העדות בגליונות הבאים.

אנרטל האגרות.

למר' מ. נ. נריארק. תודה רבה לך אשר העירותני לואת, והנני לעשות כן מהיום והלאה. בכל עת הוכירי כתובים מספרי הברית החדשה, אוכיר גם את מקומם. הכתוב „בהנו כל דבר ובטוב אחזו" הוא באגרת שאול הקדוש הראשונה אל התסלוניקים פרק ה' פסוק כ'. בחון גם אתה ואחזו בטוב. למר' שולמ. אין מרמה בפי. ברברי כן מחשבותי. אין רפואה אחרת לעמנו אך לאחזו בו, אשר ד' שלחהו, לחבוש לנשברי לב ולקרא לשבוים דרור. (ישעיהו סא: א') וברבי ימי עמנו מורים חכמה. אל לך לשפטני משפט קשה, גם אם רחקו דעותיך מרעותי.

ה„עדות" תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרעד־צענטרע.

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Die „Eduth" erscheint monatlich fur den Preis:

America.....35c.

Ausland.....50c.

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,
Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

עדות לישראל

מכ"ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם ערות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים עח: ה.) — ואברכה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קיט: מו.)

Vol. I. No. 3 — ALFRED CENTRE, N. Y. — כסלו התרס"ח

אל הקוראים החביבים במהנה העברים העדות אומרת:

וה פעם יצאתי במחניכם, ושחים התהלכתי בקהליכם. אלה, אשר שמעם שמעתי, ואשר משבנם ידעתי, הלכתי דרך ישרה למבוא פתחיהם, ובעוז דפקתי על דלתותיהם, ואלה, אשר בשם לי לא נודעו, ובברית אהבה אתי לא באו, להם על יד מכיריהם באתי, וע"י מיודעיהם בביתם מהלכים מצאתי. גם עלי דרך בראש מרומים, בתי תתיבות ורחובות מאנשים הומים, לפי קרת ליד שערים, שם הגני נצבה ואת קולי ארים. עתה וה פעם של שית הגני באה אליכם, ושלישית בקשתי שטוחה לפניכם: פתחו נא לי אהב"י ולבתיכם אספוני, בוו אל תבוזו לי, בהגני וקראוני. כי בצדק אמרי פי נאמרים, ודברי לבי נבוחים וישרים. הן לבנין שלום את המכה"ע הזה הקימותי, ולאהבת עמי, אהב"י, את דרכי העדותי. את מכברי מאוד אכבדה, וכבוד אשיב להם בהוך קהל ועדה, גם לבוזי לא אתן קלון, כי לשנאה אין כלבי מלון. למאהבי אוסיף אהבה, ולשונאי לא אהיה לראבה. דרכי שלום מעודי שחרתי, ובאהבה, בת שתים, מאז בחרתי. הוצאתי אשר לרוחה זרה, ותהי אך היא לברה בביתי גרה. האהבה בחרתי לי לרעיה, והיא באפני המכה"ע הזה הרוח החיה. לכן אל לכם מאוס במעשי אהבתי. קרבוני נא ובאו נא לעזרתי.

תודה וברכה לאדוני בשתים, אשר רב כבוד ירשתי וה פעתים. רחמיו צלי, חסדו הוא מגני, ובעיני רבים מאחב"י נתן חני. רבים, רבים עד כה כבדוני, נתני מחיר בעדי ובביתי שהרוני. ואם גם רבים עלי קמו, ולרעה עיניהם בי שמו. הלא יגיעם ועמלם לתוהו עלו, כי לעשות רעה כל יוכלו. בטחוני בד', ואת צערי הוא מכונן, בצלו אהיה, ובחסדו אוהי מגונן. פחד לא ארע ומורא מעלי עבר, כי הוא עמדי וחסדו עלי גבר. אבל אגלה נא בתוך קהל ועדה, ואת דרכי בלבי לא אכחדה. נפשי מרעבון אהבה גועת, כי שבעה מאז אינה יודעת. לאלפי אוהבים לא אומר „דייני", גם רבבה לא תשביעני. אהבת כל עמי נפשי דורשת, אהבת כל אהב"י נפשי מבקשת. אהבת כל העולם נטועה בלבבי, כי ככה אהב העולם גם אלהים אבי. לא חס על בנו יחידו, אשר אתו, ולקרבן

חמאת לא מנע מהתו, למען יציל את העולם מאברון ושאול, ומעול השטן אותו גאול. — ואתם אתב"י העם בחר לו ד' לנחלתו, הלא לכם גדלה מאוד אהבתו, ואיך לא אהיה על דודים מתרפקת, אשר אהבת אלהים אתם חובקת? — חנוני נא גם אתם חנוני, וכאשישי אהבתכם רפרוני, והיה לנו אלהים למנה, כי אלהים אהבה נאמנה. (הראשונה ליוחנן פרק ד' פסוק ח')

הרשות בישראל

חליפות עמדי, אומרת העדות. רבת המעשה עלתה על מחשבתי, חפצתי לבא לפני הקוראים האהובים בהגיונות ובחדשות, אך קצר מצעי מהשתרע. מדתי לא הוכנה, וע"כ רק חדשות בפי בפעם הזאת. והיה אם ירחיב ד' את גבולי, ומרתי הגדל כפלים מאשר היא עתה, או אשמח את אוהבי כאות נפשי. אבל הקוראים האהובים! מבלעדי עזרתכם, מה אני? וכרו ואת, ובאו נא לעזרה.

מזרה ישראל יקבצנו, ועת האסיף היא עתה. בשורות טובות מבשרות לנו יום יום. ידידי החביב אהרן ברנשטיין כותב כדברים האלה: „אותות ימינו אלה מעידים ומנידים, אשר הגפן היבשה במהרה תהיה לגפן פוריה, ובני שוממה יהיו רבים מבני בעולה. הן רבים מאהב"י נושאים עתה קולם ומעידים על האמת, אשר בישוע המשיח. מכל צד ופנה באות שמועות טובות אלינו, אשר רבנים, בעלי תלמוד וחסידים בישראל מכירים ומודים בקהל ועדה, אשר ישוע בן יוסף ומרים מנצרת הוא המלך המשיח ואין לנו להכות לאחר. ולא לחנם כתבו על העץ ממעל לראש ישוע מכתב יוני, רומי ועברי „ישוע הנצרי מלך היהודים". (* ראה למשל את הרב י' ליכטנשטיין מהונגריה (ולא הוא המכונה אבן־צהר, כי אחר הוא) היא כותב בספרו „עדותי": ישוע הוא אבן פנת האמת, גואל הנבל. הוא היה פה למפה תמונת אלהים אבינו אשר בשמים וכו'. גם הבת הזאת אשר הולדת עתה, ה„עדות־לישראל", עדית נאמנה היא לכל הטוב, אשר ברצון אבינו בשמים עתה לעשות לעמו. ששים ושמחים אנחנו, כל חברי אגודתנו, כמוצאת שלל רב למראה פני בכורך זה, הוא הגליון הראשון מהמכה"ע, אשר אתה מו"ל. תקותנו ותפלתנו היא, אשר ה„עדות" תאריך ימים, תראה זרע ושלום תדבר לכל זרעה. . . ."

(* ועור בימינו אלה נראה את המכתב הזה בארצות אוסטריה, פולניה ועוד. בארצות האלה יפגע הנוסע בכל דרך בצלמי ישוע המשיח הנהרג במצות פילטוס, אשר היה הנגמון אז בירושלים. וממעל לראש צלם המשיח יכתבו: J. N. R. J., והוא: Jesus Nazarenus Rex Judaeorum. ישוע הנצרי מלך היהודים. (המסדר)

החכם הרופא ב"ציון באמת ושמו ברוך בפי כל מיודעיו, הבלש העברי, אשר אזן ותקן הרבה ספרים ואשר עשה גדולות ונצורות בהקרי שפתנו היקרה לנו מכל מחמדי התבל, גם הוא אך בשורה טובה בפי עמו. וכה הוא כותב: „רעי איש בריתי! לבי מלא על פי גדותיו מהמון ההגשות. אשר ה„עדות" העירה כי עתה בבואה. ורגשותי אלה מתרוצצים בקרבי, כי מתפרצים הם לצאת כולם בפעם אחת. האחד רוצה לבכות באנוך לכל הצרות וה־תלאות הרבות, אשר מצאו אחב"י עתה, השני מרקד ומפזז משמחה על תשובת בנים רבים לאביהם שבשמים, המקדישים ומעריצים עתה את שם ישוע המשיח, אשר מלפנים היה להם לגועל נפש. השלישי נמרץ לבכות למתחכמים בעמנו בימינו אלה, אשר גם את החרצן גם הזג משליכים הם תחת גום ואת הרגן ורז לחוח עם המוץ. והרביעי מר צורח... אבל אמרתי אשים יד למו פי ולא אתנם צאת חוצה עתה, כי הפעם באתי ברברי שלום ותודה. הודה לאבינו בשמים אשר החייך והביאך עד כה. ידעתיך רעי, ידעתיך. את שמעך שמעתי, הלמידך ספרו לי ממעשיך, והפעם רוחי. אמנם התלה לך, ב"ה וב"ש, גם חבלי נפל בנעימים. ד' הכין צערי ברלינה. שם רשתי חכמת הרפואה. ומלמדי, מדריכי, רעי ואבי היה או הרד' ביעזענשהאל זכרונו לברכה. אחרי אשר מדע אספתי די רפאות, עבדתי שמונה שנים בתור רופא־חולים. אך נפשי קצה בעבודתי ואת, כי לבי לחלי עמי ונגעי אומה ישראל היה. לכן שמתי קץ למלאכתי, ובעיר אר... נושבתי, לעבוד עבודת הקודש. שתים עשרה שנה עבדתי בנחת בלי שועה, והודות לד' רבים תמה המברכים ומקדישים את שם ד' ע"י ישוע משיח צדק"ו. ולולא המפריעים העומדים בדרך כל עבודה טובה, כי אז הלכתי לאורך הארץ ולרחבה, לאסוף אלה אשר אזן להם לשמוע... ת"ל רבות עשיתי להקין הנדמים ברוח רוכיא... והקותי הוקה אשר בעזרת ד' עוד אלכה, עוד אסובב בין הנערים, בין ישבי הורה בכל מקומות משבותיהם, עוד אפיצה דבר ד' ואמונת משיחו בין שואפי רוח האמונה. אבל עתה באתי לברכך רעי אהובי. ד' יהיה בעזרך. הנני בא להודות לך מלב עמוק על אשר החלות לעשות בעט סופר את אשר הסכנת לעשות בדרך אחרת. ואם יחייני ד' עוד שנים מספר ויכול אוכל להיות לעזר לך במעט דעתי ולשוני, או אשמח מאוד לעשות כן. . . . ברוך ד' אלהינו, אשר הרים אותך מאלפי יהודה לאהוז בקסת הסופר להפיץ „עדות" ביעקב. הקים ד' את רוח הענק ישראל פיק זצ"ל ומדבר הוא מתוך גרונך. חזק ואמץ! ובמחנה העברים יכו דבריך שורש ולבורם יהלהבו לבקש מלכם ומשיחם ושבו בנים לגבולם. יתן ד' ובאונינו נשמעה ובשפתינו נשודר את השירה החדשה הללויה. ואת תפלת רעך, אוהב עמו וארצו, הובב ציון באמת." —

יש בידי מכתבים הרבה כאלה, משמחים לב ונפש ומכשרים טיבה וברכה. אך לא אלאך, הקורא החביב, בהם. רק אספר לך, אשר הקופה חדשה עתה בישראל. כי גם בארצות המזרח, וגם בארצות יהודה וישראל ירב השלום יום יום

בין אלה מאחב"י המחכים, אשר המשיח הגואל יבא במהרה בימינו פעם ראשונה ובין אלה שהכירו את גואלם, ישוע המשיח, יהי שמו מבורך לעולם ועד, : שר בא עור ביטי בית שני, ויהי מדוולל מפשעי עמנו, מדוכא מעונות בני אדם יעתה יושב לימין הגבורה. עד כי יבא שיח בענני שמים לשפוט את המתים ואת החיים. ברוך ד' אלה־י ישראל, אשר חננו לראות אותה. אלה בימינו. כפרה סורה סרי ישראל, אך היטים כאים ועור ירעם ר' ככבש בטרהב.

עוד לך אות אחר, המורא הנכבד, אשר עח להנגה הנה באה, כי בא המועד לרחם את ציון ולהרים קרן עמנו. ויהי שאה ויהר עיו לאות הנאמן הזה. מתחלת שנת המאה הרביעית עד תחלת המאה ההשע־עשרה היתה עת מבוכה, עת ההרס לאומת ישראל. כל איש, אשר נפקחו עיניו ויכר את משיחו וגואלו, התבולל בעמים ווכרו אבר ממשפחת ישראל. לא כן בימינו אלה. טעת רבו בישראל המאמינים בישוע המשיח התעורדה תשוקה בלב רבים מהם להקבץ ולהעשות אגודה אחת, אשר שם ,,ישראל'' יקרא עליה. לכן נדברו איש אל רעהו ויתפללו לד', אשר הדבר הזה יעלה ובידם יצלח. וד' הטוב שמע את תפלתם ואת תחנתם הקשיב. ובשנת א' תתפ"ב התאספו בלונדון פעם ראשונה עברים רבים מאמינים בגאולה, אשר המשיח גאלם, ויעשו אגודה אחת, אשר שמה הוא ,,חברים כל ישראל המאמינים בישוע המשיח הגואל''. בשנה ההוא באו קמ"ג חברים בברית האגודה הזאת. בשנת א' התפ"ג הוסיף ד' עליהם פה מלא, כי פ"ה חברים נוספו בשנה ההיא, ויהיו למאתים וכ"ב חברים. בשנת א' תתפ"ד גדלה האגודה למספר פר"ו, כי ברכת ד' עליה ,,פ ר ו ורבו ומלאו את הארץ". בשנת א' התפ"ה היו לשכ"ם אחד. וכן הולכת החברה הלוך וגדול מיום ליום, ועתה גבוהה היא משכ"ם ומעלה. כי נוספו עליה בשנת תתפ"ץ ותתפ"ו חברים רבים. גם התפשטו שריגיה על כל הארצות. כי שריגים לה בפרנקיה, גרמניה, רומניה, תורקיה, פלשתינא, ארצות השוודים וווסיא. גם באמיריקה יש לה שני שריגים א' בצפון וא' ברוום.— חברי האגודה מתאספים ד' פעמים בשנה. באספתם האחרונה ביום הכפורים שפכו האחים לבותיהם לפני ד' בעבור אחב"י ברומניה וברוסיא, כי שמועות לא טובות באו מארצות אלה, שמועות צרה ומצוקה. וכן בכל עת התאספם מתפללים הם בעבור שלום אחב"י בכל תפוצותיהם. האין זה מופת, אשר המורה ישראל מרחם עתה עמו ועור יקבץ נדחי ישראל לנקבציו? — המשכיל, אשר רוח חיים בקרבו, ישים אל לבו.

חברי השריג בצפון אמיריקה מתאספים מדי שבת בשבתו בבית, אשר מספרו ס"ח, ברחוב השביעי בעיר ניויארק. ובשני לחדש מרחשון התאספו החברים לחוג את חג השנה. כי כן יהוגו מדי שנה בשנה חג התיסד השריג הזה. מה טוב ומה נעים היה לשמוע אל הרנה ואל התפלה, אשר החברים הנאספים השמיעו. אחזנו לט' קרא באזניו את שיר המעלות (תהלים קכ"ב) כרגש קודש. אחריו התפלל

אחינו המטיף הנאמן, שמואל אלמן. תפלה וכה וכרה, תפלה היוצאת מן הלב, בעבור שלום ירושלים ועמה, ויאמרו כל החברים אמן, ויוסיפו וישירו שיר־י תהלות יה, שיר ציון ונגינות קודש. המשא, אשר נשא את"כ אחינו שמואל אלמן, היה טוב, נחמר אף נעים וילהב כל לבותינו שלהבת קודש. גם יתר החברים נשאו את מרבריותיהם וידברו ע"ר מעשי האגודה ופרי עבודתה. וע"ר מצב אחב"י בכל מקומות מושבותיהם וע"ר ציון והקוותה. בושח אני, אשר אם היה זר בתוכנו. הבא לתור ולרגל, היה אומר בלבו: ,,אין זאת כ"א אספת קודש". כאשר התענגנו על פרי הרוח, על התפלה ועל האהוה, כן התעדנו את"כ גם במטעמי נופת ומעשה אופה, אשר הכין לפנינו אחינו מאיר לרמן. להיות לעדות נאמנה עלינו, אשר שמוח נשמח * בשבתנו אחים מבית ישראל גם יחד. כי ישראל עור ישוב יהיה לגוי, עוד יכרע ברך לפני ישוע הגואל, אשר גאלם בדמו, ועוד יברך ויאמר, ככל גאולי ד', ,,הודו לד' כי טוב, כי לעולם חסדו, ומשיחו לדור דורים".

מספר אחב"י בארץ הקדושה ירב מיום ליום. רבים באים מארץ רומניה ורבים מארץ רוסיא. כי ד' עורר בלבם את האהבה, לאהבה את הארץ, אשר בה הראה את גדלו ואת רחמיו. לכן עובים הם את מקומותיהם ונהלותיהם והולכים לשבת בירושלים או בצפת או בעיר אחרת בארץ הקדושה, למען בחייהם יחיו על אדמת קודש יבמותם יאספו על עמם ושבטם. גם בחברון, אשר מלפנים נושבו בה אך היהודים, אשר שבו מארצות שפניא, עתה יושבים בה כשני מאות יהודים, אשר שבו מארצות פולניה וכו'. שמחה גדולה לנו לשמוע, אשר רבים מלאכה בידיהם ורבים עובדים אדמתם ושבעים לחם. גם מאחב"י המאמינים בישוע משיחנו ירבו שם. וח"ל כי לא ישימו את הגר תחת האפה. הכפר ,,ארטוב", אשר בו יושבים הרבה מהם, הוא לער נאמן עליהם. כי אוכלים הם לחמם בועת אפיהם, ויש להם בית תפלה ומדרש, אשר בי יתאספו לתפלה גם ללמוד דרכי ד' מעל פי ספר ד'. כה יתן ד' וכה יוסיף עליהם עוז, גבורה ותפארת, למען יפקחו עיניהם וראו את כל מעשי נפלאותיו, כי דבר אחד לא נפל ארצה, וכי הבית יהיה שמם עד אשר יאמרו: ברוך הבא בשם ד'. (מתי כג: לט')

עיר בשורה משטחת לב ונפש באה לאוננו בימים האלה. הבארון ,,הירש" העשיר, היושב בעיר ווינא בירת אוסטריה, שלח שני מלאכיו, עושי רצונו, ויענך ציאני וערוי לארץ גליציה, להקים שם בתי ספר לעניי ישראל בכל עיר ועיר, שמחה גדולה לנו לראות, כי ירחם הבארון ,,הירש" אחיו העניים, וכי הוא רץ כצבי לעזרתם. גם את עניי ישראל היושבים בארץ רוסיא לא שכח לרחם וישלח עשרים אלפי אלפים רובל, להקים בתי ספר בעבורם ג"כ. את הכסף הפקיד ביד הבארונים ,,ראטשילד" וחברו ,,ווארמס" היושבים בלונדון בירת אנגליה. מפרי הכסף הזה יכולכלו כאלף בתי ספר, אשר בכל אחד ואחד יאמנו ויגדלו חמישים ילדי ישראל. הכי לא נשמח בהקים ד' גואלים לעמו? אות הוא, אשר עוד מעט ושמש ישראל תזרח שבעתים כאור צהרים.

---

* אין שמחה בלי אכילה ושתיה. (מסכת מו"ק דף ט' ע"א)

טל השמים

ויתן לך אלהים מטל השמים (בראשית כו' : כח'. זה מקרא וכו' (בראשית רבה פרשה סו', סימן ג' ; ילקוט שמעוני פרשת תולדות רמז קט"ו; אגדת בראש ת פ"מ) מטל השמים, זו היא תורה, ומשמני הארץ, אלו הנביאים (תנחומא הוצאת באבער, פרשת תולדות סימן טו')

מה טוב המשל הזה, והמליצה הזאת מה נעימה! כטל חרמון היורד על הרדי ציון, כן המקרא, כן דבר ד' ללבות בני אדם. כי בו ציוה ד' את הברכה חיים עד העולם. הטל היה מאז ומעולם לרמזין ברכה לכל יושבי חרל, כי היא נותן חיים לכל צאצאי האדמה. ההשכמת מעורך בבקר לא עבות בימי האביב, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארץ, הקיצות עה השדה בחלון ביתך, וקרני זהו הציצו מבין הרביו, ומחדרך יצאת להתבונן במפלאות תמים דעים, המנהג עלבו בחסר, לראות דרכיו בבריאה? העשית זאת? ומה ראית? — לפניך כל מגדים, הנצנים נראו בארץ, הדודאים נתנו ריח, התאנה הנטה פגיה והגפנים סמדר, עשב וירק דשא כסו את עין הארץ, ציצים ופרחים עגדוה עטרת תפארת, ועל כל אלה אגלי טל, נוצצים כעין הבדולח, כקרני אור השחר. כלבנת הספיר, ובעצם השמים לטוהר, ומאלה רסיסי טל יונקים הדשאים אה כח החיים, ישתו לרוה וישבעו, והיו לברכה לבני אדם. אם את המחזה היפה ראית, אז גם ראשך נמלא טל, ורסיסי חיים ירדו ללבך ויחייך, ויח חדשה באה בקרבך והשא גם את משל הטל כמו כל יודעי חין ערכו. כי זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן יבולה והשמים יתנו טלם (ובריהו ד' : יב') אם כלאו שמים מטל הארץ כלאה יבולה חגי א' : י') גם איוב בדבר לרעיו הנאמנים מירחי קדם, ימי אלוה שמרהו, בהלו נרו על ראשו, נשא משלו ויאמר : שרשי פתוח אלי מים וטל ילין בקצירי. (איוב כט' : יח') כי בשני דבריו אלה די הראות כל עשרו, אשרו, טובו ושמחתו, אשר היה לו ביטי קדם. טרם נגע ד' בכל אשר לו. כן גם אם ישראל ישמע לקול המקרא ,,שובה ישראל כי כשלת בעונך'' וישוב עד ד' אלהיו, או יהיה ד' כ ט ל לו ואו יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון, (הושע יד': ו'-ו') אכן טל דבר ד'. כי לא ישוב ריקם. כ"א עשה את אשר ד' חפץ והצליח אשר שלחהו. כי כ ט ל מרוה המקרא את לבות בני אדם ומצמיחם ומולידם פרי נחמד, פרי אהבה, פרי תשובה להמלט מהקצף הבא (מתי ג' : ו'—ח'). אשרי האיש, אשר המקרא חלקו, ובתורת ד' הוגה יומם ולילה, אשר דברי ד' היו לו זמיתה בבית מגורו ועדותיו שעשועיו! כי המקרא הוא טל חיים ממקור מים חיים, אשר לא יכזבו לעולם. הרזחות, אשר כבר עברו, שתו לצמאונם וישבעו, ועד בלחי שמים, ועד בלי ירח, יהיה המקור נפתח לכל בן אדם קרוץ מחומר. לבא לשתות ולהתערן במעדני שמים, מים אבירים, אשר שרפי מעלה מתענגים בהו. המקרא — כח עולמים לו, כח נצח כהו, דבר ד' לעולם נצב. גם השמים בשאון יהלופו,

והיסודות יבושרו והתמוגגו (השנית לכיפא הקדוש ג' : י') ודבר ד' יקום. דבר ד' וצר אור ומזרש ענני חושך. בכל מקום אשר המקרא שמה יגיע, יעוף החושך כמו רגע ולכל ישביו אור חיים יגיה. שא נא עיניך מזרחה ימה צפונה ונגבה, וראה. התבונן נא במראה, השכילה נא, מה אתה רואה? העמים, אשר מלבנים ישבו בחושך, אור נגה עליהם עתה. ארצות שממה וציה נהפכו לערי משוש וכפרי עונג, משמחות עין כל רואה, פראי מדבר נהפכו לאנשי צורה, בעלי בינה, פתאים היו לחכמים מחוכמים אנשי מדה, הולכים בדרכי מוסר ומדות. מי פעל ועשה כל זאת? — יד כה"ק עשתה זאת! מני היום, אשר נבשרו בשורת הגאולה יצאו לארצות ימים ואיים רחוקים, ויקחו אתם את ספרי המקרא, כה"ק, ברוך, ויובילום שי לישבי הארצות האלה, יש ש מדבר הודו וציה כוש תגל, ערבת הערבים הפרח כחבצלת, שרב ארץ חם היה לאגם ומקומות הנשכחים מני רגל שם מכלול ודרך. כי ט לשמים ירד על יושביהם ויחיה העצמות הבשות ויתן עליהם גידים ויעל עליהם בשר, ויהיו לאנשים. לא כן המקומות, אשר המקרא לא יגר בהם, ו ט ל ח יים לא ירד עליהם! יושביהם כפגרים מתים הם. לא ידעו ולא יבינו. פתיות ואולת בקרבם, חטא ומות בלבם. שואה ומשואה אליהם, שממה ומשכה חלקם. כי קרני אור תורה לא זרחו עליהם ובחשכה יתהלכון, ע"כ נמוגים הם. ויפה אמר ר' אלעזר (כתובות קי"א) עמי הארץ אינם חיים וכו'. כי כל המשתמש בכל תורה טל תורה מחייתו, וכל שאינו משתמש אין טל תורה מחייתו. אבל יהי שם ד' מבורך, כי חדשה עשה בימינו. חשף ד' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אדוננו. הנופים יצאו וישאו קול ,,הוי כל צמא לכו למים, לכו שברו בלא כסף בלא מחיר'' ועמים רבים הטו אוזן משבת ולאומים רבים נקבצו. אלה ממזרח ואלה מים, אלה מנגב ואלה מצפון, אלה מהודו וכוש ואלה מארץ סינים, ויום יום יגדל מספר הרעבים ללחם החיים והצמאים לימי ה שועה, ובששון ישאבון ממעיני ישוע. כי כה"ק הוגר להגלם ואור לנתיבתם. המקרא כתוב לכל עם ועם בלשונו ולכל מדינה ומדינה בכתבה. משה והנביאים, ישוע ושליחיו מדברים ג' מאות לשונות ברוך הוא, ויהי מקרא דבר ד' לעץ החיים ועליו עלים לתרופה לכל נפש נאנחה ולכל לב נשבר ונדכה, כי אהבת ד' מחוקה בהם. אהבת ד' חרוזה על הלוחות. לבן תאוה העץ לעינים ונחמד היא להשכיל, וכל הנוגע בו תפקחנה עיניו ואוזיו תפתחנה וישמע לקול ה ב ש ו ר ה. כי קולה ערב ומראה נאוה ו מתוך השמועה באה האמונה. (אל הרומים י' : יו') ראו בגוים והביטו והתמהו תמהו, כי פועל פועל בימיכם לא תאמינו כי יספר! (חבקוק א' : ה') עורים רואים, פסחים מתהלכים. מצורעים מטוהרים וחרשים שומעים ומתים קמים ועניים מתבשרים ישועה. (מתי יא' : ו' ; לוקס ו' : כב') וקץ החזון עוד לא בא, עוד גדולות מאלה תחזינה עינינו בימים הבאים. כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה, כן אדני ד' יצמח צדקה ותהלה נגד כ ל ה ג ו י ם. אדבדה נא במשל תנחומא: הברכה אשר אצל יצחק ליעקב גברה על כל יתר הברכות, כי היא ער תאות גבעות עולם. המקרא היא אבן־חן,

אבן יקרה מכל אבני אופיר. התורה ודברי הנביאים הן הם הסגולות, אשר והב וכתם טהור לא יערכון, כתם אופיר, שהם וספיר גם כל כלי והב לא ימודו תמורתן.

ואם העמים, אשר מזית־היער יצאו ואך בחסר־אלהים (א) חוברו לשרש הזית הטוב ולרשנו, מוקירים את הסגולות היקרות האלה, כי נגה עליהם האור בו, וטעמו ממתנת השמים (ג) וחלקם נתן להם ברוח הקודש (ד) וטעמו את דבר אלהים הטוב וכחות עוה"ב, ה' (אגרת שאול הקדוש אל העברים ו' : ד'—ה') אנו, אשר ענפי הזית הטוב אנחנו ומהשרש יצאנו, איך לא היקר לנו המתנה הטובה, מתנת שמים ואת, אלף אלפי פעמים מאשר תיקר בעיני העמים? — הלא לנו משפט הבכורה. לנו משפט־הבנים והבריתות ומתן התורה והעבודה, לנו האבות, אשר ממנו יצא המשיח לפי בשרו. חבלים נפלו לנו בנעימים, ואיך לא השפר עלינו נחלתנו?! אנא אחבנו"י נאחזה נא באחותנו ולא נרפה ממנה, כי היא חיינו ואורך ימינו וכל כבוד חיינו בה. נחסה נא בצל ההומה (ו) הזאת, ואז לא תאונה אלינו כל רעה, יומם השמש לא יכנו וירח בל לה, כי ד' שומרנו, הוא צלנו, וטל־החיים ילין בקצירנו, כי לאורך ימים לא יעזבנו. יהי שם ד' מבורך אמן. מ"ל

(א) חסד אלהים הוא המשיח ט"טוס ב' : יא') (ב) התורה, כי נר מצוה ותורה אור, ואמר ד' ברכיה (פסקתא רבתי) בשעה שהקב"ה מביא אורה שנו מתגדל בעולם וגרים מהגיירים באותה שעה. כגון יתרו שטע ואתא, רחב שמעה ואתת, הה"ד בראותו ילדיו מעשי ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב וכו' ומה כתיב אחריו וידעו הועי רוח בינה ורוגנים ילמדו לקח. (ישעיהו כט' : כג', כד') ודבריו אלה נראים בימינו, כי קדוש יעקב נקדש ונערץ עתה, ועמים רבים מקדישים אותו, אשר עליו אמר ד', כי שמי בקרבו" גדול שם ד' ואומות העולם מהגיירים, כי עליהם אור נוגה בשורת כבוד המשיח, אשר התורה והנביאים העידו עליו. (ג) מתת אלהים (הבשורה אשר ליוחנן ד' : י') האמונה מתת אלהים היא (אל האפכיים א' : ה' תורה מביאה לידי היראת והיחדות וכו' וירא חטא מביאה לידי קדושה וכו' עבודה זרה כ' : ב'; ד' מתנות רוח הקודש התאשונה אל הקורנתיים יב' : ז'- יא' קדושה מביאה לידי רוח הקודש ע"ז כ' : ב') וכל שאין בו רוח הקודש אין שואלין לו (יומא ע"ג : ב') וה כחות רוח הקודש הם כחות עוה"ב, כי בהם טועם האדם טעם עולם הבא. (ו) אני חומה, זו התורה וכו' (ב"ב ח' ; פסחים פ"ו)

"לא ימיש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה, למען השמר לעשות ככל הכתוב בו: כי או תצליח את דרכך ואז תשכיל." (יהושע א' : ח') "דרשו בכתובים אשר תחשבו שיש לכם חיי עולמים בהם והמה המעידים עלי," (יוחנן ה' : ל"ט "ומנעוריך ידעת את כתבי הקודש היכולים להחכימך אל הישועה על ידי האמונה במשיח ישוע. כי כל הכתוב נכתב ביוח אלהים גם מועיל להורות ולהוכיח ולישר וליסר בצדק." (השנית אל טימותיוס ג' : טו', טז')

בקרת ספרים

וה פעמים בקרתי מעשי ידי אחרים וספרים, אשר אחרים הולידו. אבל בפעם הואת חדשה בחרתי, לבקר את מעשי ה"עדות", כי בקורת היא לספרים ום"ע. כמו מצרף לכסף וכור לזהב.

מיום היפיע הגליון הראשון במחנה, באו מכתבים רבים שונים למיניהם. רבים מרעי האהיבים אומרים: "העדות כולה אורה", אחרים רואים עוד מחסורים רבים בה. בראשונים כאחרונים שניהם יקרים לי, וכאשר יקרו לי רעי כן יקרו לי גם רעיונותיהם. לכן הנני להקריש עמודים אחדים לדעת הרעים האלה, כי תהיינה לתועלת לכל קורא, בקראו דברי אנשים מישראל, אשר בילדותם תעו גם הם בדרך, אך בחסד עליון אל־עולם נפקחו עיניהם ואת דרך האמת מצאו. ועתה נכמרו רחמי לבם גם על אחיהם, הרחוקים עוד מדרך האמת. המכתב, אשר לפנינו הוא מכתב איש נכבד, אשר כאחרים גודל גם הוא על ברכי ענקי התלמוד, ועתה הוא עובד־אדמה. אך גם עתה קובע הוא עתים לתורה וככל עת יבא דבר טוב לידו יעשנו. אף כי לא אומר "אמן" לכל דבריו, כי את מדריכי ישראל מאוד אכבדה, בב"ו לא שניתי אף דבר, גם אשר כתב בשולי המכתב לא הסרתי, כי ייטב לנפשי לראות פרחי ישראל בדור הזה. — ד' ירחם ויפריח אותנו להתפארה.

את המכתב הזה כתב אחינו קי"ם עור טרם יצא הגליון השני, אך עתה בא ומנו לצאת אורה.

DUNELLEN, N. J., October, 1887.

אל . . . ער נאמן לישראל שלום.

בכורי פריך בכרם ד' צבאות, הנה זה באו לידי. כגבור מתרונן מיין, הקיצותי לקול הבשורה, אשר הגליון הראשון מהמכ"ע "עדות לישראל" היקר לי, כמולידו, הגהו בחדרי. מאז שמעתי קולך — קול קורא — מתהלך בגן השנה העבריה, להוציא אורה מכהב"ע "עברי", ותעודתו היא להעיר על התורה ועל כל כגלות האומה, להוכיח לאיש ישראל את משוגתו ולהגיד לבן־יעקב, כי תועה הוא, בהפירו את הברית, אשר כרת ד' את עמו, ואשר חדש אותה ע"י משיחו ונביאו; הכיתי בעינים כלות לקראת באו, ואצפה בצפיתי, מתי יבא ואובלהו כרבש לפי. אמרתי: מי יתן ועיני תאות מכתב־עתי כזה יופיע ולו, מהלכים בין אחבנו"י, להורות להם הדרך הטובילה בית אל, להיות רד עם אל ועם משוח קדשו נאמן, עד אשר ישוב ורפא לו. ובעת כאשר הגיעני הגליון הזה שבעתי גיל ועונג, שמחתי עליו כשמחת בקציר, ככזורה בטרם קיץ ראיתיו. רבים האמרים המהרוצצים בקרבי, ובלשוני אין מלה להאר לך את החשי לבבי בעת הואת. כל עט סופר מהיר ילא להביע באומר ודברים עזון עליצתי ותוקף שמחתי עליו. גם אתה . . . הנכבד, אשר ידך רב לך בכמה שפות, גם תוכל להלביש רעיונך מליצות רמות מאוד נעלות, בדי ריק יגעת לוא נסות לתאר בהרס אנוש על־גליון חדות נפשי. כי שתים טובות תעשה לעמנו בעבורתך ואת. א) תפיץ אור דעת

את ד', ואמונת אל־חי במחנה היהודים. תביא אור האמת למושבות בנ"י החשוכים, אשר תושביהם לא יראו אור כי יהל. „האור בחושך ורד, והחושך לא השיגו." ב) תרים קרן השפה הקדושה, בה דבר ד' לאבותינו מימי קדם, ולעבדיו הנביאים בה נבאו. חוריה את גאולת ההבל ע"י בן־אדם צמח דאשר, אמצהו לו אלהים. השפה הזאת היא משאת נפש כל שיחר הושיה; אך כעת יהדה פלאים, אוהביה מאז נהכבו לאויבים לה, ועיגביה נהנו לה כחף סוררה. ואתה התחתר בכל עוז לחרש כשר נעוריה. ולעשותה כשפה חיה מהלכת בארץ. לכן ממעמקים אני קורא: ברוך ד' אשר לא עזב חסדו ואמתו ממך ויביאך אל מחוז חפצך בשלום. ירעתי את מלחמתך ידעתי, כי נלחמת בתלאות רבות, אבני נגף וצורי מכשול עמדו לדרכך, אשר כלות לך, עד אשר אלהי אביך, אשר עליו שמת מבטחך היה בעזרך, וכל הרכסים נעשו למישור. כה יתן ד' וכה יוסיף, והמכ"ע כאשר החל כן ילך באין מפריע. כל אסון לא יקרנו בדרך, וגם מעשה שטן לא יצליח להרע ולהשחית. יהי שם ד' מבורך מעולם ועד עולם אמן.

אף אמנם רגעי כפורים הם. נתונים נהיונים הם לעבודתי עבודת השדה והגן, אשר אנכי עובד כל הימים לרבות הלילות; במשך היום לי לעבוד בגן, לאסוף הירקות הזורעה או המרתפה, ובלילות להכין הכל במשמר וסדר נכון בעבור השוק,*) בכ"ו בעת התאסף לא אוכל, ואשליל זמן מה ממנוחת שנתי, שנת עובד, המתוקה והנהוצה לי מאוד, להשיב לך הודתי מקירות לבי על כברך אותי במעשי ידך להתפאר. ואגב אורחא איעץ לך עצה נאמנה אודות המלאכה אשר לפניך במכ"ע הזה. הן אמנה רב הנך ממני בחכמה ובמנין־שנים, בכ"ו אורה בנפשי עוז להגיש לפניך עצתי הנאמנת לך. כי השיעה כרוב יועץ. ועתה שמעני, ... נכבד! יען כל מגמתך ומטרתך, אשר אליה הכוון, היא להוכיח האמת לבנ"י, להוכיח איך העמיקו שחתו, סרו מן הדרך ה שרה, העולה בית אל, ללכת דרכים עקלקלות, אשר הורום מורים מתעים, ולהראותם איך נגעו במש ח ד' ולנביאיו הרעו, וכי אך ישוע המשיח הוא הנואל, גואל צדק, אשר הביא השוע עולמים, יגאל את התבל מחטאותיה; וכי היא היה מחולל מפשעינו, מרוכא מעונותינו ובחבורתו נרפא לנו ממחלתנו האנושה, מחלת החטאת, אשר לפתחנו רובצת מיום הולדנו, ואליבו השוקדה, וע"י משיחנו ומשול אנחנו בה ולא תיגע בנו לרעה. וכי אחרי אשר ישראל כארם עבר ברית, נ ת את ד' וישה את אל מהוללו, ויון אחרי אלהים אחרים, אשר אנשים מתעים בדום מלכם, הקים ד' את דברו,

*) למטיבי, אשר בעיר הגדולה לאלהים לונדון הבירה ולכל מיודעי הדורשים את שלומי ומוביל: אנא תהי נא מורעתי ואת לפתחון פה לסלוח לי אשר לא כתבתי להם זה זמן רב. שהרי במרומים, אשר השעה לא תספיקה לי להלוף מכתבים עד עתה, כי רבה המלאכה. אך אהבתי להם כמאז כן עתה, כי אנשים אחים אנחנו, אחים בגואלנו מושיענו, משיח ד' צבאות, אשר חנן כולנו לשים צלו עלינו, ובניו נהנו.

קי"ם

אשר דבר ע"י נביאו ירמיהו (ל"א: ל"א – ל"ד) ויחדש בריתו ע"י ישוע משיחו, למען יסלח עונם וחטאתם לא הזכר עוד. א"כ עליך לסול לך מכלה אחרת, לא כאשר החלות בגלגין הראשון. מאשר ידע אנכי דוכי אחבנ"י, אשר רובם מואסים הם במשיחנו בכלי דעתם מדוע. ואף כי אומרים הם בכל יום תמיד ברחילו ורחימנו אני מאמין בביאת משיח ובי, לא רבים הם היודעים מלאכות המש ח בתבל, כי להבה המושג מעבודת המשיח הוא, כי עתידה ארץ להיציא כלי מלת וגלוסקאות בימות המשיח, 1) ולא יאלצו לעבוד בזעת אפים ואך על נקלה ימצאו לחם לאכול ובגד ללבוש, וכדומה חזיונות שוא אין מספר למו, כאשר הועים הרוזם. דבריך דברי מוסר אך לצחוק יהיו להם. כי יאמרו: הלא כן היא תמיד דרך הנצרים לאמר, כי ישוע הוא המשיח, ואיש הרוח הזה נ"כ משוגע הוא, אויל הוא המתנבא ככל הגוים אשר סביבותנו. וגם דבר מבע הוא מאז ומעולם, כי היהודים שואלים להם אות. וכן לא הפעול מאומה בצעקתך עד גרונך נחר: „מדוע תמאסו?" „מדוע לא תאמינו?" וכדומה להם. לכן איפוא אינצך אני ויהי אלהים עמך. תקריש רוב ה„עדות" למאמרים המוכיחים ומראים לדעת, איך היו דברי ד' אדות המשיח, מה מלאכות המשיח בתבל, ומה המריץ את ד' לשלוח משיחו לקרבן בעבור חטאת אנשים, וכי כל דברי הנביאות כתומם הם מתאימים יחד כתאומי ציבה עם הולדות האדון ישוע המשיח וחייו. לך לנתח את כל בה"ק מן „בראשית" עד „ויעל" ולהראות איך הם מלאים הכטחות, אשר יבא מלאך הברית, השה הנישא את עון העולם, וכי ישוע הנצרי הוא המלאך, מלאך הברית, וברבר אחר לא נפל ארצה. חוץ מאלה הבטחות, אשר תתקיימנה בבאו שנית לשפוט תבל בצדק ועמים באמונתו. אם כן תעשה, אני הקוה כי תפליא לעשות. או יסבר פי דוברי עתק על משיח ד' וימלא פיהם חצץ. ורבים יוכחו לרעת. כי הרה המשיחיית * על ארני האמת המבעה, ואך דברי אלהים חיים המה לה לקו ומוצא שפתי הנביאים למשקלת. סמוך לבי ובטוח, כי יקרע ישראל את סגור עיניו, וישליך אחרי גוו הדעות הכוזבות וישיב אל אל־גבור ובקש את ד' ואת דוד מלכו.

אמנם קרמוך רביך וכן שלמים לעשות ספרים אין קץ, ומסכתות קטנות אין ספורות, אשר למטרה כואת כונעו, אך הנסיון יורנו, אשר יתרון למכ"ע על

1) המושג בא להם ע"י מאמר חז"ל בכתובות קי"א: ב' ובשבת ל': כ'. וכן אמרו חז"ל בעה"ב ארם מביא ענבה ועושה ממנה שלשים גרבי יין. אבל דברי הז"ל דברי מליצה הם. ולוא ישוב ישראל אל ד' אלהיו ובקש את דוד מלכו, כי אז ראה ראינו טובה גדולה, אשר לא יאומן אם יכופר, ודברי המליצה, אשר חז"ל חמליצו, כאו. אך ... מי יתן וישראל ישמע! יפ"ה

* בחרתי כמלה „משיחיית" לתרגם המלה הגרמנית „קריסטליך". כי בינוני הפעיל „משוח" או שם התואר „משיח" הוא בלשון יון כריסטוס ומזה לקח הגרמני המלה „קריסטליך".

קי"ם

ספרים כאלה. כי אין לאל ידי הכפרים לפעול את הפועל, אשר המכ״ע פועל. כי מכ״ע מושך, והולך ומושך את לב הקורא. וביחוד לשונך הטהורה, הערבה לנפש הקורא, היא כמו אבן יחן, אבן המושכת. גם תקותי, אשר לא תעמד כערער בערבה, כי לא יחסרו סופרים נאמנים, אנשי שם, ד׳ עליהם יחיה, אשר יתמכוך במאמרים טובים. הלא לא אלמן הוא חלקנו, חלק המאמינים כמשית אלהי יעקב, מאנשים, אשר יד ושם למו בשפת עבר. ואת היא הדרך, אשר בישע אלהים תוכל עשות גדולות ונכבדות, וראית פרי בעמלך. והיה זה שכרך אתך ופעולתך לפניך, בראותך כי אתה הוא הכלי ביד ד׳ להביא הצאן המפוזרות אל רוען הנאמן, אשר הקריב חייתו בערן, אתה היא הפונה דרך לעמנו, אשר יקר הוא לך מאור, ועל מובח אהבתו הקריב זה כביר את חייך. מדי דברי בעמנו יחמרו מעי ולבי עלי הומה. הה! עמי, עמי! איכה תשא עון הוריך מתעיך! איכה היית לבוז ולמשסה, להרפה ולהראון ליושבי התבל! מטרה הנך לחצי ועם בני אדום היחפים, גלית מארצך זה אלפים בשנים, וכור נחשבת בעיני הגוים, בארץ אדום,,סור ממנו טמא!״ קראו אחריך מלא; רוב־עניה צועקת בקול מפחיד: ,,זך הנך ובאורחי הארץ אל התחשב״; אוקיאניה תרדפך בלתי חשך; גרם־אניה קשרה קשר נגדך להכחיד שמך מתחת השמש; גם בארץ החופש, בתבל החרשה היא אמיריקה ,,שינני״ * אחריך יקרא. מדיע זה? הלא נקמת ד׳ צבאות תעשה זאת בלבתך בדרך, אשר פנו לפניך בעלי גאות, אשר אך בעד הכבוד המדומה התעיך לשאול תחתיך, העקימו עליך הכתובים, דברי ד׳, במשאות שוא ומדוחים, להרחיקך הלאה ממשיח ד׳ אלהי אברהם. המה חטאו ואתה עמי תשא הטאתם. המה אכלו בוסר ושניך הקהינה. עמי, עמי! ער מתי לא תתבונן. דם ישוע המשיח, הנשפך על לא חמס עשה, היא עליך, כי אבותיך קראו: ,,דמו עלינו ועל בנינו״. מאוד לבי עלי דוי על מכתך האנושה. נחלה הנני על מצבך אשר ברע היא. בעינים פקוחות לא תראה כי הם העצימו עיניך. ד׳ אלהים! רחם נא על עמך ועל נחלתך, כי עת לחננה כי בא מועד.

שא נא לי, העורך הנכבר, על אשר נטיתי מעט מני דרך מכתבי, כי לא אוכל התאפק, בדברי מעמי, מלקונן על רוע מצבו ההמרי והרוחני, אשר הוא כו באשמת חכמיו להרע. כעת הלילה רד מאור, והמכתב הזה בלה זמן מה, לכן כמתנמנם אני והעט בידי. השנה תקראני לנוח בחיקה להחליף כח בעבור עבודתי ביום מחר. לכן אכלה מכתבי בזה. קבל נא ברכתי היוצאת מן הלב והיא: יהי ד׳ עמך בדרכך בקודש. צלח וזכה על דבר אמת. והיה אתך החסד והשלום כל הימים, באשר יברוך מכבדך וטוקירך אחיך בישוע משיחנו. J. M. Carman.

* פתרון המלה הזאת היא ,,כדור־סלטלה״, אשר כו עשו בעלי אנגליה משחק בדורות קדמונים. כל הקורא ספרי וואלטער סקאטט ימצא את הדבה. ומאשר היהודי היא ככדור־סלטלה בין העמים, לכן מחרפים אנשים רעים בארצותינו את היהודי בקצפם עליו, באמרם אליו ,,כדור־סלטלה אתה בעולם״. קי״ם

לדברי סופרנו קי״ם אין לי להשיב, רק אשר מרוב אהבתו, אדוני מישיעי, אשר גמל עליי חסדו הרב, ומרוב אהבתו לאחיו, אחב״י, דבר דבריו, ולכן רצה הוא לראות המכה״ע הזה כלי מוגש מוקדש לאלה מאוחב״י, המקשים ערפם וממאנים להאמין במשיח ישוע, מאשר לא ידעו את הכתובים, אבל שרה עבודתנו גדול מאוד ו,,העדות לא השים לבה רק לאלה, כי ישנם עוד אחרים היודעים את הכתובים רק מעקימים אותם, וישנם רבים, אשר כבר פקחו עיניהם וקרובים הם למלכות השמים או עומדים על פתחיה, ויריעת העדות קטנה היא, לכן בחרה העדות בעצת ד׳ מאיר * האומר ,,לעולם ישנה אדם בדרך קצרה למען תוכל לעשות כידא אלהים״ (ראה קהלת ז׳: יה׳). אבל יש תקוה, אשר בימים יוצרו תגדל העדות כמה וכמה ואז תמלא כל משאלות אוהביה. כה יתן ד׳ וכה יוסיף.

המכתב השני אשר אני נותן לפניכם היום, הקוראים החביבים! הוא מסופרנו יפ״ה האהוב לי כמו לוא מחלצי יצא. הוא גם הוא גודל על ברכי התלמוד וחכמי ישראל, וכל מאמצי כחו היה רק לעשות רצון קוני. וכה חקר עד אשר מצא את הדרך והאמת והחיים. והוא אוכל יגיע כפו, כי עובר הוא עבודה קשה, וכל תפלתו היא אך, אשר כל ישראל יושע. הנני נותן לפניכם דבריו ולא אשנה מאומה, כי יקרים לי דבריו עד למאוד.

אבי מורי רצוי נפשי, יושב בסתר לבבי, מעריך את העדות!

בעת סדרי דברי ה,,עדות״, אף כי קראתיהם פעם ושתים לא יכלתי להשתעשע בהם, כי גם מלאך שמים אינו עושה שתי שליחות בפעם אחת אמרו חז״ל. א) אבל עתה הגליון הראשון בידי ואני יושב בדד בחדרי וקורא והוגה וקורא ושמחת לבבי תגדל מרגע לרגע, כי ד׳ עמך והוא מגן לך בכל עבודתך. ברוך שמו לעולם אמן.

זה לפני שני שבועות בליל . . . ישבתי בחדרי כאשר אני יושב עתה. לא ידעתי מה היה לי. המלאך כי הטמונה על התנומה בועס עלי זה ימים רבים. זה כמה שבועות הנתו מראה לי עוצם גבורתו, בהתו אותי לנוד על משכבי בלילות ולסוב על מטתי כרלת על צירה. ולמען לא אעבור על דברי ר׳ חנינא בן חכינאי (אבות

* דברי ר׳ מאיר סופרו במסכת פסחים ג׳: ב׳; חולין ס״ג: ב׳, ושם נאמר: ,,אמר רב הונא אמר רב ואחרים אמרו אמר ר״ה אמר רב משבר׳ מאיר״. דעתי נוטה לדעת אחרים, כי דברים ברים כאלה רק מפי ר׳ מאיר יצאו, הוא היה איש נאור ומאיר. ואף כי שמו לקוח משפת הימים, בכ״ז בצדק שנתו לשם עברי. ופעם אחרת ב,,עדות״ אראה בעזרת אלי מושיעי, אשר לר׳ מאיר וביתו היה אוה.

א) בראשית רבה פרשה נ׳, מדרש הנעלם חיי שרה קכ״ו, ילקוט סימן ס״ו, והדברים האלה הם לפי דברי התלמוד בבא מציעא פ״ו: ב׳.

(ב) מאמתי בדרכי ההרשים להלביש מליצותיהם מלות יונית ורומיות. הלא טוב למשל משל מ,,המלאך המטונה״ לפי ספרי הקבלה והסוד, מלקחת משל מתורות אלילי יון ורומא.

פרק ג׳ משנה ה׳) לקחתי את ילקוט המכתבים אשר לי, להשתעשע במכתבים אשר הריצות אלי בשנת . . . עוד טרם דעתי, אשר הגואל הנאמן המשיח הצדיק פדה גם אותי בדמי היקר, עוד טרם בא השלום בלבבי, שלום אלהים הנעלה מכל שכל אל הפילפיים ד׳ : ו׳). מראתי את המכתבים האלה הרבה פעמים. גם בלילה ההוא קראתיהם, גם שניתי שלש׳ זי לקרא. כי עתה מבין אני דבוי שאול הקדוש האומר ; ,,בשורת המשיח גבורת אלהים היא להשיעת כל המאמינים ליהודי בראשונה וכן גם ליוני.״ * (אל הרומים א׳ : טו׳) דבריך הנעימים הרהיבו עוז בנפשי לעזוב כל אשר היה לי ולמס אל האדון המושיע. אשר בנשו גאלני, ולחסות בצל כנפיו. האח ! מה טוב ומה נעים לשבת בצלו, לשתות מבארו, באר מים חיים, ולהתענג ולשבוע מפריי פרי הרוח : ,,אמונה, תקוה ואהבה. והגדולה בכולן היא האהבה.״ (הראשונה אל הקורינתיים יג׳ : יד׳) ומה נמלצו לחכי דבריך עוד גם עתה. נופת תטופנה *) אמריתיך אלי, דבש הן לפי ועיני תאורנה. ה,,עדות״ היא עדות נאמנה עלי, אשר לא שניתי במשפטי מאז. כי אמנם ב ך בחר הקב״ה לשימך לקול קורא אל מדבר לב אחבנ״י, א ת ה הוא האיש ! לא נבראת אם לא בשביל העבודה הזאת. כי העיר ד׳ אותך להעיר את אחבנ״י לראות יפעת אור שמש הצדקה, לכוף ראשם לפני משיחם, מלכם וגואלם, למען יושע להם, וחשכת גלותם תעבור מן הארץ. טובה ה,,עדות״ בעיני וכל דרכיה דרכי נועם הן. עתה ראה ראיתי, כי כח עמך גדול מכח פיך. הקב״ה אצל לך חכמה ודעה, כתב ולשון, עמך הוא שלהבת יה, לבן עליך לשבת באהל התורה, לעבוד עבודת סופרים, עבודת העט, למען אהבת אדונגו, אשר מאז מושיעגו, ולמען אחבנ״י, אשר אהבת עולם אוהבים אנחנו אותם ואשר מתפללים אנחנו בעבורם יומם ולילה. שאני נא בהערתיי אליך דברים. אבל לא אוכל התאפק משלוח לך את התפלה, אשר אני ורעי בש. מתפללים :

אל מלא רחמים טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך. אתה ד׳ אלהינו אב הרחמים והסליחות, כי אברהם לא ידענו ויעקב לא יכירנו, אתה ד׳ אבינו, גואלנו מעולם שמך. בשנו וגם נכלמנו להרים פנינו אליך אלהינו, כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים. ידענו ד׳ רשענו ועון אבותינו, ומימי אבותינו אנחנו באשמה גדולה עד היום הזה, כי כלנו כצאן תעינו. אבותינו ביהודה לא השכילו נפלאותיך, לא ידעו את פקודתם, כי באה, ולא הכירו את משיחם וגואלם, אשר שלחת להם וימרו ויעציבו את רוח קדשך. את גואלם דחפו ואת שר החיים שקצו. ודבריהם ומעשיהם התעו גם אותנו, ונהי בהועים לעין השמש וכעורים מגששים

---

* כאומר : לגוים, כי ישראל בכף האחת וכל הגוים בכף שניה. *) נאמנים דברי התנחומא גם בזה. הוא אומר נופת הטופנה וכו׳ אימתי בשעה שאתה עוקה בתורה (פרשת כי תשא סימן ט׳) וכן הוא. אם אדם משקיע לבו ורעיונותיו בתורת ד׳, דבריו הם בנופת, כי משפעת הלב ימלל הפה. האיש הטוב מאוצר לבו הטוב מוציא את הטוב וכו׳. (מתי י״ב : ל״ד, ל״ה) יפ״ה

קיר לאור צהרים. אבל רב חסד אתה, בעל הרחמים והסליחות, הנגו אתנו לך בשם ישוע משיח׳, אשר הי׳ה לקרבן המאת בעבורנו, לכפר על חטאתינו. אנא ד׳ סלח נא, מחל נא. כפרנא לכל פשעינו ועונותינו. ולא נמות רק נחיה ואת תהלותיך נספר לעם נולד, וידע כל בשר כי אתה הוא אלהינו, גבור ונערץ, בשמים ובארץ אמן ואמן. —

יברך ד׳ את מעשיך ויתן לך פרי טוב בעמלך. אכי״ר.
אוהבך בנך J. P. L.

ישנם בידי מכתבי בקרת רבים עיך מאנשים גדולים, כמי החכם הנדול המלומד ,,עמנואל משה קואנאוויטש״ ואחרים, אבל בבר עברתי על המדה, לכן כלתו לי הפעם הואת. תהי נא בקשתי פרושה לפניכם, הוו נא דעתכם גם אתם, כי דבריכם יהיו לרצון לי. כל מכבדי אבבד וכל השואלים שלומי אשוב גם להם. ל.

,,יודע אונר יודענבריכט״ איינע דיכקוסטיאן צווישען איינעם אונבעקאהרטען אונר בעקאהרטען יודען. פאן D. Landsman, 95, Ave. D, New York City.

גם החוברת הואת היא מהמין, אשר דברנו ממנו בגליון שני מהמכה״ע הזה. הסופר עמל ויגע למצוא דברים נכבדים לערוך לפני הקורא. ואף כי בהעמודים הראשונים בספר הזה ימצא הקורא דברים קשים לפי דעתו, כי הסופר התאמץ להראות, אשר חכמי התלמוד שנו בשומם דברי סופרים למעלה מעל דברי המקרא, בכ״ן יתענג הקורא, בקראו דברי החוברת הואת עד תומם. כי ברבותו לקרוא ימצא, אשר גם חכמי התלמוד דברו דברים רבים, אשר אנו שומעים יוצאים מפי אלה המאמינים בישוע המשי׳ח. גם הם באו הכתובים במקרא, כאשר חכמי דת ישוע מבארים עד היום הזה. ישנם רעיונות טובים בחוברת הואת, ואין לקורא לקונן על אבדן עתו בקראו, כי הסופר מרבר מדברים העומדים ברום העולם, וכל ההיגה דעות יהגה בשאלה הכבדה, איזאת הדרך שיבור האדם לעשות שלום עם קונו. כל הרוצה לקרא החוברת הואת יכתוב־נא אל סופרה ויצאה לו חנם אין כסף. יפ״ה

,,אוהב ישראל״ (דער פריינר ישראל׳ס) הוא מכ״ע יוצא לאור מדי חודש בחדשו ומדבר הוא שפת־גרמניה. גם מעמהו מעמה גרמני הוא, כי אותיותיו אותיותי כתב הגרמנים ג״כ. מעריכי הוא אחינו הנאמן במשיחנו פ׳ ווערבער ד׳ עליו יחיה. משפחת ווערבער זרעה בישראל, כי יצאה ממנה סופרים ומלומדים, אך אחינו פ׳ ווערבער הוא הטוב מכל אשר יצאו מהלציה. כי הוא יהודי נאמן, אוהב עמו באמת. הוא כותב לשון קצרה, אך לשונו שנונה לפלח תלמי לבות הקוראים את האוהב ולזרוע עליהם זרע אמת וצדק. אינו נותן חץ בלב אוהביו למחוץ אותם, רק יעדור מהרישת לבם בנועם דבריו. מחיי האוהב לא דב הוא, כי אך ל״ה צענט לשנה. כל הרוצה לקרא דברים טובים יכתוב־נא אל :

Rev. P. Werber, 913 N. Calhoun Street, Baltimore, Md.

„ואט צוף האפענונג" מכ"ע גרמני יו"ל בכל רבע שנה מאת החכם הגדול, אשר שמו מהולל בכל בתי חכמה בגרמניה וחוצה לה ה"ה „נראץ דעליטש".

המכה"ע הזה הוא להרים קרן ישראל. הפרופיסור פראנץ דעליטש ורע לתקות ישראל זה כמה שנים, ורב טוב וחסר עשה. המאמרים בטכ"ע זה הם מאמרים מחוכמים, דברי דעת ובינה, כי יוצאים הם מאנשים גדולים בהיכל החכמה. כל השומע לעצתי יתאמץ לקרא גם המכה"ע הזה וירש רב טוב.

אנרטל האגרות

למר' שלום ב"ש בפיל. כה שמתי לי לחוק, לכל אתרגם אני את הכתובים מספרי הברית החדשה, כ"א אקחם מתרגום המורה הגדול החכם „פראנץ דעליטש", כי היא הטוב בתרגומים. והנני בוטח, אשר תרגום דעליטש מס' ר הברית החדשה בירך הוא. אם לא, ראה להשיגו. כי אוצר נחמד ויקר הוא. למר' ה' ב' בנו־יארק. לא אדע מה לעשות עוד לספר „הרת והתורה". כבר עניתי דיינו, אך למען עשות רצונך אקוה לתת מקום למאמר גדול על אדות התשובה לשאלותיו.

בקשות:

עוד פעם אחת הנני בבקשתי, לסלוח לי, אשר הגליון הזה אחר זמן צאתו. הדבר היה בידי והלוי עצרני לסדר הגליון. אבל תודה לר' הטוב והמטיב, אשר עתה סרו המכשולים ואני תקוה, אשר מחרש הבא תלך הערות משרים ותבא בזמנה הנכון לכל הקוראים. הגליון הבא יהיה כפל הגליון הזה, למען נבא אל סדר טוב.

המסדר

בקשתי שפוזה לפני כל הקוראים היקרים, להיות לכל אחד ואחר תרגום דעליטש מספרי הברית החדשה בבירתו, למען תדרשו בכתובים על מקומם, אם הערות הזכירם.

העורך

ה„ערות" תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרעד־צענטר.
Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Die „Eduth" erscheint monatlich fur den Preis:
America.....35c.
Ausland.....50c.

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,
Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

עדות לישראל

מכ"ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ואדברה בעדותיך נגד מלכים
ויתורה שם בישראל. (תהלים עח: ה.) ולא אבוש. (שם, קיט: מו.)

טבת, שנת התרמ"ח ALFRED CENTRE, N. Y Vol. I. No. 4, 5.

אל הקוראים החביבים במחנה העברים הערות אומרת

הפעם זו רביעית אליכם אני באה, לאשר ר' שחרוני וללא בקשוני הנני נמצאה. כעניה על פתחיכם אני דופקת, כי לאהבתכם ולכבודכם אני משתוקקה. אהבת עולם, אהבת אמת, אתכם אני אוהבה, ועל מאסכם בי חנם נפשי מאוד מתעצבת. „אל תבוז בי", אחת היא בקשתי, אל לכם שקוץ מתנת אהבתי. הסירו נא מאהליכם כל שנאה נכריה, ראו ודעו, כי הנני עבריה. הנני עבריה ושפת משה אני מדברת, ומדוע תתנו לי כתף סוררת? הלא שנאת חנם, שנאה נכריה, יוקדת כטוקר אש־שאול־התחתיה! ותהי היא לנו למוקש זה מאות בשנים, כי על ידה קופדנו משפט הבנים. על ידה כל רעה באתנו, ועל ידה כל תלאה מצאתנו. ולמה תוסיפו גם אתם על עמנו החרון? הנה יצאה הצפירה, עת היא להסיר העורון. הניכל עוד לעות משפט ולעקש, עת מעמים אחרים משפט אמת נבקש? חלילה לכם אחב"י מעשות רעה כואת, והיו לכם דברי העמים לאות. העושים רעה, בפניהם נקוטו, ולבן משפט אמת נא שפוטו. מדוע אני בעיניכם כקוץ וכהדק? בהנו נא דברי במרת אמת וצדק. את הטוב בי — כברוהו ואספוהו, ואת הרע בי — כפי ערכו שפטוהו. אבל חלילה לכם להשליך החרצן הטוב מפניכם, מאשר הגז לא מצא חן בעיניכם. כי לשפט משפט מעוקל זו מדה רעה, והמשפט לאלהים היא, ואת לכם נודעה. האמינו לי אחי, אהבה אמת אהבתי, ולמצא חן בעיניכם היא השיקתי. עליכם אהפאר, כי נפל חבלי בנעימים, וכי כל אחב"י ישרים הם ותמימים. אנא לאהבת אמת אהבה נא השיבו. חדלו הרע לי למה בי תריבו. אמנם לא אירא רע, לבטח אני יושבת, אך לשנאת־אחים נפשי בי דואבה. הסירו השנאה הרעה מבתיכם, וסרה הצרה, ולב העמים ישוב אליכם. כי המשיח היה בעבורנו לקרבן תמים, למען ניגש אהבת אמת ושלום־עולמים. רוח א ה ב ת ו בי דוברת ואין בהיתו רמיה, ומרוחו אצל גם לי ברכה והנני שפחתו העבריה.

הפעם פי שנים חלק העדות, כי ילדה האומים את חדש טבת וחדש שבט בפעם אחת. אמנם מקשה היתה ללדת, כי תלאות רבות באוה. אך תודה ותהלה לאלהי מרום, אשר לא בלעוה. וואת לי לנחמה. ואות נאמן הוא לי, אשר פעילתה רצויה בעיני ד' ואת דרכיה יצליח, כי את אשר יאהב ד' אותו יוכיח.

הלומי הנעים נדהף לי לתוגה. הבשורות הבאות מארץ פלשתינא בש רות־ טוגה הנן עתה, כי אחינו העברים נרדפים הם על צואר. הפקידים חרשו את החוק הקשה, המעביר בעול קשה את אחב"י הבאים שב. החוק הקשה היה טמון בגנזי הפקידים. וכבר נשכה מבין־החיים. אך הפקידים בראותם, אשר בני ישראל ההעזרו עזה לאהבה את הארמה אשר בה כל וכרונות ימי־הטובה, אשר חנן ד' את אבותיו, חיו את החוק הקשה מערמות עפר ורודפים באף ובחמה את כל עברי הבאה מארץ אחרת. סופר המבה"ע ,,נסי־שראל" * נושא קינים, הגה והי על כל הצרות אשר באו על אחב"י שם. בוכה הוא ואומר ,,הנני למשל ולשנינה עתה לכל הגוים, אשר סביבותינו" | והמכתבים הבאים יום יום הנה, מספרים מהרעות הרודפים את הרעות. כי צרה באה על צרה ושבר היה על שבר. ומתי יהיה קץ התלאות? יגענו ולא הונח לנו. ד' ירחם!

גם מארץ רומניה אך קול ועקת שבר ישמע. גם שם ירדפו את אחב"י בחמה שפוכה. מן הכפרים יגורשו ומשפט אורה וחושב לא יתן להם ובעיר יריעו עליו בגנב. ואחב"י פונים הנה והנה ואין איש עוזר על ידם. משתוממים הם ואין מפגיע. לכן לוקחים הם כלי גולה בידיהם, ולארצותינו אלה שמים הם את פניהם. ויהיו אחינו לכדור־שלטלה באמת. כי כגלגל סובב עזה ישראל. אבל מנוחה אין, כי כבואם הנה אל החוף, בכרם עוד ראו השמש הזורח בארצותינו, כמו חי כמו חרון ישערום פקידי־החוף בסערת־האניה לשוב אל ארץ מולדתם, כי ענים הם בעיניהם. כה תקרינה תלאות רבות את עמנו בכל עבר ופנה. ולכן זרה שמחה לזוהי עתה. כי כל הרעה אשר שלח ד' על עמו, אות אהבתו הוא. להקיצו מתרדמתו למען ישוב להתחיה. אך ישראל אוהב לנום. עד מתי ד'? עד מתי ישב ישראל בשפל? —

גם זה אצבע אלהים הוא. מדוע יגוף ד' את עמו ככה? — הלא דבר להם כן על פי נביאו נאמן ביתו ,,והפיצך ד' בכל העמים מי'. ובגוים הם לא תרגיע ולא יהיה לך מנוח לכף רגלך ונתן ד' לך לב רגז כו'. (דברים כ"ח: ס"ד, ס"ה) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה ושבת עד ד' אלהיך כו' ושב ד' אלהיך את שביתך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ד' אלהיך שמה (שם ל': בל הפרק כולו) לשוא יגענו כל אוהבי לאומינו. אם ד' לא יבנה בית לשוא עמלו הבונים. אם ישוב ישראל אל אל גבור ישוב גם אל ארצו ואל אהוזתו. קי"ם

---

* הוא המכ"ע Hebrew Standard, היו"ל בעיר נויארק. גם הוא דריש דורש טובת עמנו, אך מקום משמרי אחר הוא.

מכתבים מגליציה

אל המעריך וכו' שלום!

זה ג' פעמים כברתנו ה"עדות" לבא לביתנו. תורות אלף לך המו"ל הנכבד! מאוד שמחתנו ותחיה את נפשנו, כי לא אכזב לך באמרי, אשר ה„עדות" משיבת נפש היא. כי כן היא לי ולכל אחינו פה. אף כי הסתרת שמך מפנינו, יאין אנו יודעים מי ומי המכבד אותנו, אך לשונך, מחשבותיך ואהבתך עדים נאמנים הן, אשר אתה אביהן. הנני בא לאמץ לבבך ולאמר לך בשם אחים רבים: „ד' עמך גבור החיל" אל תסוג אחור. כאשר החלות כן תוסיף לעשות עוד. ואם בארצות אחרות לא רבו אוהביך, אל תפן להם. ד' יתן לך אוהבים רבים בארצותינו, וכן יוסיף לך יום יום. דברי „העברי" בעיר בראדי, האומר „עברי אנכי" „וזולתי אין" לא ימצאון מקום בלב הרבה מאחינו פה. הטובים בארצנו כבר נפקחו עיניהם לראות, אשר זה רעה רבה היא לאמות אנם משמוע דעות איש, אשר לא כמחשבותם מחשבותיו, ולעצם עיניהם מראות דברי אח נאמן, אם דרכיו אחרות מדרכיהם. תורת שאול הקדוש, אשר הוכרת בגליון הראשון * מ ע ד ו ת ך היא בתוך מעם. אף כי לא ידעו מעולם את שאול ואת תורתו. מסות החיים היו מורה נאמן להם ויראו כי כל הרעה אשר באתנו, רק לרגל החטא הזה באה, כי לא בהגנו דבר, רק אמון נתננו לכל הבא בשם מסורת אבותינו. — אל תתנני כהוזה באמרי, השחר עלה לנו, בוקר לאעבות בקרבנו, והקותי גדולה. אשר הימים הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל פה בארצנו. זה המראה, אשר עיני ויאות, ואם חולם אני, אם נותן אני לבי לתקות־שוא, אל תאשימני אחי המו"ל. מאמין אני אמונה נאמנה, אשר דבר ד' לא יפול ארצה.

כמוך גם אני, ערך התלמוד וחכמיו גדול בעיני, ומאוד אני מכבדם. מוקיר אני את כל הטוב הגדול, אשר סופרינו הו"ל עשו לנו. ואף כי תעו פעמים הרבה ויתעו אדם רב אחריהם, לא בהם לברוח אשם. כי אך בני־אדם הם וכל אדם תועה. אבל כל דבריהם ומעשיהם מעידים עליהם. אשר יראי ד' המה ובכל לבבם התאמצו לעבוד את ד' ולהגדיל התורה ולהאדירה. גם מוצא אני חכמה רבה בדבריהם. אינני מתגאה באמרי לך אשר מרוב עבודה ביום הנני משים לילותי כימים, יושב והגה בדברי הסופרים האלה. כי לא להתגאות באתי, רק לתת תודה לך, על אשר סלות לנו המסלה החדשה הזאת, להעמיד דברי הסופרים על שלשה העמודים, אשר הקימות. עמודי העדות הם באמת, כאשר אתה קורא אותם במכתביך „עמודי א"מ"ת".

שמחה לי לשמוע מהמעשה הגדול אשר יעשה במחנה ישראל. חזק ואמץ. אל תיגע ואל תלא, והבא לנו בשורות טובות מציון, ישועת ונחמות מכל תפוצות ישראל. גם את הרעות אל תבחיר תחת לשונך, למען יחזק ישראל ושלום אמת

---

* בחנו כל דבר וכטוב אחזו.

רבה במחנינו. הלא אוהבים לך בכל תפוצותינו, ויהי רק אחד בעיר ושנים במשפחה, יואילו נא האוהבים האלה להודיע כל איש ואיש מהנעשה במקומו גם אני הנני להודיע בפעם בפעם מהנעשה בארצנו אם ימצאו דברי חן בעיניך.

הפעם הנני בא לשפוך שיח תוגה בחיקך. אמנם אמרתי השחר עלה בארצנו והנני חולם חלומות נעימים ורואה עתידות טובות לארצנו, אבל כהום - עינים אינני. רואה אני את כל המעשה הנעשה ולבי דואב ובואב, כי נפשי לא תשבע נחת מכל אשר עיני רואות. כי אוכרה ימים מקדם, עת חו"ף ורעיו עשו עבודתם בארצנו. מה טובו הימים האלה. כמו צבא־מלחמה היה חו"ף וכל אוהביו שכם אחד לבנות חומות הבינה ולהרום מסרות הדשך בארצנו. לא בחיל ולא בכח ירים, כ"א ברוח, בכח הדעה הבהורה. למלה היהה או בפי חו"ף "תבא הדעה הנאורה, ותגבר על הדעה ההשוכה והשחורה." ומי ימיר ערך המוב הרב, אשר עשו האנשים היקרים האלה. כאבני־שיש במעבה אדמת נינוה, כן הם לי כל הכתבים וכל האמרים, אשר יצאו אורה בימים ההם. באמונה אספתי כל אשר בא לידי בומן ההוא. קבצתי הכל כעמיר גדנה, כי ידעתי גם ידעתי אשר יבא עוד יום והיו הדברים האלה לנחמת נפשי. דברי הקריאה „שמעו נא המורים" לא ימוש מזכרוני כלימי חיי. כי בקול שר־הצבא לחילי היהה הקריאה ההיא לרבים מהמורים הנאמנים והמהנכים הטובים בארצנו, אשר או לדגל חו"ף יצאו וכן נסעו. אף כי לא חו"ף ולא רעיו ראו את האור, אשר אהה המעריך היקר רואה, לא אוכל להכחיד תחת לשוני את הטוב אשר עשו. כי דורשי אהבה ואמת היו. אבל מיום אשר יצא חו"ף מבין החיים * בטלו האשכולות האלה. בטלו ורעיו התורה אלה ונסתמו מעינות חכמה הרבה. ההעותו אנשי החיל, חיל חו"ף. זה הלך לכה ווה בכה. גם כרפס הלך ועקבותיו לא נודעו. (* אין עוד מדריך טוב, ומנהל אמת איהו? — הבשם שקץ את מרקחתו ויבגוד ברעיו. על"ר נהפך לער"ל־לב מאיש עצ"ה עצה אבדה ולמה אוסיף להראיב את נפשך? גם האיש הזה האגוזי לא ידעתי מה היה לו, כי איה הלך מאתנו? (*) מה גדולה היהה שטחתי, עת אל

---

* חו"ף עודנו בין החיים, אך נלאה להלחם מלחמה כבדה, כאשר נלחם בהיותו בארצך, לכן ישב הוא בדד ודומם. אבל בשחתי באהבתו. היהפוך בושי עורו ונמר חבורותיו, גם הוא לא יהפוך אהבתו. אבל דבריך לא נכונים, כי מדבר אתה ממנו דברים, אשר ההכמים אמרי מיוסף בן יעור איש צרדה (ראה תמורה דף ט' : ב') ומר' עקיבא. אבל הוא לא עשה גדולות וחכמתו מרובה ממעשיו, ולבן כאשר כאה הרוח ותנשב בו עקרה אותו ממקומו. איש אמת הוא, אבל התרופה, אשר מצא אינה תרופה. כי אין תרופה אחרת רק לשמוע בקול הקורא „שובה־נא עד ד' אלהיך". — *) כרפס בדר לו הדרי הלוטיה לשבתו, מאו הלך שמה לא השמיע אף קול בקול־ילד־קטן. — (*) האגוזי היה לת"ח הנמשל לאגוז לפי דברי חז"ל הגיגה ט"ו : ב', והיא יושב והוגה בתורה בבית מדרש־תורת־אמת בארץ אמריקה. —

יפ"ה המסדר

נת אגוזי ירדתי לראות באבי בית הספר, אשר היה לו בכפר . . . ועתה גו גם האגוזי ממנו. גם האגודה בל' הבירה המפיצה תורת אמת בישראל, המקימה עדים לישראל בכל עיר גדולה לאלהים, יאשר שלוהיה הולכים ער למדחוק, גם היא שכחה את ארצנו, כי לא שמה עיניה לטובה בה. כי האיש, אשר אמר „לב־אני" שקט על שמריו בביהו כעשר או כשתים עשרה שנה, ולבני' בארצנו מה עשה? לא מתעצל היה, אך רוחו ורה היתה מרוח אחב"י היושבים בארצנו. לא הבין דרכם, ויוחם ותבונתם, והם גם הם לא הבינו דרכיו ומעלליו, רצונו וחפצו פה. הלב פנה עתה ממנו, ועתה שיח־שישונים לנו. אך גם לו אין שיח ואין שיג לו ואין דרך לו להביא תרופה לבני עמנו בארצנו. אבל אל תאמר בלבך, ידידי העודך: אשר אחד מ ר ו א ה נ ג ע ים אני, המותן דופי בכל איש, אשר אינו כלבבי. חלילה לי מעשות כרבר הזה. מכבר אני כל איש הבא לגבולנו ברברי שלום ואהבה ויהי נרול כאחר ממפרשי־ הים או קטון כאחר ממחנכי־ילדים־קטנים בעיר ק"ק בארצותנו. גם רחש לבי תודה רבה מאו לאגודה ההיא בל . . . הבירה, על עמלה להרביץ תורת חסד ואמת בארצנו. אך אודה ולא אבוש, אשר דרכיה לא ידעתי לא הבינותי מיום ראיתיהן. הלא ראשי האגודה ההיא אנשים חכמים ונבונים הם. ואיך לא השכילו לרעת לחנך האנשים על פי דרכם. כי לא דרך אנשי ארץ אחרת דרכי אנשי ארצנו. חרפה גדולה עשתה האגודה ההיא לנו בני גליציה. אנחנו בני גליציה מחונכים על ברכי יודעי תורה, ואם יבא איש להראותנו הדרך הטובה, עליו להביא כלי נשק, אשר יקלעו אל המטרה ולא יהטאו. בני ארצנו יאמרו לזית „מלכה־עלינו" ו ל ת א נ ה „מלכי־עלינו" אבל לא אל עץ יבש. אם האגודה החיא ברצונה להטיב לבני ארצנו, או עליה לבחור באנשים, אשר כלי־מלחמה עליהם, לבא בחרב־החוח ולהלחם מלחמת־האמת בכח־התורה. עליה לשלוח איש א מן, אשר כלי אמנתו בידו. ש"ש אישי־ירא־חטא הוא, אבל אינו אומן לפי דעת אבות ד"ר נתן. * המשרה הנתורה על שכמו היא גבוהה מאוד וגדולה היא מכח־חכמתו. וא"כ האגודה ההיא מפורת קניניה ללא־ הועיל. ומה נכונו דברי המליץ הגרמני Jean Paul באמרו:

לדבר־חפץ יהיה רבר, אם במקומו השימהו.
אם לא במקומו תניחו, לסחי ומאוס תעשהו

---

* דברי אבות דר' נתן טובים ונבוהים. ואלה הם: חכם וירא־חטא הרי זה אומן וכלי־אמנתו בידו, חכם ואין ירא חטא הרי זה אומן ואין כלי אומנותו בידו, ירא חטא ואין חכם אין זה אומן אבל כלי אומנותו בידו. (אבות דר"ן פרק כ"ב) וכל איש בעל־צורה מתאמץ להיות אמן אשר כליו בידו. דברי ר"ן הם משל ומליצה אשר אסף וילקט מכל אשר שמע ממוריו ומרעיו ומפי אנשים אחרים והם כמו משלי שלמה. אך בימי ר"ן קראו ליסודות חכמת החיים „אבות" וראה דברי אברהם גייגער „לעהרבוך דער משנה" ועוד. —

יפ"ה המסדר

גם לוא היה ש"ש כלבב אבות דר' נתן הלא רק איש אחר היא, ובארצנו יושבים ששים רבוא מאחב"י. התבונן נא, המעריך היקר, „שש מאות אלף רגלי העם (נקוד קף גדול) אשר אנכי בקרבו" וראשי האגודה ההיא אומרים, איש אחר ישולח להם ומצא להם. – יש עוד בלבי דברים רבים. אך למען לא אהיה לך למשא, אשים עתה קץ לדברי, רק שאני נא עוד רגע. אולי יבאו דברי אלה לעיני ראשי האגודה ההיא, אנא ישלחו לי. כי הוצאתי את חוזי בהשתפך עלי נפשי, רק למען יזוז לי מעט. אבל אם לא יבוזו לעצתי. אנא ישלחו אנשים כבעל־לב וכש"ש למקום אחר ולארצנו ישלחו אנשים כאבן־צחה, וכעזוריך בעבודתך. איה ההרריו הלא הוא יליד ארצינו. וכח לו בלשון ושפה. מרוע לא יבא הוא לבהן פאר מורה דעה ומבין ש מ ו ע ה בארצנו? איה אבן־מושכת? (*) גם הוא יליד ארצנו. בואו נא אנשים כמוהם ואו נפש ארם־רב תברך את השלוחים ושולחיהם. — טרם כלותי דברי שאני נא עוד רגע. בקשה אחת יש לי: אל נא השכח את גליציין ובניה. ובעלות וכרונה ארצות אחרות עלי לוחות־ה„עדות" יעל־נא גם זכרון ארצנו למובה ולברכה, וישלו גם אוהביך, אשר בתוכם תגני גם אני. — יע"ף

ההררי יושב במערב ארצותיו, ומי יודע אם ישוב לארץ מולדתו? אבל לבו יהמה כחלילים בשמעו מארץ גליציה ושואל הוא שלומה יומם ולילה. — (*) אבן־מ שכה, אשר אני מתרגם אבן־חן, הוא באנגליה. גם הוא מזכיר שלום־ארץ גליציה ום יום.

יפ"ה המסדר

יש בידי עוד מכתבים רבים מארץ גליציה. רק מאשר ירעה הערות קצרה עד למאוד, לא אוכל להוציאם אורה. אחבני"י בארץ גליציה ברעה גד־לה הם בזמן הזה, אשר אני רואה מהמון המכתבים כאשר בידי. מעינות המסחר נסחמו, וגם במשמני־העם שלח ד' רזון, לבד אלה היחידים עשירים בני עשידים, אשר בימי־עוני עשרם יפרוץ וירבה, כי או עת האסיף, אסיף הכסף והזהן, להם. מארה שלח ד' בבתי הרבה מאחב"י, אכול ואין־לשבעה, לבוש ואין־להום, מלחמה ושמועות־מלחמה תשמענה, חרדה ווועה בכל הארץ. ורבים יכשלו שנאו איש את אחיו ונביאי שקר רבים קמים, ומתעים רבים. גוי קם על גוי ולאום מתחוק לאמץ מלאום, הפולנאים מצירים הרוסהנים והרוסהנים מקנאים את הפולנאים ויחרו יבוז את בני ישראל, כי בני־קדם ובני־שם הם. גם למפלגות־ בני הלאומים במחניהם, גדולים הקרי לב. כי נפלגו בני עם הפולנאים לעשר מפלגות ובני עם הרוסהנים נפלגו לשלשה מחנות. ובני ישראל, אוי לי אם אומר ואוי לי אז לא אומר. כי למפלגותם אין מספר. גם ארבע הכתות, אשר אינן מקבלות פני שכינה (ראה דברי רב ירמיה בר אבא סנהדרין ק"נ) חמצאנה בתוכם ומפני זה תפוג אהבת רבים ימה הוא האות הזה: אות הוא, אשר באה עת בשורת שלום בכל הארץ ההיא כולה. ישמעו אחינו החכמים ויוסיפו לקח והנבונים תהבולות יקנו להחיש עזרה בעתה. אבי"ר

מכתבים מאנגלית

אל המעריך וכו' שלום.

כחום צח עלי אור, וכעב טל ביום קציר. כן היתה לי ה„עדות" היקרה. דבריה החוצבים להבות־אש־האהבה למשיחנו ולעמנו גם יחד, השיבו את נפשי ויאירו את עיני, הכלות ומיחלות לתשועת ישראל. האח, ידיד־יה! הפעם ראיתי, נובחתי, מה גדול כח האהבה הנובעת ממקור נחמד זה, ממקור אהבת משיחנו, מושיענו, אשר ער עולם לא יכזבו מימיו. כי רק אהבה בואת מבטה היא על כל פשעים. חסא עמנו גדול הוא ופשעו פשע רב. ודף הוא באף את כל הכאים בברית ישוע המשיח, ואת פניהם מטלא הוא קלון. גם את משפט השם, „שם־ישראל", אשר בו מתפארים גוזל הוא מהם, ואלה, אשר לקחו להם קרנים, להיות קרואים בשם „נאורים", המכחישים במקור ישראל, אותם הוא מכבד, ועמרת־ישראל הוא מעטרם; כי יהודים נאמנים הם בעיניו. אנחנו המאמינים בישוע המשיח, מאשר „משה והנביאים העידו עליו", אנחנו, האומרים לעמנו: אחים אנחנו, כולנו בני שבט אנחנו, גוף גועגו, מולדתך מולדתנו, אלהי אברהם יצחק ויעקב הוא אלהי כולנו, תורת משה והנביאים היא תורתנו, חיך חיינו ובאשר תמות גם אנחנו נמות . . אנחנו כנכרים נחשבנו בעיניו; ולאלה „הנאורים" המתנכרים לו, הוא קורא „אחינו אתם", ונוסף הוא עליהם בקשר עלינו, כי כמוהו כמו אלה „הנאורים" שניהם שופכים עלינו בוז וקלון, ובשאם בנפש מביטים הם עלינו. אך הנשיב לו גמולו בראשו? הנעשה לו כאשר הוא עושה לנו? לא! לא! לא! חלילה לנו מעשות כדבר הזה. מרוע? כי א ה ב ת ה מ ש י ח חוקה עלינו, ואש שלהבתה, שלהבת־יה, עצורה בלבבנו, ע"כ תגדל אהבתנו לאחבנ"י שבעתים, וצרה נפשם לא תתן דמי לנו ער אשר שפר נקח אל חכנו ובתרועת בשורת השלום 1) נבא עדמו. גם לא נהדל מהריע, ער אשר ישובו אחבנ"י אליו, אשר הוא שלומנו 2), ואז בשמחה ישאבון ממעיני הישועה, ממקור מים חיים, מי כה"ק, וידעו את הדרך יכון כה ואת המעשה אשר יעשון לטוב להם כל הימים. ברוך ד' אשר נטע בלבנו אהבתו, ואהבתו נשלמה בנו, 3) וברוך הוא אשר הקים גואלים לשפחתנו הקדושה, העלובה מידי רבים מבניה הסופרים העברים, הכותבים בה רעות־רוח ולהג הרבה ומוגיעים בה את עמנו היקר ללא־אמונה, כי „אל־תאמן" מטיפים הם לו. אאמיץ במו דברי, המעריך היקר! דבר טוב החלות. ד' חגרך הגורת־אמת ושרירן צדק הלבישך ויתן בידך חרב הרוח, אשר היא דבר־האלהים. אל תיגע ואל תלא. אור נא כגבור חלציך, ולך נא בכח מכ"ע זה, אשר יסרת עתה, לפני מחנה ישראל כעמוד האש בימי קדם. למען תאיר את הדרך ופקחו אחב"י את עיניהם,

---

1) השנית אל הקורנתיים ה': יד'. 2) אל האפסיים ו': טו' 3) הראשונה ליוחנן ד': יב'

והכיסו אל אשר דקרוהו אבותינו *, וראו, כי הוא המשיח הנאמן, החוטר מגזע ישי *), מטע ד' להתפאר. אל תירא חרפת אדם, ולבבך אל ירך משאון המתקוממים עליך. מטרה רמה ונשאה לך, והיא שתעמוד לימינך להעיד על משיח ד' לעיני כל ישראל, אחינו לפי הבשר, למען ישמעו ושבו ורפא להם. כי אין שם אחר נתן לבני אדם, אשר בו יושעו, זולת ישוע המשיח הנצרי. (*) אני הגבר ראיתי את עני עמי בארץ גלותו, את לחצו, את עול סבלו, ואת משה־ האלהים, הזהרה בו באף והמה. ידעתי את מכאוביו ואת ועקתו שמעתי, ועקת יללה מפני חמת המציק לו בלי חשך. גם עלי עבר כוס התרעלה. ידי אויבי עמי נחתו גם בי, בהיותי עוד שוקט על שמרי שליו ושאנן בארץ מבוראי, כי ישנתי גם אני ככל ישני אחינו מבית ישראל, למן היום אשר נסך ד' רוח תרדמה על עמנו. כמוהם גם אני לא ידעתי איה אנכי ואהיה כשוכב בראש חבל, לא ידעתי נפשי. אך ד' חמל עלי וישרח בי חגרת ידי אויבי עמי, וכן הקיצותי. ויהי כאשר נפקחו מעט עיני, וארא השאול ערום לנגדי ואפן כה וכה לבקש חקר הדבר ולמצוא הנסבה, אשר היתה בעוכרנו, והנה מצאתי, אשר באשמת אבותיו נרדפנו על צואר גם אחינו. הם שנו ויאכלו בוסר ושני הבנים תקהינה. כי מאסנו במשיח הצדיק גם אנחנו, מעשי אבותינו בידינו, מאסנו באבן הבונים, אשר היתה לראש פנה, ע"כ מאס ד' גם בנו, ויביא צוארנו בעול הצרות, יגענו ולא הונח לנו. וכאשר נפלו הקשקשים מעל עיני, עשיתי את אשר היה עלי לעשות, והנני עתה אחיך באמת, המעריך היקר! אחיך במשיח, אחיך לפי הבשר ואחיך באהבתך לעם ישראל, והנה אף כי משמרתי פה מכבידה עלי אכפה עד למאור ומשא כבד עמוס אני, בכ"ז אהבתי לעמי יוקרת בעצמותי, גלאתי כלכל דברים, רוח אהבתי תציקני, רחש לבי דברים טובים לעמי, ע"כ ארברה נא שלום לעמי ע"י ה,,עדות" היקרה, והיה אם יפלו דברי על חלקה טובה ופרי יעשו, זה מאה שערים וזה ששים וזה שלשים, אז שכר עמלך ועמלי רב הוא, כי אן ידענו אשר לא לריק יגענו. קבל נא את ברכתי מאת מוקירך מכבדך,

ג"ר

* וכריתו יב': ו' *) ישעיהו יא': א' (*) מעשי השליחים ד': יב'

העיר לונדון גדולה היא בעשרה. וגם ערת בנ"י בתוכה תוכל התפאר; זה העשיר יולד לנו וזה העשיר אחר מאחינו הוא. אך ע"ז יתפלא כל שומע, אשר במקום העושר הגדול הזה יצאון ג' אלף וד' מאות וכ"ג בתי ישרא הגויים ברעב, כי גם לחם צר ומים לחץ אין להם. כי אלה הם פקודי העושר בבנ"י בלונדון: מאה בתים עשירים במאד מאוד, ותבואותם מדי שנה בשנה ה' מיליונים; י"ד מאות יש להם תבואות ז' מאות אלף לשנה; ח' מאות, תבואותם בשלש אלף לשנה. בחמש אלף הם מחיים את נפשותיהם בכבוד, כאלף הם משרתים ועוזרים ע"י העשירים, כי"ט מאות הם עניים מדורים וג' אלף וד' מאות וכ"ג גועים ברעב. זכרו ואת אהבנ"י ה מ א מ י נ י ם ויתאוששו!

עדות ביעקב *

מאת

J. D. N. Stud. Theol.

ויקם עדות ביעקב
ותורה שם בישראל. תהלים ע"ח: ה,
על אדמת העולם החדש זרח אור חדש לישראל, ועדות ביעקב קמה להעיד על

---

* דברי סופרנו אחינו המשורר יד"ן הם דברים היוצאים מלבו הנאמן. אוהב הוא את עמו אחב"י אהבה עזה, אשר גם מים רבים לא ישטפוה. שיריו הרבים, אשר שר בהשתפך עליו נפשו על צרות אחבנ"י והלאותם, אשר מצאו אותם בכל הדורות האחרונים האלה, ערים נאמנים הם על אהבתו הגדולה לאחב"י. ברצות ד' את דרכי ה,,עדות", יקראו הקוראים הנעימים שירים רבים, אשר הוליד הכופר המשורר הזה. הפעם בחר בקונטרס־התהלות ולשון־לצון. לא לקרוע לב אהבנ"י חלילה לו מעשות כדבר הזה. האהבה לא תעשה דבר תפלה ולא תתמרמר ולא תחשוב הרעה (אל הקורנתים י"ג: ה') אבל בחר בחצים שנונים לגרש את העצב הגדול, אשר התגבר עליו על אודות אחב"י וגורלם, ובעת פיו דובר מהתהלות עיניו ורדות דמע כמים על שבר בת־עמנו, גם עוד אחרת אתו. ידידנו יד"ן אחד מח"ח שכבכל היה ורק זה שנתים ומעלה, אשר נכפה על ת"ח שבא"י ולכן לא חדל עוד מהיות מקל־חובלים (ראה סנהדרין כ"ד: א') אבל הואילו נא הקוראים הנעימים לקרוא דבריו בשום־לב ובכל עת מרקחות קונ־לשוניולצונו חודות לב וכליות, אנ זכרו נא זו, אשר הסופר הזה ת"ח הוא וח"ח נמשל לאגו, לאמר. מה אגון זה אעפ"י שהוא מלוכלך בטיט ובצואה, אין מה שבתוכו נמאס אף תלמיד חכם אף על פי שסרח אין תורתו נמאסת. (מסכת חגיגה דף ט"ו: ב') ואם יבא ת"ח מת"ח שבא"י להשיב על דבריו, מה טוב ומה נעים. אהובים לי כל דברי אוהבי, כי ברזל בברזל יחד (משלי כ"ז: יז) מה ברזל זה אחד מחדד את חברו, אף שני ת"ח מחדדים זא"ז (תענית ו': א') גם אחינו המשורר ישמח מאוד בראותו גדול ממנו משיב על דבריו. כי אות יהיה לו, אשר דבריו נשמעו בקהל. כה יתן לנו ד' וכה יוסיף עלינו הרבה ת"ח העוסקים בבנין ישראל כל ימיהם, שבת קו"ח א' ושם נאמר בבנין העולם. וישראל יסוד עולם הוא) ואז יהיה שלום רב על ישראל. אני ורעי נרגנו, לבל נשקוט ולבל נחשה למען שלום עמנו, כי עת לחננה כי בא מועד. יאם קטנים אנו ואך מתי מספר, העל־כן נחשה? אולי יצלח בידינו להעיר הגדולים בעמינו והיה זה שכרנו, כי לא לריק יגענו ולא לבהלה ילדנו. גם רשף קטון יעלה אש־שלהבת בנפלו בארוי־היער. ומה עץ קטון מדליק את הגרול, אף"ח קטנים מחדרים את הגדולים (תענית ו': א'.) וד" הטוב אשר בידו לב־בני־אדם כפלבי מים, יפה את לבות אחינו כרצונו הטוב ואת פועל ידינו יברך. אמן.

הברית, אשר אבינו שבשמים, עלת העלות וסבת הסבות, ברית בינו ובין כל עמי הארץ עלי זבח בנו יחידו ישוע המשיח אדוננו, ועל כלם בינו ובין עם סגלתו, בנו בכורו ישראל, אשר ברחמיו הגדולים נהלתו עד כה ביני בני נגף וצורי מכשול ולא נתנו להשמידו מן הארץ כיתר גויי דורות ראשונים ויהי לנס עד היום הזה. ואיכה אשים אני ידי בצלחתי ולא אכתוב מאומה? העדות ישראל חידה סתומה היא, ואין אחד מהעם הנכבר פותר אותה פתתן נאמן והגון. אחב״י, אשר עוד לא ראו אור משיח אלהי יעקב בישוע אדוננו, מרמים, אשר תעודת ישראל בעולם היא רק — לחכות על משיחה. ויהי בצאת הגזרה ברוסיא, אשר גם מבני ישראל ידקחו אנשים לצבא, התאבלו העם ויחידי סגלה חפצו להיות פרושים מנשותיהם, כי למה זה יולידו בנים לבהלה להיות גוים חלילה? אבל נהמו ממחשבתם הרעה ויקבלו תנחומים וימצאו עצת נשותיהם טובה ונבונה באמרם: ,,אל לכם לדאוג ליטים יבואו! די לצרה בשעתה! הלא ערי יגדל בנינו, הנולדים לנו מעתה, בא יבא המשיח.״— הוי ואבוי! ,,כי עוד חזון למועד״ (חבקוק ב׳: ג׳) אומרים; ,,ויפח לקץ ולא יכוב״, (שם בכתוב זה) אינם אומרים. ,,אם יתמהמה חכה לו״ (שם) אומרים; ואת ,,לא יאחר״ (שם) מאחרים הם לאמור. *) משל

*) מה נכונים דברי ר׳נתן (כנהדרין צ״ז: ב׳) תניא ר׳נתן אומר, ,,מקרא זה נוקב ויורד עד־תהום״. כן היא. המקרא הזה מדבר באר היטב, אשר חזון הגאולה היה למו ו ע ד, לזמן מיוער, נוער הזמן אשר בו יבא המשיח. וד׳ הטוב ממהר את הקץ. יפה הוא לקץ (משרשי יפה, פוח ונפח. כמו יפח־נפש (תהלים ב״ו:) כי כל המתאוה לדבר וממהר להשיגו הוא מוציא עשן מנחיריו והדבר ידוע) ולא יכזב, כי ההוא דבר ולא יקימנה?— ,,גם אם יתמהמה מעט״, אומר הקב״ה לדור חבקוק, ,,כי לא בימיך יבא.״(כי חבקוק ודורו היו לערך שבע מאות שנה טרם הבית נחרב) ,,חכה לו, כי בא יבא לא יאחר״. אבל עד כמה יתמהמה? רבותינו היו דורשים עד עידן ועידנין ופלג עידן האמורים (ברניאל ו׳:כ״ה, אשר הם כמו החצי השבוע (שם ט: כ״ז) וכמו המועד למועדים וחצי (שם י״ב: ו׳) ורבותינו קלעי אל המטרה ולא החטיאו. גם ר׳עקיבא שהיה דורש עד עוד אחת ומעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ (חגי ב׳: ו׳) כונן אל המטרה. כי גם האמור פה, על ימי המשיח אמור הוא. אבל כבר היה בא. טרם ר״ע הלך תועה אחרי בר־כוכבא וצבאו.--ולכן נפלא ממני הדבר, מדוע אמר ר׳ נתן ,,לא כרבותינו״? הלא הוא היה איש חכם ובעל אבות, גדול־בדורו וירא ר׳. המקרא הזה הוא מרעיש שמים וארץ, ,,נוקב ויורד עד התהום״. והוא ראה את כל זאת ובכ״ז אמר ,,לא כרבותינו ולא כר״ע״. היהיה גם גדל־הדור כמותו הועה ומתעה אחרים? — מעשה ר׳ נתן הוא לי לעד, אשר כל הנקרא בשם אדם תועה הוא ויהי גם גדל־הדור. כי כל הבשר הצירוכל חכמתו כציץ־יבש, אבל דבר ר׳ אלוהינו יקום לעולם. המקרא הזה נוקב ויורד עד תהום, וד׳ לא כזב בנו, כי אם עשה את אשר דבר וירעיש שמים וארץ לחתום חזון ונביא וכבר כלו כל הקצים ודבר גאולת ישראל תלוי רק בתשובה כדברי

למה הדבר הזה דומה, לחסיד שוטה שנכשל פעם אחד בגנבה, אך בעה״ר הצליח מעשה שטן ונתפש בכף (רחמנא לצלן!) והובא לבית דין ויצדיק את נפשו באמרו, אשר אוזיו לא שמעו את המלה ,,לא״ שבעשרת הדברים ואך ,,תגנוב״ שמעו. ואין ביניהם ובין החסיד ההוא אלא שוטי הסדר, הוא לא שמע ת ח ל ת הפסוק והם לא ישמעו את סו ף הפסוק. אך לנו, שארית פליטת ישראל, אשר צרקנו ע״י האמונה הטהורה בקוב״ה ושכינתו, הוא בנו יחידו ישוע המשיח, אשר כי בוא כל העולמות ובדבנו גולל חושך מפני אור, פותח שערי רחמים מאיר עיני עם סגלתו לראות באור בהיר, אור צח ומצוחצח, אור ששת ימי בראשית. לנו המאמינים בספרי כה״ק, אשר רוח ד׳ דובר במו ומלתו על לשון ביאיו, חזוי ושליחיו, לנו פתרון החדה קל מאוד, כמשחל בניתא מחלבא.

,,ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל.״ עם ישראל הוא לעדות עולם, חי ים בגורת מרא מרום וקדוש. — יש דורשין אותו לגנאי ויש דורשין אותו לשבח, אלו ואלו דברי אלהים חיים.

א ,,לגנאי״. — להיותו עד על קשי ערפו, כי בעינים פקוחות בני״י לא יראו באזנים פתוחות לא יקשבו לקול הטוב, ועד היום אומרים לטוב רע ולרע טוב. הה הסוגרים ומעצימים עיניהם מראות הדרת כבוד המשיח ובמו פימו יצעקו ,,ועינינו תחזינה״ אך עיננו דאבה לראות משוגתם ומעינו כחלילים יהמו על שבר בת עמנו לא לספר בגנותם — חלילה — אנו באים. כי אנשים אחים נחנו, ואהבתנו למו דלה שבעתים מאשר תגדל שנאתם — שנאת חנם — לנו; אך לא נוכל לשום יד למו פה. ולחשות, כי לעצור במלין מי יוכל?

הן מדור דור קמו אנשים, זה בכה וזה ביקשי מזור והרופא איך ובמה יושע ישראל אבל כלם החטיאו המטרה כי כמעט כולם בחרו בדרך פוליטיקון ומצאו שם חדש אשר פיהם ,,שאלת היהודים״ יקבנו וירעו יהר מאשר הפצו להטיב. — אך דרך אחה לפני בני ישראל והוא לשוב אל אביהם שבשמים ולהאמין במשיחו כאשר כתוב ברברי נביאי אל והוזי״ה בכתבי הקודש. — הן ידוע הדבר. עם ישראל הוא השאור שבעיסה ואם השאור לא תחבולל בעיסה רק, יעמיד במצב נפרד גם השאור שחת והיה לאין, וגם העיסה לא תהפך ללחם. — ואם נשאל לעצמנו מי אשם בפירוד הלבבות, פירוד לבות בני ישראל ממלכם ומשיחם אשר מקרבם יצא, פירוד לבבות הלאומים הנאורים, אשר בצל משיחם חוסים. מלב בני ישראל? התשובה היא: האשם הוא ברועי ישראל, כי רועים מתעים התעו את ישראל ויהי שם ישראל לשמצה ולקלקה על ידם. הם שכו דרכנו בעדנו באין לנטות ימין א

ב (שם צו: ב׳) פן תאמר אנו מחכים והוא אינו מחבה, ת״ל לכן יחכה ד׳ לחננכם ולכן ירום להרחמכם (ישע׳ ל: י״ח) ואם הוא מחבה ואנו מחכים, מי מעכב: מדת הדין מעכבת (אלה הם דברי שמואל בר נחמני, שם צ״ו: ב׳) יואל ד׳ ועיני אחב״י תפקוחנה, או תעבור מדת הדין מן הארץ ומהר ד׳ לחננם ולרחמם ואז יציץ ישראל פרח כשושנה.

יפ״ה

שמאל. כי לוא גם קם ישראל ובקש רפואתו בטשיה האמת, אז יקומו מדריכיו ומנהיגיו וירומו קולם כהאי תנא במשנת ,,שור שנגח את הפרה'' לאמר: ,,ולימא מתניתין דלא כסומכוס? בתמיה!'' * הנשליך את גל ההבלים ואת בלויי הסחבות מעלינו ונלבש בגדים טהורים? ועור ,,השלחן ערוך'' מה תהיה עליו?*) ו,,היד החזקה'' מהנשר הגדול מה תהיה עליה? (*) ו,,המקוה'', אשר בה נערינו ובוקינו, בבנינו ובבנותינו נהרחץ, מה תהא עליה? הנחשה? הכי נשים קץ לכל ועקות הינוקות של בית רבן ונודה בפשיטות בלא קושיות ואבעיות ובלא פלפלי חריפתא, אשר ישוע מנצרת הוא המשיח? לא ולא! מסורת אבותינו בידנו! טוב צפרנן של ראשנים מכריסן של אחרונים. קטנם עבה ממתנכם (וכריסם על אחת כמה וכמה!) גשו הלאה אתם המסיתים! לא נאבה ולא נשמע לקולכם. רפואות שוא בידכם, וגם העם לא יאמינו לכם. ולמה הדבר הזה דומה? לפרתו של אבר שלקתה בחולאת, ויהי כאשר בא הרופא ויעש משקה לתרופה להשקות את הפרה, אמר האבר כמהיאש: שמעני ארוני הרופא, לריק וללא־יועיל יגעת. הן אמת רופא נאמן ומומחה אתה, אך אין רפואה והרופה למחלת פרתי, כי היא איננה מאמנת ברפואותיך. (?) כן הדבר הזה. כפרה סוררה ישראל, בכרה קלה דרכיה משרכת, ואורח כלולה העוב מלכת; גם עור הוא ואין עינים לו. הולך חשכים ואין נוגה. ואם נרים בשופר קולנו ונקרא עורה נא בית יעקב! התעוררי נא בת עמי! הקיצה למה תישן ישראל! הן כח לך לנתק מוסרותיך. כי מוסרות שוא המה, לא יאמינו, כי נעימים להם ההבלים, אשר נפלו בחבלם ההבלים נהפכו לחבלים והחבלים — לכבלים, אויר צח — לרוח קטב, ואור צהרים — להשכה ואפלה. —

הוי העברים למה בצהרים

תגששו באפלה כעור־עינים?

אוי לך עמי כי נרהמת,

קומה טשנחך! למה נרדמת?

(ימשך עור בגליונות הבאים)

---

* גם המתניתין כסומכוס. (סומכוס הוא מלה בת יון ופתרונה בעל־בריה) לוא היו אנשי המהניתא ברורנו, כי אז הודו, אשר הבריה, בריה סיני, חדשה בנשר נעוריה עלי זבח המשיח, ויחדל אז כל ריב ומשטמה, וגם שור לא נגח את הפרה, כי תרעינה יחדיו ונער קטן נוהג בהם. — (* שלחן ערוך מה טוב, כי הוא אוסף רעות קרטונינו. — (*) גם היד החזקה לא תמוך, כי נוצת הנשר הכוכד. יפ"ה

ישועת ישראל

מאת ה"ג"ר"

,,כה אמר ד' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות'' (ישעיהו נ"ו: א,) אמר הקב"ה לישראל בני חייכם בוכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה שנאמר: ,,ויגבה ד' צבאות במשפט'' (ישעיהו ה': ט"ז) וע"י שאתם מגביהים אותי במשפט אף אני עושה צדקה ומשרה קדושתי ביניכם שנאמר: ,,והאל הקדוש נקדש בצדקה'' (שם ה': ט"ז) ואם שמרתם את שניהם הדין והצדקה מיד אני גואל אתכם גאולה שלמה.
(דברים רבה פרשה ה' שופטים)

על פי שני־ערים או על פי שלשה־עדים יקום דבר אמרה התורה (דברים יט: ט"ו) והערות אומרת: העידותי לי שלשה עדים נאמנים: דבר ד', ביה ישרה וקורות ימי עולם. גם אני אומר לד'' ב'' ק'' טוב. ולכן אנסה נא גם אני את כחי להקים רבתנו על פי שלשה־העדים האלה. והדין יקוב את ההר סנהדרין. ו'; ב' דברי ימי עמנו מורים הכטה רבה. זה כאלף ותשע מאות שנה מיום ישראל הוא נע ונד בין הגוים ככל קצוי ארץ ואיים רחוקים ומניחה לא מצא. בית קדשנו חולל בידי זרים, תפארתנו נהרסה, עירנו שרופות אש, ארצנו שממה ואנחנו בני ישראל נפוצנו לכל רוח, מיום ידי גבורי רומא חלו בעטרת כבודנו. מאז עזבו אבותנו את ארצנו וכלי גולה שמו בידיהם, לא ידענו שלוה עד היום הזה. הקללה הכתובה בתורה: וגם בגוים ההם לא תרגיע ולא תמצא מנוח (דברים כ"ח; ס"ה) בא עלינו בתומה. כי מיום נסך ד' המתו עלינו ויגרשנו מנהלתנו וימכרנו בידי־עריצי־גוי רומא, אשר עשו נקמתו באבותינו ויכריעו בחוריהם לטבח ואת זקניהם לא חמלו, וגם נשיהם העדינות ועולליהם הרכים הרגו וישמידו מתחת שמי ד', עד עתה לא מצאנו המרגיע, אשר אותה נפשנו. בימי ממשלת מלכי־רומא לא עמדו על עמנו עשר שנים לשבתו במנוחה באחד המקומות אשר שובו הושיבוהו. כי פתאום לפתע — יד אויביו נחתו בו ותאלצו לבקש מפלט לו בערים ובארצות אחרות. ויקו, אשר שם לא השיגו יד האויב האכזרי. אך לשוא; כי לא יכלו אבותינו מלט נפשם מפני חמת המציק. יד ד' היתה כמו בכל מקום בואם. על כל מדרך כף רגלם הכין למו חרשי־משחיה והרבו הקשה רדפתם בלי חשך. עד כי כרעו החתיה ואין מקימם. הה! מי יתנה שבה בת־עמנו? אין קצה להלאותיה ואין מספר לצרותיה. וגם עד־סופי מהיר ילא לתאר עלי הגליון את כל קשי־יומה להצה ורחקה, אשר סבלה תחת עול ממשלת־רומא, הממשלה האכזריה ההיא. הלא הם כתובים בספרי דברי

ימי ישראל, אשר לחכם דורנו המורה ה' גראטץ ני' גם עת בשורת־השלום גבירה חיל בתבל, כי רבו יום יום המאמינים בה ויגדלו ויעצמו במאוד מאוד. צרות ישראל עור לא חדלו. כי גם אותם ההולכים בעקבות־שר־השלום העו מדרך האמת ואמרו לבשר בשורות־השלום והעניה בחרב וכלי מות. ואלה אשר למדו לבל ישלמו רעה תחת רעה ולבל ינקמו * כ״א לאהוב אויביהם ולברך את רודפיהם *) ולתת מקום להגן ותרון־אף ולכביש את הרע במוב ( ), גם הם שבחו את כל התורה הזאת, תורת אהבה והכר ויאמרו לנקום נקמת־דם־המשיח מעם חומו בחציו ועם ובעברה זדון, כי מימי נספח הקיסר קנשטנטינום (בתחלת המאה הי לשנות ישועה) על בית המאמינים באדונינו מושיענו, שקעה שמש ישראל עד לארץ ושנאת העמים לישראל גדולה מיום ליום. ובימי החשך ההם הטמאו גם דרכי האמונה. כי למדו המאמינים אל דרכי עוכו״ם ויתעבו את פני־האמונה בדרכיהם הזרות, וירכיבו על ראשיהם חיל כהנים קטנים וצבא כהנים גדולים וימליכו את כל כהן גדול הישב בדומא להיות אבי־הבהנים בדורו. ואבות הבהנים אלה לקחו להם קרנים למשול ממשלת פריצים, ממשלה בלי־מ עצור, עד אשר הליכות כל מדינות אסיה ואירופה נחתכו על פיהם, כי הפילו אימתם ו חתיתם על כל העמים ומלכים ושרים פחדו מפניהם פחד רב, ביראם את אף־האבות הקדושים ההם, כי עו, ועברתם כי קשתה לבד אשר ימרה את פיהם. או שהה עמנו את כוס ההרעלה עד הקובעה, מצה כוס מלא, כי בשורת־השלום בשרו הבהנים בימים ההם בחרב ובחנית, באש ובגפרית, ואת נטיעי האמונה הרוו בדם־ארם וישתגעו כל אנשי הירודות, כי הרג היה מאוים ומשחק־דם שעשועם. ועמנו הדל ורפה־כח היה כמו צפוי אלי חרב וכמו עהיד לבירור. הה! מי יתן ראשי מים ומקורי־דמעה עיני ובכיתי את שבר־בת־עמי ואת תלאותיה בימי מסעות־הנוטעים־בנם־הצלב, ברורות התיכונים, אשר סופרי דברי הימים ,,ימי־הבנים״ קראו למו. ויבהר ישראל לחסות בצל בני ישמעאל, אשר מגוע שם חוצבו גם הם, אבל גם או מנוחה לא היתה לו. כי חרב־מחמר נגעה עד נפשו. ויבה הלך ישראל מדחי אל דחי עד ביאו כפרדה. שם קוו בני עמנו למצא מנוחתם, אשר אליה ערגה נפשם. גם מצאו. ימים מספר הניח להם ד' מכל צרותיהם מסביב, אך בענן ביקר כן הלכה מנוחתם, וכעוף כנף התעופפה מהם. כי לא ארכו הימים וקנאת השפנים אכלתם. כי ד' רחם ישראל או ויהי אתם ויברך את בתיהם ויעשו עושר וחיל וילו למעלות אצילים וחורי־הארץ. אך כאשר שמנו, עבו, בשו ויבעטו, שכחו את ארצם השממה ויתערבו בילדי הארץ ויאמרו: ,,שפנים אנחנו״. גם התחקו על מעשי בני־הארץ ויפזרו כסף כאפר על העניות בני אדם ועל דברים, אשר אך ל מ ו ת ר הם. או שלח ד' בהם חרון אף הכהנים החשוכים וירמסו ברגל גאוה את ,,הועלת יעקב״, הרגו דרסו ואין מידם מציל. גם חומת־הדת־והאמונה, אשר נסו אליה לחסות בצלה ולהמלט מהקצף ,אשר

* אל הרומים י״ב: י״ו, י״ט. — *) מתי ה': מ״ד; רומיים י״ב: י״ד.— (*)אל הרומים י״ב: י״ט; כ״א

יצא עליהם, לא עצרה עליהם להיות סתרה, כי לא בישרת לבבם ובאמונת אמת באו אליה. למראה־עין בשם ,,מאמינים בישוע״ התימת, ובלבם רחקו ממנו. בפיהם הודו וירננו לשמו הגדול ובסתר לבבם נהו אחרי תורת המכחישים במשיח ואומרים לא־הוא, ויחשבון לתורת יהודה וישראל ויעשו במחשך מעשי הגוות־שוא אלה, עד אשר נודע הדבר לראשי שופטי דברי דת־האמונה בימים ההם ויעשו במו שפטים נוראים ויהיו למשיסה ימים רבים, עד אשר קאה אותם הארץ אח״כ וילכו באשר התהלכו. מהם לארצות המזרח ומהם לארצות המערב. אבל בכל מקום בואם היתה יד ד' בהם להוסם ולאברם, כי פגעם ד' בחרב וברעב ומצוקות־מות, וישחו את כוס היגון עד לשכרון, עד אשר עורר ד' את לבות מלכי בני פולניה לחומלה על ישראל. בארצות הפולנאים מצאו מקלט לנפשותם. שם גדלו, פרו וירבו ויעצמו במאוד וינוחו מעט ממשא מלך ושרים. אך גם ימי מנוחה אלה לא ארכו. כי ברבות ימי טובת ישראל, באו סופות וסערות מצפון ומדרום להרוס את מנוחת עמנו, וימי־מצוקה לקחו את מקום ימי־טובה. וכן היה לנו בכל ארצות פזורינו באנגליה, פרנקיה, גרמניה. צרות רבות ראינו וטובה לא ידענו עד תחלת שנת המאה הזאת. אם אמרתי אספרה כל הקורות מדור דור, או ברורי מגרתי, כי ימי־דור אנוש אינם די כתוב כל אלה. יואל נא הקורא לשום עינו בספרי דברי ימי ישראל ומשם יקחן. ואני הגעתי בהן בקצה עטי מאשר חוב חכמה דוברות הנו. כי מה ואת ועל מה ואת יגוף ד' ככה את עמי אשר בחר בו ממי קדם? גם בימי המאה הזאת, ימי החופש והדוחה לכל העמים, אין עור מנוחה לעמנו המדוכא. אמנם בתחלת המאה הזאת ההלה הקופה חדשה, הקופת החסר והטובה. כי אחרי המהפכה הגדולה, אשר היתה בפרנקיה ונפוליון ממשפחת ,,הלק־טוב״ * עלה למדולה. נתן גם לנו חלק מאב בנחלת העמים. וגם לנו נגה אור החופש. כי מהימים ההם התיחשו אחב״י היושבים בפרנקיה, על משפחות אזרחי הארץ ומשפט אחד וחוקה אחה היו להם כמו לכל בני הארץ והכא ויה תקוה בלב אחב״י חיושבים בארצות אשר מחוץ לארץ פרנקיה ללכת לאור נוגה החופש אשר זרח בפרנקיה, ותקותם לא נשארה מעל. כי אנגליה החרה החזיקה גם היא בדוכי החסר, אשר פרנקיה כחרה. וד' ברחמיו הגדולים האיר את ,,חדרך״ (*) בעבור בני״י וילך מארץ אנגליה להיות למליץ טוב על אחב״י בכל ארצות מושבותיהם. ותהי לבני״י חרותה לאט לאט בכל ארצות אירופה. גם ארץ רוסיא נתנה אוזן קשבה לבקשת הנדיב הזה ותמשוך את ישראל חסר. הציגה בשער משפטי, לבלי יהין עוד איש רע לשלוח בו יד. ותפתח שעריה בתי הספר לפני ילדי אחב״י להורותם לשון וספר, למען ישכילו והיו לאנשים בחברת בני אדם. גם לבית

* המלה מנאפאלעטץ פתרונה חלק טוב. — (*) הוא המורה־דעה ומבין שמועה ,,Lewis Way״ אשר הקריב כל עתות חייו על מזבח אהבתו לישראל וילך להצדות מלכי הארץ לבקש חופש ודרור לבני״י ברוצות ד' דרכנו הסובלת תולדות חייו בעדות.

המוש ים כאן ההיא רחשו אך טוב וחסד לישראל. המיסר אלכסנדר הראשון ואחריו הקיסר ניקולאי, גבר חכם בעוז, החרו בכל עוז נפשם לנסוע בלב אחב"י אשר חסו בצלם, ההפץ לעבור את הארמה (כאשר עברו אבות אבותינו בימי, שבתם בארצנו הקדושה) למען יאכלו מעבור הארץ, ואו המסחר, הקנה הרצוץ ישליכו מידם וישבו איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו. וכה גברו ימי החסד לישראל או. כי ההקופה החדשה הואת הולידה עוד ילד אחר, אשר, גדולי סופרי עמנו קראו שמו בישראל ,,השכלה" ואני אבחר לכנותו ,,השכל־לדעת". חופש והשכל־לדעת הואמים הם, והיה אם יצא חופש ראשונה, או יפרוץ השכל־לדעת אחריו פרץ. וידיו ההינה אוחזות בעקב החופש וכן אם הילד השכל־לדעת יורה ראשונה. והתאומים ההם הנה הם כטל שמים לכל ישבי התבל, אך לפעמים גם כאש בכבשן, כי כאשר תפרוץ האש הוצה, ואו אוי לכל אשר תיגע בו. כל הבא לידה לא ינקה. שרוף השרוף, תהרום ולא תחמול. כן גם התאומים האלה אם יפרצו חוקת גבולם, או אוי לכל אשר אבל מהם וישבע. התאומים ההם פרשו כנפיהם על מלא רוחב אירופה ויהיו כמי השלוח ההולכים לאט והמחיים נפש אדם הרוחץ במו, אבל אח"כ עתקו גם גברו חיל ויהיו כמי נהר הדקל ההולכים הילך ושטוף, ער כי בשטף זרמתם פרצו חוקות עולם. כי התחכמו בני הדור ויבגדו בתורת ד' ויחללו כל קודש וידברו סרה על ד' ועל משיחו. אמרו לר' ,,סור ממנו" ולמשיחו ,,לא־ידענוך" ואחב"י, אשר כמעט הונח להם מעצבם ומרגום נגעו בקצה משענות התאומים ההם, למרו גם הם אל דרך שכניהם ויבחרו בדרכיהם וישכחו גם הם את תורת ד', אשר למורשה היתה להם, וחרפה לא שברה לבם לכחש בעמם, אשר ממעיו יצאו, ולתעב שם ישראל, אשר היה נחמדם ככל ימי ענים. מפרנקיה פתחה הרעה הואת ותלך הלוך וגדול ער אשר הקיפה גם את ארץ גרמניה, אוסטריה ווסיה וגם אנגליה באחרונה. כי אמרו: נהיה גא ככל הגוים ובעמים נתבולל, למען לא נשא חרפת אדם על מקבה בור נוקרנו ממנו. גם יהודי הארץ, אשר בה נולדתי, היא ארץ רוסיה, הלכו לנוגה ברק אור הדור החדש ותכהינה עיניהם מעט. כי יצאו בעקבות אחיהם היושבים בארצות פרנקיה וגרמניה וכו' ויההרו ככל עוז אל חכמת הדור, בחשבם כי השכל־לדעת עושה פלא הוא, אליל גדול הוא, ויעוב ישראל את מנהגי אביותיו ויחלף מלבושיו, פאותיו הסיר התיו ובזקנו העביר תער. ויסר גם את מורשתו, תורת ד', בתורת הקרי שפיניזה. ציון וירושלים לא עלו על לבבו והארץ הקרושה היתה להם כמו אשה נשכחה. וכן אמרו לרפאות על נקלה את הפחת הגדולה, אשר בין ישראל לעמים ולפתור השאלה הגדולה והכבדה, אשר פי העמים ,,שאלת היהודים" יקבנו, בלי עמל רב, בלי עצת חרטומי מצרים ובלי חכמי חרשים ונבוני לחש. אך היושבי בשמים שחק לעג למו. ואו בפרוץ בחומת מבטחם חבר ,,להקת היחפים" דבר אליהו באפו: עמי עמי מה לך ולאהבה נכריה: לבדך תשבון למעצבה תשכב. כי מעלי רחקת ואת תורתי מאסת ותלך עמי קרי. בני בניו לשוא תתנו אהבים את עמי הארץ. לריק יגיעכם בעגבכם עליהו. חלק לא יהיה

לכם בארצותיהם, כי זרים אתם להם והם אליכם. ארץ הקדם הרתכם, פלשתינא ערש ילדותכם, היא מהכה לכב ער בואי ולקחתי אתכם אליה. גם אות חרון אף ד' בא, כי פהאום לפתע קדרו שמי אירופה על ראשי היהודים בכל מקומות מושבותיהם. הרעמים פרצו ברוסיה, באונגריה, וברומניה, קול רעש שונאי בני ישם באונגריה אדיר ותוק קרא ,,הבו את העברים, הבו אל התמוללי" ולהקת היחפים ענוה לעומתם בקול: היהד, הבו הם, השמידום מהחת שמי ד' ויכהל ישראל. שמה אחותי, פלצות בעתתני, כי את אשר לא דמה ראו עיניו ואשר לא פלל שמעו אוניו, ותצילנה אוניו לקול האגרופות, אשר נפלו עליו. עודנו משתאה משתומם לרעת, מה זאת ועל מה זאת והנה גם המון גזרות רעות וחוקים חדשים מקרוב באו אליו. מן גו יגורש ובכפרים יריעו עליו כגנב. כי נפלה נפלה המסכה הנסוכה על כל פנים. שם ישראל מנואץ כל היום וידי היחפים מלאות עבודה. זה טורף וזה חומם, זה מכה וזה ברגל גאוה דומם. עתה נהפכו המתבוללים למתבודדים. כי כאשר קראו בראש כל חוצות ער המון ההוא ,,נתבולל נא בעמים ואת מקור עמנו נשכח, כן קוראים עתה ,, נעלה ציונה! הן ישראל עם לבדד ישכון ובעמים לא יתבולל" המשכילים המדריכים קמו כאיש אחר חברים לקנות אחוות שדה וכרם בפלשתינא, להושיב הארץ הנשמה לעבדה ולשמרה ולהוציא ממנה לחם ויין ואומרים הם בלבם, אשר ברבר הזה ישע ישראל תשועה עולמים. אך גם עור עינים יראה, אשר כל עמלם אך לשוא. אך לריק ייגעו יעמלו בונים כמוהם, כי לתקומת אומתנו לא יעשו כל פרי. ולוא גם קום יקומו כל־ישראל כאיש אחד חברים וידם יחנו למפעל הגדול הזה יראתי גם אז, פן כל תקותם תהיה למפח־נפש, כי ידיהם לא העשינה תושיה. ומה זאת ועל מה זאת? מה הקצף הגדול הזה, אשר ד' קוצף בעמו? מדוע הרס ולא יחמול עוד? השכה חנות אל? אם זנח עמו לנצח? דברי ימי עמנו מורים חכמה רבה. (ימשך בגליונות הבאים)

מצבת זכרון בספר *

ב רכה ואור לרבים היית בחיים,
ו לבני ישראל הגדלת חסרך שבעתים:
ר בות עשית לנו סרם ממנו פניה:
ד עת אמת וצרק הפיצות במחנינו.
" שרו מסלה" קראת ,,פנו דרך לאלהינו"
ן רבתו חפצת לכן לשמים עלית.

*האיש הוה, אשר מצבתו פה הוקמה, היה איש אוהב אמת וצדק. ישר לכת היה בחייו ויתאמץ לעבור את ד' מהינו ומגרונו. נדיב־לב באמת היה ואשר עשה האיש הוה אין בפי מלה לספר. אבל בוטח אני, אשר שמו חרות בספר החיים, ספר השה, כי תמים ההתלך את ד' ואנשים. יפ"ה בשם רבים מאחינו

„להשכיל אל דברי התורה"

(נחמיה ח' : י"ג)

„ויקראו בספר בתורת אלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא" (נחמיה ה' : ח') אמר רב איקא (ארא בספרים אחרים) אמר רב חננאל אמר רב ויקראו זה מקרא, מפורש וה תרגום, ושום שכל אלה הפסוקים, ויבינו במקרא אלה פסוקי הטעמים וי"א אלה המסורות.
מגילה ג' : ב'; נדרים ל"ז : ב'

ימי עזרא ונחמיה היו ימי התחית ישראל מערמות עפר ההרס הרב, אשר בא עליו מימי נבוכדנצר עד ימי ארתחששתא הראשון. רבות היו התלאות, אשר מצאו את עמנו בימי ההרס האלה. כי אויבינו רכאו את חיתו עד לעפר. ויקחו את כל כבודו. מהומות רבות באו עליו, כי הממם ד' בכל צרה בעתים ההם, וישב ישראל ללא־תורה וללא־שמחה. אבל ד' רחם אה עמו וישמחהו בימי עזרא ונחמיה. אחרי ימי הגשם והעבים באו ימי אור שמש ורקיע תכלת. הסתיו חלף הלך וימי האביב הגיעו לישראל. דור הכליה הלך ודור נחמיה בא. נחמיה היה איש יקר באמת, כי לא כל דור ודור מוליד איש אוהב עמו, אוהב אמת צדק ומשפט כמוהו. אמונתו בד' היתה הזקה מצור כלעים, ולכן גם לבו חזק מצור. ואם ירע את אשר עליו לעשות, גם הרים וגבעות לא יכלו לו לעצרו מעבודתו. הוא היה משיב כסוד ישראל באמונתו בחכמתו ובאומץ לבו. וד' שלח את עזרא הכהן, הסופר, סופר מהיר בתורת משה, להיות לעזרה לנחמיה בעבודתו, עבודת הקודש, לבנות הומות עמנו המפורצות. ותהי התקופה חדשה לעמנו, תקופת ימי התחזק העם והבנות האומה, התקופת תקומת האומה ותחייתה. כי עזרא ונחמיה בנו ח ו מ ת ה ת ו ר ה בימים ההם, וירד ט ל־ה ש ם י ם וה ויחיה העצמות היבשות וישראל חדש כנשר נעוריו ויהי לעם אמיץ וגבור. התורה עשתה בכחה נפלאות כדרכה לעשות, ועזרא הכהן כהן פאר לד' ויחזקה ויאמצה ויעמדה עטרת תפארת. ולכן לצדק העריצו הכמינו את עזרא הסופר ויהנו כבוד וההלה לשמו, כי הוא בנה מבצרי התורה וישת עליה חומה וחיל. לא אלאך, אחי הקורא, ברברי חכמי התלמוד על אודות עזרא ונחמיה ומעשיהם, כי עוד מועד לחזון הזה. ברצות ד' דרכי הערות, תוסיף אמרי חכמה ודעה על דבר עזרא ונחמיה וכל מורי ישראל ומדריכיו איש איש במקומו ובעתו. עתה אדברה נא עמך על אודות דברי רב. רב, האמורא הגדול ברורו. אשר אבא בעל אורך־הגוף קראו לו החכמים בדורו, עיני נשר לו וירא בעיני חכמתו, אשר לולא שמו אנשי דור עזרא עיניהם בתורה להבין במקרא, ולהשכיל אל דברי התורה, להיות סופרים כל אות ואות אשר בה, לא יכלו לבנות הומה בצורה לה, כאשר מסרו לנו מהם הדורות

הקדמונים. ולכן לקח לו הבחוב (בנחמיה ח': ח') לעזר וכעזר, להראות לנו אשר באמת כן עשו עזרא ודורו. והנה גם לנו ימי עצב ותוגה מתחלת שנית המאה השע־עשרה הזאת. עת הכליה באה עלינו כחומה עת ההרס, הרס תורתנו, ולאומנו גם יחד. לכן אף כי מך ערכנו וחלקנו לא גדול הוא, כי אין לנו ברור הזה לא איש בנחמיה להשיב הומת עירנו ההרוסה ולא איש כעזרא להשיב חומה התורה המפורצת, הלא נפל הלקנו בנעימים בהיות לנו כתבי הקודש למורשה, טל שמים ילין בקצירנו, דברי עזרא ונחמיה לפנינו. לכן כמוהם נעשה נא גם אנחנו וד' יהיה בעזרנו. דברי אבא אוכא, * אשר שמתי על מצח מאמרי זה יהיה נא לנו למורה־דרך, ובעת נשכיל אל דברי התורה, נקרא־נא מקרא ותרגום מפורש, ושוב שכל בפסוקים, ונבינה גם בפסוקי הטעמים ובמסורות אשר מכרו לנו הקדמונים ועל משקל הדעה המהורה נשקלה אותם ואו שלום רב יהיה לנו. הנני יודד ליט מיולה להעלות אבני חן ואלגומים מתהום התורה, ואם ברכה הבאתי, השמד פשי כמוצא שלל רב.

דברי רב מורעים דבר גדול. הוא אומר ויקראו זה מקרא, מפורש זה תרגום וכו'. אבל מה הוא מקרא? הכי בימי עזרא ונחמיה ידעו עד איכה מקרא מגיע? הן לפי דברי חכמי התלמוד קבע עזרא סדר המקרא ומספרו. גם יש מסורה בידינו, אשר נחמיה בבחו, אשר המלך נתן לו, הקים בית אוסף־ספרים, ועזרא היה קובץ על ידו כל הספרים, אשר הולדות ישראל ותורתו כתובות בהם. הספרים הגנוזים (* וספרי יוסיפין ותלמוד־בבל פה אחד אומרים, אשר בימי ארתחששתא היה סדר המקרא קבוע ע"י עזרא וביתו אבל אם בעין פקוחה התקור, המצא אשר, ככדר המקרא כמספרו, היה דברי־ריב ומלחמה לכל הדורות עד ימי „הכרם שביבנה" (*) אבל גם אם אמיר אומר אשר בימי ארתחששתא קבעו את סדר המקרא עד ספר עזרא ונחמיה, מרוע לא ידעו בימי רב את הסדר ההוא? — רש"י אשר לצדק קראוהו חכמי דורות ישראל „פ ר ש נ ד ת א" אומר פה „מקרא וה לשון עבדית של תומש" וא"כ לפי דברי רב תכן עזרא רוח ומנו ויחזק את לב עם־ישראל בהעיז את אומם להגות בדבר ד' ולקרא את התורה. אשר פי ישראל תורת משה יקבנהי ויקראו את המקרא ההוא מפורש ע"י תרגום ושום שכל ע"י הפסוקים. גם לבי אומר לי, אשר דברי רב נכונים, כי אך אם כה עשה ישראל, אם קרא את המקרא מפורש ושום שכל, היתה לו הרקוה לעמוד ימים רבים. כי המקרא הוא מוסדיות לאומנו הוא. ועתה הקורא הנעים לי, הנך קחוא גם אתה להגות במקרא מפורש

* הוא „רב" ואבא אוכא קראו לו, אבא בעל אורך־הגוף. הוא היה ראש האמוראים, וילמוד תורה מפי רבי ור' חייא דורו בא"י וירד את"כ לבבל. משם שב לא"י, ואח"כ בא שנית לבבל ויקם בית תלמוד ומרש כסורא. — ראה אודותיו בספר מבוא הירושלמי קס"ב : ב' וספר דור דור ודורשיו מאת יצחק צבי וייס קמ"ו והלאה. — (* הם הספרים החיצונים. — (*) הערה לזה תמצא בצד ע"ט. —

ימ"ה המסדר

ישום שכל. כיא נא אתה אל הגן הוה ונפשך התענג על רב טוב. אם דברי פרשנדתא נכונים, המקרא פה בעזרא ונחמיה הוא המשה תומשי תורה, אשר אחינו באדצות יון שם קראו לו. πεντάτευχος גם בספרי ההלמור מצא תמצא את השם הזה. (ראה מסכת מנחות ל״ט: א׳; ירושלמי מגלה א׳: א׳). אבל בספרי המקרא תמצא שמות רבים. ,,ספר התורה״ (דברים ל״א: כ״ו) ,,התורה״ (נחמיה ה: ב׳ ז, יג, י״ד) ,,ספר תורת ד׳״ (דהי״ב י״ז: ט׳; ל״ד: י״ד; נחמיה ח׳: ג׳) ,,ספר תורת אלהים״ (נחמיה ח׳: ח׳) ,,ספר תורת משה אשר צוה ד׳ את ישראל״ (יהושע כ״ב: ה׳) ,,ספר תורת משה איש האלהים״ (דברים ל״ג: א׳). השמות האלה מורים דעת נאמנה אשר הדברים האמורים בספרי תורת משה לא מלב איש יצאו, כי הערים המעידים עליהם לא רחוקים היו. והם ראו אותות ד׳ ומופתיו, אשר הראה לעם בריתו באלפים בשנים. תורה משה תורת הברית היא. משה לקח את ספר־הברית ויקרא באזני העם ויקח דם ובחים ויזרק על העם ויאמר הנה דם ה ב ר י ת ויאמר כל העם כל אשר דבר ד׳ נעשה ונשמע (ראה שמות כ״ד: ו׳, ח׳) משה בא בשם ד׳ אשר כרת בריתו את עמו ישראל. ואם יקום היום א׳ מעמנו וכחש בדברי הברית ההיא, לא בן־עמנו הוא. לראבן נפשנו קמו בומגנו אנשים החותרים בכל עוז נפשם אל רוח הבקרת* לחפש אחרי טומים לבקר ספרי ד׳. בדרכי המבקרים, אשר חדשים מקרוב באו, הם הולכים ואומרים, אשר תורת משה אך כפר דברי טיח תפל ומשאות הוזים, אשר לא היו ולא נבראו מעולם, ואשר אך סופרי עם ישראל ברו מלבם למען הביא תפארת ותהלה לגזע, אשר ממנו יצאו. אמנם מורי־הורה בישראל ברור הוה מדברים ככה מעל במותיהם. אכל כבר הדל להיות למורים אלה אורה בבני ישראל. כבר השליכו מעל ראשיהם את נזר האומה. ואף כי בשם ישראל הם מתימרים, לבם לב ישראל איננו. אבל אני שם פני עתה לאחי אשר לבם עור לב־ישראל. ועם ישראל מלומר הוא בנפים כנחום איש גם־זו (ראה העגית כ״א: א) לכן יודעים אנחנו, אשר כל הכתוב בספר הזה לא איש בודה־דברים כהבם ולא הוזה ספרם. אך היו ונעשו. ואם יש בהם דברים קשי־הפהרון, לאלהים יש פתרונים הרבה. על פי שלשה העדים, אשר ה,,עדות״ הקימה, ישפפו הדברים, אשר אין פתרון להם. לכן, הקורא הנעים, אם מצאתי חן בעיניך הואילה נא ללכת עמדי להשכיל אל דברי תורת משה ולהבין בהם על פי הקרי הלשון וקורות דברי הימים, למען נביא שנינו לבב הכמה, כי התורה הואת מהכימת גם הפתי, ואני אבטח בך, הקורא האהוב, אשר לא פתי ולא לץ אתה, רק אוהב אמת ומבקש חכמה הנך, לכן כבדני נא ובא אהי להתבונן בספר ,,מ ע ש י ב ר א ש י ת״

(ימשך בגליונות הבאים)

---

* רוח הבקרת לא רוח חדשה היא. מאז ומעולם לבשה הרוח ההיא את לבות בני אדם. כי מה היא בקרת ומה מעשיה? מעשי הבקרת הם: לדרוש ולחקור בעין בקוחה ולשפוט משפט על פי השכל והבינה ועל פי יסורות החקר והמשפט,

אם הדבר הבא לאזנינו, אמת וכן הוא. פתרון שרש המלה בשפת עבר הוא ראשון לבקוע או להבקיע, וכן הוא בשפת־ערב, ומזה נבנה השם ,,בקר״ והוא האור הבוקע את חשכת הלילה, שני: לחדור מסתרי דבר, לחקור ולדרוש אחרי דבר, לנתח, לפלח ולבקוע כל דבר לראות מה בתוכו, ולהאיר חשכת הדבר, שלישי: לשפוט משפט דבר ומפתרון השלישי בא השם בקרת תהיה (ויקרא יפ: כ׳) אבל השם ,,בקרת״ סובל גם הפתרון השני. וא״כ הלא עוד בדורות הקדמונים חקרו בני אדם וידעו לדעת דבר אמת. אם כאשר בא לאזנם כן הוא. עזרא יקרא סופר, מאשר ספר כל אות בתורה גם הואו מהשם נחון. כן אמרו חז״ל. ואם כן עזרא בעל־בקרת היה, רוח בקורת לבשתו ויחקור אחר כל דבר בתורה. בעלי התלמוד, החכמים ותלמידיהם והתלמידי התלמידיהם כולם היו אנשי רוח הבקורת, כי רוח ה ב ק ו ר ת נהה עליהם ויבקרו ויחקרו ויחפשו לדעת לעות את יעף דבר, מדוע ולמה. ולא אל אלה כוננו דברי הכופר פה. רק את דרך המבקרים החדשים בדורותינו אלה, המהרסים כל קודש מבקר הסופר פה. וקוה אקוה, אשר יתאמץ הסופר הזה להראות לקוראי העדות, מה היא דרך המבקרים החדשים האלה, מקורם ותולדותם וכו׳.

יפ״ה המסדר

(*) (הערה למלות ,,כרם שביבנה״ בצד ס״ז) מושב החכמים אחרי חורבן ירושלים היה בעיר יבנה, אשר גם שם ימיא קראו לה. יבנה היתה בניה בי יפו ואשדוד. ובימי מלך עזיהו בן אמציהו בירושלים הצליחו אלהים ויפרץ את חומת יבנה (ראה דהי״ב כ״ו: ו׳) ומאשר בניה היתה על חוף הים, לכן היתה מקום סחר גוים. ואוצרות דגן לרוב היו בה, ויצא שמה בכל שכנותיה ותהי להפארת. אוצרות יבנה היו למלה (ראה ירושלמי דמאי ב: ד׳) ועוד במקומות רבים מאיר בתלמוד ומדרש. ויהי כאשר שקעה שמש ירושלים, כי טיטוס וצבאו נלחמו בה בחמה שפיכה, וירא בן זכאי, אשר מפלת העיר קרובה מאוד ויתחפש כמת ויצא מן העיר לדבר עם טיטוס (ראה כל הדבר גטין נ״ו) וא׳ משלשת הדברים, אשר הפיל תחנתו בעמדם היתה העיר יבנה. וטיטוס מלא רצונו ויחנן את העיר, ותהי יבנה לעיר מושב־החוקנים וחכמי ישראל. וכאשר ירושלים נהרסה ויחרב המקדש, אשר היה בנוי מעץ ואבן, גלו בעלי תורה מירושלים ויבנו מקדש־הרוח והתורה ביבנה. שם פרחה הגפן לישראל הנצו הרמונים. כי הקימו שם בתי מדרש להורה ולחכמה. ומושב־ההוא נקרא בשם ,,כרם שביבנה״. ולפי המכילתא היה המושב ההוא בצל שוכך (מכילתא י״ג) אם יהיה ד׳ בעזרי, עוד אדבר מזה בפעם אחרת.

יפ״ה המסדר

כי אם הורה בפיך אשר ישוע הוא האדון ותאמין בלבבך אשר האלהים העירו מן־המתים אז תושע. כי בלבבו יאמין האדם והיתה לו לצדקה ובפיהו יודה והיתה לו לישועה. (אל הרומיים י׳: ט׳, י׳)

מעות ים, חקרי לשון *

מאת קי״ם

א׳ ממיתרי השוקד על דלתי בתי חכמה, חכמת דבר ד׳ וכה״ק והוגה דעות בחקרי לשוננו הנעימה וה׳אהובה, לשון עם־ד׳ שפת עבר, שפת משה והנביאים, שאלני זה זמן לא כביר שתי שאלות נאמנות ע״ד ורות בלשון, והנה אף כי השאלות קטנות והשובותי אך דלות הנן, בכ״ז אמרתי אפרשה אותן לעיני קוראי העדות החביבים, אולי תהיינה להועיל למתי מכפר מהם והיה זה שכרי.

שאלה א) ויברך ברוך אהכם (יהושע כ״ד: י׳ י׳) המלה ,,ברוך״ זרה היא פה בנקודותיה. כי מעיקרת היא כמו שם־הפעל (מבנין הקל, אבל אין דרוכה להורות בבנין הקל מה שהיא מורה בכבד הוא בנין הפיעל. בבנין הקל פתרון המלה הוא: לכרוע ולהטות הברכים. ובבנין הכבד, הוא ,,הפיעל״, פתרונה הוא: לתת ברכה, להריק שפע־טוב ואושר על ראש איש, או לקרא בשם ד׳ ולבקש מאתו להריק שפע המתנות הטובות על ראש הגבר, אשר הוא עמיתי. ואם גם עפ״י קדמוני־מורי־הלשון, כמו בן־זאב (ואחרים, השפוט שפוט, אשר הפעול ושם־הפעל מכנין הקל בשוש ,,ברך״ מורים הפתרון השני ולא הראשון, בכ״ז לא אוכל הצדיק את שם־הפעל מבנין הקל פה בפסוק הזה בלויות הבנין הכבד. ואין דרך העברים לכתוב כן.

שאלה ב׳) (*) והיתה מעי מפלה (ישעיהו י״ו: א׳) אומר רש״י: מעי לשון שפלות ועומק כמו ,,מעות ימים״. עברתי על כל המקרא, חפשתי חפש מחופש ומעות ימים לא באו לעיני. הגידה נא לי פתרון החידה.

---

* הנני מודה את מאמר קי״ם פה: כי שמח אני מאוד לראות הלכות דקדוק השפה בתובות בדרך זאת. ככר באה העת לדבר שפה צחה ולבחור דרך קצרה ומסוקלת מכל אבני נגף. ולא בכבדות, כאשר נהגו קדמוני מורי השפה. הקותי ותפלתי היא אשר יקום קי״ם לעשות כמיהו וכמוהו. כי תפארת־לשוננו היא תפארתנו. (העורך)

(* מורי הלשון קראו לשם־הפעל ,,מקור״ כאומר: מקור הפעולה או המלה המכונה את הפעולה, אשר הפעל מורה. אך נבון לכנותו שם הפעל, כי הוא שם כמו שם עצם. קי״ם

(*) השאלה הזאת נשאלה לפני שנים לא רבות במכ״הע ,,מגיד משנה״ אשר דיר גארדאן הי״ל אותה בהיותו עוד בין החיים, ואין איש אשר השיב עליה אז. ולכן הודה לאחי קי״ם, אשר העירה עתה, כי תורה היא וללמוד אנו חפצים יפ״ה

תשובה

א) רעי אהובי! אברכך ברוך גם אני ואין ברוך זה זר, כי גם ברוך יהיה. כי גם אם תאמר לפי הלכות בן־זאב והחולכים לפי תלמודו, אשר שם־הפעל הזה הוא מבנין הקל, אינו זר הוא במקום הזה, כי כן תמצא בתוך יוסף (בראשית ל״ו: ל״ג) ועוד. אבל אל יקל שם־הפעל ,,ברוך״ בעיניך, כי ככר באו מורי־הלכות־השפה והקרו, אשר מן הכבדים הוא. * והקמץ תחת פ׳־הפעל הוא תמורת הפתח. כי הפתח התחלף לקמץ ע״י הדגש, אשר מקומו בלב עין הפעל, כי הרגש איננו סובלו, כידוע לכל יודע הלכות לשון עבר. והלא תדע, אשר שם־הפעל הוא כמו כל שם אחר ולכן נראה גם הוא לעינינו בצורות שתים. בהיותו עומד לבדו יש לו צורה אחת ובהיותו מחובר לשם שני יש לו צורה אחרת. קח למשל את שם־הפעל מבנין הפיעל, אשר אנו דנים בו. בהיותו עומד לבדו, בא פתח תחת פ׳־הפעל והולם על עין הפעל. ובהיותו מחובר לאחר או יתחלף החולם לצירי. ואם שם הפעל נלוה לפעל הוא תמיד כמו עומד לבדו, כמו קנואי קנאתי לד׳ (מלכים א׳ י״ט: י׳) יסור יסרני יה (תהלים קי״ח: י״ח) ולכן גם בשם־הפעל, אשר אנו דנים בו, כי הוא עומד לבדו וצורתו נכונה. ואשר מצאת לרוב את שם־הפעל ,,ברך״ בצירי תחת העין, גם באשר איננו מחובר, הוא ע״י־תכונת הרישׁ, אשר הוא מאותיות הגרון. גם המצאתו בצורה הואת רק כדברי שיר ומליצה. כמו כדברי בלעם ובדומה. ופעם אחרת אם יהיה ד׳ עמדי אוכיח כהגה ובהגה.

ב) אדות ,,מעות ימים״ אודה לך, אשר גם אני ההפלאתי הפלא ופלא על הגדול במבארים ומפרשים את המקרא, הוא רשי ז״ל, אשר בחר מליצה חידות בפעם הואת. הלא רוח המפרשים הקדמונים זרה היתה לו. הוא לא אהב לדבר דברים סתומים כאחרים, אשר תחת להקל מעל ההוגה במקרא העבודה הגדולה לחתור אל האוצר הספון בו, עוד הכבידו עליו. רק הוליך את הלומד וההוגה במקרא דרך קצרה דרך סלולה. ולכן השם נאוה לו אשר קראו לו ,,פרשנד־א״(*) אולי לא מלבו ולא מעטו נולדו הדברים פה, רק א׳ מתלמידיו בהעתיקו את אשר רש״י כתב בחר בסליצה זאת. וגם המליצה הואת לא רחוקה היא. כי לקחה מישעיהו (מח: י״ט) ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך כמעותיו (כמעת) הים אשר הוכיחו בכתוב, אשר לפניו ,,ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגל הים״. אוהבך מוקירך קי״ם

* ראה סעיף קל״א אות ג׳ בספר הלכות שפת עבר אשר לחכם המדקדק נעוענוס ועוד — *)ראה דברי ד״ר אברהם גייגער בספרו ,,פרשנדתא״ קי״ם

איכה יועם זהב ישנה הכתם הטוב, תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות! הקול קורא: ,,בואו נא ברוכי ד׳, בואו אלי כל העמלים והמסובלים ואני אתן לכם מנוחה.״ הרוח אומרת ,,בואו נא״ והשומעים את דבר ד׳ אומרים ,,בואו נא״. היאמם ישראל אומן ער עולם? הימאס חסד ד׳ לדור ודור? —

קול דורים

„לכן אנכי מפתיה והולכתיה המדבר וגו׳״
„וארשתיך לי לעולם וגו׳״ (הושע ב׳).

דברי המשיח ועמו בשוב ד׳ שבות עמו. *

המשיח: לבי נכסף אליך ונפשי כלתה,
אשר־אהבתך תבער בי וכמוקד עלתה.
מי יתנני הוקב־על עליך,
כי אתה אלין בין שדיך.

ישראל: וה אלף ושמונה מאות שנה עובתני,
מנשיקות פיך פעם לא נשקתני;
אהבת נכריות ואותן בפיך נשקת,
הלכת אל ארצותן ומארצי עברת חמקת.

---

*השיר הזה נמצא בילקוט בהבי יד, אשר לאבן־צהר החסיד. בילקוט ההוא ישנם אוצרות יקרים, אוצרות שיר ומליצה, אוצרות חקר שפת קודש, אוצרות הקר הי ר׳ ועיר ועיר. ואם ד׳ יהיה עמדי, אבטח, אשר יהיה לאל ידי להוציא האוצרות האלה לעיני הקוראים את העדות. הפעם הואת בהרתי לי את השיר הזה. הן המשורר ככה את שמו ובעל הילקוט לא גלהו ג״כ. ובהוזיו אין רמז לא בראשם ולא בסופם. גם לומן הולדת השיר הזה גדולים הקדי לבי. וכן לא אדע, אם השיר הזה הוא בן בתי תלמוד שיר ומליצה, אשר היו בשפניא, או בן הדורות האחרונים, בן בתי תלמוד שיר ומליצה, אשר הקימו המאספים (הוא בן־מנחם וההולכים בעקבותיו) להפארת. החרון האחרון „הנני רואה כי אתה הרועה באוזני עתן עדורו״ אשר השיר הנפלא הזה אחד מהמשוררים הקדמונים הולידו. כי רוח המזרח דוברת בו, ורמז נפלא בו. וררך שעשוע־המלות בהליפות אותיות היא הדרך אשר המשוררים ברורות הקדמונים אהבו עד למאוד. אך הליכות כל השיר כולו מראות באצבע, אשר בדדורות זמננו הוא. כי אמרתו הול כמי נהר והקורא יוצץ בו כי מרוצת האמרה הקהה, תוליכהו. גם החרוזים הם יפים מאוד. לכן אשפוט אני שפוט, אשר אבן צהר הוא סופר השיר הזה. כי כל דרכי אבן־צהר ערים נאמנים הם, אשר רוח המזרח נוסכה בקרבו והוא גודל על ברכי בעלי הכוד והקבלה ויודע הוא, אשר אחוה ואהבה נאמנה בעולם לא התיינה, טרם הכלה, היא כנסת ישראל, הכירה את חתנה, אשר אליו תערוג זה שנים רבות והוא הוא הרועה

המשיח: ירידות־נפשי, אור־עיני, לא לעולם אשכחכי,
תשכח יטיני אם לא בלבי אוכרכי,
גם־לא באשמתי ולא בספר כריתות שלחתיך,
נפשך בחלה בי, וגם אנכי עובתיך.

ישראל: ורים זנכרים בפיהם עלי יגדילו,
סמים מרים יזרו והברושים ירעילו.
„מאסך אלהיך״ יאמרו אלי לא פעם ושתים,
„לא יוסיף להכישך״ בת ארם נהרים. *

המשיח: שקר הכה רוגרוב אלה האכזרים;
כך בחרתי טרם יולדו הרים.
דברי לא יפלו ארצה ולא יופלו;
אך הבט אלי אשר ידיך רקעו.

ישראל: אלוף נעורי! צרות רבות מצאוני אפפוני,
מפה, משם ומכל עברי באוני סבבוני,
אתה היית כאין־רואה וכאין־שומע,
הכעת הבוא אלי, האם עתה תריע רעץ

המשיח: האמינה לי אשת נעורי אהובתי:
כי יומם ולילה עליך בכיתי בתוגתי;
אך לא כאתי להושיעך מכף צריך,
כי לא חפצת, אשר אביא אליך.

באחו ועיני ישראל ההיינה רואות. וע״ד הזמן, אשר בו הוליד את השיר הזה, אומר לי לבי, אשר היה בשנת ה׳ אלף תר״ל, כי המשורר נתן בפי הכלה מכפר השנים. הכלה מקוננת: וה אלף ושמונה מאות שנה עובתני. כי ארונו אמר: הנה ביתכם יעוב וראה לא תראונו עד אשר תאמרו „ברוך הבא בשם ד״ עד ימי החרבן עור היה לישראל צללי כבוד המקדש החיצון, ורק משנת ג׳ אלף וח׳ מאות ושלשים, כאשר נדרם הבית וירושלים היתה תל, שממה כרו כל כבוד בית ישראל אבן־צהר החסיד מעיו יהמרו בזכרו כבור ציון וירושלים. ימי חורבן הבית ימי תוגה נפשי הם, וחודש־אב חודש־אבל לי ובשבתו לארץ בם׳ לאב בשנת התר״ל עלה לי נוגה־נחמה, אשר עור מעט ושב ישראל עד המכהי וקרא „ברוך הבא בשם ד״ או ימי החרונה יניעו, ושלום רב יהיה על ישראל. זו דעתי ואם יבא אחר וטובר מואת יראני או יהשׁ לו לבי הורה רבה. (המוציא את האוצרות)

*) זו כשפרה שם ועבר. כי ארם נהרים היא הערש אשר בו גודלו. —

ישראל: אה, אשר בחלתי בך לא ממני היתה,
מאשרי ומרריכי המיחו עיני בעולתה,
ברוך אלהי אבותי כי עתה עיני נפקחו,
ואנכי ה ר ו א ה כי אתה ה ר ו ע ה באחו.

המשיח: אם כן איפוא לכה אתי המרברה,
שם יחדיו נשתעשע ותופע עליך נה־ה;
שם בעמק עבור תפתח התקוה לבניך,
משם תשובי לבצרון ונתתי לך ברמיך.
* *
*

רנני שמים וארץ, אפסי־התבל הריעו!
כי בא החנן, ימי החתונה הגיעו *

פתרון יוסף

א

מי מכר כאחד העבדים
את יוסף בימים צעירים?
מי זה טבל כליל־הצבעים
כתנת־פסים בדם־שעירים?
לב אחיו הקשה כאבנים,
למכור אותו למרחוקים,
אבן יה השכבה לטובה.

ב

יוסף ירמוז למשיח,
תולדותם שוות ורומות:
פי אחיהם עליהם הפיח:
„הנה בעל החלומות"
להמיתם התנכלו אחיהם,
כי חנם נשטמו גם שניהם:
אבן יה חשבה לבובה.

ג

גם אשת פוטיפר חמרה,
להסית יוסף להמאה;
אבל נפשו בכיונה עמרה
ולא עשה את הרעה.
כן בשטן נער משיח
והשיף את ראש המריח,
כי מידגה היתה זאת.

ד

יוסף נתן בבית הכלא
על כי לא חמס עשה;
אבל משיח יועץ־פלא,
במותו הפא רבים נשא:
מבור־הכלא, הוא הקבר,
קם ממתים זו מגבר,
כי למחיה שלחו אלהים.

---

* את השיר הזה עשה ירידי הסופר הנכבד ש' ד' ו' הררי, אשר כהן פאר מורה־שפה־עבר באחד בתי מדרש החכמה בארצנו. הנני תקוה, אשר יפק רצון קורא העדות, וידידי יתאמץ להעניק את העדות ממגדיו כהנה וכהנה. — (העורך)

ה

יוסף פתר לפרעה חלומו
בהשנותו פעמים,
ואלהים ענה את שלומו
להשליטו על מצרים
חלומות יפתור גק בן־פרץ,
והוא השליט על הארץ,
כי למחיה שלחו אלהים.

ו

אחי־ישוע לא הכירוהו
כי המליץ בינותם,
הוא בכה על כי מכרוהו
והוא אף ישמע אמרותם:
„אשמים אנחנו על אחינו
אשר צרת נפשו ראינו
בהפגיעו על פשעינו"

ז

גם אחי־ישוע בתוך הבאים,
לשבר שבר בטצרים;
גם ישראל נדים ונעים
עד מלאת מלכות־שמים,
עד ראות אחיהם אשר מכרו
והביטו את אשר דקרו,
כי למחיה שלחו אלהים.

חידה *

לאב יש בן, הלא ידעת;
לבן יש אב, הלא שמעת:
אך בן כי יהיה אבי האב, הוא לי לחידה,
אב כי יהיה בן לבני, זאת נא הגידה.

* *
*

אם בית אביאל ובני דרשת,
או בפותרי החידה פגשת.

---

* החידה הואת לקוחה מכת"י העלם הנחמד לוריא, אשר מת בעודו באבו בכפר שלם בפרוסיה. אולי יעלה בידי לכתוב תולדות חייו עוד. ד' יעוור.

והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת יהוה כרביבים עלי־עשב, אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם. (מיכה ה': ו').

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם. (שם ז': כ').

ספר תולדות חיי פרנץ דעליטש

„צדקתך כהררי אל״ (תהלים ל״ו : ז׳) אלה מעשיהם
של הצדיקים. מה ההרים גלוים אה מעשי הצדיקים
גלוים שנאמר : „יראוך עם שמש״ ההלים ע״ב : ה׳
(פסיקתא ע״ג : ב׳ ; תנחומא פרשת נ״ח סימן ח׳)*

רבים וכן שלמים נסו לכתוב תולדות חיי האיש הגדול הזה בספר ולספר כל מעשי תקפו וגבורתו בבתי מדרש התורה והחכמה כל השובה הגדולה, אשר עשה לבני דורותיו, ולדורות עם נולד, בפתחו פתחים לחכמה, אשר עד בואו היו כמו סגורים לפני כל דורש חכמה והושיה. כי רבו בדורתינו סופרים מחוכמים, אשר ידם רבה להם לכתוב ככל העולה על רוחם, ולא כימים הראשונים הימים האלה, כי טובים הם מהראשונים. צבא הסופרים לכל עם ועם בלשונו וכתבו גדול הוא בדורתנו. ומערכות הפרושים לתורה ולהכמה רבו עד למאוד בימינו, אף כי רבו גם פריצי הדור, החותרים בכל עוז ואומץ כחם להשכין כבוד הורת הדוה והאמת ארצה. מעשי החכמה, אשר המציאו, עשו הכמי דורתינו, הם ל ע ב ד י ם ל ש פ ח ו ת לחכמת התורה, כי עומדים הם נבונים לשרת לקודש. ובעיני שפחה אל יד גברתה כן עיני מעשה כל הכמה אל יד הכמת התורה. ממנה להם פנה, ממנה להם יכוד. ספרים חדשים יולדו יום יום, ורעיונות החכמים הגדולים יצאו חדשים לבקרים וקנאת הסופרים מרבה חכמה (בבא בהרא כ״א.) ותלמידים ירבו בעם, כי יתקבצו יתלקטו מכל עבר ופנה בחורים ונערים הצמאים למי התורה והדעת ולהכם־הדור יבאו וממעיניו ישאבו, ומהוב הורה, אשר ירחש לבם לגדל־הדור, יודיעו שמו וחכמתו בקהל רב. גם אם עודו בין החיים. ולכן רבו גם כותבי תולדות האיש היקר והנעלה הזה. כי הכם־דורינו דעליטש הרבה לעשות בדור הזה מכל יתר בני גילו החכמים והמלומדים. ואל מה אעידו ואת מי אדמה לו ? יש בו אומץ־רוח וגבורת־הלב כמו בלב האמורא רב אבא (הנודע בשם „רב״ וגדולות עשה כמוהו וישרת בקודש כל הימים האלה כמו ר״ע בימי חייו. תלמידים הרבה העמיד וירבין תורה בכל אפסי התבל. כי הרבה ספרים עשה וספריו ותלמידיו נפוצים הם בכל הארצות, ואין בית מדרש־תורה וחכמה עהה בשתי מחציות כדור הארץ, אשר קול דעליטש לא ישמע בו. אם מלמד אב את בני או את בתו בתורת ד׳ אומר „דעליטש מבאר הכתוב כה וכה,״ אם שני תלמידי חכמת־התורה נלחמים מלחמת־האמת והתורה, את ספרי דעליטש ינישו ומשם ישפטו משפטם. כל סופר בומן הזה וכל הוגה דעות בהלמור התורה ומדרשה

* אל יתפלא הקורא הנעים, אשר סופר תולדות חיי האיש הגדול הזה מכבדו בשם צדיק, כי כן הוא. דעליטש הוא צדיק הדור וגם המבה״ע „המליץ״ הי״ל בפטרסבורג מכבדהו בשם זה.—
(יפ״ה המסדר)

ישאל בספרי דעליטש כמו באורים ותומים. * אם אל גרמניה אשא עיני, שם המון תלמידיו גדול, ואם לאנגליה אביט שם תלמידיו מחנה, ואם בארצותינו אלה, ארצות אמיריקה, אפן כה וכה, אראה רבבה מתלמידיו מימיני ומשמאלי אלף. ותלמידיו ואוהביו מוקיריו ומכבדיו, ספרי תהלת מעשי חייו במב״ע. גם רבים מאהב״י נסו לחיות דברי ימי חייו עלי לוחות זכרון בספר, והבחור המשכיל אל הכמת־אמת א. מ. שטענגעל מארץ גליציה עשה מעשיו באמונה ויספר לבנ״י ככל אשר שמע הוא על אודות חיי האיש הגדול הזה. אבל יש לכל איש ואיש מק־משמר אחר, ואני הנני מנסה לתאר לפניך אחי, הקורא, צורת חיי האיש האה ב הזה כפי אשר בינותי אני בו ובדרכיו, דרכי חייו ודרכי ספריו, אשר כתב. נקודת־הראה אשר לי, נקודה אחרת היא, אני ראיה בו פעולת יד ד׳. כי העת לחננה את ישראל הנה באה. ד׳ רחם ירחם את עמו, אשר בחר לו מאז, ויקם לו ג אליב, את המליטר לוי וועי אשר כבר עלה למנוחתו בשמים, ועוד רבים, באנגליה. ואת החכם הגדול, אוהב אמת ומוקיר מדע ה״ה המורה־תורה הגדול פרנץ דעליטש (נ׳ לברכה ולתהלה לרבים) וביתו, היא כל תלמידיו ההולכים בעקבותיו, בארץ גרמניה ואשר עשה החכם הזה בעורת כל אוהביו ושובניו, אשר ד׳ נתן חני בעיניהם, לעמנו עם ישראל, יהרת עלי לותת העדות לעד־נאמן על מפלאות רחמי ד׳, אשר אין קץ להם.

ימשך בגליונות הבאים

בקרת ספרים.

The Fifth Annual Report of the Hebrew Christian Prayer Union, London 1887.

הבשורה החמשית, בשורת השבון מעשי האגודה, אגודת־תפלה, אשר חבריה הם עברים מאמינים בישוע המשיח, הנה לפנינו גליונות ה„עדות״ לחדש כסליו, שנה זאת, מכספרים הרבה מהאגודה, אגודת כבוד שלום ואמת, הזאת אבל לא אוכל עצור ברוחי עהה לעבור על הספר הקטן הזה מבלי לדבר עליו דבר. כי רבה שמחתי, כראותי רוח עמנו בו, כי היה הוא. מזכיר האגודה הוא ידידנו הכהן אהרן ברנ שפיין ולב אהרן הכהן רוש שלום עמו באמת. ולא הוא לבדו, כי כל הערה הזאת כולם קדושים הם באהבה הגדולה הזאת, אהבת יהודה וישראל. דברי הפץ ויקר ישנב בספר הקטן הזה. דברי יוסף קאהן הכהן המטיף דברים עמוקי הרעיון הם. ההפלה אשר יצאה מלב אהרן המזכיר תפלת זכה

* בימיו נראה הצורה הנאמנה, אשר תארו חז״ל, בעיזובין כ״א : ב׳, על הכתוב (שיר השירים ו׳ : י״ג) נשכימה לכרמים אלה בתי מרדש, נראה אם פרחה הגפן אלה בעלי מקרא, פרח הסמדר אלה בעלי משנה, הנצו הרמונים אלה בעלי גמרא. כי בימיו רבו חוקרי דברי התלמוד בכל העמים. כאשר יראה הקורא במרוצת דברי הסופר.
יפ״ה המסדר

וברה היא, תפלה נאמנה היא ומעידה על אהבת אהרן לעמו ומי יתן והרפללו הרבה התחנה הזאת וד׳ הרוצה בתפלת עמו ישראל ישמע ועקתנו ושועתנו וקץ התלאות לישראל יבא מהרה בימינו.

מעשי החברה הם מעשי הפארה לעמנו. מלכת אנגליה כבדה את החברה בדברי חן ע״י המוכיר אשר בבית מלכותה. אבל גדול מכבוד מלכים הוא בעיני הכבוד אשר כבדנו הרב לערה־ישורין בהונגריה י׳ ליכטענשטיין שמו, ד׳ יהיה עמו. אנשי האגודה כתבו אגרת לרב ההוא וישב הרב דברים נעימים. ויאמר: בהוכחי על דבר אמת ותציקני רוח־לבי לקחת מגן האור והאמת ולחגור נשקי בשורת הגאולה אשר במשיח ישוע, מימיני ומשמאלי, להלחם מלחמת האמת בשנאה, שנאת־חנם, שנאה כלי חקר יסור, אשר מצאה קן לה בלב אחבנ״י וה אלפים בשנה. חשבתי כי בדד ונעוב אני. הנה מסות־החיים אך מעט הן לי. יושב אהלים אני מאז. ולולא בטחוני בד׳ ואהבתי לעמי, אשר כל הרוחות לא חזיונה, לולא הרעיון אשר הוכיחני, כי באה העת להסיר המסכה השחורה הנסוכה על פני אחבנ״י ולהרים האפה למען האור יאיר לכל מישבות בני עמנו, ומשם יצא להאיר לכל הגוים כבשנות קדם, לולא כל אלה היתו בי וזה אומץ וגבורה להחל עבודתי, עבודת־יום־הרש, כי אז לא יצאתי בדברי חוצה. אבל דברי התנחומות, אשר הגיעו לי מעברים ופנות הרבה ועל כולם דברי אגרתכם אהי אהובי, דברי אחים נאמנים, אשר כברתם אותי בהם. הראוני לדעת כי לא אלמן ישראל. כי היה לי מעולם מלאכים מימינו לשמרו בכל דרך ולהלחם לו בעת צרה וגם עתה הם אתו. ושומרי חרבות ציון באהלי דוד עוד לא אפסו. — גם כי נהפך גורלי עתה לרעה עלי וחלק גדול ממחיתי קפדו אנשי קהלתי, לא אחדל מהראות לעיני כל איש את האוצר הטוב אוצר השמים, אשר רוח האמת גלחה לי ואני תקוה, אשר, ברצות ד׳ דרכי, אוציא לאור עדות־חדשה, אשר תהיה לכתר לכל העדות אשר הערותי עד הנה. מים נוגה השחר ממרום עלה לי, הנה דברי שאול הקדוש תמיד לנגד עיני. כי כה אמר שאול ,,ואני חפצתי שתהיו כלי ראגה״ (אל הקורנתיים א׳. ז׳ ל״ב) אשר ד׳ יברך אהבם ואת מעשיכם ויהי תמיד נועם פניו אליכם, הוא הפלה אחד מאחיכם — ליכטענשטיין

דברי בן־עוליאל הם ג״כ דברים היוצאים מן הלב. צר לי המקום פה לתרגם אותם ולהעתיקם הנה. אך אתה הקורא, אם שפת האנגלים לא שפה זרה היא לך, או התאמץ לקרא את החוברת הקטנה הזאת ונפשך תתענג מאוד. רק לאחת דאבה נפשי בראותי, אשר סופר המחברת הזאת לא דבר דבר ממעשי ,,הערות״. הלא גם המכ״ע הזה מוגש מוקדש כולו להרים קרן עמנו. הכי לא מצאו מעשי הערות חן בעיני סופר המחברת ההיא ? גם זאת היה לו להשמיע. בטוב וכרע טוב הוא, לעובדי עבודת הערות, כי מכל מלמדי השכלתי, אם מלמדים אותי דברי טעם ודעת.

ל.

ספר התקנות אשר לאגודת הבונים ני״יארק 1888:

על שער החוברת עומדות חמונות שתים. איש עומר בשדה ומגלו בידו וקוצר חציר לבחמה התמונה האחת, ומחחת התמונה כתוב ,,עובר אדמתי ישבע לחם״. והשניה מתארת לנו מחרישה ושור רתום אליה ומתחת התמונה כתוב כי ,,הזורעים ברמעה ברנה יקצורו״. לולא היו התמונות האלה על שער הדוברת, או חשבתי, אשר ספרי־חוקים לאגודת הבונים החפשים הוא, אשר כל כבודם הוא הסתר דבר. אך התמונות השתים מעידות, אשר החוקים הכתובים פה לאגו עיבדי־אדמה הם. ומה גדלה שמחתי בראותי, אשר אגודה חדשה קמו עתה בעיר ני־יארק, אגודה, אשר כל חבריה הם בני ישראל הרוצים לעבוד את האדמה ולשמרה. ומי יתן ורבו כמותם בישראל. אם גורל האגודה החדשה הואת לא יהיה כגורל האגודה, אשר הקימו אנשים טובים לפני שש שנים, מי יגיד האותיות לאחור ? אם גם האגודה הואת העלה בתוהו נכבה או מר גורלה. היום נשמחה נא עליה. אבל דבר א׳ מעציב את לבי עד למעיר, פתח־דבר יש לספר הקמו הזה והאיש הפותח את הדבר מדבר אלינו שפת־עבר. וכפי השמועה, אשר באה לאזני, איש גרול מדבר אלינו. החכם המלומד בשפות רבות, בעל התלמוד ומדרש, אשר כהן פאר רב באחת קהלות ישראל אשר בארצותינו, גרשוני הירושלמי שמו, הוא מדבר אלינו בפתח דברו. וע״ז דוה לבי עד למאוד. כי אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איובי קיר ? אם גרשוני המלומד מדבר שפה כואת מה השפה, אשר על בני העם לדבר. אם באמת ובלב־תמים הפצים אנו להרים קרן עמנו נשיטה נא לבנו אל השפה היקרה, שפת אבותינו, שפת משה והנביאים, נרימה נא כבודה להשיב לה, את כל היופי והתפארת, אשר היו לה ביפי דורות־הזהב, ולא לגול אותה באשפתות ולדבר לשון המכ״ע האומר ,,עברי־אנכי״ או הרומה לו. אחבנ״י הקוראים דברי אלה ! בקשתי שפותה לפניכם. הסירו נא הפחיצה המבדלה בין ה,,ערות״ וביניכם ! נעשה נא מעברה על הפתח הגדולה אשר בינה וביניכם. הבה נחזקה נא לשכתנו ולהפארתנו. אם הסכן לא הסכינו עמי ברעה אמונה ודת, אל תהיה נא זאת לכם לכבה לעקן בי ובמעשי על אודות שפתנו הקדושה לנו. הישנא האמיזיקני את אחיו בעבור דעותיו אם מדעותיו דחקו ? הישנא בן עם־אחר את רעהו בן־עמו, מאשר דרך אחרת לו באמונה ודת ? לא! לא ! ומדוע אך על בנ״י יצא הקצף הזה ? מדוע מצאה השנאה הרעה הזאת, שנאת חנם, שנאת־אחים, קן בלב אחבנ״י ? הנה העת באה, עת השלום הגיעה. העדות מקודשתן לעבודת עמנו. להרים קרן השפה ולתת לה עטרת הפארת ולענדה ערי ערייס. השליכו נא שנאתכם והישיטו יד לעזרה, למען נכבוד שפתנו יהיה לנו כבוד.

ל.

,,מיין צייטגים פאן י׳ ליכטענשטיין בעציקסראבינער צו טאפיא סעלע (איו אונגארן) בעארבייטעט אין ושארנאן פאן ג׳ גערלאד העפט II לאנדאן 1887״ מהספר ,,עדות״ אשר כתב ליכטענשטיין הרב ומורה־תורה בקהלת ישראל

מאפיא סעלע אשר היא בארץ ההגרים, ככר הודיע המפיקי בנשטיין במכתבו בגליונות הערות בחרש כסלו. גם ראיתי את הספר ההוא בשפת גרמניה, באשר הוציאו לאור אחינו הנאמן במשיחנו פ' ווערבער במכ"ע "ער פרייונר ישראלס" אשר הוא עורכו. ואם אמרתי, אדברה פה ממעשי אחינו הרב ל"ש, אבגר בך, הקורא הנעים! כי לא ואת מחשבותי עתה. לא יצאתי לשום עין בקורת על מעשי ת"ב ל"ש, רק על מעשה ירידתו אחינו המתרגם הנאמן ג' ל' גראלה. אחינו גערלר איננו עוד מצבא הסופרים, ההונים לרגל הערות. אבל כחו ועוצם ידו ארוו, וידו רבה לו לכתוב שפות רבות. כי עמל ויגע לאסוף חכמה ודעת וחקר שפות הוא שעשועי נפשו. שפת עבר אהובה לו עד למאוד גם כהב בה דברים נחמדים רבים, ושירו הם שירי שפת קודש. אבל הפעם בחר בלשון־המון בני"י היושבים בארצות הסלוים, אשר עודה מרוברת בבתי הרבה מאחבני"י היושבים באנגליה ובאמיריקה. כי לב גראלר הסופר נאמן הוא לעמו, ולחליכו אל מבועי רעת ותבונה, להשקותו מי חכמת אמת הוא רצון נפש הסופר הזה מעודו. דבר טוב עשה להמון־עמני בהרגומו הזה, כי הגיוני הרב ליכטענשטיין רמו ומאוד נשגבו, ושפתו, אף כי צחה וגעימה היא, אך מעוף מחשבתו הרימהו מעלה ולא כל איש יבל להגביה עוף כמוהו, למען הכין מחשבותיו הגבוהות. לכן תרגם ידידנו גערלר את דברי בשפת־העם ויעש מעשיו באמונת אמן. כל אשר נסה לעשות עבודה זאת יודע, איך ייגע המתרגם בתרגמו משפה רמה העשירה במלות ובמחשבות לשפה דלה ועניה כשפה המרוברת מדלות עמנו בארצות הסלוים. וד' אלהים הצליח בידי המתרגם הזה, כי התרגום טוב מאוד. שבעה נחת בקראי בו, ולבי רחש לו תודה רבה על עבודתו. והנני מקוה, אשר תהיה החוברת הקטנה הואת לברכה לרבים. גם ואת אגיד ולא אכחיד תחת לשוני, אשר אחת מאוד נפלאה היא בעיני, מדוע לא תרגם ידידנו ג' ל' גראלר את דברי הרב ההוא לשפת עבר? הלא ידו רבה לו, ויהי לאל ידו לעשות ואת, שפת עבר עשירה היא במחשבות ומלים מהשפה הבלולה והדלה אשר בה העתיק עהה — אולי מאהבתו להמון העם ומידעי, אשר לשפת־המון־העם לא יעתיק איש אחר, בחר הוא לעשות המלאכה הואת. וא"כ הוא, תפלתי היא אשר ד' יהיה אתו וברך את מעשהו ורבים יתברכו בו. כי במקום אהבה שם גם ד'. —ל.

ה„עדות" תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרער־צענטרע.
Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)
Die „Eduth" erscheint monatlich fur den Preis:
America.....35c.
Ausland.....50c.
Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,
Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

עדות לישראל

מכ"ע עברי.

מעיד על התורה וההתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ואדברה בעדותיך נגד מלכים
והורה שם בישראל. (תהלים עח: ה.) ולא אבוש. (שם, קיט: מו.)

אדר. התרמ"ח Vol. I. No. 6. ALFRED CENTRE, N. Y

אל הקוראים החביבים במחנה העברים הערות אומרת.

הפעם גרלו ששוני ושמחתי שבעתים, כי היום מלאו לי ששה ירחי־חיים. זה ששה ירוחים, אשר את עבודתי החלותי, ובשער אחב"י את קולי הרימותי, לדבר לא ב"י המטולאים והיקרים, דברי שלום ואמת, אהבה ומישרים. והנה היום כלה חצי שנה הראשונה, ואני הודה לאל עודני על משמרתי נכונה, להעיר לאחב"י ה ע ד ו ת, אשר בלבי שומה, ולהעיר הנדמים בעמני משנה ותנומה. ואיך לא אשמחה, איך לא אגילה? האמאס חסר ד'? חלילה לי חלילה! אורה לר' על כל הטוב, אשר גמלני. כי הגדיל חסדו עמרי, ועד כה ברכני. רחמיו הרבים עוזוני עד הלום, ובחסדו הגדול הגני כאה לפניכם היום. ולולא ימין צדקו סמכתני, כי עתה שבולת העמל שטפתני. לכן נפשי מלאה שמחה, ולר' אני נותנת תודה, כי החייני לכלות ששה ירחי עבודה. ששה ירחי עבורה היום תמו, ספו. מה מהרה כלו, כענן בקר חלפו! אך מה גרלו התלאות, אשר בימיהם לי היו, מה רבו המקרים, אשר בהם לי נקרו ויאתיו! זה ים העת גדול ורחב ידים, בו ששה ירחים אך ששה נטפי מים. אבל בן־תמותה, ימיו אך מפחות, ורהבם אך עמל, יגון ואנחה. ומי מנה את מספר התלאות, אשר לרגלי יום א ח ד באות? גם אני ככל יתר בני־תמותה גורלי, עבודה ותלאה הנן נחלתי, חלקי — עמלי. ומן היום, אשר שופר אל חכי לקחתי, עיר לא שלותי, לא שקפתי ולא נחתי. לפני לחמי תבאנה אנחותי, ולפני מימי תשתפכנה שאגותי. נפשי תתיפח, בראיתי הדרדרים והקוצים, אשר על פני שדה־עבודתי נפוצים. ואני רפת כח וחסרת אונים, להסיר הקוצים ולבער הקמשונים. כי אראה קוץ שנאת אחים, שנאה נכריה, נפשי עלי משתפכה ומרה בוכיה. כי אראה קמשוני משפטים בל־חקרום, משפטים מעוקלים, את נוקש באח, איש ברעהו נכשלים; כי אראה עמני נפלג לפלגות אין קץ, ישבר לבי בקרבי, כמו מדוקר ומנוקר מחץ, ואו יחפך לבי ללב ארנבת,

רוח השאלה והפונה בי מנשבת, ואשא אמות, צולי אין עוד תקוה לעמנו, יער עולם לא הבא עת הבנות אומתנו. או יבוא עלי כאבי יגון, ואוסף ואשוע עד כי נחר גרוני. איה צדק, אמונה, ישר, הום? איפו? הכי היו אך חלום? — סגולות ישראל! לפנים בעמנו עוז דרכתן, איכן עתה? אנה הלכתן? — ואני למה זה איגע ואוליד להבל? למה? למה? — תשאל נפשי באבל. אבל היום אתגבר על יגוני, היום משוש בלבי, שמחה במעוני. סערת לבי שקטה והנני מהליפה כח, תקותי התחדש והפרח פרוח. כי ד' לא נטשנו גם לא יעובנו, ועוד ישיב אלינו כל הפארתנו. עוד יהיה לישראל ששון ויקר, ואות הוא לנו זה החדש, חדש ארה. לבי עלי שמח ועלז ברנה, כי החייני ד' זה חצי שנה. תלאות חצי שנה עברו, סרו, ברחו. כלו ואינן, ומלבי כמו נשכחו. ותקות העתיד לפני עלתה כפורחת, משעשעה אותי בנחמה ואת לבי משמחת. "גילי ושמחי" אלי הוא מדברת "כי עוד תהיה לישראל אחרת, לא כל העתים ביגון תכלינה, עוד יבא יום ועיניך תחזינה, כי שנאת־חנם סרה, עברה ואיננה, ואהבת אחים, אהבת אמת, באה תחתנה. עוד לב אחב" ישוב אליך, ואשר שנאוך יהפכו למאהביך". ואני אבטח בד', כי לא לשוא תקותי, לכן יגדל היום ששוני, תרב שמחתי. ובתתי תודה לד' על חסדו ועזרתו, הנני מקדישה שניה את נפשי לעבודתו, לעמוד על משמרתי לשרתכם אחי בקדש, ולדבר לכם דברי שלום בכל חודש וחודש, עד ישים המות מעצור לזרם אהבתי, עד תסגרנה עיני, עד תצא נשמתי. —

רבו מאוד הגולים בזמננו. רוח רעה עברה על אחבנ"י היושבים בארצות עסיה ואירפה, והנה הם משתפכים כמי נהר לארצותינו אלה. בחדשים השנים הראשונים לשנה זאת, שנת א' תתפ"ח, באו לחוף נ"יארק כ' אלף תקל"א גולי ישראל. בחדש ינואר אלף וק"ו ובחדש פברואר אלף והכ"ר. מאלה היו אלף תס"ח גברים, שנ"ם נשים ותק"ד ילדים. לפי ארצות מולדתם היו אלף תתע"ה מן ממלכת רוסיה, תכ"ח מממלכת אוסטריה, נ"ו מגרמניה, קס"ד מרומניה, ח' מארצות אחרות. מטספר הגולים האלה אך השנ"ה הלכו מחוץ לעיר נ"יארק לשבת בפלכים אחרים בארצותינו, ואלף תשע"ו עשו מושבם פה בעירנו.

— קי"ם

מה יהיה גורל האנשים האלה פה? ד' יודע. הן רוב האנשים האלה לא נסו עוד לשאת עול בכד, עול החיים, כאנשי אמיריקה. רובם לא ידעו, בהיותם על אדמת הארצות, אשר מהן יצאו, מהעבודה הקשה, אשר בה יעובדו פה על אדמת אמיריקה. ואיך יאנחו על עול מצרים אח"כ?. —

בכ"ו טובים להם הימים האלה מהראשונים. כי לולא כן, לא עזבו את ארצותם. ומה הוא, אשר הזריצם לעשות כן? רוח מטרום הציקתם ותקרא: "לך מארצך" "לך ממולדתך" — האין זה אות פלא? יזכרו זאת אחב"י המאמינים ויתאוששו.

מכתבים מאנגליה

אל האוהב באמת יבתמים, איהב עמו ונאמן לאלהיו בכל לבבו,
המעריך את מכ"ע "העדות" שלום וכל טוב.

אחי המעריך! כצאת השמש מתחת לעבים אחרי הגשם, ובחומו הצח ישלח מימי אור קרנים להאיר על הארץ ולדרים עליה, כן עלה שמש "העדות" לפני ויאר חשכת חדרי לבבי.

הן נבוך ומשמים ישבתי עד כה, חפוש במזמותי לחשוב מחשבות ולמצא פשר רבר: מה ראו אלה מבני", המאמינים בישוע המשיח על ככה ומה הגיע אליהם, כי כולם כאחד טמנו ידיהם בצלחת מכתוב דבר בשפת קדשנו "ירשת פליפתנו" ומלאמר לאחיהם: "אחינו אתם"! הסופר שפת עבר אין בהם? העם אין למו? כי מרוע בכל פנותיהם השלך הם? — ופתאום והנה קול "העדות", אשר עמודיו עברים, הפידתו נכברות מרח ישוע המשיח, ותוכו רצוף אהבת הלאום, עלה באונינו שמעוני את קול הקורא "את אחי אנכי מבקש" ותחי נפשי! ובעליצות נפשי קראתי: האח, הן ואת שבקשתי מצאתי ראיתי, אחרי תוחלת ממושכה כואת ער אשר במעט "נואש" אמרתי. ובלא שפתי חנף אגיד לך: הגדלת לעשות איש נכבד! בהקריבך עתך ועמך על מובח אהבת אומתך ושפתך. נעלית מאד על כל בני גילך, לכן יקרת בעיני, נכברת והנני נותן לך ברכתי ותודתי מקרב לב עמוק. ישמחך אלהים בשמחת עולם באשר שמחתני, ומה נמלצו לחכי מליך, באמרך (בחוברת השניה דף ראשון) "המכ"ע הזה הוא מתנת אהבתי לעמי". אמנם מתנת אהבה, מתנת קודש היא! ישמעו העברים את קול "העדות" קורא אליהם וידעו כי לא בצעקה הבאה אליהם מאחורי התנור וכירים, בן־ישראל המאמין במשיח יעשה. כי מסרות אהבת־הלאום, אשר במו קשור הוא אל אחיו מעבר מזה מעת ניחו מבטן אמו, לא ינתקו אחרי כן מפני עבותות האהבה, אשר גם במו יקשר מקצה מזה לטלבו וקרושו, בפקחו את עיניו לראות אור כי טוב. ונהפך הוא: כי רוח רת המשיח "רוח אלהים" עוד הפיחה בזוך אהבת הלאום העצור בלבו פרם יכבה — עד אשר היה לשלהבת יה. רק היא, היא — רת המשיח —, הרבתה עצים, הגדילה הסדורה, ער אשר גם מים רבים לא יוכלו לכבות אהבתו לאומתו, אשר אך שלומה ומובתה ידרוש כל ימי חלדו פה עלי ארץ; ומה מאושר הוא איש כוה, אשר אהבת הלאום ואהבתו למושיעו וגואלו האומים הנן יחדיו בקירות לבו! לוא ישקול איש על ידו כל הון ביתו מחיר אהבה כואת: כי יבוז לו. אין חכם כבעל הנסיון, לכן ארבר.

אמנם לראבן לב כל הטים לב, המאמין במשיח ואוהב את עמו, ישנם גם אנשים כאלה, אשר אך יצא יצאו מדלת בת עמם הדלה חוצה, נהפכו בקשת רמיה

ויאמרו לעמם: ,,לא עמי אתה'' ואת אחיהם לא הכירו, ותחת לאהוב ולהביט
אל צור מחצבתם ומקבת בור נקרו מטמנה ולהתפאר בשם ישראל, בילדי נכרים
ישפיקו — ואלה השועלים הקטנים מחבלי כרמינו הם והם בעוכרי דת ישוע.
כי אחרי אשר יצאו אנשים מאנשי ישראל, אחינו ובשרנו, לראות בגנים וללקוט
ענבים בכרם משיח אלהי יעקב, באו החוחים האלה בכפם וינקבום — ויצא משפט
רע על כל הערה כולה. כי אחב''י בראותם את מחבלי הכרם, אשר באמת אין
להם שחר, הוציאו משפט מעוקל, משפט חרם על כל הערה, ערת המאמינים,
כולה. אבל כל לב מאמין נאמן רואב ע''ו ובאנחה משולשת קורא הוא מקירות לבו:
ההו מה נורא הרעיון הזה ומי יכילנו ? ! ולוא דיכמו בני עמנו, לוא השכילו לדרוש
ולחקור אחרי רת הטשיח בעינים פקוחות ובלא לב ולבב, כי או ראו עין בעין איך
הכבילו עשה בשפם מחלבונה על הלבונה, וכי לא בצדק ובמישור דרצו טשפטם
זה התולה על בלי־מה: כי לא יד רת המשיח הבנויה על אדני אהוה ועל אשיית
אהבה ,קצצה פתיל האהבה בין האנשים הרעים האלה ובין עמם, כי דת ישוע
תורה אותנו לאהוב כ ל איש ואיש אם גם מבני נכר יצא, ולחת יתרון אהבה
לאיש מבני עמנו, אשר עצם מעצמנו ובשר מבשרנו הוא (כדברי שאול הקדוש אל
הרומים. ט. ג) אך האנשים הרעים האלה משחתם בם מיום הולדם לשנוא
גוי ואדם יחד, אבל אנחנו מה, כי אחב''י ילינו עלינו ? ועתה, אחי הנכבד !
אם יצאת הפעם בראש אלפי אחיך, לישע את עמך, עם עני ורל, ותקדש עתך
ועטך לעבורת הקודש כזאת, אל תנח ידיך ! רכב על דבר אמת וצלח לפקח עיני
עמנו, עם עור ועינים יש, למען אשר יראה בקרן אור שמש הצדקה. הראם כי
שגו ברואה, פקו פליליה, בחשבם אותנו לצרים למו וכי ספלי עלינו אשמה
כואת אשר הפיס אנחנו ממנה. ישמעו דבריך, דברי ,,אהבה ואחוה'' כאלה
וידעו כי שלמים אנחנו עמהם וכי רק אשרם וטובם נדהש כל עוד רוחנו בנו.
עברים יצאנו מבטן עמנו ועברים נשוב שמה, ווה כל תפארתנו על הדרך, אשר
אנחנו הולכים עליה ! — החזק מלחמתך מלחמת הקדש, במחרפי מערכות
אלהים חיים ואל תחת מפני כל. ובפוח אני בזה, אשר הקוה טובה נשקפה
מעבודה נכברה כואת לימים יוצרו. ולוא יכיטו רבים עליך ויעשו גם הם כמעשיך,
כי עתה תקיתי חוקה, כי היום יבא — והיום ההוא לא ירחק חוק — אשר רת
המשיח תפרח כחבצלת בכרם עמנו השמם. רום לר' והתחולל לו, והוא ישלח
לך עזרתו מקדש, ועל זרעיך יניף נשם נדבות, גשמי ברכה. וכאשר אתה זורע
ברנה עתה, כן הקצור ברנה מאה שערים בימים יבאו. כי הכוסח בר' לא יבוש
ולא יכלם. ד' ישמע שועתנו ותפלותינו, היוצאות מלבך ומלב ידידך,

אחיך באמת. ,,אד''ם איש מבית לוי ,,

הנה ימים באים נאם־יהוה והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה
משפט וצדקה בארץ. בימיו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח ווה שמו אשר
יקראו ד' צדקנו. (ירמיהו כ''ג: ה' י'')

עדות לישראל.

עדות ביעקב

טאה יוד''ן

ב) ויש דורשין אותו לשבח, כי מאמינים הם אמונה שלימה, אשר תעודת ישראל
היא לשוב (בעל כרחו) אל אלהיו ובקש את דוד מלכו, הוא משיח אלהי יעקב
:נבואת יואל החוזה ואז יפול המסוה מעל פניו: הצללים יחלופו ולכל בני ישראל
יהיה אור במושבותם. — ואם אמר יאמר ישראל במה אדע כי כן דברתם? תנו לנו
אות או מופת ! (ובני ישראל מבקשים אות) ו ד כ ר ת אליהם כדברים האלה *
אתם עדים לנגדכם כי תוהו בימינכם ואותותינו ראינו בימינו אלה, ראו נא והביטו
בגוים, אם היתה כואת! התנועה בימינו אלה גדלה עד למאוד ולאלפים באים
מכל גויי הארץ ואין פרוטה מציה בכיסם, ובכל ואת ימצאו חית נפשם בכבוד בארץ
הגרולה הזאת, ארץ וכת הלב ורבש ולא ישמע קול מתאונן בקרבם (מלבד אם הבא
הוא איש מתעצל, שכור, או אשר אין שלום לו בלבבו עם סדר העולם, ואין מביאין
ראיה מן השוטים והרוטים להם). כרובם עובדי אדמה הם או בעלי מלאכה ואמנים
במלאכות שונות וכרומה. הם לא יעמדו על מפתן אמיריקה רק ילכו ל א ר ץ,
ל ל כ ה א ר ץ, לארכה ולרחבה ויעשו חיל ויעשר. אבל כאשר נביט על אחב''י
ועין פקוחה נשים עלינו או נראה רק קללה ולא ברכה. שמעו נא אחב''י בכל
ארצות פזוריכם ואכפר לכם קצת מן התלאה אשר תמצא את אחינו הנודדים.
הבאים מבני ישראל ישיתו פנימו רק ל ע ר י אמעריקא * מקום בני ישראל נחתים,
והבאים המה אל הרוב בעלי מלאכות או בעלי מכהר שנפלו ממדרגתם בארצם
ובידם יתר הפליטה: רבנים אשר לא נמצא ככא בעבורם באייראפא, שוחטים
שסכינם נמצא פגום או הרב מעירם בא עליהם בעלילה לדחות אותם מפרנסתם;
מלמדים אשר היו קרובים לגוע ברעב בארצם, ומורים אשר לא הבינו לרבן שפת
ארצם ויבחרו ביציאה וגם לרבית האספסוף אשר בקרב בני ישראל שלא למדו
מאומה לא מלאכה ולא חכמה וילכו לנוד לאמעריקא, אשר לפי השמועה ככף
יוהב בחוצות עריה כחול אשר על שפת הים לרוב. ומה גורלם פה? *)

---

* דברים קשים כגידין הם. אך לבי דואב ומריב ראבה הנני מדבר. אם לא
הפרותי על המדה, כי בן הוא. יוד''ן

*) ידידנו יוד''ן בעל נסיונות הוא. עשיר הוא במסות החיים ואשר בעיניו ראה
כתב פה. ודבריו אלה נכונים. כי מאשר יתקבצו יתלקטו הרבה מאחב''י במקום
אחר בעיר נוירק או בכל־תימודה וכרומה, לכן הם לאכון איש לרעהו ולא לעזר.
כי תחרות־החיים והמלאכה היא הנסבה לכל אכון, כידוע לכל היודעים שאלות־
החיים. ואם בעמים כן, בישראל עאבו''כ. ולכן כשנכנסו חכמי ישראל לרהמע''ה
ויאמרו: עמך ישראל צריכים פרנסה והוא ענה: ילכו ויהפרנסו זה מזה עמו הם: אין
הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחלייתו (ראה ברכות ג' ע''ב) כי
מסות חחיים הוליכום לרעיון וה. יפ''ה

התשובה קצרה מאוד. ברכת בלעם עלינו. ארורים הרשעים שאין טובתם שלימה. בלעם הרשע נתן עינו בישראל ויברכם בברכת ,,הן עם לבדד ישכון'' והברכה הואת נהפך להם לקללה. וישראל הסכין מאוד לצעוק ,,אתה בחרתנו מכל העמים'' ובגאותו בזה את בני נכר ויברל מהם, ויואל לשבת בחשך וישלך כל מחמדיו מאתו ויבן בעיניו המתנה הגדולה אשר נפלה בחבלו, היא גאולת המשיח ולכן היתה לאחרים, אשר ידעו ערכה, ויופע אור חדש לכל העמים, כי התקדבו כלם להיות כאיש אחד חברים תחת דגל הכשיה וישראל שיכן לבדד לא בארצו, רק טפוור ומפורד ויהי לבז ולמשיסה, ויברל מכל העמים עד היום הזה. —

נבשי יודעת אשר רבים מאחב''י בקראם דברי אלה יתורו בלבם לאמר: צדק בעל המאמר הזה, שמן הראוי ויצק אל פיו, יען השכיל לדבר בנוגע למעמד ישראל אשר ברע הוא. אך יודע אני ג''כ את אשר יאמרו בפיהם. כי לא נפלא ממני תמהונם. יאמרו אמור: צחוק עושה לנו האיש הזה. מה נעשה לרחמנו. אשר מסורת אבותינו היא בידינו? הלא בגלות אנחנו ויאי עניותא לישראל. אבל בגלל זה שמן יהיה חלקנו בעולם הבא ומה לנו ולדבריו? על זה אענה. שלא אחפוץ להתוכח עמהם אודות ,,החלק'' בעולם הבא, כי לא יאמינו לדברי, אף כי נכונים יהיו כשמש בצהרים ולא נבא לעמק השוה לעולם, כי מי יעמוד לפני מתעקש? וזכר אנכי המהלוקת שפרצה במחנה ישראל בעת הופיעה העהקת בה''ק מעגרעלסזאהן בשפת אשכנז ויפרד העם לשתי מחנות אלה מהללים ואלה מחללים. ויהי הריב הולך וגדל עד למאוד וישאל איש את רעהו לפי תומו ,,ומה זה קול הצעקה''? מה עול מצאתם בהעתקה? ויתרד האיש חברו ויבהל ויקרא בקול: הגם אחה תחפוץ להיות לגוי? הלא זאת היא העהקת משה כרעסכער ימ''ש (משה בן מנחם מרשטוי) בראשית שמאדיך, ברא שמאדיך, אלהים שמאדיך וגומר ער לעיני כל ישראל. הרי לך שבוכוחים לא נוכל להם ולכן בחרתי לי דרך אהרת והוא להראות להם המונחם ממעמדם הגופני והדרך הנכונה להטיב מצבם והוא, רק ע''י ההקרבותם אל העמים אחיהם תחת רגל המשיח, למען תפול החומה המבדלת ואו שלום יהיה על ישראל ושמו יהיה לברכה. ואם תאמר, ועם ישראל מה תהיה עליו? הלא בהתבוללו עם העמים יאבד שמו וזכרו יכוף מקרב הארץ?

(ההשובה לזה בחוברות הבאות)

ישועת ישראל

מאת הג''ר

(ימשך מחוברת ד') נשמרה נא את הרין, ואת ד' במשפט נגביה. חסא חסא ישראל, ע''כ יגענו ולא הוכח לנו. כמה פעמים רציתי לקבץ את בני ציון וירושלים כהרנגולת המקבצת את אפרוחיה תחת כנפיה ולא אבו שמוע, יאמר

ד'. לכן הנה הבית יעוב שמם עד היום הזה. לכי יתר ממקומי וידי הרעך, העט יפול מבין אצבעותי לעין המשפט הזה. אבל הציר, צור ישראל ומאלו, תמים פעלו וכל דרכיו משפט. לריק ניגע ולבהלה נלד, אם מבלעדי ד' נעשה, את פי תורתו לא נשאל. הן פעמים רבות נמו גבורי חיל ואריתי כח למרות את פי ד' ולעשות דבר, אשר הוא לא צוה, הכי עלה בידם? יוליאן המומר מלך רומא, * מלך אדיר וחזק היה, ויאמר לחדש ולבנות את הבית ולהקימו על הלו על אף המאמינים במשיח בימים ההם, הכי לא רפו ידיו מהרה? גם ידי אבותנו הבונים, אשר עזרו על ידו, רפו, ומאומה לא עשה אז. כי מי זה אמר והתי, ארוני לא צוה? גם ידינו תרפינה מעשות דבר, אם ד' לא צוה. עלינו לשוב אל ד' בראשונה ולשמוע בקולו, ואן נשכיל ואן נצליח. נביא כמשה חקים לנו ד', מקרב אחינו הקיטו, ויצו אותנו לשמוע אל דברי הנביא הזה, והאיש אשר לא ישמע אליו, ד' ידרוש מעמו. הנסיון עוד להיות ממרים את פי ד'? אם ככה נעשה, דברנו לא יקום ולא יהיה ומחשבתנו לא תצלה. ישוע מנצרת הוא המשיח, והבית יעוב שמם, עד אשר קרא יקרא עמנו ,,ברוך המשיח הבא בשם ד''. נחפשה־נא דרכנו ונחקורה. אם כדברי המכחשים במשיח־אלהי־יעקב כן הוא, אם ישוע מנצרת היה באמת הועה ומתעה, ולא היה נביא אמת, שלוח משמים, ונביא כמשה: א''כ דבר את אשר ד' לא צוהו ויהי מגרף את ד', באמת על נפשו, אשר בן־האלהים הוא, ואבותינו המיבו מאור בעשותם בו שפטים נוראים, כי כן צוהה עלינו ההורה (דברים י''ה: כ'') אך מדוע שפך ד' כל חמתו על עמו אז''כ? מדוע לא ארכו ימי שבתנו בארץ אחרי מות ישוע? מה החמא הגדול אשר חמאנו? כי נתנה ארצנו בידי זרים ותהי לשמה ושאיה, להרס ומשסה. הבית נחרב ואבותינו הלכו שבי לפני צר. מה ואת ועל מה ואת? השופט כל הארץ לא יעשה משפט? חלילה! חלילה! אל אמונה הוא ואין עול בו, צדיק וישר הוא. אבל חמא חמאו אבותינו בהמיתם נפש צדיק. כי דבר ד'

* יוליאן היה בן קנשטנטס אחי קנשטנטינוס הגדול. והוא היה האחד והאחרון ממשפחת קנשטנטינוס בימיו. נולד בשנת של''א לשנות ישועה, ויהי בעל כשרונות טובים ויאהב לחקור ולדרוש בסופלא ממנו ובמכוסה מלפניו, ויכתוב ספרים רבים. בשנת ש''כ המליכוהו על ממלכת־רומא. אבל כח מלך לא היה לו עד מות בן קנשטנטינוס בשנת שס''א, ולכן רק כעשרים חדשים מלך, כי נפל במלחמה בשנת שס''ג לשנות המשיח וימת. חב החקר הוליכהו שולל. הוא אהב את עמנו עם ישראל ויראם יתר אהבה. וילך בדרך כורש לחת עור לישראל לבנות הבית. אבל לפתע פתאום פתחה הארץ את פיה ותרק אש גפרית ובהתחלחלה החפיץ החמר, הבונים ועושים במלאכה אבדו חייהם, וכל העבודה היתה לאין. ועד חיום לא נראה דבר כיום ההוא. חכמי קוותת העתים רבו לחקור אחרי המופת ההוא, אשר הראה ד' אז, אבל לא פתרוהו שר למרי. (ראה שלשלת הקבלה צ ד ק''ט במהדורה ישנה; צמח־דוד חלק ב' ועוד.)

בפי ישוע היה. הוא הנביא כמשה. אך אבותינו לא שמעו אליו, ולכן דרוש דרש ד' את דמו מידי אבותינו בארבעה שפטיו הרעים, למען ישובו אליו ובמשיחו יאמינו, אשר נתן למות נפשו, להחזות את כל המאמינים בו, ולשום להם שארית בארץ החיים. אך לשוא הפליא את מכוחם — מוסר לא לקחו. ויוסיפו הלוך עמו בקרי ויאמרו: מה ישוע, כי נעברנו וכן־דוד ויושיענו? כי לא ידעו ולא הבינו, אשר המשיח נתן נפשו כפר נפשות בני אדם, לכלה הפשע ולהתם חטאות ולהביא צדק עולמים. ע"כ יסרם ד' שבע כחמאותיהם, ויפורם לכל ארבע ריחות השמים, ויהנם למשל ולשנינה בגוים ולמנוד ראש בלאומים. אוי ואבוי! כי בושה תכסה פנינו, וקללן הוא חלקנו עד היום הזה. העמים והגוים, אשר מלפנים עבדו לצבא השמים ממעל ולחיתו ארץ מתחת, הולכים לנוגה אור המשיח ותורת אמת, תורת אהבה וחסד, תורה המרות והמגר, בפיהם. אך עיני ישראל כבדו מראות אור המשיח כי טוב. וכעורים מגששים קיר, כן אנחנו בני ישראל עור.

לוא שמו אחינו בני ישראל לבם לשאול: מדוע יעשה לנו ד' ככה? מה חרי האף הגדול הזה? מדוע יעשן אפו בע מו, עם סגולתו מקדם, ובנחלתו יתעבר? מדוע ישבו כל העמים שלוים ושקטים באין מחריד, מלביהם מהם יצאו ומושליהם מקרבם, ורק עלינו ישפוך כל חמתו? — הלא נעבוד את ד' ואת תורתו נשמור, וכל אשר צונו נעשה. ומדוע איפוא יפליא את מכותינו? אין זאת כי"א מדרך אטת סרנו, ונטוש את תורת ד' אלהינו, ולכן נמשנו גם הוא, ויתננו בידי אויבינו. כי ישוע מנצרת הוא המשיח, ואבותינו, אשר דקרוהו, חטאו חטאה גדולה. הלא עין בעין נראה. כי למן היום, אשר מרו בו אבותינו ובדרכיו לא אבו הלוך היינו בכל רע, בית קדשינו והפארתנו היה לשרפה, ארצנו חרבה ושוממה ועירנו תל־עולם, ואנחנו — הה! בכל קצות תבל נרחנו, על צואריגו נרדפנו וערנה לא הונח לנו. לא כן חלק אחינו, שארית הפלטה, אשר נמלטו ממחננו אל מחנה המשיח. כי הוא, הוא למקלט למו מאז שמו בו מבטחם. הוא היא מעוזם והוא הוא משגבם. דברי ימי עמנו, מיום המשיח נראה בכבודו עלי ארץ עד היום הזה, הם לאות נאמן. אמנם ברורות הראשונים לשנות־ישועה שתו תלמידי ישוע את כוס התרעלה עד הקובעת מידי אבותינו אחיהם ומידי הגוים, אשר נכרים היו למו. אבל לאם לאם סלו למו מסלה במקומות, אשר יושביהם היו עובדי אלילים, נתעבים ונאלחים מכל חלאה, מקטרים ומזבחים למלכת השמים, לכוכבים ומזרות וגם לחיתו ארץ ובהמות שדה. במקומות ההם הרבו אנשי המשיח לעשות טוב וחסד. כי הרפו נפשם שם ויבשרו בשורת השלום והאמת, ויושבי המקומות ההם, הטו אזנם לשמוע, ותגעל נפשם בתעתועיהם, אשר היו להם מלפנים, וישליכו השקוצים מבהיהם, ויאמינו בד' ובבנו יחידו ישוע המשיח אדוננו. ותמורת הטובה, אשר תלמידי המשיח עשו לגויי הארצות ההן, נהלו כבוד גדול ותודה רבה, ויהיו למורי דרך לעמים רבים, להוסר את הגוים, אשר לא ממעי יהודה יצאו, את דרכי ד'

[illegible] ולהבינם האמונה ורכיה ומצותיה, אשר אם יעשה האדם אותן וחי בהן, זויי נצח בעוה"ב. וכן האירו אלה מאחב"י, אשר האמינו במשיח, את פני ל יושבי תבל. כי מבשורת האור, אשר במשיח הוא, כל חכמה לכל יושבי־ הארץ באה. מיום יצא אור המשיח בתבל, חכמו בני אדם לחקור, להבין ילדעת דרכי ד', אשר הטביע בלב כל הבריאה, ויחדרו את מסתריה. עלו עד גבי שחקים וירדו התומות, ויעשו להם משקל ופלס, את הכוכבים קראי בשמיה, וימודו את חוג מהלכם, נתני לרוח־הקיטור במים דרך, ובטן האדמה קרעו ויחפשי את מטמוני אוצרותיה ויוציאו כסף, והב, אבני חפץ וכל מיני מחצב, ויצלחו העמים, אשר למשמעת ישוע סרים, חיי עונג ועושר חייהם, ברכת ד' אהם בבית ובשדה, בקרם וצאנם ירבין, בניהם ובנותיהם בשחילי זית סביב לביתם, כנטיעים מגודלים בקרן־בן־שמן. גם לא צרה עינם באחרים, ומדת החמלה בלבם. כי יחמלו על העמים הפראים, אשר פרועים לשמצה הם במעללים ורים ורעים, ואשר בשר אדם לבהמת למו ובדם אנוש יהו צמאונם, יחמלו כל איש ההולך חושך ולא אור. הם, אשר נרפאו בשתותם ממעיני הישועה ובקטותם תרופת צרי־גלעד, יאורו שארית כח להושיט התרופה הזאת לכל העמים, אשר עודם מוכי־חולי הם, ואשר לא מצאו התרופה עד־היום־הזה. ממיטב כספם וזהבם יעניקו למבשרים נאמנים, אשר שמים נפשם בכפם והולכים לארצות נכריות, בים רחוקים וקצוי חבל, לבשר שם בשורת הגאולה, בשורת האור המאיר לכל יושבי הבל. ואנחנו הה! הלוך והסור אנחנו הולכים, אין אור להאיר את חשכת ימינו, ואין גחלת לחמם לבבנו הקר מני הקרח, אשר צורותינו הפילו עלינו. חכמת סופרינו תסרח, וההורה, תורת הרבנים, אשר רבות סבלנו בעבורה, למען הקים לה מגדל כמו רמים, הולכת הלוך חסור גם היא מיום ליום. אין מחזיק בן תרנה ואין עומד בפרץ. ולאומנו — איהו? מפוצץ הוא לרסיסים. בניגו נתונים הם לעמים אחרים ובילדי נכרים ישפיקו, ובנותינו מקטרות לאלילי הדור ועינינו רואות וכלות ואין לאל ידינו להשיבן אלינו, ובכ"ז לא שב אף ד' מאתנו ועור ירו נסויה עלינו. כי כצאן ההרגה נחשבנו בעיני העמים, ובשאם בנפש מביטים הם עלינו, כמו חרפת אדם ובזוי עם היינו. הלא דבר הוא! -- לוא כן שאלו אחינו בני ישראל, אולי מצאו חפתרון. אבל ישראל לא כן יחשוב ולבבו לא כן ירמה.

(ימשך עוד בחוברות הבאות)

והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עומד לנס עמים אליו גוים ידרושו והיתה מנחתו כבוד. (ישעיהו י"א: י')

ואני אומר כי ישוע המשיח היה למשרת בני המילה למען אמת האלהים לקים את ההבטחות אשר לאבות. והגוים המה יכברו את האלהים למען רחמיו ככתוב כי על כן אודך בגוים וכו'. ואלהי התקוה הוא ימלא אתכם כל שמחה ושלום באמונה וכו'. (אל הרומים ט"ו: ח' — י"ד)

„תשובות לרב מ״ג"

החסר והשלום אל כבוד . . . רב מ״ג בכפר יעקב אשר בארץ פגי־היער!

אודה ולא אבוש, אשר עיני ידרו רמעות בקראי את אגרתך האהבה, הערוכה לי בצוף העתים לפי דבריך. בביתי על גודל בני עמנו היושבים בארץ פגי־היער, אשר עוד ימים לא רבים ונרם ידעך. כי זקנת שבת וכחותיך יעובך, ואם תחלשו ואת העמק, עמק־בכאים, הוה העוב, כי לשמי מרום תשאך נפשך, איה שוקל הבר אמת, איה סופר מהיר בתורת ד׳ אשר יבא לשרת התחיך? אם אתה בקנר ואבי־אור תכבה, מי יאיר לבני ארצך, אשר .ויבם עור כנפלים לא חזו שמש ולא כנפילים, אשר רוב חכמתם התעה אותם. מאו שמעך שמעתי אהבתיך, כברתיך בלבי ובפי, כי מוקיר אני כל דורשי חושיה. מאור שמח לבי על הבבור אשר שמת עלי. הריטותני מאוד, החכם הישיש הנכבד! וכמעט נפחת כי רוח־גאוה, כי לא האמנתי כי אקרא דברי עמך „האמת אומר כי ככף נבדד לשונך, ככם על שפתיך כו׳ כו׳״. כה דברת אלי באגרתך. ואני קטונתי בכל הכבוד הזה. ואף כי לא ניקר אנכי ולא בולם שקמים, אבל גם בין אתים ופגי היער לא גולתי. איש קטן־ערך אני, עפר ואפר, ואשר עשי כותב, מתנת אלהים הוא. ולא בכחי אני עושה. אך שמחתי נהפכה לי לתוגה, בשמעי כי איש נענה ונרכא אתה עהה ואותיתיך ראיתי. כי לולא בא עליך ציק־העתים, כי אז לא היתה אגרתך בלולה תבלול כוה. הה! איכה יועם והבך איכה ישנא הכתם היקר. אתה ה ג ר ו ל בבית ישראל, אשר עיר בימי האביב (אשר בא לגלי־ציון ושכניה הראית את עצם ידך, כי אז גדולות עשית ומתנת־יה היית לעמך, איך נהפכת היום?! סלח לי ככמאי את דברי האחרונים האלה. כי כן צורתך באגרתך. תדבר אלי דבר אהבה וברכה, אך תברך ותקלל גם יחד, תנשק ועל הלחי תכה ברגע אחד. הלא טוב היה לך למנוע מכבר אותי, גם ברך לא תברכני, גם קוב לא תקבני. למה תראה לי מופת נאמן, אשר שנאת־חנם לקחה את לבב כל אוהב״, וגם איש מהולל כמוך, אשר תורת אהבת חסד למרת, לא ינקה? אך חלילה לך מחשוב, אשר כבודך יפול בעיני ע״י מעשיך אלה. אהבתיך כברתיך מאז, וגם עתה לא אחדל מאהוב אותך. כי באהבה בהרה נפשי. ואם אתה תמאסני ותסיע את זה (לפי מררש רש״י) משרשי, אני לא אמאסך, כי אחי אתה אם תאבה ואם תחדל. אך למה אכביר מלים, עתה אסורה נא לשאלותיך, ואראה נא אילי אמצא פתרון להן. האמת אומר, אשר רבים הדברים להשיב על כל שאלותיך אלה, אך אעשה כפי יד ד׳ הטובה עלי, לבל אלאה בדברים לא אותך ולא קורא אחר.

א) „אם האמונה בעצם נשגב נעלה על כל יציר הכרחית היא, אם לקבוץ המרינו או גם לקיום העולם כיהוע לכל משכיל אל דבר אמה, ומצותיו ותורותיו, אשר האציל זה הנעלה מכל ע״י מחוקקו, ופקודותיו לבני אדם בחר לו לסגולתו, קורש יהיה להם: הנה מה עול נמצא בדת משה וישראל ובתורתו לקחת העורה

המובה ממנה? אם לא, הנה זאת התורה תורת משה אם כי זקנה מאור שנות אלפים, בכ״ז בחדשה היא, לא כתתה עינה ולא שנתה מעמה וכבלה נאה וחכירה שרורה ונקיה כלילת יופי ויעלת חן, אשר גם חכמי הנצרים המובים והישרים בלבותם יכבדוה ויסלסלוה וכבוד זיקר לה יתנו ומה עוד לרת אחר ותורה חדשה?״ — אלה הם דבריך כלה במלה בשאלתך הראשונה, לא שניתי אף אות. ומה אשיב לך אחי אהובי? — חלומות הלמת ואינך יודע מה הם. ויחזיים ראית מרחוק והחשוב כי המון צבא רב בא לנגדך. צל הרים אתה רואה כהרים. איה ראית או שמעת, אשר תורת משה הרחקתי מעלי? הלא כמוך כמוני. גם אני אוהב את התורה הואת, אשר שם משה לפני בנ״י. ערכה גדול בעיני מכל סגולות התבל, והנני נכון להגיש חייתי למסיתים בעבורה. יודע אני ערכה ויעיני תחזינה יפיה והדרה, כי חדשה בשר נעוריה עלי ובה ישוע המשיח, הבא לחדש ולהקים הברית, ברית ד׳, ההרוסה בידי בני אדם. תורת משה היא תורת הברית (ראה שמות ל״ר: כ״ז) כי ברית כרת ד׳ את עמו ישראל ויכתוב על הלוחות לוחות העדות, את דברי הברית עשרת הדברים. אך השמרו בנ״י את הברית הברוחה הואת? מרו ויעציבו את רוח קדשו ולא אבו בבריתו הלוך, לכן שלח ד׳ את משיחו לחדש את בריתו ולאסוף כל אשר בשם אנוש יקרא, למען תהיה תורת הברית ליעלת חן כלולה ביפיה, ולמען כל יושבי תבל יראו באורה את כל כבוד אלהים. אבל אלכדך נא במהמורות אשר הפלת עלי. משפט הרצת, אשר להאמין בעצם נשגב יושב עליון ומנהל כל יצוריו, היא תחבילה טובה לחזק מוסרות חיי־החברה, להקים סדרי־התבל ולהעמיד משטר נכון בקבוץ בני אדם. ולבן שאלת, מה עול מצאני בדת משה, הלא גם היא למטרה הואת כוננה. אבל אם כדבריך כן הוא, הלא על פי משפטך זה חיבת את ראשי בני ישראל לעמים. כי מהרכי שלום הם. העמים אומרים להקים טובת החברה ולבנות שלום אמת ע״י דת האמונה בגאולה, אשר גאל ישוע המשיח ברמו את כל אשר בשם אדם יקרא. ואם כל אנשי התבל והמדינות יכתבו ירם לברית ישיע, אשר ד׳ אבינו בשמים כרת את בני אדם על ידו, יבואו הימים, אשר חוזה ישעיהו הנביא לפני וה כ״ו מאות בשנים, אשר לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר ד׳ והארץ תמלא דעה במים לים מכסים. ואותות המעשה מראים העמים. כי בכל מקום אשר בשורת המשיח הגיעה, שם אורה ושמחה, ששון ויקר. בכל קצוי ארץ יאיים רחוקים, בכל מקום אשר אור נוגה ישועת ישוע מגיע, שם אור חיים ושלום מגיה. ולולא הקשי אהב״י בארצות הגוים האלה את ערפם, ויטליכו את ישוע למלכם משיחם וגואלם, ויהיו לעם אחד מאמינים ביהוה אחד ובמשיחו אחד, כי עתה היה שם ישראל מפואר בעמים, וכל הגוים נתנו כבוד והפארה לו, וישראל היה לאור כל הגוים, אשר לא ידעו עוד את ד׳ ואת דברו. אבל אהב״י פונים עורף לכל העמים האלה, אשר בקרבם הם יושבים. ושלום אמת יהרס. ואם על פי משפטך ישפטו אוי לנו ואבוי לנו. במשפט קשה כוה מי יעמוד? — אבל לא כמשפטך כן הוא. לא ואת היא האמונה ולא זאת היא המונתה שר״ל במכתביו האחרונים, אשר כתב בימי

„אורח צדקה" מאת בן־ציבי, ארעסטא תרל"ח

בבקרי את ספר „משלי־ישכר" אמרתי בלבי, עתה עת מצא לדבר דבר על אודות הספר הזה. כי גם הספר הזה הוא ספר משלי חכמה ואמרי דעת־החיים. ואמרתי מה נעמו, כי בכתה ובנועם יזולון ללב הקורא ואת נפש ההוגה בהם יחיה. חותם הכוונת הסופר נראה גם בספר הזה. במסות החיים, אשר נסיתי אני, ראיתי אשר מוה לא ימלם כל איש. מדברי פי איש תלמד מה מעשהו, וממשליו, אשר ימשל לך, הקיר מה מלאכתו. החיים כמשל משליו — ממחטו, והעושה־טנעלים — ממרצע וממנעלים, הסופר ישא משליו — מעט־סופר ומספרים וכו'. וכן כל איש אחה. בעל משלי־ישכר לקח משליו ממסחר, והסופר אשר לפנינו הוא רופא־אמן ומורה־צדק ואמונה. לכן ישאו משליו הוחם משמרתו בחיים. אותות הספר מעידים, אשר חכם בן־ציבי במלאכת הנרזה. כי דרך ומרה יש לספרו. הסופר חלק את ספרו לשני חלקים, לחלק ראשון יש ששה ספרים, ולחלק שני חמשה ספרים, ולכל ספר וספר יש כמה פרקים. כל הבנין עולה מלמטה למעלה ומרים את ראשו להפארה. הלבנים דבוקות ואחוזות אשה ברעותה, והמחלקות בהן נראות לכל עין־רואה. בין מחלקה ומחלקה יש דבק טוב, וכל עין־שופט־מישרים רואה, אשר כל לבנה ולבנה וכל מחלקה ומחלקה במקומה עומדה. מה נמלצו דבריו בפתח־דבריו „בכל מקום, אשר השמש יתן נגהו, ורוח ינשב, ובכל מקום תמצא אזן קשבת להקשיב, ושכל להבין, שמה תתני יד ללקחי מוסר, והאמת תשמע והבבר, למען ירעו דרכי החיים" (פסוק ג') טובה עצתו ואת. בכל מקום, אשר אוהבי האמת ומכבדיה רבו, שם ירעו דרכי החיים. ומי יתן, אשר בסחנה העברים ירבון אוהבי אמת וכל שנאת חנם, שנאה נכריה, תסור ממנו! כי במקום אמת אין מקום לשנאה נכריה. האמת תורה דרך אהבה ואמונה, דרך ידידות ואחוה, ואלה הם מוסדות החיים. אך לא עלי לדבר עתה, אתנה נא את פי הסופר לדבר. „רושי אחרי מחסוריך ופנה אל סביבותיך והגידה לפניך חובת האדם על הארץ ואז תישר לכת" „התבונן בן־אדם וכו'. אל תצער צער שום תבחן את אחריתו" אף כי דברי מוסר אלה מצלצלים באזנינו יום יום, עוד לא למדנו לשום רסן לרעיונות לבנו. ומה תכמנו, לוא בחבנו על מוזזות בתינו „התבונן בן־אדם. דרוש אל מחסוריך וכו'. אל תצער צער וכו'". אבל נשוא נא אזינו לשמוע מה בפיו על אזרות העניו. „העני לא יבטח בחכמתו, ישקל עצת רעתו וגמול טוב ישלם לו וכו'". „דברי העני יוהירו את האמת וכו'". ולעיתתו „ראיתי איש־ריק, ואל דרכי בער התבוננתי, וחנה ערים לבושו, ועל גפי מרומי קרת יצער; בחשון מתגשא, בעיניו יקרץ וכל עצמותיו תאמרנה הגני. הנו תורה, כי אין על עפר משלי. הכמתי עדיי ושכלי גאותי. וכו'. וכו'. לקול חנפיו יצהל ואך תהלתו יאהב תמיד לשמוע. הנה עודנו מטהר לבליע החטפה, והחנף כבר אבלו

בכל פה", אבל מה יתן ומה יוסיף לנו הספר הזה?, תאמר אתה הקורא הנעים, הלא אין כל חדש בו. כל ארחות החיים, אשר הוא מתאר לעינינו, כבר נודעו לי. עוד בימי נעורי שמעתי אמרי מוכר באלה — אבל לאם לי הקורא היקר. דברי־אמת חדשים הם לבקרים, כי יחדשו כנשרים נעוריהם יום יום. ומה טוב לנו לזכור אותם כל רגע ורגע בחיינו. כי ימינו קצרים מאוד וכצל יחלופו. הרגע הוא לנו, כי העבר אבד ואיננו, והרגעים הבאים עודם ברחם העתיד, לכן עלינו לרעת ערך החיים. גם דוד המע"ה התפלל „למנות ימינו כן הודע ונביא לבב חכמה" ומשלי־זכרון ואמרי־שפר כאלה הם המטה, אשר עליו נכל השען בלכתנו בדרך בעמק החיים הזה. ומשלי בן־ציבי הם אמרי שפר באמת. כי תעופת המליצה תרים את הקורא למרומי ההגיון, וממרומים יביט אל פני־החיים, ואל תוכם יראה, ואת תכונתם ידע, ואז ייטב לו כל הימים. הספר הזה ישכיל כינה לעתים, להבין דרכי בני־האדם, חייהם, קנייניהם ותשוקותיהם, דרכי־חיי־משפחה ודרכי חיי החברה בחברה, וברכה רבה בו. לא אלאך, הקורא הנעים, עוד, רק אומר לך, קרא־נא את דבריו בשום שכל ולב מבין וקחה־נא אמריו ללבך ואז תאמר עליו את אשר אמר הוא בספר החמשי. (פרק ג' פסוק י"ד) מספרו „מי אשר האיש המבורך בכל, אמנם אשריהו אם ברכה הוא לכל" —

ל.

„ספר מורה דרך אל מלכות השמים" מאת
הרשון אליעזר באסין, ההכם ברפואות.
ערינבורנה תרמ"ן

שם הספר מעיד על תוכן הסופר. החכם אליעזר הספר היא מלומד ברפואות. אך בן־ישראל הוא ומימי ילדותו חונך על ברכי התורה והמצוה, לכן עשה גם הוא בבן־ציבי ובאחרים, ויפן את לבו לנגעי הנפש, להביא מזור ותרופה לנפש המטומאה בחלאת החטא, ויהי למורה דרך האמת ולמבין־שמועת־האמונה. ובשנת תרמ"א היה בעיר יאסי וישא משא דבר ד' בכל שבת ושבת, ויצאו חמשת המאמרים האלה. טובים הם דבריו ובהשבל ודעת הם נאמרים. המאמר הראשון היא באור הקרבנות ודם הברית, השני הוא באור הכתובים בירמיה ל"א: ל"א־ל"ד, השלישי מענין המשיח וכו' וכו': וכולם דברים נכבדים מאוד, והקורא בהם יתענג מאוד מאוד. כי אליעזר הסופר יבאר דבריו על פי כתבי הקדש, תלמוד ומדרש, ספרי הזהר והקבלה וכו'. והנה רבים נסו להשען על אמרי התלמוד והמדרש, אך כל הקורא דבריהם מכיר, אשר דים הם להתלמוד, ואשר התלמוד וכו' זר הוא למו. לא כן עם הסופר הזה. הקורא דבריו ישמע קול את מדבר אל אחים, קול עברי, אשר גודל על ברכי התלמוד, מדבר אל אחיו העברים, המגודלים על ברכי מלמדי התלמוד גם הם. מה מאוד לזרא הם בעיני דברי אלה המדברים לאחב", כמו לוא ממעי הגיים האחרים יצאו והם

באמת בני עמנו היו. לא כן הסופר הזה. הסופר אליעזר אוהב את עמו יתר אהבה. ושאר רוח לו. כי אסף הרבה חכמה ודעת בספרי ישראל. ספרי התלמוד ונושאי כליו, ספרי הקבלה והסור כולם פתוחים לפניו. ומאשר שאב מהם הוא משקה את אחיו הקוראים את ספרו. עונג רב השקה הסופר בספרו זה גם אותי. — גם הכבן אסבין עמו במחשבתו, אשר הפרושים בימי ישוע היו לרוב, פרושים צבועים הנפים, אשר חמסו ויגזלו בחנופה ויעשו עול ואון. כי לולא היו כן, לא הוכיח ישוע חמאתם על פניהם. אבל גם חמא הסופר אוכיח על פניו. מדוע לא שמר הסופר הזה את הלכות דרכי הלשון? מדוע לא נוהר לדבר צחות, לכתוב שפה נעימה ובהירה, לדי חוקי שפת עבר? הזהר בלשונך. כי חיים ביד שפה צחה. ואם תאבה להיות לברכה לרעך, תן לו תפותי והב במשביות כסף, הגיונות טובים בשפת תפארת. הגיונות הסופר אליעזר הם תפותי והב, ותפלתי היא, אשר ד' יברכנו ויוסף לנו סופרים נאמנים כמוהו, סופרי ישראל באמת, אשר כל מעשיהם יעידון ויגידון, כי הם מזרע ברך ד'.

ל.

„ויאס ואגען דיע ראבינער איבער משיח"

פאן ד' לאנדסמאן 1888 פערלאג דעס פערפאסערס.

הסופר הזה כבר הי"ל ב' ספריב קמנים, ואני בקרתים בחוברות ב' וג' מהעדות. הספר הקטן הזה הוא כמו ב' אחיו הבכורים לו, ולכן אך למותר הוא לכמר עוד. כל ספרי הסופר הזה, הם ממין אחד, ומספר ספריו עולה לשלשה־עשר. ואם יחפוץ הקורא בהם, יואל אך לכתוב לסופר ויצאו הספרים אליו חנם אין כסף, כי המחבר שש מאוד לתתם לקוראים. ומעשהו זה הוא תשובה עצומה למבקרים, אשר בקרו את דברי ויאמרו, אשר נושא פנים אני, כי הללתי את הסופר הזה תהלת שוא. אבל לא כן הוא. אין משא פנים פה. כי מה לי, אם כבר קדמוהו אחרים, והוא לקט אחריהם? הוא מתאמץ לעשיתם לקנין העם, ולכן אביר לו טובתו. הקורא היקר! אם רצתה נפשך בספריו, כתוב אליו אל 95 Ave D, New York City

ל.

ה„עדות" תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרעד־צענטרע.

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Die „Eduth" erscheint monatlich fur den Preis:

America.....35c.

Ausland .....50c.

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,
Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

עדות לישראל

מכ"ע עברי.

מעיר ע"י התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ואברהה בעדותיך נגד מלכים
והורה שם בישראל. (תהלים עח: ה.) ולא אבוש. (שם, קיט: מו.)

Vol. I. No. 7. ALFRED CENTRE, N. Y. יסן ההרמ"ה

אל הקוראים החביבים במחנה העברים הערות אומרת.

סלחו לי, אם הפעם אחרו פעמי; כי הליפות הלאות עברו עלי. יפ"ה סיפרנו, אשר עבד עבודת מסדר, עזב את עבודתו, והנהו הולך לארץ גליציה לעבור עבודת בשורת־האמת. וידי העורך רפו גם כן, כי רפה־כח הוא ואין אונים לו. אבל בטחוני בר" כי יתן לי מסדר, אשר פי שנים יהיה בכחו, ואת העורך ישיב לאיתנו וידיו יחזק. ואני אוסיפה לבא לבתיכם בכל חודש וחודש, כאשר נדרתי. גם יתר תקוה לי עתה, אשר ד' יתן לי משאלותי, להראות לפניכם פעמים בכל חודש. רבו חסדי אל עמדי. יהי שמו מבורך לעולם. אמן.

את אחי אני מבקש מאז. ועתה כאשר ד הרבה להיטיב עמדי ויקם את יפ"ה סופרנו מחליו, אשר חלה ע"י עבודתו, עבודת מסדר, ויתן לו יתר חן וחסד ללכת לעבוד עבודה רמה מעבודת מסדר, עבודה, אשר אליה כלתה נפשו מיום מצא את האמת והדרך והחיים, הנני מפיל התנתי לפניכם האחים הנאמנים, לקדם פני אחינו יפ"ה בפנים יפים, בפני שמחה ואהבה. חזקו נא ידים רפות וברכים כושלות אמצו. יפ"ה עודנו רפה־כח ובנין גוו לא־איתן. אם אחים אתם, הראו נא אות־אחים־נאמנים. איננו חפץ נדבת־כסף, רק אהבתכם בלי שפת חלקות. אספוהו נא אל בתיכם, אם יאלץ לגור במחניכם יום או ימים, ויהי נא לכם כאח, בשר מבשרכם ועצם מעצמכם.

וביתר עוז הנני קורא אליכם אחי בארץ־גליציה. הנה כשאול הקדוש גם אני אתפאר עליכם, כי אנכי הולדתי אתכם ע״י הבשורה וע״כ אני דורש מכם, כי יבא יפ״ה, הנוהו לשבת בתוככם בכלי פחד, כי מלאכת ד׳ הוא הולך לעשות, כמוהו כמוני. ובעבור זאת הנני שולח אותו להזכיר לפניכם את ארחות הבשורה, למען תבנו וכסלע חזק תעמודו. התחברו נא לעמור לימינו. שקדו, התאוששו ועשו חיל. וכל מעשיכם, עשו מאהבה. — ל...

בשורה מעציבת נפש בפי המכ״ע נס־ישראל. עשרת אלפים מכנ״י גורשו מעיר אודיסא ברוסיה והנם הולכים לארצותם ארצות אמיריקה. מה יעשו האנשים האלה פה? —

המכ״הע ההוא מודיע ג׳כ, אשר בנ״י מעירנו דואגים לאחב״י הבאים מארצות אחריות לחוף עירנו נו־יארק, אך שוא כל עזרת איש. אם ד׳ לא ישמר יצידף, שוא שקדו בעלי־חסד־וצדקה מעירנו. כל טובתם וחסדם אך בכגד עדים הם. כי הפקיר, אשר הפקידו הם לשמור את הגולים והנדחים מאסון ורעה, מוסיף להבות את הגולים האומללים מכה על מכה צרה על צרה. לבי קרוע ונשבר בראותי את הרעה, אשר הוא עושה לאומללים האלה, אך קצרה ידי מפדות ואין בכחי להושיע. ולא פעם אחת קראתי בלבבי מעוצר יגון וכאב על פי חז״ל, ,,אחב״י שבעיר נו־יארק! קחו טובתכם והוציאוה והשליכוה היאורה. כי מובחכם היתה לקללה. הרעותם לעם הזה. אל תתהללו במחת שקר, למה שלחתם עבד, אשר את אחיו לא ירחם, ועל אומללים לא יחום?

מעיר ״בירת ארצות רוסיה באה הבשורה המעציבה, אשר שקעה שמש הסופר הגדול באחיו יהודה אריה בן יוסף לעוואנדא. כ״ג לחדש אדר עוב את החיים. הוא היה סופר מהיר בעל כשרונות מאוד נעלים. לב יהודי היה לבו בכל ימי חייו, ויקדש כל ימיו לעבודה לטובת עמנו. ספריו, אשר כתב רבים הם, וכולם צמחו על אדמת בית ישראל, כי חיי עמנו היו לנגד עיני הסופר תמיד. נולד בשנת ה׳תק״צה בעיר מינסק ברוסיה, בהיותו בן י״ט יצא מבית־הספר־־ לרבנים בעיר ווילנא. ויהי איש גדול בישראל. אברה גדולה אבדט, ורק זה ינחמנו, יהודה אריה המכונה קנטור. כי ביהודה־בן־יוסף כחו בעמו. מי יתן ושר קנטור שירת־אהבה, וחדל ישראל לשנוא אחיו, אשר לא יוכל בדרכיו הלוך.

מכתבים מרוסיה

אחינו הנכבד במשיח!

בהיותי בירושלים הקדושה ראיתי שם את המודעה, אשר שלחת על פני הבל חוצה להודיע ע״ד הערות והמטרה אשר שמה לה. ומאז נכספה וגם כלחה נפשי ליום הראות פניה לבני ישראל. כי זה כביר אמרתי בלבי: מי יתן ויצא לאור מ״עבשפתנו הקדושה, אשר אמונת ישוע משיחנו מדבר מתוך גרונו, ואהבת אמת לעמנו תהיה אוור חלציו, וירים כשופר קולו להגיד לבני עמנו פשעם וגם בחשם בד׳, אשר מראש ומקדם הנבניה ע״י נביאיו הקדושים, כי ישלח לנו את ישוע משיחנו, ובו * ישוע ישראל תשועת עולמים. והנה בא אלי ידידי אחינו במשיה, הרופא המהולל הדר׳ אלטהויזן,והראה לי את בנך, כי גיצר גם גולד, ויהי לאיש וכגביר ירוץ אורח, לספר כבוד משיחנו ותפארתו, וכי גם בכל הארץ יצא קוו ובקצה הבל מליו. אמרתי האח! מה שאותה נפשי ראתה עיני עתה! תודות כשטף פרצו לבבנו לאל חי שהחיונו וקימנו לזמן הזה. אין להאר בחרט אנוש את שמחת נפשנו, ועליצות רוחנו. מי מלל לנו ואת מלפנים, כי מכתב עתי בשפת עבר יעיר על אמונת משיחנו בראש כל הוצות, כי ישא את דגל אמונתו ביד רמה, ויצא ללחום מלחמתו בחרב הרוח. מי יתן וירדו דברי ערוהך וו, אל חדרי לבות בני עמנו, שיכירו וידעו כל אחב״י האובדים והנדחים, כי אש אהבתנו להם, עד עולם תוקד על מובח לבבנו ולא תכבה, וגם נחלי איתן שנאתם לא ישטפוהו. תפלתנו לאלוהי החסד, כי ישלח מלאכו לפני בנך זה, אשר שמה לו אמת לקו ואמונה למשקלת, ויפנה לפניו את הדרך ללבות עמנו, למען ילך בטח ולא יכשל. נקוה כי לא תשוא הרית, ולא לריק ילדת, בנך זה, אשר בשם המשיה, משיה אלוהי יעקב, יצא לישע עמו, ובטחוננו גדול, כי יהיה נועם ה׳ עליך ומעשה ידך יכונן. — הגידה נא לנו, אחינו הנכבד, מה שמך, למען נוכל להזכירך בתפלתנו לפני כס יה מושיענו, כי יחוקך ויאמצך ויחנך לעמור בו ול ולחומת נחושת לפני רודפיך ולא יוכלו לך. ועתה נברכך בברכת אהרן. כה יתן וכה יוסיף. ובמהרה בימינו תחזינה עינינו את הדבר, אשר דבר ד׳ אל הושע, כי ישובו בני ישראל ובקשו את ד׳ אלהיהם ואת דוד מלכם, הוא ישוע משיחנו, אמן.

כהפץ מוקיריך ומכבדיך,
ג׳ אישׁ־שלום, מבשר שלום.
א׳ מביתי־ישן, הרופא

---

* אך בו לבדו יש תשועת עולמים לישראל, וכל התרופות, אשר סופרי־ישראל מרבים להביא יום יום במכ״ע עברים, ובספרים רבים, אך תרופות שוא הנן, ואין בהן די רפאות את השבריס, אשר באו לעמנו כתומם. גם תרופת סופר המכה״ע ,,המליץ״ (במספר ל״א ש״ן, חלק עזרת סופרים) לאפס ולאין תהיה ורפוא לא תרפא, עד אשר ישובו אחב״י עיניהם למלכם ומשיחם, ואליו ישמעון, ואז רפואה תהיה להם, ובית ישראל יפרח כוית.

ישועת ישראל

מאת ה"צ"ר"

(סוף)

דברי ר' לוי, אשר שמתי על מצח מאמרי באו כתומם. ישראל לא יצדיק את הדין על נפשו ולא יגביה את ד' במשפטו, ואף הצדקה והקדושה דחקו ממנו. בני הדור הישן — ידיהם תאחזינה בכל דבר, דברי־ישן־נושן. הולכים הם לאור תורת־הרבנים, אך האור חשך ברוריות־הצרות, אשר באו לישראל, ואור־כהה הוא לעיני ישראל. בני הדור הישן עודם מאמינים בתומם, אשר באמת לא נברא העולם אם לא בשביל ישראל, ופל הטוב וכל העונג בחבל לבני ישראל הוא, להם ולבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות, ואשר הגוים, הרבים והעצומים מהם, לקחו ל מ ו את כל עונג החיים: לא בצדקה ולא במשפט לקחו וגול הוא בידיהם. ולכן לקץ הימין יבא גואל ישראל לריב את ריב ישראל בעמים, והגוים ישיבו את אשר גולו, לקחו בזרוע נטויה וביד רמה. ובני הדור־החדש, אשר שאבו בששון ממעיני השכל־וידוע, פנו עורף גם לתורת הרבנים, דברי חז"ל הבל נדף הם בעיניהם, וסוב להם כף נחת ועונג בעולם הזה מכל נחת ועונג בעתיד לבא. הם רודפים אחר העמונות־בשרים ומחזיק יתנו גם את כבוד־יהדה וישראל, כי יחללו כל קודש, ותורתו יכחשו. והמון־העם הילך ונמוג, כי אינו יודע, אל מי יפן לעורה. וכה הוא פוסח על שתי הסעפים. פעם מטה הוא אזני לדברי הדור־הישן, ושם חשך סהרו וערפלי הבערות חתולתו, ואמונת שיח־תפל כסלו, ופעם כורה אוניו לדברי הדור הצעיר לימים, אשר תורתו היא: לפרוץ גדר, לבגוד באמונה, להפר חוקות עולם ולהרוס מוסדות דור דור.

אבל המשכיל אל דבר ד' בעת הרעה הואת לא ידום. אנחנו מבית יהודה, המאמינים במשיח אלהי יעקב, אנחנו גולדנו על ברכי העם הזה, כמוהו תעינו גם אנחנו וגם אחרים התעינו מהדרך הטובה, דרך אמת, צדק ושלום עולמים. אבל ד' ברחמיו העצומים פקח את עינינו לראות נפלאות בתורתו, ובעוד היינו אויבי ד' חמל עלינו וישלח לנו את משיחו, שר השלום, ובעזרתו שלום לנו עם אבינו בשמים, לכן עלינו להשיב לאחינו ב"י, את כל אשר גמל ד' עלינו, ולהטות גם אותם לאמת, אמונה ותחיה. הבה נתחזקה נא בער עמנו הנרבה, אשר ילך שחוח תחת עול מעניו הרבים והשונים למיניהם. אנחנו יודעים את חיי עמנו האומלל, קשי יומו ונגע לבבו, יודעים אנחנו את החסרון והמגרעת אשר בו; גם את תבונת רוחו הנעלה והנשגבה עד למאוד, וכל סגולותיו היקרות מכל אוצרות בסף ויהב־התבל יודעים אנחנו, לכן עלינו לקום ולעשות לאחב"י. לא עת לחשות היא. עלינו לקרא בגרונו ולהרים בשופר קולנו, לדבר אליהם דברי חן, תחנה ובקשה, ולבשר להם בשורת־השלום. כי אנחנו

יודעים את הרפואה, רפואת־העלה, לזרות ולחבש את פצעי הגדולים ימכתו האנושה. ואם אחב"י אלה יהפכו לשונאינו ומנהיגו בבית־אחים יפרו, את חייני ימרדי ובחוקה אהנו יריבו על לא חמס עשינו להם, אם יחרפונו ויקללונו ואת שמינו ינאצו ויגדפו — עלינו לסלוח להם, כי מרי נפש הם. כי העמים משחיתים דרך האמת. המגרעות אשר הנן בעמנו, מה הן בערכן לעומת הסון המגרעות, אשר בעמים האחרים המצאנה? ! ובכ"ז ישימו העמים מצח־נחושה מצחם, לחפש אחר מומי ישראל ולבקר. ולא בעיני־יונים מבקרים הם מגרעות ישראל, רק בחרב ובחנית, בדם ואש ותמרות עשן. וע"כ אחב"י מרי־נפש הם, ומנפש מרה יוצא משפט מעוקל. אבל גם אם משפטים לאצדיקים ישפטו אחב"י עלינו, אחינו ובשרנו הם, אחים הם לנו, כלנו ממעי יהודה יצאנו, כלנו בני אברהם יצחק ויעקב אנחנו, לכן אל יהי דמי לנו, אל לנו שקוט על משמרינו, רק נקומה נא ונעשה אנחנו לעמנו. כי הפרץ הילך הלוך וגדול יום יום, ואם גם אנחנו נשב בעצלתים, ימך המקרה בבית ישראל והבית יפול לרסיסים.

הקוראים בבית ישראל, אשר לקהלת המשיח כתבתם ידכם! אליכם אני מדבר עתה, אליכם אני פונה בבקשתי זאת. אנחנו, אשר בבר נוכחנו לדעת, כי גבה ד' עבאות במשפט, והאל הקדוש נקדש בצדקה, עלינו לעשות צ ד ק ה לאחב"י, אשר לא פקחו עוד עיניהם לראות אור בהיר כי יהל, עלינו להגביה את ד' במשפט לעיני כל ישראל, להראות לאחינו בנ"י את ישרת לבבנו ותומת נפשנו, כי אוהבים אנחנו אותם אהבה בלי־מצרים, וכי לא בזו את שם עמנו לעולם, רק כבוד וחהלה מוסיפים אנחנו לו. ואם כך נעשה, אם נשמור את ה צ ד ק ה הזאת, או קרובה ישועת עמנו, וד' ינאל אותו גאולה שלמה.

אחינו המו"ל את ה ע ר ו ת עושה דבר טוב, כי רב טוב צפון ב ע ד ו ת לבית ישראל, ומחשבת המו"ל אותה רצויה. הכי עלינו ללמוד אל דרך הגוים, במצאנו את הדרך והאמת והחיים ולשקץ בכל מנהג בית יהודה? לא! חלילה לנו מעשות זאת. סגולות עמנו דברי־ערך־גדול הנן. קודית ישראל תהיינה שמורות בלבנו עד נצח. גם ספרי התלמוד כלי יצלח למלאכת ד' הם, אם ידי חרוצים עושות במלאכה הקדושה הואת, ולא ידי רמיה. ושפתנו הקדושה, אשר כל מדבדותיה זהב וכל מכמאיה פנינים, היא הבריח התיכון לאחד ולקשר את כל תפוצות ישראל ויהודה. קסם עליה, אם רוח אלהים חיים נושבת בה. אנא אתם אחים הנאמנים! ההעוררו נא והתאוררו חיל, איש איש מעירו וממקומו לעזר ולתמוך ידי ה ע ר ו ת, למען תפקחנה עיני ישראל ואזניו תפתחנה, לראות את דבר ד' ולשמוע משפט תורתו, ולהבין בלבבו את דין ד' נצדקתו, ושב אל אלהיו ואל דוד מלכו ורפא לו ער עולם.

אל תאהב את החיים בעבור החיים, בי אם בעבור הטוב, אשר תוכל לעשות בם. לכן אל תאבד הנעי החיים, אשר עודם בידך ועשה הטוב והצדק. בן צ"כי

היהודי — לעולמי־עד

מאת

אר"ם מההר־הטוב, איש מבית לוי

קרש ישראל לד' ראשית תבואתו
כל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאום ה'.
(ירמיה ב'. ג')

א

„נע ונד תהיה בארץ"
ישא היהודי חקוק על מצחו:
ובכן ינוד ינוע מפרץ אל פרץ,
על כל מדרך כף רגלו יביאהו רצח,
וכה יסוב האמלל עיף ורפה־כח
מגוי אל גוי — ולא ימצא מנוח.

ב

מארץ מכורתו, ארץ חמדה ורחבה,
השלך אהה! הוטל מלמלה גבר —
פה על־ארץ ורה, כערער בערבה,
מי לו פה ומה? כי אם לחצב לו קבר.
וכה נגוע ומעונה זה שנות אלפים
יתעה כשה פורה תחת השמים.

ג

אבל השמרו לכם עמים! אותו לנגוע,
אל תרימו אגרוף רשע להכותו נפש,
מה זה תרחיבו פיכם, עם בוז לבלוע,
תאריכו לשון, תשליכו עליו רפש?
הן אות שני שם לו אל שמים:
כל הנוגע ביהודי יוקם שביתים.

ד

על שבר בת עמי, עם עני וכואב,
אל השמח, צר־נבזה, מוסר פורע!
עוד יבא יום, ובושו פני־כל־אויב
מכבוד יעקב, עתה על־ירכו צולע.
ואו אתה, זה יהיד! אליו תשתוחח,
ולנצח יסכר כל פי כלב נובח

ה

עוד אראה הקוה טובה לבת עמי השרודה
נשקפת מן החרכים, שם בשמי מעל;
לא לנצח תראוה עוובה, גלמודה,
עוד שמיה יאירו, שמשה עוד יעל,
שוא לכם חרשים להכין ליהודי כלי רצח!
„היהודי —לעולמי־עד" זה זכרו לנצח.

קורות פסח

מאת ק"ס

א

ליל שמורים היה, ובמושב בנ"י, אשר בכפר־העוים רבתה השמחה. היהודים בכפר ההוא נאנחים על עול החיים, עול מצרים, הכבד עליהם. יגעים הם בועת אפים להוציא לחם ואין, ונאקתם גדולה עד לשמים. רק בימי החגים שוכחים הם את כל עמלם ושמים לבם אך לשמחה. ובליל שמורים הגדל שמחתם עד לאין קץ. כי בלילה ההוא תגדל קומת הכח המדמה, אשר להם, כקומת בני ענק, ובעזרתו יצאו מארץ מצרים צבאות צבאות בעצם הלילה ההוא, והים יקרע לפניהם ובני־חורים הם, כי קץ לעמל מעתה ועד עולם. גם בבית אדוני־הכפר ההוא שמחת ליל התקדש החג. אור־יקרות יוצא מכל פנות הבית, אשר תחתיים ושניים לו. בחדר אחד שם בשניים יושבים אנשי הבית נאספים לשמוע קורות פסח. ממכסה החדר מפיצה מנורה גדולה, מרוקמה מאבנים יקרות, נהרי אור על כל היושבים. ישראל בן יצביאל שוכב על צדו לבוש לבנים ומצנפת־תפארה על ראשו, וסביב השולחן אשתו ובניו ובנותיו. גם העלמה חנה, המחנכת את בת ישראל הצעירה, ואליקים המורה, המחנך את שני בניו, ישבו אתם. ישראל עשה סדר הפסח, ככל הכתוב בספר־הגדה־לפסח ובני ביתו עזרו על ידו. גם אליקים המורה עשה מעשה הכדר באמונה ויקדש וירחץ ויאכל מרור, הכל ככתוב בספר. רק העלמה חנה לא עשתה דבר, ופניה כפני השלישי בארבעה הבנים, אשר בספר־ההגדה, עיניה משוטטות היו כה וכה, נעות ונדות כמו שואלות „מה־זאת". אנשי הבית צחקו כפעם בפעם למעשה־העלמה, רק אליקים המורה לברו לא צחק לה, כי שקוע היה במעשה־הסדר, עד כי לפלא היה בעיני בני הבית. פני אליקים היו בלילה ההוא, כמו יצא הוא ממצרים ובצקו על שכמו. את דברי האגדה קרא ברגשי־קודש, פעם בקול ענות גבורה, ופעם בקול ענות חלושה, כפי תוכן הדבר אשר קרא. בעת הסעודה היו קורות־ישראל בצאתם ממצרים מלהו על לשונו, כמו ראה הוא בעיניו כל מעשי ד' וגבורתו, אשר הראה לישראל. ובשרוי את השיר „או ויב נסים הפלאת בלילה" ענו פניו בו, אשר מאמין הוא, כי עשה ד' נסים גדולים לעמנו. ובקראו „לשנה הבאה בירושלים" התפרצו רגשי לבבו כשטף, ויוסף „אמן־אמן" בכל כוחו. לכן נפלאו מעשיו בעיני אנשי הבית בלילה ההוא. גם לא הבינו מדוע שנה כפעם בפעם מלשון הכתוב בהגדה. כי הוסיף מלות רבות כה וכה. בפרק „על אחת כמה וכמה" הוסיף „ויחדש בריתו עלי וכח לכפר על כל עוונותינו" ועוד. אך לא העלמה חנה ולא אליקים הפרו שמחת ליל התג. ונהפך הוא, מעשיהם הגדילו השמחה. כי אנשי הבית עשו מהתלות ויצחקו על חנה ויספרו לה, כי בחוזק יד הוציאנו ד'

ממצרים, ע"כ נעשה מעשה הסדר הזה. גם באליקים עשו התולים וישלחו קוצים בו, כי נהפך היום למאמין גדול, רק מאשר ליל־שמורים הוא, אך צדקתו תהיה כקיקיון, כי בין לילה האבר. כה השתעשעו אנשי הביה, ובין כה וכה, כלה סדר הפסח ככל חוקתו ומשפטו. ויקומו היושבים מכסאותם וילכו כל איש לחדרו לחבק ורועות שנה ולהתענג על מחזות נעימים בחלום הלילה.

כ׳

בלילה ההוא היתה השנה מחוקה ליוסה גברת הבית. כי עיפה היתה מאוד במאור מעבודתה להבין את הפסח. ושנית, כי שמחתה עבהה כל גבול בלילה ההוא. פניה ועיניה, רבבי רברים בלילה ההוא. וגם האיש, אשר אוננו יודע ספר, קרא דברי פניה לאמור: האו היום מלאה סאת אשרי בחיים. — היא היתה בת הורים, אשר התיחשו על בית־אבות גדול בישראל וביהודה. בבית אביה התלברו תורה וגדולה יחרו. אמה, אשר על ברכיה גדלה, היתה אשת־חיל, יראת ד׳, ועושה כל מעשי התורה, אשר נתנו לנשים לעשות. והלמד גם היא אל ברכי אמה. ויהי כאשר בא היום שידובר בה, כחב לה אביה כחוב נחמד ונכבד בעיניו, אשר התיחש על גדולים ביהודה גם הוא, ויגדל על ברכי מלמדי־תורה ומורי־מציה, אשר שמם יצא בכל הארץ ההוא. ימים טובים היו לה הימים הראשונים אחרי היותה לישראל בן יצביאל לאשה. ביד׳ ברבה בפנות ובנים ובעלה הלך בדרכי אביו וישמר את התורה והמצוה. פאות ראשי הגדיל ובגדיו ככגדי בני־יהודה, שומרי מציה, בארץ ההוא. חכמת העמים מעולם לא למד, ובמעשיה קצה נפשו. אך לפתאום רוח אחרת באה עליו. כי שנה בגדיו, וגלבש בגדים עשוים לפי רוח בני יהודה, המטמים את פי התורה, וילך בדרך העמים, את פאות ראשו הסיר, וגם בוקנו העביר הער כפעם בפעם, בלכתו לעיר בירת הארץ ההיא. גם שבח יום יום לשים הט טפות על ראשו ועל ידו, אם יוטה לא היתה בחדרו. את בנותיו הגך על ברכי מחנכת, אשר טמעי הגוים יצאה, וילטרן ספר ולשון, שירה וזמרה, גם לדעת לחול במחולה לפי חוקי החכמה, וישכח את דברי ד׳ אליעזר, (יומא ס״ו) אשר אין הכמה לאשה אם לא בפלך. ויכבה עור הרע. כי גם את בניו חנך ברוך הרעה הזאת. כי נתנם בידי מורים ומחנכים, אשר לא ידעו, לא מר׳ חייא ולא מרבי. לא ידע לא את ,,השולחן־הערוך״ ולא את ,,חיי־אדם,,. ואם לא אהיה להלך רכיל, מגלה סוד, אגלה, אשר גם כתבי הקודש לא ידעו מע׳לם. בידי מורים באלה נתן בניו, ויושה בכתה במסחרום יומם ולילה. כי כפוטרמים היתה ראשית מעשי בעלה. והפרץ הלך וגדול, כי בעלה צוה את מלמרת בנותיו לחנך גם בניו בחכמת השיר והזמרה, וללמדם לנגן על כלי־שיר ולחול במחולות, הכל כפי מנהגי־הדור. ורבא זעקה כי בלהה אליה הרעה ותפתח פחר פן יסור לב בנותיה ובניה מאחרי אלהי ישראל, ותדבר על לב בעלה לנסות מהדרך הרעה הזאת,

כי אם לא, תקטף סרס בא יומה, אבל לא שמע אליה. כי לא מצא מלמד לבניו כלבבה, אשר ימצא חן גם בעיניו. בימים ההם בא איש מגרמניה לגור במדינת הארץ ההיא, אשר ישבאל בן יצביאל ישב בה. והאיש ההוא יצא שמעו הטוב כמעט בכל המדינה. כי חכם ומלומד היה, יודע שפות ולשונות, חכמה ודעת. ויתרון דעת היה לו בשפת־עבר ובספרי יהדה. כל המשכילים אל חכמת ישראל במדינה ההוא, ככרו את שם האיש ההוא. כי גם בספרי הסוד והמסתורים ירד דעת היה לו על כל בני גילו. אך דרכיו היו זרות בעיני כל איש. כי באשר רם היה ערך אליקים בעיני אחרים, כן מך היה בעיניו. השח האשו לכל איש וידבר אך רבות והתנוגים. רכוש מקנה וקנין לא היו לו. עני גדול היה. בדדיו היו עתים נאמנים, אשר עשר לא מצא קן בבית אליקים מעולם. ובכ״ן הרבה להיטיב לעניים אחרים ויעש צדקה וחסד, ויקן את לבב כל העם. למה בא למדינה זאת? מה חפצו שם? אין איש יודע עד־מה. וכן היו ידים לכל צרי עין ואנשי קנאת־חנם להוציא רבה רעה על אליקים וילשנו בסתר עליו, אשר אחד מאנשי הבנס הוא, הבא לתור את הארץ ולהרוס את אשיותיה. אחרים אמרו, אשר בא להדיח את בנ״י מדרכם ולהוליכם לטומאת הגוים. וכאלה רבות. אבל האיש ההוא מצא חן בעיני ישראל בן יצביאל ויאספהו לביתו וישימו לב ה ומחנך את בניו. יוסה נשאה אימות בלבה, פן חבא על ביתה כל הרעה, אשר נבאו לה נביאי הכפר, כי כמהפכת סדום־ועמורה יהפך ביתה וכו׳ וכו׳, אבל לא העזיה פניה להבר הבר לבעלה עוד. והימים הורוה חכמה, אשר נביאי הכפר נביאי־שוא היו, תוני תפל ומרוחים. כי מני היום, אשר אליקים היה למורה בביתה, החלה רוח חרשה לפעם בלב בעלה ובלב בניה. ויחל להוקיר יום יום סגולות עמנו. כל היום נהון היה למעשה מקנה וקנין, אבל בכל ערב וערב ישב בחדרו ואליקים המורה אצלו ואתו ב׳ תלמידיו וישיחו בכל דבר הנעשה בבית־ישראל. גם המלחמה הכבדה אשר היתה בין הרב מק... ו ח ר ב ם צ... היתה ענין נכבד לפניהם לעונת בו. ובפעם בפעם השמיעה יוסה גם היא מחשבתה על דבר הריב ההוא. ואליקים שמר מלהפיל פניה וישם כבוד לכל דבריה. וכה גיבחה יום יום לדעת, אשר לא כרבה הרעה הבאה לאוניה כן הוא. כי אליקים לא נתן לבו לטומאת־הגוים, כאשר האנשים הרעים, מוציאי הרבה, אמרו. כי אוהב־עמו ב״י היה בכל לבו. אבל עיר פחרה פחר פן מתחפש הוא, למען לא יכאיב נפשה, כי בכל הטון, אשר היה יושב בבית ישראל בן־יצביאל לא ראתה אותו לעשות מעשי־המצוה, כאשר־ראתה בבית אביה ובבית היהודים במדינה ההיא, והתחסר אותו בלבה. בלילה ההוא סר כל הפחד, כי הלילה ההוא ראתה בעיניה, אשר אליקים יהודי נאמן הוא. ויוסף עוד אות לטובה, כי השיב לה לב בעלה ובניו, כי בעלה ובניו השביעיה נחת וניחוחים, בעשותם גם הם מעשי הפסח, באשר הסבין בן יצביאל לעשות בשנים האחרונות אחרי קחתו יוסה לאשה. לכן עברה שמחה כל גבול, ושנתה מהוקה היתה לה הפעם. וישראל בן יצביאל שמח גם הוא באותו כי סערת לב אשתו סרה והשקט עתה ולא יספה לראבה אותו. אבל מעיני בני

בן יצביאל ומעיני בנותיו נדדה השנה, כי כבר למדו בניו די שפוט דבר, והצעיר שלמה היה אוהב מאז להתחקות על שרשי כל דבר הבא לידו. גם בנות בן־יצביאל אהבו חקר דבר, כי כבר התפתח כח בינתן והשאלה „מה־השתנה?" לא נתנה דמי להן כל הלילה. מה היה לאליקים המורה הנאמן, אשר כל דרכיו היו עד כה דרכי אמת ומעשי־רוח, כי נהפך היום לעשות כמעשי־אותות־התורה ולא כמעשי־רוח־התורה?

והעלמה חנה גם היא תנומה נדדה מעיניה ותסב על מטתה כדלת על ציריה. שאלות אין מספר התעוררו בלבה, כי כמעט כמשוגעה היתה מטראה עיניה בלילה ההוא. היא היתה מזרע הגוים. אביה ואמה בקהל אנשי ישוע הנצרי כתוב היה שמם, גם כפעם בפעם ביום חג־גדול הלכו לבית התפלה, אך לא השכילו מעודם אל דבר־אמונה. גולרו בבית הורים, אשר לקהלת המשיח היו, לכן היו גם הם בקהל החונים לרגל המשיח, אבל לא מאשר נוכחו לדעת את האמת. את כתבי הקדש לא קראו ולא חקרו בהם. וכל אשר ידעו מסיות אבותיהם היו. גם חנה לא ידעה את כתבי הקדש, ולא השכילה גם היא אל דבר האמונה. בעודה בת שש שלחה אביה לבית הספר, ותלמד לקרא, לכתוב ולעשות חשבון, אבל מעל כתבי־הקדש לא למדה מאומה. גם כאשר גדלה ותהי בת י"ד ותלך לבתי תלמיד־גבוה, גם אז לא הראה לה איש את דגן־שמים וה. ר' חנה בכשרונות גדולים ויתן לה שכל־טוב להיטיב ולהשכיל, גם השכילה אל כל דבר אשר הורוה מוריה. שיר, ומרה, נגן על כלי־שיר, חשבון, חכמת המטבע, וכו' וכו' היו שעשועיה, וחקר דברים העומדים בראש־העולם עונג נפשה. גם קורות העתים ודברי ימי עולם המרה לדעת, ובכ"ז לא ידעה את המקור לכל חכמה. את הבאר אשר חפרוה שרים, כרוה מחוקקים גדולים, את הבאר אשר ממנה נובע כל טוב, לא ידעה עוד. לא ידעה לתת השובה לשאלה מדוע תלך בכל שנה לבית התפלה, אשר כהניו לפי מנהג־רומא ינהגו, ובאמת לא ה א מ י נ ה מאומה, רק הלכה מאשר מנהג היה ללכת. את דרכי היהודים לא ידעה מעודה, כי לא ראתה חיי היהודים, רק מפי השמועה ששמעה כי הם שונאי־אדם, ועשירים גדולים הם, כי יקחו נשך ותרבית מאה למאה ועד כאלה. גם שמעה, אשר הרגו היהודים את בן־אלהים, ולכן רעים הם, אבל היא לא שמה לבה לכל הדברים האלה, כי אמרה בלבה: הלא יחוסו עלי ולא יהרגוני גם אותי. גם אשמר מאוד לבל יקחו ממני נשך ותרבית. וכאשר ישראל בן יצביאל שאלה אם תלך להיות מחנכת את בתו הצעירה ושני בניו, ענתה בשמחה „אלך" כי חפצה מאוד לראות דרכי־היהודים בבתיהם. כשנה היתה בבית יצביאל. הרבה ראתה, הרבה למדה. אך לא פעל עליה מאומה, גם לא הבינה מה. אחת הבינה כי גבדלו בנ"י מכני הגוים בדבר מאכל ובדבר משתה. וכאשר ראתה כי בני הדור החדש לא יבדלו עוד, אמרה בלבה היום הולך וקרב, אשר יתערבו בנ"י בעמי הארץ, יתבוללו ויהיו למשפחה אחת, ואת בטאה בדרך זאת: עוד מעט ויאכלו בנ"י כל מאכליו ו ה י ו ג ם ה ם ל ב ע ל י־ד ת־ה נ צ ר י. אבל אחרת היתה,

מיום אשר אליקים המורה בא לבית בן יצביאל. הוא הביא רוח־חיה באפני הבית. ואם גם ורות היו דרכיו בעיני האנשים, כח־הקוסם לא הלך ממנו, כאבן־חן משך אליו לבות האנשים, אשר היו בקרבתו. וגם חנה לא יכלה להתגבר. אחרי עמל־היום, כשבת בן יצביאל ובני ביתו להשתעשע בדברי מרע, אשר השמיע אליקים המורה, ישבה חנה גם היא והקשב לכל אשר אליקים דבר. ומיום ליום גדל חנו בעיניה. כי איש כמוהו לא ראתה, לא בבתי משפחות הגוים, אשר ידעה היא ולא בבתי חיהודים. גם לא ידעה מה הוא. „אם אליקים יהודי הוא, כאשר הוא אומר," שאלה בלבה תמיד „מה־זה טרומם ומהלל את שם ישוע המשיח לפני ומדבר ממנו כמו מאמין נאמן? אבוש מפניו, כי אמונה כזאת לא היתה אתי מעודי" ואם אחד מקהל המאמינים במשיח הוא, מה זה אומר כי יהודי הוא? ואם איש חפשי־בדיעות־אמונה הוא, וכבר השליך כל כבלי דת אמונה מפניו, מדוע יעשה שקר בנפשנו, מדוע ישלה אותנו בשוא? האיש צדיק כמוהו יעשה רמיה? כה שאלה בלבה זה פעמים רבות. אך הלילה החוא רבו שאלותיה שבעתים. כי לא פללה לראות את אליקים ללכת אחרי טצות־אנשים, ולעשות צללי דברים, אשר אין להם פתרון. עוד מעט והשפוט מ ש פ ם, א ש ר א ל י ק י ם י ע ש ה כ ז ה, אך לבה לא נתנה לשפוט משפט קשה ותירא לנפשה פן.. ואולי.... ובין כה וכה הלילה הלך הלך לו, וצלצלי הפעמון השמיעוה. כי עת לקום מהמטה באה.

ג

צללי הלילה סרו, בוקר לא־עבות אתא, השחר פתח עפעפיו וישמח כל פני התולדה בנגהי אורו. יוסף ושלמה בני בן־יצביאל קמו להתעגג על ריח־הבקר הצחה, ועל יפעת התולדה בהתחדשה, ואחיותיהם עשו כמוהם, וכן ישבו במעקה הבית ולמולם הגן הנעים, אשר בשמיו נזלו ריח כריח לבנון. וישיחו וידברו בפורם אליקים, אשר היה מחשבתם כל הלילה, וישאלו איש את רעהו אודות מחשבתו. ובתיה ופנינה אחיותיהם ענו גם הן דבר, עודן הן מדבריות והבא גם העלמה חנה ותלוה אליהן. ותשמע, אשר אליקים היה שיחתן וחגר אליהן, אשר נדדה שנתה גם היא כל הלילה, כי פליאה דעת ממנה נשגבה, לא תוכל לה, מה־הוא אליקים ומה־שיחו. יוסף ושלמה, אשר צחוק אהבו־הבו ער למאוד, עשו גם עתה מהתלות ויאמרו: גם ממנו פליאה דעת, אף כי תלמידיו אנו, ויגל לנו העלומות הרבה, אך הלא נותן הוא יתר־כבוד אליך בכל הימים האלה, כי את מצאת חן בעיניו, ואליך הוא מדבר מדברים העומדים ברום עולם, ממעשי בראשית וממעשי מרכבה, מחכמת־אלהים ומאהבתו לבני־אדם, הלא ממך לא מנע עוד דבר, מדוע לא תשאלי אותו? תלא תירשי תורה גם ממנו, כי גם אנחנו שואפים לדעת מה־אתו. לחיי־חנה ארמו כדבר תלמידיה־בחכמת־השיר הדברים האלה ותען ותאמר: הכר אכיר חסרו ואמתו עמדי, כי תלמידתו אני והוא רבי אלופי ומיודעי. הרבה

תכמה למדתי מפיו, ובכל ימי חיי אכבדהו בעמוד עשיתו בכה לי. אכל גם אם מצאתי חן בעיניו ללמדני חכמה ודעת, איכה אהבה בנפשי עון לשאול אודות הברים, אשר כמוכים וחתומים הם? — ויתיעצו יוסף ושלמה ותתיעצנה גם ביתיה פניה וחנה ויצא דבר מלפניהם, אשר כולם ילמי לבקש מאת אליקים פתרון מעשהו, כי היה בחורה להם. בכליון עינים חכו ג' הנערות לקראת הצהרים. כי לפני הצהרים הלכו בן־יצחיאל ואליקים וב' תלמידיו לבית התפלה, אשר שם התאספו יהודים רבים מהכפר הסמוכים ומסביבותיו, ויתמהמהו שם עד הצהרים. ובצהרים שבו ויאכלו ויברכו. אח"כ סר בן־יצחיאל לחדרו לנום מעט, ואליקים ותלמידיו סרו לחדרם להגות בדברי תורה. כרגע היה אליקים בחדר הספרים והדלת נפתחה, תלמידיו ותלמידתיו באו ההדדה. אליקים השתאה מאוד, כי לא ידע הסבה. אך לא פחד אף ער־ארגיעה, כי נכון היה בכל עת לענות לשואלו דבר.

„באנו אליך לשאלך שאלות עצומות "פתחה חנה פיה בחכמה," כי היא היתה ראש המדברות והמדברות.

שאלנה־נא ככל העולה על רוחכן, שמח אני לשרת אתכן כיד ד' הטובה עלי," ענה אליקים בענוה ובאהבה.

„אבל הפעם נשאלה דברים, אשר יגעו אל עצמך ובשרך."

„אם תהיינה תשובותי לתועלת לכן, אגלה לכן כל רוחי. ולא אכסה דבר."

„א"כ אמור לנו, מי אתה ומה אהה? הן רבות הקרנו, רבות יעצנו, ולא מצאנו דבר. דרכיך נפלאו ממנו לא נוכל הבין, ונשאל בנביאים, בחכמים ובפותרי־חלומות ולא ידעו דבר. מה אתה? היהודי, או מדתגוים, או מה? התשמור תורת משה או תורת הגוים, או הפשי אתה ואין לך כל־תורה."

שאלתך אחותי בלולה היא. סלחי לי כדברי אליך כה, איך תשאלי, אם מן הגוים אני? הלא תכירי כי תראי, אשר בין עמי אנכי יושב, אשר עברי אנכי ואת אלהי שמים אני ירא, וערים עלי כל מעשי, ואם אנשים רעים הוציאו עלי רבה, ויתלחשו עלי, אשר בגדתי בעמי, שקר נחלו, גם הנחילו שקר, ואכסוף אשר בכר נוכחו לדעת, כי שקר עשו. את עמי אני אוהב אהבה בלי־מצרים. גם מוקיר אני כל סגולות עמי, השפה הקדושה, אשר היתה בפי ישעיהו, ירמיהו, וכו' לא אקח מחירה כל אוצרות מלכים. וקורות עמי אשמור כאישון עיני. ואם אשמור תורת משה או לא, גם אם אבאר לך לא תביני. כי את בתי־הגוים לא למדת דתכי התורה, לראבון־נפש־כל־אוהב־אמת. את אומרת בלבבך, אשר דת־הנצרי היא דת־הגוים. אבל לא שקלת הדבר במשקלת הדעת והאמת. אמנם גוים רבים סרים עתה למשמעת־דת־הנצרי, כי השליכו את אליליהם ואת תורתם ויבחרו לדעת, כי יש אלהים שופטים בארץ ולכן נטעו במו היות הטוב ויהיו בני אברהם לפי הרוח גם כן. אבל התורה לא חדלה להיות תורת־ישראל. כי המשיח הוא הבלית התורה, תורת משה וישראל. ולכן גם תורת־דת המשיח היא תורת התורה, ולא תורת הגוים. שאיני נא בהכבירי דברים למען באר לך היטב: תורת

אמת אך תורה אחת היא. קיא התורה, אשר ד" הטוב נתנה לעמו ישראל על פי משה בהר מתוך האש. כי או כרת ד" ברית את אבותינו, ברית עולם. אך לא את אבותינו לבדם כרת הברית, כי אתנו אנחנו אלה פה היום כלנו חיים. הברית בתורה היתה בגללי ובגללך ובגלל כל אשר בשם אנוש יקרא. אבל בראשונה נתונה היתה התורה לבני ישראל, כי הם ענפי שורש עץ הקודש. וכל יתר הגוים היו נבערים מדעת וימיתו כבור אל־עולם בדמות צלם אדם בן־תמותה, ותבנית עוף השמים והולך על ארבע ורמש האדמה. על כן גם אלהים נתנם למומאה ויעזבם במשובת לבם. אך גם עת לחמלה, עת לחנה כל יתר הגוים הנה באה. כארבעים שנה ומעלה מרם חרב הבית, ויחמול ד" על כל בני אדם וישלח את בנו יחידו, ישוע המשיח, בן אלהים בגבורה, ויתנהו לזבח, להתם חטאות לכפר עון ולהביא צדק עולמים. ועלי זבח זה חדש ד" את בריתו עם עמו ישראל ויפתח גם לכל יתר הגוים את השער, אשר מאמינים יבאו בו. בשורת אלהים יצאה בגבורה לגוים רבים, והאלהים יודע הלבבות העיד עליהם בהתו גם להם את רוח הקודש ויחפא את לבותם ע"י האמונה. וברור הוה רב מאוד מספר ילידי הגוים המאמינים בבשורה. כי גוים עצומים נספחי לקהלת הבשורה. גם הגוי אשר ממעיו יצאת את, היא עם גרמניה, נכנע למשמעת תורת הבשורה. עמי, עם ישראל, עודו מקשה ערפו וממאן להטות לבו למשמעת האמונה־על־פי־הבשורה בזמן הזה, אבל המבשרים הראשונים ממנו יצאו. בירושלים יצאה בשורת המשיח בראשונה ומשם יצאה על פני עסיה ועירפה. המון המאמינים הראשונים היו בני יהודה. גם בכל דור ודור פתח ד' לב אחדים מבני" ויאמינו בד' ובמשיחו. וכן גם בדור הזה נתן ד' חסד וחנינה למתי מעט בעמי לפקוח עיניהם לראות נוגה בשורת המשיח, ולהיות מן הנושעים באמונה. גם אני בתוך הנושעים ברחמי ד'. כי מאמין אני, אשר ישוע שר־החיים נתן נפשו כפר גם בעבודי, ויתן חלקי בין בני אלהים. אבל אין לגוים המאמינים בבשורה התורה אחרת, רק תורת ד', אשר נגלתה בראשונה לישראל במסוה על פי משה, ואשר נגלה כבורה אח"כ ביום פרכת ההיכל נקרעה לשנים קרעים מלמעלה למטה, והארץ רעשה וסלעים התבקעו. ואיך תאמרי, אשר תורת הגוים אני שומר? הלא כל התורה הואת תורת־ישראל היא. — אך אטומה לבתך ועיניך סגורות, אחותי האהובה. כל תורתך מצות אנשים מלומדה היא. לא פקחת עור עיניך לראות אור בהיר כי יהל, מעל בתבי־הקדש לא קראת ואל חקר התורה והאמונה לא שמת לבך, לכן הנך כעורת מגששת בצהרים קיר כמו באפלה. וכן גם אתם יוסף ושלמה תלמידי ואתנה בתיה ופנינה תלמידותי."

„סלה לי אחי אלופי ומיודעי! דברי פיך דברים מחוכמים הם, אך רמו ממני, נשגבו לא אוכל הבין אותם. כי דרך חדשה בחרת לך לבאר קורות־התבל. גם אפונה מאוד, אם יש אחר מני אלה, אשר הסכן יסכן עמך לדרך הזאת אשר כתרת לך. ואיה הבאר אשר ממנו שאבת כל מי המחשבות האלה? ואני קטונתי מאוד מהבין, מרוע הנשא את עמך ולענפי שרש עץ קודש תשימם. הלא...

הלא... ומה־זה אשר אמרת, כי נקרעה פרכת ההיכל מלמעלה למטה וכו' וכו' ? כל דבריך מליצה חידות הם לי.״

״ידעתי גם ידעתי, אשר דברי יהיו לך כדברי ספר החתום: כי את דברי־כתבי הקדש לא ידעת. ואיך תביני את אשר אימר אליך ? גם אם בשפת מלאכים תברחי אליך, לא תבנת דברי. אבל אנא יהיו נא דברי שמורים בלבך. כי עוד יבא יום, אשר אור מן השמים יזרח עליך כברק מסביב ואז תראי, או תביני פתרון הדברים האלה. לוא שמעת לקול עצתי, לוא חכמת, כי עתה שמת לבך בראשונה להגות בספרי הקודש בשום שכל ובבינה. אח״כ השפטי.״

״תורה רבה אומר לבי אליך. כי הגדלת חסדך עמדי ותלמדני חכמה ודעת וה פעמים רבות. והיום הרבית להראות עוזך ואמתך. אבל שאיני נא, אם אהיה עוד למשא אליך בשאלי אותך עוד את השאלה, אשר כל בני הבית שאלו. מה־וה שנית טעמך אתמול בלילה מכל הומן הזה, אשר יושב הנך בבית ישראל בן יצביאל ? מה הלילה מלילות ? מה השתנה ? הלא עיניך ופניך העידו עליך, כי מעיך המו לך וכי רגז רחשי לבך. מה־זאת ועל־מה זאת ? ״

״אל תתפלאי אחותי. כן הוא. הלילה הזה יחיד בכל לילות השנה, ואין רומה לו. הקורות, אשר בו נקרו ויאתיו פעלו פעולה עוה ועצומה על קרות כל דורות בני האדם. וכרונה הלילה הזה לא ימושו מלב איש משכיל אל דבר אמת, עדי לבו יסור ממנו וחרד לעולם. כי רבים הם הנסים, אשר הפליא ד' בלילה הזה. לוא הבנת שפת־עבר, כי או הבנת את השיר אשר שרתי אתמול בלילה. אבל אתם יוסף ושלמה, הלא אתם למדתם שפת עבר כל הומן הזה, עליכם להבין את כל אשר אמרתי בשירי הזה, כי אף אם החילותי בטלות ,,או רוב נסים הפלאת בלילה״ לא ספרתי הנסים הכתובים בשיר הזה בספר ההגדה, רק נסים נכבדים מאלה ספרתי. הלילה הזה עשה ד' הן וחסר לכל העמים ולבני יהר על המדה. הלילה הזה הוא ליל הולדת אומת ישראל. ישראל היה ללאום אמיץ ובהור בלילה הזה. וליל שמורים יהיה הלילה הזה לכל בני ישראל לדורותם. כי בחזק יד הוציא ד' את עמי, עם ישראל, ממצרים, ויגוף את מצרים ואת בתיגו הציל. ובח הפסח הוא אות ראשית עמנו. כי בן ציה ד', אשר כל קהל עדת ישראל ישחטו שה תמים, ועצם לא ישברו בו, ויהיה פסח לד'. ומיום יצאו כל צבאות ד' מארץ מצרים, היתה תורה לגוי, ישראל לממשלה. ובח הפסח הוא אות אחרית עמנו. כי ישראל עוד יהיה לגוי, אף כי מצוד ומפורד הוא עתה בכל הארצות. ועוד יבא היום, אשר ממנו נבא וכריה בן ברכיה בן עדו הנביא. כי ישפוך ד' על בית דוד ועל יושב ירושלים רוח חן ותחנונים והביטו אליו את אשר דקרו וספדו עליו במכפר על היחיד, וחגו חג־סוכות־פסח על השה, שה האלהים, הנושא כל עון העולם, אשר שחטוהו כל קהל עדת ישראל בלילה הזה ולא שברו כל עצם בו. מה נחמד החזון הזה, אשר הראה ד' לעמנו. הנה

החזון הזה חזון נביאי יה הוא. ד' גלהו לעושי דברו. והחזון הזה ממלא כל חדרי לבי הקוה. אראה את היום, כי קרוב הוא, אשורנו ולא רחוק הוא לבא. הנה הצפירה יצאה, אתא הבוקר, ישראל מקץ משנתו, אור נוגה מציץ מבעד לחרכיו. ומי יודע, אם לא בשנה הואת יקים ד' את דברו, כי יאמר לחזה: פחי בהרוגים האלה ויהיו. ד' יהיה פוחח קברות עמי ואל אדמת ישראל יביאם. יקבץ את בני' מבין הגוים ולגוי אחד יעשם בארץ, ובן־דוד יהיה מלך עליהם, וברית שלום, ברית עולם יכרות להם. ישראל הוא היחד, אשר עליו הלוי כבוד כל גויי התבל. אם מאשר נדחו באה עת רצון לכל יושבי תבל, מה איפוא יהיו לעת יקבצו ? — כן הוא, אחותי רעיתי. הלילה הזה הוא ליל הפלאות. כל הקורות אשר שנו פני התבל — בלילה הזה נקרו ויאתיו, ומי יגיד האותיות לאחור ? מי יודע הקורות, אשר עוד תקרינה ? לא לנו לדעת את העתים ואת המועדים, אשר יעד ד' אדון כל, כי אין איש בארץ ואין מלאך בשמים יודע בלתי ד' לבדו. אבל השמים יעבורו והארץ תחלוף, ודברי ד' לא יעבורון. אהת דבר בקדשו, כי ישוב ישראל ועוד יחיה. לכן איחל יחיל ודומם לתשועת ישראל.״

ברבר אליקים דבריו לקח לבות כל השומעים. כולם ישבו כמו אבני שיש, עיניהם פתוחות ותלויות בפני אליקים. אח״כ קרא שלמה הצעיר בקול ויאמר: צדקה חנה, דבריך רמו מאוד. איך נבא אנחנו אל חקר תבונתך ? אבל אם מצאנו חן בעיניך, הרב נא חסדך עמנו להורותנו הדרך, בה נלך, כה נבא ער תבונת המחשבות הרמות האלה.״ ,,הלא כבר הוריתיכם הדרך,״ ענה אליקים באהבה נאמנה. לפניכם, יוסף ושלמה, פתוחים ספרי התורה והנביאים בשפת עבר, וגם ספרי המבשרים והשליחים פתוחים לפניכם. קראו נא בהם, או בשפת יון או בשפת עבר ומצאו את כל הטוב הזה ותחי נפשכם. ואתנה אחיותי, קחנה נא את הספר הזה, אשר בו ישנם כל הספרים יחד, כספרי התורה והנביאים, כספרי המבשרים והשליחים. קראנה־נא, ומצאנה נא את האמת. תקותי גדולה, אשר עיניכן תפקחנה ואור יקרות החזינה. ד' יהי עמכן. ובדברו כה, הושיט לכל אחת ספר כתבי־הקדש מחורגמים בשפת־העם ויתן להן למתנה לאות אמתו עמהן. וכה נפרדו ביום ההוא. כי היום פנה וזמן מנחת ערב הגיע, ואליקים ובי הלמידיו הלכו לבית התפלה.

ד

כעשר שנים חלפו, ותשע פעמים חגו בני בית יצביאל חג הפסח, ואליקים לא היה עמהם. אספת חכמים בארץ הלוטיה קראתו לבא ליום הניעד. וכאשר בא שמה לא שב עוד. בלב נשבר עזב את בית בן יצביאל ובני בית בן־יצביאל בכו גם הם. כי כולם אהבו את אליקים אהבה עזה. אך אהבת אליקים לאמת ולחכמה לא נתנתו לשבת בכפר־העזים וילך. חנה גם היא חגגה רק עוד ג' פעמים את חג הפסח בבית בן יצביאל. יוסף ושלמה גדלו עד למאוד. יוסף היה לארוני הכפר ויעש חיל ועושר. ושלמה הלך לבתי־ספר וילמד חכמה ומדע. ופנינה

עדות לישראל

מכ״ע עברי.

מעיר עז התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב	ואברכה בערותיך נגד מלבים
ותורה שם בישראל. (תהלים עח : ה.)	ולא אבוש. (שם, קיט : מו.)

אייר. התרמ״ח Vol. I. No. 8. ALFRED CENTRE, N. Y

בחרש מארץ שנה זאת, שנת א׳ תתפ״ח, באו לחוף עירנו נריארק אלף תתקצ״ו גולי ישראל. לפי ארצות מולדתם היו אלף ש״א מממלכת ויסיה, תקי״ב מממלכת איסחריה. קס״א מארץ הימניה, כ״א מגרמניה, ב׳ מתורקיה, ממספר הגולים האלה אך תקע״ג יצאו לשבת מחוץ לעיר נריארק ואלף תכ״ד עשו מישבם פה עיר נריארק. לפי זה יגדל מספר הגולים מחודש לחודש, אם נשוה לנגד עינינו המספרים מהודש ינואר ומחודש פעבריואר 1). מספר גולי ישראל אשר באו בחרש אפריל אין עוד בידי. ומקוה אני לתתו לקוראי העדות בחרש הבא. אך אוריעה נא פה אשר מספר בנ״י, אשר באו בחרש אפריל, עולה מעלה מעלה על כל המספרים, אשר ראינו עד עתה, כי מספר רב ועצום כמוהו עוד לא בא זה זמן רב.

ק.

מספר הגולים ירבה וכן יפרוץ. אבל מספר אוהבי בנ״י החשים לעורת הגולים ימעט מיום ליום. להבת אש האהבה, אשר עלתה כתמר בשנת תרמ״א והרמ״ב בכתה עתה. מיבאל הילפרין האדם הגדול בגדולי העמים והיקר ביקירי ישראל מת ונדחי ישראל אבדו אבדה, אשר אין לה תמורה. הילפרין היה לבאריישע לרבים 2). הרעיון הגדול, אשר לקח את כל לבבו כולו, היה למקור טובה לרבים מהגולים אשר באו מארץ ויסיה. הוא הפיח בלב רבים מהם אש־אהבה לעבור את האדמה ולשמרה ואין קץ לעמל, אשר עמל, להקים את מושבות עובדי־אדמה השנים אשר ,,כרמל״ שם הראשון ו,,אליאנס״ שם השני. ומי מנה את כל מעשיו הטובים? —עתה שקעה השמש הזאת ומי יבא תמורתו .... ק

1) ראה ה ע ר ו ת צר 87 ע״ר מספר הבאים

2) השם ,,הילפרין״ היה בראשונה ,,היילבראנן״ ובמרוצת הדורות השתנה להילפרין ע״י מבטא־יהודי גרמניה, המחליפים אות פ׳ באות ב׳ ו ב׳ ב פ׳ (ראה ציונ לשמות היהודים) ולכן יפה אמר הכותב הילפרין היה להיילבראנן אשר תרגומו באריישע

היתה נחונה לאיש וכבר ילדה בן. וכתיה היסיפה ללדת בן וכת בימים ההם. יוסה עובה את גיא־האנחות והעל לשמים לשבוע רב שמחות, אך אליקים לא ידע מכל הקדות, אשר נקרו בבית בן יצביאל. כחידה היה להלמידיו. מדוע החריש ולא כתב מאומה? אך כל דרכיו היו כחידה, ולמה יתפלאו לאשר מחדיש הנהו? ויהי היום ויבא אליקים לדרך מסעיו לעיר־הגוי. וישמע כי שם ישב בנימין המורה צדק־דת־המשיח וילך לראותו, כי דבר היה לו אליו. אך מה השתומם בראותו אשר בנימין מכירו הוא מאז. בנימין היה בן המדינה ההיא, אשר בן יצביאל ישב בה, ואך בן שבע־עשרה היה בעת אליקים חנה בבית בן יצביאל. ,,הפעם אחזיק בך ולא ארפך״ אמר בנימין לאליקים. ,,מביתי לא תלך, כי בעל חוב גדול אני לך.״ ,,איכה?״ שאל אליקים בהתמהון, ,,כתר לי ועיר ואראה לך כל חשבוני״ ענה בנימין ויפן אל הכותל ויך על הכפתור והנה רגעים עברו והדלת נפתחה ותבא אשת בנימין החדרה אליו. כפסיל־שיש עמדה על פתח החדר בראשונה, כי השתאתה לאיש האורח הזה. אך אח״כ התאוששה מעט והקרא, אליקים מורי ומרים כבודי! ואליקים ענה כמו אם לא עברו עוד עשרה חדשים מיום ראותה. ,,מה לך חנה כי השתאי?״ שאל ,,איך לא אהיה משתאה, אמרה חנה, אם ראות פניך לא פללתי? מי מלל לחנה הניקה בן, אשר דם ישראל יהיה בעורקיו? מי מלל לחנה, אשר אליקים עוד יבא ועוד יראה בדי רוחיו״ מי מלל....״ ,,הנני רואה כי שפת כתבי הקדש בפיך. ספרי נא לי איך היתה כל זאת. ספרי הכל, כל הקורות, אשר קרוך מיום עזבתי את בפר־העוים. כי עתה באתי בצל קורתך ושומע אנכי. ,,קורות פסח עשו כל אלה״ השיבה חנה. קורות פסח שנת... עודן שמורות בזכרוני וכל ימי חיי לא אשכחן. בימים ההם נפתח לי זה השער צדיקים יבאו בו. כי החלותי לדרוש ולהבין בספרי הקודש ואת הדרך והאמת והחיים מצאתי. וד׳ ברכני עד למאוד, כי נכבדתי בעיניו להוליך אחרים להדום כבודו. ובנימין בעלי הוא אחד מהם. ואת ,,שפת כנען״ למדתי ולא אחדלה ממנה...״ אליקים שמע באונים פרוחות. אח״כ שאל. ,,ומה עם בני בית בן־יצביאל?״ ,,יוסף, שלמה, בתיה ופנינה לא שכחו קורות הפסח הזה עד היום, ומעשיהם הם לברכה בכל הארץ.״ ,,קורות פסח, קורות פסח!״ קרא עתה אליקים ברגש. ,,עתה ידעתי, כי דבר ד׳ לא ישוב ריקם, כי אם הצליח לאשר שלחו. ומעתה אתהוקה נא כפל כפלים. ואם יחלש לבי, או תעלינה קורות פסח על לבי ורוח חרש הלבשני.״ חנה ובנימין צהלו רנה. כה נשבעו, אשר ,,קורות פסח״ תהיינה שמורות על מזוזות בתיהם כל ימי חייהם.

ה,,עדות״ תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרעד־צענטרע.

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,
Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

מכתבים מגליציה *

קרן־כרשמן, היום . . לסרר ,, להבריל בין הקדש ובין החול " ה' תרח"ם

לאהובי המעריך , ידיד יקיר לי , שלום וברכה ער־עילם !

ה ע ד ו ת הגיעה לידי גם קראתיה הליך וקרוא עד השורה האחרונה. לנסות לתאר לפניך את המלחמה הכבדה, אשר ערכו דברי העדות בלבי, — אך למותר הוא. אתה אהובי, אשר מנעוריך מסרת ימיך וליליתיך לחקור ולדרוש את רזי נפש האדם והתלוכות רעיונותיה, הלא תדע רגשי איש בעת נפקד הוא מאת אהובי ואוהבו. והלא תדע ידוע ג"כ את הרעיונות הרבים, אשר דברי ה ע ד ו ת מעוררים בלב איש כמוני. ומה אגיד לך ולא תדע ? הכרם תדע, אשר רעיונות־ נלחמו איש ברעהו, ועצבון נפשי גדול כמו שמחת לבבי ? — מה היה לך אהובי, כי בחרת לך דרך חדשה להתהלך בה נגד החיים ? שנים רבות עברו, אשר לא ראיתי אות־חיים ממך. ועתה כאשר שמחני ד' ויחנני לראות, כי חי אתה ופעלך רב מאוד, עצב גדול לקח את לבבי, כי פעלך לא־לנו הוא. הנה הגליך נתקו מעל אדמת סופרי ישראל והכחר לך חדשות 1) , אשר סופרינו לא חקרו אחריהן, וגם לא חלמו, אשר תצמחנה על אדמתנו. אבן מאסו הבונים, בוני ישראל, החכמים ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, היתה לך לראש פנה 2) . עולם הפוך ראה אני עתה ובהקיץ, כי עיני פתוחות ורוחי אתי, (לא כרב יוסף בן ר' יה שע בן לוי, פסחים נ' ע"א) התחתונים למעלה ועליונים למטה 3) . מה רב המרחק, אשר ההרחקנו איש מאת אחיו ! . זה כחמש עשרה שנה עברו מעת נפרדנו איש מעל רעהו. ת"ל, אתה הקרשה ימיך להורה, חכמה ורעת, ואני עשיתי כמוך גם

* המכתב הזה , אשר אני מוסר לקוראי־העדות הנאהבים , כתוב הוא מיריי אוהב נאמן , אשר וכרו לא יסולא לי בכתם פז . הוא איש חסיד, מבקש אמת , אוהב תורה ושומר מצוה . לכן לא יכולתי עצור בריחי והנני מוסר לקוראים הנאמנים את כל דבריו . רק כפעם בפעם הנני מעירו על דבר אשר יצא מפי עטו , ואתו מעיר אני את כל הקוראים היקרים .

1) חדשות בעיניך ולא בעיני אלה , אשר שמו לכם לכל הנעשה בבית־ישראל בכל דור ודור . הדרך אשר בחרתי, היא דרך סלולה מכמה מאות משפחות יהודה לפני זה י"ח מאות בשנים. אמנם כאשר מספר המאמינים יוצאי משפחות הגוים היה רב ממספר המאמינים יוצאי ירך יהודה , שחתו ילידי הגוים את המסלה , אשר ילידי ישראל סללו . אבל כבר למדנו לזרות ולהבר ; את הטוב נקבל ואת־הרע נרחיק והלאה ממנו נשליכו .

2) לא לי לבדי , כי לכל העולם כולו . כן נבאו הנביאים יכן בא ויהי .

3) כן הוא . הראשונים היו לאחרונים והאחרונים לראשונים . אבל עוד ישובו בנ"י והיו ראשונים . קרא נא בספר , אשר שלחתי לך . קרא בו בעין חודרת ולא יכבר עליך למצא הפתרון .

אני. אך אתה הלכת מקצה מזה ואני מקצה מזה, ומה אומר ומה ארבר עתה ? לפנים הרינו גם ילדנו רעיון א', ועתה — פני רעיונותיך זרים עוד לרוחי, אף כי לא אוכל להגיר לך מרוע.

אבל הנני מנסה את לבבי, בוחן וחוקר לראות, אם גם א ה ב ת ך זרה היא לרוחי, ולבבי ענה ,,לא, לא !" כי נפשי עוד קשורה בנפשך ואהבת נעורים לעולם לא תכבה. איכה אוכל שנוא אותך, אם אהבה המלא כל חדרי לבך ? הנני קורא דבריך, שב וקורא, ובקראי — קסם דבריך יאחזני בציצת ראשי ויטביעני כולי בים־רעיונות־אהבתך ואתה נצב לפני וקול דבריך אנכי שומע, ופניך מאירים כמו מלפנים ועיניך מפיקות רשפי אש אהבתך לעמך ולא נכחד עצמך אף כחוט השערה. אבטח בך, אשר לבך הוא כמו פיך, וכאשר אמרת, כי לבמות רצונך ילא להריס, כי עברי אתה ואת אלהי שמים אתה ירא, בן הוא. אך איכה תוכל עשות חכמי ישראל לתועים ? חכמים גדולים כמוהם, איך תעו בדבר הזה 1) ? — הלא הם ראו בעיניהם את כל הנעשה או ואתה תמכת יחדותיך אך בשמועה, אשר כפרי לך אחרים 2). לולא בטחתי בחכמת חכמינו ז"ל, כי עתה הלכתי בדרכיך; כי אודה ולא אבוש, אשר חזקו עלי דבריך, גברו מאוד וכמעט פתוני. אך איך אדמה בנפשי , אשר אהה אהובי חכמת מחבמי ישראל כולם ? כולם אהובי חרב התורה, מלומרי מלחמת האמת, ואתה בא בחלוקי אבנים אהרים, ולהתגבר הנך חושב ? -- לשוא תתאמץ, לשוא הרית, לשוא חלת, כי תוליד — רוח 3) . אבל אהבה הנני להשיב אל חיקך בעבור אהבתך לעמנו, כי אם גם שגיה, אתך תלין משוגתך וד' הרואה ללבב הוא יודע. הכי אחי אתה ושפסתיך חנם משפט, אשר לאלהים הוא ? לא ! פה עלי ארץ אחי אתה, אהובי אתה, אוהב עמך אתה ולכן לא אסיר אהבתי ממך עד כלות חיינו עלי ארץ. — אבל אמרי הכמה ודברי מליצה לא אוכל לשלוח לך עתה לראבן נפשי, כי רוח השיר סרה ממני עתה. לא עת־מליצה ושיר עתה לישראל בארצנו. פחר

1) גם אני שואל השאלה הזאת . איך תעו חכמים גדולים בדורותיהם ? אבל הלב היא מקור כל שגגה . שקלינא הרבר במאזני הרעת וראה , אשר גם חכמי־ אמת וגדולי נבוני דעת שגו . כי האדם רואה אך לעינים וד' הוא , אשר יראה ללבב .

2) יתדותיו המכתי בכתבי הקדש וקורות העתים ובבינה ישרה . פניתי כה וכה ארא כי אין דוך אהרת , מלבר הדרך , ה ח ד ש ה בעיניך .

3) רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום . מה אני כי אחשב להתגבר ? לא לי להתגבר , כי לא לי המלחמה . לד' היא המלחמה ולאמת . ידוע אדע , אם מאתי יצעה העצה והפעולה הזאת תופר מהרה ולריק יהיה יגיעי , כי אוליד רוח . אך אני פי כה"ק שמור וכאשר אני חזאה , מעידים כל אותות קורותנו , אשר מאת ד' יצאה העצה הזאת . וער מתי נהיה נלחמים בכבוד ד' ? — —

המלחמה מרגיז כעת כל הנפשות ממנוחתה. פחד איום ונורא, פחד לא־מרומה, לנגדו. ענני־מלחמה מקדירים את שמי עירפה ומפה תפתח הרעה. מי יודע, אם לא יצאנו חוצץ על שרה־המלחמה בעת האגרת הזאת תבא לידך? מי יודע? ! מי יודע? ! — לכן לא עת־מליצה היא עתה. הלא תרע גירל עמך. אם ישולח חץ למורח--יפול בירושלים, למערב--יפול בירושלים, לארבע רוחות השמים—יפול בירושלים (ראה גטין נ"ז ע"א) 1). גם חצי המלחמה הכאה יפלו בעמנו ואיך אוביה עוף על כנפי מליצה עתה? המשכיל בעת הזאת ישים אל לבו ודום ידום, כי ד' אמר לשכון בערפל. וערפלי החשך גדולים מיום ליום. כאשר אתה רואה ממצח מכתבי, יושב אני עתה בקרן־בן־שמן. ואתה הלא ידעת את המקום הזה ותבואותיו, אתה ידעת, אם יש בי עץ (לפי מדרש חז"ל) אם אין. ולמה ארכה דברים אליך? דיי באמרי, כי פה אני יושב, והיה לך דברי זה למפתח ולפותח כל העצב הנורא, אשר גבר עלי. הה! חולה אני. מרתי־השחורה גדולה מיום ליום, והיא עומדת במשעול הכרמים כמלאך, אשר אתון כלעם ראתה, ואין לי דרך לנטות ימין או שמאל. רוחי נדכאה, בעצמי אין שלום ולשאלות־החיים אין פתרון. וקרן־בן־שמן מרבה לאסוף נביאי־שקר ילהוריק להם את יתר הפלטה אשר הרעב הותיר. מכפר ס... יצא נביא שקר והוא איש משוגע, איש אשר אינו יודע־ספר, גם לא יצק מים על ידי יודעי ספר; אבל אולתי מרהיבה בנפשי עוז. האיש הזה מנבא הוא עתה ופועל־ישועות בערים רבות בארצנו ודלת־העם רצה אחריו ומביאה מתנות רבות לו. גם הלום בא, והעם—עשה כדרכו; האמין לכל דבר ויענק מטובו, אשר יגע בעבורו בועת־אפים. מה אמולה היתה לבתי! רוח בטני הציקתני, אך דבר לא יכולתי. אמרתי להשקיע רעיוני בדבריך, אשר אתה מדבר על לב הערות, והנה כדלף טורר ביום סגריר הם לי. הה! פנינים יקרי ערך אתה מקבר באשפתות, אוצרות נחמדים יש לך ובאפר אתה מכסם. מה רע גורל עמי! וחבלו לא בנעימים נפל. הוחת לשים על תורת־עמך עדי עדיים התמכרת לתורת־זרים 2). ואם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו אזובי קיר? —

השקיטה נא את לבי מהרה־בטהרה 3), כי כנאר מלא הוא והושב להשבר. אוהבך באמת, אחיך עוד, גם כי התמכרת לזרים, כי עוד לא שכחת להבדיל בין הקדש ובין החול.

ש"י"ר

1) ידעתי גם ידעתי, כי כן הוא. כמה, כמה דמעות הורידו עיני, וכמה דמעות הנן מורידות בכל פעם וכר הרעיון הזה עולה לפני; הרעיון הזה מפחיד ומרגיז כל נפשי. כל רוחות רעות טוערות בעמי ואין רחמים עוד. עד מתי ד', עד מתי? — אבל עלינו לשים לב לראות, אם נקיים אנחנו, אם לא חטאנו. נחפשה דרכינו ונחקורה! אלי יש תקוה.

2) אל לך אחי שפוט משפט קשה. לא התמכרתי לתורת זרים, כי תורת ישראל בתוך מעי

3) להשקיט את לב אחי אהובי כהבתי לו אגרת ארוכה, אך דבר לי עור אל קורא

מכתבים מארץ־סקס

אחי המעריך!

בשמחת לב וששון נפש קראתי את המכ"הע „עדות לישראל"... ועתה אשתחוה אפים ארצה לפני הדום כסא אלהי ישראל, ואתחנן לפניו, כי על ידי „העדות" ישפוך על אחינו בני ישראל, רוח דעת והשכל, ויפקח עיניהם, למען יחזו בנגה האמת והצדק, כי המשיח בא וישוע הוא המשיח. וכמו בזמן עזרא הסופר עזבו היהודים את המונה כתבם בידי השמרונים ויקחו את כתב־אשור תמורת כתב־עבר, כן בסוף ומן בית שני עזבו היהודים את גואלם, משיח אלהי יעקב בידי הגוים האחרים ויבחרו במצות אנשים מלומדה תמורת תורתו, תורת משה, תורת אלהי אמת. ולכן אברה חבמת הכמיו ובינת נבוניו נסתרה. יתן ד', כי יראו בקרוב נפלאות מתורתו, וישובו אסירי התקוה לבצרון המשיח, וישים בלבם אהבתו ויראתו, למען ילכו בדרכיו וארחות צדיקים ישמרו, אכ"יר.

אליעזר בן־יואל מבשר שלום

מכתבים מרומניה

אחי המעריך!

אל התמה על החפץ, אשר לא כתבתי לך עוד מיום שיצאה החוברת הראשונה מהעדות. כי בצוק העתים אני חיים פה עלי אדמת רומניה.

כופר א' מסופרי הערות כנה את ארצינו בשם רום־עניה ולי מה יקרו רעיו! ארצנו היתה למקום צרה לישראל עתה. ומה אספר לך ולא ידעת? הלא הועקה הולכת עד לשמים, וכל חלל המכתבים העתים אשר לישראל מלא מועקות בני"י ונאקתם. לב כל בן ישראל דואב וכואב בראותו כל זאת. ואף כי אהב"י מעירי שמים עלי שקוצים ומכאיבים את נפשי, אומרים אלי „לא־אחי אתה, כי בגוים חלקך," בכל אלה רוה עלי נפשי בצרות עמי. הה! מתי ירחם ד'? מבית אימה ומחוץ מות. מחוץ לבית ישראל לא רבו אוהביו ובביתו — שנאת אחים, ריב חנם, ועצמת משטמה. — ולמה אכאיב את נפשך ונפש קוראי הערות? אם אמרתי אספרה כמו כל המריבות והנאצות, אשר בבית עמי פה, או אקרע לבך ולב אוהביך. לכן אחשה הפעם מצרה, רק דבר טוב אשמיעך. וכרתי ימים מקרם בהיותך פה בארצנו ולפנות־הערבים הלכנו לשאוף רוח צחה, רוח שפיים, או נדברנו יחדיו על אודות אנשי־שם בישראל, ואתה ספרת לי

המכתב הזה. כופר המכתב הזה הוא איש טוב ,מבקש אמת מאו. אבל השנאה הכבושה בלבו לכל הנוטה מהמסלה אשר רבני ישראל סללו, ואשר הורות ישראל דרכו בה זה מאות בשנים, מכה אותו בעורון. ולכן המלחמה גדולה בלבו עתה. שנאה ואהבה יחד נפגשו עתה. מתי תנצח האהבה את השנאה? מתי תגבר אהבת־אחים ושנאת־חנם הסיר מקרב עמנו? נאהבה נא כל איש, אשר אהבתו לעמו עוד לא סרה! ואת היא בקשתי ושאלתי.

תולדות האדם הגדול החכם המלומד יהודה בר״ש הרופא. מה יקרו לי וכרונות הימים ההם! מיום אשר שמעתי תולדות הרופא הגדול הזה, כאשר אתה ספרת לי, התעוררה בי האהבה לעמי, עד אשר גם מים רבים לא יוכלו לכבותה. ולכן הקדשתי מניחה ימי וחלק רב מלילותי לדרוש ולחקור אחרי קורות עמנו. ובבל עת הפיון לבי יגדל, אשוח לנגדי דמות יהודה בר״ש, ויוכף בן נתניהו המכונה תודרוס עיר רבים, אשר עשו חיל בישראל ויתגברו על כל אכזן הבא בדרכם ויפיצו מעיונת חכמה ותורה בחוצות ישראל. חקרתי דרשתי ומצאתי, אשר כרבריך כן הוא. כי יהודה בר״ש ז״ל נושא הכתר ביניהם.

והיום הזה מלאו עשרים וחמש שנים, מיום אשר האיש הגדול הזה סגר עפעפיו ולא פתח עוד. היום הזה כלו כ״ה שנה, מיום יהודה כרע נפל לרגלי המות. יהודה פנה ממני, העפר שב לעפר, אבל חכמתו, רעיונותיו הנעלים ומחשבותיו הנשגבות לא מתו. כי למצבת־עולם הם כל מעשיו לארצנו ואת. כי לא לבד לעמני פעל יהודה גדולות, כי גם לעם, אשר בתוכו אנו יושבים, עם־רומניה, עשה מעשים גדולים, אשר כל מטרות עוז לא ימחו אותם מעל טופרי־קורות־ימי־העם ההוא. הוא היה הראשון, אשר נתן לבו לשפת העם ההוא, ויתן לה תמונה חדשה. ירד לעמקי קורות השפה ויעלה פנינים ואבנים טובות ויברא מלים חדשות וילבש בהן רעיונות חדשים, אשר אבות־העם ההוא לא שערום. כל סופר עם רומניה ברורנו זה, כולם ממקור בר״ש ישאבו. בלעדו לא יכל המליץ הגדול אלכסנדרסקו להחיות לב העם במליצות רמות וכשירים נעלים. בר״ש היה מורה חכמה בכמה בתי ספר בעיר בכרסט ויכתוב ספרים רבים. ספרו ,,פלאות־התולדה״ בשפת רומניה היה מקור חכמה לכל בני רומניה, כאשר ספרו ,,אוצר חכמה״ היה לאוצר חכמה לכל בנ״י בארצנו. — וכאשר היה לברכה ע״י חכמתו, כן היה מהולל בפי־כל ע״י אהבתו הרבה לכל אשר בשם אנוש יקרא. כי עשה רב טוב וחסר כפי אשר השיגה ידו. המכ״הע בארצנו שמים גם הם את שם יהודה בר״ש לנס ולתפארה. כי גדול השם הזה בתוכם, אף כי יהודה בר״ש היה בן־יהודה נאמן עד יום מותו. בני עם רומניה אינם שוכחי־טובה. חלילה. אבל־מזעז לא יזכרו חסדי בר״ש ז״ל לבני עמו, אשר מהם יצא? כן תשאלני, ושאלתך שאלת צדק. אך מי יבין את הסבה? אלהים הוא יודע, וישראל — אולי ידע אח״כ. המנהג עולמו בחסר לא יתן את עמו ישראל לבו ולמשמה מבלי להחיש עזרה לו. מי יודע מחשבות אל? דרכיו מי תבן? אות־אהבה אני רואה במעשי ד׳ אבי כל. כי מעורר הוא את העם להתיה. ישראל שכח רגע את אשר עבר עליו בימים הקדמונים, שכח אשר לגרולות נוצר. מחכה הוא לגאולה ואין, ולכן נמוג לבו וכל תקותו נואשה. לוא חכם עמי להביט מלפניהם, לדורות אשר עברו חלפו וכבר כלו, אולי יטצא פתרון. אבל עמי לא כן יעשה. וכל המנסה רבר עליהם, כאשר עשיתי אני, חרם הוא, פגול הוא לא ירצה. וכן שוקם עמי על שמריו. השוקם הוא? — מנוחה אין לו, רק כאיש, אשר אבדו עשתנותיו מביט הוא משתאה לכל רבר הנעשה ואיש מושים ידיו לקחת חלקו הטוב

ולהרחיק הרע אשר יגש, יקרב אליו. הן בר״ש גדולות עשה ויפקח עיניו לראות מפלאות ההולדה ולהשוף מצפוני החכמה. אך הדרש למצא את האמת והדרך החיים? בר״ש היה רופא מהולל, אשר שמעי יצא ככל הארץ. אבל המצא גם צ ר י־ג ל ע ר? — לוא ירד בר״ש לעמקי תהום תחלואי בית ישראל, כי אז מצא את הרפואה האחת, אשר ר׳ המרחם נתנה. הוא, אשר אמר לישראל ,,אני ד׳ רופאך״, הביא רפאות העלה בעתו ובזמני, אך עמנו המר את פי רוחי. מי יגיד לנו, אשר לא לרגלי המרי הוא באתנו כל רעה? — נפשי מרה בשומי לבי לכל אלה. דאבון הלב וכאב הראש עלי יתגברו, אם אתן את המחשבות האלה להרכות סופה וסערה בלבבי. לכן אחדלה נא הפעם. וברצות ד׳ דרכיך ירחיב, הנני הקוה להוסיף כפעם כפעם לכתוב אליך. כה יתן ד׳ שלומלך וכה יברך את כל עמי בשלום.

שובן

דון, היום יום .... ה׳ תרח״ם

אחי המעריך!

רחש לבי רבר טוב אומר אני מעשי ל ע ר ו ת. זה ימים, אשר לא ערכתי דברים אל הערות, כי עבודתי רבה עתה. ירי מלאות עבודה. בבקר אני יצא אל שדה־עבודתי ובערב אני שב. רחוק אני מהמון קריה עליזה ומשאונה. כאשר אינני רואה שמחתה כן גם אבלה לא יבא לנגד עיני. מה מאור יהלל נפשי את ד׳, אשר נתן לי חלקי זה בחיים. האח, אשרי חלקי מה גרלו! כי אוכרה ימים מקדם בנפול חבלי לגור בקריות הומיות, חיי חיי תוגה ודאבה. המחוות, אשר באו לנגר עיני לא שמחוני אף רגע. בכיתי עם הבוכים תמיר, אבל עם השמחים לא יכולתי לשטוה. כי גם שמחת השמחים אך תוגה היא בקריה הומיה. בכיתי על השמחים ההם, אשר כבהמות נרמו ובחיתו יער. ושמחתם מה — וה עושה? כאשר מלאו בחיתם שלל עניים נרכאים — שמחים הם, כאשר מלאו בטנם מאכל ימשתה — שמחים הם. השמו לבם לראות מחוץ לבתיהם? וההכיטו לראות הדמעות ולשמוע האנחות המשתפכות מעיני העניים הנרכאים ומלבותיהם? השמו לבם לראות, אשר מעין נרפש מקור שמחתם? אבל אדברה נא במליצת המשורר העברי, בן־גן שמו, גם המנורות המאירות חוצות קריה־הומיה לא הגלינה כל התועבות, אשר בלילה אחד תעשינה, ואיך אגלה אני? בקריה גרולה אין מקום לאהבת־אדם, אין אמת ואין שלום בעיר גרולה. כל איש פונה לבצעו מקצהו. כל איש אץ, רץ כמו מורדף בלי־רחמים וכ״ז מדוע? כי מתאוה הוא למלא האות לבו. ואם תשאלהו ,,מה יעשה פלוני שכנך?״ יענה לך: ,,השומר שכני אנכי?״ ובן כה וכה צעקת האומללים עולה ער לשמים ודמעותיהם שומות בנאר. הלא כולן במספר לפני ד׳, אכי־כל. פה עלי שדה מחזות כאלה רחקו ממני, פה השלום פרוש על כל יצירי התולדה. הצמחים יונקים הלב אמם, היא האדמה, רק להחיות כל נפש איש עובר עליהם

ילדות כל נפש אדם השוכן בקרבם . ואם אולי יש תחרות וקנאה גם בין הצמחים , אדהב בנפשי עוז לשפוט , אשר הקנאה הזאת היא כמו קנאת סופרים , אשר היא מרבה טובה . בצפרים ראיתי קנאה כזאת . אם הצפרים מתחרים איש ברעהו , אם ענבים בפיהם הם עושים , למען הראות כחם למצא חן בעיני השומעים , אז ממלאים הם עונג כל אוזן שמעת . ומה נאוו דברי המשורר הגרמני אוהלנד .

זה הוא עונג , אלה הם חיים נאמנים
אם מכל העפאים ישמע קול רננים .

אבל מה המריצני לשפוך מרי שיחי על קריות הימיות ? השאלני, הלא מתערן אני בערן חיים כאלה , אשר המשורר מתאוה להם . ואם גם עבודתי, עבודת אכר, עבודת פרך היא , הלא שכרה גדול , כי מתוקה שנתי ומתוקים ימי חלדי . הבה נא אספרה לך מה . דבריך בצד צ״ח מהעדות עוררו בי יגון וכאב על גורל אחב״י האומללים הבאים מארצות אחרות לבקש מנוחה בארצות־הדרור אמידיקה. זה כשנתים ומעלה, אשר קראתי דברי צעקה , דברי זעקת חמס ונאקת בנ״י ע״ד הלחץ , אשר פקיד הגולים העברים לוחץ אותם . כי כנבזים ושפלים הוא עושה אותם . מחרפם , מגדפם , וגם בפעם בפעם מחלק הוא מתנת־ידים ומהלומת אגרוף . אם רוח־דעה נחה עליו ומרתי השחורה מתגברת עליו . והנה אמרתי בלבי , הלא הועקה עלה לאזני בעלי־טובה בעיר ניו־ירק , וכבר חדל להיות לאיש הרע ההוא אורח במשמרת קהל־ישראל . אבל דברי קינתך ערים הם , כי לא נעשה דבר עיר . חודש הולך וחודש בא והאיש הרע במקומו עומד . אהה ! הכי לא מלאה עוד סאת צרות ישראל ? הכי לא שתו עוד את מלוא־כוס־התמרורים וגם הקבעת ? צדקת אחי בקראך אל בעלי־טובה בקהלות ישראל בעיר ניו־ירק להשליך טובתם אל הקוצים . כי טובה כואת מהיו עושה . הלא המליצה הואת , אשר היתה למלה בפי כל , מפי אשה יצאה בעת כלי־טוחה הפחידה ותפל פרי בטנה (ראה שבת ס״ג) ובעלי טיבה באו לנחמה והיא השיבה: שקולא טיבותא ושדיא אחיזרי . מה יפה המשל הזה ! — אבל אמומה אוזן בעלי טובה בעיר ניו־ירק משמוע . שפת עבר לא למדו ומכ״ע עברי לא יאסף לבתיהם ואיך ידעו מהרמעות , אשר אחיהם האומללים שופכים כנהר בבואם אל חוף ארצנו ! כשורת־השבון־טיבתם מדי שנה בשנה מוריעה נפלאות ומעלה קטורה באפם , כי גדולות עשו . ובני מעיהם ששים בקרבם . כי מעשם כתוב בספר יישהבחו בעיר , כי כן עשו . לוא עשו כל טובתם למען החיות לב נדכאים ולמחות דמעות אומללי־אדם . כי עתה שמו לבם לבל העלה טיבתם לתוהו והפקידו איש נאמן כר׳ חנינא בן תרדיון * . אך . . . אך . . . שאור הפרושים המצת הצדיקים ברוח הזה ! כמנהג הפרושים הטובים לא יעשו , אבל . . . .

* ראה ב״ב י׳ וע״ז י״ז . כאב גדול הוא לנו לראות , אשר כוכב כמוהו עיר ולא עלה לנו . כי ספו תמו האמונים ומרות ישראל , אשר בהן התפאר כמו נשכחו מלב בדור הזה .

— . אנחמה בזה . אולי אלה אשר בערו את השאור הישן , שאור רוע ורשע יחגים חגיהם במצות תום , יושר ואמת ילכו בדרך אחרת , בדרך , אשר תורת הבשורה מוליכה . בהיותי בלונדון בירת בריטניה ראיתי הרבה בתי חסד וצדקה, אשר בנ״י המשבילים אל דל הקימו , והנה מצאתי , אשר אם שאור כשורת־הגאולה חמץ את לב האדם וימריצו לעשות דבר טוב , אין מקום לקינות יילולות כאלה פה . הנה כמעט ארבה מדה מכתבי . אבל לא אכלה שרם הזכירי לטובה את בית־המחסה אשר ר׳ מ׳ עפשטין הלהן מנהלו . הבית ההוא הוקם בלונדון בשנת א׳ התל״ה . אחינו אוהב עמו באמת , עוואלר המלומד ז״ל , ראה בצרה אחב״י הבאים לדרוש תורת־הבשורה מפי יודעי־תורה . כי רובם הם עניים נרדפים על צואר , אשר באים מארצות אחרות , וברדך עני כחם ויאכלו יהר הפלטה ג״כ . לכן הקים הבית ההוא ויבקש עזרה מאת אוהבי ישראל בעיר ההוא , והם לא הוביעוהו מתקותו . בבית ההוא יאספו גברים, אשר מחפצם לדרוש דבר ר׳ ולמצא את האמת והחיים , אינם יכולים לשים פניהם לעבודה . כשלשה חדשים ומעלה מבולבלים בהוריס כאלה בבית ההוא. החדרים מרווחים . בגדי המטות מביבסות בכל שבוע . אוזהה הנתן ג׳ פעמים ביום . גם קשיטה לכל אחד מהחניכים (כי חניכים יקראו) מדי שבוע בשבוע , למען יהיה להם על כל דבר הנחוץ להם מהוץ לבית . אם יש לא׳ החניכים מחסור דבר מה , יבא אל הכהן המנהל וראה הכהן את מחסורו ומלוא ימלא . כל היום מקודש הוא להלמוד תורת ר׳ . הכהן המנהל הוא המורה הראשון ומורים אחרים עוזרים על ידו . מיום הוקם הבית עד עתה נאספו אל הבית ההוא כשלשה אלפים אנשים ומעלה . והרבה אחב״י אנשי־רש באנגליה ובאמיריקה הניתנים תהלה לד׳ וכבוד לבית ההוא , כי חיתה נפשם בבית ההוא . במה עוואלר עלה ה׳ שטרן הכהן בכ קומו ובימיו באו תלמידים וחניכים גדורים גדורים . כי עמל הכהן ההוא להעמיד תלמידים הרבה. ובמות שטרן עלה ר׳ מ׳ עפשטין על מקומו . ואם גם קצרה יד עפשטין מלעשות מעשים גדולים כמעשי שטרן , כי מתו עליו אנשים נדיבי עם, אשר הזקו מלפנים את ברק הבית ההוא , ולא קמו עוד אחרים התחיתם . בכ׳ ז עשה ועושה הרבה חסר וטוב לאחב״י הבאים להתגורר בבית המחסה ההוא . גם אני חסיתי בצל הבית ההוא בלכתי דרך לונדון ומטובו שבעתי . ולבי רחש תודה רבה למנהל הבית . כי מכהו משחד הוא בערו , לכלכלהו ולחוקהו למען יהיה לחפץ ברכה לרבים . גם על זה רחש לבי תודה לו , אשר חוקר הוא ובוחן מנסה ושוקל את מי לקרב ואת מי לרחק . כי ישנם הרבה , אשר רוחם לא נאמנת . אבל את אשר יקרב , יתאמץ להוליכו למטרה נשגבה . כי ישנם עוד שני בתים , בית מעשה ועבודה ובית תלמוד תורת אמת, אשר אינם תחת ידו , רק עדותו רצויה בעיני מנהליהם . כה יתן ר׳ ויברך את הבית ההוא ואת מנהלו וקמו נדיבי לב להחיש לו עזרה . אבל לבל אהיה למכשול לבחורי ישראל הנני להודיע עוד , אשר כל הרוצה להיות חוסה בצל הבית עליו לכתוב בראשונה אל מנהל הבית הכהן ר״מ עפשטין . והיה אם ישוב לו , כי יקבלו , או ילך . ואם

לא כן יעשה, אם לא יכתוב בראשונה אל המנהל, או אשמו בראשו, אם תקותו לא באה. גם אוריע, אשר רק אנשים טובים ונאמנים יסופחו* ואם ימצא באיש ערות דבר, הרחק ירחיקוהו והחוצה ישלחוהו. כן קרה למשורר הגדול געציל ועליקאוויץ. הוא איש בעל בשרונות נעלים ורב פעלים, אך רוחו לא נאמנה ולכן שלחוהי מהבית ההוא.

אידי עתמו רבבי על הקוראים יסלחו לי, כי עתה מכלה אני את הברי בשלום,
ש על ישראל י"ם ק.

עדות ביעקב*

מאת יוד"ן

עם ישראל יקום לעולמי־עד, כי אם ימושו חוקי שמש וירח מלפני ד', גם זרע ישראל ישבת מהיות גוי על פני האדמה. רק בבוא יום הגדול, יום ד', והשמים בשאון יחלפו והיסודות יבוערו והתמוגגו והארץ תמוט והמעשים אשר עליה ישרפו, או יחדל גם ישראל מהיות גוי בארץ. כה אמר ד' וכה יהיה. ודבר אחר לא יפול ארצה. ולכן גם בבוא ישראל במסורת הברית החדשה, אשר כרת ד' את עמו, בית ישראל ובית יהודה, ע"י ישוע המשיח, כאשר הגיד לעמו מקדם ע"י נביאו ירמיהו (ל"א: ל' — ל"ו) עצם העם לא יאבד, רק צוחתו השתנה ו א ו ת ה אנו מבקשים. חטא חטא עמנו בהשליכו את השם „ישראל" מנגד ויבחר בשם חרש „יהודי" ויברא שם חרש „יהודית". כי רוח היהדות אך ציץ נובל 1), כגד אכלו עש, ובבגד עדים לא יוכל ישראל לבא להראות בין הקרואים. אחב"י נביוכים הם עתה סגר עליהם המרבר. מעבר מזה היהדות הישנה, והיא כגויה בלי נשמה, כגויות מתי־מצרים, אשר חנטו החופאים סרם הושמו בקבר. ומעבר מזה היהדות החרשה, יהדות המתקנים, אשר צורתה רעה מצורת היהדות הישנה והבלה מזקן. כי אין אדם תופר מטלית בגד חדש על שמלה בלה, הלא אם תנתק המטלית מהשמלה תגדל הקריעה והשמלה תרוע יתר הרבה מאשר היתה. ואם חפץ נפשנו הוא לפוח רוח חיים בקרב עמנו ולהדש בנשר נעוריו, עלינו להוציא ישן מפני חרש, לנקות בית ישראל ולטאטא כל חלאה מקירותיו, לפתוח חלונותיו למען תברח רוח־הקטב מפני הרוח הצחה, רוח שפיים. עלינו לתת לעמנו שפה ברורה ולהשיב לו את השם הנכבר **ישראל**. עלינו להוליכו בדרכי ישראל, וללמדו להזקיר סגלות ישראל ומדותיו, לבל יהי השם „ישראל" לשמצה ולקלסה בקרב העמים, כאשר היה השם „יהודי".

---

* ראה תחלת המאמר הזה צד 57—60 בחוברת 4 & 5 וצד 85 & 86 חוברת ו'

1) שגיית אחי הסופר. רוח־תורת יהודה או יהדות נבונה היא. רק אחב"י נסו מהמסלה. ויעזבו את הרוח ההיא, ויהודו אחרי דרכים, אשר הרוח ההיא לא תורתה. אולי כוננת לרוח מעשיהם ברור הזה אשר הם קוראים רוח־היהדות? —

מה הועילו המקנים בתקוניהם? הן למד יהודה עתה אל דרכי הגוים, יום אנשי יהודנו, דור החדש, לא נפלא מבני הנכר ולא נכר בן העמים מפני בן יהודה בדורנו זה. הבעבור זה מתוקנים יקראו? הלזאת התקון יקרא? — חי, כי הדור! עד מתי תעשו את השם היקר לשמצה? אם בדרכי הגוים בחרתם הלוך, מדוע כמקולקלים שבהם למדתם לעשות וכטובים שבהם לעשות לא ידעתם? ואם כל כבודכם, אך לחקל בכבוד שפתכם, שפת עבר, ולמנוע בניכם מן ההגיון, הגיון ספרי ישראל ויהודה, אם זאת היא כל גאותכם, אשר יצאתם מהחוג הצר המכונה „הונ־האומה". מה לכם צדקה עוד ולצעוק „עברים אנחנו"? חדלו לכם מהשם הזה, גם כבר לא תכבדוהו גם בזו לא תבזוהו עד מתי תהיו פוסחים על שתי הסעיפים? הן יהדותכם יהדות־שוא היא, כי רוח החיים אין בה, והיים לא יבאו עד אשר שבה רוח ישראל לעמנו, עד אשר ידעו אחב"י מגדולם עד קטנם להתפאר לאמור „ישראל אני"

אבל הנני רואה. אשר במרי שיח תוגתי ואת נתתי פתחון פה לרבים מהקוראים את דברי לקום עלי ולאמור, כי בניתי בנין משפטי על אבני־תוהו. הנה יאמרו אלי: צדקו דבריך, יוד"ן! על אודות רבים מבני הדור, רק הניחא ביהדות פושעי ישראל, אבל ביהדות הכשרים תנא מאי קסבר? הלא גם פושעי ישראל מלאים מצות ומעשים טיבים כרמון אמרי חז"ל 1) ואם בפושעים כן, תמימי הדור לא כל שכן? — הן לא אלמנה היהדות עוד. כי עוד ישנם גם בימינו אלה צדיקים המגינים בצלם עלינו בסבכי יער, מהם לט חיים. מפיהם אנו אוכלים, וממימיהם אנו שותים ועל ימינם אנו מהפללים רחמנא ארכר לן צלותא בדיל וניעבור 2). עוד ישנם בינימו חסידים ואנשי מעשה, יהודים כשרים ותמימים, אשר לא יקלו במצות ד' ואשר נוהרים מאוד מפרוץ גדה. עוד קול תינוקות של בית רבן לא שבת, ומלמדים בישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד, עוד נמצאו בקרבנו כמה וכמה רבקים 3) ואנשי־מעשה, שקמים לקרא את „שמע"

---

1) ברכות נ"ז, עירובין י"ט, חגיגה כ"ב, סנהדרין ל"ז, מגלה ו'. גם במדרש רבה שה"ש פרשה ד' סימן ה' ו' ו'; פרשה ו' סימן י"ב. ילקוט רמז תשס"ו. טוב לראות דברי רש"י ז"ל על הכתוב שלחיך פרדס רמונים (שה"ש ד': י"ג) הממשל השלחים לפרדס לפי דברי חז"ל. הנני מורה באצבעי על דברי חז"ל אלה בכל מקומותיהם, להראות השגגה הגדולה, אשר אחב"י עושים, בשפפם משפט קשה על רבים, אשר נטו ממסלתם. עוד אדבר מזה אי"ה (יוד"ן)

(2 מלמדי רופי מפרשים: צ ד י ק י ם, אלה צדיקי־גליציה ובת־ערביה המכונים „יהודים־טובים"; מ פ י ה ם, אלה השוריים, ו מ י מ י ה ם, אלה הם מים חיים, המכונים י"ש, אשר היהודים הטובים ושובניהם שותים עפ"י קבלה וסוד, ו י ע ב ו ר — ויעבור הצדיק, היהודי־הטוב, הכוס על פניו וכו'. עפרא לפומייהו!

(3 בהרבה קהלות ישראל דבקים באלה „מתנגדים" יקראו זה לעומת זה עשה האלהים, כי המתנגדים אינם אוהבים את „החסידים" שובני היהודים־

בשעה שאין אדם מכיר עוד בין תכלת לכרתי 1) ואף במקום סכנה, בעיר שכולה חסידים, וכל הרוחות וכל דעות החסידים אין בכחן להזיז אותו מדעתו. ואם יקרסע החסיד לקבלני ובכרוביא יצעק לאמור: אין לך דבר העומד בפני גוף נקי ולכן מוטל על כל אדם לשתות חמים2) עד שיבא לשלשול ולתחתוניות והיה הוא וגופו נקי וכלי מוכן לקבל מכוס הברכה עד בלי־די, לא ישמע המתנגד לקולו ובשם הגאון ר' אליהו מווילנא ז"ל מנגח לו בקרנותי ברברוחא, ושמע החסיד את שם הגר"א הנורא וירק בפני המתנגד ונס כאשר ינוס איש מפני הארי. עוד לא חרבו בתי כנסיות ובתי מדרש עוד לא דללו בקהלות ישראל. עוד רואים אנו בכל יום ויום בנ"י יוצאים וממהרים בפסיעות גדולות לשמוע אל הדרוש ואל התפלה. ואף כי פעמים רבות יקום ריב בין איש ובין רעהו, כי קנוא מקנא האחר, באשר מנה יפה עלה בגורל חברו, כי היה השלישי בין העולים לתורה, ועי"כ קורא הוא למהלומות, מה איכפת לן? אפו בהא איחרעא מלתא? אדרבה, הרבר הזה נותן שמחה בלבנו, כי עדות הוא, אשר דברי התורה חביבים בעיני אהב"י ויקרים הם גם בעיני אלה, אשר אינם יודעים ספר, ער כי יתנו גם למכים ולחייהם למורטים בעבור כבוד־עליה־אחת. ומה לנו ולועוק עוד. ומה אהה מבקש יוד"ן הסופר, הצועק בלי סבה? ומאין לך ידים להאמין, אשר המשיח כבר בא? הלא כל האותות האלה ערים הם, אשר עוד לא כלו כל הקצים ועת המשיח ממהרת לבא.

אבל אם כזאת ידברו אלי, הנני להשיב להם: אחי היקרים לי ער למאוד! גם היהדות, אשר תשוו לנגר עיני בהמונת יהדות הכשרים איננה היהדות, אשר ד' חפץ בה. לא אכחד, כי קנאת־מצוה סגולה יקרה היא, ואש האהבה העצורה בעצמות הכשרים, אהבה לד' ולעמו, היא להתפאר. אבל הבאלה לבדם חפץ ד'? — הנני רואה רוח סערה יוצאה ממחנה החסידים, אבל לא ברוח סערה ד'. אחר הרוח יוצא הרעש, אבל גם לא ברעש ד'. אחרי הרעש יוצאות להבות אש, אך — לא באש ד'. האפס כל תקוה? — לא! לא! לא! קול אנכ שומע, קול דממה דקה יוצא מפי נביאי אמת חוזיה, אשר שפתותיהם עוד דוברות שפה ברורה, אף כי אבד עליהם כלח: קול דממה דקה נשמעה מכל קורות התבל ,,פנו אלי והושעו, בנ"י! למה תתעו כשיות נרחות? ישוע הוא המשיח והוא אדוננו, אליו תשמעון. הוא מלככם, מלך אדיר, גבור ונערץ. ולרגלו אתם בני־חורים וסגנים, ובלתו הכל כאפס ואין. כי ה ט ש י ח ל א בא ל ע ק ו ר כ ' א ל נ ט ו ע. שוא לכם משכימי קום, מאחרי שבת,

---

הטובים והחסידים שונאים את המתנגדים ומלחמה עזוכה המיד בין שתי המפלגות. יוד"ן

1) כן דרך כל הנזהרים יתר על המדה, כי עושים דברים, אשר לא צותם התורה.

2) גם על זה דרשו מדברי דופי, כי לי"ש כונגה דעת החסיד. אבל יתן ד' ופי כל דוברי עתק יסבר ער עולם. (יוד"ן)

מחכים לביא־המשיח להכות כל גויי הארץ ולהפוך התבל לתוהו ובוהו ולהכרית כל רשעי ישראל, הפושעים המולולים בנטילת ידים ומצות ציצית ולעשות כלה עם הנהו קרקפתי דלא מנחי תפלין ומקילים בר"ח. שוא לכם אוכלי לחם עצב עתה, מחכים לנחמה וטובה, אשר תבאנה עליכם בעת המשיח יעשה אתכם שליטים על הלויתן והשור חבר ועל כל נהרי אפרסמון ועל היין המשומר משמת ימי בראשית למען תאכלו, השתו אכול ושתה... רצון הקב"ה בשלחו את המשיח נעלה על כל חזיונות שוא אלה. כי להביא שלום־אמת וצדק עולמים שלחהו, להפוך לבב כל העמים, לאהבה את שמו הגדול הגבור והנורא ולהתם פשע ולכלה חטא מן הארץ. והנה עמים רבים נברכו בו עתה. הכירו את המשיח ויבאו לחסות בצלו. ולמה זה תעמרו אתם בנ"י מנגד? למה בפרי הרוח תכחל נפשכם? למה זה תמותו בית ישראל? דרשו את הישועה מעל הכתובים בספרי קודש וחיו"! —

הקול הזה חודר את לבבי ובמי השלוח ההולכים לאט מרפא הם לאדם הטובל במו, כן הקול הזה לאוני. וכאשר רחש לבי אומר אני לאחבנ"י: אנא אחי! אל לכם מאום במשיח ד', אשר עוד בימי בית שני הופיע להיות מלאך הבריה, ברית ד' עם עמו ישראל. המשיח נתן נפשו כפר נפשות בני אדם, לגאלכם בראשונה ולכפר כל חטאיכם, ונסלח לכל עדת בנ"י, כי לכל העם בשגגה. ברגע אשר ישוע נפח את נפשו קרא לאבינו שבשמים ,,כפר למו — כי לכל העם הזה בשגגה." אשרי הגבר מבין את זאת* !

בקשי צדק, בקשו ענוה, בקשו אהבה. במשיח תמצאו כל אלה. כי לבעבור זאת בא אל הארץ, לקשר כל יצירי הבל בשרשרת־אהבה. והיה אם כה תעשו, שלום יהיה על שארית ישראל הנמצאה, וישועתה כלפיד תבער וממשלה ורון תעבור מן הארץ, כי לא יקרא עוד שמנו ,,יעקב" ,,יהודי" ב"א ,,ישראל" יהיה שמנו.

J. D. N.

---

* שמח לבי מאור לראות אחינו יוד"ן הסופר הולך הלוך וגדול בחורת ד' בחכמה. כי עוד לא עברה עליו שנה מיום הסתופפו בבית מדרש תורת אמת והנה הוא כמעין המתגבר. היה לשוחה אדיר ומעלה פנינים יקרים ממצולת תהום תורת ד'. אור חדש העלה לנו פה על הכתוב בבשורת לוקס (ב"נ: ל"ד) וכן משביעני נחת בכל פעם במכתביו אלי. (לא להללו יצאתי פה, רק לעוררו. כי אם ד' נתן לו ברכה, עליו להעניק גם אחרים), אמנם דרך לצון בחר לו, גם לא אוכל לקבל דעותיו בכל עת ובכל מקום, כי גם אם ראה הרבה בחייו, עוד אש־הבחרות בעצמותיו. אבל בוטח אני, אשר מסות־החיים לא תעבורנה עליו מבלי להיות לו להועלת.

בכרת ספרים.

קריסיק דעם כריסטליכען מיססיאנסווערק, אינספעאנדערע דער יודענמיססיאן מאת הר"ר פעלזענטהאל רב ומטיף לערת ציון בטשקאנא.

החוברת הזאת כתובה היא באותיות כתב הגרמנים ומדברת היא שפת גרמניה. לפי הנודע בשער ההוברת יצאה החוברת הזאת מידי איש מלומד רב ומטיף, הועה את ערתו המכונה „ערת־ציון" בעיר גדולה מאוד, אשר היא אם לכל מסחר מערב ארצות־הברית באמיריקה. וכבר זקנה החוברת הזאת, כי ראתה אור ההבל בראשונה בשנת א' תתס"ט לשנות ישועה. או שנת תרכ"ט לשטית בריא שמים וארץ. אך הסופר החכם המלומד כבר את בית מערכת הערות לשלוח לו את מחברתו, לכן גם על המבקר, אשר משמרתו נתונה לו מאת הערות, לכבד את הרב המלומד ולחות דעתו על דבר עבודת הסופר ההוא.

פני המלה „מסיון" מעידים עליה, אשר לא פרי ארץ ישראל הוא, לא על גרות השילוח ולא על כפות הירדן גודלה. מקורה בים טיבור אשר ברומא. לכן עליך הקורא החביב לחכות עד אשר יצלחו בני גאלדמאן בווארשויא להוציא לפניך את ספר האשכול אות מ', אולי תמצא שם מאמר רחב ידים על אדות המסיון ומעשיה. אבל אם אורך־רוח אין לך לחכות על פרי האשכול, ומשפטי רצוי בעיניך, הנני לגלות אונך, אשר מעשה המסיון מארץ ישראל יצאו. על אדמת ישראל המסיון גודלה, ועל אדמת יהודה פרחה לחפארת והוציא פרי. —

מאן אמר ר', „לא ירון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר„ (בראשית ו': ג') הקים אנשים להוכיח את העם, ליסר ולהורות דעת אמת, דעת ר' ומשפט. נח היה המוכיח הראשון ועפ"י חז"ל אשפוט, אשר נח היה קורא הצדק לבני אדם. כי חז"ל אומרים, אשר מאה ועשרים שנה עמד נח ויוהר ויוכיח את העם ויעורם לתשובה טרם קנף המבול יצא על הארץ. וגם כיפא הקדוש באגרו השניה (ב': ה') אומר כן. עשרה דורות עברו ויקם ר' את אברהם, אשר היה אבי אמנים מעודו, כי לפי דברי חז"ל (בבא בתרא י"ז) גם יצר הרע לא שלט בו בעוז וכח. אברהם היה הראשון, אשר קרא את ד' בשם „ארון" לפי דברי ר' יוחנן בשם ר' שמעון בן יוחי, ברכות ו': ב') אבל לא לבד קרא, כ"א גם הקריא (לפי דברי ריש לקיש במסכת סוטה דף י') כי כן אמר ריש לקיש: בהוב „ויקרא בשם בו' (בראשית כ"א: ל"ג), אל תקרא „ויקרא", קרא „ויקריא". מלמד שהקריא אברהם לשם הקב"ה בפי כל עובר ושב. איכה עשה זאת? — עשה בית מקלט אורחים ויתן להם לאכול ולשתות ובאשר רצו לברכהו אמר להם „תנו תודה וברכה למי שאמר והיה העולם, כי מידו נתתי לכם כל אשר נתתי לכם. ובמסכת יומא (כ"ח: ב') אמר ר' חמא בר' חנינא, אשר אברהם היה יושב בישיבה וגם אליעזר עבדו יושב בישיבה היה, כי מה שלמר מאדוניו ורבו הודיע לאחרים או אדבר לשון ר' חמא „היה דולה מהורה רבו ומשקה לאחרים". וכן הבינו חז"ל וההולכים בעקבותיהם את הכתוב

והנפש אשר עשו בחרן (בראשית י"ב: ה). ולמה לי להכביר מלים עוד? הלא דברי חז"ל לעיני כל קורא. אברהם היה תחלה לגרים כוכה מ"ט: ב') והוא עשה „גרים" הרבה, ויכניסם החת כנפי השכינה. וכן תמצא, הקורא היקר. „גרים" הרבה, אשר משקל רב להם, בכל הולדות עמנו. יתרו היה „גר" לפי דברי חז"ל, עובדיהו, אשר היה על בית אחאב היה „גר" (ראה סנהדרין ל"ט: ב', ורברי רש"י שם) הספר „רות" הוא כמו ספר־תולדות־מעשה „גרים" ודברי חז"ל בספרי התלמוד מעידים עדות נאמנה, אשר גם עמנו, עם ישראל ויהודה, ידע לשמור את משמרתו, ללמד את העמים סביבותיו תורה, חכמה, אמונה ודעת, להודיע מה ד' שואל מאת האדם ולספר בגוים את אשר ד' עשה. והלא תבין, רעי הקורא! אשר עמנו הורה תורת ד' ועבודתו, כפי אשר הבין הוא, וכל אשר הוא עשה חפץ לראות את הגר עושה. הוא הביא קרבנות פרים בכשים ועתודים, כן חפץ אשר אלה הנספחים לו יעשו כמוהו וקרבנות כקרבנותיו יקריבו אל המובח, ועור ועור. המעשה הראשון, אשר היה על הגר לעשות „להמיל" וכמוהו עוד מעשים רבים אחרים ולכן תמצא הלכות רבות בספרי חז"ל ע"ד „גרים" כמו מתי מסבילים אותו וכדומה. מדברי חז"ל בהרבה מקומות בספרי התלמוד נוכל לשפוט, אשר חז"ל התאמצו לעשות „גרים". ומדוע לא יעשו כואת? הלא חלק אלוה ממעל הוא. אם דרכי נכונות והאמת אתי, איך אשים מחסום למו פי ולא אלמד אחרים דרכי? האוהב אני את רעי, אם כן אני עושה? הלואת אהבה תקרא? אם אוהב אני את רעי באמת ובלב תמים עלי להוריע לו הדרך, אשר בה ילך, דרך האמת והשלום, דרך הצדק והחיים. אם ישמע לקולי, יעשה טוב ואם לא ישמע, אשמו בראשו. ומה נכבדו דברי חז"ל (יבמות מ"ז: א') מודיעים לו ענוש המצות, גם מתן שכרן. ובמסכת סנהדרין (צ"ט: ב') אמרו עמלק יצא מתמנע, כי תמנע באה אל אברהם יצחק ויעקב ללמוד תורת ד'. תורת ישראל, וירחוה. ומכאב־נפש יצאה ותהי פלגש לאליפז בן עשו, ועמלק זרעה היה נוקם נקמתה בישראל. אין רצוני לחבר פה מאמר לספר האשכול אשר הזכרתי למעלה, לכן אקצר דברי, רק עוד אבקשך, הקורא הנעים, לקרוא דברי חז"ל (ברכות י"ג: ב,) מי אבירי לב? גובאי מפשאי דלא איגייר גיירא מנייהו וכו' וכו'. — עתה אשובה נא לדברי הרב הממיף המלומד ר"ר פעלזענטהאל. הרב הזה רבר דבריו באוני קהל רב, אשר התאסף בבית החברה „מלון־רמה", הנאספים לא היו כולם מבית ישראל, כי גם הרבה ממשפחות הגוים היו שם, ואלה ממשפחות הגוים למדו תורת־דת־ישוע המשיח, גודלו בה ויהנכו בה מנעוריהם. ובאוזי הנאספים האלה רבר דבריו, אשר כתב אח"כ בעם ובדיו וישלחם חוצה לעיני כל הקוראים שפת גרמניה, ועתה גם אלי. והנה, להגיד משפט אמת, ישנם דברים הרבה בחוברת הזאת הנאמרים בהשכל ודעת, במשפט וצדק. אבל השחית הממיף הסופר את דבריו טרם הגיע לדברי אמה ומשפט. הרב הממיף פ"ט, המקסם את כל שומעיו ברבריו מעל

עדות לישראל

מכ״ע עברי.

מעיר עג התורה וההעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב	ואדברה בעדותיך נגד מלכים
ותורה שם בישראל. (תהלים עח : ה.)	ולא אבוש. (שם, קיט : מו.)

Vol. I. No. 9. ALFRED CENTRE, N. Y. סיון. התרמ״ח

חדש סיון היא החדש השלישי לצאת בנ״י מארץ מצרים. הקורות אשר נקרו בחדש הזה לבנ״י רבות ונפלאות הנן. בשנת ב׳ אלף ה״ע, ביום הראשון לחדש באו בנ״י אל מדבר סיני ויחנו שם נגד ההר. וביום ו׳ לחדש בעצם השנה ההיא השמיע ד׳ את תורתו לבנ״י עשרת הדברים. ולמחרתי הוא יום ו׳ לחדש עלה משה שנית אל ההר לשמוע את כל יתר החוקים והמשפטים אשר ד׳ צוה להורות את בנ״י המעשה אשר יעשו. לכן יום ו׳ הוא חג־הבכורים, חג השבועות, יהג מתן־התורה. בעצם היום ההוא יום חג השבועות בשנת ג׳ אלף ותש״ן, בימי ראשית תולדות קהלת המשיח, שפך ד׳ את רוח קדשו בירושלים ורבים, אשר באו שמה לחוג את חג־הבכורים, חג השבועות, קבלו את מתנת רוח הקודש וכשלושת אלפי נפש נוספו ביום ההוא לעדת המשיח. מה נפלאו מעשי ד׳! משלי לא נצפנו עתים, אבל גם יודעי ד׳ לא חזו ימיו. מי יגיד מראש מה עוד יאתה ביום ו׳ לחדש הזה? ! — יום ט״ו לחדש הוא יום הילדת יהודה. יום כ״ג לחדש נקראו ספרי המלך אחשורוש ויכתב ככל אשר אשר ציה מרדכי אל היהודים ואל האחשדרפנים ושרי המדינות להשיב את הספרים מחשבת המן בן־המדתא האגגי. יום ב״ה בו נהרגו ר׳ שמעון בן גמליאל הראשון, ר׳ חנינא סגן הכהנים ואחרים על קדושת השם. יום כ״ג בו נהרג ר׳ חנינא בן תרדיון, בקדשו את השם. הלבישוהו במגלת ספר התורה וישרפוהו בעודו חי. אלה הם קצות תולדות עמנו בחדש הזה. ודורנו זה מה עושה? נשימה נא לבנו להולדות עמנו!

אחרי מצאתי המספרים מגילי בנ״י, אשר באו הנה בחדש אפריל, ראיתי אשר שגיאה יצאה מלפני. כי החדש אפריל לא הביא גולים רבים לחוף עירנו. מספר־גולי ישראל היה תקמ״ה. גברים שי״ח, נשים ק״י, טף קי״ו. לפי ארצות מולדתם היו: ממלכת רוסיה רע״ד, מאוסטריה קפ״ב, מרומניה ע׳, מגרמניה י״ן, ומתורקיה ב׳. מהבאים יצאו לערי המדינות קס״ה ובעירנו עשו מושבם ק״פ. — גם המספרים האלה מלמדים דעת, והמשכיל ישים אל לבו. ק.

הבמה בבית התפלה „ערת־ציון״. שבח כל דרכי מטיף נאמן בעמדו על הבמה בבית „מלון־רמה״. כי החל בדברי בעש, שנאה ומשטמה, וכל המרבר דברי־שנאה אין שומעים לו, גם אם יש דברי צדק בתוך דבריו. מה המריצהו לדבר הדברים האלה? — לפני זה כ׳ שנים הקימו בעלי דת ישוע בעיר טשיקאגא אגדה קטנה, עבודתה תהיה לבשר בשורת דת המשיח בקהל ישראל. ודרכי העבודה הזאת תהיינה (א) להפיץ במחנה יהודה ספרים, מחברות ומטכתות קטנות, מכ״ע וכרומה, להראות צדקת דת־המשיח ולבשר בשורת הגאולה, אשר ישוע עשה לכל המאמין בו. (ב) להקים בתי־ספר לילדי ישורון, אשר בהם ילמדו קרוא, כתוב, וחשבון חשבונות, גם דרכי דת ישוע ומצותיו. מעשי בעלי דת ישוע העלה חרון אף פ״ם עד למאוד. אבל אין לפ״ם צדקה ולבעוס. גם ישראל עשה כן, כאשר דברי תולדות עמנו וספרי חכמינו ז״ל מעידים. ומי לא יעשה כן? כל בעלי־דעה בעולם מתאמצים להפיץ דעותיהם בקהל רב, כי ברוב עם הדרת הדעה. והמעשה הוה הוא פרי־אחבה, כי מאשר החוגה דעות אוהב הוא את שכני הקרוב אליו ומאשר חושב הוא, כי מהדעה, אשר הוא הוגה, תצא השועה לבני אדם, לכן מהאמץ בכל כחו למסור דעותיו לבן־אדם רעהו. וא״כ מה הטאו אלה בעלי דת ישוע, אשר כן עשו? ההתנפלו בחרבות צורים על בנ״י ויאמרו „אם השמעו טוב ואם לא, הזג נהרגוכם״? ? מה החרדה אשר חרדת, פ״ט הגדול? את אשר הנצרים עושים, מאהבה הם עושים. כי כן צוה המשיח לעשות. ישוע טרם עליותו השמימה נתן פקודתו לכל המאמינים בו לעשות להלמידיו כל הגוים, לבשר בשורת מעשיו לכל העמים. וכן עושים כל המאמינים בו. ובכל מקום, אשר המאמינים קצרה ידם מעשות, שולחים הם שליחיהם. אבל מאשר השם „שליח״ מכובר מאוד בעיני בעלי דת ישוע, כי ביפא הקדוש, שאול הקדוש וכו׳ נקראו „שליחים״ ולכן בחרו בשם „איש השליחות״ „מסיונר״ או „מיכסיאנאר״. ומה לך צדקה, אהובי הרב, ולוויק ע״ו? (משך הבקורת בחוברת הבאה)

ה„עדות״ הצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישלחו לאלפרעד־צענטרע.

die „Eduth“ erscheint monatlich. Der Subscriptions preis ist

America ..... 35 cent

Ausland ..... 50 cent

Einzelnes Heft ..... 4 cent

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,

Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

מכתבים מתורקיה

שלום לך אחי המעריך, ושלום לכל דורשי שלומך!

מכתבך בא לידי ושמחתי גדלה ביום ההוא מאוד. אמנם גם ביד חזקה קטפת בציצת ראשי והסחבני אחור עשרים וחמש שנים! הידעת את טרחי יגיעי ומשאי בעבור ידידיה זה? (הנ"צב"ה!) קור נורא הכה הפרה הזה בהתפרחו, ויבול! ולוריא? רק ממרחק נשאתי עמו, צלו רב היה מחמתי; אף כי כשרונותיו רבים היו מכשרונות ידידיה 1). אמנם רמיתיו לכובבא דשביט באופל לילה, אשר רוצים אנו להביט בברק וגבו, וענן יכסהו, כן גם לוריא היה פעמים, שלש, אשר ראיתיו; ובפתע פתאום חלף וילך. לבי ראבה עלי, ונפשי מרה על שני המאורות, אשר יצאו מכרשוא להקבר בארמות כרלין. הוי אחי! הוי ידידי! כנפול לפני בני עולה נפלתם! — לא לבד נמצא החת ידי מכתב אריך מידידיה אלי, בעת אשר הוא היה מתגורר בבית החכם ק', (ואני דרשתי או חכמת הרפואה בעיר ב') אף גם מוקיר אני מפו שורות אחדות אשר העד הזה, שהיה מקדש את ד', כתב ימים לא רבים לפני מותו, על פפירוס קטן אלי, בעת שוכב היו על ערש דוי בבית־החולים „בית־היני" בעיר ב'. לבי דופק בהולם פעם, ודמי דוהרים בצנורותיהם, את אוכרה ודמעותי מתפרצים ושוטפים, למען ירוה לי מעט. כמעט ושכחתי את הימים האלה, אבל בהוכיחך את שמות הידידים השנים, אשר בחייהם ובמותם לא נפרדו, ותקסם לפני את העבר ותציגהו לפני כהוה עם צרותיו וברכותיו, עם ידידיה ועם משטימיו חנם, עם התלאה הגדולה ועם התקוה הנפלאה: מה זאת עשית לי? העניך יאתוני ובל יתנני לזוז מפה? נפלאים המה מעשי איש. אבל יאתיו כאשר סודרו מאבי־כל. חדשים לבקרים באים והולכים למו, יפיעו ויחלופו. ולכל, סבה ותכלית, למה ימדיע? גם אני לא אוכל דבר דבר הפעם, לראבן נפשי, כי קדוש עלי זכרון הנאהבים והנעימים .... ידי נרפו עהה בעלות זכרונם לפני, ראשי סחרחר הולך ובלשוני אין מלה. — החיים והשלום והברכה עד עולם אתך ואת כל אשר סביבך וזכור לטובה העמל לטובת כל־בני־אדם־זוחה והנושע בחסדי

---

1) כן הוא. כשרונותיו היו רבים וגדולים מאוד. שכלו היה זך, ועינו עין־חודרת היתה, וכל אשר כתב בספרו הקטן, ספר ימי, אשר עודני בכתובים אצל א' מידידיו, הוא פרי חקר עמוק. ומרי דברי בו הגני להעיר דבר, אשר הכב לי שדוק והמהון יחדיו. העדות צר 75 דביאה חידה מאת לוריא ז"ל ומאשר רבים מאהב"י חושבים, אשר הערות על ציר דברים הנעלים משכל אנוש תסוב, לכן לא מצאו הפתרון. ובאמת הדברים קלים להפתר. החידה נוסרה על הכתוב, בשפואל א' פרק י"ד פסוק נ"א. ושם נאמר „ונר אבי אבנר בן אביאל" הנה נר אבי האב ואבנר הוא בן־נר. לכן אמר אם בית אביאל ובנו דרשת, או בפיתרי החידה פגשת, כי נר הוא בן אביאל.

המשיח והמתארה לכל ההולכים קדימה בכל מרץ, והמתיצב להלחם בכל כסלות בני האדם, והמאמין אמונה נאמנה בשתי הבריתות, והזורק הלאה כפגול וטמא כל אשר לא נמצא בתורת הבריתות, והאוהב אותך אהבת את־נאמן, מוקירך מפו, ומכבדך מאו." ברוך מכניציון

ניויארק יום .... לסדר „את והב בטופה" התרח"ם

אחי המעריך! זה שמונה חודשים מעזותך יצאו לרחבי תבל. תהלה לאל אביכל. ומנם מקשה אתה ללדת, כי פעמי עזותך מאחרים לבא בכל חודש וחדש והזה עתה חודש תמוז ויחברת סיון עוד לא באה, אך ת"ל, אשר עזך חי ואשר על משמרתך הנך עומד להעיר ביעקב ולהוריע ביהודה כל דבר טוב. אבל שאני נא אחי המעריך באמרי לך, ראשית כי לא טוב אתה עושה. הלא עזותך היא מכ"ע לישראל, ומדוע אתה אוסף רק דברי הוכחה ומוסר ללמד ולהוות את העם, וחדשות בישראל אך מעט מזער אתה מודיע? הלא טוב היה לך להקדיש ג' או ד' עמודים לכל דבר חדש הנעשה בבית ישראל בימינו אלה, ובחלק הערית המקודש לדברי חקר ומדע שם השמיע דברי מדע חקר ובינה. אמנם חורעת חדשות כפעם בפעם, אך מה היא הקומץ הזה להשביע נפש הקוראים המשתוקקים לדעת מכל אשר נעשה בבית ישראל. שנית. אתה יושב באלפריד־סנטר ומצורתך פרושה בעירפה, משם יש לך מכתבים, משם מודיעים לך חדשות ומפה אין גם אחד המודיע לך מכל הנעשה במחנה ישראל בעירו או במדינתו. מה זאת ועל מה זאת? גם מעירנו ניויארק, אשר מכפר יושביה מבני"י עולה למאת אלף, ואשר מקרים ממקרים שונים נקרים פה בכל יום ויום במחנה ישראל, גם מפה אין איש העומד על המצפה לראות הנעשה בבית ישראל ולהודיע לך. לכן אמרתי אתאמצה נא אני לעמוד על המשמר ולהודיע, ואם אמצא חן בעיני הקוראים ישמח לבי גם אני.

בראשונה אני ממהר לבשר, אשר הדב הקרוא להיות ראש כל רבני קהלות ישראל בניויארק־החתית הנה בא. אבל פן אהיה כמדבר חידה לעיני קוראי העזות הנני לבאר את דברי. העיר ניויארק גדולה מאוד ובמארו אלף נפשות בני"י בה, אך לא כמנהג בני"י בארצות עסיה ועירפה, בני"י בארצותינו ינהגו. מנהג בני"י בכל ארצות עסיה ועירפה להיות כל יושבי העיר או הכפר קשורים לעדת אחת ולסוף תחת צל רועה אחד, כי רב אחד מנהלם. ראשי הקהלה ינהגו כל הקהלה, כי על פי אנשי הקהלה נבחרו. לא כן פה בארצותינו אלה. בארצותינו משבט־ערה אין. ובני"י נפוצו לאגדות וחברות. עדות קמות ועדות הולכות, קהלות נוצצות וקהלות נובלות, והתמדה — אין מעצור לה. כי היום יהלכו עשרה אנשים להעשות אגודה אחת ולהקים בית־תפלה ולבחור להם רב, ומחר — אם מת בחיר־האגודה, היושב ראש לאברי־האגודה, או מקרה אחר קרה לאגודה ההיא, תתפרד החברה ובית־התפלה יסכר והרב ילך לו ווכר

האגודה יאסף כולו ויהי כאין. כן הוא בכל מדינות ארצנו, כעיר אשר מאת אלף משפחות ישראל בה, כעיר אשר אף ,,מנין'' אין לה. לכן אין מריבה בקהלות ישראל. כי כל איש לאגורתי ילך: זרוז ילך אל העורב והיונה הלך אל שבך היונים ומצא מין את מיני. בעירנו נוי־ארק יש למעלה ממאה בתי תפלה לישראל וכל בית תפלה הוא בית קהלה. כי האנשים הבאים שמה לשמוע אל הרנה ואל התפלה הם ערה עומדת לברכה, ולכל בית תפלה יש מנהג אחר. וא״כ בני״י בעירנו נפלגו למאה קהלות ומעלה. בכל אלה ניכל להלק בני״י יושבי עיר־ניו־יארק לשתי מפלגות. ושתי המפלגות שונות אשה מרעותה מאוד במאוד, עד אשר לא יהיה משפט שוא באמרנו, כי שתי אומות הנן. באשר עירנו נפלגה לשתי מחציות, כן גם אומת ישראל כה. בנוי־ארק־עליה שם מושב הקהלות, אשר במנהג הדור החדש, דור המתקנים, ינהגו, ובנוי־ארק־תחתית מושב היהודים, אשר כמנהג רוחות קדמונים מנהגם. קהלות המתקנים כבר עשו אגודה אחת, אגורת־הקהלות, ובכל שנה ושנה פעם אחת או שתים מתאספים שליחי הקהלות האלה להועץ על אודות כל דבר, אשר יוכל עוד להעשות בקרב בית ישראל. אבל אומת ישראל מנוי־ארק־תחתית לא רצתה לבא בקשר עם אגודת המתקנים, וגם לעשות כמעשה המתקנים לא חפצה. הקהלות מנוי־ארק־תחתית אבו לתת להן ראש, רב אחד, אשר רבורי כל הקהלות יהיו נחתכים אל פיו. שנים רבות יעצו עצה ויחשבו מחשבה ומאומה לא עלתה בידן. ראשי הקהלות האלה נתנו עיניהם לטובה בגרול בישראל, מלבי״ם שמו, אך טרם גמרו דבר־עצתם נקרא מלבי״ם לשמי מרום ויתיעצו ראשי הקהלות ומנהיגיהן עד אשר יצא הגרול לקרוא את המורה צדק מעיר ווילנא, הוא ר׳ יעקב חריף מבית יוסף, אשר יצא שמו להתהלה עד קצוי עיר נוי־ארק־תחתית. בצאת הקול במחנה, אשר ר׳ יעקב חריף יעלה לגרולה כואת, נפלה חרדה באומת ישראל בנוי־ארק־עליה. כי קהלות המתקנים יראות, פן יעשה יעקב החריף מלחמה בהן. גם יחידים מאנשי קהלות נוי־ארק־תחתית התיצבו למול מלוכת ר׳ יעקב. ואיש־ימיני היושב בנוי־ארק־עליה גם הוא, אך מצודתו פרושה בנוי־ארק־תחתית הריע בחצוצרות המכ״הע ,,נס־ישראל״ ו,,ציר־ישראל״ ויצעק על החמס, אשר בני״י מנוי־ארק־תחתית עושים. אך כל עמל המתקוממים על בוא ר׳ יעקב הנה עלה לתוהו, כי הדבר נחרץ ואין להשיבו. כסף אין נחשב. כי בני״י מנוי־ארק־תחתית רעבים הם עתה ללחם תורת ר׳ יעקב וצמאים למי תעודת החריף. — אם לא יהיה גורל בני״י בעיר נוי־ארק כגורל בני״י בימי שמואל הרואה, בצעקם ״שימה לנו מלך״, מי יגיד את האותיות לאחור? את אשר אני רואה אגיד. אומת ישראל בנוי־ארק־תחתית תנהם באחריתה. כי עתה עוד שלום בין ישראל ובין האמורי. אבל במלוך רב גרול ביד חזקה יהרס השלום וריב קהלות ישראל ישתרע במחנה ישראל בארצנו. חיץ ישראל לשבת בשלוה באמיריקה, קפץ עליו רוגז יעקוב מבית יוסף. אך שומר ישראל הנה לא ינום ולא יישן. ואולי גם זאת לטובת ישראל תהיה. ימים ידברו ושנים תוריענה חכמה.

הזכרתי פה את התוקע הגדול, המריע בחצוצרות המכ״הע לבני״י תרועה גדולה, היא אישי־ימיני, ותגני לספר דבר גם ממנו. זה שש שנים נלחם אישי־ימיני ביעקב פרישמן המכשר הורה־ישוע המשיח. אבי יעקב פ״מ היה רב בישראל וממשפחה גדולה, משפחת רבנים בארץ הונגריה, יצא להיות רב גם הוא. שנים רבות שרת במשמרתו, משמרת רב בישראל, בקהלות ישראל בהונגריה. אח״כ נקרא להיות רב ומטיף לערת בני״י בעיר קביבק במדינת קנדה. אבל בימי מלכו על ערת ישראל שם מורא עלה בלבו, פן לא יהיו מעשיו רצוים בעיני ד׳ ומדי בקשו אמונה עוב את משמרתו, משרת רב ומטיף לישראל, ילך וילוה לקהלות המאמינים בישוע, ויכנסם את ,,כל בני ביתו'' לשער האמונה במשיח. יעקב בנו היה בן י״ר בהסתחו לקהלת המשיח. ויגדל יעקב וילך לבתי ספר וילמוד תורה ויהי למטיף ומבין־שמועה. כחמש עשרה שנה היה מורה שמיעת־האמונה בקהלת המאמינים במשיח. אך לפני שש שנים עלה בלבו להשתקע בעיר נוי־ארק לבשר בשורת תורת המשיח לבני״י. ומעשי יעקב לא ישרו בעיני אישי־ימיני אף כחוט השערה. כי איש ימיני אומר, אשר יעקב פ״מ עקוב יעקב ואין נכונה בפיו. כה נסבה המלחמה זה שש שנים, ותוצאותיה עור לא נודעו. כי יעקב מתהלל, אשר ההגבר על אויבו איש ימיני כאשר גבר על השטן וצבאותיו. ואיש ימיני מלא תקוה, אשר על יעקב יתגבר בהאבקו עמו, כי כבר נקעה כף ירכו ויגר מעט והתמוטט רגלי פ״מ לנפול. איש ימיני אומר, אשר רק ריקים ופוחזים התלקטו אל צבא יעקב פ״מ, שכירים, אשר בקחת שכרם אומרים הם ,,אני מאמין'' ,,אני מאמין'' ואם יתום השכר יחדל מהאמין ויקראו בקול ,,איני מאמין'' ,,איני מאמין'' ובפי יעקב פ״מ אין מענה. כי יעקב פ״מ הוא מהשומעים הרפתם ואינם משיבים. חסיר הוא, ענו הוא. אבל ענותו תקטין את כבודנו. כי מאשר יעקב פ״מ ענו הוא, ע״כ מקבל את כל הגרים הבאים להיות נלוים על ידו אל קהלת המאמינים במשיח ואיננו מבחין בין טוב לרע, ואת כולם בשם ,,אחים'' הוא מכבד. ברב עם הדרת מלך. כן דעת יעקב פ״מ גם הוא. יש לו ספר הפקודים ומבקש הוא פקודים להפקידם בספר ההוא. אבל, לראבון לב כל אוהב אמת, הדגים העולים בחכתו מלאי רקנון הם ומעלים צחנה עד למרחוק, ורבים מהאחים ההם ,,אוהבים'' הם ויש פתחון פה לבעלי הדין לוענק. איש ימיני מקדיש חלק גדול מימיו ומלילותיו לחקור אחרי כל דבר הנעשה בבית יעקב פ״מ ואחרי תבונת הנלוים ליעקב וכל אשר איש ימיני רואה מודיע הוא במכ״הע לבני״יושם כל המאמינים בישוע, היוצאים ממשפחות יהודה, מחולל ע״י. אין פה המקום לצאת לריב עם אישי־ימיני על הללו שם יעקב פ״מ או לצאת למלחמה מול יעקב פ״מ על תתו פתחון פה למחפשים אחרי מומים לבקר. רק אחת אומר, אשר לא דבר צחוק דבר המלחמה הזאת. כי איש ימיני גבור־מלחמה הוא עתה. על יד איש ימיני עומדים סופרים רבים לעזרתו, וליעקב פ״מ אין עזרים, כי אויבי פ״מ אנשי ביתו הם.

הנה ארך מכתבי עתה ועוד לא ספרתי אף החלק השיש רי מכל אשר יש לי לספר מעירנו נו־יארק. אבל הקוראים הנאהבים יסלחו לי, כי חפצי הוא להוריד את הקורא דברי לעומק הרבר, אשר אני מודיע, למען יהיה לאל ידו לשפוט משפט נאמן, ולכן אוסיפה עוד מלים אחדות, על כל אשר דברתי מיעקב פ״מ. פ״מ חפץ לעשות בארצנו את אשר יוסף רבינויטש רצה לעשות בארץ רוסיה. פ״מ חפץ להקים קהלה מבני״י המאטינים בישוע, ושם „קהלת עברים־נוצרים״ יהיה עליה. אבל אין זכר עברי בכל קהלת פ״מ וולתי השם. כי פ״מ אינו מבין שפת עבר, ואין בכחו לתרגם אף כתוב אחד מכתובי ספרי הקדש. כל מנהגי הבית אשר הקים פ״מ לבית תפלה הם מנהגי זרים, מנהגי בני נכר ומנהגי בני־עבר זרים הם לרוח פ״מ. לכן לא עלה בידו לאסוף לדגלו עברים נאמנים, אשר רוחם נאמנת. אם יוסף רבינויטש לא הצליח לאסוף רבים לקהלתו, והוא עודנו מנהגי כמנהג עברי, איך יצליח איש כפ״מ, אשר רוח עברי הלכה ממנו? — אלה אשר נאספו עד כה לדגל פ״מ הם לרוב מצורעי הנפש, אשר כבר מחוץ למחנה העברים מושבם.

אבל גם מבלעדי פ״מ אין בעירנו רבים ההולכים לרוח בני עבר, לראבון לבי, קהלות המתקנים פורקות, מעט מעט, לאט לאט, כל נומי והב אומתנו מעליהן, לא אוכל להכחיד תחת לשוני את כל הטוב הרב, אשר מהן יצא. כי בני אימת ישראל מנו־יארק־עלית הרבו לעשות טוב וחסד כל הזמן הזה, ומשכניהם בני משפחות הגוים למדו הדרך הנכונה לעשות צדקה וחסד. אבל רוח עבר הולכת הלוך וחסור. מעשי „אגודת־בחורי־ישראל״ הם רבים מאוד ולהתפאר הם. בתי־תלמוד רת ואמונה בכל יום ראשון בשבוע ועוד בתי טוב וחסד נודעים לי למכביר, אשר אך תהלה אוכל לתת להם. אבל רוח האמת נערכת מהם, כי לא באלה חפץ ד׳. אך אבדה נא עתה את דברי למען לא אלאה את הקוראים. בימינו אלה קוראי מכ״ע נלאים לקרוא מגלה ארוכה. ואני למצוא חן בעיני הקוראים הוא חפצי. לכן אצא בברכתי ואומר שלום לך ולכל הקוראים הנכבדים. יתר הדברים במכתבים הבאים עוד.

ר.

העיר נו־יארק היא אם־מכהר־זקנין לכל יושבי מזרח ארצותינו כמו טשיקאגו היא לכל מערב ארצותינו. מספר בנ״י בנו־יארק עולה עד עשרה רבוא ורבע רבוא. העיר הואת היא עולם קטן לכל הישבים בה. ועאכו״כ לבנ״י. ובל הנעשה בעולם הקטן הזה נוגע בנפש כל האום, לאום ישראל, כולו. ומה מאוד מתעצב לב בן־ישראל בראותו את המכוכה הנוראה, אשר על פני כל מעשי־בנ״י בעיר הזאת. כי הבוגר בוגד והשודד שודד, והשרור נופל ואין מקימו. נפלג ישראל פה ואין קץ למפלגותיהם בעיר הזאת. רוח בנ״י מעיר נו־יארק־עלית היא רוח־ההרס, כן אומרים בנ״י היושבים בנו־יארק־תחתית, אבל בנין בנ״י מנו־יארק־תחתית הוא הרס גרול, אשר אין לו רפואה. כרוח בנ״י בנו־יארק העיר, כן רוח בנ״י בנו־יארק המדינה ובכל יתר המדינות. —

תשובות לרב מ״ג

(נמשכות והולכות מצד 90, חוברת ו׳)

סלח לי אהובי היקר, הרב הגדול, אם דברי קשים עליך. כי כאשר אמרתי כן הוא בלבי. אוהבך אני ומאור ארחמך, ולכן אהובי אתה, גם לוא היית לי היום ללא־אוהב. לא אשטתך היא האשמה הואת, כי גם אם גדול בישראל אתה, לא חדלת היות בן אדם בשר ודם. ומרה נטועה כלב בן־אדם להקדיש ולהעריץ כל דבר, אשר שיבה זרקה בו ואשר אבד עליו כלח, ועאכו״כ יקדיש אדם דבר, אשר ירש מאבותיו. גם „שנאה״ קדושה היא לבני אדם, אם שערותיה הלבינו מזקן. מאז יהודה היה לגוי, ישראל לעם קדוש, עזה היא המלחמה בין הגוי והגוים, בין העם, עם ישראל, וכל יתר העמים כולם. כי ד׳ בחר לו ישראל לסגולתו בראשונה ויתן לו מאורות התורה להגיה את השכו יבל יהר העמים תעו בישימון ולא ידעו דרכי ד׳, הלכו חשך ולא אור. ד׳ עובם ער מלאת הימים, אשר יער בחסדו לרחם גם עליהם. בימי השכה העמים היה ישראל הולך ואור. ויחר אף העמים בו ובנחלתו התעברו. וכה גדלה שנאת העמים לישראל יום יום. ויהי כאשר הופיע חסד אלהים לבני אדם ויפתח גם לכל יתר הגוים את פתח האמונה, ור׳ העיד עליהם, כי נתן להם את רוח הקודש ויטהר את לבותם ע״י האמונה, לא אבה ישראל לקדם פני חסד אלהים ויון מאחריו, ועי״כ בימי מלך קנשטנטינוס ברומא חדשו העמים את שנאתם לישראל והמלחמה היתה עוה מאשר היתה בימי קדם, טרם העמים היו מטוהרים ע״י האמונה. וירעו העמים עוד בבקשם עלילות שוא בישראל ובדרפם אותו מאשר מאס בחסד אלהים. שנאה עזרת שנאה. ויחל ישראל לשנוא את שונאיו ולבנו אותם בלבו, ואתם גם דת האמונה, אשר בה התפארו. ועתה השנאה הואת זקנה מאוד, ימי שיבה לה וקדושה היא מרוב ימים. ואף כי רוח אהבת־אדם עברה על הארץ בדור הזה ותעבר כל ממשלת שנאה, ותרב אהבה בלב כל בני־אדם־יחוה, עוד שארית קטנה יש מהשנאה ההיא, כבושה וטמונה באחת הפנות בלב. והשארית ההיא לובשת דמות כפעם בפעם ויוצאת חוצה להראות לעיני כל בני הדור. מלב העמים יוצאת שארית השנאה ההיא ברמות שנאה לעושי מסחר־זקנין־ישוא או ברמות שנאה לכל יוצאי חלצי בני שם. ומלב עמני יוצאה שארית השנאה ההיא ברמות שנאה לכל המנסים ללמדו דרכי ישוע ישליחיו ולכל איש ממשפחתו אשר ההל לקרא בשם ישוע. ולכן לא אשטתך היא, אשר התעורר לבך עלי ותקצף ותכעס גם כעס. וגם לוא לשונא היית היום אין כל אשמה בך, כי אין בכחך להתגבר על יצר לבך, המטה אותך לשנוא את כל מאחיך, אשר נטה מהמסלה הסלולה זה דורות רבים. אבל אכטח בך, אשר לא תהפך לשונא לי, ואם גם קצפת מעט, ישוב אפך ותרחמני עוד. רק הפעם התנפלת עלי בעלילות דברים אשר לא כן הם, ותלחצני לדבר דברים קשים. ראה נא אהובי הגדול, דברי מכתבך ושאלותיך והבר בם, אם בלי בעש כתבת כל אלה. שאלתך השניה היא:

ב) מי לא ידע בכל אלה, כי ישוע הנצרי איש רב פעלים היה ולבו מלא דעת ותבונה, וכי גדולות עשה ביסדו דת יסודתו בהרבי קורש על ארבי תורת משה, חסד וצדקה בימיו ובשמאלו אהבת־אדם ושלום־אמת, כאשר יעידו בו גם חכמינו הגדולים והטובים, הלא המה הרמב״ם ז״ל והרשב״ץ והרב הגדול יעב״ץ ז״ל ועוד אחרים. כולם יגידון כי רב פעל ועשה להושיע עמים רבים עובדי אלילים — רק מבלעדינו תופשי תורת משה — כל העמים תקעו כף אל דתו חן חן להם. אך מה מאוד הצלינה שתי אונים לשמע שמו כי יקבנו בשם בן־אלהים, שם זר לא יבינהו כל משכיל על דבר אמת ינדוהי כל ישרי לבב. ואם יכונהו בנביאים בכתובים יתמכוהו בהנבאם על ,,בן״, הנה מה טוב ומה יפה לכלכל את השם הזה ולפרשו אהוב כבן, לא בן ממש, אשר פגול הוא לכבוד שם קדשו ותועבה לתפארת גדולתו.

הרגע נא רגע, הגדול בישראל, והבט נא אל דבריך ואמור משפטך. הלי לא מחחלה בעלילה באת? השמעת ממני מעולם, איך אני מכלכל את השם הזה ואיך אני מבארו? הלא עצם דבריך מאשימים אותך. בעטך ובפיך אתה מורה, אשר הנביאים נבאו על ,,בן״, וד׳ אמר אל המשיח ,,בני אתה״ גם לפי דעתך. וא״כ מה עול מצאת בי בקחתי מלת הנביאים, נביאי ד׳ וחוזיה, על לשוני? כמוני כמוך יודעים, אשר הנביאים נבאו, כי במלאת הימים, אשר יער ד׳ ברוב רחמיו, יבא משיח ד׳ להיות מלאך הברית. כמוך כמוני יודעים, אשר הנביאים בהנבאם על המשיח כני אותו ,,בן אלהים״. ואם דעתי, אשר ישוע הנצרי הוא המשיח, נכונה היא, עלי לשום עליו כל הכבוד, אשר הנביאים הלקי למשיח, עלי לבנותו, כאשר הנביאים בנוהו. ומה הועקה הזאת אשר ועקת עלי? ומה זאת, אשר הצלינה שתי אונך לשמע בן־אלהים? כל מלאכי מעלה נקראו בני אלהים, בני אל, ושתי אונך לא הצלינה, בקרוא איש באזניך, כי ,,בני האלהים״ באו להתיצב לפני ד׳ (איוב ב׳: א׳) או בשמעך דברי נבוכדנצר בספרו: האראנא חזה גוברין ארבעה שרין מהלכין בגוא־נורא וחבל לא איתי בהון ורוה די רביעיא דמה לברי־אלהין (דניאל ג׳: כ״ה) אבל לשמע שם המשיח, בי אקבנו בשם בן אלהים, הצלינה שתי אונים? ! אתפלא אשוב ואתפלא. — גם אנחנו שנינו בני־אלהים נהנו, אל אחד בראנו ואב אחד לנו ואבינו שאל ,,אם אב אני איה כבודי״ (מלאכי א׳:) אם ד׳ אביני הוא, אנחנו בניו. לכן אהי הגדול, נתנה נא כבוד לאבינו בשמים ונודה על האמת, אשר היא חותמו. כל אלה, אשר רוח אלהים ינהגם, בני אלהים המה, אמר שאול הקריש באזרתו אל הרומים (ח: י״ד) המשיח הוא בן־אלהים, בנו יחידו, בנו בכורו, ואנחנו כלנו בני אלהים נחנו ויען בנים אנחנו שלח ד׳ את רוח בנו, רוח הקורא ,,אבא־אבינו״ ויתן לנו כח, עז ואומץ להיות ,,בני־אלהים״ באמת. ואתה, הגדול בישראל! הסר מלבך כל היחתלונה, כי אין עיל בי. כמוך כמוני דבר אחד אנו דוברים, משפט אחד אנו שופטים. כי כמוך כמוני יודעים, אשר המשיח הנועד לבא נקרא בן־

אלהים. רק פה ביה הנתיבות. פה דרכינו נוטות ואת מואת. אני מאמין, אשר המשיח כבר הופיע ובן אלהים עשה דרכו עלי ארץ, ואתה אומר המשיח לא בא עוד, ובן האלהים עודנו ברחם העתיד. ועל זאת כבר השיבותי לך, אשר גם הוא ל, לוא היו בימינו אלה, כי עתה גם הם הודו, אשר המשיח כבר בא, יכי ישוע הוא המשיח. ודבריך הם עדים. גם אתה, כמו עוד רבים מגדולי ישראל, מודה ואומר, שישוע הנצרי רב פעלים היה וישיע עמים רבים להביאם בברית ד׳ אבינו שבשמים. רק גאוה אומתנו, וגובה לבב עמנו אינם מתנים אותך להכניע את ראשך לאמור ,,גם אנחני בני״ בין העמים הנושעים. כי גם לנו עשה ישוע רב חסד ואמת, ולנו בראשונה״ ולכן קראת ,,רק מבלעדינו״. אבל אם לחקר הדבר תשים לבך, ואותות קדות העתים יהיו לך לקו ולמשקלת, תורה גם אתה, אשר ישוע הנצרי, רב הפעלים ההוא, הוא הוא, אשר עליו חכו כל דורות קדמונינו. כי תורת משה חדשה כנשר נעוריה ע״י רב הפעלים ההוא, ,,אשר חסד וצדקה היו בימינו ובשמאלו אהבת־אדם ושלום־אמת״. והוא, היא גאון אומתנו, הוא הוא תפארת עמנו. המשיע, אשר רב פעל ועשה להושיע עמים רבים, הוא הוא המשיח, אשר יעדו ד׳ להופיע במלאת הימים, ואשר הופיע בסוף בית שני, להביא צדק עולמים לכל בני־אדם־יחוה ולהרים המחיצה המבדלת בין ישראל והגוים. ואם הוא המשיח, הוא גם בן־אלהים ואין לנו לכלכל את השם הזה ולפרשו, כי אין השם הזה זר. כן גם שאלתך השלישית אומרת, אשר רק עלילה בקשת. כי לא שאלת רב וגדול כמוך השאלה הזאת הנה. מתפלא אתה ואומר:

ג) ,,והיותר נפלאה לא אוכל לה, על האבן, אבן הפנה, אשר ירו ליסוד באמונה לאמור, כי בעבור חטא האדם הקדמון ואשמתו, כי כבדה מאוד להנחילה לדורות עולם, להתם פשעו ולהעביר עונו, הנה האל הגדול הגבור והנורא, אשר השמים ושמי השמים לא יכלוהו לא מצא בדי גאולתו ממריו דרך אחרת רק בצלות רוחו בבטן עלמה אחת ומבקור דמיה כי יולד ובחלאת טומאתה יגעל ומחלב שדיה כי יינק ויגדל ויהיה לאיש ידוע חולי מעונה ומדוכה ויקיעיהו מורדי אור על עין; ובוה יכופר עון האדם הזה, אשר גם הוא גם זרעו ער סוף כל הדורות לא ישוו אל חלל שם קדשו. המבלי יכולת ד׳ לכפר הטא האדם כי אם היותו בארם יורעטוב ורע שוכן בתי חומר? הכשמים קצר קצרה ידי מפדות בטיבו וחסרו? הלא חרפה היא לחוק אלהותו וגדופה לרוטמותו יחברך, ואף כי מי בא בסוד שדי להבין מסתרי מפעליו והוי האומר לאב מה תוליד. אך הלא דבר הוא ולנו צעירי יצוריו, אשר בצלמו עשנו, לנו נתן החופש לבקר בהיכלו ולדעה דרכיו מאת נביאיו ע״ה כי בואה יההלל המהלל השכל וידוע אותי (ירמיהו ט: כ״ג) דע את אלהי אביך (דה״י חלק א׳ כ״ח: ט׳) ועוד, ועוד. וכן וארשתיך לי באמונה וידעת את ד׳ (הושע ב׳: כ״ב), אשר אפרשו, אף כי ארשתיך באמונה בכ״ן וידעת את ד׳. וראה הקדמת ספר חובת הלבבות היקרה מפנינים. ראוי שיקראנה כל איש משכיל וירא אלהים. ״ ומה אענך ומה אומר לך? הלא

רבריך הם תשובתך. מתפלא על סוד ישועת אלהים ושואל אתה א י ש כ מ ו נ י, צעיר ממך לימים וקטן ממך בהכמה, מדוע בחר ד׳ להביא ישע, פדות וגאולה עולמים לבני אדם בורך, אשר היא זרה ומורה לרוח בינתנו. מ י ב א ב ס ו ד ש ד י ל ה ב י ן מ ס ח ר י מ פ ע ל י ו? את מי נועץ ד׳ ויבינהו, מדוע בחר בדרך הזאת או בדרך ההיא? החקר אלוה מצאתי אם עד תכלית שדי באתי? רק הרבר, אשר גלה לנו, אוהו ניכל הבין, ואת אשר הודיע, יש לאל בינתנו להשיג, אבל קצר קצרה רוח בינתנו להבין מה המריצו לעשות כה או כה. מדוע ברא את כל העולם כולו? ומדוע ברא את העולם בעשרה מאמרים, הלא במאמר אחד יכול היה לברוא אותו? וכן אשאל מדוע ומדוע עד אין קץ.

(משך התשובות —— בהוברות הבאות)

[א] משלי אליעזר בן יואל מבשר שלום: [ב] לרעת דרך המשיח, להבין עצת יהוה: [ג] לקחת אמונה, השכל, צדק, חסד ומישרים: [ד] לתת למכחשים אמונה, לדרוש דעת ומזמה, לרפא עצבה ושמחה: [ה] ישמע מאמין, ויוסף אמונה, ונבון תמיות יקח: [ו] להבין גאולה ופדיון, דברי המשיח וחידותיו: [ז] אמונת ישוע ראשית דעת, יראה ותשובה הרשעים בזו: [ח] שמע אחי מוסר יהוה, ואל תטוש תורת המשיח: [ט] כי דברי חן הם לנפשך, ואור לרגליך: [י] אחי! אם־יפתוך מכחשים אל־תשמע: [יא] אם יאמרו לכה אתנו, נשתחוה לרוח הזמן, נשמחה בתענוגי העולם: [יב] נראה אנשי חיים, ותמימים לכל אנוש: [יג] כל אדם לאוהב נמצא, נמלא בתינו רעים: [יד] גורלך יהיה בתוכנו, כחכמי הזמן נהיה כולנו: [טו] אחי! אל תלך בתוח הזמן, מנע מחשבתך ממחשבותיהם: [טז] כי מחשבותיהם לרע תחוצנה, ותמהרנה לעשות עולה: [יז] כי חנם מזרה לקח חרשעים, לפני כל בני אדם: [יח] והם להרוס עולם יאהבו, יצפנו לחרם: [יט] כל־ארחות עקלתון ילמדו, את נפש המוב יגולו: [כ] הישועה בחוץ תקרא, ברחובות רגלי המבשרים: [כא] בראש המכבות דבר יהוה מבושר, לעניים אמריו יאמר: [כב] עד מתי רשעים תאהבו רשע, ומכחשים בחש חמדו למו, ולצים ישנאו חן: [כג] תשיבו למשיח, הנה ישפוך עליכם רוחו, יודיע דבריו אתכם: [כד] יען קרא ותמאנו, פרש ידיו ולא באתם: [כה] ותפרעו עצת המשיח, ותוכחתו לא אביתם: [כו] גם הוא לא ירחם אתכם, ללעג תהיו בבוא פחדכם: [כז] בבוא יום הדין והמאותיכם כסופה תאתנה, בבא עליכם פחד וערדה: [כח] או תקראו ולא יענה, תשחרו ולא תמצאו: [כט] תחת כי שנאתם הגואל, ומשיח יהוה לא בחרתם: [ל] לא אביתם לישוע, נאצתם רוח קדשו: [לא] תאכלו מפרי מעשיכם, ומפשעכם תשבעו: [לב] כי שכר עוונותיכם תקבלו, ורשעתכם תאבד אתכם: [לג] ושומע למשיח ישכן־בטח, ולא יפחד מיום רע:

בהרת ספרים.

קריטיק דעם בריסטליבען מיססיאנסוועגס, אינסבעואנדרע דער יודענמיססיאן, מאת הר״ר פעלזענטהאל, רב ומטיף לעדת ציון במשיקאגא.

(סוף הבקורת, אשר תחלתה בצר׳ 126 חוברת ח׳)

מכל אשר אמרתי ער כה יוצא משפט: אמן, אשר הנצרים אינם עושים כל דעה, ברבים בשער את כל אשר לבם מאמין ובהודיעם דרכי אמונתם, כפי אשר הדום מוריהם. ואין לאיש כל צדקה ולועוק, כל זמן אשר לא יעשו מעשי נוק (הרעים כמו מעשי המס וגזל), או מעשים פוגעים בכבוד איש אחר בלי צדק. אבל אתה הרב הגדול גזרת אומר, שהם ע ו ש י ם מעשי עול ואון, כי מעשיהם אלה פוגעים בכבוד ישראל. א״כ אין לרבי סוף. הלא בעשותם בית־תפלה הם ג״כ נותנים אות, אשר לא כדעות בני־יהודה דעותיהם, וא״כ הם פוגעים בכבוד ישראל ועליך לצעוק חמס ולבקש מהם בעון־ישראל, לבל יבנו בתי תפלה וכאלה. — מאור יפלא בעיני. האדם גדול בפעלזענטהאל יעשה אולת כזאת? — הלא יש לכעלי דת הנצרי צדקה להודיע מחשבותיהם, הגיונותיהם ורעיונותיהם לעיני בנ״י. הם מאמינים, כי אך ישוע הוא הדרך והחיים, ואין אדם יורש חיי עוה״ב בלתי המאמין במשיח ולכן הם מורים הדעה הזאת בקהל, ומודיעים לכל אומה ולכל לשון, כי כן הם חושבים. ויש להם צדקה להודיע ולהודות גם לבני ישראל כן. ואתה הרב הגדול וכל שוכניך וההגים דעותיך וההולכים בעקבותיך, לכם הצדקה לשלוח כפרים ואגרות לכל העמים היושבים סביבכם ולבל יושבי ארץ לאמיר ,,לא בצעקת המאמינים בישוע כן הוא. כי הם תועים בדרך, גם אשר איננו מאמין בישוע הוא בדעה״ב״. המאמינים בישוע לוקחים עדות מפי כתבי התורה והנביאים, ואתה הרב וכל המפלגה או המפלגה, אשר אתך, תובלו ללמד דעת אשר לא כן הוא. כי כתבי התורה והנביאים מורים אחרת מאשר המאמינים בישוע אומרים *. אך אתה אימר, קשים גרים לישראל כספחת ואין אנו חפצים בעשות ,,גרים״, א״כ מה יעשו המאמינים בישוע, אשר ה ח פ ץ עמהם להרכיז תורת המשיח ב כ ל הארץ? היש להם להכניע ראשם ולחכות עד

---

*ראה נא, הרב הגדול, היקר והנכבד! גם אתיך במשמרת כסא הרבנות בעיר נו־יארק הרב ג. קוהלר אומר כן. ומה נאוו דבריו בבית אספת רבני אמיריקה בעיר ושינגטן! וכן הוא היה אומר: נתחזקה נא לעמוד על נפש דתנו, ,הגיונותינו ורעיונותינו, נתאמצה נא להלחם מלחמת הדעות והאמונה בכל עוז חרבנו, היא העט, עט סופרים, עט בעלי לשון ודעה. — על כל ספר קטון ועל כל מכתב קטנה, אשר יוציאו הנצרים לדוכיה אשר ישוע הוא כאשר הם הושבים, עלינו להשיב בספר קטון ובמכתב קטנה, אשר לבנ״י לא כן הוא. — ואת היא הדרך הנכונה. תהי נא מלחמתנו בעט סופרים ובלי שנאה כבושה ובלי כעש ואז שלום אמת יהיה.

ה מ ב ק ר

אשר תחיר אתה להם לעשות? -- וא"כ לא צדקו דבריך הפעם, הרב הגדול בישראל! מלחמת הרעות היא מלחמת הסופרים המרבה טובה בעולם. ילחמו נא הסופרים מלחמותיהם, עד אשר תגבר רעת אמת על כל יהר הדעות וברכה תהיה לכל הארץ. רק ישמרו נא הנלחמים את גבולות הרעות. ילחמו נא על שרה־הרעות ולא מחוצה לו, גם תהי נא המלחמה עשויה באהבה וברחמים ולא בשנאה וכעס. המאמינים בישע המשיח מכנים את ישוע „בן־אלהים" אתה אומר, כי איננו בן־אלהים, עליך להראות אותות ומופתים על דבריך, כאשר על המאמינים להביא עדות על דבריהם. וע"ר מה נלחמו המאמינים? נפשם להם דוה לראות בנ"י מתים ואינם יושבים חיי עוה"ב, כי כן למדו בספרי התורה, אשר רק המאמין במשיח ישוע יורש חיי עולמים. לכן קוראים להם לבנ"י „חמלו על נפשותיכם, השיבו יחיו, האמינו במשיח וחיי עולמים תירשו." ואם בנ"י ממאנים לשמוע לקולם, אשמם בראשם, אם לא יירשו חיי עוה"ב והנצרים נקיים, כי הזהירו את אחיהם בני עם ישראל. וא"כ עליכם, עליך הרב הגדול וכל אנשי עצתך, להשיב דברי־נחמה לבעלי־דת־ישוע ולאמור להם „הנחמו אחי, אל תפחדו פחד אשר לא פחד, גם מבלעדיכם נירש עוה"ב. אלף תודות לכם על רצונכם הטוב להיעיל לנו, אבל לא נאבה מתנתכם, כי שונאי מתנות אנחנו. אבל אף כי תועים אתם רצונכם יחשב לכם לצדקה ואנו רואים, כי אוהבים אתם אותנו, ולכן אתם עמלים בעבורינו" אבל אתה הרב הגדול צועק, כמו לו דקרוך בחרבות ובחניתות. לא ואת הדרך, ולא ואת המדה הטובה. לולא הכעש אשר הוליך את הסופר הרב תועה, כי עתה דבר הרב הזה אחרת. הוא בעל הגיון מעודו, הוגה רעה וחושב מחשבות ישרות. אך הכעש הרבה חללים רבים ועצומים כל הרואיו. גם פ"ט, הרב החוקר, נפל כרע לרגליו. ולכן כל דבריו, אשר דבר עד צד כ', אך להג הם, יגיעת־בשר וריעות־רוח הם. בצד כ' שפך הרב החכם פ"ט את חמתו על מעשי־החסד, אשר המאמינים בישוע הקימו בירושלים ובעירפה. הגם זה עון פלילי הוא? הגם ח ס ד־לאומים חטאת הוא בעיניו? המתנפלים ראשי בית החולים אשר בירושלים על חולי בנ"י שם בחוקה ואומרים „בואו אל בית החולים ואם לא, פה תהי קבורתכם?" האומרים הם כואת? הוא אומר, ראשי בתי חסד אלה ומנהליהם מבשרים במעשי חסדם את תורת אמונתם. אשאלה נא את הרב הגדול הזה. הישימו מחסום למו פיהם, הכי אין להם צדקה לעשות חסד בכל דבר אשר הם מאמינים, כי חסר־אין־קץ הוא? אבל הרב פ"ט אומר, כי גם ערמה הם עושים. ע"ז אין לי כל תשובה. גם לבי רוי על המזמות הרעות, הערמות והתחבולות, אשר עבדי המאמינים בישוע עושים. ידעתי גם ידעתי, אשר לא כל השליחים צירים נאמנים הם לשולחיהם. רבות שמעתי, מאשר האנשים הרעים, המכונים „צירי־הבשורה," הם עושים. אבל אם ברצון הרב פ"ט להסיר המזמות הרעות ולהרחיק התחבולות מגבול ירושלים, עליו לדבר לשון אחרת לבעלי דת ישוע, עליו לאמר, „אתם בעלי־דת־ישוע חושבים לעשות טובה לישבי ירושלים, אבל

עבדיכם, צירים, משחיתים כל חלקה טובה, כי מרמה בפיהם ומומה הם עושים." — דבריו מחצי צד כ' עד סוף החוברת הם, לדאבון נפשי, דברי מעם לחצי, לשליש, או לרביע. כי זו רעה רבה היא. כמה וכמה באו הנה, אשר כבר נסבלו בשם הבריתי־החדשה, ובבואם הנה הלבו שנית למבשרי בשורת ישוע ויעשו כמו לא שמעו מעולם דבר הבשורה וחדשה היא בעיניהם. ומרוע? כי — לדאבון־לבי הנני לגלות זאת — מבשרי־הבשורה מושיטים יד לעורה לכל הבא ל ד ר ו ש את דרכי הבשורה, בעת אשר אחיהם ה י ו ד ע י ם את בשורת המשיח והולכים לאורה, גועים ברעב לעיניהם. והדבר הזה צועק עד לשמים; כי אין אמת בפי המבשרים האלה, רק לציד ציד הוא מגמתם. — גם את דברי הנוטע הגדול טבלה ראיתי וגם דברי שויצר קראתי כמו הרב פ"ט ולבי נשבר ע"ז. הטוב מכל דברי החוברת היא הקריאה, אשר קרא לאחב' השומעים לקולו, לבל ילכו לשמוע אל דברי המבשרים בשורת ישוע. כה העשה, הרב הגדול! דבריך אלה הם כלי נשק צפוים למלחמה. אבל עליך רק ל ה ש מ י ע עצתך ולא לעשות ת ח ב ו ל ה למען האנשים משמיע דברי מפיצי הבשורה. ואם כה העשה, או המלחמה תהיה באמת מלחמת־הרעות. הנצרים ישמיעו רעיותיהם לבנ"י ובנ"י ישמעו או יחדלו. והיה אם ילאו הנצרים מהשמיע, ילאו. ואם לא, מה לך ולמעשיהם? יקראו עד כי נחר גרונם. אבל אם בנ"י רבים ישמעו לקול הבשורה ובדרכיה ילכון, גם אם מפיצי הבשורה לא עשו כל ערמה, רק לקחו אל חכם שופר ויקראו, אז יהי לך זה לאות כי בשורת יהמשיח גבורת אלהים היא להשיעת כל המאמינים ליהודי בראשונה וכן גם לגוים. ושלום אמת יהיה על ישראל. אבל ריב חנם אל תריב, וטובה כף שלום ממלא־חפנים ריב ומשמה.

ה מ ב ק ר

עיר דוד, מאת אהרן ברנשטין, לונדון 1886

הספר הזה הוא כתוב כולו בלשון האנגליים וספר גדול הוא, כי בעל ק"ב עמודים הוא. גם יפה הספר הזה למראה. המוציאים אותו אורה יפו אותו מאוד במאוד. הנייר יפה מאוד ומלאכת המסדרים את האותיות טובה ונאמנה היא. והענין אשר הספר הזה הוגה בו, הוא — ירושלים.

ירושלים, ירושלים! השם הזה דיו להעיר בנו כל רחשי לבנו. אל העיר הזאת ערגה נפשנו מאז. הלא היא העיר, אשר טבעה יצא מסוף העולם ועד סופו, (איכה רבה על הכתוב שרתי במדינות), וכלילת יופי היא, כי אין לך יופי ביופי ירושלים אדר"נ כ"ח). מעשרה קבי היופי, אשר ירדו לעולם, לקחה ירושלים תשעה (קדושין מ"ט; ב'; אסתר רבה פ"א). היא העיר אשר ד' חלק לה יחדיו כל אותיות כבוד גדולה ויקר. וא"כ לא יפלא בעיניך, הקורא הנחמד אם אנמר לך, אשר שתים קראתי את הספר הזה ובשום לב קראתיו. אמנם ספרים רבים וגדולים, ספרים מספרים שונים, נכתבו על אודות העיר היקרה הזאת,

כי היא היתה לתלפיות למושכי עט סופר בעמים וגם בישראל, לתל שכל הסופרים פונים אליו. ואין מספר לספרים, אשר סופרי זמננו כתבו ע"ד ירושלים. אבל חדשים הם לבקרים. עור לא דללו כל באר החדשות. לכל סופר וסופר יש מטרה אחרת ולא ראי זה כראי זה. ובכל ספר וספר תמצא דבר חדש הנותן עונג לקורא בו. גם לספר הזה יש מטרה־יחידה. כי אהרן הסופר ראה בעיני ירושלים בכל ימי שבתו שם. היא היה משולת מחברת מפיצי הבשורה, אשר מקום שבתה היא בלונדן, ומחסור ועוני לא ידע, כי שברו היה קציב, אך אם גם לחמו נתן לו, מימיו לא היו נאמנים, כי אין מים בירושלים. אדברה נא לשון הסופר. „המחזות אשר ראיתי בבתים רבים בימי בצות־גשמים, הם דוקרים כליות ולב", „האגדה מספרת לנו, אשר ימים רבים טרם נחרב הבית יצא איש דל־בשר וועף פנים על חומת ירושלים ויקרא בקול גדול „אוי לך ירושלים, אבוי לך עיר הקודש" ובכל ימי שבתי בירושלים הייתי כמו הד קול האיש החוא עלה באוני תמיד ציעק וקורא: אוי לך ירושלים!". לכן עלי וגם עליך, הקורא הנכבד, לסלוח לסופר, אשר בחר לו שפת האנגלים לכתוב בה את הספר הזה. כי אנשי אנגליה הם המתנדבים הנושאים ירושלים על לבם ועושים בעבורה ככל אשר יש לאל ידם. ואליהם הסופר ערך דבריו למען יחוסו על האומללים לכלכלם במים. גם הציע להם עצתו מה לעשות. הבריכה בצפון ירושלים, אשר שמה עהה „בריכת ישראל" ואשר לפנים יקרא לה „בית חסרא" (לפי רעת חכמים רבים, אשר תרו את הארץ הקרושה ולפי דעתו ג"כ) היא עתה בור ריק אשר אין בו מים, אבל טיט ורפש ואשפתות־חלאה יש בו. והבור הזה ש"ס רגל ארכו, ק"ס רחבו, ופ' עמקו. ואם אנשי חסד ישובו לבנות בית־החסר, הוא ברכת ישראל, ומים יצברו בו, או יכולכלו אנשי ירושלים בנים די להחיות את נפשותיהם ונפשות ב"ב. או אם המתנדבים בעם־אנגליה יעשו שקתות־מים ומחזץ לירושלים יביאו מים ע"י צנורות וכו', יגמלו חסד רב ליושבי ירושלים, אשר ד' המרחם ישיב להם בעת יבאו על שברם. זאת היתה המטרה היחידה, אשר אליה כונן הסופר. רק למען יקח לב הקורא ואש אהבה יצית בו לקום על נדיבות, בחר אהרן הכופר הדרך האוכחה הזאת ויכתוב קי"ב עמודים דברים נעימים לאזן ויפים לעינים למען יהענג הקורא בהם ואחרי קראו אולי ישים ידו באטתחתי ויוציא כתב־אמנה על הדבה או מעט לעזרת נדחי ירושלים הגועים מצמאון מים.

הרבה דברים נעימים יש בספר הזה וכל עמוד ועמוד מספרו אומר „להעניק לב קורא עונג כתבני הסופר." הסופר בחר הרבה דברים, אשר יש בכחם לעיר עיני קורא כמוני כמו שוחר. כי נותן הוא משפט הכבורה לדברי חו"ל על דברי חכמי אוה"ע ואהבתו לעמו, אשר מחלציו יצא, גלויה בכל עמודי הספר.

הסופר מאמין בכל לבו אשר ישראל עוד יאסף וגוי אחד בארץ יהיה ובארצו, ארץ ישראל ויהודה, ישב. וחזיונות העתידות האלה חזה הסופר. כי בשנת ה' תרל"א היה בירושלים ועם איש מלומר מאנגליה יצא לתור את ירושלים גם

הוא. וימצאו את פסילי האבנים, אבני גזית, אשר מהם בנה שלמה את המקדש ובעצם השנה ההיא החלו בנ"י לשים פניהם ירושלימה במספר עצום ורב מכל מספר השנים עד שנת ה' תרל"א. ומן השנה ההיא הם שופכים כמי נהר אל העיר החמודה הזאת. עד אשר שנו פניה וירושלים חדשה צמחה מתחתיהם. הסופר קורא בספרו (עמוד צ"ה) „ירושלים עוד תשוב תהיה עיר רבתי עם, שרתי במדינות, עיר הבירה לכל יושבי תבל ומים חיים יהיו מפכים בה, גם יגאו המים והיו לנחל אשר לא יעבר באשר יחזקאל בן בוזי הכהן חזה בארץ כשדים על נהר כבר. (מ"ז: ה') כי לעת ערב יהי אור ומים חיים יצאו מירושלים ביום ההוא חצי אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון, בקיץ ובחורף יהיה. והיה ד' למלך על כל הארץ ד' אחד ושמו אחד, כדבר ד' אל זכריה בן־ברכיה בן־ערוי הנביא (י"ד: ח', ט') גם התרוזים בראש כל פרשה ופרשה מספרו הם שיחד גדול לקורא. מה נאוו חרוזי שלמה הלוי מתורגמים בשפת אנגליה. אקחה נא למשל את החרוז „התנערי מעפר קומי, לבשי בגדי תפארתך עמי, כו'." הוא מביא תרגומו בלשון האנגלים בדרך זאת:

Rise from the dust where thou so long hast lain,
Robe thee in garments beautiful again,
O son of Jesse, Bethlehemite, Most High,
Thou dear Redeemer, to my soul draw nigh!
—*From the Jewish Sabbath Hymns*.

רק יש לי להעיר גם על שגיאות הסופר. (א) מדוע לא הודיע הסופר מי ומי היה המתרגם את חרוזי השירים האלה? השירים האלה נכתבו בשפת עבר מידי משוררים עברים ובעלי מליצה ממשפחת יהודה ורבים נסו לתרגמם. מדוע לא אמר הסופר לתרגומי נתן משפט הכבורה? הלא מרה היא אצל הסופרים להזכיר את שם משורר וסופר, אשר דבריו הם מרבדים, חוץ משמות הסופרים, אשר אין רצונם להיות נודעים בקהל. (ב) בלוח הסופרים, אשר אהרן הסופר הזכיר בסוף ספרו, לא מצאתי החצי ממספר הספרים, אשר נכתבו על אודות הארץ הקדושה וסביבותיה. אם להוליך את הקורא לקרוא ספרים, אשר נכתבו ע"ד א"י, היתה מחשבת אהרן הכהן, מדוע לא הזכיר כולם ואם חפץ להעיר רק על הטובים בהם, מדוע לא אמר כן? אולי לא ראה הסופר את יתר הסופרים. גם ע"ז יש להתפלא. כי הספרים הם מידי סופרים אנשי שם כמו ריטטער, היימער, פיליפ שאף, מרביץ תורה בבית מדרש התכמה הגדול בעיר נו־יארק וסופר אשר שמו נודע להתלה בכל קצוי עירפה ואמיריקה ועוד כמוהו. — (ג) לוא עשה אהרן הסופר לוח הענינים בסוף הספר כמעשה הסופרים בזמנני, ירש תהלה ובבור מכל הקוראים. אמנם עשה ציון תוכן כל פרשה ופרשה, אבל לא ציון הוכן כל ענין וענין, למשל בחפצי לראות מה הסופר מרבר ע"ד בית־חסרא או ע"ד פתרון המלה ירושלים ומקורה, עלי לקרוא את הספר מהחל ועד כלה. אבל לוא ציונים עשה ויאמר: בית־חסרא, ע"ד פתרונו צד 88 וצר וצר 89; מקומו צד 91 וכו'.

עדות לישראל

מכ״ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב	ואדברה בעדותיך נגד מלכים
והורה שם בישראל. (תהלים עח : ה.)	ולא אבוש. (שם, קיט : מו.)

Vol. I. No. 10. ALFRED CENTRE, N. Y. תמוז. התרמ״ח

אל הקוראים האהובים!

החוברת הואת היא לחדש התמוז ומספר 10 עליה. ת״ל, אשר הביאני עד הלום. הן קצ״ב דפּים קצבתי להו״ל בשנה הואת, ואת אשר נדרתי אשלמה בעוה״י, ואשר נשבעתי אקיימה בחכר עליון. אמנם אחרתי המועד זה כמה פעמים, וכן הפעם הואת, כי ימים אחדים עד, והנה. השנה, שנת תרח״ם עברה ואינה ושנה אחרת באה תחתנה, ואני טרם הגעתי עד קצ״ב דפּים. אבל בטחתי בעורת אביר־כל, אשר לא אבוש משברי. כי ילבישני כח, ועוז ואומץ יחגרני, למען אצא ואראה פניכם הקוראים הנכבדים, ולא אבושה. אקוה אשר החוברת הבאה אחרי החוברת הואת, תהיה כפלים, כי לחודש אב וחודש אלול תהיה. ועתה אליכם הקוראים האהובים הנני נושאת פני, ולפניכם בקשתי שמוחה, לשים פניכם בי לטובה ולא לרעה. הנה התאמצתי בכל עוז וכח להיות לכם לעינג נפש בכל עת, אשר על דלתותיכם דפקתי, וידי עוד נטויה לעשות ולעבוד למען אהיה לכם לתועלת, אבל מבלעדי עזרתכם נבול אבול ולא אשא כל פרי. מעריך אינו מבקש שכר, וכל אשר הוא עושה מאהבה הוא עושה. גם הסופרים, אשר לדגלי חונים, אינם חפצים בשכר אבל המסדר את האותיות, ובעל־המכבש, והמוכר את הנייר והדיו וכו׳ אומרים: הבה לנו שברנו ומחיר סחורתנו. וכן הרצים האחשתרנים, המובילים את החוברות לאשר אני שולחת אותן, גם הם אומרים: הב הב, שימי חותמנו על החוברות ושלמי המחיר. ומאין אקח? המן הגורן או מן היקב? המגרן־המעריך אקח? הלא עני הוא, ואשר משתכר הוא, הולך אל צרור נקוב והוא בצער את נפשו מהיה, או מיקב הסופרים? גם הם קרח־המחסור מכה אותם ואין ביכלתם עשות יתר הרבה מאשר הם עושים. אם אתם, הקוראים האהובים, לא תחושו לעזרתי, יראה אני, פּן אגויעה. אבל לא נדבה חנם אני מבקשת. אם יש בכם איש (או אשה) אשר לא מצאתי חן בעיניו (או בעיניה) יאבה בטובו להודיעני ואחדלה מבא לפניו וכל האומר: אהבתי את העדות ומעריכה וסופריה, יואל נא בטובו

ילטר ביזנס, צר 92, כי עתה היתה נקלה לקורא למצא פתרון לדברים, אשר חפץ לפתרם. (ד) שגיאה גדולה יצאה מעטו בצד כ״ה מספרו. הסופר היא בעל חזיונות ורק על כנפי החזון ראה „קהלה גדולה מבנ״י המאמינים במשיח,“ אבל באמת לא כן הוא. עדות החכם פראנקל שגיאה היא גם היא. הסופר חפץ להעלות קטורה באף בני אנגליה המטיבים ליהושלים ושולחים צידי הבשורה שמה. אבל האמת יקרה לי מכל דבר בעולם. קהלה גדולה מבנ״י המאמינים בישוע לא היתה ולא נבראה, ומי יודע אם תהיה בדורותינו. גם קהלה קטנה עור אינה שם. יש שם בית־תפלה, אשר האנגליים הקימו בעבור בנ״י הבאים להאמין במשיח. אבל עד היום רק המאמינים ייצאי משפחות הגוים יבאו שמה ומבנ״י אך מתי מעט. ואלה מבנ״י הבאים הם לדאבון לבי מן „הנפילים“, אנשים אשר רוח אין בהם. האנגליים, אשר הקימו את בית התפלה וביה הכהן־המשגיח (בישוף בלע״ז) וכל יקר משמרתו, הרעו לאנשי בנ״י שבעתים מאשר היטיבו. ואת כבוד בשורת הגאולה, אשר בישוע, הורידו בעיני בני ישראל. כבוד ספרי הברית החדשה השכינו לעפר. ישראל לא קבל את התורה בלבוש העמים ולא יקבל לעולם. ספרי הברית החדשה על אדמת ישראל עלו ויצמחו ויגדלו וידבו במאוד מאוד. בנ׳ יהו הראשונים, אשר הבינו את דברי הספרים ההם ובנ״י הורו את הכפרים לאחרים, ועתה .... עתה מה? — עתה יבאו שועלים מחבלים את הכרם, ובנפשם עוו ירחבו להקריב את בשורת האלהים לבנ״י, המחונכים ומגודלים על ברכי התורה מימי ילדותם. שים נא, הסופר היקר! ירך על לבך והגידה, המאמין אתה באמת, אשר המשולחים מלונדון הם להועלת לדבר הבשורה? המאמין אתה באמת, אשר שליחי לונדון, המנהלים עתה את מלאכת־הבשורה בירושלים וסביבותיה, עושים טובה לישראל? אם כן אתה מאמין, אין לי עליך דבר. אך לבי לא כן יחשוב ולא כן ידמה. אני מאמין אמונה נאמנה, אשר המשולחים מלונדון, ילך ועזרני, עשו את הבשורה, בשורת ישוע, לחרפה בעיני בנ״י, ותחת למשוך לב היהודים לדברי הבשורה עוד דחה דחו אותם מהלך ג׳ מאות שנה אחורנית. יש לי אותות ומופתים גוזרים על דברי, יש לי עדות נאמנה על כל אשר אני מחלים פה. — משך הבקורת — בחוברת הבאה

die „Eduth“ erscheint monatlich. Der Subscriptions preis ist

America ..... 35 cent

Ausland ..... 50 cent

Einzelnes Heft ..... 4 cent

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,

Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

לשלוח המחיר הקצוב , למען א כל לבצע את אשר החילותי . וכן אם יש בכם ,,בעל־יכולת״, אשר יש לאל ידו לאסוף חותמים ומשלמי־מחיר, יואל בפובו הגדול לעשות כן . ואני מבטיחה אתכם , אהובי הקוראים , אשר כל פורח וכל עמל לא ילאני , וריכחי אתאמץ ליפות ירישותי מאוד במאוד , למען אשביעכם עונג ולמען אשמח לבבכם. הכריעו נא המאונים, טרם כלהה השנה, אם לימינכם או לשמאלכם , אם לשבט או לחסד . אם לי אתם , הראוני נא אותותיכם אותות, ואם לא ואדעה , לבל אהיה לכם למשא . — עד סוף חודש תשרי שנת תרמ״ט הבע״ל אהכה . וכל אשר לא שלח המחיר עד היום ההוא , יהיה בעיני כקורא את שמי ,,חפצי־אין־בה״ ואחדלה ממנו

ה ע ד ו ת

קשה עלינו להגיד האותיות לאחור , כי לא בלהקת־הנביאים אנחנו , אבל יש לנו משפט וצדקה לדון מכל הנעשה עתה על העתיד לבא . וא״כ משפטי לא יהיה משפט שיא , באמרי , אשר לא הרב־העליון ר׳ יעקב החריף , ולא אלה אשר קראוהו הנה , טובה עשו לעם הזה . מה יעשה פה ? איש כמוהו , אשר יבלה רוב ימיו בארץ רוסיה , איך יוכל להכין עם בני־הדור בארצנו ? הכי לא ידע , אשר פריצי־הדור רבו ? מי יתן ולא ינהם באחריתו .

סופרנו ר׳ מנ־יארק נפל לרגלי קסם הדברים , אשר הרב־העליון דבר . אבל ליא כאשר שמע סופרנו כן היה , ליא כח־מפיף היה לר׳ יעקב מבית יוסף , לא היה נלחץ לקחת עצה מאת גרשוני , ואנשי־סוד־ר׳ יעקב לא היו נלחצים לשלם לגרשוני כ״ו דולרים מדי שבת בשבתו . מי יודע , מה בכל הדבר הזה ! לכן טוב לנו ללכת בעצת סופרנו להכות ולראות מה ימים ידברו . אם כח ר׳ יעקב בפיו , או עתידותיו טובות מאוד , כי ימצא אוהבים , אשר יתמכוהו וכסף יהגו . אם עתידותיו עמנו תיסבנה על ידו — אפונה מאוד . צר לאיש אוהב אמת לראות עמנו הילך לאהור ולא לפנים . מי יתן והיה הצעד הזה , אשר אחב״ בני־יארק צעדו , צעד לפנים ולא לאחור . ד׳ יעזר !

ישב־סוכה בעל המכתב מאנגליה כתב דברים קשים על כל מפיצי הבשורה היושבים בלונדן. ולא לפלא הוא אם אדם אינו מאמין חושב הוא , אשר כל אדם כוזב . אבל עד מתי יהיו מעשי המבשרים ההם לנו למוקש ? באה העת להקן המעוות ולהעביר המכשולים מדרך השובת־יישראל. וציוי־הבשורה , העומדים בדרך כשמן, עתידים לתת דין וחשבון, ומי יתן ופקחו עיניהם בעוד עת .

אם בעל המכתב מאנגליה צדיק בריבו או לא , שאלתו שאלה עצומה היא . בתי־מקלט־דורשי־אמת למה ? — מקרים רבים נקרו , אשר האיצו במטיבים בעולה וכשטרן לדחיוק בית־המקלט . אבל אם למכשול ולפוקה הוא , עת היא להרוס יסודותיו נער הייתי וגם באתי בשנות גבורה ולא ראיתי עור תועלת בדבר, אשר רוב קהל עדת ישראל אומר עליו כי לפוקה הוא . — עד מתי יעשו ציוי־הבשורה את הבשורה לחרפה בעיני בני״י ?

נו־יארק לסדר ,,אעברה נא ואראה״ התרח״ם

שלום לך המעריך הנכבד ! עתה באתני החוברת התשיעית , אשר בכליון־עינים הכיתי לקרה בואה . והנה אגל נא למוסר אונך , אהובי המעריך . הנני להודיעך דעת הקהל , אשר אם האחר ה ע ד ו ת דוכה בכל חודש וחודש , כאשר עשתה עד כה , או כל אוהביה יעובוה . מה זאת ועל מה זאת ? הלא חדש אב כמעט כלה ואתה את חדש תכין עוד לא הולרת ? סלח לי בדברי דברים קשים , כי דעת הקהל אני מודיע . אבל אמורה נא לעבודתי . החדשות רבות הנן פה . הרב־העליון (כן מכנים אנשי רוסיה ואנשי פולניה את ר׳ יעקב יוסף, אשר שמוהו לרב) כבר בא וכבר עשה מושבו פה בעירנו נו־יארק . והנה כאשר נבאתי כן בא יבא . כבר נראו אותות . הסכילו אוהבי הרב־העליון עשית , בהביאם אותו הנה טרם הקימו מוסדות הבנין, אשר בהפצם לבנות . אמנם שכרו בית מעון יפה לו , וגם יש להם לכלכל צרכי הרב ירחים אחדים , אבל מוצא למחיתו עוד לא מצאו . חפצם לשים כס על מוכרי בשר עולה בתוהו , כי אין שומע להם . אין מוכר בשר בעירנו נו־יארק , לא בעלית ולא בתחתית, הריוצה להכניע ראשו, אין אחד הרוצה לכוף ראשו בזמן הזה. כי לא ברוסיה ולא בפולניה אנו חיים . אמנם רבו כמו רבו היהודים הנשבעים לדגל ר׳ יעקב חריף והמתאוים לשמוע תורתו , אבל לא להיות נבנעים ליועציו ושרי פניו ולשלם מכס בשר למען כלא שק רשעי ארץ . היום להפלת שחרית נשא הרב־העליון משא־דבר־תורה בבית־המדרש־הגדול וירא את הכמתו הרבה לעיני כל הנאספים . דבריו , אשר דבר , היו דבורים בהכמה ודעת . ובאמת , אודה ולא אבוש , כמשתאה הייתי בשמעי דבריו , כי מעולם לא פללתי לשמוע רב מארץ רוסיה מדבר כמטיף נאמן לכל הלכותיו חוקי ומשפטיו ? מדבר הוא שפח בלולה ולא צחה , כי לא למד שפה צחה מעידו . אך מעוף הרעיון לו . יודע לקסם לבות שומעיו ולהניעם . במרוצת דבריו פנה אל הנשים וידבר אליהן ויאמר ,,אתנה נשים בישראל שמענה. הן ר׳ לא שם עליכן משא כבד, כי מצות רבות לא צוה אתכן, לכן עליכן לשמור מצות־הלב , לעשות צדקה וחסד ולגדל בעליכן , בניכן ובנותיכן בתורה״ . זה דבר הרש , אשר לא היה עוד בישראל . רב־מדבר כהלכות מטיף ו מ צ ו ה א ת ה נ ש י ם ל ג ד ל ב ע ל י ה ן ! ! — אמנם על אדמת אמיריקה אנו חיים ! אחר הצהרים התאספו אנשי בני״י מכל קהלות־נו־יארק־תחתית לשמוע תורת ר׳ יעקב בבית־המדרש־הגדול . אבל לראבון־לב־כל־אישי־ישראל האוהב את עמו הראו בני״י מארצות היסיאות נאמן , אשר אינם מחוננים עוד ואשר עוד בפראים יושבי מדבר הם. בבית המדרש ההוא יש מקום לשבת אלף גברים . אבל טרם עור הגיעה השעה התאחזו בבית ב׳ אלף, וכשלשת אלפי נפש או למעלה עמדו בחוץ וילאו למצא הדרך , איש את רעהו רחפו והמשרת שומר הפתח רחף את כולם , וע״כ נלחצו שומרי הדרך לשלוח לקרוא את שוטרי העיר ויבואו שוטרי העיר ומקלות בידיהם ויכו את היהודים מכה רבה , גם שמו רבים בכלא . ותרב המהומה. והרב יעקב נאלץ ללכת מביתו לבית המדרש בלוית ב׳ שוטרים , כי

ארצה. הלא איש כבור אתה ולא השנה רבריך. אמרת אשר תוריע רבריך כל איש באהבה עצומה למען האמת יהצרק ועתה הקם נא את רבריך. כי אם לא תעשה כן, אצא לקראתך במב"עים אחרים ואצעק המס עליך. סלח לכל רבריך. כי טלבי בחברתי כל אלה והאמן לי, אשר ככר אבברך בלבי, אך לבבי רואב להראות איש כמוך יגע לריק ולבהלה. יעשב־סוכה

השאלה הגרולה „ע"ר המעבירים־בפרך" הרגיזה באמת כל „ישבי־ארצות־אנגליה. וזה בחצי שנה, אשר הבתים השנים בית־הארונים ובית־העם, בעיר לנדן מתיעצים עליה. והקר־השאלה ההיא הביא לאור דברים, אשר אוני כל שומע הצליגה. ישנם עוברים בעיר לנדן העמלים י"ח שעות ביום ואינם מוציאים דיי־השביי־דעבון בגו ביתם. ולא העובדים לברם עמלים כי גם נשיהם בניהם ובנותיהם וכל אשר להם בבית עוברים בועה אפים יגעים ועמלים, וחרף כל עמלם אינם מוציאים להם יבש עיד. כי פרי עבודתם לא להם הוא. נמכרים הם לצמיתות לבעלי־הון־לממון ואלה בעלי־ממון לב אבן להם. אלה בעלי־ממון צועקים תמיד כבנות־עלוקה „הב" „הב" ולא ישבעו גם אם מלאו בתיהם כל הון. מה לבעלי־הון אלה אשר אחיהם בשר מבשרם ועצם מעצמם יגעו לעיניהם? — הם אך באחר אוחזים „הון־ממון" וה כל חיי רוחם הן העול הזה עד לשמים נוגע ועתידים בעלי־הון להת רין וחשבון. כי יש אלהים שופטים בארץ.

„והיא מתפללת"

מאת

יוד"ן המשורר

I

פה נערה ערינה, והיא מתפללת,
על מובחריה תקריב אנחותיה;
לשמים עינה, ורמעות נוצלת,
ומלאכי שלום ירצו דמעותיה!

II

כה בתפלתה על בריה
מכל הבנות עלתה ביפעתה!
ריח ממרום שפוכה עליה,
אור יקרות עדית תומתה.

III

קרבת אלהים ראות עיניה,
ולכה ברעדה ישמח שמיח;
לנגרה הפרדס, גן ערניה ——
בו ציץ צדקתה יפרח פריה.

IV

משגבה, מבטחה, עון ישועתה
שתה באלהים, שוכן שמים;
לראות הקרישה כה בתפלתה ——
מראה הערן בארץ החיים! —

בקרת ספרים.

עיר דוד, מאת אהרן ברנשטין, לונדון 1886

(תחלת הבקורת צר 141, חוברת השיעית)

הגירה נא לי, אחי הסופר, מרוע בבית הספר, אשר החברה כי"ח הקימה, המצא נערים רבים הבאים לשמוע לקח המורים, וגם אצילי הנצרים שולחים ילריהם שמה, ובבית־הספר אשר החברה מלונדון הקימה, ואשר צירה הוא מנהלי, רק נערי מספר יש? וגם אלה לא על נקלה הביאו שמה מידי הוריהם. כי נקל להורים ישראלים להשליך את ילריהם כמצולות ים מלמסרם בידי לקן ועוריו. ומרוע כל זאת? מרוע בכל הנפ"ל ים האלה, אשר נספחו על קהלת המשיח ע"י מבשרי הבשורה המשלחים מלונדון, אין אף אחר, אשר עלי יאמר „כן ירושלים הוא זה"? — הלא רבר היא! אין זאת, כי אם המשולחים מלונדון השחיתו התעיבי עלילה. ולכן הרבר לא היה ולא יהיה. ישראל לא יאסף לרגל המשיח, כל זמן משלחים כילק ועיוריו יהיו מבשרים את הבשורה לבני עמינו. בני"י ביום ומלעיגים בצירי הבשורה כילק ועוריו. ולכן כל טובת ההביה מלונדון אך רעה היא ויחסר־האנגליים אך חטאת הוא. יקחי חסדם וישליכוהו על הקוצים והרדרים, כי בירושלים לא יצלח למאומה, ואתה אתי הסופר, שים נא גם אתה את רכיי ללבך, שוה נא רגע, פקח עיניך וראה, ותן כבוד לאמת. בוסה אני באלהי אבותי, אשר ישראל עוד ישוב אל המשיח, ועוד יאסף אל קהלתו ועל רגלי יחנה. אבל בזוי לי כשמש בצהרים, אשר לא ע"י ילק ועוריו יכלו אחב"י שי לאדוני הבשורה. ד' עוד ירחם ומקרב עמנו יקים לו היעים נאמנים, מבשרים נאמנים, אשר רוח הבשורה בהם (לא כעושי תועבה ומומה רעה), ואז יצין רבר הבשרה בירושלים והורת המשיח בארץ ישראל. (ה שגיאה יצאה מעם הסופר. את הספר „ארץ קרומים" מכנה הוא „ארץ קרמוני" וכפר „תבואות הארץ" מאת הרב יוסף שורץ מכנה הוא „תוצאות הארץ" והקורא ייגע עוד בלי די למצא הספרים ולא ימצאם. ועל שגיאות כאלה לא יפלה הקורא על נקלה. (1) רברי מחקרו ע"ר ירושלים רחוקים מאוד ואף כי רעה רב"ק ואחרים היא, לא נכונה היא. ולבי אומר לי, אשר המלה ירושלם היא כמו „ערושלם" והיא עירשלם ולפי כתבי בני אשור ובבל דעתי לא רחוקה הוא. גם רעתו על אודות המקום „גלגתא" לקוחה היא ממקום רחוק. כי הוא חישב, אשר „גועתה" (בירמיה ל': ל"ח) הוא שם מקום, אשר עליו נהרגו כל אשר עליהם נחרץ משפט מות. ומאשר המקום ההוא גל הוא, לכן קראו את המקום „גל־גועתה" ואה"כ „גלגתא". אבל עין כל קורא רואה, אשר „גועה" שם המקום ההוא. כי ירמיה אמר: ונסב גועתה. אמנם „גל־גיעה" הוא כמו „גל־גועת" לפי משפט חקרי לשון. אבל לשנות מן „גל־גיעה" אל „גלגתא" רבר רחוק הוא. ול — אבל מדוין לשנאות אלה הספר כולו יפה, כולו הרי ומשמח לב כל קורא בו. ועד הוא הספר בכל צר וצר ובכל

דף ודף, אשר סופרו מחונך היה על ברכי יודעי התלמוד והתורה • — הארכתי דברי הבקורת עד למאוד • אבל הקוראים יסלחו לי • וגם הסופר יסלח לי אם נפיתי מדעתו • כי עבדי האמת אנחנו • ה מ ב ק ר

מכתב שלום ליהודים, מאת ו' מ' סקינגער •
לונדון, בדפוס י' פ ראזענצווייג, 1887

המכתב הלזה הוא מכתב שלום ואמת, שלוח מידי אשה מאמינה בישוע הנצרי לידי אלה מאחב"י המאמינים להאמין, אשר ישוע בן יוסף מנצרת היה ורוא המשיח, משיח ד' וגואל צדק • האשה המאמינה ההיא, סקינגער שמה, היא בת משפחות הגוים • אבל למדה כל כתבי הקודש, ותתקר אחרי דברי משה והנביאים, ותשכל להיות על פיהם ולהיות נבונה לכל מעשה טוב, ומאשר מהם לה פנה, מהם לה יתר לאמונתה בישוע המשיח, ומאשר אהבתה לעם ישראל גדולה היא מאוד, לכן אמרה נפשה לכתוב מכתב זה, מכתב שלום ואהבה, להורות ילהוכיח, להשיב נפש ולישר במעגלי צדק • הסופרת הלזאת כתבה שפת האנגליים, והרבה הללו מכתבה, כי הצליחה להלביש רעיונותיה במעמה קצר; לא הרבתה מלים ותאמר הרבה • ולכן נמה אחד מהעברים לתרגם מכתבה בשפת עבר • החוברת, חוברת התרגום, היא בתבנית העדות ויש לה שמונה דפים • בעלי המכבש והמסדרים את האותיות • עשו מלאכתם באמונה • אבל המתרגם — לראבון לבי לא ידע עבודת ההרגום מה היא • צר לי מאוד • קשה עלי לשפוט משפט קשה • אך מה אעשה? הן על המבקר ספר להגיד משפטו כלי משוא פנים • המתרגם לא גלה את שמו • אבל גם לוא גלה, לא בושתי לאמר לו, אשר טוב לו לעשות כל מלאכה אחרת ולהניח מלאכת התרגום ספרי אנגליה בשפת עבר בידי אחרים • לוא חיך טועם נעימות שפתנו היה למתרגם את מכתב סקינגער, כי או ראה, אשר המתרגם משפה לשפה עליו להיות א ד ו ן ב' השפות ו ג ב י ר ב' הלשונות ולא להיות ע ב ר, להעתיק מלה אחר מלה ולתרגם אחת אחת. המתרגם הנאמן מתרגם ה ר ע י ון ולא ה מ ל ה, אם רוצה הוא להשמר מלעשות מעשה דור־שנער מעשהו, והמתרגם הסופר, אשר תרגם מכתב סקינגער לא שמר המצוה הזאת ולכן עניש יענש • עדות נאמנה יש, אשר טעם מליצה הלך מאת המתרגם בעת תרגמו את המכתב • בתרגמו את המשל הקדמוני, אשר הסופרת סקינגער חביאה, הוא מתרגם ,,אריכת־אף ורומיה בעת ויכוח, אותות יקר־רוח המה" לוא טעם המליצה היה עם המתרגם, כי או היה מעמיד את המלה ,,המה" לפני המלה ,,אותות" ואז היה הדוז יוצא בחיל טעמו וינעם לקורא, אף כי הלשון אינה צחה • והדבר הזה לא רחוק היה מאת המתרגם, כי לעיני נחירו היה • בעה כתבו ,,אותות יקר רוח המה" היה לו לנסות ליפות המליצה, ואז עלה לו החרוז • אך תן לחילה מרק תורים ובני יונה ויהי להכו מרק פגולים • — מה המריץ המתרגם לברא שם חדש ,,אריכת־אף" במקום אשר ישנו שם ישן טוב ממנו ,,אורך־אפים", לא מצאתי ג"כ, אף כי חקרתי דרשתי היטב •

אין לי להרבות דברים עוד, אך לא אוכל התאפק מלהוסיף עוד מלה אחת • נפשי דאבה עד למאוד בראותי, כי בכל המחנה הגדול, מחנה העברים, המבשרים בשורת השלום, אין סופר שפת עבר, אין גם אחד 1) • מי הרגם את המכתב הזה? — אשער בנפשי, אשר איש בשורה הוא, מבשר בשורת השלום, שלוח מחברת ל.. או חברת ב.. או חברה אחרת • ואיש כזה יורה דעה, יבין שמועה? • — היפלא עוד בעינינו, מדוע ממאסים בנ"י את המבשרים בשורותם? בעיני לא יפלא • — מי יתן ושמו רבים לבם להיטיב את אשר שחתו • ה מ ב ק ר

ירושלים, יכלכל קבוצת מאמרים בחקירת ארה"ק מצבה, קורותיה, וכל הנוגע לה בשכבר הימים ובימינו אלה • למען ידע ישראל מצב ארה"ק כמו, ומה היא שואלת מנו • יו"ל מדי שנה בשנה בשפת עברי ואנגלית, מאת אברהם משה לונץ, בעזרת חכמים וסופרים מצויינים בארץ וחוצה לה • ירושלים תרמ"ו •

הספר הזה יו"ל מדי שנה בשנה • הספר הראשון יצא לאור לפני זה שש שנים, וחמש שנים עברו עד הולדת הספר השני • מדוע אחרו פעמי הספר השני? הכי הסופר מקשה ללדת הוא? הלא סופרים רבים עומדים לימינו? הסופר נותן השובה עצומה לשאלתו זאת • ,,הסבה אשר אחרה צאת הספר לאור, היא הסבה הרובצת לפתח הרבה מחברינו וסופרינו והיא ,,המחסור" • ומן רב התאבקתי בה וב"ו • ,,אומר המוצא לאור בפתח הספר • ודברי הם תשובה עוה • הנה עמנו, עם ישראל, עם קטן וזל הוא מאוד, מפוזר ומפורד בכל ארצות הגוים • הרבה מעמנו אינם יודעים ספר, לשון וחקרי ספרים ומחי־ מספר אלה, האוהבים חקרי סופרי הדור החדש, ריבם ענני המחסור עליהם • אבל עם ישראל מלומד הוא בנפשו • ולנפש ולפלא הוא, אשר תרף כל המצב הנורא הזה, יוצאים לאור די והותר מכתבי־שנה וספרי־חודש ומכ"ע הנואים פני הקוראים

---

1) הבלגתי מעט באמרי ,,אין גם אחד" כי ישנם שנים או שלשה סופרי שפת עבר גם במחנה ,,צירי־הבשורה." אך הפשתי לשון בני אדם • כי במחנה גדול כמחנה צירי־הבשורה העברים, המשולחים לעברים, שנים או שלשה יודעי שפת עבר מה הם? הלא אך כשנים או שלשה נטפי מים בים הגדול • אם מספר קטון נתפוש, אם נאמר, אשר מספר שליחי הבשורה העברים, השלוחים לעברים, עולה לק"ן ולא מעלה מק"ן, הלא יחורו פנינו גם או בראותנו, כי אך ב' ממאה או א' מהמשים צירים יודעים למשוך עט סופר עברי • אהה! בושה הכסה פני לדבר את אויבינו בשער • כי אין לי מה להשיב על דבריהם ומה אומר ומה אדבר? — לכן הצירים האלה הם מחבלי הכרם, כרם ד' צבאות, ולא יפלא מדוע הטובים בעמנו מביטים על צירים כאלה בשאט בנפש • ה מ ב ק ר

יום יום, ספרים גדולים וספרים קטנים וכו׳. ואין ספר אחד המקוין, הניחוני בקרן זוית ופנה ולא היו קפצים עלי״. והסופרים מוציאים שכר עמלם. ולא הקוה שוא הוא, אשר גם א׳ מ׳ ל׳ ימצא שכר רב בעבודתו, עבודת מערכת את ספרו, ספר־שנה ,,ירושלים״ כי רב טוב צפון בספר הזה. החלק המכבר שפת אנגליה מכלבל דברים נכבדים ויקירי ערך. כמו ,,ע״ד חיפה וכרמל״ מאת הסופר הגדול לרנץ אליפנט, אשר במאמרו זה מראה לנו הסופר קורות הכרמל בצבעים שונים, אף כי לא הכביר מלים. מאמרי קנרד שיק, ע״ד גלגל ומואב ומאמרי סלה מוריל ע״ד המציאות החדשות בירושלים וע״ד העוף בפלשתינא שים הם במחיר, אשר הקונים את הספר ישלמו בעבורו. כי מפיצים הם אור גדול על עינים נכברי ערך. וכן מאמר הרב החכם א׳ ברלינר מורה בבית מדרש תורת הרבנים בעיר ברלין, והמאמר ,,ע״ד הבריאים והחולים בירושלים״ מאת הרופא שורץ, ראוים הם להיות קרואים בשים־שכל. אבל החלק המדבר שפת עבר לו יתר שאת ויתר עוז. הלא ספר עברי הוא ולעברים הוא משולח. יש בחלק העברי מאמרים נכבדי־ערך, אשר אנשי שם כתבו אותם, כמו גבולות ארץ ישראל וסוריא, מאת מאיר אישׁ־שלום, היהודים בארץ הצבי מאת א׳ מ׳ ל׳ המו״ל, וכו׳ וכו׳. טוב מראה עינים מהלך נפש, מאת יחיאל מיכל פינס, ורומה. רק ע״ז יש לי להעיר א) הסופר המו״ל איש מלומד הוא באמת, אך מדוע לא נזהר לדבר צחות לשון עבר? ער מתי תהי שפתנו הנעימה למרמס לרגלי כל תופש עט סופר? הן שפתנו עשירת מלים ומבטאים היא ולמה לנו להלבישה עדיי שפות נכר? הלא עדיה דיה לה. ב) ער מתי לא תסור מלב סופרינו השנאה הזרה, אשר מנפש ועד בשר תכלה? השנאה הזאת, שנאת חנם, השחיתה כל חלקה טוב בעמנו ועוד ידה נטויה להשחית ולבלע. כי גם בסופרים כאלה כלונס הקעה אהלה, וע״כ האמת נערכת ושלום רחוק ממנו. ברבר המו״ל מקורות ירושלים בחמש שנים האחרונות אומר הוא, אשר העברים, אנשי רוח־ישוע הנצרי, ארבו לנפשות הגוים להדיחם מדרך אמונם ולכן עמדו לימינם. אבל אין אמת בדברי המו״ל אף כחוט השערה. כי בזמן בוא הגוים לירושלים היה ר׳ צבי פרידלנדר שליח מחברת מפיצי הבשורה בישראל, אשר בלונדן מושבה. והוא איש נאמן, האוהב את בני אומתו. הוא לא ארב להדיח, רק להטיב היה חפצו, כאשר גם שונאיו יעידו עליו. והמו״ל יודע כל דרכי פ״ל, לכן מוזר הוא המו״ל בדבר דברי שקר משנאתו הכבושה בלבו. השנאה הזאת היא רעת עמנו, כי שנאת־חנם הורסת כל בנין ישראל.

ה מ ב ק ר

ה,,עדות״ תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרעד־צענטרע.

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,

Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

עדות לישראל

מכ״ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים עח: ה.)

ואברכה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קיט: מו.)

Vol. I. No. 11, 12. ALFRED CENTRE, N. Y. אב, ואלול. התרמ״ח

אל הקוראים האהובים במחנה העברים הערות אומרת

החיברת הואת תכלה השנה הראשונה לשנות חיי. תורה ותהלה לאדוני בשמים, אשר הביאני עד הלום ואשר עזרני בטובו ובחסדו להוליד את החיברת הזאת. כי כמעט וקראתי לילד זה ,,בן־אוני״. הקשיתי בלדתי מאוד במאוד. עוד בחודש אלול שנת תרח״ם, אשר היא עת־דורים לישראל, הריתי את הילד הזה גם חלחי, והילד בא עד המשבר, אך הכח ללדה אזל ממני. ורקמת החיברת גם עצמה וגלמה ראו עיני עוד בימים האחרונים לשנת תרח״ם. כי המאמרים עתוכים היו והמסדר את האותיות כמעט כלה את כל מלאכתו עוד בימים ההם. אבל לראבן נפשי עובני כחי להביא את החיברת אל המכבש. ומאז ועד עתה עברו עלי תלאות רבות. שנת תרח״ם חלפה הלכה לה ושנת ,,אך־ברכות״ באה התחנה. אך לי לא הביאה ברכה בכנפיה. אבי, המו״ל, טבוע היה ביון דאגה וצער, ומורך בלבי עלה פן יבולע לו. כאב גדול לו לראות, אשר אחיו ורעיו העברים הנקראים בשם ,,מאמינים־במשיח״ לא באו לעזרתו, ומנגד נגעו יעמודו ולפידו ישחקו. וכל התלאות אשר לו בהוציאני לאור לא תעלינה על לבם. ואחיו ורעיו העברים, אשר את שם המשיח לא ישאו על שפתם, גם הם לא שלחו ידם לעזור לו. ויכבד עליו משא העבורה הואת עד כי כמעט כרע נפל להגליה. וגם כחי רפה וכמעט מתי. אך עתה רחם ד׳ עלי ויעזרני, והחוברת הואת תצא לאור באור החיים ככל רעותיה, אשר קדמוה. מה אשיב לד׳ על כל תגמולוהי עלי? — את נדרי לד׳ אשלם ועוז אתאזר ואת קולי ארים לדבר אליכם, אחי העברים, כמאז כן עתה, ובעשותי ככה אפיק רצון מאת ד׳. את שנתי השניה הנני להחל אי״ה בחדש ניסן; כי ,,החדש הזה הוא לכם ראש חדשים״, הוא חדש־זכרון קורות פסח, ולי מה יקר שם החודש ההוא! כי ברכה בו. אבל הקוראים העברים! אם שם המשיח על שפתכם או תמאסוהו ו,,לא־הוא״ תאמרו, הלא עברים אתם, ומדוע תמאסוני גם אותי? בקשתי שטותה לפניכם, הקוראים

צבאו״ ויבטיחם אשר הם ישבו ראשונים על שולחנו בשמים. לכן גם אנחנו הפצנו קרבתו ואהבתו, אף כי לא פנינו לבנו לשבת על שולחנו בשמים, כי בטחנו, אשר מקומנו יהיה על שולחן־קדוש־עיר־היהודים, שולחן רשב״י השני, והוא יגבה משולחן־קדוש־עיר־הפסגה. שנים רבות עשינו כה דרכנו לעיר־הפסגה לחוג שם את חג־השבועות, ושמחת־נפשנו מי יתאר בחרט־אנוש? אם יתן איש כל אוצרות מלבים ומטמוני בני השלם־הארים בשמחה הואת, בוז אבוז לו. —— ימי־החג הזה היו לי ימי הג־באמת והכח־המרמה, אשר בי, הרבה לעשות טוב וחכר עמדי, כי את אשר חסרי עליון לא ראו, חזיתי אני ברוחי בטובו ובחסדו. מהזה־פיני היה לנגד עיני שנה כשנה, והשכינה יצאה לקראתי כאשר יצאה אז בימי גשת משה והעם אל הר־סיני 1). ליל התקדש החג לא ישן איש, כי כולנו יושבים היינו על ספרי־התון־לילל־חג־שבועות ורוח קדושה היתה חופפת עלינו. שיחות־חולין לא הוציא איש מפיו, כי ממעשי קדוש־עליון דברנו איש אל רעהו ובהלוך־הלילה וזמן תפלת שחרית הגיע, מה נעים היה או גורלי! כי עליתי עד לרקיע השביעי. אם הייתי בגוף או מחוץ לגוף לא ידעתי. ובהפטירנו קריאת התורה בפרק ראשון מספר־יחאוקל בן בוזי באו ארבע־החיות ובכנפיהן נגעו בי ועיני ראו כ׳ מעשי־מרכבת כסא ד׳. אבל מה אנכה לספר את נעימות חיי ואשרי בימים ההם, ובלשוני אין מלה די־באר אף עשירית מכל שמחת נפשי? — הלביבות מחלב וגבינה, אשר אכלתי בימים ההם בימי החג הזה 2), כמו לחם אבירים ו־גן־שמים טעמו לחכי, וחיי היו חיי־גן־עדן בעוה״ז, כי קדושה קדשה לי בכל חפצי החיים. ——

התקופה השניה לתולדות ימי חיי הגיעה. מביתי הרחקתי נדוד, ובישיבת ת״ח בארצית אחרות ישבתי והנה גם אשרי הלך נדוד. ר׳ מנחם אישון לא ראני עוד בימי חג־השבועות כאשר ר׳ יצחק מעיר־היהודים לא ראני עיר ביום אחר בשנה. קדושת־היום הלכה מעט מעט ויהי לי יום הג־השבועות יום הקציר, יום הבכורים כדברי מורי ישראל בגרמניה. אבל תודה וברכה לאל הטוב אם תעיתי מעט, לא אבדתי דרכי עור. ועתה גם קדושת־חג־השבועות שבה. אמנם לעיר־הפסגה לא אעלה עוד. ר׳ מנחם אישון איננו, גם ר׳ יצחק מעיר־היהודים עוב לנו את החיים. אך עתה ארדה בסך בתוך המון חוגג, כי יודע אני, אשר גואלי חי. יודע אני, אשר לא עצרת פסח לבד אנו מחוגגים, כי גם חג־הבכורים, חג אשר בו שפך ר׳ את רוח קדשו על כל יושבי־ירושלים, בכורי פרי המשיה. עתה חג־אמת לי, חג היום לד׳. חג משולש הוא. (א) חג־עצרת פסח וכרון צאתנו מעבדות לחירות. (ב) חג־זכרון מתן תורתנו התמימה, אשר כל בה חי רוח יראי ד׳ והושבי שמו. (ג) חג־זכרון מהנת רוח הקודש, אשר שפך ארונו על תלמידיו ועל כל המאמינים בו.

חיים בן־אהרן מבית ישראל.

1) ראה מכילתא על חכתוב אד מסיני בא. 2) יש רמזלדבר האכילה הזאת.

שנאת חנם.

ב

את אשר אמרתי בפרק הראשון, דברתי מלבי, לב פצוע וקרוע, כי בראותי שעזוריה כואת בעמי, ישבר לבי ער מכלי הרפא. האם יש מרפא? ימים יורוני. אבל אני לא אחדל מקרוא ער כי נחר גרוני ומהעיר על המשטמה הרעה הואת. ואם ישמעוני אחדים מבני עמי, יהיה זה שכרי. — המחזה, אשר מכתב ו׳ ר׳ מתאר לנו, הוא מחזה מעשי אב לבני, מעשי מכשול־חיי־משפחה. אנא שאוני נא הקוראים הנכבדים, בהראותי עתה מחזה אחר, הוא מחזה מעשי־סופרינו. ובאלה השמש תלוי. כי לולא הם, כי עתה חדל כל ריב, ומשטמה נשכחה מבה, שנה זאת, יצא הגליון הראשון ממכה״ע ,,הלאומי״ אשר הארי״ר בחרפות וגדופים הוא מעריבו. בגליון ההוא מודיע המעריך את התורה הלאומי באוני קוראיו. כי בא ,,למנות את החסדון אשר מצא בבית ישראל״. כי ,,אין מכ״ע לישראל, אשר בי יוכל כל איש להביע הפצו״. כי ,,שומרים הפקידו המעריכים לפתחי עליהם לכל יבא כל סופר לדבר באות נפשו״. אבל ,,לצעירי הסופרים היודעים לעשות חונף למו״ל הגדול והמוצר״ פתוחים המכ״ע ההם לרווחה, והצעירים ההם יבואו ,,להביע הות נפשם, להשליך שקוצים על אנשים חכמי דרך ולהכות ישרים על יושר״ והיה כי יאבה המו״ל להביא שיאה על איש חרמו ישוחק לחבל נעריו כי יפקחו את לועם לבלוע את אנשי מצותו, ואוי לו לאיש אשר ישלחו בו שיניהם, כי מבשרו לא ישבעו״ כל הדברים האלה מניד המו״ל הארי״ר באזני הקוראים את הלאומי הזה. ,,בזיך ד׳ שהחיינו וגואלים הקים לנו בדור הזה״ קראתי בקראי את דברי תעורת הלאומי. מי יתן והיה מכ״ע לישראל מדבר שלום ואהבה לאחב״, למען יסור הנגף אשר בו ינגפו, למען ינפץ סלע־המחלקות עד עולם. לראבון לבי קראתי את הגליון הראשון ער תומו ואז ראיתי ונוכחתי, אשר אדי״ר לא שנה את ארחו, וכמאז כן גם עתה אך מרורת־פתנים בקרבו, שנאת־חנם ומשטמה. כי אדי״ר לא ירע שלום מעודו, והוא נולד להרחר־ריב ולקרא למהלומה. לשוא קרא הסופר הזקן, וקן בית־סופרי מליצה בישראל, כלמן שולמן שיחיה ,,סמוך לבי ובטוח, כי הלאומי לא יחטיא את המטרה אשר הצבת לו, לא תתן בו מקום לריב ומצה, לציס לא ילוצו בו, מבקרי מומים לא יבקרוהו וכל עקש ונלוז אל יקרב אליו. דרכיו תהיינה דרכי נועם וכל נתיבותיו שלום.״ שלום שלום לרחוק ולקרוב,, לשוא הוהירהו ,,אם כה תעשה, יריר יקר, אז יחילו דרכיך בכל עת״. כי אדי״ר היה שיחה אריר במי מריבה מאז. היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו, גם אדי״ר יעוזב דרכי־ריב. הבט נא, הקורא הנכבד, בצד ו׳ בגליון ההוא וקרא את אשר אדי״ר דובר שם. ,,מוזרה הרשת״ הוא קורא. ואיה? —— הוא מספר איה ג״כ. ,,ה׳ פרידלנדר השליח לחברת־המסיתים מלונדון״, כן אדי״ר כותב, ,,אשר ישב זמן רב בירושלים והמיכר את המושבה ,,ארטוף״, אשר הוציא עליה

סך עצום למען הושיב בה את הגולים מוסיה בהשבו כי ברבות הימים יצלח להביאם תחת כנפי השכינה החדשה, אכן בראות בני חברתו כי כל עמלו עלה בתוהו והיהודים עזבו את המושבה לאחד אחד עד כי לא נשאר מהם אף איש, החלו לרדפהו באף ובחמה עד כי נאלץ לעזוב את הארץ הקדושה. ויבא לנו־יארק וגם פה לא הונח לו עד כי מכל עשרו לא נשאר לו אף לחם לאכול ובשבוע העבר מת ברעב ואין איש אשר שם לבו אליו. אפס לפי הנראה מאת ההשגחה העליונה היתה שומה למלא את החסרון הזה וימים אחדים אחרי מותו בא אחר תחתיו, הוא האיש ר.... אשר היה רבו של הצורר ראהלינג ומו"ל מכ"ע החוזה בברלין, אשר על מצחו היה כתוב „יו"ל ע"י חברת מפיצי שפת עבר בכל העולם" (כן תתפאר המיססיאן) ובהעלים הראשונים העתיק אז הספר „רבי יהושע הנצרי געגאנגט יעזוס קריסטוס אויס נצרת" משפת אשכנז, אשר מטרתו להתנצל בעד הדת הנוצרית, השליח הזה עבר עבורתו גם בעת חברת־המסיתים בלונדון ויכתוב איזה ספרים נגד תורת ישראל ובלי ספק תקבלהו המיססיאן בנו־יארק בשתי ידיה ועל אחינו התמימים לרעת ואת לבל יפלו ברשתו." — אלה הם דברי השלום אשר בפי אדי"ר הם. ש ל ו ם - א ד י ר הוא. כל הקורא את השורות האלה רואה מהרה, אשר אדי"ר אך למצה ומריבה נושא את נפשו ושלום לא ידע. ואם דברי ר' יצחק מזידיטשוב זצוק"ל נכונים, אדי"ר הוא א' מרשעי ארץ. כי „אין שלום לרשעים" באר הוא „אין בכח־הרשעים לדבר שלום." אבל רוב הקוראים אינם יודעים חשבון־הדברים, אשר אדי"ר־דוברי־שטנה הוציא פה, ולבן אינם יודעים, מה גדלה המשמטה הרובצת בדברים האלה, מה גדלה שנאת־אדם, אשר מצאה לה קן בלב אדי"ר. אם עשרה קבים שנאת־חנם ירדו לעולם, לא אהיה מפרין על המרה, אם אומר, אשר עשרה מהם נפלו בחלק אדי"ר־השונאים חנם. ואם שם ראהלינג הוא לזעה לנו מאשר שנאת־חנם קננה בלבו, הלא יתחלחל לבני אלף פעמים על ככה לשמע־הצורר הנדי"ר־בחרפות־וגדופים. כמדת דורסת לא תרשע ממני. ר' צבי פרידלנדר, אשר נאסף אל חיק־אברהם, ביום ח' כסליו, שנה זאת, היה גדול בישראל. איש־שלום־ואמת היה כל ימי שבתו פה בגיא־האנחות. משעי־צדקותיו נודעים לכל העם־בציון ויושב־ירושלים. עשיר־ברעת, עשיר־בלב, עשיר־בצדקת האמת היה, אבל עושר כסף וזהב לא היה לו מעודו, רק ידו היתה פשוטה לכל עני וגוע הבא לבקש עזרה ממנו. וימי חגיו גם ימי צומותיו, אשר בחר היא, היו פרוס לרעב להמו ולהביא ביתו עניים מרודים. אם ראה איש עירום, בכה לבו עליו, וילבישהו ויכסהו. כי מבשרו לא יכל להתעלם. הוא אהב את עמו אהבה עזה, אהבה נאמנה, אהבה טהורה ונקיה מכל דופי, לא אהבה כאהבת־אדי"ר התלויה בדבר כזו, אהבת בצע. כמה אגרות מוטה התיר, כמה רצוצים שלח חפשי. אם אמת בפי ר' אברהם משה לונץ מו"ל את המכה"ע „ירושל'ים" בעיר ירושלים יקם נא ובאוזני כל קהל ישראל יודה הטוב, אשר ר' צבי פרידלנדר עשה לו. כי הרבה ר' צבי פ"ל להראות למו"ל המכ"ע

„ירושלים" חסר ואהבת אמת, אהבה, אשר אינה תלויה בדבר, אהבת אדם באמת. ר' צבי פ"ל היה עזר לכל הנרדפים ע"י שנאת־חנם. לפני ימים רבים נפלגו קהלות ישראל בירושלים ואשה רדפה את רעותה. עדת־ישראל אחת הלשינה באזני־הפחות והסגנים על עדת־החסידים. והחסידים נרדפו על צואר. אבל מי יכתוב בעבורם? מי יערוך מכתבי־בקשותיהם למערכות בתי־המשפט? הלא לשון ושפה החסידים לא למדו. — ר' צבי פ"ל ראה אשר צ ד ק ו החסידים ולא המתקוממים עליהם, כי החסידים לא מסרו דינם בירי עם אחר, ויכמרו רחמיו עליהם ויהי לעזר להם ויעמול וייגע ויכתוב בשמם ובעבורם ויצילל עדת החסידים מידי רודפיהם חנם. עוד ישנם בירושלים אלה המנשאים את שם ר' צבי פ"ל בעציר מפעלו וה. ומעשהו וה איננו אף גרגיר־חול לעומת הצדקה, אשר עשה בימי שבתו בירושלים. כל אשר פ"ל עשה, בכתר עשה. לא השמיע בחוץ כי כן עשה, לא שלם כמישב כספו לבעלי חצוצרות במכה"ע להודיע צדקות פורנו בישראל. —— הקוראים הנכבדים יסלחו לי. הנני מקצר את דברי על אודות ר' צפ"ל; כי גם ביום־מלא, מערב ועד ערב, לא יהיה לאל ידי לספר את אשר פ"ל עשה לאחב"י בירושלים. והוא לא פזר מן היתרה אשר עשה, כי לא עשה יתרה מעודו. אבל חסך נפשו מכל שיבעי־טובה ויתן לרעבים להשביע נפש נעגה. יאמר נא ר' אלטר לוינסקי, 1) איש הברון, את אשר פ"ל עשה בירושלים. בטוח אבטח, אשר גם בפי האיש ההוא אך תהלה ותודה לשם ר' צבי פ"ל. ומאוד אפונה אם יש א ח ד בירושלים, אשר ישליך שקוציו על שם פ"ל. אבל אדיר הצורר, אשר שנתו נגולה אם לא ישליך קיא צואה על אנשים ישרים ותמימים, אשר לא עשו עול, מצא תואנה לשפוך את מרורת פתנים אשר בקרבו על ר' צפ"ל, כי פ"ל היה אחד מהמאמינים ביש"ע. אויי לך שנאת־חנם בת שנאת־חנם. אבוי לך, כי שערוריה גרולה עשית בישראל! — היצדק איש בשנאו את אחיו, מאשר אחיו בחר לו דרך אחרת במעשי־אמונה? ואיך יהיה אישׂ־חסד כפ"ל שנוא בעבור בחרו בדרכי ישוע? — אך שנאת־חנם, אשר הראו הכהנים והפרושים לפני זה י"ח מאות בשנים אל ישיע מנצרת, הולידה בנות־שנאה, רדיפה ומשטמה בלב אחב"י, ומבלי שום־לב

1) האיש הזה היה יושב ירושלים ימים רבים והוא ידע דרכי פ"ל עד מאוד. הוא האיש אשר העלה קשורה באף אדי"ר באמרו „מודעת את לכל כי א ת ת היית הראשון לעורר את לב אחינו ברוסיה וכו', א ת ה היית הראשון בין כל סופרי ישראל, אשר הקרשת וכו', א ת ה ידעת וכו' ולך נאוה תהלה". — מה נעימה תהלה לאוני אדי"ר. גם בני מעיו ששי בדבר א"ל כדברים האלה באוזני קוראיו. אבל לוא מו"ל מכ"ע אחר גלה דברי תהלה, אשר סופריו שלחו לו, בגליוני המכה"ע, מה גדול היה ענשו. כי ככלב אדיר קפץ עליו אדי"ר להכותו בשבט מוסר ולאמור לו, כי חונף אתב. אבל מה אתפלא? הלא אדי"ר הוא. —— ה כ ו ת ב.

ישנאו גם היום כל איש ההולך בעקבות ישוע. ואדי״ר, אשר לבו מלא שנאת־חנם על כל גדותיו, שנא את ר׳ צפ״ל, מאשר הלך בדרכי ישוע, ושנאתו הסתה בו לדבר גם דברי שקר. כי ר׳ צפ״ל הקים את המושבה ,,ערטוף״ למען הושיב בה נדחי אחב״י, אשר גועו ברעב בחוצות ירושלים מרוב רחמי המתעשקים בצדקי ישראל כאדי״ר. ככלוב מלא עוף כן מלאה ירושלים ארי״רים בעלי־טובה המתפללים בעד חביריהם והם נענים תחלה. ויהי כאשר אישׁ־נוכל, יושב ירושלים, התנכל וירמה אנשים תמימים בארץ רוסיה בכתבו, אשר יש בירושלים אגודה לעזור לכל הבא ל ק ח ת שדה וכרם בארה״ק, וימברו רבים כל אשר היה להם בארץ רוסיה ויעלו ירושלימה. בבואם שמה שמעו, אשר אישׁ־נוכל רמה אותם ואין בעבורם לא שדה ולא כרם, אם כסף אין בידם לשלם מחיר גדול. פלצות בעתה אותם, רעדה אחזתם. הכסף הלך חלף מאתם ועצה לא ידעו. ,,אדי״רי״ ירושלים לא שמו לבם להם ויקראו מרה עליהם ויאמרו: ,,ישובו נא לרוסיה״. אך הנדחים ההם לא יכלו לשוב. וישלחו אנשים לר׳ צפ״ל ויאמרו: הלא אח אתה לנו, כי בני עם אחד נחנו, אם יש לאל ידך להושיענו, מהרה־נא, חושה־נא לעזרתנו. ויכמרו מעי רצפ״ל ויחש לעזרתם. ע׳־ה־ב היה לרצפ״ל, ודבריו פעלו פעולה עוה בלבות אנשים טובים באנגליה. ד׳ נתן חנו בעיני גדולים וכן עלה בידו להקים את המושבה ,,ערמוף״. ולהושיב בה נדחי ישראל, למען יוכלו לשבוע מיגיע־כפיהם. גם בית־ספר הקים במושבה החיה. וחוק נתן לראשי בית־הספר ולכל המוריב לבל יאלץ איש ללמוד את ספרי־דת־ישוע [1]) אבל בני אדם קצרי יד הם בארץ. לא בני מלאכים נחנו. ואין בידינו לעשות הכל לבדנו. רצפ״ל גם הוא לא יכל עשות את הכל לבדו. והחברה ,,עזרי פליטי רוסיה״, אשר בלנדן היה מושבה, בחרה את אגודת־יועציה בעיר ירושלים. ובאגודה ההיא היה גם תומא קילק מירושלים. האיש ההוא תימא [תאומים] שמו ותאומים בלבי השנאה והרעה. ויהי כאשר בחרו באיש א׳ לחת משרת־סוכן על שכמו, הצליח ביד קילק לבחור איש כאות־נפשו ולא כאות אחב״י, אשר בראשם היה רצפ״ל. הסוכן ההוא עשה רעה גדולה, כי הוא בכר איש אשר אמר כי לבו הולך אחרי ישוע, מפני האיש אשר לא אמר בן, ויהר אף רצפ״ל, כי הוא חפץ, אשר משפט א׳ יהיה לכולם ולא יכבר איש מפני איש. לכן משך רצפ״ל את ידו מכל הדבר הזה. והיהודים יושבי המושבה ראו, אשר אהיהם אוהבם רצפ״ל הלך מאתם, עזבו גם הם את המושבה א׳ א׳. — אלה תולדות המושבה ,,ערטוף״. את רצפ״ל לא רדף איש ואת ירושלים עוב מאשר עוב משמרתו שהיתה נתונה לו מאת החברה ,,מבשרי בשורת ישוע בישראל״ ומקור מחיה לא היה לו. הוא עשה מושבו בלנדן ויכתוב ספרים ייחיה את ב״ב בכבוד, גם הנה בא לרגלי ספריו אשר הו״ל. אך גברת עליו מחלת הקדחת,

1) יש בידי כפר התקנות לחברת ,,עזרי פליטי רוסיה״ בשפת עבר, וסעיף י״ד אומר: ,,אך אין להכריחם ללכת בביה״ס את דת המשיחית״.

שהביא אתי מירושלים וביום ח׳ לחדש כסליו התרמ״ט נקרא למרתפי מעל לבא על שכמו ולהתענג שם באור פני השכינה בירושלים העליונה. אבל האד״ר בבעלי־ריב מוציא דבה רעה גם על נפש צדיק כרצפ״ל. — אמנם הוא קלע גם אל מטרה אחרת. הוא הפץ לנשוך בבעל־הקול, ולכן פתח ברצפ״ל ויכל דברו בדרקינסון. אבל גם הדברים, אשר דבר עליו, שקר ורבה רעה הם; כי שנאתו עורה את עיני האדי״ר, אינני יודע לבחון מה היא אמת ומה הוא שקר. אם דרקינסון הורה לצורר ראהלינג לא אדע. ועל אדי״ר להביא עדים נאמנים, עדי־ראיה, להקים את דבריו. — ,,עינש דוברי שקר הוא״ אמר רשב״י (אדר״ן פרק ל׳ בסוף) ,,אשר גם אם אמת ידברו, אין איש שומע להם״. לולא נתנה השנאה בלב אדי״ר להוציא דבה ולאמור, אשר המכה״ע ,,החזה״ היה כלי מבפא למבשרי בשורת־ישוע, כי עתה שמע לו איש. אבל כל איש אמת יודע, אשר לא כן הוא. הטבה״ע ,,ההזה״, אשר דרקינסון הו״ל בברלין, לא נתקו כפות רגליו מעל אדמת־שינאי־בני־המאמינים במשיח. הספר ,,רבי יהושע הנצרי״ כתוב הוא מאת איש, אשר רצה להרס יסוד בנין האמונה בישוע, ולבן חפצו, המו״ל ועוזריו, לחרגמו לשפת־עבר. והספרים, אשר דרקינסון כתב בלנדן, נודעים לכל, ולאנשי המסיון אין חפץ במו. מה לאנשי המסיון ולספר ,,מצת־מצוה״? או מה להם ולספר ,,תפלה למשה מקוצי״? — ובעיר נו־יארק אין ,,מסיון״ לקבלהו בשתי ידים. ואין דרך ,,מסיון״ לקבל אנשים כאלה. אין פה לא יער ולא רובים, רק האדי״ר במוציאי דבה רעה דבר דברי שקר לשרד חיי אישיות״כ. אין את נפשי להצדיק את דרקינסון ומעשיו. רק את האמת הנני מגיד לעיני כל הקוראים. האיש הזה, דרקינסון, לא היה עור אחד מאלה, אשר מצאו מרגיע בכנפי ישוע, והעתיד מי יודע? — בשורה ישוע היא גבורת אלהים אמר שאול הקדוש. גם על אדי״ר עור לא אומר ,,נואש״, גם אותו יובל ר׳ להעיר להשיבה ועד יום מותו יחכה לו ר׳ ומי יגיד האותיות לאחור? לכן עתידות דרקינסון אלהים יודע. אבל עד עתה לא נספח עור על בית המאמינים בישוע. ומעשי־אדי״ר מרשיעים את אדי״ר ולא אחר. ——

בדברי על אדי״ר קשות אל תחשוב, הקורא הנעים, אשר אשנאהו. חלילה לי משנוא א׳ מבני־עמנו גם אם ירבה להרע אלף פעמים ככה. אך את מ ע ש י ו הבאתי במשפט ולא אותו. ואת משפט־מעשיו הגדתי פה להראות מה שנאת־חנם עושה. כי שנאת־חנם הורסת כל בנין ישראל. לו השליך עמנו את השנאה הזאה, שנאת־חנם, שנאה בלי חקר דבר, כי עתה כבר חדל ריבו עם העמים ויהי מבורך תחת גפנו ותחת תאנתו בשלום. לוא חכמו אחב״י ובמאוני צדק שקלו, כי עתה ראו, אשר אנשים כרצפ״ל היו לגבורי־עמנו, גם גללו מעלינו חרפה העמים, אחרי אשר נספחו על בית תלמידי ישוע, וישבו באוהל הישועה ימים רבים. אם אדי״ר לא יבקש ישועה מאת הישוע משיח, מה לו ולאחר אשר בקש גם מצא? יעמוד אדי״ר על דעתו והאחר על דעתו, ער יבאו שניהם לפני בכ״ה שב במרום. שם הכל יגלה לעיניהם. שם נראה אם צדקתי אני או צדק

אדי״ר. דברים שבין אדם לקונו אין ביד אדי״ר לשפוט משפט מאשים או משפט מוכה. כי עפ״י תורת ד׳ המשפט. והמאמינים בישוע תמבו יתרותיהם גם הם בתורת ד׳, אשר השמיע עפ״י משה והנביאים. גדולי ישראל, אשר מטאנים להאמין בישוע, ייטיבו מאוד, אם ישמיעו דבריהם בנחת ובכח האות והמופת יבאו, או הברכם נפש הרבה בנ״י. אבל לא בשנאה, לא בשנאת־חנם ולא במשטמה, ולא בכעס וחמה שפוכה, כי לא באלה ד׳. ד׳ הוא אהבה, ודבריו דברי אהבה, וכל אשר שנאת־חנם רובצת בלבו איננו הולך בדרכי ד׳ ובתורתו. —

סלחו לי אתם הקוראים את העדות, אם דברים הרבתי. עוד לא הגדתי אף חלק קטון מכל אשר את נפשי להגיד. כי רוח בטני מציקה אותי. ואוה אני את השערוריה, אשר שנאת־חנם עושה בעמי ולבי רואב וכואב, ועצור במלין מי יוכל? — אבל למעכם אכלה נא עתה וכימים הבאים אוסיפה.

(משך המאמר הזה —— בחוברות הבאות.)

למדו היטב.

משכילי עמנו, סופרי כתבי העת העברים חדשיים ושנתיים בדורנו, אשר לתורה ולתעודה מגמת פניהם, קבלו עליהם לבאר כתובים הרבה הקשים להבין. פה ושם נקרא מאמרים הנקראים בשמותם: ,,בינה במקרא״ ,,אור הדש על וכי״, ,,באר היטב״ ועוד כאלה וכאלה. כל אחד מסופרי מאמרים כאלה מתאוה עוז לעשות הרכסים למישור והמקומות בתנ״ך, אשר המפרשים הקדמונים, אחרי אשר כל חכמתם לבארם התבלעה הניחו לעת כי יבא התשבי עם האורים והתומים, ינסה הוא לפרש כיד חכמתו המובה עליו. ומספר של המקומות האלה רב הוא ולנו נשארו לגדור. ואת היא אשר תמריצני גם אני לתות רעתי במקרא אחד אשר רבים מהמפרשים באו בלחץ וה הדחק וגם לא באויהו בכבון. וזה הוא: ,,כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם.״ (הושע א׳: ו׳). המפרשים נדחקו מאוד בענין הפעל נ ש א ובבאור הכתוב. מהם אשר פרשיהו לשון מתנה, כמו: וישא משאות (בר׳ מ״ג:), כאומר אחלק להם מנת כוסם; מהם אשר באויהו מלשון נשיאה ממקום למקום ובאורו: אשא אותם לארץ אויביהם (ראה הרד״ק והראב״ע ובן מלך); כמה מהם באויהו מלשון סליחה וכפרה, כמו: לא ישא לפשעכם, (שמות ב״ג: כ״א,) וערך הכתוב הוא בלשון שאלה: הכי נשא אשא להם? אך נפש כל הוקר בבה״ק, אשר חיך לו לטעום נופת שפתינו היקרה תבחל בכל אלה. כעת קורא משכיל שמעני נא גם אני אולי יפיקו דברי רצון ממך.

הנה מצאנו בכמה מקומות בתנ״ך מלות משמשות לשני מקומות והוא הנקרא בפי הראב״ע ואחרים: מושכות עצמן ואחרות עמן. לפי זה המקרא אשר לפנינו נקל הוא מאוד לבארו. המלה ל א תשמש פעמים, וערך הכתוב הוא כזה: כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי לא נשא אשא להם. בבאור הפעל נ ש א אלך אחרי המבארים מענין סליחה. בעת כל הלחץ עבר. ק.

1) ת״א לסדר ,,ההוא אמר ולא יעשה. ודבר ולא יקימנה? ״ שנת ,,אך־ברכות״ למב״י.

המעריך היקר! בחוך משנה עתים. למה נפשך תחיפה? למה תתאונן על גורלך? למה תאמר אשר חשך סביבך ואופל יבסך? הלא גדולות עשה ד׳ לך. ד׳ החייך לראות, את אשר גרסה נפשך לתאוה זה שנים רבות. השנאה הגדולה הטבועה בלב אחב״י, שנאה לכל המנסים לדבר אליהם על אודות ישוע המשיח, שנאה ומשטמה לכל הנושאים שמו על שפתם, התרופפה מעט בימינו אלה. איש לא ישנא עוד את רעהו בעבור הסתפחו אל קהלת הנצרים ומגיד האמן להאמין בישוע כותב למגיד קהלת־נצרים ,,אחי אתה״ — מתי ראינו או שמעמו כואת בשנים אשר חלפו? מתי? אכן בסוף מאת־תשע־עשרה אנחנו. ד׳ מראה אותנו נפלאות, הנה באה עת השלום אשר אליה חכינו בעינים כלות. לכן נשמעה נא מה ידבר האל ד׳, כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו. —

בחודש ניסן שנה זאת החל מב״ע בשפת האנגליים לצאת אורה. שם המכתב הזה הוא ,,עם־סגולה״. והוא החלק השני מהמכה״ע אשר ממנו הודיע סופרך ד׳ מנייארק עוד בערות שנה ראשונה, חוברת י״א י״ב צד 167. את המכה״ע הזה הקים איש יהודי, איש גדול ונאמן, הוא ר׳ צבי פרידלנדר ז״ל, אשר מת פתאום בח׳ לחדש כסלו שנה זאת. והמכה״ע הזה הראה את עוזו כארבעה חדשים. אך במות מיסדו ומקימו, חדל לצאת עד אשר רחם עליו המגיד לקהלת נצרים ר׳ ו׳ כ׳ דלנד נ״י. המגיד דלנד לקח על שכמו עול מעריך ומו״ל. ואף כי הוא לא מבני־אברהם לפי הבשר הוא, הלא הוא בן־אברהם לפי הרוח. מלאכת ר׳ דלנד טובה מאוד והמצא חן בעיני רבים מב״ו ור׳ ל׳ ויס מגיד קהלת ישראל, אשר אינם מאמינים במשיח, קשר קשר אהבה עם המו״ל את המכה״ע ,,עם־סגולה״ ומריץ אגרות לו והמו״ל מריץ מכתבים אליו. באחד ממכתבי־המגיד ל׳ ויס, אשר נקרה לידי, ראיתיו חותם ,,אחיך הנאמן״ האין זה אות אשר השתנו העתים, ומי הוא, אשר בירו לשנות עתים? הלא ד׳ אדון כל. לכן ,,ברוך משנה עתים״ אקרא הפעם. אקרא אשנה וגם אשלש, כי מעשי ד׳ גדולים ב־וכני. אך המגיד ויס שאל שאלות שונות והמו״ל את המכה״ע ,,עם־סגולה״ והמו״ל את השאלות לעיני הקוראים. לכן אמרתי לתרגם את מכתבו בשפת עבר להציעו לפני קוראי העדות, למען יראו גם הם. ואולי יהאמצו רבים מהם לענות דבר־נכון דבר בעתו. אקוה אשר הפנה מקום בעדות לכל השובותיהם. הנני שולח פה את התרגום המכתב 2). קבלהו נא ברצון־לבך ודע, אשר אוהבך אני.

קי״ם.

---

1) יען המכתב הזה אחר המועד לבוא במקום המכתבים לכן פה יבואנו מקומו.

2) את התרגום המכתב ימצא הקורא הנעים בצד 46. ומה טוב ומה נעים אם גדולי קוראי־העדות ישיבו מענה למען הגדיל תורה ולהאדירה. המו״ל.

COLUMBUS, Ga., April 7, 1889.

אל מעריך המבה״ע ,,עט־סגולה״ !

אדון נכבד ! בנפש מלאה עונג וגיל הנני בזה לברכך על עבודתך הנעימה בבשורת השלום ; אך צר לי מאוד להגיד לך מראשית אחרית כי למרות רציונך תאלץ לאמור נואש להקותך, אשר הבעת אומר במשפטך הראשון ממחשבתך אשר תחשוב לפעול במכ״ע, והוא : ,,כי היהודים יקבלו את ישוע מנצרת למשיח אשר הכטית ד׳ לאבותינו מקדם.״

מרם כל, דבר בעתו הוא להוכיר כי היהודים בדור הזה לומרים בשם לב את ספרי הברית החדשה כאשר הם לומרים ספרי הנ״וכ; ואם לא פתחו עוד לבם אל רעית אמונת האיש אשר ממעי אם נצריה יצא ומחלב אם מאמינה בישוע ינק, ומעתגוחו מרחם אמו בעודו קטן הקקה אמו על לוח לבו ברברי אהבה, אהבת אם לבנים, את המשיח, המושיע, —— ומירות האם על ערש־הילד בעת תישנה, אמונת המשיח הבענה; המחקר בכה״ק מרי שבת בשבתו יחזק אמונתו ; מכל אנשים אשר סביבותיו ומהרעים אשר אתם יתרועע בכל עת תמיד אך אמונת משיחם ישמע עד כי תרד לעומק לבו גם כי יזקין לא תסור ממנו, —— הוא וק יען החניך בבית הוריו היהודי בחזקת היד את ההפך הפעיל על לב. אותות אהבת אם חדרו עד קרב כליותיו ואשר הפעילו עליו עד להפליא, השאירו אחריהם להבת אשדת בוערת עד כי כאשר המשיח ידתו יקח את כל הלב המשיחי למושב לו, כן לאמונה באל אחד, אל בלתי נראה, ידתו היהודי נושא נפשו והיהדות היא חיי רוחו.

כזה יחזק בתומתו וישרת לבו, אך הלדה והחניך יעשו את האחר למשיחי והשני ליהודי, וכן יהיה עד ימי ירה על הארץ ולא ישונה עדי עד. לפעמים רחוקות נראה פה ושם דבר המהרם משפטי זה; יהודי יקבל דת המשיח ומשיחי מרוחד (מספר שניהם הנודע לי שוה הוא) ; אך חזון יקר הוא מאוד.

אין רצוני להאריך פה, כי אבחרה לדבר עמך בפעם אחרת אודות המשיח ודתי, והפעם הנני לשאלך אך כזה :

הכי זאת לפי רוח אלהינו אל רחום וחנון, אשר חסדו לעולם יעמוד, כי יבטיח לשלוח משיח מושיע לפני שנות מאות ואלפים —— כאשר יאמינו המשיחים כי הבטחה הואת נודעה גם לחוה, ובהולד קין חשבה כי הוא האיש את ד׳? —— או כי יברא הבל, ימלא אותה המון עם רב לפני ארבעת אלפים שנה, ואחר זה לשלוח מושיע לגאול ולהושיע אך מתי מספר מהמון רבבות עם יושבי התבל אשר מרם שמעו מהמשיח ואין נפשם יודעת עד מה אודות מלאכותו בתבל ארצה ? או הכי זאת התאים עם חסדי אל לראות אותי כורע ומשתחוה לפני ארון המקודש לשם כבוד מלכותו, או בסתר חדרי, או בכל מקום שיהיה בלב נענה ונדכא מתפלל אליו כאשר אשוב בתשובה שלמה ולב מלא ניחם, והוא יסתיר פניו ממנו רק יען אשר לא באתי ע״י המשיח ? אלהים הרואה לעומק הלב ויודע מהשבות איש לא ירחם על אדם אף כמו אב אנוש קרוץ

מחומר, אשר לא ישוב את פני בנו ריקם בלי למלא משאלתו אם גם יהיה בן סורר ומורה מאין כמוהו בן נעות המרדות ובליעל, הלא אם אך מודה ועוזב יוחם. או הכי יתעב אלהים, אבי כל היצור, את בנו יען לא יכול להאמין או בעבור רוח מבינתו לא תענהו מדוע זה אין הצדק אתו לשפוך מרי שיחו ולהודיע מחסורו לאביו גם באין מליץ בינותם ? האין דעת הרבנים שלמדו מהרמב״ם אשר קבל מפי מוריו : ,,כל צדיקים שבאומות העולם יש להם חלק לעולם הבא״ יהיר קרובה להתאים עם חסדי אל ?

אמנם מה זה ימריצני להאמין במושיע ? ,,פנו א ל י ו ה ו ש ע ו כל אפסי ארץ כי אני אל ואין עוד. בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון״ (ישעיה מ״ה : כ״ב, כ״ג. האלהים דבר ולא יקימנה ? היאומן כי אין נכונה בהדברים : ,,בי נ ש ב ע ת י .... ו ל א י ש ו ב״ וארצה יפלו ? אדם כי ישבע ולא יקום שבועתו עוד גדול הוא מנשוא, כי בזה אלה להפר ברית, וד׳ אלהים אשר דרכיו לנו למופת, בצלמו נבראנו, ודבריו נר לרגלנו, יכוב ואת מוצא שפתיו לא ישמור ! אין ואת ! ד׳ הוא האלהים, ד׳ אחד, הגואל המושיע ואין מבלעדיו. היא מלא את יד הנביא לכתוב : ,,כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם ד׳ אלהינו לעולם ועד״ (מיכה ד׳ : ה׳,) כואת כתב בהמשילו הנבואה המבשרת שלום רב. כאמרו : ,,וכתתו חרבותיהם לאתים וחניתותיהם למומות לא ישאו גוי אל גוי הרב ולא ילמדון עוד מלחמה.״ לפי רוח ד׳ אשר דבר ע״י נביאו זה נוכל לחיות בשלום ושלוה איש את אחיו, נוכל ללכת אחווי יד ושלובי זרוע ברגשי אהבה איש לרעהו, ובכל את להשאר נאמן איש לאלהיו ולדתו: כי ,,מה שיעשני משיחי נאמן, יעשני הודי נאמן.״

ל׳ וויים. רב עדת בני ישראל.

בקרת ספרים.

שיח לאלהים.

איין בינדעל מיט תחנות אין בקשות פיר מענער אין ווייבער צי בעטען בשעת מען איז אויף דער רייזע הן אויף דער יבשה הן אויף דעם ים. ווער עס וועט דיא תפלות לייענען מיט כונה דעם וועט השי״ת בודאי אויסהערין.

לייפציג. דפוס וו׳ דרוגולין.

כל זה ועוד יותר כתוב על שער הספר הקטון הזה או החוברת הואת, כי אך חוברת היא, חוברת תפלות שונה. החוברת הקטנה הואת היא בהבנית־העדות

עדות לישראל

מכ״ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ואורה בעדיהיך נגד מלכים
ותורה שם בישראל. (תהלים עח : ה.) ולא אבוש. (שם, קיט : מו.)

תמוז, התרמ״ט Vol. II. No. 4. ALFRED CENTRE, N. Y.

מודעה רבה.

הנה קולות הגיעוני וקולי קולות באו לאזני, אשר שונאי חנם הוציאו עלי דבה רעה לאמור: „העדות יושבת במארב לארוב לנפשות בנ״י לצוד אותן ולהוליכן שבי לפני דת־הנצרים. העדות שמה לה למטרה להסית ולהדיח את נפשות בנ״י לעזוב אמונה ולהמיר הדת, דת משה, אשר מפי אל יצאה, ברת אחרת.״ כדברים האלה דברו עלי אנשים, אשר אין אמון בהם. ובנ״י מטים אוזן קשבת לדבת האנשים הרעים האלה. ע״כ הנני פה להודיע בקהל רב, אשר שקר בפי האנשים האלה. מיום ההלותי להראות בקהל ועד עתה לא חדלתי להעיר אוזן הקוראים אותי, אשר לבי לעמי. עבריה אני, ואת שפת עבר אני מדברת. אבי ומולידי הוא בן־יהודה, אשר כל נפשו וכל חייו הקדיש לעבודת עמו. כמוהו כן גם אני. ומה חפצי בקהל? חפצי הוא לראות את עמי צולח ורוכב על דבר אמת וענות צדק. חפצי הוא לראות את עמי מחדש כנשר נעוריו, ועושה חיל בר׳. כי תקוה יש, אשר ישראל ישוב

יש לה ט״ן דפּים כמו להוברות הערות. הנייר טוב מאוד ובעלי המכבש עשו מלאכתם מלאכה יפה. והדברים האצורים בחוברת ראוים וצפוים לכל איש יהודי האוהב לשפוך שיח לאלהים בלבתו בדרך. שמחה לראות בחודי בית־ישראל כותבים תהנות ותפלות. כי אף אם המחבר לא הודיע את שמו, כי עוד הוא מאיר כאשר אמר על שער הספר, בכ״ן שערתי בנפשי מי הוא. הוא איש בן ימי־דוף ויסי־כה. ועת רוב בני ארצו רודפי־קדים הם ורבים ממאסים בשיר־תפלה, המחבר הזה הנה הוא מתפלל. כי לולא היה שוקד על התפלה לולא התחזק ויתאמץ בתפלה תמיד, לא עלה בידו לחבר ספר תהנות זה. יש בתפלות האלה די השתפך נפש האדם לפני קוני. והמחבר הוא מגביר ללשון המדברת מיהודי גליציה ופולניה, כי יוכל לשפוך כל היוהו בשפה ההיא. אך מגרעת אחת מצאתי. התפלות ארוכות מאוד והמתפלל הוא במשמיע לאלהים כל סוד עצת הישועה, אשר עשה ד׳ לבני אדם. על פי דעתי יש למתפלל לספר לאביו שבשמים את אשר הוא מבקש ויחפץ ממנו, אבל לא להיותו תורת סוד הישועה. המגרעת הואת לא גדולה היא בתהנות האלה, כי לא כל עין יצא אותה. אך המחבר הוא אמן במלאכתו ואת, לכן הערותיו עליה. כה יהן ד׳ זכה יוסיף להרבות לנו סופרים כאלה יום יום. אבל מדוע בחר המחבר הזה בשפת יהודי גליציה ופולניה? הלא גם שפת עבר לא זרה היא לעטו ומדוע אינגו כותב בה תהנות ותפלות וכל דבר השוה לנפש אדם? — גם את זאת הנני מדבר למען העירו. „טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת״ אמר החכם מכל אדם, לכן איפוא ישאני הסופר, כי אך לטוב מגמתי. עצתי הנאמנת לו ולמפעלו הטוב השמיעתי בזה. ישמע החכם ויוסיף לקח, והסופר הזה יסלח לי.

המבקר.

אנרטל האנרות.

ה׳ ב״י בנשיק. הודות לך על מפעלך הטוב לקבץ חותמים על העדות. הן אמנם להרבות קוראים כל מגמתי, אך אם אין קמח אין תורה אמרו חז״ל, ומה נאמנו דבריהם אלה. אין דבר אשר יעשה בלי כסף העונה את הכל. ואם יבוי עוד חותמים המשלמים כסף חתימתם אז הערות תוכל לבשר בשורת האמת יהשלום גם לאלה אשר אין ידם משגת לשלם, ותראה פרי ישוה לה.

לכל החותמים לשנה השניה תשולח העדות שנה ראשונה חנם אין כסף.

ה׳ הס״ל בפ׳ רומ׳. מכתביך יראו אור ברצית ד׳. אודות ו״ב צר לי מאוד במאוד. כי מהשועלים המחבלים כרם ד׳ צבאות הוא. ועתיד להת את הדין.

ה„ערות״ תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמעריקה 35 צענט לשנה. ובהוין לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרעד־צענטרע.

Address:— ״Eduth,״ Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

יהיה לעם, עם ד׳ כבימי קדם. עוד תקוה, אשר ד׳ ירחם
את עמו והוציא יוציאו מכף צרה ומיד מצוקה. כי הושיע
ישיע אותו. אבל מאמינה אני, אשר דברי־דת־אמונה
לא דברי־האומה הם, לא כל האומר „ישוע מנצרת איננו
המשיח, אשר שלחו ד׳ להושיע את עמו״ הוא יהודי
נאמן, ולא כל השונא את ההולכים בעקבות ישוע הוא
אוהב נאמן לעמו. כל החונים לדגלי, דגל המכה״ע הזה,
אוהבים את עמם יהד אהבה. מי יתן ורבו אוהבי עמם
כמוהם. את כל חייהם מקדישים הם על מזבח עמם.
אמנם מספר החונים לדגלי קטון הוא מאוד ונער יכתבם.
ואם לפי דברי המכילתא אדבר, אומר אשר „ערה״ הולכת
לדגלי, אבל „אל תהי בז לכל דבר, גם אם קטן מאוד
הנהו״ אמרו חז״ל. העדה החונה לדגלי כח גדול הנה.
ומי יודע את הטוב, אשר ממנה יצא לעם ישראל? —
לכן הנני יוצאת במחנה ישראל להראות אות נאמן, אות
אהבה ואמת. הנני לקרוא הלוך וקרוא „רחש לבי דברי־
אהבה ע״כ אומרת אני מעשי לעמי״ — בשומי לבי
לדברי עמי יהד לבי ממקומו. כי גדלה השעוריה עתה.
ומה ארע ולא ידע כל קורא? ומדוע לא אושיט את ידי
לרפאות? אנושה מכת עמי, האחשה? האתאפק? —
החרש לא אוכל. דברי שלום אני חפצה ל דבר, דברי
שלום לעמי, דבר שלום לאחי, דברי שלום לכל מבקשי־
שלום. לא יצאתי להדיח איש, לא יצאתי להסית כאשר
מוציאי דבה ודובריי־שטנה דברו עלי באזני רבים מאהבי״.
כי יצאתי לדבר אהבה ואחוה לכל המבקשים אהבה

ואחוה. הכי מאשר מאמינה בישוע אני הלך מאתי משפט־
אחות? — אני ועדתי הקטנה דוברות הננו בפי הרוח
העולה על לבנו וכל המכה״ע האחרים וקהלותיהם
דוברים כפי הרוח אשר בלבם. אם הם לבנות יצאו, יבנו
גם הם והיה בנין ישראל חזק ואמיץ. אבל למה ימאסו
בעזרתי? — אנא, הקוראים האהובים, אל תתנו אוזן
קשבת למוציאי־דבה. הטו אלי אזניכם, הושיטו לי יד,
ועזרוני לבנות את בנין השלום, בנין עמנו. העדות.

איש אחד ויוכף עבדלה שמו העביר קול במחנה ישראל היושבים בתימן אשר
בערב, כי הוא המשיח הגואל אשר הבטיח ד׳ לאבותינו. רבים הם הנודים אחריו
ומספרים יהבה מיום ליום. הוא הקן כמה תפלות המספרות כבודו וקדושתו.
פעם אחת נעצרו השמים ולא היה גשם בארץ, נאסף אליו המון עם רב ויוליכם
אל חצר בית הקברות. הארון הקודש עם כמה ספרי תורות בתוכו לקחו עמהם,
שבעה תלמידי חכמים הקשו בשפרות וכמה נשאו לולבים ואתרוגים בידיהם ובקול
גדול צעקו ה׳ שענה. ויען כי לא אוכה העת אחר התפלה והגשם היה סוהף
על הארץ אמונתם נתחזקה בלבם בנשיח השקר הזה. פעמים אין ספורות הוא
עושה ור מעשהו בלילה, בעת כל העם הזים שוכבים ושנתם ערבה להם, הוא
משוטט ברחובות קריה ויצועק בקול גדול ונורא: שובו בנים שובבים! והעם
יאמין בלבו כי משיח ד׳ קורא אליהם לשוב אליו.

אכן בסנורים הוכו בני ישראל ער כי נתעו להאמין בהבל משאת שוא ומדוחים
ואל דברי ד׳ לא ישעו. אהה! אלהים! ער מתי תראה את בניך מגששים
באפלה לאור היום? האור בחושך זרח והחושך לא השיגו. רחם בחסדך על
עם סגולתך והאר עיניהם למען יראו אור בהיר כי יהל!

אין עושין נפשות לצדיקים, הן הן וכהניהן (ירושלמי שקלים). תועלת גדולה
תצמח להשואפים לדברי הכמה ואמת בקראם תולדות איזה איש המעלה בעל
בעמיו. בגליון זה יטצא הקורא עינג בקראי המכתב מאת ט׳ הסופר ומונה את
מעשי הה׳ עדרסהיים. אבן איש גדול היה בתורה ובהכמה וגדולות עשה עבור
שוחרי תושיה. אברה גדולה אבדנו בו, אך האל הטוב יגמור בעדנו להקים לנו
אנשים חכמים החהיו אשר יקריבו את הייתם בער כל דבר טוב ומועיל. —

ת. א. — לסרר ,,וכה תעשה להם לטהרם'' שנת ,,אך־ברכות למבני''.

אהובי המעריך!

ימים רבים עמדתי עומד ומצפה לראות אם יש אחר בסופרי הערות ובאוהביה, אשר יש אהבה בלבו גם להציל את חדבר אשר הוא רחוק ממנו. במכה''ע הזה שנה ראשונה חודש תמוז יצא איש לציון חמס על כל מעשי צירי הבשורה אשר בעיר לנדן. האיש ההוא יושב־סוכה הוא, ואולי סוכה נופלת הוא ושברים נפלו עליו לכן זעק. אך לא אתה ולא א' מסופריך יצא להשיב דבר לכל הצעקות אשר הצועק ההוא השמיע, אף א' מכם לא מלאו לבו לבא להצדיק ולהציל. והנה ביום הזה עברו י''א חדשים. חודש תמוז לא רחוק הוא ממני ועוד כולכם מחרישים, העתיקו מפיכם מלים ולישב סיכה אין מענה מכם. התתנו אמון לכל דברי היושב־בסוכה? התחשבו אשר דברי יושב־סיכה כמו מסיני באו? הנני מבקש מכם לסלוח לי בהעיזי פני לאמור כי לא הצדקו. כי אף אם יש הרבה דברים, אשר יושב סיכה הציגם לפנינו כמו חיים, בכ''ו־בו הדברים, אשר אין להם יסוד אחר לבד שנאה ומשטמה.

הן גם אני לקחתי עלי להתבונן בדברים האלה ולראות את כל הנעשה, כי כל דבר הנעשה בבית ישראל מצד זה או מצד זה, מעבר מזה או מעבר מזה אני מאוה לרעת, כי חיי עמי חיי. אך לא מצאתי את החצי מכל אשר היא ציעק. אמנם בכל מקום אשר אתה זורע חמים יגדלו גם זונים. לנדן היא עיר גדולה לאלהים ואנשים בה הרבה. בני־העמים היושבים בה הם יראי אלהים באמת ומימי ילדותם גודלו על ברכי התפלה והעבודה שבלב. מרמה אין בפיהם ולבם לא יחשוב עול. את עמנו עם ישראל הם אוהבים אהבה נאמנה אהבה בלי מצרים, אהבה הנובעת ממקור האהבה, היא אהבת־ד', ואין דבר אשר יכבד עליהם אם יש דרך לקרב את עם יהודה וישראל אליהם. ולכן לא יכבד גם למוכל לבא ולרמות. אבל היש ליושב־סוכה משפט לשפוך מי־הרחצה עם הילד? להרשיע כצדיק כרשע? את מי לא שפט קשה? הלא אין איש צדיק לפניו. הכי יחכה אשר כל בעלי בשר ודם יהפכו פרצום והיו כמלאכי מעלה? ואת היה לא תהיה. אבל בכל מקום, אשר אנשי ילכו בדרכי תורת־הבשורה, יחסרו מעט ממלאכי מעלה כי הולכים בקדושה וכל מעשיהם משוקים ממי הקדושה ואהבת חסד. יושב־סוכה הניש קול צעקה על בתי־חסד אשר צירי הבשורה הקימו. יואל נא במיבו ובחסדו ללכת עמדי ולהראות לי בתי־חסד, אשר המכחישים בבריות הקימו, מאוד אתאוה לראות אם יש שם חסר, אם יש שם אהבת אדם. הלא יושב־סוכה יודע את כל הנעשה בעיר לנדן ונקם לקח ממך, מעריך נכבד, על אשר לא ראית בטחון־אוהבי־הפועלים. וא''כ אוהב הפועלים הנהו גם היא. ואיך לא קרא במכה''ע ההוא את הצדקה והחסד, אשר ראשי בתי־חסר עושים לעניי בני''. והם הלא אוהבי־אדם יכוני. בכל מכ''ע היו''ל מירי בני'' בעיר לנדן תמצא בכל עלה ועלה ובכל גליון וגליון את מפעלי החסר,

אשר עושים המטיבים הגדולים בעלי־החסר עד להפליא. בונים בתי עניים ובתי יתומים בתי אלמנות ובתי אומללות. ומדוע יגועו אלפי אנשים בחוצות לנדן, אלפי אנשים משבט יהודה וישראל, למרות כל בתי־החסד, אשר אוהבי־אדם כמו''ל את המכה''ע דברי־הימים־לבני'' ובמיהו הקימו? מדוע? אשאלה ,,מדוע'' עד יום מחר והשיבה נכונה לא הבוא. ההשובה היא האחת, כי מעשיהם אינם משוקים ממי הקדושה ואהבת־חסר. לכן יפקידו אנשים המכובים להם ואומרים להם התלות בפיהם אף כי בלבם יאמרו להם. והפקידים הרם עושים רעה לאנשים הבאים לחסות בצלם. — כל אלה לא תמצא בבתי־המחסה העומדים תחת ידי אנשי הבשורה. בית־המחסה, אשר המטיף ההכם י' מ' עפשטין מנהלו, הוא משגיח עליו בשבע עינים ושומר לבל יעשה רעה לאיש. אם פקיד הבית איש רע הנהו ירחיקהו י' מ' ע' ואחר יפקיד תחתיו. האנשים התומכים את בית־המחסה ההוא יראי ד' ומשיחו הם באמת, וכפעם בפעם ישאלו ע''ד סדר הבית והתלמוריו. אבל יושב־סוכה, וכן גם אתה, המעריך היקר, שאלתם: מדוע לא יוכל הדיוש דבר ד' לשים פניו לעבודה? אשיבכם: כי דבר בבר הוא לאיש אשר עמל כל היום כולו בועת אפים לביא לעת־ערב לעת־המנוחה ולדרוש תורה מפי מורי־תורה. יש ויש כאלה הרבה. אבל אלה כבר למדו, כבר חונכו, ואם ילכו לשמוע דברי תורה מפי מגיד משרים ומטיף, עונג הוא להם ולא עול. אבל הנערים או אף הבחורים הבאים לבית־המחסה לא חקרו לא דושו עיר על אודות השאלה העומדת לפניהם להפהר, ולא חפצו לדעת ממנה מדם באו לבית־המחסה. בעבודם דרושה עת רבה להקור ולדרוש לשקול ולהכריע אם צדקו אנשי המשיחה או כולם תועים בעולם התועה הם. ,,וג' יחתים מה מהדה יתלופו! גם אני אתפללה, אשר ד' יתן למנהלי בתי מחסה כאלה הסד ותנינה למען יוכלו להעיר אוזן רבים ולעורר לב־רבות והיה מעשה צדקתם שלם. אם לפי ההשבון, אשר הקימי מזכירי־החברה ,,להפץ הבשורה במחנה ישראל'' אשפ ט, עלי להביר ולהודות, אשר בית־המחסה בלנדן היה לבית־הסר לרבים. כי ממנו יצאו עדים רבים, עדים לד' ולתורתו. בכל מקום, אשר תפנה, תמצא מגיד משרים, מטיף תורה לקהלת מאמינים, או אישי־משרה־אחרת בשם חכם (דקטור בלשון העמים) או רב (מגיסטר בלשון העמים). גם מים עמור הבית תחת המנהל י' מ' ע' יצאו ממני אנשים נכבדים אהובי הרב האמת והצדק ללחום מלחמת ד' בגבורים. ישנם רבים, אשר נספחו למפלגת תומכי בית־המקלט בג''ר וב''ב. ומשפחת ג''ר לברה שוה בכל העמל אשר עמלו תומכי בית־המקלט ההוא שנה אחה, כי היא משפחת גרי צדק לפי משפטי, משפט עין בשר. ללבב לא הבטתי, ד' הוא הרואה ללבב; האדם רואה אך לעינים. ומכל אשר אני רואה אשפוט אשר גר ואשתו גרי־צדק הם. לכן לא לשוא עמל י' מ' ע' ולא להנם עומר בית־מקלט תחת ידו, כי עושה טובה הנהו הבית הזה. מי יתן ונוכרו עוד בתי־מחסה כזה ער לאין מספר.

מעש׳ י׳ מ׳ ע׳ אשר הוא עושה מחוץ לבית התוא, אינם רעים ואינם תחבולות רעים, אך כולם טובים הם ואך טוב ירדוף כל הימים. וכמו מעשי י׳ מ׳ ע׳ כן הם מעשי אחרים ורבים הם מאוד. מה הפֵּצים? הלא להיות עושים טובה לבני עמם הם חפֵּצים. מי יכחיד תחת לשונו אשר גם צירים צרים ומבשרי־בוסר יש במחנה המבשרים? ישנם כאלה האומרים לבני עמם ,,לא אחי אתם״, ישנם כאלה אשר להם שם־ישוע למחסה להיות נקראים ,,בני־עם־אחר״ אף כי מבני׳ יצאו. אבל לא כולם כן.

יושב־סוכה מעורר ריב על מבשרי־ישוע, כי ממעשי־הבשורה לחמם יבא. היאבה יו״ס לחסום שור בדישו? הכי הוא, אשר פועל ועושה הנהו, אכול לא יאכל? גם לאיש כוח נתן ד׳ פֶּה ושנים ובפן וממה יחיה את נפשו, אם לא ישיג כל שכר בעבור עבודתו? גם הארון צוה גם תקן, אשר מבשרי הבשורה על הבשורה יחיו, כי משרתי חמזבח לוקחים חלקם במזבח. לא כולם יוכלו לעשות כשאול הקדוש. ואם אתה המעריך היקר הולך בדרכי שאול הקדוש וכמוהו אתה עושה, לך נאוה ההלה. אבל לא כולם יוכלו לעשות כמוך; כי שונות הנן מתנות הרוח באדם. —— גם אני מתאוה לראות, אשר אחב״י הבאים לחסות תחת כנפֵּי־המשיח, יבחרו בכל מלאכה אחרת להחיות את נפשם ומלאכת־הבשורה תעשה מהם בעת נוחם מעבודתם ובימי החגים, בשבת ויו״ט וכו׳. ואם יהיו שנים או שלשה שלוחים, אשר יקבלו שכרם, יהיו הם גדולי־התורה, אשר שמם יצא לתפֵּארת בעולם החכמה והתלמוד, ואשר עטרת שיבה עליהם. כן הוא הדמיון העולה בלבבי תמיד עת רעיוני משתעשעים במחוז מלאכת הבשורה בימים הבאים. כי ד׳ יעור גם כאלה. אבל לע״ע אין כמו אלה מבלי יכולת לבאים בברית־המשיח לבחור מלאכה המחיה את בעליה. ולמה נשחית?

הצעקה הגדולה מכל צעקותיו היא האחת, אשר השמיע בסוף מכתבו. כי אם כאשר אמר כן הוא, אם אף עשרה מהם לא שלמו מחיר המכה״ע הזה, גם פֵּי יאלם, כי לא אוכל הצדיקם. יודע אני, המעריך היקר, כל מלחמותיך, יודע אני כל עמלך הרב אשר לך, יודע אני כל הועה היוצאה מאפיך טרם יעלה בידך להוציא חוברת א׳ מעדותך. והם עומדים מרחוק כמו לא להם אהה ולא להם עדותך. בושה וכלימה היא. בעבור מעשם זה עתידים הם לתת דין וחשבון. ומעשם זה יוכיח עליהם ביום עמדם לדין. ובפֵּי אין מענה להגן עליהם עתה. אבל הקשה לבב האחים האלה כאבן, אשר יראו את עמלך בעבורם ולא יעמדו לעזרתך וגם יגזלו מהיר העדות? —— כי הלא שלוח תשלח להם חוברת מכה״ע ואם יקבלו ולא ישלמו, גול הוא. — אנכי לא אוכל העלות זאת על לעיוני, כי אנשים טובים רבים יש בתיכם. אולי יש סבה אהרת למעשם זה. אולי לא נודע להם כל עמלך הרב, וכל יגיעך ועניך דבר זר להם? גם הדבר הזה מאשימם. מדוע לא יקראו אשר הידעת גם קראת הלוך וקרוא במכה״ע אשר אתה מו״ל? — אולי צרקו בזה דברי יו״ס. כי ,,לא יביטו בפֵּני הערות וכאשר חוברות הערות תבאנה לידם והכירו בהן, אשו

עבריות הן, ימהרו לשלחן אל הסל העומר אצל השולחן, אשר עליו יכתבו״. ואת אשמה גדולה היא, כי אם בשפֵּתנו הם ממאסים מה להם צדקה ולבא עור לבשר בשורת־ישוע? הכי בשורת ישוע באה לעקור או לנטוע? אני מרמה אשר לנטוע באה. —— אבל אבטח אשר יש בפֵּיהם מענה, אך אני לא אדעהו. ולכן אחשה ולא אאשים איש. כי לא דבר כבד למצוא מגרעות באדם. בני אדם אנחנו נולדים בחטא, ואין איש אשר יעשה טוב. לכן בחרתי להיות מוכה מלהיות מאשים. ויו״ס מאשים כל איש. כי לא תורת חז״ל ולא תורת־הבשורה הוא נר לרגלו ואור לנתיבתו. הוא נוטה לאלה הרוצים להיות אוהבי־אדם מבלי כל תורת־דת־אמונה. ואני, אשר שלום לי ע״י שר השלום, גם את יו״ס אינני מאשים ושלום אדבר לו מכל לבי.

שלום לך, המעריך הנכבד, ושלום לעוזריך ולסופֵּריך, ושלום לכל אחב״ה. יהיו שומרי התורה או עובי־התורה אם רק מחיק עמנו לא רחקו ומחוג האומה לא יצאו.

קי

על אשר צפיתי בצפיתי זה זמן כביר, הנה זה בא. אחרי אשר האיש היושב בסוכה בלגדן בא לפֵּני במכתבו המלא צעקת חמס על אחיני מפֵּיצי בשורת האמת והשלום בעיר הגדולה ההיא, בדברים חוצבים להבת אש הוכיח קלונם על פֵּניהם, כי אך איש לבצעי מקצהו והאמת נעדרת מכל המחנה ההיא; אמרתי במורשי לבבי, אף כי לא לכבוד הוא למחנה המאמינים במשיח להוציא אורה דברי הרפות וגדופֵּים כאלה על אחיני, אשר ג״כ באמונת המשיח יתימרו, ועוד זאת כי שונאיני ישמחו כעל מציא שלל רב לקראת דברים כאלה, בכל זאת אאספֵּה נא דבריו להראותם נגדה נא כל העם למען יראו כי אין כל מורא יעלה על ראשנו ולא נפֵּחד מפני מבקרים, כי אמונת המשיח תחייני ולאורו נלך וכל מעשינו אך לשם שמים הם. ואחיני בלגדן אשר אשר עליהם יצא הקצף, בטח יוציאו כנוגה צדקתם לעיני השמש, כי אין בהם כל עון אשר הבא ושמי לאל את כל דברי היו״ס ההיא. אך הוחלתי נכזבה היתה, כי אין אף אחד מני הרבה הצידים אשר יברחו וילבנו הדברים למען יראה כי לא כצעקת היו״ס הבאה עליהם כן הוא.

אך בעת כי המכתב של אחיני קי״ם, אשר מצאתיו נאמן לפֵּני, הגיע לידי ששתי לקראתו כעל כל הון. אחיני זה אשר גר בלגדן לערך חמשה ירחים וכל תהלוכות כטה ממפֵּיצי הבשורה נגלו לפֵּניו כשמש בצהרים, יעמור בפֶּרץ בעת להשיב למחרף מערכת המאמינים דבר ולמלא פִּיו חצץ. למען האמת והשלום הנני לקבל ולהו״ל דברים המפֵּיקים נגה על מעשי המבשרים בלגדן, אשר בעת האחרונה רבו המתקוממים להוציא רבה עליהם כי אין העבודה בכרם ד׳ צבאות כל מזמותם. אחי במשיח! עשו נא זאת איפוא והתיצבו מערכה טול מערכה נגד אלה האנשים הנכונים לתת שמכם לשמצה ולרופֵּי, למען יובהו כי רוח המשיח היא התחיכם ואך תמים פעלכם. ואו למרבה הבשורה ולשלום אין קץ.

לזכרון ערדסהיים ז״ל.

ס... יום .... לסדר ,,ונתתי שלום בארץ״ שנת ,,אך־ברכות״ למב״י

אהובי המעריך! קנאת אהבה האכלני, אהבת אחים בבשר וברת־אמונה, אהבת־בני־עמנו, לכן אני בא במכתבי זה לפני קוראי העדות היקרים. במוצאי שבת סדר ,,ופשם את בגדיו״, בליל מקרא מגלת אסתר בכל קהלות ישראל, פשט אחד מגדולי־עמנו את בגדי הבשר וילך למנותתי בחבין עון פני ד׳, ואף אחד מסופרי העדות לא שם לבו להודיע את מיתת־האדם הגדול ההוא אל קוראי העדות היקרים. מה זאת ועל מה זאת? הלא החכם א׳ ערדסהיים, אשר נאסף למנוחה במוצאי יום י״ג לאדר־שני שנה זאת, היה איש גדול, איש תורה ומצוה, איש אשר על ידו נחלנו כבוד בעמים, ואיכה שכחה העדות לבשר ולהודיע על אודותו ולהציב לו זכרון בלבות קוראיה? —— לכן שאני נא אתה המעריך וישאוני נא גם הקוראים היקרים בשמרי תורת־הלל ובהתאמצי לעשות במקום שאין אנשים אחרים.

בכל עת שמועה מעציבה כואת באה לאזני, כי איש־מלחמה, מלחמת התורה, לוקח משדרה המלחמה, וכלי נשקו מגן ושריון רומח וקשת נשאו בלי בעלים, יתר לבי ממקימו. ומה גדול עצבי בשנה הואת, אשר ד׳ קרא רבים למרומי־מעל. אמנם טובה המרגע לעיף, אשריהם. כי מלחמה טובה נלחמו, את מרוצתם השלימו, ואת האמונה שמרו וכתר הצדקה שמור להם מאת השופט צדק. אבל לנו אוי, לנו אבוי, כי יוצאי־צבא לא רבו והתלוצים ילכו מאהלנו א׳ אחר א׳. האיש הזה החכם א׳ ערדסהיים היה מחלוצי צבא ישראל. ימיו ולילותיו בלה בשדי מלחמת התורה והאמת. ספריו, אשר כתב, רבים הם מאוד וכולם על אדמת ישראל צמחו, גדלו ויעשו פארות. — ארץ הגר ילדתו, העיר בורא גדלתו. הוריו ראו, אשר בעל כשרון היה, וישלחוהו לבית ספרי־ישראל בראשונה. אח״כ הלך עירה וינה וידרוש חכמה ודעת. בימים ההם יצאו מארץ סקס צירים ומבשרים בשורת ישוע וער בירת הגר באו. שם תקעו אהלם ויזרעו זרע הבשורה. וימצאו שלשים שערים. כי משפחות שלמות נספחו אליהם. גם החכם ערדסהיים היה בתוך הנספחים אל המבשרים האלה. אח״כ הלך לעיר קיעל לכלות חוק־התלמוד, אשר היה לו ללמוד להשיג שם־כבוד. גם לארץ סקס הלך וילמוד דעת דרכי אלהים בארץ ומדרש תורת־אלוה ויהי למגיד משרים ומטיף לאחת הקהלות. אך לבו הלך אחרי השוקה אחרת. כי לכתוב ספרים היתה כל מגמת נפשו. וכן עשה. כי כאשר החל לכתוב כן לא כלה ער רגע שוב־נפשו למנוחיה. ספריו אשר כתב לא אוכל למנות א׳ א׳, כי רבו מאוד. אך אזכירה נא פה את (א) תולדות אותתנו, אומת ישראל, אחרי חרבן ביהמ״ק, א׳ תתנ״ו. (ב) תולדות אלישע, א׳ התס״ו. (ג) ביהמ״ק ומשפטי עבודתו, א׳ התע״ה. (ד) דברי ימי עולם כפי שהם כתובים בכה״ק, נבואות המירות על

המשיח וכו׳, א׳ תתפ״ב. הספר הזה הוא טוב מאוד וחכמה רבה בו. אך הגדול והטוב מכל ספריו הוא ספר חיי ישוע המשיח והקורות אשר נקרו בימי חייו, שבע שנים עמל על ספרו זה. יגע בועת אפים ויעמול בכל כחו להוציא דבר מתיקן מידיו. ולא עלינו להתפלא אשר במשך שנים שהים או שלש יצאו כמה מהדורות. הספר הזה מלא מפה אל פה דברי חז״ל, כי התאמץ ויעמול להראות אשר רק לאור דברי חז״ל יבין כל המתבונן בקורות ימי ישוע. מכ״ע גדולים בעמים בכו את האבדה הגדולה הואת, אבל לי יטעמו דברי אחינו החכם אברהם נייבויר מתיקים מכל דברי המספדים. אחינו החכם א׳ נייבויר איננו מאנשי־ישוע והוא אדם גדול, אשר בידו מפתחות בית עקר כת״י בעיר אקספארד. הוא מכנה את ערדסהיים המת ,,אוהב״ ,,רע״ ומרבה לספר בשבחיו. הוא שמע כל המשאים אשר נשא ערדסהיים בבית עקר הספרים, ובישב לפני רבו ישב לפניו. וכן נייבויר אומר: ,,אף כי לא הסכנתי לרעיוני רעי המת בדבר אמינה או בדבר בקרת כפרי כה״ק, כי הוא היה א׳ מאנשי בית מדרש המחזיקים בנושנות, בכ״ז אף עב קטנה ככף איש לא עלה בינינו. ומה זאת נתפלא? הלא במדות אהבה וחסד, אשר היו סבועים בלבו, לקח כל לב. גם היה מהיר להלוח לכל אשר נאצותו הנם. חיין היו חיי שלום ושלוה ובשלום ומנוחה יצאה נפשו ממנו. בבית המדרש הגבוה, אשר היה למורה בו, כל איש אהבהו. רבים יבכו לאשר הלך ואינני אתם, כי לעצתו יחלו תמיד. גוי, אשר קסם גדול היה עליו, לא יפגש בנו עוד בחצרות בית המדרש. אבל זכרונו יזכר עולם פה באקספארד ובכל המקומות אשר היה נודע בהם. יתפארו נא צאצאיו על אביהם כי גדול מאוד, גדל־הרוח והדעה היה. שכב בשלום, רעי, והיתה נפשך צרורה בצרור החיים את ד׳ אלהיך״. אלה הם דברי החכם א׳ נייבויר אשר בכל דבר־אמונה דרבינו רהקו מורכי ערדסהיים המת. ערות נייבויר יקרה לנו ער מאוד ויהי נא הוא למופת לרבים מאהב״י, למען יראו גם הם ואת השנאה הכבושה בלבם יסירו. מי יתן ובאה העת, אשר במחנה ישראל שלום יהיה, כי או יפרח עמנו כחבצלת.

ט.

ורה השמש ובא השמש (קהלת א׳ ;). א״ר אבא ב״ר כהנא יכי אין אנו יודעים שורה השמש ובא השמש? אלא ער שלא ישקיע הקב״ה שמשו של צדיק זה הוא מזריח שמשו של צדיק חבירו. (בראשית רבה פרשה נ״ח : ב׳)

הנה שמש הצדיק ערדסהיים עברת ראשנו׳נשקע בימינו אלה ואיה שמשו של צדיק אחר הזורח תחתיו? נפשי מאנה הנחם על שברנו הגדול כים. לבי עלי דוי על האברה הגדולה הואת.

הצדיק ערדסהיים איננו כי לקח אותו אלהים להאכילהו פרי מעלליו יחד עם הצדיקים היושבים במרומי מעל ונהנים מזיו השכינה. נחמתי האמצני כי עוד יקים לנו אדוננו אנשי רוח כמוהו להורות להעם את הדרך האמת והחיים.

עדות לישראל

שנאת חנם.

ג

בכל אשר אמרתי בפרק השני ממאמרי, יש די והותר להראות את השנאה ואת המשטמה, אשר בלב הרבה מאחב"י ועל כולם בלב הארי"ר בחרפות. עתה הגני לכפר עיד מעשה אשר עשה הארי"ר ההוא ודי לי.

בשנה תרמ"ג יצא ספר מפואר לאור ושמו ,,שבע־חכמות שבתלמוד ומדרש" והוא אוצר כל מאמרי־חכמה — בשבע הבמות שיש בעולם — הנמצאים במשנה ותוספתא תלמוד בבלי וירושלמי ספרא ספרי מכלתא פסקתות מדרש רבה ושאר מדרשים ויהר ותרגומים וכו' וכו' עפ"י יסודי החכמות בספרי חכמי ישראל וחכמי העמים. מהספר הזה יצא חלק ראשון לאור והוא חלק מחקרי ארץ. כל תרואה את הספר הזה ירדה אשר אוצר נחמד הוא, כי עמל גדול עמל בו סופרו המאסף הגדול. מחבר־הספר הזה מתחנן אל הקוראים הנכבדים ,,ראו הביא לכם איש עני וגוע מנחה מפרי עמלו, אשר עמל ימים רבים, הוא ספר אוצר כל חמדה. כל מאמרי חכמה בחכמות העולם הטמונים וספונים במקומות מפוזרים בספרי רבותינו הקדמונים ז"ל התנאים והאמוראים. המעידים על חכמת חכמינו ז"ל כי רבה מחכמת כל בני קדם ומחשבותיהם כי גבהו מאוד גם במרעים החצונים (מלבד חכמת בינת התורה), וזה ימים רבים אשר חכמי הדורות משתוקקים אשר יצא ספר כזה המאסף לאספה כל מאמרי חז"ל בכל ענפי חכמה ומדע — כאשר קבצו בעלי ההוראה את דיני התורה המפוזרים בתלמוד ומדרש לאספה אחת — למען לברר השקפותיהם ודעותיהם גם בענינים הנכברים האלה. ואני בחסר אל עליון קבצתי כל מאמריה בעמיר גדנה. וסדרתי אותם למחלקות החכמות, לשבע מחלקות". כדברים האלה דבר המחבר בראש ספרו ויספר לקוראים הנכבדים את כל עמלו אשר היה לו בקבצו את הספר הזה, כי יומם ולילה עבד עבודתו ער אשר כהו עיניו והרופאים אמרו נואש, כי לא יכלו לרפאותו, ומבקש אשר נדיבי עם ישראל יהיו בעזרו לתמכהו להוציא כל חלקי כפרו זה לאור עולם. ומה היה שכר הסופר ההוא בכל עמלו אשר עמל? כל איש ישראל באמת האוהב את כבוד עמו וחכמיו עליו לתת תודה למחבר ההוא, ילתמכו בכל כחו, כי מלאכה נפלאה עשה בעל ,,שבע חכמות שבתלמוד ומדרש". אך שנאת־חנם לא כן תרמה ומשטמה לא כן תחשוב, כי להכרית בלבבה ולא לחסות עני וגוע. — כשמוע ארי"ר־הנרגנים אשר ספר כזה יצא לאור, הלך וילשין על מחבר־הספר באזני בנ"י ויאמר עליו אשר המיר דתו. כי שנאה בלב ארי"ר־החרפות על מחבר־ספר־שבע־חכמות. מדוע? הכי עשה המחבר ההוא רעה לו? או הכי הרע לאיש אחר קרוב לו? חלילה מעני וגוע לעשות רעה. הן רש התנונים מדבר. ומעולם לא דבר ר' יצה"ו רעה על איש.

בבוד עמו כבודו ואת חייו יהן להגריל כבוד בית ישראל. ומדוע ישנאהו ארי"ר? אין מענה אחרת מלבד האחת ,,שנאת־חנם". ארי"ר היציא דבה על יצה"ו ויכהו בשוט לשונו, והעני הגוע מחרפת רעב לא יכל להציל אף הרבע אשר היציא להרפים הספר ההוא. כי זו רעה גדולה בעמנו. רבו המלשינים ושונאי־ אדם חנם פרו וישרצו מאוד במאוד. איהבי־ספרים לא את הדברים היקרים האצורים בספרים יחפצו, רק שמועות־מחברים וסופרים יבקשו. והיה אם יצא שם־מהבר לתהלה, או יקנו כל דבר, אשר מידו יבא. אבל אם שם המחבר לא נודע בשערים גם אם אוצר נחמד יושם לפניהם לא יקניהו. הספר שבע־חכמות הוא ספר מפואר כלי יקר מאוד. כל האוהב את עמו וחכמיו ימצא עונג בספרו וה, כי כל הדברים הסתומים לנו במאמרי־חכמה המפוזרים בספרי חז"ל הנם גפתרים לפנינו בספר הזה ואור חדש עולה לנו. בקראנו בספר הזה אנו רואים, אשר לא רקים הם הדברים אשר מצאנו בתלמוד, כי חכמי התלמוד אהבו מחקר וישימו לבם לכל דברי־קדמוניות עמנו וארצנו וארצות שכנינו, וכל אשר כתבו הם יתן אור על דברים רבים, אשר אוהבי־חקר־קדמוניות יחפשו אחריהם. בכ"ן לא חפשו הקונים אחרי הספר הזה, לא בקרו את הספר לראות אם להועיל הוא להם, רק שמעי לקול המלשין ויפנו ערפם לספר הנחמד והיקר הזה. זאת היא פעולת שוטני אדם, זה הוא מעשה־שנאת־חנם. הכי ישמע כזה בכל העמים סביבותינו? — גם הרמב"ם ז"ל (קדוש החדש פי"ו קכ"ה) אמר: אין ת"ש לחבר בין שחברו אותם נביאים ובין שחברו אותם בני הגוים. כי כל דבר אשר נגלה בעמו ונודעה אמתתו בראיות אשר רופי אין בהן קומבין אנו על האיש שאמרו או שלמדו עפ"י הראיה הגלויה, והטעם הנודע. וכן דברי כל החכמים ההולכים בעקבות הנשר הגדול הזה. אבל דורנו הכם בעיניו משבעה משיבי טעם, דורנו חכם בעיניו מרמב"ם וההולכים לרגליו. דורנו יקה מפי ארי"ר הורה. את אשר יאסור הוא אסור יהיה ואת אשר יתיר הוא מותר יהיה. ראבה היה ללב־אוהב עמו לראות דברים כאלה. לוא גם כדברי ארי"ר כן היה, לוא גם האמין ר' יצה"ו, אשר המשיח כבר בא וישוע הוא המשיח, מה הוא הנזק אשר יהיה לקורא בו? הכי בא ללמד תורת־דת? ואם בא ללמד, הכי יתנפל על הקורא לאמור: ,,אם לא תאמין כמיני אמיתך בחרב"? — כן לא עשה ר' יצה"ו. ועל שער־הספר לא הודיע, אשר מאמין תוא בישוע. וא"כ מדוע ימנע איש לקנות ולקרוא את הספר הזה? ומה לנו ולרעיונות המחבר, אשר הסתיר בסתר לבבו? — אבל השנאה הגדולה, שנאת־חנם, הכבישה בלב כל איש מאחב"י אל ישוע ואל המאמינים בו, היא היא המשחתה את כל דבר טוב בישראל. רעה גדולה יצאה לר' יצה"ו ע"י השנאה, אשר הראה לו ארי"ר חנם, ורעה גדולה יצאה גם לאוהבי תלמוד־תורה וחקר, ולאוהבי לחקור דברי ק־מונים. לולא ארי"ר, מי יודע אם לא יצאו כבר כל יתר ששה החלקים המונחים בקרן־פנה בבית־המחבר ובובים, מאשר קצר־אונים הוא להוציאם לאור. ע"י ארי חכמה נסתרה בכת"י ושם תתבלע. אבל זאת היא דרך כל דברי־

העולם הזה. חמא אחד יאבד טובה הרבה. הוטא האחד הזה, הוא הטא שנאת־חנם, השחית כל חלק טובה בישראל. —

(משך המאמר הזה —— בחוברות הבאות.)

אבל לב המקנא מלא מרורים, תחת לשונו לענה, רקו ראש והצלחת שכניו תפרוץ מנוחתו. יושב בחדרי מתלונן, כל טובה אשר לאחיו תכאיבהו, והצלחתו הכה אותו נפש. כל היום יעמול להשפיל את הרמים והטובים ממנו, ישפוט את מעשיהם לרע ויחפא עליהם דברים לא כן. (אורח צדקה מאת בן־צבי.)

א״ר יהודא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה ת״ח שנאמר (דה״ב ל״ו: י״ו) ,,ויהי מלעיבים במלאכי אלהים ובוזי דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ד׳ בעמו עד אין מרפא.״ מאי עד אין מרפא א״ר יהודא אמר רב כל שמבזה ת״ח אין לו רפואה למכתו. (שבת קי״ט ע״ב)

,,כל נגע וכל פגע כאין הנם;
מול האהת, כת השחת שנאת־חנם״,

אמר חכם אחד ומה נמרצו דבריו אלה. גלינו מארצנו מפוזרים הננו בין עמים אכזרים השואפים לדמי נקיים. ארמתנו לנגדנו זרים אוכלים אוהה וכמה לנו כל זאת? אם נתחקה על שורש דבר זה או נוכח לדעת כי אך עון שנאת חנם הביא עלינו כל הרעה הגדולה הזאת, אשר כשל כח הסבל מנשוא עור. —

הננו מבכים את התמוז בכל ארצות פזורנו בוברנו כי בחודש הזה כלתה אלינו הרעה. בי״ז בו החלו אויבנו לעשות אתנו כלה. טמאו את מקדשנו נאצו כל קדשי ד׳ * אך שנאת חנם עשתה זאת. במלאת העת וסאת התפאתינו נמלאה שלח לנו אלהינו משמים את בנו יחידו להושיענו ולהתם כל חטאתינו אך לא אבינו שמוע בקולו. ,,ירושלים, ירושלים ו״ קרא מנהמת לבו, ,,ההורגת את הנביאים והסוקלת את השלוחים אליך כמה פעמים רציתי לקבץ את בניך כהרנגולת המקבצת את אפרוחיה תחת כנפיה ולא אביתם. הנה ביתכם יעזב לכם שמם.״ (מתי כ״ג: ל״ז ל״ח) שנאת חנם השיאתנו למסור למות נפשו חייתנו לממיתים. בעת עונתנו נשא ונסבול. כל דבריו בתומם כאו עלינו ודבר לא נפל ארצה. —

---

*) בשבעה עשר בתמוז נשברו הלוחות ובטל התמיד וחובקנה חערר ושרף אפוכסטמוס את התורה. וחעמיד צלם בהיכל. (תענית כ״ח: ע״א)

תשובות לרב מ״ג

באמרי אשר לא הסכנה לשמוע דברים המניעים את הלב לא חפצתי לאמר, אשר אינך אוהב מליצה ושיר. כי ידעתי גם ידעתי, אשר את השיר מאז אהבת ומליצה נעמה לאזנך מימי ילדותך עד הנה. השירים אשר כתבת אתה מלאי רוח־חיים נאמן ולוקחים הם לב כל קורא. אבל חפצתי לאמור, אשר בדברי־דת־אמונה לא הסכנת לשמוע אף מאומה בלתי הלכה חקר ופלפול. ודברי דת־אמונה הם דברי הלב והנפש לא דברי הראש והקדקוד לבד. ד׳ נתן רוח בנו. אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי התחיתו. נ פ ש ך צמאה לאלהים וכאיל תערוג על אפיקי מים, כן גם נ פ ש ך תערוג לאל חי. ד׳ נטע בתוכנו את התשוקה הזאת אליו. כל דברי דת־אמונה ממקור הזה באו. לכן בחרו גם גדולי עמנו בדורות הקדמונים לעורר לב העם, בהטיפם להם דברי מליצה, דברים נעימים ומרבדות רמי־היפי, אגדה ומשל. כי ע״ן הובילו את העם מעלה מעלה ויגביהוהו למרום פסגת האמת. את אשר עשו חכמינו ז״ל, עושים חכמי העמים. בי משמיעים את מדבריותיהם ומטיפים ב; פעמים בשבוע לעורר את העם להחיה להבין רצון ד׳ וחפצו. ולא מטיפים הם לבד, כי בותבים גם ספרים קטנים עם גדולים, רק למען החיות לבות אנשים נדכאים בשאלות דת־אמונה. לכן אם הספר ,,סור־הישיעה״ לא נאם נאום א ל י ך, לא הגה דעות הבין שמועה, ורק בצפור נעים ומירות בירחי הקיץ מנעים הוא ומירות משוש לאזנים, לא אשמת כופר הספר הוא ולא אשמתך. כי הספר כתוב הוא לפי רוח בני העמים. אבל עוד שאלה בפיך וכן אתה אומר:

י״א) ראה וה דבר א׳ חדש מצאתי. בתתו גביל לתורת משה לאמר: ,,הקץ בא לה כי אלוה מאסה ויסירה מגבירה וימליך אחרת תחתה עלי תבל ארצה.״ אהה! איכה שחת רחמיו להלל באון צבי כל חמדה בשיח לשוא לשית לה חק להשמידה מתחת שמי ד׳ ולא המל על תפארת גדולתה העשויה לבלי חק? וזוד המלך ע״ה, אשר גם עדת הנצרית בכבודו תתימר ולתהלותיו כל יקר יתנו, אמר: ,,נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד לעולם״ ועוד רבים כמו זה והיותר אתמה הלא מרה דברי ישוע מחוקקו והוא בפרוש אמר: ,,אמנם אנו אומר לכם עד כי יחלפו השמים והארץ יוד אחת או קרן אחת לא תחלוף מן התורה עד אשר כולם יקומו 1) (מתי ה׳:) ובן בלוקס נאמרו כדברים האלה, והמחבר הזה בשאט בנפש נפח באפי אל נר אלהים לכבותו וערך נר למשיחו. אמנם נר אלהים טרם נכבה ותורתו טהורה עומדת לעד 2)

אין הספר תחת ידי ולכן לא ארע אם המכתאי ,,אלוה מאסה״ ,,ויסירה מגבירה וימליך אחרת תחתה״ הם מבטאי הספר או מבטאיך. כי לקחת רעיון

---

1) תרגום המכתב הזה תרגום רב מ״ג הוא. אך מצאנו בתרגום ישן. חמו״ל.

2) יעיין בספר בית יהודה [illegible]

דבריו ותלבישהו מליצה למען כל איש הריאה את דבריך ידע אל מה כוונו דברי הספר. אך אם תנסה ללכת אתי אל עומק־הרעיון וללב הדברים תביט ולא ללבושם, אז אולי תמצא, כי אחרת דבר. ביתיו נפלגו מורי־דברי־דת־אמונה ומבארי כה"ק בדבר הזה. הערות ואנשיה דרך אחרת למו. כל־מורי־דתי הנצרים מורים אשר כל תורת משה היתה לאומנת ומחנכת את הדורות עד הזמן אשר ישוע הופיע על פני הארץ. כי כן אמר שאול הקדוש באגרותיו. התורה היתה לאומנת לנהגנו אל המשיח, כי בו נצדק ע"י האמונה ועתה כאשר נגלתה האמונה אין אנו עוד תחת יד האומנת. לפנים היינו נתונים תחת משמר התורה, אך כאשר מלאו הימים שלח אלהים את בנו, אשר נולד מאשה ותחת יד התורה היה, לפדות את אלה, אשר היו תחת יד התורה. כי המשיח הוא תכלית התורה יכל דברי־מנהגי־התורה היו אך צל הטובות העתידות ולא פני עצם הטיבות, כי אין בהם פרים ושעירים לנשוא חטאים. ועור דברים כמו אלה. ולכן מורים מורי־דת־הנצרים, אשר דברי ישוע (מתי ה: י"ז י"ח י"ט) עולים בקנה אחד עם דברי שאול הקדוש יחדיו. אם ישוע הוא המשיח, הלא הוא הכליתהתורה ובו עצם הטובות ולא הצל ויבא לפדות את אלה אשר היו נתונים תחת משמר התורה. ודבריו אשר אמר „ער אשר הכל יעשה" או „ער כי כולם יקומו" או כאשר הרגמת אתה „ער אשר כולם יקוימו" יבארו לאמור „ער אשר הכל יהיה נעשה על יד המשיח". כי הוא היה החת ההרוה וישפרה ויעש הכל בעבור כל האנשים בתבל, למען פדות כל האנשים מחטא ומעון, וכל המצות נעשו על ידו, כי הוא היה בלי חטא. וכמו כל דבר בעולם אשר אם נשיג את העצם לא נשים לבנו לצלו עור. כן גם בדברי־משטר־התורה. אם הכל אשר בתורה יורה באצבע על המשיח, א"כ עתה כאשר המשיח כבר בא, מה לנו ולצל? אבל את הצל נוקיר, כי על ידו יראה האור בעצם. כן גם את דברי התורה נוקיר, כי על ידה יראה אור המשיח.

אקצרה נא: דעת כל מורי דת הנצרים היא, אשר ישוע הוא משיח־הצדק, כי הוא בא להביא צדק עולמים. וע"י אמונה בו נשיג את הצדק ההוא. אמונה, אמונה לבדה היא הראש והראשון בכל דבר דת־הנצרים ואם אמונה יש, לא יחטא האדם עוד, כי חמאיו נשואים ומכופרים בקרבן ישוע. — אבל אנשי־הערות בחרו להם דרך אחרת. כי מחלקים הם את כל מצות התורה לשני חלקים. חלק א' מצות־השכל וחלק ב' מצות המשמעת והחוק. כאשר כל חכמי ישראל, הרמב"ם וכו', מחלקים. חלק מצות השכל הוא הברית הכרותה על הר סיני עם משה וישראל. כי בברית ההיא, ברית־עשרת הדברים ישנן כל מצות השכל יחדיו. ואת ברית סיני נתן ד' לכל יושבי הבל, בראשונה לבני"י לבד ובמלאת הימים שלח את בנו ויהרש את בריתו, ברית סיני, ויתנה לכל יתר העמים. מצות השכל או ברית סיני הנן לעולמי עד, עד בלתי שמים לא העבורנה. ויור אחת או קוץ אחד לא יעבור עד כי הכל יעשה. ברית סיני היא תורת ד'. כן היא קרואה בכל כה"ק. אבל מצות המשמעת והחוק, חלק

התורה השני, הן היו לאומנות ולמחנכות. כי כולן היו והנן עוד אך לעורר כח וכרון עמנו, עם ישראל לבל ישכחו ולבל יסירו את ד' מלבבם. ומה ד' אלהיו שואל מאתנו כ"א ליראה אותו ולדבקה בו, לדבקה במעשיו, לשוב להשיג הדמות, אשר אברנו ע"י חטא אדה"ר. ויתן לנו מעשי התורה, כי על ידם תהיה אהבת ד' ויראתו תקועת בלבנו ולכן נתן לנו גם מצות הקרבנות. הכי יש ברם פרים ושעירים לנשוא חטא? ד' צונו על קרבנית תמידים ומוספים כהלכתם, אך עפ"י נביאיו הורינו „לא על ובחיך אוכיחך" „לא דברתי אל אבותיכם על דברי עולה ובח". הגיד לך אדם מה טוב וכי כ"א עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". לפי דברי הנביאים ולפי דברי הרמב"ם (המורה חלק שלישי) יצא משפט צדק אשר מעשי התורה ומנהגיה הם היו אך לאומנים ומחנכים. וכן הנם גם עתה. והם העורים את האדם לבא לידי אמונה. ואם נשלמה האמונה בנו מה לנו עוד למשענתנו? אבל הנשליך את משענתנו? חלילה לנו מעשות כדבר חוה. נכברה וגם נוקירה. — ולכן אתפלא גם אני על סופר הספר „סור הישועה" איך מלאו לבו לדבר דברים כמו אלה „אלוה מאסה" „המליך אחרת תחתיה" כי אף לדברי כל מפלגות מורי־דת־הנצרים לא המליך ד' תורה אחרת כי התורה לא נעשתה עוד כשתי תורות ומתחלתה עד סופה תורה אחת היא. ספרי הברית־החדשה הם אך חלק שני לכה"ק ולא תורה אחרה, ואין מלכות אחת נוגעת בשניה כו כולן אחת ובתר א' עליהן, כתר ד' ממעלה, כי מפי רוה"ק יצאו. אבל אם בטא סופר הספר את המבטאים האלה „אלוה מאסה" „הסירה מגבירה וימליך אחרת תחתיה" לא נוהר בלשונו ועוש יעגש. אם אחרת דבר רק אתה הרגמת כמו כן תרגומך לא עלה יפה. הנה הראיתי לך ב' הדרכים אשר בהן תלכנה ב' המפלגות. והנני לאמור אשר לפי דעתי רעה עשים אחב"י במנעם לחקור ולדרוש אחרי דעות הנצרים. כי עי"ז יצא משפט מעוקל. אחב"י ישפטו מבלי לדעת פשר משפטם ולכן יכשלו רבים ואהבה פגה מן הארץ והרב השנאה. לוא חקרו אחב"י לוא דרשו אחרי דעות אחיהם אשר לא כמוהם עושים, כי עתה ידעו, כי הריב תולה על בלימה. ובאשר בבר אמרתי. המאמינים במשיח אומרים המשיח בא וד' בבר הקים את דבריו אשר דבר ע"י נביאיו ואשר אינם מאמינים בישוע אומרים אשר, המשיח עור לא בא וד' יקים את דבריו בימים הבאים עור. ד' ישלח לנו אורה לראות עם מי הצדק. אנחנו המאמינים אומרים כי אתנו הצדק, כי דברי כה"ק והולדות ימי עולם הם עדים נאמנים לנו.

(משך התשובות —— יבא בחוברות הבאות.)

כי רבר הצלב סכלות הוא לאובדים אבל לנו הנושעים גבורת אלהים הוא: כי אחרי אשר העולם לא ידע בחכמה את האלהים בחכמתו היה רצון לפניו להושיע בסכלות הקריאה את המאמינים: (א' אל הקורנתיים א': י"ח, כ"א)

עדות לישראל

מכ״ע עברי.

מעיד על התורה וההעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ושרה בישראל. (תהלים עח : ה.)
ואברהה בעודתיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קיט ; מו.)

Vol. II. No. 5. ALFRED CENTRE, N. Y. אב, התרס״ט

החודש הזה הוא החודש החמישי לחדשי השנה, ו,,אב״ שמו. אהה! להרבה היה לנו שם החודש הזה. אב שמו ואב הוא לכל תלאותנו וצרותנו אשר שבענו זה י״ח מאות שנה. לב מי לא ימס בזכרו את כל אשר מצאנו בחודש הזה. עיר קדשנו צפירת הפארתנו היתה לשמה, בית מקדשנו צבי המדהתנו מימי קדם ידי זרים חללו בו ובאש שרפוהו. ארמתנו נתונה בידי אויבנו ואנחנו גלינו ממנה בשבי לפני צר. שבתנו מעם הדלנו מהיות גוי באוץ, אמנם אין קץ לכל ההלאות אשר אפפונו. אך לנו להצדיק עלינו את הדין, צדיק הוא ד׳ כי פיהו מרינו. נאצנו תורתו הרגנו במקדש ד׳ כהן ונביא אשר שלח אלינו להורות לנו את הדרך בה נשוב עד ד׳, ולכן באתנו כל זאת.

יען פעמי ה,,עדות״ אהרו לבוא אל הקוראים לפני חדשים אחדים כי סבות מסבות שונות עמדו לשטן על דרכה; לכן כעת כאשר כל אבני נגף אינם עוד ובטחוני חזק כי כל הרכסים למישור המה התאורתי עוז להוציאה במועדה. שלש חיברות הוצאתי לאור במשך ששה שבועות למען מהעת הזאת והלאה בחדשה ימצאוה קוראיה. ברצות ד׳ את דרכי ויהיה בעזרתי אתאמץ לעשות את העדות לאמרת שעשועים ועונג נפש להקוראים השירים בצמא את דבריה. אני תקוה כי אוהבי יתמכוני בימין צדקם למען אוכל עמוד.

הסופר קנ״י הלך למערכה נגד הרב וויס בתשיבותיו בחוברת הזאת. דבריו טובים ונכוחים למבין הם. אמנם אנכי לא אסכין עמו בכל אשר אמר כי אנכי מיקיר את ישראל והכמיו כאשר אמרתי כמה פעמים. אך דבריו נובעים ממקר לבו ולכן שמחתי לקראתם. מי יתן וכמה מאחינו המאמינים ילבשו כלי נשק האמת לצאת לעזרת ד׳ במאנים להאמין במשיח ואז נראה בחשיח עמנו

אגרטל האגרות.

ה׳ חמ״ל בבעה. גרמ. תשואת חן חן לך על הבטחתך לאסוף חותמים על העדות. אמנם אות אהבה לעבודתי הראה לי. הלא הדע כי לא לאסוף הון הנני מ״ל את המכה״ע הזה, כי גם מחיתי לא אמצא ממנו. אך למען הפיץ את בשורת האמת כל מגמתי, וזאת כל איש יודה, כי העדות תוכל לפעול יותר מאלפי אלפים טרקטטים. אך ההוצאה עוד מרובה על ההכנסה. ולכן על כל האוהבים את עבודת העדות להמכה לכל העמוד מלדת רק תבשר בקול ולא יסף את האמת והשלום לכל אהב״י המקשים ערפם לתורת המשיח למען יושעו השועת עולמים. ואנכי כל עוד נשמת שדי תחייני לא ארף מן העבודה הקדושה הזאת.

אחי בני בריתי הקוראים את העדות מעת צאתה לאור ולא שלמתם עוד את מחירה אנכי מבקש כי לא תקבעו עוד את שכרי. הטרם הדעו כי מאדמה לא תצמח העדות בלי משים? בער הנייר ועבודת המכדר והמכבש עלי לשלם במיטב כספי ומאין יבא עזרי? איצרות וכיטמונים אין לי ואם אתם לא תבאו לעזרתי בשלמכם רק מחיר הקטן אשר הושת עליכם או?...

אחינו קי״ם ממליץ על אחינו מפיצי הבשורה ומראה לדעת כי אין בדברי יושב סוכה נכונה, אשר צעק עליהם חמס, אך על זאת לא מצא מענה מדוע לא ישלמו את מחיר העדות. אנא שלמו נא! הלא מצער הוא ותחי נפש העדות. אקוה כי הפעם תוחלתי לא תבוב בחשבי כי אחי לא יקפצו עוד ידם כאשר עשו עד הנה. כאשר נדבו לבות אחדים לעשות מה עבור העדות, — אף כי לא מכחם ישחרו בעדה, — כן ירבו האוהבים אשר לא יחפצו במות העדות כי אם אשר תחיה ותאריך ימים למען תראה זרע קדש.

ה,,עדות״ תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפרעד־צענטרע.

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,

die ,,Eduth" erscheint monatlich. Der Subscriptions preis ist

America ..... 35 cent

Ausland ..... 50 cent

Einzelnes Heft ..... 4 cent

Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

ימי אבל.

לב כל אוהב עמו יראב בימים האלה, בזכרו איך עמנו ירד פלאים, נפל משמים ארצה, מבורם האושר אל עמק הבכה. ימי־זכרון־ירידה־עמנו הם הימים האלה. עם ישראל היה עם נאור בגבורה, עוז בידו היה להתחרות עם עמים רבים ועצומים, וגבורה היתה בימינו לרד לפני גיים עריצים, אשר הרעישו כל קצוי ארץ ברעש גבורותיהם. ארצו אשר הנחילהו אלהי אבותיו היתה המדת צבי כל התבל. עריו נבנו להלפיות ואין קץ לתפארתן, אשר לא שבעה כל עין לראותן. עיר הקדש, קרית מלך רב ששם עלו שבטי־יה להודות לשם ר', בימי מועריהם ושמחת לבם, על חסדו ואמתו עמהם היתה מפוארת בכל פאר ויופי כל לה בהדרה, מאין כמוה בתבל. כל עם סופר יגע בדי ריק להאר את כל תפארתה וחמדתה עלי גליון. מגדליה הרמים והנשאים גבהו למראה עין עד כי נראו ככוכבים לב השמים בתועפות שיאם וחוסן תלפיותיהם. כולם ממטילי אבני שיש דבן גדולות מאוד נבני. היכליה נבנו בחיד פלא. כל שפתי נאמנים תקצרנה לספר ולהביע את שמץ דבר מחסנן ועוז יפעתן וחמדת נוגה זרחן. את מקדש ד' ילא כל איש להאר בהרס אנוש. אבנים רבות ושונות אשר אין דהם מספר תובאו למבנהו, אבנים יקרות עד למאוד ורחוק מפגינים מכר. אין קצה לכל הודו והדרו. עמודיו ואדניו וכל כליו היו אך בכף מהור וזהב סגור. מראה המקדש הפלא וכלא, וכל רואהי נמלא חדוה ועליצת קודש.

עם ישראל ישב איש תחת גפנו ותחת תאנתו ומירושלים יצאה תורה לכל הארץ. עמים רבים נהרו אליה, ושם כרעו וישתחוו לפני קדוש ישראל אלהי יעקב. אך לא ארכו ימי המנוחה. ימים מספר חי עם ישראל בישבו על אדמתו. יום קצר זרח שטשו. באו ימי הפקודה על ישראל. באו ימי השלום על עוניתיו בחודש אב. והנה אהה! תאחזני פלצות וערערה בזכרי את משבתו. יד האויב היתה בו לרעה. מטה עם ביד ד' להשמיד להרוג ולאבד היה האויב. תסמר שערות בשרי כאשר אובה לספר כמו את גודל אכזרי אשר קרהו. עיר הקודש היתה לשמה עזובה מבניה היא. מקדש ד' נשרף באש אשר שדהו בו אויבו, ואת כל כלי החמדה היו לחרם בידי זרים. מני שים אדם לא היתה עיר תחת כל השמים אשר נרצח בה ואשר גועו ברעב רבבות אלפי איש בעיר האומללה ירושלים. רבים היו אשר יד אויביהם לא נגעה בהם, אך כאשר לא היה לאל ידם להנצל מרעו נפשם בכפם, ורבים הרגו איש את אחיו, אך מרביתם מתו ברעב. חלליהם היו למאכלת שוף השמים וכרומן על פני האדמה נשלכו. והנשארים ממכת חרב והרג ואבדן הלכו בגולה לפני שביהם לארצות לא להם. רבת שבע עמנו מלורים מכות ומנוסת חרב כל ימי היותו בגולה ער היום הזה. לא יפלא איפוא כי הימים האלה יעוררו בנו קינים ונהי והגה והי ער אין מרפה.

אך הכי רק הימים ההם ימי־אבל הם לנו? כל ימינו בעת חיה לאבל יקראו, כי עודלא חדל ד' מהראות לנו חרון אפו. בכל ארצות פזורנו נחונים הננו בצרה

ובשביה. עבדים יחפים יעוללו בנו עלילות בושע למען יכרת שמנו מתחת השמים. חדשים לבקרים תולדנה צרותינו, אשה בעקב רעיתה באה ואחת תדחק אחותה. אהה לשברני הגדול כים! נוראות הן השמועות מכל רחבי התבל, אשר אחינו יושבים שם אל עקרבים. מארץ־הפיח, הוא ארץ אדום, שמועה שמענו כי עמנו, שלש מיליונים נפש במספר, צפוי אלי חרב. לחמו לוקח ממנו, כזר נחשב במקום, אשר אבותיו ואבות אבותיו ער דורות אין מספר למו נולדו. נוסף על כל התלאות אשר אפפו אותו בכל עבר ופנה טרגדת ידי השואפים דם נקיים העשים בכל אשר השיג ידם להכחיד כל וכר לו, מרבה החוק החדש „ע"ד המשים ויערכם מהבול" לסעף פארות במערצה. כדבר באופל יהלוך הסער וסובב בכל פאתי הארץ מקום אשר בני ישראל נחתים. יגזר על ימין ועשה שמות ועל שמאל הרג ואבד. מכפרים גורשו יען אדמת קודש היא וכף רגל ישראל־טמא לא תדרוך שם ומהערים יטולטלו טלטלה גבה. כל משען לחם ע"י עבודת פרך ישבה. אין קצה לכל התלאות אשר מצאו את עמנו שם.

מאדמת רום־עניה האהובה, ארץ מאפליה הרת קנאה ושנאה, איבה ומשטמה לישראל, קול דמי אחינו, שלש מאות אלף וחמשים אלף במספר, הנשפכים כראש הומיות לפי קרת צועקים. הארץ הזאת עקבה מרם בני ישראל היא. שריה בוגדים באהבת אדם הם, ועיניהם העצימו מראות נבזיה. האדונים הציעונים ימשלו בבני ישראל ממשלה בלתי מוגבלה. ימוצו את דמם עד הנשף האדרון. צעקת אחינו שם ער לשמים מגיעה, וצוחה בחוצות נשמעה קול המולה גדולה, קולות מקולות שונים בלולים יעלו להחריש האזנים, קול שודדים שודדים, מכים ומוכים, מענים ומעונים, קול אנקת חללים שותי קבעת כום ההרעלה, קול עלוי לב השמחים לאיר בני אדם, קול מרירי יום בילדה יפעו יצעקו בחבליהם ועצמת מכאוביהם, פורשים כפיהם ומתיפחים, נואקים אנקת חלל ושביה וקוראים לעזרה מיד המריעים והמציקים להם מאוד לעגות נפשם ואי מושיע.

מארץ מראקא, ארץ חושך ואפלה נרחה, ארץ מרבץ האולת, קול שאון עולה תמיד, קול פרץ ציחה, קול בני עמנו המטים להרג, עיפה נפשם להורגים, ונפש חללים השוע אל אל. שלש מאות אלף נפש מספר בני ישראל יושבי הארץ הואת, וחייהם תלוים להם מנגד.

אודות בני ישראל יושבי חבל מאראקא הנקרא „בלאד־אס־סיב" אשר שם השולטן לא ישלום שלמת, נקרא כדברים האלה:

„כל איש ישראל הגר בבלאד־אס־סיב קנין עולם הוא ובל אשר לו לאדוניו הנקרא „סיד". היהודים אשר זה ומן כביר מצאו קן למו שם, לנחלה הם לאדוניהם אשר החנחלום אבותיהם כמשפט המשולמנים. בעת תדרוך כף רגל יהודי על אדמת הארץ ההיא ובדעתו לגור שם, או עליו להודיע לאדון המקום, אשר הוא יאוה לבושב לו, כי יסור למשמעתו ולקנין עורים יהיה לו. אחרי עשיתו זאת, או היא וזרעו וזרע זרעו ער עולם נתונים הם לאדון ההוא. האדון

יגן על יהודיו נגד המתקוממים עליהם כאשר יגן איש על רכושו וקנין כספו. הוא מתעמר בהם כאיש המושל בשלו באין מהריד ומכלים דבר כאשר לבו יציהו.

אם יהפוץ היהודי לתת את בתו לאיש הגר במקום אחר ויאבה כי אשתו תלך אתו, על העלם לקנות את העלמה מהאדון בכסף כלא כאשר ישית עליו, לפי רכוש העלם ויופי העלמה יושת מחירה. כותב המאמר הזה בעיני ראה במקום ,,הקריט״ כאשר עלם שלם ארבע מאות פראנק — והוא הון רב אצל היהודים שם — בעד רעיתו אשר יפת תואר ויפה מראה היתה.

אך היהודי יבל להפדות אם ירצה אדוניו. על הרוב האדון יאמן לזה. אם לפעמים רחוקות האדון יאות הוא רק כי היהודי השכיל עשות להציל את עמלו מבלי דעת אדוניו אל מקום אחר. בשלמו את הכסף באשר נאותו שניהם, או חפשי הוא לעזוב מקומו עם אשתו וטפיו וללכת באשר רוחו ללכת.

אם אין ידו משגת לשלם די מחירו, וגם נשוא הצרות והתלאות לא יוכל עוד, או אך דרך אחת לפניו להמלט בעור שיניו והוא — לברוח. אך זאת בעצה תכון ובתחבולות תעשה. במסתרים ימתק סור עם אנשי ביתו ובליל חושך ואפלה ישאיר עם אשתו ובניו את מקומו אחריו. כל אנשי המקום הזום שובבים ומאומה לא נודע ממעשם. כל עוד נשמתו בו ירוץ עד קצה גבול הכפר. שם יחכו עליו מושלמנים שכירים עם המריהב. כל הלילה יסע וביום יתחבא ויח, נתיבות־הרים לא ידען איש יבחר ערי בואו לגבול בלאד־אל־משאן (הוא מאראקא אשר תחת השולטאן). פה יהוח מעט, אך אין מנוחתו שלמה ולא ישקט בטח טרם ישיג עיר גדולה.

הבורח יחרף את נפשו למות. ארוניו ירדוף אחריו וכאשר ירבקהו ימיתהו מות אכזרי כאלו גנב את כל אשר לו. אך כאשר הצליח בידו לבל יבא לידי הודפהו או עליו להשמר לבל יקרב אל המקום ההוא גם זרעו עד כמה דורות, כי רעה נגד פניהם. מרחק טהלך שלשה או ארבעה ימים אינינו בטח עוד. כותב המאמר יודע יהודים וקנים אשר אבותיהם ברחו מאריניהם, והם יראו לבא למקום ההוא.

ההורג נפש יהודי ישלם כופר חמשים פראנק לבעליו ואין עליו משפט מות. יען כי כל חופש ליקח מבני ישראל בארץ מאפליה הארורה ההיא וככהמה נדמו לכן תושיה נדחה מהם ואור ההשכלה טרם יהל על ראשם, נבערים מדעת וכפראים במדבר המה. ילחמו איש את אחיו ומכים איש את רעהו לפי הרב,,

בארצות אוסטריה וגרמניה ג,,כ לא תדרוכנה כפות רגלי אחינו על שושנים. שטקר ומרעיו לע ינוחו ולא ישקוטו ואך לאבד את שם ישראל מן העולם לבל יזכר עוד היא כל מגמתם. אין בידי הממשלות להפריע אנשי בלי שם האלה ממעשיהם זר מעשיהם, וכל כלי יוצר עליהם לא יצלה. בשיער בת רבים יחרפו את מערכות ישראל ויעורו את בני דלת העם למהר שלל ולחוש בו ביהודים.

גם באמיריקה ארץ החופש והדרור, אשר לא תתן פרית לכל עם באין הבדל דת ולאום, השנאה לישראל נטעה נטעי זנונים. אשים בניבל־ישם גם בה מצאו מקום רחבת ידים להאהז בה ולזרוע זרע פורה ראש ולענה למען חצר לבני

ישראל. אנשים כנענים מעמי הארץ, אשר לרגלי ישראל השמו וגם עשו חיל ומהם כל עשרם הביאו, ימנעו נערי ישראל לבצוא מחיתם בבתי מרבולתם ו,,צא ממא!״ קוראים להם.

אמנם כמעט אין מקום במלוא רוחב התבל, אשר בו ידע ישראל שלו בבטנו ויניח מעט ממשא מלך ושרים, או מעבדים יחפים, מהעבי גוי ובזויי נפש היפה. לילי אדוך קפץ על ישראל האומלל, לילי חושך וערפל ואפלה מנודה. ישראל שוכב למעצבה, חבלי שנה עודהו חלומות רעים יבעתוהו.

לארץ כנען, ערש ילדות עמנו, הבת יהודה נסה לעזרה בתקותה אשר שם תבא אל הנחלה ואל המנוחה היא רוצה בה, ע״י עבודת אדמה המביאה ברכה צרורה בכנפיה לכל עובדיה; אך איך שנתה ברואה פקה פלילית. ברדפה מן הפח, נפלה אל הפחת. לעבדים ולשפחות נמכרה הבת יהודה בידי מכיביה ואנשי חמרה. קודר תלך בלי חמה וכל פנים קבצו פארוה. הבוטחה שלמה היא בהמושבות, אשר נוסדו בחסדי הנדיב הבארון ראטהשילד מפאריז. כמה משפחות ששברו קיומם בארצם ומכרי כל אשר להם בתקותם לברוח מחמת המציק ולשביע לחם בצל העבודה, עבודת־פרך בועת־אפים, במרומי הרי ישראל, ובער שארית הפליטה אשר הצילו משיני חומסים ומלתעות שודדים, אשר אכלוב בכל פה בארץ מולדתם, קנו להם אחוזות בארץ אבותיהם היצנו ערומים ובחוסר כל בחסדי הנדיב הירוע החוא. ומי הקשה אליו וישלם? על האומללים ההם לעזוב את אדמתם שקנו בכספם, את בתיהם אשר בנו בידם, ואת כרמיהם אשר נטעו בזעת אפם ודם לבבם. אנה יפנו לעזרה? צעקתם מגיע עד עד לשמים. השעיר המשתלח הוא עם ישראל. פריצי חיות בדמות בני אדם שיאפים לטרף, שדים מלאכי בלהות מפילים על ישראל אימתה ופחד באישון ליל הגלות האחוכה בלי־קץ.

בת עמי! עיני ירדה מים מאין הפוגות על גורלך המר. עוד הפעם השבי לארץ ותמדדי בבכי קינים והגה והי עד אדמתך אשר לנגדך זרים אוכלים אוהה, על חורבן ירושלים עיר החמדה ועל ארזי הלבנון אשר נקטפו מידי צרים. עוד הפעם תבכירי קינות אבל ומספד המרורים על הלאותיך מימים חלפו. מדוע לא תפקחי את עיניך לראות ולהתבונן על נהרי נחלי דמעות הנוזלים מעיני בניך העטופים ברעב ובחרפה ומסורים לבז ולמשסה בעת חיה? חצי ד׳ כולו בהם מזי רעב ולחומי רשף. אמנם תצומי בת עמי ותעני את נפשך בכל שנה ושנה בתשיעי לחודש הוה, בו הורד כבודך משמים ארץ. בליל זה יבכיון ויילילו בניך, ואת ראשך כאגמון תכופי; אבל הכי גם תבחני בו את לבך הקר והנקפא מרוב ימים ימריב צרות ותלאות? הכי שאלת או תשאלי בו את נפשך הערינה, אם יום עוות האדם את נפשו, מבלי לעזוב את משוגתו ואולתו, ומבלי לבחור את הדרך האהוב לד׳, אם יום כזה גם ,,יום צום,, יקרא? — נתפשה נא דרכינו ונחקורה ונשובה עד ד׳ אלהינו בלב נענה ונדכא ואז נרפא לנו....

הנחלה על שבר בת־עמו.

השובות לרב וויס.

מאת ק' נ' י'.

א

אחי המעריך! שמחתי כשמדת בקציר לקראת העדות מחודש תמוז. קראתי בה בשים לב. שניתי ושלשתי לקרוא בה והבא בדבש לפי. שמה לבי ויגל כבודי על יתר בקראי המכתב של הרב ל' וויס, אשר בו הראיתי לדעת כי עמנו אל וישועת ישראל קרובה לבוא. עמלנו לא לריק הוא ולא נלד לבהלה. מרי ישראל אשר עד עתה הראו שנאתם, שנאת־חנם, למשיח אלהי יעקב ודתו, עיניהם העצימו מראות בספר הנכתב להוכיח אמתתו, לכם הכבידו להבין ולחקור אחרי שרש דבר אמונתו, מבלי דעת מדוע ,,סור טמא!'' קראו לכל אשר בשם ישוע בא אליהם, מטים בעת און לשמוע מה בפינו, ובלב מלא הגשי אהבה ואחוה יקרבו אלינו לשאול: מה העבודה הזאת לכם?

אם אמנם לא לקבל דעתני בא הרב וויס במכתבו, אך די הוא לנו, כי הוא מראה אות־אהבה ויאבה לשמוע דעתנו ארות עצת ד' בדרכי הישועה ע''י ישוע המשיח כאשר מאמינים אנו. אמנם אצבע אלהים הוא. עת השלום הנה היא באה. היהודי האינו מאמין במשיח לא יצור עוד את המאמין בו, ואני תקוה כי לא יארכו עוד הימים טרם ירחם ד' על עם סגולתו לקבץ אותם בחסד וברחמים גדולים תחת כנפיו, וישוב ישראל להיות לעם קדוש רד עם אל ועם משיח קדשו נאמן.

בדבר השאלות של הרב וויס הנני לתת דעתי. אשיבהו על כל שאלותיו אחת אחת. את אשר ישים ד' בפי אותו אשמור לדבר. אך טרם אריס את ידי להשיבהו על שאלותיו בפרט, ארבר משתי הדתיות, דת היהדות ודת המשיחיות בכלל, ואחר זה אשוב אל המסלה אשר סלותי לי להשיבהו על כל דבר אחת אחת.

שתי דתות לפנינו הן, שתיהן על ברכי העברים נולדו, ממעי עם יהודה יצאו והתהינה צרות אשה לרעיתה. כל אחת מהשתי כי לה הצדק להקרא בת האלהים. כל אחת תאזר עוז לשפוט כי היא ואפסה עוד, היא רק היא על אדני האמת ודברי ד' הטבעה. האחת היא דת היהדית —— בפי סופר. רבנים, אשר מהם תצא לישראל הורה ומהם לרת־אמונה הוצאות מבארים דברי ד' —; והשנית היא דת המשיחיית — לפי דברי ישוע המשיח אשר גם הוא יסד דבריו על אדני כתבי הקודש דברי אלהים חיים.

מאשר כי שתי הדתות האל צרות הן אשה לרעותה ולפי דעת כל אחת מהן, כל אשר ישמה מדרכה ללכת בדרך צדקה יפיל ולא יוכל קום ואין ישועה לו באלהים, לכן מן הנמנע היא כי שתיהן באחת טובות הנן וכל אחת מהן תוכל להדריך את האדם לאושר נצחי ועץ חיים למחזיקים בה.

אך איזה היא הדרך שיבור לו האדם לעלות בה ער מרום האמת, לדעת איזה משתי אלה היא מאת ד' באה? על זאת נוכל להשיב כי רק ע''י הקורה בלי כל נטיה צדדית ומשפט קדום נבוא אל מהות חפצנו על נקלה. נשפוט נא בעת על ידי חקירה כואת. לוא היינו מתושבי אחד מאיים־הגדול הרחוקים מאוד, אשר לשוא נחפש אחר דעת איזה אמונה ודת שם, כי לא נמצאה, בשורת דת־ישוע חנון איגפרץ הוא, ואמונת היהדית מעולם לא מצאה קן לה במקום ההיא. כאשר לא נודע לנו כל אמונה פתאום לפתע נבוא אל הסקומות האלה, ועינינו תראינה דיר נאור ונחמד להשכיל, אשר מצוף דבש ההשבלה טעם להכו ותאורנה עינינו; אך גם זאת נראה כי נהלק הוא הדור הזה בדברי אמינה ודת, ולפלגות בעלי דעות השונות גדולים חקרי לב. מחרישים ומשתאים נעמוד מבלי לדעת אנה לפנות, איזה מהדעות לקרב ולחבקה בזרועיתנו לדעה אמתית. נובעת מאת ד', למען נבא על ידה אל האושר האמתי הצפון לנו בחיק העתיד, ואיזה לרחק. האמת איכה נמצא ואיה מקום בינה להבינני להבחין בין האמת ושולתה? למען הנצל מפה מבוכתנו לבל נגף רגלינו באבני נגף וצורי מכשיל בדרכינו בחיים ניבה לדעת כי לא נשאר לנו רק לשקול במאזני השכל הישר את הדעות השונות אשר לפנינו ולראות בעינים פקוחות איזה מהן תבריע את הכף. וכן נעשה. בקובנו אל עבודתנו הזאת תבאנה לפנינו שתי הדתות, דת היהדית ודת המשיחיית להבחן בכור האמת, וכל אחת תחשוב כי אחרי הבחינה נזר האמת על ראשה הנתן. בצערני הלאה לחדור עד עומק דעיונותיהן לשאלן מה בפיהן או דת היהדית הדבש גאות ותתיצב לפנינו בגאה וגאון לדבר גבוהה: אנכי בת אל חי וקים, אל גבור ונורא. אלהים יוצר כל אתא מרבבות קודש מהר פארן הופיע ובימינו אש דת לעם ישראל. בעם ישראל בחר לקבל הדת הזאת לדורותם וכואת גם בני ישראל יאמרו: עוד מימי קדם הופיע ד' ממעין קדשי בשמין מעל וירא אל אבותינו ע''ה. באברהם בחר ויבטיח להיות למגן ולעזר לו ולזרעו אחריו, להצילם מכל נגע ופגע, למען יתן בידיהם הדת הזאת, והבל כתומו כן בא בהיציאנו מארץ מצרים מעבדות לחרות. בזרועי הנסיונה עשה שפטים בהנוי אשר עבדונהו להראות לכל באי עולם כי אך בני בחר לעם סגולתו. את כל גויי הארץ הניח לשבת בחושך וצלמות לבל יראו אור התורה, תורת אמת הנתנה לנו או והיא אשר בידינו כיום כולנו חיים. אותות אהבתו יראו לעינינו בכל יום תמיד, תהת צל כנפיו נחסה והיא יגן בעדנו מאשר בדרכינו נלך, חקותיו ומשפטיו עמנו, נר לרגלנו דבריו ותורתו אור לנתיבתנו. אנחנו העם הניצר לספר תהלתו, לכבודו נבראנו אף ניצרנו, וכל הגוים כמר מדלי וכשחק מאונים נחשבו כמוץ אשר תדפנו רוח. הנה ימים יבאו והצולעה ינהל ושה פזורה הנדחה יקבץ מכל

כנסיית הארץ. יהרס את כל העמים וישימם למרמס תחת רגלינו בבוא קץ הימים איש בן דוד יבוא ויגאלנו מידי מושלים אכזרים. אם נסבול צרות ומצוקות בעולם הזה הן אך למען נבוא נקיים לעולם הבא, אך כל הגוים לעולם לא ינקו 1). העולם לא נברא אלא בשביל ישראל 2). כל יצירי עולם כאין הנם בעיני אל עולם. אין להם חלק וגחלה ברב טוב הצפון לצדיקים והם ישראל. ואם יבאו גוים להיות מתיהדים ולקחת חבל באשרם השמור להם אז יהו: „קשה גרים בישראל כספחת בעור".

דת המשיחית תורה כי אמנם התורה, תורת משה אמת משיבת נפש, וכל דברי הנביאים אמת וכל אשר דבר ד' ע"י משה והנביאים, דבר לא נפל ארצה והכל בא כמלאת העת ע"י ישוע מנצרת. אך לפי תורת המשיח אין הבדל ופרודות בעיני ד' בין גוי לגוי, כולם בניו הם. אם אמנם נתן את תורתו לעם אשר בחר לו, אך התורה היא קנין כל הגוים. אור התורה תאיר לכל יושבי התבל וישועתה היא עד קצה הארץ. כולם בני אברהם הם לפי הרוח אם אך יאמינו בר' וכמשיחו 3). הישועה אמנם מהיהודים היא באה אך לנחלה נתנה לכל העמים. „כל המאמין יושע" הם דברי מחוקק הדת הזאת. צדק עולמים היא לכל באי עולם, כי שה האלהים, היא המשיח, נשא את עון כל הארץ ואז לכל הצדק לקחת חבל אם אך יבא באמונת הלב.

אלה הן תורות שתי הדתיות. הכי היגע נפש החוקר האמתי להציל דבר אמת מבין שתי תורות כאלה אשר רחוקות זאת מזאת כרחוק מזרח ממערב. לא אשגה אם אומר כי כל חוקר יגזור אומר כי דעה אשר תורה כי רק במקי מספר בחר ד' להושיע וכל יושבי תבל חוץ ממתי מספר אלה יכלו כעשן באין זכר למו לא מאת ד' באה. הנביאים נבאו כי כל הגוים יבאו אל ד' אלהי יעקב ויעבדוהו שכם אחד את ישראל והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ד' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים (ישעיה ב': ב') ויאמר נקל

---

1) הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלה לצדיקים והם ישראל, וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא צפונה להם שאין יכולין לקבל רוב טובה בעולם הזה כאומות, שמא ירום לבם ויהגו ויפסידו את שכר העולם הבא בעניין שנאמר וישמן ישורון ויבעט ואין הקב"ה מביא עליהן רוב פורענות כדי שלא יאבדו אלא כל האומות כלין והן עומדין. הלכות אסורי ביאה פ' י"ד: ג'—ה'.

2) כמאמרם לא נברא העולם אלה בשביל התורה הנקראת ראשית דרכו (משלי ח': ו) ובשביל ישראל הנקרא ראשית תבואתו (ירמיה ב': ג).

3) ואין עוד לא יהודי ולא יוני לא עבד ולא בן חורין לא זכר ולא נקבה כי אתם כולכם אחד במשיח ישוע. ומה אתם למשיח הנכם זרע אברהם ויורשים כפי ההבטחה. אל הגלטים ג': כ"ח כ"ט,

מהיותך לי עבד להקים את שבטי יעקב ונצירי ישראל להשיב ונתתיך לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ (ישעיה מ"ט ו') וכן בתקומית הרכה בדברי ד' ע"פ הנביאים נראה כי הישיעה היתה לבוא לכל יושבי חלד. לזאת איפוא בצדק נוכל להחלים, כי דת המשיחית הוא יותר נכונה להיות מעם ד'.

ועוד זאת, לפי מעלליו יוכר איש ולפי הפרי יוכר העץ, כן הדת תוכר ע"פ ברכיהיה אשר הביאה לארץ. איזה עם הוא מבורך ע"י דת היהודית? הלא לא התפוץ בברכת אחרים וצדה עינה בהם. אין כל ברכה אשר נאמר כי היא זאת. אך מה רבו שפעות הברכות אשר דת המשיחיית השפיעה לתבל! בני אדם יושבי חושך וצלמות באיי הים ומדינות רחוקות אשר לפני שנים לא כבידות פראי אדם היו. אנשים נכרים אם באו בגבולם לא ראו עוד אור התבל ולא שבו עוד לארצם, כי אוכלי אדם היו אנשים ההם, כפריצי חיות טרפו טרף לא ישגו אם לא רצחו הנפש עם הבשר. אך בעת כמה מהפרועים לשמצה ההם בתוך אנשים נאורים נמנו ובבבוד אלהי אברהם יצחק ויעקב יתימרו. מאין כל זאת? רק ברכות הדת המשיחיית אשר דורשת טוב כל העולם היא להם. החוקר הגדול הניסע הנודע דארווין יודה ולא יבוש כי כמה איים השתנו לטובה ויראו ברכה הרבה אך ע"י אור דת המשיח, אשר באה עליהם על ידי האנשים המפיצים אור הישועה בעולם. בעת אשר לפני שנים אחדות אך להשליך נפשו מנגד יכל איש לעבור דרך ארצם, כי לברות היה למלתעות שיניהם, כיום הזה נפגע שם אנשים מלומדים בעלי מוסר אשר לשמחת לב כל עובר היא לבוא בחברתם ולהשתעשע עמהם. האין די בכל אלה להכריע הכף? .... אין המקום פה להאריך עוד בזה, לכן אעזוב נא השאר לפעם אחרת והלכתי הפעם אל דברי שאלות הרב וויים להשיב עליהן אחת אחת.

א) הרב וויים מגיד מראשית אחרית כי התקוה לפעול אשר היהודים יקבלו את ישוע מנצרת למשיח אשר הבטיח ד' לאבותינו מקדם השאר מעל, יען החניך בבית הוריו הפעיל על לב היהודי מעת היותו קטן ורך פעילה עוה לעולם לא תמוש ממנו לבל יאמין בישוע המשיח. ——

הן אמנם נכון הדבר כי רב טוב יצמה מהחניך בבית ההורים, ובעד כל אשר לאיש ברעת ובמסר ובידיעת תהלוכות החיים בדברים שבין אדם לרעהו ובין אדם לאלהים, אך להחנך הטוב עליו לתת תודתו. אך נתקוה נא היטב ונתבונן ברבר, עד אנה יוליכנו החנוך, ואם נוכל לשים מבטחנו בו לעולם. הכי שם אלהים רק את החנוך לפנינו למשול בנו ממשלה בלתי מוגבלת לכל נאמר אליו עד פה תבוא ולא תוסיף? הלא חנן אלהים את האדם יתרון הכשר רעת להבין להשכיל לדרוש ולתקור להכחין בין טוב לרע. רוח בינה היא באנוש לביא עד תבונת כל רבר ולהתחקות אחר שרשו. ואיך נוכל להציג גבול לרוח בינתו לבל יהין לצעור הלאה מהצער אשר חנוך הוריו התוה לפניו בו יכין פעמיו ללכת?

(משך התשובות —— יבא בחיבורת הבאות.)

זכרון למתים.

אר״ר.... לסדר ,,ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל״ שנת ״אך ברכות״ למב״ר.

המעריך היקר! —— בקראי בהערות מחודש העבר את המאמר ,,לזכרון עדרסהיים ז״ל״, אמרתי במורשי לבבי אנסה נא להציג זכרון טוב ולהקים שם־עולם במחנה העברים להחכם ההוא בגליוני הערות, זכרון אשר לעולם לא ימיש מלבות הקוראים המוקירים את התורה ושיחריה. למען הוציא את מחשבתי זאת אל הפועל לא מצאתי דרך אחרת לפני רק להעתיק כמה ממאמריו המלאים חכמה ודעה הנמצאים בתור ניספות לספרו חיי ישוע המשיח, אשר בטח להתיעלת גדולה יהיו לכל הקוראים. במאמריו אלה הראה את כחו בתורה ותושיה, וכי ידיו היו רב לו ללחום מלחמת האמת והאמונה. ירד בתהומים הגדול והרחבת ירים, הוא ים התלמוד, והעלה פנינים בידו, בשרה התרגומים יצא לשוח וילקט שושנים, על תלמי המדרשים אכף פקעים ובין ערוגות הילקוט ספרי ומכלתא קבץ פרחים ויענדם עטרת תפארת כדילה בהדרה על ראש משיח אלהי יעקב ודתו. אמנם רבים עהה הטתפרצים בעם אשר ידברו עתק על משיח ד׳ וילעגו לנו המאמינים בו באמרם, כי אין לנו על מה להשען ולא על דברי ד׳ אשר דבר ע״י עבדיו הנביאים נוסדה אמונתנו וכל המאמינים המרהיבים בנפשם עוז לאמור כי לא כן אנחנו עמנו וכי אך רוח ד׳ היא הרוח החיה אשר באופני דתנו יאמרו הם כי הדבר הזה אין לו שחר. לבן מה טוב עשה ערדסהיים באספו כל דברי החכמים, אשר מפיהם אחב״י חיים בדברי דת ודין, להוותם כי תורתם תורתנו ודרך אחת לכלנו להבין דברי התורה, ואין בינינו וביניהם רק ישוע המשיח בלבד. אנחנו מאמינים כי המשיח אשר משה והנביאים נבאו עליו הנה זה בא לפני שמונה עשרה מאות שנים במלאת העת אשר עליה הורו הנביאים הקדושים לאבותינו ואחינו בנ״י ממאנים להאמין רק מחכים על משיח לבוא בימים יבואו.

הפעם אתאמץ בחסדי אדוננו הגומר עלי להעתיק הנוספה התשיעית לספרו הנזכר, והיא ,,דברי חכמי ישראל אודות המשיח״. הקורא ימצא עונג, וישביע נפשו בצחצחות. וברצות ד׳ את דרכי עוד ידי נטויה להעתיק הנוספות האחרות של ספרו זה למען הרחיב את גבול התורה והדעה. בעבורתי זאת אקוה, כי אקים שם להחכם המת ואעזור ג״כ להרבה מבני בריתנו למען יוסיפו אוץ להיות חלוצים בכל עת המיר לגשת אל מערכת מגנרינו ולהראות להם כי אלהינו הוא אשר עליו נשען בחסדי ישוע המשיח אשר הקריב את חייתו בערנו. כה תתחזק אמונתם בלבם כיתר במקום נאמן ועוד יהיה לאל ידם לאמץ כרכים כושלות ולהחזות להאובדים את הדרך האמת וחיי עולמים.

כאשר יזכו הקוראים את החכם המת לברכה על מפעלו הטוב תברכני נפשם גם אני והיה זה שכרי.

בן־ישראל.

דברי חכמי ישראל אודות המשיח.

מאת החכם א. עדרסהיים ז״ל.

לוח המאמרים אשר אציג לפני הקורא פה, יכלכל כל המקומות בכתבי הקודש המבוארים בדברי חכמי עמנו הקדמונים ז״ל על המשיח ועת בואו. מספר כל המאמרים עולה לארבע מאות המשים וששה. שבעים וחמשה מהם נמצאים בתורה, שתי מאות ארבעים ושלשה בנביאים, מאה ושלשים ושמונה בכתובים. יותר מהמש מאות חמשים ושמונה מקומות הנמצאים בספרי חז״ל המבארים את המקראות הבאתי פה. למרות כל העבודה הקשה הנעשה בהריצות ושקידה יתרה, אל יקוה הקורא לראות את הלוח שלם במלואו בנוגע לדברים המפוזרים פה ושם המראים על המשיה, אף כי אחשוב אשר מאמרים רבי־הערך לא דלגתי לגמרי אשיטם בטנא. רב מאוד היה מספר המאמרים מדברי חז״ל לו הואלתי לכפר אותם אחד אחד מכל המקומות הנאמרים על מקרא אחר, אך למותר השבתי רשעות כמה דברים המבארים מקרא אחד. גם לכל אמלא גליונות הרבה רק דברים רבי־ערך הבאתי באריסות. ואלה הם הספרים אשר מהם לקחתי הכעד לעבודתי זאת. התרגומים, שני התלמודים, והמדרשים היותר קדמונים. אך לא הזהר (אשר נחלקו הרעיות אודות העת בה נכתב) ולא ספרי קבלה אחרים ולא המדרשים האחרונים. ומובן מאליו כי לא הפצתי בספרי הרבנים האחרונים. אמנם פעמים לא מעטות הבאתי דברים מהספר הנודע לכל הוא הילקוט, והיא אף כי המאוחר הוא בזמן אך כשמו כן הוא באמת, ילקוט בו מלוקטים ומקובצים מאמרים נכבדים יקרי־ערך מעשי ידי חכמים אנשי שם המפוזרים ביתר מחמשים ספרים קדמונים אשר בלעדי הילקוט לא יכלנו להשיגם. ועוד זאת אשר המריצני לקחת הילקוט לקי יען למרות רצוני נוכחתי לדעת כי המדרשים אשר נמלטו מפגעי הזמן ושמורים זה כמה מאות בשנים, על פיהם לא נוכל להקים דבר כי חליפות ותמורות נעשו בהם כרצון אנשים אשר שמשו בהם לצרכם ולמען לבא אל מחוז חפצם בדברי ריבותם שלחו יד לכתוב כל הדרוש לחפצם. הילקוט אשר בחרתי לי לחפצי זה הוא מההוצאה היותר טובה (פראנקפורט ע״מ 1687). אך בהנוגע למדרשים האחרים נאלצתי להסתפק במה שיש לי ממהדורות מאוחרות בזמן תחת לקנות ממהדורות ישנות אשר מחירם יעלה למעלה ראשי. טרם אבלה פתחה דברי זה האמת אגיד ולא אכזב התחלשיני, כי הקרתי הרבה כדברי רבים וכן שלמים אשר קדמוני, ועל יהר בדבר שטנן. אך בכל זאת הצדק אתי להחליק כי כל אשר לקטתי תא עבודתי ועמלי, יען לא השארתי אף מאמר אחד אשר העריכי לפניני לבלתי הבחינהו אם ישא חן בעד עם המקור אשר ממנו שאבו כולם, למען אדע מה לקרב ומה

לרחק. פעמים לא מעטות מצאתי דברים אשר לא הפיקו רצון ממני וארחיקם הלאה לבל יבאו בספרי. אחרי הדברים והאמת האלה אם ימצא חוקר אשר לא יסכין עמי באיזה דבר אם לא מהשבותי מהשבותיו, ואשר בעיני היטב לזה תהיה לו, ידע ואת אשר אבטיחתו נאמנה כי אחרי עמל נפש עם הבשר בהביאי הכל תחת כור הבחינה, כל מאמר ומאמר בפני עצמו, גמרתי לכתוב בספר. ועבודתי זאת היא הבואת יגיעה רבה. בהחזימי לדבר בניגע לעבודתי אגיש לפני הקורא ובידי הכתובים מתני"כ אשר רביתיני ו"ל בארום כי למשיח ירמון. —

בראשית א' : ב'. המכטא "ורוח אלהים" מביאר בבמה מקומות במדרש כי מורה על רוח המלך המשיח, כמו : ונחה עליו רוח ד' (ישעיה י"א : ב') הנאמר על מלך המשיח. ו „מרחפת על פני המים" מורה עד תשובה, כמו : שפכי כמים לבך (איכה ב' : י"ט 1). —

בראשית ב' : ד'. „אלה תולדות השמים והארץ בהבראם". נדרש יחד עם הכתובים : „ויאיבה אשית ביניך ובין האשה בין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב" (בראשית ג' : ט"ו), „אלה תולדות פרץ" (רות ד' : י"ח). פה יראה לעינינו מדרש היותר זך ומשונה בדרכו לבאר כתובים על המשיח ממדרשים אחרים ממין זה. המדרש רבה 2) מחליט כי המלה

---

1) ורוח אלהים מרחפת. זו רוחו של מלך המשיח. האיך ? מר"א (ישעיה י"א : ב') ונחה עליו רוח ד'. באיזה זכות ממשמשת ובאה ? המרחפת על פני המים. בזכות ההשובה שנמשלת כמים. שנאמר (איכה ב' : י"ט) שפכי כמים לבך. בראשית רבה פרשה ב' : ה'. בניגע למדרש על „ורוח אלהים" ראה ג"כ בר' רבה פ"ח : א' ; ויקרא רבה י"ד : א'.

2) תולדות, א"ר שמואל בר נחמן כל תולדות שנאמרו בתורה חסרין בר מן תרין. אלה תולדות פרץ וגו' והרין (וה שנאמר פה). ומפני מה אינון חסרין ? ר' יהודא בשם ר' אבין אמר בנגד ואו דברים שנטלו מארם הראשון, ואלו הן. זיו. חיין. וקומתו. ופרי הארץ. ופרי האילן. ומאורות : זיו מנין ? שנאמר (איוב י"ד) משנה פניו ותשלחהו. חיין מנין ? כי עפר אתה וגו' (בראשית ג' : י"ט). קומתו מנין ? שנאמר ויתחבא האדם ואשתו וכי' (בראשית ג' : ח') — א"ר אבהו באותה השעה גזעה קומתו של אדם הראשון ונעשות של מאה אמה. — פרי האילן ופרי הארץ מנין ? שנאמר ארזה הארמה בעבוך (בראשית ג' : י"ז). מאורות ? ר"ש ב"ר יהודא איש כפר עבו אמר משום ר"מ אעפ"י שנתקללו המאורות מערב שבת לא לקו עד מוצאי שבת. אתיא כרבנן ולא אתיא כר' יוסי. דא"ר יוסי אדה"ר לא לן בבודו עמו, מאי טעמא ? ואדם ביקר בל ילין וגו' (תהלים מ"ט). ורבנן אמרי במוצאי שבת נטל זיו ממנו. וטרדו מגן עדן. הה"ד ויגרש את האדם, וכתיב ויבא נע מרשעים אורם (איוב י"ד :). — בראשית רבה י"ב : ה'.

תולדות נכתב בכל מקום במקרא בלא ואו, הדומה בערכו למספר ששה, לבד המקרא פה וגם : „ואלה תולדות פרץ" זה מראה לנו לדעת כי אחר הברא השמים והארץ אדם הראשון נתפס בחטאו אשר על ידו נאבר מאדה"ר ששה דבריב. ואלה חב. א זיו. ב) חיין. ג קומתו. — יש אומרים מאה אמה וי"א מאתים אמה, וי"א שלש מאות אמה, ויש אומרים השע מאות אמה. —

ד) פרי הארץ. ה פירות האילן. ו) ומאורות.

במשך המאמר הוא מוסיף לדרוש כי, אף אמנם — לפי פירוש הפשוט של הכתוב „אדם ביקר בל ילין" (תהלים מ"ט — אדם לא עמד בצדקתו אפילו לילה אחד, בכל ואת בגלל השבת מאור השמים לא נדעך עד צאת השבה.

ובראות אדם את החושך 3), הסיף לדרוש, כי רעדה אחותהו ותבא פלצות בקרבו, ויאמר אולי בא הוא אשר עליו כתוב „הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב" ובדעתו להאבק עמי, ויאמר : אך חשך ישיפנו (תהלים קל"ט).

עוד הסיף לדרוש 4) כי ששה הדברים אשר נאברו ע"י חמא אדה"ר ישובו ע"י בן פרץ—הוא המשיח.

המדרש הזר בלמדו הזה מראה לנו איך החכמים ז"ל הבינו פירוש הכתוב אלה : לדות השמים וכו'.

בראשית ג' : ט"ו. „ואיבה אשית ביניך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". המקרא הזה מהורגם באר היטב להורות על האשיח בתרגום יונתן וירושלמי. שטנן יחשוב כי הגדת התלמוד מעקבות

---

3 כיון ששקעה החמה במוצש"ק התחיל החושך ממשמש ובא. באותה שעה נתירא אדם הראשון, אמר שמא שכתיב בו הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב בא להודיעו לו ואומר : אך חושך ישיפנו (תהלים קל"ט. שם.

4) רבי ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן אמר. אעפ"י שנבראו הדברים על מליאתן, בין שחטא אדה"ר נתקלקל ועור אינן חוזרין לתיקונן עד שיבא בן פרץ. שנאמר אלה תולדות פרץ (רות ד' :) מלא, ואו דברים שיחזרו ואלו הן. זיו. חיין. קומתו. פירות הארץ. ופירות האילן. ומאורות. זיו מנין ? שנאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שופטים ה' :) חיין מנין ? שנאמר כימי העץ ימי עמי וגו'. קומתו מנין ? שנאמר ואולך אתכם קוממיות. תני רבי חייא בקומה וקופה ולא יראים כבל בריאה. רבי יודן אמר מאה אמה כאדה"ר. ר"ש אמר מאתים אמה. ר"א בר ר"ש אבר שלש מאות. קום מאה. מיות מאתים. ר' אבהו אמר תשע מאות אמה. שב.

ראה ג"כ שמות רבה פרשה ל' : ב', והמצא פירוש אשר ישא בר בבר עם הנאשר הבאתי.

המשיח 5) בניגע לכל הצרות והתלאות אשר יבאו לעולם קודם לימי ביאת המשיח 6) יוכל היות כי על המקרא הזה נוסדה. —

בראשית ד׳ : כ״ה. ,,ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין״. הלשון ,,זרע אחר״ אשר היה הביעה אומר בעת הולדת שת מביאהו על זרע הבא ממקום אחר ומורה על המשיח 7).

וכן מבואר ברות רבה בתולדות דוד מחובר יחדיו עם הכתוב ,, ב מ ג ל ת ס פ ר כתוב עלי״ (תהלים מ׳ : ח׳) אשר מורה על מגלת רות 8).

בהמשך המדרש על הכתוב ,,זה ספר תולדות אדם״ (בראשית ה׳ : א׳) נאמר כי מלך המשיח לא יבא עד אשר כל הנשמות תבואנה בגופים 9).

---

5 בעקבות המשיח (פירש״י בסוף הגלות לפני ביאת המשיח) חיצפא יסגי, והיוקר יעיוה, הגפן תתן פריה והיין ביוקר (פירש״י שהכל עוסקין במשתאות) ואין הוכחת (פירש״י אין לך אדם שיכיל להוכיח שכולם נכשלים בהטאות וכשמוכיחין אומר לו אתם כמוני) בית ועד יהיה לזנות, הגליל יחרב, והגבלן ישום, ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, וחכמות סופרים הסרת וירא חטא ימאסו, והאמת תהיה נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קפנים, בן מגוזל אב, בת קמה באמה כלה בחמותה איבי איש אנשי ביתו פני הדור כפני הכלב (כאומר הנכבדים שבדור יבוזו ככלב) הבן אינו מתבייש מאביו ועל מי יש לנו להשען? על אבינו שבשמים. סיטה מ״ט : תחלת ע״ב.

6) וזאת היא אשר ארונני ישוע אמר : ,,כי באתי להפריד איש מאביו ובת מאמה וכלה מחמותה. ואויבי איש אנשי ביתו.״ מתי י׳ : ל״ה, ל״ו.

7) ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר וכו׳. ר׳ תנחומא בשב ר׳ שמואל אמר נסתכלה אותו זרע שהוא בא ממקום אחר. ואי זה? זה מלך המשיח. בראשית רבה כ״ג : ז׳.

8) ולא די שבאתי אלא ב מ ג ל ה ו ב ס פ ר כתוב עלי. במגלה? פרץ חצרוי הם עמינדב נחשון בועז עובד ישי דוד (רות ד׳). בספר? ויאמר ד׳ קום משחהו כי זה הוא (ש״א ט״ז : י״ב). רב הונא אומר כתיב כי שת לי אלהים זרע אחר, זרע הבא ממקום אחר, ואי זה? זה מלך המשיח. רות רבה פ״ח : ג׳.

9 ר׳ הנחום בר חייא וא״ל כשום רבנן, לעולם אין מלך המשיח בא עד שנבראו כל הנשמות שעלו במחשבה להבראות. בראשית רבה פרשה כ״ד : ד׳. בתלמוד, יבמות ס״ב : ע״א ; ס׳ ג : ע״ב ; ע״ו ה׳ : ע״א ; נדה ד׳ : י׳ : ע״א מצאנו : אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף. —

(משך המאמר הזה —— בחוברות הבאות.)

עדות ד׳ מקור חכמה ומצותיו הם אורחותיה. ירא ד׳ יראה טוב באחריתו וביום מותו ימצא חסד : בן סירא א : ה׳, י״ב.

דם־הברית.

מאת יעקב.

הרוש את קורות העמים, ומביט על מפעלותם בעין חודרת המתחקה על שורש כל דבר, ילמוד כי רבים הם היסודות בחיי החברה אשר השתרגו עלי יחד עם התפתחות העמים. אם בראשיתם נוסדו על אולת והבלי שוא במשך העת נשלמו ויעלו עד מרום ההשכלה.

לכרות ברית אהבה ורעות איש את רעהו היא אחד מהיסודות ההם. הדרכים אשר בהן השתמשו בני אדם בעת כרתם ברית הן עצמו מספר; אך כולן היו כמעט אותות אהבה ובטחון בין איש לאשיו. על זה הפעיל על לב איש נבון הברית ע״י דם. הוא אחת מהדרכים אשר עקביותיה נמצאו בקורות כל עם בתבל. דבר הברית היה נוסד על הדעה לה הסכינו הכל, כי הדם הוא הנפש והלב מקור הדם הוא נפש האדם. בהחליף דם איש את אחיו הקשר נפש איש לרעהו. למען הדבק נפש אדם ביוצרו, מעולם היתה בשאת נפש כל אדם, באשר היא אדם, אם בער אשר ביגה נסהרה ממני או משכיל המזהיר כזהר הרקיע לטוהר. רבות למיניהן היו דרכי הברית בין איש לאלהיו בימי קדם אך הברית בדם היתה ליסוד מוסד מוסד לא ימוט לעולם. נדרים ונזירות יוכלו להפר אך ברית דם לא השהגה ולא נחלפה. מאותות הברית בין איש לרעהו בין העמים הנאורים בימי קדם, מהנות צמידים אצעדות וטבעות והב עם משבצות אבנים טובות הראו על הקשר אשר נתחזק בין הנותן והמקבל, והמהנות האלה נקרשו ע״י שפיכת דם כבש. המנהג בכל יום בעת החיה להושיט יד שלום איש לרעהו בא אלינו ע״י ברית דם, אשר נעשה בימי קדם בדקור איש את כף רעהו, בכאו בברית אתו, למען יזוב דם, ובמחאו כף בחלף דם וזה בזה להראות כי נפש חברו נהיתה נפשו. בברית דם השתמשו עמים רבים וביותר עם העברי.

וה דבר הבריה בבני ארם. אוהבי ומיודעי האנשים הבאים בברית מתאספים יחד. כורתי הברית מעריכים דבריהם כתובים על גליונות שנים לפני הקרואים ומעידים להם לעדים נאמנים על הברית הואת. כל אחד מכורתי הברית ידקור מעט בזרוע רעהו בחומה ועי״י קנה מוצץ את דמו והרומח ימהה על הגליונות ושניהם קוראים : ,,אחים אנחנו בברית יהדיו נגדה נא אלהינו ואשר יבגוד בברית, אלהים יבגוד בו.״ הגליונות אשר עליהם דם־הברית נשמרים לעולם. הרבה אנשים הופרש אותם בצרורות עור קטנים ונושאים אותם על צואריהם לזכרון הברית לעולם.

במסעותיו בארץ אפריקא להועלת גדול היה דבר הברית הזה להנוסע הנודע כמאנליי. בראשית נסיעתו עמדו לשמן על דרכו מ שלי הארצות ההן, אך נאותו לבוא בקשרים עמו בברית דם, ומעת כרתו עמהם ברית היו לו למחסה בכל דרכיו. הוא מחא כף עם כ״א ממושלי ואדוני הארצות ואנשי הבינים דקרו כעם את זרועות שניהם עד כי [illegible]

קשורות ואת בואת וההיינה כנפש אחת בשני גופים. במשך נסיעתו באפריקא ברת ברית עם יותר מחמשים ארונים אשר הגינו עליו וימציאו לו מזון וצדה לדרך. בספרי העמים הקדמונים מרובר הרבה בברית דם אך על יהר ימשכו את לבנו הספורים בכתבי הקודש. עם אברהם כרת אלהים ברית בין בתרי בהמות ועופות, אשר דמם נשפך (בר' ט"ו) וחתימת הברית מצד אברהם היתה בהמילו את בשר ערלתו (שם י"ז). על הר סיני באשר היה לרצון לפני אלהים לכרות ברית עם בני ישראל למען יהיו לו לעם והוא יהיה להם לאלהים כן עשו בני ישראל: ויובחו ובחים שלמים לד' פרים. ויקח משה חצי הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם־הברית אשר כרת ד' עמכם על כל הדברים האלה (שמות כ"ד). מעת ההיא והלאה ארון אלהים אשר כבוד ד' שכן בקרבו היה לבני ישראל לאות למען יהחברו יהדיו עם ד' אלהים אשר כרת ברית עולם עמהם.

דבר הברית הוא רק סמל וצל להאהבה והאחוה אשר תחברנה איש לרעהו למען יהיו כאיש אחד חברים. דבר חוק הוא בטבע כי נפש כל איש גרסה לתאוה להיות באהבה ואחוה את רעהו: וכאשר נפל בחטאו נשקעה נפשו ביון מצולות התאות לכל שריחת לבו והבלי העולם ולא יפנה למעלה למען יראה כי דם ברית סיני היה רק צל דברים העתידים לבוא.

דם ברית סיני היה צל ישוע המשיח אשר השלים מלאכותו בתבל ארצה וימשוך כ ל ב א י ע ו ל ם אליו ע"י דם בריתו אשר נשפך במקום גלגלתא. על זה רמז בדבריו: „כי זה הוא דמי דם הברית החדשה אשר נשפך בער רבים לסליחת הטאים (מתי כ"ו: כ"ח). ועל הברית אשר כרת ביני וביו המאמינים בו אמר: „האוכל את בשרי והשותה את דמי יש לו חיי עולמים." (יוחנן ו': נ' ד') הברית הזאת מאוד נעלה היא לבוא בה. אך בה יצא לב האדם מנוחת שלום ושלוה. בה ישוב כל איש את מאויו ויבא אל התכלית הנרצה להתחבר עם ד' ולקחת הבל בחיי בן־האלהים, אשר „בדם נפשו בא בפעם אחת אל הקודש פנימה ויצא גאולה עולמים." (אל העברים ט': י"ב). — בחסדו נשכון לבטח ונירש חיי עולמים.

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,

die „Eduth" erscheint monatlich. Der Subscriptions preis ist

America .... 35 cent

Ausland .... 50 cent

Einzelnes Heft .... 4 cent

Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

עדות לישראל

מכ"ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ואדברה בעדותיך נגר מלכים
ותורה שם בישראל. (תהלים עח: ה.) ולא אבוש, שם, קיט: מו.)

Vol. II. No. 7. ALFRED CENTRE, N. Y. השרי, התר"נ.

החודש הזה, חודש השרי, היא חודש השביעי לחדשי השנה. גם בו שופכים אחינו בני ישראל עם קדוש עליון, את מרי שיחם ולבם במים, לפני שוכן עד. גם בו ישאו קולם בשופר לפני כאזון תרועה. גם בו מבקשים הם מרפא לנפשם הנפצע מפגעי החטאים. גם בו יטהרו את נפשותיהם מהלאת־פשעיהם ועונותיהם, אשר רבו על נפשותיהם בשנה החולפת, ויצעקו אל ד' בצר להם. —

אחרי אשר עמנו, עם ישראל אמר בחודש העבר „אני לדודי ודודי" (ר"ת של אלול) הנהו מ קש ומתחנן עתה בחודש הזה לפני הדר כבוד תפארת גדולתו, שירחם עליו וימלא כל מהסוריו ויתן לו את כל צרכיו, אשר רבים הם מאוד בעת הזאת.... —

אבל השמע שומע תפלה לקול תפלתם? ההמה אוני לקול תרועתם? הזכור יזכור להם זכר כל הנשכחות, את עקדת יצחק אביהו? 1) השלח להם עזרתו מקודש לעזור להם מיד אויביהם הרודפים אותם בכל מקומות מושבותיהם לבלעותם חיים? לא! לא שמע לקול תחנתם ולהטאתם עוד שנית לא אמר „לא אוסיף עוד" כי נאצו את קדוש ישראל, סרו מהדרך הטוב. ועל כן סליחה אין להם. וכפרה לא תביא אליהם עד אשר ישובו ב ל ב ש ל ם את ד' אלהיהם ואת דוד מלכם. — אז, אך אז ישמע את תפלת עמו ובכל אשר יעשה יצליח, כי מ ל כ ו ו א ל ה י ו יהיה בעזרתו. ——

1) מסכת ר"ה דף ט"ז: סוף ע"א.

מכתבים מאנגליה

———

„יחברו יחלבנו ויצרפו הרברים.“

שלום וברכה לאחי וידידי במשיח ק ....

שמחתני במכתבך היקר אחי, בתתך לי את ברייתך, ברית־אחי־־שלום, ובייתר בבשרך אותי העמסת עליך עבודה קרושה וקשה היא עבודת „מעריך“ ל„ערות“ האהובה אשר יערה אחינו היקר להביא צרי ומרפא בכנפי עליה לחולי עמנו. —— ואשר לדאבון לבבי ולבב כל אוהבי האמת והשלום מאחינו עובה את הכלי מחויק ברכה זה לישראל, באשמת מעורר מדנים אחד, הוא היושב בסוכה שחמתה (חמת פתנים) מחובה מצלתה צל האמת והשלום) זה כשנה תמימה, בתתה מקום למכתבו בגומר העשירי לירח הרביעי משנת העברה. כזכוב מות הכאיש המכתב הזה את שמן הרוקח אשר ערבה העדות, לחבוש ולרבך; את מכת —אי— האמונה. המכה הסריה, אשר זה כאלפים שנה שלחה שרשיה עמוק עמוק בלבב עמנו, עד כי גם אחינו המעריך בעצמו בכבודו נפה מני ארחו, שבת מטרתו, ויתן את הערות—לחרם—הבקורת—הוועמה, אשר נפתחה קו תוהו ואבני בהו על כל העיברים בכרם אדוניהו, בכלל ואת בית־המקלט—לגדופים בפרט, לאמור: „בתי־מקלט־רושי־אמת למה? וכו'. „נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי עוד תיעלת בדבר אשר רוב קהל ערת י ש ר א ל אומר עליו כי ל פ ו ק ה ו ל מ כ ש ו ל הוא“ וכו'. (ראה הערות שנה ראשונה חיברת ו' 146 בהערת המו“ל שנה.)

מבלי משים עלי קינות הפיטן ל“ז בתמון על לבבי, ובשבר רות עמי קראתי: „חיבני איבני אוי בירח תמון!“ כי לוא מפי־המשפט החרוץ הזה אשר שפט המו“ל בהערתי־אנו חיים, כי או עליהו לכהש בישוע מושיענו; כי לא הוא ולא תורתו אמת; כי אם התלמוד, היהדות הנוכחי, ויו“ס, — הם המה הצדיקים, ואנחנו וכל המון המשיחיים הרשעים — גם ד' גם תורתו, תורת משה והנביאים שוא ותפל המה! ומרוע? — באשר רוב קהל ערת ישראל אומרים כי ישוע מנצרת לפוקה ולמכשול המה! ? המשפט הנורא הזה, מלא את כל חדרי לבבי, ויהי לאש בוער בעצמותי, כלכל נלאיתי. — שכחתי את יו“ס ואת חלומותיו ושמתי פעמי־מכתבי אל המעריך—או. קרעתי לפניו את סגור לבבי, ובמרי שחי הראתיו לדעת, כי לא טוב עשה בכשפכו אשר חרץ בהערותו, המתנגד לא רק אל האמה ויושר ההגיון לבדם, כי אם גם למטרת המעריך ומגמת פני עבודתו. — כאלה וכאלה כתבתי אליו פעמים ושלש (מכתב־פרטי) אך לשוא! כי הוא הקריש עלי מלחמה וישם פי עטו כחרב חדה בשלשה מכתביו אשר הריץ

אלי גם הוא, וישביעני חרפות וגדופים מרבה להכיל, על לא חמס עשיתי לו, וולתי על אשר דרשתיהו כי יבוא במחאה גלויה בהערות על הערתו הבלתי צדקת; כיאות לכל מו“ל ובייחוד למו“ל משיחיי. (כידוע לו ואולי גם לך?) כי־אויתי כי נוחלה אבדה תקותי מהערות ומאת מעריכה, לתקן את אשר קלקלו; עברתי מכתוב עוד, באמרי: — „השכר שקבלתי על הדרישה אקבל על הפרישה.“ —

והנה מתקופת השנה, מאז יצא השמן לצחק בנו בהערות ולנקום את נקמת י“ס מאת כל השליחים בכלל, על אשר לא עורו על ידו להסנות גם הוא בין השליחים, ומאת ימ“ע בפרט על סגרו לפניו את בית מקלטו, המוכן אך לבשעים וחטאים המתודים עונותיהם, ולא לצדיקים בעיניהם ביו“ס. (כ“ז ראיתי בעיני ובאוני שמעתי ועד כשר הנני בקחת האחריות עלי.) להקופת השנה בירח ההוא ובהערות ההיא באת אתה כאחד השרידים היחידים להשיב ליו“ס ולהראות צדקת השליחים בכלל ותיעלת ביה המקדש בפרט. — קרימה יקירי! כי ד' עמך. ואנכי אם כי עמום הנני משא כבד לנפשי העיפה, בכל זאת לא אעמוד מנגד. כי־אם אפתחה שפתי עטי בשלום ובהרב הרוח ראשית, כנגד המעריך שקדמך, ואחר אשים פני מאמרי זה בהיו“ס ונראה הבונים רבריהם אם לא? !

יהנה בנוגע להראשון, עליני להודות כי טוב ויפה עשה בנתנו יד ליו“ס בהערות משני טעמים. ראשית, למען יתברו ויתלבנו הרברים ע“י תשובותיהם של השליחים הש נים איש איש בערכו. (ואם כי ער כה טרם באה גם תשובות אחד מהם, לא אשמתם ולא אשמת המעריך, ואולי אשמת שניהם היא כאשר יתבאר למטה) שנית, למען ידעו אחינו בנ“י המאמינים, כי עין רואה ואוזן שומעת, וכי עיני כל, ביהודים בכשיחיים עליהם יביטו, עדיהם יתבוננו וידקדקו עמהם בחוט השערה (אות לטובה) ואז יוסיפו אומץ באמונתם ועבודתם גם יחד.

אך שתים הנה חטאותיו של אחינו המעריך היקר. הערתו הנ“ל ובקורתו את מעשי־החברה בבקורת הספר „עיר דוד“ אשר היתה למכוה להראשונה. והנה ברבר הערתו מלתי אמורה. ובנוגע לבקורתו את מעשי החברה אכנה פה בקצרה את אשר כתכתי באחרונה בכתב פרט:

לדעתי לא לו המשפט לבקר את מעשי החברה ופעולות שליחיה משני הטעמים האלה. —

ראשית, בנוהג שבעולם כל מב“ע בראשיתו יתאמץ להראות ולהיביה לקוראיו כי יכלא באמת את תעודתו, ישמור את הפקידו ולא יפרוץ גבול מטרתו אשר הציג לו לחוק: למצער, עד כי יעשה לו שם יקנה לו אוהבים נאמנים ויוכיח כי מלא ימלא את מטרתו בראשונה, בהשכל בהריצות ובמחינה. או אן כאשר יעלה בירו להרבות לא רק מספר־חותמיו כי אם גם — קוראיו אשר יאמינו בו ובעבודתו וכאשר יראה כי מצב טכתב עתו איתן—או—רק או ולא קודם יוכל ליקח לו הרשיום, — ולא קרנים, — לבקר, — לא בבקורת ועומה, לא

בסופה ולא ברעש כי אם בקול דממה דקה, — קוליה, — בכח האמת, בדברי חכמים הנשמעים בנחת, להלל את הטוב ולהעיר על הרע: לתקן ולא להרוס עד היסוד ועד בכלל (כאשר עשה המו"ל בבקורתו הועומה) ואם המו"ל לא ישקוד על התנאי הזה, כי אז מכהב עהו יזיק יותר מאשר ייטיב, דבריו, אם גם בהשכל ודעת יהיו, לא ישאו כל פרי. הכו"ע יפיל באין הומך ואתו גם המו"ל ולא יוסיפו קום. —

ההנאי הב' הוא: כי צעירי החברה בבירי ימים וקנים באמונה, בחכמה ובמסות החיים גם מאבי־הערות. ועתה היכיל יוכל המו"ל את הערות, כשים ידו על לבו, לאמר: מלאתי את שני ההנאים האלה? לא ולא! — מטרתו דגלו אשר שם על מצח הערות היא אך: להעיר על התורה ועל התעודה ועל כל סגולות האומה." ולא לבקר את החברה ומפעלותיה! — ובניגע להתנאי הב' אשר על כל בן דעה להודות כי על ארני האמת והנסיון הטבע, — עליהו ועל המו"ל הנכבד בעצמו להודות כי לא מלא אחריו. מי הוא אשר יעיז לאמר: החברה לא עשתה ולא כלום? —— מי לא יודע כי החברה הזאת היתה כמעט הראשונה בין כנסת המשיח, אשר העירה ועוררה את רעיון "הפצת הבשורה בין היהודים" בין עם ענגלאנד וממנה ראו וכן עשו חברות אחרות בין עמים שונים וארצות שונות? —— ואם כי רחוק הנני מההליט כי כל ישראל, הנטבל (מטרת החברה היא הפצת הבשורה ולא הטבילה כידוע) וא תלמידו של מוש עהו באמת ובתמים, כאשר גם כל עולם המשיחיים אינם בין באמת וכאשר יאמר האדון בעצמו: "לא כל האומר אלי אדון, אדון! יבוא אל מלכות השמים." וכו', בכל זאת יודע הנני לבבון כי רבים המה מאוד בין הראשונים ובין האחרונים, המאמינים במושיעהו המבורך בכל לבבם ובכל נפשם. — ועתה אשאלה נא מאת המו"ל: מי נתן למו את נפשות המאמינים האלה? —— הלא החברה! למצער, היתה היא ושליחיה האמצעי בידי ד' להשיב לב בני"י המאמינים אל ד' אלהים ואל ישוע בן דוד מלכם ומשיחם! ובית המקלט! — נניח כי לא רבים יחכמו בהיותם שמה לבוא אל המנוחה ואל הנחלה עם משיחנו — האם אשמת הבית או אשמת מנהלו היא? — הלא על המו"ל הנכבד כמשיחיי נאמן, להבין ולהורות "כי רק אחד מעיר ושנים ממשפחה" או "השרידים היחידים אשר ד' קורא" ולא כל ישראל — "ואמינו ויפלמוני!" וכי תשובת אמונתנו כולה לא בידי אנוש הניח כי אם ביד ד', והוא גלה למו בדברו הקדוש כי "ביום ההוא" גם אם ירהק חוק חכה לו כי בוא יבוא "היום ההוא" אשר יעד ד' על פי נביאיו הקדושים הושע ג' וכריה ח'—ט' ובאלה.

ה ברה בכלל וכל הלמידי ישוע אדונינו בפרט אשר יתמיך בימינה, יודעים היטב כי לא כל המתימרים למאמינים, מאמינים המה באמת, וכאלה בלי שפק ימצאי גם בן המבשרים אם מעט ואם הרבה. — ומאשר אך כראות בן תמותה לעינים ולא ללב תראה גם החברה, לכן מן הנמנע הוא לה לבחור ולמצוא רק

את הראוי וההגון. ובכל זאת לא יחשכו מנפשם כל עמל וכל יגיעה, למען מצוא רק טובים ותמימים; וזה היא ג"כ אחד מהשעמים על חסרון ידיעת שפת עבר בין המבשרים. כי היודעים עברית כרובם לא יבינו אנגלית, ולכן יכבד על החברה להבירם אם ראויים המה למלאכת שמים כמלאכת מבשר. (ובין כה וכה נקל להחונף אשר שפתו אתו לאהדו את עיניהם בדברי חלקות....) ואשר רכש לו את ידיעת שפת ארצנו, או כי שבח את העבריה באשר לא שמש בה זה כביר, או מאשר לא ידעה גם מקודם; או אולי גם מאהבתו לשונית זרות הנוהגות שכר רב לבעליהן, יחבק חיק שפות נכריות וישגה באהבתן וישפתנו העלובה תשכח כמח מלבו! מכאלה רבים הם המבקרים אשר ראיתי, ואראה מרי יום ביומו — ולבי עלי רוי! ועור ואת לדעת כי מקומות רבים ישנם אשר שפת עברית זרה לבני עמנו, ועל המבשרים לדבר אתם ולבשר להם את הבשורה הטובה רק בלשון הארץ. — ועתה אחרי כל הדברים והאמת האלה אשאלה נא את כל הקוראים הישרים בלבותם: "היה להמעריך כל צדקה לבקר את מעשי החברה, ולהשליך שיקוצים על כל צידי הבשורה? הן הוא טוען ואומר בהערות (בעצמו וע"י שתיקתו על מכתב יו"ס אשר בהודעה נדמחה) מדוע לא יעוררו על ידו המבשרים? מדוע יעמדו מנגד ולא יתמכו בימינו? מדוע?" אש זלה גם אנכי, הבאמת נשכחה שפת עבר מהמבשרים? או האם לא ידעו עברית גם מקודם? או אולי לא ידעו את חין ערך מכתב עתי עברי ותועלתו במחנה ישראל המשיחיים? חלילה! — "ומדוע? ישאלני המבקר. התשובה כבר נתתי בתנאי הראשון ולמען אשר ידעו ויבינו כל הקוראים כולם, אברר עוד. ואומר: "באשר טרם נוכחו המבשרים לרעת מה טבעה של "הערות?" —— ולוא, למצער, המתין המו"ל בבקורתו, כי או, יד על יד נתרבי הותמיו בראותם כי הערות שומרת תפקידה: "להעיר לישראל" וכו'. ומאשר כי המו"ל שבח את הכלל הגדול: "המאמין לא יחיש" בחשבו כי על המבשרים היה תוכ"י בצאת החוברת הראשונה, לשלוח לו ככסף (ברמותו בלי שפק כי בעלי רוה"ק המה) ואך המה באחר הארם קצר היריעה לא יכלו לדעת ואת טרם ראותם את מפעלו, ולכן לא מלאו מאוויי המו"ל. ואשר ידעו וקראו אמרו: "נחכה נא ונראה מה יהיו חלומות הערות, אם השים צער כי אן נתמך בימינה בעצמנו וגם נודיע לכל אחינו הרחוקים" וכו'. אך גם המו"ל לא נביא הוא ולא ידע מבל זה; ובראותו כי המבשרים כמאמינים אמתים לא יחישו —— לרוחתו ולישועת הערות אשר טפח ורפה — ויאמר בלבו כי מרוע ומדוין לכב עשים המבשרים לעדותו בדבר הזה, ולבן מהר והחליט: כי לא ידעו עברית, כי אך איש לבצען מקצתו המה וכו'. — ומכתב יו"ס היה נהיה לאש קנאתו — קנאת־האמת המרומה, — כשען על האה הבוערת בלבבו —. ובין כה וכה והתבערה ללהב יצאה בהכות את החברה הרם ואת מפעלה לרסיסים בלי הבל ובלי חמלה וישבח "כי אין לשפוך את העכורים, טרם מצאנו מים טהורים" —— במצב

או גם בין היהודים (כאשר נסיתי אני ויצאתי בידי על ראשי כי כראשונים כאחרונים מאסו בה וביד האחרונים נהפכה לחרב פיפיות להרגו, באמרם: גם אחיכם איש שדוכם ירבר עליכם הועה וכו'. המכיבים שבאחינו אשר לא צפן לבם משכל בראותם את זאת ובהבינם את סיבת הבקורת, הקשה, דנו את המעריך לכף וכות לאמר: ,,הדחק מעביר את האדם על דעתו יעל רעת קונו.'' אחרים אמרו: ,,משגע איש ההוח'' המכב''ע עברי ומו''ל עברי הצא הורה?.. ובין כה וכה והערות קשתה בלרתה או עטרה טלרת את עליה. וגם עתה הרחוקים טרם ידעו מטנה, והיודעים מאוסה, יודעים אך את הרע ,,כי בוציאה דבה הניחה;'' וכן גם הקרובים ולכן גם ישועתה רהקה ממנה! — ולכן אם בטובת הערות וקיומה חפצה נפשך, וביחוד אם מטרתה הנעלה תמצא חן בעיניך כאשר מצאה בעיני כל הישרים בלבותם, כי אן אחי המעריך שמעני ותן־נא מקום למאמרי זה בהערות היקרה. אל תיסף ואל תגרע דבר מכל אשר אמרתי גם רעיון קל אל תיגע כי קדשתיהו להאמת ולתועלת אחינו (וילתי תקון שגיאה) כי לא דעתי הפוטית לברה כי אם הדיכל דעת אחינו השמעתיך היום. ואז יראו כל אחינו כי שבה העדות אל תעודתה; וכי אך האמת גר לרגלה ומשיחנו אור העולם —— גם אור לנתבתה. או אן תמצא לה גואלים כנפשה שבעה ולא תדע מחסור בקוראים וחותמים גם יחד, כי כל אחינו המבשרים איש איש ממקומו אל הערות יביאו בשלום, זה במאמרו וזה בצדורו — ונם אבי הערות ומעוריכה הראשון יראה ונהר ופניו לא עוד יחורו מכתכב פלסתר במכתב ישב סובה המביא דבת המבשרים רעה כי אם יראה ויודיע כי גם בעלי תורה גם בעלי חכמה ומדות טיבות יש בנו כאשר יאתה לתלמידי מושיעני המבורך. כבתוב וכל בניך למודי ד'. גבי''ה.

אלה השאלות העמוקות אשר חייב אדם לשאול את עצמו לפני בוחן לבבות

(נמשכות והולכות מצד 92 חוברת י')

ו) הלא לעולם הרעותי בזדון, או הייתי סבת הרעה לרעי, אם במחשבה אם בדבור ואם במעשה, או הלא עלה על לבי מחשבה רעה וחרון אף נקימה וגטירה ובעתו בקשתי להוציא מכח אל הפועל ביצר מחשבת לבי?

ז) הלא לעולם התאותי תאוה החטאה ויחם לבי בקרבי אחר החשק ותאוה חלולה וטמאה בעת אשר לא תוכל עין לראות עשתונות לבי זולתי אלהים?

ח) האנבי צדיק וישר בכל־עת בעסקי ועיניני בל עשות רמיה במשא ובמתן ובל עקוב איש גם ברבר קטן ובל נטות ימין ושמאל מדרך אמת ונאמן וישרין לב לבצע בצע?

ט) השמתי אל לבי לבל אוצי שם רע על כל איש? האתן מהסום לפי ואת־ לשוני נצרתי מרע ושפתי מדברי מרמה ותוך?

י) הלא נטה לבי לחמוד חמד? או הלא המדתי לע לם בשום דרך יהיה מהי שיהיה לרכוש יקנין איש אחר?

הוכחות ברורות

כי

המשיח בן דוד הוא גם כן בן אלהים:

ב

ובהתעורר עתה השוקת רוחם עד אחרית המדרגה לדעת זאת, הם בלב הפץ נתנו לו רשיון לבאר דבריו. לכן היא הוסיף לאמור: ,,נדמה כי היינו היום בזמן אשר היהודים שכנו לבטח על אדמת ארץ אחוזתם בעדם במסורת ברית אלהיהם, עת אשר היה להם לקנין כל יתרונות האומה ועבודת הדת, בעת אשר כל עמי התבל האחרים היו נבערים ועובדי אלילים בבלי היות להם ידיעת האל האחד והאמתי; ועור נדמה כי אני הייתי אחד מן הגוים הנבערים והאומללים האלה, וכי אחד מכם בחמלתו על מצבי האומלל והנבער מדעת, נסה להוכיח את דעתי להנזר מאחרי עבודת האלילים, ולחבק את ידיעת אלהי אמת; ונדמה עוד כי גליתי חפץ לבבי לשמוע לקול עצתכם, רק אם תוכלו להוכיח את דעתי כי עמכם האמת ואני בטעות מתהלך; וגם כי קבלתי ברצון את קריאתכם לעלות עמכם יחד ירושלימה להיות שם לטוכח באחר מן החגים הגדולים, כאשר כל הוכרים מבית ישראל נאספים אל עיר הקדש ההוא לעבוד את ד' בהיכל קדשו. במסע הזה עיני היו רואות איך היהודים ינהרו מכל עבר אל מרכז אחר, מגמת פניהם ציונה, כי היא מחון חפץ כולם, וההמון הולך ורב בפי ערך קרבתם לירושלים, ובאהרית כולם נקהלים במקום הקדוש ההוא. אולם בבואי שמה בהיותי משתוקק לראות איכה יעבדו היהודים אלהיהם, אשא עיני ואביט והנה עצם אחד גרול ומפואר אשר היהודים בהשקיפם עליו יפלו לארץ כמי הם משתחוים לפניו. ואני אשאל את מאהבי לאמור: ''מה אתם עושים פה?'' והוא יענה אותי, ,,פה בטקום הזה נקהלנו יחד לעבוד את האלהים בורא שמים וארץ.,, ואני לתומי אוסיף לשאול, ,,ואיה אפוא אלהיכם? האם הוא הדבר הנהדר והמפואר אשר אני רואה עומד לפני? ואשר אני מבחין כי כולם יכרעו ברך לפניו כמו אם ישתחוו אליו, האם זה הוא אלהיכם?'' אן אולי יצחק ידידי על חוסר ידיעתי ויאמר: ,,לא כן ידידי, לא זה הוא אלהינו.'' ואני בחפזי אולי אשיב לו, ,,אם כן הוא מרוע השתחוו לפניו ותתפללו אליו?'' והוא ישנה ויאמר: ,,אין אנחנו משתחוים אף לא מתפללים אליו.'' ,,אך אני רואה

כי אתם עושים זאת״ ? ויאמר עוד : ,,לא כן, אמנם אנחנו מתפללים ומתפללים נוכחו.״ ,,אך למה תעשו זאת, אם הוא אינו אלהים ?״ ,,העצם הזה אשר אנחנו רואים הוא מבנה.״ ,,האם אתם משתחוים אל מבנה ?״ לא כן, אין אנחנו מתפללים ומתחננים אל המבנה ; זה הוא היכל אלהים אל חי אשר הוא רצה לשבון בו, ואליו השוכן בתוך ההיכל הזה אנחנו מתפללים, וכורעים ומשתחוים לפניו.״ על זאת אני בהשתוממי אמרים קולי ואקרא, ,,אכן נמנע הוא ? מה זה אפוא תדבר ? היתכן כי האל אשר אתם מחליטים כי הוא בכל מקום בשמים ובארץ יוכל להעצר בתוך קירות הבנין הזה ? מה יהיה מכל העולם וממשלתו ?״ ואף כי רעי ישיב אומר כי האלהים יוכל להיות בכל מקום וגם לשכון בהיכל הזה בדרך פרט, בכל זאת אנכי אוכל לאלץ כי אין לאל ידי להבין זאת, וכי אם אלהים הוא נמצא בכל מקום בעת היותו בהיכל, מה אפוא הצורך לעויב את בתיכם ומעונותיכם לבוא הנה בדרך רחוקה ולהשתחוות לפניו ולא ביותר לעבוד את האלהים במקום מושבותיכם ? ואף כי רעי יאמר לי עוד כי באמת האלהים יצוריו יוכלו להשתחוות לו וגם הם משתחוים לו בכל מקום, אך הוא רצה לחלק לכל איש מבני ישראל את יתרון המעלה להראות לפניו בירושלים המקום הנבחר ממנו לשכון ולגלות כבודו בדרך פרט ; בכל זאת אני עוד יקשה לבי מהאמין בלקח הזה. והאמנם חסרון אמונתי לא יגע במאומה באמת הנכבדה ההיא עצמה, וגם לא בהוכחות דעתכם וביתרונכם הנזכר, בכל זאת הספקות עוד יתמידו בלבבי ; ובגלל שרפת היכל הקודש אחרי כן אולי אלעג אליכם בשאול אתכם, ,,מה תחשבו עתה כי נהיה לאלהי ישראל, אם היא היה בהיכל ההוא בעת אוכל באש ?״ הלא תאמרו כי אלהים הוא היה וכי שרפת ההיכל לא יכלה לנגוע בו. ואם אני אמרתי, אם באמת האלהים היה בבית הזה, הלא ידיו היו רב לו בבחו האלהי לכבות האש אשר בער נבוכדנאצר וככה היה מונע את חרבן מקדשו ? או בלי ספק תשיבו לי, אמנם היתה יכולת בידו לעשות זאת אם רצה, אך כי הוא הניח את המחתה הזאת לבוא בעבור עוניותיכם, ולמלאות את הדבר אשר העיד בכם, כי בעבור ישראל את תורתו, גם הבית אשר נקרא שמו עליו ישרף באש. ובתתכם לי את הביאור הזה בלי ספק תוכפו להגיד לי כי אתם מאמינים אשר אף כי ההיכל הזה נחרב בעבור עוניותיכם, בכל זאת עוד יבנה ויתכונן בכבוד והדר יותר מלפנים, ועוד יהיה למשכן אל חי. עתה אנשים מכובדים ! אמר השליח, הרשוני לצייר לפניכם את השווי ולהראות אתכם דמיון שני הענינים האלה. הנה אתם מאמינים כי האלהים ההווה בכל מקום יוכל לשים את ההיכל אשר בירושלים למענו; הוא לא נהיה להיכל וההיכל לא נהיה לאלהים. ההיכל נשאר מה שהיה לפנים, בנין מעשי ידי אדם, וגם האלהים נשאר בכלי חלוף ותמורה; אך הוא שם את ההיכל הזה למושבו הפרטי אשר בו תשתחוו לפניו בכלי הדל מהיות נוכח בכל מקום ומושל כל העולמות. והנה באופן דומה לזה גם אנחנו מאמינים כי זה האלהים אלהי ישראל אשר שרו בהיכל דומי חרבות הבית השני הצורי הצורי

ישראל רצה גם כן להגלות ולהראות ולעשות משכן לו בזמן סכנות הברית החדשה; רק תחת בחרו בהיכל למשכנו היא רצה להתגלות בבשר בגוף אדם, ושם את הטבע האנושי של המשיח (ר״ל גופו ונפשו ורוחו) למשכן לו. האלהים לא נהיה לאדם, וגם אדם לא נהיה לאלהים; תכונת האלהים לא תתחלפה לאנושות, וגם האנושות לא תתחלפה לאלהות; לא, הטבע האנושי של המשיח החמיד להיות מה שהיה מקודם כאשר גם האלהים נשאר מה שהיה בכלי שניי ותמורה; רק היא נהיה למשכן האלהי ומעון נבחר לו, וכו, בכלי חדול להיות נודד בכל מקום, היא רצה לשכון ולקבל עבודה ולמשול על כל העולמית. וכאשר בגלל עינות ישראל אלהים הניח את ההיכל להחרב ולהשרף באש, כן גם הניח בפי הגדתו הקדומה את היכל גויתו להשחת בגלל עון, ר״ל בגלל עינות כל בני האדם; וכאשר עם ישראל מאמינים כי ההיכל ההוא יבנה ויהיה עוד משכן אלהיהם, כן גם אלהי ישראל בפי דברי נביאותיו הקים את גויית המשיח מעם המתים ביום השלישי, ולא לבד שם אותה כבודה והדרה יותר מלפנים, ונתן לה חיי עולמים לבלי תראה שחת, כי אם גם רצה לעשותה עוד למשכנו לבלתי הפרד ממנה עוד לעולם.״

ויהי ככלות השליח לצייר את השווי והדמיון הזה בין המקדש והמשיח, ובתומו את הערותיו, היתה דומיה עד אשר אחד מן האנשים הנקהלים שמה הפסיק את הדומיה ויאמר : ,,מה מאוד בהשכל דבריו !״ אולם באשר השליח לא חפץ לאלץ את הענין עוד יותר עליהם, יצא מן הבית בלב שמח, יען דבריו עשו רושם טוב ויען יסודות הברית הישנה הש תמשו בהם להפיץ אור על יסודות ברית החדשה ולברם, ויען ירע בטח כי התגלות אלהים במקדשו בירושלים היא תבנית יקרה ונפלאה להתגלותו בבשר, וגם היא תעודה על אמתת הלקח כי ישוע הנצרי הוא בן אלהים.

ועתה נוסיף להוכיח כי הלקח הזה מאלהות המשיח, רצונו לאמור, כי ישוע הנוצרי הוא בן אלהים, אינו דבר בדוי מלב אדם או למור חדש המולך על ידי המשיחיים, כי אם הוא דבר אמת קדוש הנגלה בכתבי הקודש. לכן נציע בראשונה את המופתים והראיות מכתבי התנ״ך, ואחרי כן נוכיח כי לקח הברית החדשה בענין הזה מסכים בשלמות עם הברית הישנה.

מאי דכתיב יראת ד׳ תוסיף ימים ושנות רשעים תקצורנה : יראת ד׳ תוסיף ימים. זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנה ולא שמשי בכהונה גדולה אלא י״א כהנים גדולים. ושנות רשעים תקצורנה. זה מקדש שני שעמד ארבע מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים גדולים. צא מהם ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק ושמונים שנה של יוחנן כהן גדול. ועשרה שנים ששמש ישמעאל בן פאבי. מכאן ואלך צא והשוב כל אחד לא היציא שנתו וכל כך למה ? —— לפי שהיו לוקחין אותו בדמין. (מסכת

באור הקרבנות ודם הברית.

מאת

אליעזר באסין.

כי נפש הבשר בדם היא ואני נתתיו על המזבח לכפר על נפשותיכם כי הדם הוא בנפש יכפר.
(ויקרא י"ז: י"א.)

(המשך מחוברת ו'.)

ועל כן ישמול בהם, ובעבור זה נשתבח אברהם אבינו ע"ה. ונענשו משה וא הרן על אשר לא האמינו, ואמר הכתוב יען לא האמנתם להקדשני וכו', לבן לא תביאו וכו'. (במדבר ד': כ') האמינו בנביאיו וחצליחו שיורה כי האמונה היא סבת הצלחה והאושר האמתי כן היא סבת החיים הנצחיים כמאמר דבקוק וצדיק באמונתו יחיה. ולא ירצה בזה החיים הגופנים כי אין הצדיק חי בהם יותר מן הרשע אבל ירמוז בזה אל חיים הנצחיים וחם חיי הנפש שצדיקים חיים בהם. ולזה תמצא האותות והמופתים נעשו לבעלי אמונה ולא לבעלי הידיעה המחקרית להודות כי האמונה היא למעלה מן הידיעה המחקרית ומן הדברים המעמים ולזה יושגה על ידה הדבקות האמתי בחיים ואחרי המות:

הייצא לנו מכל אשר דברתי ער כה לאמור: כי רק על ידי דם ואמונה נכונה נמצא כופר פדיון נפש, ושעל ידי צום קול וממון לא נצדק לפני אלהים, ושאברהם הגיע לכל ההבטחות רק על ידי האמונה ואנשי השם אשר היו בשנות קדם השיגו כל המעלות והמדות הטובות להיותם לאנשי שם ומופת רק על ידי אמונה. אך עוד דבר אחד צריך להוסיף כי חתימת אמונתם היה על ידי דם. כמו שמצאנו באברהם אבינו מקדם והאמין בד' ויחשבה לו צדקה בעודו היה ערל ולא נמול בשר ערלתו. והמילה היתה חותם לאות ברית על הצטדקותו באלהים בהאמין בו. כי כן מצאנו בכל ברייתי התורה שנחתמו בדם: ותוכן הענין שבימים ההם בתרי עגל, הור או בני יונה והקימו אלה הבתרים ועברו בין הגזרים לאמור: ככה יומת ויגור ויעשה לאיש אשר יעבור את דברי ברית הזאת כאשר כורתה הבהמה או העוף:

ובכה היתה הברית בין הבתרים אשר כרת ד' את אברהם (בראשית ט"ו:

ובברית הזאת הקימו בימי ירמיה הענתותי לשלה איש את עבדו ואת שפחתו חפשים. וכאשר נאמר שם (ירמיה ל"ד: ט"ז) ,,ותשבו אתם האנשים העברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הברית אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו: שרי יהודה ושרי ירושלים הסריסים והכהנים וכל עם הארץ העוברים בין בתרי העגל. ונתתי אותם ביד אויביהם וביד מבקשי נפשם והיתה נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ". וכן מצאנו (שמות כ"ד: ג' ח') כאשר הגיד משה את כל דברי ד' ואת כל המשפטים לעם ישראל וכל העם ענו קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ד' נעשה ונשמע. ובנה מזבח ושלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לד' פרים. ומשה לקח מן הדם אחר קרא את ספר הברית ויזרק על המזבח ועל העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ד' עמכם על כל הדברים האלה:

והרב רבינו בחיי בשם רבי חננאל אמר: ,,למה כרת הקדוש ברוך הוא עמהם ברית בדם רמז להם אם אתם מקיימים את התורה טוטב ואם לאו הרני מתיר דמכם לכרת ולמיתה". וכענין אחר פירש הוא ואמר כי הזה הדם עליהם בדי שיכנסו בברית עם הקדוש ברוך הוא ואותו כתם הדם אשר על בגדיהם קרא הכתוב ערי לפי שהיה עדי להם ובבוד גדול והיתה להם לערות ואות שנכנסו בבריתו של הקדוש ברוך הוא. ועל כן בשחפאו ישראל בעגל ועברו על הברית אמר להם: הורד עדיך מעליך" (שמות ל"ג: ה')כלומר שיסיר מעליהם אותם הבגדים שהיו ערי להם והוא שאמר: ,,ויתנצלו עדים" אותם הבגדים שנזרק עליהם דם הברית שהיתה ערות ואות בין הקדוש ברוך הוא ובינם. ובגמרא (מסכת כרותית דף מ': ע"א) נאמר ,,אביתינו לא נכנסו לברית אלא במילה בטבילה והואת דם". וכן היתה הזאת הדם גם כן בחנוכת הבית ובימי המלואים כמו שכתוב (ויקרא ה': ל') "ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן ועל בניו ועל בגדי בניו". והואת הדם לא היתה רק לפי שעה כי אם בכל שנה ושנה ביום הכפורים לכפרת כלל ישראל כי אין כפרה בלא דם והדם הוא רק בנפש יכפר באשר בארנו למעלה:

קול קורא פנו אלי והושעו,
אם היום בקולי תשמעו.
הקרבנות חלפו ועברו,
ודם הבריה והכהן סרו.
ביום עברה לא יועיל צום קול והון,
רק צדקת האמונה תטהר מעון.

במאמר השני נבאר בעזרת האל המושיע מפני מה נחרב בית המקדש ובטל התמיד וכל הקרבנות ובמה נמצא עתה כופר פדיון נפש?

ואתה ד' אלהים שלח אורך ואמתך, למען נאשר בדרך אמת החיים והשלום. ונשמר את האמונה באחדות הרוח ובלב אחד לאהבה וליראה את שמך. פדה את נפשותינו ממוקשי מות וסמכנו כרוב חסדיך ורחמיך להשגת ישועת עולמים

למען אשר בכל חליפות וקידות חיי המות האלה נהיה תמיד מצלים בעורת חסדך הקרובה לכל אשר יקראוך באמת. הכין וקרש ונהג את לבבינו ברברי תורתך ובפעלי מציתך למען נהיה צנועים ענוים ונאמנים בעבודתנו לקדש את שמך ברבים ובעורתך התמידית נחל ונגמור את כל מעשינו עד כי נבוא כלנו לספר תהלת שמך הקדוש ובאחרי נשיג את חיי עולמים על ידי רחמך והסדך הרבים. השקיפה נא משמים על עמך הממשך וממרס הקם לעמך אשר בחרת, להיות לעם סגילה רועים נאמנים. חמול על בני ישראל ומחה מסרך פשעיהם וחטאתם. גדלם ינשאם כימי קדם להיותם ממלכת כהנים וגוי קדוש ימלכם משיה הצדק בראשם. רחם על פישעי בית ישראל ותן בלבם פחד הדר גאוך והבנע לבבם האבן וישובו לפניך בלב שלום. אלהי עליונים יחתונים רחמך יקדמני טרם ישטפונו המים הזדונים. וכוף את ערפנו הקשה להשתעבד לך למען נמצא פרות ורוחה. יה סלח לנו מחל לנו כפר לנו, כי לך לבד עינינו תלויות שתחפוץ קללתנו לברכה וכאשר היינו קללה בגוים כן תושיענו למען נהיה ברכה בקרב הארץ, שמע תפלתנו ד' אלהינו לא למעינו כי אם למען שמך הגדול ורחמך הרבים אמן:

א שרי שרגלי נטעים,
ל לבת בעצת ושעים.
י שמר גם עמוד עמור ברדך חטאים,
ע ם לצים לא יושב, כי הם פתאים.
ז ברו בתורת ד' שם האיש,
ר וב חפצו והגיונו בה לא ימוש.
ב כל אשר יפנה יצליח,
א ד הרשע בכל יצריח.
ס וף רשעים בשפט לא יקומו,
י שרים מחטאים יהומו.
נ ודע מר' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבר.
ועתה ברכתי העלה לראש משביר:

אני מפקיד אתכם ברחמי אלהים ובחסדו הטוב כי רק הוא מגדל עז לכל אשר ישימו מבטחם בו:

יברכך ד' וישמרך. יאר ד' פניו אליך ויחנך. ישא ד' פניו אליך וישם לך שלום. עתה ולעולמי עולמים אמן:

אמר רב הנינא שלח ליה רב חנן בר תחליפא לרבי יוסי מצאתי אדם אחד ובירו מגלה אחת, כתובה אשורית ולשון הקודש. אמרתי לו מאין לך? אמר לי, לחילות של פרס נשכרתי ובין גגוי פרס מצאתיה וכתוב בה, לאחר ד' אלפים ומאתים ותשעים ואחר שנה לבריאת העולם, העולם יתום. מהן מלחמות תנינים. מהן מלחמות גוג ומגוג, יהשאר ימות המשיח. (סנהדרין דף ל"ז.)

רוח אלהים הוא פרצוף בעל שכל.

א

מלות רוח אלהים, רוח ד', רוח הקדש או רוחי (כהצתרפות לאלהים), נמצאות בהרבה מקומות בתורה ובנביאים, והן נמצאות בפרט במאמרים ההם מכתבי הקודש המבלבלים ערבון על התלאית הקות ישראל. למשל, כאשר ישעיה מבטיח כי יבוא לציון גיאל, הוא מוסיף לאמר: ואני זאת בריתי אותם אמר ד' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך וגו'. (ישעיה נ"ט: כ"א.) וכמו כן בבשר יחזקאל השבת שבות ישראל, באמרו: ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם, הוא מוסיף, ואת רוחי אתן בקרבכם. (יחזקאל ל"ו: כ"ד כ"ז) וכן באיפן דומה הנביא יואל אחרי השמיעו אותנו סדרי האלהים העתידים לישראל, הוא אומר: והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר. (יואל ג': א') ועל כן כל איש ישראלי המשתוקק להבין את התורה ההיא אשר היא ,,מורשה קהלה יעקב'' או המצפה בענות רוח ובאמונת לב הנכסף ומיהל להתמלאות הבטחת אלהים חיבה עליו לה תבונן ולהגות על לקח משה והנביאים אשר ילמדו אותנו בבחינת מבע רוח הקודש ומעשהו ופעולותיו. הן נדע כי כבד מאוד לבשר ודם להשיג ציורים נכונים אף אודות ,,רוח האדם'' ולהבין את טבעו, ויש לנו לגזור בצדק כי הרבה יותר כבד מזה הוא לדעת מאומה אודות רוח אלהים. אך למען הגיע לאיזה ידיעה בענין זה, מחויבים אנחנו להזיר ממנו כל רמיונינו והשגותינו וצירי שכלנו, ולהשתמש בתבונתנו לא כי תנהל אותנו בדרך להבקיע את הענגים המחתלים והסובבים את כבוד האלהות, כי אם אשר תלך לאור אמת אלהים. בבחינת טבע האלהים אין לנו לצפות כי נגיע לאיזה ידיעה רק על פי הדברים אשר היה רצונו לגלות לנו, ולכן מחויבים אנחנו להיות מנוהלים רק בדברי משה והנביאים לברם.

א) השאלה הראשונה אשר תתיצב לפנינו בבחינת מלות ,,רוח אלהים'' היא, מה המכון בה? אם הכונה במאמר זה היא אחת מפעולות האלהים? אם רוח אלהים הוא רק שפע רצון אלהי, הפעלה המובאה והנולדה על ידי התרגשות כח אלהי? או אם יש לו מציאות קימה ועצמית? למשל, כאשר אמר אלהים למשה, ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, (במדבר י"א: י"ז) האם היה על משה רוח מבט אשר האלהים אצל ממנו ושם על

שבעים הזקנים, או מלות אלה מורים כי לא היה על משה מאומה, זולתי כי האלהים רק החכים אותו, וכי בהתרגשות כח אלהי בערך מתאים לזה, יביא פעולה דומה על שבעים הזקנים. והנה הרמב"ם (במורה נבוכים חלק א' פרק מ') נראה כי יהשוב אשר מלות רוח אלהים אינם מורים רק השפעה או רצון אלהי לבד, באמרו על הרוח ,,והנה גם כן הש-ע האלהי אשר ישפיע על הנביאים ויתנבאו בו." והוא מחזק הדעת הואת בבארו את מדרגת הנביאה המתחלפות, באמרו (חלק ב' פרק מ"ה כי רוח אלהים והדומה למאמרים האלה מורים הבח הנשגב למעלה מן הטבע אשר יגיע לארם ,,ויזהו למעשה טוב גדול כהצלת קהל חשוב מקהל רעים או הציל השוב גדול או השפיע טוב על אנשים רבים, והאיש אשר ילוה אליו זה הענין יאמר שיעלה עליו רוח ד' או לבשה אותו רוח ד' וכיוצא באלו השמות. זואת היא מדרגת שופטי ישראל בילם והתבאר זה בפרט בקצת השופטים והמלכים והחי על יפתח רוח ד', ונאמר בשמשון ותצלח עליו רוח ד', ונאמר ותצלח רוח אלהים על שאול." עיי שם. כונתו כי רוח אלהים הוא רק הכח הנשגב אשר בו נעשה גדולת וגבורות כאשר חולק ליפתח ולשמשון, או השפע אשר בח על הנביאים כדניאל ואיוב, אשר בו כתבו ספריהם. באמרו, (שם) ,,המדרגה הב' מן הנבואה הוא שימצא הארם כאלו ענין אחר חל עליו וכח אחר התחדש וישימהו לדבר וידבר בחכמות או בהשבחות או ברברי הזהרה מועילים או בענינים הנהגיים או אלהיים .... וזה אשר יאמר עליו שהוא מדבר ברוח הקודש, ובזה המין מרוח הקודש חבר דוד תהלים וחבר שלמה משלי וקהלת ושיר השירים וכן דניאל ואיוב ודברי הימים ושאר הכתובים בזה המין מרוח הקודש .... ועל כיוצא ברוח הקודש הזה אמר דוד, רוח ד' דבר בי וכו'." לפי החזיון הזה, רוח הקודש איננו דבר עצמי ומציאות קימת, כ"א הוא רק בנוי לאיזי פעולות חולפות לבד הנפעלות ונולרות ברוח או בנפש משה ושאר הנביאים, והתמיד רק באורך העת אשר הפעולה ההיא נשארה בהם, ובאשר שבחה גם הוא הדל והיה לאפס, דומה ממש לקול אשר התנועעת האויר, ובחדול התנועעת תחדל מציאת הקול. אולם לא זה הוא החזיון הנתן לנו ביר משה והנביאים. ברברם אודות רוח הקודש, מעולם לא השתמשו במאמרים אשר יכלו להוביל לנו מושג הפעלה, מעלל או השפעה לבד, כ"א בכל מקום משתמשים במלים המכלכלים בהברה היה קימת ועצמי, בנראה במשל אשר לפנינו, ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם. פה בכתוב זה, הלשון מכלכל בביור המושג, לא כי איזה פעילה נולרה ברוח משה, כ"א איזה דבר התמיד לנוח על משה אשר ממנו אצל אצל אלהים ושם על האחרים. וכן באופן דומה בפסוק כ"ה נאמר, ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו. מלת נוח הנבהרה להשתמש פה היתה בלי ספק בחירה רעה מאור אם היא רק לציור פעולת כח אלהי הפועלת על רוחם. היא תסבב אותנו בדרך טבעי לחשוב על איזה דבר חצוני לרוחותם הבא והנח עליהם, והמ שג הזה יתנבר בכל שאר המאמרים המשתמשים לדבר בה על

הענין הזה. ד' דבר כי ימלא אנשים ברוחו, ואתה תרבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה, (שמות כ"ח : ג') וכי ישפוך את רוחו, ככתוב והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר. (יואל ג : א') ובמקום אחר כתבי הקודש מרברים אודות בוא הרוח על אדם, וצלחה עליך רוח ד' והתנבית עמהם. (שמואל א י : ו') וכן אודות סרו, ורוח ד' סרה מעם שאול, (שמואל א ט"ז : י"ד) ואודות לבשו את אלה אשר בא עליהם. ורוח ד' לבשה את גרעון. (שופטים ו' : ל"ד) אין אחר מן המאמרים האלה יוכל להיות בשום פנים כי רק איזה פעולה לבד הובאה אל הפועל, כ"א כי יש איזה דבר אשר האלהים שופך אותו, אשר בו יכול למלא את הנפש או להלביש את האדם : איזה דבר אשר יכול לבוא ולסור, וע"כ בהכרח יש מציאות ממש. והקש הזה יתחזק לנו הרבה בהתבונן כי כתבי הקודש אינם מרברים באיזה מקום על רוח הקודש כרבר אחר בעצמו עם הכח להתנבא, כ"א מצויר כסבה אשר הכח להתנבא הוא הפעולה המסובבת, כנראה ברבר שאול, וצלחה עליך רוח ד' והתנבית עמהם. לפי זה, אם רוח הקודש הוא הסבה, והכח להתנבא הוא המסיבב, אזי רוח הקודש והכח להתנבא לא יוכלו להיות דבר אחד בעצמו, רק המה בהכרח שני ענינים נברלים כעלה ועלול. ולכן רוח הקודש לא יוכל להיות איזה פעלה הנפעלה על נפש האדם או הבנותיה, כ"א מחויב להיות איזה דבר חצוני והמחולק לבני אדם. ועתה עוד נשאר לנו לחקור ולהתבונן אם רוח הקודש נאמר בתנ"ך בדרך המונה וציור לפועל הרצון בשכל האלהים, אשר על ירו הפעולה מובאה אל הפועל. אך הדעת הואת האחרונה גם היא נמנע לה להיות, בגלל המאמרים אשר התבוננו עליהם, ינן, לאמור : ,,ואצלתי מרצון אלהים אשר עליך ושמתי עליהם," או ,,אשפוך את רצוני האלהי על כל בשר," או ,,וצלחה עליך רצון ד'," או ,,רצון ד' סר מעם שאול" הוא זר ותפל. ע"כ כמלות רוח הקודש, נמנע להיות מבוון בהם רצון אלהים גם לא הפעולה המסובבה, כ"א איזה היזה קים ועצמי היכול ללכת ולבוא, ולהיות נשפך, היכול להנת וולהיות מחולק לאחרים.

ב) השאלה השנית היא, אם הנמצא הקים והעצמי הזה המבונה רוח הקודש וכו', הוא נערר החיים ולואת הוא פועל בלי תבונה, דומה אל התבונה הנקראה עלעקטריציטעט, או היא פועל פרצופי חי ומשכיל כארם או מלאך? ובהתאמצנו להשיב מענה לשאלה הזאת, יש לנו להתבונן בראשונה איך מלת רוח אשר בה הנמצא האלהי הזה מבונה, מופיע אור על הענין הזה. הן נמצא כי השתמש בה בתנ"ך לנשבת האויר, ויולך ד' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, (שמות י"ר כ"א) ובמקומות אחרים רבים, הרוח הזה הוא נערר החיים ובלתי בעל שכל. אך נמצא גם כן משתמש בו לסמן את החלק המשכיל והחי בלי תמותה באדם, כמו למשל, ותפעם רוחו, (בראשית מ"א : ח') ועוד, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, (קהלת י"ב : ו') וכן בכתובים רבים מאור. מעזה בהצאנו כי כאשר רוח מיוחסת אל אדם היא טוהה איזה דבר בעל שכל

יבלי המותה, ואת תוליך אותנו בדרך טבעי לחשוב כי כאשר היא מיחסת לאלהים, ד״ל בקראנו הטלות רוח אלהים, רוח ד׳, והדומה, מחייב להיות להם הוראה שוה, ולשפוט בצדק כי אם רצה האלהים אשר נכין המלה ההיא בהוראה שונה, היא היה משתמש במלה אחרת; הוא ידע כי המלה ההיא יש לה שתי הוראות, הוא ידע גם כן כי היא מיוחסת אל אדם, ולכן הוא ידע כי אפשר לבני אדם להבין אותה בהוראת טעות; אך בכל זאת היה רצונו להשתמש במלה הזאת. ויען בבלי כל ספק הוא הפץ להוליך אותנו בדרך האמת ולא בדרך טעות, ע״כ יש לנו לגזור כי ראוי לנו להבין אותה בהוראתה הטבעיר. והנה ההוראה הטבעית היא, כי רוח אלהים הוא עומד בהצטרפות אל הנמצא האלהי, דומה אל ההצטרפות אשר רוח האדם הוא אל האדם, וזר מזוד ומתנגד לטבע יהיה אם נדמה כי רוח האדם הוא חי ומשכיל וכי רוח אלהים להפך הוא נעדר החיים ובלי תבונה. וההקש הזה עוד יתחזק הרבה מאוד בהתבונן ——

אגרטל האגרות.

ה׳ נ׳ ר׳ בסאק. נודע לנו חין ערכו מאז, ועתה הננו נותנים לו תודה רבה בער מכתבו היקר ערך, אף כי דבריו חוצבים להבות אש ושופך חמתו בבוז וקללן על כל היהודים המשיחיים, באמרו: ,,כל יהודי־משיחיי נוכל ורמאי הנהי״ וכו׳. בכל זאת הננו מכבדים אותו מאוד, כי רוב דבריו ערוכים בהשכל ודעת וחפץ הוא להתיבה בשערי העדות, והננו לתת מקום למכתבו הגדול בחוברות הבאות, אף כי לא מן המאמינים במשיח ישוע הוא. —

ה,,עדות״ תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה. ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מבהבים ומעות ישולחו לאלפרער־צענטרע.

Editor's address: Editor "Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,

die „Eduth" erscheint monatlich. Der Subscriptions preis ist

America ..... 35 cent

Ausland ..... 50 cent

Einzelnes Heft ..... 4 cent

Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

עדות לישראל

מב״ע עברי.

מעיר על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ואדברה בעדותיך נגד מלכים
ותורה שם בישראל. (תהלים עח: ה.) ולא אבוש. (שם, קיט: מו.)

Vol. II. No. 8. ALFRED CENTRE, N. Y. חשון, התר״נ.

שמועות טובות משמחי לב ונפש כל אוהב עמו, באו מאחינו בני ישראל, אשר בקיץ העבר עזבו את בתי־משכנותיהם, אשר היו נחלתם ונחלת אבותיהם זה מאות בשנים בארץ רוסיה הדרומית, ארץ מולדתם ומגוריהם, וירחקו נדוד הלוך ונסוע הנגבה, להרשוכלין הארגענטינית אשר בדרום אמיריקה הניה.

תוחלת אחב״י אולי רוסיה, למצא מניח לכף רגליהם בהרפובליק הארגנטינית לא נכזבה היא, כי הממשלה ההיא כבר שלחה ידה מעבר לים האטלאנטי לעזור להם בשלמה בסף מחיר מכתבי־מסע על האניה ,,ווענער״. וגם עתה לא מנעה מהטיב עמהם, אך תתמוך בידם בכל הדרוש לעבודתם, עבודת האדמה, וגם לחמם ינתן להם להחיות את נפשם, עד אשר העלה בידם להוציא להם מן הארץ, אשר מכרו להם לקנין ולאחוזת עולם, בעד כסף מצער, אשר עליהם לשלם בימים הבאים.

רבים מאחב״י יושבי ארץ רוסיה־הקטנה, בשמעם, אשר ממשלה הארגנטינית פתחה את שערי ארצה לפני נדחי ישראל, ינהרו אליה המונים המונים בתקותם, אשר גם הם ימצאו שם מנוחה ולא יהיו עוד נרדפים על צואר ע״י שונאיהם, אשר ירדפו אותם בשנים האחרונות באף וחמה שפוכה, בשנאה נמרצה, שנאת־הנם ויענו אותם בלי הפוגה.

אך הימצאו אחב״י בארץ אשר נפשם הערוג לה, מרגיע לנפשם העיפה מרוב ה׳לאית אשר עברו עליהם בארץ מולדתם ומגורתם עד עתה? היאירו יושבי ארגנטין את פניהם לעמנו לעולם? מי יודע? ד׳ יודע, אבל איננו הפץ להוריע לנו, כי חומאים הם עמנו .... — —

מכתבים מאנגליה

(תרכ"ח – תרכ"ז)

ב

ובניגע ליו"ס ולמכתבו אומר: בכלל יאשים את צירי הבשורה בשלשה דברים: הבל־הבצע, אי־ירֵיעה, וחנופה. ירשה נא לי הארון הזה לשאלתו: הזוא בעצמו נקי מכל אלה? מדוע כתב את מכתבו זה? —— יבוא נא אלי ואראתו, כי אך מאהבת הבצע כתב מה שכתב. אי־ירֵיעתו גם הוא יהבאר בהמשך תשובותינו, ובניגע לחנכה אשאלהו: מדוע לפני שנתים וחצי, כאשר הדש דרש מה' י' מ' ע' לקבלו אל בית מקלטו — מדוע הבטיח את האחרון, כי יאמין באמונה שלמה בישוע מנצרת, — אשר עתה שמו לו לרגא, — כי הוא המשיח האמתי וגואל ישראל וקדושו? האין די בזה לבר באמינתו או ביראמונתו עתה, אשר הראה במכתבו הנ"ל; לראות ולהוכח כי לקה בשלשתן, באהבת־הבצע, באי־ירֵיעה ובחנופה, אשר יאשים בהם את צירי הבשורה? העיני קוראי־העדות התמימים ינקר גם עתה אחרי אשר הראיתי אתם לדעת כי אך קנאתו אכלתו ואשר נקמתי הבוערת בלבבי על כל השליחים בכלל; על אשר־לא עזהזו להעשות גם הוא לציר הבשורה, ועל מנהל הבית־מקלט ה' י' מ' ע' בפרט; אשר בעיני שכלו הדר אל לבבו פנימה ויראיה כבראי־מיצק כי קרה היא בקרה הנורא ולא תדע מאהבת אבינו שבשמים, — ולכן סגר לפניו את בית מקלטו. ועתה בראותו כי נוחלה אבדה הקוותו, אמר לכבות את אש נקמתו העצורה בלבבי כדמי האנשים האלה, אשר שפך במכתבו. הכה יו"ס הרשיעני אם תוכל, דבר אתה למען תצדק! — אך חי האמת! מליך על שפתיך תמוהנה כי לפני אמרת כל אלה! —— ועוד רבים המה הנשׂ ם היודעים את כל זה ויעידו כך במיני היום ובצדק אוכל לקרוא עליך: „הנף הסר בראשונה הקורה מבין עיניך!" או במשל ה„למודי „קשוט עצמך" סלח נא לי יו"ס וסלחו נא לי גם אתם הקוראים האהובים על הקשות האלה אשר בלשה עמי. לא מדוע לב, לא מאיבה להיו"ס עשיתי ואת, אך דרך ארוני ומשיחי בחרתי למען גלות את פני הלוט הלוט על האמת ולהוכיח

לכולכם גם יחד פרי־הכפירה האכזריה מכפיר אריות ומהיתו טרף, כי בעוד אלה האחרונים אך למלא את נפשם, כי יעבי ישחרו לטרף —— הראשונה לא תיעף ולא תיגע מהשחית גם אז כאשר לא הדע מחסור וכפן מוך לה! — אך כ"ז לא יצדיק את השליחים אם באמת האשמות אשר שכל עליהם ימצאו בם, לכן הלאה אחז! יו"ס יחליט, כי „בבית־המקלט יש מקום לקינות ויללות" אך מדוע אחרי ידעו כל אלה בקש והתחנן להמנות בין חניכי הבית הזה? —— אתמהה! ואולם לוא היאיל יו"ס להוסיף איזה מלים, כי אז יצדק במשפטו והוא: כי הקינות והילולות ימצאו קן למו בלבות האומללים, אשר יסגר הבית לפניהם מבוא, גם בלבות החניכים אשר נשלחו או נגרשו מהבית הזה על בלי היותם ראויים להתקבל לקהלת המשיח הקדושה, כי למנהל הבית הזה קנה־מדה צדק מאת משיחנו נתנה 1) עין טוב לא ישא פרי רע. בפריו יכיר כל תלמיד ישו"ע את העלי וא"כ הקינות והילולות האלה יטפחו ליו"ס על פניו, כי כולם אומרים כבור לבית ד' זה למנהלו ה' י' מ' ע' ולכל העומדים על ידו שמה. בהראותם לכל כי לא „ללכוד תמימים מגמתם" „למען מלא את בט..." באשר יאשימם יו"ס כי אם באמת ובאמונה עושים המה במלאכת אדונינו, כי ישגיחו היטב אל תכונת החניכים וכאשר ימצאו האחד או השני כי לבבו לא שלמה את ד' ואת גיאלינו, גם אם יחנן קולו לא יאבו ולא ישמעו לו כי אם ינקו את הבית מהחלאה הואת ובצדק כי אך בעד התמימים מהיישרים בלבותם הוקם הבית ולא בעד החנוכים אשר בעד נזיר עדשים מוכנים המה למכור את ד' ואמונתם גם יחד, לוא אך חפצו שליחי הבשורה — ולא יחרוק רמיה צידו. אך הורות למושיענו המה השליחים יבקשו רק את הראוי ואת ההגון, רק את החפים יאספו ואת הזונין יזרו הלאה ובזה יראו לבל כי אך להציל לקוחים למות ע"י גואלינו המבורך כל ישעם וחפצם ולכן בעוברים נאמנים 2) יבואו על שכרם בבא ויחיו את נפשם ואת נפשות ב"ב בכבוד בזה, כאשר ציזה הארון. ואולי יתעקש היו"ס לאמר כי הקינות והילולות יוצאות גם מהחניכים המובים המושבים באמת והמאמינים במשיחם בכל לבבם ונפשם. ע"ז לא יצדק אענהו. כי אך את הבלתי מאמין יוליך שולל ולא את המאמינים האמתיים! נסה נא יו"ס ושאל את הישראלי האמיתי, אשר מצא את משיחו, שאלהו נא על נשותיו המלאים את חדרי לבבו ואז תשמע גם תדע כי דבר שאי אפשר הוא לאיש בזה לבבות ולקונן! הוא מצא את משיחו — ואתו גם את השלום אשר אין ביכולת העה"ז לתת או ליקח אותו. במצב בזה אך שמחה במעונו ושלוה במגורי בקרבו! אך יו"ס האומלל לא ידע מכל אלה לבבו בקרח הנורא את ד' לא ידע, תנחומי המשיח מעולם לא הרגיש, אישר האמונה המהורה והתמימה לא טעם מעולם! וכמוהו כבל המון הבלתי מאמינים בראותם איזה מאחינו המאמינים

1) מתי י"ב: ל"ג.
2) מתי י': י' י"א.

חיים חיי עוני ולחץ אחרי עזבם את בית־המקלט, ויבחרו לישא ולתת ולגם להתענות בעד אמונתם מהתענג בכל תענוגי החטא ושעשועי החיים אליהם תערוג נפש הבלתי מאמין — ולכן הוציאו משפט מעוקל כי אמללים המה, קטנים ומיללים וכרומה. כ״ז ראיתי בעיני ובחנתי מיום בואי לנרנה. ולא פעם ושתים שאלני הי״ס בעצמו לאמור: הבאמת מגושר אתה? ההרגיש בלבך איזה שמחה הניבעת מכוקר אמונתך? ובאמרי לו כי כן הוא — אמר כי הוא לא יבין את זאת וכו׳. והשתדל בכל כחו להראות אותי לדעה כי אומלל אנכי וגו׳ אגיע בעיני, וכ״ז תלה על השליחים. אך לשוא הכתה עמלו ודבריו דברי בלע שבו אליו ריקים.

מכל זה יראה הקורא האהיב וביחור המשיחיי מה נעמה האמונה—להמאמינים בה נוראה היא הבפידה להבופרים עליהו לעזר עליהם ולרחמם ולהשתדל בכל כחנו להצילם מפרסות האכזריה וממלתעותיה החדות אשר תגרם אותם לעצמיהם כמלאה את לבבם תוך ומרמה, קנאה חמה ונקם בעט יאבדם וכרקב יבלום גם בעוה״ז לקים מה שנאמר אין שלום אמר ד׳ לרשעים. וברבר ,,הפועלים״ ,,מכתב עתם״ ,,ונצחונם״ ההיו לחרב נוקמת חרה ומרקה בידי יי״ס ללחום את אחינו המעריך על שאלו ,,מה היא בשחונם ותקותם של הפועלים?״ — אומר: יי״ס הציג את ,,הפועלים״ ,,והמבשרים״ מערכה מול מערכה ואת מעשיהם זה לעימת זה ובדמיונו כי עז ועברתו כי קשתה, שאל את המעריך ,,הן לא האמנת בתקות הפועלים״ וכו׳. ,,השעלה ע״ד המוציאים ועת עיברים הרעישה את לבות אנשי העם ותקוה חזקה יש להשליך את עולם הקשה״ יבו׳. והלאה כהלום יין ירוע אף יצריח: ויד מי עשתה כל אלה?״ ,,הלא יד הפועלים!״ אך על המבשרים יחרוץ משפטו כי ,,עיברים המה רק את גופם לבד,, ודמעות אחיהם העשוקים לא יראו ולבם לא ישומו לאנקת בני עמם אשר ירבצו תחת עול הסבל וכו׳. (עיין במכתבו בהעדות) ועתה אהה יי״ס הבה ואשאלך גם אנכי. ,,בשחון הפועלים ונצחונם איה?״ שאני נא ידידי ואחר דברי תלעג אם תוכל. כמה בתי־מקלט להפועלים? הראני נא בסיבך את האנשים, או את האיש אשר מצא מרגוע בבית מקלטם אך שעה קלה? הן זה רבות בשנים מאז נתעוררה שאלת הפועלים — ההוטב גורלם? לא! ולא! ולוא היטב, כי אז לא הרעישו שמים וארץ כאשר המה עושים גם היום! —— ואולם פקה נא עיניך הטהורות והביטה אל בתי־המקלם לזקנים ולילדים עזובים, על בתי המחסה לכל נגוע מוכה ומענה; הכם נא אל בתי החולים הרבים הבנויים לתלפיות, אשר אלפי־אלפים נפש אדם יחליצו בם את עצמותיהם וישיגו רפואת העלה לכל חלייהם השונים. — מי המה מיסדיהם ותומכיהם? הפועלים החפשיים? לא! שאל אביך ויגדך, וקניך ויאמרו לך, כי אך בעלי האמונה, המשיחיים, אך המה יקחו חלקם בבתי החסר האלה איש איש בערכו. אך מה לי ולהכלל, נשימה אל הפרט, אשר עליו יצא יי״ס לעורר־פנינו. ,,המבשרים״ ו,,בית ה מ ק ל ט״.

טרם כל אשאלך אתה היהודי התמים (כי הלא יושב סוכה הנך) מדוע לא יסרו אהב״י בית מקלט בער אחיהם היריקים כאשר עשו המבשרים? מדוע לא ישימו לבם לאחיהם האומללים הנופלים בושת המכשרים וישליכו אחרי גיום את היהדות, את עמם ואת אלהיהם? עליהם היה לעשות את כל אשר בכחם למען הצל את האורים האלה מאש האברון. הלא כל ישראל ערבים זה בזה! מדוע לא ישתדלו להשיב לב בנים סוררים מהיהדות אל אבותיהם בהכיח להם כי אך היהדות ל ב ד ה היא אמונת האמת וכרומה, כאשר יעשו המבשרים המשיחיים? מדוע לא ישתדלו לטעת נטעי נעמנים (הלא המה עקרי היהדות ואמונתם הצרופה על תלמי לבב אלה אשר יפרו חוק ויחללו כל קודש מהסרון ידיעתם לבד? כאשר יעשו המשיחיים. הלא לא אלמן ישראל מגדולי תורה והכמה גם בעירנו ההומיה — הלא? ואולי ישיבו כי אלה העזבים את היהדות לא יעשו זר מעשיהם כי אם בער בצע כסף ועל פת לחם יפשע גבר ולכן לריק יהיה עמל עמנו לעשות את כל אשר אמרתי. יוכל היות!? אך אשיבה ואשאלם האם כפו גם המו אילי־הכסף מעמנו? או האם חדלו בעלי צדקה וחסר הנדפים לעשות טוב מעמנו? וחברת כי״ח, חברת בני־ברית ועזר חברות כאלה — איהם? וביחור הבאו־אן היוש הנדיב הגדול אשר לצדקת פזונו בישראל ונדבת לבו המהור אין קץ. — מדוע לא ישתדלו טובי עמנו ובחיריהם להעיר את לבבי ליסר בתי צדקה וחסד אך למען אלה אשר מעיני והסרון עבורה יבגדו באמונתם? להציל כבוד ישראל המחולל, אשר זה כל מאווי ישעם של המשכילים החיים כיום בעמנו. כי על כל בן דעה להודות כל אלה אשר יפני ערף לעמם אך רק בער כסף נבזה ואשר אך דחקם העבירם על דעתם ודעת קונם יבחרו יותר בעזרת היהודים אחיהם אשר ו שהיהם באמונת בני עמם יותר מבעזרת הגוים המברחת אותם לביא במסורת בריתיאמונה חדשה אשר לא שערום אבותיהם. — אמונה הדורשת מאתם קרבנות החיים — והם: להקריב אהבת משפחה, אהבת בנים לאבותם, אהבת עמם, מדותיהם ודרכי חייהם, אשר בהם חונכו ואשר הטבע השרישה עמוק עמוק בלבותם. — אמונה, אשר השקמו לעג כמים מידי אחיהם ולפעמים לא רחוקות גם מהגוים אשר קרבתם המה מבקשים — אמונה אשר תקח מהיהודי כל שעשועי חיו, העליות השמימיה מקום המזרח בביהכ״נ, החגים והמועדים לשמחה כמו מאכלי החלב בחג הביכורים, הלביבות המצופחות בדבש בראש השנה, הכפורות בערב יום הכפורים עם המציה לאכול ביום ההוא. השקילה בתענית תשיעי ועשירי. — הלולב האתרוג והסוכה וכל חמורות החג ההוא. —— נרות החנוכה ביחר עם שחוק הקלפים ומעשה המרחשת. החמשה עשר עם החרובים ומצות ,,שהחיינו״ הפורים עם המגילה והכאת האגוי ביחר את לביבות ממולאות בכשר בעלות שלש קרנים. — חג־המצות וכל מחמדותיו, הסדר הנאה, ד׳ הכוסות וכרומה.

אל יהיו הדברים האלה קל בעיניכם הקוראים הנכבדים, כי אני הגבר עוראי הנני מתענה מהגרת חינוכי גם היום, בזברי את כל מחמדי מימי נעורי, ודעיתי היקרה

גם עתה שכח לא הוכל את שבתותיה ומועריה, הבשר והדגים וכל המטעמים השבתיות והמוערים. לא הרשה היא לי גם עתה בבואי מבית התפלה למצוא אותה בוכיה ודמעותיה על לחיה.... ,,מדוע תבכי יקירתי, הלא חג היום לנו?'' אשאליה — ,,חג?'' — תענה במנוד ראשה —הלזה חג יקרא?— הבו אזכור את חגינו ותשוש עלי נפשי! כי מבלעדי המטעמים והמערכים אשר הורגלתי להכין ואשר לא טעמתים מיום בואי הנה, מבלעדי אשר ביתינו ריק ושולחנינו עדום מכל זה, בוכרי את אבותינו, אחינו ואחיותינו וכל רעינו מוסבים על שולחנינו כבוא שבת או מועד. וגם אנחנו ובנינו שחרנים איש איש בביתו והעת קצרה לנו לבקר את כל אוהבינו ומרעינו — הה! מה נעמה היתה חברתם נדברנו התלנו ושחקנו — ועתה הה נפשינו יבשה בשולחנינו שולח רון; בערער בערבה, באין אוהב ורע, אין מנחם ואין מרחם, גלמודים אנחנו פה ואיך לא אבכה?'' — ,,אבל כל זה ידעת יקירתי מקדם'' ,,אמנם כן, באשר ד' ברחמיו רחם עלי ויתן בלבי את האמונה בגואלינו — ולכן השלכתי כל אלה אחרי גוי ולא אתנחם. אך בכל ואת רק אדם הנני ולא אוכל ההאפק מבכי בזכרי את חיי היהודים. הה! הכי לא יכולנו להאמין במשיחינו ולהיות בין עמנו לולא נרדפנו מהם על צואינו? — או מדוע ימאנו היהודים להאמין במשיחנו? האת מה גדלה או שמחתי לשבת בתיכם ולא בין עם אחר, אשר שפתו זרה לי וכל דרכי תיהם כרחוק מזרח ממערב — ממני ירחקו. האין ואת? —

כאלה וכאלה יהגה כל לב משיחיי מאחינו אם מעט ואם הרבה. גם עתה, מום הרגשתו א''ע לאכול את בשר החזיר, תועבה היא לי כמאז כן עתה — הן אלה קצות הקרבנות אשר על כל יהודי מתנצר להביא. כי להשוב ולתאר את כולם כאשר הם, תקצר הידיעה מהכיל ושפתי עמי הדלה ואולי גם עט סופר מהיר תלאנה. לדעתי כ''ן יכריח את כל אשר הנני ד' בלב רגש ובינה ישרה, כיהודי כמשיחיי, להודות אשר רק מאמונה ובאמונה ידבק היהודי במשיחנו ובתורתו, — כי אך האמונה לבדה תשים מתג ורסן על האדם להשותו אל אשר תחפוץ —

אך נשיבה לענינינו, אל בית־המקלט אותו ילחם הוי''ס ואל מנהלו המכשר הכבוד ר' מ' ע'.

מעשרה עד שנים עשר אנשים ימצאו מחיתם בבית הזה במשך שלשה חדשים בריוח ובכבוד. למאות ולאלפים יעלה ערך הנפשות האומללות, אשר מצאו מרגוע בבית הזה; בו כסו את מערומהם ומלאו את בטנם הריקה. למאות יעלה מספר האנשים אשר עניים באו אל הבית הזה, בממון ובדעת, את ד' לא ידעו וממשיחו לא שמעו. — ועתה שא נא עיניך וראה אחי יו''ס החלק היותר גדול מהם לא ידעו את העוני בשבט עברתו והלהיז מוך למו. מהם בנעניים נכבדי ארץ, מהם עושים במלאכה ובכל עבודה בשדה, מהם מורים, מהם מבשרים, מהם כהנים עובדי עבודת הקודש בבתי התפלה, מהם תלמידי חכמים והכמים מחוכמים בבתי־מדרש־החכמה לכל השופיהם. ועתה נא ע''ח להרחיני

אם חוכל? בעצמך תדע והכיר רבים כאלה. —— ועתה את מי הצדק אתך או את חמעריך השואל בענין: ,,מה הוא בטחון הפועלים?'' ואתה השבת שלא כהלכה כי ,,חקוה חזקה יש'' מעשי הפועלים אך עד התקוה יגיעו (ואולי תקות שוא?) ומעשי המבשרים הביאה פרי הנובה עושר, ואושר הנפש עם התקוה הבריכה והבטוחה, תקות חיי העולמים למאות מאחב''י. —— למי היתרון, להפועלים המרעישים שמים וארץ בפיהם — ויריחם לא תעשינה תושיה; — או להמבשרים בקול דממה דקה את מלכות השמים, כי הנה באה ודבריהם כרבר ד', יעשו את אשר יחפצו ויצליחו את כל האנשים אשר אליהם שולחו, בוה ובבא? שפטו נא הקוראים למי היתרון?

אך לך נא אתי הלאה אחי, עוב את טוכחך הנפלת ולכה אחרי אל אחד ערי ענגלאנד הקטנות אנהנך, אביאך אל בית־תפלת־המשיחיים הנאספים לתפלת שחרית־ רממת קודש שוררת מכל הבית הזה. ופתאום לפתע והנה כהן אורח יבוא אל הבית. ,,מי הוא זה?'' ישאל הד את אחד. — ,,שלוח החברה הלנדנית'' יענה השני. — העוגב השמיע את קולו, כהן המקום התפלל עם כל קהל הנאספים כדת היום והכהן האורח עלה הבמתה. עיני כל הקהל עליו יביטו, אליו יחבוננו, אזניהם יעשו כאפרכסת לבלי יפול מדבריו צרור ארצה. המשיח בלה אמרתו בכרכת כהנים. והנה כל העם מקצה, אנשים ונשים, נערים ונערות, כל אחד ואחד מאנאספים בשמחת לבב ובנפש חפצה יביא מסת־נדבת־ ידו כברכת ד' אלהיו עליו; וכל זה למה? להמשך את החברה לעזר לעניי בנ''י החפצים לדרוש את האמת בדבר ישוע הנוצרי אם הוא המשיח האמתי, או לא? הבסף הנאסף נתן ליד כהן הבית ההוא, והוא ישלחם ישר אל החברה לאנרנה ע''י הבי־דוהר. —

,,מה נעמו מלי המטיף הזה,'' יאמר האיש לאשתו — קולו מה ערב ומדברו מה נאוה!'' ,,אמנם כן יקירי'' תשיב היא אמריה, ,,אך הלא גם הוא מזרע היהודים הנהו — הלא? תוסיף לשאל את אשה. ,,כנים דבריך יקירתי'' וכלב ואת איך תמהר לשוני לדבר צחות בשפתינו! השמת לבך אל דבריו? השמעת את אשר אמר על היהודים, ואיך תאדם לפניו ויציגם לעיני־דמיונינו כמו חיים המה היום.'' ,,אמנם אישי היקר, היטב הישיב המטיף לדבר, אך דבריו פעלו פעולה עזה על לבבי בספרו את גורל עמו באדצות רודפיו. — הה לבי הומה להם העם האומלל! לא אשמתם היא כי ישקצו אמונתינו וגואלינו. אשמת אבותינו היא אשר רדפום באף ולא חמלום. השמעת את דרך חייהם אשר שם לפנינו? חיי משפחתם החמרי גם המוסרי, האת! הלא מובים הם גם מעמנו העומר על גפי מרומי ההשכלה. —— מי יתן והאמינו במושיענו, כי או באמת עם סגולה המה. עלינו לאהוב אותם לרחמם ולעזרם ולהתפלל בעד תשובתם.''

ככה נדברו איש לאשתו כל הנאספים בשובם מבית התפלה לבתיהם. התוצאות

[illegible]ו והשקט צמאונו ביום, וכבוא השמש והלילה תסגור את הדרך על ההוכל
[illegible]: יהיעף, תתן לו מקום ללין באהר החדרים. ההובל העיף והיגע ישכב ינוח
[illegible]יף כחו, ובבקר אחרי תתה לו פרשחרית, קנתה בעלת הביה איזה ממיני
[illegible]רתו ככל אשר ישית עליה והשלחהו בשלום. ובין כה וכה למדו גם הילדים
[illegible]נים לדעת את היהודי כי הוא אדם כמוהם ולא כאשר דמו כי הוא בעל קרנים
[illegible]ה משונה וכו'. גם האכר גם הפועל גם הסוחר ילמדו לאהוב את היהודי
[illegible]ומו ולתת לו חנינה כאשר יוכלו. ככוא שאלת הזרים, או — היהודים, לפני
[illegible]העליון או בית האדונים, יעמוד הכהן הגדול וימליץ עליהם טובות וארונים
[illegible]ים יבואו אחריו וימלאו את דבריו וכאלה רבות. ובין כה וכה ישכח גם
[illegible]רו את שנאתו להמשיחיו, לאמונתו ולתורתו ער כי משפטי הקדושים יפלו
[illegible]! מעט משני הצדדים, ואהבת־אחים לאט לאט תקח את מקומם בלבב
[illegible]דו והמשיחיי, וככה בחמשך הזמן, ימצא הראשון את משיחינו והאחרון את
[illegible]ו הנאבר. ונמצא. ——

[illegible]כה יסכ ה' י' מ' ע' בכל ארץ ענגלנד הברוכה מדי שבת בשבתו ובשיבו
[illegible]ו ביום השלישי או הרביעי, גם או לא יתענג על המניחה הנעימה. כי אם
[illegible]ד בבקר ילך לבית המקלט להעיר אוזן חניכיו לשמוע בלמודי משיחנו. גם
[illegible]ים זרים יבואו שמה זה למלא נפשו כי ירעב והשני לבקש איזה תמיכה
[illegible]לות. השלישי יבוא לראות פני אחד החניכים באשר גואלו ושאר בשרו הוא
[illegible]יעי גם הוא יבוא להוכיח את המבשר כי המשית טרם בא להתוכח ולפלפל
[illegible]השביעי יבוא בתום לבב ובנפש חפצה לדרוש את דבר ד' ולקחת תורה מפי
[illegible]כי הבשורה. אך כולם כאחר ישמעו ראשית את דבר ד' משני הבריתות גם
[illegible]ובדבר י' מ' ע' אודות אהבת אהים וכו' תצא נפשם כמעט. מעשים בכל יום
[illegible]לראות איך גם התמים גם הזרום ברעת יתעורר מדברי המטיף ויקץ משנתו
[illegible]ך, ותחת התמיכה או החפץ להתוכח, יבקש, ברמעות על לחיו, את
[illegible]הבית הבית לקבלהו במספר החנוכים. ובתום ומן הלמוד כבוא ה' י' מ'
[illegible]ל לשכת המופרים אשר לו, כל באי הבית ככני מרון יעברו לפניו וה בבקשתו
[illegible]שאלתו וגם אחר מהם לא שב ריקם. הן הנה קצות הפעלות המובות אשר
[illegible]ה' י' מ' ע' וכואת יעשו גם הרבה מהמבשרים האחרים, שלוחי החברה
[illegible]דאנית.

[illegible]רי כל הדברים והאמת האלה, הגד נא יו"ס נגדה נא לכל קהל קוראינו,
[illegible]היתרון, להפיעלים, או להמבשרים ?" והנידו נא גם אתם ,,מעריך את
[illegible]ת וכל קוראיה, האומנם כנים המה דברי יו"ס ומשפטי אשר חרץ ? ,,כי
[illegible]ורים רק גופם יעבודו ושוכת עמו אינימו מבקשים ?" או אולי דברי יו"ס
[illegible]תפל המה ואחת מהשנים, או ,,אם ידע את האמת וכינן למרוד בה."
[illegible]משחתו בו, או אולי ,,לא ידעה ולא שמע ממנה בלתי היום." ומהסרון
[illegible]כתב מה שכתב, בהוציאו דבת שוא על אנשים ישרים דורשי טובה עמם

ככל לבבם ונפשם. וכזה הראה לדעת כי ,,אי־הידיעה" אשר טפל על המבשרים חלקו ולא חלקם הניה.

ועתה סלחו נא לי הקוראים הנכבדים וסלח נא לי גם אתה אחי המעריך, על אשר הוגעתיכם במאמרי זה אשר נתארך כמו. תקותי חזקה, כי תמצאו בו חפץ בכל עצביכם תנגשו ולבבכם לא תשימו לדברי היושב בסיכת עורי של לויתן נחש עקלתון, גם בעוה"ז וגם הוא בעצמו ובכבודו יודה לדברי אלה ויתן כבוד להאמת, אם כדבריו כן הוא אשר כתב בסוף מכתבו ,,כי אך למען האמת והצדק כתב את מכתבו" ואלהי האמת ינחהו גם אותו אל מושיענו אשר הוא הדרך, האמת והחיים לכל הבא אליו באמת ובלב תמים. או אז יפנה לבבו הערל ויבין גם הוא לדעת להכיר ולהוקיר את המבשרים ופעולותיהם בכלל ואת ביתי המקלט ומנהלו בפרט, כמיני היום. —— גבי"ר

אלה השאלות העמוקות אשר חייב אדם לשאול את עצמו לפני בוחן לבבות
(נמשכות והולכות מצד 102 חוברת ו')

האנכי אוהב לרעי כמוני בכל לבלתי נטית ימין או שמאל מדבר חוק הזה, ,,מאי דסני לך, לחברך לא תעביד" ? היש אהבה ואחוה מקור כל מעשי ועסקי לאיש איש ורעיוני לבי נאמנים בכל משאי ומתני עם רעי ?

אם האמנתי אל נכון, כי טהור עינים אלהים, מראות רע והביט אל עמל לא יכול ?

או השמתי דבר אלהים אל לבי לאמור : ארור האיש אשר יעביר על אחת מן המצות אשר צוה ?

אם הבינותי בנכון את מעמד האדם החי והמת תחת חמת ונקמת אלהים אשר התאנף בו ?

האנכי האמנתי באמונה שלמה כי יקיצו ישני אדמת עפר אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם ?

האדאג מיום אדוני הגדול והנורא בבואו לשפוט את הארץ בצדק ויגזור גזר דין אמת על כל בני אדם ?

האנכי הבינותי כי יום מותי יהתום גזר דיני, אם להרשיע ואם להצדיק ?

השמתי דבר אל חי לטנהיגי ולמדריכי או סמכתי יתרותי בדעת והעידת אנוש עפר ואפר כמוני ?

ההפשתי כתבי הקודש כאשר יחפש אדם אחר אהב ואם ממנתי אמתם היקרה ומאלף כסף וזהב היא לי ?

אם אחרי הורע לי עורת וחטאת בשרי התפללתי לאל שדי לתת לי חכמה ומוסר וכפרת פשעי הרבים ירוח אהבה למען אוהב להאהבה אותו ולעבדהו ולעבדו כאשר עלי לעשות ?

את התכלית אשר בעבורה נתן הרוח והפעולה אשר עליו לעשות.

(המשך מחוברת ו׳.)

ב

בראשונה הוא נתן לחלק מתנת החכמה, כאמור על בצלאל, ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. (שמות ל״א: ב׳ ג׳.) בשנית, פקודת רוח הקודש היא לחלק דעת רצון אלהים ולהלביש בני אדם חיל להיות נביאים להגיד רצונו לאחרים. וככן כאשר צלחה רוח אלהים על שאול ועל מלאכיו, נתן להם היכולת להתנבא; וכן בהכטיח ד׳ ביד יואל כי ישפיך את רוחו על כל בשר, הפעולה היוצאת מזה היא, ונבאו בניכם ובנותיכם וקניכם חלומות יחלימון בחוריכם חזיונות יראו. (יואל ג׳: א׳.) בשלישית, פקודת רוח חקודש היא לקדש את האדם להיותו קדוש, כאמור על פי יחזקאל (ל״ו: כ״ו.) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. וע״כ ר ו ח ד׳ מכונה רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ד׳. (ישע׳ י״א: ב׳.) ועתה היתכן לרמות כי הרוח אשר יש לו לכנויים האלה, המחכים את בני אדם והמלמד אותם את רצון האלהים והמקדש אותם, הוא בעצמו יהיה רק השפעה בלי חיים, ולכן גם בבלי חכמה גם בבלי דעת האלהים ובבלי קדושה? אכן ברור הוא כי הרוח העושה כל אלה בהכרח נחוץ להיות בעצמו חכם ומשכיל וקדוש. וגורת המשפט הואת עוד תתחזק הרבה בהכחין איך הדבור רוח ד׳ הוא מושם בהתנגדות אל הרוח הרעה. נאמר (שמואל א׳ ט״ז: י״ד.) ורוח ד׳ סרה מעם שאול ובעתתו רוח רעה מאת ד׳; ובמקום אחר בהבטיח ד׳ כי ישפוך רוח חן ותחנונים על ישראל, היא גם מבטיח כי ינרש את הרוח אשר בו נביאי השקר יתנבאו, באמרו: והיה ביום ההוא נאום ד׳ צבאות אברית את שמות העצבים מן הארץ, וגם את הנביאים ואת רוחה הטומאה אעביר מן

הא׳ק. וזכריה י״ב: י׳. י״ג: ב׳.) ועתה אם הרוח הרעה או רוח הטומאה הוא פועל פרצופי ובעל שכל, או גם רוח הקודש כמו כן הוא. אבל הרוח הרעה אשר דברה בפי נביאי השקר, הוא פועל פרצופי ובעל שכל, כאשר הוא מחזון מיכיהו בן ימלה, ראיתי את ד׳ יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו: ויאמר ד׳ מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויאמר זה בכה וזה אומר בכה, ויצא הרוח ויעמוד לפני ד׳ ויאמר אני אפתנו ויאמר ד׳ במה, ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו. (מלכים א׳ כ״ב י״ט—כ״ב.) פה ברור הוא כליל כי רוח השקר איננו פועל נערך החיים ובלי שכל, ב״א הוא נמצא בעל רצון ותבונה 1) ולפי זה אם בהתיחס מלת רוח לנבואת שקר יש לנו להבין פועל בעל שכל, או הוא להלאה מכל ספק כי כאשר מדובר אודות רוח הקודש בעצם הכתוב ההוא, נחוץ לנו להבין הרוח בעצם המובן ההוא, ר״ל כי הוא מורה ג״כ פועל פרצופי ובעל שכל.

וההחלטה הואת נעלה היא מכל ספק בהתבונן כי להיות הוה התיחסו תוארים פרצופיים. כתבי הקודש מדברים על רוח הקודש כמו רן, מדבר, מתעצב, וכי הניחו אותו (זכר׳ ו׳: ח׳.) ודומים לאלה. למשל (בראשית ו׳: ג׳.) נקרא, לא ידין רוחי באדם לעולם. אך בהיות מפרשי היהודים נחלקים המה בהוראת מלת רוחי, נחוץ לנו להתבונן בראשונה מה המובן במלות האלה. אברבנאל אומר: ,,הרוח השכלי שהוא רוחי אשר נתתי באדם לא ישפוט בו לעולם.״ ונראה כי ואת היא גם דעת אבן עזרא, באמרו: ״והוא מגזרת דין כי הוא דיין בניף.״ ר׳ יוסף קמחי, כפי אשר דבריו מובאים בספר מכלול יופי, מדבר ג״כ בדרך זה. ,,לא יהיה רוחי העליוני שנפחתי באדם במריבה עוד לעולם עם הגוף כי הוא אינו נהנה בתאוות הגוף והגוף נמשך לתאוות הבהמיות.״ לפי דעת אלה המפרשים, רוחי, איננה מורה רוח אלהים, כ״א רוח האדם. אך ברור כי זה נמנע. אם היה כונת אלהים לדבר מרוח האדם הלא נקל היה לאמור כן. הפתרון הזה של מלת רוח מסלף כל הכתוב ועושה אותו דברים בבלי תבונה. כי איזה שכל יש באמור: ,,לא ידין רוח האדם באדם לעולם?״ המפרשים הרגישו את הבבדות בזה, ולכן הוכרחו לאנס הוראה חדשה למלה אחרת. כאשר הם עושים רוחי, להיות רוח האדם, כן הם עושים האדם, להיות גוף האדם, אשר מעולם לא היה פתרון המלה הואת. ובכן יש לנו טענה כפולה נגד הפתרון הזה. ,,אדם״ מעולם איננו מורה איזה דבר אחר זולתי אדם כילוי או כל המין, גוף, נפש ורוח. ,,רוחי״ לא יכול להיות החלק השכלי, כ״א מחויב להיות רוח אלהים בהיותו מדובר בפי אלהים. רוח עם הכנוי מ״ב רוחי, נמצא הרבה פעמים למדי כשתמש בהצטרפות לאלהים גם לאדם, אך מידה תמיד ,,הרוח

1) זה הוא ברור מן הפסוק. ורש״י והתלמוד שניהם מקפידים מאוד על עצמות הרוח הזה עד להגיד לנו כי היא רוח סכות הנרצה. (רש״י בכתוב הנ״ל. סנהדרין פ״ט. ע״א.)

שלי,״ ולא נמצא בתוב אחר אשר יוכל איש אף לדמות כי המלה הואת בהיותה מדוברת בפי אלהים איננה מורה רוחו, כ״א רוח האדם. אולם הפתרון הזה של הרבנים איננו מתקבל בכלל. רש״י פותר המלה בהוראתה הפשוטה והגלויה, באמרו: ,,לא יתרעם ויריב רוחי עלי בשביל האדם.״ ועוד בפרשו מלת לעולם, הוא אומר: ,,לעולם לאורך ימים הנה רוחי נרון בקרבי, אם להשחית ואם לרחם לא יהיה מרון זה ברוחי לעולם כלומר לאורך ימים.״

אחרי אשר התברה מלת ,,רוחי״, יש לנו להתבונן עתה מלת ,,ידון״. אברבנאל ואבן עזרא אומרים כי היא מורה ,,ישפוט״. ר׳ יוסף קמחי פותר אותה בצמצום ממש כהמתעיקים האנגליים, יריב או יתעשק. ורש״י הוסיף לזה מושג ספק או התמהמה בבלי דעת מה לעשות. כל אחד מן הפתרונים האלה יספוק להוכיח כי רוח אלהים הוא פועל פרצופי ובעל שכל. וה המריב עם איש אחר בהתאמץ להשיבו מרעת דרכו ולהביאו להשובה, זה השופט איש אחר, יהיה המובן במלת שופט מישל או מרשיע מעשים רעים, זה המספק או מתמהמה בלי לדעה איזה דרך יבחר לו. כל אחד מאלה וכולם יחד מחויבים בהכרח להיות פועלים פרצופים ובעלי שכל, דדבר על השפעה נעדרת החיים והשכל בעצם מרוב שופט או מתמהמה, יהיה דבר הבל והפל. לכן אם לא היה לנו רק הכתוב האחד הזה לדבר, היה ראוי לנו להורות כי רוח אלהים הוא פרצופי ובעל שכל. אך עוד יש לנו כתובים רבים אחרים: דוד אומר: רוח ד׳ דבר בי ומלתו על לשוני, (שמואל ב׳ כ״ג: ב׳.) מלת ,,בי״ תוכל להיות מתורגמה ,,על ידי״, או בקרבי או עמדי, והקורא יכול לבאר באחת מאלה בפי אשר ירצה, כי מעולם לא תשען על איזה אחת משלש אלה. הדבר הנוגע אותנו הוא הפועל הגלוי, רוח ד׳ דבר, ואם הוא דבר על ידי דוד או בקרב או עם דוד, אין הפרש בזה. המובן הכללי של הכתוב אשר אנחנו עתה מתעסקים בו מבואר היטיב ע״י ר״ק ורש״י. הראשון אומר ,,הזמירות ברוח הקודש אמרתי אותם אשר דבר בי״, ורש״י אומר ,,השרה בי רוח קדשו ונדבר בי וכל לשון נבואה נופל בו לשון דבור כמו הרק אך בכשה דבר הלא גם בנו דבר, ארבר בו, ושעמו של דבר לפי שהרוח נכנס בו בקרב הנביא ומדבר בו.״ פה רד״ק ורש״י שניהם מסכימים כי רוח הקודש הוא המדבר; לא כי רק השפעה לבדה מניע את הנביא לדבר, כ״א רוח הקודש הוא מדבר, וזאת באופן כזה כי דברי הנביא הם באמת דברי רוח הקודש; אך אם רוח הקודש הוא מדבר, או הוא לא יוכל להיות השפעה נעדרת החיים והשכל, כ״א פועל פרצופי ובעל שכל. המאמרים בספר במדבר אשר רש״י ממשיך עליהם הם מספיקים מאוד, יען הם מגבילים וגיורים את הפתרון הנכון והמצומצם הראוי להקשר אל המלות רוח ד׳ דבר בי. הוא עצם הפתרון הראוי להיות מובן בדבר ד׳ אל משה והנביאים. אך בכתוב האחרון הזה לא יוכל להיות איזה ספק כי דבר ד׳ מידה פעודת הווה חי ובעל שכר, לזאת יש לנו להבין עצם הפתרון הזה במלות ההן בהתיחס לרוח הקודש.

הכתוב האחר אשר נתבונן עתה הוא בישעיה (ס״ג: י׳.) והמה מרו ועצבו

את רוח קדשו. לפי ההתעקה האנגלית פיהושי ,,אך המה מרו (מרדו) והכעיסו את רוח קדשי.״ זה מסכים כלול עם דעת הרד״ק האומר ,,מרו ענין מרי, כמו מריתם פי, ועצבו ענין הכעסה, וכן כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו בישימון,״ רש״י מחזק יותר מעט המובן הזה בפרשו מרו בהוראת הקניטו באופן כי כל המאמר יהיה ,,המה הקניטו והכעיסו את רוח קדשו.״ והמובן הזה מסכים בצמצום עם הטעמים המקשרים שתי המלות מרו, ועצבו, באופן כי רוח קדש נעשה ליחס הפעול לשתי הפעלים האלה, והוא מתקיים ע״י השמש בשורש מרה בכתובים אחרים כמו בתהלים (ע״ח: מ׳.) המובא בדברי רד״ק, ועוד (תהלים ק״ו: ל״ג.) המרו את רוחו. אפס אנחנו מסתפקים ליסר את טענתנו על הפתרון הנתן לנו בפיהש רד״ק, ,,המה מרדו ועצבו או הבעיסו רוח קדשו.״ פה הוגר כי רוח הקודש יכול להעצב או להתעורר לכעס, ואם כן הוא מחויב להיות פרצוף ולא השפעה לבד; יען הדבר אשר הוא נעדר החיים ובלי שכל לא יוכל להתעורר לכעס, רק נמצאים חיים ובעלי שכל יכלו להעצב, לכן רוח הקודש מוכרח להיות נמצא חי ובעל שכל. הרד״ק מהאמץ להשמר נגד ההקש הזה אשר אין מנוס ממנו, באמרו: ,,רוח קדשו הוא דברי נביאיו הנאמרים ברוח הקודש.״ אך זאת הוא לשנות את תוכן הכתוב ולא לבאר אותו. אם כונת אלהים היא ,,דברי הנביאים״ הלא נקל היה לישעיה לכתיב את המלות כמו אל הרד״ק? הכתיב אומר רוח קדשו, ועל זאת ראוי לנו לנוח. המתוכח בשניתי את תיבן הכתיב מורה ברומיה כי איננו נאות לחפצו, כ״א הוא נאות להפץ מתנגדו. אם נקח המלות במובנם הפשט, הם יגידו לנו מפורש ובודאי, כי רוח הקודש יכול להעצב, ר״ל, כי היא פרצוף בעל שכל. גם אבן עזרא מורה במלים לא פחותים, כי הדקש הזה נבון ומתוקן הוא, באמרו בפרשו מלת עצבו ,,מגזרת אל תעצבו דרך משל ויש אומרים כי רוח קדשו היא מלאך הכבוד״ ואמרו כי המלה היא דרך משל הוא מורה כי אם תובן בבלי דרך משל תורה הואר פרצופין; ואחרי בן הוא מוסיף בתמימות כי יש מבינים מלה זאת בפשיטות להיות פועל פרצופי ובעל שכל, וכי הם סוברים כי הפרצוף ההוא הוא מלאך הכבוד. מעתה נמנע לבקש תעודה יותר שלמה לכשרון הוכחתנו. הכתובים האלה בהגידם כי הרוח הוא דן, מדבר, ונעצב, יספיקו לדרי להוכיח כי הוא אינו השפעה נעדרת החיים, כ״א הוא פועל חי ומשכיל.

נדרפה נא עתה ונחקורה לאיזו מעלה או מחלקה מן הנמצאים הוא נחשב. איזה אנשים כפי דברי אבן עזרא מדמים כי הוא מלאך הכבוד, אך בעניני כזאת השערות אינן שוות הרבה. על אודות השכלים השמימיים אין אנחנו יודעים מאומה, ולכן מוברחים אנחנו בפשיטות לאסוף ההודעות הנתונות לנו בכתבי הקודש, ושם נסורה בראשונה להתבונן על השמות המיוחסים לנמצא הזה בפי הכותבים מושפעי הרוח. בהם הוא נקרא רוח אלהים גם רוח יהוה. תוכן המאמרים האלה בדרך טבעי ישמיעו אותנו כי הוא רוח אלהי, בצמצום מעט כמו במאמר רוח האדם. אנחנו מבינים רוח אנושי, כנוי רוח יהוה יהיה

בהוראתו למאמר „רוח האל הנצחי" נראה להכיל את המושג כי הרוח הוא כמו זה אשר הרוח שלו הוא. ברברנו על טוב האלהים או על הסדו או על כלילת גבורתו, אנחנו מכוונים בזה להכיל את המושג כי התוארים האלה הם נצחיים ובלתי נפרדים מן האלהות, הנוכל איפוא לדמות כי רוח ד' איננו רק נברא בזמן, וכי לפני בריאתו לא היה רוח לו? הן ידענו כי רוח האדם הוא בעל סוף, הוא היה לו תחילה, אך הנאמר כי רוח ד' שייך גם הוא למחלקה הואת כאשר מחויב להיות אם הוא נברא? כנוי אחר הוא עוד יותר חזק ומפורש, והוא רוח הקודש או רוח של קדושה. דוד אומר, ורוח קדשך אל תקח ממני, (תהלים נ"א: י"ג.) כמו אם תאמר „רוח של קדושתך." וישעיה אומר, והמה מרו ועצבו את רוח קדשו, (ישעיה ס"ג: י'.) או „את הרוח של קדושתו." ועתה בראשונה, הוא כגולה נצחיית לאלהות ובלתי נפרדת ממנו, האלהים מעולם היה הווה ויהיה לעולם קדוש, לכן אם יש רוח אשר הוא הרוח של קדושת אדהים הרוח ההוא מחויב להיות נצחי ובלתי נפרד מן האלהים. ובשנית, בהיות קדושת האלהים היא בלי תכלית כמוהו לכן אין נמצא בעל תכלית ונברא רוח קדושתו. כל הנמצאים הנבראים אף אם הם גדולים ונכבדים מאוד, בכל זאת החוקים המה במרחק בלי מדה מקדושת האל, ככתוב הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה, (איוב ד': י"ח.) ועוד, הן בקדושיו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו. (איוב ט"ו: ט"ו,) ובכן נמצע הוא בלילי כי זה אשר הוא קדושת האל יוכל להתהשב במספר אלה אשר הוא לא יאמין בהם ואשר זכים בעיניו. וכמו קדושת האל היא נצחית, ככה הרוח מחויב להיות נצחי, וכאשר קדושת האל היא בלי תכלית, ככה גם הוא מוכרח להיות בלי תכלית: ובהיותו נצחי ובלי תכלית לא יוכל להיות נברא, כ"א מחויב להיות נמצא אלהי. הרבור רוח קדשו או רוח של קדושתו היא חוק מאוד, וזאת היא בכונה מיוחדת. אם הכונה היתה בפשיטות על אחד מן הנמצאים הקדושים הנבראים, הלא או יכול להשתמש במלות להגיד זאת מפורש, ולא היה צריך רק להוסיף מלת התואר קדושה לרוח ולאמור את רוח הקדושה, ונקל מאוד היה להשתמש במאמר זה בשפת עברית, אך הדבור הזה לא נמצא אף פעם אחת בכל התנ"ך. מלות רוח הקודש בכלי כנוי היו הזקות יותר, אך בהיות מאמר זה יכול לתת עליונה להתוכח, על כן לא השתמשו גם בו כתנ"ך, בכתבי הקודש נאמר רוח קדשך, ועור את רוח קדשו, ובזאת יחרצו כי הנמצא הזה איננו לבד רוח קדישה כמו אשר מלאך יכול להיות, כ"א הוא הרוח של קדושת האלהים, וזאת הוא נמצא אלהי.

הצעת הזאות הואת יש די בעצמה להוכיח, אך כתבי הקודש יוסיפו לתת לנו דעת, ויגידו לנו כי רוח הקודש הזה הוא לא לבד קדוש כאשר האלהים היא קדוש, כ"א גם יורו אותנו כי הוא נוכח בכל, והוא כליל הגבורות וכליל הכוחות. דוד אומר אנה אלך מרוחך ואנה מפניך אברח. אם אסק שמים שם אתה

לקח כתבי הקודש מהכונת אלהי ישראל.

ידיעת האל האחד האמתי, בורא כל היצורים, היא הדבר היותר נכבד ויקר, יען עליה תלוי אושר האדם והצלחתו; ולהגיע אל הידיעה הואת, הדרך המיוחד המספיק הוא לבקר ולבחון את דבר האלהים הנכתב בשפע רוח הקודש. לתורה ולתעודה אם לא יאמרו כדבר הזה אשר אין לו שחר. (ישעיה ח: כ'.) ר"ל אם לא יאמרו בדברי התורה והתעודה, הוא מפני כי אין להם שחר. (לפי ההתעקה האנגלית.)

והנה היתה מעלת עם ישראל ויתרונם כי קבלו מאת האלהים עצמו התגלות אלהית הנמסרה למכתב ע"י חבל ארוך מנביאים מושפעים ברוח אלהים; ובכתבים הקדושים האלה אשר נשמרו על ידיהם בלשון עברית השפה הקדמונית, רצה האלהים לגלות עצמו ולהודיע אותנו את תכונתו האלהית ותוארו. ועל כן כל מין ידיעה אשר נצייר אודות ההויה האלהית, אם ישרה ונכוחה היא, מחויבת להגזר מן המכתבים משפעי הרוח האלה, ולהשאב ממעין כתבי הקודש. כל עם היהודים בכלל יכוננו את יסוד מעמדם באופן נכון וכשר מאוד על אמרת האלהים הכתובה, ולא לבד יודו בעיקר הששי מעקרי אמונתם,

אני מאמין באמונה שלמה שכל דברי נביאים אמת.

כי אם גם יאמרו בעיקר הראשון,

אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא מנהיג ובורא לכל הבריאים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה כל המעשים.

לעקרים האלה של אמונת היהודים המדברים על אודות ההשפעה האלהית אשר לאמרת האלהים הכתובה ועל אודות בריאת כל היצורים ביד אלהי ישראל כל משיחי אמתי יתן בכל לבו הודעתו והסכמתו, ולפי כן אנחנו קוראים בעיקר מקהלת המשיח של ארץ ענלאנד —

כתבי הקודש מכלילים כל הדברים הנצרכים לישועה עד כי כל דבר אשר איננו נקרא בהם וגם לא יוכל להוכח מהם לא ירדש מאיזה אדם כי יאמין בו כעיקר האמונה או כי יחשוב אותו נדרש או נצרך לישועה.

ובהיות כי כתבי הקודש המכרים פה בבלי ספק הם מכלילים גם ספר הברית החדשה, אינם מקיפים בקרבם בלבד הברית החדשה מאומה מלתי עצם כתבי הברית הישנה, אשר גם היהודים מקבלים אותם ככתבים אלהיים. ובבחינת כתבי קודש אלה של הברית הישנה, היהודים והמשיחיים יסור אחד יש להם משותף לשניהם, ויוכלו להשאל ולהדרש בכל עניני האמונה, ובפרט בנוגע להנמצא העליון והנשגב. בענין הזה המשיחיים מסכימים עם היהודים בהאמין כי יש רק אלהים אחד. זה הוא אחד מהעקרים היסודיים והראשיים של האמונה

המשיחיות. ועל כן הוא מפורש באופן חזק ובמלים ברורים בעיקר הראשון אשר לקהלת ענגלאנר —

יש אך אלהים אחד חי ואמתי נצחי בלי גוף וחלקים או התפעלויות, בעל כח חכמה וטוב אין קץ, עושה ונוצר כל הדברים גם הנראים גם בלתי נראים.

אין יהודי בכל העולם המאמין בכתבי משה והנביאים, אשר לא יוכל לכתוב ידו בכל לבו לעיקר הזה של קהלת המשיח כפי השעור והגבול אשר התפרש במלים הנזכרים. אפס עתה הנה באה בחינה אחת אשר בה יש מחלקה גדולה, אף כי אין ראוי להיות חלוק רעות מאומה. חתימת העיקר הראשון מחלטת ככה —

(משך המאמר הזה —— בחוברות הבאות.)

אנרטל האנרות.

למר׳ מ׳ ל׳ בציני. דבריך, דברי שלום ואהבה לאדוננו השיגונו והנני לעשות בקשתך בימים הבאים. — למר׳ י׳ ש׳ בקאשט׳. ככר שלחתנו את ה ע ד ו ת על הכתובה אשר שלחת לנו, ולפלא היא בעינינו, אשר עוד לא באה לידך.— למר׳ ל׳ ה׳ אסט׳ בשפאק׳. אינני יודעים אדותו מאומה, מהעת אשר שם פעמיו לארצות המערב. ומי יתן וידענו את מקום מחבואו, כי אז ידענו מה לעשות ואיך להתנהג. .... — למר׳ נ׳ ר׳ בסאקא. גם את מכתבך השני קבלנו ומאוד יקרים הם דבריך ושאלותיך בעינינו; אף כי לא כמחשבותיך מחשבותינו. — ובצדק נוכל לאמור: כי ראויים הם הדברים למי שאמרם והשאלות לשואלם. אבל מפני סבות שונות לא יכולנו לתת מקום לשאלותיך בחוברת הואת וגם את התחלת מכתבך הראשון אי־אפשר היה לנו לתת מקום בעבורו בחוברת הואת, אך תקותנו חזקה, אשר בחוברות הבאות נעשה משטר טוב וסדר נכון לכל הדברים הנחוצים לבא בשערי הערות והכל על מקומו יבא בשלום, לכל דורשי שלום.

ה„עדות״ תצא לאור מדי חדש בחדשו ומחירה בכל מדינות אמיריקה 35 צענט לשנה, ובחוץ לארץ 50 צענט לשנה. מכתבים ומעות ישולחו לאלפֿרעד־צעטרע.

Editor's address: Editor „Eduth," Alfred Centre, N. Y., (U. S. A.)

Gedruckt bei der American Sabbath Tract Society,

die „Eduth" erscheint monatlich. Der Subscriptions preis ist

America ..... 35 cent

Ausland ..... 50 cent

Einzelnes Heft ..... 4 cent

Alfred Centre, N. Y. (U. S. A.)

Universitäts-Bibliothek Frankfurt a. M. Delitzschianum

עדות לישראל

(Eduth le Israel)

מכ"ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים ע"ח: ה.) | ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קיט מ"ו)

שנה ג' חוברת א'. | בסלו, התרנ"א. | Vol. III. No. 1.

אל הקוראים האהובים והחביבים במחנה העברים העדות אומרת.

שם־החדש הזה הוא כסלו, אשר גדולי הפותרים נלאו למצא פתרונו. החכם המלומד ר' יוסף אל־פרי, שהי' מורה שפות־המזרח, אומר, אשר פתרון שם־כסלו הוא „חדש־הקור". גם עלי בא החדש „כסלו" כתומו. הנה בחדש סיון, חדש הששון, יצאתי ראשונה על אדמת גלי־צי, וששוני גדל או מאוד, כי תקוה שעשעה את נפשי לאמור, אשר אצמח, אגדל ופרי אעשה. אך על כנפי הירחים עפתי גם אני. בחדש צמח־החיים הצמחתי גם אני ובחדש תבואות־שדה הבאתי גם אני פרי תנובה. אולם כעמי באתי בין־המצרים בחדש ההוא. כי רבו שונאי חנם ורודפי ולא במשפט עצמו וקוצרים התנפלו עלי כמלאכי מות לבלעני חיים. עוד נלחמתי מלחמתי האחרונה בחדש אלול. והנה החורף בא עלי, הקור גבר, חוק עבר על נפשי וצנה וקפאון אחזו עמודי גופי ואהי נחבאה אל הכלים עד היום הזה. אך מעוז צור ישועתי רחם עלי ויקם את ביתי לתפארה. ימי־חנוכה עתה גם לי וחגי־מי־חנוכה יהי' גם לכם, הקוראים החביבים, כי ד' חנך את היכלי. ראו הנני באה לפניכם בפנים חדשים, פנים מאירים. יריעותי לבנות כלבנת־השלג, ואותותי שחורים כעורבים על יבלי מים. שחורים וגאים הם. עשיתי הכל למצא חן בעיניכם. ועתה מה אני שואלת מאתכם? כ"א לאהבה גם אותי. בחנוני נא, שמעו נא את דברי, וראו אם דרך עוצב בי. אל תשפטוני טרם בחנכם את אשר דברתי. והי' אם כן תעשו, תקותי ובטחוני באלהי צורי

לעשות. ואנחנו בחלותם — לבושנו שק, ותפלותינו תמיד לאלהי מרום, כי ירחם את הצאן האובדות מבית ישראל.

אקצרה נא כאשר אמרתי, ופעם אחרת אשמיעך קולי שנית. ד' יהי עמך ופועל ידיך ירצה ויברך אות בברכה המשולשת. כחפץ אחיך בישראל ובמשיח.

פ־ל.

ב"ה יום . . . לסדר „חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל" שנת„ כי.

ביד רמה לפני אחיכם בני חיל" למב"י פה עיר קנשטנטין.

אחי! העדות ודבריה באו הנה ומה אומר לך? האומר לך כי שמחתי על אשר הושיענו ד' ויתן לנו מו"ל ומעריך, מוציאה ומביאה? או מה אומר? — ענני להחריש מכל ולא אומר בלתי זאת: עבוד עבודתך, עשה מלאכתך לפ. נוחותיך ולפי שכלך הישר, אשר חננך בו ד' ואל יעלה על לבך לעולם לשאול מה תהיינה תוצאות מעשי? מה יהי' פרי עמלי?" דע כי תוצאות המעשים ביד ד' הם. עלינו לזרוע ולד' הקציר. אם רעיון עלה על לבך ושכלך דן אותו לטוב אל תחת מכל דבר לעשית אותו. הלא אנו אך הכלים, ובנו יד ד' המנהג עולמו חסד פועלת את אשר במחשתו. לכן אל תראג ואל תאמר „חלש אני" כי די ח ביד ד' לעשות בך, אשר כלי־נשבר אתה בעיניך, גדולות ונצורות. הכי לא פל גלית ובידי דוד לא היתה חרב? — הידעת אשר המלאך הממונה על נקמה שלף חרבו כתערה, ולאום יסכסך בלאום? — רואה אני את הסכם ך נורא ואני עומד על משמרתי ומה לעשות לא אדע. אני מבלה ימי ושני, כח בינתי ומדוע? — ד' יודע. חוא הצדיק ואנכי הרשע. לבן אני מקבל עלי באהבה ת העונש הזה הנגזר עלי עד יראה לי ד' עבודתי כי עבודה גדולה תהי' לכל י אשר חננו ד' בלב רחם ובידים מחזיקים בטוב. ד' יברכך וישמרך מכל פגע מכל נגע וישם שלום לכל אוהב ומוקיר אותך ולכל אשר על לבו חרותה אהבת המשיח גואלנו. מי יתן והי' כל עם ד' מלא שמחה וגיל במשיח כמוני יום. הנה סאון סואן ברעש על ראשי אח"בי בהרבה מקומות תפוצותינו. מלאכי ות וקטב מ־ידי לוטשים הרבם על זקן ונער. ד' אלהים! מה נורא המראה! — שובו נא אחי, שובו עד ד' אלהיכם. בואו והטו ראשכם כחיק ישוע, למען שים כפיו עליכם ויצילכם מאבדון, ושלום־עולמים יהי' לכם. בהשתפך עלי שי יצאה התהנה הואת מעמי, ובקשת הממי"ם אקיאה. אם מצאה חן בעיניך ים אותה לפני קוראי העדות הנאמנים. אולי תדליק אש אהבה בלב רבים. כי ברים היוצאים מן הלב חודרים לב וקרב, ודברי בקשתי זאת מלבי יצאו.[1]

חיך בברית־התורה, ברוך מבני־ציון.

---

[1]) כל תפלה וכל תחנה אשר יהי' לאדם תמצא חן בעיני, אך לשומה בני קוראי העדות החביבים לא אוכל היום. אמוה כי ימים יבאו. אשר אמוה

וקוני, אשר דברי יהיו לכם נרות־חנוכה, קרני־אור־הגנוז המתגלים בכל ימי־חנוכה בעת שהיהודי הנאמן, שומר־מצוה ונוצר תורה, מדליק גרות חנוכה בטפח הסמוך לפתחו[1].

העדות.

אהבה תחת איבה[2].

(מתי ה': מ"ד — מ"ו)

אהוב את אויביך, ברך מקלליך
גם אם ישמנוך בחמת אפים —;
גמלם אהבה, תן למו ידיך,
כי אהבה לבדה תירש שמים.

היטיב למשנאיך, מנדיך, חורפיך
הקמים עליך לבלעך חיים —;
השב־נא אהבה אל חיק רודפיך
אהבה נאמנה בת אל שמים.

רעה אם יביאו עליך משנאיך,
יביאוך במצוק באש ובמים —;
העתר בעדם, האר למו פניך
באהבה, מלכת ארץ ושמים.

או תקרא בן לאביך, חסד נוצר
ומזריח שמשו למובים וגם לרעים;
או תשוה לאלהיך, תדמה ליוצר,
הממטיר חסדו על צדיקים ורשעים.

לבוב, לסדר „והוא לא שונא לו" שנת „ואהבה במקום שנאה מדה טובה היא" למב"י[3]
המו"ל.

---

1) הנרות של חנוכה צריך לתת בטפח הסמוך לפתח משמאל הכניסה. (ט"ז סמן תר"ע וכ"כ בפ"מ נ"כ, ועוד) כן ההלכה היפה דנו החסיד ר' פנחס מקאריץ אמר: בכל חנוכה בשעת הדלקת הנרות מתגלה האהבה מן המאור הגנוז והוא אורו של משיח וכו' ולכן נקרא החג חנוכה, כלומר מי־החסך והרגל לאור הגנוז, אור־שלם (ראה ספר מני ישמח) — —

2) בהתעצב עלי לבי אשר רבים קמו עלי ויהדפוני חכם עלה קצף בלבי על הדפי ושונאי חכם וכמעט ואקלל אותם בלבי וחטאתי לנפשי. או עלי על לבבי דברי ישוע ותחת נפשי ואכתוב את החרוזים האלה. לכן אני מ"ל אוהם, יהי למען החרוזים האלה תשובה לכל המדפיסים אותי בלי משפט (המ"ל).

3) כאשר הקוראים האהובים ראים נכתב השיר הזה עוד בשנת חרן ויהי מועד לבא בזעבות ד' חומת אלל, אך ע"י מעצורים שונים נעצר הדי לבא עד הום. והכה גם דאום והשי לבי הם כפי הדברים אשר דברתי בשיר הזה. מאוד צר לי אשר אדיבי סרו כני המסלה, אשר חז"ל סללו. מה בינינו? — הלא אך דבר הלכה. מדוע בית שמאי ובית הלל זה מדגים חבה ורעות זה בזה לקיום מה שנאמר (דברי הי' י' ט') האמת והשלום אהבו, אעפ"י שמחלקו בדבר הלכה (ראה יבמות י"ד: ב) ואהביי בחר הזה שונאים את אחדים על אשר יש להם דעה אחרת. גם בני כנען אהבו זה את זה, כי קן צוה להם אבותם (בראה ט"ו: א' הכתי' נחתים מהם)? (המ"ל)

קרן־בן־שמן לסדר „ולך תהי' צדקה" שנת „בכל צדקת ד' למב"י.
שלום שלום שלום לך המו"ל עדות לישראל, ודובר שלום לכל זרע אברהם!

עברי אנכי ואת אלהי שמים אנכי ירא מעוד. מנעורי נדלני אבי עלי ברכי אמונה וכח וברה, אמונה צרופה ומזוקקה, אמונת תורתנו הקדושה, אמונת־התורה הנתונה לנו מאת ד' על פי משה הרועה הנאמן והמפורשה לנו על פי חכמינו ז"ל, ענקי־הרוח, אשר חיו בא"י ובבבל. תודה וכרכה לאלהי אבות, עודני דבק בתורה, בתורה שבכתב בתורה שבע"פ, והיא עטרת ראשי ותפארתי בחיים ובדבריה כל חיי רוחי ונשמתי עד היום. עוד לא נטיתי ממסלת־האמונה ימין או שמאל, ותפלתי לאלהי שמים יום יום, כי ישמר את נפשי מכל רע ובדרך אמת ואמונה ינחני כל ימי חיי. הן שניאות מי יבין ונסתרות מי ידע, ואם ד' המשניח לא ישמר אותנו שוא שקדנו לשמור בלילות ובימים. גם את אשר נשל עלי לעשות לא חדלתי מעשות. בחיותי לבן־תלמוד החלותי לחקור ולדרוש בספרים, ויבא גם הספר „חובות־הלבבות" לפני. ומני קראתי בו סליתי לי מסלה חדשה בחיים והיא: לבל אומר קשר לכל אשר העם הזה אומר קשר ולבל אומר פרץ לכל אשר העם הזה אומר „פרץ הוא". זמותי לבל אבחר ולבל אשקץ דבר טרם בחנתי ברוח מבינתי אם לרחק או לקרב. במסלה הזאת אשר סלותי לי אני הולך עד עתה. לכן לא הפחידני עוד, מני התהלכי במסלה הזאת, קול דעה חדשה, אם נשמעה היא במחנה יהודה, לא נסוגותי עוד אחור בקרוב אלי אנשים להשמיעני דעה חדשה ולהודיעני ענין חדש. ולא לבד כי לא נסוגותי אחור ולא נרשתי אותם מעל פני, כי גם און קשבת נטיתי להם לשמוע ולהקשיב לכל הגיון חדש ברת ובחיים למען דעת את אשר לפני ולהבחין אם שורש דבר נמצא בו. כן באו לעיני כל דעות המפלגות והמחלקות החדשות, אשר רבו עתה במחנה ישראל, ואחרי כולן חקרתי בשום־לב ובעינים פקוחות, ואת הטוב בעיני אלהים, אשר מצאתי במפלגות האלה, ברותי לי, כי בו בחרתי לדבקה בו ולחבלי, אשר נפל לי, אמרתי „טוב ויפה". לפני זה חמש שנים בא ענין חדש לפני לענות בו. אם המקרה הוליכני לשום עין בענין החדש הזה או יד ד' המשניח על כל ומנה: כל הברואים בחסדו אחזתני בצצת ראשי ותער אותי להגות בו — אולת ידי לשפוט. אני אינני מאמין במקרה. כי עין האב לא תמור את בניו לידי המקרה. לכן לא ארע עד עתה מה הסב את לבי, לראות בדת, אשר התפשטה על כל גלילות הארץ, מורחה ומערבה, דרומה וצפונה, ובכל מקום, אשר רגל אניש דורכת, שם מצאה קן לה, שם פרשה כנפיה ותקבץ את אפרוחיה, לסוכך עליהן ולהגן בעדן באברותיה, היא דת ישוע הנצרי. אחשוב למשפט, אשר רק השמועה ששמעתי, כי הדת ההיא גם היא תומכת יתדותיה על התורה, הנתונה על פי משרע"ה, הסבה את לבבי לשום עין עליה. והנה אורה לפניך המערך היקר! ולא אבוש, אשר ששתי אחורנית לשמע שם ישוע, אם בעיניך יפלא הדבר, גם בעיני יפלא. אנכי אשר לא נסוגותי אחור משמוע כל רעיון חדש ואת הכל בחנתי, לשמע שם ישוע אחזתני רעדה וחלחלה, כאשר יתחלחל איש ההולך לתומו בדרך בבוא לפתע פתאום קול כלי תותח וקנה רובה קשת לאוניו. לא ההגדות המסורות איש מפי איש על ישוע ומעשיו, אשר תופשי כחלי בית־המדרש מגידים איש לרעהו, הבהילוני, כי לא התלמדתי אותן, מרם בחנתי

ארמה הי' לי לאידעתי, כן הי' לי בבוא ספרי המבשרים והשליחים, אשר ספר־הברית־
החדשה נקראו בפי כל. מעולם לא מאסתי בספרים גם אם לא נכתבו מהקדושים אשר
בארץ המה, וגם אם מידי בני־הגוים יצאו. כי את דברי הנשר הגדול הרמב"ם
ז"ל לקחתי לי לקו. הוא הי' אומר: אין חוששין למחבר. כל דבר, אשר נגלה
מעמו ואמתתו נודעה ע"י ראיות, אשר דופי אין בהן, סומכין אנו על האיש שאמרו
או שלמדו עפ"י הראיה הגלויה והשמע הנודע. (קדוש החדש פי"ז, קכ"ח) וכן
היתה דרכי לקרא כל ספר הבא לידי, אבל בבוא ספרי המבשרים והשליחים
לידי אחותני חלחלה ורעדה טרם קראתי שת"ם או שלש שורות בהם, כאשר
את"כ נרשתי כל פחד מקרב לבבי קראתי בספרים ההם הלוך וקרוא. שניתי
לקרא בהם גם שלשת, כי כאשר הרבתי לקרוא כן רבתה פליאתי, ולא מצאתי
מענה לשאלת לבי: מדוע מאסו נדולינו בספרים ההם? מדוע אסרו חז"ל אסר
עלינו להגות בהם? הן אודה ולא אבוש, אשר מרי קראי בהם נוכחתי לדעת,
אשר לא בצעקת רבים במחנה ישראל הבאה על הספרים ההם כן הוא. כי דברים
טובים ונכותים צפונים בהם, דברי נחמה ואהבה, דברי אמת ושלום, דברים
המרהיבים לב ונפש גם יחד. וכאשר אמר ישוע כן הוא. לא לעקור בא כ"א לנשוע,
לא להפר כ"א להשלים ולהקים (מתי ה': י"ז). כי דברי תורת משרע"ה הם
מבוארים ומפורשים ע"י הספרים ההם כי באר, ויתר שאת ויתר עוז יש לתורת
משרע"ה ע"י הספרים ההם. ספרי תורת משה רע"ה הם התחתים וספרי תורת
ישוע הם השניים בבנין תורת ד'. תורת משה היא הבית ותורת ישוע היא
העליה על הבית. והעליה מפארת ומיפה את הבית. את זאת ראיתי מדי קראי
בספרי המבשרים והשליחים, וא"כ רבתה פליאתי, מה זאת ועל מה זאת בי שם ישוע הי'
לזועה לאחב"י, וספרי המבשרים והשליחים למחתה להם? — אולם ואת מצאתי
לפתרון חידתי, באשמת יו"ח הגוים דחקי בני"י מתורת ישוע. כי ג' רשות עשו
יו"ח העמים. הראשונה כי שתו שם נצרי על כל ילידי משפחותיהם ולא הבדילו
בין ההולך בדרכי תורת ישוע ושליחיו ובין האיש, אשר נפה מהמסלה אשר סללו
הם, ויבחר דרכים רעות. ולעומת ילידי משפחותיהם, אשר אצלם בשם נצרים
יכונו, הציבו את היהודי, כאלי חוק הוא בבריאה, אשר יליד משפחותיהם לבדו
יש לי משפט וצדקה לחיות מכוגה בשם נצרי ולא בן ישראל. ואם עלה על לב
בן ישראל להיות הולך בתורת ישוע ושליחיו לא הצליח לעשות כן כל עוד „יהודי
הי', ורק אם שם „נצרי" לקח, (גם אם לא הלך בתורת ישוע ושליחיו), ויחדל להיות
„יהודי", או הצליח דרכו ויהי נספח גם הוא אל משפחות הנצרים. ואת הדחיקה לב
עם ישראל הרחק הלאה מדרכי ישוע ושליחיו ותחת לאהוב את מפאר בית משרע"ה
ומיפהו ישנאהו, כי לא מפאר־הבית ומיפהו יראה בו, כ"א מהרס־הבית
ומנתשו. השניה. כי הוסיפו יו"ח הגוים דברים רבים בדת ישוע, אשר מוצאם
לא נבון הוא. כי ירשו את הדברים ההם מאבותיהם, אשר היו עכו"ם עוד,
והדעות הזרות, אשר הכניסו בספרי המבשרים והשליחים, בלעו את כל דברי
ישוע ושליחיו וכמעט לא נותרה מדעת ישוע ושליחיו מאומה. לא אוכל לאמור
אשר כולם במעל ובמרד עשו כן, רובם השבו למצא האמת, אך רוח מבינתם
התעתה אותם והם פתרו את הכתובים לפי הרוח מבינתם. וכן יצאו משפטים
מעוקלים רבים. אולם היו ג"כ רבים אשר לא בקשו האמת בכתובים ורק הוא
נפשם דברו וחזון לבם הגידו בשם־דברי ישוע ושליחיו, השחיתו העקימו את
הכתובים למען הוציא מהם הגות רוחם וכן יצאה תורת אנשים ותאפל את דברי

המאורות הגדולים, ישוע ושליחיו. וזאת הרעה השניה, אשר הרחיקה את לב
בנ"י מאחרי ישוע ותלמידיו, כי גם אחרי אשר קמו גדולי־קהלת ישוע ויאמרו
לחרום עמודי תורת־אנשים ולהעמיד האמונה על דין התורה, תורת משרע"ה
ותורת ישוע אחריו, ולתקן תקונים גדולים, לא הצליחו עוד המתקנים
(ריפורמטורים בלע"ז) להרום את תורת־אנשים עד היסוד בה. עד היום לא
ראיתי עוד אנשים הנקראים נצרים אשר ינצרו גם תורת משרע"ה, תורת אל חי
אשר גם ישוע ושליחיו שמרוה כבבת עינם, את קדושת שבת הפרי, כמעט כל
מפלגות הנצרים, גם ההולכים בעקבות המתקנים, אשר התאמצו להשיב עטרת
התורה לישנה. ומצות מילה וכו' — לא יזכר שמם ולא יפקד. וע"י ענני החשך
אשר כסו את עין דת ישוע ותורתו, גם והב אמרי הנהמדים יועם בעיני אחב"י
והכתם הטוב ישנא. ב' הרעות האלה אשר נקבתי פה בשם הולידו את השלישית,
התורה, תורת אנשים, אשר הקימו בכל דור ודור, והפחת הגדולה והעמוקה
אשר כרו בין העמים ועם ישראל, הולידו מריבות ופרצים בין שתי המחלקות,
ובני העמים התנפלו כואבי־יער על בני עם ישראל, ותהי דת ישוע, הבה, קמה
באמה, דת משרע"ה, וכה דחו את ישראל אחורנית עד אשר שם ישוע ותורתו היו
לזועה ולמחתה לישראל. הוי! שחתו הנצרים או, השחיתו התשיבו עלילה, כי
נהפכו לחיתו יער ולא ידעו מה עשו. לא הבינו אשר דת ישוע היא עלייה בנויה
על דת־משרע"ה, ולכן לא עשו חשבונות רבים ולא שאלו בלבם, איך נהרום את
התחתים, אם בהפצנו לשבת בשניים? הלא בפרצנו את התחתים יפלו גם
השניים ובל הבנין יהי' להרם? גם אחרי קמו המתקנים להשיב כבוד הבית, לא
הצליחו עוד לעקור את שנאת בני העמים לישראל ותורתו מלבם. כי הנצרים
בדורותינו אלה עוד לא השהרו מחלאתם. לא לבד מפירים הם כל חוק ומצוה,
אשר תורת משה צותם, כ"א מחויקים הם עוד בדעה המשוקלה, אשר תורת ישוע
היא תורה אחרת ושונה מתורת משה ובאה היא במקום תורת משה. — וכל עוד
הדעה הואת תהי' חזקה במחנה הנצרים ירחק לב ישראל מתורת ישוע ותלמידיו,
כשמצאתי את הסבות, אשר על ידן רחק לב ישראל מישוע ותלמידיו מאוד
במאוד ותחת לכבדם ולאהבם, נולדה שנאה בו, אשר לא במהרה תכבה, גרסה נפשי
להאוה למצא נצרי מאמין, אשר אוכל להתוכח עמו ולשמוע מה בפיו. אבל פה
בקרן בן שמן לא מצאתי כמוהו, רק ספרים קטנים ומסבתות שונות וקטנות
מצאתי, אשר סופרים נצרים כתבו, למען הצדיק את דרכי דתם ע"י ראיות ברורות
בדברי משה והנביאים. קראתי גם בספרים הקטנים ההם הלוך וקרוא, שניתי
גם שלשתי לקרא, אבל מענה נכון לשאלותי לא מצאתי. איכה יוכלו הנצרים
להפר כל חוק ומצוה, אשר תורת משה צותה? הלא מצות ד' תעמודנה לנצח?
אמנם יש מענה בפיהם לאמור: לא לנו התורה נתונה כ"א לבנ"י, יוצאי ירך
יעקב וזרע אברהם, כי הם באו בברית ד' על הר סיני, אבל אנחנו בני הגוים לא
באנו להר סיני לקבל עלינו המצות והחוקים ולא לנו מעשי המצות, אשר רובם
הם זכר ליציאת מצרים. כן יוכלו הם להשיב, אם אשאלם, מדוע לא יעשו
מעשי המצות. אבל אם אשאלם, מדוע יפרו מעשי־המצות, אין די־תשובה
בדבריהם, גם אם אינם מצווים לעשות את המצות, לעשות פסח ולמול את
בניהם וכו', איך יוכלו להורות, אשר המצות האלה בטלו ואינן? ואיך יפריעו את
אלה, אשר ממעי יהודה יצאו ויקבלו עליהם עול מלכות שמים ע"י ישוע ותורתו,
איך יפריעו אותם, לעשות כמצות התורה? הלא לבן־יהודה אין מענה, אשר לא

לו נתונה התורה? מי הוציאו חפשי מעול התורה? ומדוע נם על בן ישראל ויהודה להשליך את כל תורת אבותיו וכל מצות התורה אחרי גוו? למול כל זכר הוא אות ברית כרותה בין ד' ובין אברהם עבדו ורשו אחריו ומדוע יפר כל זרע־ אברהם, אשר התנדב לבו לבא בברית ישוע, את ברית אברהם אביו? אקצרה. מדוע יתן כל בן ישראל, אשר מלאו לבו ללכת בתורת ישוע, כתף סוררת וספר כריתות לכל תורת משה, כאלו לא תוכל תורת ישוע להבנות אם־ לא מחרבן חורת משה? ממי יצאה הרעה הזאת, אם לא מאת גדולי קהלת הנצרים, אשר הורו תורה הפכפכת כזאת? ומדוע יפנו בני' המקבלים עליהם עול ישוע עורף לכל תקות האומה, לא אוכל ג"כ להבין. אנחנו בני' מאמינים בני מאמינים תקותנו היא, אשר ישראל עוד ישוב לבצרון, עוד יתרומם וגוי קדוש יהי', כיז בן נבאו לנו נביאינו חזוי יה, ואיך יבחישו הם נבואות הנביאים וחזיונות החזונים? אבל הם מפרשים את הנבואות על כנסת־המשיח הכנוסה מכל האומות, ומאין להם הדעה הזאת אם לא מאת יוצאי ירך הגוים? היש להם משפט וצדקה לפרש ולבאר כמו כן? — — עוד אני חוקר ודורש ישואל בלבבי את השאלות העצומות האלה, והנה באה העדות לישראל, אשר אתה מעריכה, להורות פתרונים לכל שאלותי, לכן אחותיה ולא ארפנה, והנני בא עתה לתת לך תודה על כל עמלך ולברכך בשלום. אבל הגידה נא לי, המעריך היקר, היש קהל ועדה לך? היש עדה הולכת בעקבות תירת העדות? עוד לא ראיתי אף אחד. גם כי קרן בן שמן עיר קטנה היא, אוכל לאמור אשר מסות־חיי רבו, כי הרבה ראיתי, ובארצות שונות הייתי, ועוד לא ראיתי אנשים עושים כתורת העדות. שמעתי אומרים: זה יולד יהודי ועתה הוא נצרי, וזה יולד ישראלי ועתה היא משיחי. הקרתי אחריהם ולא ראיתי בהם מעשה, אשר על ידו יוכלו להיות אנשי עדת העדות. לכן שאלותי עומדות בלי פתרון. אם יש לאל ידך השב נא לי תשובה נבונה ותברכך נפשי ולך תהי' צדקה.

בן אברהם.

"בה יום ג' לסדר "לא תאחר לשלמו" שנת "ושלם נדרך" למבי'.

אל מו"ל את העדות־לישראל!

מאמין רבני הנני וכב"ן שמח שמחני גליון המבשר לי, אשר גם חוברת ד' בוא תבא ועבודת העדות לא תשבת, ינן כי אני יודע, אשר מושג־הקריאה ומושג־הדעה שני מושגים שונים הם ואין אחד נוגע בחברו אף כמלוא חוט־השערה. כל איש, אשר לא השהו אלק' חכמה ודעת ידע לשום בלבבו, יקרא וראה כל הדעות, בדעות השוות לדעותיו, כדעות המתנגדות לדעותיו. והמאמין לא יחוש. אדרבה, דעות המתנגדות מחזקות בן תורן דעותנו. כי באשר כל החיים הנשמיים המהרך מלחמה תנועה ותמורה, כן חיי הרוח, חיי הדעה, אך יגיעה ותנועה ומלחמה בדעה המתנגדת וצוררת להם הנמו. כללו של דבר: כל דעה ומחשבה, אשר מפורשת היא ומקובלת היא אצל כל בני אדם בלי כל חולק ומתנגד, חדלה להיות דעה והתי אך דבר הפכמיי כמו ג' פעמים ג' הם תשעה. "הלזה דעה יקרא? לאו כי הוא דבר הסכמי ומקובל בכל פרשיו ולא יוכל היות כל צד סותר לו. — גם בור־מבחן ועליל־צורף הנן הדעות הסותרות אשה את רעותה. לכן בל משפיל על דבר אמת לא לבד כי לא יתרגז ולא יתקצף על מערכת קרב ומלחמה

הערוכה נגד מערכות דעותיו, כי"א עוד ישמח עליה בחשבו כי ממערכת־המלחמה יהי' ערך דעותיו נודע. אבל על המערכה להיות ערוכה בכל חוקי דרך־ארץ ושמורה מרוגז וכעס אשר בחיק כסילים ינוח. לכן רע עלי המעשה, אשר אחי בני עמי ואמונתי עושים, בהצרם צצדי העדות ובהניחם אבני נגף על דרכיה. אדרבה. עליהם החובה לאמור: לכו נא ונוכחה ונדע ביניני מה טוב והצדיק באמונתו יהי' אשר ה וא יהי' האלים בדעותיו ויגבר וגם ידבר את מנגדיו וכותריו תחתיו. — אולם חרה אפי עליך, המעריך, אשר תמשיט כמות העדות מעטה מרוכה בזה. אקוה אשר בחוברות הבאות תמלא החסרון ולא תאחר לשלמו.

גם אני הנני לשלם את נדרי. הבטחתיך, אשר אבקר אחרי מאמרי העדות אחד אחד, וכן אעשה. והיום אחל למלאות הבטחתי. ואם אמנם לא אוכל הגד ברחב, אשר הנני ערב לקורא כי כל דברי בקורתי ומשפטי ימצאו חן בעיני כל מבין דבר לאשורו, בב"ז תשוקתי היא לי לחמה. ואם אוציא אך דבר אחד או מאמר חד, אשר יפיק רצון הקוראים, או רב לי רב וזה פרי עמלי. הנני להחל בחוברת הראשונה וזה משפטי:

א) קול קורא לכל קוראי העדות בשנת תרמ"ח וכו'

הקול הקורא הזה הוא מאת המ"ול שקדמך. נשומה נא לב אליו, כי הקול־הקורא הזה אינהו קורא בקול ככל יתר הקולות הקוראים. כי"א חזון יקר הנהו ובלתי נפרץ מני אז אשר החלו המחברים, הסופרים והמו"לים להרים קול קורא אל הקוראים.

מודעת זאת, אשר זה כמה מאות בשנים כל הסופרים, המחברים והמ"ולים יקראו בקול תרם נשחם אל עבודתם, עבודת הספרות. אם נחוץ הוא הקול הקורא או לא, אחת היא להם ולקהל הקוראים. כי כן מנהגו של עולם הספרות ומי הקשה אל המנהג וישלם? לא כן הוא הקול הקורא הזה. כי הוא קול־קורא מאת אחד השב מעבורתו, עבודת הספרות, מאשר נלאה להעמיד יתדות אוהל העדות־לישראל לבל יצען ולא עצר כח לשכללו, ולכן שבת ממלאכת הבנין ובמרורת לב יהגה, יאנה, כי לא עלתה בידו לבנות בנין עדי־עד לישראל. אבל עם כל זה עוד הקול־הקורא הזה איננו מאחת הפלאות, אשר לעתות רחוקות באות, מאשר גם אנחה כזו, אשר תתפרץ מלב מ"ול, אם קצרה ידו מבצע מזמתו וחפץ תעודתו, איננה חדשה במחנה המחברים והמ"ולים. ופעמים רבות ראינו רמעת מו"ל, אשר בכה יבכה להולך מארץ חיי הספרות ולא ישוב עוד, ואשר אנח יאנח על יעודו כי גלה ממנו. אולם קול־קורא זה נעלה ונפלא במינו הנהו בזה, כי מקרב האנחה והגות נבאים על נורלו, בירדו בבכי מאין הפוגות, יעמה בנדי גיל ותלבושת ששון בתקוה נעימה ע"י הסמיכה ומלאות־ ידים, אשר מלא את ידיך אל המלאכה הנשבחה ממנו ויאצל מרוחו עליך לפלם נת"כ אל פועל העדות לישראל ויהיו יריץ אליך, המ"ול החדש, בתבונת כפיו, אשר ינחך גם עתה הלאה. זה אות אמת על האחוה ועל האהבה הטהורה, השוררות בין ההולך ובין הבא אחריו, בין המו"ל שקדמך ובינך, אשר משמרת מ"ול שמוסה על שכמך עתה; זה הוא עד נאמן על תומת הבונים זה אחר זה ועל ישרת מחשבתם ומטרתם; זה הוא מופת חיותך, כי קול ענות וילולה, אשר ההולך יצריח ויריע, איננו שועת אהבת־עצמו ולא זעקת אבדת משענת לחם או אנחת תשוקה וחשק לכבוד מדומה. לכן ברגע ימצא נוחם לעמלו ומרפא לחבלו

ללבוש רוח ששון תחת רוח כהה בנשת השני אל עבודתו, עבודת תורה ותעודה בעבור ישראל ויהודה. ולא לבד כי אין תחרות וקנאה בינימו כ"א עוד שלוה ושלום במגורימו ואיש את רעהו יעזורו להראות לאחיהם קורא־הם, כי אוהבי האמת והשלום הנמו וזה כל פרי המיסד והבונה להרבות שלום בעולם.

הקול־הקורא הזה משפח על פני מוילינו וסיפרינו, סופרי ספרות הרבנית, יחוו נא איך אש השנאה ולהבת הקנאה האכלם סביב ויבושו. הקול־הקורא יכסה כלימת שולם על פניהם, פני אלה המוילים, אשר כל אחד ישא את נפשו להבנות מחרבנו של רעהו, והשטן מרקד בתוכם תמיד, ינן לא יכתבו על מדרת הקודש, אך בלשכת הול, בחללה של בסף או כבוד והתנשאות שלא לשם שמים.

ב) הגיוני הערות

אף כי ההגיונים טובים הם מאור והמשלים נבוחים הנמו ופתרון החדשים, אשר של פי רוב נמצאו בהגיונים ההם נכונים המה, בב"ו רוח עכורה, רוח הבלה ובלתי נאורה מרחפת עליהם, מאשר תותם האמונה המבע עליהם יתר מדי, יתר מהמדה הדרושה. אמת היא, כי מני או אשר החלו מכ"ע לפרוץ על פני הארץ נמצאים גם מב"ע לבל עם ועם, אשר רוח אמונתם רוברת מתוך גרונם. גם ישראל מצא לו את המכה"ע "הלבנון" ואח"ו את "מחוי־קי־הדת". אבל כל אלה הם אך שומרי־הדת והאמונה, כי כל מו"ל מכ"ע אהר, אשר אין מטרתו לשמור את הדת, יכתוב ככל העולה על רוח הסופר אף נגד האמונה, ומו"ל מ"כע "מחוי־קי־הדת" והומהו אך למאמרים, אשר לא יתנגדו לאמונה יתנו מקום בגליונותיהם, גם ילחמו מלחמות מגן לאמונה, אם ישרוך איזה סופר קרב ומלחמה נגד הדת והאמונה, או ירדכו קשת נגד המלעיג והמבזה או המקל בכבודה. לא כן מב"ע זה "עדות לישראל", סנור הנהו בחותם צר של האמונה כמעט על כל מאמריו, ומכתביו ובפרט הגיוניו אך לאמונה יגברו תמיד, יאירו בכל עת באור המשיח, אור שר־השלום, אור מלאך הברית, אור אמונה. כל סג ובל שיח בל הגה, אשר המדות מוציאה, אך לשם אמונה ולאמונה כל תוצאותיהם ומובאיהם, עד אשר ידמה הקורא, כי יקרא בספר "המדות" למהר"ן נבר הבמש"ט ז"ל או כי הנהו בבית א' הרביים בעלי־פלאות בשבת, בעת־הסעודה־השלישית בחושך אשר או לא ידע בושת להביע רזין דרזין ובין הרזין האלה ירעם: אור הצדיק, אור משיה, אור הגנוז, אור אמונה, אורות פנים, אורות אחורים, אור בולל, אף כי כל הרזין האלה גם לו רזין הם. המכה"ע "עדות לישראל" יוכל להיות ניר לאמונה המשיחית לא אל דרך מוחשה וממש הזה, כ"א בבח הרות, רוח חן, רוח אחוה, רוח רבור פנימי, לא במבטאים חיצונים כמו אלה הרבה מאוד, אשר גם מאמין אמתי, אם משכיל ותורני הנהו, ילאה נשוא אותם, כן הוא רעתי. לא בתור מאמין רבני, רק בתור מבקר ספרים, אשר אינני משוחד מכח אמונה ודת תהי' מי שתהי' "אולם מאשר אדע כי סוף סוף רבני אני וחלב אמונה רבנית ינקתי ומשדי ספרותה רויתי, יוכל היות, כי שניתי במשפטי זה. ואודה בעצמי, כי אינני ממוך ודי (קאמפעטענט בלע"ז) לחרוץ משפט ברבר מב"ע מנקודת מבט זה שאני עוסק בה עתה, ולכן אקצר ואניח המקום לחברי ערת העדות, לא' מבעלי־בריית האמונה המשיחית, להתגדר בו. גם לא אכעם על המו"ל אם בליל כלה יגרש מאמרי זה מבית העדות, כי רוח הוא באנוש וכל רבר איש ישר הוא בעיניו, ומעטים המה המבטלים דעתם מפני דעת חבריהם ובפרט בדבר הנוגע לאמונה.

ג) מכתב פלוני מעיר סטניסלב.

המכתב הזה הנהו בכל המכתבים ממין זה, כלומר המוץ והחבן בספרי־הספרות ולא ימשכו עליהם את עין המבקר, מבקר־ספרותי. כי לא יסבון עליהו משכיל אל דבר־תורה, חכמה או ספרות. רק בידעו, כי כאשר לכל מפלגה ומפלגה בהמון המפלגות־השונות שישנמו בין בני האדם כן גם למפלגת הסופרים יש המון (פאָבעל בלע"ז) וההמון הזה אך למין מכתבים בזה ישא את נפשו, ורק זה פרי כל קריאתו במכ"ע לבן לא יעשׂ ולא יתקצף על המו"ל, אם יפנה המו"ל דף או דפים למכתבים כאלה, בחשבו למשפט: הן מכ"ע רשות הרבים הוא וגם ההמון ימצא מקומו ברשות הרבים.

ד) חג השבועות מאת מחונג נאמן.

המאמר הזה יתן כבוד לסופרהו, הן בצחות לשונו, הן ברעיוניו. הרעיון כי לכן נקרא חג עצרת יען הוא עצרת פסח, כלומר: קצה חג הפסח, אמת וכרור הוא, ואצל מקובלי הרבנים נ"ב יכלול החג הזה בתוכו כל שבע המדות הצרופות וכלולות כל אחת מהן משבעה והוא מספר מ"ט ימים מפסח עד עצרת. השגת מ"ט שערי בינה שיוצאים מצרוף המדות האלה החלה ביום ראשון של פסח, אח"ז נלקחה ההשגה העצומה הזאת מישראל ונצטוה לספור ספירה להגיע אל הספירה הכוללת הזאת מעצמו ומעבודתו. ובאשר כלה ספירתו ומעצמו הגיע אל הנקודה הקדושה שעמד או ביציאו ממצרים נהי' או בלי מוכשר לקבל את התורה. והוא חג השבועות, עצרת וקץ־הפסח, כי קבלת התורה היא היתה תכלית יציאת מצרים. בן גם כל השערותיו בדבר החג הזה ישערום כן גם כל משכילי עם ישראל, אף המדה הנדושה שהעתיר לנו עתרת רבני אמונה וקדושה, קדושת אמונה המשיחית לא יעיבו ולא ימימו הדרת המאמר הזה, מאשר לכל זמן ועת לכל חפץ. ומן חג הוא, וכל מאמין יובל להטיף דברים מענין החג ומהותו, לפי אמונתו ודעתו, אשר כן יחשוב וכן ידמה, ומחשבתו ואת ירצה לשפוך על כל בשר להאשיר את כל מין אדם בן גילו וצלמו. ומאשר רבר בעתו הנהו, המאמר הזה הוא כלול בהדרו.

ה) מגלת רות מאת איש בית הלחמי.

כל השאלות ששאל הסופר הזה במבואו למגלת רות נכונות הן ושוות להעיר אותו לפני הקוראים, אף כי ישנות הן וכל דורש כה"ק ולומדם ירע איתן מכבר, כי אור חדש הזריח בפתרון השאלות האלה והערה יקרה העיר בהתרתן, באמרו כי "המגלה הזאת היא ספר תולדות בת עם אחר, אשר באה לחסות בצל שרי, ספר תולדות משפחת־גרים" (שם צר 15) וכן עוד גם הלאה: "אבל הראש והראשון במגלה הזאת הוא תורת גרים" ההשערה הזאת היא קרובה מאוד ואמתית ברובה אך לא בכולה. אולם למען תת לפני הקורא, אשר לו חיך לטעום, דברי מעם, ומושג נבון מרעתי ומבקורת שלי על ענין זה הנני אנים על פי דבר מטרתי להאריך ולהעריך לפניו מושג מענין גרות בכללו, לפי טומק מובן המלה "גר", כפי שהבינוהו מניחי הלשון, גם מושג נאמן מדעת החמון והדרגל של מלת גר. ואחר טרכי לפני הקורא המושנים אקוה כי יצא או לאור משפטי, בדבר התפלגי את השערת בית־הלח"מי ואמרי כי תצדק אך ברובה ולא בכולה. אבל היום עלי לבלות מבתבי כי ארך מאוד, לבן אבלה היום ואי"ה אשלח משך דברי לעת מצוא.

מאמין רבני.

ב"ה יום ג' לסדר „למען תדע־לי השירה הואת לעד בבני",
שנת „ככה בבני ישראל" למב"י. —

לאחי המעריך את העדות לישראל!

אחי! עודני עיף ויגע מאשר עמדתי בתפלה שלשום ואתמול, עוד קול השופר מחריד את לבבי וצעקות שה"ץ וילולותיו עוד אצורות באוני, גם צם אנכי היום את צום־השביעי לבן אין כח בי לכתוב אליך היום. בכל זאת אתאמץ לכתוב למען קוראי־העדות היקרים לי עד למאוד. ראה וה דבר חדש מצאתי, לבן אומר אני מעשי לעדות היקרה לי.

הלא ידעת דרכי. בלבתי לבית־התפלה אני שם לבי לבל אשר לפני, להבין במקרא ולהשכיל אל הדברים, אשר הם שומים לפנינו. והנה בסדר „אור־צדיקים", סדר התפלות לכל השנה אשר בידי זה שנים רבות, יש תפלה לראש־השנה להתפלל בליל ראש השנה לפני תפלת־מעריב. מי אזן ותקן את התפלה הזאת? לא נאמר לנו. וכאשר לא נודע לנו שם סופרה ומחברה, כן לא נודעה לנו השנה אשר בו נכתבה. גם לא הודיע לנו המ"ול את סדר־התפלות הלזה, מאין באה לו התפלה הואת. כן לא נודע לנו אף דבר א' מדברי תולדות התפלה הואת. באשר הסכן הסכנתי זה שנים רבות להתפלל את התפלה הואת בלבי־חרד, כן התפללתי גם הפעם הואת. אך הפעם שמתי לבי להבין אותה והנה־נפלאו מני דבריה לא איכל הבין. מי היא האחות הקטנה אשר עורכה תפלותיה ועונה תהלותיה? היכנה המתפלל את ישראל „אחות קטנה" והיא גדולה מאוד? שאלות אין מספר עלו לפני. ויהי בהתבונני בתפלה הואת למצוא פתרון שאלותי, ראיתי אשר התפלה הואת שירה היא, שיר־תפלה, אשר חבר המשורר „אברם חון". ושמו חתום בראשי בתי החרוזים, אשר לשיר הזה. ח' בתים יש לשירה הואת ולכל בית ד' חרוזים וחרוז א' נוסף, אשר „מאסף" נקראהו, כי הוא המאסף ההולך לפני כל החרוזים. בראש כל בית יש אות א' מאותיות שם המשורר ובבית השמיני יש ג' אותיות „חוק". כי המשורר הזה הלך בדרכי המשוררים הקדמונים, תלמידי בתי־ספרי־שיר ומליצה אשר היו בשפניא, ויחתום את שמו: אברם חון חזק, את ואת מצאתי ראיתי. גם ראיתי, אשר שניאות הרבה עלו בשיר הזה והמ"ול את סדר התפלות הלזה הרבה שניאות השיר ויחלש את הוקת ת"ח. אבל גם אחרי כל אלה עוד לא מצאתי

כל תולדות השיר הזה. מי הי' אברם חון? מה הי' מעשהו? מתי חבר השיר הזה? מה המריצו לעשותו? ע"כ יסלחו לי קוראי העדות הנכבדים בערכי לפניהם את אשר לבי אומר לי. בפנותי כה וכה למצא פתרונים עלה על לבי לאמור, אשר המשורר הזה, אברם חון, הי' אחד משלומי אמוני ישראל אשר לבם הלך אחרי ישוע־המשיח. הן תחלת המאה הששית באלף הששי הזה העלתה פרחי אמונה עד להפליא. ושנות בע"שט היו שנות תקון לבנ"י. כי או החלו רבים לאהוב את ישוע בסתר ויאמינו בו, אשר הוא הי' המשיח, משיח אלהי יעקב, והוא הדוד אשר בנפת ישראל, הכלה, מתיפחת ומפרשת אליו כפיה, הוא ידיד־הנפש, והוא האוהב אותנו מקדם. ואלה היו חסידי־ישראל, אשר באמת ובלב תמים עבדו את ד'. ולכן התאספו נקהלו תמיד בלאט ובסתר להודות לשם ד' ולהללו על כל חסדו, אשר עשה עם בני אדם וחוה, לתת להם פדות ורוחה ולשבור עול חטא אד"הר מעל צואריהם. כי החסידים האלה ראו עפ"י רוח־הקודש, אשר רק את צנועים חכמת ד' ואין טוב לגלות לכל אדם. הן רבים היו למאמינים במשיח ונשמדים היו מקהלת ישראל, כי התבוללו בעמים וילכו בדרכיהם וימירו באמת דת ישראל ברת עמים־אחרים. את כל זאת ראו החסידים היראים האלה ויאמרו: טוב שיהיו בנ"י שוגגים במשיח ואל יהיו עושים זדון להמיר דתם, כי ד' אל טוב וסלח, סולח לעונות עמו, כי לכל העם בשגגה. אכל כאשר התקבצו נקהלו יחדיו להתפלל, השתפכו שיח ויתפללו גם בעבור כל העם, אשר ד' יסור מהם שגגתם ועיניהם יפקחו וראו הדרת בבוד ד' הנגלה לעין כל בשר. אחד מחסידי־עמנו אלה הי' גם אברם חון. לבו בכה בראותו את הקשקשים על עיני בנ"י, ובכל עת הכין את לבו להתפלל לד' וזכר את אחיו הרחוקים עוד מידיד־הנפש. ויהי היום, זה ר"ה וילך להתפלל ויעל על לבו השיר הזה. ויהי השיר הזה רצוי לכל האחים החסידים, חסידי ישראל, ויעתיקוהו וישוררוהו בסתר, וכן בא אלינו. ולכן עלו בו גם שניאות, כי דבר המסור מיד ליד והולך וסובב בתים רבים ושונים לא ימנע מאסוף שניאות רבות. ואולי ידעני דברים רבים עוד, לולא השניאות היו, לשפוט לפי השם הי' המשורר בן משפחת בנ"י, אשר גורשה מארץ שפני' ותשב לארץ אבותנו. (בנ"י אלה נקראים בפי כל „ספרדים", אף־כי לא־בצדק.) כי השם „חון" הי' לשם־משפחה

בספרדים האלה. גם אשר כתב אברם ולא אברהם עדות נאמנה אשר אחד מהספרדים הוא. וע"ד הזמן, אשר בו הוליד אברם חזן את שירו, אומר לי לבי אשר הי' בשנת ה' אלף תק"נא. כי המשורר הזה הי' אחד ממחשבי־קצים ודורשי־סתומות. שנת תק"ן רומה לו, אשר שנת תקון תהי', ותקנ"א, אשר ד' יקנא את עמו ויחמול על ארצו. והמשורר רמז מספר השנה במלה „מסלותיה" העולה למספר תקנ"א. זו דעתי. כן אשער בנפשי. ואם יבא אחר וטובה מזאת יראני הנני להיות עבדו משרתו הנושא כליו אחריו לבית־המרחץ. אבל הלא החסידים האלה הולידו בנים ובנות. אולי יש עוד נין ונכד לאברם חזן או אחד מעדת החסידים האלה ישנו עוד אשר יוכל להודיענו כל דבר שורש. כי השירה הזאת היא פרי איש אשר לבו הלך אחר המשיח ישוע. ואתם אהובי אחי, אנשי עדת־העדות, כתבו לכם את השירה הזאת למען תהי' השירה הזאת לעד בבנ"י, אשר עוד לא כלו חסידי ישראל והי' בכל שנה ושנה תשירו את השירה הזאת בבוא היום זה ר"ה. כי גם אם לא כאשר שערתי בנפשי כן הוא, גם אם אברם חזן לא הי' מהמאמינים במשיח, שירתו נעימה רק לאלה המאמינים בו. וד' ישמע לקול תפלתנו ובת ציון מבור יעלה ועוגה ישבור וראתה חסד המשיח עד עת קץ.

ועתה הא לכם את השירה:

תפלה לראש השנה

מאת

אברם חזן חזק.

1.

אחות קטנה תפלותיה
עורכה, ועונה תהלותיה.
אל־נא רפא נא למחלותיה.
תכלה השנה וקלקלותיה.
תכלה השנה וכו'

2.

בנעם מלים אליך קוראה
שירת הלולים, כי לך נאה.
על־מה תשלים עינך הרואה:
זרים אוכלים את נחלותיה?
תכלה השנה וכו'

3.

ראה את צאנך אריות זרו,
ושפוך חמתך באומרים „ערו",
ובנת ימינך פרצו וארו,
ולא השאירו אף עוללותיה.
תכלה השנה וכו'

4.

מתי תעל את בתך מבור
ומבית כלא, ושולה תשבור?
הפלא־נא פלא בצאתך כגבור
לכלה ולהחם כל־מחלותיה.
תכלה השנה וכו'

5.

חילה הגוי כלו קבצו,
ובזזו איש לו ושובה שבצו,
הכוה פצעוה ולבה קרעו
ובכל זאת לא נשו מעגלותיה.
תכלה השנה וכו'

6.

זמירות הבת וחשקה תגביר
לחפוץ קרבת דודה, ותעביר
מלבה דאבה, ונפשה תמיר
לבקש אהבת כלולותיה.
תכלה השנה וכו'

7.

נחה בנחת לנוה רבצה,
רבת נזנחה מדוד חפצה.
היא בפורחת עלתה נצה,
ולא הבשילו אשכלותיה.
תכלה השנה וכו'

8.

חזקו וגילו, כי שוד נמר
לצור החילו, בריתו שמר
לכם, ולציון תעלו, ואמר:
„סלו סלו מסלותיה".
תכלה השנה וכו'

ואת היא צורת השירה, שירת הלולים, אשר האחות הקטנה עורכה, ולא יכבד על הקורא להבינה. בכל אלה אמרתי אל לבי: אנסה נא לבארה ולפתרה באר היטב, למען יטעם כל איש מתקה. כי השירה הזאת נוסדה על מאמרי חז"ל. בראשונה אבקש פני הקורא לשום עינו על הפתיחה. מי הוא האחות הקטנה? לפי דעתנו היא העדה הקטנה, עדת חסידי ישראל המאמינים בישוע, אשר היתה במסתתרת או, ואשר ר' אברם חזן הי' א' מחבריה. המופר פותח דבריו כן, וכן עושה כל איש השר את השיר הזה. ואם במקהלה יושר השיר הזה או תאמר כל המקהלה „אנחנו הנקבצים פה לשיר הננו עדה קטנה והננו עורכים תפלותינו בעבור העדה הגדולה, עדת כל ישראל". העדה הקטנה היא בעיניה כאחות קטנה מול העדה הגדולה אחותה. גם אנחנו בני העדה הקטנה אחות הננו, כי בני אברהם אבינו נחנו שאהה כל באי עולם ומאחה את הקרע. קרעים רבים בעמנו והקרע הגדול בקרעים הוא אשר לא יבירו את המשיח ולבן קיר המבדיל יש בינינו ובין כל ברואי ד'. ואחות קטנה נחנו, בעודנו קטנה הננו מסגלים מצות ומעשים טובים באמונה. האחות הקטנה עורכה תפלותיה בעבור אחותה הגדולה ואת תהלותיה היא עונה. כי כן נשל על כל מתפלל לתת תהלה, שבח וגדולה ליוצר כל. גם מלאכי השרת אומרים שיר והלה יום יום לפני היוצר ובושה היא וחרפה לחזקי וסיעתו שלא אמרו שיר ותהלה עד שפתחה הארץ ותאמר שירה. שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו (ישעי' כ"ד: ט"ז) וכשראה ישראל את השכינה על הים עולל הגביה את ראשו ויונק השמיט

את הדד מפיו ויאמרו „זה אלי ואנוהו". וחסידי־ישראל, העדה הקטנה, השכינה היתה עמהם ולא יאמרו שירה ותפלה? — אחר התהלה באה התפלה. ומה האחות הקטנה מתפללת בעבור אחותה הגדולה „אל נא רפא נא לה". גם משה התפלל בעד אחותו את התפלה הזאת. אמר שנים או שלשה תחנונים ואח"כ בקש שאלותיו. כן עושה גם העדה הקטנה. היא מקצרת כמשה, כי בוטחת אשר ד' ישמע לקולה, כי הקב"ה עתיד לדרוש את ישראל מיד העמים ולתת לו שמחה וחדוה, חדות ציון, ורפא לו. ישראל הוא כמת, חצי בשרו נאכל. מי ירפא אם־לא ד', אשר אמר „אני־רופאך". אל נא, רפא נא למחלותיה, ובכלות השנה תכלינה גם שחיתותיה וקלקלותיה. — אח"כ אומרת העדה הקטנה: שמע נא ד' אשר בנועם מלים קוראה לך אחותי העדה הגדולה, ושירת הלולים לך מזמרת, כי לך נאה השירה הזאת. היא חפצה להיות קודש הלולים לך, פרי הלולים, אשר לפניהם ולאחריהם יברכו את שמך הגדול, על מה תעלים עינך ממנה? אנא תהי בעיניך כדור הוקי', ותפלתה תבא לפניך למען קדשך שבשמים. לדורות שהיו עובדים אלילים אמרת „אעלים עיני מכם" עתה אחותי אינה עובדת אלילים, על מה תעלים עינך הרואה זרים אוכלים את נחלותיה? הם בני יעקב, אשר לו הבטחת „ופרצת ימה וקדמה וכו'" ובכ"ז כל העמים נשאו ראש ונחלת יעקב אבינו בידיהם ועדת ישראל יושבת בחשך ואיך לא תראה. למי נתת ירושלים לנחלה? הלא לישראל. למי בנית מקדש לנחלה? הלא לישראל. ועתה זרים אכלו את הארץ ומקדשה ואתה מעלים עינך. אנא ד' תכלה השנה וקלקלותיה, תהי השנה הזאת קץ לכל תלאות ישראל.

(א) ראה ד' את צאנך, צאן קדשים, צאן מרעיתך, אשר כמו הרועה והיר בצאנו יומם ולילה, כן אתה והיר בעמך, צאן מרעיתך, העמים שנמשלו לאריות טורפים זרו אותן לכל רוח, כי כמו שהארי יושב על טרפו ומפרפר כן שברו הם את ישראל ויפצו אותו לכל ארבע רוחות השמים. ראה נא ד' בהם ושפוך חמתך בכל האומרים עוד גם עתה „ערו ערו עד היסוד בו". לא תעשה בהם כלה, רק שפוך חמה בהם, נער נא בהם, ומנערתך ינומון. הן בכל דור ודור קמים עלינו אנשים מבקשים עלילות רשע למצא דבר לאמור „ערו ערו". אנא ד' מנע אותם מבוא בדמים, הפריע נא עצתם הרעה. (ערו משרש „ערה;

לעשות ערום וערי) וכנת ימינך, הגפן, אשר הסעת ממצרים ואשר ימינך נטעה, ישראל עמך, אשר כוננת לך עד עולם ואשר בצדקתו העולם עומד פרצו הם וישרפוהו, עשו את הגפן שרופה באש כסוחה. (ארו מלשון ארה אשר פתרונה לשרוף, וכן כסח) ולא השאירו ממנה אף עוללות. כי כמעט ולא השאירו אף שריד ופליט ממנו. אנא ד' תכלה השנה וקלקלותיה. תן כח לנו והשריד הזה יהי' לעם גדול.

(ב) ד" אלקים, מתי תעלה בתך, בת־ציון, מבור ומבית כלאה? הנה היא בין העמים כמו בבית־כלא. כלואה היא עודנה בבור־החמא, את משיחה וגואלה לא תדע עוד, ועול פשעיה נשקד בידה, חטאיה השתרגו עלו על צואריה, ומתי עולה תשבור? הלא אל עושה פלא אתה. אנא הפלא פלאיך, צא נא ועשה דבר, צא כנבור שנית לפני עמך, להראות להם משוגתם ואולתם, הראם כי שגו ברואה, כי כבר שלחת משיחך הגואל לבלה פשע ולהתם חטאות ולהביא צדק עולמים ולעשות קץ לכל מחלותיה. אנא תהי' נא השנה הזאת האחרונה, אשר בת־ציון עמדה עוד בעונה. תכלה השנה וקלקלותיה, ותפקחנה עיני בת ציון לראות אשר שנת גאולים הנה באה, ולא תוסיף עוד עון וחטאה, וכלה שוד ואפסה התלאה.

(ג) כי ראה ד' והביטה, את חיל בת־ציון כל הגוי כלו קבצו, גולי ממנה כל הודה ותפארתה, איש ואיש בזוו להם כל אשר חמד לבם וישבעו טוב ישראל, את בת־ציון הכו פצעו ואת לבה קרעו, ובכ"ז עוד לא נעו מענלותיה מאתך, ד' אלקים. עוד הם מחזיקים בך, באים לפניך בכל עת ומתחננים אליך בכל ראש השנה וסופה „השיבנו ד' אליך ונשובה". הקפצת באפך רחמיך? אנא תכלה השנה וקלקלותיה.

(ד) הלא תשמע ד' זמירותיה, אנא הגביר נא חשקה אליך, כי תשוקתה אליך, הגביר נא את זמירותיה וחשקה למען תתפוץ קרבת דודה. הן דודה שלח ידו אליה, אך היא הוכתה בעורון ולא הבירה אותה. האר נא עיניה ד' למען תראה, אשר אך הוא דודה, הוא בא לארשה באמונה לעולם באמת וצדק ומשפט. אבל צרותיה עורו את עיניה ולא תוכל לראותו, לכן אנא ד' הסר מלבה דאבה, למען תוכל לפקוח עיניה. אנא המיר את נפשה נפש נענה, נפש מרה. תן לה נפש שמחה למען תוכל לבקש אהבת כלולותיה וללכת אחריך כאשר הלכו אחריך בימי משה.

לא אמרו למשה איך נצא למדבר ואין בידינו מחי׳ וצדה לדרך כ״א האמינו ויצאו ולכן היו קדוש לך ויהיו ראשית תבואתך. אם תתן להם לב שמח זנפש־רננה, יבקשוך גם עתה. וכן אנא ד׳ תכלה השנה הואת וכל קלקלותיה כעב תעופינה, ושנת גילה ורנה תבא לישראל תחתנה.

(ב) אנא ד׳ נחה את בת ציון לנוה רבצה, הלא הבטחת לאמור „אי ארעה צאני ואני ארביצם״. הן צאן אבדות היו, כי הועיהם התעום ע״כ שכחו רבצם, ואתה אל רחום וחנון השב אותם לנוה שאנן ועל מי מנוחות הרביצם. רבת נונחה היתה מדוד חפצה. רבו השוקותיה אל משיחך, תחכה לקראתו תמיד כעלמה מתרפקת על דודה. רק לא הכירה אותו. היא כפורחת עלתה נצה, הגיע בבר הומן לישראל להגאל, אך לא הבשילו עוד אשכלותיה, ת״ח שבה לא הבשילו עוד להעיר אנה ולהאיר עיניה. אבל ד׳ תכלה השנה וקלקלותיה, ותן לה ברכה בשנה הבא אחריה, אשר בה ירבו תלמידי חכמיה, למען תבא קץ לכל תלאותיה.

(ו) עתה ימלא לב האחות הקטנה שמחה, כי בטחונה בד, חזק, ולכן תקותה חוקה אשר ד׳ ישמע לקול תחנוניה. וברוח־התקוה תראה את גאולת אחותה הגדולה. ולכן היא קוראה עתה בלב שמח: חזקו וגילו, כי עתה אפס המץ כלה שוד, נמר ואפס. הודילו לאלהים לצור ילדכם, כי הוא שומר הברית והחסד. את אשר אמר עשה. והנה הוא הגביר ברית לרבים כי חדש את בריתו, ברית סיני, על זבח משיחו. הודילו לו, אליו תשמעו, אליו תפנו ומהרה יגאל אתכם ולציון ברנה תעלו. הכת תשוב לחיק אמה ואם הבנים תהי׳ שמחה. כי ד׳ כבר שלח את אליהו והוא פנה דרך ויאמר סולו סולו המסלה פנו דרך, ופתאום בא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית אשר אתם חפצים בו. פנו אליו והושעו תשועת עולמים, ואז תכלה השנה וקלקלותיה ותחל השנה וברכותיה, ברכות שמים מעל וברכות תהום רובצת תחת עד תאות גבעות עולם. —

אלה הם דברי השירה הזאת. בשנת „מסלותיה״ נכתבה לפי״ד. ואם דעתי נכונה הנה כלו עתה מאה שנים. לכן אברך נא ד׳ אשר הביאני עד הלום ויתן לי כח ועצמה להחיותה לזכרון. ומי יתן ושתו כל אחבנ״י המאמינים במשיח לבם לתפלה הואת והתפללוה בכל שנה ושנה ואחותנו הגדולה תטה גם היא אונה

לקול דברי אלהים חיים וקץ יבא לכל תלאותיה ועת תשועה תבא וברכותיה. — אם יש איש אשר דעתו אחרת היא והוא חפץ לבאר לנו השירה הזאת בדרך אחרת, מה טוב ומה נעים. כי תודה רבה ירחש לו לבי ואלהי השלום יברך אותנו ואת כל עמו ישראל בשלום. אמן.

ידי״ד.

דברים מעירים ומאירים

מאת

הישראלי.

ידידי אחי המו״ל! את חוברות העדות קראתי בשום־לב ואשמח מאוד אליהן, יש בעדות הרבה טוב לישראל, ותקותי, כי לא תזרע וזרעך על צחיח סלע, גדולה היא עתה. ולמען תת לך אות נאמן, אשר בשום לב קראתי דברי העדות הנני שולח לך פה דברים מעירים ומאירים להעיר על דברי העדות ולהאירם, והיו לאות בידיך.

חוברת א.

בצד[9] שורה[19] במאמר „חג השבועות״ תמורת „אבן אביכם, גואלכם ומרחמכם היא״ טוב לאמור „אבן־אביכם, גואלכם ומנחמכם הוא״ להיות רמז על המנחם, אשר הטופר המחונן הנאמן מדבר ממנו באות ד׳ במאמר ההוא.

בצד[21] שורה[18] אומר איש בית־הלח״מי המבאר את דברי מגלת רות. „ואולי באו בחג הבכורים בשבועות״ ודבריו אלה אינם נכונים. כי בשבועות הוא בכורי קציר־חטים, כאשר כתוב מפורש בספר שמות ל״ד: כ״ב, ונעמי ורות באו בתחלת קציר שעורים (רות א׳: כ״ב) ואשר כתוב בשמות כ״ג: ט״ז וחג הקציר בכורי מעשיך, אשר תזרע בשדה, והוא נ״כ על חג השבועות, יש לנו לפרש בכורי מעשיך, רוב המעשים האחרים והתבואות האחרות, אך קציר השעורים החל בחג הפסח. ולכן הי׳ חג־הפסח הזמן, אשר בו הניפו את העומר ומנו והלאה ספרו שבע שבתות עד חג־השבועות (ויקרא כ״ג: י׳ — ט״ו) וכן כתוב מפורש: שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה וכו׳ (דברים ט״ז: ט׳ הנה שהקציר החל בפסח, ודברי רש״י פה נכונים.

בצד[22] מפרש רב מ״ג את הכתוב אוי מי יחי׳ משמו אל על ישוע הנצרי. בסנהדרין ק״ו א׳ מפרש רשב״ל את דברי הכתוב הזה „אוי למי שמחי׳ את עצמו כשם־אל״ ורש״י מיסיף לבאר דברי רש״בל „שעושה עצמו לאלוה במו פרשה וחירם״. ואולי דמה גם רש״בל לבארו על ישוע מנצרת. אולם משל הנפל־ונלוי־העינים זר הוא מאוד באמת, אם על ישוע משלו. כי על מי יסבו דברי בן־בעור באמרו „וגם הוא עדי אובד״ בסוף משלו? הגם הם על ישוע נאמרו? הכי הציים מיד כתים, אשר יענו את אשור, יבאו בימי ההוא, אשר יהי עדי אובד? כן שואל הפלואי ושאלתו שאלה חזקה היא. לכן מפרש הפלואי בדרך אחרת ודבריו טובו מאוד בעיני. אולם גם לפי הפלואי קשה לפרש

משומו אל" במו "משום ד' את אלה"[1]) ואשר אני אחזה לי כי "משמו־אל" פתרונו באמת "משמי עצמו לאלוה". אך הדברים מוסבים על אלכסנדר המקדוני. דברי־ימי־עולם מספרים לנו (ראה דברי ימי עולם מאת ר' קלמן שולמן צד 223) "מעיר מוף הרים אלכסנדר פעמיו אל מקדש האורים הנקדש לשם צעואים אמון וכו' ובהני המקדש החליטו, אשר אלכסנדר הוא בן צעואם אמון ובגלל הדבר הזה בברוהו מאוד כל העמים המתהללים באלילים בימי קדם וינשאו וינשלו אותו כיאות לבן־אלהים וכו'. וכן הוא ביוסיפון לעברים. ועתה אין כל דחק בדברי נביאנו בן־בעזר. כי בן מרוצת פתרונם. אוי מי יחי' מידי אלכסנדר מלך יון המשים את עצמו לאלהים. כי ציים יצאו מיד כתים, (הוא מקדוני וספיכוחיה[2]), והם יענו את אשור ואת כל היושבים בעבר הנהר, נהר פרת, בשני עבריו. כי "עבר" נאמר על שני העברים (הרי עיברי דנהרא) בלשון הכתוב על שם "אבי כל בני עבר" (בראשית י' כ"א) כלומר אבי כל היושבים בעבר הנהר מוה ומוה. בני עילם ואשור וארפכשד מעבר מוה ולוד וארם מעבר מזה, (ארפכשד יושב בין חדקל ופרת), וגם [כתים] הוא ערי אובד, גם יום מלכות כתים יבא וכלתה מן הארץ, כתים הוא לשון יחיד ולא לשון רבים ומלת "וענו" מוסבה על הציים. הציים אשר יבאו מיד כתים הם יענו. וכאשר בן־בעור נבא בן חי". כי בימי החשמונאים[3] אברה מלכות־רשעה, מלכות יון, ומלכות כתים כלתה ונכרתה. משך הדברים המעירים בחוברות הבאות.

מגלת רות.

ד.

כאשר נעמי חשבה בן חי'. כי בועז לא נח ולא שקט עד אשר עשה את אשר אמר לעשות (א) ובועז עלה השער, כאשר רק בא אל העיר[3] מן השדה, עלה אל המקום, אשר שם ישבו הוקנים והשופטים, וקני העיר ושופטי־העם[4]) וישב שם גם הוא לחכות עד אשר יעבור הקרוב הגואל ממנו. כי בשער העיר,

1) אולם ריישי על הכתוב (במדבר כ"ד: כ"ג) מפרש כדברי הפלואי וכן גם תרגום אונקלוס: כד יעבד אלהא ית אליו.

2) הרי זה לעד, אשר מקדוני היא ארץ הכתים, כי בראש ספר החשמונאים אימר "אלכסנדר יצא מארץ הכתים וכו'. וכן גם את המלכים שמלכו במקדוני אחרי אלכסנדר, ספר החשמונאים קורא אותם, בשם מלכי כתים. ובבי העיר עיין הכם קדמין מעם יון, תודורוס שמו וראה ספר מאד עניים לי' עזרי מן האדומים פרק מ"ג) ופשוט: בזמן מיד כתים זה אלכסנדר מקדוני, שיצא מארץ כתים. רק תדורוס תעה בדברי יוסיפון ולכן הוסיף ואמר שיצא אלכסנדר מאי קפתוק או קפתוק. ובאמת דברי יוסיפון מדוים אחרת. כי כן אומר יוסיפון בקדמוניות ספר א' פי' ו': כתים יהי את האי כתים, אשר נקרא כעת קפרס ועי"ש קוראים דיהודים את כל האיים והנפות, אשר על הים, בשם אי כתים או ארץ כתים כשם האי הזהוא, וכו' ע"ש. ועל דכתוב בחזקאל כ"ז: ו' בדי־אשורים מאי כתיים תדום יונתן „אשלאי" וזהא בדחכמית מדחזיית אשלי". והכל מפשם זה.

3) ראה פרשה ג': טיו ושם „כאמר ויבא העיר".

4) כן מיתו בכל אדצות המזרח. ראה בראשית ל"ד. שכם בן חמור מלך אל אשר עיזו. כל דבר גדול נעשה בשער. והשופטים יושבי אהל ומקרה במרבר ששטו פתח האהל. כן יש לנו לפרש גם (ברשיות יה: א') אברהם ד' יושב פתח האהל. כי אברהם ד' מהאמץ להביעם אנשים תחת כנפי השכינה ויעש מעשהו זה פתח האהל.

מקום מושב הזקנים והמשפט, עבר כל אחד מהעיר", והנה הגואל הקרוב ממנו, אשר ממנו דבר בועז לרות, בא. ויאמר בועז אליו סורה נא פלוני אלמוני הנה[1]), שבתה־פה מעט, כי יש לי דבר אליך, וישמע הגואל הקרוב לקול בועז ויסר וישב שם בשער העיר כאשר בקש בועז ממנו. (ב) ויקח בועז עשרה אנשים מזקני העיר, אשר באו אל השער ג"כ[2]), ויאמר אליהם: שבו פה גם אתם למען עדים תהיו לכל אשר אני עושה עם גואל־רות הקרוב ממני, כי לא צחוק אני עושה ולא אך לדבר ולשוח יצאתי הנה, כ"א לעשות דבר ולפעול פעולה. וישמעו הזקנים גם הם לקולו וישבו שם. (ג) ויען בועז ויאמר לגואל: חלקת השדה, אשר היתה לאחינו לאלימלך, עברה אחרי מותו ליורשיו, כאשר ידעת גם אתה ועתה מכרה נעמי היורשת, השבה משדי־מואב, את ירושתה, לוא אחד משנינו חפץ לקנות (ד) ואני לבן אמרתי, אגלה נא את אוזך[3]) להודיעך מחשבת נעמי ולשמוע מה מחשבתך על אודות הדבר הזה והנני לאמור לך: קנה קנינך נתה לעיני היושבים פה, לעיני הזקנים האלה, וקני עמי[4]), למען ישמעו ועדים יהיו לך, תן הכסף לעיניהם ולך השדה יהי'. אם תגאל, גאל מהרה, אם יש את נפשך לקנות השדה ולגאלו גאל־נא עתה ברגע זה בישבנו לפני הזקנים והשופטים, ואם אין את נפשך לגואל הגידה נא לי למען אדעה. הודיעני נא כל מחשבתך כולה אודות השדה ההוא, כי אין זולתך לגואל, ואני לברי אחריך. אם לא תגאל אתה יפול הגורל עלי. כי אני השני אחריך. אני במדרגה השני' ואתה במדרגה הראשונה ביורשים־לגואל. ואם תמאן אתה לגאול אין זולתך במדרגתך לגאול והגורל יפול על המדרגה השני". ויען הגואל הקרוב מבועז לאמור „אנכי אגאל". אם אין זולתי לגאול עלי לעשות הדבר. ויהי כשמוע בועז את דבריו וירא, אשר הגואל הקרוב האומר „אנכי אגאל" לא זכר את רות, אשת־המת (ה) ויאמר בועז לגואל הקרוב: ביום קנותך השדה מיד נעמי ומיד

1) בועז כבה את שכנו, רק הספר כסדרו ויכתוב פלוני אלמוני תחת השם. פלוני שרשו „פלה" להבדיל ולהפריש ואלמוני שרשו „אלם" איש לבדד ישכון ואין לו דבר עם זולתו ואיכ פלוני אלמוני: איש נבדל ובודד. לא כדעת בן־זאב האומר שרשי פלוני הוא „פלן" ולא כדעת בוקסטורף האומר שרשו „פלא". גם לא כדעת רשי"י האומר „מפורסה ונעלם" וכי הכתוב האמה הזו בפי העם העברי למלה אחת לסמן איש אשר לא תחפץ נפשנו בשמו אף כי ידעוהו או איש אשר שמו לא ידעו רק את אשר עשה ידעו. ביתר המשנה ואהרידם אמרו במקום פלוני אלמוני „כמי" „אפס" או „אותה אשר".

2) מכדגם זה או לבא אל השער בכל ברך. ובועז בחר לו עשרה ויקח אתם לשופטים ולעדים.

3) „גלה אוזן" כאמר תביד אם יכפר איש לרשע דבר גדול כלאמר ובסחד. ראה שמואל א' טי: טו: שם כ: בי ושם כ"ב: הי ועוד. אזב לינ: יול, שם לו: ו' ועוד.

4) הוא אומר עמי, כי שר העיר הי'.

רות המואביה אשת המת[1]) קניתי[2]) להקים את שם המת על נחלתו,
כי אין זה הקנין בכלל קנין אחר. הלא אלימלך הוריש את נחלתו
לבנו אחריו והנו מת בנעוריו ולא השאיר כל זרע אחריו. כל
הגואל את השדה עליו ליבם את יבמתו. כשמוע הגואל את זאת
(ו) ויאמר הגואל, לא אוכל לגאל לי, לקחת את אשת המת לי
לאשה לא אוכל, ובלעדה אין לקנות השדה, לכן לא אוכל
לגאול. פן אשחית את כל נחלתי בהקימי שם בן אלימלך על
נחלתו[3]). גאל לך אתה את הגאולה אשר עלי לגאול. אם בחפצך
להקים שם המת על נחלתו עשה־זאת איפוא. כי לא אעמוד
בדרך לך, כי אני לא אוכל לגאול. (ז) וזאת לפנים בישראל,
על כל ממכר וקנין, על כל גאולת־נחלה, ועל כל תמורה, אם שני
אנשים החליפו שדה בשדה או קנין בקנין, לקיים את המכירה או
הקנין שלף האחד את נעלו ויתן לרעהו. וזאת היתה התעודה
בישראל, כי לחוק ה' לעשות כן ואם לא עשה איש כמו כן, לא קנה
את הדבר[4]) ולבן גם פה יש לעשות כן. (ח) ויאמר הגואל
לבועז: קנה לך לעיני הזקנים האלה. עשה קניך לפי החוק,
התעודה והמנהג. ובאמרו זאת שלף נעלו ויתן לבועז. (ט) ויאמר
בועז לזקנים ולכל העם אשר התאסף שם בשער: עדים אתם
היום, אשר קניתי את אשר לאלימלך ולשני בניו מיד ה'. כי הגואל
הקרוב ממני לא חפץ לגאול וזולתו אין גואל אחר בלתי אני.
ולכן אני קונה את כל הנחלה מיד נעמי. כבר דברתי עם רות
אודות זאת וכן אדע את מחשבת נעמי ואין דבר עומד לי לשנה
בדרך[5]) ולי תהי' הנחלה. (י) וגם את רות המואביה אשת
מחלון קניתי לי לאשה, כי אך בעבור זאת אני קונה את הנחלה,

1) כתוב ומואת היה. גם תרגום ארמי ותרגום השבעים קראו כן. כי היא היתה האלמנה, אשת מחלון, ונחלתה היי השדה. ולכן מיהה קנו. אבל נעמי היתה מדברת המת בעד בחה. תרגום סורי והיתעמים קראו „ואחי לאמר„ קנה השדה מיד נעמי ואת רות תקנה. אבל אינו כבון. ורשי חסק לקשר שתי הדעות אבל אינו נחוץ.

2) כתוב לקניתי אבל קרוא קמית בקמץ. ולפי הכתוב יהי' פתרונו כן: בועז אומר לאלימוי לאמור: ביום קנותך כי קניתי אני הכל להקים את שם המת, לוא היית אני התחרך.

3) כי אבלה כחו וכסבי להקים נחלת שם אחר.

4) כדברי רשי: זה הוא קנין. התורה אשר באו אחדי ימי בועז עשו קנין בכתף הבגד לאות. אבל בימי בועז עוד שלפו נעל. היל נחלקו בדבר מי שלף למי? יש הקונה שלף בעל ויתן למוכר ויש המוכר לקונה, והכתוב שהצמיד שלף נעלו, לאמור: אין לי אף כודום הל בשדה הזה או בחלה הזאת. והקונה השליך נעלו על השדה והנחלה לאמור: לי יש כודום הגל. וכן אמר דוד במכתבו ללמד, בהצעותו את אדם מדיים: מאב סיד רחצי על אחם אשליך נעלי. ואת היתה לאות לאחוזה. כן המלכים עשו וכן כל כוסר וכל קונה אחיתה עשה. הכתוב הזה כפנא עד בארצות המזרח.

5) בועז מדבר פה כאלו כבר קנה. אבל הספור לא ספר כאומה, לכן כפרש אני את דברי בועז „קניתי„ דכה הוא כאלו כבר קניתי, כי אין לי צורך לדבר עוד מזה. הלא יחוב לי אשר נעמי והוא הכסבן תסכנה לי.

למען אקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו
ומשער מקומו, ויהי שם מחלון בן־אלימלך עוד חי לזכר בני ביתו
לחם. על כל הדבר הזה עדים אתם היום. (י"א) ויענו הזקנים וכל
העם אשר בשער ויאמרו: עדים, הננו עדים אשר כן עשית,
ומדי דברם ברכותו ברכה נאמנה ויאמרו: יתן ד' את האשה
הבאה לביתך כרחל וכלאה, אשר בנו שתיהן את בית ישראל.
ד' יהי' אותה והריון יתן לה. למען תבנה גם היא בית לעמנו,
ואתה בועז עשה עוד יתר חיל באפרתה מאשר עשית עד
כה. כי איש חסד אתה וד' ישלם לך כמפעלך, ובן תוליד,
ושם תקרא לו, כאשר הבטחת לעשות[1]). על שם מחלון, למען
לא ישכח שם מחלון בעיר בית לחם. (י"ב) ויהי ביתך מן הורע,
אשר יתן לך ד' מן הנערה הואת, כבית פרץ אשר ילדה תמר
ליהודה. וד' שמע תפלת ברכות הזקנים והעם (י"ג) ויקח בועז
את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן לו ד' לה הריון ותלד בן
(י"ד) ותאמרנה הנשים השכנות, אשר שמחו גם הן בשמחת
נעמי: הן ד' שמע לקולך ולקול אוהביך ולא השבית לך
גואל היום, כי בן נולד לכלתך רות וזה ינחמך מעצבון לבך
ושמו יקרא בישראל אחרי מחלון בנך, (ט"ו) והי' לך למשיב נפש
ולמכלכל את שבתך. אף כי לא מחלצי בנך יצא, אך הלא
רות ילדתו והיא טובה לך משבעה בנים. (ט"ז) ותקח נעמי את
הילד ותשיתהו בחיקה, כי בן הי' באשר הנשים השכנות דברו.
רות היתה טובה לה משבעה בנים ובן־רות הי' לה כמו בנה,
אשר ילדה היא ותהי לו לאומנת (י"ז) ותקראנה לו השכנות שם
נעים. עובד קראו לו לאמור: וה יהי' עובר את ד' והוא הי' אבי
ישי אבי דוד.

תם.

טובות זכרונות.

כמעט שנה כשנה, ביום הזכרון, בבית־התפלה סבובי גם
סבבוני אנשים רבים וישאלוני: מדוע הקדים סופר־התפלה

1) הנשים אומרות לבועז „לוא־ישמש„. ורשי מפרש „גדל שפך„. אבל קשה לחבון דברי ורשי, כי כבר יצא לבועז שם בבית־לחם. גם לומדו הלך בדרך ורשי ויתרגם כן. אבל לא מצא תרגומו חן בעיני. גם יחד המפרשים הלמי בוחץ. לכן אומר לי לבי, אשר הנשים אמרו לבועז לזקים את דבר ולקרוא שם הבן אשר ילד לו מחלה. והוא דרך ברכה. „קרא שמי יתן ד' והי' לאל יד לעשות ולקרוא שם לבן או לבנים אצר הולד. ודרך מלצה היא. חתת לאמר „ועולד בנים„ אשרי קרא לעשות ולקרא שם. לבן ואני המותב, תפלתי ניב לקרא שמות, אבל לא לפרי בטן. כי באלה לא אקוה. אבל לפרי־דעות, ולדי־הדעות, כך יתן ד' וכה יוסף אבן.

„האוחז ביד וכו" את התואר „טובות" לשם „זכרונות"? הלא הי' נכון לאמור: הזוכר למוכיריו זכרונות טובות? ואני הנני משיב שנה בשנה את התשובה הנכונה בעיני ומעיר אני את השואלים על דרכי הלשון, כי השם וכרון הוא לשון זכר ואם הי' בדעת הסופר ובמחשבתו לאמור זכרונות טובות הי' אומר וכרונות טובים ולא טובות. אולם הסופר חפץ להראות אותנו דרכי ד' וטובו. אנו בראותינו ומה אנו ומה חיינו? אם נזכיר את ד' לברכה מה נפעל לו? וכבל אלה אך לכבודו ברא אותנו, ולצדקה יחשב לנו ד' אם נזכיר את שמו לתהלה ולברכה בכל יום, כמו לוא טובה עשינו לו והוא זוכר לנו, אשר מזכיריו אנחנו, את הטובות, אשר אנו עושים לו בהזכירנו אותו, ואת טובות וכרונותנו לא ישכח מהרה, כ"א ישלם לנו חסד אין קץ, — גם היום נתן לי ד' חנינה לפרש דברי בעל־השיר הזה, ולבי התעורר מאוד לרעיון זה. גם אחרי בואי לביתי ואסעד את לבי בסעודת החג עוד לא נחו רעיוני, עוד התרוצצו בקרבי הנה והנה. וכרונות, אשר כבר נשכחו מלבי, עלו לפני ככני מרון א' א'. ואלך ואחפש חפש מחופש באמתחות הזכרונות. אך רובם אבלו אוהבי־חשך בעיר ששמה „שחורה" בארץ פני־היער ויתר הפלטה אבל שן העת. עצב מלא לבי. אך ראה זה מצאתי את הזכרונות האלה, והנני לתת לפני קוראי־העדות החמודים, כי הם זכרונות חיי איש, אשר שמו ח' ד' מן האנוסים, ואשר כתב בידו השמאלית לפני זה עשתי עשרה שנים.

מי הוא זה ששמו ח"ד מן האנוסים ואיזה הוא? הוא איש אשר נולד בארץ סורי' ויגודל על ברכי סופר תמ"ות (תפלין מזוזות ותורה) בעיר שדה־גורי־אריות בארץ־פני־היער. אבי אבי, אשר גדלו כאב, הי' איש חסיד, ישר וירא־שמים, וילך הנער ח"ד מן האנוסים הלוך וגדול בתורה וביראת שמים ויהי לשמחת כל מכיריו וקרוביו. ויהי היום ויעלהו הלחץ הגדול, אשר הי' בבית מנדלו, המדברה, לרעות צאן קדשים, ללמד בני' תורה ויראת שמים. אך שם עברה עליו רוח אחרת ויחל לקצץ בנטיעות הקודש. — שנים רבות עבד ח"ד עוד בבית תורת ישראל ויכתוב מליצה ושיר ודבר־חכמה עד למרבה. אך עתה נאלמו מיתרי כנורי, ושפת קודש נורשה מביתו. את הזכרונות האלה כתב בימי סערת־חייו. כי אז בעט כמעט בכל קודש. ואני מוציא את הזכרונות האלה עתה. ירא אירא פן יבוש פתה ח"ד מן האנוסים

בראותו את זכרונותיו אלה ופניו יחורו. כי כבר שנה את דעותיו, והדברים אשר שלח בהם את קוץ לצונו או, עתה הם קדושים בעיניו כמו בעיני. אך בושח אני בו. אשר נלא יכעס עלי, על גלותי הזכרונות לעיני השמש. כי הוא יודע את יצרי, אשר אך לעשות טוב חפצי, לעשות חסד עמו ועם כל בני־הדור, ואולי גם עם הדורות הבאים אחרינו. כי מן הזכרונות האלה נוכל ללמוד דברים הרבה, ולראות עד כמה מעשה שטן יצליח. — והי' כבוא הזכרונות לידי ח"ד מן האנוסים אנא יזכור למוכירו אך את טובות הזכרונות, יקיץ נא משנתו להראות שנית אותות אהבה לשפת עבר ולכתוב לא זכרונות באלה כ"א דבר שבקדושה. לע"ע יקראו נא הקוראים זכרונות ח"ד מן האנוסים וראו מי הוא.

במצאי ר"ה, שנת התרכ"א. (המכבים).

ספר הזכרונות

(זכרונות ח"ד מן האנוסים).

פתיחה.

קומי מקברך ריזילי. התנערי מעפר אם רחמני! התפתחי מוכרי אסירך וכעשב מציץ מארץ כן עלי גם את מתחת רגבי האדמה, עזבי למצער את ארץ צלמות ואת שובני עפר, קומי נא, התיצבי לפני כמו חי' ואביטה אראה בך, אחזה תמונתך עוד פעם טרם כח זכרוני יחלש, טרם אשכחנה לנצח.

שחורה את — ונאוה, ריזילי השחורה קורא לך עת התהלכת עלי אדמות, פניך קדרו ולא משחור. יפיפית מאוד ואך לקדורנית היית. הן עלי ברכי ישורון נולדת, לבנות ישראל נחשבת וגורל א' לך ולכל אחיותיך בארץ וואליניען. כי נהיית לאשה עוד טרם עת־דודים באה לך. בעוד ימי נעוריך לא מלאו, היית לאשת־חיל המביאה טרף לאב ובנים, למען ישאו הם בעול־התורה, למען יעבדו את ד' כל ימיהם וחיתה נפשה — בעוה"ב — בגללם.

„אהה! למה הרגותני ממנוחתי?" בן קול באוב מארץ יעלה באזני. „למה זה העליתני מקברי? פה בתחתיות הארץ אשכב אנוח ואישן שנת עולמים. פה לא אדע עמל ותלאה, פה לא אשבע יגון ואנחה, ומדוע החרדתני? למה השבע השבעתני לבא אליך?"

הקולך זה, אמי היקרה? הבאת אלי להזכירני את עוני? אנא סלחי משוגתי וכפרי לבנך חטאתו! לא במרד ומעל אשמתי, מנוחתך, מנוחת עולם, החרד לא חפצתי ולא הרהבתי בנפשי

עוז לצותך לעזוב משכנות השאננים. את תולדות ימי נעורי אעלה לזכרון בספרי וגם אותך אזכור. אזכור אותך ואת רוחך הזכה ואת נפשך הנדיבה, את עמלך הגדול ומנת חלקך הקשה, ואומר בלבבי, אעלך נא גם אותך מתהום הנשי׳ ויקרא שמך בראש ספרי למזכרת אהבת נצח מאת בנך אשר ילדת ברוב עמל ותלאה.

א. שרשרת־היחס.

איש הי׳ בארץ סוריא ובעיר־קבלה הי׳. שמו הי׳ ר׳ ליבילי הדיין ויהי האיש תם וישר וירא אלקים ויברכהו ד׳ בכל (כלומר בבן) וגם בת נתן לו. וזה הי׳ כל עשרו. כי בהם התפאר נגדה נא כל בני עירו לאמור: „בני זה יהי׳ למגורת־המאור, לגאון וחריף. ועוד יגדל מאביו ירום ונשא מאבות אביו, כי הי׳ יהי׳ לרב בישראל. ולבתי היחידה ג״כ לא אדאג מאומה. בוטח אני, אשר השי״ת יזמין לה בעל הגון, ת״ח בן ת״ח, כי אשתי אומרת, אשר יפהפי׳ היא (ר׳ ליבילי הדיין כרת ברית לעיניו מהתבונן על בתולה) והלא ימצאו קופצים הרבה עליה? היתכן? — ברבות הימים הרבה ד׳ את חסדיו את בית הדיין עד למרבה. בנו היחיד לקח לו אשה בעודנו נער, עוד במרם גבר עליו יצרו, ובתו היחידה הביאה ת״ח אל ביתו וארוחתו „ארוחת עולם" על שולחנו. (הלא רק לבעבור זאת יאות איש חסיד לפרש כנפיו על בת ישראל . . .) ויהי כי התחרט בן־הדיין וחתנו לצאת ידי־חובתם ולהראות לכל שלא הי׳ בעיניהם המדרש עקר אלא . . . . . ויולדו למו בנים ובנות (ששה בערש אחד) וימלא הבית אותם.

בימים ההם ובעת ההיא היתה צרה לישראל, אשר כמוה לא נהיתה מיום הלך ישראל בגולה עד היום הזה. כי בעוה״ר יצא הקצף מאת ד׳ על ר׳ שריאל הצדיק מנזיר (והוא הי׳ עמוד התוך, שכל בית ישראל נשען עליו) ויאמר לשטן המשחית, „הנו בידך" ויצא השטן להתנדות בצדיק ויקם עליו, פריצי־הדור לאויבים ויחפאו דברי שקר ויהיו מלשינים עליו, ושמועה יצאה מאתם אשר הצדיק המית איש בהבל פיו. ויהי בהביאם את דבתם רעה לפני המשלה וילקח הצדיק מאתנו ואיננו. כי זרועי־חרפה (שאנדארמע בלע״ז) חטפוהו ויובילוהו בלויית אנשי חיל מזוינים אל בית־הסוהר. ועדת החסידים נבוכה.

ב. מעשה שהי׳ כן הי׳.

יום ו׳ עש״ק לסדר „מות יומת המנדף" שנת . . ., בהיות רבינו ר׳ שריאל על הספסל העליון בבית־המדרש באו אליו תלמידיו וינישו צעקתם לאמור: פה (במקום טהרה) בהיותך אתה יושב ביני העליונים עוסק ועסוק בכונות והכנות לקבל פני מטרוניתא, דא שבת מלכתא, העיז האפיקורוס ופסי (שם רשעים ירקב) לחרף שמך בפנינו ולעשות „חוזק" ממך ומכל מנהגי חסידיך הקדושים ולכן באנו אליך כוריים לשאול את פיך כדת מה לעשות בכופר הזה? „לתבוע עלבון־התורה אנו באים, ואם מחשים אנחנו והבינו עדי יורק בו נצוץ הסידות ולבעל תשובה יהפך וקרנו עון. כי הרשע הזה „עזות־מחוצף־פנים" הנהו ואין כמוהו עוד, והנהו שקוע ושבוע ביון־מצולת־האפיקורוסות שכל באיה לא ישובון.

„הוציאוהו וישרף!" ענה רבינו ר׳ שריאל באנחה המשברת את גוף הארם.

הדבר יצא וכל החסידים החרו החזיקו במגדף ויקראו עליו את הפסוק „כל חמירא וחמיעא וכו׳" ג׳ פעמים ישר והפוך לתקון נשמתו וישליכוהו לכבשן האש ויקריבוהו לעולה לריח ניחוח. ובזה עשה לו רבינו חטיבה, כי מיתתו זו היתה כפרתו, אך אהה לשברינו כי גדול כים. מי יוד לנו? וי, שבינתא בגלותא! רשעי הדור יעיזו להרים ראש, יהינו להטיל מום בקדושים, ובמעשי רבינו וצדקתו יתנו דופי, ועד בית־הסוהר הביאוהו למען יתעללו בו הערלים ומה יהי׳ סופו? — אל אלקים ד׳ אתה ידעת!

ג. הגם.

ויהי בחצי הלילה — ליל ספורים הוא לכל עדת בני החסידים — וד׳ הכה בתמהון ובעורון (ניסחא אחרינא: בשכרון) את ש מרי בית האסורים, מקום רבינו אסור, ויפלו ארצה שכורים ולא מיין הגפן, ויבאו מלאכים (מלאכים ממש) ויוציאו את רבינו מן הבור והוא ישן, וישאוהו על ארבע־כנפות הרוח הרהק מעבר לגבול ארץ סוריא ויניחוהו למשמרת לבנ״י על פף ביהמ״ד בעיר שדה־נורי־אריות ויעופו למו. הבקר אור מרם השמש עלה ומשרת ביהמ״ד בלכתו לעשות את צרכיו מצא את רבינו שוכב והוא עודנו נרדם ועל בנף מעילו כתוב (בכת״י מלאכים) „שריאל צדיקא מנזיר קרתא".

(משך הזכרונות — בחוברות הבאות).

מערכה מול מערבה.

ב"ה יום ג' לסדר „אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה" פה נייהיספע. הת"רן לפ"ק,

אל המו"ל עדות־לישראל, ה' מ' לאָוועז!

עד שקרים לא ינקה (משלי יט: ה)
עד בליעל יליץ משפט („ „ כ"ח)

אכר אנכי, איש הולך לתומי, איש אשר השבע נדלני כאם והרים סביבי הזריני כאב, לבל האמין בשוא נתעה, גם היער וחורש מצל שכני השביעני לאמור לשמור נפשי משומרים הבלי שוא, גם זאת למדתי פה, אם אלך היערה, לשום תלי וקנה־רובה על שכמי, לפגוש דוב וזאב בלב שוקט ובושה. אך איהו? מנן וצנה לזאב המתחפש בעור כבש ומשים אורב לאנוש ההולך בטח. מחיות פריצות באלה אך ד' המכין מצעדי גבר הוא חוסם והוא מעוזם, — זה שבתי מעדרי צאני, אשר ירעו פה בין הרים נבונים, ומצאתי בין מכתבים שונים, אשר באו לידי עתה, גם את מכתבתך, אשר כנית „עדות־לישראל". מאשר נפשי צמאה לשמוע שיח שרפי־קודש, הגות רוח האם העבריה, בת השמים, נתתי למכתבתך כבוד ויקר, לשעים משוב הצפון בה לבני עמי, לאכול בכל פה דגן־השמים הלזה. אבל מה השתוממתי אחרי אשר קראתי גליון ושנים! דמי נקפא בעורקי, ורוחי עמדה בחדר לבבי. זאב ערבות מתנכר בעור־כבש! הפשטת בגדיך הציאים ומחלצות לבשת, לבוא בין שדר צאן־קדשים למרוח ולחבל, לשדוד בנים, בני אל חי, להקריבם על מזבח התועפת? מה המשבורת, אשר תקח לשחד בשר העדות האלה, להפיח כוזבים, דברים אין להם שחר? מי פתי יסור לשמוע דברי עדות אלה? — פרשת רשת, השלכת חכה להשלות בחרמך נפשות ישראל, אך מיתרי רשתך קורי־עכביש וחרמך בלויי־סחבות ואף ד' בשרי יקרעהו וברוח יברח ואתה תיגע לריק ולבהלה תלד. לא אדע עוד על נכון, אם נצרי אתה מבטן ומלידה, ושכיר עדת המסיתים והמריחים הנך, ובשר בכר לחם תלך במלאכותם להניא לבב ישראל לעזוב אלהים חיים ולבקש עזר מפסילים אלמים, תמיגת ישו"פ ומרעית, או אסלה לך, מאשר בטן נצרי הרה אותך, משדי נצרי שתית, על ברכי נצרי נודלת ויבעת נביא לגוים היית, ברפת נצרי אתה עומד על האבוס, עבית בשית. — אך אם מבני־ברית אתה, רק מים המארדים באו עליך לעזוב בריית־אבותיך, גם כל חלי וכל מדוה, אשר לא כתובים בספר התורה הזאת יעלם ד' עליך, עד השמדך.

הגד נא, מה הפלאות והנוראות ראית בתורת ישו"פ? מה האושר הצפון בה? אנכי מאלה המכחישים מעשה ישו מהחל ועד כלה. רק לפנים הי' תלמיד תועה, שובב הולך בדרך לבו ומאשר הניא לבב בוערים בעם ודרך עקש הוליכם, לא ישרה זאת בעיני שלטון רומי ויאמר ליסרהו בשוטים וגם לתלותו על עץ למען יראו בני העם ויחרדו ולא יוסיפו לעשות כמעשהו וכן עשו. אך הוא לא מת מפצעיו אלה ובלילה התירו רעיו את המיתרים ויקחו את המסמרות, אשר היו נטועים בידיו וברגליו ויברחו אתו הרחק, אם יקרה כזה היום, מכ"ע ידברו ויעלו גרה ימים אחדים עד אשר ישבח. ובעבור המסמרות האלה ומעט דם אשר נשפך מפצעיו, במה נהרי נחלי דם שפכו ועברו על כל בני תמותה. הזה הוא המשיח, משיח שלום וברכה? הלזה הוא משיח ישועה ונחמה? — הנני

מיסרך עור הפעם מלכת דרך זאת, עזוב תעזוב מלאכה זאת. כי לעולם חוסן, ושכר מסית ומדיח תדע למדי. מדוע תכלה בעטן בלה? שוב תשוב ער ד' אלקינו, כי שערי שבים פתוחים אצלינו ופטרום לא יעמוד שם ואין לך לירא ולפחד ממנו. ש"ש אכר ישראל, נאמן לאלהיו ולישראל עמו.

ב"ה יום ש"ק לסדר „וידעת היום והשבות אל לבבך" התר"ן למכ"י.
לכבוד הנכבד, אכר־ישראל, וממשפחת הנוכבים שלום!

יקללו המה ואתה תברך (תהלים ק"ט: כ"ח).

מכתבך אשר תוכו מלא דברי ריב, שנאה, קללה ומשמצה בא אלי ביום ו"ע ש"ק לפרשת חזון, ימי־החדש הזה ימים קשים הם תמיד לישראל, ולבי מלא עצב בימים האלה. ימי תוגה הם לי, ימי תרבן בית קדשנו והרס עיר הפארתנו, וכן מנעתי מהשיב לך על דבריך הנאמרים בכעס ומשמה, כמו לוא יצאו מפי אכר בן־אכר מעם־ארץ־כוקבינה. ואני למדתי אל דרכי דוד אבינו, אשר ה' המשורר במלכים והמלך במשוררים, אם גם תקלל קללה נמרצת אני אברך. כי למה יצאתי להו"ל מכ"ע כזה? למה העמסתי על שכמי עול משאי ושרזי זה? הלא אך למען אחי' ברכה לבני עמי. ולכן לא אשלם לך רע ברע, קוב לא אקבך אבל ברך אברכך. תפלתי היא מעודי: יהירצון מלפני ד' אלהי ואלהי אבותי שלא אקפיד בנגד חברי ולא יקפידו חברי כנגדי (ירושלמי ברכות פ' ד' ה' ב'). היום ט"ו בחדש ולא הי' יו"ט לישראל כמו היום (תענית כ"ו: ב'; ל': ב') וביום שמחה הנני כותב אליך. כי היום הזה לא אבעום עוד, גם לוא עלה רשף בעם באפי בשת קראי דברך. אחי, אחי! הן אחי אקראך, כי אחי אתה. אב אחד לנו ומעם אחד יצאנו שנינו, עמי גם עמך ואלהי גם אלהיך, אף כי שונה אתה ברואה וחושב אשר לי יש אלהים אחרים. שנאה היא אתך. כי עברי אנכי ואת אלהי שמים אני ירא. אנכי משלימי אמוני ישראל, אב עברי ומשדי אמי העברי' ינקתי חלב. על ברכי התורה נדלוני הורי ועד עתה התורה היא ששעשועי. ומאשר אחי אתה לכן הנני מדבר אליך כאח אל אחיו והנני שואל אותך: מה לך בי יצאת בכעס ומשמה ותדבר דברים קשים, אשר לחרפה הם לבן־ישראל? מה ראית בחוברת הראשונה במכ"ע „עדות־לישראל" אשר אני מו"ל, כי קמת לקללני קללה נמרצת ולחרפני כאשר מחרפות נשים העומדות על השוק? האתה הוא אכר, אשר השבע נדלהו כאב, והרים סביבו הוריהו כאם ואשר יער וחורש מצל שכניו? — כה אמרת במכתבך. ואי' שקט־היער ושלות־נאות־דשא, אשר רועי צאן שבעים מאו? — צר לי לבטא רעיוני זה, אבל השנין מאלצני לבטאו, הידעת למי דמית במכתבך? לא לאכר אשר שב מעדרי צאנו הרועות שם בין הרים נבונים, רק לאכר א' מעם הרוטהנים או מעם הרומנים, אשר ישב כל היום בבית המרזח, אשר בכפר, וישת שם לשכרון. אם בן־ישראל בעל צורה אתה חלילה לך מבעם. כי בעם הוא מדה רעה. אל תהי נוח לבעום למרוני חו"ל (אבות פ"ב) וכל אדם שבועם, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים ס"ו: ב') כל הבועם כל מיני גיהנם שולטים בו (נדרים כ"ב: א') והשוטה דבר רע בבעסו, כאלו הי' עובר כוכבים (שבת ק"ה: ב') אולי עי"כ בחרת בשם כוכב? — כוכב רעה הוא כוכב הבעם. לך וקרא בספר־חסידים סימן תרנ"א וסימן תתשל"ג ועוד ועוד ותראה־דברים נכוחים, לא אתפלא עוד, אשר דברת

קשות על ישוע המשיח, כי כל הכוּשים אף השכינה אינה חשובה לפניו (נדרים כ"ב: ב') ואליהו אמר לו' יהודה אחוה דרב סלא חסידא לא תרתח ולא תחמי (ברכות כ"ח: ב') כי אין לך דבר המוציא את האדם מן העולם כמו הכעס, ולקלל את רעהו היא מדה רעה עוד ממדת הכעס, וכל ימי־חיי לא אשבח דברי הקדוש מעיר זידאטשוב, אשר באר דברי חז"ל מאן רבעי למיהוי חסידא ליקים מלי דברכות (בבא קמא נ') כל הרוצה להיות איש חסיד באמת ישמור דברי ברכה במו פיו ואל יקלל לעולם. ובאשר שאלו את רבי נחוניא במה הארכת ימים אמר: מימי לא עלתה על משחי קללת חברי. הכי כרוכל אלך אספוני ואמינה כל הדברים אשר חז"ל אמרו על המדות הטובות והמדות הרעות? — אם מעולם למדת דברי חז"ל, הלא ידעת, ואם לא, מה יועיל לי? — אמרת במכתבך, אשר נפשך צמאה לשמוע שיח שרפי קודש הגות רוח האם־העברי' בת השמים, ומדוע נקפא דמך בעורקיך ורוחך שמדה בקראך את המחברת הראשונה, מחברת העדות? — הכי העדות מדברת שפה אחרת ולא שפת עכר בת שמים? הכי העדות לא בחרה שפה נקי? הכי איננה מקודשת לתורה ולתעודה? תורת משה וברברי חז"ל יקרים לי ולעדות עד למאוד וכל חיי הנני להקריב בעבורם. ומה שול מצאת בעדות? — אם העדות סוללה מסלה חדשה לך בבארה את הכתובים לפי חז"ל ולפי קורות העתים, מה הרעה אשר היא עושה? — הנני להוכיחך דברי עזרא הסופר. כשכתב עזרא הסופר את התורה עשה נקודות. אמר, אם יאמר משה: למה נקדת? אשיבו, הלא לא מחקתי (דבריו אלה תמצא בפסקי תוספות מנחות דכ"ו ובמ"ר פ"נ ובאדר"ן פל"ו) גם העדות עונה לך כן, לך ולכל הכועס כמוך. הלא ספרי כה"ק פתוחים לפניך וכן דברי חז"ל. אם העדות מורה דבר שלא כהלכה, השב נא תשובה נכונה והראה את ומופת, אשר לא כדבריה כן הוא. בא נא בבית האות והמופת, את נאמן ומופת נזהר. גם אני גם כל עדת־העדות נברכך ברכה נאמנה אם כן תעשה. אבל בביאך בדברי כעס, שנאה, קללה ומשטמה, מי יוכל לכבדך, אם ד' מנעך מכבוד? עוד אחת אוסיפה ודי לי. אם מיתרי רשתי קורי עכביש הם — כן אתה אומר במכתבך — מדוע אתה כועס? אם גם דנ־בטר יקרע חרטי וברוח יברח, — אלה הם דבריך מלה מלה — מה זה הקצף אשר קצפת? — הלא או עליך ועל כל ריעך להתאמץ להרבות קוראי העדות, כי שרם קראם את העדות מחשבות רבות תעלינה בלבם, אולי דברי העדות נכונים, אולי בצדק ומישרים הם נאמרים, ולמה נחשא לד"? באלה וכאלה יחשבו רבים אשר לא יקראו את העדות. אבל בקראם הלא יראו מה היא ומה שיחה. אבל כל דבריך במכתבך לא ישרו, כי בכעס דברת, וכל הכועס עיניו כהות ודומה למי שאינו רואה. כן אמרו חז"ל. אתה אומר אם בן משפחת־הגוים אני, תפלה לי ואם בן־משפחת ישראל אני תשלח עלי כל חלי וכל מדוה. תהלה לאל יתברך אשר לא מסר בידך מפתחות השמים, וברכתך וקללתך מהבל הם גם יחד. אבל למשל לוא ה' בידך לברכני או לקללני, מדוע אם בן־ישראל אני תקללני ואם בן־העמים האחרים אני תפלה לי, הכי ישוע המשיח ממני הגוים יצא? הלא ממעי יהודה יצא, ומזרע דוד המלך ה' לפי הבשר. ישוע הוא גואלת עמי, ומאשר צאצאי הגוים האחרים מכבדים את שם ישוע לכן נספחו גם הם על בני אברהם לפי האמונה. ואם כדבריך כן הוא, אם ישוע איננו משיח אלהי יעקב, עליך לכעוס על בני העמים, אשר התחברו לשמו. עליך לקרא להם: מה לכם ולישוע, הלא מזרע ישראל הוא? אבל אין

עליך לכעוס עלי, אשר אני מגדיל את בן־משפחתי, ורע יעקב. אתה אומר אשר מים מארמים באו עלי לעזוב ברית־אבותי, אי' שמעת את זאת? האם בין ההרים הגבונים שם בין שריקות הערבים יתנו רשעות כזאת? משלם לא עזבתי ברית־אבותי, רק מאשר אני משתוקק להקים כל דברי הברית לכן אני מעריץ ומקריש את שם ישוע המשיח, כי הוא המשיח, אשר דברי הברית מורים עליו כמו באצבע. אנכי הולך בדרכי התורה. לא אחת ולא שתים הגדתי כן, וכן אני מבטיחך, אשר בדרכי התורה הנני ללכת בכל ימי חיי כל עוד רוחי ונשמתי אתי תהיינה. ולוא קראת את דברי העדות בעינים פקוחות ושום־שכל, כי עתה ידעת כל זאת. אין דבר בדברי חז"ל קל־הערך בעיני. ולא אני לבדי בן, כי כל העדה, עדת־סופרי העדות, כולם קדושים, כולם אוהבים את התורה והולכים לאורה. אך יודעים אנו, אשר אור התורה הוא המשיח. אתה אומר במכתבך אשר אתה אחד מאלה המבחישים משה ישוע מהחל ועד כלה, המעמך אשלמנה? האת אשר אתה מאסת אמאס ואת אשר אתה תבחר אקרב? האתה רכב ישראל ופרשיו? ואיכה אתה מרהיב בנפשך עוז להיות כמו כופה הר כגנית? אם אתה מהמכחישים את משה ישוע, תוכל להכחיש עד יום מותך, הלא חפצך בידך. ואין אני בא עליך בכעס ואין אני מתנפל עליך בחימה לאמור, אם לא תאמין בישוע עלה ד' עליך כל חלי וכל מדוה, אשר לא כתוב בספר התורה הזאת, ער השמדך' כי אינני אבר ישראל ואינני עובר ישראל תל"ת, אני לא אשכונה בין הר"ם נבנונים בארץ בוקבינה כמוך, לוא היית איש נלבב באמת, כי עתה התקשרת בברית רעים נאמנים, אשר גם הם מהמכחישים את מעשה המשיח ותוציאו מכ"ע, אשר דבריו בפחת נשמעים, ותראו אותות ומופתים, אשר תועים אנחנו, אני וכל חברי יחדיו, במכ"ע, אשר יצא מידכם, תבארו בה"ק ותורה תורו, אשר לא כעדות העדות־לישראל כן הוא, או אולי תשכילו עשות ואולי תצליחו. אבל בקללך ובהתקצפך ובדברך חרפות וגרופים לא תצליח מאומה. — גם כל המכה"ע אשר לישראל בזמן הזה לא יצליחו מאומה. הנסה עוד אחד דבר? הנסה עוד אחד לבאר פסוק אחד מפסוקי התורה להראות, אשר תועים אנו? לא. כן לא עשו. אבל לקלל ולחרף כנשים העומדות בשוק למכור רקב־תפוחים וכרוכה, הרבו עשות. לכן גם אתה גם הם מהבל אתם גם יחד. אבטיחך, אשר לוא הוצאתם מכ"ע כמו כן, כי עתה הייתי הראשון אשר התמתי עליו. גם קראתי לכל מיודעי לחתום עליו, לאמור אבר על אנשים לבל יקראו בספרים כאלה אין מדרכי החכמה. — גם אני אינני רכב ישראל ופרשיו, אבל דעה יש לי, דעה אני הוגה, ואני משמיע אותה בקהל. השומע ישמע והחדל יחדל. אינני כועס על איש, אם ממאם הוא בדעתי וגותן טעם לדבריו. וגם אם לא יתן טעם לדבריו, לא אכעס עליו. כי חפץ כל איש בידו. אבל לא אוכל לחשוב איש לבעל־צורה אם יכעוס עלי, מאשר לי דעה אחרת מדעתו. אבל שאלתני: מה האושר הצפון בתורת ישוע? שאלתך שאלת שוא. כי ישוע לא הורה תורה חדשה, כי־א חדש את הברית הכרותה על הר סיני. ולא הוא חדש בי־א ד' ברוב רחמיו חדש בריתו אתנו עלי זבח ישוע משיחו. תורת ישוע היא תורת ד', אשר השמיע אותה על הר חורב, תורת הברית, עשרת־הדברים. ובתורת ד' צפון כל אושר־הנפש וכל טוב־הנשמה. אך דברי מכתבך מעידים, אשר לא ידעת את זאת. כי אתה מדבר מבריתות שונות ותורות שונות וררכים שונות, א"כ אשאלך: איכה העזת פנים לדבר

מדברים, אשר לא חקרת אחריהם ולא דרשת אותם בראשונה? ואת היא מדה רעה, נרועה מכל המדות הרעות. והמדה הרעה הואת תקועה היא בלב רבים מאחב"נ. ע"ז נפשי בוכי' תמיה, בוכרי אשר בני עם חכם ונבון, בני עם ישראל, משחיתים כל חלקם בחכמה ע"י המדה הרעה הואת. לוא לפי אנשים כמוך ישפטו התבל ויושביה, כי עתה לא נשאר איש חי שלי אדמות. תהלה לאל השופט כל הארץ, כי לא הושיבך על כס־המשפט. אלהים יושב על כסא דם ונשא וכף־משפט בידו. ולכן כל דבר שקר יקום על האמת לא יצלח. לא צדקו מעשיך אחי כוכב. לא בחכמה דברת דבריך. — וכן לא טוב אתה עושה במאסך לקרא את העדות. רב טוב צפון בה, הציונה הציוני־ישראל, מאמריה מאמרי־חכמת ישראל ותורתו, שפתה היא שפת קודש ועבודתה היא עבודת־הקודש, גם לא שמה עליך לשלם מחיר גדול. בעד שכר קטן כזה היא מקימה בית לשפתנו הקדושה ולחכמת ישראל. ואם משמיעה היא דעה אחרת, הבי אומרת היא „קבלו דעתי"? יעשה נא הקורא כמשפט ר' שאול המרסי, יבחון כל דבר ויאחז אך בטוב לברו. הלא שמעת את אשר אמרו חז"ל על ר' מאיר בלמדו תורה מפי אלישע בן אבוי? גם את משל ההמון ידעת, אשר כל מלמד משמיע לתלמידיו, בבארו לו מדוע שה"צ מאריך בשיר „המלך היושב על כסא רם ונשא". יבחר נא כל קורא את אשר חושב לטוב בעיניו. יש די בכל חוברת וחוברת לבחור. בוטח אני באלהי אבותי, אשר ימצא שבעתים על מחירו, אשר ישלם. גם אתה תעשה כן. שלם נא מחיר שנה אחת קרא מחברת אחר מחברת ואז תוכח, אשר לא לטרוח ולא לחבל יצאתי, כ"א להריק ברכה עד בלי די, ברכה לכל קורא, ברכה לכל בני עמי, אשר אהבה עזה אהבתו.

מכבדך, משה ממשפחת האריות, מו"ל העדות.

בקרת ספרים.

(נמשכת והולכת מחוברת ג', צד 23).

באמור המתקן „עלינו לקרא אספה ולעצור עצרת רבנים־מחוכמים, לחזק בדק הבית, לתקן ולהקיץ דעות נרדמים, כל אדם יאמר אמן לדבריו, וכן באמרו אשר תקונים בדת יקלו מעל ישראל משא החיים הכבד עליו, יאמר אליו כל אדם „צדקת אחי המתקן, צדקת! אבל עלינו לעשות תקונינו ע"י נדולי־רבנינו, אשר לא נסו עוד מאוהל התורה והמצוה: כי התורה צותה להושיב רבנים ודיינים, להחיות את ישראל ולהשיבו על אדמתו ולא להפילו בחרב[1], ולכן עלינו לבא אל הכהנים אשר יהיו בימינו[2] אבל רק כשהם שלמים עם ה', תם בריתו נאמנים[3] ואם ע"י נדולינו מתקן תקונים בדתנו מה טוב יהי' לנו". כן יאמר כל אדם למתקן. אבל באמור המתקן, אשר ע"י תקונים בדת יתקרב מעט לאחיו יתר הגוים לא יבינהו כל איש. כבר ראינו אשר תקנו בני' דתם כה וכה ולאחיהם בני יתר הגוים לא התקרבו עוד, כי יש עוד מעצור בדרכם. בראשונה יעמוד ישוע המשיח בדרך, כי בני יתר הגוים מעריצים ומקדישים את שם ישוע עד למאוד, גם אם היו למכחישים בכל הפלאות אשר עשה.

1) ראה ר"ש"י לסדר שופטים. אבל דברי רש"י המה לפי הלקט, כי בספרי יש נוסחא אחרת. גם הוסף רש"י דמלה „בשרים".
2) רש"י שם ובבלי ר"ה כ"ה: ב. 3) קדושין ס"ו: ב׳

וכנ"י לדאבון נפשי מקריבים נפשם וחיתם למיתים להכחיש בישוע. בשנית, בנ"י לא יתחתנו עם משפחות יתר הגוים גם אם יתקנו תקונים עד אשר הדת לא תזבר שור. ואם לא יתחתנו יהיו גם מן הוא והלאה רחוקים כאשר היו עד כה. לכן גם הצרי הזה לא ירפא שבר בת עמנו. א"כ נסורה נא לשמוע מה בפי הרביעי אשר פי בן־בנימין „לאומי" יקבנו. הלאומי יאמר: „קול ברמה נשמע, קול האומה קורא, התעוררו בנים, התאחדו בשם ה' הבוראנו, רב לבם מהיות ללענ השאננים ולבותם . . . . שאו נס ציונה, שימו לבבכם לאחוותכם וכו'". דברי הלאומי דברים היוצאים מן הלב הם, ולכן לא אתפלא, אשר גם לפי עדות בן־בנימין תדרך ללבות הרבה אנשים. אבל עוד סנר עלינו הדרך, עוד לא ידענו, איזו הדרך יבואו בני עמנו לאחוותנו ולנחלתנו. העצה, אשר הלאומי משמיע, ללא דבר תהיה עתה בישראל ותושיה נדהה ממנו. הוא אומר: דין הוא שנגזור על עצמנו בגלותנו וביחוד על נשינו ובנותינו, נגזר מכל מוהר המכלה את כספנו, נזרה נא הלאה מלבושי כבוד, נרחיקם מבתנו, ויהי נא מעט הכסף שמור בידינו, ולמת מציא נבא אל מטרתנו, כי נבא לקנות נחלת עולם בארץ אבותינו ובמה נשב ואזרחים נהיה על אדמת אחוזתנו. אבל אם גם נאמין אשר רבים יעשו כן, מכל מוהר ינזרו ובסף מקנה לקנות נחלה יאספו, מי יודע אם יתנו לנו מנוח גם אז? אם לפי אותות קורות התבל נשפוט שפוט, אין לנו כל תקוה גם אז, כי גם יתר העמים יקראו ארץ אבותינו ארץ אחוזתם ונחלתם. היש תקוה אשר כל עמי הארצות וכל נויי התבל יפנו עורף לארץ־הקודש ושבחו את כל המשמונים היקרים וכל הזכרונות הנשנבים, אשר טמונים וספונים באדמת הארץ ההיא? היש תקוה אשר ימסרו לעמנו את כל הזכרונות היקרים להם מכל סגולות התבל, ולא יהושו אם ישראל לא יוקיר את כל הזכרונות ההם? אם כה נקוה. תקות שוא נקוה. כי כן לא יהיה. וכן גם המתיאש שואל: הלא בעיני הנצרים והמושלמנים ארצנו מאוד קדושה וכל הממלכות תארובנה על ארץ ישראל לקחת אותה למורשה?" א"כ עצת הלאומי אינה נותנת תרופה למכת ישראל. והשאלה עודנה עומדת בעצם תקפה „מה נעשה כי נושע?" כל ד' המפלנות לא היה לאל ידם לתת פתרון נאמן. גם מפלנת בן־בנימין לא נתנה עצה נכונה ותישי' נרחה ממנה. כי אפסה כל תקוה לישראל לשוב להיות עם יושב בארצו עד יכרע ברכים לפני המלך המשיח, עד יביר את ישוע הנצרי ולו כבור יתן. כי רק אז ישוב אליו משפט הכבורה וכל העמים ישאוהו על כפיהם ולארצו יביאוהו. — אבל הלא לבקר את הספר באתי, לכן אשובה נא ואומר משפטי עליו. מה טוב אשר יקראו רבים את הספר הזה, אבל יהיו מתבוננים באמת בעת קראם, כי אז, ורק אז, אם יפקחו את עיניהם ודברי כל המפלנות ישקלו במאזני צדק או ימצאו דבר טוב, ולא לחנם יינעו. בן־בנימין הסופר קרא, שנה וגם למד הרבה, אבל לא בחר בשפה נקיה. הוא חפץ ללכת בעקבות יל"ג, אשר בחר לפעמים לדבר שפת סופרי ישראל אשר חיו בבבל, אבל לא הצליח לעשות כן. שפת בן־בנימין בלולה מאוד, החרוזים אינם עולים יפים, ולא אבינה עור אם כזה שיר יקרא. חרוזים נ"כ לא יקראו לי, כי החרוזים לא עלו לו. לכן „ספר־שיחה" אקרא לספר זה כי אך שיחה הוא בין בעלי ארבע המפלנות הנ"ל. ההערות בסוף הספר הנן עשרה לכל הספר הקטן ובלעדן כל הספר יהי' לאין. הסופר הזה הטיב מאוד לוא

עדות לישראל

(Eduth le Israel)

מכ"ע עברי,

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים ע"ח: ה.) | ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קי"ט מ"ו).

שנה ג' חוברת ב' וג'. טבת ושבט, התרנ"א. Vol. III, No. 2 u. 3.

אל הקוראים האהובים והחביבים במחנה העברים העדות מדברת.

הגיוני תוגה הם הגיוני הפעם. חבלי לא נפל לי בנעימים עוד, כי „מקשה־ללדת" שמי במחנה בני עבר. הנה בחדש התשיעי, חדש חנוכה, חנך ד' את היכלי גם יצאתי לפניכם בשמחת עוז וחדות־גבורה. אמרתי בנפשי אז, אשר ברכת ד' עמדי תהי' כל הימים ומדי־חדש בחדשו אוכל להראות בח ידי, אך החדש העשירי עבר וחדש י"א חלף הלך לו וכמעט והנה גם חדש י"ב זרם הזמן שטפהו גם אותו ורק עתה אני באה לפניכם. הנה תביטו בי, עלי תתמהו וגם „מה־זאת?" תשאלוני. ע"ז דוה עלי נפשי והגיוני תוגה הם הגיוני־רוחי. הנה לבא לפניכם זה כבר בלבי שאלתי, אך בחי עובני ולצאת לא יכלתי, ולולא רחמי ד' מבא בין החיים כבר חדלתי. מה גדלה תוגתי, מה אמולה לבתי! תחת ללכת לפנים הנני הולכת אחורנית, ובלחץ מסבות הזמן הנני הולכת קדורנית. —

התחפצו לנחמני, הקוראים האהובים? — שאני נא באמרי, אשר אתם אשמים בדבר, אתם אהובי ומיודעי, אתם קוראי הנחמדים אשמים, כי מדוע תעמדו מרחוק ולעזרתי לא תחישו. הנה לא מהאיתנים וגבורי כח אנכי. המו"ל אותי ועוזרי מתי־מספר הם ונער קטון יכתבם וד' לא חננם בחיל ועושר, גורלם גורל „חכמים ונבונים" הוא, ואני אחווה בעקבם, אם יחלשו הם אחלש אני, אם יתגברו הם אתגבר גם אני, ובעקבותם אחרו פעמי גם הפעם. עד־מתי תעמדו מנגד ולא תמהרו להקימני? — הנה הפעם באה החוברת הששית מיום החלותי להראות לפניכם

כתב בדרך אחרת, כי יודע הוא לאסוף דעות שונות ולתת להן לבוש, אבל עליו לעוב דרך החרוזים, כי בהם לא יצליח.. המבקר.

Auf den Spuren des Herrn. (C. F. Spittler, Basel, Preis Fl. 1,50.

חמשה ספרים קטנים נפתחים לפנינו, מהודרים ומיופים עד למאוד. לכל ספר וספר יש ט"ז דפים עבים, בולם מקשה הם ולא מהדרה יקרעו. כל ה' הספרים האלה הם ספר אחד, אשר שמו „בעקבות הארון". לכל חומש וחומש ז' תמונות־מקומות שונים, מקומות א"י, וכתובים הרבה מספרי תנ"ך וספרי המבשרים והשליחים. דר־באר את התמונות. בתמונות האלה נראה: עיר יפו, הר ציון בירושלים, מי שילוח, ארזי הלבנון וכו'. מחיר כל חומש וחומש אך שלושים קרייצער. התמונות, מעשי ידי אמן נפלא, משמחות ומרחיבות כל לב ומהיבות כל עין רואה. הספר הזה י"ל בשפת גרמני, פרנקי" וכן בשפת רוסי'. לבי כואב בראותי כל שפה ושפה היא נאדרת ומהודרת, אך שפת עבר נשכחה ונעזרת. מתי תהי' העזובה גם היא אהובה? כל החפץ בספר הזה יפנה עם כסף מחירו אל המו"ל.

אל קוראי העדות היקרים והחביבים.

ממחנה־עמנו, אחבני", יוצאת עתה אנחה גדולה, אנחה שוברת חצי נוף אוהב־עמו ומכאבת לב כל חובב ספרותנו. הרב ר' יעקב ריפמאן, החכם השלם המבחן כל ימיו בהיכל ספרותנו העברי' עוב היא בימי זקנותו ונושא חרפת רעב. מאוד נפשנו דואבת לראות, אשר למרות כל הפרזות הריקות הממלאות בעת הלל שולם והידות, רוח לאומנו כה ירדה, ער כי אין בידינו לתמוך ידי זקן זה שקנה חכמה ותורה הרבית, בעוד ידינו פתוחות תמיד לפזר כספנו ללא־הועיל לתמוך בידי־אנשים, אשר זרים הם לרוח עמנו. לכן הנני הפעם, בעברים בני לאום אחד המצטערים בצער ר' יעקב ר"מ, להרים קולנו אליכם, אהובינו היקרים, ולבקשכם לבל תעמדו גם אתם מרחוק, כי"א תשחרו איש איש מכם בכחכם וכנדבת רוחו היקרה בער החוקר הזה, חוקר תולדות עמנו ושפתו.

ר' יעקב ר"מ אינו מקוראי העדות ובקהל עדתה לא ימנה לראבון לבנו, כי רחוק הוא מאתנו, אליו הערות לא תגיע. אך מטובו שבענו גם אנחנו, כי החכם הנכבד הזה אוהב עמו באמת וגם העשיר את ספרותנו בפניני־חכמתו ושוד ידו הרופפה נטוי' להכין משעמים לחיק כל אוהב חכמת ישראל וספרותו. לכן בצרתנו גם לנו צר ועלינו לסערו בכל כחנו ומאדנו. כל אשר נדב לבי לשלוח מכספו בעבור החכם הזה יאבה בטובו לשלוח

בגליצי' אל בית־מערכת הזמן . . . . . Grodgasse No. 62 Krakau

וברוסי' או אל בית־מערכת־התצפירה . . . . . Królewska No. 49 Warschau

" " " " המליץ . . . . . 3. Rotte No. 16 St. Petersburg

משה לאוען מו"ל העדות וספרי ערת־העדות וכו' ועוזריו.

Preis der „Eduth" bei Vorausbezahlung für ein Jahr: Fl. 1. — M. 2. — Rub. 1. — Doll. ½. — Schill. 2., für ein halbes Jahr die Hälfte des Betrages.
Redacteur und Herausgeber M. Loewen in Lemberg, Ossolinskigasse 10.
Druck von Trowitzsch & Sohn in Berlin.

על אדמת גליצי'. עתה הראוני נא אות. התחפצו לבנות אותי אן תחמדו לראות כל עמודי־בניני נופלים? — אם בבניני אתם חפצים, החרש אל תחרישו, כ"א לעזרתי תחישו, ובעשותם אתם לי ככה, אהי' גם אני לכם תמיד לברכה.

אמנם אחרו פעמי החוברת הזאת, אך ראו נא את הברכה, אשר היא נושאת אליכם. דברים מובים אצורים בה. בחנוני נא אהובי, נסוני נא מיודעי. קראו נא כל הכתוב בחוברת הזאת וראיתם ונוכחתם אשר רוח־בני יהודה דוברת בה. קראוני נא ושימו לבכם לדברי. הנני בוטח בד', אשר נפשכם תברכני ברכה נאמנה, כאשר אתן גם אני את ברכתי לכם למנה.

העדות.

חג המכב"ים[1].

ביום העשרים ותשעה לחדש כסלו בערב, עת מכל חלוני בתי בני ישראל, אשר לבם עוד תמים עם עמם ואלוהיהם, האירו ששה נרות חנוכה, נהרו אנשים ונשים הרבה אל בית־המדרש, מדרש שיר ומזמר, (קנסרוטוריום בלע"ז) לבושים בגדי־כבוד ופני כולם מפיקים גונה, כי חג היום לחברה „ציון", כדרכה מימים ימימה לחוג אחד משמונת הימים ההם בנבל וכנור, בשיר ורננה וחברים נושאים מדברותיהם. גם אני הייתי בין הבאים, כי גם אני חנותי אתם את חג זכרון המכבים, אף כי לא בקהלם יחד כבודי ולחברתם לא אמנה. הלא איש יהודי אני וכל אשרי וחפצי אך אושר עמי הנהו.

החדר רתב ידים מאור והמנורות הפיצו רב־ננה ויהי אור נדול בו, ככר מלאו הקרואים את כל פני הכסאות וכל מקום ריק וכבר השמיע הפעמון, אשר על מגדל בית־יושבי העיר, את השעה השביעית, ועיני כל הנאספים פונות אל הבמה, כי הגיע זמן־החג. סדרים שוררים סביב, אין מפריע את המנוחה וקדושת־היום, כי בית־נכרים הוא הבית הזה והנאספים אך אורחים הם בו ויהנו לו ככוה, והנה נשיא־החברה נשיא־„ציון" ר' פעלה עולה הבמה ובשפת הארץ, שפת־הפולנאים, ובדברי־טעם היא מניד לכל הקרואים, מה ראתה על ככה החברה „ציון", לחוג את היום הזה, מה משרתה ומנמת־חפצה זה שנים מספר, גם מבשר ומודיע, אשר ע"ד תולדות הימים האל יגיד לנו דעו סנגו במשמרתו, משמרת נשיא־„ציון". ואני, אשר תולדות בני עמי לא בחדי מלפני, וקורות הזמן הזה, אשר תעמודנה לאות ולמופת עד הדורות האחרונים, מחיות תמיד את רוחי, עומד ומשתאה לדעת איך תחוג החברה הנושאת את שם „ציון" על מצחה יום נדול, יום נכבד כזה, איך ידברו בניה אל בני עמם הנאספים פה ואל בנות ישראל, אשר באו גם הן לשמוע אל השירה ואל הדרה, להכות את לבם הערל

---

1) מאוד שמח לבי על מכתב סופרנו זה, כי זה כבר חשבתי הרי לראות דבר אודות „ציון", בחוברת ב' בעתות שמה שמי הזכיר בית הלחמיי את החברה הזאת, ועתה בא סופר זה להוסיף עלה. אבל עוד חסף אחד ממלא את לבי והוא אשר אחד מהחברה יודיע כל מעשי־החברה, תולדותיה וקדוחיה עד היום הזה, בשמחה רבה אריל כל אשר יגידע. מי מהחברה אשר לב לו יעשה זאת. (המו"ל).

בשבט פיהם להראות את חשאתם כי כבדה מאוד לעמם באשר הוא לאום ויהוה המכבי ממעיו יצא, להראותם מה רב עונם, אשר העוו לשפתם המהוללה, כי נדולה היא ספרות־שפתנו, וספרי מאפו, שולמאן, ממאלענסקי ועוד, מתנוססים בה באבני נזר, הם כולם התמכרו ללאומים אחרים וכמו הם מתנאים ובשפתי זרים ישפיקו להעשיר את סופריהן ולכבדם בעוד שספרותנו העברית טונחת בקרן זוית מאפס קוצא, וסופרי שפתנו נודדים ללחם ותחת כבוד חרפה וכלמות ינחלו. אמרתי כי ראשי החברה יפתחו לפני הנאספים את ספרי הקורות למען יבינו בם בשיניהם ויבושו וידעו מה תהי אחריתם. והנה אחרי שירת־להקת־משוררים מובלת עלמה שלובת זרוע־ראש־החברה והיא פורטת על פי הקלאויר שירה אשר אולי למדה לנגן אותה לפני בחיר לבה וכולם מקשיבים רב קשב ומשמיעים תהלתה, אחריה יוצאת עלמה שני' נ"כ מובלת בזרוע נשיא „ציון" ברעותה. הכל עפ"י התקנות החדשות שבחדשות במדות היפות, והיא פורשת עפ"י הכנור, פעם תך את מיתריו ופעי הבית ירעשו ופעם תוריד קולה ותהנה אך נבאים. אמנם הפליאה לעשות הפורטת הזאת, הפליאה לעשות העלמה ווייטהארן, הפליאה את שומעיה ובצדק מחאו לה כף וירעישו לכבודה את הבית. אך־עלתה שאלה על לבי — מה לנו ולמנגינה הזאת, אשר לא נבראה ב"א לכבוד המנגן להראות את כחו הרב? מה למנגינת העלמה ווייטהארן ול"יהודה המכבי"? אם מעט לכם זאת, חשבה בטח גם חברת „ציון", הנני להוסיף עוד להפליא אתכם הפלא ופלא. כי בקשה את ר' רייך משורר במקהלה, אשר לבית־ההיזון הפולני ובקול ערב מאוד לאזן שומעת שר ר' רייך לפני שימעיו — שמעו והתפלאו — לא שיר אחד משירי ציון, הד הכנורות, אשר תלו על ערבי־נהרות בבל, לא שיר אשר ישמח, יחי' וגם ישורר בשומעיו רגשות קודש, שיר משמיע כבוד המכבי"ם לכל אלה, אשר קול מיתרים או קול רננים יקיצם מתרדמתם ויך גלים ברמי לבם, לא שיר קודש, כ"א שיר־אהבה לעלמה „האלינא" אשר בשיר־המחוה „האלקא" מאת הסופר מאניושקא. אם לא דרשה חברת „ציון" כל רמזי פרד"ס על ואת העלמה „האלינא", אם לא חשבה בלבה, כי דמתה „האלינא" לכנסת־ישראל וזה אוהבה הוא בן־ישראל אוהב, או הדוד, האוהב את כנסת־ישראל ושולח ידו מן החור, לא אוכל הבין לה וחידה היא לי, כואת עלתה על לבי חליפות עת שר ר' רייך בטוב־טעם ודעת. אך חיש סרו כל השאלות האלה מלבי מפני איש, אשר עלה פתאום ויתיצב לפני הקהל, הן תנועות נוו והצחוק, אשר על שפתיו ה', הנידו לכל רואה אותו „אני ואפסי עוד, אני הוא ולא אחר, אני זה האיש, אשר תשאו על כפים יען שרתי שיריי־„ברכובסא" „קוני לעמל" „שולמית" „שמעניריק" ולסוף גם את „יהודה המכבי", אני הוא אברהם נאלדפאדען וא"כ מחאו כף רבותי . . . " והתנועות האלה לא מצאו חן בעיני, אך הלא משורר נעלה הוא, אמרתי בלבבי, לכן אשמעה נא מה בפיו. ואצמא כעת לשמוע מפיו, ביאות למשורר נדול, ע"ד קדושת היום, והנה המשורר הזה בכבודו ובעצמו קורא לפנינו אחרי שיר קטן ורזה מאוד ע"ד „המכבי" לקוח מאת חוינו, עוד שירה אחת מלאה לצון והתולים ע"ד המאדע וכל הקהל שומע ומתפלא רואים את הקולות שוחקים ומוחאים כף כל עוד יוסיף לצון, בדחנות ודברים המובלים את החג. עתה לא יכלתי עצור ברוחי ומנהמת לבי קראתי: מרי' ראברהם! כמה לא חש ולא מרגיש האי גברא! האם בבית מרזח אנחנו? האם בשיר בזה יכובד שם המכבים ושומעיו יקחו

מוסר לדעת מה חובתם לאומתם? אך נחמתי מהרה כי אמרתי בלבי: הלא עוד לא פס כל החזון, עוד יבא לפנינו ראש המדברים, כאשר הנשיא מרֹאש הוריע, עוד ידרוש בעניני־היום סנן נשיא „ציון" ר' שאנאד שמו והוא יורנו, אף הנה הוא בא. אולם האם צחוק עשו לנו בני ציון היקרים וכבתעלולים יתעללו בנו? הלא אך דקלמצי' בפיו „דברים החוצבים להבת אש" יוצאים לפנינו כבני מרון והדרשה — איה? הלא הבטח הבטיח לנו נשיא־החברה כי סנן־הנשיא יגיד לנו את כל פרטי־היום? — בפי עלמה קטנה, אשר קולה לא נשמע, מאשר בושה מאור, שמו טורים שנים בשפת עבר וכלעומת שבאה בן שבה, ועל שאלתנו מדוע לא בחרו עלמה מבנות־„ציון", אשר בוחן כבר בפיהן ורוח להן, ענו לי כי עלמה כואת, בלתי אחת ושמה „מענש", אינה נמצאת בעיר לבוב, עדת ארבעים אלף ישראל, והעלמה „מענש" את חמת החסידים יראה, אשר מקרבם יצאה. כה עבר החג אחרי כי גם שה"ץ הראשון בהיכל־ההולכים לפי־רוח־הזמן שר שיר „מרא" מאת רובינשטיין, שיר יפה מאוד (אך לא לערב הזה) והמקהלה שרה: הללוי': — כל השומע יבין, אשר החג הזה לא החי' את רוחי, ואשר קויתי לא בא. אבל רעיונות הרבה עלו על לבי וירעישו את חושי לעיני הקהל הזה.

עד מתי לא השבילו בית ישראל! הנה המטרה הזאת, אשר שמה לה החברה „ציון", גדולה ונכבדה היא מאוד. ולוא פעם לב יהודי נאמן בקרב העם, כי עתה נהרו לאלפים ולרבבות אל דגלה, כי מטרה קדושה מטרתה. והנה כה מאסו רוב בני העם, אלה יען תורת עמם וחובתם היו להם למעמסה ולכובד משאה, ואלה יען לא ידעו ולא יבינו, כי ערל לבם. לפני מאות בשנים, עת רבנינו ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם שלטו שלטת וממשלתם היתה בלי־גבול, דחו בשתי־ידים כל איש מבריתם, אשר לא אמר קדוש לכל אשר אמרו הם קדוש, או לא ידעו להבדיל בין המושגים „דת" ו„אומה" לעשות לכל מושג ומושג מדור בפני עצמו ויהי יהודה „עם־דת" „עם־בני־ברית" בעיניהם ולא משפחה, אחת בני אב אחד, אשר אבריה לא יוכלו להשמט ממנה, וכל השוחה זאת בורות חטא למשפחה הואת חטא גדול מגשוא, חטא לא יוכל כפרו. כה נשמטו ממנו אברים אברים א' א' והנויה חלתה במעט לאין הרפא עוד באשמת קנאת אוהביה, וכדברי החזוה: אלה המכות הוכתי בית מאהבי. כה אבדו צאן אובדות לאין מספר, וכה תעו שיות נדחות מני הדרך עד אשר לא תמצאנה עוד, במספרן תחר גם העדה הגדולה, עדת הקראים, אשר עד היום הזה נאמן לבם לעמם ולצור מחצבתם ואך בחמאתנו יצערו ויאבדו מאתנו בתוהו, ובימינו אלה שערורי' חרשה נהיתה בבית־ישראל, כי אנשים לרבבות, אשר אין ישראל כל מומתם, זרים הם לנו ברוחם ובלבבם רחוקים מאתנו לאין חקר, שפתנו נכרי' למו וכל קודש ברגלים ירמוסו, הם ישתבחו בעיר בשם „ישראל", אם טובה צומחת להם מזה, טובת־משרה וכהונה או טובת־מסחר מביא רב בסף וכבוד, ובאשמתם ירדנו פלאים. ויהודים באמת, אשר לא יקדישו את הד"ת, דת ישראל, במו פיהם, כי"א ברוח, המה יגורשו מן גו ולבל עצמת אהבתם לעמם לא ישימו שוטניהם לב. וו רעה רבה ולכן גם החברה „ציון" עוד לא עשתה חיל ולא הצליח בידה לעשות את חג־המכבים לחג־יהודה באמת. אבל תאמר „ציון" אשר דגל הלאום בידה, כי יהודה עם הוא ככל יתר העמים אשר בכל הארצות. איש יהודי אם יגרע בקודש הדת או יוסיף עליה לא חדל עוד מהיות

בן־העם, כן נאמן לצור חוצב ממנו ואיש יהודי אשר יעריץ את קדוש ישראל בפיו ומעמו רחק לבו בן ממר הוא ושברו כלמת עולם. אם באמת ובתמים מעיני החברה הזאת במטרתה זאת, ברבתי הנאמנה הולכת לפניה, כי תשביל עשות וגם תצליח דרכה. לבו נא הלאה אנשי־ציון על דרכיכם, הוסיפו עצמה ולא תאבדו את רוחכם. אחת היא אם הצליח מעשי־החג הזה אם לא, אם חגיגתכם אם לא, מטרה נשגבה לכם, אל ירך לבבכם ואל תחתו והי' בשנים הבאות תיטיבו עשות, מאשר עשיתם בשנה הזאת וברכה תהיו בארץ.

(אחד הבאים).

ואת־חנוכה[1].

אור ליום „ואת־חנוכה"[2], ומוצש"ק עתה, ואני יושב על סדר־התפלות לשלוח את השבת בשיר ורננה. נרות חנוכה דולקים ומעלים קסם בשלהבתם בעלת מראה תכלת ולבן, ואני שר שירי תהלה „ארוממך ד' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי" „מעוז צור ישועתי, לך נאה לשבח וכו' בני בינה, ימים שמונה, קבעו שיר ורננים" „אלהים יחננו ויברכנו וכו', לדעת בארץ דרכך, בכל גוים ישועתך וכו'" אך פתאום השמחה בורחת ממני ועצב גדול יקח את לבי. העצב הזה מה הוא עושה? חידה לי, אך כן הוא. רעיוני נעים, שטים הנה והנה, ושאלות עצומות באות לפני. מה כל המעשה הזה אשר אנו עושים? הנרות הללו[3] שאנו מדליקים למה? ומה יורנו מעשה החג הזה? הן מעודי התפללתי מדוע גדולי קדמוני משורדנו שבחו את החג הזה, ולא השאירו לנו ברכת שיר וזמרה כאשר עשו לנו לכל יתר החגים? הן יש לנו השיר „מעוז צור ישועתי" ושיר נעלה הוא. אך הנאמר „דיינו" בשיר האחד הזה? והשיר הזה הוא מהלל ומפאר את הנס „הנעשה לשושנים מנותר קנקנים". הכי הנס הזה הוא הדבר, אשר בשבילו אנו עושים כל החג הזה? — בעודני שואל בלבי השאלות האלה והנה הנרות דעכו כפשתה כהה, כבו וקסם שלהבתם הלך אתם ואותר אני ועצבי אתי. ימי חנוכה הם ימי־שיר ורננים. את זאת למדתי עוד בימי ילדותי. הן על ברכי

---

1) תודה לכופרמן ידיד־יה על מאמרו „ואת חנוכה". אחדי אשר לא נשוא־„ציון" ולא סנגו הודיש מה חנוכה הזה, יראו נא הקוראים מה אחד מעדות־העדות אומר. לכן חבא „ואת חנוכה" אחר „חג־המכבים" כי כן הסדר. (המע"ל).

2) כן נקרא הום האחרון בארצות גלוצי', כי ביום הזה יקראו פרשת „ואת חנוכת המזבח".

3) על יד הדרך הנני להעיר על השנוי"ן, אשר בקריאה, (וכ האנשים קוראים „הללי' כאלו היי קמץ תחת הלמד הראשון ולו סראה לקרא כאלו היי ציירו תחת הלמד־הראשון וחיתה המלה כמו מחוברת משתים „הלאלי" תמורת „הלאלה" והלמד מהדברה נבלע ובא „האלהי" ובמשסה סחבו אלו, תמורת אלה.

חסידי ומנגו נודלתי ומנהג הסידי־זמננו הוא להרבות סעודות־מצוה ולשיר שירים ומירות ותשבחות בכל ימי־חנוכה, גם לאכול מאכלי־חלב וגבינה[2]) גם חופש ודרור נתון לילדי בנ"י בימים האלה למען יהיו גם הם שמחים ודבר־משחק בידיהם, אשר עליו חרותות ארבע אותיות נ' ג' ה' ש', ללמדם דעת, אשר נ"ם ג'דול ה"י ש"ם[1]). אך מה ענמה נפשי לראות, אשר מלבד הנס הנעשה לשושנים מנותר קנקנים לא ידע רוב נעורנו וזקנגו מאומה. כן עצבה נפשי בראותי, אשר רבים שמטו את ידם מכל דבר־המעשה הזה. אינם מדליקים את הנרות הללו ואינם מבקשים פתרון למה אנו מדליקים. ואלה מאחב"י אשר מצאו מנוחה הנפש תחת כנפי ישוע המשיח, מדוע יונחו הם את מעשה־החג הזה כמו לא להם הוא? הלא עליהם להיות הראשונים במחוגני החג הזה? כי זה היום עשה ד'. לא מעשה־אדם ולא תחבולות אנוש הם ימי־החג ונפלאותיו, כ"א ד' עשה כל אלה. לכן אמרתי כי טוב מאוד לתת לפני קוראי הדעות החביבים תשובה נאמנה לכל שלש השאלות, אשר באו לפני. גם אם דברי לא יהיו חדשים בעיניהם לא יהי' עמלי לשוא, כי אולי אעיר אחדים והי' זה שכרי.

א) מה כל המעשה הזה אשר אנו עושים? — מעשה חג הוא, חג זכרון הגבורות והתשועות, אשר עשה ד' לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. „יונים נקבצו עלי אוי בימי חשמנים". ימים רעים היו לעמנו או. כי ישב ללא־תורה וללא־מורה וללא־מלך מושל מקרבנו יצא. נבנע הי' ישראל תחת מושלים ערינים, עוכו"ם ובעלי מדות רעות. מושלי יון הכניעו את עמנו עד למאוד וקרן יהודה נגדעה לעפר. ארץ יהודה, אשר היא על גבול המזרח והמערב יושבת, בין גלי נהר פרת ומשברי ים התיכון, היתה או בין המצרים, מצרי פרס ויון. בימים ההם ערכו יון ופרס מערכה זה מול זה. ארתחששתא עלה בראשונה על יון, לתקופת שנים עלה אלכסנדר הגדול על דריוש, ולקץ שנים עלה אנטיוכוס על סורי. יהודה ישב בדרך, וכאשר חכמת יון, חכמת־מערב, עלה מורחה נגעו אנפיה גם בארץ יהודה ויושביה. אלכסנדר הגבור, אשר גבר על עמים רבים בחרבו וישפילם

1) זכר למעשה יהדית שדגנה את אולפרנס שר־צבא סוריא. ויהדית היתה מבית החשמונאים לכן מחוננים אנו זכר מעשיה בתוך הזה, אף כי לא בימים האלה קרה מקרה מעשה זה.

2) ראה מגלת אנטיוכוס.

ויכניעם, אמר או להסיר עמים רבים למשמעתו לא ע"י חרב; כ"א ע"י חכמת יון. ולכן התאמץ להשפיע על הגוים ההם שפע חכמת יון עד למכביר וירבו חללי חכמת יון מחללי חרב כל מלכי יון יחד. חפץ הי' אלכסנדר לבנות ולחקים ממלכה גדולה, אשר בה תהי' שפה אחת מדוברת בכל קצוותיה, ויושביה יהיו הולכים דרך אחת ומנהג חייהם יהי' אחד, לכן נטע נטעי חכמת יון, חכמת המערב, בארצות פרס ומדי, ארצות המזרח. בכל ארץ, אשר צבאות חילו הלכו, הלך גם צבא סוחרים, רוכלים, בעלי־מלאכה ועובדי אדמה להתישב שם ולהאחז בה. בני הקדם, אשר היו הוגים, בעלי תועפות רוח־הדמיון ולא בעלי מעשה ומלאכה למדו אל דרך היונים עתה, התערבו בהם וילמדו מעשיהם. ערים חדשות צמחו עלו כעשב מן הארץ, ובהן התישבו יונים לבדם, וגם בערים הישנות והנושבות נושבו עתה יונים רבים. כה פרש אלכסנדר מצודת דרכי יון על חצי עסי' למען יכבוש כולה בלי שפך דם־רב. מלאכות גדולה נתן אלכסנדר בידי חכמת יון, וכל הדורות, אשר באו אחרי אלכסנדר, נותנים עדותם, אשר קלע אל המטרה ולא החטיא, כי מעשיו פעלו פעולה עזה. קדמת עסי' כמעט כולה לבשה צורת יון. פני־העם ועיניו, ראשיו ואציליו אחזו דרכי היונים ומדותיהם וכה נהפכו ליונים־תושבי־קדמת־עסי'. ועצם העם לא עצר כח להתנבר עליהם וכמעט ויפול גם הוא לרגלי חכמת יון. כואת נעשתה בקדמת עסי' וכואת נעשתה גם בארץ פלשת. עוד ג' מאות בשנים טרם חוברה המשנה ע"י ר' יהודה הנשיא וערים רבות בפלשת נהפכו לערי יון ע"י אלכסנדר וע"י הבאים אחריו. העיר „עזה" היתה בברית־מסחר עם ארץ יון עוד טרם מלך־אלכסנדר בה וכאשר ראה אלכסנדר כי טובה היא העיר עזה לפניו ויעש אותה לאוצר כלי מלחמה, לבית־נשק. אשקלון, יפו ועכו וכל ערי־החוף נהפכו לערי יון. בארץ שומרון בנו ג"כ היונים ערי מושב להם, וכן סבבו הרבה ערי יון את ארץ יהודה הקטנה ושפעת חכמת יון כסתה את עין ארץ ישראל ולא עצר ישראל כח לעמוד מפניה. צרכי־החיים והמסחר התקשרו ג"כ להיות לעזר לשפעת חכמת יון. שפת יון היתה שפת־המסחר או ושרתי במדינות היתה אז, וכמעט ותהי לשפת כל העולם כולו. כל איש אשר חפץ לעשות מסחר עם אנשי יון למר שפתם ותהי השפה אהובה על לומדיה וע"י השפה מצאו גם מנהגי־ארץ יון

ודרכי יושביה מסלות בארץ יהודה. וכן רבו יום יום אוהבי־חכמת־יון בארץ יהודה וירושלם ויהיו למפלגה גדולה. ויחלקו פני העם לשתי מפלגות. המפלגה האחת היתה למפלגת חסידים, שומרי־תורה ומצוה והשנית למפלגת יונים, אלנסתים[1], מרשיעי ברית, מפריעי ברית, עזובי ברית קודש, פורצי גדר חוק ותורה[2]. את האותות האלה ראה עזרא ברוחו העזה לאחור ויירא מאוד. פן יפול ישראל בידי מהרסיו ויצב חומה חזקה, חומת־הדת ויבן דלתים ובריח לשמור רוח האומה, אומת ישראל. ספר־הדת אשר עזרא נתן לישראל הוא ספר תורת עבודת ד'. בחוקים מן השמים מסר לעם סדר עבודתו ויור מה לעשות ומה לחדול, את התרומה והמעשר אשר עליו להביא והמנהג אשר לו לנהוג. את כל חיי אדם הקדיש לעבודת ד'. ואנשים רבים אח"כ עשו את תורתם אומנתם ויפרשו ויבדלו מכל מעשה עבודת מלאכה ויקדשו את ימיהם ולילותיהם לפרש את התורה ולבארה ולשום עין בכל נקודה קטנה למען יוכלו לשמור כל התורה ולא יחסרו אף כחוט השערה, ויהיו לסופרים ופרושים מחודדי־השכל המחדדים וא"ן בהלכה. אלה הסופרים הגדילו הרחיבו בנין עזרא ויעשוהו למבצר גדול. העם, עצם העם, עמד בראשונה לימין החסידים, ויעשו ככל אשר הסופרים והפרושים הורו. עוד ג' מאות שנה טרם ר"י הנשיא חבר המשנה נמצאו אנשים חסידים בישראל, אשר מסרו חיתם לממיתים ולא עמדו על נפשם מאשר יראו לקחת חרב בידיהם ביום השבת, אך במפלגת החסידים לא היו גבורי־כח ועוז־הרוח לקום על אויביהם ולהפילם ארצה ולכן גברה יד המפלגה השנית, יד־מפריעי־ברית ומפירי־תורה, יום יום. מפלגת אוהבי־חכמת יון היתה כארי־עז ומפלגת החסידים המתה לשה. מי יודע אם ברבות הימים לא אכל הארי את השה בכל פה, לולא הפריעו ד'? — ימים רעים היו הימים האלה. אך ד' רחם על עמו ויבחר הפעם את אויבי־ישראל למטה זעמו להשבית אויב ומתנקם, סלוקום המלך מת, כי שר פניו ארב לו ויהרגהו, ויעל אנטיוכום הרביעי, אשר שמו הי' אנטיוכום אפיפנים, למליכה. ויאמר אנטיוכום אפיפנים בלבו: הפעם אעשה את מחשבת המלך הגדול

1) כן קראו לכל האנשים אשר דברו שפת יון תחת לדבר שפת עבר. אך האנשים.הדם נפלגו לשתי מפלגות, אחת שמרה התורה ורק שפתה היתה שפת יון והשמיה פרצה חוק ותורה.

2) אם פרק י"א בדניאל מכוב על הזמן הזה או על הדברים האלה ממני סתם.

אלכסנדר המקדוני ואת ארץ יהודה אהפוך לארץ יון. לולא פחו כמים ולא עשה מעשהו בזרוע ובחזקה, מי יודע אם לא הצליח בידו, אך הוא לא ידע לכלכל דבריו במדת צדק וכבל דרכיו ומעשיו עבר חוק־דרך־ארץ. מדות נעימות היו לו, אך צל מדותיו הרעות גדל מאור מדותיו הנעימות. הוא הטה חסד למפלגת מפריעי ברית ויתן כל ממשלת המדינה בידיהם וילכו הפורצים חוק ותורה קוממיות ויאמרו להכניע את מפלגת החסידים וכאשר החסידים והיראים לא חפצו לסור למשמעת־המרשיעים־ברית עלה אף המלך בהם ויאמר ליסרם על אחת שבע וישלול אוצרות המקדש ויסר כל עבודת ישראל אשר היתה במקדש ויתן עבודת־כו"ם תחתה. בעת ההיא הי' חוניו השלישי כהן גדול בירושלם והוא הי' ראש החסידים שומרי־הברית והדת. אחיו ישוע הי' ראש־האלנסתים, מפריעי־הברית והמצוה, ומאהבתו לחכמת יון ודרכיה שנה את שמו ישוע לשם יסון, וילך יסון בחמאות פיו למלך ויבקשהו להסיר הכהונה הגדולה מעל ראש־אחיו ולשומה על ראשו ויבטיחהו לתת לו בסף הרבה. גם בקש ממנו רשיון לעשות בתי־משחק בירושלים כדרך בני־ארץ יון ולתת על רעיו, גדולי־מפריעי־הברית בירושלים, השם „אורחי־אנטיוכי". אוצרות המלך כבר דללו וחרבו וישמח המלך על הכסף, אשר יסון הבטיחו לתת לו ויעש ליסון כאשר חפץ. יד האלנסתים היתה על העליונה ותהי מהפכה גדולה בירושלים. בתי משחק נבנו בבירה על יד המקדש, בחורים ונערים הלכו שמה להשתעשע בשחוק ושעשועים, גם כהנים עזבו את משמרותיהם ויבאו שמה להתענג על המשחק. למען לא ימצאו מולים בעת שהסירו מעליהם בגדיהם ללבוש בגדים אחרים בבית המשחק משכו את ערלתם[1], כי בישו חפרו במנהגי־דת־אבותיהם, ותגדל מפלגת־העוזבים־ברית קודש יום יום, ועדת־החסידים נבוכה. ג' שנים בהן יסון על משמרת כהונתו ויקנא בו א' ממפלגתו ושמו מנלאום ויתנכל עליו להורידו מגדולתו וילך אל המלך ויאמר: אם על המלך טוב יסר נא את יסון ממשמרת־הכהונה הגדולה ואותי יפקיד תחתיו, וכפלים מכל אשר הבטיח יסון לתת למלך אשקול אל גנזי המלך, ויקח בדבריו את לב אנטיוכום ויורד המלך את יסון מגדולתו ויעל את מנלאום תחתיו. ומנלאום הרבה

1) ביומים הדם הזי כלי בידיהם אשר בו משמו את הערלה על האבר למען יהי׳ כמו לא מלו אותה, ובכל מקום בתלמוד אשר חייל אמרו „משוך בעדלתי" למעשה זה כונתו.

עוד לעשות רשע מיסון.* על חוניו השלישי, אשר ברח ויתחבא
שם לובדים וילכדוהו ויהרגוהו, ואוצרות בית המקדש הריק
וישלח לאנטיוכוס. ויתקשר עליו יסון וכעת שהו' אנטיוכוס על
הדרך לצאת למלחמה על מצרים התנפלו הקושרים על מנלאוס
ואנשיו ויברח מנלאוס מירושלים. מעשה יסון העלה חרון־אף
המלך עד למאוד ויצא המלך בראש צבאו לצור על ירושלים
ויעש הרג רב בעיר וישפך דם יושבי ירושלים כמים וישלל
שלל ויבז בו ויקח אתו כל אוצרות בית ד' וכל מחמדיו, מובחר
הקטורת והמנורה ושולחן לחם־הפנים לאנטיוכיא. עוד לא שתו
בני יהודה את כוס־היגון עד הקובעת ועוד יד ד' נטויה היתה
להכות בהם. ב' שנים אח"כ נוגר אנטיוכוס אומר לכלות מעשהו
בירושלים ויקם את דברו. מחשבתו לכבוש את מצרים לא
עלתה לו, כי מלכי רומא לא נתנוהו, ויאמר לבצע מזמתו ביהודה.
יושבי יהודה היו או צפוים אלי חרב. בראשונה צוה להרוס את
חומות ירושלים ולבנות עיר־דוד ולעשות ממנה מבצר גדול וישם
במבצר מחנה נדול, חיל־צבא סורי, ויאסר על היהודים אסר
למול את בניהם ולשמור את השבת ולעשות כמצוה, ויבן במה
בבית המקדש ויעמיד צלם בהיכל ויצו להשתחות לו וכל הממרה
את פיו אחת דתו למות. יושבי ירושלים לא שמעו לקול פקודתו
ויחר אף המלך ויהרוג בישראל הרג רב. הגברים המית בחרב
והנשים והטף לקח וימכרם לעבדים ולשפחות. רבים עזבו את
ירושלים בלאט ויברחו מן הארץ, ויפקד המלך פקידים בכל
ארץ יהודה לנגוש בעם להשתחות אל הצלם. כל חדש וחדש
בקרו הנוגשים הפקידים את בתי ישראל. כל בית אשר כה"ק
נמצאו בו נחרב, בני־הבית גורשו, הומתו בחרב ולשבי הובלו והבית
נתן לבן־עם־יון. כל אשר מל את בנו הרגוהו ואת ביתו שללו.
בט"ו בכסלו שנת ג' אלף תקצ"ג לב"ע העמיד אנטיוכוס את
הצלם בהיכל, את השקוץ המשומם, ויפרש את המקדש
להיות מקודש לצלם ההוא וב"ה בחדש ההוא ובשנה ההיא הקריבו
פעם ראשונה יהודים יושבי ירושלם עולה ובחה לשקוץ ההוא
ומני ב"ה והלאה הוה על הוה בא, שבר על שבר אתא, כי על
כל הארץ יצא הקצף. יהודים רבים נפלו כרעו לשקוץ המשומם
וביטי־החג, אשר אנשי־יון קבעו לדיונים אלהיהם, חגו גם בני
וזמורות נשאו בידיהם וישתו עד לשכרון ויראי־אלהים בירושלים
וביהודה ראו ויתעצבו ולא יכלו הגד דבר. חוקי אנטיוכוס היו

מעיקים מאוד, עולו הי' קשה על ישראל ואין מנחם. אז באו
המים הזידונים עד נפש, ואורך רוח עם ישראל בא עד מרום
קצו ויקם העם לעמוד על נפשו, וד' הי' בעזרו, נם גדול הי' שם,
נם אשר אין כמוהו בתולדות עמנו. אם בעיני בשר אנו מביטים
ברבר הזה לא נוכל לשפוט אחרת, כ"א נאמר, אשר הוללות
ושנעון הי' הדבר או להתקומם על מלך אדיר, אשר הלך בראש
צבאיו להעלות להבת־קנאת אנשי חילו, ועם רב ועצום הי' לו,
בעת אשר אנשי־יהודה, אך מספר קטון ודל הי'. אולם בבוא
הצרה עד מרום קצה, במריד מלך יון בד' אלהי ישראל ויחפוץ
להסירו מעל אדמת ישראל, גברה אמונת יהודה בלבו. האמין
בד' ויבטח כי לא ימשהו ולא יעזבהו בעת צרה גדולה כואת וכי
יד ד' לא קצרה מעשות תשועה. ולהבת־אמונת־העם נתנה בלבו
רוח עוז ותעצומות ויצא וילחם בארי העז ויגבר עליו. בקטון
החלה גבורת ישראל להראות תפארתה, הוא הכהן הקטון
במשפרת יויריב ושמו מתתי', מעיר קטנה ששמה "מודעים"[1],
הוה האות, אשר יד ד' עשתה ואת. מאז החל ד' לעשות נפלאותיו
בעמו בחר בפעם בפעם באיש קטון ודל לעשותו לכלי מעשהו,
בחר במשה כבד־פה להוציא עמו מתחת יד סבלות מצרים ויקח
את דוד ממכלאות הצאן להיות למלך על ישראל ולתת מזרעו
מלך מושל ממשלת־עולמים, ממשלת־שמים, על ישראל עמו
ועל כל הגוים. יושבי־חבל, וכן בכל תקופה חדשה בישראל
יוצא לעינינו איש קטון מדלת־העם והוא עושה חיל בישראל
ובעמים. כי כן רצון אלהים להראות לבני־אדם וחוה, אשר לו
לבדו העוז והמשרה, המלוכה והממשלה, הכח והגבורה ואין אחר
בלתו. נם הפעם בחר במתתי' כהן, בן יוחנן הכהן, ויעשהו לכלי
חפץ בידו לנקום נקמת שמו במלך יון וחילו. שוטרי המלך באו
לעיר מודעים ויבנו שם מזבח ויזבחו בעם שם להקריב לאלהי־יון
ויאמן מתתי' לשמוע לקולם ויאמר: חלילה לי מעשות נבלה
כואת. נם אם כל בני־הממלכה יעברו על הדת וחוק יעזבו,
אנכי וביתי נעבוד את ד' אלהי־ישראל, ובמקומי לא ירים איש
את ידו לעשות נבלה, כי בנפשו הוא. ויהי כאשר ראה, כי יהודי
חפץ להקריב על הבמה הטמאה, הרגהו אצל המזבח, ויהרוג נם
את שוטר־המלך, ואת המזבח הטמא נתץ ויעש הרם רב, ואחרי

1) בגמרא שם העיר הזאת מודיעין וגם מודיעית ואולי סופר חדשה כתב בתוך תמיד,ס' ומזה ר' אלעזר המודעי ועד.

עשותו בכה ברח ההרה ובני ביתו ברחו אתו. לא ארכו הימים וירא כי לא טוב עשה לברוח ההרה. שם אין מנוס ואין מפלט לעם־ישראל וגם אם הצל יצל את חייו, אך חיי־כל העם תלואים לו מנגד. חסידים הרבה כמוהו ברחו ויתחבאו במערות, במחילות עפר ובנקרות צורים במדבר, ואנשי־צבא־סורי מצאו את מחבואם ויצאו עליהם ביום־השבת, ויתנפלו עליהם כואביי־יגר, והחסידים לא חפצו להרים חרב בשבת, וכן נפלו כולם לפי חרב, אנשים נשים וטף ולא נשאר מהם אף א'. את זאת שמע מתתי' וירא אשר לא על ימי־רעה כאלה נאמר „שב ואל תעשה", כי מעשה דורש ד' מאתנו בעת כואת, ויגור אומר לצאת למלחמה. הוא הי' זקן מאוד ושבעי־ימים ויהי כי נטה למות קרא לבניו ויצו אותם לצאת לקראת אויביהם ולגרשם מן הארץ ולהציל את יתר־הפלטה, אשר השאירו רשעי־יון עוד. חמשה בנים הי' לו. יוחנן הבכור, שמעון שני לו ויהודה השלישי, אלעזר הרביעי ויונתן החמשי. וגור־ארי' יהודה הי', כארי רבץ וכלביא מי יקימנו, כארי התאוה לטרוף כל אויבי ד', גבור־עז הי' ובעל־מעשה. להכות רגלי־אויב או ידיו ברגע זה טוב מלהמיתו כולו אחרי־יום או יומים. כן היתה דעתו [1]). אותו הפקיד מתתי' הכהן לראש. בשנת ג' אלף תקצ"ד לב"ע ואת שמעון אחיו ליועצו, וידבר מתתי' על לב בניו לבל ירגנו בדרך ולבל ירגנו איש על אחיו, כ"א שכם א' ולב א' ילכו להלחם בעוו באויבי־ד' ולעשות בהם כלה. וד' הי' עם בני מתתי' ויתלקטו אליהם עם־רב. גם החסידים נלוו אליהם אחרי־ימים רבים, כי גם הם ראו אשר לבלי־הועיל הוא לשבת בעצלתים. ושמועה חדשה יצאה מבית־מדרש הסופרים, אשר מותר לחלל שבת לעשות נקם באויבי־ד' ולהלחם בם. לבן התלקטו באו לדגל מחנה יהודה בן מתתי' גם הם. וילך יהודה בראש מחנהו ויעבור בארץ ויתוץ כל מזבחות אלהי־יון ויהרוג כל מפריעי־ברית אשר מצא וימול כל זכר בישראל אשר ערלה היתה לו ויקרא את השרידים למלחמה על המלך, אשר הי' אויבם ורודפם. ויך יהודה בצבא סורי' מכה רבה, ואפולוניוס שר־צבא סורי' נפל וחרבו היתה לשלל בידי יהודה ועד יום מותו לא המיר יהודה את חרב אפולוניוס בחרב אחרת וישא

1) מפני גבורתו קראו אחיו יהודה מכבי, אשר פתרוהו כמו יהודה מפוצץ פלגי. וק כתבו בכף ולא בקף למען יוכלו לדחוש על השם יהוה רמזים דרבה. רבים דרשו ר"ת „מי כמוך באלים ד'" ורבים ר"ת „מתתי כהן בן יוחנן" ולבי אומר לי לדחוש ר"ת „משמרת מדוכת בני יהודע", כי חשבו לקבץ שם כל משמרת־הכהנים, אשר ממנה יצאו הגבורים האלה. (ודידיה).

אותה על ירכו לאות תשועת ד'. כשמוע המלך כל אשר נעשה ויחר אפו וישלח צבא גדול על ארץ יהודה ארבעים אלף רגלי ופרשים שבע אלף, ושלשה גבורי־חיל לראשים עליהם, את דורימנס, ניקנור וגרגים [1]). צבאות המלך הלכו בשמחה על יהודה, כי חשבו, אשר עד מהרה יכבשוהו. בטחו באלהי־יון ובחיל הגדול אשר הלך אתם. גם כרתו ברית־מסחר עם סוחרי ארץ כנען למכור להם בנ"י לעבדים ובנותיו לשפחות. אולם יושב בשמים שחק למו ד' לעג למו. גם דבר אלימו באפו ובחרונו נתן להם בהלה. כי האויב ומחנהו תקעו אהליהם אצל עמאום, אשר היא למערב ירושלם ומנגב לעמאום הצביא יהודה בן מתתי' את חילו. ויקח גרגים חצי צבאו וילך אתם דרך ההרים לבא מאחורי צבא יהודה ולהכותו עורף. בשמוע יהודה את זאת ויעוב מקום מצבו ברגע ויסע בלילה ההוא לקראת מחצית צבא־סורי' השני, אשר היתה בידי־ניקנור. צבא־ניקנור ישב בטח, כי לא קוה, אשר חילי־יהודה יעצר כח לבא, גם בנה דיק וסוללה. אך חילי־יהודה עשה כמו בימי יהושע ויתקע בשופרות ובחצוצרות, תרועה גדולה, תרועת מלחמה, ויתנפל בארי־עז על חיל ניקנור, ויחרדו ניקנור וחילו וינוסו מפני חיל יהודה וחיל יהודה רדף אחריהם ויכום ויכתום עד אשדוד ויבנה. שלשה אלפים הוכו לפי חרב, ויתר המחנה הי' לשלל בידי יהודה וחילו. ואת אהלי הסורים שרפו אנשי־יהודה באש. כאשר גרגים בא למקום מצב יהודה וחילו ולא מצא אותם שב דרך ההרים למקום מחנהו וירא מרחוק העשן עולה ויפול פחד יהודה עליו וינוסו הוא וחילו ויעובו מקנה רב וקנין גדול לשלל בידי יהודה. ויתן ד' לישראל מנוחה חצי שנה. אחר חצי שנה אסף לוסים חיל גדול ששים אלף רגלי ופרשים חמשים אלף ויצא על יהודה ויתקע מחנהו אצל בית־צור, וליהודה בן מתתי חיל קטן מאוד, כי קטון הי' עם־ישראל אז. אך לב אמיץ הי' ליהודה וכל חילו לא פחד־מות, וד' הי' אתו. מערכה יצאה מול מערכה ויגבר חיל יהודה על חיל הסורים ויכהו עד חרמה. עתה מנוחה היתה לירושלם וארץ יהודה שכנה בטח מפחד אויב. כאשר ימי־הנשמים והשלג באו, פנה יהודה בן מתתי', לירושלים ויחרד מנלאום, אשר הי' כהן גדול או בירושלים, גם מחנה סורי' אשר חנו בירושלם חיל אחום ופחד

1) במגלת אסטוכוס בסדר התשלות כתוב „בני יס", כי מעתיקים תופים כתבו ב' תחת ג' ואחיכ התליפו האותות ג"כ.

בא עליהם ויחזקו את מבצרם. יהודה בן מתתי׳ לא פנה אליהם, כ״א פניו היו מועדים להר־הבית. מה נורא הי׳ מראה הבית! מה גדלה השממה! מחזה מכאיב לב הי׳ לנגד עיניו. הבית חרב, המזבח טמא, שערי־הבית אינם כי באש שרפום, ובחצר־הבית עלה בל שיח, חוח, קוץ והרדה, ויהי ליער־שמם. ותהי ראשית עבודתו לנקות את החצר ולהשיב תפארת הבית, את מזבח־העולה הטמא הרס וכן אחר תחתיו, וישחר וינקה הבית כהלכתו. וביום כ״ה לחדש כסלו חנכו יושבי־ירושלים את הבית, ויקריבו עולה וזבח, אחרי אשר ג׳ שנים חדלו עולה וקרבן, ומנחה שבתה. נדולה היתה שמחת החסידים והיראים בירושלים, כי תשועה גדולה עשה ד׳ ויקבעו שמונת ימי־חנוכה אלה לדורות[1] למען ידעו כל בני׳ לדורותיהם את התשועות והגבורות שעשה ד׳ לאבותינו בימים ההם. וירב ד׳ לעשות נסים לאבותינו בזמן ההוא. כי צוררי־יהודה ומפריעי־ברית טמאו כל השמנים וכאשר חפצו להדליק נר־קודש בהיכל חפשו אחרי שמן ולא מצאו ויאבל לב הכהנים והחסידים וירחם ד׳ עליהם וימציא להם פך שמן דר״יום אחד והם הדליקו שמונת ימים מפך־השמן ההוא. ואת חנוכה היא וזה מעשה־החג הזה אשר אנו עושים.

ב) והנרות האלה למה אנו מדליקים? יוסיפון אומר, אשר הנרות הם דמות החופש והדרור, וסמל העון והכח[2] ובזמן הזה כל העמים נוהגים כן. בחגגם חג גבורות על אויביהם הם מדליקים נרות בכל הבתים וגם על הגגות. חשך הוא דמות הצרה והרעה, אור הוא מראה החיים והשמחה. אור הוא מקור־חיים וכח לגוית אנוש ודמות האמת לנשמתו, אור הוא עטרת התבל ותפארתה. במקום שאין אור אין חיים. ג׳ ימים אם יחשך השמש מלהאיר יחדל כל צומח, יגוע כל חי מן הארץ, והאור משמח כל נפש נענה וכל לב נדכא ונשבר, ומגרש כל עצב וכל יגון מאתנו. בבוא הצרה והרעה עלינו תחשכנה עינינו מראות, ובתת ד׳ לנו נחמה ותשועה תאורנה עינינו. מלכית יון באה ותחשכנה עיני בנ״י בימים ההם בזמן הזה, כי גזרה עליהם לכתוב על קרן־השור „אין לנו חלק באלהי־ישראל" ויהי חשך בכל ארץ ישראל[3] ויכמרו רחומי ד׳ ויקרא: קומי בת־ציון קומי אורי. נרי בידך ונרך בידי. כי נר מצוה ותורה אור, אם תשמרי

1) וחי ימים קבעו, לחות החג הזה דומה לחג־הסוכות, גם במובחר־הראשון הוי שמונת ימים ימי־חנוכה.
2) קדמוניות י״ב, ז׳. 3) בראשית רבה פי׳ ב׳.

את התורה והמצוה אתן לך חיים ושמחה ואור[1]. כאשר חנך יהודה את הבית ויקהלו אחיו וכל עם ירושלים ויגורו לחוג את חג החנוכה הואת בכל שנה ושנה לדורות בנ״י בשיר וזמרה וקול תודה[2] וישלחו ספרים בכל הארץ לכל בנ״י יושבי הארץ לעשות כן[3] וידליקו את המנורה בבית־המקדש ויזבחו זבחי־תודה ושלמים וישירו תהלות דוד בן ישי בירושלם, ובערים האחרות בארץ הדליקו נרות בבתים ובחצרות ובבתי מועד ואספה. וכן בכל תפוצות בנ״י קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם להיום עושים ימי החג, חג־חנוכה, הזה ולהדליק נרות ולהאיר בבתים ובחצרות להקים מצבת וכרון העוז והכח ודמות־החופש והדרור, החיים והשמחה, אשר נתן לנו ד׳ בימים ההם בזמן הזה. חכמי־התלמוד ז״ל אומרים: הנרות אנו מדליקים להודיע את התשועה, אשר ד׳ עשה לנו, לכל בני־אדם, להודיע ולגלות ולפרסם את הנס. ולכן קבעו כמה הלכות וכמה דינים, קבעו את המקום א״ להדליק ואת הזמן־ביום מתי להדליק וכמה נרות עלינו להדליק. ובמאה הראשונה לשנות־ישועה נחלקו ב׳ בתי־מדרש בישראל, בית־שמאי ובית־הלל, אם ביום ראשון אנו מדליקים א׳ וביום שני מוסיפים אנו והולכים ומוסיפים יום יום, או אנו מהפכים הסדר, ביום ראשון אנו מדליקים שמונה וביום שני אנו ממעטים והולכים וממעטים א׳ יום יום.[4] ב׳ בתי־מדרש קבעו ל״ו נרות בשמונה ימי־החג הזה, ורק נפלגו ע״ד המספר אם הולך ועולה הוא או הולך ויורד. בית הלל נבר על בית־שמאי, והלכה כמותו. ואם רק לפרסם את הנס אנו מדליקים צדק המשורר בעל השיר „מעוז צור ישועתי" אשר לא הזכיר מאומה לבד הנס, שמנותר קנקנים נעשה נס לשושנים. כי הנרות האלה אינם זכרון התשועות וגבורות יהודה המכבי וחילו כ״א זכרון־פך השמן החתום בחותם הכה״נ, אשר מצאו בבית־המקדש[5]. ולכן אין אנו מדליקים בחגים האחרים אשר גם הם ימי־זכרון נבורות ותשועות, אשר עשה ד׳ לאבותינו. את הנס הנעשה למנורה עלינו לחוג ע״י מנורות נרות ואור. אך מדוע קבעו ל״ו נרות? — אמר הרוקח: תקנו ל״ו נרות כנגד האור הראשון, אשר האיר לאדם הראשון ל״ו שעות ואח״כ גנזו הקב״ה לצדיקים והוא אור

1) דברים רבה פי׳ ראה. 2) חשמונאים א׳, ד׳: נ״ט. 3) חשמונאים ב׳, י׳: י״א. 4) שבת כ״א: ע״ב ובו׳. 5) שבת שם.

המשיח הגנוז בתורה וכל הדורש את התורה בלב תמים לו
גלה האור הגנוז אור המשיח.[1] ולכן כל בני־הגוים המאמינים
במשיח מדליקים בכל כ"ה לחדש י"ב למספרם [אשר הוא כמו
כ"ה לחדש כסלו אצלנו[2]] נרות רבים וקוראים את החג ההוא
„חג־יום־הולדת־אור־המשיח", כי האור הגנוז גלה עתה והקב"ה
קורא: קומי עדתי קומי אורי כי בא אורך וכל המאמין עונה
ואומר: באורך אראה אור, רק לאורך צפיתי עד עתה והנה בא.[3]
על כן באורים נכבד את ד' בימים האלה בזמן הזה.

ג) מה יורנו מעשה החג הזה? — יונים נקבצו עלינו אוי בימי
חשמנים ויונים נקבצו עלינו גם בדור הזה. שונאי ישראל ויהודה
עוד לא חדלו, והורשים הם רעה עלינו לכלותנו מן הארץ
והאלילסתים רבו כמו רבו. מרשיעי ברית־עם ירביון יום יום.
מבנף ארצות גרמני' פרנקי' ושכנותיהן ומירות שמענו, בני'
מרננים לעם נכר ואומרים: גרמנים אנו, פרנקים אנו, ישראל
חדל מהיות עם, וגוי לא יהי' עוד בארץ. גם מבנף הארץ, אשר
העדות שמה לה קן בה, הקול הזה מחריד את לבנו, כי בני'
בארץ הזאת אומרים: פולנאים אנחנו. כל אוהב עמו בשמעו
את יתר לבו ממקומו ואמור יאמר: רוי לי, רוי לי, אוי לי כי
נדמה עמי מבלי דעת דרכי־אמת, פחה ופח על עמי, העולה
מתוך הפחת ילכד בפח, כי בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו.
והנה מעשה החג הזה יורנו, אשר כל כלי יוצר עלינו להשבית
אותנו מהיות גוי בארץ לא יצלה. יד ד' חזקה, אל שדי הוא,
ובדברו כן יהי. ד' אמר כי גוי נהי' בארץ וכן יהי, הוא יעץ
לעשות אותנו לעם־נדול ומי יפיר עצתו? חפץ ד' לעשות אותנו
לעם־סגולה וגוי קדוש ורצונו יעשה בארץ כאשר יעשה בשמים.
הרבה שליחים לד'. הנה ישלח בנו את הצרעה ואת הנחשים
השרפים והם ינשכו אותנו ועם רב יפול מאתנו. והי' בצר לנו
או נצעק אל ד' וממצוקותינו יושיענו. יקים איש קטון ממנו,
יעיר את יהודה או יפתה או נדעון ויצא לפנינו, או יקרא את
דבורה מתחת התומר והיא תקרא את ברק וביד אשה ימכור
ד' את כל אויבנו וישראל ישוב מדרכו הרעה ושיר־תורה ישיר,
כי ירד שריד לאדירים עם, ד' ירד בגבורים. או ישכח ישראל

1) ראה ספר החקוק וספר בנו ישעיהו מה שהזכיר שם בשם הרב ר' פנחס מקארץ.
2) בלשון "העמים שם החדש הזוא דצמבר. ושוננה הוא, כי לא בחדש י"ב הוי חג־החשמונאים,
כיא בייא. המגדל לחוג חג־המגלות־אור־המשיח, החל בארץ גרמניי. אך עקמות־דחק, כדעו עוד בשלש
המאות הראשונות. 3) ראה ילקוט על ישעי' ס.

לאמור „בן־נרמני אני", „בן־פרנקי אנכי", כי „בן יהודה אני"
יקרא או. מעוז צור ישועתי לך נאה לשבח! — ואותנו בני העדה
הקטנה, עדת־העדות, אותנו יורה מעשה החג לבל יחת לבנו
ולבל יחרד בראותנו כי אך מתי־מספר אנחנו. גם אז לא היו
רבים בישראל, אשר לדגל מחנה יהודה נסבו. רבים היו מרשיעי
ברית משומרי־ברית. וד' בחר את רפי־הידים והחלשים בעיני־
העולם להכלים את גבורי־הכח והאיתנים. הן עדה קטנה אנחנו,
אך ד' הוא מגננו וקרן ישענו, וכל גבורי־כח לא יוכלו לנו. הן
ראשיתנו מצער אך אחריתנו תשנא מאוד. מה נעמו לי תולדות
יוסף, אשר נקראו היום בבית־הכנסת. „בעל־החלומות" קראוהו
אחיו וישנאוהו עד למאוד ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו להמיתו
אותו וימכרוהו לישמעאלים ולאנשי מדין, ויורד יוסף מצרימה.
אך ד' הי' אתו ויהי איש מצליח. עוד לא שתה את הכוס עד
הקובעת וישלח ד' בו אשת שר־הטבחים ויוסף הוכא אל בית־
הסוהר. ומבית־הסוהר יצא יוסף למלוכה ויהי לצפנת־פענח.
מה נעימה הנחמה הזאת לנו! למחי' בחר בנו ד' לשום לישראל
שארית ואחרית בארץ ולהחיות את עמנו לפלטה גדולה. מה
תשתוחחי עלי נפשי, ומה תהמי? הנחמי נא, כי האלהים עשה
זאת. דבר ד' יקום לעולם ואת אשר דבר יעשה. הלא אזני
שמעו היום בבית־הכנסת את אשר המפטיר קרא לנו. „רני
ושמחי בת־ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך . . . . ונחל יהודה
חלקו על אדמת־הקודש ובחר עוד בירושלם. הס כל בשר מפני
ד' . . . ." „כי הנני מביא את עבדי צמח . . . . ומשתי את עון
הארץ־ההיא ביום אחד"[1] כה דבר לנו ד' עפ"י נביאו זכריה בן
ברכי' בן עדו. וכאשר דבר כן עשה. הנה ימים באו ויקם ד'
את דברו הטוב אשר דבר אל בית־ישראל ואל בית יהודה,
ויצמיח בימים ההם צמח צדקה ויעש משפט וצדקה בארץ,
מבית לחם אפרתה יצא להיות מושל בישראל לקרוא שנת רצון
לד', להיות לברית עם ולאור גוים. ויהי מחולל מפשעינו מדוכא
מעונותינו, יען משח ד' אותו לבשר ענוים שלחהו לחבוש לנשברי
לב. ועתה הס כל בשר מפני ד', כי פי ד' דבר.[2] למה תתיפחי
נפשי? הרגעי ודומי; הן העדה הגדולה בוה לעדת־העדות,
לועגת לה. אך הוחילי לאלהים. יומם יצוה ד' חסדו ובלילה

1) מפטירים בזכרי' פרק ב' נספר „בהעלותך" ובשבת חנוכה.
2) איננו מספק מקום הפתוחים, כי כל קורא ידעם.

שירו עמנו. האם קצרה יד ד' מהושיע? — עוד נהי' לעדה גדולה. תהי נא „זאת־חנוכה" לנו לאות ולמופת. ההלכה היא כבית־הלל. ביום ראשון מדליקים אנו נר א' וכל יום ויום מוסיפים אנו והולכים ומוסיפים, והנה הערב הדלקנו ח'. אור־המשיח נולד, נגלה לבני ארץ יהודה בראשונה והנה עתה הולך ומופיע להאיר לכל העמים, וגוים רבים ועצומים יבאו אל האור. גם עדתנו תגדל אם נדליק כהלכה, אם לא נתן את נרנו תחת האיפה, כ"א נאיר לכל בית־ישראל את המנורה, מנורת־זהב, אשר גולה על ראשה. בראשונה א', אח"כ שנים, אח"כ שלשה וכן עלינו להיות מוסיפים והולכים עד אשר מול פני־המנורה יאירו כל הנרות, כי לא בחיל ולא בכח, כ"א ברוחי אמר ד' צבאות. זאת הנוכה היא וזאת תעודתה. לכן אנמור בשיר מזמור ועם המשורר אערוך תפלתי, למענו צור ישועתי: אנא ד' חשוף זרוע קדשך, לכל בנ"י עמך, וראו כל בניך את ישועתך וחיו, ושבו אליך להיות עמך כאשר היו, כי לא עזבונו עוד רחמיך, ולא כלו עוד חסדיך. משטין בכבל אסור וסתום את פי הצר המנבח, ועמך ישיר שיר נעים ביום ואת־חנוכת־המובח.

ירידיה.

ספר הזכרונות.

(זכרונות ח"ד מן האנונים).

(כמשך והלך מחוברת א', שנה ב', קי' 23).

ד. אני לדודי ודודי לי.

חדש אלול הגיע, קול השופר ישמע והעם יחרדו, כי יצא השטן כפעם בפעם להתיצב לפני ד' ובילקיטו החטאים, הזדונות והפשעים, אשר לבנ"י. כאיש מגן ערוך הוא למלחמה ובלבו יתפאר לאמור: האח גברתי עליהם, נצחתים; לא יוכלו עמוד ביום קרב. הן כבדו עונותיהם מנשוא, בעבות הענלה חטאתם ומה יועיל למו המון כל מליצי יושר? האח נלחמתי ואוכל למו. אך ב"י גם הם ירימו מלחמה מרחוק וכאיש א' חברים יקומו להקהל ולעמוד על נפשם. הקול, קול יעקב, עולה בבכי עד לשמים בתפלה ובתחנונים, בתחנות ובקשות, בצומות ועקות, בסליחות ובפזמונים, גם קול השופר הולך וחזק ועוד בטרם יבא היום הגדול והנורא יתערבב השטן וישכח תלמודו וטעות

תצא לו בחשבונו, וע"ז תצמח ישועה לישראל ומחשבתו להרע לא תקום ולא תהי. ומי יתנה את כל תוקף מעשי החסידים בימים הנוראים האלה? הלא גם בשאר ימי־השנה, ימים שאינם נוראים, עובדים הם ד' מאהבה ולא מיראה, אעכו"כ בחדש הזה, כשיופיע מזל בתולה ועת דודים היא לשכינה (בביכול). אוי נפשם נחלים תלחמו ואהבתם בקרבם כשלהבת־יה, אשר גם מים חיים (מנהר דינור) רבים ועצומים לא יוכלו לכבותה. והסידי עיר־קבלה הם תלי"ת ככל חסידי בנ"י. מאמינים נאמנים הם בשדים ומזיקים, בכשפים ולהטים ובמעשי לחשים, ועל כל צרה שלא תבא ממהרים הם לרוץ אל הרבי ונתנו כפר נפשם, כסף הפדיון, ואצל למו הרב מברכתו ושב ורפא להם. אך עתה נפש החסידים מלאתי נענועים על הצדיק ואינו, כי לוקח מאתם ויהי נמצא במדינת סתרי' אחרי דרך מבוא השמש, מעבר לנבול ארץ סורי', וקפיצת־הדרך קשה למו בקריעת ים־סוף. רק צעירי־החסידים ימרו בכל המכשולים, ומכל הערים יתגודדו לשמע שם־איש־המופת, לראות פני־הצדיק ביום מועד תקופת־השנה.

ה. הנסיעה לצדיק.

הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ
תְּחֻנֶּיךָ וִילָדֶיהָ
וְתַבַּעַל יֵצֵא לַחֻפָּשְׁי. (משנת חסידים).

ובבית הדיין רבתה המבוכה, כי נועצו יחדיו בני יחידו והתנו האוכל על שולחנו ללבת גם הם בנתיבות עולם, בדרך העולה ללב נתיבות־ההכמה ובשבילין המוליכין לקרית מלך־רב (מאן מלכי רבנן) לחדות בשמחה פני־הצדיק שכבודו מלא עולם. אך נשותיהן הצעירות (נוסחא אחרינא הארורות) באולתן הגדולה עמדו לשטן על דרכם ותחי עצתן לסכל את מחשבת בעליהן והנסיעה הקדושה. ובראותן שאין שומע להן שבו ותבכינה ותעוררנה מספר כתנים ולקולן נקבצו באו כל השף (חיל גדול מאוד במאוד, ובתוכם גם הילד יצחק, אשר בהיותו לאיש הוליד את ח"ד כותב הזכרונות האלה) וישאו קולם גם הם ויבכו בכי רב ותעל צעקתם השמימה. למותר לי להגיד, אשר לשוא היו כל בכיותיהן ויללותיהן, אלותיהן וקללותיהן, כי בעליהן לא שעו לכל אלה. הם אך באחת, לראות פני השכינה אותה נפשם ומי יעצור במו ולא ילכו? — הלילה אתא ויתנגב האחד מחדרו

ויעוב הבית בלאט וימלט על נפשו. ובן הדיין גם הוא עשה מעשהו בערמה ויתחבא מזרועות אשתו ללבת באשר הלבו כל החסידים. קורותיו „בנסיעה הראשונה" שם בספר לוכרון וענתה בו שירתו כי הפליא הגדיל לעשות.

ו. אלה תולדות הנסיעה הראשונה.

א.

לֹא אֶשְׁמַע בְּקוֹל הַמְּרַשְׁעַת
וְלֹא אֶשָּׂע גַּם לְדִמְעוֹתֶיהָ;
פְּתֻדָּה הִיא, חִסְרַת רַעַת,
וּמַה לִּי וְלָהּ וּלְעֲקֹתֶיהָ.

ב.

חֲלֹא מִכָּל הָעָרִים וְהַכְּפָרִים
אֲחִים חֲסִידִים מִהֲלַחֲקִים
יְשִׁישִׁים זְקֵנִים גַּם נְעָרִים
רְהוּדִין יְחִגְּדוּן מְמֻרְחָקוֹת.

ג.

וְאִשָּׁת מְדָנִים לִי לָמָּה־זֶּה
לָשָׁקָן עַל דַּרְכִּי נִצָּבָת.
בְּתַחֲנוּנִים פִּי אֵלֶיהָ פָּתַחְתִּי
וְלֹא מָצָאתִי אֹזֶן מַשָּׁבָת.

ד.

חָנְנִי מָלְכָּת לִנְסוֹעַ חַחוּצָה
לְמִרְחַת רוּחַ פִּי חַסּוֹרָרָה
וּבְרַגְלַיִם סָלִית מֵעָשָׂר אָרִיצָה
לְעִיר רַבִּינוּ חַצַּדִּיק בְּמַהֲרָה.

* * *

ה.

עֲגָלוֹת עֲמוּסוֹת חֲסִידִים
תַּעֲרֻכְנָה רַכְבֵיהֶן לְעִיר חַשָּׁלִישָׁ"א[1])
מְלֵאִים, עֲנִיִּים, גַּם נְגִידִים
בְּלוּלִים יַחַד חָעֲנָלָה תִּמָּלֵטָה.

ו.

קוֹלוֹת שׂוֹנוֹת תִּשְׁמַעְנָה אָזְנֵינוּ,
קוֹל רִנָּה וּתְפִלָּה קוֹל מִצְחָלוֹת:
חֲחַסִידִים כְּיָווּ רַנָּן יְרַנֵּנוּ
„חַמֵּלֵךְ", „בָּל־נִדְרֵי" וְ„שִׁיר־חַמַּעֲלוֹת".

ז.

„חִנַּח בֵּית עָלוֹן אוֹרְחִים
שָׁם עַל יַד עֵמֶק אַיָּלוֹן"
חַדָּבָר יָצָא — וּכְסוּרְחִים
עָפוּ כָּל חַחֲסִידִים לַמְּלוֹן.

ח.

וַעֲלֵי גֶרוּ חַפֶּרֶת חָרִעִישׁוּ
בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל פַּפְקִידִים
„חַפָּזֵג חָנוּ, מַהֲרוּ, חָחִישׁוּ"
וַנַּגִּישׁוּ, וַיָּשִׂתוּ כָּל חַחֲסִידִים.

ט.

„לָקְטוּנוֹת חַמּוֹחִין חָשְׁמִרוּ מִפְּסוֹל"
פָּקָח מְצַוֶּה עָלֵינוּ רַבֵּינוּ
„לְחַיִּים רָאקֶל וּלְחַיִּים גְּמִפְּסוֹל
מַחֲמַת אִשְׁתְּךָ אַתָּה בּוֹרַחַ
חֲכֵן חַדָּבָר? חֲלֹא חַנִּיָּדָה?"

י.

„וּלְחַיִּים לָךְ מֻנְדְּלִי חֵרַח,
פָּנֶיךָ לִי כְּסֶפֶר חַחַיָּדָה
מַחֲמַת אִשְׁתְּךָ אַתָּה בּוֹרַחַ
חֲכֵן חַדָּבָר? חֲלֹא חַנִּיָּדָה?"

1) השלטויא ריח דם: הצדוק שיהי׳ לארך ימים טובים אכן, ומעויין־צדיקים מקצרים מאוד וקוראים אותם בשם השלטויא. ודוא רמז כי הוא השליט גם בארץ גם בשמים.

א.

„בֵּן חַדָּבָר", עָנָהוּ מְנַחֵם,
„לַחֲלוֹךְ לֹא נְתָנַתְנִי זוּנָתִי
וְאַרָא כִּי אֵין מְרַחֵם
וַחוֹשַׁע לִי יַד עֶרְמָתִי".

ב.

„חַרְפִּי מְכָבִי", עָנְתוּ מְנַחֵם,
חָסִירִי נָא דִּמְעָה מֵעֵינֵיכִי;
בַּאֲשֶׁר חַנֵּךְ לָשֶׁבֶת בָּחַרְתִּי
וּלְעוֹלָם אֶשְׁמֹר אֶת פִּקּוּדֵיכִי.

ג.

אִם עָוֶל וְאָוֶן פָּעֲלָתִי
בְּמָרְרִי אֶת יְמֵי נְעוּרֵיכִי
אָנָא סַלְחִי נָא לְאַוֹּנְתִי
וְלֹא אוֹסִיף לְצָרוֹר חַיֵּיכִי.

ד.

„חַנָּשִׁים חֲלֹא קַלּוּת בְּרַעֲחִיחָן.
כִּי־כֵן אוֹמֵר יְשֵׁל חַחַדְמוֹנִים.
וְכַמָּאז לֹא־שִׁנּוּ עוֹד דַּרְכֵיחֶן
גַּם עַתָּה בְּדוֹרוֹת חָאַחֲרוֹנִים".

ט״ו.

חֵיא לְדָבְרֵי אֵלֶּה חֶאֱמִינָה
עַתָּה חָרָה לְפָנַי פָּתוּחַ
וַחְבַּבֵּב אוֹתִי בְּחֵן עֵינֶיהָ;
פָּתַח מוֹכִיל לְמַטָּרָתִי
חָאָה, חַפְּתָיוֹת לֹא חַבִּינָה
וּלְחַצִּיל אֶת חַבָּנָר־חַפָּרוּחַי)
כִּי רָעָת נֶגֶד פָּנֶיהָ.
חָרָתָה עַתָּה רֵאשִׁית עֲבוֹדָתִי.

ט״ז.

ט״ח.

וְאַחֲרֵי רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת
פָּתוֹנֹתַי קִבַּצְתִּי אַחַת לְאַחַת
גַּם מַלִּית וּתְפִלִּין לָקַחְתִּי
וְאָתְבּוֹנֵן לָבוֹז אֶת חַעֲשָׂה
וְעַצָּמוֹת וּבְלוֹרֵי סְתָמוֹת
וְכֵן בַּלַּיְלָה עָזַבְתִּי חַמִּשְׁלַחַת
בַּחִיק) חַחִתֵּירָהּ חִפַּחְתִּי.
וָאָנוּס וָאֶמָּלֵט מִפְּנֵי חָרָעָה.

* * *

י״ט.

דְּבָרָיו כְּתָם חַחָסִיד חַפָּעַם
מָתְאוּ כְּפִ כָּל־חַחֲסִידִים
וּמִשְׁנָה תִּקּוּן בְּשׁוּב טַעַם
שָׁתוּ עַתָּה כָּל חַשְּׁרִידִים —

ו ׳ פ ע ו.

ו. ואלה תולדות יצחק.

ימים עברו, שנים חלפו ור׳ ליבלי הדיין זקן ושבע־ימים שבק לן חיים וילך בדרך כל באי עולם וכמותו נפרדה החבילה. אשתו האלמנה ושתי האלמנות־החיות (בתו וכלתו) הן וילדיהן לא יכלו לשבת יחדיו, כי אין להם לפיהן ולפי הטף.

1) זה הוא הכנוד הנקרא השופיצה. 2) נכון לקחא חוק בצורי תחת החאו.

ותלכנה שתי האלמנות הצעירות לבקש את בעליהן והאלמנה הזקנה נשארה בבית לשאת בעול הילדים הקטנים, והילדים הגדולים נפרדו גם הם ונפזרו לכל רוח. גם על יצחק יצא הגורל לנוע. ויעזוב את עיר מולדתו וילך לו עירה ד ב ר ו ש ת י ויסר אל בית מקלט (קלויז בלע"ז) חסידי ק ל ־ ר א י ז[1] להנפש מעמל הדרך ולדרוש אחרי מיודעי ר' ליבילי הדיין ז"ל, כי אליהם נשא נפשו, בעצם היום ההוא, עת צהרים לבני עיר דברישת, היום בוער כתנור מאש (כי הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה) ובבית־המקלט חבילות חבילות חסידים, והם טרם כלו תפלתם, תפלת ש ח ר י ת, ובעוד לא השפיקו לברוך הטלית ולהסיר הטוטפת מהראש והאותות מהזרוע וימהרו אל הפנה הנקראה „אבן־שתי" לחקור ממסך ולהשיב נפש־שוקקה. ויען שכל אחד ואחד התאמץ להיות זריז ונשכר (תרתי במשמע, בשין ימנית ובשין שמאלית) ומיראה פן יגרע חלקו, נבהלו נחפזו כולמו וידחפו איש את רעהו בבהלה ורק הרצועות והציצית היו למו למוקש בדרך, לאבן נגף ולצור מכשול. ואחד מן הוריזים המקדימים למצות בהיותו אץ לדרכו דרך בעוז על בהוני רגלי יצחק הנער, האורח אשר לא ה' קרוא שם, ויתהלחל הנער ויצעק בקול גדול: רגלי, רגלי! כי גדל עליו הכאב. „בן מי אתה העלם?" קראו כל החסידים פה אחד „אי מזה באת ולאן אתה הולך?" „מיר־קבלה אנכי" ענה הנער וטרם שבח כאבו ספר למו קורותיו ויגד להם שמו ושם עירו ומשפחתו בישראל. וימצא הנער חן בעיניהם ויקרבוהו וגם אצלו לו מבוסם וימסרוהו אל משרת בית־המקלט, ויאות המשרת ההוא לתת את יצחק לישון בבית־המקלט, גם הבטיחו שהחסידים ימלאו כל מחסוריו, אם רק תישר דרכו לפניהם. ויואל הנער יצחק לשבת אתם והוא יוצא ובא בתוכם ויאהבוהו החסידים ויעשוהו ל„שליח־מצוה" לקנות יי"ש בימי זכרונות־מתים (יאהרציים בלע"ז) ולהביא לביבות ורקיקים, מגדנות וכל מיני מטעמים מבית־האופה ובהיות הנער נאמן לשולחיו בא גם הוא על שברו, (כי אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי') מאכלו פתותי רקיקים ומשקהו כל הנותר בבקבוקי משקה, ולא חסר מאומה כ"א ה ל ח ם אשר החסידים אוכלים (משבת לשבת) ויגדל הנער והוא עודנו פנוי ורווק ויתחכמו השדכנים וימצאו בן־כפרי דורש ומבקש בן־טובים לבתו הבתולה ויתנו

1) 2) אולי יבלו דושי־שמות למצוא את פתרון השמות האלה.

לו הילד בין וישתו ויברכו את ד' ביום ההוא כ ד ת (מאה פעמים ואחת) ולא יספו.

ח. בנפו יבא ובנפו יצא.

לא ארכו ימי יצחק לשבת את בת הכפרי והנה ההפך עליו הגלגל. כי נהפך לב חותנו לשנוא אותו וימצא בו מנרעות על כל שעל וצעד. „הה נוקשתי בערמת השדכנים הזידונים, בחתני וה" כן חשב בלבו והוא גבר לא יצלה. לעבוד בבית ובשדה לא יוכל, כי לא נסה באלה. למזוג יי"ש לאכרים לא יסכון, כי ה ד ב ר[1] אין בו ועל כל אלה עוד מ י ו ח ש הנהו ונפשו תתעב המאכלים העולים על שולחני, באלו הי' מפונק מנוער. הנני לשפוך הכוס על פניו[2] כי נלאתי נשוא דקדוקיו הרבים במצות „ר ח צ ה" ואת „הכנותיו" כלכל לא אוכל. ויהי כדברו אליו קשות יום יום ותקצר נפש יצחק בעמלו ויעתר לו לתת גט פטורים לבתו וילכו אל העיר הקרובה, צ ל ו ק א[3] שמה, ויבאו אל בית הרב ושם גרש החסיד את אשתו כדת והכפרי השיב לו את כל חפציו (מקלו ותרמילו) ויפטר ממנו ויזובהו לנפשו.

ט. קול חתן וקול כלה.

ויהי אך יצוא יצא הגרוש מאת פני הרב והנה סבוהו המון אנשים כתרוהו מכל עברים וישאלוהו אם יש את לבבו לקחת לו אשה אחרת על הראשונה אשר גרש. וזה דבר החפזון: בימים ההם יצאה מלפני מלכות סוריא שגם מילדי העברים ילקחו לעבודת־הצבא וישמע העם ויתאבל ויחידי סגולה חפצו להיות פרושים מנשותיהם (כי למה זה יולידו בנים לבהלה, להיות כבני־גוים, חלילה?) אך שכו ממחשבתם הרעה הזאת ויקבלו תנחומים וימצאו עצת נשותיהם טובה ונבונה באמרן: „אל לכם לדאוג לימים יבאו! די לצרה בשעתה. הלא עדי ינדלו בנינו הנולדים לנו מעתה בא יבא המשיח". ולהציל הבנים שכבר נולדו יעצו מביני־דבר למהר להכניסם תחת החופה ואז לא תגע בהם יד־המלכות וחפשי יהיו לביתם לשמח את אשתם. ויהי בפנוש איש ב י ל ד עברי ושאלהו לאמור „שמלה לבה חתן תהי' לי ובתי הקטנה לך היא, קחנה ואסוף חרפתה" ויהי בי חזקו דבריהם על הגרוש והוא באיש אובד עצות מבלי דעת מי לרחק ומי

1) חדיק מתחת לד' וצורי מתחת לב.

2) המלה הזאת הוא לפי דברי המשנה (סוכה כ"ח ע"ב) ושם נאמר שפך קיתון על פניו. ראה שם בגמרא.

3) אולי שם העיר כן מאשר יש לה בקעים רבים. ראה שורש המלה הזאת בחולין קכ"ד מצליק צלק.

לקרב ויעשו המריבים פשר ביניהם להפיל גורל על המציאה ויעל הגורל לשו"ב ר' ברוך ארי' ויקח לו את יצחק ויאספהו אל ביתו ויתן לו את בתו נערה בת י"ב שנים ושמה ריזילי ותהי לו לאשה, ויאהבה, וינחם יצחק אחר אשתו הראשונה וישכחנה.

י. עיר מולדתי.

העיר צלוקא עיר עתיקה יושבת על נהר סתר ורוב יושביה יהודים. גם על העיר הזאת יזרח אור שמש, גם אליה יבא האביב בעתו ורוח מרפא בכנפיו. ובצאתך מקיר העיר וחוצה עיניך תחזינה הוד יפעת הטבע והדר כל חמדת התולדה. האדמה בסתה פניה דשאים ירק עשב ושיח, וציצים ופרחים יענדוה לתפארת. עצי הגנים יחליפו יונקותיהם, יעלו עלה נחמד ופרי ישוה להם; אלוני היער ישליחו ענפיהם, יצמיחו טרפיהם ובצל דליותיהם כל צפור כל כנף ישכון. מימי הנהר יסבו בלכתם את כל העיר, כמוח יעטוה וישיתו נוספות על הדרת המישור. טל אורות ונשמי ברכה ירוו שדה וכבר; הארץ תוציא צמחה, תלמיה ורועיה ובעמקיה ירבץ הבקר, תרעינה הצאן. — — — אך רגע שבת ואל תוך־העיר באת והנה בא הקץ לחזיון, סר היופי. התעיף עיניך בו ואיננו! בחוצות יתגולל הרפש, בבתים ידבק עב־טיט, ולא נכר הלובן, וחורת־הסיד לא נראתה. תאר פניהם עקודים נקודים וברודים, טיט וחמר כמחלה מתדבקת דבקו בהם ועלו באדם ובבהמה בבתים ובחצרות. והי' כי יפגשך איש ושאלתהו לאמור: למי אתה? ואמר לך: דרשני־נא כמין־חמר.

חלקי העיר יפרדו והיו לארבעה ראשים. שם האחד "קרס־נוא", שם השני "קו־ילע", השלישי "קדמת־עיר" והרביעי "אס־העיר". אם העיר עולה על בולנה, כי ממנה יתד ממנה פנה לבל בה ועליה תלוי כל כבוד בית ישראל, כל בלי־הקודש, הרבנים והדיינים, השמשים והגבאים, החזנים והשדכנים, המלמדים והבדחנים, השוחטים והסופרים וכל הדומה להם. ובקרבם שכן גם ר' יצחק בחדר קטן וצר במגורת שבנים רבים וילמד מלאכה נקי' וקלה ויהי לסופר תורת משה, ותפלין ומזוזות וכו'. ומלאכתו זאת, מלאכת הקודש, הועילה להקל מעט משא אשתו בכלכלת הבית (כי בבר הי' אב לבן ובת) ובשנת "ותהלתי אכת"ר לו" נולד לו בן שני והחסידים מלאו פיהם תהלתו לאשר הואיל

שנית לכבדם בבן־זכר, ומאת ד' היתה נסבה, כי פקד הצדיק מעיר קלראין את עדת צלוקא בעת־ההיא ויהי נעתר לבקשת ר' יצחק להיות סנדק והילד נמול על ברכיו ויקרא שמו בישראל "חדד־יומי." והחסידים חשו עתידות לילד, כי יגדל והי' לאיש חסיד וכל נשי־ישראל תתברכנה בו והביטו עליו וילדו בנים כמוהו ומלאה הארץ חסידים כמים לים מכסים ומלך צדיק ימלוך עליהם לעולמי עולמים. אמן.

י"א. פתח שין שא.

אזכרה ימים מקדם, חשבתי שנות נעורי, אביטה לאחור לימי ילדותי. המסך יגלה וימים שכבר עברו יעברון לפני כבני מרון. אראה הילד בקומתו והבניתו, אבל פניו נסתרו ממני. אחזה המונה, הצורה ידעתי, אך אהה! צורתה לא כצורת ילד. כמעט ולא אאמין אם באמת ילד הייתי. אדמה שתקופות ותמורות בעולמי (עולם קטן) אין, ימי הילדות, הבחרות והשחרות כתומם באו אלי. הייתי לבחור בטרם עוד חדלתי מהיות ילד, בעודני נער הייתי לאיש חסיה, ושחרות ידעתי מיום הולדי, כי קדרו פני משחור. "בנות ישראל יפות הן ורק העניות מנולתן" אומר משל־חכמי ישראל, ועוילי בנ"י פניהם משחירים כשולי קדרה בילדותם — בטרם הבקע עליהם השחר. — "נר מצוה ואור־תורה, שני המאורות הגדולים אלה לא יגיהו אורם על הקטנים, רק צל יתנו עליהם והצל לא ימיש ממקומו מהבקר ועד הערב ושכן הענן עלימו וסר אור השמש, יבא אפל וימש חשך.

ימי הילדות, ימי השחוק והצחוק, ימי היופי והנועם, ימי החן והתום, ימי האביב, ימי הנצים, אימו? אחוה הילדים אשר לבני הגבר והנה עור־פניהם אדמדם — פני אדם להם. לחייהם מלאים וגולים כתפוחים, מבנה גום חזק ואמיץ, עיניהם מזהירים כככבים ורוח־ששון תמלא את נפשמו. הילד מדלג כאיל, העלם יקפץ גם הוא והילדה גם היא כאילה שלוחה לרוץ ממהרת ובשחוק נערים תקח גם היא חלקה. רוח צחה ואויר טהור ישאפו, עצמותיהם יחולצו, עורקיהם יחזקון, נידיהם ישורגו ולשדם לשד השמן. וילדי בני עמי, בני ציון היקרים, מה תואר פנימו? מה ששונם כי תדע? מה יקרו ימי־ילדותם? — עצמך ובשרך אנכי, בן־עמי! ימי ילדותי, ימי ילדותך, הלא ידעה, מה טובם? הלא תגידה? — פתח שין שא.

בן שלש שנים בהיותי ולחדר הביאוני ותהי ראשית שעשועי הפתח והסגול, הקמץ והחירק, החולם והשורק, פתח שין שא. הקול קול יעקב, עולה (בבכי) עד לשמים, והידים ידי עשו (הוא העוזר למלמד, בעהעלפענר בלע"ז) אחוזות בסבך השעירים הצעירים, בשערות הילדים הרכים: פתח שין שא. בפיו דבר ובידיו מלא, מכה על מכה פצע על פצע. איה! קראתי מנהמת לבי, למה אתם מוכים ילדים קטנים? מה עול מעשיכם? — חכה מעט פרח אומלל, גם עליך יעבור כוס, יד הנוגש תאחז בערפך גם היא, החשו, החשו! פתח שין שא.

(משך הזכרונות — בחוברות הבאות.)

מערכה מול מערכה.

הנה נסיתי לתת מערכה מול מערכת אויבי־העדות מול מערכת עדת העדות ואוהביה, כי יש תחת ידי מכתבים קטנים וגם גדולים אשר כתבו שוטני־העדות וגם דברי בקורת, אשר סופרים שוטנים כתבו במכ"ע שונים, ושל כולם חפץ אני לחוות דעתי. אך עוד טרם הוציאי אורה את כל המכתבים ודברי בקורת אלה הנני לתת לפני הקוראים היקרים את המכתבים אשר באו אלי מידי אנשים, אשר אינם מערת־העדות עוד, ורק מאהבתם לאמת התערבו על האכר הישראלי, אשר בא בחרפות ונדופים עלי. מאד שמח לבי לראות, אשר רוח־אהבה נוסכה בלב אחב"י, כי רבים למדו חכמה ודעת וירא כי לחרף ולנדף לא נאוה לבן־ישראל בעל צורה. ריב ומשטמה לא לבנ"י הם וכל העושה ריב אינו מן הישוב. תודה לאלהי־חסדי, אשר נתן לי כח ושו לעמוד פני חורפי של לא חמס בכפי. הנה תורת שאול הקדוש, „עמדו נא מתניכם חנורי אמת ומלובשים בשריון הצדק" היא באזני. לכן לא אכעס ולא אתקצף, אמת אותה נפשי וצדק בחר לבי.

בראשונה או"ל לפניכם מכתב אישי־תמים, מכתב בן ישראל באמת, והוא בן־גדולי־התורה וממשפחה נשואה בישראל. אף כי לא כל דבריו ישרו בעיני לא אוסיף ולא אגרע עליהם, והי' כל הקורא את דבריו יוכל להגיד משפטו גם עליהם. אח"כ אם יהי' ד' עמדי, או"ל גם יתר המכתבים.

וזה צורת־מכתב איש תמים:

ב"ה יום .. לסדר „ויהי ידיו אמונה עד בא השמש",
שנת „רבץ כאריה, וכלביא לכד" למב"ע.

ו. ותפוך ד' אלהיך לך את הקללה לברכה, (דברים כ"ג: ו').

לכבוד המעריך את ה„עדות־לישראל" הנכבד וכו', שלום!

אף כי ממקדישי ישוע וממעריציו אינני, לא מהם ולא מהמונם אנכי, ושלש אלה[1]) לא יעשה לי, בב"ז לא אוכל התאפק מלבא אליך ולהגיש דברי הלום

---

1) בי הפרצופים שיש בעצם ד'. המתב.

אתרי רואי אגרת בת מחלת לב איש, אשר יוקיר את ערך אדם באשר אדם הנהו, נברא בצלם אבי־היצורים ונפש אלקי ממעל נטתה בו שפרירה ואהל אפדנה, ודברי איש כפרי ואכר — כאשר פיו ירשיענו — שהם דאבון־נפש כל איש, אשר לא יעמוד על דם אחיו גם אם אח־נפשע הוא, ואשר לא יבדיל בין בן־בריתו ובין שאינו בן־בריתו.

הנה הבין לא אוכל מה ה' לאיש ההוא, ש"ש, אכר בארץ בוקבינה, כי יצא בדברי בער באלה? לא אדע את הכונתו ומעשהו. המאשר עשיר הגהו יענה עוות, או מרחציף כולי האי ש"מ....? — הן מעודי לא נשאתי פנים עור, וגם עתה אינני חפץ להיות נושא פנים — וכי משוא פנים יש בדברי? — אך הנני לשאול את פי ש"ש. „איזה רוח טברה עליך להעריך מכתב כזה למשה מעריך את הערות? — אם כרב את ריבנו יצאת בצבאותנו, מה המריצך לשום את כבוד המו"ל לשמצה ופיך למהלומות יקרא ותבחר לך לשון־האכרים הפולחים ובוקעים ארץ אשר בעבודת ידם אחת גם אתה, ותהי כאחד מהם? מה המריצך לפלח את המעריך בחץ לשונך ולדבר כאחת הנבלות תדבר? הלא „לכו נא ונוכחה" מראש לא בסתר דבר המו"ל, וכמשה רע"ה גם משה מעריך את העדות לא התקנא במתנבאים במחנה ישראל, כ"א גזר אומר: מי יתן והי' כל עם ד' נביאים. אך גם אם מעריך־העדות קרבות תחפוץ, העדות מה היא, כי תלין עליה? אם איש יחטא על כל העדות תקצוף? הלא גם משו יצא מתוך ובעדות תמצא דברים נכוחים למבין, מוכים ומוילים, נעימים וערבים לאוזן שומעת. לוא חכמת השכלת, ולבך לא הי' צפון משכל, כי עתה גם מהעדות מצאת פרי הדעת, כי שמש־התבונה בה ומרפא בכנפיה לפור את עיני החשך ולהסיר את הבערות מעל פני האדמה, ורצון תפיק מאת מאמין ומאת שאינו מאמין. לשוא שתת דבריך, אחרי אשר לא ידעת את תכונת המעריך, כי לא השתו אלקי חכמה ומי כחכם יודע פשרו?! איננו פתי מאמין לכל דבר בלתי אם חקרו וימצא כי כן הוא, את התבונה שם לו לקו, ואת האמונה למשקלת. ועל פת לחם לא יפשע גבר הוקם על כמוהו, עבודת הקודש של שכמו הוא נושא את דברי־חכמה ראה ויוכח אמת[1]) ומה הבאת לנו בכל דברי־ריבך?" — —

ולך המעריך הנכבד הנני קורא „אל יפול לבך עליך ממוסר הבלים אשר יסרוך אנשים כשש', אשרי חלקך, בין הנעלבים ואינם עולבים הגך ודבריך בנחת נשמעים. זו כחך לאלהיך, אהבת את ד' אלהיך לדבקה בו, ששה כאשר חז"ל יורונו: הרבק במדותיו. יקללו האנשים הרעים ואתה תברך, תחזקנה נא ידיך ותושי' תעשינה. בכח ד' יצאת, לך בכחך זה הגבה מעלה לשם ולתהלה, והעדות־לישראל תה' לתפארת. עשה תעשה וגם יכול תוכל.

אשנה ואשלש. אל ירך לבך ואל יחת ממוסר הבלים אשר ייסרוך נבלים, כל הבא עליך במשטמה נבל הוא ונבלה עמו. בל לשון תקום אתך למשפט תרשיע. עור העדות תאריך ימים, תשא פרי, פרי תבונות ודעת ולא תזרע על צחיח כלע. עוד תשמח נפש רבים, כאשר שמחה את נפש מכבדה, אוהב עמו ישראל אהבה רבה, אהבת־אמת, אהבת „תמים".

---

1) בושתי וגם נכלמתי, כי קטונתי מאוד מכל הכבוד אשר אישי־תמים טרחן לי, אך ויראתי מלמחות דברי הספר, מי יתן וראו רבים את מטרת עמדתו. כי באמת, גם כי חכם אינני, חכמת ד' אדבחי וחשלתי חמיד מאתן' לבל אהע כיא אעשה ככל חפצו. המו"ל.

ב"ה יום א' למרר „בדבר אשר ידו עליהם" שנת תרומ"ה למב"י.

שלום עליך משה בעל־העדות, שלום לך אקרא מכנף הארץ.

קראתי את המשרכה הנצבת מול מערכת אוביי־העדות וישמח לבי עד למאוד על דברי־תשובתך הנעימים עד למאוד, אך גם התמרמר מאוד על דברי־משממה, אשר שׂש' האבר כתב אליך, ומדאבון נפשי קראתי „עד מתי ירקד עור השד הזה במחנה ישראל? —

שני שדים רעים מרקדים באהל העמים ובאהל ישראל, שד־עלילת־דם, אשר העלילו עלינו העמים, מביא עלינו שבר על שבר הזה על הזה, וכל עמלנו להסירו ולגרשו מן הארץ עולה בתוהו, כי רשעי העמים ממרים פי־כל השדים, עדים נאמנים, בעלי אמת־ואמונה, ופי־כל המופתים והאותות, אשר בידינו להראות כי כל העלילה בשקר יסודה, השד מרקד במחנה העמים ואין מעצור לו, וכן שד־העלילה, אשר העלילו אהב"י על כל אחד מאחיהם, הפונה לבו לישוע המשיח, באמרם, כי שכיר־המסיתים הנהו וכי התמכר לעבודת־ישוע בעבור בצע כסף, הוא מרקד במחנה ישראל בלי מעצור וגם הוא מביא עלינו רעה וצרה, כמה חללים הפיל השד הזה המרקד במחנה ישראל, אין לאל יד עם סופר לתאר, כי רבו מאוד. הננו רואים את החללים בכל עבר ופנה. פה הרחיק אח מעל אחיו, וגם אביו ואמו זרו ממנו, קרוביו הדלו ולנכרי הי' בעיניהם, מתי סורו תעבוהו ואלה אשר אהב נהפכו בו ובני עמו גרשוהו וילחץ להדבק בעם־אחר, שם רבים נתעו בשוא, שמעו כי יש שכר ויצאו ממקומם וילכו להשתחר ואח"כ באו בים־צרה, כי מבתיהם הלכו, ושכר לא מצאו, ויהיו נודדים ללחם ואין, ויגועו ברעב בראש כל חוצות, פה אומלל ושם נודד וגוע, פה אבר מעל אחיו קריע, ושם בן־ישראל בים־הרעה מבוע, ואין איש לרפא את השבר הזה. כי סופרי־ישראל, אשר עליהם להיות רופאי־חולי־עמנו הם רופאי־אליל, רבים בהם נתעו בשוא גם הם, ורבים מזרון־לב מרבים שקר ועושים תועבת־עלילה, ואין מספר לקרבנות, אשר סופרי־ישראל הקריבו על מזבח השד הזה, עד היום הזה רק שנים השמיעו קולם במכ"ע לבני' ויגילו לפנינו מחוות מעציבות נפש, כי כוכב רעה נגד פני אלה האומרים להשתחר בכף הרבה בעבור לקחם שם נצרי עליהם. אך מי שומע להם? הנני מעתיק פה מלה במלה את אשר סופר עברי כתב במכה"ע „הפסגה" היו"ל בעיר נוי־יארק במדינת אמיריקה. (הפסגה שנה שני', גליון ג'). והוא נגע אך בקצה שטו. ימים רבים אחרי־יצא המאמר הזה בא סופר נרמני ויכתוב במכ"ע „Jüd. Presse" (המכה"ע היהודי) מאמר אריך וירב לגלות המסך מעל השני והינון, אשר בא למבקשי־„שבר־המסיתים". אבל גם הוא קצר במקום שהי' לו להאריך ויאריך במקום אשר הי' לו לקצר, כי לא להועיל לנו דבר. אך תודה רבה לשני־הסופרים האלה, גם כי לא כתבו די־באר את כל הדבר. ומי יתן והיו שומעים רבים להם ונרשו את השד הרע מקרב המחנה.

אלה הם דברי הסופר במכ"ע הפסגה?

חכמים הזהרו בדבריכם.

דרכן של הסופרים (כל הסופרים לא אמרינן) המודיעים חדשות בעלי העתים היא להפריז על המדה ילגום במספרים „מאי איכפית לן" קאמרי,

„אם תחת אלף, רבבה נשמיע? המכיסנו אנו ממלאין את החסרון? דקדוקי סופרים אין כאן וכל המרבה לספר הרי זה משובח!"

„על הרוב לא יגיע מזה שום נזק להעולם, נייר וריו, ביני וביניך מה הוא?" יאמר הסופר, „הנני לכתוב ככל העולה על רוחי ואחת היא לי אם יאמינו הקוראים או לא." — פשם מודיע הסופר „שבעיר הלומה פרצה מריבה בביהמ"ד, ויהי הריב הולך וגדל עד כי גדל מאד ויקראו החסידים למהלומות ויקם האצקיל על אחיו חייקיל ויכהו מכת לחי וימרוץ שערות זקנו וסרח הפאות אשר לו עד בלתי השאיר לו שריד ופליט, והאחרון גם הוא לא טמן ידו בצלחתו כי אם חשף זרועו אף הניף כפו ויעש אנרוף וישבור בו כל שניו מכלי הזיתיר לו אף אחת". אך בין כה וכה שבו הנלחמים משדי המערכה וה בכה לאחוז בסבך זקנו ולהחליקו; וזה בכה — לאחוז בקערה (ובמה שיש בה) ולגרם חרישית.

שוב מעשה בעיר צלוקא, מודיע סופר אחר, „שאש אחזה בבית המרחץ דשם ויגע בארבע פינות הבית ויהי לשרפה מאכולת אש ואתו גם יחד עלי על המוקד כמאתים אלף בעוימליך',[1] אבל האמת היא שמיום נוסדה העיר, ונבנה בית המרחץ לא ידענו שנמצא בו אף גרגיר קמן של בעוימיל וכל העם השתמשו בקוצים וברקנים אפילו בע"ש שלא חל בו אף קוצץ.

שוב מעשה בכרך גדול במדינת הים, מודיע הכותב מעין המאורע (ראה הצפירה שנת 1890 גליון 6) שחפץ השטן לקעקע ביצתו של ישראל. מה עשה? עמד והסית בו חברת מסיתים (מססיאנערין בלע"ז) והחברה הזאת שולחת ידיה בישראל ותסיר לב בניו מאחרי ד' ואם לא יאבו לשמוע בקול המסיתים או מרבים הם בשכרם, בחצי מיליון ויותר שלם ישלמו בעד נפש אחת מישראל, ואפ"כ (זכות אבות עמדה לנו) לא יחסוף השטן רק שנים או שלשה נשמות והן רק מפחותי דרגא, מהני נשמתין דאולין ערטילאין בין יהודי רו"פ.

אבל לחש לי באוני חד מן חבריא (וערותו בדוקה ומנוסה) שמיום שדבקה העניות בישראל במדה נדושה מרבים בני העניים ללכת עירה לי־יונה ושואלין ודורשין בהלכות מי נדה, ואינם מדקדקין בנטילת ידים ובער קשיטות אחדות יבאו להשתחוות.... אך לאט לי קורא יקר, לא להלאות אותך בלעג לשון ובדברי ההולם באתי, כי לא התולים עמדי, קורא תנרה אני על הסופרים המשמיעים נוחמאות אדוה פעולת המשלחת; כי בשגגה — מבלי דעת, ימיטו רעה על צעירי הצאן בעמנו, הלא ידוע שהרוב מבני רו"פ אובדים דרכם בימי עלומיהם, לא באשמתם רק באשמת רוע החניך השורר שמה. תועים הם באם הדרך, נבוכים הם בארץ ולא ידעו אנה לפנות, הן נגעו בקצה ההשכלה וישמעו מעט מיערת דבשה ותפקחנה עיניהם וידעו כי עירומים המה, וכקרוא אחד מהם (אפרוח שלא בשל כל צרכו) שבעיר לנדן שולה נפש אחת מישראל לחצי מיליון ויותר, יתפאר בלבבו לאמור: האח עשרתי מצאתי הון! (ברוך אתה ד' וכו'.... שעשני יהודי) הנני ללבת אל החבריא תומ"י (שמא יקדמני אחר) ואהיה מן הזובים, ארחץ בנקיון מצחי

1) דם המשמאים הקטנים עשוים מדליות עצים ונרתם וכו' האנשים על גופם בעת שבתם על הספסל העליון בבית המרחץ.

וכבפי ידבק הכסף ואח"כ אעשה „ויברח" ואומר: „ישקני ביארמילקו"[1]
רזי לי, רזי ליז מן השמים הודיעוני, מאחורי הפרגוד שמעתי שקלי הרעת
כאלה ימצאון למכביר בקרבנו; את צל ההרים ריאם כהרים והיה בצר להם
המקום בביתם ילכו אחר ההבל, אחר אור־מתעה ונפלו ונוקשו ונלכדו. ומי
הסב למו הרעה הגדולה הזאת? — סופרי ישראל הכותבים
(מפי השמועה) אודות המשלחת ואוצרותיה העצומים (?).
ידיהם במעל הזה, ועתידים הם לתת את הדין.

עתה יקרא נא שש' וכל אשר דעתו כדעת שש' את הדברים האלה ודעת
ולמדו, יראו נא ויוכחו, כי אין פה מקנה וקנין, וכל המקוה לשכר יוצא ויהיו
על ראשו. מאמין אני בך מו"ל הנכבד אשר לא שכירי־המסיתים אתה, ועם
אם יתמהך אחיך, אחיך ברשות, אחיך באמונה, ומשנן כסף יתנו לך אינך עוד
שכירם, כי שכר אין. אודה ולא אבוש, המעריך היקר, לא לריב ריב בבודך
יצאתי עתה, כי לבדך יכלת עמוד מפני אנשים כשש', ותשובתך, אשר השיבות
לו, היא עד נאמן, אך כמו לב סופר־הפסנה כן גם לבי הומה, רואב וכואב על
חללי־בני עמנו, אשר יתעו בתוהו ועם יאבדו דרך ע"י סופרי־ישראל וכובשים
ע"י מסיתים ומדיחים כסופרים, אשר סופר־הפסנה הוכיר. דברים כאלה
נמצאים לרוב במכ"ע לישראל, „במליץ", „בצפירה" וכו' וכו'. ירא אני פן
בבוא העדות לידי־צעירי עמנו וראו דברי שש' „כי שכירי־המסיתים אתה'
יקראו בלבם: האח! יש־שכר! הלא עט־סופר עברי גם בידי. ואני מהיר
לכתוב שפת־עבר ממשה המעריך את העדות (ומי מצעירי עמנו לא יתפאר
בלבו שהוא משורר ומליץ עברי גדול ממאפו, שולמן וכו'[2]) אלכה נא גם אני
ואל המסיתים אשתבר והיי־עונג אחי' בחיים'). ולמי אוי ולמו אבוי? אם לא
לצעירי־ימים באלה, הם ינעו באולתם ושמני ישכל בניו באשמת סיפרים
מסיתים ומדיחים כשש' המצפצפים והמהגים ואינם יודעים מה. לוא חכמו
הסופרים, השכילו הכותבים, כי עתה אחר כל נוע חפשו ואחר כל יודע עמל
ותלאה בקשו, אשר נואלו ללכת אחר אור־מתעה ויאמרו: „יש־שכר", „יש שכר
גם בעבורי", ואת קורות אלה האומללים הביאו במכ"ע לבני", ואז — רק אז —
היסיכו לבני עמם. כי ע"י קורות עמל ותלאה, אשר תקרינה לכל אימלל
המבקש „שכר המסיתים" יוכחו בני עמנו, אשר הבור ריק ואין בו, שכר
אין בו, אך ים צרות עמל ותלאה יש בו, ושמרו לנפשותם. לסופרים כאלה יש
שכר רב בשמים, כי יצילו נפשות רבות מדרכי. אתה סופר־הפסנה, הקורא
תגרה על סופרי ישראל, צלח ורכב על דבר־אמת! שברך רב בשמים! כי
כמה נפשות ישראל הצלת! ואתה המעריך היקר, מעריך־העדות וספרי ערת־
העדות, ר' משה הנכבד! גם עליך לבל תחשה, לבל תאפק, הן תשובתך
טובה ומועילה, אך עוד לא זכית את לבך לפני הקוראים, עליך להראותם,
אשר „אין שכר" הוא היסוד, אשר עליו אתה עומד, עליך להראות, אשר גם

1) יארמילקו הוא מכשפה הראשי, עמוד במצצפתם. ומשל לצון הוא בפי העם.

2) מי כמוך, ספר כבבה, יודע פצרי? — כאשר אמרת כן הוא. לפני כ' שנים ראה עלם־עברי בגליציי ושמו נוסבאום באדעד שדי' או בעיר ואאוסקא את העדות ויערוך גם הוא מכתב־בקשה למכיר־כפרי ומורה גדול ויאבד „הלא אני ספר גדול מבעל העדות. ספודעי אא, עשוני לספר־עברי לכתוב מאמרים להגדיל שם־ישוע במחנה־ישראל למען אבא על שברי" והמעיר הצעיר לא ידע מה שהיה, כי לא הבין את העדות, כי עוד לא נכנה לדעת, אשר באמת אין שכר. ואני תבלה מי יתן ונפקחו עיניו. (המגיה).

מבלעדי־עור אחיך הנך לשאת עול־העדות על שכמך, כי הגיוני־השדות הם
הגיוני רוחך, אשר עתיד אתה לתת את חייך, נפשך ונוך לקרבן עליהם, ואו את
כבודך תציל ואת רגלי־רבים, בני עמנו, תשמור מלכד. בן דעתי, ותקותי
חזקה, אשר יורוך אחיך, יורוך בני עמנו, ונפשם תברכך בגלל צדקתך אשר
עשות עמהם").

נסיתי מעט ממסלת מכתבי, כי רוח־בשני הציקתני, ועתה אשובה נא,
דברי־הסופר במכ"ע הפסנה לא רבו, אך דברי־אמת דברי. על כל אוהב־
אמת לקשור את דבר־סופר־הפסנה באותיות־זהב על מזוזת ביתו ובשעריו,
למען יראו רבים ונוכחו לדעת כי אין־שבר והמשתבר משתבר אל
צרור נקוב. אך אולי מאשר קצרו מלי־הסופר בפסנה, לכן לא ישימו
רבים לבם להן, הנני להוסיף כהנה וכהנה. הא לכם פה דברי־הסופר מעיר
לנדן אשר כתב במכ"ע לישראל („Jüd. Presse" בלע"ז) יו"ל ע"י החכם צבי־הירש
הילדסהימר בברלין.

(משך המכתב — בחוברת הבאה).

חדשות במחנה ישראל[1].

אל העדים והעדות שלום!

שני מנידים־נצרים מארץ פרס באו הנה, כי הם נוסעים לאסוף תרומה על
בית־מקלט־יתומים, אשר הוקם על זה שנים. בפלך ארומי בארץ ההיא. שם
האחד ר' משה בר יעקב, ושם השני ר' יונה בר ברדל, והם ממפלגת־הנצרים
המבונה „מפלגת־תומא". ושפת־סורי הישנה הם מדברים, גם שפת הכשדים.
כתבי־עדות רבים להם על ישרם ועל לבם הוך, ויגר ר' משה בר יעקב בביתי
כ' ימים ואשאלהו על אודות אחב"י השובנים בפלך־ארומי, והנני לספר לפני
קוראי־העדות את אשר ספר לי ועדותי נאמנה:

מספר אחב"י היושבים בפלך ארומי הוא לערבך עשרים אלף ושלשה בתי
בנסת להם. גם ב' בתי־ספר בעבור נערים. שני רבנים מנהלים את עדת בנ"י
בארומי" ושכרם הם משינים מכס העדה. את הנערות לא יחנכו אחב"י שם,
כי גם קרוא גם כתוב לא תלמדנה. במלאת עשר שנים לנערה יתנה אביה
לאיש, והוא בעל ב' או ג' נשים אשר הן צרות זו לזו. הנברים הם לומדי תורה,

1) טובים דברין, הסופר היקר! אך מה אוכל עשות עוד ולא עשיחו? האוכל לקרוע את לבבי לשנים, למען יכלו כל אחביי להטיט בו? — הנני משבע לך ולכל אחביי, אשר אך כאשר נסיתני מה נהדר הוא להציא את העדות לאור לקחתי את העבודה הואת על שכמי, כדברי־עמו כן מחשבות לבי, ואני מאמין באמת בכל יסודות־האמונה, אשר העדות תברר, לא לדין ולא לעונש, לא לשכר ולא לשלמונים קיימה, כי־אם לעשות את אשר נפשי צותה אותי, ואני מודיעי פה כל איש השם תקותו ב„שכר־המסיתים" לבל ישלה את נפשו, דבר־העדות הוא דבר־אמונה ושכר־המאמין הוא בשמים מכמל. דבר־העדות רשון לעזר לי. אבל לקוח על שפר לא יכול. כי שכר אין.

2) הזהל מחזוברות האלו חבאנה בכל חוברת וחוברת חדשות במחנה ישראל, בשורות קטנות וגם ארוכות, לקוטות, מכיבוי שונים או אשר ובשרו לנו אוהבי־העדות איש איש ממקומו. כבר ראיתי, מה מדוף להביא ההלק הזה. אך לא יכלתי להציאו לפעולה עד היום הזה. ועתה הקוראים הנכבדים, הא ואל תפמדו מכנה.

המגיה.

עדות לישראל

(Eduth le Israel)

מכ"ע עברי,

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ואדברה בעדותיך נגד מלכים
ותורה שם בישראל. (תהלים ע"ח: ה.) ולא אבוש. (שם, קי"ט מ"ו).

שנה ג' חוברת ד' וה'. אייר ימין, התרנ"א. Vol. III. Heft 4 u. 5.

גוע אהרון!

צדיק כתמר יפרח (תהלים צ"ב: י"ג) זה אהרן
שנאמר: והנה פרח מטה אהרן (במדבר י"ז: כ"ג)
כל האלונות נוטעים אותם והם עולים לעצמם,
אבל התמרה נוטעים אותה והיא מעלה שרשים
מכל צד כך ה' אהרן נטע ועלו שרשים . . . .
ואיך נטע? — שתולים בבית ד' (תהלים צ"ב: י"ג).
(תנחומא פרשת שמיני).

ביום כ"ה לאדר שני, יום שבת־קדש לסדר „וידום אהרן" פשט אחינו המהולל, החכם אהרן ספיר הכהן, את בגדיו, בגדי־כשר, ויעל לעמוד לפני ד' לכהן שם פאר ולשרת שם בקדש בין שנאני מרום וארצלי־שחקים. ביום ההוא היתה פרשת־החדש וכל עדת בני"י הלכה לבית התפלה לברך את חודש־אתית עת דודים[1], אשר בו הצמיח ד' לנו צמח נקוב שבעה[2], וירא לנו אותות חדשים, למשוח קודש קדשים, ולפתוח דלת לקדושים[3] ואשר בו נעשתה חדשה, להנתן דעה חדשה[4],

1) קן נכבה ר' אלעזר הקלירי „את־החדש־הראשון לחדשי השנה". וכן הזהל אותנו־הוצר לפרשת החדש. מטה לוי מפרש: עת גאולת ישראל, ויעבץ פרש: זמן יחוד בכסא ישראל עם הודה. ⁂

2) בוצר לפני קדושה, ויוצר „הוא נקרא" ישו: ויצמח צמח נקוב שבעה". רק אז, בעלי־עדת־האדמה, מאמינים שכבר הצמיח לנו ד' את הצמח הזה. צמח זה משיח (זכרי' ג': ח') ולו ד' שמה: צמח, צדיק מחם, דוד, יתן, בן־דוד, שילה. ראה מטה לוי על הוצר הזה ועביץ בסדרו אומר: מנחם, צמח, צדיק, דוד, יתן, משיח, שילה. ואן־צבן יעביץ יבין מטה־לוי כיא השם „משיח".

3) כוה כתוב בוצר הזה ודברי הקלירי מוסדים על „דניאל ט': כיד).

4) כיז נ"כ דברי הקלירי ביוצר הזה. אך בזרבבה ספרים מצאתי „דת חדשה" ובדרבה „דעה חדשה" ם יעביץ כותב „דעה חדשה" ואני נותן משפט הבבואה ל„דעה חדשה" כי דת־המשיח לא דת חדשה כיא דעה חדשה בדת־משה).

מקרא ותלמוד ושומרי־מצות הם שם. הנשים הן יראות ד' ומצניעות לכת, הק לקרוא בספר לא למדו, את השבת ישמרו כדת, ומכל דבר אסור יבדלו. כל היהודים שם הם אנודה אחת, כי פלגית כמו בארץ הואת, ארץ גליצי' אין שם, אין שם לא „חסידים" ולא „מתקני־דרכי־דת". הרבה משפחות בנ"י בעדה ההיא באו בבריית־המשיח ישוע, אך לא נפרדו מאחיהם, אשר אינם מאמינים בישוע, ולא נבדלו מתוכם כ"א יושבים אתם יחד באחוה ואהבה. היהודי, אשר איננו מאמין בישוע לא יצור את אחיו היהודי המאמין במשיח ישוע והיהודי המאמין, תלמיד־ישוע ומעריצו, יחבק את אחיו הכופר בישוע בנרושות אהבה[1]. כל היהודים כולם ניתנים בממחר ידיהם. מלאכת יד לא למדו, ולקנות שדה וכרם אין להם רשיון, כי משפט אזרח ותושב אין להם, כגרים נחשבו ובעלי־דת מחמד יתעללו בהמו כמוב בעיניהם. גם בני דת־ישוע, אשר אינם מנוע ישראל, כגרים נחשבים בארץ ההיא. אחב"י שם מדברים שפת פרס ולשון־הכשדים גם שפת עבר, גם על שכניהם הנצרים, אשר אינם מנוע ישראל, שוכנים אחב"י שם בשלום בחשקם בטחה ושלוה, ואחים הם בצרה תמיר, בנ"י שמחים בשמחת בני הגוים שכניהם ובני הגוים אבלים הם באבל־היהודים. מספר־הנצרים בארומי' הוא לערכך שבעים אלף נפש, ומספר־המחמדנים עולה לערכך מאת אלף נפש. מאחב"י עוד אף אחד לא ה' למחמדני, איש עשיר ה' בארומי' והוא יהודי ויפילו המחמדנים חתיתם עליו ויהי אנוס לבא בבריית־מחמר, כי חרב נתנו על שכמו, וילך בכל חוצות העיר, ואתו לויית־אנשי־מחמד ויקרא „מחמדני אנכי, תהלה ותפארת למחמד נביא־ד', ד' הוא האלהים ימחמד נביאו" ולויית־המחמדנים ענו אחריו בקול „תהלה למחמד נביא־ד', תהלה ותפארת לו לעולמי־עולמים אמן". אך לא ארכו הימים, ויעוב האיש ההוא „בדח" שמו את ארומי', וילך ירושלימה. שם בעיר קדשנו מצא מנוחה כי נעמה, שם שבח את מחמד הנביא ויעבור את ד' בל ימי חייו כדת־משה וישראל. תקותי חזקה, אשר קוראי־הערות ישמחו לשמוע דבר מה מאחבנ"י אשר שם, ואף כי השמועה הואת מעציבה לב בן־ישראל לשמוע אשר אחב"י שם מובלים בבל־צרה ועוני ונרדפים הם על צואר, בכ"ז שמחת נפש לשמוע אשר אהבה ואחוה ביניהם. אין לך בלי מחוק ברכה כמו השלים אמרו חז"ל. ואם שלום יש ביניהם יש להם ברכה גדולה מכל הברכות אשר בנ"י בארץ הואת, ארץ גליצי', נברכי בהן, כי פה אין שלום ואין אהבת־אחים, פה שנאה קנאה רדיפה ומשטמה. ד' ירחם עלינו ואת כל עמו ישראל יברך בשלום.

בית הלחמ"י.

1) על זאת יתפלל כל חסיד גם בארץ הואת. מה טוב ומה נעים שבת אחים במי גם יחד. אם איש מאמין בישוע מה החטא לאחיו, אשר איננו מאמין בישוע? אמונה היא דבר הכופר לבו. אם המאמין במשיח תועה הוא, ד' ישובנו אותו ואחיו שאינו מאמין בישוע מה הוא כי ישפוט? וכן אם הכופר בישוע תועה הוא, מה אז? — המאמין במשיח יוכיח לו דרכיו בנעימות וכן על הכופר בישוע לעשות, למען יוכיחו ואז בראותו בוחנו. אך מבלעדי־השאלה הואת אחים הם ועלינו להוסיף אחים נאמנים. —

Preis der „Eduth" bei Vorausbezahlung für ein Jahr: Fl. 1. — M. 2. — Rub. 1. — Doll. ½. — Schill. 2., für ein halbes Jahr die Hälfte des Betrages.
Redacteur und Herausgeber M. Loewen in Lemberg, Ossolinskigasse 10.
Druck von Trowitzsch und Sohn in Berlin.

ולכרות ברית חדשה[1] ולהתחדש רוח חדשה[2] — ובבקר יום השבת ההיא השכים אהרן ספיר אחינו לעלות לשבוע שמחות את פני דודו, ידיד נפשו, אשר נעימות בימינו נצה. — אהרן אחינו עלה לשבוע שמחות, אך אותנו עוב פה לאנחות. מה אמולה לבתי ורוחי מה עצבה. זה שלש שנים, עולה הכורת עלינו בחדש הזה, חדש אדר, לכרות מאתנו שנה בשנה אחד מגדולינו, אשר בהם התפארנו נגדה נא כל מנדינו ושוטנינו השונאים אותנו חנם. משנכנס אדר מרבים בשמחה, ומלאך המות עלה בחלונינו להפוך את ששונינו לאבל. י"ג אדר שנת תרמ"ט לוקח מאתנו החכם א' עזרסהים משדה־מלחמת־התורה וכלי־נשקו, מגן ושריון, רומח וקשת נשארו עד היום בלי בעלים, כי אדם עוד אין ללבוש כלי־מלחמתו. י"ב אדר שנת תר"ן לוקח מאתנו גדל־הדור גור־החכמים, היא החכם פ' דילטש ותמורתו אין, גם לא תבא. כי לא בל דור מוליד לנו איש נעלה כמוהו. הוא לא ממעי־עמנו יצא, אך בן־אברהם הי' לפי הרוח ויאהב את עמנו אהבה עזה עד להפליא. לנו היתה השמחה בחייו עלי ארץ ולנו האבל מיום הלך מאתנו. וכ"ה אדר־שני שנה זאת חמץ מאתנו את אחינו אהרן ספיר הכהן ומי יודע, אם ימצא עוד איש במחנה ללבוש את בגדי־כהונתו. לא על גורל אחינו אהרן בוכי נפשי. כי טוב חלקו שם בחיי־שמים, אשרהו וטוב לו, את מרוצתו השלים ואת האמונה שמר. לכן כתר הצדקה שמור גם לו מאת השופט צדק. הלא חיתו הי' המשיח, והמות הוא לרוחתו להיות עם המשיח, אשר הי' תפארתו פה עלי ארץ. אבל על גורלנו המר הומה עלי לבי. אנשי צבאנו לא רבו, לא רבו בומנו דורשי דבר ד' באמונה ובתבונה. רבו כמו רבו גותני־חומץ על נתר וסותרים דברי־התורה, ע"ז הפתרונים אשר הם פותרים רבו גם רבו המלעיבים במלאכי־אלקים ובויים דבריו והם כפרה זו שהיא מלחכת בפיה[3]. והעומדים בפרץ לגדור גדר־התורה ימעטו יום יום, והמעמיקים לחקור בדבר־ד', אשר דבר אלינו עפ"י משה רע"ה וכל יתר הנביאים, ילכו הלוך

1) ראה ירמי' לא: לא. ד' הבטיח לחדש את בריתו עם בני ולברוח עם כל העמים את בריתו ואת נקן עשה עיי ישוע המשיח.

2) כבתוב ביחזקאל י"ח: לא ולי: כו.

3) כן הם דברי המדרש (פתיחתא לאיכה סמן י"ב) א"ר הושע בר נחמי כוזה שכתוב תומץ על נתר וסחתו. כן זהו הם סותרים ד"ת. הד"ד וזהו מלעיבים במלאכי אלקים (דהיי ב. ליי: ט"ז) ר' אבא בר כהנא אמר כספרא זו שהיא מלחכת בפיה. ומה טאנו דברי המדרש אלה, כי גם מכון הזה יש מחכים חומץ על נתר.

וחסור. רבים הם עתה בישראל בדור־הזה ההולכים בעקבות־מהרס־התורה, ואומרים דברי־משה והנביאים לא מפי הגבורה יצאו, כ"א מלבם הוציאו מלים. חכמי־מדינה היו ולהשים מתג ורסן בפי־העם אמרו דברים בשם ד' בורא שמים וארץ למען יוכלו להנהיג את העם כחפצם. וחסידים ואנשי־מעשה, אשר בישראל, עודם הם מאמינים בד' ובמשה עבדו, ולחזון־חוזי־יה נותנים הם כבוד ותהלה, אך עוד המטוה לנגד עיניהם, ופרוכת־המסך עוד על ארון ברית־ד'. הונים הם בתורת משה ומתבוננים אל תבליתה, אך מבעד לפרוכת אל קודש־הקדשים פנימה לא יבאו עוד. מה נורא המראה הזה! מראה עצב הוא! ואנשי־שארית הפלטה בעמנו, אשר ד' הדליק נרו בחדרי לבם, והאור, אור המאיר לארץ וליושבים עליה, אור דעת־בבוד ד', הופיע עליהם, מעטים המה, ונער יכתבם. לבן גדל שברנו היום בעלות הבורת עלינו ויכרות קומת ארזינו, מבחר־ברושינו, ולא השאיר לנו פליטה.

אחינו אהרן ספיר הכהן נולד ביום הכפורים בשנת התקצ"ב בעיר בודא בארץ הגר, והימים ההם היו ימי־התגעשו מימי־תורת ישראל בארץ ההיא. כי רוח־חדשה היתה בארץ, רוח התקונים, תקוני־הדת, אשר יצאה מבית־רמבמ"ן. בני' בארץ הגר שקטו גם הם על שמריהם, כמו בני' בארץ גליצי' וכי'. אך כאשר בית־רמבמ"ן[1] בארץ גרמני' הלך הלוך וגדול והמאספים יצאו במלאכים איתניכח להרעיש גם השוקטים בארצות אחרות, או פרצה מלחמה, מלחמת־התורה, בארץ הגר. רבים היו אשר לבם הלך אחרי־תלמידי־רמבמ"ן ויוציאו מבתיהם כל ישן נושן מפני החדש, כי חדשות בקשו, ויוציאו גם את התלמוד ונושאי כליו, וישפיקו אך בתלמוד־לשונות שונות. למדו שפת עבר וידרשו ויחקרו אחרי הלכותיה ודקדוקה, וכן למדו גם הלשונות־המדוברות בארץ, ולעומתם היו רבים, אשר מאנו לשמוע לקול הרבנים החדשים, כתף סוררת ויבחרו בבעל „חתם־סופר" לעמוד בפרץ ולשמור גדרי ישראל לבל יהרסום המתקנים. אבי ספיר נספה גם הוא לבית שוטני התלמוד. משפחת ספיר היתה משפחה רמה ונשאה בישראל, ואוהבי התורה והתלמוד רבו בה.

1) לא בני ביתו, אשר הולד, כ"א אלה אשר הלכו בעקבות תורתו, כמו ביתי־הלל, בות שמאי. כל הפחים אחרי איש נדול נקראים בני ביתו.

אבל מכתבי־עמל על התלמוד רבו או ובעוזו וכח כתבו, ויוליכו שולל בכתביהם גם את בית־ספיר. דוד־אהרן אחינו (הוא אחי־אביו) הסופר המהולל, סופר ספרי־לצון והתולים, מ' ג' ספיר, אשר הי' שומר משמרת־בדחן ועושה התולים בבית הקיסר, קיסר אוסטרי' יר"ה, הי' הראשון בבית־ספיר אשר השליך את התלמוד אחרי גוו. אחריו הלך אבי אהרן אחינו. אבל ירא ד' ושומר מצוה הי' כמאו. ויחנך גם את בני ביתו ללכת בדרכי־התורה ולשמור מצותיה וחוקותיה. אבי אהרן אחינו הי' איש מלומד ויבן שפת עבר לפי דקדוקה. וכן הבין גם שפת גרמני' ושפת־פרנקי'. ספרים וסופרי־ספרים היו עונג נפשו תמיד. מפניהם ברחה כל דאגה, וגם אם בביתו לא הי' לא לחם ולא שמלה לא שם לבו לזאת, אם רק ספרים היו לפניו לשעשע את נפשו. ויהי כאשר אחיו הבכור מ' ג' ספיר נלוה על קהלת־ישוע המשיח החל גם אבי־אהרן לדרוש ולחקור אחרי תורת ישוע לראות שורש דבר נמצא בה, ויקן כל ספר, ישן או חדש, אשר קוה למצוא בו פתרון השאלות והדברים החתומים לעיני כשר. בימים ההם באו אנשים מארץ סקט ויגורו בעיר בודא רבים, והם היו עבדי־ישוע המשיח, אשר יצאו לתור ארץ ישראל ולראות, אם הגיעה העת לבשר בשורת־מלכות־השמים, בשורת ישוע, לבני' השוכנים שם. הדרך מארץ סקט לירושלים היתה או דרך ארץ הגר, ומד' יצא הדבר, אשר בשוב־האנשים ההם מארץ ישראל נהלו שנים מהם בעיר בודא, וע"י השנים ההם הוקם בית לבשורת־ישוע בעיר בודא. גם אבי־אהרן הי' הולך בכל פעם לשמוע דברי המגידים המטיפים דבר ד' וישועת ישוע מעל הבמה, ובלכתו לקח תמיד את אהרן בנו בימינו ללכת אתו. הנער אהרן הי' אז עשתי עשרה שנים, אך חקר־אלוה הי' שעשועיו בעודנו נער. הוא הי' תמים בלבו וירא ד' באמת בשחרות־חייו. כי אביו גדלו ביראת שמים. אף כי, כאשר הודעתי, אביו השליך את התלמוד אחרי גוו, היו עוד דברי ד' על לבבו וישנן אותם לבניו וידבר בם בשבתו בביתו ובלכתו בדרך בשכבו ובקומו. דברי תנו"כ היו חרותים על לוח לבו, כי הגה בהם יומם ולילה, ולמען הבינם קרא דברי כל המפרשים אשר יכל להשיגם[1]. וכן שנן דברי ד' לבנו אהרן ויגדל אהרן ביראת

1) בעיני ראיתי את המקראות הנדולים, בעלי ליב פוחשים אשר היו בידי אבי מפוד ואשר בק הנה שמם רמת, ומאשר חביבים היו בעיניו לכן שכחם כבנת עינו. (מאודי־ד־ק נתן משפט הבסדה. (המפקיד).

ד'. מאשר ביום הכפורים הי' יום הולדת אותו, לכן עורר היום ההוא בלבבו מחשבות רבות. ובכל עת בואו ביום הכפורים לבית התפלה וירא כל המתפללים לבושים בגדי־מתים בוכים ומתופפים על לבם „אשמנו" „בגדנו" וכו' חרד לבו ויבך גם הוא ויתפלל לאלהים לסלוח לו על כל חמאתיו. ובעת קראו „שמע־ישראל" בלבתו אל המטה וישלש את דברי דוד בן ישי „רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה" היתה דרכו לשבת יושב ודומם ולחשוב מחשבות להציל את נפשו ממוקשי־החטא. ובשני וחמשי או בשבת בעת דלתות ארון הקודש נפתחו נפל עליו מורא כמו על יעקב אבינו בהקיצו משנתו בבית־אל ויקרא גם הוא „אין זה כ"א בית־אלהים וזה שער השמים" ותעל תשוקה בלבבו לשבת בבית ד' עד עולם. אך קדוש קדוש קדוש ד' צבאות ובן־אדם חולל בעון ואיך יעמוד בפני ד'? לזאת נעצב על לבו. ויהי בשמעו בשורת־הגאולה, גאולת הנפש, בישוע המשיח, כי ישוע מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו ובחבורתו נרפא לנו בא השלום ללבו ויאחז במשיח ולא ירפנו עוד. חסד ד' הי' עם אהרן אחינו, ויטרם כלו לו כ"ה שנים החל אהרן לנטוע נטעי נעמנים, כי הי' למניד דבר ד' ויורה צדק עולמים, אשר נתן ד' לבני אדם ע"י ישוע משיחו. והנה פרח מטה אהרן, נטע ושרשים רבים עלו, ובולם שתולים בבית ד', בחצרות אלהינו יפרחו. מי מנה מספר הנפשות אשר הובלו ממנו דרך הקדש בית אל? רבו גם רבו אנשים, נשים וטף, אשר יורו באצבעם ואמור יאמרו לפני כם יה בבואם לענוד הכתר הצפון להם על ראשם: זה הוא, אשר הורנו דרך אמת, דרך־חיי־עולם וישקנו מים חיים ממעיני־הישועה, כי הוא הי' כהן־הברית באמת, לא לפי האותיות, כ"א לפי הרוח. רבו גם רבו, עד אין מספר להם, אלה המברכים שם ד' על חסדו ואמתו, כי נתן לדור איש כמוהו, אשר ע"י ספריו נברכו ברכה אין קצב לה. כי לא לבד מעל הבמה השמיע מדברותיו, כ"א גם בתב הגיוניו על לוח־הספר בדיו ויהיו דבריו נפוצים על פני כל ארצות ברימני' ואמיריקא ויהיו לברכה לרבים הקוראים במו. ענו הי' אחינו אהרן, ולא חפץ לשלוח ספריו על פני תבל, כי מך ערכם בעיניו, אך שומעי־שמועת־הבשורה מפיו ידעו להוקיר את ערך ספריו ויתאמצו להפיצם במתנה. — דרכי הגיוניו היו דרכי הגיוני־בן ישראל, ואת עמו, עם יהודה אהב אהבה עזה אשר

כל שנאה וכל צרה לא יכלו לכבותה. ובספריו הרים כבוד עמנו עד למאוד בעיני כל העמים. לא פעם אחת קרא מעל הבמה, כמו בימי קדם עת שאול הקדוש התהלך בין החיים עלי אדמה „אתם בני־הגוים אומרים בלבבכם כי' וכו' אך שונים אתם. לא כן הוא. לנו בנ"י נתנה כו' כו'".

באשר דבר בשפתיו כן כתב גם בספריו. התורה ומלכות־השמים לנו בראשונה, ל נ ו ב נ "י. ובני הגוים נלוים אלינו. ספרו „המשיח וכה"ק" ירש תהלה וכבוד מכל אנשי־קהלת־המשיח באנגלי' ובאמיריקה, אף כי בו נותן ר' אהרן משפט הכבורה לעם ישראל על כל יתר העמים. וכן כל יתר ספריו. כל אשר י"ל מידי ר' אהרן ספיר הכהן נחל בבוד ותפארת. קצרה הירעה לספר כל מעשיו. רק טרם אכלה דברי אשנה ואשלש עוד, אשר בכי רב עלינו לבכות על האבדה הגדולה הזאת כי רבים כמוהו לנו אין. פה מפיק פנינים נאלם, וידום אהרן, ולא ידבר לעדתו עוד. הן בימי־חייו מצאתי בו מגרעה, כי לא למד דברי־חז"ל הכתובים בספרי תלמוד ומדרש, שבבבל וירושלים נדרשו. אך עתה במותו רואה אני, אשר גם במגרעתו זאת טוב ה' לנו משבעים ושבעה בני עמנו האוכלים מכל טוב ישראל והם ללא הועיל לנו. — וע"כ נדול אבלי. רק בזאת אנחם את נפשי, כי שפתי אהרן עוד דובבות בקבר, וקולו עוד נשמע בין החיים ע"י מצבות וכרונותיו אשר השאיר לנו, ע"י ספריו וע"י נטעיו אשר נטע ואשר שתל בנן־האמונה כי בולם שתולים בבית ד'. ובחצריו יפריחו. פרח מטה אהרן ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שוקדים על דלתות האמונה והקדושה ועל הדרך והאמת והחיים. ומי יתן והי' הלקי ביניהם. ל כ"ת.

דברי שלום ואמת[1].

(אסתר ט: ל).

יהודה מתחנן.

א.

הַמַּלְכָּה הָעֲרִירָה הַצְּרוּרָה בִּצְרוֹר־הַחַיִּים:
הָאָחוֹת הַיְקָרָה, שָׁם בְּשַׁלְוַת נִצַּח:

1) בישבי היום וישב ומשמים, אף כי מחר חג הוא. עלה לפני שבר בת עמי בחוך הזה ומיראסחר על בוכותני ע"י־ב ותיעוני חשו כמלאכם קלים הבה והבה וכח המיוני צר צוחות שונות לפני. אז קראתי בלבבי: מי יתן והיתה לנו גם בדור הזה אחות יקרה המצלת כל כבוד בית ישראל! אך אחות־שוכי להתחנן בדעוך הזה הביחתי על לבי על קבר. הקריאה החוא. כי יש דרך לפנינו יש דרך לעמי. ביתי־ישראל לצאת מ

הַבִּיטִי עַל עַמֵּךְ, הַשְׁקִיפִי נָא מִשָּׁמַיִם
עַל גּוֹי זֶה הִצַּלְתְּ מִבִּלְמַת רָצַח.

ב.

עוֹד קוֹדֵר יִתְהַלֵּךְ, עוֹד יֵאָנַח מָרָה,
נַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבַל, עוֹד יִדְכֶּה יָשׁוֹחַ,
הַבּוֹגֵד עוֹד בּוֹגֵד, חֲמָתוֹ לֹא סָרָה,
וִיהוּדָה יְהוּד בְּאֵין אוֹיִם נָכֹהַּ.

ג.

יְהוּד יֻעַט בְּשִׁבְרוֹן מָהֳנַיִם
מַאֲרָץ לְאֶרֶץ וּמִפְאָה לְפֵאָה
נָגְרָשׁ נִרְדָּף בַּחֲמַת אַפַּיִם
וּלְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו יִקְרְאוּ „צְאָה".

ד.

הָאֲנָנִים לֹא מֵתוּ, עוֹד יִפְרְצוּ פָּרֶץ,
וְאֵת אֲחִיךְ יְשִׁטְמוּ מַשְׁטֵמָה נִמְרָצָה;
יָמִירוּ כְּבוֹדָם בְּקָלוֹן, יַהֲעֵבוּם בְּשֶׁרֶץ
יְחָרְפוּם יְנַדְּפוּם גַּם יַרְבּוּ לָמוֹ נְאָצָה.

ה.

שָׁם בְּהֵיכְלֵי־פָּאֵר לְלֹא צֶדֶק יְמַשּׁוֹלוּ.
וּבִינָה רַבָּתִי, מֵימַיִךְ אַד רָעָה יְרוֹשׁוּ.
בְּפֶרֶם יְמַר־עֲנָקָה מִשְׁפַּט צַדִּיק וְנָוֹלוּ,
יַחְמְסוּ יְרַצְּחוּ נָפֶשׁ, וּבוֹשׁ לֹא יֵבוֹשׁוּ.

ו.

הִתְעוֹרְרִי הַבָּשָׂה, הַרְבִּי נָא תְּחִנָּה
קִימִי שָׁפְכִי נָא דִּמְעוֹתַיִךְ כַּמַּיִם,
שְׁאֲלִי רַחֲמִים בְּקֹשִׁי נָא תְּנִינָה
עַל עַמֵּךְ וָה אָהַבְתְּ שִׁבְעָתָיִם.

ז.

חֲלִי פְּנֵי מַלְכֵּךְ הַנֹּאֶל וּמוֹשִׁיעַ,
עֲדֵי יַעֲתֹר לָךְ בְּלֶאֱנִים בְּסוֹדֵךְ עֲלֵי אֶרֶץ;
יָחוֹן אֶת עַמּוֹ, יְרַחֵם, יָחוּם וְיוֹשִׁיעַ,
יְחַלְּצֵהוּ מִמְּצַר, וּמֵרֵי פוּרְצֵי פָּרֶץ.

המבוכה' דוא, אשר אמר: אכני הדרך ואאמת והחיים הוא החרושה האחת לשבתנו, והוא הדרך אשר בה נצעל מבף אויבינו. וכן סלדה השוחד הזאת. והנני נותן את שיחתי לפני קוראי־העדות הנכבדים. אמנם דלה הוא שיחתי ודלה מאוד, אך ד ב ר י־ש ל ו ם ו א מ ת יש בה ומלבי יצאוה, לכן אל תהי קלה בעיניכם ומי יתן וחסדי אהביי בי שמחה ורוח ושוש ומומרים, שיחי תהלה וחפלה, ויהי שם ד' נקדש ונערך בתוכנו. אמן.

הלחמי"ו.

אסתר עונה.

א.

יְהוּדָה: עַמִּי! יוֹשֵׁב בְּאֶסְתֵּר לְבָתִּי!
אֲהַבְתִּי לְךָ עֲנָה נַם נַאֲמָנָה.
וְגוֹנֵךְ הוּא יְגוֹנִי, יִלְלָתֵךְ יִלָּלָתִי.
אֲהָהּ! כִּי פָּנָה הוֹדֵךְ נַם זִוֵּךְ פָּנָה.

ב.

אַךְ מְקוֹל יִלָּלָתֵךְ נִדְהַמְתִּי נִבְהַלְתִּי,
כִּי לָמָּה זֶּה מִמְּצַר אֵלַי קָרָאתְּ? —
הֲלֹא בָּמוֹךְ נַם אֲנִי בְּשָׁוֹן חוֹלָלְתִּי,
הַאוּכַל אֲנִי כֹּפֶר אִם לְמַלְכֵּךְ חָטָאתְּ? —

ג.

הִנֵּה נוֹאֲלֵי הַקֶּדֶם לָךְ זֶה רַבּוֹת בָּשָׁנִים,
אֶת בָּנָיו יְחִידוֹ, אֶת הַמְּנָחָם יְשׁוּעַ;
אוֹתוֹ עוֹרֵךְ מְתָעֵב נַם הַיּוֹם כִּלְפָנִים,
תְּמָאֵן, הַמְּאֹם בְּאוֹר לַצַּדִּיקִים נָרוּעַ?

ד.

לָכֵן נוֹרָלֵךְ מַר, אֲהָהּ! רַב יְגוֹנֵךְ,
נָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ, עַמִּי, אִמֵּנוּ!
יִסְרֵךְ שֶׁבַע, כִּי נִכְתַּם עֲוֹנֵךְ,
נְמוּלֵךְ בְּרֹאשֵׁךְ, יַר ה' בְּךְ הוֹרָה.

ה.

מִבֵּית לֶחֶם עֲלָתָה נָפֶן פּוֹרַחַת?)
נַם הִבְשִׁילוּ אֶשְׁכְּלוֹתֶיהָ: „פְּרִיוֹן יֵישַׁע".
הִנֵּה נַם עֲנָבֶיהָ לְפִצְעֵךְ הַמְּרַחַת,
יָהּ הַכִּינָה לְעַם־שָׁבֵי־פָּשַׁע.

ו.

„בֹּאוּ אֵלַי כָּל נִשְׁאֵי עָמָל וּתְלָאָה
וַאֲנִי אֶתֵּן לָכֶם מְנוּחַת־נֶפֶשׁ וּמַרְוֹעַ"
הַבְּשׂוֹרָה הַזֹּאת נַם לָךְ יָצָאָה,
אֵלַיִךְ תִּפְנֶה. לְקוֹלָהּ תִּשְׁמַע שָׁמוֹעַ.

---

1) מה רם הדמיון הזה. המשיח הוא אור חדש לצדיק ושמחה לישרי לב. הוא זרוע, כי כן עלה במחשבת הקב"ה מראש לזרוע לבני־אדם גואל ומושיע בנוף בשר. ומשמיליירה יבוע. (המ"ל).

2) יחזק' ט"ז. א' וכו'. וכן בתלמוד ומדרש. כל היוה"ק שורק־נעק בחלומו יצפה למשיח. כן הוא בזכריות כ"ו: א') ובבה"י פרוש יש נוסף שם: כבחוב נפן ממצרים תסיע (תהלים פ' ו' טו) וכן בתרגום ועל בן אמצת לך (שם) יהדונם ועל מלבא משיחא. (המ"ל).

ז.

אוֹ יִשְׂרָאֵל, תַּעֲשֵׂנּוּ תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים
תֵּשֵׁב שַׁלְוָתֵנוּ אַף תָּרִים מַצָּח
אוֹ יְבוּשׁוּ כָּל אוֹיְבֶיךָ, אֲשֶׁר עָלֶיךָ קָמִים,
וּפְנֵי הָאֲנָנִים יַחְפְּרוּ יַלְמוּ נַצַח.

לבוב, תענית אסתר, התרנ"א למ"ב".

הלחמ"י.

החוט המשולש

א

שלשה אדני־עם יהודה').

חד יהודה מהיות גוי בארץ, אומר ההמון. הנה בנ"י נפוצים לכל ארבע רוחות השמים. באין אחווה למו מבקשים הם מנוחה באשר ימצאו. הן אמנם זעיר שם וזעיר שם מצא מנוח, ויקן אחווה ונחלה בארץ עם־אחר, אך עם־יהודה, בתור עם־זואומה, אין לו אחוות־מנוחה וארץ נחלה. ארץ אבותיו היתה לאחווה לעם־אחר, ועיר הקודש היא מורשה לבני נכר, ולפלגות ישראל נדולים חקקי לב. רבבות שלומי אמוני ישראל התקוה בשוב ד' את שבות עמו משעשעה עוד את לבם וששים הם ושמחים לקראת יום ד', כי יבא, אולם לעומתם רבבות בנ"י, אשר אמרו לתקות עמם נואש, ואש־אהבתם לארץ־הקדושה אשר נתן ד' להם לירושת־עולם, נדעכה מקרב לבם ומתימרים הם רק בזכרונות כבוד־האומה וכל מחמדיה, אשר היו לה בימי־קדם, ואשר כבר חמקו עברו ולא ישובו עוד.

ובכל זאת, נם בכל דרך אשר תתו' רוח יהודה ללכת, נם אם, מפוזר ומפורד בעמים, יראה דרכי־הנוים סביבותיו ומעשיהם ילמוד, עודנו עם אחד הוא, ואבריו מקושרים קשר חזק, נם אם חדל מהיות אומה בארץ. שלשה יסודות, אשר יתלכדו ולא יתפרדו, הם בעוריו לעשותו לאחד. הראשון הוא: בעבותות אהבה קשורה נפשו לזכרון הארץ הקדושה ולנועם־התקוה, אשר אדניה הטבעו על דברי־ד' העומד כצור־סלע ולא ימוט לעולמי

---

1) שמחה לי לתת לפסיסם, הקוראים היקרים, את הדברים האלה. כי מידי בן־משפחות הנוים יצאו, הסופר החכם ויצ'בי הוא בן עם אנגלי הישוב בארצות אמיריקה הצפוי. מלאכתו מלאכת־מעד דבר־ד', נם מויל הוא מכיר בשפת אנגלי, והוא אוהב את עם ישראל אהבה נאמנה ושפת עבר הוא מכבד עד למאוד. בניי רבים בארצי שמוד למסחרן, ותקותי חזקה, אשר כל קוראי הדברים האלה ישמח מאוד, כי דבלים ההוצאים כן הלב הם.

דבמ"ל.

עולמים, כי ירחם ד' עוד את עמו ואת ישראל יקבץ עוד על נקבציו ושבו בניו לגבול נחלת קדשם. גם כי עיני מספר גדול בבנ"י כהו מיחל ויחדלו מהאמין, אשר ד' ימלא את דברו, ותקותם על הבטחותיו הנעלות השליכו אחרי גום ככלי אין חפץ בו, רגשי־התקוה נשארו עוד ויהיו לקשר, קשר־האחדות, אשר לא ימוט לעולם. — הדבר השני, אשר יתן ידו להחזיק את קשר ישראל להיות עם אחד, היא השפה העברי' האהובה והיקרה מאוד לכל, אשר הוא בן־ישראל באמת, יען בה דבר ד' לעמו כאשר נגלה אליו מקדם ובה הורה לישראל את תורתו התמימה, אשר היא משיבת נפש וחמדת־ישראל לדור ודור, — היסוד השלישי הכי נכבד, אשר הוא להועיל לעשות את בנ"י לעם אחד, היא דת־ישראל, דת־אמונה, דת־העבודה לאל אחד, אלהי־אמת, אלהי־ישראל. והחוט המשולש הזה לא במהרה ינתק.

כאשר בנ"י נפוצים בכל ארצות תבל, ואין חבל ופלך בארצות הנודעות לנו, אשר כף רגל בן־ישראל לא דרכה בהם, כן העבודה לד' אלהי־ישראל מצאה קן לה בלב כל שבטי־אנוש ובכל קצוי־תבל. תולדות שבטי־ישראל נודעו במעט לכל משפחות־העמים, אשר אור־ההשכלה יהל עליהם. כל עקרת־הבית, אם־בנים, מספרת לבניה מה גדולים מעשי־ד', אשר עולל לעם־ישראל, ובפי המטיפים לעם מעל הבמה לתורה ותשועה, מעללי ד' לעם־סגולתו הם יסוד ופנה לתורתם ובשורתם. הגואל, ישוע המשיח, אשר כתור־אדם ממעי העם הנעלה הזה, עם יהודה, יצא, מושך בכחו את לבות־כל יושבי־תבל אל בשורת־השלום, אשר הביא הוא לבני אדם. הארץ הקדושה בלב כל, אשר בן־ישראל הנהו לפי הבשר, הנה אדמת־קודש היא גם בעיני כל איש, אשר הי' לבן־אברהם ע"י האמונה בישוע המשיח, יען נקדשה הארץ ההיא קדושת־עולמים ע"י כפות רגלי־האיש, אשר קולו הי' בקול שדי בדברו, ואשר הקריב את חייו לקרבן למען כל המאמין בו לא יאבד כ"א יירש חיי־עולמים. כן גם השפה הקדושה לבנ"י היתה לעטרת צבי ולצפירת־תפארה לכל יתר העמים. על שרשי־ספריה התחקן חוקרי־הגוים ורבים בהם, אשר שאבו בששון ממעיני־חכמתה דעת־דת ומוסר־השכל, בני־נכר צמאו לדעת שפת ארץ כנען.

על כל אלה ימלא לבבנו גיל ועונג, רק בראותנו, אשר ברבות מספר בני־הגוים, אשר מעם ישראל למדו לאהוב את

הארץ הקדושה יען קדושי־האלהים ישבו בה ויען דברי־ד' נדברו בה, כן גם ירב מספר בנ"י הנותנים כתף סוררת לאמונת־עמם ויחדלו גם מבטוח בדברי־ד' ויעמדו מיחל ליום יקים ד' את דברו, אשר דבר ע"י עבדיו הנביאים, כי ירחם עוד את יעקב ובחר עוד בישראל ופדויי־ד' ישובון ציון ברנה לרשת ארץ נחלתם מעולם — או ימלא לבנו עצב עצום ותוגה משברת־לב, — גם ע"ז נפשנו עלינו תשתוחח, אשר ברבות בני־הגוים לאהוב את תולדות עם ישראל וארצו כן ימעטו אלה מבני', אשר כל שביבי־אהבה לכבוד־עמם לא נכבו עוד. הלא רובם אחת היא להם אם יחד עוד כבוד עמם בגוים או לא יחד עוד ובעמים יפקד מקומו עד עולם, ונפשם לא תאבה אם יתבוללו בשבטי־הגוים וזכרונם ימוש מתחת־השמים. אם כאשר אנחנו מאמינים כן הוא, אם רק לבעבור זאת החי' ד' ברוב רחמיו, עפ"י סודו הנסתר מעין כל ח', את העם הזה, עם ישראל, למען יקים לו את דבר־הברית אשר כרת את אבותיו, אנא הבה נא ונתפלל לאלהי־שמים ואליו נתחנה, אשר רוח נכון יחדש בקרב ישראל למען יבטח ולא יחדל מיחל לתשועת־עולמים ב"א ירב לשאול „שלום־ירושלים". —

אולם אם יש דבר, אשר עליו נתפלא ונשתומם על יתר, הנה הוא דבר־המעשה הזה, אשר בני העמים האחרים למדו להוקיר את שפת־בני־עבר. הן עצם השפה וספריה לבד יש לאל ידה לרשת תודה מפי כל אשר בשם אנוש יקרא, גם לולא בין דת־הקודש והגואל המושיע באו לבני־כל העמים מידי ישראל. — רבים המה עתה בחורי־חמד בכל רחבי־תבל, אשר קנאת השפה הזאת תאכלם ואת מבחר עתותם על מזבח אהבתה יקריבו למען יבאו אל מחוז חפצם לשתות נוזלים מתוך בארה. אמת היא, כי עוד לא באנו אל הקודש פנימה והננו רק כנוח כפות רגלינו על מפתן ביתה. נעירנו עודם שוקדים באביב ימיהם על דלתות שפת רומא למען יוכלו, כבואם אל בתי־המדרש הגבוהים במדרגה, לעשות חיל בלמדם את ספרי־בחירי הסופרים הקדמונים שהיו ברומא ובנותיה, ולמען ייטיבו להבין ע"י שפת־רומא את שפת הארץ אשר אנו יושבים בה[1]. וכן לא יאחרו פעמיהם לבא אל חצרי שפת יון, למען יפתחו לפניהם

1) כל המובה להעין שפת רומא ויטיב להבין שפת אנגלי, כי שפת־אנגלי, אשר רמי המעלה בארץ אנגלי מדברים, היא לרוב מסודה על שפת רומא.

אוצרות הגיוני היונים ורעיונות ההלנים ולמען יוכלו לקחת מהם
את התורה והחכמה, אשר שפת יון העשירה בשפות והצחה
בלשונות אצרה באסמיה. וגם באנשים המבהגים פאר במקדשי
אלהינו, מגידי־דבר ד' ומורי־דעת דת־אל עליון, יש רבים
האומרים במורשי לבבם, אשר גם בלעדי שפת עבר או גם
מבלי דעת את השפה הקדושה הזאת על נכון יוכלו עמוד
על משמרת קדשם ועוד זאת דרך כסל למו, אשר ינזרו אומר,
כי להבין את דברי ד' הקדושים דעת שפת עבר אינה נחוצה.
דלתות בתי־מדרש־חכמה סגורות בעד נערים אשר בספרי
קיסר, וירגיל, קסינופון והומירום לא קראו ובתי־מדרש תורת־
אלהים פתוחים לרווחה בעד בנינו אשר שפת עבר זרה עוד
להם ודעת אותה לא למדו עוד. היחשבו למשפט חרוץ, אשר
יקל לאיש לקנות דעת שפות בני שם בכל עת מצוא גם בלי
הכנה קדומה? או האיננו שוה בעיניהם לדעת שפת־כתבי הקדש
על נכון כמו לדעת שפת יון ורומא, כי רוב חוקרי־דעת־תורת־ד'
ישפיקו בשמץ דעת שפת עבר לבד? אך אם גם הצמאון
לדעת שפת־עבר אינו גדול עוד כצמאון לדעת שפות יון ורומא,
הלא ירב יום יום מספר אנשים חכמי לב, אשר אליה ידרשו
בחפץ כביר ולא יארכו הימים ונפש נעורינו תערוג לדעת שפת
משה ודוד כאשר ערגה נפשם עד כה לדעת שפת אפלטון
והומירום. — כי מה ראו על כבה, אשר נעריגו לא יחלו לדרוש
את שפת עבר בעת החלם לקרוא מעשה־יוליום קיסר או עוד
טרם יחלו לקרא הספר ההוא? הן סדר־המלים ומשטר השפה,
שפת עבר, לא לזרים יחשבו בעיני נער נולד על ברכי אם
מדברת שפת אנגלי', ולא אעשה משגה גם אם אומר כי יקל לו
ללמוד משטר־שפת עבר מלמוד משטר שפת רומא. — אך
הדבר, אשר אליו הגנו משתאים ואשר עליו הומה לבנו בקרבנו
הוא, אשר כרבות אוהבי־השפה הקדושה בבני־העמים כן ימעטו
אוהביה בבני יום יום. השפה הנעימה, אשר היתה שעשועם
בימי־קדם, בדור הזה לא ישחרוה עוד ועוד מעט ותהי נשכחה
מלבם. אם עמי־הודו־עירפה לא ימהרו לאהוב את השפה הזאת,
לא לפלא הוא, אך אם בני אברהם יצחק ויעקב יפנו עורף
לשפת־התורה והנביאים ולשון שירי תפארת „נעים זמירות
ישראל" ישכחו — ואת היא לפלא בעיני כל שומע. אם יש קשר
אחד אמיץ בקשרים — חוץ מקשר האמונה באל אחד, אשר הי'

לאחווה לעמים רבים עתה ויחדל להיות סגולת עם ישראל
לבדו — המאחד והמקשר את העם המתיחש לתולדותיו עד
האיש, אשר האמין בד' ויחשבה לו לצדקה, הלא
היא השפה הזאת, עתיקת יומין, כליל תפארת כל השפות, אשר
אחרי בלותה היתה לה עדנה וכביר מצאה ידה לדבר בשירים
מאוד נעלים, היא הקשר החזק בכל הקשרים. גם בעצם היום
הזה גדולות ונצורות נעשו בה, ולשון מדברת גדולות היא עם
כמה רבבות ישראל. רוח חחי' היא באופני אומר ודברים שהם
כשמים לרום וידה רב לה להלביש כל רעיון חדש מחלצות.
אנא! נקחה נא עמנו דברים לדבר על לב צעירי־ישראל, למען
ילמדו את השפה הקדושה הזאת באין מרפה. אליכם אישים
אקרא, אתם המורים, מורי־העם ורבניו, אם עצתנו לא נמאסה
בעיניכם, אם דברינו נשמעים באזניכם ולפעול מאומה עליכם
יוכלו, אנא שמעו נא לקולי, אל תנתקו המוסרות, אשר השפה
הקדושה נותנת לעם ואל תשליכו מכם עבותות־האחדות הזאת.
אנחנו בני העמים האחרים אשר נפשנו כלתה להבין את השפה
הזאת ידענו להוקירה בערכה הרם, גם כי לשוננו בכבדות תנוח
בנסותה להביע מלותיה הקדושות ועטנו בידינו ירעד ברצותו
לנסות לכתוב מה בשפה הזאת, אשר לקחה בקסמיה את לבנו
ותוליכהו שבי לפניה. אל נא, אחי מבית ישראל, אל תרפו ואל
תעזבו את שפת־אבותיכם מפיכם, פן יפיצכם ד' הלאה הרחק
איש מעל אחיו ויום גאולתכם, יום ישועת ד', תרחיקו מפניכם.

הן אמנם העבודה לד' אל אחד, אלהי־אמת, היא קשר חזק
לקשר את העם הזה, עם ישראל, קשר אמיץ מכל קשר אומה
אחרת. אך העבודה הזאת, עבודת ה', פרשה כנפיה עתה גם
על יתר העמים. המאמינים במשיח הפיצו דעת ד' ודבר קדשו
במלוא רוחב־התבל וכל הגוים יכרעו וישתחוו לפני אלהי ישראל
בורא שמים וארץ ולכבוד שמו יקר יתנו. וכאשר כל העמים
ילמדו לדעת את ד' ולאהבה אותו ככה רבו המתפרצים בתוך
עם ישראל, אשר ללא־אמונה נברו בארץ, וגו מאחרי ד', שכחו
אל מחולליהם, ואין לבבם שלם עם ד' אלהי אבותיהם ותהי
יראתם אותו משפה ולחוק כמצות אנשים מלומדה, כל יראו
גאות ד' וכל הכתוב בספר־התורה, תורת ד', על אודותיו הוא
רק צל־תמונה בעיניהם, דמיון בוב וסמל דבר אשר אין לו שחר.
מי יתן ושבו אל ד' אל אמת והוא ברחמים גדולים יקבצם ונדבה

יאהבם. — מי יתן ונפקחו עיניהם לראות, אשר ישוע מנצרת הוא המשיח, הוא הגואל הנאמן, אשר אותו הבטיח ד' לאבותיהם לשלוח להם והוא הוא, אשר בבשרו ננלה אלהים לעיני כל בשר. — מי יתן ולא יוסיפו עוד להיות ממאנים כ"א מאמינים. — כי או — ורק או — אי־אמונה בת־הספק (סקעפטיציסמום בלע"ז) תסור מהם. ואם לא ישובו, אם אי־אמונה תשלוט בהם שלטת, או באמת יחדל יהודה מעם וישראל לא יהי' עוד גוי בארץ. י"צ"ב".

ספר הזכרונות.

(זכרונות ח"ד בן האנוזים).

(פמשך הדולך מחוברת ב' וג', שנה ג', דף 60).

י"ב. מכל מלמדי השכלתי.

מלמד דרדקי לא מלמד הוא. מלמד שמו, כי בן יקראוהו, אך עצם מלמד איננו. מופלא ושונה הוא מכל יתר המלמדים חבריו, מלמדי בני ישורון, כי לא מן הבנים בלבד הוא נבנה. הבאים אליו זכר ונקבה, בנים ובנות יחדיו, קטון וקטנה שם הוא ואלה שלא לומדו עוד להלוך על שתים על כתף ישאון לחדר. החדר לקטנים גדול מהחדרים, אשר בעבור הגדולים נועדו, כי בתבת־נח נדמה. ואף כי רק בני שם לפתח־החדר משכימים (כי בני חם ויפת ממאנים להלוך לחדר) בכ"ו מלא תמיד הבית מפה אל פה עד אפס מקום. פני המלמד־שאינו־מלמד לא אוכור עוד. ה„סדור" והאותיות המרובעות, העוורים ושבטם, אשת־המלמד והמטפחת אשר עליה לנגד עיני הנם ורק זכרון מלמדי־הראשון חלף הלך לו. ומדוע? — הלא זה אמרתי מראש. יען כי מלמד איננו. חסרו לו כל המדות הרעות והמעלות הטובות, אשר לחברי־מלמדים הנן לנחלה. הוא לא ישא בחוץ קולו, כי עוזריו ומשרתיו יאדירו בקול. הוא לא ילך בין רגל לרגל, כי לרגליו תוכו כל יוצאי ירך יעקב. הוא לא יאריך בתפלה, כי סדר־קטנים לו, בקוצר. אין בו אף אחת משבעים מדות־מלמד. מלמד־דרדקי שמו. הניחא דרדקי, אך מלמד מאן דכר שמי? — אשנה ואשלש: אינני מאמין במלמדות־מלמד־דרדקי. הנני מבטלו מן העולם. לא אשא שמו על שפתי, שכחתיו, במתים אחשבהו. הנני למלמדי־ישראל שהם

באמת מלמדים. קולי אליהם. קרבו הנה אתיו! שמעו נא המורים! האוינו המלמדים ואדברה! תורתכם בתוך מעי, תהלתכם במו פי. מה חפצכם ואנידה? — מכל מלמדי השכלתי.

י"ג. ר' ישראל חזן.

מכל מלמדי האחד הכי נכבד ר' ישראל חזן. מלמד גם חזן הי'. אך כל בני־עיר צלוקא ידעוהו רק בשם התואר „חזן". ומעודי לא שמעתי את ר' ישראל מתאונן לאשר לא כבדוהו אנשי עירו גם בשם הכבוד „מלמד", כי ר' ישראל לא הי' רודף כבוד מעודו. ואות נאמן ע"ז הוא, אשר לא בחר להיות חזן לקהלת־החסידים, אנשי השם, כ"א לבנסת־החייטים, שהם ממבלי־עולם. — עבודת־חזן ומלאכת מלמד מאוני צדק בידו היו. בקולו הנעים הרנין לבות שומעיו בזמירות ישראל, ושפתיו למדו את תלמידיו דעת. כי בספר־„משלי שלמה בן דוד" למד את תלמידיו. ומרוחו, רוח הזמרה, אצל גם לחניכיו. ויהי ר' ישראל מנגן על הלקח ושומעי־לקחו עונים אחריו בקול ובכל השכנות נקבצו ותעמודנה אחרי הדלת והמווזה לשמוע אל הרנה ואל הנגינה .... הסו, דומו, הרגעו נא רעיוני, שקוטנה־נא עשתונותי. קול ר' ישראל החזן באוני, שפתותיו דובבות בשיר, לקחו נעים כנועם מנגינותיו, תורת פיו מה ערב לחיך. האח! אחד הוא ר' ישראל מלמד להועיל. ווה שכרו, כי לא מלמד יקרא. ר' ישראל חזן, זה שמו לעולם וזה זכרו לדור ודור.

י"ד. ר' שמואל שמש.

גם הוא מלמד ולפני שמש[1]) ינין שמו. כי נין ונכד הי' לשמש הזקן ואחרי־מותו הנחיל לו את משמרתו לנחלה ולמורשה. אך הוא לא עשה את משמרת־שמש לבחונתו מעולם. עבודת־מלמד זו אומנותו, מלמד־נמרא לנערי־בני"י אשר אך החלו ללמוד. ונהירין לו שבילי בבא קמא ובבא־מציעה, קדושין וכתובות כשבילי נהרדעה. הוא ידע אותם בעל־פה. ומלתא בפומי' דר' שמואל שמש, שאסור לאדם ללמד תורה שבעל־פה מן הספר. וכה היו המשניות שגורות על פיו עד כי לפעמים נכשל בלשונו, ויערבב משנה במשנה. למשל: „הי' רוכב על נבי

1) פתח מתחת לשי"ן וקמץ מתחת למי"ם, ו„משמש" פתוח־המלה הוא.

בהמה ונמצא עוברה בצדה חיב". „שור שנגח את הפרה ונמצאה הגנבה בידו פטור". „נערה שנתפתתה, זה אומר אני מצאתיה, וזה אומר פתח פתוח מצאתי אין לו אלא מה שעיניו רואות" „ארבעה אבות נזיקין: צער, רפוי, שבת ובושת". „עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים: בכסף, בשטר ובביאה". „האשה נקנית בשלש דרכים, בעין רעה, בשן רופה ורגל מועדת". „עד וומם למפרע הוא גם קל" וכדומה. מלבד השגגות הקטנות האלה, שלא נחשוב לו לזדונות, ר' שמואל גם הוא הי' מלמד להועיל, כי הואיל לקפוץ מפרק לפרק ומענין לענין, בוחר בקל ודולג על החומרות ודלוגו זה עלינו אהבה.

גם עתה אחרי שנים רבות ירחש לבי לו אהבת אמת יען לב טוב הי' לו, ומקלו מקל נועם ולא מקל חובלים. לפעמים בצר לו, כאשר רוח־בטנו הציקתו, בראותו כי נלחץ הוא להעביר צאני תחת שבטו, או יעצים עיניו והכה יבה על הספסל, על הבגד ועל הכלים ואת בשר הילד לא יכאיב. —

יקרת לי גם אתה, ר' שמואל איש חמודות, יהי זכרך ברוך! ושברך גם הוא מאת המנהג את עולמו בחסד כי כימי השמש[1] על הארץ שמש[2] יהי' שמך ולא מלמד.

ט"ו. ר' חייקל מלמד.

שמו מוכיח שמלמד היא, מלמד־באמת, מלמד ממש. כל רואיו יכירוהו ויאמרו „אך זה מלמד הוא", מלמד מכף רגלו ועד ראשו, ויש אומרים שאין בו לא ראש ולא סוף, כי כלו ז.. הוא (שוואנץ־מלמד בלע"ז). ר' חייקל לא החי' את נפשו מעבודת־מלמד לבדה, כי גם שדכן ובעל־תפלה הי', אך לא התנכר בבי' העבודות האלה. ולוא שאלת „אי' מקום כבוד ר' חייקל השדכן" או „אי' מקום ר' חייקל בעל־תפלה" „לא לנו האיש" יענך „לא ידענוהו". אך נסה נא ודרש לשם ר' חייקל מלמד וגם איש עור ועיניים אין לו יתן אותותיו אותות: גם חרש שוטה וקטן עדים נאמנים עליו, ומי בצלוקא הטיר לא ידע את ר' חייקל המלמד! אדם גדול הנהו, משכמו ומעלה גבוה מכל העם ובמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא

1) סגול מתחת לשי"ן הראשון וסגול מתחת למי"ם.
2) מתחת שי"ן הראשון פתח ומתחת למי"ם קמץ.

ענותנותו. הוא לא התהלך בגדולות ובקומה זקופה, כי"א מט ושחוח ועיניו בארץ מיראה פן ידחוק רגלי־השכינה. עינים לו, עינים גדולות כבצלים שאכלו אבותינו במצרים, אך הוא לא ישתמש בהן כי"א לפרקים. עיניו עצומות תמיד. הוא עוצם עיניו מראות ברע. הוא לא ראה צורת מטבע לעולם. צורת אשה ורה תועבה היא לו. עיניו לנוכח יביט, נוכח אשתו, כי לא עקרה היא ושבעה ילדה לו, והוא צופה ומביט עליה לדעת החדל להיות לה אורח כנשים או לא.... גם רגלים גם ידים לו כאחד האדם, אך הוא לא התפאר בהן נגדה נא כל בני־עירו הוא יכסה את כל בשרו (כל, לרבות גם האצבעות והצפרנים שעליהן שורה הקליפה ר"ל). מכנסי בד ילבש. מכנסים ארוכים ומרווחים וחשוקים באוור (אך לא הדק היטב) ופעם ברוצו לבית־המדרש (אני רץ והם רצים) ראה את המציאה (מכנסים ארוכים) ויפול עליה וישמח מאוד על המציאה וירם אותה ויסר אל בית־המשקה ויתננה בערבון בעד מים־חריפים, ובשובו הביתה (לעשות צרכיו) נגלה לו שהמכנסים לכסות ערותו אולו ואינם! — מלמד הי' ר' חייקל אך לא למדן. הוא לא יאמין בלמדנים, הוא שונא אותם תכלית שנאה. „למדנות מביאה להתנגדות, התנגדות לאפיקורסות ומשנכנם אדם למחיצתה של כפירה שוב אין לו תקנה, כי כל באיה לא ישובון". מלמד הוא ר' חייקל על מנת ללמד, כשימצא שעת־הכושר. אך עוד לא הספיקה לו השעה. היום קצר והמלאכה מרובה: נשילת צפרנים בהשכמת הבוקר, רחיצת אפים, הבנות (קטנים וגדולים), מקוה, פרק משניות, עבודה שבלב זו תפלה, תקון, נטילת ידים, אבול ושתה, מים אחרונים, בהמ"ז ושנה של צהרים לטובת־העכול, מעט עסק בשדכנות ומעט ללמוד את הנגונים החדשים של ר' איציקל מתחת־יבכה[1]. נגונים נפלאים וערבים לאזן, נגונים שמלאכי־השרת נזקקים לשמעם, ואיך ימשל עוד בתינוקות? — עקר ושפל, מי נדחה מפני מי? ש"מ המשפל.

אלה הם קצות שבחיו של ר' חייקל המלמד ולספר כולם הוא דבר שאי־אפשר. סימתוהו לבילהי שבחי דמר חייקל? — לו דומיה תהלה. השתיקה תגדיל תהלתו. שתיקה כהודאה דמיא. כבודו הסתר דבר. כבודו במקומו מונח (אחורי התנור והבירים) ויתר דברי ר' חייקל, פרשת נדולת

1) שם־מקום הוא.

תורתו וחסידותו ונפלאותיו, אשר חזה בעולם הדמיון, הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלמדי־ישראל.

ט"ו. בן הייתי לאבי... ויורני.

בן י"ב שנים בהיותי חדלתי מלבקש תורה מפי מלמדים. בשנה ההיא מתה עלי אמי היקרה. המות האכזר לקח האם מעל הבנים, ובהלקחה לוקח מאתנו כל משען לחם. כי רק ממנה, ממסחר ידיה ומיגיע כפיה לחמנו נמצא, לחם לאבי, לחם לשני בניה ולשתי בנותיה. אם אין קמח אין תורה, ואם שכר־מלמד אין, מלמד מנין? —

„הרימה, בני, פעמיך לבית־המדרש" הי' דבר אבי אלי. „הן נודלת ולבחור היית, לכן את הבחורים חובשי־בית־המדרש יהי' מקומך נמצא. בבית־המדרש יש ספרי־ש"ס, שים כל מעינך בהם, הפך בהם והפך בם, דכולי בהם. כל הדבר הקשה לפניך עד הבחורים הגדולים תנישה, והם יפתרו לך כל חתום. הם יבארו לך כל סתום. כה תעשה בני ויהי אלקים עמך ושם־טוב תנחל ובא איש עשיר ולקחך אחר בבוד וכלה נאה וחסידה תעל בגורלך, והיית לאיש מצליח ובכל דרכיך תשכיל."

דברי אבי פעלו עלי פעולה עזה ויעוררו בקרבי התשוקה לפעול גדולות. רוח־הדמיון צרדני בכנפיו ויעלני מעלה מעלה לגבהי שמים, למרומי־האושר והכבוד לראש פסגת־ההצלחה. — „בבית המדרש", אבי אומר, „רב טוב צפון לי, שם כבבי יעלה לי; התורה תניה חשבי" — הבה אלכה נא שמה, אבוא לחצרות הבית ממנו תורה תצא. התורה חובבתי, את לקחה אהבתי, באהלה שבת אויתי, ולחסות בצלה אביתי. משכיני אחריך ארוצה! פתה לי, בית־המדרש, פתח־נא לי דלתיך! הנני כי קראת לי, הנני!

י"ז. בבית־המדרש.

„מה לך פה חדד־יומי? מי הביאך הלום?" הרעים עלי אחד הבחורים בקולו. „הלא עת לך ללכת לחדר".

„חדלתי מללכת אל החדר" עניתיו בשפה רכה וביראה מפני־כבודו.

„האינך חפץ ללכת לחדר? — שמעו־נא הבחורים כולם,

משה, יחזקיל, ירחמיאל, כתריאל! נשו־נא הנה! בורח נמצא אתנו. הקטן הזה מתחבא הוא מחמת־המלמד. את שבטו הוא ירא, תפשוהו ומסרוהו ליד מלמדו".

„מה לך פה ומי לך פה, מדוע אינך הולך לחדר?" קראו כל הנאספים סביבי פה אחד.

„אין חדר בעבורי" השיבותי, וכל עצמותי רחפו רעדו מפחד פתאום.

„האין חדר בעבורך? הלמדן גדול אתה ומלמד לא נמצא בעבורך?"

„המלמד שלחני מעל פניו יען —"

„המלמד שלחך מעל פניו! טוב עשה. עז פנים לגיהנום. לך מפה ולא יכירך מקומך פה. עם בנים שובבים חלקך ועם יושבי קרנות מושבך. קחוהו חברי והשליכוהו החוצה".

ורם דמעות התפרץ מעיני הלוך ושטוף על לחיי. מראה הדמעות הרך לבב מריבי־חנם ואוני שמעה אחדים מהם מתלחשים: „הניחו לו הלא יתום הוא." — „ויען כי יתום הוא", ענה האחד, „עלינו לראות" שלא יהי' כבן שובב וכנער מוסר פורע".

„ענה לנו מדוע ולמה גרשך המלמד מעל פניו?"

„הוא לא גרשני, אך הלא ידעתם הלא שמעתם כי מתה עלי אמי ו ה י א, ר ק ה י א, שלמה למלמד שכרו. אך עתה —"

„חדל לך מלבכות" השיבו הבחורים ואותות חמלה נראו על פניהם. „אם אין קמח אין תורה" אמרו חז"ל. אך מה חפצך פה?"

„אבי צוני ללכת לבי־המ"ד ללמוד ומצות שפתיו אשמור".

„אך הלא קטון הנך ואיכה תוכל לשחות בים התלמוד ובמפרשיו בלי־מורה?"

„אל תאמרו „נער אתה". הן ידעתי גם ידעתי כי קטן אני אך אם אתם הבחורים הגדולים לא תבוזו לי ולהורות הדרך לי תחפוצון, אקוה לעשות חיל בלמודים, כי נפשי חשקה בתורה".

„טוב הדבר. יפה דברת. יישר כחך! חילך לאורייתא! אחינו אתה, אחינו הקטן, וזה הקטן גדול יהי'. בוצין מקטפי ידועין. סוב פנה לך לשדה הגמרא לאסוף לקטך, לקט שבלים. ואם יכבד עליך המשא וקראת לנו ועזרנוך להקל מעליך ויכלת עמוד והכל על מקומו יבא בשלום."

י"ח. חובשי בית־המדרש העשירי.

רבים הם בתי־המדרש בעיר צלוקא והאחד הכי נכבד הוא הנקרא „העשירי". ומדוע נקרא שמו „העשירי?" — רחוק מבינתי לפתור השאלה. חוקר קדמוניות אינני. ולוא הייתי הלילה לחוקר קדמוניות אפונה אם תעלה בידה לבא עד חקר דבר, כי בשרפות הרבות אשר נקרו ותאתנה על עיר צלוקא עלה גם „הפנקס הישן" על המוקד ובצוק העתים הללו אין איש שם על לב למלא החסרון ולכתוב „פנקס חדש" בעד עדת־העיר. אבל אם אין ראי' לדבר, זכר לדבר יש. אם אין פשט „רמז" יש. „העשירי יהי' קודש" אמר קרא ומקודש הי' „בית־המדרש העשירי לעשרה בטלנים. ולאו דוקא לעשרה כ"א לעשרות. אגודות אגודות בטלנים (לא פחות מעשרה) שוקדים על דלתותיו תמיד, יומם ולילה לא ישבותו. בטלנים הם אך לא בטלין ומבוטלין, הם עוסקים בישיבה של עולם, על מקומם ישבו ואין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה (אל תקרא הלכה אלא הליכה) ויתר מד' אמות הוא חוץ לתחום, חוץ מחלל־העולם.

ומה יעשו הבטלנים בשבתם בטלים? — שוטה! מה לבטלים ולעשייה? — הבטלנים אינם עושים מאומה! ואם יעשו דבר מיד הוא עבר ובטל מן העולם. הם בונים עולמות (ולא בית) ומחריבים אותם כלאחר־יד. בלעומת שבא בן ילבו, מה שהאחד בונה השני סותר, מה שהאחד מרחק השני מקרב, הללו אוסרים והללו מתירים, אלה מקילים ואלה מחמירים. כל בטלן עוסק בבטול דעת הבטלן חברו. למשל: כשיאמר תנחום שמלכות אחשורוש היתה מהודו ועד כוש (ועד בבלל!) יאמר נחום: איפכא מסתברא! ועד כוש, מאי ועד? — עד פה תבא ולא תוסיף! עד לכוש ולא לבוש עצמה ותדע לך שהכתוב אומר שבע ועשרים ומאה מדינה ואת"ל שגם כוש בכלל הי' לו לאמר שמונה ועשרים ומאה מדינה! כשיאמר האחד שהיהודים האדומים (דיע רויטע יידיליך בלע"ז) הם יוצאי ירך עשרת השבטים, יענה השני „לא־כי!" עשרת השבטים אבדו ואין איש יודע אימו, והכל יודעים שהיהודים האדמדמים מושבם מעבר לסמבטיון הנהר. וכשיאמר כתריאל שמלאך גדול מצדיק יענהו ירחמיאל „תעית!" צדיק גדול ממלאך, במלאכים כתיב „ובמלאכיו ישים תהלה" ועל הצדיק יאמר „צדיק גוזר והקב"ה מקיים".

הבטלנים הם בטלנים לכל הדעות. כל בטלן הוא מבטל. „לא פתי אני להאמין בכל דבר" יקרא הבטלן, הודיעות שבאו „בהבאופטין"[1] אודות המלחמות לא נכונות הן, שקר וכזב בפיהן. מי כמוני יודע טכסיסי־המלחמות? מראש ולא בסתר דברתי שלמלכות יון הרשעה לא תהי' תקומה. רואה אנכי באצטגנונות[2] שלי (או באספקלריא[3] המאירה) כי רעה נגד פניה. יומה קרוב לבא, הישמעאלי הולך וקרב! הוא ילחץ את כל סביבותיה כלחוך השור ולא ישאיר לה שורש וענף ובעלי ה„צייטונג"[4] הטפשים באים ומספרים ממפלת הישמעאל (?) ומנבאים עליו סוף־שחור. נביאי שקר הם. אך שוא נחלו, תלמידי בלעם הרשע הנם. לא אאמין לדבריהם, עדותם בטלה וגם הם סופם להבטל.

אך מי מלל לבטלנים ההם שגם על מלכותם יבא הקרץ? מי מלל שגם הם יבטלו והיו כלא היו? סלח־לי, הקורא היקר, אם לא אשמור את הסדר. בעשר שנים חלפו למיום עזבי את „בית־המדרש־העשירי" שהי' מלא בטלנים כרמון. בעשרת שנות נדודי חליפות ותמורות היו עמדי, אך לא יכלתי האמין שהפרט ידין על הכלל. בשנת תר... בשובי לזמן קצר לעיר מולדתי דרש דרשתי לשלום כל קרובי ומיודעי ואת כל המקומות שזכרונם יקר לי פקד פקדתי, שמתי פעמי לבית־המדרש ולבי בי כהולם פעם. גם מעי המו עלי מהמון רגשותי. האח! עוד מעט ועיני תחזינה מחזות ימים עברו: ספרים פתוחים ובחורים סביבם ואצל כל פנה חבל בטלנים משוחחים. — אבל היאומן כי יסופר? — פתחתי הדלת ואבוא אל תוך הבית, בית־מקדש־מעט, הבטתי סביבי ושמה אחותני. כמעט לא האמנתי למראה עיני. אוי לעינים שכך רואות! הלא למשמע אזני דאבה נפשי! ויצא מבית־המדרש־העשירי כל הדרו. גלה ממנו כל

---

1) הם המכה"ע הוא"ל לחדש או לחצי חדש או בכל שבוע ושבוע או בכל יום ויום כמו כל מכ"ע הוא"ל בשפות עיזתה וכן בשפת עבר. והמלה הזאת לקוחה הוא משפת אשלי, כי המבה"ע הראשון שהי' בעולם היו בארץ אישלי והמיל עשה אות על המבה"ע, כי צר עליה צורת־אילה לאמר: המכה"ע הזה הוא אילה שלוחה לכל איש הרוצה ב, למען ירוה נפשו מחרחשות הזמן, כי ישמע כל העשוה בארץ וכל מקרה אשר קרה, כמקרה המשמח לב ונפש כמקרה אשר לשמעי חצליפה אונס. אילה הוא בלשון אישלי נאוטשמא. ומני או החלו לקרא מכ"ע בשם נאוטשמא.

2) מלה בת־שפת־חמי היא ופתרונה: חכמת חרטומים, חכמת בעל־לחש וכסתרוים.

3) מלה בת־שפת־חמי היא ופתרונה: כלי זכוכית, כלי מראה, אשר בו יראה אדם כל צורה הצומדת למול הכלי.

4) גם המלה הואת פתרונה: מכ"ע. והיא מלה גרמנית. המלה הגרמנית היחה בדמותה הראשונה „פיזינג" ופתרונה: מעשים. מקרים אחד"כ השתנה צורתה לצורת „צייטונג" ופתרונה נ"כ עתה: מעשים בכל יום, מקרים שקרו בעת הזאת. ולכן בחר בני שפת עבר את השם מכ"ע ודי למבין.

כבודו, פנה זיוו פנה הודו. איפה הם הבחורים לומדי־התורה? הבטלנים־המצוינים אימו? פניתי לימין ואין איש, לשמאל — אין קול ואין קשב. חפשתי חפש מחופש ואמצא באחת הפנות, לירכתי התנור. רק שני בחורים ולפניהם לא גמרות פתוחות כ"א גליוני המליץ וכל שיחתם והגיונם ביציאת הבטלנים לפלשתינא!

י"ט. לב שמח יטיב פנים ובעצבת לב רוח נכאה.
(משלי ט"ו: י"ג).

כבואך עיר „לחמה"[1] עיניך תחזינה פלא. כמעט וראית מלכות־שדי, כמעט והאמנת, אשר באו ימי־המשיח[2]. הנה נשאתי עיני להביט בעיר בשוקים וברחובות וארא המונים מבני"י לבושים בגדים ארוכים ואורני־משי חשוקים על מתניהם. פארי־מגבעות על ראשם יצנופי[3] ותלתלים ארוכים ומסולסלים יורדים משתי־קצות הפאות, אשר לראשיהם עד למדויהם ואין פוצה פה ומצפצף לנגדם. האין זה פלא? — הן גם בארץ סורי' ישתנו בנ"י במלבושיהם מבני עם־הארץ בשביל „ובחוקותיהם לא תלכו"; גם להם מלבושי כבוד לפי המסורה העתיקה[4] גם להם פאות ארוכות וקויצות תלתלים. אמנם פלא הוא. אך הם לא יוציאו הקודש החוצה. כל כבודם והדרם פנימה. ואם ישכח איש להסתיר תלתלי־פאותיו מתחת לכובעו והתראה בהן בחוץ וגנש השוטר אליו והחזיק בו ולא יעזבנו עדי העביר המספרים על אחת הפאות אשר לו ונשאר קרח מצד ימין וסרוח מצד שמאל....— אכן לא בארץ סורי' הארץ סתרי'. גם בפניהם ישתנו יהודי־סתרי' מאחיהם אשר בסורי'. ראיתי את אחי בני ארצי, תואר פניהם ידעתי, מהם טובי־המראה ומהם רעי־המראה, אך כטובים כרעים באחת ישתוו. ראיתי את פניהם והנם זועפים. חרדת־נפש תנוח עליהם ומבעד לעיניהם תוגה חרישית נשקפת. עשיר ורש יחדיו נפגשו, נכאי־רוח כלמו וגם בשמוח איש לא ישכח הכתוב „אשרי אדם מפחד תמיד"..... ומה זה הפחד? מה הבהלה? פחד שוא פחדו בני

1) אלי שם העיר מאשר תואר פניה הרי כתואר הלחם הטוב העשוי ליום שבת.
2) פה יש להוסיף „גם להם", כי ימי־המשיח הם בארץ זה אלפים בשנים, רק לא כל העמים ולא כל הארצות שבעו משובם. (המזכיר את הזכרונות).
3) האנשים שם ישאו סבכים, רק רבים הם ולכן קורא אותם הסופר מגבעות ואומר „יצנופי". (המזכיר את הזכרונות).
4) המסורה היא, אשר הבגדים הדם בגדי־יהודי־פלני הם בגדי חרפה ולשאת חרפה נתנו עליהם כלני פלני. אבל הדבר הזה איני אומר. (המזכיר את הזכרונות).

עמי. אין רודף אותם (ביד רמה). אך חייהם תלואים להם מנגד. לילה ויום הגזרות מתחדשות. צוררי ישראל מציקים לו מסביב, ושמים את שמו לבוז ולחרפה, ללעג ולקלס, עד כי קצה נפשו בעמלו. — ולעומת זה יהודי־סתרי' השבעים מאור החופש, ומשמש הדרור פניהם מאירים, כי משפט־תושבים להם, המה — כל רואיהם יכירום, כי הם זרע ברך ד', כי שבע ביום יברכו את מלכם החסיד, מלך רב וקיסר, י"ר"ה ומלכותו תכון, כעל רוב חסדיו, אשר הוא עושה לבנ"י החוסים בצלו. מפלנת החסידים תרבה להראות למלכם אותות אהבתם אליו; כי גם הוא חסיד הגהו, אחד מהסידי אוה"ע. ומי יוכל לדעת? אולי „גלגול" ר' יהודה החסיד הוא. — היפלא איפה אם ישמח ישראל בסתרי' אלי גיל כעמים? — בעיני לא יפלא.

כ. שדה־נורי־אריות.

שדה־נורי־אריות עיר קטנה ואנשים בה לא־מעט. הן קטן מספר תושביה, כי אך מתי מספר ומדלת־העם יושבים בקרבה, אבל רב מאוד מספר „האורחים" הבאים אליה יום יום מארבע כנפות הארץ. ומה טוב־העיר הזאת? מה המראה, אשר לה, כי נדע?

משחת מעיר מראה. לא תואר ולא הדר לה, אבל יש בה עץ[1] ופריו פרי־עץ־הדר, קודש הלולים, והשדה גם הוא חקל תפוחין קדישין. „שדה־נורי־אריות" זה שמה; לבאים בתוכה ישכונו; אריות בה יגורו, ה"ה הצדיקים יסודי־עולם, האיתנים מוסדי ארץ, ומאז אור הפיר למושב להם יצא לה שם בין הערים הנדולות לאלהים ותהי למופת גם היא. — אמנם כן מופתים רבים נראו בה, נפלאותיה עצמו מספר. מאור פני הצדיק פניה מאירים ובצדקתו נצדקה גם היא. כי יהי' לאיש דבר, מקרה רע, חפרון־כים, הדרקון, חולי־מעים, שחפת, ירקון, אשה כי תזריע ולא ילדה, עקרה ולא נפקדה, בתולה ולא הוללה; כי יהי' באיש שגעון, „לץ" או שד, ו„גלגול" כי ימצא באשה, עד עיר־שדה־נורי־אריות יבאו, למתא קדישא אולין, ובבואם העירה עוד טרם יראו את פני הצדיק (הרוב מהם לא יראו אף את אחוריו) ירגישו בנפשם, כי קרבה ישועתם לבא. — והעבודה! אם לא בעיני ראיתי עקרה־מבטן־אמה ובפקדה העיר מיד נפקדה

1) לפי דברי רש"י (פרשת שלח) העוסקים על דברי־המדרש. צדיק הכתוב על הדור קרא „עץ".

גם היא. הן היא לא זכתה לראות פני הצדיק. בערב היא באה (עד בית־הגבאי) ובבקר היא שבה־זוכרת בין שניהם[1]), גם בחלות רבות ידעתי, בתולות נושנות וכלות, ואחרי־בלותן היתה להן עדנה, אך מעט שבתן בעיר והנה היניקו בנים גם הן, חלצו שר... — ברכת ד' תחול על העיר הואת, מברכות פי הצדיק תחי', מידו לה כל הכבוד והגדולה; לרגלו באו כל הברכות האלה, ברכת שדים ורחם ולולא ברכותיו כמעט ספה תמה מן הארץ, לולא תפלותיו בבר היתה לשרפה למאכולת אש. קבלה היא שרבינו שריאל הצדיק „שריאל סבא" הבטיח את זקני העיר שלא תשלוט האש בעיר, וכן הי' כי ימים רבים היו לה ללא־שרפה, אין פרץ ואין צוחה ברחובותיה. — אבל בעוה"ר הצליחו מעשי־שטן, כי הסית השטן בנערי ישראל[2]) לחקות אחד מעשי־בני בליעל, פריצי עיר־„שחורה"[3]) ויועצו יחדיו ליסד חברת „מכבי האש", ולהגלם באה רעה גדולה על העיר. „פריצים! עוי־פנים! בנים שובבים!" צעקו כל החרדים והיראים, „מה לנו ולצרה הואת? מה לנו ולחברת מכבי־האש? ברכת צדיק מה יהי' עליה?" החסידים צעקו בקול והנערים הנבערים לא אבו שמוע לקול הוקנים ויתהוללו כמשפטם בכשיל וכילפות, בגרון ובמהלומות, בחבלים ובסולמות, בנאדות מים ובחניתות עד שפך מים, וירא ד' וינאץ וישלח אש ממרומיו ויצת בכל פנות העיר וידי מכבי־האש מלאות־עבודה ואין מבבה את האש. — מאז ועד היום הזה „שרפות"־רבות תקרינה בעיר בעון הרשעים, רשעי־החדר, שוכחי אלוה. אשמם בראשם והצדיק וכסאו נקי.

* * *

עד פה העתקתי לפניכם, הקוראים החביבים, את דברי ח"ד מן האנוזים, ואת יתר דבריו לא אוסיף להעתיק עוד, כי עתקו עלי עד למאוד. באשר אתם רואים, אוהבי הקוראים! יש בזכרונות האלה גם דברים טובים הרבה ודברי אמת למדי, אך שוט לשון ח"ד ויקוץ לצונו חדים הם עד למאוד ועדים הם על

1) אקוה אשר הסופר כבר התנחם על דכרי־עדות־השקר, אשר העיד בבית הצדיק מנחה־נורא־איום; כי דברים כאלה לא יעשו את הגרועים שבגרועי־דורנו. כל אח אשר הסופר כותב פה הדאיב מאד את לבי תמיד בעת קראי הדברים האלה. גם בעיני הגם הצדיקים מהעיר הזאת רק בני אדם ולא בנראלים, ואך רבים מדלת העם האוהבים לגעם ולהשליג כל דבר ספרו כל השמועות שנשמעו. אבל גם אם עשרה מלא אוכם, עשרי־מעשה־דשמעה בואת לא דוו ג"כ. (המעתיק את ההכחמה).

2) ובתוכם הי' גם הסופר הזה. הנה מגלה אני הסוד לקוראי־העתות, מאשר יקרים לי מאוד ובאו ידעתי אשר כל קורא מיאך לדעת דברים כאלה. (המוכיח את הכחמה).

3) העיר שחורה לא רחוקה היא וזק הסדר ששמו פחורה מפסיק בעיקן. (הספיר את הכחמה).

כח השטן, אשר לכד בידיו את הבחור הזה. — מפרק כ"א והלאה ירב קוץ לצונו לדקור כמדקרות חרב, לכן אמרתי די לכם כ' הפרקים האלה לראות עד כמה מעשי־שטן הצליח. ועתה בקשתי שטוחה לפניכם, הקוראים הנכבדים, לבל תבוזו לקרא את הזכרונות האלה, כי הם דמות סערת־החיים אשר באה על צעירי ישראל בכ"ה שנים האחרונות. סערה באה בלב הדור, מנוחה אולה ממנו ולא ידע מה, כי שלום לא עשה משכן בלב הדור. כאני בלב ים עת רוח־סערה תרומם גליו בן היו הרבה מבני הדור האחרון, כשבור יחוגו ינועו, יעלו שמים, ירדו תהומות, וכל חכמתם כמו התבלעה, ונפשם ברעה תתמוגג. ח"ד מן האנוזים הוא אחד מהם. בסופה היתה דרכו בלב ים־החיים ויגרשו מימיו רפש וטיט לבלע כל קודש. ואת אשר לבו הרה ילד יעל ספר חקקו, כי אנית חיו לא יכלה לעמוד בפני־הסער ותהי דחופה במרוצתה אנה ואנה. טלטלה נוראה טולטל ח"ד מן האנוזים אז. ימים רבים, אשר אין שמש לו ביום וירח וכוכבים בלילה והסער הולך סוער ווועף וכל תקות ישועה נברתה ממנו. בחש בד' ובדברו ויאמר לאל סור ממני, כי דעת דרכיך לא חפצתי. מה נורא הי' המחזה הזה! אך הוא, אשר גם הרוח והים מקשיבים לקולו, בא ויגער ברוח ויאמר אל הים: שתוק ודום וחשך הרוח ותהי דממה גדולה. עתה השליך ח"ד את המעמסה, אשר הי' לו, אל הים ואת אניתו הציל אל אי טוב ויפה, אי מבוסה ירקרק דשא, כי הלך לבית־מדרש תורת אלהים וילמד תורה וחכמה. הגני ירא פן יבוש עתה בבוא הזכרונות האלה לעיניו. אך ראיתי כי טוב לתת מקצת זכרונותיו לפני קהל הקוראים למען ירא' עד אנה התעה הסער את אניתו. רבים בבני־דורו תעו כמוהו, אניתם סוערה ותודח גם היא. רוח נחשול אחז בה ויטלטלה טלטלה חזקה וגלי־הים שטפו אל האני' עד למלאותה מים. ואנה באו הם? — יקראו נא הם את הזכרונות האלה ודמות מחשבות־לבם יראו בהם. ואת אשר לא העתקתי יעלו על וכרונם, וראו והבירו כי אין עצה ואין תחבולה להנצל בלתי אם יצעקו אל ד' והוא יושיעם ממצוקותיהם, יקם סערה לדממה ואל אי פורה פרי טוב למאכל ותאוה לעינים ינחם ברוב רחמיו וברוב חסדיו, כי הוא, אשר יוכל לגעור בים לאמור: דום והרגע, נרדם בירכתי האני' והוא אתני בל ימי־חיינו, אם את קרבתו אנחנו חפצים. — על אחת כואב לבי, על אשר

חדל ח"ד מכתיב שפת עבר. מה טוב הי' לוא חפץ ח"ד להאר לפנינו בעטו, עט סופר מהיר, את צרת לבו טרם ד' הושיעו ממצוקתו־קמבי־השטן ואת התשועה הגדולה אשר עשה ד' לו! כל זכרונותיו, אשר בידי, מניעים עד לפני עשר שנים. את הרע קבלנו מאתו ואת הטוב לא נקבל? — אם יקרו הזכרונות, יאתיו לפניו, אנא יזכור נא את ברית אהבתו, אשר כרת בעודנו נער עם השפה היקרה שפר עבר, נאת ברית אהבתו אתו, יזכור נא, אשר ישנם רבים התועים בדרכי החיים כמוהו. תעור נא אהבתו הישנה עתה תרדמה עזה ואות אמת יראה נא לנו ובגלל זאת תברכהו נפש הקוראים היקרים. גם לפני אחרים מכני דורו שמוחה בקשתי. רבים תעו כמוהו. אולי עוד קורות חייהם חקוקות עלי לוח זכרונם, יספרו נא בקהל רב את התשועה, אשר עשה ד' להם, אם גם הם נושעים ברחמי ד'. יודו נא חסדי ד' ונפלאותיו וירוממהו בקהל עם, בסוד ישרים ועדה, יהללוהו בקהל רב ובעם עצום, יבשרו צדקו לפני כל יושבי תבל. למען ישמעו רבים וידעו כי ד' הוא הנותן תשועה לכל נכרא בצלמו ובדמותו ואין ישע בלתו. אנא יעשי נא כואת. יהי נא דברי המשורר הנרמני, ואוהלנד שמו, לפניהם וידעו להבין את בקשתי. כי כן משורר המשורר ההוא:

זה הוא עונג, אלה הם חיים נאמנים
אם מכל העפאים ישמע קול רננים.
(המזכיר את הזכרונות).

מערכה מול מערכה.

(משך המכתב מיום א' לסדר „אשר זרו עליהם").

(המשך הדולק מהוברות ב' ג', שמה ג', צד 68).

המכתב הזה ארוך מאוד הנהו ולבן לא אוכל לתתו כולו לפני הקוראים הנכבדים, כי ירא אני פן אלאה אותם. הנני בוחר רק בדברים הדרושים לעינינו. ואלה הם דבריו:

. . . . שלשים וחמשה אלף לירא (כארבע מאות אלף גילדן משוט אוסטרי) הכניסה החברה, אשר שמה „חברת לנדן להפיץ דרכי הכשורה במחנה בני", לאוצרה מאת המנדבים נדבותיהם לה. ולפי שמנהלי־החברה מודיעים היא שולחת קל"ה צירים לתוך מחנה בנ"י ובעברי הים מזה ומזה מריעים אוהבי־ החברה בחצוצרות להודיע כי נדילים מעשי־החברה, אשר היא עושה בישראל, גם המכ"ע היו"ל בכל חדש וחדש (שמו „מודעות־ישראל") מהלל ומפאר מעשיה ותוצאותיה. צירי־החברה מחלקים ספרים, כתבים, אגרות ומסכתות קטנות

שונות למיניהן למשוך לב־הקורא לדת־המשיח ישוע מנצרת. . . . אך כל מעשיהם הם ללא־הועיל. הקצ"ר אינו שוה בעמל בעלי־השדה. . . . בלנדן באו בשנה הזאת במסורת־נפשת המשיח י"ב אנשים מבני". „הנה עמלתי עמל נדיל לדבר אל אלה הפליטים, פליטי־דלת העם, ולנפות אומץ אמונתם בישוע. אך בכל פעם ששאלתי אותם „המאמינים אתם בכל מה שנשבעתם שם בבית־ התפלה בעמדכם לפני־הכהן והמזבח?" השיבוני בפי שחוק ולצון „אף מלה אחת איננו מאמינים". אני מוסיף לשאול „ומה הביאך לידי־בחש ושקר זה?" „בצרה הייתי וקוה קויתי אשר מפה יבא עזרי". „הבאה תקותך? ההשנת עזר?" „לאו! גם עתה מסור הנני אל הנורל המר, אשר לפני שבועות לחצני לרפוק על דלתי־הציר הרע". „התחנתם על מעשיך, אשר עשית?" „העודך שואל? הוי אתנהם ואנחם. . . . . הנני רואה בעין פקוחה את חטאתי הגדולה, אשר חטאתי בעת אמרתי נואש מכל תקוה. עתה לוא שמת בסר רגלי ותיסרני מוסר אכזרי ורק למען אכחש באמונתי ברת־ישראל, לא תצליח". . . . . „כפי שנודע בקהל הכניסה החברה 35 אלף לירא והבאים במסורת כנסת־המשיח ע"י החברה הם י"ב וא"כ יש די והותר לתמוך בידי כל י"ב אלה?" „מכל הכסף הזה לא תנתן למשובלים ע"י צירי־החברה אף פרוטה אחת. כל הכסף הנאסף הוא לשלם לבעלי־פקודת־החברה". ביאת וכואת מוסיף הסופר לספר ואח"כ הוא אומר „מאשר אדם הנני, ויו"ח ישראל, ועבודתי עבודת־סופר, לבן הנני להוהיר את החלש לבל יפול בצפריני הנגבים, הצירים הרעים האלה — כי הם צורה נאמנה לכל אשר בשם נגב יקרא, — כי בצאתם מידיהם יהיו מתיאשים נדולים מאשר היו בלכתם שמה ושבר אחר אין להם חוץ מהקוץ המבאיב את כל בשרם, קוץ טומאת־הדעת, ובוז וקיקלון אשר יירשו מכל איש ישר, יהי יהודי או בן עם אחר" ובסוף דבריו יגדב הסופר ההוא להתחקות על שרשי כל מעשי־החברה ועל שרשי כל אומלל, אשר נפל שדוד בידי־הצירים ההם, ולכתוב בפעם בפעם במכ"ע אשר לבנ"י להודיע הכל למען ידעו בנ"י להזהר. מי יתן ועשה הסיפר ההוא את אשר נדר. כי גם אם אין לסמוך על הסופר ההוא, טובה תצא לבנ"י בכל אופן. הסופר הנרמני ההוא הוא מתואר בתיאר דקטור, יסופר מהיר הנהו, אך כל דבריו הם כצועקים „משנאה לחברה ומנהליה ולא מאהבה לישראל יצאנו מפי עט הכותב" ולבן אינם חודרים קרב ולב. אבל אמת יש בדבריו ומי יתן ושמעי בנ"י לקולו. יראי נא הצעירים בעמנו, כי אין שכר. יראה נא ר' שש, אשר אין שכר, כי־א צירות עמל יחלאה, קוץ מכאיב, קוץ טומאת־הדעת, בוז וקיקלון בעיני כל איש ישר, ולא יצעק אליך „שביר המסיתים הנך". כבר עבר מכתבי המדה הנכונה, לבן אבלה דברי היום ואני תפלה מ' יתן ולא יזכו אהבי" ברבר אשר זרו עליהם סיפריהם ומעריכי מכ"ע להם ולא יהיו לדראון עוד.

צפור־דרור.

ידידי ר' משה מעריך העדות!

היום באני מכתב שלוח אלי מידי ידידי גבי"ר, אשר בלנדן בירת־בריטני הוא יושב. המכתב הזה מאוד דרוש לחפץ העדות לבן ממהר אני להעתיקו לפני קוראי העדות היקרים, ואלה הם דברי גבי"ר:

היום בבקר קבלתי את העדות ותשמח את לבי עד למאוד. כי במתי חשבתיה, מחוללת מקנאת האבות. רב תודה למול"ה ר' משה יהי".

זהנה בהעיף עיני על גליוני־העדות יתיכן מאמריה שבעתי עונג אין קץ, כי
התוברת הזאת כלולה ביפי מכל אתיותיה הבכירות, הן בקמם שפתה והן
בחמרי־המאמרים אשר הביאה הפעם. אך דבר א' ראיתי שם ברף 63 ועלי
להעירך ע"ז למען תעיר אתה את המו"ל ואת קוראי־העדות גם יחד. סופר
המכתב לסדר „בדבר אשר זדו וכו'" מכטיח להעתיק ולתרגם לפני קורא־העדות
מכתב סופר נרמני, אשר ראה אור במב"ע לישראל (Jüd. Presse) היו"ל ע"י הרב
ר' צבי הילדסהיימר בברלין. ואני ידעתי את הסופר הגרמני וכל דבריו, אשר
ראו אור במב"ע ההוא. גם קראתי את דברי־המכתב ההוא עוד טרם שולחו
לידי הרב הילדסהיימר. האמת אגיד, אשר מאוד התפלאתי על הרב הילדסהיימר,
חשבתי, אשר מעריבי־מכ"ע לבני בשפת נרמני או בשפה אחרת חוץ משפת
עבר אנשי־אמת הם ואינם מקבלים דבר בלתי אם הכוחב נודע להם. אך
הפעם ראיתי משונות. כי גם הרב הילדסהיימר איננו בודק בסופריו, וכל
המביא לו דבר מעורר עיני קוראי־המכה"ע, אשר הוא מו"ל, גם אם נוכל לק
ורשע הנהו, „סופרנו" יכנהו. שמע נא והשתומם: הסופר הגרמני ההוא נודע לי
בשם לעווין ולא בשם דקטור ניומן כאשר חתם במב"ע היו"ל ע"י הילדסהיימר.
הסופר ההוא השכיל ללמוד הרבה, שפת נרמני, שפת פרנקי וכו' (חוץ משפת
עבר, כי אותה לא למד כנכון), אך התואר דקטור וחכם אין לו, והוא נוכל נדול
ושוטה־מרמה עד להפליא את עין מכיריו. וזה הדבר, אשר הסב את לבו
לכתוב המכתב, מכתב צעקה, ההוא, בשנת תר"ן בירח תמוז ואני הייתי מלמד
את תלמידי בית המקלט תורה והנה איש בא החדרה. ימ"ע ראש בית המקלט
לא הי' בעיר, כי הלך אל אחת מערי־הים ויבא האיש ההוא בבקשתו אלי.
הבטתי בפני האיש והנה הכרת פניו ענתה בי, כי כופר בכל הנהו. אך שפתי־
חנף למד מנשוריו ובשפתי־חלקות נסה לרמות אותי, תחלת־דבריו היתה
שירה ותהלה לישוע המשיח ולתורתו. „דברי־ימי־השולם הוכיחו אותי לדעת,
אשר ישוע הוא המשיח, משיח־אמת, משיח אלהי יעקב. לבי הולך אחריו, ולכן
באתי הנה, כי חפץ אני ללמוד את כל כתבי־הקדש, ספרי תנ"ך וספרי
המבשרים והשליחים, למען אמונתי תהי' שלמה" כה דבר אלי האיש ההוא ואני,
אף כי לא האמנתי לדבריו, נתתי לו אזן קשבת, כי אמרתי בלבי: הלא המשיח
בא לקרא את החטאים והפושעים לתשובה, אולי ישמע גם האיש הזה את דבר
ד' ושב ורפא לו. רק ידעתי הפעם לסוף רעתו, בנתי לרעי, ראיתי כי
ממבקשי־שכר המשלחת הנה. לבן התאמצתי להראותו כל התמונה
אשר לפני עיני היתה ואבאר לפניו עד שידי מגעה, אשר תקותו מאפע הוא. כי
בעבור שלשה חדשים יצא מבית־המקלט וידיו על ראשו וגם אם יהי נטבל
גורלו לא ייטב ואולי ירע גורלו או מאשר הוא עתה. ויהי כשמוע האיש ההוא
את דברי, אשר מלבי יצאו, נפלו פניו ויאמר בלב נשבר: הן איש נכרי אני פה
בעיר הזאת באין נואל ומודע לי ובאין לחם וכו' וכו'. היה נא אתה לי כאח
עתה ועוץ נא עצה וכו' כי מבלעדיך אנוע בראש־חוצות". לשמע הדברים
האלה נכמרו רחמי עליו, ועצה נאמנה יעצתיו באמרי אליו: פנה וסוב דרכך
אל היהודים, אשר מישוע רחק לבם, יש ויש עשירי־ישראל בעיר הזאת והם
מושיטים יד לעזרה לכל נדה ונענה, יש ויש בתי־חסד הרבה בעיר הזאת, אשר
אחבי"ו הקימו, הם פתוחים לכל אלה מבני" אשר לא שעו עוד לתורת־ישוע.
לך שמה ומצא עזר, גם אני אתמכך ומהמעט אשר בחלקי אעניקך, רק מסחר

בנפשך אל תעש. כן דברתי על לבו. אך הוא לא חדל מהפציר בי ויאמר:
„בן עשירי־עם אני ולחורי נכסים רבים יש. רק האמת לברה היא כל ישעי
וכל חפצי. ולוא ידרשו חיי תמורת האמת, הנני להקריב את נפשי לקרבן על
מזבחה ולואת באתי לנינה לדרוש את האמת ודרכי ישוע המשיח, כי
הן כל מאויי לבי. הנני מוכן ומזומן לסבול את כל אשר יוטל עלי רק ספחני
נא אל בית־המקלט למען אלמוד תורת־המשיח". לא נתתי אמין לדבריו. אך
הלא שמעת דעתי מאז. עליני לתת מקום לחושאים לעשות תשובה, ולכן בכל
יכלתי אתאמץ לקלוט אל בית המקלט גם את הנרועים שבנרועים, למען ישמעו
קול ד' הקורא תמיד אליהם: שובי נא, שובו נא בנים שובבים, פנו אלי והושעו.
רק בבוא תורי־התניבים להטבל, אברוק בחורים ובסרקים עד שידי מנעת ואם
מום קטן אמצא ארחיקם ולא אתן להטבילם. כן עשיתי גם לאיש ההוא.
תמכתיו עד אשר ימ"ע ראש בית־המקלט שב מערי הים. אח"כ התחננתי לפני
ימ"ע לקבל את לעווין במספר התניבים בבית־המקלט וימ"ע שמע אלי. מאשר
לעווין בעל צורה הוא ואיש בשרון־טוב — לעיני בשר — לכן מצא חן בעיני
ימ"ע ויתן לו חדר לבדו. אך במעט בואו אל בית־המקלט והנה נגלתה תכונת
נפשו, ומרם עבר ירח־ימים הציקתני רוחי לבקש מאת פני ימ"ע לשלח את
לעווין מבית־המקלט. ימ"ע לא שמע אלי, ולעווין נשאר בבית בשלשה ירחים
על אפי וחמתי. כי הצליח ללבוד לו את לב ימ"ע בחלקת־שפתים, גם הוציא
מימ"ע בעשרה לירא ברמי'. ריב גדול רבתי את ימ"ע, והפצר הפצרתי בו
לשלח את הנוכל לעווין ית"ל עלתה בידי להפריע ימ"ע מלטבל את הנוכל
הזה, אך לא רצה ימ"ע לשלחני בולה, ולבן נתנהו לבית־העבודה כי קוה, אשר
לעווין ייטיב שם את דרכו, אך היהפוך כושי עורו? לעווין לא שנה דרכו ולבן
נרשיהו מבית־העבודה. כהו, כחרטי, עוד לא עזבהו, עוד עלה בידו להוציא
מידי ימ"ע שלשים לירא נוספים על העשרה הראשונים, אשר הוציא כבר. אך
לא ארכו הימים והכסף הלך חלף מכיסו ולעווין נשאר בעירום ובחוסר כל.
ימי־החורף היו הולכים הלוך וקרוב וביד לעווין אין כל לכסות את מערומיו.
עוד כמה פעמים נסה לעווין את כח ערמתו ושוו מצחו וילך לצירי־הבשורה
מכל מין ומין, אך הקסם הלך ממנו, ולשוא הי' עמלו. עתה פנה לעווין אל
בני" אשר לבם רחק מאת ישוע, גם מצא איש אשר התימר בשם רב והרב
ההוא קנא לעמו — למען מלא את ברשו — ויעש לעווין ברית עם הרב ההוא.
הזהיר מצא את הערב ויחדיו הביאו דבה רעה על מעשי־השליחים וצירי־
הבשורה באזני נדולי־אנגלי". — לעווין התפאר, אשר ימשיר ברד אש וגפרית־
הבקורת על ראש החברה „חברת־לנדן לשלוח צירי־הבשורה לבני" למען
הכחידה מעל פני־הארץ, ועשירי־אחב"י הרחוקים מישועת־ישוע־המשיח נפתו
בעצמת כשפי לעווין ורעו הרב ויתנו לו עשרה לירא להחל מעשהו. לעווין
כתב הרבה. אך יום יום דפק על דלתות ביתי ויבקשני לדבר על לב ראשי
החברה, חברת שולחי צירי בשורה לבני", לשלם לו „רמי־לא־יחרץ" וחדל
משפוך כוס הבקורת עליהם. גם אמר לי אשר לא ישים לבו אל הנותן ב"א
אל הכסף עיניו נשואות, ומי שירבה לשלם הוא האיש אשר לימינו יעמוד והבה
יכה את הצד שכנגדו בשוט לשון שמו. שחקתי לו, לענתי לחלומותיו ויהי כי
ראה אשר לא יכל לפתות איתי ויתעבר גם עלי ובעברתו יצא העגל הזה, הוא
המכתב אשר שלח לחכם הילדסהיימר. אחבי"ו הרחוקים מישוע שמחו זמן

קצר. כי גם הם הבירוהו מהרה ויגרשוהו ממפתן בתיהם. סוף מעשי־לשווין הי' בן, את בעל הבית, אשר בו התגורר, רמה ויברח מהבית ולא שלם את אשר נשה בו. בטל הבית הוא איש־אנגלי' ולא בן־יהודה ולשווין החסיר איתו עשרה לירא וט"ו שילינג. אח"כ[1] שנה לשווין את שמו וילך לרמות איש יהודי, אך לאסונו נודעה לי מזמתו והוכר הזהרתי את היהודי ואיש־רמי' לא חדך את צידו. והנה מאז זה שלשה חדשים עברו ועקבות לשווין לא נידעי לי. מי יודע, אולי סוף סוף יהי' עוד למבשר בשורת ישוע המשיח. אם יש לאל ידך, הודיע נא כל זאת בקהל רב. כי מצוה לפרסם את ההנפים כמוהו.

אוהבך וכו' . . . גבי"ר.

* * *

דברי גבי"ר מוריס אותנו דעת־חכמה הרבה. מדבריו אנו רואים מדוע כל כלי יוצר בידי העורבים מלחמה במבשרי בשורת־ישוע לבני' ובשולחיהם לא יצלח להציל אף אחד מבני' לבל יפול ברשת זו טמנו עליו השלחים. כי אחבי' המו"ל מכתי"ם וסופריהם עשו את השקר לבלי מלחמתם והכוב לבלי־נשקם, במלחמתם במבשרים לבני' תורת ישוע הם מוציאים שקר מפיהם ומפי עמיהם ושקר אין לו רגלים. גם הפעם לא הצליח הרב החכם ר' צבי הילדסהיימר להוכיח לנוצרים את הדעה אשר הם עושים בשלחם צירי־בשורת לבני', ומדוע? — מאשר לא ידע לבחון בין טוב לרע ויקרב דברי איש נוכל ושוטה מרמה ולא הכיר בהם, אשר קנאה נמאסה היא הורתם ותאות־הבצע היא הכמן אשר ממנה יצאו. לוא הכמו אחבי' השכילו, כי עתה אחרת דברו לנוצרים השולחים צירים לבשר לבני' תורת ישוע ושליחיו. כי הנוצרים השולחים צירי בשורת ישוע לבני' לא יעשו עולה בשלחם, כאשר העדות הוכיחה זאת למדי זה כמה פעמים. התאשים את העוף, עוף כנף, בהגביהו עוף למרומי־שמים? הלא בן חשביע בו היוצר. גם הדבר הזה טבוע, תקיע בלב אנוש, לגלות לזולתו מה שיש בלבו ודעתו. ד' נתן את זה בלבו, כל הוגה דעות האוהב את שבנו הקריב אליו, מתאמץ הוא בכל כחו למסור לו את דעותיו, אשר הוא הוגה. ועוד יתרון יש לאנשי־קהלת ישוע המשיח, כי גואלם ומלכם, ישוע האדון, נתן להם פקודה ללמד את כל בני־תבל תורתו ומצותיו, ולכן אחבי' המאמצים בבשורת־ישוע עליהם להלחם בה ולהוכיח, אשר לבני' תורת ישוע היא מאפס, לפי דעתם, ולא לחרות אפם בנוצרים ההולכים בדרכי ישוע על שלחם צירי בשורה. גם אין לאחבי' המאמצים בישוע להוציא דבה על השולחים מבשרי בשורת ישוע ולאמור, אשר הם מפוזרים כעפר כסף לצוד ברשתם נער עברי, כי שקר הוא. אנשי־קהלת ישוע לא ירבו מיהר ומתן לאיש הבא בברית מלכם ומשיחם, ונהפוך הוא, הם מאמינים אשר כל הבא בברית ישוע פונה עורף לאוצרות כסף וזהב ומקריב חייתו לממיתים, רק להציל את נפשו מחלאת החטא. — לוא המו אחבי' אזן קשבת לעצתי, כי עתה הזהירו את צעירי בני' לאמור: אל תחשבו, אשר הנוצרים ירבו לכם מוהר ומתן אם תארשו את דתם. לאו הם יבמיחוכם, אשר אם תאמינו במשיח תירשו חיי עולמים בשוה"ב, האותם אתם מבקשים? וכו' וכו'. כה תדברו לבני'.

אולי עוד תצילי את נפשות צעירים לימים. אבל בדרככם לצעוק צעקה גדולה ולאמור, אשר הנצרים מרבים מוהר ומתן, ת־עו מאוד. כי תגדילו עוד תאות הצעירים וממקומם יברחו ללכת לדגל צירי־בשורת ישוע. וגם אם יפקחו את־כ עיניהם וראו, כי חלומות שוא חלמו מה יוכלו עוד עשות בלתי. אם לקלל את יומם ולאורר כל סופרי־מכעי"ם לבני', כי התשום בשוא ע"י זעקותיהם? רב לכם סופרי ישראל, רבה הרעה אשר עשיתם עד כה ועתה הרפו נא, הניחו. אל תוסיפו להשחית כרם ישראל.

שנית אני רואים מדברי־נבי"ר, אשר צדקו דברי־המו"ל שקדמך באמרו שעת היא להרים יסודות בתי־המקלט, אשר הקימו מבשרי־הבשורה, כי למבשול ולפוקה הם (הערות שנה ראשונה דף 146). צר לי מאוד בהכאיבי לב נבי"ר אוהבי ברברי אלה, כי הוא מחזיק במעוזם. הוא חושב, אשר בתי־המקלט טובים הם לתת מקום להבים ללמוד דרכי ד' ולשוב מדרכיהם הרעים. אך היוכל איש להעצים עיניו מראות כרע, אשר בתי־המקלט עשו? — הן בתי־המקלט היו למקלט לכל נוכל ומתעה, לאנשים בני בליעל, ולכל בעלי־מרמה, ולמחסה ומסתור לכל עושי חונף, אשר כזב בפיהם. ולמה לנו בתים כאלה? עד מתי יהיו הם לנו למבשול ולמוקש על דרך תשובת־עמנו, עם־ישראל, ואנחנו נחשה? באה העת לתקן המעות ולהעביר המבשולים. אתם אחי המאמינים בישוע! אליכם אני קורא, הסירו נא הקמשונים מדרך תשובת־ישראל. הרסו נא את בתי־המוקש, אשר "בתי־מקלט" שמם בפיכם. הלא תראו את הפרי אשר תוציאו מהם? — פרי טוב לא יצא עיד מבתי־מקלט ומדרש כאלה. יש ויש רבים אשר למדו בבתים האלה את דרכי הבשורה ויהיו לאנשים נדולים, אנשים מאמינים, יראים וחסידים. אך מספר האנשים, אשר אמת שנאו מעודם, ירבו בדור הזה, ילא יבאו לחצרות בית המקלט כ"א לעשות מרמה. למה תפזרו את כחיכם להבל ולריק? ולמה עוד תביאו כוז וקללה לשם היקר לנו שם אדונינו משיחנו ומלכנו? — גם אמין אתם מביאים על צעירי־ישראל, הם חולמים הלומות־שוא ובהקיצם מקללים הם אתכם, אשר הכינותם להם ערש טוב לישן ולחלום חלומות. הסירו נא את בתי־המוקש ותבא עליכם ברכת רבים.

מי"ם.

חדשות במחנה ישראל.

גבריאל ספי, ראש־מנידי־קהלות־הנצרים שבארץ־הנר, המתנהגות לפי המנהג שתקן קלבין המתקן, השביר קול קורא בעיר בודא־פסטה, בירת הנר, לאסוף נדבות נדיבי עם לתמוך בידי אחבי' המנודשים מארץ רוסי'. וכה דבר לעם־העיר הזאת:

כדת־היהודים כדת־הנצרים, שתיהן מורות אותנו, אשר כולנו בני אב אחד נחנו, אל אחד בראנו, וכולנו בנים נחנו לד', אשר ברא אותנו. ואם כולנו בנים, הלא כולנו אחים נחנו, ושרך אחד לכולנו, על אחים לאהוב איש את אחיו. כל השונא את אחיו ומבקש להשחית את נפשו ולבלעו, תחת לאהבו אהבת את

עדות לישראל

(Eduth le Israel)

מכ"ע עברי,

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים ע"ח: ה.)

ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קי"ט מ"ו).

שנה ג' חוברת ו' ז'. תמוז ואב. התרנ"א. Vol. III. Heft 6 u. 7.

מכתבי.

קרן בן שמן במוצש"ק, שבת „והלוים יחנו סביב למשכן העדות ולא יהי קצף" שנת „כי במחנה העדות יהיו" למב"י.

אל המעריך וכו' שלום.

ליל התקדש חדש־הששון[2]) הוא עתה, ועת־דודים[3]) הנה היא באה. מחר ראש החדש הוא וביום הזה באו בנ"י מדבר סיני. ביום הזה החלו מי־המבול לחסור, הלוך וחסור[4]). וכרונות טובים ונעימים קשורים ביום הזה. ואני יושב עתה והוגה בדברי ימי־עמנו וזכרונות הימים, אשר כבר עברו, משעשעים את לבי. בשנה השנית לצאת בנ"י מארץ מצרים ישבו עוד במדבר סיני. כן קראנו היום בספרי תורת משה. וידבר ד' אל משה לאמור: שא נא את ראש ישראל ופקוד אותם לצבאותם, כל יוצא צבא בישראל, וחנו בנ"י איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם. מה יפו הימים ההם! ראשית ימי עמנו מדשנה את נפשנו היבשה. ימי בכורי פריעם היו הימים ההם. פרח מטה ישראל ויוצא ציץ ויגמול פרי, כי ה' שרשו אל מים רבים. לעומת וכרונות ראשית ימי עמנו מה לנו בימינו אלה? ימי־הדור הזה ימי איכבוד וימי א־נחת הם. חלק צבא ישראל ויהי להרבה מחנות, ומפקדי־

1) הכני מפסה מקום בעבור הכתוב הזה, אף כי קשה דברים מאוד. כי נכונים דברי־הכותב ומלבו האמין יצאו. מי יתן והשו אחביו הכאמינים בישע אזן קשבת לדברינו אלה. פת לעשות היא ולא עת לחשות כי אם־החרש נחריש בעת הואת, מי יודע אם עוד נגיע לעת־כואת? — דבמ"ל.

2) ראה העדות שכה שני חוברת ג' דף ראשון. (הבמ"ל)

3) כן יקראו הימים דראשונים לחדש הזה בספר „אדר־צדיקים" סדר תפלות לכל השנה. הסופר יחידי, מוכיר את הספר הזה במאמריו. (בן־אברהם)

4) לפי דברי ר' אלעזר דאמר בחדש השני זה מרחשון, עין ראש השנה י"א: ב' ורש"י בראשית ז' יז"א (בן־אברהם).

נאמן, הנה הוא שם איתקין על מצחו לאמור „הורג נפש אני", ואינו ראוי לא לשם יהודי ולא לשם נצרי, כי את תורות שתי הדתות האלה ומצותיהן השכין לעפר, ושתי־הדתות האלה מפי ד' יצאו, ממקור עליון נבעו. כן בוזים ומבזים את אלה התורות והמצות גם המתעתעים ההם, אשר בימינו, ימי־מאת־החשע עשרה, מאת־ההשכלה, הציתו אש קנאה ושנאה להתנפל כפריצי־חיות וכפראי־מדבר על בנ"י שברוסי' ולרדפם עד החרימם אותם. „רוחות הרשות, רוחות־דעדורות אשר כבר עברו, רוחות־חשך ואפלה, אשר אמרנו כי לא תקומנה עוד מקברייהן עד עולם — הנה הנן כמו שלו שנית מתחת הארץ להחרידנו, אנשים למאות ולאלפים נרדפים על צואר. יען מה? יען אשר ממאנים הם להתפלל אל אביהם שבשמים בבית, אשר הרודפים קדשוהו להיות בית־תפלה, יען ממאנים הם להתפלל לפי המנהג, אשר הרודפים קבעו, וד' אבינו לא יפן למנהגים ולא יביט על בתים כי"א אל הלבב יראה, ושבר טוב ישלם לכל אשר יש לו רגש־נעלה ותפץ נכון לגמול טובה ולעשות חסד. ד' לא מסר בידי בני תמותה את המשפט לשפוט על מחשבות כליות ולב, כי"א הוא לבדו בוחן כליות ואל נמולות הוא וכפועל אדם ישלם לו, — הלא רגשי אנוש יגושו בשמעו את התלאות והמצוקות, אשר היהודים ברוסי' סובלים מידי רודפיהם בעבור אמונתם ודתם. — כתור אדם כאב לבי נדוך עד למאוד על אודות העוני והצרה, אשר באו על בנ"י ברוסי' מידי אחיהם בני־ארץ־מולדתם האכזרים וקשי־הלב. ובתור נצרי ילבנו פני כסיה, ובושה תכסני בראותי אשר אנשים המכונים „נצרים ואנשי־המשיח" ישכחו כי בני אדם נבראים בצלם אלהים הם ושל המצוה הגדולה, מצות־אהבה, אשר הִיא יסוד כל תורת־המשיח, יעברו ובחמה שפוכה ירדפו את אנשי־הדת, אשר מחיקה יצאה דת־הנצרים. הלא עלינו לתת כבוד לדת היהודים, כי גם היא יסודתה בהררי אל, באמרת ד' צרופה ושליה הואיל ישוע אדוננו לבאר „לא להפר באתי כ"א להקים". —

כדברים האלה כתב ר' נבריאל, והנה שמח לבנו עד למאוד, אשר קם לנו עוד גואל־הדם להיות נוסף על אוהבינו מאז. אך יראב לבנו לראות, אשר גם מאהבנו זה יבה אותנו לחי. כי בני"ם הם בעיניו בני רוסי' בעלי דת־יהודה, בני־הגר בעלי דת משה, ולא עם־יהודה, ולאום־ישראל, אשר רוח־עם עוד בהם ונפש לאום תמלאמו. — מתי יראו בני השמים, אשר גם אנחנו עם? —

Preis der „Eduth" bei Vorausbezahlung für ein Jahr: Fl. 1. — M. 2. — Rub. 1. — Doll. 1/2. — Schill. 2., für ein halbes Jahr die Hälfto des Betrages.

Redacteur und Herausgeber M. Loewen in Lemberg, Ossolinskigasse 10.

Druck von Trowitzsch und Sohn in Berlin.

הצבא אין, איש אל עבר פניו ילכו, אל אשר יהי' שמה הרוח ללכת ילכו, ולכן ייעפו נערים ייגעו, ובחורים כשול יכשלו, ואם גדיים אין, תישים מאין? כח־הגם ילך הלוך וחסור, כי מכול מי־מריבה, אשר ירד על כל המחנות, ישטפהו, ומי יודע מה יהי' לעם הזה בימים הבאים? — היחליף עוד כח? הישוב עוד לאיתנו? היעלה עוד אבר בנשרים? ככה שואל באבל כל בן־ישראל הדואג לעמו. והנביא הבטיחנו, אשר בימים הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל. מתי? מתי יהי' האות הזה? — הנה קרני אור־תקוה מתפרצים לכא אלינו להאיר החשכה, השבת לבנו. רבים בבני־הדור שואלים לשלום ירושלים, ופה ושם ישמיעו קול „ישראל הוא לאום!" פה ושם מתקבצים אנשי־הדור להחיות אומת ישראל מערמות עפרה, הרעיון, אשר יהודה ישוב יהי' לנוי, לובש צורה. גם ה„עדות" אשר אתה מעיד, מקודשת היא לרעיון הנעלה הזה. אך היהי' הרעיון הזה? היפרח וכלבנון שרשיו יכה? או יהי' כענן בקר וכטוף יסוער מגורן? אודה ולא אבוש, אשר בהביטי על מעשי־כל הדור כולו אפחד מאוד ולא אבטח ואין לי נחמה בלתי בזכרונות־ימי הדורות הראשונים. —

הקדמתי את כל הדברים האלה למען תבין מה ימריצני לכתוב לך עתה. הנך רואה, כי גם אנכי איש־הגיוני־תוגה הנני. עצב גדול לכד את לבי והנהו מושל בי בתגרת ידו. על עתידות אומתנו עלי לבי דוי. כי מדוע לא תעלה ארוכת בת־עמי? הצרי אין בגלעד אם רופא אין? — עבר קציר כלה קיץ[1]) ואנחנו לא נושענו. — למען אתגבר על יגוני הנני קורא והוגה במעשי־ישראל, אשר עשה בראשית ימיו. מחר חדש הוא ולכן הפטרנו היום בשמואל א׳:כ׳. מעשה יהונתן העלה אותך בוכרוני. „הנה החצים ממך והלאה" — „לך כי שלחך ד׳" צר לי מאוד עליך, ידידי המעריך. אדמה אשר לריק אתה יגע ומוליד אתה לבהלה. כי הנה החצים ממך והלאה ואל המטרה לא קלעת. אל מי מדברת העדות? את מי תורה דעה? ואת מי תבין שמועה? אלה מעבר מוה אוטמים אוניהם משמוע קולה ועוצמים עיניהם מראות דבריה כי שם־ישוע להם לזועה ולמחתה, ואלה מעבר מוה, אשר כבד למרו לכבד שם־ישוע המשיח ולהעריצו בשפתיהם, גם הם אוממים אוניהם ועוצמים עיניהם לבל ישמעו ולבל יראו דברי־

1) הנמצים האלה הם דרך מליצה ורצוני לאמר: וכן אחד וכן יעבור והישועה עוד רחוקה הוא. (ק׳ אבדהם.)

העדות, כי חכמים הם בעיניהם. גמולים הם מחלב, חלב עמם, עתיקים הם משדים, שדי אומת ישראל. לכן לתקות בנין אומת ישראל הם אומרים „לא ידענך" ולרעיון „ישראל הוא אומה" אומרים „סור ממנו". הנה מאו שאלתיך „היש עדה הולכת בעקבות תורת־העדות?" נזו ימים רבים, ירחים רבים עברו, חדשים חלפו ומענה אין בפי־העדות על שאלתי זאת[1]). מדוע? אדמה, כי אין עדה הולכת בעקבות העדות, אולם עתה אתפלא אשוב אתפלא. מדוע אין עדה הולכת בדרכי־העדות? אי׳ העברים, אשר נספחו על בית ישוע המשיח בחצי המאה הזאת, המאה השביעית לאלף הששי? אימו? הלא לפי השמועות הבאות בפעם בפעם במכ״ע, נלוו על כנסת־ישוע יהודים רבים בחמשים השנים האחרונות, כי נהפך לבם ויהפכו גם הם מאויבים לאוהבים ויהיו לבני־ברית־המשיח, ואי׳ הם עתה? מדוע לא יחנו על דגל מחנה העדות? מדוע לא יהיו נלוים עמך?[2]) ור׳ יוסף בן־דוד ממשפחת רבינאוויץ מעיר קישינוף בארץ רוס׳ הוא ובני־ביתו ועדתו, אימו?[3]) — כפי השמועה, אשר יצאה לפני זה שבע שנים, גלוו עם ר״י בן־דוד כשתי מאות משפחות ישראל[4]), מדוע לא תפופחנה שתי מאות משפחות אלה על בית־העדות? — ר׳ ידידי׳ הסופר, סופר העדות, שלח לי חוברת העדות (שנה ראשונה, חוברת ג׳). בחוברת ההיא קראתי, אשר בשנת תרמ״ב התאספו בלנדן יהודים מאמינים במשיח ישוע ויעשו כולם אגודה אחת, אשר שמה היא „חברים כל ישראל המאמינים בישוע המשיח הגואל" ובשנת תרמ״ה התפשטו שריגי האגודה על כל הארצות, כי שרשים לה בפרנקי׳, גרמני׳, רומני׳, תורקי׳, פלשתינא, ארצות־השוידים, רוס׳ ובאמיריקה. גם ראיתי בחוברת ההיא, אשר חברי־האגודה מתאספים ד׳ פעמים

1) כן הוא. לא יכלתי עוד לחתם מעמי. כי גם אני אינני יודע אם רבים הולכים לפי תורת העדות או מתי מספר לבדם. כפשט כפעכשומע אני בשורה שנה, אשתן במקום פלוני או פלוני דומה פלוני או פלוני לדברי־העדות, ואחר מעל זה לא שמעתי. גם העדה הקטנה, עדת־העדות, אשר אמרתי לעמוד לימיני גדולה לעזרת. הלא לבבוד כראה העדות ולא לבבוד שלי. אולם תקותי היא בד׳, כי עוד יקום עדה בן־אברהם: גם אני שואל אי׳ כל אלה מאחביי אשר נספחו על קהלת המשיח? מדוע (המגיל.) לא יחושו לעזרת העדות? מדוע לא יהי דם לעזרה לעדות? — אך מי מדם יחיו. שפת עברי׳ מעטים הם, אשר שפת ערב למדו. והמעטים הדם גם הם מבקשים תואנות ועלילות לנאות מן להלחם־להם העם. אוי ואבוי! אכל לא אתיאש. יד ד׳ חזקה היא ודב הוא לדשישו.

2) ר׳ יוסף ראביגאוץ אין לאל יהי לעשות בעבודי דבר, כי דרכו דחוקה מדרכי העדות. לו דרך אחרת, גם מרחק־המקום ביני וביניו הוא לשטן לט בדרך. אבל אחזיו הוא. ואם יהי ביהי לראות אותנו אחבנו, אהבת אחים בנשמה. יעשה לא יזמנונו. ן אקנה.

3) שקר הוי בפי השמועה. ר׳ יוסף לא קבץ עדה ולא מלו אליו לא ב׳ מאות ולא ב׳ משפחות. (החו״ל) בנה בית־תפלה ובכל שבת תשבת מתקבצים אנשים רבים, אמשי־יהודה לשמועתורה משיו. אך במאם. ן יכלו אחד־ב ולומים אומנם עוד. (המגיל.)

בכל שנה ושנה. וחברי־השריג שבצפון אמיריקה מתאספים הם מדי שבת בשבתו. אי' האגודה הואת עתה? ומה מעשיה? מדוע לא תתחבר היא עמך, המעריך הנכבד, והיתה גם היא חונה על משכן העדות? אודה ולא אבוש, אשר דברי־הבשורה ההיא לכדוני בכשפיהם ובקסמיהם ויום שלם הייתי שקוע בחלומות נעימים וחזיונות חמודים. כי בחזיוני חזיתי הילל בן־שחר בוקע ויוצא מן הערפל וכל הארץ עוטה אור כשלמה: חויתי ברוחי קץ־כל־חזיון. כל גיא ינשא וכל הר וגבע ישפלו ועמק עבור יהי' לפתח תקוה. עוד ימים מספר ונקבצו בני' והיו לקהלה אחת ולבנסי' אחת, וכנסת־ישוע המשיח יקרא לה, וימי־התקומה הראשונה מהרה יבאו והקדושים אשר יקומו בתקומה הראשונה יהיו כהנים לאלהים ומשיחו ומלכו עמו אלף שנים. הכל יהי' חדש, שמים חדשים וארץ חדשה, וירושלים תרד מאת אלהים מן השמים ככלה בקשוריה ערוכה בכל ושמורה, ככל אשר חזה לנו יוחנן עבד־המשיח. עונג־שמים הי' לי בחזיוני. אולם הקיצותי וחלומי הי' בקצף על פני מים. כי אי' האגודה ההיא? מה מעשיה? לוא היתה בין החיים, כי עתה התחברה עם העדות, ופי־העדות לא נאלם בשאלי אותה „היש עדה הולכת בעקבותיך?" — לכן „לך כי שלחך ד'. הנה החצים ממך והלאה". — כל עמלך לריק וכל יגיעך לתוהו, כי אין שומע לקול העדות.

הנני רואה קמטים במצחך וכמו שואל אתה „מה זה חרדת אלי את כל החרדה הואת?" — הנה אחי המעריך, אחוך, שמע־נא. עלי לבי דוי. (I) על שבר בת־עמי קודר שחותי. (א) לבי כואב על אבדן האחים האלה לבית־ישראל. שנה כשנה מסופחים

---

1) החברה הזאיא עודה בלבן הפיר. אך כל עוד שפופרתו ר' אדלן אלקטרון הי' סופר־האגודה היא ומשמרתה, משמרת מכוה, נשא על שכמו, הלכה החברה במשורים. שנה בשנה שלח לכל החברים את בשורת־חשבון־מעשי האגודה וכל אשר היי לה. כל הקדושות אשר קוו לה בשנה הנדיע. ואז מעשי־האגודה הפיהו תקוה בלב רבים אתנו, אשר פרי טוב יצמח ממנה. ומי יודע אם האגודה לא פרצה פרץ קדמה, ימה, נגבה, צפונה, לוא עמד ר' אהרן על משמרתו, כי — לא אכזב באמרי ואת ולא אעשנה חוקף — ר' אהרן הי' עושה מעשהו כמו שם־שמים. אולם מאז ר' אהרן הסתוקן אחלי מלכתן השור לפרקפורט עגים בגרמני' ומשפחתו כתבה לו' א' בן־לוי הזיתה האגודה לאמי בלב ים בלי מלחים ובי' החבל. גם שמחה את מטרתה. לא לקשר את האחים מגמחה עתה, כיא לשר עיט אנשי אגלי לאמונה? ואז כי לא לשוא עמלתם, לא לריק הצאתם יגיעכם. זה פרי מעשיכם. צר לי מאוד בדבר קשות. אך עצור במלין מי יוכל? — אינני מאמין, אשר ר' א' בן לוי עושה שקר בעדי. אבל לא נודד בלשונו. זה יותר מני שנים לא קבל איש כל מדעה כאת המזכור. רק במכ"ע אנגליים יכופר, אשר ד' מאות חברים יש לאגודה. מי הם? ואיפה? מדוע לא ישלח ר' א' בך־לוי את בשורת חשבון מעשי־האגודה כאשר עשה המזכיר שקדמו? מי מהחברים ישלם ומי לא ישלם? הלא השם על כל חבר והבר לשלם שלומו לשמה ואני יודע רבים, אשר שמם כתוב הוי בבשורות־החשבון לפני זה ד' שנים, והם לא שלמו. גם ראיתי בבשורת החשבון הזאיא שמות אנשים אשר נכונו אחוז ויוכחו את ישוע אדוניהם. משה היא להכזיר אנשים כאלה. עת הוא לבקר את ספר־הפקדים ולראות מי לנו ומי לצדיונו. (המגיל.)

על קהלת המשיח בערך ב' מאות אנשי־יהודה, ואם הם עוובים את אותות האומה ולא ישמרו לעשותם, הלא יתבוללו בעמים ושם־ישראל ישכח מעליהם. מה גדולה הרעה הואת! הנה אומה קטנה נחנו, ישראל הוא עם קטון ודל ואם יאבדו האנשים האלה מאתנו גדל שברנו עד מאוד. והם ישאו חטא על נפשותם, כי ממרים הם את פי ד'. גם כי אמר ד' עפ"י משה „ואבדתם בגוים" (ויקרא כ"ו:ל"ח) אמר עפ"י ישעי' „ובאו האובדים בארץ בני'" (ישע"י כ"ז:י"ג[1]) הכי מאשר מצאו את האמת והדרך והחיים יבגדו בעמם והתבוללו בגוים? — צר לי על אומת ישראל, אשר תלד בוגדים כמוהם! (ב) לבי דואב על אחים רבים עד אין מספר, אחים מבית־ישראל, אשר זרים הם לבית־המשיח ע"י הבוגדים האלה. כי רבים באחבנ"י גם בי ישוע מושך את לבם והם חפצים לרוץ אחריו, בראותם את הבוגדים האלה, אשר יבגדו בעמם, מפחדים הם פחד לבל יהיו כבוגדים האלה ונסוגים אחור מלכת אחרי עצת המשיח. ע"י הפושעים הבוגדים בעמם ימנעו רבים מלבא להסתופף בחצרות הגואל. (II) חולה אני על שברי שלי. הנה ברד אנכי יושב, גלמוד בקרן בן־שמן. אין לי את מי להתרע ואת מי לבא. קרוב לביתי, מימיני, יש מושב אנשים יראים ושלמים, הוגים בתורה וחרדים לדבר ד'. הנני בא בקהלם, אף את שיחתם אהבתי. אולם ממפעלות ד', אשר פעל ועשה ע"י ישוע משיחו — הם כי לא להוביר. שם ברחוב, הרחק כמטחוי־קשת מביתי, יש מסבת רעים משעשעים איש את רעהו, משוחחים ונדברים על כל חכמה. מה גדול העונג לשבת בתוכם ולהשתעשע אתם! אך הרעים ההם אינם יודעים מהחלק הטוב, אשר לא יוקח ממנו ואינם רוצים בו. אולי יש עוד שנים בקרן־בן שמן. וגם הם כמוני מעיהם יהמו יחמרו, גם הם ינהו אחרי רעים, אשר יובלו לדבר אליהם ככל העולה על רוחם ולא יבושו. אך כל אשר לבו ינהה אחרי ישוע בארץ הואת בדד וגלמוד יהי'. לוא הוקמה עדה, עדת בני', המאמינה במשיח והולכת בדרכי העדות, מה גדלה או שמחתי ושמחת כל איש מישראל, אשר בודד הוא באמונתו כמוני. אבטח בד', אשר ע"י עדה כואת יסכר פי דוברי שקר ונתק על כל בן־ישראל המאמין במשיח. ואהבנ"י בראותם אשר נקבצים אנחנו לתורה ולעבודת ד' יתפארו בנו ולא יחרפו

---

1) ראה מסכת מבוא כ"ד ואי'. דגלוחות נוד משה ומי. והם דברי ר' יוסי בר' חמיא. (בן־אברהם.)

אותנו עוד, יכרתו ברית־אחים אתנו ומנו לא ינרשונו עוד. מה מאושר הייתי לוא כן הי'. אולם אוי ואבוי! עתה בדד וגלמוד אנכי יושב, ועל שבמי זה אני חולה. לכן אחי המעריך! לא אליך לבד חרדתי את כל החרדה הזאת, כ"א לך, ולעמנו, אשר הוא מחמד עינינו, ולי אני הרד. ולכן באתי אליך לשפוך שיחי בחיקך, לבקש עצה מה לעשות, כי המשכיל בעת הזאת לא ידום. — וזה דבר עצתי, ידידי המעריך, אסוף את כליך והשליכם חוצה, כי לא להועיל הם. לך כי שלחך ד', כי הנה החצים ממך והלאה. או חגור חרבך על ירך כגבור ואל חבך שופר גדול קח, אשר קולו יהי' אדיר וחזק, ותקע בשופר ההוא לכל בית ישראל ולכל האובדים והנדחים הפזורים בגוים וקרא אליהם, כי עת לחננה הנה באה, באה העת, אתא היום לחון עפר ציון. גם עד עתה לא שקטת ואת קולך השמעת, אולם עליך להוסיף לאמץ כח לקרא לשוב ולקרא „הנה עת היא אשר יקבצו כל בנ"י להיות גוי אחד ואומה אחת". כל אחב"י המאמינים במשיח אנא יקבצו נא יחדו ויהיו לקהלה אחת, קהלת־בנ"י במשיח, או קהלת־המשיח בעם־ישראל, והי' אמונת עתיך חוסן־ישוע, תורה, חכמה ודעת ויראת ד' אוצרה. כל דברי־האומה ישמרו כבבת עינם. ישמרו את החסד, את המשפט ואת האמונה ולא יניחו גם את אשר הסופרים יורו לעשות. אקצרה נא. קרא אל כל אחבנ"י המאמינים בישוע להקבץ ולהעשות עדה נדולה, עדה נאמנה, נאמנה עם ד' ועם בית־התורה. והי' אם ישמעו אחיך לקולך ועדה נדולה בד' ובישראל תהיו, אגיל גם אני.[1] כי בוטח אני, אשר יד ד' לא תקצר ובהנה וכהנה יוסף עליכם. יום יום יוסיף ד' את הנושעים על העדה וחן תמצאו מעיני כל העם. קרא נא ידידי המעריך אליהם, קרא לד' יוסף בן דוד מבית רבינאויץ ולשתי מאות המשפחות אשר אתו[2]. קרא נא לאגודה „חברים כל ישראל המאמינים במשיח". העירה נא אותם ועוררה את רוחם. בושת אני, אשר שאר רוח ישראל עוד בהם, אך ישנים הם תרדמה

1) ק"ן דעתך, הסופר בן־אברהם! אולם אנכי יודע למה? למה נעשה עוד עדה־חדשה? הלא טוב אשר יעמוד כל בן־ישראל בעדת־העיר אשר הוא ישב בה. אך בבקשה נא את ראשי־העדה אשר לא ינרשו מנו את כל איש אשר לא מצא חן בעיניהם. הלא גם אתה עמר בקיץ קץ בן שמן ודאשי הקהל לא ינרשוך. מי יתן ועשו כל הקהלות, קהלות ישראל, כמו הקהלה בעירך, והשלום ישרת, ידבה בישראל ולא יהי' צורך לעדה חדשה. ראה למשל ארץ פרס. תומרת העדות לחדש שבט שסה זו.

2) כבר העירותי למעלה אשר הוא ישעה קשר עם אחרים, כי דמו דלך אחרת.

עזה. עוררה נא אותם, יקבצו יעמדו יחד ונדולות תעשו בישראל. ואם ראשיתכם מצער תהי', אחריתכם תשנא מאוד. צא וראה כמה מפלגות יש. וכולן כשהחלו היו קטנות ולאט לאט נדלו הצליחו ופרי עשו. גם אתם תהיו כמוהן, אם תנהיגו דבריכם במשטר וסדר. גם אני אהי' צולח ומאושר, כי או יהי' לי את מי להתרע, אם תשמרו את התורה והמצות ובנים נאמנים תהיו לעמכם, אשר ממעיו יצאתם ולמקבת ציר מחצבתכם, אשר ממנה נוקרתם. יחנו נא כל הלוים על משכן העדות ואו לא יהי' קצף, כי במחנה העדות יהיו[1]. הנה עברתי את הגבול, אשר שמתי לי, ולא שמרתי מדת דרך ארץ. אבל אקוה כי תסלח לי. ועתה אברכך בברכה המשולשת בתורה ושלום אקרא לך מכל לבי

ידידך

בן־אברהם

אַנְחַת־לֵב*

(א) אֵל אֱלֹהִים יְיָ דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ, מִבּוֹא שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ לְאַנְחַת עַבְדְּךָ הַמִּתְחַנֵּן אֵלֶיךָ. (ב) אָנָּא הַרְאֵנִי נָא אֶת טוּבְךָ הַנָּדוֹל וְהַדְרִיכֵנִי בַּאֲמִתֶּךָ. (ג) לַמְּדֵנִי אֹרַח חַיִּים וּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אַל־מָוֶת פֶּלָה. (ד) הֶרֶךְ נָא עָלַי אֶת רִוּחֶךָ וְהָשֵׁב אֶת נַפְשִׁי הַנֶּאֱמָנָה כִּי אֵלֶיךָ קִוִּיתִי בְעָנְיִי. (ה) שִׂים נָא קֵץ לִתְלָאוֹתַי וַחֲלֹצֵנִי מִיְּדֵי הַפַּקְפָּקִן[2] הַמְפַקְפְּקִים אֶת לִבִּי בְּחֵצִי קַשְׁתָּם. (ו) יוֹמָם יְלִיכֵנִי שׁוֹלָל יַבִּיאֵנִי בְלַחַץ וּבְמָצוֹק וְלַיְלָה יַסְרֵנִי שֵׁבֶט. (ז) יְגֹל אֶת מְנוּחָתִי וְשַׁלְוַת רוּחִי וּשְׁנָתִי תְּדַד מֵעֵנָי. (ח) עַל לַחְמִי יְגֹרָה רֹאשׁ פְּתָנִים וְאֶל פּוֹסִי יָשִׂים לַעֲנָה לְמָרֵר אֶת חַיָּתִי. (ט) שִׁמְחָתִי לַהֲפֹךְ לְתוּגָה וְחַנִּי לְאֵבֶל כָּל־הַיּוֹם יְרַדְּפֵנִי. (י) אֶסְרְתִּי אֶסְנְרָה לִבִּי בְעֵרוֹ אָחִישָׁה לְהִמָּלֵט בָּאתִי בְרֹשֶׁת וּ מָמָן לִי. (יא) נִלְכַּדְתִּי בְּפַח אֲשֶׁר פָּרֹשׂ לְרַגְלָי. (יב) עוֹד מְעַט וּבֵין הָרָעָיו אֲנִי בֵּין חֲלָלֵי חַרְבּוֹ. (יג) כִּי עֲוֹנֹתַי כֹּחִי וְאוֹנִי אֵין אֹתִי מֵרֹב

1) שמיחד מקום לדבריך למען ישמעו כל הקדאים את דשחך. אך אנכי מאמין, אשר לא תהי' קורא לחוח. האנשים, אשר כבר סופחו על קהלת המשיח, הם שומדים כל איש בעדתו, עדת המשיח, הכפסה מבני־העמים ולא ישמעו לעצחך עזה. אך עוד מועד לחזון הזה ועוד נשחעה בו פעם אחרת. (המו"ל)

2) ככה נאמת איש צעיר לימים הורש חוזה ואוהב. אוחת בעת הכפך הקף עליו אכפר ויגל ממנו את שלוח נפשו, מחנת נואלו ומרשיעו. ומדעת אשר דבקה צעיריו ישורון יש הלחמים כמוהו בצד הצורר את השוא, שונא נפש. הלזה. (המו"ל)

עָמָל וָקֶצֶף. (יד) פְּלָעֶיךָ אֵלַי מָה אָנִי? כְּקֶצֶף עַל יָם וְעָפָר כְּקוּרִי עַבְּבִישׁ
הַחַת חֶבֶל כָּבֵד. (טו) לָכֵן בַּצַּר לִי אֶקְרָאֶךָ וּמִינוֹנִי אֵלֶיךָ אֲשׁוּעַ. (טז) כִּי אֵל
רַחוּם אָתָּה חוֹנֵן וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב. (יז) לַמַּתַּחֲנֵן תִּתֵּן דֵּי־צָרְכּוֹ תְּמַצֵּא לְדַרְשֶׁיךָ
וְלַהֹפֵק בְּתְשׁוּבָה תִּפְתַּח שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. (יח) אָנָּא חוֹשָׁה קוּמָה לְעֶזְרָתִי טֶרֶם
נָפַלְתִּי שָׁרוּד בִּידֵי הַצַּר וְהָאוֹיֵב הַזֶּה. (יט) הַבִּישָׁה וְרֵאֵה בְעָנְיִי וּזְכֹר לִי צְדָקַת
בִּנְךָ יְחִידְךָ הַמְּחוֹלֵל עַם מִפְּשָׁעַי וַעֲוֹנֹתַי הוּא יִסְבֹּל. (כ) הֵן בְּרָכָיו בָּחֲרִתִי וּבוֹ
הָאֲמַנְתִּי וְצִדְקָתוֹ הִיא תִּסְמְכֵנִי. (כא) אָנָּא חַבְּרֵנִי נָא אֶל רֹאשׁ חֲנֵו וְדַבְּקֵנִי בּוֹ
כְּעֶנֶף בָּעֵץ אִתּוֹ לָמוּת וְעִמּוֹ לָקוּם לִתְחִיָּה עֶלְיָה. (כב) הָסֵר הַמַּסְוֶה מֵעַל פָּנַי
וְהָאֵר לִי בִּרְכָתְךָ אֶת חֶשְׁבַּת הַלַּיְלָה לְרָאוֹת אוֹר בְּהִיר בַּשָּׁחָקִים. (כג) חַזְּקֵנִי
בֶּאֱמוּנָתִי וְאַמְּצֵנִי בְּתִקְוָתִי וּשְׁטֹ לְבָבִי אַהֲבָה נֶאֱמָנָה. (כד) אָז אֲסַפֵּר בְּעַמִּים
חֶסֶדְךָ וַאֲמִתְּךָ בְּקָהָל רָב. (כה) שְׂפָתַי תַּבְעֶנָה רַחֲמֶיךָ וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ סֶלָה.

אנקת ישראל תחת נדיביו*

עמנו עם ישראל, בדור הנאור הזה, יתימר בגאות־ההשכלה, השכלת מאת־
התשע־עשרה, עד כי ישכח צור נשגבות, ישכח כי אותות חייתו שבלוחות
החיים בנם עומדים מני דור ודור, ונמנה ונגמר בדעתו ללכת לרוח המקום
והזמן, בארצות, אשר החיפש מצא שם בית, גם דרורו קן לה שם ובניים גם הוא
יתחשב. בפרנקי, באשלי, בהלנדי ובריטני, ארצות אשר בהן נבקע שחר־
האור, שם תשב באיתן קשת חירותו ובספור העמים האלה גם הוא יולד שם.

---

1) המלה הזאת שאולה היא מספרי המשנה וכו׳. אם לא נדע הדבר אם כן הוא או כן הוא יאמתו בעלי המשנה, הדבר הוא בספק וכן אם אדם הי׳ פוסח על ב׳ כיסאים אמת במשנה, הדבר הזה ספק הוא לי״. והמלה הזאת היא בת שפת ארם והוא ביתני פעל ולא שם. וקדמונינו העבירים שהיו עוד לפני ומי־ המשנה להם לא הי׳ צורך לשאול מלה זאת משפת ארם, כי היו להם דרכים אחרות, הם אמרו, חלק לבי (הושע י״ג ב) כאמר פוסה לימין ולשמאל וכן במשנה ומדרש, לבו חלוק׳ (מכילתא עיב הוצאת איש שלום) או אמרו, הוא פוסח על שתי סעפים׳ (מלכים א׳, י״ח; כ״א) או אמרו, רוחו הי׳ צר לי׳ (איוב ז׳, י״א) רוח אוהב הי׳ צר ולא ידע לצאת מהמבוכה. הלא צבא לאנוש עלי ארץ ואיכו ימי ואיכו תגן מה זאת כי ד׳ יודעהו ומשמר ישים עליו? — וכן דרכה עוד. ועל דאתר דברו כמהלעלים. אך השועים השתחם. בימי המשנה נלחצו לקחת עזר מאת שפת ארם. ובזמננו אלה רחב מחשבותינו ומאוד נסבו ואנחנו עושים גם את הספק לעצם ונוף בפל כח ומשנה. (המ״ל)

2) המאמר הזה הנהו הי׳ זה ימים רבים. כי לסדר ויקרא היא סדר פרשת זכר כתבו הסופר וישלחהו אלי. אך לא יכלתי להכריע לד׳ל אותו. כי לא אוכל הסכין עם הסופר במשפטו ע״ד בתי־הספר, אשר האורון צבי הנדיב הולך לבנות בארץ הזאת. זך מבתי־הספר לא הצא דעה. ובית־הספר, אשר הקים ביעד באריסבל, הוא לעד, כי מתם שנוסדה העיר לא היו בה נערים למדים שפת ערב על בוריה כמו מנו דומים שהוקם בית־הספר ומורים כמו ר׳ צ. א. פעלנער יצ״ו מחכמים בי. אלים אחדי שובי לשקל הדבר הזה הסיעוני להד׳ל אתו, למען יראו קוראי העתודות היקרים, מה היא דעת רבני משכיל, שאתנו מפשלנת המאמינים בישוע, עיד נדבות האחרון צבי ואיה כשהעתודה תצא מדי חדש בחדשה בלי כל אכזן עד אשמיע דעת אחרים על אודות הענין הזה גם על יחד העמים, אשר הספר הזה מונע בהם, יגיד סופרי העדות דעתם. כן אקוה. (המ״ל)

בגרמני, בעוד אשר עד שהמלך במסבו נדר ביסמארק נחן ריח. חוללה ירו נחש
בריח ששמו „שנאה־לבני־שם", כי בן הי׳ ארחו ורבעו לסבכך אום באום ולזרות
פרש פעם על מפלגה זו ופעם על מפלגה אחרת כדרוש לחפץ־פוליטיקין? שלו,
ומלבד זה אם מכל הנחרים בו לקח נקם בלי רחמים, מדוע ישליו בני־העם, אשר
מקרבו לאסקר יצא? הלא לאסקר הקשה אליו לגולל בספר לפני כל עמי־תבל
את תרמית וואנגר ומרעיו, אהובי נפש ביסמארק, אולם אחרי אשר המלך הגדול
ורב פעלים הרים את עול איל־הברזל מעל ממשלתו או ברברו נדחו החשובים
בגרמני משאתם וברוח פיו נעשה צבא־ההברה העומדת לזרוק מרה בבל שונאי־
בני־שם ואך טוב לישראל שם, באוסטרי׳ נ״כ לא יצרו צערי און־ישראל תחתיו,
כי המלכות לא תפלה בין עם לעם, יש ויש גם באוסטרי׳ אנשים הנודים אחרי־
מלכות צפון־גרמני׳ בסתר ומשם לקחו להם הליכות נבזי׳ צירי־שונאי־בני־שם
לקן ולמשקלת והם ירהו בפעם בפעם פעמי־אום־בני־שם. אולם תקוה נשקפת
לנו, אשר כמו שהתנוצה הזאת, החלה להפיח נפשה בערש ילדותה, כן גם
הזונים אחריה בארץ אוסטרי׳ יזרוח כמו דוה ושלום יהי׳ על ישראל, כמו
בארצות האלה, בן שלום על ישראל בכל יתר ארצות ותכל; חוץ מארץ רוסי׳,
אשר בה תעיק הממשלה לכל יושביה שאינם הולכים לפי דת־האמונה השלטת
בארץ ההיא, ולבן תגרש גם את ישראל מנו, בתורקי׳ — שם השלטון הולה ונושה
לנפול מפני עירפה. מלכים גדולים ילמשו עיניהם עליו וחולשים על ארצותיו
מבעד ללבות־הם. השבנים אשר חסו בצלו לפני ימים, אשר לא חמקו עוה,
וכן השכנים, אשר עוד הם תחת כנפיו, ידריכוהו מנוחה וכמרקחה ישימוהו,
ולכן לרגל החוק המבעי, שכל נדרף, כל עוד שרריות רודפיו יתיצבו כמו חי
כמו חרון לפניו, יחיש מכאוב נדרף השני ואת נפשו ידע, לרגל החוק הזה
נתונה גם לישראל באין מעצור שאירית פלטת החירות והחופש הנשארה עוד
בעבור עמים שאינם מאמינים בספר־הקוראן, וחוקי תורקי׳ בכללם אינם חוקים
מעיקם ועליהם יוכל ישראל לחיות, אף כי אינם מעניקים לו מדה נדושה מנוחן
הדרור, בארצות אמיריקה, אשר כל יושביהן אספסוף גרים הם, גם הוא יתנורר שם
ישקוט על שמריו ולא יגיר רע, כן במאה הזאת, מאת התשע־עשרה,[2] עולם־ישראל
במהגו נוהג, השבע והמקרה לא יעבמו ארחותיהם נגדו, וגם עליו אורח עולם
ישמורו, דבר פלא יקר בימים ההם ואין גם נפרץ.

עודו עמנו מתהלך באשמו זה והנה לפתע פתאום הקיצה תולדתו מתרדמתה
ואחרי בלותה היתה לה עדנה, הרחה גם ילדה רוח „צבי" ישראל, ותולדתו
הנפלאה, אשר היא יחידה במינה, הראתה גם במאה הזאת חדשות ונצורות,
אשר לא נשמעו ולא נראו בכל העמים מיום הוסד־ארץ, בהניחה מרחמה איש
נדיב, אשר אין על עפר משלו, מפני ילוד־פלא זה נודעזו[3] שולם־ישראל, את

1) המלה הזאת נמצאה בפרק ד׳ משנה ה׳ מסכת תרומה והוא משפת יון, ופתרונה הוא חכמת החכמים השוכנים בהיכלי מלך היודעים להמהין את המדינה וצדקיה. שם במשנה כתוב פולטיקים או פולטיקין, לשון רבים מהשם הבנוי מזה. פולטיקי הוא איש השוקן בהיכל־המלך וכן פרש ריע מברטנורא „בני פלטירין של מלכים" אחדים פירשו „בני־העיר" אך בימים ההם לא ידעו הפרימדיטה כיא הבדלים שישבו בחצרי־מלכים והם היו המסובים. (המ״ל)

2) נודע בחדר הסופרים העברים לכתוב: מספר חשנים לפי מספר העמים. לא אוכל הבין. הבי חטא הוא לאמר. בשאה הזאת, המאה השבעית, שאלף השישי? (המ״ל)

3) שרש המלה הזאת „זעי ומכמי „ולא זע, ואחרד הי׳: מ). שיחיתו שומרי הבית (קהלת י״ב: נ) והשם „זעזה" גם השם „ועזה". נגד מזה. הבנין פעלפל הוא „זעזע" וכן, ויקעו „מושעשע" (חבקוק ב׳: ז), פה הוא על בנין נתשלשל, הבנין שהזקימו בעלי־המשנה. הסופר הרבני הזה אוהב לשון־משנה. (המ״ל)

כבר חשב בלבו, אשר שאון הגוים על גלגל הסבות והמסובבות, פריי התולדה הכללית, כי הבן הזה, בן יקיר לו, ילד ששעשועי־תולדתו, נושא את נפשו להפוך באלפיו ורבבותיו את עמו בהומר־הותם. לכן נשימה נא עין למי החותמת? ואנה פני הנדבה מועדות? האל מקום קדוש תהלוך? התשא רוחה בר בבר את רוח ישראל־סבא?) להעביר תחת שבט הבקורת דבר הם ונכבד כזה אנוס הנני להשליך בראשונה מבט עין על תכונת ישראל ותולדתו.

היודע תולדות ישראל סבא, המבין הרת הויתו, מלאכותו ותעודתו, הוא יודע אשר ישראל, תורה ודת־אמונה הם כמעט מושג אחד במבטאים שונים. ישראל בלי תורה, בלי דת־אמונה, הוא גויה בלי רוח, גולם בלי צורה ואל זה רמזו חכו"ל באמרם קוב"ה ישראל ואוריתא חד. עממות־ישראל היא סמל אמונה ודת, דמות התורה ומשפטיה, כי בעת אשר רוח אלהיו קבצם בחיותם עוד עברים נצנים לעשות למו שם תפארת, „ישראל", שם עולם אשר לא יכרת, „עם אלהי אברהם", התנה עמהם תנאי[5]) קודם למעשה כי יעבדוהו, כאמור בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את אלהים על ההר הזה (שמות ג׳: י"ב) וינך משה לאהרן את כל דברי ד׳ אשר שלחו וידבר אהרן להם אחרי האספם אליהם את וקני ישראל את כל הדברים אשר דבר ד׳ אל משה ויכו׳ (שם ד׳: כ׳ח־ל׳). במחיר נאולת מצרים קימו וקבלו עליהם ועל זרעם להיות כהני ד׳, ולצירים בגוים שולחו להגריע את טוב־אחדות אלהים ותורתו ופקודיה הישרים. ישראל הי׳ והנהו עוד גם עתה ציר נאמן לשולחיו, כל מקום אשר תרדוך כף רגליו יחילו אלילים מפניו, יפלו גם יוטלו. נסורה נא לראות, מה הי׳ לבלי־חפץ בידו למלא את חוכתו הקדושה שנמל עליו? — קשת חצים שנונים? אבן־חן השוחד רבת אונים? רצי כסף ושקלי זהב? טרמה, תרמית ושפת־חלקות, נאומי אהבים, להמחיל מחזיקי אמונתו יש? הם מלהזכיר! כל אלה זרו לרוח ישראל, ובמה בחו גדול לכבוש את כל העולם תחת אמונתו? — ברוח האמונה לברה, אשר עליה חרף את הנפש והגויה, ידיו עשו תושי׳. טרם עוד נסה הצנ כף רגלו על ארץ עממותו, עוד טרם רמס על חצר תורתו, כבר עמד בנסיון האמונה ויקח בעשור לחדש הראשון ארבעה ימים טרם נאולתו, שה לבית וכל קהל ישראל שחטו אותו בין הערבים ביד רמה ולא פחד מאומה, הן יזכה את תועבת מצרים לעיניהם, הלא יסקלוהו ובלה יעשוהו. ישראל לא פחד, כי „ד׳ אמר ויהי צוה ויעמד" האמין בלבו, לקוה את השה בעשור לחדש ושחוט אותו בין הערבים בארבעה עשר ואשר כל המעשה הזה נעשה על אדמת מצרים עוד: הי׳ מסה נדולה ואות בכתוב והי׳ הדם לכם לאות (שמות י"ב: י"ג) הוא אומר „לכם", כי אך לכם בני׳ הדם לאות, לאות הוא לכם, אשר ראים הנכם לאשת דגל „עם־ישראל". וראיתי את הדם, אראה את דמכם, אשר הקרבתם על מזבח אמונתי ודתי, ופסחתי עליכם.[6]) הפסח הוא ראשית קרבנות ישראל, ראשון בומו ובמעלה, מאשר עליו הקריב חייו על מזבח דתו עת עור טובת אלהיו בל היתה

---

4) סבא פתרונו זקן בארבשפים. (המ״ל)

5) שרש המלה הוא „חנה", ופתחונה: לתת לאיש מתן ואתן למתן עשות דבר בעבורי ומזה „התנה אהבתני" „גם כי־תתנו בגוים" (הושע ח׳: ט׳, י) ובעלי־התשפה גזרו מזה שם „תנאי" כמו מהמלה „פנה את השם „פנאי״ (המ״ל)

עליו ועוד לא הי׳ נגאל. בזה הראה אות נאמן, אשר יאות לו כתר ממלכת כהנים ושמרת גוי קדוש, קרבן הפסח הי׳ המעברה לעבור מאמונת אלילי מצרים ושעבוד מלכותם אל אמונת אל אחד ועבודת מלכותו. והי׳ היום הזה „לכם" לזכרון (שם י"ד) להזכיר את העם, אשר מיום זה והלאה תאחז באשוריו רגלו בכל דור ודור להזכיר את אלהיו חסד נעוריו אהבת כלולותיו לכפר לו בל פעם בעת זבחו את הפסח נם אם לא יתנהג בו כמו בקרבנות אחרים, למשל סמיכת יד, התודות־החטא וכדומה. „לכם" פתרונו נם: בעבורכם בשבילכם כמו שדרשו ח״זל על הפסוק בדמיך חיי (יחוקאל טז: ו׳[7]) וכאשר הי׳ יוצא ממצרים בעור האמונה ובעבור שמסר נפשו על חוק חנ־הפסח כן עבר בים ובישבה בעור האמונה וע״י בטחונו באלהים, כראותו את מצרים נוסע אחריו, ויצעקו בני״י אל ד׳ (שמות י"ד: ט׳) ומה ענה ד׳? — דבר אל בני״י ויסעו . . . ויבאו . . . בתוך הים ביבשה. אם יאמינו בי ואל תוך ילבו בבטחון לב ולא ישאלו שאלה, או ימצאו ישבה. וכן הי׳, ויבאו . . . ביבשה (שם כ״ב) מאשר חרף ישראל נפשו למות על אמונתו באלהיו ללכת בתוך הים הי׳ הים ליבשה. ויפה דרשו חכו״ל על הכתוב[8]) שרי־יהודה רגמתם (תהלים סח: כ״ח). כי ישראל חרף נפשו למות על פקודת ד׳, ודברי הכתובים יוכיחו. בשני הכתובים הראשונים, עת הכותב מספר את הנסיון אומר „בתוך הים ביבשה" אם ילבשו עוז להכנס לתוך הים כלי פחד מות ובאמונה בד׳ או ילכו ביבשה. ובכתוב כ״ט כאשר הכותב מספר את הנס, תוצאות הנסיון, אומר וילבו בני״י „ביבשה בתוך הים". — מדת האמונה לא התנכרה אותותיה נם אח״כ, כאשר ישראל הקדים נעשה לנשמע, בכל הליכות ישראל ופעולותיו היתה האמונה נר לרגליו באופן מאוד נשלה. התלונות, המריבות והמרירות שעשה ישראל לא היו תוצאות כפירה וחסרון בטחון בד׳. אדרבה,[9]) מאשר האמונה היתה אצלו במדה נדושה לא יכל לצייר לו בדמיונו, אשר מאת ד׳ תצא רעה אף עדי רנע, ולכן בכל פעם שבא במצוקה ובמוקה, אף אם אך לזמן מצער, הלין על משה או על אהרן וימרוד בו, כי בעיניו לא התיחשו הרעות עם ד׳ כ״א עם רוע דרכי המנהיגים, משטר משה ומנהג אהרן היו בלתי ישר ובלי־סדרים בעיניו, כי הן בני״י חונים על הים, מי־הים מלפניהם ומצרים נוסע אחריהם, במי האשם? הלא במנהיג. פה ינוע בכפן ושם חסרון־מים כמעט יעשה לו בלה ובו׳ ע״כ תשב למשפט אשר אך ד׳ משה בשניאה זו, ולכן הי׳ את נפש משה להבינו, כי „מה תריבון עמדי?" מהות המריבה עמדי לא עמדי היא, כ״א „מה תנסון את ד׳?" היא מהות ריב ומסה את ד׳. (שמות י"ג: ב׳) לא

---

6) ראה רשי״ על הכתוב ביחזקאל „בדם פסח ובדם מילה נגאלי־ וכן התדנום שם. אך התדנום מקרים את דם־המולה לדם הפסח הזה לקח מפורקדי־א — (המ״ל)

7) ראה רשי״ שם בתהלים על הכתוב הזה שפירוש מחקבאים הזורקים בדם אבנים וכל פירוש התדנום שם. והשפוש הזה לקח הוא ממכסכת סוטה ליו; בי וכן שמי בכבילתא ושם מדרשת המלה רבמים שהאר לו שבי בנים וכי וכי אמר אבידם שמיכם לא התכוננתם כ״א לכבדי אף אני לא אשמיל שמכם, ראה תוספת סוטה ליו; א׳ ד״ה והוי. (המ״ל)

8) הסופר הזה אהב את המלה הזאת מאוד וגם במאמרו בחיבתת א׳ שמה נ׳ השתמש במלה זאת, ופתרונו קשה מאוד. ואני הייתי חמיר פחר אחה כמו לא כתוב הי׳ „עדדבא" כאומר „על מה שהוא גדול מזה״. וכן „בדבא מהר במה שהוא נדול ממנו. ושמעתי שכן הי׳ דעת שד״ל זצ״ל.

מאתי היו כל אלה, אומר משה, כי"א מאת ד', ולכן "ויקראמשה שם המקום מסה ומריבה וגו'" (שם ז:ז) רוב מרידותיו ומריו אך במשה היו, בים, במרה במדבר בין אילים ובין סיני, ברפידים, בעגל וכו'. כי בושש משה, והאיש משה לא ידענו מה היו לו (שמות ל"ב:א) ויקהלו על משה ועל אהרן וגו' כי כל העדה כולם קדושים, ובתוכם ד'" (במדבר ט"ז:ג'). אבל באמונתו באלהים הי' ישראל איתן, ואם רגע שבח מצבו ויתעודד, מיד שב על עקבו ויתעודד, כי מנהלו הנאמן, בראותו אשר העם לא לומד עוד להיות סר למשמעת אישי־הבינים הנמוד בינו ובין ד', ובראותו מראש, אשר באין עוצר־ האמונה ועוזב הדת יפרע העם לשמצה בקמיו, המציא לו תרופה לנהות מזורו יד על יד[9] ויוליד לו בשורתו הנפלאה את הנבואה, אשר היתה אם לאמונה ודת, אם רכה ורחמני' אשר שמרתה כאישון עין ער אשר נושאי דגלה לאש לאש ידם הדה אף על הממלכה והמלכים, הלא לא דבר קטן הוא, בעמיא מקום שקוע בזומה ורצח, מקום, אשר מלכיו בחיק בסילות ינותו וכלי חמס מכורותיהם, שם מלך עז וגבור־מלחמה ידכה ובשבר־לב יגהם "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד" (תהלים נ"א:ה) וכ"ז רק מאשר הנביא השמיעהו מיסר כלמתו "את אשתו לקחת לך לאשה ואותו הרגת בחרב בני עמון" (שמואל ב' י"ב:ט'). אחאב, הפושע שבפושעים שהיו בין מלכי ישראל, ראה אשר אליהו שחט ארבע מאות וחמשים נביאי־הבשל ולא כהה בו, כי"א שב בבושת פנים לביתו וישמח אשר נפשו היתה לו לשלל (מלכים א' י"ח:מ') גם אחרוני־הנביאים עורא ונחמי' רבו ריב את הכהנים את הסגנים ואת החורים ואת כל העם, הכום קללים וימרטום למען השביעם באלהים להחזיק דתו ואמונתו (נחמי' י"ג:כ"ה). כן אלה נקרו ויאתיו ליד הדת והאמונה ששלטה בעם לרגל מגוננה ומצילה הנבואה. אבי־הנביאים הניח הדתנית־הניי כולה בידה, יותר מאלף שנים היתה הנבואה מזה האמונה והדת עד כי הספרות לקחה ממנה עמדתה, ואז הספרות החלה להיות ברית התיכון לאמונה ודת[9]. בכל משך הזמן הגדול הזה עבד ישראל עבודת התודתו באורח החיים למעלה להשביל להיטיב את כל הבריות[10] להודות אמונה וקושט דת, ובמה? — ברוח האמונה עצמה, ברוח הכחדת עצמותו[11] למובת מלאכותו, ולא ברוח רהבים, פארי כזבים למשך בחבת־לויות־חן־העדי והכתמים, אשר הם יהיו הקסמים על שפתיו להדביר עמים תחת אמונתו ודתו[12]. בכה כזה, כה־הרוח, לבר פעל ישראל כל עוד הנבואה היתה מגן־האמונה והדת, וגם את"כ, כל עוד שפעילת הסופרים היתה הד קול־בל־העם כמו לפנים הנבואה; כל עוד כל תופשי־התורה ראו בה תל א' שהכל פונים אליו עד כי בעת שהטתיקה ליונית נחה על המעתיקים רוח־ הקודש, רוח תורת ד' התמימה, והעתקות כל ע"ב המעתיקים עלו בקנה אחד,

---

9) כמו מיד בלשון משנה. (המרי"ל)

9) מדוע לא באר דבריו? הלא על דברי אלה עלו להביא ראיה ועדות ממעשי הולדות עמנו. (המרי"ל)

10) כמו בריאות, כאמר עשה טובה וחסד לכל הבריאים בצלם אלהים. (המרי"ל)

11) כמו לכחוש במשמו, להשלך את נפשו מנגד, להכחיד את עצמו הוא לשון חכמי ישראל־האהובים האוהבים חקר. (המרי"ל)

12) פה דבר המופר לשון הוד־הדברים, אשר אין לה יסוד, כי לא באר את דבריו ולא הביא ראיה לדם

התלכדו בכל הגה מבטא ורעיון ותהיינה להשתקה אחת[13]. התלכדות זאת העידה על ווהר התורה, על יקרת האמונה והדת האצורה בספריה ועל אמתת כולן ולכן לכדה את לב מלכי יון אשר בעבורי־הם העתיקה. מלכי יון כבדו את התורה ויכבדו גם את נושאי דגלה, ופעמים רבות השיבו עמהם בגללה, כאשר מצאה התורה חן בעיני היונים כן הפיקה רצון גם מאת רומי, לא כן רגוה כנסת ישראל, התורה נעשתה כהריבה תורות, או הסכנה[14] החלה להיות' נשקפת על כל התורה והאמונה, אמונת ישראל, מהבערת הריב אשר לחלק יצאה ותקרע את ישראל לקרעים רבים, וגם פחוץ הי' כליון מרחף על פני־ התורה האמונה והדת, כי איך יכבדוה זרים אם בניה שלה הוילוה? ער־יצי הרומאים החלו ללחוש עין על כן המדת ישראל, על מחמדי המראה ועל חמורות הרוח, או בעתו חחיש ד' מפלט לישראל וישלח מושיע ורב מנצרת, להושיע את ישראל־סבא כבנותו כמו רמים מקוש האמונה לקבוץ עמים רבים ושונים על אשיות הורת משה ועל שתות דת־ישראל על אדני כתבי קדשו ועמוריהם. משנה ישע הביא ישוע, אף לדעת רבני משביל, ישע ישראל (א) כי אמונתו נודעה בעמים (ב) כי אנורת הרתות השתים על ארץ אחת נוסדה, ולולא זאת מי יודע אם לעת בואה אליו הגיעה, מי יודע אם לא לרגל היותו נפוץ ומזורה בכל אפסי תבל היתה התורה כבר נשבתה ונשבחה. ישע העמים; כי הביאם אל נחלת אמונה ודת אשר בהרחי קודש יסודתן, תחת אשר לפנים כרשו לאליל אפס ואפס. גם המחזוק הזה לקח את קרבן־הפסח לכלי שרת ויעשהו למעברה לעובדי גלולים לעבור נאולים מאמונת־האלילים אל אמונת אלהים, אל יחיד, אל אלים. קבוץ ישוע זה, אשר הי' אספסוף המונים המונים מבין עמים שונים יחד עם ערב רב מבין ישראל־סבא, יכונה אצל המשכילים בעמנו "ישראל זעירא"[15] — הנני מאמין רבני אמתי, ע"כ אך משט מוטר מספרות ישראל־זעירא נודע לי, ועם זה המעט אשר נודע לי הנני לנסות כחי לבאר הדרכים, אשר בהן בחר הצעיר הזה לבא אל מטרתו, במה הן דומות לדרכי אחיו הבכור ובמה הן שונות מהן, למען נוכל לחרוץ משפט, אם מטרת

---

13) אי"כ, גם תרגום השבעים נכתב ברוח"ק. מה טוב הי' לא הסופר באר את דבריו! (המרי"ל)

14) לשון נושמה הוא ושרשו "סכן" בבנין פיעל וכן בתרגום "אסתכן" ראה קהלת ז':ט'. יסכן בנפשו. והשם הוא על נשקל בקשה". (המרי"ל)

15) הסופר הזה מדבר דברים אשר אין לדם יסוד. כמעט וקראו "ל' הקוראים "אשי־שפחתים" יפה באה השם לבוות דעות ודעומות על יסוד חוק ואמיץ, על מעשים שהיו ולא על דברים שיצאו מבטן הסופר לבדו. למאמן לכן בן־ישראל יש דרכה בעמי בחר הזה אשר רוח במנם תציקם ולכן כוחבים הם כל אשר "שיערו" בנשים שכן הוא, אף כי אין יסוד לכל דבריהם. כל הקורא שורות שהים בספרי המבשרים והשלחים האלו, אשר תלמידי־ישוע מלם היו מבחיי־ישראל ומבין עמים לא הבין כוונת המבשרים הלו גר באיי ויאהב את התורה, ובחוך השבושות נוספו על המאמינים בחמשת אלפי בני ורק אחיב בלה העמים על קהלת ישוע. ישוע לא דבר חכם־מ דיניות ולא מחתבם ומערים לשמוח דבר למען משות לו שם על פני ארץ, כי"א הי' בן־אלהים בגבורה ויעש רצון שולחו, רצון אבוי שבשמים. גם עשה אותות, אשר אין לאל יד אדם לעשות, הי' שלוח לחת חיים לעולם, כי הוא הדרך והאמת והחיים, וכל המאמין בו לא יאבד כי יורש חיי־עולם, חי־עולמים, כי במשיחיצדק כל חי לפני הקב"ה. ואת ר"ב תלמידיו ושלחו צוה אל תשימו לנגים פעמיהם ואל שרי־השטרנות אל תבאו (והשוכחים שכחו תורת משה ובכיו צוה לבלתי

נדבת צבי ישראל־סבא מתאימה אל דרכי־שניהם או אל דרכי אחד מהם או אולי תלפות ארחות דרך חדשה, אשר שניהם לא שערוה. או בקום ישראל־זעירא השלימו ביניהם כל שלש הכתות שהיו או בישראל־סבא להלחם בעוז ובח במחנך ואומן את האח הצעיר הזה. מצביאי המלחמה היו הפרושים קנאים עיי־רוח ואמיצי־הלב. האומן, אשר עליו הצביאו המלחמה, ראה נכון לפניו להרחיב צעדי־האמונה בבריית־החדשה, להגדיל איפת האוהרה על אהבת האדם, להגדיש מדת מצות האמונה והבטחון, להוסיף משקל חוק מסירת הנפש בעבור התורה והתושי, אשר ממנה הבריית החדשה יצאה. ובהטיפו על ההרים אמר שמעתם כי נאמר עין תחת עין שן תחת שן ואני אומר אם יכך איש על הלחי הימנית תן לו גם השמאלית. שמעתם כי נאמר ואהבת לרעך ואני אומר אהבו את אויביכם (מתי ה: לח, ושם מ"ג) אל תראגו ליום מחר, כי יום מחר ידאג לעצמו (מתי ו: ל"ד) הלא הנפש היא יקרה מהמזון ובשר איש מכסותו (שם כ"ה) אשרי־כם אם ישנאו יגדו או יגרפו אתכם ואת שמכם כשם רע ימחו בעבור בן־האדם (לוקס ו: כ"ב) שישו וגילו כי שכרכם הרבה מאוד בשמים (מתי ה: י"ב) כן הוסיף את חובת־הדת על שורת מוריו הפרושים. באשורי פקודתו אלה אחזה רגל קהלו בראשית צעדו על ארץ החיים, חיי אמונתו ודתו. כמעט כל שליחיו הראשונים נהרגו על קדוש שם ישראל־זעירא. אחריהם חחרו החזיקו יתר המאמינים לפוד כל רבושם לחבריהם, בעלי־אמונתם, העניים, מכרו נחלותיהם ואת הכסף נתנו לבני גיליהם, עד כי כים אחד הי' לכולמו, למען יוכלו לעמוד על משמר אמונתם ודתם באין מפריע (מעשי השליחים ב': מ"ד—מ"ז) ארמה, אשר להוציא מלב פורנים כאלה המפורים בלי מדה אמרו או הפרושים המבוכו אל יבוכו יותר מחומש (כתיבות נ': א. שם ס"ו: א. ערכין פח: א) הדור מצוה עד שליש במצות. (בבא קמא ט': ב')[16] כי הם אירח שולם שמרו שביל הזהב, דרך הבינים, ע"י דרכים באלה אמונה, דת, אהבת רע, פוזר הרכוש, מסירת הנפש ירי־ישראל־זעירא ששו תושי' ויכבוש ישראל־זעירא או לאט לאט את רוב הארצות אשר היו נודעות בימיו. אולם בעת שהבריית־החדשה ההיא כבר עמדה על כן נאמן חזק וקים ראתה עין קהלתה אשר על מדת־השזור בזו, השוברת את גבול חוק־השבע אין רוב הצבור יכול לעמוד בה, ואז השיבה עטרת משטר

לבת אלהים) כ"א לכן לצאן אובדות מבית ישראל. כי היתה מלבות שמים לבא בראשונה אל עם ישראל ואח"כ לעמים אחרים. כי כן אמר ישוע: כאשר אנשא מעל הארץ אמשוך כל אדם אחרי: כל אשר ישוע עשה, יד ד' עשתה. ולא בני קהלת־המשיח ישראל־זעירא. ישראל הצעיר. כ"א בני', אשר מאסו במשיחה הם הוו לישראל הצעיר ובל המאמין במשיח, אם הוא בן־ישראל הוא בן ישראל־סבא, בן ישראל הזקן, ואם הוא בן משפוחת־הגוים, הוא לפי לאומו, בן אומתו ולפי אמונתו הוא שלה על בני ישראל הזקן. רק אלה בני' שהכחישו את ישוע, הם בכר ממסלת ישראל־סבא וקומי ישראל הדש, ישראל שלא לפי ההיי תגרה משה הוא. אקוה אשר יבא עוד סופר לעמת על דברי הספר הזה לכן אקצרה. רק מאוד אתמה, מדוע לא הזכיר הספר הזה שם הסופרים המשכילים המכינים את בית־ישוע ישראל זעירא! — (המ"ל)

16) לדעתי לא לדוגיא את דברי ישוע הלגיריון מלב העם הקנו באושא לבלתי בטו יותר מחומש, כאשר יראה כל קודא שם בנמרא. כי תקנת אושא הוא רק לאיש הוסר הן ואיש יהי' לבקש צדקה ונדבה מאחרים, מאת היתה אחרי אשר כל א' ואי באו. רק כן עדת ישוע הראשונה, בה כל הקהלה האזה לצרכי־הקהלה ולכן לא הי' מקום למודא מן יהי אנוש לבקש צדקה ויתחן ובחו, כי כואת לא היתה אז. חזק מזה, השכועה אלעא, הוא השלישית מהשכועות המיתמעטות ודלמטת, ראה בנמרא. ועיד הזה מצתה יראה מא הקורא דברי הגמרא ושי' ותסכתה ואז ימצא אשר הספר לא הגין יפה. (המ"ל)

מעשי־המצות לישנה, וכהנים הקימה, אשר יחזקו בן תורן דתה ואמונתה, והכהנים היו להנמוגים, אשר שפכו את רוח ממשלתם על הממלכות והמלכים כמו הנביאים לפנים בישראל־סבא. אולם לא כנביאים לפנים בישראל־סבא היו הכהנים בישראל־זעירא. הכהנים השחיתו עלילה עד כי הדת והאמונה היו בידם לכלי מפץ לנפץ שוללי היושר והצדק, עוללי מוסר ודת על סלע רהבם ותרמיתם. ע"כ נושו האפיפיור גרינור הי"ז לנזיר על הכהנים פריצות דרך ארץ; נזרה, אשר כל בר־דעת יודה שהיא קשה מאוד נגד הטבע, טבע־אנוש, כי ע"כ הכהנים אנוסים לעשות מעשה . . . אשר רק משחית נפשו ישעני. האמונה היתה בידי כהני ישראל־זעירא לקרדום לחתוך בה עושר וכבוד ונאון וירחיקו את צאן מרעיתם הרחק הלאה מהברית הישנה ומהברית החדשה, וכאשר באה הלאת והמתם עד מרום קצה וישתמשו בסנולה הנפלאה, אשר בקרבן־הפסח לבדו נמצאה, והיא "סליחת־חטאים", ובמחיר־הכסף, אשר שקלו למו החוטאים, נתנוה בלי ודוי ובלי כל פעולה מפאת המקבל, או קמו המבקרים לוטהר וקלבין ורעיהם ויבנו הפרק, פרץ נופל, אשר נבעה בחומת אמונת־ישראל זעירא ודתו וישיבו את ים־האמונה לאיתנו ואת הבריית־החדשה לתקפה וגבורתה, אשר היו לה טרם השחיתו הכהנים דרכם. כאשר לפני המתקן הראשון, מתקן תורת־הבריית החדשה, היתה דרך כבושה וסלולה לרגל בת־הק, אשר היו או נודעים ע"י התרגום היוני, כן היתה גם לפני המתקנים החדשים דרך סלולה ע"י ידיעת שפת עבר, אשר רחבה ונסבה בין חכמי נרמני' בהימי' ואטלי' ע"י ריבלין, הום והירונימום. לוטהר תרגם את התורה הישנה והתדשה בשפת נרמני' ויפית[17] בתרגומו רוח ישראל־זעירא. גם חבריו המתקנים בחרו בדרך הישנה להפיץ מעייני האמונה המתוקנה חוצה ע"י כתבי הבריית החדשה, גבורי הרוח, אשר פנו דרך אל מרימי המכשולים מדרך האמונה לעם־ישראל־זעירא, נהרגו על קדוש שם רוח תקוניהם. הום נשרף באש, כל הנותים אחריו נרדפו על צואר בלי רחמים, לוטהר הי' כפשע ביגו ובין המות. העמים, אשר קבלו תקוני המתקנים, עזרו ושוררים עוד גם עתה על יד תיקוניהם. עם־בריטני' ההולך בעקבות תקוני קלבין, ועם־גרמני' ההולך לפי תקוני לוטהר יסדו חברות אדירות לשלוח שלוחים ומלאכים לכל אפסי תבל לקרא בשם האמונה המתוקנה כדמות השליחים הראשונים, והעם יאמץ ידי החברות ושליחיה ע"י נדבותיו, ולא במו לפני ימי המתקנים הוא עתה. לפנים היו הנדבות נדבות יחידים ומימי־המתקנים הנדבות הן נדבות צבור[18] וחובת־הקהל. וגם יד הממשלות תבין עם החברות[19]. לבן יכולים השליחים והמלאכים עמוד. יש לאל ידם להגזר מדאגות החיים ולעבוד עבודת הקודש, עבודת האמונה והדת, בלי מעצור. החברה הגדולה, אשר עם־אנגלי הקים, היא החברה להדפים כת־הק בכל לשון ושפה, אשר יש לה כתב, בחשבה

---

17) הבי' לא תרגם כפי הכתוב במקור־כיתקו? — (המ"ל)

18) כאין יודע הכופר כי"ז לא כן הוא. גם עתה אך מדנות יחידים הק, כל אפר יבבו לבו הוא נתן לצדקה ואה. (המ"ל)

19) גם הממשלות אנדם דם בנף הקהל וכיחידים דם. אם כרגל מלך יתן לצדקה הוהוא כיחיד הוא נתן ובא כמשל. (המ"ל)

למשפט צדק, אשר ידיעת כ"הק היא תרופה נאמנה לאמונה ודת מתוקנה, גם היא היתה לעזר לשליחי־החברות. ודרך זאת תפשה כל מפלגה ומפלגה שיש בישראל־ומירא. כל אחת ואחת מתאמצת כח לפרוש גם אמונתה, דתה ותורתה. כל אחת ואחת נושאת את נפשה להחיש את אשר נבאו הנביאים, חזו הצופים, והוא: או ש ר א מ ת י ל כ ל ה מ י ן ה א נ ו ש י, ועל פי דתה אמונתה ורוחה אומרת כל אחת לעשות נדולות ונצורות. ועל זאת תפזר כל אחת ואחת כחה אונה והוגה ואין כסף נחשב בעיניה. ישראל סבא לא למד ממעשי־העמים לגבר חילים לאסוף על דגל אמונתו זרים. ואם בימי תור הזהב שהי' לו, בימי דוד ושלמה, לא קבל נרים (במות ב"ז:ב') שאב"ז בימי נלותו לא פור כחותיו להכלים אחרים אל מחיצתו[20], ב"א כארי' על המצפה הנהו עומד ונצופה להחזיק מעמדו הפנימי. רבות מאוד סבל, עבר במים ובאש בשלח ובכל בלי קרב וכל אשר לו נתן תמיד כופר נפש אמונתו תורתו ודתו ותקות עתידותיו, להחזיקה לאמצה בביתו ובחומתו ובנגיל תחומו. לכן שבע נפל ויקם ועליו לא אבד כלה. כל עוד לא ההליף ולא המיר כלי אומנתו עודנו חי והנהו ויהי עוד לנצח. —

עתה חדשות נעשו בפנימיותיו. אחד ממעיו נפרד מדרכו, תכונתו ותעודתו אך לא אחד העם כ"א בעל בעמיו ואיש מופת שהוציאה תולדתו הנפלאה ממצפוניה, איש, אשר יכל באמת היות צבי־ישראל, לוא התאחזה את מלאכות אחיו ואבותיו, הוא הבארון הירש ני'. הנדיב הזה ממטיר על עמו נשם נדבות במטרות עוז למען תעוז יד־ההשכלה החדשה, ההשבלה המשבלה, על האמונה ועל הדת, יד האזרחיות על היהדיות[21] לתכלית זאת הניח באוצר הממשלה, ממשלת איסטרי' י"ב אלפים פראנק להקים בתי־ספר ובתי מלאכה בעבור צעירי הדור. אולם עמו ישעה אבל ותופשי־התורה לא ינילו על כבודה כי יגלה לרגל יבול הבתים אשר הבארון הנדיב יעשה לעמו. העם יהנה נכאם, ואנה טרם עוד בתי־ספריו נבנו, ומה קול האנחה הזאת? — להבין את קול העם ברעו, אשר רעה נגד פניו מבתי־הבארון ממוריהם וממנהליהם אשר יעמידו לחם, נשים נא עין על תכונת הנדבות אשר כבר לנו נודעות ואשר זה כבר מידו לישראל באות, ועל הצנורות, אשר המה המשפיעים מהמקור, מקור־ישע הזה, או נבון את רוח אחינו. כי לבו יודע מרת נפשו ואם לא נביאים הם, הלא בני נביאים הם. בשנות 1882—1881 ראה ישראל־סבא רעה במלכות צפון, רוח מתעה צרר בבנפיו את יהפי רוסי' להמיט עליו שואה ומשואה. אחיו בני עמו

---

(20) כבר דראה סופר־התעודה, לת"ך שמו, אשר גם ישראל עשה ככל יכלתו לאסוף מאמונים רבים מבני העמים. רק מימי כשף חדל לעשות ז קן (א) כי נא דרי לאל ידי (ב) כי מאשר נאסו להאמין בישוע תולדות ישראל־סבא ומלאכותיה שהוחזה לו, כתבה על שכם בניו אשר אחזו בישוע ויהיו לבניו באמת דם פרשו גם־התורה על פני תבל כולה, הם הודיע את שם ד' בקול קצוי ארץ ואיים־רחוקים. (המולי)

(21) באמר אם יהי בניו לאחדים בארציות מנוכרים או יחדלו להיות היהדים. אם ילמוד בניו הושבים בארצות אחרות. כי רבים אוהבים את שחתם ועיוב גם עמם. באשר הוא שתה יהודים היא. אם כה חשב הספור, יצדוק דבריו. אלם שאלת־החיים מבקשת מאתנו ללמוד שפתי־הארץ אשר בה אנו יושבים. זאת יהדה גם הסופר הזה, כי יכלו בניו להיות נאמנים לעמם גם אך ילמדו שפתי הארץ שבה הם יושבים. רק עליו לעשות דבר־ישראל לראש וראשון ודבר־האוהדים שני לו. (המולי)

מארצות החופש החלו לשית עצות איך לחלץ העניים האלה מהמצר ובראשם חב"יה בוינא ובברלין, אשר הפץ הבארון הירש הי' רוח־החי' באופני מעשיהם. "ען כי הוא גלגל הכסף המניע את הכל. כל כ"ע העברים, אשר רוח ישראל דוברת מתוך נרונם וכל טובי סופריהם, אשר תכנו את רוח אחיהם הנדכאים, כי הם עוד עם אל ועם קדושיו נאמנה רוחם, קראי בנרון ולא חשבו השבם ודבר כי יובאו ציונה[22]. שם השלטון נוח לכל הבריות, ושם יתרפקו על ארצם האהובה ערש ילדותם, שם בחיקה ימצאו נחמה על העבר ואמונה של העתיד. המוכשר לעבודת־אדמה יעבוד את אדמתו בשמחה; המוכשר למלאכה יעשה מלאכתו, כי בתי־מלאכה יהיו נבנים למען ימצאו כל עובדי־מלאכה את לחמם ביניע כפיהם; המוכשר למסחר יסחר את הארץ ביבול אדמת אחיו ותוצאות מלאכת ידיהם, חוץ לזה יש עוד ענפי מחי', אשר יוכלו להשען עליהם, כי אחיהם מארצות הדרור יחזיקו ידיהם, כמו נדול־אתרונים, עשות יין וכמי אלה עור. שם יוכלו להשאר בנים נאמנים לתי' ולתורתו לדתו ולעמו, כי על כל הר וגבע נצבים ציונים על נצחיותיו. ארצו היא אבן שתי' אשר ממנה הושתתו כל האמונות וכל הדתות, כי שם קרא אברהם פעם ראשון בשם ד'. לכן היא סגולה יקרה לאמונה ודת, שם חלקת אבי המחזקקים פפון, ע"כ מושכת אחריה לב כל המאמינים בספר הספרים, אשר כתבו הוא; שם עיני כל החרדים על דבר החזון תלויות. בגלל כל אלה רק בפלשתינא ימצא לו ישראל מקום. —אולם רוח אחרת היתה את הנדיב הזה ואת הועדים המפקידים על נדבותיו. הם ציוו במפגיע „פנו ושבו לכם אמיריקאה" והרבה מליונים נשבעו בהעברת אחינו אל מעבר לים האטלנטי. שמה באו אל ארץ חופש אך לא לחופש מידי שעבוד זרים לא חופש מידי מצור ומצוק, כפן וחובר־כל, כי"א חופש מעול תורה, אמונה, דת ומצוה, חופש משביתת שבת וימים, אשר יגהו מזר המאמינים כי הזכיר יזכירום אשר הם זרע ברך ד' ויש להם ההבטחה הנעימה „בל כלי יוצר עליך לא יצלח". שם צללו אחינו במצולת הדלות והעניות, עניות־הרוח והגו, בכל אלה בבל משך עשר השנים האחרונות עוד לא הדל הקול הקורא הזה מאת הנדיב אשר יעיב את עמו „עברו לארגנטיני', למקסיקא, לברזילי', אף כי כבר נוכחו הוא וכל מרחמינו אלה השומדים על ידו, כי שם לא יהקעו יתר עמם במקום נאמן וכי הסכות אשר הסבו את לבם לפנות עורף לפלשתינא סבות שוא הן. הם חשבו יען בני' נרפים הם לא יצלחו לעבודה ולניע כפים ואם עוד לארץ הצבי ישולחו או יעבור עליהם רוח ההזי' ועצלות, רוח־הבטלה ושעמום, אשר ינוח על כל הבטלנים חוני עפר ציון, וגם הם יחיו רק על חשבון אחרים ונהמא דכסופא. אולם הקולוניות שבנו אחב"י בפלשתינא, אשר מצאו נואל ומושיע בבארון רתשילד ני', משפחות על פניהם. כי הקולוניות האלה העלו נצה וכלבנון תפרחנה ורק ע"י עבודת ידי־חרוצים, ידי בני האבות, אשר ישבו שם איש תחת נפנו ואיש תחת תאנתו[23]. נראה נא את משה נדבותיו

---

(22) לא בלי־הסכ־תה, כא ב' או ב'. ושננה הוא בידי־הסופר. (המולי)

(23) דעת הבאורן היא כן. אם בניו יחד נמוצים על פני־ארצות שונות ולא יתלקטו הרבה יחד או יש אחד או ת־דהשעמים, אשר הי עלידם בארצות הסלאוים, ישב עליהם ואסון יבא אליהם. כן חושבים חכמי

בארץ הואת. באשר קחל הבארון להשליך מבט עיניו על גליצי ראה כי מצב עמו ברע הוא, ולבו — אשר אולי טוב הוא לישראל ורק יועציו יתעתו — התבונן אשר עד הדור הצעיר ואשר לפי דעתו יהי' דיר מאושר ולא יהי' צורך לו לשמרת זר[ע] עיד חזון למועד, הקדיש סך עצום למובת המוחרים, אשר רגלם עומדת להמעד. הליכות הנדבה הואת מתוארות בשרר נאמן מידי־הסופר המהיר ר' יצחק אבן נ"י במכ"ת המגיד נליון ה' שנה זו, אחר אשר הארין לספר תבלית הנדבה ומהותה, וכי ב' ועדים כוללים יש לה, א' בקרקא וא' בלבוב, וכי ב' הועדים נמנו מאת הבארון לפקח על הצדקה וכו' וכו', כתב את הדברים האלה:

„הלא יבין כל בעל שכל ישר, כי האיש הפונה לעזרה לועד ההוא כבר הוא מרגיש בנפשו אפיסת הכחות, כבר עומד הוא על עברי פי פחת וכל עוד נפשו בו, ותשועה קרובה דרושה לו טרם יזקק ויולכה, טרם יפול בית מסחרו למשואות נצח. אך לדאבון לבנו נראה כי ירחי עמל מנו לסוחרים המיחלים לחסדי הועד, ימים יעברו גם ירחים יחלופו והאומללים הפונים אליו לעזרה לא ישיגו מענה. עיניהם כלות לחסדו ותוחלתם מפח נפש. באחת אוכל הצדיק את מעש־מנהלי־הועד, כי ממרים שבתם על הרי האושר לא יחושו את מצב חאומלל, את המצוקה המעיקה על איש הבא בין המצרים, לא ירגישו את מגינה לב האיש ושבר רוחו עת אשר ישועה רחקה ממנו ורק תמיכה זמינה דרושה לו ע"כ מניחים את הבקשות ימים ושנים והסוחר יחבה לתשועה ואין. ואם הרופא לא יבין את המחלה איך נוכל לקוה כי ינהה מהחולה מזור? — יודע אני סוחר נכבד, אשר מושת כנפי־מסחרו היו פרושות מלוא רוחב ארצנו וינהל את בית מסחרו באמונה רבה ובישר לב שנים רבות. אפס באחרונת בגדה בי ההצלחה ותפן אליו עורף. הסוחר בא במבוכה ובל מזמה נבצרה ממנו להציל את כבודו, אחרי אשר כספו כבר הי' לברית לשיני העת הרעה ויפן אל הועד הלבובי בבקשה להחיש לו עזר מעט. על ישרת לבו ותמונת־בית מסחרו ועל עשרו הגדול בימים עברו העידו בתתימת ידיהם דקטור ריטשער פ' מיכאוויטצקי, דירקטור בית־המלוה הגליציאני ונגן ראש־האורחים בעיר לבוב, בעלי בית־הרוטת המעשה ובתי־המסחר הנודעים לשם בכל אפסי ארץ ועור אנשים אחרים הנודעים לתהלה. והנה זה כששת ירחים עברו ואין קול ואין קשב וה' יודע אם יעמוד לו רוח והצלה מהועד ההוא. ואם בארוים נפלא שלהבת מה יעשו אזובי קיר? אם סוחרים נודעים לשם ורמי־המעלה לא ימצאו עזר במועדי מאן יבא עזר הסוחרים הקטנים?" כה דבר־ר' יצחק אבן בגליון ה', ובגליון ח' הוסיף הסופר הזה: „פה מקום אתי להודיע כי בקשת הסוחר שהוכרתי בגליון ה' הושבה ריקם מבלי כל סבה. תקותו נכזבה ואחריתו מי יודע?". ר' יצחק אבן מבקש עליהם משפט־מזבה לאמור שבשגגה הם עושים, כי לא ידעו נפש השני. אם אינו יודע מעשיהם או איננו רוצה לגלות פני הלוט הלוט, אחת היא לי. אני הנני להניד את אשר עיני ראו ולא זר. הן שמיניות שבשמיניות אמת יש בדברי ר' יצחק נ"י, כי לא ידעו את נפש הנמנה הפונה אליהם, אך יתר מעל זה יש פה.

לדאבון לבנו, גם בני ישמעאל ארץ נרמני וחבים בארצות אמריקא הדרום במכ"ע שלחם את הודעה האחת, הנסמה עד אחד דבר לדעות לנארק, כי לא כן הוא! מודע לא יתאמצו כל חנבר־צין לשלוח ציר נאמן ללמד אל הבארון ולבאר לו כל הדבר הזה! — (המו"ל)

הוערים הנמנים מטעם הבארון הם מן „כת־הנאורים", אשר באמת הם נעורים מכל רגש אמונה ודת מכל חוש־ריח־יראת שמים, ואנחנו יודעים אשר על־מקום־החנינה, שבעלי אמונה עומדים עליו, אין נאורים נעורים מאמונה יכולים לעמוד, כי רק האמונה מחממת את הלב ומעלה שלהבת קודש להזריח שמש צדקה ומרפא לכל אדם[24]. לא כן הם אלה נאורי הארץ הואת ודקטוריה הם לא למדו אמונה ודת, מושג יראת־חטא זר להם במושג־המראה אל איש הגולל עור־שינים מרחם, לבם קר כקרת ושלג רחשם לא ימם לזיק חמלה ויראת אלהים, כי „הבל מקרה הוא" יאמרו הם ולכן גם במקרה הזה שאנה לידם להיות מפקחים על כסף צדקת־הבארון ישתמשו אך למובתם ולתועלתם להעניק את בני גילם, אשר כמוהם אין אלהים כל מזמותם, אשר בשר החזיר ומרק פגולים, ובמיהם על רגל נאוה יחיו. להם יעניקו מיטב הצדקה ורובה, והמעט הנשאר עוד לפליטה יתנו לחסידים הקיצונים, אשר להם יש משתדלים נמרצים כמו: רבנים, רביים ומנידים אנשי שלומיהם. החנופה הזאת יעשו בשבר. כי זה שברם לעת מצוא להם. אם יאבו להיות נבחרים לראשי הקהלה או לבית־המועצה בעיר או אל לשבת־הסוחרים, או יש את נפשם להטות לב ההמון אל איש לשלחו בתור בחיר־העם לבית־המחוקקים יעמדו משתדלי החסידים להם לעזר. ועל דרך זאת כל הנדבה לא נבראה כ"א לשיבת־מנהיגי־הועד וחנרי תנריהם ולבל נירי דלהון אבל לא לעם י ש ר א ל, לאנשים הישרים בלבותם ההולכים בשביל־הזהב ואינם אוהבים לא את ההשכלה המשכלה ולא את הנאורות הנעורית ולא את החסידות הצבועית. ואת זה חזיתי פה ואספרה. פה בעיר . . . . . יש סניף לועד הכולל, פרושה על הגליל. והנה איש קל־דעת נאור־נעור (במלא מושג־המלות האלה) אבד הון עצום בפחזותו והליכתו אחר מראה עיניו והוא השיג מהועד הכולל סך אלף נולדן מזומנים. כי סניף הועד השתדל בעבורו. חסידים אחדים יראי־ה' תמימים וישרים השיגו בעמל רב א' ב' מאות והשני ג' מאות, כי רב־העיר וכן הרבי השתדלו בעבורם. אך שני משבילים, אשר הקריבו ימי עלומיהם על מזבח התורה והחכמה ועודם בתומתם את רוח־האמונה והדת, באו בבקשתם לפני הסניף, כי באו עד משבר וכח אין להוציא שנת מסחרם ולבן בקשו כל אחד ג' מאות. א' מהשנים נחל מחלת לב ע"י התוחלת הממושכה, ותחלתו נכזבה, והשני השיג חציבקשתו, כי הי' לו מליצים, אף כי דלי כח היו. — לזא הי' הצבי זה גם תפארת ישראל או הכן על מה זה פסקו חכ"ז"ל „צדקה מתחלקת בשלשה"[25] אף כי עפ"י דין שנים נאמנים על כל דבר. כי בישראל

24) ומדוע יעשר משבילי־הדור חסד וצדקה ואלה הנודעים לשם כחסידים, יראים וצדיקים קופצים את ידיהם מאחיהם האמין ומאמנים לבבם לעגדם? חידה היא. רואים אנו גם הם אנשים, אשר להחלה הם בני העם, כי מנדולים צעיותיהם ומאוריהם תפלותיהם ובשם „מוסר, יחסר, ונחליחו ר' הם, ולעניי ישראל לא יפנו, לרעב לא יפרסו לחמם וכו' וכו'. אנשים כאלה מה דמי? — ישוע המשיח קורא אנשים כאלה „קברים כמוסים מעין אדם". קברים מלבנים בסיד, הנראים יפים מבחוץ ובפנים מלאים הם עצמות אדם וכל טומאה". כבוגים הנרי־הסופה. באן יראת שמים ואהבת ה' בלב האדם, גם אהבת אדם לא חדלי נו. (המו"ל)

25) פאאה פ"ה מ"ו ובבא בתרא ח': נ' וכן סנהדרין י"ז נאמר בגמרא בשתים ומתחלקת בשלשה והשפם לא שם לב למשם שדבק כתנו ויבדל לו פרוש אחד. חזדין הוא שמתחלקת בשלשה גם אם יש כיד כתות בישראל. מאין לקח הסופר לשער כאת? — (המו"ל)

היו או ג' קתות ולכן אמרו חז"ל שנכון הוא, אשר מכל כת יהי' א' המנין ומלין על כתו ובני־חברתו. לוא ידע הבארון ערך הכמי עמו, כי עתה הושיב הוא בועד־הצדקה אנשים מכל המפלגות ולא נתן כל הכח בידי מפלגה אחת, אשר אין לה כל התחברות עם יתר העם, כי בני־המפלגה ההיא לא יבינו ולא יכירו ולא יאהבו את בני יתר העם, ואך בתנכים הם בעיניהם כרמשים לא דעת בהם, למען הראות לכל, אשר המשל „כל עקש למינו ישכון וכן־אדם בדומה לו" משל־אמת הוא, הנני להיות הולך רכיל ואגלה עוד סוד אחר. בעיני ראיתי מכתב, אשר כתב ראש־היופר הכולל אל ראש הסניף פה ובו בתוב, אשר מטעם הבארון הוא לבכר בתמיכה ו את הסוחרים, השולחים את ילדיהם לבתי־הספר הבללים, על פני הסוחרים האחרים. הנה: המכתב הזה עד נאמן הוא, אשר נם בתמיכה זו יש משוא פנים. למראה־עין נתונה היא לעם־ישראל אך מטרתה היא לחתוך רגל שכינת האמונה והדת, ואם בדברי־הנדבה, אשר נדב אותה להרים מצב ישראל החמרי, ישא את נפשו לנרוע שיחת האמונה, מה יהי' טוב־בתי־ספריו, אשר תבליתם היא להטיב מצב־הרוח בישראל? —

לבררות אוזן לקוראי דברי אלה, למען ישמעו הד קול אנחת עם ישראל, אנחה השוברת כל לב איש, אשר יחוש לאמונה ודת, אנחה, אשר אין מבין אותה כ"א האיש המבין את ערך החמם, אשר ישראל ירא מפניו וכי מרחמיו יארובו במסתרים לחמום את נפשו הפוחי', הנני להעתיק פה דברי הסופר הנכבד יצחק אבן במניר גליון ה' שנה זו: „בא גד! נדבת הבארון הירש נתקיימה ביד הממשלה לטובת אחינו יושבי ארצנו. תקופה חדשה תחל עתה בגליציי', תקופה אשר ראשיתה תרגין לבותינו ותשביענו עונג אין קץ. ואחריתה מי יודע? ומי ישורנה? והנה אם נטלה היא מעל כל ספק, כי כונת הבארון הנדיב רצויה אך בחפצנו לשפוט בלי משוא פנים על פעולת הצדקה הזאת לא נוכל כחד, כי נפוגה מאוד אם יבא אל המטרה, אשר אליה ישא את נפשו. ולוא נם יבא נם אז לא תנוח דעתנו ולא נשבע רצון שלם, כי התחיד יפיל עלינו אימים פן תהפך לנו השובה החמרית הזאת לרועץ למצבנו הרוחני ונהמנו באחריתנו. הבה נבאר נא דברינו. לא נתאונן, אף נעמיק שאלה, מדוע לא שאל הבארון בעצת אלה אשר טובתם יהרוש, אם לבו טוב עלינו? הן מודעת לנו נאמנה כי המון בני גליציי כהנבים או כפראי אדם יראו בעיני נדיבנו אדירנו באנשים אשר לא ידעו למאום ברע ולבחור בטוב, אף כי אנחנו מרגישים בנפשותינו פנימה הכרת עצמותנו, הננו חשים כי לב רגש לנו ורוח־נכון לשפוט על כל דבר המביא לנו תועלת נם את נגעי מצבנו מכילים אנו יותר מהם. אנחנו משליכים יהבנו על הבארון הזה המשוה פתנם הכוי"ל נגד פניו זכין לו לאדם שלא בפניו וכו נכון לבנו, כי יראוו לאחריתנו לבונן מצבנו על סלע איתן. אך דבר אחד יפיל עלינו חתת, בדעתנו כי עיני הבארון אינן משוטטות בכל הארץ ומי יודע אם המנהלים ידעו ויבינו את אשר יחסר לנו? מי יודע אם ימלאו באמונה שלמה את פקודתו לראות לנו ולהיטיב מצבנו הנורא מאוד? והמופת אשר אביא פה לדוגמא יראה לנו לדעת כי לא לשוא נפתח פתח' ואחרי אשר יספר המשנה שהי' עם הסוחר שהוכרתי למעלה יוסיף לתנות: „האם לא צדקתי פן נם הממונים על הנדבה הנדולה בת שנים־עשר מליונים פראנק לא יחושו את מצבנו הדל ולא ירפאו את שברנו? מי יתן ואגאתי זאת תהי לאפס ואין ונבואתי

לא תהי'. נם אז לא הונה לנו מעצבנו ומרגוזנו. כי שאלה אחרת מצלצלת באזנינו? התורה מה תהא עליה? הן הקשבנו קשב רב קשב, כי בבתי הספר שיוסדו מפרי־הצדקה הואת תהי השפה הפולאנית שפת הלמוד נם שפת אשכנו תהי' למידת־חוב במדרגה הראשונה, והעברי? ישאל האיש שלבו ער לאהבת־עמו ושפתו. הן תנאי התנחת הממשלה מראש לשלם מצדקה הזאת נם לכהן הדת השלמת למען האצל לקח לילדי הנצרים מבקרי בתי־הספר האלה, והאם לא תהי' בהנית כפונדקית? אין וכר לה! מי יודע אם נם היא תפלם לה נתיב בבתי הספר האלה לחנך את בניו לפועלים עברים, כי יהיו בנים נאמנים לד' ולעמם ולוא נם יתנו לשפתנו מהלכים, מי יודע אם לא תצא העברי' משם וידית של ראשה? מי יודע, אם נם לב המורים, אשר יפקדו אלופים לראש עניי־הצאן יהי נכון עמה ונאמן בבריתה? אמנם כן! רבות המה השאלות העולות עתה על לבבנו. אך משאלותינו לא יושע. שמנו ומה נם נפונה מאיר כי נמצא עליהן מענה. ומה מאוד השכיל ה' ברוחם מו"ל הזמן בפתרו כל השאלות בתפלה קצרה". הסופר הזה הזדיענו הד אנחת עם ישראל, אולם מדרך ארץ או מאשר לא נודע לו מאומה מאחורי פרגוד־הצדקות של הבארון קרא הרבה „מי יודע" ויגדיל הפן והספק, אני אורח נאורינו ורבעם ראיתי וכל דרבי נדיבינו הסבנתי, נם המכתב מראש ועד הכולל ע"ד תמיכת הסוחרים בעיני ראיתי כאשר הוברתי למעלה, אני אוכל להשיב הרבה „אני יודע". אני יודע כי הבארון הירש שונא תכלית שנאה את חכמת ישראל וספריותו[36]. הרב מלאדי בספרו „דור וחכמיו" בפרק תולדות הרב החכם דקמור קאהוב מספר לנו כי הרב הזה עת יגע להו"ל את ספרו „ערוך־השלם" היחיד במינו, אשר כבושם הזה לא בא עוד בספרות העבריות, שמע בעצת הרב נ' אדלער ז"ל שהי' רב בלונדן ובכל ארץ בריטני' לפנות אל הבארון הנדיב הזה בבקשה, כי הי בעזרו להו"ל את ספרו והנשר הנדול שבבריטני' נתן לו מכתב מליצה בידו להמליץ עליו אצל הבארון — וכמדומה לי שנם הרב צדוק הכהן שבפאריס נתן נ"כ מכתב מליצה לחפץ זה — והבארון הביט עליו ועל בקשתו ועל מכתבי־מליצה שהיו בידו בקר רוח מאוד, אף לא קבלהו בספ"י, שאכ"ו שלא תמבהו אף בנרה אחת. כל איש יבין, אשר רק בעבור זאת היו מליצת הרב אדלער שהי' רב־נשיא על כל ארצות בריטני' כאפס וכבוד המחבר היקר כאין ויקר הספר „ערוך השלם" כקליפת השום בעיניו, רק יען דבר־ספרות עברית דבר קל ערך הוא בעיניו. אם המקולקלים שבגוים ישנו במוהו לא אדע, אך שהמתוקנים בגוים לא יעשו כן ואת אדע ברוב ביום. גלדסטון החפשי הקיצוני בעולם המדיניות, לבראלי אמתי, בעל בעמיו ובחור אדם המעלה: שהי' פעמים שר השרים במלכות בריטני', לא בוש לבא בקהל בעולם האמונה והדת למשוך בעט סופר לחבר ספר לבצר חומת האמונה. האין עתה ירים לשפוט ממעשי הבארון צבי ששמה לדקטור קאהוב כי משא ד' עליו למשא ומעמסה? — ולמה לא יאנה עם ישראל ולמה לא יתאונן, אם ריח איש כזה על בתי־ספריו ועל חנוך בניו ינוען? האם לא בצדק

---

[36] ראה אני פן את דסופר יכצא עוכנו, כי לא כזדר נלשונו. דהוכל לדשבנו שבועה, נאמנה אשר הבארון שונא את חכמת ישראל וספריה חבלות שנאה? — מעשדו לעכמת דקטור קאהוב איש מוסח עוד, אשר חבלות שנאה הוא שונא את חכמת ישראל. (דבריו)

יתמרמר הסופר קארעץ במכ"ע הצפירה גליון 15 שנה ו' באמרו: „אולם ראו זה פלא הוא בעוד אשר מרחיק רבים וכן שלמים יחוו עדות טובות לארצנו גליצ' העני" ויגבאו לה כי ע"י התיסדות בתי־הספר „ללמוד תורה ואומנות „אור חדש לה יאיר ותקופה חדשה תביא לארץ הואת ולדרים עליה הנה יביטו היהודים בארצנו על המפעל הכביר הלז בקרי־רות ואחינו בגליצ' כרוכם כן כולם הנם עצבים ומלבר שלא יראו אותותם אותות תודה עוד יפיק מהם אי־רצון וכפית טובה. אולם אל תרמו בנפשכם קוראים נכבדים, כי כאשר הוציא הבארון קיניגסוואַרטער לפני שנתים משפט מעוקל על כל יהודי גליצי' לפני בית קאצילים וישפיל את בבודם עד לעפר, אשר גם אחד מגדולי האנטישמיטים לא הרהיב בנפשו עוז לתארם בצבעים יותר כהים ושחורים, כן הוא באמת, כי על כן לבם צפון משכל ועיניהם השע מראות עד כמה תבואתם טובה מהמפעל הכביר הזה. זאת לא זאת: אל האמינו באלוף קיניגסוואַרטער קוראים נכבדים, כי לא כן בדיו. אך דבר אמת נתן להכתב ולהאמר, כי אמנם רוח אחינו הנם מהחרדים ועל דגל „מחזיקי הדת" יחשבו. אבל האם כי בגלל כי יחזיקו באמונתם ונאמנים הם לדתם נופלים הם משאר האנשים, אשר על פני האדמה? האם באמת כה גדול שנם מנשוא, כי לא יכחשו באמונתם? ומה עול מצא במי הבארון קיניגסוואַרטער? הלא בכל עם ולשון נמצאו חרדים ואדוקים באמונתם ובכ"ז לא יביטו עליהם מפלנות החפשים בעין בת ושאט נפש ולא יתנום לשמצה בקמיהם כאשר עינינו רואות להאבון לבנו בין היהודים, אשר בעיני מפלנות הנאורים נמשלו החרדים כבהמות נדמו. והנה גם זאת יודה כל משכיל על דבר אמת כי בכל עת ובפרט במצבנו הנכחי נשקפה מובה יתרה ליהודות מהחרדים אשר לא יחלפו חוק ולא ימירו תורות רק באמונתם יחיו מאשר מהנאורים, כי אם נגיע בכברה את כל הנאורים בגליצי' לא נמצא גם אחד אשר ידרוש שפתינו וישחר בפרוזתנו ואם אחדים מהם עוד לא נשבחה מהם נירמא דינקותא, כי עוד גולדו על ברכי הורים חרדים אבל במה יגדלו ויחנכו את בניהם? היש אחד יודע עד מה משפת עברית וספרותה? הן אך בילדי נכרים ישפיקו; דרשו מתלמידי בתי־ספר הגבוהים „פסוק לי פסוקך" או שאלו אותו „הידעת מה מחולדות עמנו ושפתינו?" הימצא בפיהם מענה נבון? הלא לבושת גם לחרפה יחשב לו לדעת זאת. וא"כ הישישו בני גליצי' על בתי־ספר באלה? אחרי כי מכ"ע רבים בארצנו הגידו למו מראש, כי חפץ הבארון הוא התבוללות וזאת אך זאת כל ישעו וכל חפצו בנדבתו, כי יתערבו היהודים בגוים וילמדו ממעשיהם, כי בלעדי זאת לא נתן מקום בבתי־הספר גם אחוז 25% לבני הנצרים, האם חפץ ליהד איתם כי יקשיבו לקח גם הם מדי מרים יהודים? ואולי ילמדם כל התורה כולה על רגל אחת „ואהבת לרעך כמוך"? אולי . . . . היפלא איפוא כי לא יקבלו יהודי גליצי' את נדבתו בס"פ? הן כפי שהורונו הנסיון לדעת לא ישימו עוד יהודי גליצי' שקר בנפשם ולא יכחדו תחת לשונם כי טובה תורה עם חכמה ויראה עם השכלה, גם מוה ומה לא יניחו ידם ואנכי הרואה ת"ל בארצנו, כי יותר נמצא השכלה ומנית במדה מרובה בין החרדים והיראים מאשר נמצא תורה ודעת שפתנו אצל הנאורים, ע"כ בעד מי משתי המפלנות עלינו לדאוג יותר? האם לא תתנו תודה כי לוא החלונו בולנו לצעוד כה קדימה בספיעות נסות לפני מאות בשנים והיינו כולנו נאורים, כי שתה לא ה' עוד שם ושארית לישראל ולא ידענו עוד כי ממעי יהודה יצאנו, לכן עלינו להתבונן

לבלי לעשות במופה וסערה דרכינו לפקוח עינים עורות, אשר לא ראו מאורות ההשכלה מימיהם, עלינו להזהר פן ירחקו מהאמונה ויהפכו חלילה עורף לדתנו ונדבת הבארון הירש תהפך לרועץ. אולם נדבת הבארון אין להשיב ושוד משט ואל הפושל תצא. לפי דעתי לוא עמי שומע לי, מה לנו להעצים עינינו אך אל נדבת הבארון, ולהניח כל תקותנו על קרן הצבי לבדו, פן יחטיא בנדבתו המטרה הנפוצה ותירש ההשכלה את האמונה כשפחה תירש את גברתה. ע"כ נחזיק נא את הכלל הגדול של האמיריקנים „הושע לעצמך" ונקומה בעד לאומיותינו ובעד שפתנו כי אך על הדרך הזה תהי' תפארתנו" — הסופר עוד מוסיף לחציע עצות, אך אין מנמתי פה לשנות כל דבריו לכן אומר „דיינו כל אשר הביאותי ממנו" כי בדבריו נוכל לראות למדי איך עם ישראל בארצנו, אשר רובו עוד חדר על דבר ד' ואמונתה יאנח עד כי העין תדמע. הסופר הזה יפון גם הוא „פן ירחקו מהאמונה" וכשאני לעצמי לא אבין התפונה למה ומה היא. הן לוא הי' חפץ הבארון לראות בעבור כל חמדת ישראל כלומר גם בעבור רוחניותו או בלי ספק הבין למשוך אל ועד־המפקחים (קוראטאריום בלע"ז) גם אנשים אשר שם להם על פני הוצות האמונה והדת, אנשים אשר בפעולתם ועבודתם רכשו למו לבות היהודים בארצנו לתת להם אמון ולבטוח בהם, להפקיד בידם מחמל נפשם זה „חנוך־הדור הצעיר" וחמדה הנעוזה הואת „האמונה הנושנה". אולם הבארון זה לא כן פעל, כ"א ההפך וימשוך אדירים בכחו, כח המנצחים על בתי ספריו אנשים מכל העולמות, מעולם המסחר וחרושת המעשה, מעולם הכסף והממון, מעולם המדיניות, מעולם יודעי „הלכות טוען ונטען" אך לא מעולם האמונה והדת. ועל מי נשא אנחנו החרדים עין? על אחד היחיד בעולם הספרות העברית הרב דקמור יעלליענק ג"ר? שאלות כתנורו של עכנאי[27] מקיפות אותנו. מה יושיענו זה? הן בודד הוא במושרו, הן איננו „ליד הארק, ארץ גליצי', אשר יסבון את דרבינו, אינני מתונך על ברכי השכלה כזו אשר יבין להלוך נגד רוח ההשכלה הדרושה אל הארץ אשר עליה אנו דנים. לבד כל אלה נהרהר אחרי מדותיו של אהרן הכהן זה בבית־מקדש האמונה והדת, „ען רוח־המשה"ע „נייאצייט" לא יחלבד את רוח כהונתו עפ"י מושג נאמן, מושג כהן האמונה והדת. ועוד יותר. זקנתו ביישה את ילדותו והאבידה את אמונתנו זבמחונגו בי מאשר שלישו הנהו איש ארצנו לבשתנו, אשר שמחה ווייסמאן, אשר ריחו הרע נודף בכל רחבי גליצי', האיש הזה השליך אחרי גוו כל תורת ישראל ודתו לא לבד בעולם החקיקה כ"א גם בעולם המעשה. לכן נבאש ריח הכהן הזה בעיני כל החרדים אל אמונה ודת. האיש הגדול הזה ר' אהרן ג"י אשר עליו החובה להיות מגן וסתרה על התורה והאמונה, אשר היא אם כל האמונות והדתות, הוא עשה את אשר־שמחה המעציב את כל לבות המאמינים ע"י ספרו „קדושת ספרי תנ"ך" (ווין, תרמ"ז) לנושא כליו ואיש כודו ועל ידו נתן הכהן הזה את הספר „עם עולם" להוציאו אורה, איש אשר לא אמונת ישראל

---

[27] ראה מסכת כלים פ"ה מ"ו זה תחזרו של עכנאי. ובגמרא בתמות (נט: א"ר) מה הוא עכנאי, א"ר יהודה אמר שמואל מלמד שהקפידו הלכות בעכנאי זה. בבא מציעא שם יש מלמד שהקפידו דברים בעכנאי. רש"י מפרש כמחש זה שכורך עצמו כעגולה, וכן תניתר המפרשים גם רש"י ור"ם פרשו כן. ודברים קרואים „חכמאי" וכן החוספתא פרשה „אולי עושה מין חגורים זה היו שמו עכנאי" ודברי־חוספתא טובים מאוד, כי הם עולם יפה. (המו"ל)

ודתו לבד חלל בספרו זה כ"א אמונה בכללה, בהפשיטו עדיו הר חורב מעל התורה אשר היא בידינו ויאמר עם הספר כי התורה הראשונה בעצם שהרחה נשרפה, ואבדה ונשכחה מעל קהל ד', רק שריד במעט נשאר לנו לפלישה ע"י הזוג הראשון יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים אשר הם העתיקוה משפת יון וההעתקה היונית לא היתה גם היא בעצם תומה, כי מגלות מגלות נעשתה וכל סופר־מעתיק עשה בהן תקונים כאשר הי' דרוש להפצה, איש כזה יעמוד על יד ימין הרב ר"א ילינק, ואיך נבמחי אדרבא, הלא ניראַ מאוד פן ישרו המורים, אשר יהיו ממונים בבתי־הספר ע"י הרב ראי', את „קדושת ספרי הנ"ך" על לבות הדור הצעיר, אשר יקשיב שם לקח, והתלמידים ישתו את המים המרים המאררים האלה ובנים כחשים יהיו, סופרים מבחידים כל רגש רוחני מתוך לבותיהם. הן עין בעין נראה כי כשל עזר ואין לנו להשען לא על הועד הכולל ולא על מניפי־הועד, אשר ישעה. כי בלי „פן" ובלי „אולי" יהיו כל אנשי־הועדים נאורים, דקטורים אשר כבר נערו כפיהם מתמוך רגשות רמות רגשות נעלות, רגשית חובות הלבבות אל שלטון האמונה וממשלת הדת וכמה יהי' הבארון צבי — בשניאה או בצדי' — צבי מריח להדיח הדור הצעיר מאחרי־התורה והאמונה אלעמק האפס, אפס־הדת והאמונה, אפס המוסר ויראת שמים, להעיז יד חיי־חמור על חיי־הרוח, להניח שכט חיי־הנשמיות על נורל חיי־צורה, מצב־אורחי ומעמד שוב בין הבריות יהיו לחרב פיפיות שעל ידה יהי ישראל נגזר מארץ חיי־נצחיות, כי כן רצון הבארון אשר ישראל כמקולקלים שבעמים רק בשם החומר ידגול ובכבוד האפס יתימר, העתיד יהלך עלינו אימים, אשר נדבות הבארון המפליאות התפוכנה עלינו בלהות ותחמוסנה ממנו את נצחיותינו ואל־מותנו. אמנם כאשר כל המופרים המכבים את הנדבה הזאת מסיימים בתפלה כן גם אני. ויהי רצון שהכה, כח־עוז־הבארון, הנלחם ברוח ישראל הכללי ובאמונה הכללית יעורר ויעיר בח מתנגד עצום ממנו, אשר יכריע את כף מליוני־הבארון הרבים וברכת בן־אמוץ תבא. כל כלי יוצר על ישראל לא יצלח ומחצית־השקל בשקל הקודש שקדם את מליוניו עלינו ינונו ננון והצל. יום ה' לסדר אשר נשיא יחמא בשגגה ואשם.

מאמין רבני.

לַבְּקֶר רִנָּה.

האראָפּדיגע, עוּנטערטע לידער פּון א יודישקן בּוּרשן אין נאליבּוקי;
(שוּפּים, שוּר־אַטּה, שירים הנובעים ממקור הלב, מאת איש הנדי הוא בודקן, ובארץ גלילי הוא יושבו.
ל עי׳ Akademische Buchhandlung בעיר ליפּציג, בארץ גרמני ג).

כתוה־יה המניד האותיות לאחור בן הוא כל משורר נעלה העומד על מגדל הצופים ומשקיף תוך חדרי העתיד לבא, את אשר יראה יגיד. הד חזונו יפלם

---

1) הנני ממהר לבקר את הספר הקטן הזה, אף כי יש עוד הל גדול הל־מאמרי־בקורת ספרים, אשר ספרי־העדות הנכבד — „המבקר" שומר חמיד, כי לו משמרת המבקר כתונה מאת העדות — כתבם, בי סבות, לזה. (א) מאשר הספר הזה חדש דוא במחנה ישראל. עוד לא בא מכון זה במחנה, ובקראי בו לכון השתים את לבי ודות בטני הצוקתני לכתוב על פני כל יתר הספרים ולבקר עתה. (ב) כי חפץ אני לחצית אשר־התשוקה בלב משורר הספר הזה, אשר שם „בדקן" עלה וכן בלב כל איש היודע לעשות מליצות ושיר בשכלת הזיאנען, ושרו לה. (המ"ב).

לו נתיב מקרב לבו לאוזני שומעיו ובמליצה צחה ואמרים נעימים יציג לפניהם את הצפון בחיק העתיד כמו חי. גם שירי־ה„ברחן", אשר לפנינו, רוח משורר נעלה במו, והד־חזיון הם, חזיון־הימים, אשר להם אנו מיחלים, לקראתם אנו מחכים. — שונים הם שירי־יליד־ארץ־גליצי" זה גם במרוצת המליצה גם בתהלוכות־הרעיון מכל שירי־יתר הבדחנים המשוררים בשפה הבלולה ההיא, שפת־נרמנית־יהודית, אשר שם „יארגון") קוראים לה. אף אחד מכל משוררי שפת־יארגון, אשר היו לפנינו ואשר הם חיים אתו עוד ביום הזה, לא הלך עוד במסלה, אשר סלל הוא בשיריו אלה, ועדים הם השירים האלה על שפת־דיארגון, אשר גם לה בח יש לפעול פעולה עזה על לב־איש גם אם הוא משביל מהיר בשפות־עירפה. —

„לבקר רנה" כתב המשורר על שער ספר־שיריו. לוא כתב עליו „אתא בוקר" היטיב עוד לעשות; כי על מצפה ד' המשורר עומד ואליו קורא השואל בחרדת ליל „שומר מה מליל?" — בחשכת לילה המכסה פני ארץ רואה הוא אור גדול, אור ד' כי יהל וברננת בוקר משורר הוא את הישנים מתרדמתם למען יתעוררו גם הם על קרני־השמש, אשר מפניהם ינסו הצללים. —

„לבקר רנה" אך ספר קטן הוא, בעל ט"ז דפים בתבנית־דפי־העדות וד' שירים בו, אך כל ד' השירים כולם מלאים נעם וויפי ומשמחים לב הקורא אותמו. השיר הראשון „א לוב צו נאטט פון א יודיש חדר־יונגעל" (תהלה לד', מפי בן ישראל, אשר למד תורה מפי מלמד־תירה לפי מנהג בני׳ בגליצי') הוא הנעלה מכולם, בו מציג המשורר לפנינו עלם עברי, אשר מצא אושר־הרוח ושלות־הנפש בצל כנפי־המשיח ושפתיו תבענה תהלה לאלהי־חסדו. כבשורה נעימה הם ט"ז בתי־השיר הזה לכל קורא בו. יהי הקורא איש אשר כבר מצא אושר־הלב או איש אשר עודנו חופש ומבקש מנוחת־הנפש אי' תמצא, כמוהו וכמוהו יתענגו על השיר הזה עונג רב. גם השיר השני ימצא חן בעיני כל קוראיו, אף כי בו לא הצליח המשורר לעשות חרוזיו צחים ונעימים כמו בשיר הראשון, כי „בריה" אינה דומה „לישוע" ו„שבר" איננו „צער" וכדומה. גם המאכל המתוק ששמו „כדור" (קוגעל בלע"ז) ומאכל הלפת (צימעס בשפת־יארגון), אשר השמן מבטיח לתת לכל ההולכים בדרכיו (שם בית ד', שורה נ') לא ימעמו לחיך כל קורא, כי יש קוראים, אשר כבר שבחו מטעם־המאכלים האלה. אך בב"ז השיר הזה כולו נאה כולו יאה. — שני שיריו האחרונים יפעלו גם הם בלב הקורא והד־חזק ישוררו בו. בנוים הם להיות שירי־עם, שירי־

---

1) הוא מלה שאולה משפת־פולקי, ולבי אומר לי שמקורה דק שפות־דמזרח וכבן לכתב „נרנן", שדוא כמו „נרנתן" מלמד המדבר ענ׳ הגרונות וקל דבריו כגלע ולא קל לשומע להבין. ויש „ג׳ בשפה ערב שכמבואה כמו „וש" ולכן כותבים אנשי פרנקי „ני". וקל להבין.

לאום, שירי כל הלאום כולו, אם יפן כל הלאום לגואלו, ולזמרם במקהלות משוררי־ישראל, בעת התאספם לשפוך שיח לפני אבינו שבשמים. השיר „תפלה" נגונו הוא כנגון השיר הנודע ליושבי ארץ גליצי', שיר "Boże Coś Polskę„ (האלהים אשר את פלני' וכו'), והשיר „תשעה־באב" נגונו כנגון שיר מהולל בשירי־שפת יארגון, ומקודש „אן ציון דיע אלמנה"[1]. לשירים השנים הראשונים לא הודיע המשורר הליכות נגונם, אך מאשר המחבר „ברחן" הוא, באומרו: השר שירים גם על לב רע, לשמחו ולהאר פניו[2], לא אעשה חשבון שוא גם באמרי, אשר גם לשני שיריו הראשונים נתן נגונים. ומה טוב הי' לו ידעו הרבה את הנגונים ויישירו אותם קבל־עם למען גם אחרים ילמדום. — הניור וסדור־האותיות טובו מאוד. גם המכבש עשה מלאכתו באמונה. ושמחה לקורא לקרא בספר־זה, כי דפום טוב מאיר עיני־הקרא ג"כ. המחיר קטן הוא מאוד, כי רק עשרים קרייצער קצובים עליו באוסטרי' ושערים קאפיק ברוסי'. ועתה אליכם, הקוראים החביבים, אני קורא: אל תתעצלו בדבר, אספו נא הספר הקטון הזה אל בתיכם, כי ברכה בו. אל תאמרו: מה לנו ולשפת יארגון? אל תקל השפה הזאת בעיניכם, כי בבתי הרבה משפחות בני' השפה הזאת מדוברת היא ולשפת־עם היתה. מה טוב הי' ליא הי' איש בתוכנו, אשר לאל ירו יש להוי'ל מכ"ע כמו העדות וספרים כמו ספרי־עדת־העדות בשפה ההיא, למען ימעם העם ממשמעי האמת, ולמען ילמדו גם אנשי־עם־הארץ, אשר אינם יודעים ספר עברי, מה ד' דורש מאתם! גם לכם ישנם טעם שירים כאלה, אם לא תפנו לשפה כ"א למליצה ולרעיון אשר בשירים האלה.

ואתה, הברחן הנכבד, אתה ילוד גליצי'! גרש את האמה, את הברחנות, וקח את עבודת־השיר והמליצה מקומה. לך נא בדרכי „המלאך הטוב הגואל את כל המאמין בו". שירה נא לנו שוד שירים באלה. שירי־ציון באמת, שירים טובים ומוישלים לנוף ולנפש, שירים היוצאים מלב טהור ונאמן, למען יחדרו לב עמנו ורבים ישמעו לקול המלאך הטוב ובדרכי הזה ילכו, אשר אמר: אנכי הדרך והחיים. מי יתן והי'!

המו"ל.

---

1) כאמר השיר מקודש לציון האלמנה. ובדפוס שניאה כפלה ותחת „אן" כתוב „א".

2) ברחן הוא על משקל שם שבני. מיסד המשנה והלאה עשו שמות־עושי מלאכה על משקל השם הזה, כמו „חדדי", „גלף" וכו', וכמלת „ברחי הוא מלת שפת סורי ופתרונה הוא: לשמח את הלב ולחת חדוה עי שיר או לעזו או דברי־חזוחים. ולכן רבים בדור הזה יבינו פתרון מלת ברחן, כמו לוא הרי פתרונו „בעל־לעזוי". אך בתלמוד עוד פתרון המלה „לשמח את הלבי — ומזה „מלתא דבדיחותא" — דברי־שמחה ונחת.

מערבה מול מערבה.

אשר לא קויתי בא, ומאוד שמח לבי ע"י. כאשר נתתי לפני קוראי העדות היקרים לי את דברי־השטנה שכתב אלי אבר ישראלי בארץ בוקבינה לא שלחי, אשר יקומו רבים מבין אחבי להשיב לו אמרים גם הם והנה עתה זה שלישי בא במבתבו להבות את האבר על פיו. הסופר הזה הוא החותם תמיד „מאמין־רבני", ורחוקה דעתו מאוד מלהספח על „עדת־העדות". אך דרך האבר הישראלי, ש"ש מבוקבינה, לא מצאה חן בעיניו ותציקהו רוח בטנו לענות אף הוא חלקו ואף כי קשות הוא מדבר לנגד האבר הישראלי לא אמנע מתת דבריו לפני־הקוראים האהובים, כי יש דברים להועיל גם בהם. וכה דבריו:

מאוד ידאב לב רבני משכיל אם ימצא בעמו בן־פריץ כש"ש הבער והריק[1] הזורה פרש על פני המעריך את העדות, ימן ידבר בשם ישוע. הערום בדעת הזה עשה לו תולדות ישוע בחפץ פחז דמיונו. אני אורהו המשפט, אשר רבני משכיל יחרץ על ישוע והגני לעריב לו, אשר כן דעת רוב המשכילים התורנים. המשכיל התורני יודע בבמח, אשר ישוע לא הי" בן־אלהים, אף לא נביא מאשר בימיו חדלה הנבואה וחזון אפס[2]. אולם יודה שישוע הי" „אדם" נדיל מאוד, אֵישׁ־מופת, כביר רוח ואמיץ כח עד אשר הי' לגיאל ומושיע, גואל את שובדי־האלילים משחת גלולים מגואלים. גאל אותם מרוח־הטומאה ויחדש בקרבם רוח־נכון להאמין באחדות אלהים. אך מאשר לא הי' לאל ידו לצמצם בפעם אחת ומיד את מחשבות־העמים, אשר הכילו ויכלכלו אמונות־אלילים רבים, אל מחשבת־יחידות מחלטת, יחידות שאין לה כל צורה ותמונה במוח־אדם, לכן הניחם באמונת „אחדות", אשר תתראה בפרצופים[3] שלשה עתיק יומין, זעיר אנפין ורוה"ק, בבחו האביר וברוחו הנו משכם מפרץ רחב ומרשיות הרבה אל מרכז[4] קטן מרכז אחדות אלהים, אשר שמה יסובו שלשה ציריו

---

1) מדוב קטאה לא שבר הסופר את דרך הכבוד, אשר על סופרים־סדרים להלוך. לא מאה לדבר דברים קשים כאלה. הן בספרים רבים מצאתו חדך ואת, אבל בכר חמקו עברי הימים, אשר בהם יכתבו איש על רעהו דברים כאלה. מהם שתורת ת"ח שמא"י הוסבת הלוך וגדול בעולם הזה והמדריכים והלחמים מלחמות, תחורה לכבוד איש את רעהו שמחת רעים, אך המאמין הרבני עודנו מתיאח שבבל. ודברי ש"ש נכתבו ג"כ בדרך זאת וכן שם לו הסופר הזה מדה בנגד מדה. (המו"ל)

2) כאן ידע את זאת? — אנו אומרים, אשר ישוע בן־אלהים הוא (ראה המזמור, שנה ראשונה, צוי) והוא אומר ישוע אנכי בן־אלהים א"כ הוא מוציא דבר כאחתו. אנו אומרים ישוע הוא מלך כהן ונביא (ראה העדות שנה שני דף 59. הסכן הוא „כהן") והוא מוציא מידינו. א"כ עליו להכיא זאי. מה כאמד יפה שורבני הזה משים את ישוע לאדם נדול, אך אשר גם הוא חתה. אוכל אני להחלוט. ובמקום אחר דצני להראות שנוסו. ותקותו נחלה שיבא איהד מסופרי־העדות להשיב לו על כל דשותו אלה. (המו"ל)

3) פרצופים הוא מלה בת שפה יון ופתוכה פניראיה ומראה. (המו"ל)

4) מרכז הוא מלה, אשר בחרו בה חוקרי־ישראל בסוף אלף דצביעי והיא בי־שפתיעך ופתוכה מקום השמצים, אשר בי יתלבדו כל הקוים והמתרים החוצאים לכל עבר והוא מקום הנקודה החיסונית.

מקום אחרים?) אל הנקודה התיכונה, האחד, גם מאשר ראה, שכל פקודי התורה עשוי רעת הפרושים יכבדו מאוד על עם־ישראל ויאבידו על עמים אחרים נדלו מנשוא ומדרה ילאו כלכל אותמו, מאשר לא הרגלו בעול כבד כזה. לכן ראה כשר לפניו להקל לעמים אחרים ולתקן את דת־ישראל בעבור הגוים למען יתנו אוזן שומעת לדברי־התורה ודעותיה בכלל. אם גם לא בפרטיה. הוא לא עשה כמעשה הרבנים־המתקנים שהתאמפו בלייפציג וברוינשווייג, אשר לא השאירו אחריהם מברם האמונה אף לא עוללות ולא לקט שבחה ופאה משדה התורה, כי"א שפך סוללה על עיר האמונה גם בנה דיק לחומת־ המצוות הנחוצות ואשיות הדת חוק. ובאמת גם אבי הנביאים מחוקק הדת הנאמן הניח בתורה דברים רבים, אשר לא היו לפי רוחו,[6] מאשר ראה, כי לא יוכל הכבד אכפו של העם להסיעם מהרגלם הישן כלה כליל. ואחר מחכמי עמנו מהר"ם חניו בספרו שפת־אמת באר לנו בפירוש: „כחם של החכמים יפה להוסיף או לגרוע כפי שקול דעתם ולצורך הזמן ואנשיו". כן הקל ישוע את התורה לנכרים. אבל לילדי ישראל ומחוקי־הדת עפ"י הפרושים לא התיר מאומה. ע"כ אמרתי, כי הי' אל עמים אחרים גואל ומושיע. אבל גם לעם ישראל־סבא הי' מושיע. הן עוד מאה וחמשים שנה לפני בא ישוע עשה אנטיוכוס אפיפנום רעה לדת ישראל, עד שבמעט הביא כליון חרוץ עליה, ושר צבא אנטיוכוס אפילוניום שמו שרץ את התורה לעיני כל העם ולולא החשמונאים כבר התבולל אז ישראל בעם יון. אכל כמה חשמונאים איבא בשוקא? — לאו בל יומא ויומא מתרחיש ניסא בדא. וכבר ראו הרומיים כי תש כח מלכות ישראל לעמוד נגדם, בלתי ספק עשה רומא כלה לשארית חמדת ישראל באשר שלח ידו על כל מחמדיו, לולא החיש ישוע ישע ומפלט לתורה בבשרו תורת ישראל לכל עמי עמי. ויושע ישוע את אמונת ישראל ודתו ביום ההוא. דעתי זאת ומשפטי זה אודיע בשם כל המשכילים בעמי אשר ספרי־הברית־החדשה לא זרו להם, והגיני משבוע את האבר הישראלי, ש"ש, להגיד לי האמת, אמת־ברורה, אם לא נוחים לכלל עמנו, עם ישראל־ סבא, אלה מאחינו המאמינים בישוע מאלה הנאורים בעמנו, הנעורים מכל רנשי דת, מתורה ודעת בישראל? — מי היא הקוץ המכיב כל חלקה טובה

6) קושב גם הוא מלה, אשר חוקרי ישראל בחרו בה בזמן ההוא, ופתרונה קו שומר ישר ואיש עקום אף במקום אי. המלה לקוחה מלשון המשכה. ראה שבועית פרק ח': משכה ו' ובקשב ופרשו שם: עף גדול וכבד שמשימים על היחים במתיהבד והוא קורה קורה־דבד.

6) הכי מידי משה בא לנו הכל? הכי ברצונו נתן וברצונו לקח. מאחנזי: הלא עפ"י הגמרה עשה הכל, (ספרי־זמנט אינם שומרים פיהם ולשונם. איז. (הגה"ל).

בישראל? המאמינים הנצרים, או הנאורים הבופרים, אשר כל מושג „קודש" משחק למו? למה לא ישרוך ש"ש מלחמה עליהם? למה לא יזרה קשת האלות הכתובוב בספר התורה עלוהם?

מאמין רבני?)

ספר הזכרונות.*

(זכרונות חי"ד מן האנוסים).

י"ט. וְלִצְתָּ לְבַדֶּךָ תִּשָּׂא.

לא לעולם חוסן. גם מבית המדרש יצאתי וידי על ראשי כי הוכתי מכה רבה מיד שמעון הבחור המגמגם. אמנם כן לו הצדקה ולי בשת הפנים. הבחור שמעון לא לומד הי' להכות באגריף; הוא הי' איש טוב בטבע־נפשו ולא עשה רעה לאיש מעודו. הוא לא התערב בריב הבחורים ובסוד המתלוצצים לא באה נפשו. מתמיד בתלמודו הי' עד מאוד ובכל מעשיו בצדיק תמים התהלך. אך מומו בלשונו, כי כבד פה וכבד לשון הי וזה שמו אשר יקראו לו הבחורים „שמעון המגמגם". ויהי היום ושמעון אחר מבא לתפלת הבקר ויחי נאלץ להתפלל יחידי ויפן אל אחת הפנות ויסב פניו אל הקיר ויתפללי ויהי כשמעי קולו בשיחו לא יכלתי התאפק משחוק ורוח הלצון השיאני להתקלס בו. נגשתי אליו בלאט והוא לא ראני ואחל ללמד לשוני לדבר בכבדות כמוהו. „פט־ט־ט־טום הק־ק־ק־ טורת כיצ־צ־צד וכו' וכו' עניתי אחריו ולכל הגה היוצא מפיו הוצאתי גם כמתכונתו בלשון נלעגה ונשחתה. פעם שתים ושלש

---

7) לא אוכל הבין מדוע יחתום זה הספר „מאמין רבני" הכי אשר־העדות אנם מאמינים רבנים גם דמי עדת העדות דאלבם גם הוא בדרך תורת משה ומקודה את מפרשיה חז"ל ומשאר־כלי־דם. ואיד בן „רבני" שהוא כספר הזה וככל „מהזקי־הדת" בארצות כזדיט וכן אישי־עדת־העדות כ"א ישוע המשיח. לא"כ במה מטפט הסופר הזה נדול להתח מכוכה בשם רבני? — ל"ב"ת

*) הכה ע"י סבה מסובבה. מאת המוציא את הזכרונות האלה יצאה שניאתבדולה בזכרונות אלה, כי פרק י"ט ופרק כ' נשמטו ולכן הקורא בזכרונות עבך הוא וציעק „חסרון יש פה" לכן עלי להשלים את החסר. כי כמצאו הפרקים, ומאת הקורא אבקש לשים ב' פרקים אלה אחר הפרק שעליו כתוב „חובשי בית־המדרש העשירי" הוא פרק י"ח. (המו"ל)

תחנן אלי כי אעזבנו לנפשו למען ישלים את תפלתו בשלום, אך אנכי שמתי פני בחלמיש ואהי כאיש לא־שומע וכאלם יפתח פיו ואין ירים שמעון את ידיו וכפיו הפרושות לשמים נחתו בראשי ויחל להכות הכה ופצוע עד שפך דם. — הבחורים בולם שחקו למשבתי גם לענו לי ויתנו לי לפועל שמעון צדק ואנכי נסתי מן הבית בחפזון ואבוש לראות עוד בבית־המדרש, מקום „חבלים" נפלו לי לא־בנעימים. גם בבית אבי לא ינוח לי כי אין שלום לי ולאם־חורנתי. (ר' חייקיל מצא אשה אחרת לאבי שלשים יום אחרי־מות אמי). שתי עצות בנפשי מה לעשות ואוכור מאמר חז"ל „המשנה מקום משנה מולו" ואומר לעזוב את העיר. אך אנה? אנה אלכה? איה המקום בו אמצא מנוח? „לך לך לשדה־נור־ארזות, רוח מבינתי ענני. „הלא אב ואם לאביך בעיר הזאת והשמועה יצאה עליהם, אשר נחלתם שפרה עלימו יען למקורבי הצדיק שם נחשבו וכגללם ייטב גם לך". לקחתי דברים עם אבי ועם אחדים מקרובי המשפחה ויאותו לתת לי „צידה לדרך" וישלחוני. רחשי לבי וכאב נפשי על עובי הארץ, שהיתה לי ארץ מולדתי שפכתי אחרי ימים רבים עוד בשיר, שיר קינה, שיר־זכרון, וזכרון השיר יקר לי גם הוא.

כ. עַד הַגְּבוּל שִׁלְחוּנִי.

א.

קִנְאַתִי בָךְ צִפּוֹר כְּנָפַיִם,
עוֹף תַּנְּפִיהִי תַּחַת הַשָּׁמַיִם!
בְּמָלֹא תֵּבֵל אַתְּ נוֹדֶדֶת
וְלֹא חָסַרְתְּ „אֶרֶץ מוֹלֶדֶת".

ב.

קִנְאַתִי כָּכֶם נַחֲלֵי עֲדָנִים,
שׁוֹטְפִים הָלוֹךְ מַיִם וָשָׁנִים.
הֲלֹאָה, הֲלֹאָה זוֹרְמִים נַלֵּיכֶם
בְּאֵין פָּגַע וְשָׁטָן בְּרֹכְבֵיכֶם.

ג.

עַד הַגְּבוּל מִטִּיבֵי שִׁלְחוּנִי,
וַעֲקֹב שָׁבוּ כַּאֲשֶׁר בֵּרְכוּנִי.

ד.

פַּלְגֵי מַיִם עֵינַי נִגְּרוּ
וְשִׁמְחוֹת נַפְשִׁי מָנֵי סָרוּ

„לְךָ־נָא" קָרְאוּ אַחֲרַי „לְבַדֶּךָ"
כִּי מַשְׂבֵּר לַגְּבוּל הַגֶּדֶד;

ה.

אַיֵּךְ אָבִי, אוֹרִי וְיִשְׁעִי,
כִּי נַחֲבֵאתָ וְלֹא אֵרַע פִּשְׁעִי?
בָּאָרֶץ נוֹדִי לְךָ אֶחָשֵׁב,
לְמִשְׁפָּה וְאֵין אוֹמֵר הָשֵׁב,

ו.

קִבְּרָךְ אִמִּי אֵם רַחֲמָנִיָּה
נֶעֱזָב נָפַשׁ מַעַן בּוֹכְיָה
בְּנֵךְ, זֶה אָהֲבָתְ, בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה
נָד לַלֶּחֶם וְנַפְשׁוֹ לֹא־תִחְיֶה.

ז.

אַיֵּה אָחִי הוֹדִי וַהֲדָרִי
עֵצֶם מַעֲצָמַי בָּשָׂר מִבְּשָׂרִי?
לַשָּׁוְא אֶקְרָה: אָחִי אַיֵּךְ
כִּי הֵד קוֹלִי לֹא יִמְצָאֵךְ.

ח.

גַּם אַתְּנָה יְפוֹת הָעֵינַיִם,
אַיֵּכָן אַתָּן אַחְיוֹתִי הַשִּׁתָּיִם?
הֲמוּ מֵעַי לָכֶן הָאֲהוּבוֹת
הֲלֹא בִלְעָדַי תִּהְיֶינָה עֲזוּבוֹת.

ט.

הַצְּפוֹר רוֹם נָשְׂאָה אֵבֶר
לָעוּף אֶל כָּל רוּחַ וָשֶׁבֶר
רָאִיתִי — וְרוּחִי עָלַי הוֹאֶנֶת
וַנַּפְשִׁי מָלְאָה יָגוֹן וַעֲצָבַת.

י.

שָׁם מַעַל לַגְּבוּל עַל־רֹאשׁ הָהָר,
מִי זֹאת נִשְׁקָפָה לִיד הַנָּהָר?
עִיר מוֹלַדְתִּי זֹאת הַנֶּחֱמָדָה,
פֹּה מַטַּת יַלְדוּתִי עָמָדָה.

י"א.

הֲבָה עוֹד רְאוֹת הָעִיר אֲוִיתִי
פֹּה לִרְאוֹת חַיִּים נְעִימִים קִוִּיתִי
אֲבָל הָהּ! יַד מִי בְּעָרְפִּי אוֹחֶזֶת
תַּחְקְפֵנִי וְאֶת שָׁשׁוֹנִי מְרַגֶּזֶת?

י"ב.

יַד אִישׁ מִלְחָמָה עָלַי נָהָה,
הִבְרִיחִי וָאֹרִים קוֹל צְוָחָה.

לְהַבִּיט בְּפָנָיו שָׁעַרְתִּי שָׁעַר
וְאִבְדָּךְ הַרְבֵּה בְּכִי כְּנָעַר.

י״ג.

מִי־אַתָּה, מַה לְּךָ פֹּה יְתִידִי?
עָלַי קוֹל נָתַן אִישׁ מַפְחִידִי
וּבְחָזְקַת יָדוֹ מָגֵן טָרַנִי
שְׁמֵר הַגְּבוּל נָרֹשׁ גָּרְשָׁנִי.

י״ד.

לֹא אֶרְאֶה עוֹד אֶרֶץ מוֹלַדְתִּי
וְאַהֲבָתִי בְּקִרְבִּי כְּאֵשׁ יוֹקֶדֶת.
אַרְמָתִי עַל־לֹא חָמָס בְּכַפַּי
עָזוֹב אֶעֱזֹב עַל חֲמָתִי וְאַפִּי.

ט״ו.

הֱיִי לִי אַרְצִי לְעוֹלָם מְבוֹרֶכֶת
גַּם אַתְּ רַנְּלִי עֲפַר־יָד רוֹרֶכֶת
שְׁמֵךְ בְּאַהֲבָה לְזִכָּרוֹן חַקּוֹתִי
עַל־לוּחַ לִבִּי עַד־יוֹם מוֹתִי.

* * *

Preis der „Eduth“ bei Vorausbezahlung für ein Jahr: Fl. 1. — M. 2. — Rub. 1. — Doll. ½. — Schill. 2., für ein halbes Jahr die Hälfte des Betrages.

Redacteur und Herausgeber M. Loewen in Lemberg, Ossolinskigasse 10.

Druck von Trowitzsch und Sohn in Berlin.

עדות לישראל

(Eduth le Israel)

מכ״ע עברי.

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. (תהלים ע״ח: ה.) ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. (שם, קי״ט מ״ו).

שנה ג׳ חוברת ח׳ וט׳. שבט ואדר התרנ״ב. Vol. III. Heft 8 u. 9.

בְּעֻמְקָ דָּרְפָאִים

א

תורת החיים ותורת המתים(*).

הַחַיִּים וְהַמֵּתָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ (דברים ל׳: י״ט)

משה רע״ה.

אמר ר׳ אדא ברבי חנינא: לולא חטאו ישראל לא נתנו להם כ״א חמשה חומשי־תורה וכו׳. מה הטעם? — כי ברוב חכמה רוב כעס (קהלת א׳: י״ח) ומפרש רשי״: לפי שבעטו וחטאו נוספו להם רוב חכמה ושאר הספרים

*) המאמר הזה יצא מידי אחד נחלוי־סופרי־ישראל, אשר החכם המנוח פרנץ דילטש קראהו אישׁ־פלא, אישׁ־הנבואה ועמד שמחד־החלה כאלה. הוא ישראל פיק, אשר העדות מוכירה אותו לתאורת בחיבורת ראשונה, שנה ראשונה, שנת חרמ״ם. האיש הנעלה הזה כתב הרבה דברים וז״ל מכ״ע „כוכב מיעקב“ ויהא נחלתו ישראל לעוך־השמש. הסופר, סופר־העדות, לבית שמו, גלה את אזני אשר בחפצו לכתוב תלחות־רוחו האיש הזה, אך אין לו כל החסר לגשת אל העבודה ואני לבי כמה מאוד יקם אחד הסופרים המאמים לחרוש בשפת־ענר את כל אשר כתב ר׳ ישראל בשפת גרמני, כי רק בשפת גרמני כתב דבריו, אך רשיונו הוא ילדי־רוחו ישראל. גם המאמר הזה כתוב הוי בשפת גרמני, ובראותי כי ברכה בו תרגמתיו, מגמת פנידהספר החזה להראות לכל, אשר לא כצעקתה תבואה עלינו המאמרים במשיח קן הוא. שונאינו ומשטינינו מוציאים דבה רעה עלינו ואומרים, אשר מהרסי־התורה אנחנו. כי בעקבות שואל הקדוש אנו הולכים והוא הרס את תורת־המעשים. אך שקר בפי משטיניו, כי לא שואל הקדוש ולא אנחנו הדולכים בעקבותיו משיירי־חזק ומדרשי תורה נתנו. כי שואל הקדוש אשר: „לא שומעי־התורה כי־א עושי־התורה יצדקו“ ואנחנו אל הדומים ב׳: ט) וכן דעת חול בהרבה מקומות: לא המדרש הוא הראשׁ והעקר כי־א המעשה, אמר רשב״ג (אבות א׳: משנה י״ז) ומפי רבא החזה המלה: חכלית חכמה תשובה ומעשׂים טובים. ובי שואמר (ילקוט קוא: ו) ראשׁית חכמה יראת ד׳ שכל טוב לכל עושיהם (תהלים קיא: י) וכפי רבא החזה המלה: חכלית חכמה תשובה ומעשׂים טובים. חכמים רבים ומורים גדולים, אשר זכרתם ברוך אתנו. כי מה ד׳ שואל מאתנו? הלא ליראה אותו ולאהבה אותו ולעבדו בלבב שלם, לעשות רצונו להיות קדושים כי קדוש הוא ד׳ אלהינו, למען יתן אלינו את רוח קדשו ולכן התפללו חז״ל שיתן ד׳ אהבתו בלבם ליראה את שמו ולירא מפני־החטא. יראת חטא ויראת שמים הם־דם הכפרים, אשר בם עולה אוש על במתי הקדושה וד׳ יתן לו את רוח קדשו. וכן אמר ר׳ פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות והזהירות לידי זריזות והזריזות לידי נקיות והנקיות לידי פרישות והפרישות לידי יראת־החטא ויראת־החטא מביאה לידי קדושה וקדושה מביאה לידי רוח־הקדש (ע״ז כ: ב) התורה הוא המורה דרך ומראכת אותנו, היא האומנת, אשר תלוכנו מעלה מעלה ולכן הללו חז״ל את כל המדרשים תורה לשמה ועצו לכל ללמוד תורה, כי התורה מדריכה אתנו ניתנוה אל־מות להביאנו אל מחלת החסד והאמת. וכן אמר שאול הקדוש, התורה הזאת לנו לאומנת למען נצדק עי האומנה שאל הגלמוים ג׳: כד) וכן דעת ר׳ חניני בן עקשי׳ הצה הקביה לז׳ ברוח את ישראל הרבה להם תורה ומצות שנאמר (ישעי, מ״ב: כ״א) ד׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר (ממכות כ״ג: א) ד׳ חפץ למען לו צדק ולכן הגדיל תורה לזכות את נפשותינו להדריכנו באמרנו ולמדנו אל המשיח אשר תעודתו התזה

להמריחם על יתר (נדרים כ"ב: ב')[1] ויוחנן הקדוש אמר: התורה נתונה ביד משה וחסר ואמת ע"י ישוע באו. (יוחנן א': י"ז).

בארץ הרפאים בעמקי שאול מתחת, בקהל־היהודים, אשר שם, קול־רעש גדול, קול שאון והמולה נשמע. אחרי התגוררם זה שנות מאות בארץ הרפאים שלחו שליח אל ארץ החיים לתור אותה ולראות את משטרה ואת המעשים הנעשים בה והנה השליח עשה את אשר חפצו והצליח אשר שלחהו ועתה הוא בא מדרכו.

על פני ארץ־החיים, הארץ, אשר מקרני־השמש נוגה לה, גבר האור על החשך והנהו מושל עליה ממשל רב. חדלו בה דורכי קשת וחוגרי־חרב פסו, אין תופש רומח ואין זורק־חץ. שערי הערים פתוחים לרווחה. המסגרות נשברו נהרסו, המפתחות השלכו במצולות ים. אין פחד בלב איש ואימה לא תבעתהו. כי אפס מדון, ריב ומצה שקטו, אין מניף יד על רעהו, ואין פוצה פיו בחרפות. על תלמי לבות ילדי־האור לא יצמחו רעיוני אופל וצלמות ועשבי רוש ולענה לא יכו שורש בקרבם. אך שלום ואמת ידברו איש את רעהו ומוצא שפתם אהבה וחנינה. שקט ושלוה בארמנותם ומנוחה נאמנה במגורותם. זה מנת חלק החיים על פני־האדמה ביום ההוא, וזה להם למורשה מאת מושלם האור[2].

להבא צדק שלמים למען נצדק עיר האמונה. זה שכלאר דרש (שם כד: א'). בא חבקוק והעביד כל התורה על אחת: וצדיק באמונתו יחיי (חבקוק ב: ד'). וכן היא דעת שאול הקדוש. אקצורה מא. כל מודי ישראל מודים, אשר תכלית התורה היא אמונה, תשובה, קדושה וצדק עולמים ולכן אמר שאול הקדוש: תכלית התורה היא המשיח (אל הרומים י: ד'). הכי מפירים ומבטלים אנחנו את התורה ע"י האמונה? חלילה! הלא אך מקיימים אנחנו את התורה. (שם ג: כ"א). התורה קדושה טובה וישרה. כי תורת־יהוה־תמים היא ולכן אנחנו הוגים בה לפי דעה ולא לפי האות והבחב, כי היא חיינו ואורך ימינו. תלמוד תורה כנה קרא חז"ל „תורה לשמה".

במאמר הזה מראה לנו הסופר ר' ישראל פיק ב' צורות. בקהל ופאים וישנים יודעי־תורה דרכה אשר יגעו יגיעת־בשר על כל קוץ וקוץ שבתורה ומחזק ישבו שם בחשך בארץ? יען לא חזרו אל תורת־משה סגולה, לא ירדו לסוף דעתה, לא כנסו אל הכליתה, לא עשו מעשיה לפי דרכה כי־אז לפי האות: כתב. תורה נמשלה למים־חיים. המים שאין החיים הם שומרים ומקומם הוא בצה ואגמן. מים חיים הם הולכים שוטפים. כי החיים פושטים צורה ולובשים צורה ואינם עומדים במקום אי. דרכה דברים בתורת משה שנו סניהם מימי משה עד עתה, כי תורת משה תורת חיים ולכן נאה התורה שביע"ם ותשכח הרכה דמיים בתורת משה לפי החיים, כי חז"ל בעלי־התורה שבע"פ מלבנו אל הכלית התורה. לא כן עשו ר' אלבא בוגי־דורך. הם חשבו שהעבדים נעשו ליפות את הארץ ולעשרה בנדיים ולא למען לשמור איש לבל יפול בבור, ולכן בין הרפאים נעשו ליפות את הארץ ולעשרה בנדיים ולא למען לשמור איש לבל יפול בבור, ולכן בין הרפאים לא נמצא התורה לפי־דרכה. בארץ החיים הוגים אנשים נשים ונ"ף בתורה לפי־דרכה ולכן בארץ החיים דם. מה נאו הצורות השחים: אנא יקרא נא הקורא בשום־שכל ובאמן, אבסיחה, כי יתעב מאוד ולהעיל ע' יהי. (המחרגם).

1) כן גם דעת שאול הקדוש (אל הרומים ז: יג'). 2) כצורה הואת תארו הבראים לנו ומאשם ישעיה. אך מתי יהי' דאות הזה: מלכות־השמים הולכת ומתגברת בארץ. האור, אשר החשך לא יכלנו. דולך ומאיר לכל בני־חכל. כי בא להאיר לכל העולם. אך עוד נסראה המכונים „בני־האור" „בני־השלום" אין שלום בלבם. הן מדברים הם שלום אל רעיהם, אך מחחת לדברם משאיהם הרע. פרי חכמת ארץ־החיים הצורה הואת אשר ר' ישראל פיק מראה? מראי אולי בעולם שאחר־התחי. על זה לבי דוי. הן ימי־המשיח הומבה"ם. זה כשני אלפים אשר מלכות המשיח יצאה על הארץ ותילכה ונתגברת יום יום, תורת ארץ שראל הולכת ומתפשטת בכל ארצות־תבל ועשבי רוש ול נה עוד יכו שורש בלב אנשים, אשר שם המשיח עליהם. ד' אלהים עד מתי? ישוע אחינו, עד מתי?

„אוי ואבוי! הביטו נא וראו, ר' אלפא קורע את בגדיו, הנה בשורה לא־טובה בפיו" כה צעקו אנשי־הקהלה יחדיו בעלות ר' אלפא על הבמה ובתפשו את מעילו לקרעו לקרעים.

„קרעו בגדיכם, קרעו, אל תתמהמהו! כי מתה התורה בארצות החיים". קרא ר' אלפא ויאנח אנחה גדולה ומרה, אנחה, אשר שברה נוף כל השומעים. ואנשי־הקהל מהרו ויעשו איש איש כמעשהו.

משוט בארץ־החיים ומהתהלך בה הנני בא. נסעתי בערים, עברתי בכפרים וגם „ארץ ישראל" תרתי לארכה ולרחבה. אך אהה! אוי ואבוי! אין שומר תורה, ונוצר חוק איהו? ארבעים וארבע פעמים צותה התורה „מות יומת" ואין בה לא סוקל ולא שורף לא הורג ולא חונק[1]. אין גם אחד. חמשים ושלש פעמים כתוב בתורה לאמור „וגברתה הנפש". פניתי לראות את החיים והנה בריא אולם[2]. שבעי ימים הם ומלאי כח עלומים. אין קול ספוד ואין צעקת שבר, אין זורה ואין חובש, כי אין פצע ואין חבורה. התורה אמרה: „שש שנים יעבוד" ואני אף עבד א' בה לא מצאתי. חדלו החוקים „שנים ישלם" „ארבעים יכנו" חדלו. כי פסו גם גנבים מני ארץ וריב אנשים לא נשמע בה. התורה צותה „ונתן לה ספר כריתות". הפשתי בין החיים למצא איש אשר ישלח את אשת־בריתו למען תת ידים למורי־תורה להראות את כחם בהלכות גרושין ודיני־נתין. אך לשוא בקשתי ולא מצאתי. אבל הכי כרוכל אחשוב אספור ואמנה כמו כל אשר הם עושים? אחת דברתי ולא אשנה. נאספה התורה מבין החיים ואין איש אשר יכיר את מקומה".

„האין בינימו אף אחד, אשר ידע מה מהתורה, תורת משה?" שאל אחד הקהל.

„אם על „החומש"[3] מוסבה שאלתך", ענה ר' אלפא השליח „עלי להודות, אשר לא ימוש מפיהם ומפי זרעם כל הימים. כוזן בנער כגבר בעלמה כולם יודעים את „החומש" אך את חוקיו לא ינצרו ואת מצותיו לא ישמרו לעשותן".

„א"כ מדוע יהגו בתורה אם בחוקותיה לא ילכו?"

---

1) אלה הן אחבע מיחות ב"ד סקילה שרפה דרג חנק. הסופר מונה לפי התא קמא. ראה (סנהדרין מ"ט: ב').

2) אול הוא כמו „אולי" ופתחנו „כתי". ולפי הרמה מורי־הלשון גם הכתן נקראה „אולי". ואיב ב"א כחם או נדיאה בשבם.

3) מדרך לצון הוא. כי הן קוראים הדבה יהודים את התורה „רומש".

„הם אומרים, אשר כל מעשיהם כפי חוקת־התורה הם, כי המצות חרותות על לוח לבם. למשל. כאשר שאלתי אותם: מדוע לא יהגו בדיני מכות, שבועות, מיתות וכריתות, אשר נאמרו וגם נשנו בתורה הרבה פעמים, ענו לי ויאמרו „אלהינו, אלהי יעקב, הוא אלהים־חיים, אינו חפץ במות המת כ"א בשובו מדרכיו וחי! ובאמרו „מות יומת" לא אמר כ"א להזהיר אותנו לשמור את נפשותינו מרדת שחת וכל השומעים בקול אלהים חיים עוזבים דרך הרע, דרך עקש ופתלתול והולכים בנתיבות־אל־מות. יחקרו נא המתים בדיני מכות, יהגו הם בדיני מיתות וספרים יכתבו בהלכות כריתות, ואנחנו החיים שואלים דורשים והוגים בחוקי־החיים". כה ענו! ויבארו דבריהם ע"י המשל הזה: „נאמר במקדש כמה פעמים „והזר הקרב יומת" וזה הוא גם לנו בני־האור ענין לענות בו. אך אנחנו בני־החיים לא נבלה ימינו בשאלות לפי הכשר, לפי האות והכתב, כמו מי הוא זר? אם כהן מחוסר בגדים ג"כ זר הוא? מה הוא קריבה? עבודת מתנה מה היא? על מה חייב מיתה ועל מה לוקה? וכו' וכו'[1]) כ"א נעמיק שאלה, לפי הרוח, „מה נעשה לבל נהי' זרים, כ"א קדושים וטהורים במקדש, בעצם מעצמיו?" אנו הוגים וחושבים מחשבות ומעמיקים עצה להיות כולנו, בהני־ד' במקדש, אשר איננו מעשה־ידים, כאשר ד' שואל מאתנו, להיות לו עם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש[2]) וכן כל יתר מעשינו.

„ואיך יתר מעשיהם? הישמרו את יתר החוקים והמצות? היצומו את צום־העשירי?"

„מה לי אם יאכלו מצות בחג הפסח ואם ישבו בסכות בחג האסיף ואם יענו את נפשותיהם ביום הכפורים, הלא אינם שואלים ודורשים הלכות פסח שלשים יום לפני־חג־הפסח[3]) ואינם מתחילין מיד במוצאי יוה"כ בעשית הסוכה כדי לקיים „ילכו מחיל אל חיל[4])", כ"א עושים הכל בדממה ושקט, אין דורש ואין עונה, אין שואל ואין משיב. העושים כן המה הרין? הנוהגים כן כל המדקדקין במצות? התהי' התורה מתקיימת באין שאלות ופלפולים באין פוסקי דין וגזורי־גזרות?" השיב ר' אלפא „אוי ואבוי!"

1) ראה ערכין י"א, ובחים ט"ו, סנהדרין פ"א ועוד בהרבה מקומות בגמרא. וראה רמבים הלכות ביאת מקדש וכוי.
2) כן גם דעת המקובלים בעלי־הנסתר והסוד.
3) סוכות ד: א, והוא מן התוספתא מגלה פרק ג:
4) שויע או"ח הלכות יוה"כ.

„ואיך יוכלו להוג את הפסח בלתי כל אלה?", הוסיפו אנשי־הקהל לשאול.

„גם אני שאלתי את זאת", השיב ר' אלפא „ויענוני הם ויאמרו: אם נצוה נערה בת עשר שנים לעשות בצק ולאפות ממנו עוגות מצות טרם יחמץ הבצק תבין מהרה את אשר אנו דורשים מאתה וכחפץ לבבנו תעשה וכן כל נות־בית תבין את כל אשר עליה להבין ובהשקט ובטחה תעשה מעשיה בלי נשמע קולה. כאשר יצאו בנ"י מארץ מצרים ואת בצקם נשאו בשמלותם על שכמם, הכי עלה או על דעת איש להעלות בצקו על שולחן הרב ולשאלו „המותר לאפות ממנו מצות?" — כפי שאנו רואים מארץ רפאים הנך, כי קהל־הרפאים לא ידע ולא יבין את התורה ולא ירד לסוף דעתה. ועתה אתה שמענה ודע־לך. החוקים והמצות לא נבראו כ"א להדריכנו במעגלי צדק ולהוליכנו בדרכי משפט ונתיבות יושר. להיות לנו לתורה וללקח־טוב לאלפנו דעת ד' ולהורותנו יראת־חטא. בצאת ישראל מעבדות מצרים ויהיו לבני־חורים צוה אותם ד' ע"פי משה לבער את החמץ מבתיהם להורותם, אשר אין אדם יוצא מעבדות־החטא להיות בן־חורים בלתי אם יבער את החמץ, אשר בקרבו וכל עוד שהשאור עודנו דבוק בבשרו לא ינתנו לו החיים לנחלה[1]). למשל אם נטחן דגן ולקמח נעשנו ובצק ממנו גלוש הלא עלינו לאפות מהרה את הבצק ולאכלו למען יהפך בקרבנו לדם ובשר. ואם לא כן נעשה, אם נותיר את הבצק ולא נאכלהו, יהי' לשאור ולא ימתק עוד לחך. כן הוא כל מוצא־פי־ד'; גם אם שנות מאות ישאר באוצר יהי' עוד בחו בו ואנו בקרבו לצמוח ולעשות פרי, אך אם נמחננו לקמח ומאכל ממנו נעשה להחיות את נפשותנו, או עלינו להביאנו מהרה אל קרבנו למען יהפך בנו לדם וליח, דם עורקינו וליח

1) כן אומרים גם בעלי הקבלה ודורשי־הנסתר. באסור חמץ יש רמז ליצהר ועל האדם להזהיר „יצהיר על יצהר". הלב הנוטה למשות רשע קראוהו ח"ל חומץ, וכי אמרה תורה לא יראה ולא ימצא, לא יראה במעשה ולא ימצא במחשבה כ"א בשלמו בלב. וכוי וכוי (ד"ד־קמח). שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם. הם ימי־האדם. כי ימי האדם הם שבעה ימי־הבנין והם שבעים שנה, ובכולן על האדם לבדוק בחשוי לבו, וכוי וכוי (חולדות יעקב יוסף). הטעם, כי החמץ רמז ליצר הרע שעליו אמרו חז"ל הוא השטן הזה מלאך המות וכוי, ולכן צוה הכתוב לבער אותו מן הבית שלא ישתין למעלה ולא ויעניב שטחתנו. כי בהתבערו מהבית למטה יתבערו כל הכחות החיצונים מהבוית העליון ו.שאר נקי וטהור מכל טומאה. אכן התמורה התורה לרמז לאדם לאמור: כלה נרש וגרש את החמץ מקרבה ויחפש אחריו בכל חדרי מחשבותיו ויוציאו מכל רשותו כלו ומיד היפוך העליון מהיר אין שטן ואין סנגו רע ומצודת דוד". ולולא חסדו של הקוראים, כי עתה דרנתי להביא בדמה וכרגה. כי כל סתרי בעלי־הקבלה דומים ההגיון הזה. גם שאול הקדוש מכוה את היצר הרע השמן בשם „שאול" ולכן קרא הוא אל הקדושים (ד' ו: ו) בערו את השאור הישן, כמעט שאור כחמצן כל העסה. ללא שאור שבעסה יכלו לעשות רצון ד' בלב שלם. וכן הרי ר' אלכסנדרי מחפלל: רבש"ע! גלוי ו דוע לפניך שרצונני דוא לעשות רצונך (ב. מעבב): שאור שבעסה וכוי היו רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות רצונך בלבב שלם. ראה ברכות יו: א.

עצמינו. כי בלושנו אותו הלוך ולוש עד אשר יחמץ, יהי' לזרא לנו והחוצה נשליכנו."

„אבל", שאלתי אותם, „כל האוכל מחמצת ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה" אמרה התורה וא"כ איככה נחדול משמור את נפשותנו בכל משמר?"

חפצכם לשמור את נפשכם יתר מעל־הנחוץ הוא המחמצת, אשר הביאה על ישראל ועל יתר גויי הארץ רעות רבות וצרות גדולות. כי עוכתם את הרוח המחי' ותבחרו באות, אות שאין בו חיים. כמונו כמוהם כולנו אבדנו את החופש והחיים יען אשר נהפכו בנו התורה והמוסר, החכמה וחרושת המעשה, הרגש והרעיון לשאור ורקבון" כה ענני פי המדבר אלי בשם־כל קהל אנשי־ארץ החיים, ויוסף דבר אלי לאמור „תודה ותהלה לאלהינו, כי חלץ אותנו מהצרה הזאת, אשר פתחה את פיה לבלענו חיים, בהוהירו אותנו לבער את החמץ אשר בקרבנו. עתה שנה בשנה בהגיע תור חג־הפסח אנו בודקים בחורים ובסדקים פן נמצא שאור דבוק בנו ובבתינו או בכל עמנו כלו, ואם נמצא שאור מעט נמהר לבערו כלו למען נשאר אנחנו בבתינו ובארצנו ולא נכרת מארץ החיים, ולמען נחוג את החג לא בשאור רוע ורשע כ"א במצות תום ויושר. וזה הוא ג"כ חפץ ד' באמרו „ונכרתה הנפש", כי לא להכרית אותנו חפצו — אף כי אלהי האמת והצדק מקים את דברו כטוב כרע — כ"א ברצונו למלט מצרה נפשנו, להשיבנו אליו ולתת לנו חיים ושלום.

„אכן" הואלתי להשיב לו. אך פי־המדבר אלי שסע אותי בדבריו ויסתום את פי באמרו: כל „אכן", אשר עודנו לא בא ואשר איננו רובץ לפתחנו כקבר פתוח, הנה מוצאו מהשאול ומובאו אל השאול ונתיבות דרכו מות ואבדון. המתים מדוע אין בכחם להגיע את אבדי־נום? הלא מאשר אין דם־חיים נוזל בעורקיהם ואין ליח בהם כ"א מלאים הם „אכן" „אבל" ודומה לזה. אם בור לנגד עיני, אשר אין לאל ידי לסתמו, או עלי לגדור גדר סביבו. אך אם אעשה גדרים בכל עבר ופנה בארץ מפחד פן יכרו אנשים את האדמה ובארות בארות יעשו, הלא או יכסו הגדרים את פני הארץ ולא יהי' מקום לשבת עליה. ע"י פן, אבל ואכן שבפיכם החנקתם את התורה ותגרשו את הרוח־החי' אשר בחוקותיה. בעינינו כל מצוה ומצוה ממצות־התורה היא כפרח נעים המשביע את המשעשע בו בריחו, ריח ניחוח, ובצבעו הנחמד

להשכיל. והי' אם שחוק תשחק הדק את הפרח בידך ינום ליחו וריחו יפוג ומראהו יהי' משחת".

„אכן צדקו דבריך, רבנו אלפא. אמנם מתה התורה בארץ החיים" קרא אחד הקהל — והוא הי' בן־דור המתרגמים, אשר תרגמו את „החומש" לשפת נכר — „בדורי, עת התהלכתי עוד על אדמות בארץ־החיים, עוד לא העמיקו לדבר לשון־הגוים כמו הדור־הזה, אשר אתה ראית. בימי נערו ב„נאורים" רשעי־הדור ויוכיחום על פניהם, אשר בריח־המצות לבדו ישפיקו ועתה עולם הפוך בארץ החיים ראית, רבנו אלפא! עתה ילמדו את בניהם אשר ריח־המצות לבדו די ואשר טוב להריח ריח־המצות מלשמור לעשותן, ואין נוער ואין מוכיחם על פניהם."

האם גם ל„חושן־המשפט" לא יתנו ערך ויקר? האין דין ודברים ביניכם? ההדלו טוען ונטען מארץ החיים?" שאל מי שהי' מורה דת ודין בארץ תורקי' את פי ר' אלפא.

„דברי ריבות לא נשמע ביניהם ואם יש להם דבר־משפט או הוא איננו כפי הגמרא, ואיש איש ממנו אך מחריש משתאה יעמוד לפניהם. אם שני אנשים מצאו דבר לא ימהרו לריב, לא זה ולא זה יאמר אני מצאתי' כפי לשון הגמרא, כ"א שניהם יחקרו ידרשו היטב למצא את בעל האבדה להשיבה אליו ואם לא ימצאו את בעל האבדה או יהי' ריב ביניהם, אך גם בריבם ימושו מדרכי המשנה. כי לא זה ולא זה יאמר „אני מצאתיה" כ"א זה יאמר: „אתה מצאתה וכולה שלך" וזה יאמר: „לא כן! אתה מצאתה וכולה שלך"[1]. כאשר ראיתי את השערורי' הואת חרקתי שן על הפושעים האלה המהרסים ומבטלים את התורה בעשותם מעשיהם זרים מעשיהם."

„ומה שם־הספר, אשר על פיו יוציאו לאור משפט?"

„הן שאלתי גם אני כה את פי אחד זקניהם. אך גם הוא פתח את פיו בשאלה ותהי השיחה הואת בינינו".

הזקן: „מה הם הכותבים ספרים? ומי?"

אנכי: „אנשים."

---

1) זה הוא פרי אהבה. ד' הוא אהבת, אמר יתן דקדוש באגרתו הראשונה (ד' 1 ה') וע"י אהד־משיח נגלתה אהבתו לבני האו, בני־החיים, ואהוב זה את זה הוא דרך אהבה בבני־האור, ואהבה כאהיבה אף ושלאה תביעה ואיבה בקשות את שלה וכו' אובר שאול הקדוש (בראשונה אל המורנחיים י"ב: ד"ה). לבני נואב בראותו כי אין לזר פרי אהבה בלב אלה האומרים אשר תלמידי־המשיח הם, בפרו נכזר את העץ. אני ואתה! קוץ הם מביאים על שם אדמה.

הזקן: „ומה הם הכשרונות הנחוצים לאיש בחברו ספרי חוק, דין ומשפט?"

אני: „חכמה ותבונה".

הזקן: „א"כ הספרים הם ילידי־החכמה, ואם החכמה אתנו תלין, למה לנו ספרים? אנחנו בני־החיים, בכל עת־בוא דברי־משפט לפנינו, הולכים אל החכמה ושואלים את פיה, והיא מורה אותנו מה לקרב ומה לרחק. אין אנו מכורים לשופטים ושוטרים כמו יתר־העמים, אין בינינו מטה־משפט ודברי־תהפוכות־דיינים, אשר היו לפנינו, לא ימצאו מסלות בלבבנו ולא יפרו ולא ישרצו בארצנו. צעירינו לא יחונכו להצמיח קוץ ודרדר כ"א לפרות פרי־טוב למאכל והאיש, אשר עצי גנו עושים פרי טוב והוא הולך למרחוק להביא משם פרי עץ ונותן מחיר־רב, עליו יאמרו כל שבניו: פתי הוא האיש הזה, משוגע הנהו! גם התורה צותה אותנו „ובאת אל השופט אשר יהי' בימים ההם"[1], כי אין לדיין כ"א מה שעיניו רואות[2]. ועל כל דיין ושופט לשאוב ביזה ודעת מהבאר, אשר רוח ד' חפרה. נשמת שדי היא תחייהו, היא תאיר לפניו דרך להוציא כאור משפט צדק. אם לא יעשו כן יחמץ בצקם והי' לשאור ותחת חיים יעלה באשה".

„ובמה יבלה איש את ימיו ושנותיו, אם איננו משליש את יומו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בגמרא?" שאלו אנשי־הקהל את פי ר' אלפא.

„חוקת־החיים היא שעשועם. נלאתי לספר היום כל אשר ראיתי. פעם אחרת אשמיעכם כל אשר ספרו לי על אודות גן־העדן והכרובים ולהט החרב המתהפכת, ע"ד צצית ושבת ועוד ועוד. אף ספר א' לא מצאתי אתם, הגדולים משעשעים את הקטנים בספרם להם דברים נעימים ובהראותם למו כוכבי שחק וצמחי שדה ויער, דגי הים ועוף בנף ובהתענגם אתם יחד על ד' ועל משיח צדקו, כי נראה אליהם בכל מקומות מושבותם ועאכו"כ בציון הר־הקודש[3]. גם נדברים הם איש את רעהו על כל הנחוץ ליתר הגוים, גויי הארץ, למען יושעו גם הם תשועת עולמים[4]. ישיתו איש אל אחיו על הנפש והרוח ועל הגופות, אשר חלצו

---

1) ראה ראש השנה (כ"ה: ב). סנהדרין כח: ב; קדושין סו: ב. 2) סנהדרין ו: ב; בבא בתרא קלא: א. 3) מה טובים יהיו ימינו הדם בהגות אהבתנו כשיעמוד שבעת מהר־הקודש ומלך על כל הארץ, מלכות השלום תכסה את כל הארץ (שחה ד' דמעה מעל כל פנים נמ"ם הדם). 4) יעצו לשלוח מתי ידו האדת הזה?

את הבשר וילבשו פאר שחקים. ועוד דברים כאלה, אשר בעינינו הם ילדי־רוח ומחשבות־הגוים. הן שאלתי אותם: מדוע כל ספר אין להם? אך הם ענו לי ויאמרו: הלא ידעת אם לא שמעת את אשר חזה ירמיהו הנביא? כי את הברית אשר אכרות את בית ישראל וכו' וכו' נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה. (ירמי' ל"א: ל"ב).

„אהה ואבוי! על פושעים באלה גם את דברי נבואת־הנביאים וחזון החווים יהרסו." קרא בן־דור המתרגמים, אשר שנא את תרגום־החומש שנאה עזה.

„גם אנכי הרבתי צעקה כמוך", ענה ר' אלפא. „גם שאול שאלתי: אם הנבואה חדלה מה המה הנביאים ואם חזון החווים הוא לאין, החווים מה הם?

„סוב פניך וראה נא. שם יושב בן חלקיהו מענתות. לך ושאל ממנו והוא יגדך, דרש חכמה מפיו והוא יאמר לך".

כה ענו לי אנשי־החיים. ואנכי עשיתי כעצתם ואל הנביא שמתי פני, וישאלני בן־חלקיהו: „אחי מאין באת ומי אתה?"

„הנה ר' אלפא אנכי, אחד הסופרים ובני־התורה, אחד מגדולי־הדור הנני" השיבותי לו. אך הוא הביט אלי בעינים מפיקות־אש להטו ואימה גדולה נפלה עלי, ובקול גדול וחזק כקול רעם בגלגל קרא אלי:

„איך תאמרו חכמים אנחנו ותורת ד' אתנו אכן הנה לשקר עשה עט סופרים" (ירמי' ח': ח') ואתחלחל, ופתאום פצתה הארץ את פיה ותבלעני. וכה שבתי הנה.

ב"ה לסדר „ולא תהי' עדת ד' כצאן אשר אין להם רועה" י"ח תמוז לאות „וחי בהם" שנת „דגל המשיח הנהו דגל־חיים לכל" למב"י.

אל העורך כו' שלום!

הנה לקול העדות, הקול הקורא בחיל „הקיצו אחב"י ושובו הביטו אל צור מחצבתכם ואל מקבת בור נוקרתם, כי עת לחננה באה, בא מועד לרצות את אבני־ציון ולחון את עפרה" התעוררו רבים מתרדמתם ויחלו לשאול את השומר על המצפה „שומר מה מליל? שומר מה מליל?" וקול השומר אומר: „אתא בוקר לישראל, כי לעת ערב יהי אור". יהי שם ד' מבורך לעולמי עד.

---

*) המכתב הזה המצנו ת"י זה ימים רבים, כי בפרוזת פכחם בחם חדי חכמו למחרת יום התענית נכתב. המסופר אביי החעצב מאד בזם הזוא עיד חלאות עמנו וחציקתו חד בעמו לכתוב. אקוה אשר קוראי הדברים האלה ידעו להוקר דמיהו, כי לשוב בזן וכל דמיהו מעידים עליו אשר חד בן־ישראל דובדת ם ונשמת בן־הנדה יצאה ממנו. (המ"ק).

גם בבני אוה"ע קמו רבים ויקחו אל חכם שופר לקרא קול גדול: הקיצו בני"י, כי ישראל ישוב עוד לאיתנו ויהודה יהי' עוד לנוי. א' מחסידי אוה"ע, זה הסופר הנכבד ר' נזרא ממשפחת פאלרט, אשר כל דבריו מעידים עליו שהוא אוהב עמנו באמת, יצא במכ"ע נרמני ששמו "זרע זרוע בתקוה"[1] לדבר על לב כל אחב"י אשר נפעמו על קהלת המשיח אדוננו, ויקרא אליהם "הקבצו והיו לב אחד ועם אחד. הלא עשרת רבוא ומעלה אתם בני"י החונים על דגל ישוע. והי' אם תהיו שכם אחד ושפה אחת גם כי נפוצים אתם בארץ, תשפיעו שפע ברכה וטוב על אחיכם ואחיותיכם בישראל, כי בראותם את מעשיכם ואת דרככם המוכה יהפך לבם לאהבה עליכם והקדישו את קדוש יעקב ואת שמו יעריצו ונלוו גם הם על מחנכם וחנו גם הם על דגל ישוע" כה דבר האיש הזה. מה יפו דבריו ומה נעמו! מתקו מדבש ונופת צופים. ומי יתן ושמעו לקולו כל אח"בי המאמינים בישוע, כי באמת כן הוא. אחב"י החונים על דגל ישוע לא הרימוהו עוד למדי לפני יתר אחב"י, לא נשאו עוד למדי את נס המשיח לפני אלה מאחב"י המאמינים בישוע, להראות את יפיו והדרו ולהורות, אשר הוא דגל ישראל ונס־העם, עם יהודה — העם אשר הי' לנס ולמופת בכל העמים — ולכן עלינו לדגול בשמו. לא אובל כאחד תחת לשוני. אחב"י, אנשי־מחנה ישוע, העלו נס־המשיח, הרימו דגלו לפני אחב"י המאמינים להאמין כו ונם קראו תמיד "כל הנשוך והביט בו וחי" אך לא הראו למדי את אשר כתוב על הדגל. הנה "ישוע הנצרי מלך היהודים" בתוב חקוק עליו בעט־ברזל וכל מטרות עוו אשר המטירו שונאי אדוננו למען ימחו את הדברים האלה היו באפס וכאין, ובכל מקום, אשר מעריצי שם ישוע יקימו מצבה לו יחקקו הדברים האלה באותיות זהב. ישוע הוא מלך היהודים. מי יתן וידעו אחב"י, אשר נאספו לדגל אדוננו ישוע, לדבר שפה ברורה, שפת קודש, שפת ישראל, שפת משה והנביאים, להראות ליתר אחב"י, אשר ישוע המשיח לנו הוא, הוא מלכנו, הוא אחינו, עצם מעצמנו ובשר מבשרנו והוא הוא א' מבית דוד הבא להכין כסא דוד לעולם. — לבי יהמה בקרבי בראותי כל העם הנדול הזה, עם ישראל, — גם בי קטן יעקב בעמים —, העם היקר לנו מכל חמדת החיים, פונה עורף למלכו ולא פנים, מכחיש בו ואומר "לא־אתה" "מלכנו המשיח עוד לא בא" ובין כה וכה נודד יהודה בלי דגל ובאין נס, בלי מנוחה ובאין כבוד. גלי תלאות שוטפים אותו שוטף הלוך וים צרה ורוגז עובר עליו מאין לו מחסה ומצודה. מאין לו מנן וצנה, הי' למשסה ואין אומר השב; כי את מצילו הוא מרחה מפניו. כן רוח בעני מציקה אותי לדבר לאחב"י הממאמים בישוע אדוננו הלוך ודבר ולקרא אליהם גם ע"י העדות, אם תתני, המעריך היקר, לעשות כה? "אנא אחי, אל נא תרעו. באו וחסו בצל ישוע! הקבצו וחנו על דגלו! כי דגלו דגל ישועה לכל הנברא בצלם אלהים והוא דגלכם, כי אותנו בני יעקב אהב מקדם ובנו בחר לעם סגולתו. אליו בא בראשונה. אליו החחנן לשמוע בקולו, קול רחמים וחנינה, ועוד נם עתה הנהו לשום עלינו פאר תחת אפר ומעטה־שמחה תחת בגד כהה. אם אך נשמע בקולו."

---

1) המכ"ע הזה יקיל עיי ר' פנר תלמוד המכתח ר' פרנץ דילטש. והילטש הי' מוסד המכ"ע הזה וכיה שנים הי' הוא העיקל, אך כאשר נחלש, המקוד טרם מהו את המכתה"ע הזה בידי תלמודו פסר. ועתה שנת כיח למכ"ע הי'. ובשנה הואת, שנת כ"ית, הוסרת נ, כתב ר' נזרא את דבריו. והמ"ל.

הנני קורא "חנו על דגל ישוע המשיח", כי הלא כל עין רואה וכל לב־מבין יודע, אשר סר שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו חדל, ואין למחננו, מחנה ישראל לא דגל ולא נס, אם לא נדגול בשם־המלך הגדול הזה, אשר כל העמים הנאורים ידגלו בו, ואשר "עומד לנס עמים ואליו גוים ידרשו ומנוחתו כבוד", הוא שם־ישוע אדוננו, אשר יצא מחלצי דוד להיות מושל בישראל ומלך על כל אפסי תבל, ואשר נם הורגינו המליכוהו למלך עלינו, בכתבם על עץ־ההרנה בשלש לשונות "ישוע הנצרי מלך היהודים". הן ישוע עלה בשורש מארץ צי' לא תואר ולא הדר לו, אך מוכה ומדוכא הי' מעונותינו ומחולל מפשעינו. כי בפעם הראשונה בא "לכלא הפשע ולהתם חטאות ולכפר עון ולהביא צדק עולמים". אך עוד יבא שנית לציון ולשבי פשע ביעקב, להשיב את המלכות לישראל ויהודה וישע אז וישראל ישכון לבטח. — לוא הי' ישוע אחד מבני־הגוים וירם נס לנו לבא לדגול בשמו, לא הי' לפלא ולחידה, אשר אחב"י מאמינים לשמוע בקולו, גם לוא נדול בחכמה ובתורה הי' וכל העמים אליו ידרושו. כי כן לא הבטיחנו אבינו שבשמים ע"י חוזיו ונביאיו, ד' לא אמר למשה רע"ה "נביא אקים להם מקרב העמים כמוך". כ"א "מקרב אחיהם" אמר ד'. ויצא חוטר מנוע ישי ונצר משרשיו יפרה" אמר ד'. אבל ישוע הי' בן־אברהם לפי הבשר ויו"ח זרע יעקב הי', בארץ ישראל נולד, בארץ יהודה עלה אורו. ישוע לבש בשר וישכון בתוכנו על אדמת קודש ואת כבודו ראינו בירושלים ככבוד "בן־יחיד לאביו" מלא חסד ואמת. ואם אורו, אור אמת, אשר בא להאיר לכל העולם כולו, מאיר נם עיני בני־הגוים, הטל כן נמאם בו? הע"כ נשליך את הנצר משרש ישי ונצר משרשיו יפרה? אמר ד'. אבל ישוע הי' בן־אברהם לפי הבשר ויו"ח זרע יעקב הי', בארץ ישראל נולד, בארץ יהודה עלה אורו. ישוע לבש בשר וישכון בתוכנו על אדמת קודש ואת כבודו ראינו בירושלים ככבוד "בן־יחיד לאביו" מלא חסד ואמת. ואם אורו, אור אמת, אשר בא להאיר לכל העולם כולו, מאיר נם עיני בני־הגוים, הטל כן נמאם בו? הע"כ נשליך את הנצר משרש ישי ונצר משרשיו יפרה? הלא יתר שאת ויתר כבוד לנו בני ם ישראל, אם כל העמים ישתחוו לחושר מנוע ישי, המעט ממנו הכבוד הגדול הזה, אשר ד' חלק לנו, כי אנשים מכל לשונות הגוים החזיקו בכנף איש יהודי לאמור "נלכה עמך כי שמענו אלהים עמך". "האח עמנואל! בך צדיק יבורך?" מדוע נשליך את נזרי ארצה? מדוע נמאם את כבוד ד' אשר חלק לנו ברחמיו הגדולים? — נם תורת ישוע ודתי איננה תורה זרה ודת זרה. תורתו תורת ד' ודתו דת משה והנביאים. השתולה מאז מקדם על אדמת ישראל. כי לא בא להפר כ"א להקים, לא לעקור כ"א לנטוע בא, לנטוע בתוכנו חיי שולם, להשקות את הנן, נן העדן, ולהצמיח לנו עץ החיים ועץ הדעת, לנו ולכל המתקרבים אלינו לאכול מעץ־החיים הזה. ואם יו"ח הגוים המאמינים בישוע אוכלים ושבעים נם הם מזיו עץ־החיים הלזה, הלא קודש הם נם הם, כי נטעו נם הם במו זית־הקודש. נרים הם, אשר התקרבו אלינו ויבירו את ד' ודבר קדשו, אשר נתן לנו ברחמיו הגדולים, וע"כ נטעו במו־הזית ויתעוררו בשרשו ויהיו נם הם בני"י לפי הרוח. אך אנחנו הננו משרשי הזית, אנחנו ענפים והם ענפים, אנחנו ענפי שרשי־הזית, והם ענפים, אשר ד' הרכיב עלינו. העל כן נמאם במשיחנו? ואם נם רבים הם בני השוממה מבני־הבעולה, אם בני אלה, אשר מלפנים השתחוו לעץ ואבן, בירעים שתה ברכיהם לד' אלהי אמת ומתפארים בשם "ישראל־לפי־הרוח", הע"כ נחדל לחנות על דגל משיחנו? הע"כ נעזוב את הדגל בידיהם והיינו כצאן בלא־רועה, מחנה בלי דגל? הלא עלינו להושיט יד־אהבה לכל החסירים האלה הבאים מבין העמים, כי יראים הם את ד' וחרדים על דבר קדשו, ויבאו למחננו לעמוד לימיננו להלחם אתנו יחד בכל אויבי ד' ותורתו. עלינו לשמוח עליהם ולא לתת עין־רעה בהם על אשר חלק ד' נם להם בבינה, ולכן מאוד עלי לבבי דוי, אשר אחב"י

ממאסים במשיח שר־החיים על לא דבר. הנני מחפש כה וכה בחפש מחופש למצא טעם להצדיק את אלה אחב"י הממאנים להמליך את ישוע עליהם, הנני דורש ומבקש למצא הסבה השוצרת בער אחב"י לחסות בצל כנפי ישוע המשיח, אך מאומה לא מצאתי.

הן רבים אומרים אלי: המאמינים בישוע אומרים, אשר הוא בן־אלהים חיים ואשר בדמו הוא מכפר עון כל שב ומתנחם על חמאיו, כי בדמו מצא ד' כופר על כל חמאי אנוש. המאמינים בישוע מורים ומלמדים, אשר באמונה לברה יצדק האדם לפני ד' אלהים בהשפטו, כי צדקת המשיח לבדה תצילהו מידי המשפט הגורא ומענשו הגדול, אשר נבונו לו, ובמעשים טובים לבדם אין בח די־הצל את האדם בעמדו לפני כם־המשפט, ולכן לא נוכל אנחנו לשום מחננו על דגל ישוע. — אך האומרים אלי כן לא יצדקו, כי אנחנו המאמינים בישוע לא נורה ללא־תורה. הגה אנחנו שמנו ספרי כה"ק לנו לקו ותורת משה והנביאים למשקלת. עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע. ועתה בחנו נא אחי היקרים, אם תורת־ישוע איננה תורת משה, ואם לקחי המבשרים והשליחים אינם לקחי הנביאים. אחלי יכונו נא דברי. בחנו נא. אך אל תעשו דבר טרם בחנתם. השל כן תמאסו במשיח מאנשי חושבים אתם, אשר אנשי־קהלת המשיח נרעו או הוסיפו? היתכן דרך זה? אל נא אחי, אל נא תעשו כן, כי דרך לא־טוב הוא.

רבים וכן שלמים אומרים אלי: הלא תורה צוה לנו משה לשמור את יום השביעי בשבוע, יום השבת, ואת המועדים בעתם ולעשות ככל החוקים והמצות אשר צונו למהר את נפשנו, ולשמור כל מצוה ע"ד מאכל ומשתה. ואנשי־קהלת־המשיח אינם שומרים את־התורה ואינם עושים ככל החוקים וככל המצות אשר צוה ד' עפ"י משה. לא ינזרו מכל מאכל ומשתה ואת יום השביעי החליפו ביום ראשון בשבוע, שבת ומועדים לא ישמרו. ואם על מחנה ישוע נלוה גם אנחנו יהי' עלינו לעשות כמוהם וחשאנו בנפש עמנו. — אך האומרים אלי כן, גם הם לא יצדקו, כי לא ישוע ולא שליחיו הורו תורה זרה בזאת. ממקור ישוע לא יצאו כ"א חסד ואמת, צדק ומשפט, והם אינם נחונים תחת ידי־הזמן ואינם תלוים בזמן ובמקום, כי תכונתם תכונת־שלמות־נצח, ומלבות השמים אינם לא מאכל ולא משתה כ"א מלכות צדקה ושלוה והדוה ברוח־הקודש. התורה נתונה נתונה היא לבני ע"י משה, ולא לבני הגוים נועדה. ולכן נזדו אנשי הקהלה הקדושה, קהלת־המשיח הראשונה בירושלים, לבלי הביא את צוארי התלמידים בני־הגוים בעול כבד, עול החוקים, ולבלי הכבד עליהם משא־המצות, בלתי אם את החוקים אשר לא יוכלון לעבור, לאמור להם? חדלו מזבחי־אלילים, מן הדם ומן הנחנק ומן התזנות וגאופים[1]. אך כאשר לא העמיסו את עול־התורה על בני הגוים, כן לא הסירוהו מעל בני". הבי על אשר אלה, אשר לא להם נתנה התורה

---

1) אלה ג' הדברים „עבודת אלילים, נכלות וטרפות", ונעני עדותי שכן וקני הקהלה הקדושה על הגוים, כי גם הם נזהו „יהדו ואל יענו" הם הם ג' הדברים אשר נמנו הכתוב גם בעליית בית נחזה בלוד לפני רבי יוחנן בשם ר' שמעון בן יהוצדק (ראה סנהדרין עיד: א) ונזדו וקני הקהלה הקדושה הכתובה מנוחת חכמי עליית בית נחזה, כי הם אמרה, שכל האוכל נבלות וטרפות ודמו לרצונו נפש על נקלה, ואולי גם חכמי עליית בית נחזה כונגו לדעת וקני הקהלה הקדושה, חק בפי ר' יוחנן השתע פני־השמיה ולא יהד גם הם לכוף דעת אלה אשר כאבר וגמרו, ובעלי־הגמרא קבלו השמיעה בפי שר יוחנן ספר אחזה ולא [illegible]

אינם שומרים את מצותיה, שבתותיה ומועדיה, ע"כ תמאסו במשיח שר־התורה? אל נא אחי אל נא תעשו כן, כי גם זו לא דרך הטוב הוא.

אך יש עוד אחרים העונים ואומרים אלי: הן אנשי־קהלת־המשיח מתימרים בשם „תלמידי קדוש־ישראל" ומתפארים, אשר הם שותים נוזלים מבאר מים חיים והולכים בעקבות בן־אלהים חיים וא"כ קודש הם גם הם. אך הבט נא אל מעשיהם וראה, כי כמעט כל המחנה כולו חנף ומרע. עושים הם כל תועבה, מעשה ומה וחטאה ותחבולה רעה. בעלי ארוף הם, אנשי־זרות, טורפי־אדם הם כפריצי חיות רודפים באף ומשמה אנשים, אשר לא עשו להם כל רעה ואין מספר למעשיהם הרעים, כי רעים וחטאים הם לד' ולוא נגלו מעשיהם לעיני השמש, כי עתה בושו ויכלמו לנצח, ואם לפי מעשיהם נשפוט לא נוכל לתקוע אהלנו בצל ישוע. בפרי העץ נכיר את העץ. אם השרש קודש הוא גם הענפים קודש הם ואם בענפים רפש, צחנה ורקבון גם השרש רקב הוא. — אך גם האומרים אלי כן, לא יצדקו. הן אמת היא. לדאבון לבנו נמצאו נגעים רבים בבית אלה המתימרים ללכת בעקבות המשיח, ריב מצה ומשטמה יש בקהלת־שר־החיים, פלגות־הדעות, מדנים ומלחמה במחנה־שר־השלום. רבים יש השוים כל תועבה ומביאים בו זיקוקין של השם היקר, שר־המשיח, אשר עליהם יקרא. אך אחי! אחי! הטרם תדעו את המקור, מקור־כל רשעה תמאה ואולת? — פנו נא אל דברי ירמי' הנביא וראו. „עקוב הלב מכל ואנוש היא" דובר רוח ד' בפי ירמיהו (פרשה י"ז: ט'). הלב הוא מקור כל שנגה וכל עון וחמאת מרי. עוד לא הטהרו העמים מחלאתם הרבוקה מהם עוד מימי טומאתם טרם הלכו בדרכי־ד'. אך יש תרופה, יש צרי למכה זו, אומרים ספרי כה"ק. תשובת ישראל למלכם היא התרופה האחת והיחידה אשר הכין ד' למכת־העמים. אם ישראל יאסף למחנה־דגל ישוע, או ירפאו כל העמים כולם, אז ישהרו מחלאתם הדבוקה בהם. דרשו מעל ספר ד' וקראו את זאת, כי פי ד' צוה כן, הוא אמר וכן יהי', הוא דבר ובעתו יחישנו, איש גרמני, חכם מלומד ומשיח לקח טוב ה' בירושלים וינסה דבר אל גדולי עמנו שם. ויהי באשר הראו גם הם את התועבות, אשר אנשים מכונים בשם „תלמידי־המשיח" עושים, ענה להם: שמעו נא אנשי ישראל, לפי דברי ד' אתם בני־ה נכם לב־העמים. כל בני אדם בארץ הם נוף נדול וכל עם ועם הוא אבר בנוף ההוא. ישראל הוא הלב. ואם יחלה הלב באדם. הלא כל גוי יחלש יחלה מאין להרפא, ואתם בני־ה חולים אתם ולא נרפאתם עוד. מאנתם לשמוע בקול ישוע, מאסתם בו, „אין לנו חפץ בו" אמרתם, לכן כל הנוף הגדול חולה. אך אם תשובו עד ד' אלהיכם ואת דוד מלככם תבקשו, או ירפא כל הנוף הגדול, או תסור המכה מקרב העמים, וכל הגוים יהיו נילדים שנית ממקור עליון, ממקור רוח־הקודש. מה נאמנו דבריו — לבי אומר לי, אשר ישראל, אחרי אשר סבל צרות אין מספר, יהי' כאפר הפרה האדומה. בו יתחטאו יתר העמים, גם שאול הקדוש אומר כן „אם הגעלם הי' לתשועת רצון לעולם, מה איפוא יהי' האספם? הלא חיים מן המתים" (אל הרומיים י"א: ט"ו) אקצרה נא. רצון ד' הוא, אשר ישראל ידע את המשיח הנאמן, ישוע הנואל ממות ויפורה משחת, כל הקורות, אשר מצאונו, להורות באו, אשר עוד כל אחב"י יכירו את ישוע ולשמו כבוד יתנו, ואת עולו הנעים, עול מלכותו, יקבלו עליהם. וא"כ למה עוד נקשה עורף? ע"כ נהי' נא „נוסעים אל המקום אשר אמר ד' אותו אתן לכם כי' כי ד' דבר טוב על ישראל". לוא אחב"י שמעו לי וחנו על דגל ישוע ולא תהי' עוד ד' כצאן, אשר

אין להם רועה. וטוב להם כל הימים. כי אין עצה ואין דרך להמלט מכל מצוקות הזמן כ"א להנות על דגל האיש, אשר הוא „כמחבא־רוח וסתר זרם כו' כו'". כי דגל־המשיח דגל־חיים הנהו לכל.

אוהבך וכו' אב"י

שטנישלין . . . .*)

גם אני שמעתי את אשר הקוצר־חציר לבהמה?) הולך לעשות בעיר הזאת. אך את תבנית עלהו לא ראיתי. התאמצתי לראות פני־האיש הזה, אך לא מצאתיו. שאלתי פי אנשים יושבי העיר הזאת, מה הוא, מה טובו, ומה דרכו, אך תשובה נבונה, משקטת את רוחי לא נתנו לי. אחת שמעתי אותה אשנה לפניך: „מי־המכה"ע הזה, אשר הוא הולך להוי"ל לא ימשכו. גם אם יחל את מלאכתו בראש שנת ת"צ"ב, כאשר מבטיח הנהו, את שנתו לא יוציא. כי ראש שנת ת"צ"ב הוא בימי־חנוכה, חג־החנוכה, חג־הנרות, חג אור המשיח, והאור הזה ירש כל חשך וכל כלי יוצר על עמנו לא יצלח. לכן אין כל עצב בלבי, גם אם ינסה בעל־ה„טרוד" לטרד אותנו ימי־מספר, כי ע"י הרעה הזאת תצא טובה גדולה לעמנו, ע"י המכ"הע הזה יראו יושבי העיר שטנישלין ובסביבותיה את רעת־החשך וטובת־האור, והי' אם יקראו אחבנ"י היושבים בעיר הזאת ובסביבותיה את המכה"ע הזה וחשכת ה „טרוד" יראו, יפקחו את עיניהם לראות גם את אור־הנרות, והכירו וראו, אשר לא כל הנוטל עליו את השם „נצרי", „איש־קהלת־המשיח" וכו' וכו' תלמיד־המשיח הנהו. זה רעה רבה, אשר כבנ"י כבנ"י־העמים בארץ הזאת מבנים את כל איש, אשר אינו יוצא ירך יעקב, „איש־המשיח", „משיחי" וכו'. וע"כ שערורי' גדולה בארץ, כי ע"כ חדל להיות לשם הזה הפתרון הנכון. — מה הוא „משיחי", „איש־המשיח"? — הלא היא איש המאמין, אשר ישוע מנצרת, הוא המשיח הנאמן, משיח אלהי־יעקב, הגואל את כל המאמין בו ממות־החטא ומורישו חיי־עוה"ב. הכי כל בני־העמים מאמינים את זאת? הלא ישנם בני־העמים לאלפים ולרבבות, אשר בשורת־המשיח, בשורת הגאולה, אשר הוא הביא לכל בני־אדם וחיה, היא בעיניהם כדבר שקר, אשר בראו התלמידים הראשונים מלבם, או כאגדה שהיא נעימה לאזן ילדים ונשים וקטנות, רק לא לאנשים כמוהם, כי הם חכמים בעיניהם. הכי גם עליהם שם־המשיח יקרא? הנוכל לאמור עליהם „אנשי־המשיח הם"? — מהרעה הזאת יצאה רעה אחרת, כי כל בן־ישראל המאמין במשיח יכונה „בן־העמים", „בן־הגוים" וכו'. הכי בהאמינו במשיח חדל להיות בן־ישראל? הכי נהפך דם ישראל בעורקיו ויהי לדם־בני־העמים האחרים? הכי . . . ? הכי . . .? — דרך כסל היא הדרך הזאת. מי יתן

*) הנה קול־קורא ועלה־לכותרת (בלע"ז **Prospekt**) בא הנה לאמות, איש אחד בעיר שטנישלין, אי משהו בגרמנים ועבד, הולך לדאול מב"ע בני ששת הארץ־הזאת, שפת הפולנים ושפת החוטהנים, ושם־המכירות הנ' „טרוד" („ע"ע־כפים, ניעת־כשר וכיו"). לכן מדרחי לשאול את פי סיפרו הנכבד „פלוני־מה ואחז" וזאת היא תשובתה. (המו"ל)

*) שם האיש הדפוק לדאול את דמכחיש הרע הזה הוא **Kosarosk** ושחרון השם הזה הוא: קצר חציר. איש קטן־הקומה, אשר מגל ביזו לקצור חציר שדה. ומה ראה לו השם־הזה? כי גם במכחיש הזה לך לתת חציר חצן ומספוא לבהמות הלוכות על שתים, להמונים בדמות אנשים, אשר יאמינו לו, כי טובתם הוא מבקש, והוא אך רעה יכול עשות ולא טובה.

ופקחו אחב"י עתה את עיניהם ושפטו משפט נאמן והצילו נפשות הרבה, נפשות בנ"י, האומרים לעמם „שמי־אתה" ונפשם יוצאה בדברם מעמם ואחיהם ידחום ו„נש־הלאה" יאמרו אליהם. — הנה את לחננה באה. מי יתן ומהרו אחב"י לראות זאת. כי כשל כח־הסבל.

שמחה גדולה נתנה לי השמועה, אשר נדולי־הפולנים וטובי־הרוטהנים לא „סכינו עם הקוצר חציר לבהמה במעשהו זה". גם המכה"ע „המשקיף" (בלשונם Przegląd) אשר איננו חפשי־בדעות הוא, כי הוא מדבר בשם מפלגת־המחזיקים בדרכי־דיורות שעברו הודיע, אשר לא יוכל הסבן עם בעל־ה„טרוד". ודברי־„המשקיף" דברי־אמת הם.

„ע"י שנאה לא נהפך לב היהודים לטוב, כ"א נקשה את לבם בקרבם ודחינו אותם הלאה הלאה ממנו. ע"י שטנה נגדיל א־פת־אהבתם להיות עם לברך ישכון, להבדל ולהפרד מכל יתר יושבי־הארץ ואבדנו תושבים רבים, אשר יוכלו להועיל לנו ולהגדיל טוב־הארץ ואשרה. לעומת זאת ישוררו מבעי"ם כאלה רגשי־רעה ורחשי־תועבה בלב בני־עמי־ארצנו. כי שנאה ומשממה הם רחשי תועבה המשחיתים כל דרכי־מוסר ומדה ומשפילים את האדם עד לארץ . . . . כבר נוכחנו בלבנו אשר לא ע"י כתבי שטנה ולא ע"י מכע"ים השמים אות־משממה על מצחם גם לא ע"י הגדילנו בלב בני"א את התשוקה להשכיל אל הכמת־העמים נתן פתרון נאמן לשאלת־היהודים. כי בארצות גרמני' ופרנקי' משכילים הם על יתר אל חכמת העמים ההם והולכים לפי רוחה, ושנאת־העמים לבני"י גדלה שם עד למאוד. ולדרוף אנשים, אשר אין לנו חפץ בם, ולשום עליהם לחק, הוא דרך פראי מדבר, דרך בהמה וחי', ולא ואת הדרך לבני־אדם, אשר שם־המשיח נקרא עליהם. אין דרך אחרת כ"א להעיר בלב בנ"י רחשי אמונה רגשי־דת, להשיב את לבם לתורת ד', אשר פנו אליה עורף בדור הזה — ושו"ו שמו לעשור וכבוד מדומה פניהם — ולהנדיל בלבם אהבה לחיי־הנפש, אז תשועה תהי' בקרב הארץ, בן־ישראל, אשר רוח־אמונה בו והולך בדרכי יושר, צדק ומיסר בכל מעשיו ודעותיו לא ימנע מהיות טבעת־טובה בשרשרת חיי־החברה בארץ הזאת, גם אם לבנדיו יהי' כרחי־העורף וגם אם ידבר שפה בלולה, שפת־היארגון, ולא שפת־הארץ".

כה דבר „המשקיף". ואני הגני להוסיף, מי יתן ושמו אחב"י היושבים בארץ הזאת לבם לאוצרותיהם, אשר בהם חנגם ד' המוב, מי יתן ושבו לתת כבוד ותפארת לשפת־התורה, שפת עבר, וליחר סגולות עמנו, מי יתן ופקחו עיניהם לאהבה את אחיהם, אשר הם בני עדת־העדות, כמו יתר אחיהם ואו יתן ד' ברכה וטובה, ברכת שלום וטובת אמת בקרב הארץ וימי־בנין ציון וירושלים מהרה יבאו, והיינו או לברכה לכל העמים.

פלוני.

בין המצרים.*)

מודעת זאת בכל הארץ, אשר כעת אין משטר וסדר ביהודה ואך מהומות ומבוכות שוררת במחנה העברים, בגלל הפרעות והרדיפות אשר בסיפות בנגב

*) הדברים האלה יצאו מלב איש מרכבש אשר ראה עני בשבט עברתו, בגרש, בדוף מידי מיציקים עם אלפי משפחות ישראל, ומי ויסדד מעיד לעיר המבדיכה למדיכה לבקש לו, מנוח ומחיית נפש; ובצר לו דפק על פתחי מדיבים ושועים, רבנים וחקטרים אבל כלם באחד השובתם בצדם: „חדלה ממני עצה

באו לחלוף על ראש בני ישראל יושבי ארץ הצפון בעשר שנים האחרונות. בני יהודה כדני הים נדמו, וברמש לא מושל בם. חילם, הונם, ורכושם וכל עמלם ויגיעם־גם כבודם ונפשם וכל מחמדיהם נתונים נתונים. המה בידי עריצים אשר לא ידעו רחם, ושם ישראל מנאץ כל היום בפי כל בני בלי־שם. החרפות הנרופים אשר ישמעו אחינו מפי שוטניהם ומנדיהם, שוניאיהם וצורריהם בנפש מחוץ, ונטל כבד משא על החקים האכזרים המעיקים עליהם לאין נשוא ולאין הכיל עד פנימה, שתי אלה גזלו מנוחת העם, שדדו רכבם. הפשיטו את כבודם, הוביש מקור מחיתם, ותולעת יעקב היתה למרמס תחת רגלי בוזי־עם וחלאת מין האדם, ויהודה נלחץ בין־המצרים. אבדה הכמת עם החכם והנבון הזה. נסתרה דרכם, קצרה דעתם למצם עצה ותושיה איך ובמה יוכלו להעמיד רוח והצלה להניי כלו. ובגלל זה נתפרדה החבילה, ואגדת הלאם נפלגה לפלגות, כי כן דרך העם הזה והגוי כלו. כל אחד בונה במה לעצמו, את אשר האחד יקרב השני ירחק. אם אחד יחוה דעתו, ובא רעהו וחקרו וישם לאל מלתו באמרו: הה הוא לא בדעת ידבר אני חכמתי יותר, ואת אשר הרה והנה לבי הוא דבר חכמה. וזאת היא העצה היעוצה וממנה תקום לנו תשועת עולמים, ובכן יפריש איש את עצת רעהו אף כי נכונה היא, ושה פזורה ישראל הנדחה לא תרע למי לחת אין קשבת ועצת מי להרחיק, והשטן הוא סמל הקנאה המרקב תמיד בנגדם בדרכם, להתעותם מדרכם ולהפריעם ממעשיהם; השטן הרע הזה אשר הרבה פצעי ישראל מאז היתה לגוי עד היום הזה, הנחש הקדמוני.

הזה קם גם עתה לסכסך איש באחיו למען יפלו ויכשלו כולם כאחד. ולתועת לבבנו הצליח דרכו ויטל את ארמו ארם הקנאה והגאוה ויפריד בין הדבקים. אלה אשר ראו את משובת האריצים ומהפכת זרים. איך פשטו „להקת היחפים" על בתי ישראל ויעשו שמה ושאיה ערו ערו עד היסוד בם. ויכו בדם מכת חרב והרג ואבדן ויבזו את עמלם ויגיעם. נועזו לברוח מן המהפכה. ויחלטו לשוב חיש מהר את ארץ מבורתם ערש ילדותם. ולהחיש מפלט למו מעבר לים „האטלאנטי". באמרם: אין לנו חלק ונחלה בארצנו, הן שם אורח לא נקרא עלנו בגלל כי זרים אנחנו פה. סחר הארץ וגן עץ־החיים נסגרה בעדנו בדלתים ובריח ובלהט החרב המתהפכת, בין נישאי משרה בבתי הפקודות אשר להממשלה לא יחד כבודנו, יען מה? ואת לא נדע, אך יען ובין כי נזרה היא, ואין להרהר אחר מדות . . . בקהל אצילי הארץ נפקד מקומנו יען כי שנואים אנחנו. ובכן לא לנו עם מפור ומפרד לבקש חשבונות רבים, לא לנו עם ממשך וממרט

קצרה ידינו מדושנעי. אין תוסף ואין סומך דל אין פותח יד ומשביע ואין פוצה פה ומדגיע את נפשו הרעבה והדל הכמה, ובמר לנפשו דחת את הגוע ותגן אחזו בני ארצנו הנעים נכדים כמדחו על לחדות „הנדחות". למען יקרא אלה הקראים אשר בבל המשיח חופש ודגלו עליהם אהבה, את עני אחיהם בני הנסה ומלוין הנדחפים על שואר וידעו את אשר עליהם לעשות לטובת האמללים האלה. אחי נכאשיה! עליני להשתתף בעזת אחינו הנכים והכלכאים מדי פושל עריץ ויועציו האכזרים; עליני בראשונה להעזור בנר הנדחים על לא חמס בכפם לצורנו וגואלנו, כי אלני מים לב מלך ביזה, גם לב „צר" לאשר וחפץ ישנו. שנית עליני למחות נד ולהשביע את הדעבים הנצמאים באשר צונו אלהינו וכיה ד' הטובה עלינו. ושלשית עלינו החובה להודיעם את הדרך אשר לכו בו למוב להם בזה ובבא; להביא להם את הבשורה הנעימה המבוקשת את האבלים, המאשרת את הנדחים והמחתת דים לדוחיה. עלינו להראות להמנדחים והנפזרים את מלכם וגואלם הקורא באין מענה „באו אלי אתם העמלים והמשאנים ואני אניחו לכם". דבה על לב האמללים דברי שלום ואהבה דברי ישע ונחמה כי „נחמו, נחמדעמי יאמר אלהיכם."

חמיל.

לדדיף אחרי הגדולה והכבוד. לא לנו עם נגש ונענה לקחה חבל בנעימים זלשמח אלי־ניל בעמים. עלינו לראות את הנולד, ולקדם את פני הרעה בטרם יקדימו שמי הארץ הזאת עלינו ובטרם ירוקו העבים ממטרת עו ואבני אלנבש גם על ראשנו. עלינו המלומדים בצרות לראות את האותות לאחור. ולבקש לנו מחסה ועז בארץ החדשה. ארץ אשר לא במסכנות נאכל בה לחם ואם בחנו במתננו נשליך על ד' יהבנו כי הוא יכלכלנו. אנחנו ניגע נעמול, נעבוד בויעת אפינו. נלמד ידינו לאחוז באת ובמחרשה, ואם ידינו תהי מלאת עבודה נקוה לאל דר במרום כי לא נרעב ללחם „וטובר אדמתו ישבע לחם". מנוחתינו נמצא רק בארץ החפש והדרור. שמה לא נשמע קול נוגש, שודר בצהרים לא יפול עלינו ולא ישדוד רבצנו. דמי אחינו לא ישפכו בחוצות, שמה לא יפריעו הפראים את שלותנו, „ולחקת היחפים" לא ירעו ולא ישחיתו לא ישמידו ולא יגולו ביד רמה לעיני השמש. שמה לא ישיגנו שוד ורצח, תוך ומרמה, מרורת פתנים וחמת עכשוב. כי הוכן בחסר בסאה. מושליה לצדק ימשלו, ושרים למשפט ישרו, אין הבדל ופדות בין ילידי הארץ ובין ילידי חוץ. אם יהודים או נצרים, או מחמדנים או בני אמונה אחרת המה. לכלם משפט אחד וחקה אחת לסחור את הארץ ולהאחז בה. לא נתפלא על אנשים מרי נפש באלה על אשר נתנו בשוא להאמין בהקול אימר קרא במכתבי העתים אשר הרעשו את מורשי לבב העם הזה, ורבים מאחינו בטחו בהם ובדבריהם. בהודיעם אשר באמעריקא נפתחו מעינות הישועה לאלה אשר ישמיטו על שבמם סבל עול העבודה, עבודת האדמה. לא נתפלא עליהם. יען זאת נדע בלנו אשר הטובע בים צרה או גם בראש שבלת יחזיק וישלה את נפשו כי הוא סלעו ומצודתי משגבו ומפלטו. הוא ינום אל כל אשר ישאהו רגליו, ויתמה לכל אור מתעה הנראה מרחוק. לכן האמינו אומנ להשמועות היבשות אשר בצפרים עפות פרשו בנפיהם והעבירו קול במחנה יהודה: כי פ־ד ד"את עמו, וכי ראה את ענים וממצוקותיהם יושיעם וכימי מצרים יראה להם נפלאות על ידי נדיבו „משה בארץ די הירש." אשר אצל אלהים מהודו עליו להיות גואל ומושיע פודה ומציל לבני ישראל התנונים בצרה. ואת דכאי רוח יושיע מאוצרו להביאם אל ארץ טובה ורחבה ולחלק לכל משפחה ומשפחה אחוזה, נחלת שדה וכרם חנם אין כסף. ובאשר שמעו העם את הדברים האלה ואת הבשורה הנעימה הזאת ויקדו העם וישתחוו. — בני עמא פזיא הזה הקדימו גם המה נעשה לישמע, ולא אמרו בלבבם איכה נשליך את נפשנו מנגר לעבור עם נשנו וטפנו את הים הגדול והנורא ההוא ומי יודע אם גם בארץ החפש והדרור תהיה לנו תקומה. ואם נוכל להציב לנו יד בארץ נכריה אשר שפתה והליכותיה מוזרים לנו. ומי לידינו יתקע אשר ברבות הימים לא נהיה לצנינים גם בעיני העם אשר נבא בקרבו. כי אין מקום ליהודי בתבל מיום נורש מעל אדמתו.[1] המחוה הזה לא הופיע נגד עיניהם ורק הרעיון להיות אכרים בארצות אמעריקא תחת צל הנדיב הבאראן הירש, הכה שורש בלבבם החיה את נפשם ואמץ את רוחם. יען בטחונם ותקותם בישועתו היתה חזקה כי במהרה ישבו ישועת עולמים ועוד מעט ינוחו מעצבם ומרגזם. אנשי הרוח אשר בקרבם לא נתנו לפעלם זה צדק. יען כי היציאה לארצות אמעריקא היתה נגד רצונם, ולא ישרה בעיניהם המה החרו החזיקו במעוז רעיון

---

1) באצמתו ובעבור קשהדערזו, כי מאם את מלכי ומשחתו באלו האמנו. (הי־בול)

ישוב ארץ ישראל. והרעיון הנשגב הזה הכה שורש עמוק בלבבם. ומאהבתם
ומחמלתם לארץ הקדושה קמו ויתעוררו וישימו אל חכם שופר וירועו אף יצריחו
בקול חוצב להבות אש. לאמר: למען ציון לא נחשה ולמען ירושלים לא נשקוט.
„שובו לבצרון אסירי התקוה.“ שובו תמימים למנוחתכם, שובו לארץ הצבי
משוש כל הארץ, שובו! שובו לארץ אבותינו חמדת ישראל, הבה! נסירו נא
את צעיף אלמניתה מעליה, נחדש ימיה כקדם. נפתח ונשדד אדמתה במלפנים,
נחנן את עפרה. אך זאת המנוחה וזאת המרגעה! איש תחת נפנו ותחת תאנתו
ישב, הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה. והשמים יתנו טלם. לא לנו להיות
נעים ונדים בארצות זרים, לא לנו ארצות אמריקא, לא לנו ארץ החפש והדרור,
הן את החפש הנאמן לא נשיג ביד רמה בארצות זרים, לא נוכל לאחוז בארצות
אמריקא ולאמר: פה נשכב, פה נתערה כאורח כענן. לא לנו ללכת מנוי אל
נוי וממלכה אל עם אחר. אך זאת נחוץ לנו לתור לפנינו דרך נכון אשר בו
נלך לבטח ולא נכשל. הלא טוב לנו שוללות פאלעסטינא מבציר ארצות
אמעריקא,[1] ובכן החלה המסע והעליה לארץ ישראל. —

דעת לובן נקל כי אלה שתי המפלגות לא ראו טוב בארצם גם טרם התחוללו
הפרעות. לא אכלו לחמם לשובע במרם עוד הכו שוק על ירך מלחקת היחפים,
וכי גם בעת אשר ישבו שלוים ושאננים קשה היה להם למצא מזונותיהם בקריעת
ים סוף. ובכל עמלם היה רק לפיהם. בכל זאת לא רעמו פנים לא צעקו ולא
השמיעו בחוץ קולם כי יחושו הנדיבים לעזרתם ולחמוך ידיהם כי משה. המה
לא ידעו עוד מה היא עזרת נדיבים. ושם „בית ועד לתמיכת נולי יהודי רוסיא“
עוד היה זר למו. לא התאוננו מר על נורלם גם בעת אשר אכף עליהם המחסור,
רק איש על מחנהו ואיש על דגלו אל עבודתו ואל משאו שמו פניהם. מה טובים
היו להם הימים האלה! — אילם כאשר צץ המטה פרח הודון וההמם קם למטה
רשע, הפקודה האכזריה אשר אמרה אמר עליהם לעזוב את מקומם הנאסר
להם. מעבר מזה, ומהלומות האנרכיות מהשודדים בצהרים טעבר מזה. הראו
אותם לדעת כי אורחים לא קרואים המה בארצם, וכי נתונים נתונים המה בידי
זרים לבז, ולרשעי הארץ לשלל. נפקחו עיניהם לראות באמפקלריא המאירת
אשר עוד מעט ולא יוכלו להציל גם את נפשם מיד שונא. ותרב המהומה בבית
ישראל, כל פנים קבצו פארור, כל ידים תרפינה, וכל ברכים תלכנה מים, נאנחו
מרה על שברם, ולא ידעו מה לעשות אך פתאום נשמע הקול כי הבאראן די הירש
ישלח לאמעריקא אנשים לשבת בה ולעבוד אדמתה. אשר קנה בער אחינו הנודדים
מארצם. או נועצו האומללים האלה לברוח מן המהפכה ולהמלט בעור שיניהם
בעוד עת, מפני חמת המציק. . .

עתה נפן נא לראות מה עשה המחנה הנשארת היא המפלגה השלישית הכי
נכבדת כי „רבי מכבד עשירים“ אמרו חז“ל המה עשירי עמנו וקציני בית ישראל
אשר עליהם המשפט לעמוד תמיד בכרוב סוכך למסך על ראש אחיהם בני בריתם,

---

1) „אשר הדחפי האלה העירונה והגוי שוא הגמה, כי מי אשר רוח לו והלהות עם ישראל לפנינו נלוים ידע ויבין אשר מעלמדי המשחית שעיר ציון נעמלים לפני העם כלו ורק אחד אחד יצא ויבא באות נפשו. ישוע הוא המפחה אשר נחתה לנו שעיר אדצנו, דוא ולא אחר, גם אם עפחות זהב לו. (המ“ק)

בכל עת אשר יתעורר רוח סערה ומצפון תפתח הרעה, מה עשו עתה אילי הכסף
אשר הרעה טרם ננעה עוד לנפשם, כי גם החקים הרעים והמעיקים בקטן יחלו
ועליהם תכבד ידם בראשנה מה עשו אלה העשירים אשר עלו על נפי מרומי
הארשר אשר הצליחו וגם עשו פרי. אלה אשר מסחרם ומרכלתם, עזבונם מערבם
פרץ בארץ? אלה האדירים לא נתנו אל לבם להשכיל להטיב לאחיהם האומללים
כפי אשר תשיב ידם. לא השתתפו בצרותיהם. לא הרבו מחשבות וחחבולות
איך להעלות ארכה לנשברי לב אלה אשר רק בגולל שם ישראל הנקרא עליהם
היו עדי אובד. בעלי האוצרות ונטילי הזהב האלה יושבים ספונים בהיכליהם
ובחדרי משכיחם. ומתענגים על כל טוב ולא נחלו על שבר יוסף המה יביטו
בקר רוח על אחיהם האוברים והנדחים האלה המפרפרים בין החיים והמות, כי
בעת אשר תפרוץ חבערה או שטף מום כי יבא ירא: תמיר איש איש לנפשו. המה
תמכו יתוכותם ושמו מכטחם עז אשר הון עשרם יגין עליהם ביום עברות אמנם כן,
מליצת המלך החכם שפתים ישק ורבריו הנעימים אמתים וכונים, כי „הון
עשיר קרית מעוזו.“ אך לו חכמו ישכילו כי או יבינו, אם חמת מלך נתכה באש
או גם הצרים נתצו ממנו, כי לפני זעם הקנאה מי יעמוד. ומי יקום מחרון אף
השנאה, עצמו מאוד חלליה, ולרוב הרוניה אין מספר, ואם על האומה בכלל יצא
הקצף באין הבדל ופרות או שוא כל והב כזב כל בסף. העשיר לא ימצא מחסה ועז
בצל עשרו, ישען על ביתו ולא יעמוד. יחזיק בהונו ולא יקום, ואחרי אשר נוכחו
לרעת כי יועם „הזהב“ או נפקחו עיניהם לראות בעליל כי שנו ברואה, וכי קרוב
התרעה, עתה היתה מבוכתם נתרשלו ידיהם ונמם לבם בקרבם חשבי מחשבות
חפשי התבולות איך להנצל מיד שישקיהם בה, ייפני כה וכה ואין עצה ותושיה
ויתרדו וינועו ויעמדו מ חוק, ובכן נתפרד החבילה ונקרעה לנזרים; חלוקי
עצות ופרוד לבבות, ש־נוי הדעות וא־הסדרים שוררת במחנה יהודה, ונקהל
עדת ישרון איש איש לעברו יתעו. הד: נמו רבניך וצדיקיך יהודה; ישבנו עשיריך
ונדיביך ישראל, נפשו עמך פה ושמה ואין מקבץ. —

למיתר אחשוב להזות דעתי לפניך קורא נכבד, למי משתי המפלגות
הראשונות ראוי ונכון לתת לפעלם צדק ומי מהם הצליח דרכו. ולמי מהם יתר
שאת ויתר עז כי כאשר ראי השמש ידעו כי טוב האור ומתוק הוא לעינים. כן
לא נעלם מכל מביני שפה ולשון מכל הנעשה באחינו בשתי הארצות האלה אשר
אנחנו נדבר מהם, אשר שמו נפשם בכפם לעבור ארדחות ימים להגיע אל מחוז
חפצם הן תורה לאל יש לנו סופרים מסופרים שונים אשר יודיעו חדשות וצורות
יום יום, כל סופר וסופר יכתוב ככל העולה על רוחו, וכפי רוח מבנתו, אלה
מהללים ואלה מחללים, וכל אחד ואחד רק אחרי מומי רשהו יבקר; אנכי אשוב
את משפטם לגדולים וחקרי לב ממני, אשר קשנם עבה ממתני המה ישפטו באית
נפשם, ואני ועמי נקיים. —

עתה נתנה ראש ונשובה לדבריגו. נחפשה דרכנו ונחקורה לדעת יד מי אשם
בזה, מי הביא את ישראל במצודה? מי נתן שם ישראל לשמצה בקמיהם? דעת
לנבון נקל, כי אלה הצאן (רצוני העם לא יבין) לא חטאו ולא בהם האשם תלוי,
אבל אשמים הם הרועים מאשרי העם ומנהיגיהם, המה הרבנים, הצדיקים,
והנדיבים, אשר עז בידם להושיע את אחיהם האומללים, ולהטיב את מצבם

להסיר ולנול את חרפת מצרים מעליהם, ולהביאם אל המניחה והנחלה׳). אך
לתוגת לבבנו חלק לבם, ונפלגו בדעותיהם, זה בונה וזה סותר, כל אחד אחרי
מחשבות לבו יתור, ולא ישמע את עצת רעהו. כל אחד יתעמק רק להתכבר
בקלון חברו ורבני רוסיה ופולין ילבשו נאה וגאון יפילו אימתם ופחדם על קהל
עדתם, בהבל של פיהם, בסגיות ופלפולים, ובאגדות נעולים, בשטות עמוקות,
ובדרשות חנוטות, בשאלות ותשובות, מנשים שובות, יפחדו ויחרדו להבנים
ראשם ברבריים של מה בכך. לא יחוו דעתם, מראנה מדבר פן יתגלע ריב ומצה
בין העם וישבר מטה לחמם, ובכן יחרישו וקול מליהם נחבאו. לא כן רבני
אשכנז, המה לא יפחדו ולא ירהו פן יאולי ישבר מטה לחמם, לא יחרדו ממסה
ומריבה. כי ריח העם באופיהם, ודבריהם כדברי האורים באוני העם, ובכל
זאת לא ישתתפו בצרות אחיהם בני רוסיה ופולין, ונהפוך הוא, המה ישנאו אותם
ויבשו עליהם בשאט בנפש. יהודי פולין ורוסיה נחשבו בעיניהם כבהמה וישחקו
על משבתם, והצדיק מה פעל? הן דרכו בקדש. לקחת כסף כפורים ולתקן
נשמות אלה דאולין ערטלאין, ולששות מיפתים בשמים ובארץ, להפך חקות הטבע
כפי חפצם, כי שיח ושיג להם עם שרפי מעלה, הסרים למשמעתם, המה יורידו
את הגשם והמטר בכחם הנערץ והנקדש, ולשלג יאמרי היא ארץ. יגרשו
הרוחות, ויפקדו העקרות, וישדרו המערכות המה לכל נורה ופקודה ישחקו, כי
„הקב״ה נוזר והצדיק מבטל׳ מרגלא בפומייהו, ומה להם ולצרות אחיהם?
אך קול רינה וישועה באהלי צדיקים, והנריבים רק המה בנדבותיהם יקומו,
אם אך ישמעו את צרות אחיהם יחושו לעזרתם, ומרבים להביא בכספם והבם,
יקדישו את הגם, ויריקו את אוצרם למובה עמם הנתונים בצרה, המה יקריבו
את רבושם על מובת אהבת עמם, ובצרתם להם צר, אך גם המה לא יצאו ידי
חובתם ביאות לנדיבי עם כמהם, לא מוב עשו בהפקידם את אוצרם בידי אנשים
אשר רוח העם לא נוהה מהם. אנשים אשר ישליכו נועל נפשם על אחיהם, ישן
כי מעולם לא אהבו את עמם, אך במעם הריחו, אשר דעת הבארון לקנות אדמה
בארץ ארגינטינא ולהשיב שמה נודדי יהודי רוסיה, הרוח הזה נתנה קמורה
באפם ויתהפכו כחומר חותם, וישימו אל השרמה פניהם, ולמען הראות לעין כל
כי נפשם מרה להם על שבר אחיהם האובדים והנדחים, וכי דאגתם נדלה מאוד;
דרשו במקהלות וידישו אף יצריחו כי עת לעשות כתבו ב״מ״ע, חוו דעתם, ובשפת
חלקתם ובלויות „החניפה״ צלחה ימים לקחת את לבב הנדיב הנעלה, בנאומים
נעימים השו את לבב הנדיב להאמין בהם כי נכונים המה להקריב את נפשם
בעד הצלחת העם הנדכא והענוה. ואם אך יפתח הנדיב את אוצרו המוב להם,
כי אז עומדים הכן לשום נפשם בכפם לעבור ארחות ימים להביא ולנהל את
אחיהם הנשים אל המנוחה ואל הנחלה. הצעתם זאת מצאה מסלה בלבב הנדיב
ומצאה חן בעיניו, ויש כאשר אמר המלך המשא „הכסף נתון לך והעם לעשות
בו כמוב בעיניך״. הסגיר את כספו ועמו בידי השוטלים המחבלים, והמה עשו
מה ששמו ה״: קצרה בה עמי מלחאר לפניך קורא נכבד את כל התלאות

---

1) לא צדקת במשפמך כנ״ר נכבד כי כל העם חמא ויחמא עוד ואינה רק על ראשו העגדה. ובניו ונדיבי הקצוף, גם ידך מלוכן יקר במיעל ובמרד הזה כמיך כמהם עוכתם מקור מים דעים להצוב לכם בארה נשמרים אשר לא יכולו המלם. ד׳ פתח לכם מעין ישע ושחת מעין לא אכב ואתם תבקשו את הבאר כחה. „בניי־לבי״.

(המ״ע)

והמצוקות אשר עברו על ראש אחינו האומללים מיום נפלו בידי הערינים האלה
ימן כי „כבוד אלהים הסתר דבר״ והחכם עיניו בראשו לראות את הישועה אשר
הביא הנדיב בכספו — והמשחיתים בכחם, המה בחבו שמנה על אחינו כי נרפים
הם וכי לא יוצלחו לכל מלאכת עבודה אשר בשדה וכי עזי פנים המה וקשה עורף
אשר לא יאבו לתת אזן קשבת למליהם וכי יחרפו וינדפו את כבוד הבארון
אשר הקריב את הונו למענם, ועוד דברי נבלה כאלה וכאלה אשר בשקר יסודם
והעם לא יבין לא ידעו מאומה מהמצודה הפרושה להם, המה הלכו אחריהם
כבהמה בבקעה ובשה בין חרבות. ילא בל עט סופר לתאר על הגליון בחרט
אנוש את כל התלאות והמצוקות אשר סבלו אחיני האומללים תחת יד הזרים
האלה עוד יותר מאשר התענו אבותינו תחת יד פרעה מלך מצרים, ומה היתה
אחרית הדבר? הן המחבלים מלאו את אמתחותהם כסף רב, שמני עשתו ויעשירו
והנודדים האומללים נשארו כאניה בלב ימים באין משוט ומלח, המה נעים ונדים
בארצות נרמניה הולאנדיה בלניה צרפת ובריטניה, ודופקים על פתחי נדיבים
הם נשיהם ומפם ישוטטו בכלוי סחבות וברגלים יחפות ומה יהיה תכליתם
ואחריתם? ועל מי החיב להוציאם ולחלצם מן המצר? תודה לאל עוד לא אלמן
ישראל מאנשי אמת, שונאי בצע, נדיבי לב, חכמים ונבונים, תפשי תורה ותושיה,
עוסקי במעשה הצדקה באמונה, לבן אצילי עמי! לכם אשא קולי׳), הן בידכם
חלוי אושר העם. התקוששו ונקושו, התעררו נא! עמדו נא! השליכו את נאותכם
מנגד עיניכם. ועשו בלכם אגדה אחת לעזור ולעשות בער אחיכם הנדכאים,
הן ידיכם לא אסורות ורגליכם לא לנחשתים הנשו, בל תעלימו עיניכם מאחיכם
הנתונים בצרה, הבו עצה ותושיה לעצור בעד הרעה המרחפת על ראש האומה
בכלל, ואז יהיה שלום לנו ולכל ישראל עד העולם׳).

ידעתי גם ידעתי כי קולי בקול קורא במדבר, ודברי אלה יעלו בתהו ויאברו
כנרניר חול בלב ימים, וכאיש אשר יזרע על צחיח סלע, באשר כבר צויתו קמאי
דקמאי אשר קמנם עבה ממתני, צעקו מרה על אי־הסדרים ופרוד הלבבות אשר
מאז משולם דבקה בנו, ולא עלתה בידיהם והעולם במנהגו נוהג, אך בכל זאת
"תן חלק לשבעה וגם לשמנה" אמר המשל החכם, לבן באתי לספל בענין זה
ימן בי צרת עמי נגעה אל לבי, אדברה וירוח לי. ואם דברי אלה יבו שרש
בלבב אחינו אשר עוד לבם מוב על אחינו הנגשים והנענים, או ישמח לבי גם
אני והיה זה שברי!

נ״ע־ונר.

בקרת ספרים.

Christen und Juden, Licht- und Schattenbilder aus Kirche und Synagoge. Dr. A. Fürst. Strassburg, Strassburger Druckerei und Verlagsanstalt. 1892.

(זה לעומת זה, אנשים, אשר שם־המשיח עליהם, לעומת יהודים, תמונות־אור וצורות־צל בקהלת־המשיח ובכנסת־היהודים, אשר מצא הסופר המלומד החכם א. פירסם, י״ל ע״י בית־הדפום שבעיר שטרסבורג בשנת אלף תתצ״ב*)

---

1) להאבון לבר־אחדה ולא אבוש האבוחם דאלה אשר להם חמא נפשך לא יקראו את „העדות״ ואם יקראו אותה לא ישמעו בקולה, לכן קולך קול קורא במדבר. (המ״ע)

2) השכחת סופר נכבד את דנו ד״ ע״י כביאו נ״מה י״ו ד״ ״ה׳. (המ״ע)

*) מקדים אני בביך את הספר שהם הראותו בבתי מסמר ספרים, למען ידעו קוני־ספרים לכל יוציאו מעוחיהם על דברי־הבל כיא על ספרים, אשר היו להם להועיל גם לעונג נפש.

הספר הזה, סיפר נכבד מלימר ומהולל מאד, הוא בן־ישראל, אשר חונך
על ברכי הוריו ישראלים נאמנים ואשר למד תורת־ישראל מנוער. ויהי כאשר
גדל ויהי לאיש נתן את לבו לחקור ולדרוש למצא מה ד' שואל מאת האדם,
אשר ברא לכבודו, וירא, אשר מאת ד' היא שומה על כל בן־ישראל להאמין
בישוע המשיח ויהי גם הוא לתלמיד ישוע. ומאז נהפך לבו להעריץ את שם־
המשיח נדלה אהבתו לעמו שבעתים ויהי לדורש־טובת־אומתנו בכל מאמצי
לבו, כי הוא עמל עד היום הזה להרבין חורת־אמת במחנה ישראל ולהרים
את כבוד עמנו לעיני־הגוים, וד' חננו בכל ויתן לו חכמה ודעת, בינה והשכל,
כח וכשרון, כל ספריו ומאמריו המחוכמים משששים את נפש הקורא בהם
ומשביעים איתו עונג ושרנים, דעת ויראת ד', כי התורה נר לרגלי הספר והחכמה
אור לנתיבתי, — הספר אשר לפנינו הוא שלל צבעים. בספר זה מעביר הסופר
לפנינו תמונות שונות, תמונות שחורות ומעציבות נפש וגם תמונות בהירות
המאירות פני הרואה בהן ומשמחות את נפשו, תמונות אור, אור אמונת זכי־הנפש
וטהורי־השכל, המרחבת את הלב ומאשרת את דרכי בני אדם, ותמונת־צל,
צל־אמונת פתאים, הזוים וחסרי בינה, המשחתת את הלב והממררת את הרוח
ומעוררת את העינים, והמביט בתמונות האלה ילמוד דעת ותבונה, חכמה ועצה
לדעת מה לקרב ומה לרחק, במה נפשו תבחר ובמה תבחל, — כל הצורות
העוברות לפנינו בספר הזה כצאן לפני־הרועה צר הסופר בחרט, אשר בידו,
אחת אחת בכ"ה השנים האחרונות, גם נראו לפנינו אחת אחת במכה"ע
„זרע־ורוע־בתקוה", אשר מורנו החכם פרנץ דילמש יסדהו על ארץ גרמני, ועתה
נקבצו ותהיינה לאגודה אחת בספר אשר לפנינו, ואף כי מתעצב אני מאז בקראי
ספר בזה בתוב בשפת עם אחר, כי קנאתי לשפת עמי אוכלת אותי ולבי ביכה
על בני אומתי על עבדם את בני נכר ואת אומתם ישכחו, הפעם שמחה לי על
אשר הספר הזה כתוב בשפת גרמני. חסד גדול עשה אתנו אחינו הסופר היקר
בהראותו לעיני בני־גרמני את הרשעה ואת החטאה, אשר שונאי ישראל עשו בכל
דור ודור. כי לא על אומתנו לבדה המישו רעה בשנאתם המתועבה כ"א על
כל העמים. לא את בני עמנו לבדם שקצו בודון לבם וברוע מעלליהם, כי גם
את קדוש־אלהי יעקב, את גואלנו ומושיענו, נאצו בנבלותם, אשר נכלו לנו,
בושה אני, אשר הספר יקלע אל המטרה ולא יחטיא. צורות צוררי־יהודה
תשורנה גועל ושוה בנפש כל איש ישר, אשר תורת המשיח מצאה קן בלבו,
ואשר בעקבות ישוע המושיע בחר ללכת. ותמונות חיי בני־שם, אשר באו בברית־
המשיח, תתנינה שמחה ורנה בלב כל קורא, בבן־ישראל כבן־העמים, כמאמין
כממאן, כי חיי אנשים צדיקים, אשר דרך אמונה בחרו, הם לברכה גם בפי
איש, אשר חפשי הנהו ברעות, ומות ישרים יבורך גם מפי אנשים, אשר דרכם דרך
עקש ופתלתול. — התמונה האחרונה בספר הזה, היא תמונת חיי שני בחורי

ערותך, החל נא את העבודה הזאת וגם בלה" והנה נדר נדרתי, אשר אם יהי"
ד' עמדי ובנין העדות יעמוד איתן בתקפו ולא יפול הנני לחרות את תולדות שני
הבחורים היקרים, ידידי' ונתנאל, עלי לוחות העדות — ציון למוכרת
עולם. ד' יאורני כה וחיל לשלם את נדרי. אך מדוע לא יבאו גם יתר אנשי־
ישראל, אשר היו לתלמידי ישוע, במחנה העברים? הלא הספר הזה לפנינו,
חמה, חברים מקשיבים לקול הבשורה, בשורת תשועה, אשר במשיח ישוע, לקחה
את לבבי ותעל בי שלהבת אש קודש, שלהבת־קנאת־סופרים, אשר היא מרבה
תורה והכמה — לפי עדות חז"ל — כי במו קוראה היא באוני בקול אדיר וחזק
לאמור „קומה נא משה המו"ל את העדות, הציבה נא גם אתה ציונים לזכרון
שני הבחורים הצדיקים האלה, אשר בדמי ימיהם נקראו אל על להסתופף בצל
שדי לשבוע שם שמחות את פניו ונעימות בימינו, ולראות פנים אל פנים את אשר
האמינו ואת אשר ראו בעיני־הרוח בהיותם על־אדמות. הלא מו"ל אתה והעדות
מי יתן וקנאו רבים קנאת־סופרים והציבו ציונים בשפת עבר לכל האנשים,
התמימים והישרים, אשר הספר הזה צר צירותיהם בשפת גרמני, ולכל אנשי־
ישראל, תלמידי־המשיח, אשר הספר הזה לא ידעם. כי כבוד עמנו דורש את
העבודה הואת מאתנו. זכרו נא את ואת, אתם אנשי־ישראל המאמינים במשיח,
אשר שפת עבר בפי עשכם, וברו ואת והתאוששו, קומו נא ועשו, ותנו תפארת
לעמכם, אשר ממעיו יצאתם, והוד והדר למקבת בור, אשר ממנה נוקרתם, כי
המשיח נטל עליכם. — רק ע"ז לבי דוי, גם אחינו זה, הסופר הנדול המהולל הזה,
גם הוא חוטא בנפש עמנו. גם בידו מאוני שוא. בכף האחת שת את בני־העמים
ויתתוב עליהם „בנסת־המשיח" ובכף השני' את בני־עם־ישראל ועליהם כתב
„כנסת־היהודים". המאזני־צדק המאזנים האלה? הכי בני־העמים לבדם הם
בני כנסת־המשיח? הלא מספר בני עמנו, אשר היו למאמינים במשיח, רב מאוד,
וכי כל בני־העמים הם אנשי־המשיח? הלא רבו במו רבו, אשר לא טעמו
מתק־המשיח, אף כי שמו נקרא עליהם, — הכי חדל ישראל מלהיות אומה ויהי
לכנסת־דת? מתי? הלא ישראל אומה הנהו, ומה היו ידידי' ונתנאל וכל אלה
בני', אשר היו לתלמידי־המשיח? הלא אנשי־כנסת־המשיח היו. החדלו להיות
בני־ישראל? — ובין מי המלחמה ערוכה? הכי בין כנסת־המשיח ובין כנסת־
ישראל המלחמה? הלא בין אוה"ע ואומת ישראל היא, ולכן לוא הציב את
אוה"ע לעומת היהודים (בלע"ז Die Völker und die Juden) הטיב לעשות, ובהציגו
את כנסת־המשיח (בלע"ז Kirche) לעומת כנסת־ישראל (בלע"ז Synagoge) החטיא
המטרה. בן דעת־העדות, כי כמו שאין כנסת־אוה"ע כן אין כנסת־ישראל בארץ,
לפנים כאשר כל העמים היו עובי"ם ואומת ישראל לבדה היתה משתחוה לאלהי־
מרום, לאל־חי, או חי' ישראל לכנסת־ד', ובאמור או איש „בנסת־ישראל" לא חטא
בלשונו, כי כל האומה היתה או לכנסת אחת. אחרי־כן כאשר המשיח ישוע

הופיע לעיני בני ורבים האמינו בו, אחזוהו ולא הרפו ממנו, אז היתה האומה לשני מחנות. המחנה הא' הוא „כנסת־דת־משה המכחישה בישוע' והמחנה הב' „כנסת־דת־משה המאמינה במשיח". ושני־המחנות מהנות־האומה, אומת ישראל, הם. לכן באמור היום איש „כנסת־ישראל" יחמא בלשונו, כי בימינו אין כנסת שהיא סנולת עם־ישראל לבדו, וא"כ שניאה יצאה מלפני־השליש (בלשון נרמני Fürst) והשניאה הזאת אומרת „הספר הזה נולד על ארץ גרמני כי תורת גרמני' שרטה בנפשו שרטת נדולה". יתן ד' וספרים כמוהו יפקחו עיניהם לבל יחמאו בנפש עמם נם בשנגה. ואנחנו נברך יה על־טוב־הספר הזה ועל תענוג־הנפש, אשר הספר יתן לכל קורא בו, אף כי השניאה בו נדולה, כי יש בו ברכה עד בלי די.

ה מו"ל.

אל קוראי „העדות" וסופריה האהובים!

„מי ששון ושמחה, „מי משתה ויום טוב המה הימים האלה לנו ולכל העם, עם יהודה וישראל, הזוכרים ועושים כאשר קבלו אבותינו עליהם ועל זרעם באשר נחו מאויביהם בימי מרדכי ואסתר. כל אחד ממנו ישלח מנות איש לרעהו להכפיל את־ששונו וחדות לבו ולהראות לו אות ידידות ויקר. החוברת הזאת מנה הנ' נם היא, מנה אחת אפים היא לכם מאת אוהבכם ומוקירכם; מנה היא שלוחה להנ הפורים ומנחה מוכרת אהבה הנ' נ"כ לכל אלה אשר חמכו את ידי בפרי עמם ובכסף חתימתם בעת עמדי על משמרתי, משמרת מעריך ומנ"ל. הפעם אפרד מכם קוראים וסיפרים נכבדים ומ„העדות' חדות נפשי ומשושי, כי באשר עיני רואות לא רצה ד' את פעלי ולא בי בחר להוציא ולהביא, לערוך ולסדר את עדותי, כאשר חשבתי בלבי לפני שנתיים בנשת אל המלאכתי הקדושה הזאת, מלאכת מעריך ומו"ל מ"כ עברי המעיד על התורה והתעודה, ועל כל סנלות האומה, לבי מלא ינון ועצב בהפרדי מהעבודה הזאת אבל כן הוא חפץ אדוני ואלהי. הוא לא יחפוץ לתת משרה נכבדה כואת על שכמי, והעטרה אשר כתרה את ראשי שתי שנים אינה הולמתי, אבל לבי ל„עדות' לאחי ולעמי וזאת תפילתי לאל חסדי: העמד נא נואל ל„עדות", קרא בשם איש־כרצונך ומלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת; חזקהו ואמצהו והצב אתו על מגדל צופים ואל חכו שופר לקרא באזני יהודה ולבשר את הבשורה הנעימה בשורת המשיח, בשורת ישע ופרות. הקם נא „עדות' ביעקב וכנום את כל היהודים תחת דגלהו דנל החסד והאמת והשלום לטוב להם.

בערלין חג הפורים התר"נב.

משה מבני האריות.

Preis der „Eduth" bei Vorausbezahlung für ein Jahr: M. 2. — Fl. 1. — Rub. 1. — Doll. 1/2. — Schill. 2., für ein halbes Jahr die Hälfte des Betrages.

Redacteur und Herausgeber M. Loewen in Berlin SW., Arndtstrasse 5.

Druck von Trowitzsch und Sohn in Berlin.

Centum Jna

Institutum Judaicum
Delitzschianum

חוברת א׳ סיון התר״ן

עדות לישראל

מכ״ע עברי

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

יו״ל ע״י משה לאווען.

קול קורא!

לכל קוראי העדות בשנת תרמ״ח ולכל מאהביה מקרוב ומרחוק
קול מבקש, מבקש ואומר:

האחים האהובים! אתם ידעתם את עמלי טרחי ומשאי, אשר ה„עדות לישראל" העמיסה עלי. בשנת תרח״ם החלותי להעיד עדות לישראל, ובזעת אפים עמלתי להקים אהל לעדות, אהל בל יצעון, אהל בל יסע יתדותיו ובל ינתקו חבליו. אבל מה קשתה עלי העבודה הזאת ומה כבדה עלי משמרתי! את ימי ואת לילותי ואת כל אשר לי, גם דמי וחלבי הקרבתי לקרבן עולה על מזבח העדות לרצון לפני אחבנ״י. ומה היה לי לעשות ולא עשיתי? — לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי, גם לחמי שבחתי מאבול, עד אשר בעשב הובה לבי ויבש ועצמותי כבמוקד נחרו. ובכ״ז הלא אך לקאת מדבר דמיתי, ואהי׳ כעורב בערבה וכצפור בודד על גג. אוהבי ורעי מנגד עמדו ולעזרתי לא חשו, ובעלי-חצים בישראל רובו עלי וימררוני וישטמוני, על לא חמס בכפי ועל לא עול עשיתי, ורק על אשר סלותי לי מסלה חדשה ללכת בה בחיים. הלא שמעתם, אחי ורעי הנאמנים, אנחות העדות בכל עת בואה לפניכם. ומי מנה מספר האנחות, אשר לבי הי׳ קברן ולא יצאו משם החוצה. רבה היתה התלאה, אשר מצאתני, וכמעט — ונלאתי נשוא, וכל עבודתי השלכתי אחר גוי. אבל ד׳ אלהי-חסדי הגדיל חסדו עמדי ויתן לי כח ועצמה לבל אמוט. על משמרתי עמדתי ועבודת העדות באמונה עבדתי מבלי פנות אל אלפי החצים ורבבות בדורי אש, אשר ירו בי שונאי האמת מימיני ואויבי כל דבר

Institutum Judaicum
131/53
Delitzschianum

מ״ב בישראל משמאלי. כה בעזרת אלהי ישראל יצאה העדות עד בלות שנת תרח״ם. בצפיתי צפיתי, אשר גם בשנת תרמ״ח, שנת „אך-ברכות", יברכני ד׳, כי מעטה עוז יעשה אותי ובנדי אומץ ילבישני. אבל תקותי לא באה. כי שנת „תמ״טר" הממירה עלי מטרות עוז ותעני עד דכא. בשנה ההיא עמדה העדות מלדת, כפור המתימרים בשם „מאהביה" בא עליה ויקר דמה, והמטר הסוחף, אשר המטירו עליה אויביה המתקוממים עליה, הדפה גם הוא עד אשר במעט נסחפה ולכן נחבאה היתה אל הכלים. אמנם בחדש האביב בשנה החיא בהתחדש כל התולדה חדשה גם היא כחה ותקם ותלד שלש בנות עוד. אבל ד׳ לא רצה את מעשי ויסר מעלי חסדו. ד׳ חפץ דכאי וישלח בי אנשי ביתי, אויבים, אשר מדם אין פלטה לפי דברי חז״ל (סוטה מ״ה). רעי, אשר גדלתי ורביתי ואשר כבנים היו לי, בגד בוגדים בי בגדו, הלשינו עלי בסתר ונחריבו את אהל העדות. כעכן עברו ברית ויקחו את כל אשר היי לי, גם נגבו, גם כחשו, גם שמו בכלם. ויגדילו עוד הרעה, כי היו לבעלי בית-העדות ויעשו אתה נבלה. הפשיטו עדיה מעליה ולבישוה קרעים ועדים וישימו לה לשון-עלגים ויעשוה לחרפה ולהראון עולם. אזי נחל עבר על נפשי, אזי עברו על נפשי המים הזידונים בכל שאון רכים, אזי כלה כחי ושאריתי כמעט נגדעה, כי כשל כח הסבל. אבל לא לעולם יקצוף ד׳ ולא לנצח יאנף, גם ברוגז רחם יזכור. שנת „תמ״טר" עברה, ימי שלג שנת „ברכות-הטוב" באו וילבו והנה עת האביב הגיע. ימי הקיץ בארצנו. וברוך ד׳ אשר גם לעדות יתן קיץ. ברוך ד׳ אלהי ישראל אשר לא השבית גואל גם לה. כי הנה אחי אהובי, משה בן משפחת האריות קם לחדש בנין העדות ולהקים זאת התעודה בישראל. בחדש סיון הב״על יחל את מלאכתו. בחדש סיון, חדש החג והששון, תחוג העדות חג לדתה, כי תחדש לדתה, ועל אדמת גליציה תלד בנות לברכה לבני״י. עתה אליכם קוראי העדת הנכבדים אני קורא, ולפניכם, אחי אהובי, אני מפיל תחנתי, לקדם פני העדות ופני מעריכה ומול״ה, משה מבני ארי, בפנים יפים, בפני שמחה ואהבה. כי מלאכת ד׳ הוא הולך לעשות, כמוהו כמוני. הנה בעקבות העדות ילך, ומהדרך הסלולה לה מימים כבירים לא ימיש גם הוא. בן ת״ח שבא״י הנהו גם הוא. בשלום נפשו הפצה ובאהבת אחים בחר לבו. בן יהודה נאמן הוא. וכל נפשו וכל חייו הנהו מקדיש לעבודת עמנו, וכל חפצו הוא לראות את עמנו מחדש כנשר נעוריו ועושה חיל בדי, חפצו הוא לראות את עמו צולח ורוכב על דבר אמת וענות צדק. ובעבור זאת

הנהו הולך להזכיר לפני אחבנ״י את ארחות הבשורה. למען יבנה בנין עמנו ולמען כסלע חזק נעמוד. אנא אחי האהובים. התחברו נא לעמוד לימינו, המו אליו אוניכם והושיטו לו ידיכם, שקדו, התאוששו ועשו חיל. ועזרו לבנות את בנין העדות, בנין השלום, בנין האמת והצדק. והנה אף כי מסרתי לו כל משפטי, משפט-אב, אשר הי׳ לי לעדות, בכ״ז רוחי לא תלך מהמכ העזה. כמאז כן גם עתה אתאמץ בכל כחי בעפור העדות. רוחי תהי׳ אתה ונפשי לה נתונה. אבל גם אם רוחי לא תהי׳ אתה. הלא רוח האמת אתה תהי׳, רוח האהבה, וענות צדק, ובעבור האהבה לברה עליכם לפנות אליה ולפנות מקום לה בחדרי לבבכם. אנא מהרו נא וחתמו על העדות. ספרו נא גם בקהל רב את מעשי העדות ותהלתה וראו והתאמצו, אשר קוראיה ירבון יום יום, למען יריק ד׳ ע״י העדות ברכה לנו עד בלי די.

חסד ד׳ יהי עמכם היום וכל יום תמיד

עבדכם ואחיכם הנאמן, מי שהי׳ מו״ל את העדות בשנת תרח״ם.

קול קורא לכל-קורא!

בתתי לפניכם את הקול הקורא מאת מי שהי׳ מעריך ומו״ל את העדות בשנת תרמ״ח, אין לי להוסיף הרבה דברים. רק הנני למלאות אחריו ואשנה ואשלש לפניכם להבטיחכם, אשר לבי לעמי, ושובת עמי לבדה נפשי חפצה. ידעתי גם ידעתי, אשר עבודת העדות קשתה עד למאוד, ואשר משא לעיפה אני מעמים עלי. אבל שמחה גדולה לי לקחת את העול הכבד הזה על צוארי, כי עול עמי הוא. עת לעשות הוא, עת לעשות לעמי. ע״כ הנני מקדיש את כחותי ואת נפשי לעבודה הקדושה הזאת ולא ארפה ממנה עד אשר תצא נשמתי ועיני תסגרנה עד עולם, ושפתותי המדברות עתה תאלמנה אז וידי הכותבת עתה תבול. אבל כל עוד רוחי ונשמתי בי, הנני, אני וכל אשר לי, מקודשים לעבודת העדות, עבודת אמת וצדק, עבודת בנין בית ישראל ויהודה.

משה מבני-אריות, המעריך את העדות לישראל עתה.

וואת המלאכה אשר לפני העדות.

א) הגיוני „העדות" ורעיוני סופריה הנאמנים ע"ד שאלת עמנו, מצבו ומעמדו, דרכיו ומעשיו, תהלוכות חייו, כחי בשר ונוף כחי רוח ונפש, ויחשיו לעמים אשר בהם הוא יושב.

ב) חדשות בישראל. בשורת המעשים הנעשים וההוים בקרב בית ישראל בכל תפוצותיו, כפי אשר יודיעו לנו המכה"עים בישראל ובעמים וכפי אשר יבשרו לנו מבשרים נאמנים איש איש מעירו ומארצו.

ג) אמרי חקר ובינה, ע"ד העודת הלאום על פי היעודים והחזיונות, אשר חזו לנו הנביאים והשליחים, שליחי אלהים חיים, חוזי משאת אמת וצדק, המסורים לנו ככתבי הקדש ומבוארים לאור קורות העתים ודברי הימים.

ד) דברי חקר ותבונה ע"ד הכתבים, כה"ק, הסגולה היקרה, אשר לנו למורשה מדור דור, ע"ד יסודם, מקורם תולדותם וקורותיהם, תכונתם, תעודתם ותכליתם, אשר הציב להם ד' בתבל.

ה) מאמרי מחקר והלך-נפש ע"ד תלמוד-הדת, היוצא מכה"ק, דברי אלהים חיים אלה, החורות והמצות הספונות בהם וכל הרעות הנובעות מהם לפי רוח האמת, אשר ד' נותנם, נפח בהם.

ו) תרגום ובאורים במקרא, על פי חקרי הלשון, אשר כה"ק נכתבו בה ועל פי קורות דברי הימים והמציאות החדשות, אשר נמצאו נגלו בארצות הקדם ארץ אשור ושנער, בבל ארך ואכד.

ז) חקר תולדות דברי ימי עמנו מאז היותו לגוי.

ח) תולדות השיר והמליצה בישראל ותהלוכות ספרותו.

ט) תולדות אנשי שם בישראל, וגם תולדות אנשי שם בעמים, אשר טובה עשו לישראל ולתורתו.

י) ספורים קצרים, מחזות, זכרונות ודמות חיים, מחיי עמנו בעבר בהוה.

יא) שירים, שירי לאום ושירי תהלה וזמרה, כלם כלולי יופי ומעוררי לב. גם פתגמים, מכתבים ומשלים. — חדות ומהתלות נ"כ, אם לקוראים תהיינה להועיל.

יב) בקרת ספרים חדשים גם ישנים, לפי רוח האמת והאמונה.

יג) אגרתל האגרות, להשיב לכל שואלי דבר, אם דברי התשובה יהיו להועיל גם לאחרים. כי כל דבר הנוגע רק בשואל, אשיב לו לבדו ב„כנפי-יונה" או ע"י בית-הדואר.

לאדם מערכי לב ומד' מענה לשון. אני הנני לזרוע זד' הטוב יתן הקציר אמן.

הגיוני העדות.

כל ממשל משל לא ימלט מקחת משליו או מהדברים, אשר עיניו רואות בעת דברו, או מהדברים אשר הם אצורים בכח-דמיונו זה ימים רבים. מהם ימשל משל, להם ידמה דבר-חזונו ומשלו.

גם הנביא התוזה עושה כן. באחד לחדש הזה היו דבר ד' אל יחזקאל בן בוזי הכהן לאמר: בן אדם הנבא על מצרים ויהי כנשאו את עיניו וירא את הארץ עטופה בתפארת-התולדה, כי כגן עדן היתה, לגן ד' דמתה בחדש הזה, חדש סיון, וישא משלו מהארז אשר בלבנון, אשר לו מצרים דמתה אז. 1)

גם הגיונותי הם אך צאלים ודמיונות, צללי הצורות ודמיונות-התמונות, אשר זכרונות החדש הזה בוראים בלבבי, כי רבו הקורות אשר נקרו ותאתנה בחדש הזה לעמנו ומאוד גדלו.

גם ישראל דמה לארז בלבנון, יפה ענף הי' וגבה קומה, צמרתו היתה בין עבותים, מי-התורה גדלוהו, תהום-החכמה רוממתו, וחגבה קומתו מכל העמים אשר היו סביביו. כי בחדש הזה הצמיח לו ד' צמח אמת ופרי צדקה וחסד, למען ישכיל וחיל יעשה, בחדש הזה היו לישראל אורת ושמחה.

מה יפו דברי רבו ליהודים היתה אורה ושמחה 2) אורה זו תורה ושמחה זו יום טוב 3) בחדש הזה האיר ד' את אור התורה לישראל ויתן לו יו"ט ושמחה, שמחת הרוח והנפש. שמחה, אשר מקור חיים הנה לכל אשר נפל לו חבלו בה והמתנה הזאת, מתנת התורה, עולה על כל יתר המתנות הטובות, אשר חנן ד' בהן את עמו ישראל, כי כל אוצרות התבל לא ישוו בה.

ומאשר שמעו את התורה אשר נתנה מתוך החשך אמר המדרש 4) לכן הבטיח ד' לישראל אשר יזרח עליו וכבודו עליו יראה 5) לא כן האומות אשר לא קבלו את התורה עליהן נאמר: כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים 6) מה נאוו דבריו!

גם דברי האגדה הזאת נאמנו מאוד. מדבר שור 7) בראשונה מדבר אח"כ שור. עד שלא קבלו בנ"י את התורה הי' העולם מדבר, אבל כאשר קבלו את התורה הי' העולם למישור 8) מה נחמדים הדברים האלה!

גם עתה חג-אמת לכל בן ישראל ביום מתן-תורה. כי הכוכב מיעקב עלה והשחר האיר לכל יתר העמים. ה א ו ר ה ז ו ר ח ב ח ש ך הולך ואור לכל בני חמותה. וד' זורח עליהם, כי כ ב ו ד ו עליהם נראה. עתה המדבר נעשה למישור ויושבי חשך וצלמות, אור נגה עליהם. אור התורה, אור המשיח, מאיר את עיניהם, ד' הוא עוזם ומגנם וברכות שמים ממעל עליהם. ע"ז שמח לב כל בן ישראל, המוקיר את התורה ואוהב את המשיח, אשר הוא תכלית התורה.

לוא הי' המקדש על מכונו, כי עתה עלה כל תלמיד המשיח, אשר בירו לעשות כן, ירושלימה לראות לפני ד', כי כן עשה גם שאול הקדוש [9]) אבל מקדש אין. לכן אנחנו משתחוים בכל מקום, כי כן אמר המשיח: העת הנה באה, אשר המשתחוים הנאמנים ישתחוו לאבינו שבשמים ברוח ובאמת, כי אלהים אביהם הוא רוח.

לעומת זה דוה עלי לבי לראות, אשר לא כל ישראל כולו החזיק באור האמת, אשר בא לעולם להאיר לכל אדם. אך מתי-מעט בעמנו, עם יהודה, הולכים לאור המשיח. עד מתי ישראל, עד מתי יהודה, תבחר לשבת בצל החשך. הנה עוז התורה הי' עוז-השלום לעמים רבים, החשך עלה מעל ארצותם, המדבר נעשה למישור ובמושבותם שמחה ויו"ט, ומדוע בת ציון התחמקי את? קומי נא בת ציון, קומי אורי. כי עת לעשות לד', עת לעשות היא עתה.

הערות.

1) יחזקאל ל"ח. 2) מסכת מ'. ט"ז. 3) ילקוט על הכתוב הזה. 4) מ"ר ויקרא פ' ו', כיבד על הכתוב ויהי כשמעכם את הקול ממוך החשך (דברים ה' כ'). 5-6) ישעי' ס': ג'. 7) שמות ט"ו: כ"ג. 8) מ"ר שמות פ' נשלח. 9) לשם מעמי המליצים י"מ: כ"ח. שמול הקדום הי' נדיך ונשפטום ה', ויקנאו לשמוע מוסף עמהם להשליך ימי שנאתו מחם, כי מלא מן גדול בעיניהם ויפלו לשמוע מוסף מפיו. לשל שמול מלן להשליך שנאתו מם, כי מהר לדרכו ירושלימה. וכן הודיע למכנים מם: עלי לשוב לם המ בירושלים. כי גם שמול הקדום פשק כדבדי המבמב, הכל מייבים בדלים וכו' (מנינה פרק ו' מסכת ו'). והדברים החלה הם מסודה למתנה לכל המייבים היב מכם נשמתיים ביסוע לשחור: מסר דם-מוסף מם מפיריס. ימימו לם המייבים המלה למם לדבדינו ולקח טוב יקחו.

מכתב מופרנו מעיר Stanisławów.

ב"ה יום ... לסדר, "אחר מאחיו יגאלנו" שנת "ברכות בך" למב"י.

לידידי כו' המקים את ה ע ד ו ת ל י ש ר א ל מערמות עפרה שלום-אמת ואמונה!

ישמחך ד' כאשר שמחתני בשורתך הנעימה, אשר הנך להקים

ה ע ד ו ת על תלה, כי אין זולתך לגאול. כאשר דוה לבי בראותי, אשר העדות נפלה במלחמתה, ברעה לרגלי אויבים ולא יכלה קום, כן כפלי כפלים שמח לבי עתה בראותי, אשר אתה קמת לגאול. עתה אני רואה אשר את נאמן אתה ל ע ד ו ת ועושה אתה כמצות התורה, לכן באת לגאול. א"כ קח נא את ברכתי על דרך עבודתך. יברכך ד' וישמרך, וכח ועצמה ירבה לך, למען לא תפול במלחמה ועל כל שמן ומפריע תגבר וחיל תעשה בישראל. חזק ואמץ, המעריך הנאמן, כי לברכה תהי' לאחיך בנ"י. ברכה רבה ב ע ד ו ת, ומלחמתה היא מלחמת התורה, מלחמת האור.— אם כתורה אתה עושה לגאול, אבטח בך, אשר תעשה גם כמצות "לא יחליפנו ולא ימיר" (ויקרא כ"ז: י') וסדר ה ע ד ו ת לא תשנה. לכן אני מסליא את נדרי היום לעמוד על המצפה בשדה-הבשור ולהודיעך כל הנעשה בבית-ישראל בעירי ובסביבותיה, אם יש את נפש הקוראים את ה ע ד ו ת לדעת כל מעשה בית-ישראל.

הפעם אין לי הרבה להודיע. העיר שנתה סניה למובה בעשר שנים משנת-תר"ם עד שנת תר"ן, אבל בית-ישראל שנה סניו לרעה. כי בנ"י הולכים אחורנית יום יום במדות ובמוסר. חצי שנות-דור א' יעבור ותלמוד-תורה לא יזכר ולא יפקד. גם עתה הנה התורה מונחת בקרן זוית, אין דורש ואין מבקש לה. לפנים בישראל בעיר הזאת, בתי המדרש היו מלאים בחורים מבקשי תורה ואמונה ככלוב מלא עוף, עטרת בתי המדרש היו הבחורים. כי היו שוקדים על התלמוד תמיד ויהגו בתורת ד' בכל עת, ואף כי לא מצאו גם אז את ה ד ר ך ו ה א מ ת ו ה ח י י ם, לא אשמתם היתה זאת, כ"א אשמת מוריהם ומדריכיהם. בימינו ישקטו בתי המדרש, כל שאון אין בהם. הבחורים — אימו? ושוקדים על התורה — מי ימצאמו? אמונה מהורה ונקיה מכל דבר-תפל אין בעיר הזאת. אלה המתימרים לככת לאור הזרוע מבני הדור הזה נתקו מוסרות העול ומשליכים חלקי-העול מעל ציואריהם א' א'. ימים רבים לא יעברו עוד ולא יביר איש בהם אם נשאו עול. לעומתם המתימרים לאור-האמונה, הולכי חשכים ולא אור. אבל לאור התורה, לאור האמת, אף מתי מספר לא ימצאו.— צ ד י ק י ם מקבלי פדיון ונדבה פשו ורבו פה. ג' הם בעיר הזאת. ואנשים ונשים מדלת העם סובבים בתיהם ומביאים להם את האגורה האחרונה הנשארה להם מזעף-הרעב. — דורשי השכל וידוע לא רבו גם בדורות אשר קדמונו. ר' יחיאל המליץ, אשר בצוף לשונו שמח לבות קוראי כוכבי-יצחק, נאלם דום זה ימים רבים. ר' משה עץ-קיש, אשר בילדותו התאמץ גם הוא לעשות בעבור שפתנו העבריה, שמף הזמן שמפהו גם אותו. צרכי החיים לא יתנוהו לדאוג דאגה רבה לשפתנו ולהדרה. במלחמת-החיים גם אהבתנו תדום. — כמו השנים האלה כן גם יתר המשנילים, והלא אך מספר היו ונער יכתבם. בתי-הספר הם כמאז כן גם עתה, ח ד ר י-חשך, אשר בהם רועים אוילים ורודפי קדים.

מהם בית-חכמת ישראל לא תבנה. עין הממשלה היא לרעה על „ה ח ד ר י ם" האלה ושוטריה מנרשים הילדים מהחדרים ושמים על המלמדים עונש כסף. אבל אם להועיל לעמנו מעשה הממשלה יהי', ימים ידברו. בית-ספר לפי רוח הזמן אך אחד בעיר הזאת והוא בית-הספר, אשר החברה בי"ח הקימה להפארת. עד עתה לא עשה עוד בית-הספר הזה כל פרי. לכן אין לנו לשפוט אם העץ טוב הוא או לא. כי אך בפריו יוכר העץ. — העוני והמחסור היו לתושבים בבתי בני ישראל בעיר הזאת. לעשות במלאכה ועבודה לא רבים למדו, ומאז אך אל המסחר עיניהם היו נשואות. עתה דללו וחרבו מעינות המסחר גם הם. לפנים פה העיר זבתי מרכולת אך בידי בנ"י היו לאחזה, עתה גם בני עמים אחרים פה פתחו דלתות בתיהם למסחר. בעברנו לאורך העיר ולרחבה תפגשנה עינינו בשלטים רבים, אשר קראו שמות בעליהם עלי „סקי" ועלי „ויטש". וע"י בני העמים האחרים מקור המחי' בעבור ישראל הולך הלוך ודל. גם בלעדי בני העמים האחרים הולך המסחר מטה מטה, כי רבו המוכרים עד למאוד זקונים אך מעט הם. לכן קשים מזונות האדם בימינו בקריעת ים סוף, את אשר העוני ישאיר תאכלנה המדות הרעות אשר מצאו קן בלבות בני הילדות. והמדה הרעה מכולן היא התשוקה להתיפות יתר מדי ולא על פת לחם לבד יפשע היום גבר, כי"א גם על פוך וכחל בעבור בנותיו ליפות את עיניהן למען חן תמצאנה בעיני הבחורים. ובעת צרה, כאשר היא עתה, מרבה העם להביא מתן ונדבה לני' ה צ ד י ק י ם, אשר בעיר, כי את הצ ד י ק י ם ההם יחשבו למכניסי רחמים לפני הקב"ה, לרחם על העיר. אמנם לפלא הוא בעיני. מאין יקחו כסף להביא אל אוצר ה צ ד י ק י ם האלה? הלא כל איש מילל על גורלו ומזלו בימינו. אבל למה אחפלא? הלא עם ישראל מלומד בנסים הוא. לנדל את בניהם ובנותיהם וללמדם תורה וחכמה, אין כסף, אבל למלאות אוצרות המהבילים יש למרי. גם המשחקים על במות-משחק אשר באו הנה ויהיו אורחים בחדש ימים הוציאו עושר רב מהעיר הזאת. אבל למרות כל האותות האלה, אות המחסור נראה על כל פנים. ולכן כמעט כל העם פה עשה לו כלי גולה. רבים הם אשר עזבו את העיר ויליכו לארצות אסיריקה ורבים הלכו לארץ אנגליי, ורבים עוד מכינים את דרכם ללכת. ומה החזון הזה? — לולא ארך מכתבי עד למאוד, כי עתה הוספתי לדבר. אך עתה אקצרה נא ואת דברי אכיה בדברי המו"ל אשר קדמך. „אות הוא אשר באה עת בשורת שלום בכל הארץ הזאת כולה" (העדות תרמ"ח, צד 54 לסוף) כה יתן ד' וכה יוסיף.

סלוני.

ר' אלעזר התפלל בכל יום: יהי רצון מלפניך ד' אלהינו שתשכן בגורלנו א ה ב ה א ח ו א ש ל ו ם ו ר ע ו ת וחרבה גבולנו בתלמידים ותצליח סופני אחרית ותקוה, ותשים חלקנו בנ"ע וכו'. (ברכות ט"ז: ב'.

חג השבועות.

מאת מחוגג נאמן.

יום ו' לחדש הזה, יום החמשים לעומר, הוא יום חג לנו, החג השני לשלשה החגים, אשר „רגלים" שמם. גם בחג הזה, בהיותנו על אדמתנו, עלינו אל המקום אשר בחר ד' לשכן שמו שם, וכל זכורנו נראה אל פני האדון ד'. גם בחג הזה שמחנו אנו ובנינו ובנותינו, עבדנו ואמתנו והלוי אשר בשערינו והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבנו. היום הזה הוא מקרא קודש, כל מלאכת עבודה לא תעשה בו, כי מקודש הוא הוא לעבודת-הלב זו תפלה, לתלמוד-תורה ולשמחה ועונג. גם החג הזה הוא לזכרון אשר עבדים היינו לפרעה במצרים [1]) ולכן „חג-הדרור", חג-הגאולה מעבדות מצרים, יקרא גם הוא כמו חג-הפסח, חג המצות. כברית תיכון מבריחים ימי-העומר מן קצה חג-המצות אל קצה החג הזה, וחג-הפסח והחג הזה כחג אחד הם. לכן קראו חז"ל לחג הזה עצרת-פסח [2]) או עצרת [3]) לאמור החג הזה הוא קץ חג הפסח, היום האחרון הנהו לימי חג המצות, וגם קץ הקציר, אשר ראשיתו הניף הכהן ממחרת השבת הוא היום השני לחג הפסח [4]). אבל אם נקרא לחג הזה „ראש-חג-הדרור" קלענו ג"כ אל המטרה ולא חטאנו. כי החג הזה קורא לנו ואומר: ראו מה רבו חסדי ד'! כי הוציא את עמו מארץ מצרים וישבר את העול הקשה, אשר בו עובדו בנ"י ויוליכם קוממיות לארץ אשר נשבע לאבותיהם לתת להם ויכרות ברית אתם ויתן להם יורה ומלקוש בעתו ויבוד למכביר ויברך את קצירם, וחסדו אתם בכל יום. אכן א ב י כם, ג ו א ל כ ם, ו מ ר ח מ כ ם הוא. —

בימינו אלה שם החג הזה בפי כל בנ"י „חג השבועות", כאשר מכונה שמו בספר משנה התורה [5]) ובפי העמים, אשר אינם מדברים שפת עבר, שמו „יום החמשים" או „חג-ההמשים" [6]) וחג נעים הוא לנו עד למאוד. (א) כי חבלי נפל בנעימים וגורלו שפר עליו. יליד חדש סיון הוא, בן חדש הששון והשמחה [7]). פרחים, נצנים ושושנים יענדוהו מסביב. בו הבתים מקובשים צאן, עמקים מעוטפים בר. וגבעות גיל תחגורנה, בו כל התולדה שמחה. נאות דשא תרוינה גדודי בהמה וצאן נחת, והארץ הזה זבת חלב ודבש. ואיכה לא נשמח ולא נגילה גם אנחנו. מה יפה מנהגנו לאכול בימי-החג הזה מאכלי חלב וחמאה [8]) הלא טוב לשבוע ממתנות ד' בתולדה מלאכול בשר בהמה ועוף. גם מנהגנו לפאר את בתינו, בתי תפלה ובתי מושבותנו בפרחי שושנים ונצנים המפיקים ריח טוב, ריח ניחוח, לכל הבא בתוכם, ולהעמיד ענפי עץ עבות בבתי הכנסת להתענג על הדרת התולדה ויפעתה [9]). (ב) כי זכרונות נעלים, זכרונות תולדות עמנו, זכרונות דורכי חיי אבותנו ואבות אבותנו קשורים בו. לפנים בישראל ויום-החג-הזה „יום הבכורים". „חג הקציר" נקרא לו [10]) בו בשלו

תבואות השדה ופני הארץ מלאה תנובה. ואבותנו הביאו ראשית כל פרי האדמה אל המקום, אשר בחר ד׳ לשכן שמו שם. מה יפה ה״ המחזה הזה! חג-העם הי״, חג כל העם כולו. מפני חטא עמנו גלינו מארצנו ופרוחקים אנחנו מעל אדמתנו ואין לנו עבודת שדה וכרם, אין לנו חריש ואין לנו קציר, אין אנו עולים לראות אל פני הארון ד׳ ואין אנו מביאים ראשית פרי אדמתנו. איש כמתנת ידו וכברכת ד׳, אשר נתן לנו. אבל אבותנו וישבו בארץ איש תחת גפנו ותחת תאנתו, עבודת שדה היתה עבודתם, וכל מעשיהם-סחרם ואתננם ג״כ — היו קודש לד׳. אם ד׳ נתן להם פרי בטן קדשו אותו לפני ד׳ ואם ד׳ ברך את תבואות שדותיהם לקחו מראשית כל פרי- האדמה וישמו במנא וילכו אל מקום הקודש ויניחו ע״י הכהן את מתנות תודתם לפני מזבח ד׳ ויענו ויאמרו לפני ד׳: ארמי אובד אבינו הי״, אבל אתה, אב הרחמים, הראית את חסדך ותרא את עניו ותושיענו באותות ובמופתים ותתן לנו ארץ זבת חלב ודבש ועתה הנה הבאנו את ראשית פרי האדמה אשר נתת לנו. השקיפה נא ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך, את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותנו. מה נאוה הי״ המחזה לראות רבבות אנשים עולים ירושלימה וסלים מלאים בידיהם, אשר בהם נשאו עירה, עיר הקדש, כל ברכות ד׳. וכחג הזה היו אנשים אין מספר בירושלים בימי בית שני [11] כי מכל צד ופנה התקבצו שמה. ועליהם נאמרו דברי חז״ל (סוכה מ״ב ב׳) מה יפו פעמי ישראל בעת שהם עולים לרגל. ובימיהם נעשה גם לישראל, בבל עת בואם להשתחוות לפני ד׳. כשהם עומדים בחפלה היו דחוקים ואין כל בריאה יכולה להושיט אצבעה ביניהם כמלא קומת-אצבע וכשהם משתחוים נעשה ריוח ביניהם כמלא קומת אדם (אבות דר׳ נתן פ׳ ל״ה) [12] מה טובו ימי ישראל אז, כי הם היו ליהּ ועיניהם נשואות ליה. מי בן ישראל באמת וכבו לא יגיל בעלות זכרונות אלה על לבו! — (נ) כי מסורת-מורינו, חז״ל, בידינו, אשר ביום הזה הי״ מתן תורה בהר סיני, ולכן אנו מכנים את יום החג הזה בתפלותינו ״זמן מתן תורתנו״. כבוד היום הוא כבוד התורה. היש אוצר נחמד ויקר מהאוצר הזה? גם בכתם אופיר התורה לא תסולה וכל זהב לא יערכנה. חג-התורה אנו מחוגגים ביום ו׳ לחדש הזה. ולבעבור זאת הוציאנו ד׳ ממצרים, לתת לנו את תורתו, תורת אמת, ולנטוע בתוכנו חיי עולם, חיי הרוח והנפש, חיי שמים ממעל. הוציאנו מעבדות מצרים להקדישנו לעבודתו. ע״כ החג הזה עצרת הוא לחג-הפסח, כי ביום הזה בלה ד׳ את מעשה הגאולה ויתן חותמו, חותם אלהים חיים, עליו [13] ולכן שמחת החג הזה רבה על כל שמחת הימים הטובים לישראל. היום הרת עולם, היום הזה אנו עומדים על הר סיני והרי עשן כולו וענן כבד עליו, קולות וברקים אנו שומעים וקול השופר הולך וחזק משה ידבר והאלהים יעננו בקול ומתוך האש מדבר ד׳ עמנו פנים בפנים, גמוגים ארץ וכל יושביה, צוחת

צפור נדמתה, השור לא יגעה, העוף לא יעוף, גם האופנים יעמדו, השרפים לא יאמרו קדוש, הים אינו זע וזועף, כל הבריאות תאלמנה, כל העולם שותק ומחריש ומפי עליון יצא הקול ״אנכי ד׳ אלהיך וכו׳״ [14] היום הזה הי״ ד׳ למלך עלינו ואנחנו נדרנו להיות עבדיו ועם סגולתו, היום הזה קראנו ״נעשה ונשמע״. ואיכה לא יגדל כבוד היום הזה בעינינו? — אכן לבוקר הזה גרגן הסדיך [15] כי היום הזה הלבישנו ד׳ מזו״ הדרו [16] וכחתנים אנחנו [17] והיום הזה הקימנו ונחי׳ לפניו [18] לבקר הזה נודה לד׳ אלהינו ונזמר לו עלי עשור, עשרת הדברים [19] כי גדול היום הזה לאדונינו. (ד) כי ביום הזה שפך ד׳ את רוח קדשו על כל עדת-המשיח בירושלים ויתן מופתים בשמים ממעל ואותות בארץ מתחת. ולכן אנו מכנים היום הזה ״זמן מתן רוח-קדשו לעדתו״. היום הזה הוא עצרת חג-הפסח, חג הגאולה הגדולה, אשר נתן ד׳ לכל העמים ולכל בשר, אשר יקרא שמו, חג גאולת בני אדם וחוה מעבדות-החטא. בליל חג פסח עלה לפני ד׳ לרצון להדש בריתו עדי-זבח המשיח, ולכרות ברית עם כל יתר גויי התבל וביום הזה כלה את פעלו בשלחו את רוח הקודש להיות עם עדתו ולנהלם על מבועי אמת, צדק וישר. שער נא בנפשך, אחי הקורא, את תואר המחזה הזה. שבע השבתות עברו, יום החמשים לפנינו, ואנחנו נקהלים, כל תלמידי המשיח בירושלים יחד במקום אחד, שוקדים על התפלה. דברי אדונינו, אשר דבר אלינו בעת עלותו השמימה, חרותים לפנינו כמו בעט ברזל וצפורן שמיר, ״כנוח עליכם רוח הקודש תתאזרו והייתם עדי בירושלים ובכל יהודה ועד קצה הארץ״ אמר לנו המשיח. [20] ״כי אשלח לכם רוח האמת והוא ינחם אתכם ואל האמת כולה ינחה אתכם״ [21] ועתה מתפללים אנו ושופכים שיח לפני ד׳ אבינו להקים את דברו ולנחמנו. והנה פתאום לפתע קול שאון מן השמים שואן כשאון רעש גדול, ולשונות אש יורדות מן השמים וכולנו נמלאנו רוח הקודש ובלשונות שונות אנו מדברים וכל איש שומע אותנו מדברים בלשון ארצו. מה גדלה שמחתנו! כי הלא רואים אנו אשר השומע תפלה שמע את שועתנו ויעתר לתחלתנו ויתן לנו את רוח קדשו. והיום הזה חוא יום זכרון מעשי ד׳ אלה. היום הזה כלה ד׳ את מעשה הגאולה, אשר נתן במשיח ויתן את חותם רוח האמת. לכן החג הקדוש הזה עולה על כל החגים. וכל תלמיד אדונינו, תלמיד המשיח הצדיק, משיח אלהים חיים, ישמח בחג הזה, הוא וכל ביתו. כי חג היום הזה לאדונינו. (ה) כי החג הזה נוסד חקוה בלבנו לאמור: ד׳ אלהינו ואלהי אבותנו, אשר נאלנו מעבדות מצרים ויעש אותנו לעם-בריתו, בכרתו אתנו ברית על הר סיני, ד׳ אלהינו, אשר חדש את בריתו אח״כ על זבח המשיח ויכתוב את תורתו על לבנו, לא ימוש את עמו, אשר בחר בו, לעולם, ולא יעזבנו לנצח. ובבקר היום הזה, בקר מתן התורה, בקר מתן רוח הקדש לעדתו, יקים את כל עמו ישראל ונחי׳ לפניו ולבב שלם אותו

נעבוד והיינו עם יראי ד' וחושבי שמו באמת. ע"כ יום ו' לחדש הזה חג גדול לנו בנ"י.

הערות

1) כלפי דברים ט"ו : י"ב וחכמת כי עבד היית כו'. 2) מ"כ בס"ם ל"מ וכדומה 3) כ"ה פרק ל' מסכת ג'; תניא פרק ג' מסכת ד'; פסחים ; קדמוניות סיפורים ליוסיפון חלק ג' פרשה י' סעיף ו' · 4) בדבר זה נחלקו לגוים העם. לפי מנחות פרק י' מסכת ב', ובגלח שם ס"ק : ג' ; מגינה פרק ג' מסכת ד'. כי הפרושים לבדם נאחז מה שלפי "שבת" להיות פתרונו "חג" ולכן ממחרת השבת הוא יום שני לחג. והצדוקים היו כפרושים. לפי הקראים והשומרונים וכן הצדוקים והבייתוסים פרשו את המלה "שבת" להיות פתרונו "יום השביעי" "שבת הקבועה לדורות" ולכן הם מניחים שני לחגות ביום לחשון בשבוע, לפי לזו נוהגים לפי דברי הפרושים. 5) דברים ט"ז : י'. ט"ו. — 6) מלחמות היהודים ליוסיפון חלק ג' פרשה ג', ו', יכנה ג"כ שם חג השבועות חג יום הממשים ἡ πεντηκοστή וכן בספרי הברית החדשה. מעשי השליחים ב' : ו'. לפי שהוא חמשה פרקן דעליהם ז"ל מרגם חג-השבועות. וכן מכנים חגשי "חגגלי" שם החג Pentecost עד היום הזה וגם הנצרנים מכנים זומו כן, רק הם גללו את השלם ותהי למלת Pfingst. ואע"פ שהוא היתה למלה Penkst ואח"כ Pengst עד שנשתנה Pfingst. הם מכנים את החג היה כאחד מ' מכוסם בפי היהודים ימי בית סכי, ואולם עושים המהדרים ומשתדלים מלכנות את החג הזה בשם Pfingst ומכנים זומו בשם Wochenfest כי בכל אחד הוא. הטוב בכל הדבר הזה לכנותו בשם שבועות. מי ימן ורכו מדברי שפת אנגי. לך בני עמנו מדברים עמה כל לשון, לבד לא שפת אנגי. זה חלייכו. לפל בשם זומו. 7) לשם הניוני העתות. שנת תרמ"ו מורכם כיון.8) לולי ע"ז מכנים בני הימים היושבים בחלבנו את החג הזה בשם חג-הירק Zielona Święta. — לפל בשלי רמז מלמו מקרא מלא ע"ז מכתב מדבשי לדי שבשבועותיכם (במדבר כ"ח : כ"ו) כ"ח מחלב. כלומר מחלב מחלבו בחג הזה. ויש מור טעם נכון מזה. דגם ומלב מתת לפונך (שם"ם ד' : י"ח) לאחרים לפי דעת הז"ל על התורה. וביום הזה יום מתן תורה. לכן עלינו לאכול לביניות מדגם ומלב. 9) גם ע"ז מלמו נוהג במקרא. כתוב לפל יעשו לפל מול סהר סחוד (במות ל"ד : ג') מלאת סהי, הסר מכוסה ירק. ובכפי עץ מעמידים לתפלל עליהם, כי ביום הזה נדוכים ככני נכה"ם. 10) דברים ט"ז : ז' וכן במדבר כ"ח : כ"ו. במות כ"ב : ט"ו נקרא החג קליר. 11) לשם יוסיפון קדמוניות היסורים י"ד, י"ג, ד'; י"ז. ט"ו, כ'; מלחמות היהודים ג' נ' ל', 12) ובמכתב יומת כ"ל : ל' מפרש הם"י הנם הזה ומומר בעצמם ביום מרבע במות למען לא יוכל אדם לעמוד מה שהבטו מפורש. ומיין שם. 13) מוכי ישראל בגדנני לא כן יעשו. לפי דעתם עוד הדבר הזה לינו ברור. כי כ' יוסי ובכן נאלנו ע"ז (לשם בעצם ס"ו : ג') לא נקר מתן-תורה פי' ביום הבעמי לחדם הזה לו ביום ז' ולפי מסכת דה"ם פרק ו' מסכת ג' יוכל נקר-מתן-תורה לחול על יום הבעמי ג"כ וכבר הקשה זה בעל מנן מבדהם (לשם תורם חיים קיימן תל"ד) וכן בספרי (דברים ט"ז : י') שאל המומאל לם ים לחוג החג בזמן בלין קל כ. לכן ידעו מורי ישראל בגרמניי לחמות לבל פרשיון הזה לחוג ביום החג הזה לא חג מתן-תורה מדע סוף ולא בעבורו מבוטלו נל"י. ובשלה הבליטים לבטוח יבוטח בולד הרשיון הזה. לפל מוטים הם. כי כל הקודם לבר נקרו ותחבמה ביום החג הזה עדים לחמנים הכן, לבר בפר ד' ביום הזה לבטוחו ליום קדום ולכן מוכל לבטוח, לבר ביום הזה

פי' מתן תורה נ"כ. שהשלשה היא כת"ק. ביום-ו' בחדש יהד ד' על הר סיני וידבר עשרת הדברים. 14) שמות רבה פרק כ"ט. עיין שם. 15) שמות רבה פסוק כ"ב. כתיב ושלכון לנקר מסדך. פומו הנוקר, דוקר מתן תורה. שבחמר ויהי ביום השלישי בהיות הנקר (שמות י"ט : ט"ז) 16) שמות רבה פרק י"ח בחסר קבלו ישראל את התורה השלישים מזיו הדרו, 17) מ"כ שם"ם. ביום שחומתו זה שיני כי בחמנים הי'. עיין שם. 18) עיין מ"כ וירא. כתוב ביום השלישי יקיימו ובחי' לפניו (הושע ו' : ג') 19) ילקוט תהלים ל"ג על מתן תורה שבחמר ויהי ביום השלישי (שמות י"ט : ט"ז). 20) ילקוט תהלים ל' : מ'. 21) יומן ט"ז : ז', י"ב)

מגלת רות

מאת איש בית הלח"מי.

מנהג ישראל בכל תפוצותיהם לקרא ביום שני לחג-השבועות את המגלה, אשר מגלת רות שמה. ובזוהר הקדש דף ס"ו מזכיר את המנהג הזה לטובה וא"כ, הקורא הנעים, אנחנו אשר עושים כמנהג-ישראל וגם אנו הננו לקרא את המגלה הזאת ביום החג, הלא יקל בעיניך טרחי ומשאי אשר אני שם עליך היום, לשום עין על המגלה הקטנה הזאת, לחקור ולדרוש אחר מוצאה, ענינה, סופרה ומטרתה, אשר אליה כונן בעת כתבו אותה, הזמן אשר בו נקרו הקורות האלה והזמן, אשר בו כתב הסופר את הספר הקטון הזה, וכן לבאר את דברי המגלה הזאת לפי הלכות הלשון ודרכי השפה, למען נקרא את המגלה הזאת בטוב טעם ודעת. ואני אעשה כיד ד' הטובה עלי לבל אכביד המשא עליך עד למאוד. לכן בא נא אתי ונחקורה חקר המגלה הזאת, מגלת רות. הגני רואה אשר אתה מבקש מקומה בספרי כה"ק. הנך הפץ לדעת (א) מדוע בספרי תרגום לוטהר מקומה אחרי ספר שופטים ובספרי כה"ק, אשר בידינו מקומה אחרי מגלת שה"ש. אבל את השאלה הזאת לא יבבד עליך לפתור. ראה נא מתי נקרו ויאתיו הדברים, אשר המגלה הזאת מספרת מהם. המגלה אומרת "בימי שפוט השופטים". א"כ גם הקורות האלה הנן דברי ימי ישראל בימי השופטים ואחרי ספר "שופטים" מקום המגלה הזאת. גם בתרגום השבעים שם מקומה. גם קדמונינו נתנו את מקומה אחרי ספר שופטים. שרם בעלי המסורה קבצו את כל חמש המגלות יחד לעשותן חלק א' 1) חז"ל בימי התלמוד לא ידעו עוד את הסדר, אשר בעלי המסורה סדרו, כי הם שמו את המגלה הזאת לפני ספר תהלות דוד בן ישי. 2) וגם הסדר הזה נכון הוא. כי תולדות אבות-דוד זכורות במגלה הזאת, ותהי המגלה הזאת בעיניהם כפו ספר תולדות המשורר אשר להתהלותיו כל אנשי החבל תהלה יתנו. בעלי המסורה לא הסכינו לסדר הזה, כי עוד שאלות גדולות רבצו לפניהם ופתרון לא מצאו. לכן קבעו הם מקום לבל המגלות יחד. ולולא קבצה המסורה את כל המגלות יחד היינו מכריעים גם אנו

לתת את המגלה הזאת אחרי ספר שופטים ולפני ספרי שמואל. אבל יש אם למסורה. גם בעלי המסורה לא עשו לבר מדם חקרו ושרם דרשו אחר המשפט הנכון. ואולי עוד נמצא הטעם, מדוע קבעו את המגלה הזאת אחרי מגלת שה"ש. אבל עתה נסורה גא ונראה (ב) למה נאסף ספר המגלה הזאת לאוצר כה"ק? מה המטרה, אשר אליה כוננו דברי הספר? ומה זה בא להורות? — ע"ז נדולים חקקי לב סופרים וחכמים גדולים בישראל, ובעמים רבים נפו לתת פתרון לשאלה הזאת. והפתרונים הם שונים. בן-אר' 3) וברטהלד ועוד רבים, בני שנות מאת-התשע-עשרה, אומרים, אשר את הספר הזה בדא איש א' מלבו, ללמד חובת מצות יבם, ליבם ולנאוג אשת המת ולהקים שם המת על נחלתו. לספר מנהג הנאולה והחמורה ה' חפץ הספור הזה. קורות המגלה הזאת לא היו מעשה, ובמחשבת הסופר לבדו נולדו ולכן שמות האנשים והנשים בספר הזה כפתרון קורותיהם. אנחנו הסכן לא נסכין לדעת אלה. כי פתרון שוא הוא. את מעשה הנאולה יספר לנו הסופר בסוף הספר. הלבעבור פרק א' יעשה הסופר מגלה, בת-ארבעה פרקים? לא יתכן. גם השמות אלימלך, נעמי ובועז לא זרים הם לרוח-הזמן ההוא. הרבה נקראו שמות כמו אלה, לבד מכ' השמות מחלון וכליון, אשר מקרי-חי' ב' בני אלימלך בהם. אולי בעת הולדתם היו אותות מחלה וכליון בהם, לכן קראו להם אלימלך ונעמי השמות האלה. הלא כן הי' לפנים בישראל. גם כל השמות בימים הקדמונים הורו מקרי-האדם אשר לו השם נתן. ובועז נודע בדברי ימי ישראל בימים ההם. רבים אומרים, אשר הסופר חפץ להראות מגרעות בנ"י בימים הקדמונים ההם, כי היו מקשיחי-לב, בלי חמלה ונם על אחיהם וקרוביהם לא היו להם רחמים. אבל מי הוא אשר קרא את דברי המגלה הזאת ולא יבין, אשר האומרים כן תועים הם ובחשך הם הולכים. הלא מעשה בועז מעשה חסד ורחמים הוא. וגם הוא ה' בן הימים הקדמונים ההם. ואשר לא רבים כמוהו עשו, לא נודע, כי נעמי לא נתנה את רות ללכת בשדה-אחר, ולא חמצה חסד-אחרים. ומקרים כאלה נקרו גם במקומות, אשר אנשיהם נודעים בשער לבעלי-חסר וצדקה. סופרים אחרים — וגם הם רבים מאוד — אומרים, אשר הסופר הזה חפץ להודיע תולדות-בית-אבות דוד, להראות מה קשנה תחלת הבית ההוא, אשר אחריתו נדלה מאוד. כאשר כבר אמרתי למעלה, גם חכמי התלמוד חשבו כן, כאשר עין כל חוקר רואה בדברי חז"ל בהרבה מקומות. אבל אין בכל המגלה אות, אשר אל הדבר הזה כונן הסופר מחשבתו. לוא להודיע זאת חפץ הסופר, כי אז הוסיף דבר או דברים מגדולת דוד ומלכותו או החל את דבריו כן, "אלה תולדות בית דוד כו'". לכן אומרים חכמים אחרים ומכומדים, אשר הסופר חפץ לתת לפנינו דמות דרכי-המוסר, אשר היו אז לבנ"י בימים הקדמונים, דמות מדות ישר ועונה, תום ויראת ה'. ואת המגלה תהי' לאבן זכרון מנהגי בנ"י בימים ההם, בדורות השופטים,

כאשר אין מלך ואין שר, ואיש איש כישר בעיניו עשה. כי ספר-המגלה הזאת הוא כמו ספור הרועים בין משאבים, אשר שם יחנו צדקות אנשים טובים, מעלות אנשים ישרים ותמימי-דרך, יראי ה' ועושי רצונו. במגלה הזאת מספר לנו הסופר תולדות משפחה רמה בישראל, משפחת אנשי תום, ישרי דרך, אוהבי ה' וחושבי שמו, אשר לבם הי' מלא אהבה, חסד וענות צדק. גם חכמינו ז"ל בעלי המדרש חשבו כן. ולכן אמרו מגלה זו למה נכתבה? הלא אין בה לא טומאה ולא טהרה? — ללמדך שכר גומלי-חסדים 4) מי הוא שעשה חסד עם מי, שצריך חסד? בועז עם רות 5) אם עושה אדם חסד עם מי, יעשה בלב שמח כבועז 6) ועוד ועוד. גם ללמד דרך צניעות. רות מצניעות נכנסה תחת כנפי השכינה ויצא ממנה דוד 7) וע"י הצניעות מצאה חן בעיני בועז. כל הנשים היו מסלקות את בליהן והיא משלשלת, כל הנשים משחקות עם הקוצרים והיא מצנעת מהם וכו'. 8) חמותה אמרה לה ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך וירדת הגורן. היא לא כן עשתה. היא ירדה תחלה ואח"כ עשתה כאשר צותה חמותה. אמרה רות: הדור פרוץ בעריות, אם יראוני אנשים בכלים נאים ילכו אחרי 9). וכן עוד. אבל אם ללמד דרכי מוסר ומדות יצא הספור, מדוע בחר במשפחת אלימלך ורות המואביה לברה? הכי ה' ישראל אז חסר-משפחות אנשי יושר ותמימי דרך? ומדוע בחר במואב'? — לכן אומר לי רבי, אשר דעת הסופר "המבקר" 10) נכונה. המגלה הזאת היא ספר תולדות בת-עם אחר, אשר באה לחסות בצל שדי, ספר תולדות מעשה-"גר ים". אמת הוא הדבר. גם בני עמנו התאמצו מאז לעשות "גרים" ולהכנים נפשות-אובדות תחת כנפי השכינה. דברי חז"ל בהרבה מקומות בהלמוד ומדרש הם לעזרה לדברי- "ה מ ב ק ר". כי הרבה מדרש דרשו על רות. רבות בנות עשו חיל 11) זו רות שהתקרבה תחת כנפי-השכינה וזכתה ויצאו ממנה דוד ושלמה שרוו את הקב"ה בשירים ותשבחות 12) ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה 13) עבד זה משה שפחה זו רות שעתיד דוד לצאת ממנה וכתוב עליו אני עבדך בן אמתך אמר דוד אני עבדך בן אותה שהניחה להיות נברת ומלכה ותבא לחסות בצל כנפי השכינה 14) ועוד ועוד. הספור הזה חפץ להורות את בני דורו ובני הדורות הבאים אשר עלינו לתת כבוד לאנשים ונשים, אשר באו תחת כנפי השכינה אחרי אשר נוכחו לדעת, כי תועים היו בדרכם. כי גם הקב"ה נותן כבוד והדר להם. כמאמר המדרש, הקב"ה אמר חביבים עלי שמות "גרים" כיון נסך שקרב לפני על גבי המזבח. 15) ולכן ספר לנו הספור הנחמד הזה וירא, אשר מהמואביה הזאת יצאה מלכות-בית-דוד וע"י התורה הזאת, אשר הוא מורה כנו פה, הוא מורה אותנו גם דמות חיי מוסר והשכל, גם מספר לנו קצות תולדות בית-דוד. אבל הראש והראשון במגלה הזאת, הוא תורת-"גר ים". סלח נא לי, הקורא הנעים, אם הארכתי את הענין הזה עד כה, כי חפצתי לדדת לעומק הדבר ועתה שאני

נא עוד מעט וראינו (ג) מתי נכתבה המגלה הזאת ומי הוא הסופר? — התלמוד אומר, שמואל הנביא כתב אותה וא"כ נכתבה מרם עוד היו מלך בישראל או שמואל כתבה בימי זקנתו, ובימי מלוכת שאול נכתבה. אבל קשה מאוד להבין, מדוע לא הזכיר שמואל שם השופט, אשר בימיו נקרה מקרה-הספור הזה או שם השופטים אשר בימיהם קרו הקורות האלה? הלא דורות רבים לא עברו מימי הקורות האלה עד ימי שמואל ויוכל עוד לזכור ולהזכיר שם האנשים האלה. והוא אומר "בימי שפוט השופטים" כמו אם דורות רבים עברו מימי הקורות האלה עד ימי כתבו, ולכן לא יכל לבאר הדבר. גם אשר כתב "לפנים בישראל" (דף ז') קשה להבין, אם שמואל הוא סופר הספר הזה. כי מימי הקורות האלה עד ימי שמואל ויוכל השתנו מנהגי- בנ"י. חכמים מלומדים, בני שנות המאה התשע-עשרה, אומרים אשר בימי גלות בבל או בימי עזרא נכתבה המגלה הזאת אבל אין להם אותות מעידים ומופתים נוזרים. ואם נאמר אשר בימי דוד או אחרי ימי חיי דוד נכתבה יקל עלינו להבין הדבר, כי כה כלים דברי- הספור "עובד הוא אבי ישי אבי דוד" א"כ ידע הספור מדוד. אך עוד לא נודע לנו מנהג בנ"י על הגאולה ועל התמורה בימי דוד. בימי הקורות האלה שלף איש נעלו, ומה עשו בימי דוד ואחרי ימי דוד? גם לפלא רנו מדוע בחר הספור במלות שפת-ארם בכמה מקומות, הלא בימי דוד ואחרי ימי דוד היתה שפת עבר פורחת ועולה. לכן דעתי אשר המגלה הזאת נכתבה ימים רבים אחרי ימי דוד, אבל לסופר הי' כת"י מימי דוד וכפי הכתב ההוא כתב הוא ובימי הסופר ההוא שלום הי' לישראל עם מואב. כי הסופר מזכיר את מואב מבלי להגיד דבר רע עליו. — סלח- לי הקורא הנעים אם הלאתיך עד כה. ועתה הנני לבאר את דברי המגלה הזאת.

הערות

1) לפי יוסיפון, פסוקים לפעיון מ': מ', ופילון סיפורי בפסקו "ע"ד מיי-מפסנפ" וכן גדולי קהלת המצוים בפלם פמפוק הלפפוקות, מיזציום וכו' וסס פמפו ממקור ישראל, כי פמו מים מפי מורי ישראל. ובעלי המקורים קצעו לפ הדברים בפלם הפציעים. 2) בצע בפרק י"ד ע"ב: כפוציס סס רום פפלים ליוצ פפלי. 3) בן-לקי הי' בן ישראל, לפפר בפ בצרים המצים עשם פציע לבנצים, וסס גדולי ס' עליו. לפל פלפצמו לעמו פפ לת פמו לפס "בן-לקי" Benary, למען פס ענדי יקרא לו. ומעפפו זס רוח מפוצם עליפם לכל הלומר, לפפר בן ישראל המלחין בפצים ימהל לפהוב לת עמו. לא כן רוח. כי לס רוח מלחין בפצים כפלים להפצמו לעמו. עדים רבים ע"ז, לך לא מפלחי להלמוס לת הקורא. 4) ילקוט רות. 5) פס פציף תר"ד. 6) מ"ר בפדכר פ' ד'. 7) תנחי כ' מפדלי בפדרס הנעלם, רות. 8) מ"ר. 9) מ"ם בפר. 10) העדות לר 127 פפת תרע"ם. 11) מפלי ל"א: כ"פ. 12) ילקוט על פכמוש הזה. 13) בראשית ל"ב: ו'. 14) מ"ר ויפלא. 15) מ"ר דברים פ"ם.

מגלת רות

א *).

(א) ב י מ י ש פ וֹ ט ה ש וֹ פ ְט ִי ם. כמו בימי מלוך השופטים. כי שופטים היו בכל שערי ישראל מבלעדי השופטים האלה, כמצות ד' עפ"י משה (דברים ט"ז: י"ח). אבל השופטים, אשר בימיהם היו הקורות האלה, הם היו שופטים מנהיגים, אשר עניני כל הארץ בידיהם היו. ריב כי הי' בין איש לאיש הלך אל שופטי העיר ההיא, אשר בה ישבו המריבים אבל אם עם א' מהעמים השכנים עלה למלחמה שפטו השופטים ראשי-הארץ, אשר היו במקום משה ויהושע. מתי נקרו קורות המגלה הזאת לא נודע. מדרש אחד אומר: בימי ברק ודבורה ומדרש אחר אומר: בימי אהוד ושמגר או בימי אבצן 1) יוסיפון אומר אחרי ימי שמשון היו הקורות האלה 2), חכמים רבים, מלומדים מאוד, חושבים אשר רק ואך לפני ימי גדעון היו, כי אז הציקו המדינים לישראל עד מאוד. ושבע שנים ארכו ימי המהומה, והי' אם זרע ישראל ועלה טדין להשחית את יבול הארץ מבלי להשאיר מחי' בישראל 3). בימי הרעב ההם הלך אלימלך לארץ מואב. מדברי המגלה הזאת בסופה נוכל לשפוט, אשר דברי הקורות האלה נעשו ג' דורות לפני דור-דוד המלך. אבל אין לסמוך על סדר- הדורות אשר בכה"ק, כי הכותבים והסופרים בכה"ק שכחו פעמים הרבה דורות רבים בספרם ורגוגם עליהם אהבה. וכן במשנה סדר-הדורות, אשר בסוף המגלה הזאת, מחצרון בן פרץ בן יהודה עד נחשון בן-עמינדב השמיט דורות רבים, כי נחשון הי' בן-דור מרע"ה 4) ומנחשון עד בועז השמיט ג"כ דורות רבים. היתכן? הממשה ועד דוד לא היו יתר מחמשה דורות? — לכן אין להצ"ל דברי נכון מספר-הדורות זה. ודעת החכמים האומרים, אשר בימי המצוקות, אשר המדינים הציקו, היו הקורות האלה, מושכת אותנו ללכת אחריה. מ ב י ת ל ח ם י ה ו ד ה. כי הי' עוד בית לחם בחלק זבולון 5) לכן הוסיף לאמור, אשר זאת בית-לחם היתה בחלק יהודה 6). ל ג ו ר, לא להשתקע ולהיות חושב הלך שמה רק להתגורר בימי הרעב ולשוב אח"כ. ב ש ד י-מ ו א ב, מעבר לים בין ארנון וערבה 7). (ב) א י ל ִי מ ל ך. אבי הוא מלך. גם בשמותם כבדו אז את ד' וימליכוהו למלך עליהם ועל זרעם מה טובו הימים ההם! נ ע ִמ ִי, בת נועם, אשה אהובה ומלאה נועם. חביבה, שמה הי' "נעמית" אבל התינוקת נבלעה את"כ והרבה כמו אלה. לושהר מבאר "נעמי" — הנועם אשר לי, אהובת, חביבתי. כאומר כך הרואה אותה אומר: את נועם שלי. אבל הדבר רחוק מאוד. מחלון, בעל מחלה. כי עקבות חולי נראו בו מימי הולדתו. כליון בעל כליה אשר ימיו לא יארכו. יש אומרים: מחלון,

*) המגלה הזאת מכתב פיסום לה. מ) מיכה בפה רום למכן יהודה ג) מיכה מלפה מכיר ומודע ג) מיכה מלפה גואל ד) מיכה הגואל יגם פותם.

בעל מחולה, משורר, מהללאל, וכליון, בעל שלמות, איש אשר יהי שלם
בכל דרכיו. אבל סופם מוכיח על תחלתם, כי מחה אכלה את מחלון
וכליון מהרה כלה וילך. א פ ר ת י ם, בני עיר אפרתה אשר היא בית לחם
יהודה. כי בית לחם יהודה קרואה אפרתה 8) כדברי רש"י. [גם אפרת
הי' שמה, ולכן אמר אפרתים, כי מהשם אפרתה הי' לו לאמור אפרתתים]
אבל אינם אפרתים בני אפרים 9). (ג) ו י מ ת א י מ ל ך. לא עברו לו
ימים רבים בארץ מואב, וימת עוד טרם בניו נשאו בתולות מואב לנשים,
כי לולא כן, הודיענו הכותב את מותו בפסוק ה'. ו ת ש א ר, לא שבה
לבית-לחם ותעצור במואב, אולי בימים ההם כבר ארשו בניה את בלותיה
ובעבורם נשארה שם. (ד) ו י ש א ו ל ה ם נ ש י ם מ ו א ב י ו ת, ולא שמו
לבם לאשר דרכי בני מואב רעות היו, כי העבירו בניהם לשקוץ "כמוש".
אולי קוו, אשר יהפכו לבות נשיהם לעבוד את אלהי שמים, אלהי אברהם
יצחק ויעקב אבותיהם. ע ר פ ה כאלו כתב עפרה, והיא מן אילה כמו
יעלה, יעלת-חן. בעלת חן ויופי היתה, אבל כמו אילה ברחה אח"כ כאשר
חמותה שלחה אותה לביתה. יש אומרים ערפה, שפנתה עורף לחמותה.
כעפרה כערפה עזבה אח"כ את חמותה. לא כן רות. כאלו כתב רעות,
כי דרכה היתה להיות רעיה ואוהבת ולא עזבה את חברתה אם מצאה חן
בעיניה. חבז"ל פרשו רות מלשון רוה, כי רותה את הקב"ה שירים ותהלות
ע"י צאצאיה דוד ושלמה 10) חכמי-דורותינו פרשו "כמו-רוה", לא ידעה
מאומה, לא התחכמה הרבה. דברי חז"ל מדרש טוב הם, אבל חכמי דורותינו
לא התחכמו הרבה בפרוש זה. כ ע ש ר ש נ י ם. מיום בואם. וא"כ לא
שבו גם אחרי אשר ד' עשה תשועה גדולה לישראל ע"י גדעון (ה) ג ם
ש נ י ה ם, רש"י. שואל מה לו פה המלה גם? אבל המלה הזאת מוסכה
למעלה, וימת אלימלך וימותו גם שני בניו וכן נשארה האשה נעמי מאישה
ומשני בניה, אשר לא השאירו לא בנים ולא בנות. הסופר כותב ידיה,
כאומר יוצאי חלצה. במלה הזאת תאר לנו, הסופר כל עצבונה ומרי שיחה.
נעמי נשארה לבדה מילדיה, מבניה אשר הרחה בעצב, ילדה בעצב, וגדלה
בעצב. מה רב עמל-אם לגדל בן א' ו והיא גדלה ב'. אבל הם היו
מ ח ל ו ן וכ ל י ו ן ויעזבו אמם בעצבונה בעודם רכים בשנים. ואם
אמרה "בעלי ינחמני" גם מאישה נשארה, כי הוא קרם את בניו במותו.
רע הי' גורל נעמי. ומה לעשות עתה? — לשבת עוד במואב? הלא מקום
עצב ויגון הוא. לכן (ו) ו ת ק ם הי א ו כ ל ו ת י ה. כלה היא בתולה
שהגיעה לפרקה ומישרש כלל. לכן הלמד רגוש. וגם על בתולה מאורשה
לאיש יאמר "כלה" ומאשר אבות האיש הנושא אשה מדברים מהבתולה,
אשר הוא נושא, "בלתו", לכן יאמרו פעמים הרבה ג"כ "כלתנו" וכן היתה
המלה "כלה" לשם כל אשת בן. וכלות נעמי טובות היו, כי ישבו אתה
גם אח"כ אחרי מות בעליהן. אבל נעמי לא יכלה להתנכר על עצבונה
ותקם לשוב משדי מואב. כי ש מ ע ה בשדה מואב, כ י פ ק ד ד' א ת

עמו. ד' רחם על ישראל ויכניע את מדין ע"י גדעון עבדו. ל ת ת ל ה ם
לחם. הרעב לא הי' עוד וכל צרכי חייהם היו להם. גם בימים הקדמונים קראו
לכל צרכי החיים לחם. אם הי' לאיש ד-החיות נפשו ונפשות ב"ב אמרו:
יש לפלוני לחם. וכן אנשי דורנו מדברים. אבל אנשי דורותינו שאבו
מסקיר זה. שפת כה"ק בפיהם. (ז) ו ת צ א מ ן ה מ ק ו ם. מן העיר או
מן הכפר. הסופר לא גלה לנו שם המקום, כי לא הי' גדל-הערך בעיניו.
ו ת ל כ נ ה ב ד ר ך. הדרך ההולכת לשוב אל ארץ יהודה. יש מפרשים
בדרך אשר היא באה. היא וכלותיה הלכו בדרך, אשר בה היא באה
לארצות מואב, לשוב בה לארץ יהודה. היא יצאה מבית לחם יהודה ותלך
במקצוע צפוני-מזרחי דרך הירדן על המעברה, אשר שמה בימינו "מעברת-
חילו" הישבת על פי נהר-חשבן ותמן נגבה ותעבור גבולות שבט-ראובן
11) ותבא מואבה, ובדרך זאת שבה. אבל אין צורך לבאר כן, כי המלה
הדרך מוסבה על המלה לשוב, כאומר הדרך לשוב ליהודה. אם איש הפץ
ללכת ממואב ליהודה הי' עליו ללכת בדרך ההיא, ויהי בהגיען לקץ גבול
מואב, על נחל ארנון או על הירדן (ח) ותאמר נעמי לכנה שובנה
א ש ה ג ב י ת א מ ה. בימי אלמנותכם תמצאו מנוס ומחסה אשה בית
אמה. אבל תפלתי היא, אשר ד' אלהי ישראל יעשה עמכם חסד כו'
כו' (ט) מ צ א ן מ נ ו ח ה א ש ה ב י ת א י ש ה. גם כי טוב הי' לכן
אשה בית אמה, לא זאת המנוחה בעבורכן ולא זאת המרגעה. הלא טוב
מזה הוא להנשא לאיש. הסופר לא שמר פה את הלכות שפת עבר. כי
כתב "עמכם" "לכם", "עשיתם" תמורת "עמכן" וכו'. אבל פה נזהר הי'
ויכתוב "ומצאן". נעמי לא אמרה "יתן ד' ו מ צ א ת ן" או יתן ד' כי
ת מ צ א נ ה" רק "ומצאן" כאומרת: התאמצנה נא למצא מנוחה אשה
בית אישה. כי גם נעמי פרשה הכתוב. טובים השנים מן האחד 12)
כר"י כי אמר ר"י טובים השנים זה איש ואשתו מן האחד זה לעצמו
וזו לעצמה 13) וטוב לשבת שנים יחדיו מלשבת אלמנה 14) ו ת ש א נ ה
ק ו ל ן. כולן עשו כן. נעמי בכתה, כי קשה הי' עליה לשלחן והן בכו,
כי קשה הי' עליהן להסרד מחמותן, אשר כאם היתה להן. (י) ותאמרנה
לה, לא נשוב מואבה, כי אחך נשוב לעמך. ויהי כי שמעה נעמי את
זאת ותירא, פן אח"כ תכלה נפש כלותיה לשוב אשה לבית אמה, אחרי
עבור הימים הראשונים והחדשים בארץ יהודה, לכן אמרה שנית.
(יא) ש ו ב נ ה ב נ ו ת י לבתי-אבותיכן. הן בנותי אתן, יקרות וחביבות
עלי כמו לוא ילדתי אתכן, אבל ל מ ה ת ל כ נ ה ע מ י לארץ נכרי אשר
בלעדי אין שם איש לדאוג לכם ואני חלושה, מה אוכל עשות לכן
להיטיב לכן? היש עוד בנים במעי והיו לכן לאנשים כאשר יגדלו. כי
"יבמו אתכן כמצות התורה, תורת ישראל? הלא אלמנה אנכי. מעיה המו
ברברה זאת, כי נכמה רחומיה עליהן, ותשא קולה ותאמר פעם שלישית
כאהבה ורחמים (יב) ש ו ב נ ה ב נ ו ת י ל כ נ ה. צר לי מאוד לשלחכן

מעל פני, חיי יקשו עלי בלעדיכן. אבל הלא טובתכן אני מבקשת. אין לכן כל תקוה אם אתי תככנה, כי זקנתי מהיות לאיש. אם חפצכן ליחל עד אשר אוליד בנים עוד, אשר ייבמו אתכן, הלא מאוד זקנתי ולאיש לא אהיי עוד. אבל גם כי אמרתי, גם לו יכלתי לאמור, יש לי תקוה להנשא עוד ולהוליד בנים, גם לו הייתי הלילה הזה לאיש וגם לו ילדתי בנים לעיניכן (יג) הלהן תשברנה, הלהם תצפינה עד אשר יגדלו? הלא רבות בשנים תעבורנה בטרם יוכלו ליבם אתכן. הלהן תעגנה, התצדקנה בקשרכן קשר, לבלתי היות לאיש? בהיות עוד עת נבונה, כי לא זקנתן עוד, ויפיכן בפניכן. עתה הנכן שושנות פורחות והרבה קוסצים יהיו עליכן. למה תעבורנה שנותכן בלי עונג חיים? אל בנותי, אל תעשינה כזאת. מאשר בנותי אתן לא אתכן לעשות זאת, כי מר לי מאוד מכם, אשר נשאתן עולי עד היום, כי יצאה יד ד' ליסרני ולהכניעני עד מאוד ולהרום כל אשרי חיי במות בעלי ובני ולמה תמורינה גם שנותכן? — הסופר החליף גם פה הוכרים בנקבות. לערפה ורות יאמר "מכם" "לכם" ועל הבנים יאמר "להן". תעגנה שרש המלה הוא "ענן" - סגור ובנפעל הֵעָגֵר ומהנכון הוא נכתוב פה "תעגנה" אך גון א' נבלע וכן "תאמנה" בישעיהו ס': ד', כי הנגינה על עין הפעל בבי' המקומות האלה. דעת רש"י רחוקה מאוד, והלכה היא כיש-פותרים.— (יד) ותבכינה עוד, יתר הרבה מאשר בכו עד כה, כי קשה היי עליהן להפרד. ותשק ערפה לחמותה הנשיקה האחרונה. כי בימים ההם לא היו הולכי דרכים כמו בימינו, גם בת-דהר לא היו להביא אנרת-שלום מאם מרה לבת נחמדה ויעלת חן. עוד הפעם הביטו אשה בפני רעותה ותדא הערפה לשדי מואב, ורות דבקה בה, נחרץ הדבר בלבה לעזוב את בית אביה ואמה, עמה ומולדתה, גם יבמחה ערפה, בת עמה, ואשת אחי בעלה ולהדבק בחמותה. אבל נעמי עודה יראה פן תנחם רות באחריתה והיתה ראשיתה מתוקה אבל אחריתה מרק כלענה לכן אמרה (טו) הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי גם את. כי לא עמך לבדו תעזוב, גם את כמוש אלהיך. בארץ יהודה לא תוכלי לעבוד את כמוש. התחפוצי לעזוב אביך ואמך, עמך וגם אלהיך ללכת לעבוד את אלהי ישראל? ויהי כשמוע רות זאת, לבשתה רוח עוז וגבורה, רוח אמונה ואהבת ד' (טו) ותאמר אל תפגעי בי לעזבך, אַתְּ אמי ואני כמו לוא מחלציך יצאתי, קשורה אני בך ולא אפרד ממך כל ימי חיי, עמך יהי לעמי, אלהיך יהיו לאלהי, רק המות יפריד ביניכן. (יז) כה יעשה ד' לי, ד' אלהיך יעשה לי כה. כל ימי היותה בבית רות שמעה ממעשי ד', כי עשה גדולות לישראל וכי נתן תורתו על הר סיני ע"י משה, ותרא כי כמש כמוש, וד' הוא האלהים. אבל לא קראה לאלהי ישראל כמו עתה. ועתה זה החלה לעשות. כה יעשה לי יהוה האלהים אשר אמר "אהיי" אשר אהיי". מי יודע? אולי זאת היא תפרתה הראשונה

לאלהי ישראל (יח) בראות נעמי כי מתאמצת היא, כי לבשה אומץ וחפצה היא מאוד ללכת אתה ותחדל לדבר אליה (יט) ותלכנה ותבאנה בית לחם ותהום כל העיר. נבהלה מאוד וכולם יצאו מבתיהם לראות. כי לא קוו עוד לראות את נעמי, ותאמרנה: הזאת נעמי, אשר היתה עשירה כשהלכה מאתנו. הלא אבדה זיוה, יפיה והדרה, ותשב בעניה גדכאה. ותהום משרש "המם" אשר פתרונו, לעשות שאון ורעש-קול, להבהיל ולהפחיד. ופה הוא הנפעל. ומאשר ההא אינו מקבל דגש בא צרי תחת התיו. ולולא ההא, בא דגש בפ' הפעל וחיריק תחת התיו. ודברי רש"י דחוקים מאוד. כי הומ" משרש המה. אמת היא אשר "המה" גם "המם" שניהם משרש אחד שורשו, אך נפרדו אח"כ זמ"ז בדרכי נטיותיהם (כ) ותאמר אל תקראן לי נעמי. בת-נועם אינני עתה, די לקח ממני כל נועם ויתר לי מאוד לכן קראן לי מרה (כא) מלאה, בעושר, עם בעלי, ועם בני ובחדות-חיים ברחתי להשאר מסני זלעפות רעב, וריקם, בלי עשרי ובלי בעלי ובני, השיבני די. ענה בי כדברי רש"י העיד בי, היי לעד בי כי לא זכיתי את דרכי למען ייטב לי, הכניעני עד מאוד (כב) ותשב נעמי. הסופר משנה ומשלש לספר לנו כי שבה, כי פה חפץ לכלות חלק א' מספורו, ובכלותו מודיע לנו אשר נעמי ורות באו לבית לחם בתחלת קציר-שעורים. ואולי באו בחג הבכורים, בשבועות, ולכן אנו קוראים בשבועות את ספר הקורות האלה.[15])

(משך הבאור — בחוברות הבאות.)

הערות

1) מ"ר רות 2) קדמוניות ס', ט', ח' 3) סופטים ו': ח'-ו' 4) סנהדרין ו': כ"ג נמדבר ל': ז'; נ': ג', ז'. "ב, ז'; ג': "ד דס"י ח' נ': ו': ו'. 5) יסופט "ט: ט"ז 6) סופטים "ט: ח' 7) נמדבר כ"ח: "ב 8) נלחמים ל"ס: "ט, מיכה ס': ח' 9) סופטים "ב: ס' 10) נגע נמלא "ד ודברי המדרש כמו לתעלה 11) נמדבר ל"ג: ל"ג ושלחים, יהושע "ג: מ"ו 12) קהלת ד': "ב 13) מ"ר קהלת 14) קדושין מ"ח: ח'. יומא קי"ט. עד למיתב טן דו מלמיתב לחמלו 16) רש"י מפרש לחמים קליר-הטומר.

תשובות לרב מ"ג *).

מכתב שני **).

היום יום . . . .

יצו ד' את הברכה באסמיך . . . . הרב הנדול!

צר לי מאוד, אשר הארכתי מכתבי הראשון עד למאוד. הענין

*) לשם המדות עכם מרמ"ח נד 90 עד 92 ונד 35 עד 34 ונד 73 עד 90 תרמ"ח.

**) תמלם המכתב הסכי סזם כנר ילמם למור נסכם תרמ"ט נמוכרת ניכן, לך מכתם טעמים מוניח לני למם למור סנים ולקולמים הסלימם. (המו"ל)

אחזני בציצת ראשי ויסחבני הלוך וסחוב עד לא ידעתי נפשי, כי סבוע הייתי בים שאלותיך. גם לא הגדתי עוד החצי מאשר חפצתי להגיד. כי לבי מלא ויש לי רב לדבר אליך, הרב הגדול. לשמחת נפש הוא לי להשתעשע אתך שעשועי-רעיונות, רק גם עהותי אינן בידי וכן לא יכולתי לכתוב המכתב הזה עד היום. ועתה שאני נא בבואי לפניך להשיב לך על שאלותיך הנותרות עוד. בתחלה דמיתי לחכות, עד אשר יבא מענה מפך על מכתבי הראשון. אבל ברגע זה מלאני לבי לכתוב והנני לכתוב ולא אתמהמה. — אקחה נא שאלתך התשיעית.

ט) הנה נניח שכך דברי הנביאים אמת, אך נבואת משה רבנו עליו השלום, אבי כל הנביאים, עולה על כלמו, ואם יהיו כל הנביאים בכף מאזנים ומשה בכף שניה, מכריע את כולם, ועתה נעלה נא ונראה הדבר אשר שם בפי בלעם או בלעם בעצמו אמרם, אשר גם נבואתו רבה היא כנבואת משה בדרשת חז"ל „לא קם בישראל כמשה עוד נביא אבל באומות העולם קם ואיזהו זה בלעם". ההוא חזה למרחוק ואמר: אוי מי יחיה משמו אל [1]) וצים מיד כתים [2]) וענו אשור וענו עבר וגם הוא עדי אובד. חי אני כי לא אדע לפרש הכתוב בענין אחר. ואם מפרשי התורה פרשוהו בדרכים אחרים, איש כמעלת רוחו, אולי מפני היראה כנהוג בכל הזמנים.

ידידי הרב הגדול! מה אומר ומה אדבר לשאלתך זאת? הלואת שאלה אבנה? איפה היית בכתבך הדברים האלה? הנה אני מנסה לדרת לעומק-דעתך ולהבין אל מה כוונו דבריך אלה, אבל לדאבון לבי, לב-אוהב-נאמן, אין בהם מאומה בלתי השנאה, שנאת-חנם, הרובצת בלבך ואין בכחך להתגבר עליה. הוי ואבוי! גם איש יקר כמוך, איש אוהב-אמת, הנהו נמכר לעבדות-השלישה ההיא, שנאת-חנם!

זאת היא אשר כתבתי לך במכתבי הראשון, אשר בעת כתבך את אלה השאלות לא היה בכחך להתגבר על יצרך, המטה אותך לשנוא את כל מאחיך אשר נטו מהמסלה-הסלולה זה דורות רבים, ולכן התנפלת בעלילות דברים לא כן הם. כי לולא כן, כי עתה בושת וגם נכלמת לפרש דברי הגבר שתום-העין, כאשר בארת בשאלתך הזאת. הלא את הלכות-השפה ודרכי-הלשון מעגך שמרת, ואיך נטית היום הזה ממסלתך ותעבר כל חוק-הלשון? איכה בארת „משמו-אל" כמו אם כתוב היה „משוממו אל"? גם מאוד זר הרעיון הזה לרוח-הזמן, אשר בו ספר בן-בעור את חזיונו לבלק. ועל מי קרא „מי יחיה"? העל האיש, אשר יאמר אלהי אני, או על בני דור האיש ההוא?

1) מנקין פצל (קוץ תחת הפה) מכיח ע"ו וכפרום הכא מכהנאל, לך לא קלט על הפעברים, כלפי הענין הכתוב לא ימלא לו. (מ' ג')

2) וכפתסנן יוכתן בן עוזיאל, ספר נחמת כן היה, כידוע. (מ' ג')

ומדוע אמר בנו-בעור „וגם הוא עדי אובד" בסוף משלו? הכי הציים מיד כתים, אשר יענו את אשור, יבאו בימי ההוא אשר יהיה עדי אובד? משל-הנופל-וגלוי-עינים זר מאוד, אם לפי דבריך אבארהו. כי הוצאת את הכתובים בכבלים וחבלים ותיסרם על אחת שבע, למען שים בהם דברים, אשר לא עלו מעולם על דעת כותבם. ועוד נשבעת „חי אני". אכן לשוא נשבעת! אבל אם לא תכעום עלי אלכדך בפח, אשר פרשת, כי דבריך הם עדים טובים לכל אשר הנצרים אומרים. כי לפי דבריך חזה נביא-אומות-העולם, אשר אחרי ימים רבים יבא איש ואמור יאמר „אל-אני" ובימיו יבאו ציים מיד כתים ואת אשור יענו וגם את עבר והאיש ההוא הוגג יהרג. וישוע יהיה האיש ההוא. וא"כ ראה בלעם את אשר ישעיהו חזה אח"כ, אשר המשיח יהרג. וכן יאמרו גם כל המאמינים בישוע המשיח, ובתוכם גם אני, אשר משה והנביאים ידעו מראש, כי ישוע יבא וכי יהרג לכפר עון ולהתם חטאות. כי איכה תבאר „וגם הוא עדי אובד" אם לא, אשר ימות? אולי תאמר, אשר יאבד שמו וזכרו ובן יהיה עדי אובד? הלא נהפוך הוא אצל ישוע. כי מיום הופיע ישוע על פני הארץ יגדל כבודו יום יום ושמו לתהלה בפי כל העמים. וא"כ רק על מותו יספו דברי בן-בעור. — ראה הנך עד נאמן, אשר ספרי משה נבאו על ישוע ואין לך לאמור, אשר להרפה היא הנבואה ההיא, כי סופה מוביח על תחלתה. לולא חוקי הלשון היו בדרכי; כי עתה קבלתי דעתך ואשמח על המציאה הזאת, אבל חוקי-הלשון עומדים לי כשטן בדרך. לכן אלך לי בדרך, אשר סלותי לי זה כבר. הגבר שתום-העין נשא משלו על הקני ויאמר: „עד מה אשור תשבך" אך בדברו מאשור, נהה עליו הרוח ובמחזה חזה, אשר ימים רעים יבאו גם על אשור, כי נקם יקח ד' ממנו. לכן נשא משלו גם על אשור ויאמר: אוי מי יחיה משום [ד'] כל אלה. כי ציים יצאו מידי כתים בני יון בני יפת והם יענו את אשור ואת כל היושבים בעבר הנהר וגם הוא [גם אשור] עדי אובד כעמלק, ובערך ג' אלף ות"ק שנה לב"ע באו בני סילוקא וישמידו את בני אשור ויחריבו כל ארצות עבר-הנהר וגם את בנ"י נגפו עד למאוד. בני סילוקא היו יוצאי חלציו כתים, כי בני כתים התישבו במקדוניה, בקיליקיה ובאיי קפרוס (או קפריסין לפי מבטא חכמי התלמוד), ונם באטליה (ראה יוסיפון, קדמוניות ליהודים, ספר ג' פרק ג' פרשה כ"ב) ולפי דעתי נקראו בל איי יון וגם אטליה „כתים" ע"כ, ועליהם נבא בלעם בנו בעור. לפי רש"י ורמב"ן, כתים הם אנשי רומי, אבל גם הם פרשו „וענו עבר" כמו „וענו אותם שבעבר הנהר" „או מי יחיה משמו אל" מפרש רש"י: מי יכול להחיות את עצמו משימו את אלה. — שים נא לבך ושפט. אבל אם בחיי נפשך חשבע, כי אינך רואה דרך אחרת לפרש הכתוב, אם לא על ישוע ומותו יסוב, דע, אשר אם תישיר מעקשי הלשון, הנני לתת לך תודה רבה; כי הוספת לי על כל יתר האותות והמופתים עוד אות אחר, אשר כל ספרי משה

והנביאים נבאו על ישוע. ועתה סלח לי על עשותי כזה לך, כי לא אשמתי היא, לבדך תשא, כי נתת אותך בידי; בפרשך מצודה עלי, נתפשת. אבל אסורה לשאלתך העשירית.

יוד) הכהן המובא למעלה באות זין, נתן לי ספר, שוד הישועה שמו ואמר לי, כי בו אמצא חפץ. והנה בהביטי על פני לבושו בראשית השקפה, באמת אומר, כי השתוממתי על יפי תארו מעשה ידי אמן כולו, כי לשון מדברת צהה, טוב ממנו יקר למצא. אולם כאשר הגיתי בו בבר לבב לבקר תוכו מבלי משוא-פנים לאחד מן הצדדים, רק לדרוש על דבר-אמת כדרכי, הנה חי האמת, כי עברתי על פרקיו, חפשתי בכל חדריו בנר נשמתי, אולי אמצא בו חכמה ושרשי שכל, אך מה מבלעדי אמונה צנומה יבשה אין כל דעת ותבונה מרחפת על כל ברי סודי מסתריו חזו עיני ורק בדמות קול צפור נעים זמירות בירחי הקיץ נעים רננות משוש לאזנים, אך לא ינאם נאום יהגה דעות הבין שמועה. הודיעני נא אדוני שורש דבר נמצא בו. הכי קרא שמו סוד ישועה יע, סתם והתם תורה בלמודיו ואין לדורש תבונה חקק בו ?

שמחה לי לשמוע דבריך בפעם הזאת. כי אף אם לא אומר עוד „אמן" למשפטך, בב"ו יש שורש דבר בשאלתך זאת. הספר הזה כתוב היה בשפת-האנגלים בראשונה. הסופר לא הודיע שמו בכל ימי חיו, רק אמר בשער הספר „כתוב מידי אזרח" . ואזרח-אמיריקה היה האזרח ההוא. אמיריקה היא ארץ החופש והדרור. האדם חפשי הנהו באמת בכל דבר-דת-אמונה. כי שם כל איש מאמין כפי אשר דבו משהו להאמין, וכפי אשר נ ו כ ח לדעת. ולכן הסופרים יגעים לכתוב דברים נכוחים למבין, למען ע"י ספריהם ידריכו את האנשים אל ה א מ ת, אף כי האמת, אשר לאחד, איננה דומה לאמת, אשר לשני. סופר-הספר הזה כתב להועיל לאנשים, אשר לא טבעו במצולות חכמה, רק בינתם, אשר נודעה אתם הדריכה אותם. ל א ל ה כתב ספרו, להדריך אותם על מסלות-האמונה. וימצא הספר חן בעיני כל קוראיו וגם אנשים מלומדים ומחוכמים עשו אותו לקנינם, חפשו אחריו בנרות. ויהי כאשר ר' יצחק עדורד סלקינסון, העברי הגדול, אשר פרץ סמאלענסקי אהבו אהבה עזה, היה בבית-הספר בעיר עדינבורג בארץ-סקט, הפצירו בו חבריו, תלמידי בית-הספר ההוא, לתרגם הספר הזה, אשר שמו יצא לתהלה בכל קצוי ארץ, בשפת עבר, ויעתר סלקינסון להם ויתרגמו ויקראו „סוד הישועה", כי שמו בשפת אנגליה הוא, „סוד עצת אלהים לישועת-בני-אדם" ולכן לא אתפלא עליך אשר הספר לא מצא חן בעיניך, כי אתה גודלת על ברכי מלמדי תלמוד-וגמרה ומימי ילדות הסכנת לשמוע הלכה ופלפול ולא דברים הפונים אל הלב, דברים המניעים מיתרי כנור-הלב. ולא למענך תרגם ר' סלקינסון את הספר.

(משך התשובות — בחוברות הבאות.)

Verleger u. verantwortlicher Redakteur Moses Löwen.

חוברת ב' תמוז התר"ן

עדות לישראל

מכ"ע עברי

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

יו"ל ע"י משה לאווען.

הניוני העדות.

החדש הזה הוא הרביעי לצאת בנ"י מארץ מצרים, וכן שמו בכה"ק 1). אבל שמו, אשר בנ"י העלוהו מבבל, הוא „תמוז" 2).

דורשי שמות לא מצאו עוד פתרון השם הזה. גם מקורו לא נודע. אבל דורשי שפת שנער אומרים, אשר ארץ שנער ילדה את השם הזה ושפתה היא מקורו, ופתרונו „צמח-החיים" 3). ולפי פתרונו זה שם החדש הזה נאה לו. כי בחדש הזה צמח-חיים בכל התולדה. בו תקופת-ימי-חום-הקיץ הנה באה, והשמש יוצאת בכל כחה ומוציאה כל חֻמָּה ומבשלת פרי-האדמה.

גם הפעם יחוקאל בן בוזי לנגד עיני. גם אותי תבנית-יד לוקחת בציצת ראשי ומביאה אותי ירושלימה לראות התועבות הגדולות, אשר בית-ישראל עושים. כי בפתח שער בית ד', אשר אל הצפונה, שם

1) יחמ' ל"ט : ג' ; יחזקאל מ' : מ' ; זכרי' ח' : י"ט ; ד"ה מ' כ"ג : ז' ועזר' ועזר'. 2) מ"ר ויקרא פמ"ח. 3) כן דעת החכם המלומד בפעום מפור ובכל, שנער ומכר, ס"ם פרידריך דעליטש מורה-הפעות בהלה בהיכלי בית-כל בלפניה, החכם הזה הוא בן לחכם המניח פרנץ דעליטש הנדיק זצלה"ה. וכן בעיני הכנותים (הוא נזע-עם שפר יפה בלשונות המזרח) הפתרון כי' תדוני-תדמת-פרי, בניד ומנוח על ספרי, ועי"ש נ"ב תדוני-העם. גם תכפי-שנת העתילו את הפתרון, כי בלילי-הפתח כי' בפיני תכפי תלשות המזרח. בכפרי היוסים נקרא תדוכים ור"ת המלה „תדוני", ופתך נוסף עליה כדרך שפת יון. וכמלכים שכלו לפתרון הזה. החכם המלומד תוזפנזהן, (תורה תורים בניה תדרש תורת ד' בפטרפנורג) שפר פתעני יהודה יצא, תומך בפפלו „הפנחים ודרכיהם", שפר הפנחים הפעילו את הפתרון, כי בי' בעיניהם תפלית כוכבי לכת ותומכל בשם וכן בכל "ב המזלות. תולי הוסיפו הפנחים על ידי הפעים.

יושבות הנשים ומבכות את ה ת מ ו ז 1). מה גורא הדבר הזה! העם, אשר ד' בחר בו ויתן לו תורה וחכמה, מאם בחכמת אלהים מעטל ויבחר אלהים חדשים, וחכמת היצר והשדים. דרכי עמים יושבי חשך וצלמות מצאו חן בעיני בנ"י ויעשו גם הם במעשה מצרים, אשור וכנען, ופסל-חיי-התולדה עשו במקדש ד', אשר בסוף ימי הקיץ ישבו עליו הנשים ותבכינה על-קצו 2). למשמע מעשה זה תצלינה אזנים!

אבל הפעם אחת עשו בנ"י תועבה? הפעם אחת חטאו לד' אלהיהם? חטאי עמנו חרותים בעט ברזל עלי לוחות ספרי ימינו. ולרגלי חטאינו בא עלינו אסון על אסון ושבר על שבר. כאשר קוותינו ביתי החדש הזה מורות אותנו ומעידות בנו.

בחדש הזה הגנו בוכים גם אנו, ובדמעות אנו אומרים, "אמרר בבכי מפני היד השלוחה בעי, דמני, הציקני, הסיקני בחדש הרביעי, חיבני, איבני אזי בירח "תמוז" 3)". גם אנו נושאים קנה על כל הצרות, אשר באו עלינו כתומן בחדש הזה. כי ברוב עוונינו כבדו אנחותינו, עצמו הגזרות ורבו צעקותינו, תחת מחול קנה לנו ואבל תחת ששון, כי ק ש י ג ו ע ו ר ף וירב בנו אסון.

יום י"ז בחדש הזה יום צום לנו בנ"י, יום ענות אדם נפשו. מימים ימימה. ביום ההוא נאספים אנו בבתי תפלה שנה בשנה ובכי תמרורים אנו שופכים לפני אלהי מרום, "הוד לבי, ומשגבי, הלעד אפך יעשן? — הלא תראה, עם נלאה, אשר השחר כמו בשן. ג ד ו ד פ ר צ י ב ב ן - פ ר צ י, ומחדק לקוט שושן?)" וד' עוד לא נעתר לשועתינו, ובן-פרצי איננו גודר עוד פרצנו. מה זאת ועל מה זאת? — השכח חנות אל, אם לעולם יאנף בנו? חלילה לד' מעשות כדבר הזה!

נחפשה נא ונחקורה, אולי האשם בנו. העוד אשאלה אולי? — הלא אלהי הצדק לא יעשה עול — חטאנו ועוננו עולה למעלה ראש. פי ד' מרינו, ובמשיחו מאסנו. עת נגה אלינו בהדר גאון עוזו, ועד עתה כורנו כצאן תעינו. ע"כ באתנו כל זאת.

---

1) יחזקאל ח: י"ד. 2) כל דורשי קדמוניות ומנהגי קדמוני הגוים יודעים, אפי' מעכילי החתוז נכו עליו נכל נפש ומפש, ויספדוהו נעם שקין עבר. כי החמוז הי' לדמות חיי התולדה וכאפי החרף קרב לנפ הי' בעיניהם כאלו כל התולדה מתם ויבכו על מותה. יפה כתב כ' יעקב אמולל ניק לר' שמשון בלאך הלוי "מלין אתם ובעלי-מלינה נגלו תמיד בגיא דמיון המלייל ומדכיא דבריה בלא היו". כל בני המזרח היו מלילים. אבל ד' נעמ החמוקה הזאת בלבם לעשן ינקסופו. 6) רמז קלימות לי"ז בתמוז. 7) אם בפזמון שבאלה "שעם נאסף וכו'".

שְׁדֵּי־הַבְּשׁוּר.

לבוב יום ו' לסדר "ועתה יגדל נא כח ארני" שנת „ברכת-כח" למבנ"י.

"פלוני" הסופר מדי דברו בעידו אומר, אשר בית-ישראל שנה פניו לרעה שם 1). מי מהחרים את ארצנו ולא יובל לספר זאת במעט מכל עיר ועיר. גם בעירנו, אשר היא אם בישראל מאז, ימצא כל צופה עדים נאמנים על כל דברי-"פלוני". גם פה ימצא במראות, אשר הראה לנו "פלוני" בעירו. אם גם רבו דורשי-השכל וידוע בעירנו, לפי מספר בנ"י היושבים בעירנו מה הם? הלא כנטפי-מים לעומת נהר גדול. מחברי ספרים בשפת-שם ועבר אך מעט מזער הם בעירנו, וכוחבי דעות ישראל ויהודה בשפת הארץ ג"כ אין. יש פה מכ"ע א' ושמו "Israelit" (הישראלי) והוא ציר שלוח מאת החברה, אשר שמה „שומר ישראל", המכה"ע הזה יו"ל פעמים בכל חדש והוא מתאמץ להביע דעות-יהודה בשפת גרמני. אבל גם כי פפר אני מכבד כל אברי-החברה הזאת, כי כבוד ותהלה נאה להם, הסכן עמם לא אוכל. כי גם הם הולכים בעקבות מנהיגי-רוח-העת-החדשה. גם עמהם פתרון השאלה „מה הוא יהודי ודעות ישראל מה הן?" עודו בערפל חתולתו. כי דבריהם בלולים ואינם ברורים בבואם לפתור את השאלה הזאת, כאשר כל קורא את "הישראלי" רואה. למען לא אהי' בעיני הקוראים החביבים כמדבר-חרות ודברים בלולים גם אני, הנני להביא משל ומופת לדברי. הסופר מ"ש ג' בדברו מאלכסנדר בעל-המכה"ע „המליץ" מוסיף ואומר: נודה ולא נבוש, אשר לבנו איננו הולך עם אלה האומרים, כי טוב לבנ"י להתישב בארץ אבותיהם, אף כי אהבתנו לארץ הקדושה גדולה מאוד, כי היא היתה ערש ילדות-עם-יהודה וגם ערש-מות-ממשלתו-ומלכותו, וכו' וכו'. אם ארץ אחת מארצות עירפה צרה היא מהכיל הרבה נפשות אחב"י, ואינה ממציאה עוד לשד-חיים ליושביה בני עמנו, בקשנו וגם מצאנו בעבור אחבנ"י אלה מגום ומחסה בעולם-החדש, בחצי הכדור, כדור-הארץ, השני, באמיריקה, אשר היא פורחת ועולה וימי נוער לה, ואשר היא עולם העתיד. לא בחרבות ציה העבר ומעי מפלות הדורות, אשר כבר חלפו, וגם זכרונם אין עוד אתנו וכו' וכו'. 2) — מי יחכם לרדת לסוף דעת הסופר הזה? — אולי דעת „שומרי-ישראל" אלה, אשר הדת דת הרבנים, היא הקשר המקשר את כל העם, עם ישראל ויהודה יחד? גם הדעה הזאת אינה בהירה עוד ביריעות המכה"ע ההוא. ומי הוא החכם בדור הזה, אשר עלה בידו להראותנו את הגדרים הנכונים, בדרי הדת ההיא, דת-יהודה? הלא כולנו אוחזים בשמלה הזאת, וזה אומר כולה לי וזה אומר לא כן, כי כולה לי היא. — ו ה י ש ר א ל י

---

1) רמז מוכרח סיון מד 7. 2) במכ"ע Israelit (הישראלי) גליון 7 בל ג' שנת כ"ב.

הוא המכה"ע האחד, אשר ישנו פה בארצנו ובעירנו. מכ"ע בשפת עבר אין בעירנו. גם לא רבו ספרי-שפת-עבר, אשר יצאו אורה מבתי-מכבש ודפוס, אשר פשו ורבו בעירנו. כי המרפ"ים אינם שמים לבם להיות בחזקת ת"ח, אשר אינם מוציאים מתחת ידם דברים שאינם מתוקנים. מה ישמח לבנו בראותנו ספר, אשר מבית-דפוס בארץ גרמני' או רוס' יצא. לא כן בראותנו ספר, אשר יצא מבית אחד בתי-הדפוס בעירנו. אין לך דבר אשר לא נאמר בו „חוץ". הספרים, אשר ר' מיכאל וואלף הוציא בימים האחרונים לימי חייו היו מוגהים ומתוקנים — גם הוא הדפים ספריו בבית הדפוס, אשר העתות בחרה בו — אבל לא רבו כמוהם. בחדש העבר שנה זאת מת ר' מ' ור' ומי ימלא מקומו ? רמ"ו ה' מורה בבתי-ספר ויתאמץ לשמור דרכי המעתים ודקדוק-שפת-עבר, אף כי לא עלה בידו לכתוב אף שורות מספר בשפתנו הקדושה. לעומתו אין עתה אחר. כי רבים יודעים לעשות את השפה לכלי-שרת להם, אבל לא ישמרו את טעמיה ודקדוקה . .

תקוה גדולה נשקפת לנו עתה מאת אנשי-החברה „אוהבי ציון" כי לחוק שמו להם לעשות שפתנו שפה מדוברת. ב' פעמים בכל שבוע ושבוע מתאספים אבריה וחבריה יחדיו במקום אחד ומדברים שפת עבר. בעת התאספם זרה להם כל שפה אחרת ועונש יושם על איש, אם בעת ההיא הוא מדבר שפת עם אחר. שמחה לאיש לראות את המראה הזה ולשמוע את הנאספים שם מדברים איש לרעהו. גם בנות ישראל באות לבית „ציון". אבל אם תצא תורת ישראל מן „ציון" ודבר ד' מבית-החברה ההיא ? — לא אוכל הגד האותיות לאחור, ימים יורונו, ושנים הבאות תגדנה דעת. נקחה נא עמנו דברים ולד' נתן תודה ו) כי הביאנו עד הלום. הדור הזה דור פלאים הוא, ואות הוא כי אחרית-הימים ממהרת לבא.

גם זאת אות לטובה. ישראל בארצנו אינו שוכח טובה עוד, ומכבד הוא את אבותיו, אשר הורוהו תורה. ביום י"ט לחדש הזה, חדש סיון, ביום השבת לסדר „העלה את נרותיה" חגו בני' בעירנו את חג-תולדת ר' שלמה יהודה רספורט ז"ל -- ובפי כל מכונה שי"ר — כי ביום הזה כלו מאה שנים מיום שנולד החכם הגדול המלומד ההוא בעירנו עיר לבוב. החברה „ציון" חגגה את היום הזה והחכם קאבק דרש דרש לכבוד היום הזה ויסד עשו אחבי' בחגם חג זה, כי כבוד חכמינו הוא כבודנו, ובהם בעמים נתפאר. ר' שי"ר ה' אחד מחכמי הדור בראשית המאה, מאת תשע עשרה. חכם הדור וגאונו ה'. כי לא רבים יחכמו כמוהו ולא

1) מ"ש פיסת נו: מעל סקנ"ס מי שמין נו פר, מיל מו סס, יוכ מו קולת. יקק דנרים ויניע לפני ד' מכאמר קמו פעמכם דנריס ומונו של ד' וכס מקונלים שלנ ד', וכו'. —

רבים יעלו מעלה רמה כמוהו. לא אוכל לספר לפני הקוראים היקרים את תולדות חיי האיש הגדול הזה ומעשיו, כי קצרה ידיעתי עד למאוד. אי"ה לעת מצוא אקוה לכתוב ספר חיי שי"ר ולכתחו לפני קוראי העדות הנכבדים, כי אני ממצפה-העדות אני רואה. לי מראים הדברים מראה אחר. לע"ע דיי באמרי, אשר שי"ר הי' עשרת-תפארת לאחבנ"י, אשר עלי ארמת גליצי' נודדו. איש מהולל באמת הי'. מדי אהנה בו יד-בלתי-נראה אוחזת בציצת ראשי וסוחבת אותי לראות מראות תחלת המאה הזאת ומחזות ימי שי"ר. ימי שי"ר הי' ימי שיר לאחבנ"י בגליצי'. כי בימיו עבר הסתיו וימי הגשם חלפו. שמש דעת וחכמה יצאה על הארץ וימי הקיץ הגיעו לתורת ישראל בארץ הזאת. חבל נביאים ולהקת משוררים קמו אז על גלי-צי'. הפרח הנעים מה"ל ה' או עוד רך ובאבו, ורוח-השיר נוסכה בבנ"י אשר בגליצי'. חנק"ם העיר את רוח הבקורת, ר' יעקב שמואל ביק הוליד מחשבות, אשר לא תכלינה, ור' שמשון בלאך הלוי הודיע שבילי-עולם וימלץ מליצות רמות. בעת ההיא ירד שי"ר לעמקי תהום-חכמת ישראל ויעלה פנינים, ויעש גדולות בספריו. גם המגדה שמירין ה' אז. האח ! מה יפה קסם הזמן ההוא ! הישובו עוד הימים ההם ? היעשה ד' גם לדורנו חסד זה ? — הנה הימים ההם ירדו למצולות-הנשיה ולא ישובו עוד. גם מחשבה, אשר היתה אז הלכה חלפה ואינה, אבל האור המאיר עתה אור כהה גם הוא. כי החולי הרע, אשר שי"ר ראה, עודנו נראה בנו גם בימינו. אלה הם דברי שי"ר במכתבו לאיש משכיל ומושלם „אמנם זו רעה חולה ראיתי בנערי בנ"י מארצנו. אשר תחפעם בהם רוח התקירה, כל עימת שבאו בן ילכו ולא נשאו בידם מן החכמה כ"א המוץ והתבן, אשר מלבד כי לא תכבד בהם ובכל חילם, הנה יחולל שמה עוד במעשיהם, ובמפעליהם יסבו להבזות בעליה בעיני כל איש תם וישר, או יפרקו נזמיה ועדיה ויעשו מהם כלי משחית ללחום בה בזרוע-בח ודבר יגונב אליהם ממנה ישימו לנפץ בו כל צבאה ואנשי בריתה. לאלה אקרא „עוגבי-החכמה" כי אחזי יעגבות יעזבוה, ולאוהביה באמת הם צוררים עד מות. טוב מהם נפל אשת בל חזה שמש-החכמה ועולים לא ראו את אור התבונה, שהם בבכי דעת ישגו והמה ראו ידעו ואשמו" כה דבר שי"ר. ובימינו מה ? הכלו „עוגבי-החכמה" ? — יתן ד' ותהי ה ע ד ו ת לברכה עתה בארץ גלי-צי' ואת, ופקחו „עוגבי החכמה" עיניהם וראו כי אין יופי כיופי חכמת ד' ממעל, ולא יזנו אחרי חכמת-עולם-החשך ולא יהבלו עוד. מי יתן ו ה ע ד ו ת האירה אור גוגה ומעידה על התורה והתעודה בכל כחה ודברי משה באו, אשר יתן ד' את רוחו על כל עמו זהי' כל עם ד' נביאים משוררים וחכמים.

אף כי ארוכה היא האגרת הזאת, לא אוכל דפֵּר טרם ספרי את אשר בתבו אלי מברלין בירת פרוסי'. חכמי-קהלת-המשיח התאספו להתיעץ מה לעשות להסיר ימי הרעה מעם-גרמני'. גם שמקר-הי' בתוכם, ויען

שטקר וידבר, אשר בנ"י אשמים ברעת גרמני'. ויהי כשמוע הרנאק, המורה בבית-מדרש-תורת ד' בברלין, את זאת וישא את קולו ויאמר. לא צדקת אתי שטקר בהתנפלך על בנ"י חנם. כי אנחנו בני הגוים האחרים אשמנו בבני ישראל, באשר הם אשמו בנו, ועלינו לעשותם לידידינו ואוהבינו. שטקר הצדיק את נפשו אח"כ ויאמר, אשר גם הוא חפץ קרבת ישראל, רק הוא נלחם ביכידי ישראל, אשר לקחו להם קרנים להנהיג את עם גרמני' בתוהו לא דרך ע"י מכ"ע רעים. הבשורה הטובה הזאת מרשנה עצם. ואות הוא, אשר כח אליהו ז"ל בתבל עודנו כאזו, כי המשיח בא לקרב את המרוחקים בזרוע. כה יתן ד' וכה יוסף גם בנו וקרבו בנ"י אל העבודה הזאת.

בית הלחמ"י

מכתב סופרנו מעיר Czernowitz

ב"ה יום ו' עש"ק, לסדר "והקהלת את כל עדת בני ישראל, שנת "ולכל העדה עדות" למב"י.

אהובי המעריך! וישתחו אברהם כו' (בראשית כ"ג : י"ב) מלמד שמודים על בשורה טובה (מ"ר שם) גם אני מקריב תודה מקרב ולב-עמוק לפני אבינו שבשמים, אשר הרימך להקים בנין ה ע ד ו ת, למען תעיד עדות ביעקב ותורה בישראל. הנה כך עם סופר ילא לתאר את שמחתי, כי רבה. לבי מלא רנה בראותי ה ע ד ו ת יוצאת שנית בין החיים, ו ל כ ל ה ע ד ה ע ד ו ת ת ה י'. גם כי מכיר אני את הטובה, אשר המו"ל שקדמך עשה לנו בהקימו מוסדותיה, בכ"ז לא אוכל הכחיד תחת לשוני, אשר הפעם רבה שמחתי מאשר היתה בעת הוא הו"ל. כי הטו"ל שקדמך עשה מעשהו במערב-כדור-הארץ והעדה יושבת במזרח-כדור-הארץ. לכן היטבת, אתה האחרון, מן הראשון, כי בחרת לך את העיר לבוכ, עיר ואם בישראל, וארץ גלי-ציון, אשר מספר בנ"י היושבים בה הוא מספר בנ"י, אשר יצאו ממצרים, וארץ רוסי' קרובה לה, וגם ארצות אחרות שכנות לה. מגלי-ציון תצא העדות ל כ ל בית-יעקב והקהלת את כ ל עדת בנ"י. הקול הקורא לקוראי העדות בשנת תרמ"ח חצב לו דרך ללבבי ויורד דמעות מעיני. בכיתי, מר בכיתי על גורל המו"ל שקדמך. מה דוה הי' לבי בראותי המלחמה הכבדה, אשר העדות נלחמה מעת היותה. כי קשתה בלחמה בכל פעם ופעם, אח"כ עמדה סרדת כחצי שנה ותקם ותלד עוד שלש בנות, ופתאום לפתע נהפכו פניה כפני בני-קדר, חשכו משחור תארה, ותהי כמתהוללה, כי לבשה קרעים ולשון עלגים היתה בפיה, ואשאל בלבי, הזאת ה ע ד ו ת וזו תעודתה? — על ד' יסודות נבנתה ה ע ד ו ת. חשבתי חקרתי ומצאתי כי כן הוא. העדות הוקמה. א) להרים קרן שפתנו המהולה, כי ירדה פלאים. הן רבו הסופרים הכותבים בשפת-עבר, אבל הם מורידים את כבוד השפה, כי לשון עלגים בפי עמם, ובשפה בלולה בחרו ואומרים "עברים אנחנו". ב) להרים קרן השלום, כי אין שלום עוד

בבית-ישראל ובבית יהודה שערוריה. קרב ומלחמה ושמועות מלחמה, סופר קם על סופר ומכ"ע על מכ"ע, איש מסגיר את רעהו ואיש שונא את אחיו ואומרים "דרכינו דרכי נועם ונתיבותינו שלום". ג) להרים קרן התורה, כי התורה מונחת בקרן זוית, אין דורש ואין מבקש לה, הצעירים פונים לה עורף והבאים בימים לא יפנו לה פנים ואומרים "שומרי התורה נחנו" ד) להרים קרן האומה ולהשיבה לתח'. כי כל המחנה אומר "ישראל שמ'" אבל לא כולם אשר מישראל הם, ישראלים הם 1). אבל ארבעה חדשים לא היתה העדות כבמחזה הזה 2). אב ואלול תרמ"ט, תשרי וחשון שנה זאת, שאל כל אחד ואחד "השומרת העדות את התעודה?" ברוך ד' אשר עמדה אח"כ. וברוך אלהי ישראל. אשר קמת א ת ה להשיב לה עדי-תפארתה ויפיה, אשר היו לה בשנת תרח"ם, והיתה שנית למקרא העדה ולהחיות את נפשותנו הצמאות. הנני לעשות כחחנת המו"ל שקדמך ולהתאושש גם אני להיות לך לעזר בבנין העדות. על משמרתי אעמודה וצופה אה' ככל ההלוכות העיר והמדינה, אשר אני יושב בה, וכל הנעשה בבית-ישראל פה הנני להודיעך גם אני. זה החלי, בעזר גואלי.

שמחה לי להודיעך ראשית, אשר לא כערי גליצי' העיר הזאת. הן יודעי-תורה לא רבו בעירנו, ודורשי השכל וידוע אך מתי-מספר הם פה וכל המגרעות, אשר נמצאו בערי גליציה, גם פה תמצאנה. גם פה ח ד ר י חשך ואופל יש, ובהם רועים אוילים ורודפי קדים, גם פה ישנם מ ה ב י ל י ם רבים, המוליכים את העם תועה. גם פה היו העוני והמחסור לתושבים בבתי ישראל. כי מיום שהחל המכס לעלות מעלה מעלה יורד המסחר מטה מטה וע"כ נכרת אוכל מפי רבים פה. ומדות רעות מצאו קן להן פה עוד טרם שפחחו בתי ישראל בגליציה שעריהם להן. בכל אלה לא כערי גליציה העיר הזאת. אזכיר ימים מקדם בהיותי עוד על אדמת גליצי' וכל אשר ראיתי אז, עובר לפני שנית א' אחר א', ומה המחזה אשר אני רואה? — תסמר שערת בשרי בראותי אותו. שם ישוע עוד לגועל נפש כל בן ישראל שם. עודנו אומם אזנו משמוע השם הזה, ולא ישא פניו מכליסות ורוק, כי חרם הוא בעיניו ושקץ ישקצנו ותעב יתעבנו. שם בארץ גליצי' (עאכו"כ בעיר מולדתי ד',) השם הזה אשר לי יקר אהוב וחביב הוא, לזועה ולמחתה. את תלמידי המשיח, אם יו"ח ישראל הם — כי את תלמידי המשיח יו"ח העמים והגוים אוהבים אחבנ"י גם בגליצי' וכבוד וגדולה להם יתנו — שונאים אחבנ"י שם שנאה עזה, אשר כל מים לא יוכלו לכבותה. השנאה הזאת, שנאת-חנם, שנאה אשר אין לה פתרון, כבושה היא בלבות אחב"י חיקרים עוד מדורות קדמונים. ואם ישאל אדם "מדוע תשנאו את פב"ם, אשר הי' לתלמיד ישוע

---

1) לפי מה שכותבים כי' . ו' 2) מקדם ממוז והלאה סי' מסון על סעדום. כי המו"ל מקדמני סלך וידי מסרים מלו "כעדום" וילמו ד' מוכרום, מפר היו למסל ולמכינם נפיכי יודעי ספת ענכ. (המו"ל)

המשיח? הכי עשה לכם רעה? הכי כחש בעמו ע"ז? הכי וכו' ? ומדוע תשנאוהו?" לא ידע איש לתת מענה. אבל גם כי נעתק מענה מפיהו שנוא ישנא עוד ולא ירחם [1]). לא כן פה עירנו. כי פה כמעט רוב אחב"י מגדילים כבוד ישוע ואומרים עליו, אשר ה' אדם גדול, מורה תורה ורב גדול, אשר חפץ לעשות תקונים בדת ולהגדיל כבוד התורה ולהאדירה, ואשר עשה גדולות לכל העמים, כי על ידו השליכו את אליליהם ויהיו למאמינים באלהי אמת בורא שמים וארץ. ישנם פה רבים, אשר אמרו לי "ישוע הוא חותם כל הנבואות" ורבים עוד אשר מונים אותו במספר גביאי ישראל ואומרים "משה, ישעיהו וכו' וישוע". אמנם גם פה ישנם רחובות שנים, אשר בבואי שמה תפול עלי אימתה ופחד כאלו הייתי באחת מערי גליל, הם הנקראים בשמם, רחוב-היהודים ורחוב בית-הכנסת. אולם ביתר הרחובות שמחה לי לבא, כי אחב"י מקדמים פני בפנים יפים ואהבה. אף כי לא כדעתי דעתם בדבר אמונה ודת, כי לי תורת משה והנביאים חיי רוחי ודברי חז"ל יקרים לי מאוד במאוד וישוע הוא כל חמדת החיים אשר לי בתבל, ולהם דעה אחרת, בכ"ז כאת אני בעיניהם ומביטים עלי כעל בן-ישראל, כעל אחד מהגזע, גזע יהודה, וכא בשאט בנפש הם מביטים, כאשר אנשי-נליצי' עושים. ועוד יתרה יש לי להודיע, אשר רוב מספר הקונים ספרי כה"ק הם מאחב"י. ולא לבד החלק הראשון, הוא חלק ספרי תנ"כ, כ"א גם החלק השני, חלק ספרי המבשרים והשליחים, אשר פי רבים "חלק ספרי הברית החדשה" יקבנו. וזה לך האות, אשר ד' לא שכח את עמו, אשר בחר לו מקדם לסגולתו, ואשר עת לחננה הגה באה. כי את המחזה, אשר נרמה נפשך לתאוה לראות במחנה ישראל, יגלה לאט לאט לעינינו. כי מה חפצך ? וכמה אתה משליך את חיך מנגד והנך מקדיש את ימיך ולילותיך להו"ל את העדות? — הלא למען המליץ עלינו, אשר לתלמידי ישוע היינו, לפני אחב"י המאמים עוד בו ונכשלים בו, ולמען הסר מעלינו את השנאה, שנאת-חנם, אשר בלבביהם, ולקשר אותנו יחד בעבותות אהבה. כי אחים נאמנים אנחנו להם כמאז כן גם עתה ואמונתנו במשיח לא תפריד בינינו אף מאומה. א"כ, צל חזיונך אתה רואה פה. וא"כ חזק ואמץ, כי יש תקוה.

גם דבר מעציב יש לי להודיעך. הנה אנשים רבים וטובים — מאחב"י — התקבצו התלכדו ויעשו אגודה אחת לדרוש כה"ק, דברי אלהים חיים, ויתחברו לחברה אשר שם "חברת דורשי כה"ק" יקרא לה. גם בקשו את שר ראש-המדינה לתת להם רשיון לעשות כן ויעתר לבקשתם, כי ספר "חוקי-החברה", אשר שמו לפניו, מצא חן בעיניו. ויהי בבוא היום,

1) גם נגליצי' יפחדו פענייס, ענני המתן, למט למט. כן לקוס, ודי יעזור. (המו"ל)

אשר אנשי החברה תפצו להתאסף פעם ראשונה לבחור מנהיגיה וראשיה, העביר איש רע-מעללים קול במחנה ישראל, אשר יד בן-עם-אחר היא עם החברה, ובאין דואה הוא מנהיגה ופלני מים היא בידו, אל אשר יתפוץ יטה אותה. ויקראו ראשי הקהלה את אנשי החברה ויצוו אותם לאמור: השמרו לכם ואל תהיו אגודת דורשי כה"ק, פן שנוא נשנא אתכם ורדפנו אתכם עד חרמה. מהומה גדולה היתה בבית אלה, אשר מאוד התאוו תאוה לדרוש כה"ק, כי לא ידעו מדוע יצאה הפקודה הרעה הזאת מאת ראשי הקהלה, אבל השפילו ראשם וכנכנעים שמעו לקול ראשיהם. הפעם מעשה שטן הצליח וע"י איש רע מעללים התפרד חבל הדורשים הצמאים להבין תורת אלהים חיים. ע"ז לבי עצב מאוד. אבל כאשר אין שמחה בלי תוגה כן אין תוגה בלי שמחה. שמחתי היא בתקוה. כי שלש-אלה תעמודנה לנצח, אמונה תקוה ואהבה, ואם אהבה יש לנו, אשר היא הגדולה בשלש-אלה, [1]) גם תקותנו חבא. וד' ברחמיו ישמע שועתנו וימלא בקרב משאלותנו אכי"ר. מו"ך

מכתב סיפרנו מעיר פרנקפורט ע"מ בגרמניה.

ב"ה יום ב' לסדר "יאירו שבעת הנרות", שנת ת"איר נ"ר ר"וחך, למבנ"י פה פרנקפורט ע"מ.

את המעריך הנכבדו מה גדלה שמחתי היום בבוא העדות לבושה לבוש-חדש לפני ואחרי אשר לא ראיתי את העדות ימים רבים, חשבתי אשר מיסדה ומעריכה הראשון התיאש ממנה ויטוש את העבודה, עבודת העדות, כולה, בראותו כי עמלו אך לתוהו הי'. הלא כל שכר לפעלו לא לקח, כ"א יגע ועמל בתם לבבו ובנקיון כפיו בתקוה, אשר קרבנו יהי' רצוי לפני ד' והוא יגמול לו באחריתו, כי יתן לו הכתר, כתר הצדקה. הצפון לכל נוצרי-אמונה, ביום בואו על שכרו. ובראותו אשר אין איש ההפץ לשאת אתו את משאו טרחו ועמלו, אמר בלבו: ד' אינו חפץ בעבודתי. כי עזרה אין לי, והוא חפץ ד' בי ובעבודתי, כי עתה העיר את לבות המאמינים להחיש לעזרתי. וכן השמים את ידו ויאמר נואש כה דמיתי ברוחי כל העת ההיא ואתעצב אל לבי עד למאוד. לכן רבה שמחתי עתה. כי נוכחתי לדעת, אשר עוד לא דפה רוחו וברכיו לא כשלו עוד. והנהו כמאז כן גם עתה. לבו לעמו, ועודנו אמיץ-רוח כאשר הי' בהחלו לעשות את מעשה-העדות. ברוך שם ד' אלהי ישראל. ויהי שמו מבורך לעולמי-עד. גם ע"ז שמח לבי, אשר העדות באה בשכום ממחצית-הכרור השני' לארץ גליצי' והא קרה לה כל אסון ברוך עלי גלי הים ועלי העגלות הרוכבות עד מסלות ברזל, ויש לה בעל טוב כמוך ואב

1) אל סקולכתייס לגלתים פ' י"ג: י"ג.

נאמן אשר בחר אותך להתה לך, ומרוב שמחה קראתי, טוב התו אותה
לך מתתו אותה לאיש אחר, איש זר ונכרי לנו, איש היושב באמיריקה.
כי לוא נשארה בארץ אמיריקה, ארץ הדרור וההפש, היינו מחפשים אותה
חפש מחופש ולא מצאנו אותה. — בופח אני בך, אלהי יעקב, אשר בידך
תהי' מלאכת-העדות מלאכה המחי' את בעל ה. כי אף אם לא תביא עושר
וקניני החבל הזאת, עושר-הרוח וכבוד סופרים תביא לך בבית הפעם
הזאת. ואם המו"ל שקדמך ואתה הסכינו איש עם רעהו ופה אחר
תדברו, אז לא תהי' העדות רפת כח ועבודתה תלך מעלה מעלה ואש
אהבת עמנו לא במהרה תכבה, כ"א תגדל ועוד תבעיר את לבות אחרים,
ואורה יעלה כחמר ואת כל המחשבים סביבה יאיר, כי אל פני
המנורה, אשר הראה ד' את משה, יאירו שבעת הנרות,
אל מול פני האור, אשר בא להאיר לכל אדם. מאמין אני אשר כן הוא
בינך ובין המו"ל, אשר קדם אותך, וע"כ תקותי חזקה, אשר העדות תהי'
לברכה לכם ולכל בית אחבנ"י, ועאכו"כ ליושבי ארץ מולדתנו. — מדי
דברי בבנ"י היושבים בארץ, אשר בה נולדתי, ימלא לבי כאב גדול,
וזכרונות ימים מקדם עולים בלבבי. בארץ גליצי' נולדתי. שם הייתי יונק
משדי אמי, שם שחקתי עם הילדים ברחובות העיר, שם התאבקתי בעפר
לרגלי מורי ורבי ובאזן קשבת שמעתי ממנו דברי-תורה, חכמה ולשון-
ערומים, אשר החגלגלו כפנינים משפתיו, שם אחי ורעי, אשר אני עודני
אוהב אהבה עזה, כאשר אהבתי אותם בימי נעורי. ארמת גליציה. מה
יקרת לי! — אבל הוי ואבוי, כל אחבנ"י בארצות אחרות הולכים קדימה
ואחבנ"י בגליצי' הולכים אחורנית במוסר ובמדות ובקניני-התבל נ"כ, כאשר
הסופר מעיר שמנשליו מראה לנו. אהה! הם יורדים ואינם עולים. ע"ז
לבי דוי ועיני יורדות דמעה כמים מאין הפוגות להן, ואינני יכול לעצור
בהן, לוא ידעתי, אשר קולי יגיע את אזני כל בני-ארצנו המאמינים
במשיח, כי עתה קראתי להם הלוך וקרוא, בקשתי, שועתי ואת תחנתי
הפלתי לפניהם להמתיק סוד יחדיו, לחמוך ולעזור, לתמוך בידי עובדי עבודת
העדות ולעמוד שכם אחד לעזרתה, למען תהי' למופת לרבים. כי בשורת
המשיח לברה בשורת השלום היא ובידה להרים השפלים למרום ולמלאות
רעבים טוב ושבעה. — אבל היגיע קולי אליהם? היבאו דברי עדימו? —
לכן אחשה היום ואקוה — וד' יעזר. אבלה נא דברי בדברי משרע"ה
לחובב בן דעואל חתנו „כי ד' דבר טוב על ישראל" (בסדר שבוע זה,
סדר בהעלותך) כה יתן ד' וכה יוסיף —

אוהבך אחיך, אהרן אלקשרון.

העיד ר' יהודה בן-אליקים בשם הקהלה הקדושה אשר בירושלים, כל
הסומך נאולה לתפלה לא יאונה לו כל רע. (ברכות ט': א') מה יפה עדותו!
גם אלה, אשר נאולי ד' נקראים, כי מאמינים הם בד' ושמו, אם שוכחים
הם להתפלל, יורדים הם ממה, ואהבת ד' תסנה מאתם.

מגלת רות

ב.

(א) ולנעמי מודע. למען כל קורא יבין הדברים, אשר הסופר
חפץ לספר לנו סה, הוא מקדים ומודיע לנו, אשר מודע הי' לנעמי בבית
לחם ושמו הי' בועז. וכסופר מהיר בעבודתו עשה מעשהו, כי אחרי אשר
הקדים להודיע זאת יוכל להמשך דבריו סבלי לבלוך ענין בענין. מ ו ד ע,
מְיֻדָּע כתוב, אבל אנו קוראים מודע. כמידע כמודע שניהם פתרונם „קרוב",
כדברי רש"י. קרוב לאיש, ידידו וריעו, איש סודו וברירו, אהוב וכו'. כי
בימים ההם הי' כל איש, אשר הי' נודע לזולתו, אהוב וקרוב. וכן בשפת
ארץ פרנק' une connaissance, ובשפת גרמני' ג"כ בדרך זאת.
„Bekanntschaft" יאמר דגרמני על רעו ואיש בריתו. א י ש ג ב ו ר ח י ל.
כמו „בעל-גבור-חיל" או „בן-גבור חיל". איש אשר הי' גבור חיל. גם „איש-
חיל" הי' די או „גבור חיל" לבדו הי' די, אבל הסופר מרחיב את דבריו.
וכן „בתוכת בת ציון" (ישע' ל"ז: כ"ב) בתולת בת צירון (שם כ"ג י"ב)
והמודע הזה הי' בן משפחת אלימלך, בן משפחה אישה. הז"ל אומרים
אשר הי' בן אחי אלימלך. בועז משרש „בעז", אשר פהרינו „להיות
בעל רוח-אמיץ". לשרש המלה אין דומה במקרא, אבל בשפת ערב עודנו
נמצא. רבים פותרים את המלה „בועז" כאלו היו ב' מלות מחוברות יחד
„בו-עוז" אבל זה רחוק. כי החולם לא ישוגה לפתח. — אף כי בועז הי'
מודע לבעל נעמי, לא הלכה אליו לבקש ממנו עזר ומסעד, גם לא שלחה
את כלתה עוד. אבל הלא בתחלת קציר שעורים היא באה, ועת הזרע
כבר עבר, השדה, אשר לבעלה הי' ועי"כ היה לנחלתה, לא הועיל לה
מאומה בזמן ההוא, אם לא זרוע הי' ומה תוכל עשות? בסף זהב ומחיר
לא הביאה ממואב, למען קנות אוכל. ואיכה תשקיט רעבונה ורעבון רות
כלתה? — ותדאג נעמי בלבה. ורות ראתה, אשר המותה נעמי מתעצבת,
ותבן הדבר, (ב) ותאמר אלכה נא השדה, כי רות כבר למדה
חוקות-התורה, כבר שמעה את אשר ד' דבר עפ"י משה אל כל עדת בנ"י
„ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור" 1) ושכחת
עומר 2) בשדה 2) ותחשוב בלבה „הלא צדקה גם לי וללכת". אלכה
השדה, אל המקום הנקרא שדה 3) ואחת היא לי למי השדה ההוא, אשר
אבא בו 4) ואלקטה בשבלים אחר מי אשר אמצא חן בעיניו, אחר כל
בעל שדה אשר לא יגער בי, ואשר ישמור תורת ד' ולא יכלה פאת
שדהו. ותען נעמי „לכי בתי" כי חשבה בלבה, הלא טוב כי תלך ללקט
בשבלים, למען נחי' ולא נמות, משבת בית ולגוע ברעב. (ג) ותלך רות

---

1) ויקרא י"ט: ט'. כ"ג: כ"ב. 2) דברים כ"ד: י"ט 3) כל סמדמס
סתון לעיר נקלפו ניתנים סקדמונים סדם. גם היום כן וכן קולמים חז"ל כל
סתכנים, למר מנומתם מתון לעיר „מנכמי-סדם" — ולכן סמס ססופר מת דנכר
ויתמר „סמדם". 4) כן גם רס"י מנחר.

וחבא השדה, גם לקטה בשדה אחר הקוצרים. אבל את אשר לא קותה
בא לה. רות לא ידעה אשר לחמותה מודע, קרוב וגואל הדם יש בבית-
לחם, היא הלכה בתום לבה אל השדה ותתפלל, אשר ד' ינחה אותה
בנתיבות שלום, ויקר מקרה חלקת השדה אשר לבועז. לא מקרה עשה
את הדבר הזה, כי מה הוא „מקרה"? — הכל בידי שמים (1) וגם דבר קטן
לא יהי' בלתי אם ד' צוהו. ד' נתן בלבה ללכת אל חלקת השדה אשר
לבועז, כי ד' חפץ לעשות את אשר עלה ברצונו לעשות. (ד) והנה בועז
בא מבית-לחם, מן חבר-העיר אל השדה בא, כי השדה הי' חוץ
לעיר. ויאמר לקוצרים „ד' עמכם". כי כן היתה דרך בן ישראל
בימים ההם, לא בא כשוטר וגוגש, כ"א כאיש תם וישר, כאיש האוהב
את עמיתו, ויברכם „ד' יהי' עמכם בעבורתם", וגם הם ענו בתום וצדק
„יברכך ד'" כי את עבורתך אנו עובדים. גם המלאך בהראותו לגדעון
אומר: ד' עמך גבור החיל (2) גם מלה אחרת היתה כפיהם „שלום לך" (3)
וישאלו לשלום איש את רעהו (4). איכה התהפכו מדות בנ"י בדור הזה!
הוי ואבוי! (ה) ויאמר בועז לנערו, למי הנערה הזאת. אולי דמה
בלבבו, אשר היא רות. הלא כל איש מבית לחם שמע, אשר נעמי שבה
עם כלתה. ובועז ידע את כל אנשי בית-לחם וכל עניי העיר ויכר בה
אשר נכרי' היא וישאל את פי נערו הנצב על הקוצרים. גם בדורותינו
עושים כן, שמים נער א' גדול להביט ולצפות על מעשי העובדים בבית-
העבודה או בשדה (5) והנער הנצב על הקוצרים ידע מי בא ומי יוצא.
כי זאת היתה משמרתו לרעת כל הנעשה בשדה. גם רות בחפצה ללקט
שבלים הלכה בראשונה לשאול את פי הנער הנצב על העובדים, אם יתן
אותה ללכת וללקט וכן ידע הנער ההוא מי היא המלקטת היום (ו) ויאמר
נערה מואביה היא. השבת זה לפני ימים לא כבירים משדי מואב,
ועניה היא, כי עוד אין לה חריש, וקציר וגם עבודה בעבורה אין
עוד (ז) ותאמר אלקטה נא, כי יודעת היא אשר אתה לא
תכלה פאת שדך, ואני לא דחיתי אותה ותבא ותעמוד מאז הבקר
עד עתה. עמדה נשארה בשדה (6) מאז הבקר, מהבקר ועד עתה,
כי זה שבתה הבית מעט, אינה מתעצלת וחובקת ידים, כי אוהבת
היא לעשות עבודה. (7) ויהי כשמוע בועז ההלת רות ויסן אליה (ח) ויאמר

1) מכלם כ"ם: ל', נדם מ"ז: נכלום ל"נ: ל' כתובות ל'
ועיין. 2) סופטים ו': ל"ב וכן נספר סמנבר לוקס ל': כ"ח. 3) לשם סופטים
י"ט; כ'; דה"י ל' י"ב: י"ח 4) לשם סמוס בשם: ז' סופטים י"ח: ט"ו.
5) וכן עומים גם בנרמני' ונשלנומיכו. 6) לשם ויקרא י"ב: ה', ירמי'
ל"ב: י"ד. 7) אמר כל מלה עוד ליכנו מנוחר נמס ספר הנצר אמר רות לא אמצ
בנים? ומיה פי' נים? הלא נאמרם פי' לך מוהל ולא נים? תרגום השבעים
מתרגם כמו רות פי' כאוב פה „ולא שָׁבְתָה נאמרם מעט" תרגום-סיכומים „ולא
שָׁבָה בֵּיתָה מעט". גם אחרים, תכמים מתוכמים, מוסנים אמר מלמיד מועט
שמוק ויעם מעטים, כי פי' כאוב ולא שָׁבְתָה מעט כמו נתרגום השבעים. ומלה
„נשים" סוכיפו השבעים ליאר נאור.

הלא שמעת בתי (1), הוא מדבר אליה כאב אוהב. „בתי" הוא אומר
אליה, הלא תשי אוזן לדברי, דבר טוב אני משמיעך. אל תלכי
ללקוט בשדה אחר. כי למה לך זאת? אולי יגיע אחר בך. הלא
טוב לך ללקט בשדה אשר לי הוא. וגם לא תעבורי מזה (2) כימים
הבאים, בעת קציר חטים, רק כה תדבקין (3) עם הנערות ההולכות לעמר
העמרים אחר הקוצרים. הן הלכות לעשות עמרים ואת ללקט. (ט) עיניך
תהיינה בשדה, אשר יקצורון והלכת אחריהן, כי צויתי את הנערים לבלתי
נגעך (4). וצמית (5), אם צמית, תלכי אל הכלים המלאים מים או חומץ
(6) ושתית. כי למה תבלי עתך בלכתך לשאוב מים בעבורך, הלא תוכלי
לשתות מאשר ישאבון הנערים. כי הם ישאבון בעבור כל נערותי ואת באחת.
מזה, אף כי אינך מעמרת עמרים. ויהי בראותה את החסד הגדול אשר
הוא עשה עמה, כי ד' נתן חנה בעיניו (י) ותפול על פניה
ותאמר מדוע מצאתי חן בעינך להכירני (7) ואני אינני מעמך וממולדתך.
כי אני נכרי', אני בת נכר (יא) ויען בועז ויאמר הוגד לי אשר עשית את
חמותך נעמי ותעזבי כאברהם אבינו את ארצך ואת מולדתך ותלכי אל עם
אחר אשר לא ידעת, והכל עשית למען תוכל לחסות בצל כנפי ד'
(יב) ישלם ד' פעלך ותהי משכורתך שלמה מאתו (יג) ותאמר
בחן, הנה נא מצאתי (8) חן בעיניך, כי נחמתני וכי דברת על לבי (9) כמו
לוא הייתי שפחתך ואני לא אהי' כאחת שפחותיך (10) כי הן עושות
מלאכה ועבודה לך ואני לא. בועז שמע דבריה, כי לא גבה לבה ותדבר
בנבעה ותשא יתר חן לפניו (יג) ויאמר לה, לעת האוכל בצהרים
(11). גשי גם את הלום ואכלת מן הלחם אשר הוכן בעבורי ובעבור כל
האנשים העושים בשדה אשר לי, ושבלת פתך בחומץ, אשר הוא משתנו
בעת האוכל. ותשב כן עשחה ותשב. ויצבט (12) לה בועז קלי ותאכל ותשבע
ותותר (טו) ותקם ללקט ויצו בועז לנעריו לאמור גם בין העמרים

1) „מלמ" היא דרך ממלה, מסר מסורמם נמרם. מלמ ממעם? מנמע כי
ממעם. מלמ לוימי? מכן לוימי נם לוימי. כן דרך העברי לדבר. 2) תעבורי
נמורך ממורת מולם, ומין הרכם נמקרא. 3) נם מדבקין זרם היא פם. כי ים כין
יוסף, לף כי עוד נמוך הכמוב. 4) נמעך כמו לנגוע נך או לנעמ נך. 5) ולמים
ממורם ומחת. 6) נם מומן שמו חן. מנל עוד לא ידעמו מם פי' מומן מס יין
מסר ממקו לא נם עור, או מסר ממקו כנר הלך. 7) להכיר כמו להכיל לטופס
(ירמי' כ"ד: ה') או להכיר פנים, ופתכונה „להטיר". פם הוא לשון נופל על לשון
להכיר ומכי ככר'. 8) „חמלמ" לימים עמיד פם. רק נעוכר, הענין
מולמם ונכר מלמני. ולא כתרגום השבעים ולא כלוימר ומחרים. 9) דבר על
לב — לנחם וכן ניספיהו מ': ג'. 10) כדנרי רם"י: ומכי לימני המרים כלמם
הממומם מסר לך. 11) לרעים מומנים, מסר ענין הכמוב כן הוא, לעת המיכל
כלומר נעת שהלכו לאכול ויעמו כולם על הלחם, אחר נועז לרום: גמי נם אח
הלום. לא כאשר אני מאמר אם הכמוב, אשר נועז אחר לה: לעת המוכל, כלומר
אם את המוכל חנא לך מנמי הלום. 12) לנט כמו לנמ. למנר, לקמר, לנכור יחד.
וילנט לה, אחז ניחו נעבורים ומין דומם לו נמקרא. אנל נשמח אחם ונשמח עכ.

תלקט ולא לבד אחר העמרים, ולא תכלימוה, כי ערכה גדול בעיני. (טו) וגם שׁל תשׁלוּ 1) לה מן הצבתים 2) ועזבתם בשׁדה, למען יהי׳ לה וּלקטה ולא תגערו בה, אם הרימה את אשר עזבתם. (יז) וכן לקטה בשׁדה עד הערב. ותדש במשׁה, ותחבט במקל את השׁבלים 3) אשר לקטה ויהי כאיפה שׂעורים (יח) ותשׂא, את אשר לקטה, לחמותה ותרא נעמי את אשר לקטה ותתפלא מאוד על בתה כלתה. כי ביום א׳ לקטה כך זאת ורות חפצה להגדיל חמהון חמותה ותוצא מידקושה 4) עוד את אשר הותירה משׂבעה בעת האוכל בצהרים (יט) ותאמר לה נעמי בחמהון איפה לקטת ואן עשׂית 17) היום, כי ראתה, אשר בשׂדה איש טוב היתה כלתה ותברך את האיש ההוא, אף כי לא ידעה מי הוא ותאמר יהי׳ מכירך, האיש, אשר הכיר טובה לך, ברוך. כי הגדיל לעשות חסד עמך אף כי נכרי׳ את ורות שׁמעה מפי הנער הנצב על הקוצרים את שׁם האיש העושׂה חסד עמה ותאמר לנעמי, האיש, אשר עשׂיתי בשׂדהו היום, שׁמו בועז. נעמי ראתה מהרה, אשר חסד ד׳ עשׂה לה את כל זה, כי כאשר רות הגידה את השׁם „בועז" עלה במחשׁבתה אשר הוא קרוב וגואל-הדם ותרא יד חסד אל בכל דרכי, (כ) ותאמר, ברוך בועז לד׳, אלהי-החסד, אשר לא עזב את חסדו מעם החיים, מאתך רות כלתי ומאתי נעמי חמותך, גם מעם המתים כי ע״ז יוקם שׁם המת אלימלך. כי מגואלנו הוא ועליו לגאול. עתה ראתה רות הדבר ותבן לה. עתה הבינה, מדוע בועז דבר עץ־בה. ולכן פתחה פיה ותוסף לספר עוד (כא) ותאמר גם עוד יש לי לספר כי אמר אלי לדבוק עם הנערים אשר לו, עד אשר יכלו את קצירו (כב) ותאמר נעמי, טוב בתי כי תצאי עם נערותיו. כי למה לך ללכת לשׂדה-אחר, אשר אין איש מכירך שׁם. הלא טוב לך ללכת לאיש אשר הוא מודע לנו, ואשר הוא מכירך ועושׂה חסד עמך. כן דברה בפיה ובלבה שׁמרה את הדבר. כי כאשר שׁמעה מהחסד, אשר בועז עשׂה לכלתה עלו על לבה מחשׁבות רבות, ותארוג בלבה מסכת מלאכת מחשׁבת לפרוש רשת על בועז, לפרש כנפיו על רות, כי גואל הוא. אבל ליות

13) סול תסולו. מרמז מלע ופס הוא מעקוב. וכע סכעיך נמקוס סנפרד. כי היס לו לכמוב וגם מלול מסולו. מרם פמרון המלס הזאת הוא לסוליל דבר. וכוונו כוכן מל זמת׳ לומר: סוליתו מכלת ומכלים נעבורה, מן המומר מסולה, למען מקח ומהי לה. 14) גם המלס הזאת מין לה דומס נמקרא ולית כמו נגזי. וגם דבר הוא. מגודס, מגילס. ומזה לף נגם נלנת עמריס (פרקי מנות ה׳, ו׳). 65) מנע כמו לסכות נמקל לו נמכוס. כן מצי הענייס. מנסו לת מנוסות סדיסס נמקל על הסנדס. נדעון היס מוכע מסיס נגת (סופטים ו׳, י״ל) ורמס יסעי׳ מ״ח, כ״ז. 16) סכמוג לומר ומולה, מכל הכתוב לף מומר מלין סולילה. מרגוס מרמי מוסיף „מן מרמילף" וזה נכון. גם לכי סופסתי המלס „מילקיטה", כי הכתוב מפן לסודיעני, מלכ הגיעה לה מכר לקטה מלבד לת מלכ סוחירה מהנעה. 17) מנה מעורת לן מעמה גם מכני לניעו (נרמיהס ל׳, ל׳). —

לא גלתה עוד. (כג) ותדבק רות בנערות בועז ותלקט עד כלות כל הקציר, קציר שׁעורים וקציר חטים. אבל בכל הזמן ההוא עודנה ישׁבה עם חמותה בבית א׳. בבקר הלכה אל השׂדה ובערב היא שׁבה ואשׁר לקטה הביאה לבית חמותה. השׁבעים קוראים „תֵּשֶׁב". עת הקציר היתה ד׳ שׁבועות. — (משׁך הבאור — בחוברות הבאות.)

אֶבֶן־מִזְכֶּרֶת לִפְרָנְץ דִילִיטְשׁ.

ויקונן ירמ׳ על יאשׁיהו ובו׳ ויתנום לחוק על ישׂראל (דה״ב ב׳, ל״ה: כ״ה) אמר ר״מ התקינו חכמים שיהיו ישׂראל עוסקים כן בכל גדולי ישׂראל (ילקוט מלכים ר״א). קבלו עליהם כל ישׂראל להיות גומלים חסד עם כל חכמי ישׂראל (פרדר״א, פ׳ י״ז).

חכם שׁמת הכל קרוביו, הכל חולצים, הכל קורעים ובו׳ (מו״ק כ״ה: א׳) ואכו״כ אנו בנ״י בבשׂר וברוח, אשׁר עשׂינו לחוק ישׂראל לגמול חסד עם כל חכמי ישׂראל ואוהביו, ועם כל אוהבי תורת ד׳ ודברו. והנה ביום י״ב לחדשׁ אדר שׁנה זאת, יום נ׳ לסדר „כי מצאת חן בעיני ואדעך בשׁם" קרא ד׳ בשׁם חכם דורנו המלומד הצדיק פרנץ דיליטש לאספסו למנוחת עולם בחיק אברהם, ובעדות אין מקונן עליו ואין מספיד את האבדה הגדולה הזאת 1). לכן אמרתי לנפשׁי אשׁמרה נא אני את תורת הַלֵּל ובמקום שׁאין אנשׁים אחרים אתאמץ אני לעשׂות. כי רוחי עצבה ובלבי קנה, ומי לא יעשׂה מספד מר? מי לא יבכה את האבדה הזאת? הלא יש לכל־פֶּה מוצא ומקום לזה בזוקו ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושׁה (איוב כ״ח: א׳ ב׳) אלה ד׳ דברים יש להם חלופים. אבל חכם שׁמת אין לו חלופים ואין אנו מוצאים את תמורתו (מ״ר שה״ש) ואם אומר דברי ר׳ אבא בר כהנא ינחמוני, כי הוא אמר: הקב״ה עד שׁלא השקיע שׁמש צדיק אחד מזריח הוא שׁמש צדיק אחר (מ״ר בראשׁית פ׳ נח: ב׳) גם הם לא ישׁקיטו את לבי ועצבי גדול וחזק הוא. כי שׁמש צדיק כמו המנוח פ׳ ד׳ לא זרחה עוד ולא כל דור ודור מוליד חכם מלומד וצדיק כמוהו. הוא היי צדיק הדור, עץ פרי נחמד, עץ שׁהגין על כל הדור. עליו עושׂים מספר כל אשׁר שׁמעו בא לאזנם, כבני׳ בבני העמים, כבחצי הבדור המזרחי כבחצי הבדור המערבי. ומי הוא אשׁר קרא, שׁנה ולמד ולא שׁמע שׁם הצדיק החכם גדל־הדור הזה פ׳ ד׳? — בתור בן־אדם־וחוה או בתור איש מלומד, בתור אוהב תורה

1) לת מסמם ספרום היל ולת מסמם סופריס, כי לת היי ניכל לעסוק, מקולר רוס ומעגומה קסם, מסר סומס עליסס. וסקולמים מחכיגים יכלמו. (המ״ל)

ולומדיה, או בתור מורה תורה בבתי-ספרי-תורה ה' הוא עדי תפארת לחכמי ומגנו וגדוליו. בשמת ר' אלעזר בר' שמעון ה' דורו קורא עליו, מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל (שה"ש ג: ו) כי כל אבקת רוכל היתה בו, ומה היא? שה' בעל מקרא בעל משנה מליץ ודרשן (מ"ר ויקרא פרשת אמור) האין לנו, בני דור פ' ד' צדקה ולקרא עליו כמו כן? הלא הוא ה' בעל מקרא, אשר אין דומה לו בדור הזה, בעל משנה מהולל, גם ה' מליץ נעלה כאשר ספריו מעידים, אשר רוח מליצה לבשתו, ויהי גם דורש ברבים בבתי-חפלה וישק את העם מי-תורה ואמונה ימים רבים. בוצין בוצין מקטפין יהועין, הקשואים בעודם רכים יהועים הם, אמר רבה (ברכות מ"ח: א'), הפרי בעודו קטן וחנטו מכירים אנו בו אם יהי' לפרי-נחמד או לא. גם פ' ד' עודו ילד קטן הכירו בו כל רואיו, אשר לגדל-הדור יהי'. הוא ה' בן ענים ו-מי ילדותו היו ימים קשים מאוד. כן ספר לנו פ' ד' בתולדות ימי חייו, אשר כתב לפני שנים לא רבות. אבל כה הוא דרך ד', בבני עניים הוא בוחר את אנשי-צבא-התורה. ומפני מה בני עניים? כי העושר יהולל חכם ואם יעשקו בדבר אחר ישכחו את התורה (ילקוט משרי). כשהם עניים הם מתעשקים בי והם יודעים שהם רעבים ושפלים (ילקוט רות). הקב"ה אומר והייתם לי סגולה, שתהיו פנויים לי ומתעשקים בדברי תורתי ולא בדברים אחרים (ילקוט בשלח) גם את פ' ד' בחר לו ד' לסגולתו, לכן נתן לו ימים קשים. אבל ד' לא יעזוב את דורשי תורתו, ולימין יששכר יתן את זבולון. אבי פ' ד' ואמו לא יכלו להחיות נפשו. אבל בביתם ישב גם איש יהודי ושמו צבי לוי. האיש ההוא לא ה' עשיר גם הוא, כי מספרו ה' קטן מאוד — מספר ספרים ישנים ה' לו — אבל עירי ה', כי לא נשא אשה ולא הוליד בנים והוא ה' לבעל חסד, אשר הרבה להטיב לנער פ' ד'. בעזרת צבי הלוי, אשר ממך ידו עליו, ה' ביד פ' ד' לעשות הרבה. כי הוא שלחו לבית-הספר. והנער ה' הלוך וגדול בתורה ובחכמה. באדר בשנת תקע"ג נולד ובשנת תקצ"א כשהי' בן שמונה עשרה כבר יצא מבית-הספר אשר "גְּמַנַזיון יכנוהו (לפי שפת יון ובלשוננו "בית-חנוך" יקרא לו, כי המלה הזאת "חנוך" פתרונה.) ולבית-ספר, אשר "בית-כל" שמו בגרמני', בא (הוא בית-הספר, אשר שמו "אוניפ יוסטם" ובלשוננו "בית-כל" כי כל מפלגות-ההכמה תשמענה שם). בהיותו עוד בבית-החנוך עשה לו שם גדול, כי ה' חרוץ במלאכתו. אבל רוח החקר, אשר לבשתו אז, הוליכתו שולל, כי רוח-אמונה עזבתו אז. הנה כבו הטהו אחרי ד', אבל כבוד המשיח ה' לפניו כמו מכוסה בחשכת ערפל, ולא ראה את הדרו וגדולתו, וכן הלכה נם מנוחת-נפשו ויהי בבואו לבית-כל ויבקש למצא פתרון תידות החיים בספרי-מחקר, אשר כתבו בעלי-חקר בגרמני' וישביע את נפשו בים תורת-פיכמה, אשר היתה לו כתורת משה. אבל בכל אלה לא יכל להשקיט

את רוחו, כי אמת שאל לבו. והשטן עמד לו מנגד בדרך ויעצם את עיניו מראות את האמת והדרך ותחיים. ויתע פ' ד' תוהו לא דרך בעודד לא ה' בן-דרוך. רעהו שיטין (מחסה בשפת עבר) חפץ להראותו המחסה הנאמן. שיטין ה' אז תלמיד בית-כל ותלמיד ישוע המשיח, ירא שמים ואוהב תורה, ובכל מאמצי כחו בקש להוליך את פ' ד' רעהו למעינות האמונה, אבל פ' ד' שתה ממעינות החקר עד לשכרון, ולא הבין דברי שיטין רעהו. ימי התונה האלה לא ארכו עד למאוד, כי ד' רחם על פ' ד' וישלח לו עזר ממרום. "עוד גם היום הנני להראות את הפנה באחד מרחובות לפסיא, אשר שם אור ממעל זרח עלי, כברק מסביב ואשמע קול מדבר אלי: אל תהי חסר-אמונה כי"א האמן האמן. וכתומא קראתי גם אני "אדוני ואלהי" כן כותב פ' ד' בתולדות ימי חייו. ומן היום ההוא והלאה דבק במשיח בכל עוז רוחו ובכל אש לבו. לעבדו בלבב שלם היו מאוי נפשו ויסר עיניו מתורת-חקר-חכמה-מדומה ויפן לתורת-חקר-תורת ד', וישאב מים חיים מן הבאר, אשר חפרוה שרי יה', נדיבי אלהי יעקב, וישת לרויה מ' בוראו ולא שתה מים עכורים עוד (אלה דברי ר' שמעון בן מנסי'. שתה מים מבורך (משלי ה': ט"ו) שתה מים מבוראך ואל תשתה מים עכורים ותמשך עם דברי אפיקורסים. ילקוט עקב). בעת ההיא הקדיש פ' ד' את חייו לעבודת ד', ומשיחו, וישאל מאת ד' "מה עלי לעשות?" וד' ענדו וירא לו הדרך. כי ד' בחר בו, להות כלי חפץ בידו לשאת את שמו לפני בני עמו ולפני ב נ י י ש ר א ל. ויהי בהתהלכו לפני אנשים אוהבי ד' ונוצרי ברית, הקרה ד' לפניו גם את שני עבדיו, אשר באו לפסיא על ימי שוק-הסוחרים לבקש האובדים והנדחים נדחי יהודה וירושלים, ולבשר להם בשורת-השלום, בשורת הגאולה, אשר במשיח ישוע שמות ב' האנשים ההם הם בקר וגלדברג. בקר הי' בן-עם-גרמני' וגלדברג בן-ישראל. פ' ד' התחבר להם ויתהלך אתם ברע וכאח ויאזן כל הדברים אשר ספרו לו. אז ראה ויבן את העבודה, אשר הבדיל ד' לו לעשות, אז תכן את רוח מעשי ד' עמו, וידר בלבו נדר לעשות לישראל טובה וחסד, להזכיר לפניהם את ארחות הבשורה ולהראותם הוד המשיח, כי נעימות בימינו נצח. את שני מיודעיו אלה אהב עד למאוד, כי למד מהם הרבה. כי בקר ה' אחד מבני עמו, אשר התאמץ לעשות לישראל, וילמד גם את פ' ד' את הדרך בה יוכל לעשות לעם זרעברך ד'. ובגלדברג ראה פ' ד' דמות בן-ישראל המאמין במשיח ישוע, ויחזק לבו בתקוה, אשר רבים עוד יהיו כמוהו, אם יפקחו בני' את עיניהם וראו את קרני זהרי ישוע. כאשר נדר כן עשה. ותהי ראשית עבודתו ללמוד שפת משנה ותלמוד ושפת-גרמני' כפי שהיא מדוברת בבתי היהודים השוכנים בארצות רוסי', פולני' ויתר ארצות הסלוים. כי שפת עבר, שפת בה"ק, למד עוד בהיותו בבית-החנוך. שפת יהודי ארצות הסלאוים למד מפי רעהו בקר, והספר הראשון, אשר קרא בשפה

ההיא, ה' ספר »אור לעת ערב« 1) הספר הזה »אור לעת ערב, האיר לפני ס' ד' את הדרך לעמקי תהום-ספרי רבני ישראל ויעמק תהומה ויעל פנינים ואבנים יקרות, אשר פארו את ראשו כנזר-זהב. שכר מצוה מצוה אמר בן-עזאי 2) פ' ד' הי' רץ לעשות מצות אדוניו, מלכו ומשיחו, אשר צוה לעשות לתלמידיו את כל נויי התכר, החק מירושלים ועד קצה הארץ, ותהי מצוה אחרת שכרו. כי מן העת ההיא התגבר חשק נפשו בתורת שפת עבר וכה"ק, ואשרי האדם העמל בתורה, לאהבה את ד', כי סוף הבבוד לבא. 3) כאשר יצא מביה-כל מעושר בעטרת »שם »דקשור« (»חכם« בשפתנו הקדושה) לא רמו עוד עיניו ולא הלך עוד בגדולות. בי הי' בעיניו כאלו לא למד עוד מאומה, ולכן לא חפץ לקבל כל משרה, ויבחר לשבת עוד באהלו ולינע בתורה ש ב ע ש נ י ם עוד, טרם הרהיבו בנפשו עוז ללמד לאחרים. אבל יש לי משפט וצדקה לאמור עליו את אשר ר' זירא אמר על ר' בון ב"ר חייא. יגע ר' בון לכ"ח שנה בתורה מה שלא יגע תלמיד אחר למאה שנה (מ"ר שה"ש וקהלת). ויברך ד' את פ' ד' וימצא מאה שערים. כי כל הלומד תורה לשמה, מגלים לו רזי תורה ונעשה כמעין, אשר מימיו לא יכזבו, וכנהר המתגבר וכו' 4). באשר שם פ' ד' את עול התורה על צוארו לא פרקו עוד, עבודה היתה עונג חיון וישכם בבקר לה ויאחר בנשף בה, כי דעתו היתה כדעת ר' אלעזר איש ברתותא, ויאמר תמיד בלבו: הלא משלו אתן לו כי אני וחיי משלו. 5) ולמה נתן לי חיים אם לא לעבדו ולעשות בכרמו. — על הבלי העולם לא התעגג ויצרו הי' מסור בידו 6). גם אם רעיו ומיודעיו הפצירו בו ללכת אל מקום-שעשועים, לא שעה אל השעשועים כ"א התאמץ לקחת דקח טוב ממיודעיו או לחלק להם ממתנת התורה. בשבע שנים ההם משנת תקצ"ה עד שנת תר"ב עשה פ' ד' עבודתו על שדה-הסופרים. כי בשנת תקצ"ה הוציא לאור את ספרו הראשון אשר שמו הוא »לתלדות השיר והמליצה בישראל מיום נתחמו כתבי תנו"כ עד ימי דורנו". הספר הזה הוא ראשון לספריו, אשר כתב הוא וראשון הוא בסינו, כי עד היום ההוא לא הי' עוד ספר באוצר ספרי ישראל, אשר אצר בתוכו תולדות מליצת ישורון כמו ספר פ' ד'. בספר ההוא גלה לנו פ' ד' לא את אוצר חכמתו לבדה, כ"א גם את אהבתו לעמנו, אהבה עזה אשר גם מים רבים לא יוכלו לכבות אותה. בשנת תקצ"ו הוציא את שיר-רמחים, ספר »מגדל-עז« אשר נודע הוא בכל קהל יודעי ספרי שפת עבר. בשנת תקצ"ה הוציא ספר מזכיר את כל כת"י, עבריים, אשר בחדר-אוסף-הספרים בבית-כל בעיר לפסיא הם. [ספר כזה נקרא בלשונם קטולוגוס, והמלה הזאת

1) הספר הקטן הזה, אשר שמו נודע למשכלים ולמשפטים, מצר שמניר לקהלת סכלירים נעיר גוטא בגרמני'. ושמו פי' ימכן קמחי. נשכח קנ"ח למה הספר הכתוב מזה פעם שנים נעיר משכלים. 2) פרקי אבות ד': ב'. 3) יעקוב עקב. 4) פרקי אבות ו': ח'. 5) שם נ': ח'. 6) נ"ק.

נמצאה בספרי התלמוד ג"כ.] בספר המזכיר ההוא נחרתו שמות כל כת"י לפי שפתם ולפי עניניהם, וכפי סופריהם. מלאכה נדולה היתה העבודה הזאת, מלאכה כבדה מאוד במאוד, אבל עלתה בידו. כי כבר אסף מדע למרי, להבין את כת"י אלה. חכמים מחוכמים בגרמני' אשר שמעו את שמע מעשהו זה התפלאו עליו ויתנו לו תהלה, ותחי תהלתו לו עצים להגריל תבערת-התשוקה לעשות חיל בחכמה. וכן הו"ל בשנה ההיא את ספרו, אשר קנה שם נדול בעולם הספרים, והוא ספר »שפת-ישורון« או »מבוא לחדרי הלכות שפת עבר ודקדוקה«. את הספר הזה הקדיש לשם-מורו פ'רשט, אשר מפיו למד תורה הרבה. בספר הזה סלל לו מסלה חדשה למצוא פתרון מלות שפת עבר במצאו דומות להן בשפת הודו. והספר הזה הרעיש את כל עולם הסופרים והחכמים ויקרא אותם למלחמה, אבל בסוף ימיו הרס גם פ' ד' הרבה בניניו, אשר בנה בספר ההוא. בשנת תקצ"ט כתב גם הו"ל את ספרו »מדעים, מעשי חורש וחושב, ודרכי-היהודים« בספר הזה נער בעזי פנים שבדור, אשר מבני' היו, כי עשו נבלה ויעזו פניהם לדבר דברים, אשר לא כן הם, ובדבריהם העידו חמת אויבי ישראל. בשנת תר"א הו"ל הספר »עץ-חיים« אשר מצא בכת"י בחדרי-אוסף-הספרים בלפסיא (את הספר ההוא כתב ר' אהרן בן אליהו הקרא', וספר מחקר ופילוסופיא הוא.) וע"י הספר הזה הו"ל נ"כ את ספרו הקטן, אשר שמו הוא »מ"ם ע"ד דרכי המחקר בעם-ישראל ובעם-המושלמנים בדורות התיכונים". כה הביע דעותיו הנשנבות חוצה ע"י כתבי עט ודיו, ושמו יצא לתהלה בקהל רב. אבל ר' מאיר מבטיח לנו, אשר כל הבוחר בתורה, יורש גם מדות טובות 1). הירש גם פ' ד' את המדות הטובות ההן? בא נא אתי אחי, הקורא הנכבד, ונראה מעשיו מחוץ לחדר-תלאדו. בכל יום-מנוחה בשבוע הי' מקהיל קהלות אנשים ונשים וישק אותם מ-תורת ד'. וגם לשם שם לבו ויקהל גם אותם ללמדם ולחנכם, ויהי רצה אהוב ואוהב לכל איש נכאה לבב. עונג נפשו הי' לעזור לאחרים ולעשות טוב וחסר לכל מבקש חסד. מדות החסד והחן, אשר לקח מאת ד' ע"י ישוע המשיח, היו הוטים מושכים. אשר משכו את כל הקרב אליו לאהבה אותו, ולדבקה בו ולגלות לו כל תעלומות לבו, כי בתורת אדוניו, משיחו ומלכו עמנואל הי' הולך ומתנות-הרוח היו לו. ויהי אוהב את ד' ואוהב את הבריאות, משמח אלהים ומשמח האנשים, בעל שלום ואורך אפים, בעל נדיבות, חסיד, ישר ובעל אמונה, ענו ומצניע לכת 2) והגדולה בכל המדות הטובות היא ה א ה ב ה 3) המדות הטובות האלה היו אתו עד יום מותו ומי הוא, אשר ראה את פ' ד' פ"א וישמע עצם קולו, קול חוצב להבות אש אהבה וחודר חדרי לב רעהו —

1) פרקי אבות ו': ו'. 2 u. 3) שם. ודברי ר' מאיר שם כדברי משל הקדום שמביאו אל המלעיס ובכסא מקומות. כל המדום, אשר מכס כ' מאיר, מכס משל הקדום שם. למה אל הגלעיים פ': כ"ב—כ"ס.

זלא הי' מרגע ראותו אותו כמו קשור אליו בעבותות, אשר בל תנתקנה ? —
לכן רבו אוהביו עוד בימים ההם עד אין מספר. ויהי כאשר כלו שבע
השנים, אשר הזיר ללמוד ולהכין את נפשו, אמר בלבו : עת היא לצאת
וללמד, להיות יושב בישיבת דורשי תורה ולהדריכם. ויכתוב בשנת תר"ב
גם הו"ל בשנה ההיא את ספרו בשפת רומי, אשר שמו "חי' מתורגם
בשפת עבר „חי' הנביא חבקוק ודורו". הספר מצא חן בעיני ראשי בית-
כל בלפסיא ויתנו לו מקום להקהיל קהלות ולהיות יושב בישיבה אבל
לא נמנה עוד עמהם, ובקהלם לא יחד כבודו. (לאיש כזה יקרא מורה
העומד חוץ מן המשמר.) ויורה פ' ד' שם תורה עד שנת תר"ו, ויעש
אוהבים רבים. כי הרביץ תורת אמת ואהבה ויפשוך באהבתו ובחותרו את
כל אשר באו לשמוע תורה מפיו. אף כי מים שהרביץ תורה בישיבת-
ת"ח בלה ימים ולילות על המשאות, אשר נשא לפני המבקשים תורה
מפיהו, את עמו לא הניח בקרן זוית. אמנם לא ה ר ב ה לכתוב כמו
ב ש נ י ם. אבר מה שכתב לא השחית את חזקתו. כי בשנת
תר"ג תרגם את ספרו „חי-חבקוק" בשפת גרמני ויבאר דברי חבקוק באר
היטב וישמח נפש כל חכמי ישראל ואוהבי כה"ק. ובשנת תר"ה הו"ל את
ספרו „תורה-אלהים לפי כתבי-הנביאים" ובשנת תר"ו ספרו „משלים ודמיונות
להבין דברי תהלות דוד בן ישי". כל אלה מעל ועשה פ' ד' שרם נקרא
להיות ראש ישיבה, ישיבת דורשי תורת-ד', בעיר רסטק, במדינת מקלנבורג.
בשנת תר"ז נקרא שמה וישב שם ארבע שנים. בשנת „יתר" נתן ד' לו
יתר חסד וחן בעיני כל בני דור, ויהי נקרא בשנה ההיא להיות ראש
ישיבת ת"ח בעיר ערלנגן. המשמרת ההיא משמרת-כבוד היתה לו, ותהי
לו כל שמחת חיו. כי שם מצא רעים נאמנים אשר אהבם מאוד. שם מצא
את האיש הגדול בדורו, הפמן, אשר הי' גודע לתהלה ע"י ספריו, ויכרת
אתו ברית-אהבת-רעים. וכשני ת"ח המחודדים וא"ז בהלכה היו. כי הפמן
למד הרבה מפ' ד', וכן פ' ד' מהפמן. ולכן נמצא פ' ד' בריב-החכמים
ע"ד תורת-כפורים על הצד שכנגד הפמן הי'. שם העמיד תלמידים הרבה,
אשר כבנים נאמנים היו לו. לכן ישב שם טו"ב שנותיו, וכרועה נאמן
הרביץ את צאנו עלי כר נרחב. נוה חכמת אבת ויראת ד'. וכאשר ראתה
ישיבת ת"ח בלפסיא, כי טו"ב הי' פ' ד' לערלנגן שלחה אליו לשוב
לעיר-מולדתו ולבית-נעוריו. וישמע פ' ד' לקול הקריאה וישב ללפסיא וירביץ
תורה בישיבת דורשי תורת ד' עד יום מותו. משנת „ת"ר" עד שנת „נת"ר"

1) הו"ל ספרים הרבה, אשר קנו שם בארץ. כי הואיל פ' ד' באר לנו
את כה"ק ויתרגם ויבאר לנו את ספר בראשית, ספרי אמ"ת, ישעיהו,
שה"ש וקהלת זה אחר זה, גם הי' עוזר לחכם הגדול, המורה ק"ק, בבארו

1) נתר מלטון נמר, מאמר פתרוסם להסליק. מו. לניפול הלמס מהסרם וכן
„מתנו מפיס" (דניאל ד' : י"ח) ונלמנת „כת"כ" היתם לנו סנם תר"ן, כי העתק
היקר כזה נוקק מתמנו.

את יתר חברי כה"ק. גם כתב מאמרים הרבה קטנים וגדולים במכ"ע הרבה.
כי בימיו אש המחלוקת ומלחמת הסופרים להלהב יצאה. כי קמו רבים
להרוס את בנין התורה עד היסוד בד', ויאמרו, אשר תורת משה לא מפי
משה יצאה. כי לחמשה חומשי תורה היו סופרים רבים, ובימי עזרא חברו
הכהנים את ספר משנה התורה, ועוד כדברים האלה. המהרסים האלה
נקראים בדורנו „מבקרי-חת"ת". לעומתם קם פ' ד' ויעמוד כעמוד חזק, בעמוד
ברזל לאמור, כי י ם ו ד - התורה דברי אלהים חיים היא. גם כי נכתבו
חת"ת, נשנו ונכתבו במדוצת-הדורות מידי סופרים דבים ושונים ומשתבע
כל סופר נראה בהם, ר צ ו ן - ד', נשאר ש מ ו ר בהם, ואת אשר גלה
ד' למשה לא שנו גם הסופרים, אשר באו אחריו. וכן בכל ספרי תנו"כ
1). דעתו זאת ברורה היא לפנינו בספרו הקטן „הפתח העמוקה, אשר
היא לבין דורשי תורת ד', בדורות-קדמונים ולבין דורשי תורת ד' בדור
הזה" כי שם מודה ואומר, אשר יש להבדיל בין דבר-התורה ובין חן ד'
וחסד עליון. כי חי' המאמין שרשם בחסד ד', אשר הוא למעלה מדבר-
התורה ודרך השבע, המאמין נולד מן הרוח ואם לא ממקור עליון יולד
איש לא יוכל לראות את מלכות האלהים. 2) ד' עשה הרבה נסים
לישראל וגם עתה לא חדלו פלאיו ונסיו. ד' שומע תפלה בכל יום ובכל
עת, וישוע קם ב א מ ת מעם המתים לעיני כל רואיו, וכו' וכו'. גם
בספר-תרגומו על בראשית וישעיהו נמצאה דעתו זאת. כי פ' ד' הי' מבני-
אמונה, מבני אברהם לפי-הרוח, אשר הי' אב אמונים מעודו, ויאמן פ'
ד' בד' בכל ימי חייו כאברהם. והאלהים נסה גם את פ' ד' מסות גדולות.
עוד-טרם נקרא לישיבת-ת"ח ברסטק נשא לו אשה בעיר לפסיא, כי טוב
לגבר כי ישא עול מנעוריו עול תורה, עול אשה וכו' (מ"ר איכה) ותלד
לו אשתו ד' בנים ויגדלם על ברכי תורה וחכמה ויהיו לו תפארתו בחיים.
ד' חנך את בניו עד מאוד ויתן להם כשרונות טיבים, כי כל הנושא אשה
לש"ש יוצאים ממנו בנים שמרביצים תורה (ילקוט ראובני פ' כי תבא,
מסכת ד"א פ' י' ועוד) ויהי בנו בכורו למרביץ תורה בישיבת דורשי
תורה בלפסיא והשני רופא נאמן גדול. אבל בשנת „כרת בי" עכה הכורת
בשדה שעשועי פ' ד' ויכרת את בנו הרופא בראשונה וכן בשנת „כרת
ד' בי" את בנו בכורו המרביץ תורה. המכות האלה קשו לו מאוד,
אבל עמד בהן, כי הצדיק את ד' בכל מעשיו וגם ממר זה יצא מתוק,
כי פ' ד' כתב מאמר קטן „אכן בשם „הוק" יש נחמה" 3). בנו השלישי
לא חפץ לעלות על במתי התורה ויהי לסופר ומזכיר בבית „מחליפי
ממבעות". ואך בנו הצעיר הי' לו לשמחת נפש. כי אותו השאיר לו ד'
בחיים. שמו שלמה (פרידריך בלשון גרמני) ויינע שלמה ויעמול וילמוד

1) לפס העדום סנם תרמ"ח לד 30. סם דעת-„המנקר" ג"כ כדפס פ'
ד'. 2) לפס יומכן נ' : ג'-ט"ת. 3) לם מתמנו זה הו"ל נמכ"ע „זורע נמקום"
סנם 1876 לד 77 ומלמה.

תורה וחכמה והנהו עתה מלמד שפת אשור ובבל, לשון שנער ואכד, לפי כתבי היתדות, אשר נמצאו על אבני זכרון בארצות ההן. ישיבתו היא בלפסיא באחד מחדרי-בית-כל. גם שם בנו יצא לתהלה בעולם-החכמים, כי ד' שמע לקול תפלת עבדו הנאמן פ' ד'. כה פ' ד' מופת בכל דרכי חייו, ובכל אשר עשה בימי חלדו. כמעט ואמרתי אשר אין שני לו בחכמי גרמני' בכל הדורות האחרונים. כי אשר ספרתי פה הוא אך מעט מזעד מכל אשר עשה בחיים. מאשר קצרה ירעתי דלגתי על הרבה ענינים, אשר פ' ד' יגע בהם, ואספר את הדברים האלה לבדם. אבל כל העבודה הגדולה הזאת, עבורת סופר ומרביץ תורה, יצאה ע"י העבודה, אשר לה הזיר את נפשו בעת ד' הקרה לפניו את בי צירי הבשורה בקר וגלדברג, כי לוא העיר בו ד' התשוקה לעשות לד' בישראל, מי יודע, אם ה' מעמיק את נפשו בעמקי מהם שפת עבר, ערב וארם וכו'. לכן באיש נאמן עשה את נדרו ותהי עבודתו בעבור ישראל ראש כל עבודותיו. יומם ולילה המליץ עליהם לפני כם מט"ה הקב"ה ירחם על ישראל ולהעיר בקרבו לב רך ואון שומעת לקול הקורא זה כאלפים שנה "השיבנו וחיו" "ולמה תמותו בית ישראל". ולפני כל אויב ומתנקם, אשר יעץ מזמה רעה על בית-יהודה, המליץ עלינו להראות צדקתנו לעיני כל הגוים. בשבתו באגודת רעים אהובים היתה דרכו מאז להשתעשע או בדברי תורה או בפתרון השאלת "מה לעשות לישראל ?" ויער אזני המאמינים היושבים בגרמני' לעשות גם הם. לאנשי בית ישראל, אשר היו בקרבתו, הראה חסר ואהבה, ויוכיח להם דרך האמת, דרך התורה, ולדחוקים כתב אגרות ומכתבים, ספרים קטנים וגדולים. גם כרת ברית עם חכמי ישראל בדור הזה ויחלוף אגרות עמהם. צונץ, רפפורט זשד"ל וכו' היו לאנשי בריתו. את ידי כל סופר מבית-ישראל תמך כפי אשר ה' לאל ידו. "חכם המלומד ה' בער, החכם במסורה ודקדוק המעמים, ה' את ורע ויעזרהו בכל יכלתו, ויו"ל עמו ספר בראשית, ישעיהו ועוד, לפי המסורה, ויקדם דבר לקוראים בהם. בעיני ראיתי מכתב מהחכם ר' בי' על מות פ' ד' ובו אומר הוא, אשר פ' ד' מת בנשיקה כצדיק, כי צדיק ה'" ומי מנה מספר חכמי ישראל, חכמים קטנים וחכמים גדולים, אשר פ' ד' תמך בידם. כי דרך פ' ד' ה' להראות אותות אהבה וחן אף לקטן שבהם וילך להם לבתיהם לשחר פניהם ולשאלם לשלום, ובדרך אהבתו זאת הודיע לישראל את בשורת הגאולה, אשר בישוע המשיח הנה. הספרים, אשר כתב בענין זה רבו מאוד. וכולם טובים ומועילים ונעימים לקורא בהם. מי הוא אשר קרא ספרו "יום א' בכפר נחום" ולא התענג עליו ? או ספרו "תחלואים לרפואה" ולא השתעשע בו ? [1]). מאשר פ' ד' ידע, אשר בן ישראל באמת ממאס בספרים, אשר אינם כתובים בשפת עבר, העמים על שכמו

1) ג' הספרים יצאו מוכרם בלפסיא. הראשון בשנת 1886, מהדורה ג', והשני ג"כ בשנת הרבע מהדורה למעלה.

עול כבד לתרגם את ספרי המבשרים והשכיתים אשר שם "ברית-חדשה" נקרא עליהם, בשפת עבר ברורה, למען יוכל כל בן ישראל להבין הדברים הכתובים בהם ויראות, אשר המאמין בישוע המשיח הוא בן יהודה באמת. ארבעים שנה יגע בעבודה הזאת. ועתה יצאו מהדורות חשע. פעלו זה הוא גדל-הערך, כי ע"י תרגומו יבוארו הרבה דברים בספרי השליחים, אשר היו סתומים וחתומים עד כה. כל חכמי קהלת-המשיח נותנים תודה לו בלבם על מפעלו זה, וכן כל חכמי ישראל האוהבים את האמת ואת השלום. כי בתרגומו זה הגדיל פ' ד' לעשות לישראל וליתר העמים. ולא דבר ריק הוא, אשר הרבה קופצים על הספר הזה. כי רב מוב צפון בספר זה. את כל זה עשה לישראל. גם בעבור ישראל לא חדל מעשות. מיום בואו ערלנגנה התחבר לאגודת המאמינים, אשר התאגדו לבשר בשורת-מלכות-השמים לבנ"י, ובתוך קהל המאמינים ההם נשא משא אחר משא לעורר אותם לאהבה את ישראל. גם הלך במדינת בורי' לארכה ולרחבה וישא משא בכל מקום, אשר שם מאמינים התקבצו, לאהוב את עם יהודה ולשמרו, כי הוא הנזע, אשר ממנו יצא ישוע לפי הבשר. גם הקים בשנת תרכ"ג סב"ע בשפת גרמני' מכ"ע אשר הוא מבכר פרין לכל רבע שנה, ושבו "זורע בתקוה". המכה"ע הזה מודיע לבני גרמני' מכל הנעשה במחנה ישראל, ומלמדם דעות בנ"י, גם מבקר הוא מעשי בנ"י, אם יקרה מקרה זה, ומעיר את בני גרמני' לבל יעפו לעשות חסד לישראל. במכ"ע זה הצדיק הרבה פעמים את בני יהודה לעיני בני גרמני', וירב להטיב לעמנו, כי ע"י הזרע הזרוע בתקוה גם אור זרוע לבני גרמני', להבין דרכי עמנו ומעשיו, ולראות אשר לא כצעקת אנשים רעים וזדים הבאה עלינו כן הוא. כי"ה שנים ה' מערין את המכה"ע הזה, וכאשר ידיו היו כבדות קרא לאהרן וחור, את תלמידו כבנו האיש המלומד פֶּבֶר ולחכם המחוכם והמלומד בספרי ישראל הרב נ' דַלְמַן ויתמכו בידיו. בשנת תרמ"ח סמך עבודת המכה"ע לחכם ד"מ, אבל גם הוא עזר לו, כי לא היתה דרך פ' ד' לשמין ידיו בצלחת ותהיינה ידיו אמינה עד בא שמשו, שמש חיין. הזרע אשר זרע בתקוה עלו במקומות הרבה, ועוד בחייו ראה פרי. כי הרבה בגרמני' אשר היו רחוקים לישראל, נעשו בימיו קרובים. וע"י תלמידו וילהלם פֶּבֶר הוקם בית-מדרש בלפסיא לנשוע ולגדל צירים, אשר ישאו את הבשורה הטובה, בשורת מלכות שמים, למושבות בנ"י. בית מדרש זה הוקם בשנת "תרו"ם", כי להרים קרן ישראל הוא תכלית הבית ההוא. רבים כבר למדו בבית הזה ורבים עוד ילמדו בו, אם יעמוד הבית הזה עוד. גם בית מערכת-ספרים הוקם ע"י תלמיד זה, אשר ממנו יצאו ספרים המועילים לישראל ללמוד מהם דעת העמים ומחשבתם וספרים המועילים לעמים למוד מהם דעות ישראל. הבית ההוא הוקם בשנת תמ"ר למען ימרח ישראל כחמר. מבית-המערכת הזה יצאו ספרי פ' ד' האחרונים. משם שאל את אחבנ"ר הממאסים עוד במשיח

„שאלות בבדות" 1). משם שאל „העודו ישראל העם אשר בחר בו ד' לסגולתו" 2). משם הואיל באר לנו את כל דברי חוזי ישראל, אשר חזו על המשיח ישוע 3) ויהי כאשר כלה מלאכתו האחרונה הזאת הלך לשבות ולהנפש. כי יש שבת לעם אלהים (אל העברים ד': ט') ולנו לא נשאר כ"א זכרון המעשים האלה. אבל אם שן-העת יאכל את כל אבני זכרון אלה, אם ישכח ישראל הספרים, אשר פ' ד' כתב, וחכמתו לא תפקד עוד, אם שר-השכחה ישלוט בעוז רוח בכל מפעלות פ' ד' להשכיחן, וכל צדקות מעשיו לא תזכרנה עוד, צדקתו אשר עשה לישראל בקום עליו מרעים ואנשי עול, שונאי בני שם ועבר בגרמני', ורודפי ישראל בחרון אף באוסתרי', לא תשכח מלב זרענו וזרע זרענו עד עולם. כל מעשי תקפו וגבורתו, אשר גבר „על אוירינו, הכהן-לשקר ראהלינג וסיעתו, בהעליכם על אחבנ"י עלילות ברשע, בשנת „תגמ"ר" למנר אותנו לחרב ולמות ולעשות אתנו כלה, באמרם אשר עונותינו לפסח על דמי בתולות יו"ח העמים תאפינה — יכתבו בספר זכרון לבני עמנו, למען לזכר עולם יה' שם צדיק הזה. כי כארי התגבר פ' ד' אז על שונאינו ומשטיננו ויוציא כאור נוגה משפטנו וצדקתנו לעיני כל העמים. ישראל בעל-נפש הי' מאז היותו לגוי, שוכח טובה איננו ולכן בוטח אני, אשר גם מעשי הצדיק הזה יהיו נזכרים כמו ימי הפורים אשר הם נזכרים בכל שנה ושנה, כי גם ע"י פ' ד' נתן לנו ד' תשועה גדולה. ומה נעשה לזכר הצדיק הזה? הלהקים מצבת אבן-זכרון, מצבת אבני שיש ולחקק תמונתו עליה? — לא אחי ואהובי. אין עושים נפשות לצדיקים אמרו חז"ל (ירושלמי שקלים) האבן הזאת, אשר שמתי פה למזכרת על מות הצדיק הזה, ד' לנו. אספו נא את המגלה הזאת לבתיכם ועשו ציונים עלי לוח הזכרונות ובכל שנה ושנה ב' ימים טרם ימי הפורים נזכרים ונעשים תזכרו גם את נפש הצדיק הזה לטוב, כי קבלו כל ישראל עליהם להיות גומלים חסד לכל חכמי ישראל. —

ל...

1) הספר הקטן הזה שמו „שאלות בבדות למסכילי ישראל" יצ"ל בשנת 1888 בספר הזה מלל פ' ד' מקלם מדעם לנכח גם בדבר מים מנכי הסמעים מל מאד מתמנכ"י לסורותו תורם תמם, ולנמדו מם למעות. כל הקורא מת הסמלות הכבדות הללם לא ימנע מכבד מת שם סופרו, כי כל קורא מכיר, מפר מך מתקור-למדם נכנו דבריו מלם 2) הספר הזה יצ"ל בשנת 1889. והוא ספר נפלא ומכולל, כל נפש ישראל הוא עפ"י. 3) הספר הזה בלם המכם הקופר שמם ימים. לפני מומו, חם הוא עזנונו, זמם היא ירומתו, מפר סורים למלמידיו טרם לכתו מתמנו. הספר הזה ימים לנים-המדרש נלפנים בספר „סולמן-עכוך" ולסולכים לנפר במורת יסוד „למד-לדרך". כה היה תפן לב הסופר, ותקימי חזקה, מפר כן יהי'. ספרו זה הוא תולדות פרי עבודתו, מפר עבד שנים רבות. ודברים רמים שדמם לנו הסופר. כי תף שם „מבי-הנקורים" ניחיבו מלם הרבו עדות הדבה בחוגים על הסמים, ולפ שמלו, בכ"ז תורם שמשים דק על הנגיפים שנגפו.

תשובות לרב מ"ג.

(נמשבות והולבות מצד 24 חוברת א'.)

באמרי אשר לא הסבנת לשמוע דברים המניעים את הלב לא חפצתי לאמר, אשר אינך אוהב מליצה ושיר. כי ידעתי גם ידעת, אשר את השיר מאז אהבת ומליצה נעמה לאזנך מימי ילדותך עד הנה. השירים, אשר כתבת אתה, מלאו רוח-מליץ נאמן ולוקחים הם לב כל קורא. אבל חפצתי לאמר, אשר בדברי דת-אמונה לא הסבנת לשמוע אף מאומה בלתי הלכה חקר ופלפול. ודברי דת-אמונה הם דברי הלב והנפש לא דברי הראש והקריקיד לבד. ד' נתן רוח בנו. אכן רוח היא „אנוש ונשמת שדי תחייהו. נ פ ש ך צמאה לאלהים ובאיל תערוג על אפיקי מים, כן גם נ פ ש ך תערוג לאל חי. ד' נטע בתוכנו את התשוקה הזאת אליו. כל דברי דת-אמונה ממקור הזה באו. לכן בחרו גם גדולי עמנו בדורות הקדמונים לעודר לב העם, בהטיפם להם דברי מליצה, דברים נעימים ומדברות רמי-הזיף, אגדה ומשל. כי ע"י הובילו את העם מעלה מעלה וגביהום למרום פסגת האמת. את אשר עשו חכמינו ז"ל, עושים חכמי העמים. כי משמיעים את מדבותיהם ומטיפים ב' פעמים בשבוע לעורר את העם לתחיה להבין רצון ד' וחפצו. ולא מטיפים הם לבד, כי כותבים גם ספרים קטנים עם גדולים, ק למען החיות לבות אנשים נדכאים בשאלות דת-אמונה. לכן אם הספר „סוד-הישועה" לא נאם נאום א ל י ך, לא הגה דעות הבין שמועה, ורק כצפור נעים זמירות בירחי הקיץ מנעים הוא זמירות משוש לאזנים, לא אשמת סופר הספר היא ולא אשמתך. כי הספר כתוב הוא לפי רוח בני העמים. אבל עוד שאלה בפ"ך וכן אתה אומר:

יא) ראה זה דבר א' חדש מצאתי. בתתו גבול לתורת משה לאמר: „הקץ בא לה כי אלה מאסה ים-רה מגבירה וימליך אחרת תחתה עלי תבל ארצה". אהה! איכה שחת רחמיו לחלל גאון צבי כל חמדה בשום לשונו לשית לה חק להשמידה מתחת שמי ד' ולא חמל על תפארת גדולתה העשויה לבלי חק? ודוד המלך ע"ה, אשר גם עדת הנצרית בכבודו תתימר ולתהלותיו כל יקר יהגו, אמר: „נאמנים כל פקודיו סמוכים ל ע ו ל ם ועד רבים כמו זה והיותר אתמה, הלא מרה דברי ישוע מתוקקו והוא בפרוש אמר: „אמנם אני אומר לכם עד כי יחלופו השמים והארץ יור אחת או קרן אחת לא תחלוף מן התורה עד אשר כולם יקוימו 1) (מתי ה': י"ח) וכן בלוקס נאמרו בדברים האלה, והמחבר הזה בשאט בנפש נפח באזו אל נר אלהים לכבותו וערך נר למשיחו. אמנם נר אלהים טרם נכבה ותורתו טהורה עומדת לעד 2)

אין הספר תחת ידי ולכן לא ארע, אם המבטאים „אלוה מאסה"

1) מבנים המבחנ הזה מבנוס בב מ"ג הוא, מו מלמו במבנוס יתן. (המו"ל.)
2) יעוין בספר בית יהודה להמבם סבולל מסביב"ל ז"ל (פרק כ"ח) מי נ.

„יסירה מגבירה וימליך אחרת תחתה" הם מבמאי הספר או מבשאיך. כי לקחת רעיון דבריו ותלבישהו מליצה למען כל איש הרואה את דבריך ידע אל מה כוננו דברי הספר. אך אם תנסה ללכת אתי אל עומק-הרעיון וללב הדברים תביט וכא ללבושם, או אולי תמצא, כי אחרת דבר. ביסינו נפלגו סורי-דברי-דת-אמונה ומבארי כה"ק בדבר הזה. העדות ואנשיה דרך אחרת למו. כל-סורי-דת-הנצרים מורים אשר כ ל תורת משה היתה לאומנת ומחכמת את הדורות עד הזמן אשר ישוע הופיע על פני הארץ. כי כן אמר שאול הקדוש באגרותיו. התורה היתה לאומנת לנהגנו אל המשיח, כי בו נצדק ע"י האמונה ועתה כאשר נגמתה האמונה אין אנו עוד תחת יד האומנת. לפנים היינו נתונים תחת משמר התורה, אך באשר מלאו הימים שלח אלהים את בנו, אשר נולד מאשה ותחת יד התורה היה, לפדות את אלה, אשר היו תחת יד התורה. כי המשיח הוא תכלית התורה וכל דברי-מנהגי-התורה היו אך צל הטובות העתידות ולא פני עצם הטובות. כי אין בדם פרים ושעירים לנשוא חטאים. ועוד דברים כמו אלה. ולכן מורים סורי-דת-הנצרים, אשר דברי ישוע (מתי ה: י"ז י"ח י"ט) עולים בקנה אחד עם דברי שאול הקדוש יחדיו. אם ישוע הוא המשיח, הלא הוא תכלית-התורה ובו עצם הטובות ולא הצל ויבא לפדות את אלה אשר היו נתונים תחת משמר התורה. ודבריו אשר אמר „עד אשר הכל יעשה" או „עד כי כולם יקומו" או כאשר תרגמת אתה „עד אשר כולם יקומו" יבארו לאמר „עד אשר הכל יהיה נעשה על יד המשיח". כי הוא היה תחת התורה ומשמרה ו י ע ש ה כ ל בעבור כל האנשים בתבל, למען לפדות כל האנשים מחטא ומעון. וכל המצות נעשו על ידו, כי הוא היה בני הטא. וכמו כל דבר בעולם, אשר אם נשיג את העצם לא נשים לבנו לצלו עוד, כן גם בדברי-משמר-התורה. אם הכל אשר בתורה יורה באצבע על המשיח, א"כ עתה כאשר המשיח כבר בא, מה לנו ולצל? אבל את הצל נוקיר, כי על ידו יראה האור בעצם. כן גם את דברי התורה נוקיר, כי על ידה יראה אור המשיח.

אקצרה נא: דעת כל מורי דת הנצרים היא. אשר ישוע הוא משיח-הצדק, כי הוא בא להביא צדק עולמים. וע"י אמונה בו נשיג את הצדק הנזא. אמונה, אמונה לבדה היא הראש והראשון בכל דבר דת-הנצרים ואם אמונה יש, לא יחטא האדם עוד, כי חטאיו נשואים ומכופרים בקרבן ישוע. — אבל אנשי-העדות בחרו להם דרך אחרת כי מחלקים הם את כל מצות התורה לשני חלקים. חלק א' מצות-השכל וחלק ב' מצות השמעת והחוק. כאשר כל חכמי ישראל, הרמב"ם וכו', מחלקים. חלק מצות השכל הוא הברית הכרותה על הר סיני עם משה וישראל. כי בברית ההיא, ברית-עשרת הדברים, ישנן כל מצות השכל יחדיו. ואת ברית סיני נתן ד' לכל יושבי תבל, בראשונה לבני לבד ובמלאת הימים שלח את בנו ויחדש את בריתו, ברית סיני, ויתנה לכל יתר העמים. מצות השכל או ברית סיני הנן לעולמי עד, עד בלתי

שמים לא תעבורנה. ויוד אחת או קוץ אחד לא יעבור עד כי הכל יעשה. בריח סיני היא תורת ד'. כן היא קרואה בכל כה"ק. אבל מצות המשמעת והחוק, חלק התורה השני, הן היו לאומנות ולמחנכות. כי כוחן היו והנן עוד אך לעורר כח זכרון עמנו, עם ישראל, לבל ישכחו ולבל יסירו את ד' מלבבם. ומה ד' אלהינו שואל מאתנו כי"א ליראה אותו ולדבקה בו, לדבקה במעשיו, לשוב להשיג הדמות, אשר אבדנו ע"י חטא אדה"ר. ויתן לנו מעשי התורה, כי על ידם תהיה אהבת ד' ויראתו תקועה בלבנו ולכן נתן לנו גם מצות הקרבנות. הכי יש בדם פרים ושעירים לנשוא חטא? ד' צונו על קרבנות תמידים ומוספים כהלכתם, אך עפ"י נביאיו הודיענו „לא על זבחיך אוכיחך" „לא דברתי אל אבותיכם על דברי עולה וזבח". הגיד לך אדם מה טוב וכו' כי"א עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". לפי דברי הנביאים ולפי דברי הרמב"ם (המורה חלק שלישי) יצא משפט צדק, אשר מעשי התורה ומנהגיה הם היו אך לאומנים ומחנכים. וכן הנם גם עתה. והם העוזרים את האדם לבא לידי אמונה. ואם נשלמה האמונה בנו, מה לנו עוד למשענתנו? אבל הנשליך את משענתנו? חלילה לנו מעשת כדבר הזה נכבדה וגם נוקירה. — ולכן אתפלא גם אני על סופר הספר „סוד הישועה" איך מלאו לבו לדבר דברים כמו אלה „אלוה מאסה" „המליך אחרת תחתיה", כי אף לדברי כל מפלגות סורי-דת-הנצרים לא המליך ד' תורה אחרת, כי התורה לא נעשתה עוד כשתי תורות ומתחלתה עד סופה תורה אחת היא. סתרי הברית-החדשה הם אך חלק שני לכה"ק ולא תורה אחרת, ואין מלכות אחת נוגעת בשניה, כי כולן אחת וכתר א' עליהן, כתר ד' טמעלה, כי מפי רוה"ק יצאו. אבל אם בטא סופר הספר את המבטאים האלה „אלוה מאסה" „הסירה מגבירה וימליך אחרת תחתיה" לא נזהר בלשונו וענוש יענש. אם אחרת דבר, רק אתה תרגמת כמו כן, תרגומך לא עלה יפה. הנה הראיתי לך ב' הדרכים אשר בהן תלכנה ב' המפלגות. והנני לאמור, אשר לפי דעתי רעה עושים אחב"י במנעם לחקור ולדרוש אחרי דעות הנצרים. כי ע"ז יצא משפט מעוקל. אחב"י ישפטו מבלי לדעת משר משפטם ולכן יכשלו רבים ואהבה פגה מן הארץ ותרב השנאה. לוא חקרו אחב"י לוא דרשו אחרי דעות אחיהם אשר לא כמוהם עושים, כי עתה ידעו, כי הריב תולה על בלימה, וכאשר כבר אמרתי. המאמינים במשיח אומרים: המשיח בא וד' כבר הקים את דבריו אשר דבר ע"י נביאיו, ואשר אינם מאמינים בישוע אומרים. אשר המשיח עוד לא בא, וד' יקים את דבריו בימים הבאים עוד. ד' ישלח לנו אורה לראות עם מי הצדק. אנחנו המאמינים אומרים כי אתנו הצדק, כי דברי כה"ק ותולדות ימי עולם הם עדים נאמנים לנו. ובקשתנו שטוחה לפניכם, לבחון דבריכם כי כן הורה גם שאול הקדוש „בחנו כל דבר וכטוב אחזו" (התסלוניקים א', ה': כ').

(משך התשובות — בחוברות הבאות.)

דבר לשואלי.

שכום לך ידידי מנוער רז"ה נ"י!

שלום לך, שלום-אמת וחסד אני שואל מאת אלהי-שמים, אלהי ישראל, לתת לך היום וכל יום תמיד. והנני להשיב לך פה תשובה קצרת-מלים על כל שאלותיך במכתבך האהוב לי עד מאוד. הנך אומר באגרתך היקרה: „פעולות ה„מסיון" המתחדה זה כמה בכל מאמצי כחה להביא אותנו בנ"י תחת כנפי ישוע המשיח ודתו לא אוכל עד היום להבין ולבאר. החסרי אשר-נפש אנחנו בדתנו ותורתנו, אשר לפיהו אנו חיים, כי נסור לבקש מקור אחר לשאוב ממנו „מים חיים"? הכי בהחליפנו את יום השבת ביום הראשון ואת יתר המועדים נמיר במועדי-החגים, אשר קהלת-המשיח מחוגגת, וברסיסינו ממנו את הבגדים הישנים ובגדים חדשים נשים עלינו, והמותר ידחה את האסור, הכי אז ורק אז נמצא אשר-נפש ומשפט וצדקה יהי' לנו לבקש ולשאול מאת אלהי-החסד חיים בעוה"ב? ובלתי כל אלה — הכי נתונות נפשותינו בידי שאול אבדון וגיהנום עד עולם? — אתפלא, אשוב ואתפלא שנית. מבשרי בשורת המשיח מגידים לנו, אשר ישוע אמר לא באתי להפר את התורה ואת הנביאים, לא באתי להרוס ולעקור, כ"א להקים ולנשוע. הפסכן יסכינו מנהגי-הנצרים בימינו אלה עם דברי ישוע? פולוס היה שליח לגוים ולמען קנות אהבתם לדת משיחו לא חפץ להכביד עליהם ולהביא את צואריהם בעול, אשר לא יוכלו שאת ויעש אותם חפשים ממצות התורה, ממצות מילה ושבת וכו' ואת המאכלים האסורים לנו התיר להם וכדומה. אבל פטרוס צעק ע"ז ויקראהו שם-רע ויחרף את תורתו ויאמר כי תורת הלצים היא, ולא חפץ פטרוס לעשות את היהודים חפשים ממצות התורה. — היהודים, גם אם יהיו מעריצי-המשיח והולכים בעקבות תורתו, עליהם לשמור את יום השבת וכו'. באמונתי במשיח ובמלאכותו לא אוכל הבנות ולקנות אושר-נפש. שרישית. היהודים לא קבלו את ישוע, כי לא הביא את התשועה, אשר אליה קוו, אליה יחלו. הם קוו, אשר המשיח יעשה אותם חפשים ממשא מלך ושרים, וישוע לא עשה מאומה להקל משא עול עם אחר מעלינו. — אשנה ואשלש. למה ידאגו שלוחי הַמִּסְיוֹן לנו ולאושר-נפשנו? הלא מוציאים אנו בדתנו כל אשר יוכל לתת אשר-נפש. טוב להם ללכת לאפריקא ולעשות מעשיהם שם ובכל המקומות, אשר האנשים עודם שם עוכו"ם, שם יראו פרי טוב בעמלם אבל לא אלינו, אשר אמונה ודת לנו". כן הם דבריך. ועתה סלח לי, אוהב נאמן והעי מנוער, באמרי אליך מראש עוד טרם השיבי לך על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אשר שאלותיך לבדן די הן להניע את לבי להוציא את העדות. כי פתרון דברים, אשר כל תלמיד-מקרא יוכל להבינו, לפניך ולפני כל אחי מבית-ישראל הוא עודנו כמום וחתום. אל יהיו דברי קשים

בעינך. הן לאיש בינה ובעל שכל ידעתיך מאז ואין חידה נסתרה מנגד עיניך, אבל בפתרון הקטן הזה, פתרון שאלותיך, גם אתה נכשל כמו רוב בנ"י אחינו נכשלים בו. אתה אומר אשר לא הבינות עוד, מדוע המסיון מתחדה עד כה להביא את אחבנ"י תחת כנפי ישוע. ואני לא הבינותי עוד, מדוע לא הבינות דבר קטן זה? מדוע לא קראת העדות בשנת תרמ"ח? שם יש פתרון שאלתך זאת. שם צד 126 וצד 139 הואיל „המבקר" לבאר מה היא מעשה המסיון. משם קחנו והבן. „מעשה המסיון מארץ-ישראל יצא, על אדמת ישראל המסיון גודלה ועל אדמת יהודה פרחה להפארת ותוציא פרי" כן אומר „המבקר" ומביא עדים נאמנים ע"ז, דברי תולדות עמנו וספרי חז"ל. ומה הוא מעשה המסיון? הבא ללמד לזולתי את הדעה, אשר אני הוגה. „המבקר" אומר: „כל בעלי-דעה בעולם מתאמצים להפיץ דעותיהם בקהל רב, כי בדב עם הדרת הדעה". כן הוא בכל מפלגות-בעלי-דעות בעולם. בארצנו נפלגו בנ"י לשתי מפלגות. מפלגת „שומר-ישראל" מעבר מזה ומפלגת „מחזיק הדת" מעבר מזה. כל מפלגה ומפלגה מתאמצת לנלות דעתה בקהל רב. א"כ כל אחת ואחת עושה מעשה-מסיון, בהתאמצה לבאר מחשבתה ופעולתה גם לאלה העומדים מרחוק לנגד אהלה. הזה עון סדילי וחטאת מרי? הכי מי לא יעשה כמוהן? הלא המעשה הזה פרי אהבת הוא. מאשר ההוגה דעות אוהב את שכנו הקרוב אליו, לכן מתאמץ הוא בכל כחו למסור לו דעותיו, אשר הוא הוגה. כי חושב הוא, אשר מדעותיו תצא תשועה לבני אדם. גם אם דעותיו דעות-תועים, אין לנו לשפטו משפט קשה על אשר תועה הוא. הוא מאמין, אשר דעותיו דעות-ישרים הנן, לכן מנדה הוא אותן בקהל. מי לנו טוב מהז"ל? גם הם עשו כמעשה הזה. אך להביא כל דבריהם קצרה ירעתי עד למאוד. ומעשה מסיון גם אני עושה. את הדעות אשר אני הוגה. הנני מגלה בקהל. ומדוע מתחדים אנשים רבים, אנשי קהלת-המשיח, להביא בנ"י תחת כנפי משיחם? הם מתאמצים למסור דעותיהם לבנ"י, כי חושבים הם, אשר מדעותיהם אלה תצא תשועה לבנ"י ולכל אשר בן-אדם יקרא. ולכן אין פה מקום לשאלת „מדוע", כי דבר הזה סבוע, תקוע בלב אנוש, ד' נתן את זה בלב אנוש, לגלות לזולתו מה שיש בלבו ובדעתו. רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי לעמי ובני-משפחתי. והאמן לי, אחי מנוער, אשר להוציל את העדות דבר קשה הוא ועבודה רבה. אבל התאפק לא אוכל. ראיתי והנה בבית ישראל שערוריה, אין שלום ואין שלוה, וקול צוחה וקול פרץ נשמע, אמרתי אגלה דעתי גם אני. ובה נצבתי על משמרתי זאת להוציל את העדות וממנה לא אלך עד כי אפס כחי. ואם לזאת כוננה שאלתך, יהיו הדברים האלה דים לך. אבל אם על „שליחי-המסיון" כוננו חציך, כאשר שאלת בסוף דבריך, יש לי להוסיף עוד ולאמור, אשר אין לי לשליחי המסיון ועמהם מאומה. אני עומד על רגלי שלי ולא על רגל

אחרים. אבל עתה תשאלני עאכו"כ. תאשר לי: א"כ, משה אהובי, אם אך מאשר רחש לבך דבר טוב, אתה נותן מעשיך עמך, אשר אהבת, אשאלך אשוב אשאלך את אשר שאלתי במכתבי זה. החסרי-אשרי נפש אנחנו עתה? — כן תשאלני. וע"ז הנני להשיב לך, אשר תורתנו היא כל מקור חיים, אם לפיה אני חי. אם בדרכי התורה, תורת משה וישראל, אנו הולכים, אז אין אנחנו חסרי-אשרי-הנפש. אבל אני אומר, אשר בדורותינו, אחבנ"י כמעט רובם ככולם תעו מן הדרך, דרך התורה, ולא לפיה הם חיים. ואם תקרא את העדות, אשר בעזה"י הנני להו"ל בכל חדש וחדש, תראה איך תעו סרו מני הדרך. ואשר תשאלני, אם בהחליף ימי-שבת ויו"ט אשר לנו בימי-שבת ויו"ט, אשר לרוב הנצרים, נמצא אשרי-הנפש וכו'? השמעת מפי איש המתימר בשם מאמין-במשיח, אשר יורה תורה כזאת? אם איש כזה יבא לפניך אז תוכר לאמור לו בשמי, אשר לא קרא לא שנה ולא למד מעולם. לתורה כזאת תקרא באמת „תורת-הלצים". הואילה נא וקרא מעל עלי-העדות שנת תרמ"ט צד 14. שם תראה דעת העדות על תורה כזאת. חלילה לנו לחשוב מחשבת פגול כזאת. גם החגים, אשר הנצרים מחוגגים, על יסוד התורה נוסדו אם תקרא את העדות בשום-שכל, אז תראה הרבה דברים עוד. ואשר תשאלני, אם בהחליף בגדים ישנים בחדשים אשרי-הנפש ימצאו? לא אוכל לדעת אם משל ומליצה תדבר או הדברים הם כמשמעם. אם משל בפיך ובאמרך „בגד" כוונת על הלב, הנני לחזק דעתך זאת ולאמור: כן הוא, אם הסרנו ממנו את האדם הקדמוני ונהי לאדם חדש, אם את הבגדים ובלויי-סחבות, אשר החטא עושה בקרבנו, הסרנו ונחדש את רוחנו לרוח זכה תמימה וברה, ירוש נירש חיי עולמים, ואם לא, יש לירא פן לשוא יחלנו. אבל אם לא משל ולא מליצה בפיך, רק דברים כמשמעם, הנני לאמור לך, אשר כבר שנו הרבה מאחב"י את פני בגדיהם. ארוכים נעשו קצרים ורחבים צרים. ומה הועיל? ומה הנזק אשר עשה? — כבר עברו היסים, אשר סופרי ישראל התעסק בשאלות — הבל כשלה. העת הנה באה לעשות מעשה טוב וברבים מועילים. חכום הילדות עבר. כבר היינו לאנשים. אשר המותר ידחה את האסור שאלתי ובקשתי היא מאת אלהי מרום מיום עמדי על דעתי, מה מאוד רצתה נפשי בראותי, אשר עור רבים מאחבנ"י פורצים גדר ועושים את אשר אסור להם לעשות — לא להכשיון יצאתי, אבל הנני נשבע לך, אשר לבי נשבר ונדכא בהעלותי על רוחי, כל אשר ראיתי בבית ישראל ברור הזה. וכן אמרתי עת לעשות לד' כי הפרו תורתך. אתאזר כגבור חיילים ואקום להו"ל את הבכי"ע הזה, לבזר וללבן, לצרף ולבאר. ובד' אלהי צורי אני בוטח, אשר יעזרני להסיס זמטי ולהו"ל עור מאמרים ובסכתות ע"ד כל תורת ישראל, מצותיה, חוקיה ומשפטיה. לע"ע אבטיחך, אשר לבונה מנמחי, ולא להחליף היסים והבגדים באתי כי"א להגדיל התורה ולהאדירה ולהשיב לה עדי תפארתה, הוא המשיח, אשר הוא הכלית התורה, ומי האיש החפץ חיים, חיי עוה"ב, ואוהב ימים

לראות בטוב ד', בקש שלום מאת שר השלום. אשר בא לתת שלום־עולמים, שלום־ה"ב לכל בני אדם. —

שאלתך השני' ע"ר דבר ריב, אשר היו בין ר' שמעון כיפא ור' שאול הטרסי, נ"כ תשובתה בצדה. כן הוא, אשר היהודים, אם הם מעריצי־המשיח והולכים בעקבותיו, שומרים הם את התורה ואינם מפירים חוק ומצוה. גם ר' שמעון כיפא שמר את כל המצות הכתובות בתורה. גם שאול הקדוש עשה כן. אבל הקהלה הקדושה, הקהלה הראשונה, קהלת אנשי המשיח בירושלים, ראתה, אשר טוב לפני רוח הקודש ולפני המאמינים יו"ח יהודה לבלי הכבד משא על המאמינים יו"ח הגוים, כי הם לא היו נתונים תחת משטר התורה מעולם, ומצות המשמעת והחוק לא היו להם. גם ר' שמעון כיפא הי' מן היועצים ויסכן עם אנשי הקהלה לבלתי הפחיד את הגוים השבים ובאים אל האלהים ומבקשים צדקה ע"י משיח־צדק, ע"י ישוע, אשר בא בברית־דמו להתם חטאות ולכפר עון ולהביא צדק עולמים, קרא נא בשום־שכך את הפרק החמשה־עשר בספר מעשי־השליחים, ועינך אור יקרות תחזינה. וריב שאול הקדוש בשמעון כיפא באנטיוכיא ה' אך בעבור יו"ח הגוים, כי בעבורם לא חפץ שאול לעשות מעשי־המנהג, למען לא יהי' לסכשול להם. אבל גם שאול בהיותו בירושלים או בין אנשי יהודה לבדם עשה כל מעשי־החוק והמנהג. ואם תהי' מקוראי העדות — אשר אני מקוה מכל לבי — תראה עוד דברים רבים, אשר העדות תו"ל אי"ה. אבל באמרך, אשר האמונה בשליחות ישוע, האמונה לבדה, מבלי מעשי החוק והמנהג, לא תתן אושר נפש, שנית מאוד, אחי אהובי, כי לא לבד ליו"ח הגוים האמונה הזאת, האמונה בפעולת קרבן ישוע, די"ה להציל את נפשותיהם משאול ואבדון, כי"א גם לבנ"י. גם אנחנו, אם מאמנים אנו להאמין בתשועת ישוע המשיח, אשר גאלנו מעבדות החטא בנתנו נפשו כפר נפשותינו, לא נושע לעולם. ישוע הוא האבן, אשר היתה לראש פנה ואין ישע בלתו, כי לא נתן שם אחר לבני אדם תחת השמים אשר בו נושעה. הן מעשי החוק והמשמעת היו לנו למחנכים ולאומנים טובים, והנם עוד מחנכים אותנו לנהגנו אל המשיח, כי המשיח הוא תכלית כל התורה, כאשר תכלית המשיח היא להביא צדק־עולמים. הנני מקצר דברי, כי אשענן אל בינתך המהודרה, ואל תקותי, אשר תקרא את הערות הלוך וקרוא ועוד רבות מאלה תמצא בה.

את אשר אמרת, אשר היהודים דמו דמות אחרת בלבם, עת קום על המשיח, כי הם חכו, אשר יעשם בני חורים בעוה"ז, בני חורים וחפשים מעול שרי־העמים, אשר רדו בהם, לא אוכל הבין. ההם, אשר היו שומעי הרבה, כי להם דבר ד' ע"י משה והנביאים וע"י כמה אותות ומופתים, לא ידעו את אשר ד' שואל מאתנו? חלילה לך משפוט משפטך זה על אבותינו, אשר דורשי תורה היו. אמנם העו גם העו,

עדות לישראל

מכ״ע עברי

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

יו״ל ע״י משה לאוון.

הגיוני העדות.

החדש הזה הוא החדש החמשי לצאת בנ״י ממצרים ושמו אשר העלוהו בנ״י מבבל הוא אב. אבל בכה״ק שמו החדש החמשי או החמשי. 1)

גם את פתרון השם הזה לא מצאו עוד דורשי שמות. אבל מקורו היא שפת אשור. ולפי מקורו יהי׳ פתרונו „חדש תבואות שרה״ 2). ושם החדש הזה נאוה לו. כי בחדש הזה כבר בשלו תבואות שדה, ותהיינה לקמה, בחדש הזה יחל החרמש בקמה וקציר יהי׳.

דרך-התולדה היא דרך תולדות עמנו, עם ישראל. חדש ניסן, חדש הפלאות, חדש התחדש-התולדה, הוא חדש-תחלת-עמנו, חדש האביב לתולדות קורות בנ״י. חדש זיו וחדש הששון, חדש סיון, הם חדשי זיו וששון גם לזכרונות עמנו. חדש-צמח-החיים הוא דמות חיים גם לנו. אבל בו הננו באים בין-המצרים. כי כאשר שמן ישורון ויבעט, ולבן בא חדשי גם בקמותינו והחדש הזה הוא חדש הקציר, והאסון והשבר עשו קציר בנו, עד אשר לא השאירו בנו אף מה. אכן צאלים ודמיונות הם החדשים, צללי תולדות יהודה ודמיונות קורות ישראל. בניסן, אייר וסיון לנו שמחה, בתמוז אנו באים בין המצרים, ובחדש אב לנו אבל ותוגה.

החדש הזה אב שמו. אכן אב הוא לכל התלאות והצרות, אשר שבענו זה י״ח מאות שנה ומעלה. לב כל בן ישראל נמם לזכרון התלאה, אשר מצאתנו בחדש הזה. עיר קדשנו, צפירת תפארתנו, היתה לשמה, בית

1) נחמיה ל״ג : ל״ח ; מ״ב כ״ה : ח׳ ; ירמי׳ מ׳ : נ׳ ; יחזקאל כ׳ : זכרי׳ ז׳ : ג׳, מ׳ : ע״ע מזכיר הניסן, אבל נחודם הזה, יחזקאל ז׳ : מ׳ ; דה״י כ״ז : מ׳ 2) שרם שמלם שוף „אבב״ אבל פתרונה שוף „להעלות ולהגדיל דבר״ כמו להעלות נגף וכדומם, או „אבב״ אבל פתרונה הוף בקיץ וחלדנו. ונגזר ממנה השם „אב״ כמו „אביב״, או „אב״ ממוך אָבַב כמו בַּת שמורים בַּגַּת.

אולם לא העו כאשר אתה אומר. הם ידעו אשר המשיח יבא להתם חטאות, לכפר עון ולהביא צדק עולמים, כי ע״י דניאל החוזה הודיע ד׳ את זאת, וישעיהו השמיע את זאת ימים רבים לפני דניאל, ונחל הנבואה נמשך עוד מימי משה עד נהתם חזון. מחשבת ד׳ השובה עלינו, לכפר עון ולהתם חטא אדה״ר, נראתה נגלתה בכל דברי ימי עמנו. אבל אבותנו בימי ישוע תעו בחשבם, אשר ב ר א ש ו נ ה ישיב המשיח את המלכות לישראל, א ח״ כ יחטא אותם מחטאתם. כה שגו ברואה, פקו פלילה. כי כן לא נעשה מלפני הקב״ה. הקב״ה חפץ ב ר א ש ו נ ה את האמונה, א ח״ כ ישיב את המלכות לישראל וגם עד היום מחבה ד׳ לתשובתנו להנטותנו לתחיה. וישוע המשיח הנאמן בראותו, אשר בנ״י, אנשי דורו, תעו ומשגה עשו, בכה עליהם בכי רב ויקרא: ירושלים ירושלים! עד כמה פעמים חפצתי לקבץ את בניך כאשר מקבצת הרנגולת את אפרוחיה תחת כנפיה ולא אביתם. הנה ביתכם ישאר לכם הרבה. ולא תראוני עוד עד כי תאמרו ברוך הבא בשם ד׳ (מתי כג : ל״ז—ל״ט). ע״ז גם עיני בוכיה יורדה מים. לפה דהו אותו, אשר ד׳ ממרום שלחו לקבצנו כתרנגולת מקבצת אפרוחיה? ועד מתי נקשה ערפנו גם אנו? הלא עת היא לפקוח עינינו ולראות האותות, אשר ד׳ הראה לנו עד היום, ולהטות אזנינו לשמוע לקול הקורא אלינו „שובו נא שובו, למען תינקו ושבעתם מכל הטוב אשר באוצרותי למענכם״ לכן לקחתי השופר אל חכי לקרוא את הקריאה הזאת לאחבנ״י: נתנה נא את ישיע לראש ונשובה, אנא נקרא נא אליו, „ברוך הבא בשם ד״ ובא אלינו וברכנו. ביתנו אז יִפָּנֶה במהרה ותחת כנפיו נחסה, כי צנה וסוחרה אמתו. הכי מאשר אבות־נו תעו גם עלינו לתעות? — אקצרה נא גם בזה, כי עוד חפץ אני להשיבך על שאלתך האחרונה. למה ידאנו „שליח המסיון״ לאושר-נפש־נו? בן שאלת. אבל אם „שליח-המסיון״ המה, כבר גליתי לך דעתי, אשר אין כי חפץ בהם ואין אני לא מהם ולא מהמונם. אולם אם שליח המשיח הם, אם רוח ד׳ בהם ואהבת-המשיח חזקה עליהם, הכי יוכלו להתאפק? לא אח״ כ ממלא הלב יביע הפה. אם א ה ב ה בנו, לא נוכל לשום יד על פינו, כי״א דבר נדבר והבשורה הטובה, בשורת-הגאולה והתשועה, אשר עשה ד׳ לכל בני אדם ע״י ישוע המשיח נשא ונשמ״ע לכל קצוי הארץ ומדוע לא נגלך לאפריקא? תשוב אתה לשאול. אבל אשאלך, מדוע נלך? אלה ההולכים לאפריקא רבו גם רבו. ולישראל בארצנו אין הולך ואין בא. אקצר עתה ואשנה ואשלש פה, אשר רק בקראך את העדות בשום שכל תבין את מעשי ושפטתני בצדק, לכן בקשתי שטוחה מלפניך לעשות לי כה, כי אחי אתה וגם אני אחיך אוהבך הנאמן,

המו״ל.

Verleger u. verantwortlicher Redakteur Moses Löwen.
Druck v. F. Bednarski.

מקדשנו, צבי המדתנו מימי קדם, ימי זרים חלו בו ובאש שרפוהו. אדמתנו נתונה בידי אויבינו, ואנחנו גלינו מארצנו, ובשבי לפני צר הלכנו. שבתנו מעם, חדלנו מהיות גוי בארץ, ואין לנו מאומה מלבד נהי, בכי, וקינה.

בתשיעי לחדש זה יום צום ואבל לנו בנ"י, כי צום החמשי לנו בני יהודה. ביום הזה בת-ציון לארץ יושבת וממררת בבכי, קינים, הגה זהי על אדמתנו, אשר לנגדנו זרים אוכלים אותה, על חרבן ירושלים עיר-החמדה, על ארזי הלבנון, אשר נקשפו מידי צדים. בליל זה אנו בוכים בכל שנה ושנה, "זכור ד' מה היה לנו על צוארנו נרדפנו, אוי, כי בשנאת-חנם נרדפנו 1) אוי מה היה לנו". 2) ובבקר נכוף באנמון ראשנו ונילל, אצבעותי שפלו, ואשיותי נפלו, אויה. בני ציון גלו וכל אויביה שלו, אוי מה היה לנו 3) "אהה, כי כום שתית, מציתי קובעת, אכלוני אריות חדודי מלתעת, בת-בבל השודדה, בת המרשעת" 4) כה מיללת בת-ציון עתה, ובניה עונים לה "מה תתאונני ציון וחשאתך נודעת, על רוב עונך גלה עמך מבלי דעת, על עזבך צופיך ושמעך קול תרפיך" 5) קינות כמו אלה אנו מכבידים הלילה והבקר. בלילה לנו בכיה, ובבקר תאניה ואניה, בלילה יללת שבר וזעקה ובבקר קול צוחה וצעקה.

גם הקב"ה בוכה ביום ובלילה, אומרים בעלי-המדרש 6) כי קרא ד' צבאות לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק 7) ירושלים בוכה והקב"ה בוכה עמה 8) גם אראלים צעקו הוצה מלאכי שלום מר יבכיון 9) בעת-חרבן-ביהמ"ק לא אמרו מלאכי השרת שירה, כי ד' לא נחנם ויאמר, שעו ממני אמרר בבכי אל תאיצו לנחמני, כי יום מהומה מבוכה ומבוסה הוא 10) כי כל ד' הדברים שנקראו נחלה נחרבו אז. ביהמ"ק, א"י, ישראל והתורה 11), ועל כך משמר ומשמר בכל לילה ולילה יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני מארצם. 12) כל חלל העולם מלא בכי ודמעה.

מתי ימהה ד' דמעה מעל פנינו? מתי ינחמנו? הלא לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. עת להשליך אבנים כבר באה וכבר השתפכו אבני-קודש בראש כל חוצות. מתי תהי' עת-כנוס אבנים? מתי יבנה ד' ירושלים ונדחי ישראל יכנס? 1) מתי? — מתי? — שואלים אנו באבל הלוך ושאול. ההוא דבר ולא יקימנה? זית רענן קרא ד' שמנו, זית רענן יפה פרי תואר ומה זית אחריתו בסופו, כן ישראל 2) ויש תקוה לאחריתנו נאום ד' 3) ומתי יהי' קץ התלאות? מתי יהפוך אבלנו לששון ונחמנו ושמחנו מינוננו? — הכי לא יראה ד' דמעותינו עוד?

צדיק ד' ואנחנו הרשעים. אנחנו חטאנו, ונדול עונגו מעון אבותינו. הכי יום ענות אדם נפשו, מבלי לעזוב משונתו ולבחור בדרך אשר ד' חפץ בה, "יום-רצון-לד'" יקרא? אבותינו שנו ויהרסו "מכון" 4) לשבתו בעל ד', כי לא ידעו מה היו עושים, תעו בדרך תעו. אבל זה באלפים שנה, אשר הקול קורא אלינו "מקחו נא עיניכם בנ"י וראו כי הוא הוא מלככם, כהנכם ונביאכם, ובו תושעו" ובנ"י עוד מאנים לשמוע לקול הקורא. האין זאת חטאה גדולה? עד מתי? נחפשה נא דרכנו ונחקורה ונשובה עד ד' אלהינו בלב נענה נשבר ונדכא אז ירפא לנו. —

וְאַתָּה יְיָ בָּרְחוֹק תַּעֲמוֹד!

אִם גַּם חָדְלוּ לוּחֲצֵינוּ
לְעַנּוֹתֵינוּ בָּאֵשׁ וּשְׁפָטִים רָעִים,
עוֹד קוֹדֵר נֶהֱלַךְ וְחָשׁוֹחַ נַפְשֵׁנוּ
וְאֵין מִסְפָּד לְרִשְׁמֵי הַפָּצָעִים.
בְּלַעֲנִי לָשׁוֹן יְשַׁאֲלוּ שׁוֹנְאֵינוּ:
תִּפְאֶרֶת צִיּוֹן הֶחָשׁוּב עוֹד?
מָתַי לְכִסְאָהּ יָשׁב מַלְכֵּנוּ? —
וְאַתָּה יְיָ בָּרְחוֹק תַּעֲמוֹד!

מֵאֶרֶץ לְאֶרֶץ וּמִפְאָה לְפֵאָה
מְגַלֵּי מָנוֹחַ יְתַעְתָּעֻךָּ
וּמְאוֹד יִבְסוֹף אֶל־מַרְגֵּעָה
אֲשֶׁר נְשִׁבַּעְתָּ לוֹ בִּדְבָרֶיךָ,
בֵּין הַמְצָרִים הַתַּ"ן
וְיִשְׁאַל: מָתַי יָבֹא הַמְּוֻבָּח
עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ בּוֹ נַעֲבוֹד,
מַשְׁנָה לְשָׁנָה אֱלֹהַּ נִתְיַפֵּחַ?
וְאַתָּה יְיָ בָּרְחוֹק תַּעֲמוֹד!

עַד שְׁאוֹל שָׁחָה נַפְשֵׁנוּ,
וְקִלְלַת חַטֹּאתֵינוּ עָנְתָה בָּנוּ,
הָרוּחַ תִּמְרַא מִקּוֹל יְלָלָתֵנוּ:
מָתַי נָאוּכָה תִּהְיֶה לָנוּ?
נְשָׂא בְדָמָמָה זְרוֹעֲךָ, אָדוֹם!
וְנִמְסָה פָּנֵינוּ הַנִּקְמָטִים לְמַאוֹד
בִּדְמָעוֹת־נוֹחָם לְיָדָה וָיוֹם,
וְאַתָּה יְיָ בָּרְחוֹק תַּעֲמוֹד!

דנ"ל.

---

1) ממות רבה מ"ו דכתיב פ' נ' 2) מנחות כ"ב 3) מ"ר מיכה. 4) מכון ל"מ מלך כאן ונניח חתת היא המקרא, אפשר על המעתים.

---

1) נהפכה פעמי-קיונות יש "כי שנאת חנם נרדפנו" אפל לפ נכון הוא. כי התקון יעיר קיום גם על מעשינו, ומומר כי נרדפנו כאשר נרדפנו. 2) הקיום הראשונה לליל מ"ב קינים "זכור". 3) כן היא אמת הקיום "אלעגעותי וכי" לקינות הבקר. ואמריים אפא גם 4) מכורת ולא מיין. פס ים אמרוז "אפס! כי כים וכו'? 5) נעגם הקיום הז"ת. 6) מ"ר פס"ם, ילקוט ירמי' רמ"ע 7) פ"ב מגיגה 8) מ"ר מיכה 9) מגיגה 10) מ"ר מיכה, 11) מכילתא פ' נשלח, 12) נרכות

שְׂדֵה־הַבָּשׂוּר.

לבוב יום א׳ לסדר „נחנו נעבור חכוצים" שנת „נחנו נעבור חלוצים בטובה" למב״י

את הדברים האלה כתבתי על דגלי לא לבד למען הראות אותם לאחרים, כ״א לראות בהם בכל עת לבי יחלש מעט. נחנו נעבור חלוצים בטובה, נחנו נעבור חלוצים. כן הם מאויי כל ע ד ת - ה ע ד ו ת. זאת היא תקותי. כל איש ההוגך אתנו, אין בלבו מאומה בלתי מחשבות שלום ואמת כי להיות ת״ח שבא״י 1) היא תאות נפשנו. ידעתי גם ידעתי, אשר לא רבים הם אשר הם אתנו, כי ת״ח שבבבל רבים הם מת״ח שבא״י. כן הוא בכל בית-ישראל בזמן הזה לדאבון נפש כל בן-ישראל האוהב עמו באמת. ואכו״כ בארץ הזאת, אשר אנו יושבים כה עתה. כי פה קמה תרבות אנשים חשאים לספות עור על חרון אף ד׳ על ישראל. ישנו פה מאסף אספסוף אנשים המדברים שפת-עבר כבני כוש ובני חם, אשר נמצאו על אדמת אמיריקה בהמצאה והוא קורא וצועק „עברי-אנכי" „הנה אני ה ע ב ר י ובלתי אין עברי". לימינו עומד האיש ה ר ו ח ק, אשר מצואתו לא רָחַץ, כי לבו ים מלא גלי תועבה ים זועף, ים נ ג ר ש, וכמוהם עוד אנשים שפלי ערך והם מתנפלים על כל איש האומר דעשות דבר טוב לעמו, ומתחרים בו, כי יראים הם מפניו, פן יגרע חלקם. אבל הוי ו בזה לכם בת ציון, לענה לכם בת יהודה. כי לא כרצונכם כן יעשה. אם לקחתם בידכם מקל-חובלים להפר את האחוה בין בני יהודה, לכם הכינותם כלי-חובלים אלה. „עוד כמאז שני בתי-דין קבועים בישראל" כתב ר׳ יעקב שמואל ביק ז״ל למליץ המצוין והמפואר ר׳ שמשון בלאך ז״ל לפני זה ס״ב שנים. הנה ע ד ת ה ע ד ו ת מפריחה היא ענין חדש — אם יש לי משפט לדבר בלשון ר׳ ישי״ב ז״ל — ומחדשת היא דברים בישראל, לכן עלינו לקבל את הדין, אשר הוא על כל מחדש. אבל נוכח ד׳ דרכנו ומשפט-מזכה יצא עלינו. תקותנו חזקה כי כן יהי, כי צדיקים אנחנו ואין לבנו להרוס, כ״א לבנות בנין ישראל. ואתם המסגירים אותנו, לא בשם ד׳ תסגירו, לא כהנים אתם ולא בני כהנים אתם, ולא קנאת-התורה בכם, כ״א קנאת-הכבוד-המדומה, אשר יראים אתם, פן יפול הוא מכם, לכן כל עמלכם שוא. אחת אמרנו וממנה לא נשנה. הננו לבוף כאגמון ראשינו לפני גדולי-הדור, בעלי תורה. ואמת ולא לפני-עזי פנים שבדור. כי ת״ח שבא״י נחנו, וכטובה נחנו נעבור חלוצים לפני אחב״י, להלחם כל מלחמה טובה, מלחמת-התורה והאמת, מלחמת-החכמה והדעת, מלחמת אומתנו הקדושה. אשר הננו אוהבים אותה בכל עוז-חיינו,

1) לפי סנהדרין כ״ד: פ׳. עקל נוטם מלפ ת״ח שבא״י. סמכיפיס זת״ד זסלכס, מוכניס מלפ ת״ח שבבבל, שמתגליס זכ״ז זסלכס. שעדות ועדתס נחרס כמקל נוטם ומפלס לסיות מת״ח שבא״י. כי סל-סגלוס זמ״י ס׳. —

מלחמת השלום. הנה אני מדבר „נחנו" „הננו", כי בשם כל עדת-הדעת אני דובר. אם גם עדת-העדות קטנה היא במאוד מאוד, אבל התורה היא אתה והאמת, אשר היא חותם הקב״ה, היא הדגל, אשר העדות בחרה לה. — אל יתפלאו הקוראים היקרים. דברתי למען ירוח לי מעט, וכא למען שפוך בוז וקיקלון על אלה. כי עדת-העדות מושיטה יד לשלום לכל איש. ולוא באו אלה בכח-הראיה והמוסת ויהרסו את דעותנו בנחת, כי עתה השתחוינו להם, אבל הם אין כחם אם-לא בחרפות וגדופים, מבלי לתת טעם לדבריהם, לכן פעלם מאפע.

חדשות בעירנו לא רבו. חג מיצקיביטש הי׳ גם לבנ״י בעירנו. יום ז׳ עש״ק כסדר „ועתה הנני הולך לעמי", יום ט״ז לחדש תמוז, הובאה גוית המשורר אדם מיצקיביטש מפאריז לקרקא להיות נאספה לקברות עמו, עם-פולני, קבר המלכים בעיר קראקא. וחג הי׳ היום הזה לכל יושבי ארץ גליצי׳ וגם לבנ״י בתוכם. בית-הכנסת, אשר „היכל" יקרא לו בעירנו, הוא סגור עתה בפקודת-הממשלה, כי רופפו עמודיו והנהו חושב להשבר ולנפול. לכן התאספו בעלי-ההיכל בבית-הכנסת הגדול ושה״ץ התפלל „אל-מלא-רחמים" וישורר מזמור-תהלים. איש לא הי׳ לבאר את החג הזה, מה הוא עושה. — גם החברה „אגודת-אחים" חגגה את החג הזה. כי אחי-האגודה כולם על הפולנים בני-דמ-הרבנים ילוו גם הם. הם אומרים „פולנים אנחנו, ועל אומת-פולני גלוים אנו. ולא נבדלנו מהם, כ״א בדתנו". הדברים, אשר כתבו על דגלם „פולנים יהודים אנחנו" יבין כל איש הקורא אותם, אם יעמיד לעומתם המלות האלה „יתר הפולנים הם פולנים נצרים, פולנים מאמינים-במשיח". הפולנים בני דת הרבנים מחליטים גם הם, אשר דברי-אמונה ודעת לבדם לא דברי-האומה הם. כי דברי-אמונה ודת דברים המסורים לבב הם. אומת-ישראל כבר חדלה להיות. כן דעתם. ואין עתה אומת - י ש ר א ל כ״א ד ת - י ש ר א ל. גם אם לא כן דעתי, לא אוכל לאמור עליהם דבר רע, כ״א אומר עליהם, אשר תועים הם בדרך. כי לא כן הוא. ישראל הוא עודנו לאום, עודנו אומה. כי דם ישראל בעורקי בנ״י, ולא התערב דמם עור בדם עמים אחרים. לא רבים יצאו מחוג-שבטם, כי אך בילידי-שבטם הם מתחתנים. וכל עוד לא התבוללו עם הפולנים האחרים בהתחתנם עמם לא היו עוד למשפחה אחת ואם אינם בני משפחה אחת, גם בני אומה אחת אינם. כן דעתי ודעת עדת-העדות. אבל לא אוכל להכחיד תחת לשוני, אשר הפולנים בני-דת-הרבנים נכבדו בעיני עד למאוד, כי דעה יש להם, ויש להם מצפה, אשר ממנה יראו, ממנה יביטו. דעת בעלי החברה „שומר-ישראל" אינה ברורה כדעת הפולנים-היהודים. כי מה דעתם? הם אומרים „יהודים-פולנים אנחנו", אם לפי דברי הסופר מש״נ אשפוט. אבל יהודי-פולני מה הוא? גם אנשי ע ד ת - ה ע ד ו ת היושבים בגליצי׳ יהודים-פולנים הם. יהודים הם, כי משבט ישראל הם. יהודים הם, כי את עמם לא זנחו,

גזעם לא עזבו, אוהבים הם את משפחת-עמם ונכונים הם לתת חייהם בעבור אחבנ״י ויהודים-פולנים הם, כי בארץ פולני׳ הם יושבים. יעקב הפורט עלי מנים ועונב, אשר אותו הציג מיצקיביטש למופת, הוא בן-יהודה המכיר טובה לבני הארץ, אשר עשו עמנו חסד ואמת ויתנו אותנו לחיות בארצם, אבל לא הי׳ אחד מבני-הארץ. וגם כי אהב את בני גזע הפולנים עד למאוד, אבל את גזעו אהב יתר-אהבה. גם מיצקיביטש אהב את בני פרנקי׳ וארצם עד למאוד, אבל את פולני׳ אהב שבעתים מארץ בני פרנקי׳. ה׳חשוב גם מש״ג כן? היאמין גם הוא, אשר אנחנו בנ״י עוד אומה נחנו? מדוע לא י׳אמין גם ב א ח ר י ת - א ו מ ת נ ו? הֲה! נבוכו עשתנות מש״ג, לא אוכל השינן. ואם יפתור דעתו במכה״ע «ה׳ישראלי״ הנני לשלם לו תודה מכל לבי. כי בעת הזאת עת השכל וידוע עלינו לראות, אשר שפתותינו ברור תמללנה. — אם דברי מש״ג הם לחידה, הנני מתודה מכל לבי, אשר דברי-המכה״ע «לעמוד-על-נפשנו» (Selbstemancipation בלשון גרמני׳) הם דברי לעני-מעוג בעיני. כמו בעלי-לצון בחצרות מלכים דוברים סופרי המכה״ע הזה. הם אומרים, אשר לאום אנחנו, כי עם ישראל עודנו כמאז: אומה ככל הוקתה ומשפטה. הם מצפים לאחרית אומתנו עור, כי יש אחרית גם לעם ישראל. עיניהם פנויות לארץ הצבי, וערש ילדות אומתנו — הם מחכים — יהי׳ גם ערש התחדש ילדותנו. אם ישמע איש את דבריהם אלה, ישמח ואת שם ד׳ יברך, אשר העיר את רוח בנ״י לאהבה גם הם את אומתם. אבל כמעט רגע יעבור הקסם הזה. כי בהתבוננו עוד מעט יראה, אשר פקוחי-העין אלה הם סתומי-עין כאחד-האדם, ועל השאלה «מה-אתם» לא יתנו פתרון. אנשי עיר ציון עיר מולדת רמבמ״ן ז״ל הקימו אבן מזכרת, אבן מצבה, לכבוד בן עירם זה, אשר שמו מהולל בכל קצוי ארץ גרמני׳. וכן עשו. חצבו באר-גולת שהיא מזה מים בחן. הבאר תצובה מסלע ועל הבאר עומד פסל-קטון, פסל-שיש, דמות הראש והשכם, אשר ה׳ לרמב״ן. כל הרואה בפסל זה יכיר את החוקר המהולל בתבל, רמבמ״ן. תחת פסל רמבמ״ן עוד פסל אחר, דמות אשה והוא פסל הפילוסופי״א. גם לוח יש תחת פסל רמבמ״ן ועליו חרותים אלה הדברים: סבלנות, אמונה ואל-מות. המצבה, אשר אנדרטא או אנדרינטא חז״ל בגמרא קראו לה 1) היתה מכוסה עד יום א׳ לחדש תמוז ובחרש תמוז גלו פניה לפני קהל ועדה, אשר גם שרים גדולים היו בתוכה החכם קסון״ המורה הגדול בבית-כנ׳ בברלין נקרא שמה להשיק לעם, המצבה הזאת מה זו עושה. מאוד מצאו דבריו חן באזני כל השומעים. אבל אוי ואבוי! קסון הוא בן-יהודה המאמין במשיח. וא״כ גם אם פה-מסיק-פנינים-יקרים הוא, סלוח לא יסלחו לו. ולכן התנפלו עליו בעלי-המכה״ע

1) «אנדרינטא» נכונה כי המלה מוזרה מהמת יון ανδριας, ανιας כן בהירודוט. במנוס במקום אנדרטא. בפינדרין מ״כ: ז׳ ע״ם ים אנדרטא. אבל בפ״כ המום פ׳ כ״ח ים אנדרינטאות. בתמונת ים אנדרינטאות.

«לעמוד-על-נפשנו» כדובים ניכפי מעשי עיר דסוא, כי בחרה בבן-יהודה המאמין במשיח. וכן אומר סופר המכה״ע ההוא: אנשי עיר דסוא קרשו שם ד׳ בהציבם מצבת מזכרת לגדל-עמנו, רמבמ״ן, אבל בקראם את המורה קסון לבאר עצם-החג ח ל ל ו את שם ד׳. גם אם נאמין, אשר קסון המיר את דתו, מאשר נוכח כי נכון הוא לעשות כן ומאמין הוא באמת במשיחו, לא הי׳ למנהיגי עיר דסוא לקרא אותו לדבר על הח ג, כי לא על ד ת ה י ה ו ד י ם יח׳. לפי דברי הסופר הזה חדל בן יהודה המאמין במשיח להיות בן-יהודה. אמן אמן אני אומר, לא רבים ישמיעו בדורנו דברי שגעון כאלה. מה לדברי-אמונה ודת ולדבר האומה? אם אדם ממאן להאמין במשיח ישוע דם-ישראל עוד בעורקיו ולב-ישראל דופק בו, אבל ברגע האמינו במשיח ישוע יהפך דמו לדם עם-אחר, גוו ישתנה והי׳ לאדם אחר. פלאי ד׳ מה גדלו! מה רמו: — הוי ואבוי לדברי-שגעון כאלה. אבל בקץ המאה התשע-עשרה אנו חיים ומי יודע מה המאה העשרים תצרור בכנפיה! אתם העומדים על נפשכם, מה דעתכם? אם דת אתם מבקשים, מדוע לא תרחיקו מכם את כל איש, אשר אינו שומר דת לפי הכתוב ה«שולחן-הערוך»? ואם א ו מ ת י ש ר א ל אתם מבקשים, מדוע תרחיקו מאהליכם כל איש אשר ערב לבו לאמור «מאמין אני במשיח אלהי יעקב, מאמין אני במשיח, אשר לפי הבשר יצא מזרע יהודה גם הוא? — לפי דעתי רעה גדולה אתם עושים בדחותכם הלאה את כל איש המאמין במשיח. — לוא אחד מכם למשל הסופר אשר כתב זאת — שאל את המורה לסון «מה אתה? הבן יהודה או בן-עם גרמני׳?» והוא ענה «בן-עם-גרמני׳ אנכי עתה» כי עתה הי׳ משפטכם משפט נאמן, אבל שופטים אתם טרם חקרתם דבר. בזאת תשאה גדולה אתם חושאים. כי דבריכם כדברי שגעון, אשר שחר אין להם. — הענין לקחני ויוליכני עד אשר שכחתי, כי לא להם לבדם אני דובר. אשובה נא. דברי ישראל יגעים בדור הזה. רבו מפלגות העם, והמלחמה כבדה. אבל בוטח אני בד׳ אלהי יעקב, אשר הי׳ בעוזרינו והמלחמה לא תגע בנו לרעה, כי האמת תגבר והשקר יפול ואחריתו תכרת.

יש לי עוד הרבה להודיע, אבל ארכו דברי עד למאוד. לכן אקצרה נא היום ואכלה את דבר בתפלה לאלהי חסדי, אלהי-שלום-ואמת, אשר יברך את עמו בשלום בית הלחמ״י

ב״ה יום ועש״ק לסדר «סברכיך ברוך ואורריך ארור» שנת «כי כל מברכיך ברוכים» למב״י, פה שטנשליו.

היום חג מיצקיביטש בעירנו. כמעט החנויות נסגרו על אודות החג הזה. על כל בית נכ-דגל מתנוסס, להיות לאות. כי גם בבית הזה יושבים אנשים, אשר לבם לב-פולני. הדבר-אמת בפי כל איש, אשר שם נפ-הדגל על גגו? — רבים הראו אות-חג, אבל בלבם הי׳ עצב. כן הוא

בתבל. האדם יראה לעינים וד׳ יראה ללבב. רבים מאחב״י מעבירים קול „פולנים אנחנו״ היוכלו היות כן? יוכלו לאהוב את הפולנים אהבה עזה ולשלם להם טובה, כי עשו עם ישראל טוב וחסד, אבל היוכלו היות פולנים? הלא יהודים הם. רבים אומרים, „יהודים אנחנו״ ואינם, כי אהבת-עמם הלכה מאתם, ואך דברי ריב ומשמה בלבם. — בנ״י בעיר הזאת חגו גם הם את חג מיצקיביטש בתפלה. כי בבית-הכנסת התאספו אנשים לשמוע את הרנה, אשר השמיע שה״צ בבית התפלה ההוא, ואל התפלה אשר התפלל: כי התפלל תפלת „את מלא רחמים״ וישורר שירי תהלות דוד בן ישי. השמועה באה לאזני, אשר הרב, רב עדת בנ״י בעיר הזאת, ידרוש גם ישיח אמרים נעימים לכבוד המשורר הגדול, אשר שמו נודע לתהלה בכל קצוי ארץ פולני והוצה לה. ויהי בשמעי ואת חפצתי ללכת גם אני לשמוע דברי הרב, אבל השמועה היתה שמועת שוא, כי הרב לא פתח את פיו ומלבר שה״צ לא עשה איש דבר. מאוד התפלאתי: הלא ישנם פה הרבה המתימרים להיות כחם בפה, כי עורכי-דין ומליצי יושר הם. ומדוע לא עלה על לב אחד מהם לדבר דבר מענין החג? גם בתורי-הדור לא עשו מאומה. אולי מאשר יד הרב שלטת בעיר הזאת, אבל אם נתן להתפלל לאל מלא רחמים להמציא מנוחה נכונה תחת כנפי השכינה את נשמת אדם מיצקיביטש, לא מנע ג״כ לתת לאיש הדבר דבר לכבוד האדם הנעלה ההוא, לוא קם איש לדבר דבר. כי גם הרב בעירנו אומר, אשר מברכנו ברוך יהי׳ אדם מיצקיביטש ה׳ אחד מאוהבינו זיער את לב בני פולני׳ לאהוב אותנו ולקרבנו באהבה, לכן גם זכרו יהי׳ ברוך.

בית-הלחמי הזכירני ע״י בשורתו ע״ד החברה, אשר „ציון״ שמה, אשר גם פה ישנם אוהבי ציון. כי יש גם פה חברת בחורים, אשר התעורר לבם לאהבה את עמם. הרעיון, אשר עוד עם נחנו, מצא מסלות בלבבם. הם מתפארים בשם ישראל, ומתגאים בו. מתחלה היו גם הם פולנים-יהודים, כי גם הם חשבו, אשר ישראל שבת מהיות עם ויהיו בנ״י עתה חברת בעלי-דת לבד. לא כן עתה, רוח אחרת עתה אתם. כן הם אומרים בפיהם. אבל אם חקרו אחרי דבריהם, אם ידעו בלבם מה שהם אומרים בפיהם, לא אוכל הגד. כי לא אל אנכי לדאות ללבב. אותות חיצונים לא ראיתי ג״כ. לא אדע אם שליש מהם ידע לכתוב שפת עבר על נכון. כן לא אדע אם קוראים הם ספרי שפת עבר. כפי השמועה, אשר באה לאזני, מספר אברי החברה הזאת ארבעים. לעתות לא קבועות מתאספים חברי החברה ואחד מהם נושא משא ע״ד תולדות ישראל בעבר, וקורותיו בהוה, ותקותו לעתיד לבא. אבל אין בידי עוד לתת לפני קוראי העדות אף משא א׳, כי לא עלתה בידי לאסוף דברי המדברים שבהם.

כאשר אמרתי במכתבי בחדש אייר הכינו רבים כלי גולה ללכת לארצות רחוקות. עד עתה יצאו כמה משפחות. רובן ככולן הלכו לארצות-

ברית-צפון-אמיריקה, ועוד משפחות רבות הנן לצאת שמה. אבל בעירנו ישנם י״ב אלף מבנ״י. — השמועה עשתה לה פה כנפים, אשר הבארון הירש קנה אחוזה ונחלה בארץ השפני׳ וחפצו להושיב בה בנ״י, ולכן שכח הון רב לארץ גליציה ויפקר פקידים לבחור בבנ״י בעלי-עבודה ולשלחם על חשבונו לארץ השפני׳. ע״י השמועה הזאת רבו הבאים הנה מהערים הקטנות לשאול בראשי קהל ישראל בעירנו, לשלחם גם אותם. — עד היום לא ראיתי אף אחד, אשר שב בשמחה מאת ראשי קהל ישראל. ימים רעים לישראל עתה ולכן ילכו אל האובות ואל הידעונים, יאחזו קנה רצוץ וישענו עליו. תושבים „זה ינחמנו״ „זה ינחמנו״. אבל בת-קול עונה, שא נא עיניך, ישראל, וראה. כי מציון יצאה ישועת ישראל. שובה נא עד ד׳ אלהיך, והוא ירפאך. פלוני.

ב״ה יום ב׳ לסדר, וצררו אתכם עכ הארץ, אשר אתם יושבים בה, שנת „שוחטים רבי-מכה״ למב״י, פה טשרנוביץ.

אהובי המעריך! לא רבו הדברים, אשר יש לי להודיע לקוראי העדות היקרים, אך מדעתי, אשר יש בהם רבים החפצים לדעת כל אשר נעשה בעיר אשר אני יושב בה, לכן הנני ממהר להודיע. בהגיע תור יועצי-המדינה כרדת מכסאותם, כי אחרים יבחרו תחתיהם, נפלנו יושבי ארץ בוקבינה למפלגות רבות. ולפלגות העם היו גדולים חקרי-הלב. המלחמה היתה כבדה. אחב״י שמו עיניהם על המלומד, אשר שמו ראשט (Dr. Rott) לבחרו להיות יועץ-במדינה. ובני העמים האחרים היושבים בארץ הזאת בחרו באיש, אשר אחב״י יראו מפניו, פן יעשה רעה להם. אחדים מאחב״י, אשר לבם חלש, ורבושם חביב עליהם מעניני-כל-עדת-בנ״י, נטו ג״כ אחרי האיש, אשר ה׳ לכוכב רע לבנ״י. אבל באחרונה נגברה יד אחב״י והחכם ראשט הוא הבחור, בחיר-העם, להיות ליועץ. אף כי בין המצרים לא יגבר ישראל ורע לו מאז, בב״ז היתה הפעם הגבורה לימינו, ולא לימין העמים.

כאשר יש לנו לשמוח ע״ז, כן יעצב לבנו בראותנו המלחמה הכבדה, מלחמת בנ״י בבנ״י, בכפר רהונא הסמוך לשדה-גורי. כי עדה על לב ר׳ ישראל, בעל-הפלאות בשדה-גורי, להושיב לעדת בנ״י ברהונא שוחט-כדת ואת פי העדה לא שאל. ראשי עדת בנ״י ברהונא צעקו ע״ז ויצוו לשוחט ללכת מהמקום, אבל השוחט נשען אל כח-בעל-הפלאות ר׳ ישראל. שם השוחט ר׳ ישראל וישר ר׳ ישראל השוחט בכח ר׳ ישראל בעל-נס בשדה-גורי עם כל עדת בנ״י בכפר רהונא, אבל — לא יכל לה, כי הוכה מכה רבה, גם החרימוהו איתו ואת רבו ר׳ ישראל בעל-הפלאות, אשר בכחו יצא, בכחו עשה מלחמה ובכחו — נפל. ועתה הגישו עצומותיהם לפני כם-השופטים, כמכים כמוכים, כראשי עדת בנ״י ברהונא כמעריצי-ר׳ ישראל בעל-הפלאות. — כפי השמועה אשר באה לאזני, יד ר׳ יצחק בעל-הפלאות היושב בעיר באיען בתרם, אשר החרימו את

ר' ישראל משדה-גורי. ור' יצחק הוא אה לר' ישראל. — האין זאת ממלכה הנחלקה על נפשה? — וכל ממלכה הנפלגה על נפשה תחרב ולא תקום יאמר מלכי מושיעי (מתי י"ב: כ"ו, לוקס י"א. י"ז — י"ח) ומה האות הזה? — נחכה, והימים יורונו בינה. מהרתי להודיעך זאת והנני מחכה לימים עוד יוצרו, אז אוסיף להודיע דברים טובים.

מו"ר.

ב"ה יום ... לסדר "וראה את הארץ" שנת תר"ם למב"י פה
עיר-קנשטנטין המכונה שטמבול, בירת תורק' 1).

אהובי אחי אריאל המעריך! שמחה גדולה נתת ללבי בשלחך לי את העדות היקרה לי מאוד. יקרה לי באמת, כי כשנה אשר אני מיחל לראותה ודבר-העדות יקר הי' אין נפרץ לכן גדלה שמחתי היום. תקותי גדולה, אשר ה ע ד ו ת לא תט מהמסלה, אשר סללה לה בשנת תרח"ם וזאת התערובה 2) כי כן תעשה. א) כי לולא נשח בך המו"ל שקדמך לא מסר לך את הילדה הזאת, אשר היתה לו ליקר שעשועיו ולנחמתו בימי צרותיו. ב) כי הדרך הסלולה מהמו"ל שקדמך היא הדרך האחת העולה בית-אל. ה ע ד ו ת היא המפנה דרך ד' לבנ"י, והמישרת בערבה מסלה-אלהים לבני יהודה. על אדמת דברי חז"ל עומדת ה ע ד ו ת, לכן כל נ"א ינשא וכל הר ישפל, העקוב יהי' למישור והרכס לבקעה ונגלה כ ב ו ד-ד' וראו כל בנ"י, כי דבר ד' לא דבר-ריק הוא, כי הוא חיינו ואורך ימינו ובצלו נחי'. חטא חטאו קדמוני-מחננו בחשבם, אשר לסול מסלות לדבר ד' בישראל, עליהם להרום בראשונה את דברי חז"ל, ולכן יגעו לריק וילדו לבהלה, רוח זרעו וסופה קצרו. לא. לא טובה דרכם. ברוך ד', אשר נתן בלב המו"ל שקדמך ובלבך אהבה ויראה, לאהבה גם את דברי חז"ל ולבחור בהם להרים לאות על דגלכם, כי עתה תשכילו לעשות, עתה עלה העלו וגם הצליח תצליחון. ידעתי גם ידעתי, אשר לא רבים ב ת ו ך-מ ח נ נ ו יבינו לאחרית עבודתך, אהובי אריאל המעריך, ולכן לא יחם לבם לצאת לעזרתך. אבל אל ירך לבך. אין איש בעולם, אשר בלי מכשול ומעצור ד ף נתיב לא ידעו עוד. רק הנטיעים המוצצים לשד-העיתם מתענגים על כל טוב. ועל מסלות סלולות יוכל כל איש ללכת, אבל לברוא גדולות ולסול נתיבות-אור בארץ לא יצליח איש בלתי אם עמל ויגיעה רבה היו לו. הנני גם אני לעשות ככל אשר יהי' לאל ידי לעשות בעבור ה ע ד ו ת. גם אני הנני לשמור את משמרתי כאת נאמן לעמוד על

1) נתרגום נתנל מס סניר הזמם. סמס "קוסטנטינ" מו קוסטנטינל. מרגום מזלים ק"מ: י"ל ועוד ונמקים מסד נקרל סניר "קלמל מינמל" ניכ-זכמנ, ניל המטמה, כי נמלוך סרומים נה, סימה ניר-הכמנ מסוד. 2) כמו ערוכה. למה מלכים ג', י"ד: מ"ד גם דניי"נ כ"ם: כ"ד "נני-מנרונום", נניס מסד נקר המוינ למנכון ומרונם. ונל כמו ספירמו רנים, "נני מכנים מסד הסמנרנו נסם זרנים סיניס" כי נל כן.

המצפה פה ולהודיעך מכל הנעשה בבית-ישראל בעיר הזאת.

לע"ע אין לי הרבה. העיר אשר אני יושב בה היא עודנה כאשר היתה. בעלי-התרגום אמרו עליה, אשר היא עיר-החטאה, עיר, אשר חמא ופשע מצאו מלון בה. כבר עברו הימים ההם, אשר משפש קשה ה' על שפתי הסופרים, עיר-הרשע לא אכנה את עירנו, אבל צדק אין בה עוד, צדק ג"כ לא ילין בה. הרבה בעלי תורה לא תמצא בה, גם אם בנרות רבים תבקשם. אנשי-השכל-וידוע גם לאור-השמש לא תמצא. ישנם פה פה עשירים רבים גם בין בני ישראל המדברים שפת השפני' וגם בין בנ"י המדברים לשון גרמני'. אבל תכמה ותורה לא תלכנה לרגלי העושר, עושר קניני החבל הזאת, ולא תמיד עיר גדולה, אשר עשירי עם בה רבו, היא ג"כ עיר חכמים וסופ ים. קח למשל את ר' יוסי בן קסמא כשרצו לתת לו הרבה כסף וזהב ואבנים טובות למען יחליף מקום מגורו, מאן לעשות כן. כי המקום החדש לא ה' בו חכמים וסופרים. עצים הרבה המגינים על הדור אינם פה. מבשרי בשורת-הגאולה במשיח יש פה, אבל לא עשו עוד כל פרי, אשר בו יוכלו התפאר, וכל העבודה נשארה בעבור דור-יבא. ועם גולד יראה — כן אקוה — טובה גדולה, טובה, אשר כל הדורות הקדמונים לא קוו לראות. אם יבאו עוברים נאמנים בכרם ד' צבאות, עובדים, אשר רוח-אמת תהיה בלבם, רות אהבה לד' ולתורתו, רות-אהבה לאחיהם בני עמם, אז יפרח ישראל כשושנה גם בעיר הזאת. עד היום ההוא נחשה ודום נדום. כי דום לד' והתחולל לו. היא הדרך הטובה, אשר יבור בה האדם. מה טוב ה' לוא התקבצו האחים ויעשו אגודה אחת להראות ליתר אחב"י ישרם וצדקתם למען הקניאם ולהציל ולהושיע לאחדים מהם. אבל אוי! ד' נתננו בשבל המרדנה, אין אמת ואין אהבה גם במחננו ולכן לשחוק היינו בעיני אחב"י. ד' ירחם.

מארץ-הצבי הנני להודיעך בשורה נעימה. המסלה החדשה, מסלת ברזל, מעיר יפו לירושלים, כבר החלו לסול והעושים במלאכה רבים הם- כעשרת אלפים איש עובדים עבודת הבנין, מהם הרשי-עץ, מהם בונים במלאכת לבנים, ומהם סובלי סבל. טובה גדולה תצמח מבנין המסלה ההיא. זה כמה שנים, אשר יחלו אנשים לראות את המסלה עשויה ממושות ברזל ועליה מרכבת-סוס-אש, אשר כמו בסופה וסערה דרכה. עתה היא באה ועוד בסוף הקיץ הזה יוכלו הבאים לבקר העיר ירושלים לנסוע בעזרת מסלת ברזל. רוב אנשי החברה, אשר מידה בא הכסף לבנין המסלה הזאת, הם בני ארץ פרנקי', אבל בראש החברה יושב אחד מאחב"י יוסף נבון שמו. הוא בן משפחת בנ"י המדברים שפת השפני' ועשיר גדול הוא. אם כשמו כן הוא, אם נבון הוא באמת, לא אוכל להחליט. בקניני התבל הראה חכמתו, אבל אם גם עושר-חכמת אחיהם השיג, לא אוכל הגד, כי רחוק הוא ממנו, החכם ברוך מבני-ציון הוא עודנו יושב בעיר הזאת. ספרו ע"ד שרשו השפה העבריה עוד לא יצא לאור. רבים, אשר ראו ב' או ג' פרקים בספר

ההוא, הללוהו מאוד ויאמרו, כי אוצר נחמד בו. גם יש באמתחתו ספור נעים ושמו נעמי, אשר ראוי ונכון הוא לבוא גם הוא בקהל הקוראים למען יִבְּנוּ על ידו. אבל עוד אצבע-אלהים לא הראתה דרך. הוא משתוקק לצאת לעזרת הגבורים העושים מלאכה בקודש, והנני מקוה, אשר ירוה קוראי-הערות נחת במאמריו הטובים. כה יתן ד' וכה יוסיף לנו כהנה וכהנה מכומדי-מלחמת-התורה ותופשי עט סופר, כי אז—ורק אז — תגול תרפתנו מאתנו ואתה מעריך יקר חזק ואמץ. היום כתבתי לך מעט, אבל בעזה"י אוסיפה לך פי שנים במכתבים הבאים. ד' עמך גבור החיל, והיתה הערות לברכה לכל בנ"י אחינו.

המנהל

אחר כלותי המכתב ראיתי, אשר שכחתי לכתוב לך ע"ן השאלות אשר שאלני איש יהודי א' מדעי ואוהבי. הנני שם אותן לפני קוראי הערות ע"ך *). הנ"ל

מִי ? הוּא !

(מכתם.)

„מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמָיִם ?
הֲלֹא תַדְעוּ מִי יָרַד אַרְצָה מֵהָאָב,
וְשָׁם מַעֲלִי הַר־שְׂפָיִם
עָלָה שְׁחָקִים עַל כְּנַפֵי־עָב ;
עַל כֵּס־שַׁדַי לִימִין אֱלֹהִים
הוּא יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ, כַּאֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם,
וְלָאֲבָרִיו קוֹרֵא הָרֹאשׁ מְגֻבּוֹהִים
„בַּאֲשֶׁר אֲנִי, שָׁם תִּהְיוּ גַם אַתֶּם"

מ"ל המו"ל.

*) על הסמלות המלה שמתי עיני ומ"ש לצת מטוח ימיב המציב מליהן מסוגה מפורסם. (המו"ל)

מגלת רות

ג.

עת הקציר כלתה, ורות לא הלכה עוד אל השדה ותשב את חמותה בביתה. ובלב נעמי בשלו מחשבותיה פרי לפריוש רשת על בועז. היא ראתה, אשר בועז השה חסד אל כלתה רות ותחזק התקוה בלבה אשר תעלה בידה לצוד אותו ברשתו (א) ו ת א מ ר לרות הלא אבקש מנוח 1) לך למען ייטב לך. הלא תדעי, אשר כל העת הזאת לא שקט לבי, כי מנוח אני מבקשת לך, למען ייטב לך, בעבור חסדך ואמתך עמדי. כי כאם הייתי לך, ובאם כבדתיני גם אַתְּ ולכבד אֵם זו היא המצוה, אשר שכרה בצדה 2) (ב) ועתה הנה זאת מזכת אתך. הלא בועז מודעתנו, בועז קרובנו, ומודע לנו 3), אשר היית את נערותיו בכל עת הקציר והוא השה אליך חסד, הנה הוא זורה את השעורים בגרנו הלילה הזה. כי קציר גדול הי' לו ויש לו תבואה הרבה לזרות. ובעבודה הזאת יהי' גם הוא כי לא יתן את העבודה הזאת בידי אחרים 4). ועתה את היא לך לבקש מכנו לקחת אותך לאשה. ולכן כה תעשי (ג) לבי ורחצת וסכת בשמן ושמת שמלותיך השובות, המוכנות ליום שמחה ויום-טוב. — לא אמרה לה ליפות בפוך עיניה, רק לסוך ורחוץ ולשום שמלות-החג, כי די-יופי יש באלה— וירדת הגרנה, כי העיר היתה על הגבעה והגורן בעמק אל תודעי לאיש, לא לבועז ולא לאחד מאנשיו, עד אשר כלה לאכול ולשתות, למען ידך לישן שמח וטוב לב, ולא ידע ממזמתנו. כה תחבאי בפנה עד אשר ישכב (ד) ויהי בשכבו ואַתְּ הלא תדעי המקום אשר שם ישכב, כי ממקום מחבואך תראי הכל, ובאת גם אַתְּ וגלית מרגלותיו 5), תסירי את השמיכה אשר בה כסה את רגליו ושכבת לרגליו גם תישני, עד אשר יקיץ מעט וראה אותך ודבר אליך אז תספרי לו את כל לבך ושמעת את עצתו והוא יגיד לך את כל אשר תעשי, כי איש חכם וטוב הוא. (ה) ותען רות ותאמר כל אשר תאמרי אלי אעשה. כי כבת טובה שמעה לקול חמותה. גם מצאה עצתה חן בעיניה. היא ראתה יום יום חסד האיש ההוא ותום לבו. ולבה משך אחרי לבו, ותחשוב רות, אשר חסד גדול תעשה עם בועז

1) מנוח כמו "מנוחה למצא בית לישב (נפרסם"ל : ט') 2) דבר נפלא הוא מלוא כנד לא לגיך וכו', היא המלוא המתא למן שכך נקוד נגדה "למען ילמיכון ימיך וכו'" ושמואל הקדום מעיר עיניהו על זאת (על המפקיים ו : ג', ג') 3) מודעת לנון נקנה ממורת מודע לנון זכר. כאלו ממרה „קְרָבָתֵנוּ" תמוך קרובנו. וכן מומרים מלבי גרמני "Unsere Bekanntschaft" 4) לזרות היה עבודה קשה ורק גלילה עמו כי ביום לין רוח, והם מכו לרוח-היום. ומלבר המדם מ' מון לעיר לכן לנו שם נ"כ וכן עוד עומרים נמלות המזרח. המתנום מוסיף פה „בכוחה די בלילה" — ושמואל רם"י רמק הוא. כי הדוך המוא דוך מלבי מדות טוכות היה ולא פרוץ בנכנה ובזל. 5) מקום מרגלים וכן מרגלותם וכן במקנה . וכן דניאל י : ו ומרגלותיו כעין נחשת קלל.

בגלותה לו, אשר רוצה היא להיות אשתו, עקרת ביתו ועזר כנגדו 1). הוא
הי' איש בא בימים ואלמן והשרוי בלא אשה שרוי בלא נחת חשבה גם היא
ויכמרו נחומיה על בועז. לכן שמעה לקול המותה (ו) והרד הגורן ותעש
ככל אשר צותה המותה. אחרי אשר רחצה, סכה ותכבש שמלותיה ותחבא
בפגה, ומשם ראתה כל אשר חפצה לראות. חז"ל אמרו אשר מצניעה לכת
היתה לכן ירדה בתחלה ואח"כ רחצה וסכה בשמן 2). ויהי כאשר רות עמדה
במחבואה ותרא (ז) את בועז אוכל ושותה עד אשר ייטב לבו ואח"כ הלך
לשכב בקצה הערמה ותבא בלט ותגל מרגלותיו ותשכב. מי יוכל לשער עד
כמה פחד ורחב לבה ברגע ההוא. לבה רחב בחשבה אשר הלכה לעשות
טובה וחסד למודע וקרוב, לאיש שבע-ימים בעל חסר. וע"ז תקים — כן
חשבה בלבה — גם שם לבעלה המת. אבל לבה פחד נ"כ. הלא כבר למדה
חוקות ישראל ותדע, אשר אם יֵשׁ איש רא יוכל וגאלה ליבמה. ולוא
עלה על לב בועז לדעת אותה בלילה ההוא כשוב לבו במאכל ובמשתה,
כי אז לא הקימה שם המת על נחלתו. כי בועז לא הי' הגואל הראשון
אך הגואל השני. 3) — אבל בועז איש צדיק הי' ולכן לא באה כל רעה
לרגליו כי הוא לא הי' נפתה אחר לבו, כ"א התיעץ בראשונה מה לעשות
(ח) ויהי בחצי הלילה, ויקץ מעט משנתו, וירא, כי דבר שיש בו חיים
שוכב לרגליו ויחרד ויפחד ויט לראות מה היא הדבר השוכב שם והנה
אשה שוכבת מרגמותיו, ויתפלא מאוד. כי ידע אשר בבית-לחם אין אשה
אשר תנסה לבא אליו. הלא תחייב את ראשה בעשותה זמה (ט) ויעירה
וישאלה ויאמר מי את ומה תעשי פה? איכה העזת פניך לשכב מרגלותי?
ותען רות ותאמר, אנכי אמתך, אשר הרבית חסדך עמדי עד מאוד, גם
שמעתי אשר מודע אתה, ואתה אלמן ואני אלמנה, לכן באתי להשמיעך
עצתי, אשר תעשה טובה לך ושובה לי, בפרשך כנפיך על אמתך, לקחת אותי
לך לאשה. הלא ע"ז תקים שם בעלי המת, כי גואל אתה, קרוב וגואל הדם
אתה לבעלי ועליך ליבם אותי. (י) ויאמר בועז בראותו-את יושר לבה:
ברוכה את לד' כתי. הוא דבר אליה לשון אהבה וחבה. "בתי" אמר לה. אני
הגני זקן ושבע-ימים ואַתְּ עודנה רכה בשנים וכא שמת לבך לואת ותכחדי
כי, לא הלכת אחרי הבהורים לא אחר דל וכא אחר עשיר. היטבת חסדך
האחרון, בבחרך להקים שם המת על נחלתו, מן הראשון. בעזבך בית אביך
ואמך וחלכי אחר חמותך (יא) ועתה בתי אל תיראי. אל יהי מורא בלבך
מן הרֵעות בבואך אלי. ידעתי גם ידעתי, כי קשה הי' עליך לעשות זאת.
דרך איש ללכת אל האשה ולבקש ממנה להיות לו לאשה ואין דרך אשה
ללכת בראשונה לשאול את האיש אם הוא חפץ בה. אבל עשית זאת למען

1) כנגדו כמו לעומתו, דגר סלמוי לו. ומסגניס מרגמו, κατ'αὐτον, מז"ל דכמו: זכה עזר לה זכה כנגדו (כתובות ס"ד ב') אבל פס זכה. 2) לשון תנוחה (מגילה זמם 3) רמס דגריס כ"ם: ס' גם "ונס גוחלו הקדוש מליו (ויקרא כ"ח: כ"ה) ופס ס' עור קדוש מענגו למס להלן ד'.

דצדק ולמען טובת המת ולמען הגדיל חסדך עמדי. לכן אעשה גם אני ככל
אשר האמרי אלי. אקחך לאשה ואתפאר בך, כי יודע כל שער עמי כי אשת
חיל את. הן אני ראש ושר, אבל כל אנשי-העיר יהללוני בגללך, כי אשת
חיל מי ימצא? הלא רחוק מפנינים מכרה. ואַת אשת-חיל. כל איש בשער
יודע את זאת. אבד עוד מעצור בדרכי יש. (יב) כי אמנם גואל אנכי,
אבל יש גואל קרוב ממני. ואם אעשה הדבר על נכון, עכי לשאלו בראשונה
(יג) לכן ליני פה הלילה, כי לא נכון אשר אשה תדך בלילה לבדה. וללון
פה אל תיראי. כי בטחתי בד', אשר השמן לא יתגבר עלי והי' כבקר
אשאל את הגואל הקרוב ממני, אם יגאלך טוב, יגאלך ועלי לשבת בלא-
נחת כמו עד עתה. ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי. חי ד' כי אגאלך
ואת שם המת אקים על נחלתו. אף כי יפה ואשת-חיל אַת ולאשתי
באה הגורן למען שנינו לא יהי' לשמצה. ובטרם שלח אותה אמר
(טו) הבי המפחת ואחזי בה למען אחן לך מעט שעורים לביתך ותעש
רות כן ותאחז במפחת וימד שש מדה שעורים 1) וישת עליה, כי קשה
היו עליה לקחת על שכמה לבדה ותלך לה, והוא גם הוא הלך אח"כ העירה
לבצע זממו אשר אמר לעשות. (טז) ותבא רות אל חמותה ומטפחה מלאה
שעורים על שכמה ותכר בה נעמי, אשר אשת בשורה היא כי יש לה
לבשר דבר. ותשאל אותה בלצון "מי אַת בתי?". העודך רות המואביה
האלמנה או תהיי אשת בועז השר ואיש-חיל? ותגד לחמותה ככל אשר עשה
בועז לה. מתנת-השיחה, אשר האשה לקחה ממנה תשעה קבים, 2) באה עתה
לעזרתה ותשיח ותספר לחמותה כל דבר. ולמען הרבות אות ומופת לדבריה
הראתה השעורים (יז) ותאמר, שש השעורים נתן לי ג"כ, ויאמר אלי 3) אל
תבאי ריקם אל חמותך וראתה חמותך, אשר מודע אני וגם גואל אני חפץ
להיות. ויהי כשמוע נעמי את כל זאת ותאמר: שבי בתי, שבי במנוחה
והנפשי מעט, עד אשר תשמעי איך יפול דבר. כי עתה לא נוכל אנחנו
עשות וכל חכמות-נשים לא להועיל עתה. מאוד הפצה נפשי אשר בועז
יגאלך. אבל הדבר אינו בידו, ואינו בידנו. וד' הטוב, אשר לבות בני אדם
בידו כפלגי מים, הוא יטה בטובו את לב הגואל השני, לבל יחפוץ לגאלך
ואז תהיי אשת בועז, אשת איש-חיל. גם אין נחוץ לנו לעשות דבר, כי
בועז הוא איש, אשר לו רצון וחפץ. ולא ישקוט ולא ינוח, כי אם כלה
הדבר היום. 4) לכן גדום ונחכה.

(משך הבאור—בתוברות הבאות.)

1) תרגום קורי לומר קמס. לכל קמס היא ע' ליפה. וקמס מלוי. תרגום מוסיף ולומר ד' נתן לה כה מן קדם ד'. לכל נכון למקוס שנתן לה עומר. 2) קדומין מ"ע: ג' 3) מלי קני. 4) כי לס כמו גלמעים ל"ב: כ"ז ועוד.

מגלת איכה

(מבוא.)

בשמיני לחדש הזה בערב חולצים המנעלים אחרי אשר שה"צ קרא „ברכו", גם מסירים הפרוכת מארון ספרי-התורה, ואחר תפלת מעריב קוראים מגלת איכה בבכי וילדה ובשבת-לארץ ואין מברכים על הקריאה. עי"כ תסלח לי, הקורא החביב, בבקשי ממך לשום אתי עין על המגלה הזאת ולראות מה טובתה ומדוע שומה עלינו לקרא אותה וכדרך סופרי-העדות נסורה נא ונראה (א) איה מקומה בספרי תנ"כ? — בעלי המסורה קבעו מקומה אחרי מגלת רות בחמש המגלות, אבל בתרגום לוטהר מקומה אחר ספר נבואות ירמי', וכן בתרגום הירונימוס ובתרגום השבעים. גם קדמונינו נתנו את מקומה שם. כן נוכל לשפוט. כי גם יוסיפון וקדמוני-קהלת-המשיח שמו מקומה שם. בעלי-התלמוד שמו מקומה אחרי מגלת שה"ש. אבל רק דעת רבנן היא. לולא קבצו בעלי המסורה את כל חמש המגלות יחד, גם אנו היינו מכריעים לשום מקומה אחרי ספר נבואות ירמי'. כי נסורה נא ונראה, (ב) למה נאספה המגלה הזאת לאוצר כה"ק? ולמה קבעוה לחוק להיות נקראה בתשיעי לחמשי? — מה שם המגלה הזאת? — רבנן קראו לה קינות וכן בפי רבים נקראה קינות. תרגום השבעים וכן כל קדמוני קהלת-המשיח, אשר בארץ יון הי' מושבם, קראו לה, מגלת קינים הנה והי' Θρήνων. הירונימוס קרא לה lamentationes (בבי וילדה בשפת עבר). רבים קראו לה לפי תרגום השבעים threni גם בשפת רומי, וכן אנו רואים בספרי כה"ק, אשר לפנינו, כתוב: liber threnorum (ספר הקינים) בפי המדרש ובפי אנשי דורנו שם המגלה הוא מגלת-איכה. הירונימוס בתרגומו אומר בפתח הספר: זה ספר הקינות, קינות ירמי' על ירושלים, אשר קוננו את ירושלים נהרסה בידי צר ואויב ובנ"י בגולה הלכו שבו לפני צר. א"כ זה הספר, הוא ספר הקינות, נאסף לאוצר כה"ק, כי בו נאצרו זכרונות ההרס אשר בא על ירושלים עיר-החמדה ועל ביתה, בית תפארת, בית-קודש, אשר בכל העמים לא הי' כמוהו, ועל ישראל עם-קודש, אשר אין בכל העמים משלו. גם תרגום השבעים כותב כן בראש הספר. ומלבד הזכרונות האלה היתה מחשבת הספר הזה להראות אותנו, אשר יש אלהים שופטים בארץ ד' הוא השופט, אבל מעשיו מעשי חסד ורחמים הם. גם ברוגז רחם יזכור ומעשה רגזו בא ממקור הרחמים ומצדקתו הגדולה, ולכן לא עשה כלה אתנו, כי לא יחפוץ ד' במות המת כ"א בשובו מדרכיו הרעות וחי'. המכאובים, אשר ד' שולח לנו, הם האש המטהרת ומצרפת אותנו כצרף-כסף. ולכן אש-המכאובים לא תוכל לכבות בלבנו את אש-התקוה. והלב, אשר בכל צרותיו לא יחדול מתקוה, הוא העד הנאמן, אשר ד' המטה את הלב לכל אשר חפץ, מיסר אותנו למען המיב לנו באחריתנו. וא"כ הוא, מה טוב ומה נעים הוא הספר הזה להגות

בו בכל עת יד ד' הויה בנו! אם לבנו נענה, נבאה ונדכא, נקרא נא את הספר הזה. כן בכל ימי אבך ותוגה עלינו לקרא ולהגות במגלה הזאת וכצרי ובושם תהי' לנו [1]) ואם באבל-יחיד כן, באבל ציון עאכו"כ. בתשיעי לחדש הזה כוננו אבלי ציון וירושלים נחנו. לב מי מבנ"י איננו דואג ביום הזה? לב מי מאהבנ"י לא ימם כמים בזכרו, איך ד' השליך משמים ארץ תפארת יהודה וישראל? לכן עלינו לקרא בספר-המגלה הזאת. בו רואים אנו את מחשבות ד' אלהינו אבינו עלינו, בו אנו רואים את ידו הקשה ורחמיו הגדולים, את המכה אשר הכה אותנו ואת התקוה אשר שפך בלבנו, ואת הנחמה, אשר הוא רוצה לנחמנו. בקינה הראשונה עומדת ציון כאלמנה. גועת לפנינו, בוכה ומיללת על ימיה הקשים ועל גורלה המר הבא עליה. המקונן נתן דבריו בפי ציון והיא שופכת לפנינו לבה המר, ומתאוננת על חטאיה, ומבקשת כל שומעיה לנוד לה ולנחמה ומתפללת מאלהי מרום לשלוח לה עזרה ממרום להצילה ולעשות נקם באויביה. בז' הפסוקים הראשונים בקינה הראשונה מתאר לנו המקונן הדרת ציון ומפלתה. ובז' הפסוקים, מפסוק ח' עד ט"ו, מעורר המקונן את ציון על חטאיה. „חטא חטאה כו' ע"כ לנידה היתה". „נשקד עול פ ש ע י בידו". מפסוק ט"ו עד כ"ב ציון מצדיקה עליה את הדין וקוראה ומתודה, אשר לרגלי מרי באה עליה כל הרעה הזאת ובפסוק כ"ב היא קוראה לד' לעשות לשונאי ציון כאשר עשה לה על כל פשעיה. גם החלקים משולבים איש ברעהו. כי אחרי ספרו מפלת ציון, הוא קורא: חטא חטאה על כן לנידה כו', ואח"כ כאשר שם בפי ציון את המלות „נשקד עול פשעי" היא מוסיפה לדבר ולקרא עד כלותה בקריאה „הבאת יום קראת" וכן תסוב עד הפסוק הכ"ב. אבל יש עוד דרך לחלק את הקינה הראשונה לשני חלקים. עד פסוק י"ב מדבר המקונן על אודות ציון. ובפסוק י"ב באה ציון ומדברת לפנינו. י"א פסוקים המקונן משמיע, וי"א פסוקים ציון תביע. אולם אין פה המקום לחלק, כי"א לספר את אשר הקינה הראשונה אומרת. — בקינה השני' מעורר המקונן הגה והי על ישראל, על העם, על בת ציון, ולא על ציון. בקינה הראשונה על המלכה הוא מעורר תאני, ובשני' על בני-המלוכה הוא מרים זעקת שבר ואני'. מאשר בני המלוכה פשעו נער בהם אביהם. אבל הם מרו ולא שעו לגערת אביהם, לכן גרשם אביהם מעל פניו ואת המלוכה לקח מידידם. הקינה השני' מתארת לנו את ד' כמלך אדיר, אשר בעצמו ונפשו עלה על ירושלים לצור עליה ולהלחם בה, וכא לבד את שרי צבאיו שלח למלחמה, כ"א

---

1) וכן פלכה. אבל כל ז' ימים אסיר לו לקרא בתנ"כ, מצפה ונמרא פלכות ומנהג ותוסי לו לקרא בציון, בקינות ובדברים שבעים שבירמי'. כן לפי רעק"ס הלכות מגלים פ' ה' הלכה ה', טוש"ע יו"ד סימן ש"פ ועיין תוספות ד"ה ואסור לקרות (עו"ק כ"ח: ה',) אמר גם ר' יעקב אסיר לקרא.

הוא הצביא, הוא עשה, הוא הי׳ על שדה-הקטל. בלע אדני ולא חמל [1]
הרס בעברתו [2] אבר ושבר בריחיה [3] וכו׳ וכו׳. המקונן מצייר לנו
כבחרט-אמן-נפלא כל הצרות, אשר עברו על יושבי ציון, בימי-המצור,
זמספר לנו דבר, אשר כמוהו לא הי׳ עוד בקורות העמים, כי נשים אכלו
פרים עוללי טפוחים [4] גם קורא אל העיר לשפוך שיחה לפני ד׳ [5]
כי הוא יכאיב ויחבש, ימחץ וידיו תרפאינה, הוא שומע תפלות ומדתו
אך לרחם היא. המקונן מדבר בכל הקינה אל בת-ציון. אם הוא המדבר
או אחר הוא המדבר לא נודע. אולי ציון העיר מדברת והיא קוראה לבת
ציון כל זאת ואח״כ פונה היא פניה לד׳ ואומרת: ראה ד׳ והביטה [6]
ציון המלכה אומרת: אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם [7]). — אבל אין
פה המקום לבאר זאת. הקינה השלישית היא כמו הנקודה התיכונה לכל
הקינות החמש האלה. כי בה מקונן אדם א׳ על כל הרעה אשר מצאתו
„א נ י הגבר ראה עני בשבט עברתו [8] אך ב׳ ישוב יהפוך ידו כל
היום [9] כי אותי הציב כמטרה לחץ [10]) כן מקונן האדם
ההוא. אולם מתוך הצרות והרעות, אשר באו עליון כתומן, רואה
הוא חסדי ד׳ ובושח בו, כי חסדי ד׳ לא תמו, חדשים הם לבקרים
וע״כ יוחיל לו, וע״כ ישב בדד ידום כי טוב יחיל ודומם לתשועת
ד׳. ד׳ אינו חפץ לדכא תחת רגליו כל נדכאי ארץ. כ״א
להנשותם לתחי׳ הוא לכל חפצו ומאויו. ומה יתאונן אדם חי? הלא כל גבר
על חטאיו יסבול. ואין דרך כ״א לשוב עד ד׳. בל אשר עבר עליו בורא
בלבו הרעיון הזה, רעיון-התשובה. אבל גם הוא מתפלל באחרונה, אשר
ד׳ ישלם נקם לצריו ובמשנאיו יתקוטט. ברביעית ובחמישית משנה ומשלש
המקונן את הקינות אשר קונן בראשונה ובשני׳. אבל עתה הוא מקונן על
הרעות אשר מצאו את השובים והנדיבים בישראל ומודיע לנו ברביעית, אשר
מבלי חשאת נביאיה, נביאי שוא, ועונות כהניה, כהני-דם, לא הי׳ ד׳ שופך
כל חמתו. ומדי דברו יבאו לפני רמיונו כל הדברים כאשר היו אז ובחימה
הוא קורא לאדום „גם עליך תעבר כוס״ [11]) ולציון „תם עונך [12]) ובחמישית
הוא משמיע תפלה „זכור ד׳ מה היו לנו [13]) כי רעה בבית ורעה בחוץ,
למה לנצח תשכחנו? [14]) וכן מכלה המקונן את כל דבריו בקריאה, אשר הוא
קורא, השיבנו ד׳ אליך ונשובה״ [15]) מי יודע כמה קינות היו עוד?! — כולן
אבדו ואינן וחמש אלה נשארו לנו, לכן נאספו בכה״ק. כי גם הן כה״ק
הנן. והועיל לנו הנן, אם קוראים אנו בהן למען הֲנָות ממנו. אולם
(ג) מתי נכתבה המגלה הזאת ומי הוא סופרה?— רבו הדעות על זאת
השאלה. — המסורה אומרת, ירמי׳ הי׳ סופר הספר הזה. והמסורה הזאת

1) מיכ ג׳: ג׳ 2) סם ג׳ 3) סם מ׳ 4) סם כ׳ 5) סם „ת, „ט
6) סם כ׳ 7) סם כ״ג 8) מיכ נ׳: מ׳ 9) סם ג׳ 10) סם „ג.
11) מיכ ד׳: כ״ח 12) סם כ״ם 13) מיכ ס׳: מ׳ 14) סם: כ׳
15) סם כ״ת

הלכה מפי איש לאיש. עד אשר היתה למשל העם. ויש קוראים לקינות
וילֵלה „שירי-ירמי׳״ Jeremiaden. רבנן אמרו: ירמי׳ כתב ספרו וספר מלכים
וקינות [1]) דברי הירונימוס הזכרתי למעלה, גם הם אומרים אשר ירמי׳ הוא
סופר המגלה הזאת. תרגום השבעים כותב בפתח המגלה דברים, אשר תרגמם
בשפת עבר יהי׳ כן: ויהי אחרי אשר ישראל הלך בגולה וירושלים היתה
חל שממה וישב ירמי׳ ויבך מאוד ויקונן את הקונה הזאת על ירושלים ויאמר—
גם התרגום המכונה „פשיטא״ מזכיר את שם ירמי׳. התרגום אשר בידינו
אומר: אמר ירמי׳ נביא וכהנא רבא, גדולי קהלת המשיח בשלש המאות
הראשונות מספרו גם הם, אשר ירמי׳ הוא סופר המגלה הזאת. ואולי גם דברי
יוסיפון יהיו לעדות על זה. כי בקדמוניות י׳: ה׳, א׳ אומר יוסיפון אשר
ירמי׳ כתב קינות על יאשיהו ועוד. חכמים מלומדים, בני שנות המאה הזאת,
מאת-תשע-עשרה, אומרים, אשר סופרים אחרים כתבו את המגלה הזאת.
אבל לא חוקו דבריהם עלינו, ויש חכמים רבים מלומדים כמותם המחזקים
את המסורה. הראש והראשון לכל המוסתים הנזכרים, אשר ירמי׳ הוא
סופר-המגלה הזאת, הוא, אשר נבואות ירמי׳ והקינות האלה דרך אחת ורוח
אחת להנה. גם לשפה ולמחשבות בנבואות ובקינות תכונה אחת להן. מוג-
לב ובעל-יגון דובר מתוך גרון שתיהן. וקורות הגבר, אשר ראה עני בשבט
עברתו הן קורות אשר קרו לירמי׳. למשל הגבר ראה עני מקונן: צוד
צדוני כצפור אויבי חנם צמתו בבור חיי וכו׳ [2]) ומי הי׳ בבור אם לא
ירמי׳, ככתוב בספר ירמי׳ ל״ח? — במגלה הזאת קורא המקונן ושונה, אשר
דרגלי חשאוה באה מפלתה. וכן ירמי׳ קורא „וכי תאמרי בלבבך מדוע
קראוני כל אלה? — ב ר ו ב ע ו נ ך נגדו שוליך נחמסו עקביך״ [3]) או
קורא בשם ד׳ „גם אני חשפתי שוליך על פניך ונראה קלונך״ [4]) וכן
עוד מקומות רבים. המקונן במגלה הזאת מקונן על נביאי שוא, חוזי תפל
ומרוחים וכהנים מלאי עון וחשאה, אשר ידיהם נגואלו בדם צדיקים. וירמי׳
צועק. הכהנים לא אמרו אי׳ ד׳ הרועים פשעו בי והנביאים נבאו בבעל
[5]) הנביאים נבאו בשקר והכהנים ירדו על ידיהם [6]) שקר הנביאים
נבאים בשמי [7]) ועוד. המקונן במגלה בוכה על בנר-רעים „כל רעיה
בגדו בה״ [8]) ירושלים קראה למאהביה והם רמוה. גם ירמי׳ צועק וקורא:
מה לך ללרך מצרים? [9]) מה תזלי מאוד לשנות את דרכך גם ממצרים
תבושי באשר בושת מאשור [10]) גם מאת זה תצאי וידיך על ראשך [11])
כל מאהביך שכחוך אותך לא ידרושו. וכן עוד. תהלוכת רעיוני ירמי׳
היא גם תהלוכת רעיוני המקונן במגלה הזאת. ואם ירמי׳ הוא המקונן,
וסופר מגלת איכה, נכתבה המגלה הזאת אחרי אשר העיר נלכדה מידי
נבוכדנאצר ובימי בוא נבוזראדן רב טבחים וישרף את בית אלהינו, ואת

1) בבא בתרא ט״ו: מ׳ 2) מיכ נ׳: כ״ג 3) ירמי׳ כ״ב 4) סם
ב״ו 5) סנה׳ 6) סם ס׳: ל״מ 7) סם „ד: „ז.
8) מיכ מ׳: ג׳ 9) ירמי׳ ב׳: „מ 10) סם ל״ו 11) סם ל״ז.

כל בתי ירושלים ויתוץ כל חומות ירושלים סביב 1) כי המקונן אומר: ירושלים בוכה בלילה כי כל רעיה בגדו בה ויהיו לה לאויבים 2) דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממין כוהניה נאנחים בתולותיה נוגות והיא מר לה 3) ויהיו גם בניה שוממים כי גבר אויב 4), כהניה וזקניה בעיר נועו 5) כי שכח ד׳ בציון מועד ושבת 6) זקני בת ציון ישבו לארץ ועפר על ראשם 7) ולכן עליה לקום לראש אשמורות לשפוך כמים לבה, 8) כי אבני קודש תשתפכנה בראש כל חוצות 9) והאמונים עלי תולע חבקו אשפתות 10) גם צרו צעדי בנ״י מלכת ברחובות קרי״ 11) ונשים בציון ענו בתולות בערי יהודה 12) זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם 13) כל אלה הדברים מראים באצבע, אשר העיר לא נהרסה עור ויושביה לא הלכו עוד שבי לפני צר. וכן באמור המקונן, כי העם מבקש לחם ונותן מחמדיו באוכל להשיב נפש, 14) והכהנים והזקנים גועו בעיר כי בקשו אוכל 15) ועוללי ציון עטופים בראש כל חוצות 16) ונשים תאכלנה פרים 17) לשון יונק דבק אל חכו בצמא עוללים שאלו ללחם פורש אין להם 18) וטובים היו חללי חרב מחללי רעב 19) וידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן, 20) מדבר המקונן מימי-המצור. אבל באמור המקונן: טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה 21) או באמרו: רוח אפנו משיח ד׳ נלכד בשחיתותם, אשר אמרנו בצלו נחי׳ בגוים 22) וכן באמרו ידו פרש צר על כל מחמדיה, כי ראתה גוים באו מקדשה 23) או זנח אדני מזבחו נאר מקדשו הסגיר ביד אויב חומות ארמנותיה 24) ובמקדש אדני יהרג כהן ונביא 25) יוכר הקורא לשפוט, אשר המקונן מדבר מימי ההרס, עת ישבי ירושלים הלכו בגולה והאויב הרשע שלח ידו בכל קודש. גם מהקינה השלישית לא נוכל לשפוט משפט נאמן, מתי כתבה. כי גם אם כתבה ימים רבים אחרי ישראל הלך בגולה נאוו הדברים כמו שאמרם. לכן אומר לי לבי, אשר ירמי החל לכתוב את הקינות האלה עוד טרם בא נבוזראדן ולא הי׳ בידו לכלותן. גם כתב מגלות מגלות. ויהי אחרי ימים רבים ויחפוץ ירמי׳ לכלות את דברי הקינות ויחבר המגלות לאחת ויקח הרבה מהמגלות האחרות וישם במגלה הזאת, ועלינו לזרות ולהבר. כי אין מוקדם ומאוחר גם במגלות. כן דעתי. ואתה הקורא הנעים, סלח לי, אם ארכו דברי מעט. עוד הרבה לי לאמור על דבר המגלה הזאת. אך למענך אקצרה ואומר שלום מאת שר-השלום, רוח אפינו משיח ד׳ אשר בצלו נחי׳ בגוים.

---

1) עם כ״ת: ״כ-״ג 2) ת״כ ת׳: נ׳ 3) עם ד׳ 4) עם ט״ו. 5) עם י״ב 6) ת״כ ג׳: נ׳. 7) עם י׳. 8) עם ״ט. 9) ד׳: ת׳. 10) עם ט׳. 11) עם י״ח 12) ס׳: י״ת. 13) עם יד. 14) ת׳: י״ת. 15) עם ״ט. 16) נ׳: ״ס. 17) עם כ׳. 18) ד׳: ד׳. 19) עם ט׳. 20) עם י׳. 21) נ׳: ע׳. 22) ד׳: כ׳. 23) ת׳: י׳. 24) נ׳: ז׳. 25) נ׳: כ׳.

תשובות לרב מ״ג.

(נמשכות והולכות מצד 49 (חוברת ב׳)

לוא ידעת מה גדול ערכך בעיני, כי עתה הבינות נ״כ את עצבוני, אשר אני מתעצב אל לבי, בראותי, אשר גם אתה לא שמעת עוד את תורת ד׳ שאול הקדוש, ואינך בוחן כל דבר. ולכן אתה מוסיף לשאול שאלות, אשר לא תרבינה להת לך תהלה וכבוד. הן כ ב ו ד ך יחוכל ע״י שאלותיך אכה. אולם לעשות רצינך אני חפץ, ולכן אני משיב לך גם עליהן, אף כי סרת בהן מדרך המוסר והמנהג. ראה נא את שאלתך זאת שאלת.

יב) זה מקרוב בא לידי מחברת אחת „מלאך הברית״, אשר שלח אלי מודע אחד ממיודעי ושחדני לבקרהו, והיא ממחבר אחד משכיל אשר הסתיר פניו ממנה מבלי להכירו ושכל את ידיו ושגם מתניו לפרש מראות אחדות ממראות זכריה בן עדו הממשל משלים וחד חדות נעלמות מעיני כל חי ובינת נבונים תסתתר מלסתרם, וראיתי כי מתלהלה להכרית המראות הסתומות והחתומות מאוד אל מהשבתו, ובעשו החד מאוד והשנון עיני אנשים חכמים ונבונים יחשוב לנקר ובמתק שפתיו ידמה לעות צדק ולשום מישור למעקשים. והנה אם אמרתי לצוד את התנין הגדול הזה השם ים הדמיונות כמרקחה לצודו בחרמי ועשות ממנו מטעמים כאשר אהבתי, הנה לכזאת דרושה עת קטנה או גדולה להכין ממאמריו פנים והערות יסבוהו סביב בבקרת ארוכה ורחבה מאוד להרוס יסודותיו ער אשר לא ישאר ממערכותיו אבן על אבן עד יהרס כולו. א״כ אצא מראשית פִּוְתִי ואחטא לנפשי חטאה גדולה, כי רַבְּעי אלה האחרונים יקרים לי ומנויים וספורים לי לחפצי-שמים לתורה ולתעודה לכל טוב ומועיל, לא לַהֲעָנות בדברים אשר אין גם לי גם לו חפץ בם וללא יועיל. אך את המאמר הראשון אעביר כמעט קט תחת שבטי ואציגה לפניך אדון נכבד מעט מזער מדרכיו ומפלפוליו המעקשים אשר דרך בהם זה המחבר פלוני האלמוני, ואיכה יעקם עלינו את הכתובים להכריחם אל דעתו וחוא יסלח לי בטובו — הן אמנם חדשות ונצורות בו מצאתי בראשית השקפתי בכלל, כי ברא לנו אלהים חדשים לא שערום אבותינו מעולם את מלאך-הברית הזה. ידעתי כי בזעת אפו וביגיע כפו בראו אף יצרו. הן להכין מפרעוש זבוב לשוא יעמול בן-אדם זבוב מות, אף כי לברוא ממלאך פשוט מלאך הברית גם מלאך הגואל וממנו — או מהם — יעצב ויעש אלהים או בן-אלהים, אין זאת רק זו כוחו לאלהו, כי בן-אדם תולעה, ילאה מעשות מלאכת מחשבת והרושת-מעשה גוראה, ונפלאה כזאת. הנה זה הכלל — . ובפרט אשאלהו, מה ראה לתמוך כל מוסדות בנינו על פירושי חכמינו ז״ל, אשר לרגל מלאכתם ודעתם, כי לא מצאו דרך לפרש החידות על דרך הפשט הרגיל, חפשו באגדות ובמדרשים ומצאו איזה מאמר בהם, אשר

גם הוא אין הדעת סובלו ואין אמון בו כגרוב הגדות כמאמרם ז"ל „וכי אגדה אמונה היא? — מלבד חלק גדול היקר מפנינים — 1), העליהם יש לממוך יסוד אמונה? —. שנית. יתערב נא עמי הארון המחבר למצוא משר דבר על פני כל כתבי הקדש, מרוע „מ ל א ך" נצב פעם אצל שם-אלהים ופעם אצל שם-ד' חליפות פעמים אין מספר, גם אנכי אתאמץ למצוא טעם, למה כתוב שלשה פעמים בכל התנ"ך — ולא יותר — מלאכי אלהים וגם מלאכי ד' — שלישית. הגה בכל הקדמותיו ובכל הקשיו המדומים מה הושיע מלאך הבחית הזה לישוע הנוצרי או לבן-אלהים? זה בכה וזה בפיעל, זה ברוח וזה בבשר?. האמנם יודה דרכו, כי בחשבלים הנבדלים לא יצויר בהם הרבוי רק בציורים מדומים ואף כי מהעצם הנכבד יתעדה שמו לא יתחייב הרבוי במציאותו רק בעלה ועדול והוא מושבל ראשון, ע"כ לא נאמר מלאכי ד', כי השם הנכבד והנורא הזה המורה על מציאותו ואחדותו הפשוטה בתכלית הפשיטות לא יתיחס אליו שם רבים 2). רק מלאכי אלהים הבא בלשון רבים. והנה מלאך ד' כעבד ד' ממאמר המצטרף, אבל לא בן ד' בשום פנים. — לדעתי המלאך הוא כמו שביב אש היוצא מן הלפיד יבער וקשור בהגחלת או קרני אור בציור מחשבי והדברים עתיקים 3). — הנה באלה הדברים המועשים — אשר בכל כחי ברפיון ידים הכבדות מאוד העליתים עלי הגליון הזה ורק למען בבודך אדוני — מדעתי נפלו אשיות בניגו ממאמרו זה הראשון. אכן רב יתר מאוד מאשר כתוב פה נצפנו אתי ואין שוה לי ליגע לריק ודי באלה — ומשולב אליהו אות ואו הנ"ל — לאיש שופט צדק ואוהב משרים. וכל איש דורש אמת יבדיל האמת מלא-אמת עד תכון שפת אמת. וזאת התורה תורת משה אמת, אשר ישוע משיחכם בעצמו אומר כי נצחיית היא, תתן קולה לאמור „אתה הראת לדעת כי ד' הוא האלהים אין עוד מלבדו (דברים ד': ל"ה) שמע ישראל ד' אלהינו ד' אחד (שם ו': ד') ובשירתו המהודה מכל חמדה אמר ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי (שם ל"ב: ל"ט) וישעי' אשר הוא הראשון מתומכי משיחכם לדבריהם אמר ששה פעמים בקפיטל א' (ישע' מה: ה') אני ד' ואין עוד זולתי וכן רבים, וזבריה

1) עיין גמוסי"ז לסרב סנדול ומוקר מוקי ופלוס q סרט"ק ז"ל כמלק מגדות ועיין נספר גיח-יהודה נפרקיו ונגד 128 המרה 2 סס. (מ' נ') 2) עיין מו"ר ס"ח לרמבן, ו' נמכי. מקריס י"ב "נ לסכי. לוח יקרמס חים סס וגר נגד לח יענטון מלמומיו ויך נעם. — ויעוין מו"ר מן פרק מ"ל עד מ"ח לסכי. מי יתן ויהגס גם המחבר הזה. — סס עודנו מי — נשום לב ויבונס רק מעשים פעמים — לח מלח פעמים ומעם — ויספיקו לו לשמיר עיניו לחכין קומם דבכי חעם. לולח מעבם מליחם (ליוב מ"ר: ל"ח) וכפירום דד"ק ז"ל (מ' נ'). 3) ויפורק נזה הגניון מחבר נגה על מלאך הגר ועוד מיעקב, כי סוף סוף, וחגן (מ' נ') 4) סס עוב ומה נעים כי יחזקו המחימיים מחומהם רק על מלמלם מקבלה חים מפי חים עד מליחי יפוע ממוקקם ועליהם ימלחו מרחיסם ועל מוחוסם — כי המעים נעלח לח המפיר לחרין לקם כל עחומם — המחבם היה מלחי! 1 ולח על יסודי כיחי יח יחמו לחבר להם חין כל מלק גו ולח מלה על להם לעולם (מ' נ') —

יסוד ספרו אמר (י"ד: ט') ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד —. עתה אחר עצתך תנחני ארוני אל מי מקדושים אפנה אם לדברי נביאי אל אשר דבר ד' בפיהם אמת או לדברי המחבר המהגה הזה אשר לא נביא ולא בן נביא הוא הנשען על הדמיון והקשים אשר אין להם שחר, ונרה יסודתו על נביאי אל להרום יסוד עולם 4).

התבונן נא, הרב הגדול, בדברי שאלתך זאת, הבי לא תכיר בהם, אשר סרת מני דרך ארץ, דרך מדות בני אדם בעלי-צורה וכבן-משנה אתה מדבר? — מאו שמעך שמעתי חשבתיך לזקן שקנה חכמה 1) לת"ת אשר כל זמן שמזקין יוסף חכמה ודעת 2) אבל בקראי דברין אלה באר המלות לאוזי „לא בסבי טעמא" 3) ושעם זקנים יקח 4) —, כי כבן חמש עשרה אתה דובר ולא כבן ששים ושבע. לא רצית להתענות בדברים אשר גם לך גם לו (למחבר ספר „מלאך הברית") אין חפץ במו ולא להועיל הם. כן אתה אומר. אבל גם אם לך אין חפץ במו, לא תוכל לחרוץ משפט ולאמור, אשר גם לו אין חפץ בהם. גם אני אינני יודע מי הוא סופר הספר ההוא מה מעשהו ומת שיחה, אבל לבר אומר לי, אישר, אם איש אוהב אמת הוא, חפץ הוא לשמוע גם דעת אחרים, וי ש לו חפץ בדברי כ ל איש מלומר. כי כל איש אוהב אמת ישמע דברי רעהו וקשיב אזנו להם, אבל לא יסכין עמם מרם בחנם. אתה אומר, אשר רגעיך האחרונים קרים לך כי מכויים וספורים הם לחפצי שמים. לתורה ולתעודה. ואני אשאלך, הבי מלחמת התורה דבר קטון הוא? מי יודע כמה אנשים ראו את „מלאך-הברית" ההוא ומפיהם נעתקו מלין ולא מצאו מענה. ואם בכחך לנחוץ כל בניניו ולהרום כל מערכותיו. עד אשר יהרס כולו ולא תשאר אבן על אבן, מרוע לא תעשה כן? הלא גם מעשך זה יה' לחפץ-שמים, ולהועיל לתורה ולתעודה. גם לבי רחש לך תודה רבה לוא כן עשית, כי גם אני משתוקק לפתרון דברים כאלה, אבל במנעך לעשות כה חמאת לנפשך ולנפש אחרים והנך כבעל-דבר-שפתים המתהלל בגבור ליכר עיר ואינו. אם יש בכחך עוד, אנא צודה נא „את התנין הגדול ההוא בחרמך ועשה נא ממנו משעמים כאשר אהבת" ותכרכך נפשנו. לע"ע אך מליצה ולצון בחרת ותשחת כל דברך, כי משעמים אין בהם. שאכא אתה שואל. מה ראה הסופר ההוא לתמוך יתדותיו על חו"ל? ואני שואל, מדוע לא יעשה כה? הכי רד"ק אברבנאל ודומיהם קוצרי קנים באנם היו? 5) הלא חכמים מלומדים, מפרשי התורה ומבאריה היו. הוי! מקנא אתה ולא בהשכל והעת. אם אומר אדם. מה לי ולדעת חכמי-ישראל ז"ל?" אתה קוסם עלינו בעם וחימה לאמור „קטונת

1) קדושין ל"ג: ג' 2) סנס קכ"ב: ח', 3) סנס פ"ט: ח'. סמלס הזמס מחורס היח עמס סקב"ס על מנרסס, חים סס יבנס ימים חין נו טעם 4) חיוב י"נ: כ' 5) למס סנס נ"ס: ח'; סיסדרין לנ: ח'; קטלס קני נמנמ כי חמים לסבר מליו המעודה הזמס הוח לנעבר מדעת מלמוד.

אף מהתר שרוך נעליהם". ואם אומר אדם „אסורה נא ואראה מה תכמי ישראל ז"ל דוברים" אתה שואל „מה ראית לתמוך מוסדות בנינך עליהם? הם לא ידעו דרך לפרש החידות ויחפשו במדרש ואגדה ויוציאו מהם דברים. אשר אין הדעת סובל אותם ואין אמון בהם". (ראה. כן הם דבריך מלה מלה). כן עושים כל המקנאים קנאת דבר, אשר לא חקרו אחריו בראשונה. כל קוֹא-פוגע, סנור-העינים, עושה כן. האתה גם אתה כמו כן? מסות-החיים הורוני, אשר העושים כן חלשי-הדעת הם. מאשר להשיב דבר נכון אין בכחם לכן יורקים הם אש וחרון מפיהם. ממך לא כן קויתי, ממך לא בֵן יחלתי. אתה קורא „יתערב נא הארון המחבר עמי וכו'" הנני מתערב עמך ואתך. גם מבקש אני ממך, אנא מצא נא פשר דבר והנני לשאת את בגדיך אחריך לבית מרחצך כעבד נאמן. טרם מצאת הפתרון אתה מתהלל בסתת שוא.

סופר ספר „מלאך הברית" רצה להראות, אשר יש מלאך אחד מני אלפי רבואות מחנות המלאכים העומד במעלה גבוהה מכל המעלות אשר המלאכים האחרים עומדים, כי לו נתַן כל ממשל וכל שלטן בשמים ובארץ, כי שת ד' את כל דבר תחת רגליו ויפקידהו לאדון בכל ביתו. המלאך ההוא נקרא בכל כה"ק „מלאך-ד'" או מלאך-האלהים", והוא המלאך העומד בין ההדסים, אשר זכרי' בן ברכיהו בן עדו הנביא ראה ביום כ"ד לחדש שבט בשנת שתים לדריוש 1) והוא מלאך-הברית, אשר הנביא מלאכי מנבא ממנו 2) הוא מלאך האלהים, אשר הלך לפני מחנה ישראל, עת מצרים רדפו אחריהם 3), הוא שר צבא ד', אשר יהושע ראהו ביריחו 4) ועוד נראהו בכמה מקומות בכה"ק. כי יש מדרגות גם במלאכי מעלה, מלאכי-יה שרפי-מעל. יש מלאכים גבוהים ויש גבוהים עליהם זגבוה-מעל-גבוהים. והספור הזה מראה לנו, אשר חז"ל ומורי-תורה בישראל בן חשבו, כן דמו, כן לִמדו וכן חשבו — גם רד"ק כן חושב, ואברבנאל כן מדבר, והרמב"ן כן מדמה, והרבה בישראל חושבים כמותם. המלאך הגבוה מכולם, הוא מלאך-ד' או מלאך-האלהים, נקרא בשם שולחו פעמים רבות בתנ"כ. כי מלאך מה הוא? — מלאך הוא שליח' אם הוא איש שלוח מאת איש הוא מלאך-האיש ואם שליח' מעלה, אישים עליונים, בעלי-רוח בלי לבוש-בשר הם ור' הוא השולח אותם הם מלאכי-האלהים. אך המלאך הגבוה ההוא, אשר בכל בית ד' נאמן הוא והוא הראש לכולם, מכונה פעמים רבות מלאך ד' או מלאך האלהים או בשם ד'. מלאך ד' אשר מצא את הגר במדבר בדרך שור על העין 5) התורה קוראה אותו „יהוה" 6), הנה מלאך ד' בא אל גדעון וידבר אליו ויאמר ד' עמך ויאמר גדעון אם ד' עמנו למה מצאתנו כל זאת. ויפן אליו יהוה ויאמר לך בכחך זה וכו' 7). כל הקורא את הכתוב סה בעין פקוחה מבין,

1) זכרי' ס' : ז' — 2) מלאכי ג' : ל' 3) שמות י"ד; י"ט 4) יהושע ס' : י"ב 5) בראשית ט"ו : ז'. 6) שם ל"ו : י"ג 7) שופטים ו' : י"ב — ע"ו

אשר מלאך ד' נקרא פה בשם שולחו והוא שם ד' ויש עוד כמה כתובים בתנו"כ, אשר הם עדים נאמנים ע"ז. ולא לבד ממקרא-קדש יוצאה תורת הדבר הזה, גם חז"ל הורו כן ואולי כן גם דעת אידית (בסנהדרין ל"ח: ב') אשר השיב למין. המין שאלוהו כתוב „ואל משה אמר עלה אל ד' „שמות כ"ד : א') ה' לו לאמור „עלה אֵלַי" ? ויען אידית ויאמר: משטרון אמר „עלה" כי שם משטרון כשם רבו ככתוב „כי שמי בקרבו" (שמות כ"ג : כ"א) 1) ויש עוד דברים רבים בחז"ל המעידים ע"ז. אבל למה אכביר מלים להרבות עדים? הלא איש מלומד במוך קרא כל אלה ובצדק תקרא אלי „תכן אתה מכנים לעפריים!" אם כן אעשה. — ואין לאמור אשר כל מלאכי אלהים נקראים בשם אדונם, בשם ד'. כי לא מצאנו את זאת בכה"ק. השם „יהוה" הוא השם המיוחד, השם המפורש, ואין א' מכל צבאות מעלה, אשר יש לו חלק בשם הזה, כי השם הזה הוא שם עצם אלהי עולם וכן אמר ד' עפ"י ישעיהו: אני „יהוה" הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן וכו'. ורד"ק מפרש אני ד' הוא שמי המיוחד לי. ולולא ה' מלאך ד' מחובר בעצם אלהים ע"י תכונתו לא הי'הקב"ה מחבר שמו אליו. כן דעת סופר הספר ההוא, אשר אתה אומר עליו, כי ישען הוא אל הדמיון ואל הדברים אשר אין להם שחר, ואתה אם להרום בניניו אתה אומר, הואילה נא בשובך להראות מה הם מלאכי-אלהים, אם הם אישים עליונים, אישים בלי לבוש-בשר או לא. אתה אומר שהם שביבי אש או קרני אור וכו' אולם המלאכים אשר כה"ק מדברים מהם באו בדמות איש בעל-תואר ובעיני בשר ראו בני אדם אותם, גם הקב"ה אתא כאיש זקן ונגדה לעיני בשר 2) כי המלאכים בלכתם בדרך מלאכותם לובשים דמות וצורה ומתחפשים בגוף, וגלמם נראה לעין האיש אשר אליו הוא הולך. וא"כ את ה מעות עליהם הכתובים. כי התורה הקדושה, תורת משה אמת, בה אין דבר עקש ופתלתול. היא האומרת „כי ד' הוא האלהים אין עוד מלבדו", היא גם היא אומרת, אשר מלאכי אלהים נראו לעין בשר, והיא המבדלת בין כל מלאכי אלהים ובין המלאך הגבוה, מלאך ד', אשר פעמים רבות מכנה היא אותו בשם-ד'. גם משה, גם ישעי', גם זכריה ידעו אשר ד' הוא האלהים ואין עוד, אבל קוו נ"כ, אשר ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד. ליום ההוא גם ספור הספר מיחל, ליום ההוא גם נפשי ערגה מאז, והיום ההוא לא ירחק-חוק. תקותי באלהי מרום אשר מהרה יעיר רוחו על כל בשר וראית גם אתה, אשר אמרת ד' צרופה מזוקקה שבעתים ולא תעקם את הכתובים, כי מלאך ד' הוא מלאך-הברית, והיא הארון אשר אנו מבקשים, והוא המלאך אשר שם ד' בקרבו. ואשר אתה שואל:

1) פתרון הפסק הזה לפיכך כתיב. פי' פעין הוא פפעם יון פי' פפעם רומי. פכל פם כן פי' כן הוא, בעלי פלמוד כמו כן פם פמלאך הנגוש פכל פמלאכים.
2) פבראשית ל"ב ע"ב.

מה הושיע מלאך-הברית זה לישוע הנצרי או לבן-אלהים ? רב מאוד, אענך. תשועה גדוכה הושיע. כי מלאך-הברית זה הוא המתיחש בתור בן-אלהים. זכן-אכהים הוא השליח, אשר אותו שלח האב לגאול את כל בני אדם וחוה מחטאותם ולהושיע להם תשועת-עולמים. המלאך הזה לבש בשר-ישוע המשיח ויהי כתכנית אחד-האדם וינהג דרכו כבן אדם וישפל את נפשו וַיִּכָּנַע עד מות על העץ, וע"כ גם האלהים הרימו ויגביהו מאוד ויתן לו שם-נעלה מעל כל שם, כי לשם ישוע תכרע כל ברך, אשר בשמים ואשר בארץ ומתחת לארץ, וכל לשון תודה כי הוא האדון לכבוד אלהים האב ועתה לא על סופר הספר ההוא תלונתך ולא עלי ולא על ישוע המשיח, אשר נתן נפשו כופר נפשות בני אדם לגאלם ולעשותם לבני חורים, רק על התורה הלונתך. כי נלכדת ברשת-חכמת-המהרסים המהפכים כל דבר קודש, ותתיצב על דרך לא טובה. ואם מדרך התורה אתה חפץ לסור, או לגלות בה פנים שלא כהלכה, איכה תוכל להתנפל על סופר הספר ההוא או עלי ועל מחשבותי ? קומה-נא והרס כל דברי-אלהים-חיים, אם יש בכחך. אבל תודה וברכה לאלהינו אבינו, אשר צבאות מלאכים לו ואת מלאכיו עושי רצונו צוה לשמור את התורה על דרכה. ה א מ ת ה י א ת ו ר ה ד ר כ ה, אומר גם אני. וכבר הראתה האמת דרכה, וכל המחפשים אחר מומיה לא יצלחו. הנה חזקו עכי דבריך, ואם אוסיף כהנה וכהנה להשיב לך אבדה ימי. גם כי עונג רב לי להשתעשע עמך בשאלות-חקר-האמת, בכ"ז לכאב-נפש הוא לי לראות, אשר שכחת לקלוע אל המטרה זה פעמים רבות ותדבר אך דברים קשים. כי אף אם אומר, אשר "מלאך-ד'" אינגו "מלאך הברית" אבל בן-אלהים הוא בכל דרך, כי כל המלאכים נקראים בני-האלהים, כאשר אמרתי במכתבי הראשון על שאלתך השני'. והמורים את הנבוכים נבוכו גם הם בשאלה הזאת. — את יתר שאלותיך שאלה י"ג, י"ד, ט"ו וט"ז הנני לחתות כולן במחתה אחת ולאמור לך, כי לא לצוד ציד יראתי והכך אחד הוא לי, אם אחרים כמיני יעשו או לא. אני לאמת שמתי פני וכל מבקש-אמת עליו לראות, אשר אין דרך אחרת, כי דרכי היא דרך התורה. מאמין אני בכל לבי, אשר גם אם לשונו לא תשוק עסים כבן-אמון או כבן-בוץ, תמצא האמת את בעליה. ולכן לא לשוא עמלי ולא לריק יגיע. ואשר אתה שואל "את מי תורו היעה, את מי תבינו שמועה ?" ללא-צדק שאלת. כי גם אני בן-ישראל ודעי ההוככים אתי גם הם ישראלים, מזרע אברהם יצחק ויעקב. ואם גם לא רבים אנחנו, לא יפוז לבנו עוד, כי ד' לא השליך עוד את עמו מעל פניו, חלילה, וישנם עוד שבעת אלפים איש, אשר לא כרעו עוד ברכים לאמת-מדומה. כי מבקשים הם את האמת כפי התורה. ולאלה עינינו צופיות, על אלה אנו מקוים, אשר ישמעו לקולנו, והיינו עדר אחד ורועה אחד ירעה אותנו. לכן בעלי ה ע ד ו ת העושים במלאכה לא יחתו מפני כל. כי לא להכל יעשו עם סופרים. ולמה

בחרה העדות בשפת עבר ? כן אתה שואל. הלא השפה הזאת היא חמדת נפשה, אענך. עוד ישראל קודש לד' ועוד שפתו קודש תהי'. והעדות — שפת משה והנביאים היא מדברת ולכן גם היא תהי' קודש. גם בזאת חשאת, כי תביט על עבודת העדות כאלו באה להדום בנין האומה, והדבר לא כן הוא, כי אך לבנות באה, כאשר כל רואה, אשר עיניו פקוחות, יוכל לראות וכבר שאלתיך : הכי למאן מהאמין במשיח דבר-האומה הוא ? אם על יסודות באלה אומתנו תִּבָּנה, לא תוכל עמוד. לא ידידי הרב הגדול, לא כן הוא. יסוד האומה הוא הנזע. דבר אמונה יוכל להיות לעזר לחזק יסודות האומה, אבל לא יוכל להיות יסוד. אתה מדבר מהדבר כאדו חפצת להראות מסות החיים, אשר נסית בהן, אבל באמת הדבר רחוק מאוד ממך, אתה מדבר מהמתבוללים בעמים אחרים ולא ידעת, אשר גם אני אינני מהמתבוללים. זה כמה השמעתי את קולי לאמור "ישראל בעמים לא יתבולל" — וכל עיד איש נא זנח את נזעו ולא יצא מחוג מ ש פ ח ת ישראל, בן ישראל הוא עודנו. ולכן הנני קורא גם אותך גם כל בנ"י "אחי". כי כולכם אחי אתם, ומנזע ישראל הנכם. גם אם תמאנו בי, אין לי כל צדקה וכהשיך אתכם מפני. ועל פי המשפט הזה הנני לשפוט ולעשות בכל ימי חי. אחבנ"י יעשו לי מה ש יעשו, אני אה"י אהבה להם. שנאה מלבי רחוקה עתה, ועל נורלם נפשי בוכי' ותמיד תפלתי לאלהי חסדי, כי יתן מהרה ישועת ישראל. לא חיים ולא מות, לא שרי-הצבא ולא גבורי-כח, לא רום ולא עומק יהי' לאל ידם להפרידני מאהבת אחבנ"י ולכן גם אם דבריך הקשים העלו חרון-אפי רגע, בכ"ז הנני מכפדך מוקירך ואוהבך, כי אח-ג ד ו ל אתה בעיני. וכן אני מכלה דברי היום. והנני אומר שלום וברכה לך מכל לבי. ד' יברך חילך ופועל ידך ירצה. אכי"ר.

בקרת ספרים.

ברוך ד' שהחייני והגיעני לזמן הזה. הנה העדות שבה אל משמרתה וזה כי ירחים עושה היא מעשיה להעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה. סופריה גם הם עושים במלאכה, ואותך רק אני לבדי. האשב אני בדד כל הימים ואחשה ? הלא העדות שמה על עבודת מבקר. לכן את משמרתי אעבדה גם אני והנני לעשות. ראשית עלי לשלם את אשר נדרתי עוד יש לפני ספרים אחרים אשר יצאו בשנת תרמ"ח, עת משמרתי היתה משמרת כבוד ומשמרת תונה גם יחד. לכן אשים פני אליהם בראשונה, ואתבונן בראשונה אל "המתבונן".

המתבונן או ארבע דעות. מאת א' ל' בנימיזאהן. שנת תרמ"ח. הספר הזה יצא מבית דפוס עיר ברדיטשוב ברוסי'. אך לא בעל-בית-

זעם" היא רוב העם כלו וחכמיו. המפלגה הראשונה — פי הספר יקנה "מתיאשים" והשני' "מחקנים" השלישית "לאומיים" והרביעית - "מתבוננים". הספר אומר "ען כי גם דעתי נוטה לדעת דאחרונים, א ש ר ה צ ד ק א ת ם, קראתי את ספרי בשם "ה מ ת ב ו נ נ ן. — צר לי מאוד על הספר, אשר בגלותו דעתו זאת השחית כל עבודתו. לולא הגיד הספר מראש, אשר היא נוטה ומנענע ראשו לאומרים "שב ישראל, ואל תעשה" כי עתה ראה כל קודא בספר הזה אוסף-דעות-שונות, גם נתן אמון לדברי הספר, אשר המחלקה הרביעית היא הגדולה בכולן והיא רוב העם וחכמיו. אבל בהגידו מראש, אשר לבו הולך אחרי החובקים ידים בעצלתים, הטיל אימה בלב הקורא, פן הספר, בן-בנימין, הוזה ובעל-חזיונות הוא, ומאשר לבו הולך אחרי המפלגה הרביעית רואה הוא בכח-דמיונו רוב העם וחכמיו בה, ובאמת לא כן הדבר. כן יחשוב הקורא. והכופר הטא המטרה, כי ירה חציו ממנה והלאה. את אשר חפץ לפעול בלב הקורא לא יפעול עוד. שנית צר לי אשר לא הצליח הספר למצא שם אחר מהשם "מתבונן". כי אחרי אשר גלה לנו הספר, אשר גם הוא אחר מרוב העם וחכמיו, נראה הוא בעינינו כעז-מצח מגביר-לשון ומחפאר יתר על המדה בכנותו את מפלגתו "מפלגת המתבוננים". הכי המתיאשים, המתקנים, והלאומיים לא התבוננו בשאלה אשר לפנינו? — לולא התבוננו, כי עתה לא חוו דעותיהם. מי הוא "מתבונן" ומה הוא מתבונן? — כל משכיל אל דבר, וכל השם לב להבין במראה אשר לפניו נקרא "מתבונן" כן באמור ד' עפ"י ישעיהו בן-אמוץ "ישראל לא ידע עמי לא "ה ת ב ו נ נ" אין הפצו לאמור, אשר ישראל הי' כבהמה בלי כל שכל בינה ודעת. כ"א הפצו לאמור, אשר ישראל לא שם לבו להבין מי הוא המגדלו והמרוממו. וכן (ישעיהו נ"ב ט"ו) "אשר לא שמעו התבוננו" נפקחו עיניהם לראות ולהבין במראה, אשר לא הודיע איש ממנו, טרם בא- או באמור אליהוא בן ברכאל הבוזי "האזינה זאת איוב עמוד ו ה ת ב ו נ נ נפלאות-אל" הלא אך לשום לבו לנפלאות תמים-דעים העירוי. יש עוד עדים הרבה בתנ"כ, אבל הכי כרוכל אלך ואספור ואמנה כל מה שיש בסלי? אקצרה נא. "מתבונן" הוא כל איש השם לבו לשפוש על החזון, אשר הוא לפניו, בעל-המשנה ואנשי זמנם קראו לאיש השם לבו להבין דבר ולשפוש עליו "משתכל" והם כתבו "מסתכל" לבל ישגה איש להשוב שהשי"ן הוא בעל-נקודה עד הימין. וכן תרגם התרגום הכשדי, לא התבונן, (ישע' א' : ג') לא אִתְבַּנֵּל למיתב לאורייתא, ולכן כדברי-רהב שם הספר הזה בעיני הקורא הרואה, אשר גם הסופר, בן-בנימין הוא בין "המתבוננים" האלה. יסלח לי הסופר ויסלחו לי הקוראים ג"כ, אשר הארכתי להתבונן בשם הספר הזה המכונה "מתבונן". עתה אסורה נא ואראה איכה בעלי-דעות אלה מתוכחים איש עם רעהו. אמה אזני לשמוע המתיאש מה הוא אומר.

הדפוס ולא סופר הספר חפצו להודיע את זאת, לכן לא הזכירו את הדפוס על השער. הספר הזה קטן הוא בעל ק"ב דפים. גם תכנית הספר קטנה היא. והוא ספר-שיר, אשר ד' דעות נשמעו בו. פרי תולדות ימי דורנו הוא הספר הזה, פרי תולדות עשר השנים האחרונות, כי גם הוא נולד על ברכי הקורות, אשר נקרו ותאתנה לעמנו בעשר השנים האלה ההל משנת תר"מ עד תר"ן. כי ד' פקד את עמו בשנים האלה. ויער את רוחו להחל לשאול "מה אפוא אעשה?" "מה איפוא תחפוץ ד' ונעשה?" ישראל' ידוע חוקי הוא מאז, מחכה אנושה בקרבו ואין שלום בעצמיו. אבל הוא מסיר את לבו מחליו בחזקה למען ישכחהו ולא ידע מכאוב ובעת מכאובו יגבר עליו עד למאוד וכאבו אנוש, יקום לבקש רפואה. ורופאי-אליל רבים בישראל. הרופאים מכהרים לבא ורופאים את שבר-ישראל על נקלה. אומרים שלום שלום, אבל ישראל הוא חולה כמאז ואין שלום. כעשרים שנים ישבו אחב"י שלוים שקטים ושוננים בארצות אוסתרי', גרמני' ורוס', וכמעט וישכחו כי מחלה בקרבם, ויער ד' בנו חרון אף עם גרמני' וקצף עם רוס' והנה פרצו "דעמים" בנו ושונאי בני שם קמו עלינו לבלענו, ויאמרו לעשות אתנו כלה. ותשקחנה עינינו לראות, אשר נגעינו עוד לא נרפאו, עוד מחלתנו אנושה ותחליינו אין רופא בעמנו. עתה גדולים חקרי לב ב שראל ולפלגות-העם אין קץ. מה לעשות ולרפא את שבר עמנו הגדול כים? כה שואל כל בן-ישראל. מה לעשות ולצאת מן המצר למרחב-יה? — לב העם חלק עתה וכל הוגה דעה בתוך עמנו מגיד רפואתו ומנסה לתת צרי מרפא. בן-בנימין זה כופר הספר הזה, אומר לאסוף כל הדעות, דעות רוסאי ישראל, למחברת אחת ולולק לד' מחלקות. הסופר אומר בראש ספרו: בשנים האחרונות האלה, שנות עמל ייגון לעמנו היענה והנדכא חלק לב העם ע"ד יציאתו מן המצר לארבע דעות, ואלה הן (א) יש מתיאשים מכל וכל מתשועת ישראל. ואומרים לקיומו "נואש" באמרם כי כל התולדה כולה על כח האנרוף עוסדה וכל החזק מחברו יתקפהו כח, וחיים יבלעהו, והשה הפוזה, ישראל, הקטן והחלש בעמים, סוף סוף יהי' לטרף לשני הכפירים אשר סביב שחו עליו, יבוקע בגוים ולא יודע כי בא אל קרבם. (ב) יש אומרים כי אין דרך אחרת לישראל, כ"א לשוב לארץ אבותיו, לכונן שם מושבות ולהאחז בתוכה, ואז יושע יהודה וישראל ישבון לבטח. (ג) יש מוצאים תרופה למחלתו האנושה, בעשות חקונים בדתו, לבל יהי היהודי משונה ונבדל מיתר-העמים במדות ודרכי החיים, ככמה דינים ומנהגים. (ד) ויש מחליטים שאין לעשות כל מאומה, כ"א לשבת בקריירות-רוח ולסבול את אשר נטל עליו, עד יעבור זעם וד' ירחם את עמו. כה פי הסופר דובר אלינו. והנה הוא מוסיף ואומר אשר מפלגת המתיאשים הוא הקטנה מכולן, מפלגת החפצים בתקוני הרת גדולה ממחלקת המתיאשים ומחלקת החפצים בהתישב בא"י גדולה משתיהן. ומפלגת האומרים "חבי עד יעבור

הגדולים לא יקחו שכם בצרת אחיהם
רק בקוץ מכאוב הלא המה בעיניהם
מעמם יתרחקו פרדו ובסודם לא יבואו

אם כה המתיאש מדבריו צדקו מאוד. כי זה רעה רבה בעמנו עתה, אשר בעלי עושר וקנין אשר בנו מבקשים להיות בני יפת ולא בני שם. המתיאש מוסיף ומתאונן. לא רק ההולבים קדימה ירחיקו מאחיהם, אף גם הישָׁרִים החלו לעשות כמעשיהם. ומביא עד נאמן לדבריו, כי כה קרה בעירו או בעיר אחרת. ולכן אומר הוא לתשועה „נואש" כי אבדנו, אבדנו. אין פתח תקוה לצאת מן הלחץ. ולכן כל הארץ בעיניו מזבח, והאדם הוא הזבח; החוק הוא הכהן והרפה השה לטבח. אבל במה יכלה המתיאש את דבריו? הוא אומר בסוף דבריו: נקשה נפשי בחיי, בחיי לחץ ועוני. למה לי חיים, לאובד ומתיאש כמוני? ... מחיים כאלה הלא טוב המות. עתה ישאל כל קורא בלבו „מה איפוא יעשה המתיאש ההוא?" הסופר פרש מסך מה ואין איש יודע מה המתיאש חפץ לעשות. אינני מאמין אשר יבואו ימים בהם נשיר: כלה שוד, אפס המץ ולדמעות בני בא סוף זקף. בהתישב בא"י אינני רואה כל רפואה. וא"כ? א"כ מה לעשות? — גם כי המתיאש אינני משיב בפיו, נשפוט שפוט, אשר מחשבתו היא „שב ואל תעשה" „הלא גם אם העשה דבר, ללא יועיל יהי' לך, למה לך, ישראל, ליגע לריק? הלא תלד לבהלה" זאת היא עצה לא-טובה: כל איש מודה, אשר לא טובה העצה היעוצה מאת המתיאש. כי כל המתיאש מהחיים הוא כאלו מת. אבל אסורה נא עתה אך הקצה האחרון לראות מה המתבונן אומר. מה עצתו אשר הוא מציע? מה הדבר אשר הוא משמיע? הוא אומר „עם ישראל זקן ורגיל הנהו לסבול עוני יגון ומכאוב מאין כמוהו". ולכן הוא קורא לנו:

בדרכי בני נכר ילכו בכל תהו וכותיהם
ובשמות בני יפת יחליפו ישנו שמותיהם
לבלי יכירום כי ממעי יהודה יצאו

נשב איש תחתיו, אל נצא ממקומותינו
נחכה עדי ירחם ד' לקבץ נפוצותינו
ועתה ארץ מגורנו לנו ארץ מולדת

ומחויבים אנחנו להיות לה עבדים נאמנים
אז תוכח הממשלה לחשוב אותנו לבנים
ובפרעות אויב לא תהי' מרחוק עומדת

היש מתיאש גדול מהמתבונן הזה? הלא כל האומה מתיאשת מתקוותה. המתבונן הזה, אשר גם בן-בניו מתפאר להיות כמוהו, אומר גם הוא „שב ואל תעשה". רק המתיאש אומר „אל-תעשה" בבכי וילולה והמתבונן באומץ-רוח. אבל מה יועיל לנו אומץ הרוח? הבזה ישוע ישראל? הבזה ישוב להיום עם? המתבונן עונה „והנוגע בגאולת-האומה, גאולת עולמים, עלינו לחכות עד קץ גורלו באחרית הימים". הלא זאת ישאל כל בן-ישראל „עד מתי נחכה? השבח חנות אל? המאס בעמו ישראל? היש אחרית לישראל?" — המתבונן אומר עם ישראל קשה-עורף יקרא „והיא תהלתו" אם על תהלתו זאת יחי' ישראל, אז צדקו דברי המתיאש „מחיים כאלה הלא טוב המות". — אבל המתבונן מציע לפנינו גם עצה. הוא אומר: עלינו ליסד בתי למוד מלאכות שונות בכל עיר ועיר אף

בערים הקטנות. ובבתי הלמוד תורה לנערים ילמדו מלאכה, חשבון גם שפת-המדינה וכו'. עלינו לעשות קץ לסלמדים, כ"א בתי-ספר נקים ובהם נדריך את צעירנו וכו'. אין להכחיד, אשר בתי ספר הם דבר טוב, אבל מה היתרון הגדול, אשר לבתי ספר? — המתבונן נושא עיניו למשיח-ישראל, אשר זה חרש מקדם בא, ומשורר: עתה התעורר הגדול מאחינו, דראש והראשון בכל גדיבי עמנו, אשר כמוהו לא הי' עוד בישראל, הוא הבארון הירש, ראש גולת אריאל, עטרת נאות אפרים וצניף תפארת ישראל.... המוריד על עמנו טל-תחיה, להעירו מעפר להרימו משפל ולנחמו מיגונו. צר לי על המתבונן הזה. זהב-הבארון-צבי הכה אותו בעורון וימאס בארץ-הצבי ובכל יתר המועצות, כי חשב, אשר הצבי הבארון ירוץ כצבי לארץ רוסי' ויחלק מתנות באדם. אבל „ראש-גולת-אריאל זה" יושב בפאריש ועד שטל-התחי', אשר הוא מוריד, יורד על ראשי ישראל ברוסי' או בארץ אחרת כבר היכו תבואות ישראל בשדפון וביקון. אם על בארון הירש יתמוך ישראל יתדותיו, יהי' אהלו אוהל-יצען כרגע. כי מן „הירש" ישראל לא יָפֵנָה. וארור הגבר, אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו. המתבונן יענה לי „גם אני אומר כן" כי כן אומר בשירו:

הנה לא אלמן ישראל מאלהי אבותיו, אשר הבטיחנו ע"י עבדיו הנביאים,
אשר פדה אותו מכל תלאותיו, ואשר לא נתקיים, יתקיים בימים הבאים
בידו היכולת לעשות, והוא ימלא הבטחתו. כי מי כאלהינו ומי יסלל נבורתו.

אבל אלהי אבות ישראל גלה את רצונו, כי לא יחפוץ במות המת כ"א בשובו מדרכיו הי'. לכן עלינו לשום עינינו על זה וכל החי יתן אל לבו „מה איפוא נעשה?" במה תעינו כי נשוב? — אקצרה נא. המתבונן רוסא-אליל גם הוא עודנו וגם עצותיו לא תועילנה — החפץ בתקוני-הדת מה הוא אומר? — השפל הגדר ופתח שערים, אל תוסף שמירה לשמירה וגדר לגדרים. עלינו לשמור את מצות השכל והבינה, מצות ברית סיני, אבל לא מצות המשמעת והחוק, מצות המנהג והמדה. הנני מודה אשר בשכל מדבר המתקן, אבל היאמין באמת, אשר בזה יושע ישראל? הבזה ינצל מרדת לתהום נשיה? — גם הצרי הזה לא ירפא מכת ישראל.

משך הבקרת — יבא.

אנרטל האנרות.

לר' יצה"ז בלפסיא! מה לך כי תרדם? הלא מוצא שפתיך מאז שמרת. התחפון אשר בניך שהולדת ברב עמל ותלאה יגוענו בסתר בחדרי חשך ולא יראו אור-חיים? אוצרות יקרים לך ותטמינם בחול! הוציאה נא כל ספריך חוצה, שלחם נא אלי. ד' הי' לי בעוזרי עד כה וגם בימים הבאים יהי' לי לעזר, כי בו בטחתי ונעזרתי. אני הנני לעשות ככל אשר יש לאל ידי, ומוצא שפתי אשמור. אף דבר א' לא יפול מארצה מכל אשר דברתי לך פא"ם. —

לכל אוהבי ואוהבי מקרוב ומרחוק שלום!

רבע שנה כלה עתה בצאת החוברת הזאת, רבע שנה יצאה העדות לאור מה"י, ואתם הלא ידעתם את עמלי, אתם ידעתם את טרחי ומשאי, אשר נשלחי עלי. גם דרכי ומחשבותי גלויות לפניכם. לא לעשות עושר יצאתי, גם לא לקנות כבוד-אנשים ותהלת-עם מזמתי, כי"א לעבוד עבודת ד', עבודת הקודש ביראה ובאהבה היא מטרתי. התוכלו עמוד מנגד ושמון ידים בעצלתים בצלחתכם? — חכילה לכם מעשות ככה והלילה לי מחשוב עליכם בכה. אבל שאוני נא בבואי זאת הפעם להעירכם שנית ולבקש מלפניכם לעשות כל אשר נתן ד' בידכם. לאשר לו ברכות הארץ יתן מגרכותיו ולאשר לו מתנות שמים יאציל לעדות ממתנותיו. — תודה וברכה לאלהי שמים, אשר הביאני עד הלום. זה ג' חוברות הוצאתי בחסד עליון. ואם הראשונה היתה בעת כ"ד דפים, השני' והשלישית היו לבעלות ל"ב דפים. וכן תקותי לכל החוברות הבאות. כולן תצאנה מהודרות ומיופות, ול"ב דפים יהיו לכל אחת ואחת. וחוץ לאלה אני נותן לפפות ושער לכל חוברת וחוברת. אני עושה והנני לעשות עוד כל מה שבכחי, אבל גם עליכם אוהבי ואהובי, גם עליכם לעשות כל מה שבכחכם לעשות למען תהיו עזר לי, כי איכה אשא לבדי כל טורח העדות ומשאה? — לא דיה לי עבודת-העדות, לקחתי על שכמי עוד עבודה אחרת, להוציא לאור „ספרי-עדת-העדות" ג"כ. כי כן גמרנו עצה להוציא. בכל רבע שנה תצא חוברת א' או שתים מספרי עדת העדות חוץ מהמכה"ע הזה „עדות-לישראל". ועתה הנה יצא ספר הראשון מספרי עדת-העדות. הספר „אבן מזכרת" לזכר נשמת הצדיק פרנץ דיליטש יצא שנית לאור ובו תמונת החסיד הזה ושיר נעים מאת איש יהודי והי' לספר א' מספרי עדת העדות. ורי יתן כח ועצמה גם לעבודה הזאת. אבל מבלעדיכם אהובי מה אני? הלא אך עלה נדף. זכרו נא זאת אהובי והתאוששו לבא לעזרתי במלחמה הקשה הזאת. באו נא אתם על התתום, והתאמצו להביא גם מיודעיכם וכל מכיריכם להיות גם הם נדבים על קהל החותמים ועדת העדות. בברונו נא בפרי עמכם איש איש בלשונו ובשפתו. את אשר נדרתי אעשה. כל שפה אשר תכתבו אלבישה בגדי עבר, ולפני קוראי העדות אשים דבריכם. אנא התעוררו נא לעשות, הקיצו אל תישנו, כי שמש הצדקה יצאה ומרפא בכנפיה.

אוהבכם באמת, משה ממשפחת אריות, המו"ל.

Verleger u. verantwortlicher Redakteur Moses Löwen.
Druck v. F. Bednarski.

חוברת ד' אלול התר"ן

עדות לישראל

מכ"ע עברי

מעיד על התורה והתעודה ועל כל סגלות האומה.

יו"ל ע"י משה לאָווען.

אל קוראי העדות החביבים והאהובים.

החוברת הרביעית אחרה מועד צאתה ולא באשמתי ולא באשמת הסופרים הנכבדים העומדים על ידי ועומדים לימיני, כי"א ב א ש מ ת ה ע ד ו ת. הן כלולה היא בהדרה, אשר שמתי עליה. הנותן ליעף כח ולאין־אונים עצמה מרכה הלביש גם אותי, החליש בחלשים, כח ועצמה ויתנני להו"ל את העדות במלבושי שש משי ורקמה ועטרת תפארת על ראשה ותיף במאוד מאוד ויצא לה בעמנו שם ביפי' ותמשוך לב קוראים רבים אחריה ותלבב אותם בכה האמת אשר אתה, ויקנאו בה שונאי האמת ויתנכלו עליה להכחידה מן הארץ, זאת היא אשמת העדות, זאת היא רעתה. אשר היא מוצאת חן בעיני קוראים רבים, לא יוכלו שונאיה לסלוח לה עד עולם. לכן חשבו מזמות ויחבלו און וילדו עמל להשחית מעשי העדות, כי פתו את המדפים לבל ידפס עוד את העדות וישמע המדפים לקולם, כי ירא מפניהם פן ישחיתוהו גם אותו, ואהי' נידד מקני כצפור עד שמצאתי מדפים אחר. עי"כ אחרה החוברת הזאת את המועד. גם באה היא לפניכם כחושה וזה מאוד, כי קצרו הימים ולכן בת ט"ו דפים היא ולא בת ל"ב כאחיותיה אשר קדמו לה. — חורות לאל הגומר עלי, אשר כל כלי יוצר על העדות לא יצלח. כי גם אם יפידוה שונאיה ימים שנים, ביום השלישי יקימה ד' ותחי' לפניו. לא אוכל הבחיר תחת לשוני, אשר גם אני חלש־חלב הנני. בראותי כי שונאי העדות הפיקו זממם נפל לבי בקרבי ואחכא למען לא אשמע קול רנתם ברננם „האח האה בלענוה!" ונפשי מאנה הנחם. אך קול מנחם בא בחזקה לאוני, קול קורא אלי לאמור: מה לך כי נחבאת? למה זה תעמוד? העדות נתונה בצרה, בית־הדפוס סוגר בעדך והשונאים יורפים ואתה

תהי׳ עומד? הרם את ידך ועשה, כי ד׳ ילחם לך. ד׳ ילחם לך, הק״בה יעשה לך נסים וגבורות ואתה תהי׳ עומד ושותק? [1]) לך ובקש מקום אחר להדפים בו העדות והרם קולך במחנה העברים והזבר לפניהם ארחות ד׳, כי גדולות עשה ביעקב ונפלאות בישראל. הזק ואמץ, אל תיגע ואל תירא, אז שאון קמיך עולה תמיד, כי לא יוכלו לך. כה דבר המנחם באזני ועתה אברך, ארושם, אהלל ואפאר את שם ד׳ על כל תגמולוהי עלי, והנני מחרש את נדרי לפניכם, הקוראים האהובים, לבל אשקוט ולבל אנוח מלהו״ל את העדות, עדות ד׳ לישראל, כל עוד כחי בי ונשמתי אתי. ד׳ הי׳ בעוזרי עד כה ועד לא יסיר ד׳ ימין חסדו ממני לא אמוש גם אני מהמשמרת הקדושה עלי, משמרת מעריך ומ״ול.

ואליכם שונאי חנם ורודפי ולא במשפט אקרא: חדלו לכם מרדוף. למה תיגעו לריק? הנה אני סולח לכם באמת ובכל לבי. כי רעה לא עשיתם לי. אתם חשבתם לעשות רעה וד׳ הסב את הדבר לטובה. כזכובים בימי חוסקין המעירים את האדם לבל יישן שנת המות, כן הי׳ לי רדיפותיכם אשר רדפתם אותי. אך למה תזרעו עמל ורוח תקצרו? הלא תלדו לבהלה. השכחתם האמרים, אמרי־זהב, אשר יצאו מפי הגדול בחז״ל שבכבל היו. הלל הזקן הי׳ אומר: את הרע בעיניך, אל תעש גם אתה לרעיך.[2]) אם שונאי בני שם ועבר ישמעו את אשר עשיתם לי, מה יאמרו? הלא יוסיפו להתגרות בנו. יאמרו, עצרת בוגדים ישראל, אח שנא את אחיו ואיש את רעהו יצודו. ולמה לנו כ״ז? ומה פרי עמלכם? הכי עי״ז הצלחתם לסתום פי העדות? האין בתי רפום בארצות האל, אשר אנו יושבים בהן? הכי מחסור במדפיסים יש? — לו יכלתם לבער את המעריך והסופרים העוזרים על ידו מעל הארץ, כי עתה חדלה העדות מצאת בין החיים. רק אם יתמו הסופרים מן הארץ — והעדות עור אינה. כל עוד

[1]) ראה מכילתא וילקוט שמעוני סמן רל״ב.

[2]) ראה שבת ל״א א׳. בשבא גר לפני הלל ויאמר למדני כל התורה כולה עמד הלל ויאמר ואהבת לרעך כמוך זאת כל התורה כולה, את אשר שנוא לך אל תעש לרעך. וכל יתר דברי־התורה הם המדריכים אל הרעיון הנעלה הזה גם ישוע ענה כן. אבל דברי ישוע מקושרים באשר אמר בראשונה: ואהבת את ד׳ אלהיך זאת ראשית כל המצות והשני׳ „ואהבת וכו׳". ישוע מורה אותנו, אשר מבלי אהבת ד׳ לא נוכל לאהוב את אחינו. ולכן מה טוב ומה נעים לשים לב על דברי הלל באור דברי ישוע.

סופרים תופשים עט, כל עוד חושנו בנו, מקודשים אנחנו לעבודת־העדות ולא תוכלו לעצור בעד האמת. ראו והתמהו! עוד יש מדפיסים, אשר אינם סרים למשמעתכם ואינם נבנעים מפניכם. עדים הם הגליונות האלה. לא נופל בית דפוס זה מהראשון, ואם לא בית דפוס זה, יש בית דפוס אחר. בפתותכם את המדפיסים לבל ידפיסו לא תשכילו ולא תצליחו. אם דברי העדות לא נכונו, אנא ענו נא לה, הרסו נא את דבריה בדברים מיוסדים על ארני התורה והאמת, הראו אות, ומופת הורו, במה שגתה, במה חשאה. אך אין מענה בפיכם, נעתקו מכם מלין ולעדות אין משיב, אין עונה אמריה מכם א״כ בוש תבושו והחרש תחרישון ולא תוסיפו לדאבה. הן בנ״י נחנו, כמונו כמוכם. ובנ״י אין כחם אם לא ברוח, ולא בכלי נשק עשוים מעץ וברזל. עלינו לחנור כלי נשק אלהים. אם תלחמו בנו בחרב הרוח, אשר הוא דבר־האלהים, אז תעשו טוב, כי תוכיחו או תוכחו. אבל בפתותכם את המדפיסים לבל ידפיסו תעשו את שמכם למשל ולשנינה, כי זאת לא דרך ישראל היא. ומדוע תתקצפו בנו? הכי להדאיב נפשכם חפצנו? — חלילה לנו מעשות כזאת. אהבת עמנו הזקה עלינו, אהבנו את עמנו אהבה עזה, אהבה בלי מצרים. לא מות ולא חיים, לא מלאכי אל ולא שרי צבא, ולא גבורי כח, לא אלה אשר ישנם ולא אלה אשר עתידים להיות, לא הרים ולא עמקים יהי׳ לאל ידם להפרידנו מאהבת עמנו. ואהבה לא תדאיב נפש. כי האהבה נושאת כל דבר ואינה מבקשת את אשר לה ואין משושה בעולתה, כ״א משושה עלי אמת. אמת העדות מדברת, ואהבה שמה לה למשמרת. לכן אל לכם קצוף, חדלו מחרון אף, אז תמצאו חן בעיני ד׳, כי ד׳ הוא אהבה, חסד ואמת.

המו״ל.

הגיוני־העדות.

החדש הזה הוא הששי לצאת בנ״י ממצרים. שמו, אשר העלוהו בנ״י מבבל, הוא אלול. כה״ק קראוהו הששי[1]), נחמי׳ לבד קראהו אלול[2]). דורשי שמות אומרים, אשר פתרון השם הזה כפתרון המלה „אליל"[3]) והוא: אפס ואין, דבר כלה מהרה כענן וכטל משכים הולך, דבר אשר אין לו מעמד, כי מהרה יגוע ואיננו.

[1]) יחזקאל ח׳: א׳; חגי א׳: א׳, ט״ו. דהי״א כ״ז: ט׳. [2]) נחמי׳ ו׳: ט״ו. [3]) בירמי׳ י״ד: י״ד כתוב: חזון שקר וקסם „ואלול" ותרמית

כאיש אשר נפשו יצאה ממנו, כן הדבר, אשר הי' לפנינו ויעבור ואיננו. אבל על האיש אנו אומרים, כי מת הוא, גוע ואיננו, ועל כל דבר, אשר אין בו רוח־חיים אנו אומרים, כי כלה ויהי לאל. אבותינו קראו לחדש הזה „אלול", כי בו מתה התולדה, הולכת וכלה. ככלות החדש הזה כלה גם הקציר, אין צמח בשדה, והארץ נראה לעינינו כעלמה יפה, אשר גזו שערות ראשה ואת עדי' הפשיטו מעליה, כי יפעת הקיץ עברה ואיננה עוד. כמאלכי מות התנפלו הקוצרים על הארץ וחרבות בידיהם, הם מגל וחרמש, גזים ותולשים שערות האדמה, עד אשר תהי' ערומה בלי לבוש־יפעה, וכמתאבלת הקורעת בגדיה מעליה. אכן שם החדש הזה נאה לו.

צאלים ודמיונות הם החדשים, צללי חיי אדם ודמיונות קורותיו. ימי אביב־חיינו הם מעט, ימי זיו־חיינו הם כימים אחדים, ימי־הששון וימי־צמח־חיינו גם הם כלים מהרה, והנה אנו באים בין המצרים וימי אבל ותוגה ממהרים לבא. עוד מעט והקוצר יבא וחרמשו בידו והיינו בלא־היינו. מה טוב הי' לוא שם כל אדם חי זאת אל לבו!

ח"ז גם הם ראו בחדש הזה דמות־קץ וכליון לכן עוררו מאז את לבות בנ"י לשוב אל ד' בלב שלם בחדש הזה, כי ככלות החדש תכלה ם השנה, ועל כל בן־ישראל להתעורר ולראות סביביו ולעשות חשבון מיו. ולכן יתקע יום יום עד סוף החדש בשופר להחריד את לבנו למען פן לתשובה, כי קרוב יום ד'. מה טובה עצת חז"ל! כי אין לך דבר טוב בעולם כתשובה. שובה נא ישראל, שובה נא עד ד' אלהיך. כן קורא אלינו קול ממרום. שערי תשובה לעולם פתוחים[4]) אם עונותינו בו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים הקב"ה קורא: אל תיראו. ם הם עד הרקיע אני סולח, אם אתם עושים תשובה. ולא עד השני

בם אבל קרוא „ואליל". [4]) מ"ר איכה; פסיקתא דרב כהנא פ' שובה ל הכתוב נוראות בצדק תענגו; ב"מ נ"ט: א'. [5]) פסיקתא פ' תשובה, סיקתא רבתי ולא פסיקתא דרב־כהנא. [6]) סנהדרין צ"ז: ב'. [7]) גם זאת פסיקתא דרב כהנא פרשת שובה.

לבד, כ"א גם עד כמא הכבוד, אם אתם עושים תשובה, אני מקבל אתכם[5]) ואין דבר גאולת־ישראל תלוי אם־לא בתשובה[6]). ומה אני רוצה מכם, שואל הקב"ה, הלא אך דרשוני וחיו[7]).

ימי־תשובה הם ימי רחמים ורצון, ימי־אהבה, ימי־דודים. כן קראו חכמים וסופרים רבים, ראשונים ואחרונים ז"ל, בספריהם את החדש הזה. דורשי רשומות מצאו בשם־החדש שם־תכונתו. כי אלול הוא ארבע מלות משולבות יחד והן: א"ני ל"דודי ו"דודי ל". מה נאוו דבריהם! כן הוא. אם אנו עושים תשובה, הקב"ה משביענו רצון, אם אומר אדם „אני לדודי", יהי בוטח, אשר יאמר נ"כ „ודודי לי". כצרור בושם מפיקים דברי ר"א ריח טוב. תלמידיו שאלוהו: איכה נעשה תשובה ונחי'? — ויען ר"א ויאמר: יענך ד' ביום צרה כמו שנאמר דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו[8]). ד' מושיט את ידו אלינו ומעורר את העת, את דודים למען נשוב ונחי'. גם יוחנן הקדוש אמר כן: אלהים הוא אהבה ואנחנו אוהבים אותו, כי הוא אהב אותנו מקדם[9]). ד' קורא שובו אלי ואשובה אליכם.

אבל מדוע לא יפן ד' לשועתנו עתה? הלא בדורותינו מרבים אחב"י בצום ובתפלה. ובשמענו את קול השופר הולך וחזק יום יום חרד לבנו ואל ד' עינינו נשואות. מדוע פונה אלינו עורף גם עתה? בהיות עוד ישראל על אדמתו ישבו הנשים בפתח שער בית ד' ותבכינה את התמוז[10]) עשו תועבה, ועתה מקנאים אחב"י לתורת ד' ולעבודתו ומקריבים את נפשם להקדיש שם ד'. ובחדש הזה, חדש־האהבה וימי־דודים, מרבים אנו תפלה לפני ד' ועוד לא שב חרון אף ד'. עודנו בגולה ואדמתנו לזרים. ומדוע כל זאת באתנו? — עוד קול אחב"י באזני, קול בכי' אשר בכו אתי: אכסוף ואחמד לנחמה, אשר דברי־מבשר־בקול תשמענה אזני ואזניך, התעוררי לקראת דודך והתנערי מן האדמה בשובו

[8]) ת"בא זוטא פ' כ"ו. [9]) אגרת־יוחנן ראשונה ד': טז, י"ט. [10]) ראה יחזקאל ח': י"ד, עדות־לישראל דף 36, חוברת תמוז. [11]) קינות לת"ב קינה „ציון עטרת צבי שמחת המוניך" [12]) פזמון במוצאי מנוחה

אל מעוניך"[11]). ובכל שנה ושנה משכימים אנו בחדש אלול וצועקים
דרש־נא דורשיך בדרשם פניך, הדרש למו משמי מעוניך ולשעות חנונם
אל תעלם אוזניך. פנה נא אל התלאות ואל לחטאות, צדק צועקים לך
מפליא פלאות, קשב־נא חנונם ד' אלהי צבאות[12]) איה קנאתך וגבורותיך,
בעשותך נוראות לזרע בריתך. גרושים נטושים אנחנו מנחלתך, ד", אלהים
בעלונו אדונים זולתך וכו'[13]). אנא עוררה אהבתך הישנה, אשר אהבת
לעדת מי מנה[14]), ואנחנו עוד כאשר היינו. מה זאת?

דברי תנחומא ילמדונו. כל הרוצה לעשות תשובה עליו לראות
בבן־דוד, אשר הי' לנגיד ומצוה לאומים, כי ד' אמר הן עד לאומים
נתתיו[15]). כשברא הקבה תשובה התנוצץ אור ממנו והוא אור מבהיק
מסוף העולם ועד סופו[16]). האור הזה הוא אור אמת אשר בא לעולם
להאיר לכל אדם, הוא האור הזורח בחשך והחשך לא יכילנו[17]). לוא
יחב"י בחרו באור הזה ולא מאסוהו! להם יצא האור הזה וישכון
בתוכנו אבל . . .

ע"י התשובה שנמשלה למים שנאמר שפכי כמים לבך[18]) מתקרבת
באה רוח אלהים המרחפת על פני המים והיא רוח־המשיח שנאמר
נחה עליו רוח ד'[19]) כן אומר המדרש[20]) זאת אשיב אל לבי. ומי יתן
שמעו כל אח"בי אל דברי המדרש אלה. נשובה נא, נתנה לבנו ואל ד'
נשובה, כי ימינו פשוטה לקבל שבים.

---

[11]) סליחות ליום החמשי סליחה ט"ו. [12]) סליחות לערב ראש השנה
סליחה כ"ה. [13]) ילקוט תשל"ז מביא את דברי תנחומא אלה. אכן שם
בתוב „יסתכל בדוד" אבל עד לאומים נתתיו (ישעי' נ"ה: ד') נאמר על
משיח. לכן כתבתי אני „בבן־דוד". [14]) ילקוט ראובני פ' בראשית.
[15]) יוחנן א': ד'—ט'.
[16]) איכה ב': יט. [17]) ישעי' יא: ב'. [20]) מ"ר בראשית פ' ב'.

אני לדודי ודודי לי (אלול).

ב"ה למדר „מה ד' אלהיך שואל מעמך" הת"רן למ"בי.

דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו (שה"ש ה': ד').

בִּקַּשְׁתִּיךָ קָרָאתִיךָ דוֹדִי — וּמֵעַי הָמוּ עָלֶיךָ
וַתָּבֹא וַתָּרֶם קְבוּדִי — וְעַתָּה עוֹד לֹא אַרְפֶּךָּ
גַּם־אַתֶּם עוֹד בַּקְּשׁוּהָ — וְלִשְׁמֹעַ יִשְׁאוּ עֵינֵיהֶם
וַעֲל פִּם כְּבוּדָהּ יִרְאוּהָ. — וַיֶּהֱמוּ עָלֶיהָ מֵעֵיהֶם.

עוד הד־קול־הקינות והילולות, אשר השמענו ביום תשיעי באב,
באזנינו, עוד לא שקט לבנו מכל הצרות, אשר עינינו ראינו בספרי קינים
הגה והי, והנה עוד אנחה משברת לב, עוד חרדה ובעתה לנגד עינינו.
ר"ח אלול הנה בא. הנהו בא בשאון ורעש ומזכיר אותנו, אשר לא ירבו
הימים והנה גם „יום־הדין" בא. מנהג ישראל בארצות תפוצותיהם לתקוע
שופר בכל יום ויום החל מראש החדש ועד כלה, והיראים והחרדים עד
למאוד יושבים גם בתענית ימים רבים בחודש הזה. מסורה לנו מפי
חז"ל, אשר בר"ח אלול עלה משה שנית ההרה, אחרי אשר שבר את
הלוחות הראשונות. וד' אמר אל משה להעביר שופר בכל המחנה לקרא
ולהודיע, אשר משה עולה שנית ההרה לבל יתעו עוד כבראשונה ולא
יעשו ענל מסכה ויעש משה כן. ולכן תוקעים גם אנו בכל ר"ח אלול[1])
וכאשר החלונו לתקוע לא נחדל עד תום מ' יום, עד כלות עשור לחדש,
כי משה ירד בעשור לחדש תשרי. וכאשר בנ"י היו יושבים אז בצום ובתענית
כן גם עתה יושבים רבים בצום ובתענית ימים רבים בחדש הזה.[2]) ולולא היו
דורותינו חלושי כח, כי עתה ישבו רבים בתענית גם עתה כל הארבעים.

---

[1]) פ"רא פ' מ"ו. שם נאמר אשר הק"בה נתעלה אותו היום באותו
שופר. ראה ילקוט סמן תשנ"ד על הכתוב עלה אלהים בתרועה ד'
בקול שופר ולכן תקנו חז"ל לתקוע בר"ח. [2]) סדר אליהו זוטא פ' ד'
סוף פרקא. וכן יש בתנחומא פ' תשא סמן ל"א, פסל לך, ושם נאמר
והיו ישראל שרויים בתפלה ובתענית וראה ילקוט פ' כי תשא סמן
שצ"א שם כתוב היו ישראל נוהגים צום ותענית.

בימי נינוה ימי התשובה גם עתה. עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת, קרא יונה, ויאמינו באלהים ויקראו צום וילבשו שק ואפר מגדולם ועד קטנם וירא האלהים וינחם על הרעה אשר דבר לעשות להם[3]). גם ח"זל קבעו ארבעים ימי־תשובה. שלשים יום להבין את הנפש, לחפש דרכיו ולעורר את לבו, ועשרת ימים לעשות תשובה באמת, מיום הדין עד יום כפרה וסליחה[4]). על הנפש הנתונה בצרה ובשבי לבכות את אביה ואת אמה ירח ימים זה ירח אלול ולכן יבכה האדם ויתחנן כל החדש הזה לפני ד'[5]), והשופר יתקע בוקר וערב כל החדש להחריד לב האדם ולעוררו לעשות דבר למען ימלט מפני החרון־אף הבא. רמב"ם בנתנו טעם למצות־תקע־שופר אומר, כי הקול המחריד את הלב, קול תרועה, היוצא מן השופר, הוא קול קורא לאיש הממהר לרוץ דרכו על הדרך הרחבה המוליכה לשאול ואבדון לאמור. „עמוד רגע וחשוב את מעשיך, כי קרוב יום הדין ומי יכילנו", הוא הקול המקין החוטאים מתרדמת החטא[6]).

הן לב האדם לא ימצא מנוח עד אשר ינוח בד', עד אשר ידע, כי עבר ממות לחיים וכי סלח לו ד' כל חשאיו. לפנים בישראל בהיותנו עוד על אדמתנו והבית על מכונו היינו מקריבים עולה וזבח, עתה הבית חרב ומקום־המזבח הוא תל שממה, חדלה עולה, וזבח אין להקריב ריח ניחוח לד', עתה צום ותענית במקום זבח, ותפלה ותחנונים תמורת עולה. לכן בכי ומספד אנו עושים בחדש הזה כעצת גדולינו מאורי עינינו[7]). בחצות לילה אנו קמים להודות ולהלל לד' ולהתודות לפניו עונותינו כי רבו ואנחה ואנקה תצאנה מלבנו, לב עצב על רוע מעלליו. והדואג לתשיעת נפשו לא יתן שנה לעיניו ותנומה לעפעפיו אור ליום א' לימי הסליחות. בדמעתו ערשו ימסה וכאשר יעבור חצי הלילה יקום בארי ולבית התפלה יתגבר לרוץ לבקש סליחה וחנינה מאת ד', ישתפך לבו כמים ויצעק: כח אין בנו לרצות אותך, אדוני! עשה למען הברית, אשר

[3]) יונה ג': ד' ה' י'. [4]) דורשי רמז מצאו רמז לזה. סופי המלות „אני לדודי ודודי לי" ד' יודים הם ארבעים. [5]) זוהר חדש דף מ"ו: ד, אומר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים (דברים כא: ג') דא ירחא דאלול ומבאר האריז"ל אביה זה הק"בה ואמה זו כנ"י. [6]) רמב"ם הלכות שופר. [7]) קצור של"ה ועוד ועוד.

כרת עם אבותינו כי על רחמיך הרבים אנו בטוחים. אחי! היחי' כל עמלנו לתוהו? הניגע לריק ולבהלה נלד? צדיק ד' צדקות אהב ולרחמיו אין קץ. אשר דבר יעשה ורחם ירחם כאשר אמר. כי קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו ב א מ ת. אנא אחי האהובים והנעימים חוסו על ימיכם ועל לילותיכם. זבנו ית עדנא! הן דודנו שלח ידו מן החור. ימי התשובה הם ימי הפין „ורצון" נקרא נא „אני לדודי" גם אנחנו. נקחה נא דבר ד' לנר לרגלינו, נלכה נא בדרך והאמת והחיים ותשועתנו מהרה תבא.

חַגָּה אֲנִי לְדוֹדִי — יֹאמַר עַם יִשְׂרָאֵל
הוּא תִפְאַרְתִּי וְכִבּוֹדִי — וּבְחַסְדּוֹ מְצָרָה אֶגְאָל
נַאֲדוֹנֵינוּ נַעֲנָה מְרוֹמִים: — כָּךְ בָּחַרְתִּי יִשְׂרָאֵל
אִם־עָלַי מֵעִיךְ הוֹמִים — אֶבָא אֵלַיִךְ וְתִגָּאֵל.

(בן ישראל).

כתבי סופרים.

ב"ה יום א' לסדר „עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך" שנת„ נחלת ד'. ועמו היה" למ"בי.

בחוברת ג' לחצני העגין לדבר אודות המפלגות השונות, אשר ישנן עתה בקרב בית ישראל. כי יצאה עתה בחזקה השאלה לפנינו „מה אתם עם ישראל?" — הנה בטכה"ע היו"ל בעיר מגדבורג ע"י המגיד לעדת ישרון בעיר ההיא החכם רהמר (Isr. Wochenschr.) יצא המגיד רותשילד וינסה לפתור השאלה הזאת לפי דעת בני „אנודת־אחים" אשר ממנה דברתי בחוברת ג'. דוה לבי עד למאוד בראותי רבני ישראל ומנידיו, מאשרי העם ומדריכיו כולם מתאמצים לעקור מלב בנ"י אחינו את שרשי הרעיון, אשר עודנו עם נבדל, וגוי בארץ אנחנו. בכ"ן נתנו דבריו שמחה ללבי. כי שמחה לאיש בזמן הזה בראותו רבני ישראל ההוגים דעות חזק לבם לצאת מול מערכה ולהגיד דעתם בקהל. ואני זה ימים רבים למדתי להוקיר כל איש, אשר לא יירא ולא יחת מפני כל להגיד דעתו בקהל. גם כי רחקה דעתו מדעתי מרחק רב אכבדהו מאוד. ולכן גם עתה באתי אך להראות אשר הרב המגיד רותשילד תועה הגהו. חכמי קהלת המשיח בגרמני' התאספו להתיעץ מה לעשות להסיר ימי־הרעה מעם גרמני' ויבא גם שטקר

עוכם. ויהי כאשר האשים ששקר את בנ"י כרעת גרמני' הרים החכם הרנאק
ת קולו ויפר דעת ששקר. כי אמר הרנאק: ישראל הוא גוי ועם ואין מטרת
ספסה להלחם בגוים ועמים. כ"א להרים קרן הדת. ויקם ששקר ויפר דעת
רנאק ויאמר, אשר בנ"י אינם גוי ועם בדור הזה, כ"א לאום ואומה, כי בני
ע א' הם, וישאו ויתנו חכמי האספה בדבר הזה, גם נמנו וגמרו, אשר בנ"י
ם אומה, כי בני גזע א' הם. הדעה הזאת לא מצאה חן בעיני החכם הרב
תשילד. הוא אומר ישראל איננו לא גוי ועם ולא לאום ואומה בדור הזה.
שראל הוא חברה, חברת בני־דת־אחת, אבל לא עם. כי גוי ועם יאמר, אם
נאחדו (או יאחדו.) אנשים רבים יחדיו תחת צל ממלכה אחת בארץ אחת וקשר
חד יקשרם. גם אם האנשים, אשר נקבצו בארץ ההיא או במדינה ההיא, הם בני
שפחות שונות, ושפות שונות הם מדברים, אם רק חוקי הארץ ותהלוכות המדינה
קשורם יחד, אם יסורו למשמעת מושל או מושלים, העומד או העומדים בראש
מדינה ההיא, הם עם אחד. אבל לאום ואומה יאמר, אם הנשים הישבים
מדינה ההיא אך בארץ ההיא מקושרים בקשר חוקי המדינה ותחת צל ממשלה
אחת וגם בני גזע אחד הם, ומקור דמם אחד ושפה אחת להם ותכונות נפשותיהם
לבביהם דומות זאת לזאת. אם שפה אחת וקרבת־דם להם הם אומה אחת.
ישראל לא יוכל היות גוי ועם בימים האלה, כי בנ"י מפוזרים בארצות שונות
למדו לאהבה את דרכי החיים והמדות אשר בארצות מושבותם. בארץ פרנקי'
ם פרנקים, ובארץ גרמני' הם גרמנים. גם חדלו להיות בני גזע אחד, כי כבר
התערבו זרע ישראל בעמי־הארצות־המערב. וגם דור דור ישאו בני ישראל נשים
נכריות להם, ובנות ישראל לקוחות לנשים מבני העמים האחרים. גם לולא
התערבו בהתחתנם, הכי בדם לבדו תלוי כל הדבר הזה? הלא תכונות האדם,
כתכונות גופו כתכונות נפשו, תשתנינה לפי המקום היושב בו ימים רבים, ואשר
בו יאחז. גם דמו ישונה לפי המקום. כי חום דם בן־ארצות־המזרח יתקרר מעט
בהתישבו בארצות המערב ואם לא דמו, דם בניו. גם שבת במסבת רעים הנולדים
על ברכי עם־אר, ועשות מסחר יוקנין בין יו"ח עמים אחרים, גם הן תשננה
תכונות האדם וא"כ לפי תכונת־הגוף והנפש ולפי דמו הנוזל בעורקיו, בן ישראל
בגרמני' כבר חדל להיות בן־ישראל והנהו בן־גרמני', בן עם־הגרמנים ולא בן־ישראל.
ולא בן גוי־גרמני' לבד הנהו, כ"א גם בן־אומת גרמני'. הויה בן לאום־הגרמנים בגרמני'
ובן לאום־הפרנקים בפרנקי', כי רחשי לבו הם רחשי לב בן־פרנקי' או בן־גרמני' ולא

בגרמני' מהגרמנים אחרים, אם־לא בדברי דת אמונה לבד. כי בנ"י פתרונם בני
ד ת־א מ ו נ ה המכונה ישראלית, ולא בני א ו מ ה המכונה ישראלית, כי אומה
המכונה ישראלית אין. זאת היא דעת הרב החכם רותשילד ומאשר מעריך המב"ע
ההוא, הרב החכם רהמר, פנה מקום לדברי הרב רותשילד, גם לא העיר על דבריו
לא לשבט ולא לחסד, נוכל לשפוט לפי משפט חז"ל, אשר בהחריישו הודה לדברי
הסופר הזה. ומאשר אף אחד מקהל קוראי המב"ע ההוא, אשר כפי ששמעתי
יספרם רב מאוד, או אף אחד מסופרין, לא קם להשי דברי הרב רותשילד, נוכל
לשפוט אשר רובם ככולם מודים לו והסכן מסכינים לו. עתה צר לי מאוד, כי
אבדה גדולה אבדתי. כי גם לולא הי' מספר בעלי־דעת־הרב רותשילד יותר
מחמשים אלף, אבדתי חמשים אלף אחים, אשר חשבתים לאחים נאמנים בני עמי,
עם ישראל ויהודה. ואת היא אבדה גדולה מאוד. הן מספר צבא ישראל מעט
הוא. רבים הם אשר יצאו ממחנינו בהתחברם לעם אחר, כי עשו משנה בחכם
רותשילד וחבריו. התחברו לקהלת המשיח, כי לא מצאו מנוחת־הלב בקהלה
העומדת מחוץ למשיח, ולכן חשבו, אשר גם מחוץ השבט יצאו. ועתה נוספו
עליהם חמשים אלף בעלי־דעת־החכם הרב רותשילד.. ועמנו קטון הוא בעמים גם
מבלעדי כל האבדות האלה. אבל אנחמה בזה. כי הרב רהמר וכל חבריו, אשר
בתומכי המב"ע ההוא הם, כולם בני בית־המדרש, אשר בעיר ברסלא, הם. כולם
תלמידי ר' זכרי' פרנקל ז"ל ור' צבי גרעץ הם. כולם עודם משמיעים בבתי
התפלות, אשר שם יכהנו סאר, את תפלת „תקע בשופר גדול לחרותנו" וא"כ
עודם מקוים להיות עם וגו', לאום וממשלה, גם הם. וכל המקוה עוד לאחרית
עמנו הוא עוד בן־עמנו, בן ישראל הוא, בן ה א ו מ ה המכונה ישראלית ולא
בן ד ת־א מ ו נ ה המכונה ישראלית. אבל מבלעדי זאת במה התמוללו? הרב
רותשילד אומר, אשר התערבו זרע ישראל בעמי ארצות. מתי היתה בזאת? הוא
אומר, אשר המתחתנים בילדי שבט אחר רבו בזמן הזה. אבל אלה אשר עושים
כזאת לא אך מחוג שבטם יצאו כ"א גם מהחברה, חברת דת אמונה המכונה
ישראלית. לב בן ישראל מלא דאבה בראותו, אשר מהרסינו ומחריבינו ממנו יצאו.
את אשר גם שונאי־ישראל נאלצים להודות בני שבטנו אינם רוצים להכיר.
העמים חפצים להשיב לנו כל משפט עם — לפי הרוח ולא לפי הפועל והמעשה —
ואחינו אומרים „צא צא" לרעיון זה. — אות הוא כי עת לחננה את ציון באה.

בית הלח"מ.

אור לעת ערב.*

יהי׳ לעת ערב יהי׳ אור (זכ׳ י״ד: ז׳)

כאוהבינו גם אויבינו כחד לא יוכלו, כי מאז כחר את יהודה לקדשו
לכו גוים לאורו והוא האיר לפניהם בעמוד אש וענן, האמונה והדעת, אך עור
רפל כסה ארץ ועמים רבים בחשיכה הלכו, מספר שבטיהם היו גלוליהם ויראו
לחים את חושך הבערות כי רע ויאמר: יהי המשיח ויהי אור![1])

בעקבות האור הזה ילכו גויי תבל מאז עד היום, בנתיבות איש יהודה
פרתי יעלו בית אל. הוא הפיץ אור דעת ואמונה טהורה בין מוכי עורון יישליכו
ד לאחד את עצביהם ויטהרו לחיות בני סגולה למלכות שמים איש איש
רכו ולכן הנצו, וגמלו פרי במדע ובהליכות תבל ומפרים ישבעו מנוחת־רוח
שר רוח אחד, רוח האמונה, תקבצם ותאחדם.

נשובה נא לראות בעמינו אחר מעשה ד׳ הגדול אשר עשה למלאות
רי דברי חוזיו. אהה! איך נראמו עתה! תחת אשר האירו מלפנים לאחרים
דרך ילכו בה, ילכו הם עתה דרך לא סלולה, בעון מהביליהם, באיומת
י ערפם, אשר אף יזרח עליהם אור ד׳ לא נקיצו מהם, עור ילכדו ברשתם
ית פעמי ישראל המעריצים ומקדישים רק את ההרגל! ובכן בא ההרגל ויחלק
ם ויצירו אותם בכנפיו ויחצם לשנים, חציו הולך או פונה „קדימה" אולם
שר מעט יזכרו ימי חייהם לכן הם אצים בלבתם, וברוצם עכרו את המטרה
ו — לא לכופרים — אך ללא־מאמינים!

אנכי כבעל נסיון אוכל לאמר כי אם נתורה בין המון בני ישראל אלה
ימצא כהם אחד אחוז מעשרה אשר יוכל לקרוא בן בספר כתוב עברית? אם
בניהם אותות שפת קודש? למדו אל דרך הגוים, אך לאהוב מתרות

*) הספר הזה העלה קטורה באפי ויישם בכור גדול על שמי. קטונתי מאיד
הכבוד הגדול הזה אשר חלק לי, ואין דרכי להו״ל דברי כבוד אשר הספרים
ם לי. אך הפעם נשתי מהמסלה אשר סללתי לי, ואת כל דברי הספר הזה
כי הספר הזה היא אחד משלושי בחורי ישראל, אשר גם את בגדיו לא
עוד.

לא אוכל הסכן עם דעתו ג״כ. כי קשה הוא מדבר על אחיו. אך ידעתי
דעתי אשר לא מרוע לב דבר את דבריו. כי אוהב הוא את אחיו אהבה עזה
העצב הגדול, אשר לקח את כל לבבו, שם דבריו אלה בפי עטו. מי יתן
כמוהו המתעצבים על דברי עמנו, כי טוב עצב זה מכל שמחת שוא. (המו״ל).

ולבקש חישבונות רבים „כטובים שבהן לא עשו כטקולקלים שבהן עשו.[2]) לכן
להם נאה לקרוא: „שובו שובו לאחריכם! כי הנה המטרה מכם והלאה!"

החצי השני עודנו בשפל המדרגה אשר אין שוה בנזק העת לדבר בם,
בכל זאת מאהבת האדם אשר תקנן בלב איש־ישראלי יעיר להומלה עליהם
ובחפצו להאיר להם הדרך ולנחותם על מי מנוחות האמונה המהוה והדעת, המה
יבוזו ילענו לו. זה פרי התאוה והקנאה והמחלוקת! ד׳ אלהים! האם לא יפקחו
אלה את עיניהם וידעו כי ערומים הם? — ערומים כנחשים, ערומים מהשכל! —
אך עוד נמצאו לנו מן השרידים, אשר לד׳ יקראו, אך היעצרו כח מול המון
הסכלים, והחכמים בעיניהם, המעטים האלה? היחיו? היכנו בית ישראל ההרום
לאחד חומותנו הנופלות? אין אתנו יודע! ד׳ אלהים רוחם הוא צום! תן להם
כח ויוכלו עמוד!

בין השרידים הכי נכבד לנו האיש אשר יעבוד עבודתו אל צור ממנו
נחצבה אמונת־אימן. ולכן נכבדת גם אתה המ״ול המכה״ע „חעדות" היקר. כי
תעמול בכל כחך להפיץ אור בין מפלשי עב, וקולך קול אדיר וחזק, נעים
ומתקבל אל הלב ולא יפלא איפה אם יפעלו דבריך על אחדים מאחב״י ויחלו
לחשוב דרכם ורשפי אהבתך לבני עמך יחדרו אל לבם. אות יפה לך! תעלה,
תצלח, תאיר לעורים נתיבות־אמת ואל־מות. ילכו כל אוהבי דת־אמת לנוגה
נגדך ויאירו, יתנו לך יד ויושעו תשועת עולמים ויקומו בנו על ידך דברי חוזה־
יה: „והי׳ לעת ערב יהי׳ אור!"

מדי דברי, אתאפק לא אוכל מלהודיע את אשר שמעתי מפי מורה מתעה
מגיד בעלמה, בהתאסף העם [3]) אחרי שתותם רביעית החין לקדישא רבא ואחרי
אכלם את הצנון ואת הבצלים לנום שנתם באחד מבתי הכנסת פה — או כאשר
יאמר הוא לשמוע בלמודים — בבקשו לעורר את הצבור [4]) החל בהויית
העולם ופער פיו כאתון בלעם על „העדות" ועל עטרת המשכילים החכם ק,
ולולא פני השלום נשאתי כי עתה גליתי נבלותו לעין השמש והוכחתי בחישו
בפניו אך נשאת בשרי בשני ואמרתי: „אשרי הנרדפים עקב צדקתם[5]) וכו׳!"

לכן אתם עיני הקהל! — אף אם לא מחשבות ה״א מחשבות השני —
אל תשימו להם לב. ינבחו המה וכל רע לא יקרב אליכם כאשר לא תחפור

[1]) יוחנן א׳: ה״י. [2]) הגרסא שם כמתוקנין שבהם אך פה לא יתכן כי
כל תיקון בדת קלקול הוא בעת הזאת. [3]) העם אלה הרשעים. ספרי.
[4]) [illegible] [5]) [illegible]

הלבנה מפחד המון בלבים, אשר לנוגה נגדה יחרצו שניהם ולשונם, כן לא יפול ערך איש תבונות בצאת נגדו המון מהבילים!

מה נעמי דברי מדרש חז"ל [6]) אזיל אינש בעי נסב אתתא ושמע קל כלביא בחין הוא מצית מה הינון אמרין הה"ד לעת ערב וכו' אשר, לדבר הזה איכל לדרשו דרך האמת: בבקש איש חכמה להתחבר לה ושמע מאחריו קול מחרף ומגדף אמר: „אשת זנונים היא!" ישמע ואל ישים לב. לא ירהה ולא יפחד, כי כבר גיעה עת הערב והי' לעת ערב יהי' אור!

ועתה מעריך יקר, לך בכחך זה, אל ירך לבך, והושעת את ישראל חלצהו מאפילתו לאור גדול ולהאיר גם לו באור ד', הדעת והאמונה הטהורה ו איש דת מימיך ונר־חכמה משמאלך. עי"ך ילך ישראל לאורו כאשר לפנים. לאה הארץ דעת ואמונה, שלום אמת וצדקה!

אוהב עמו.

ב"ה יום ב' לסדר „ושרת את אחיו", שנת התר"ן לפ"כ, פה פריש חבירה.

ארגש שלום ללא־שאלני, לאחי בעמי
ואחי במשיח, משה הפ"ול את הערות.

למן העת אשר לבי מצא מרגעה בטוש־עני עד היום הזה חכיתי לד', כי שר לאגודה אחת את כל יו"ח ישראל המאמינים במשיח־אלהי יעקב, ואת ת הנפוצים והרחוקים יקרב ע"י איזה „ספר עתי משמיע חדשות" הרץ דחוף רץ לארץ בכל קצוי תבל ומספר לאה את אשר אחיו עושה בארץ אחרת. היום שקויתי בכל עוז נפשי הנה בא, תודה לאלהים. כי לפתאום, כברק ד מן השמים, האירו חוברות סיון ותמוז, חוברות המכה"ע „עדות לישראל", שר טפחת ורבית אתה משה, הידיד הנאמן. מלב עמוק שמחתי עליהן. שתיתי יתי מליהן כצמא על מבוע מים, עניתי עליהן הידד! הידד! ובתוך קהל ועדה דתיהן ואספר שם העדות לאחי.!)

אדמה לי, משה היקר, כי מלפנים מתניך מעדו וכבן עמרם אמרת: מי כי, כי אדבר אני אל עמי? הלא בני עמי חכמו ממני. רבים מאתנו הושיטו ם יד לעזרה ולא הועילו, כי לכל עצה יפנה עמי עורף ולא פנים ולכל נחמה

[1]) אתפלא מאוד אשר לא ראית את העדות שנת תר"מח. הלא הפ"ול דמני שלחה גם לפריש. — אך זו רעה רבה. כי לא רבים כמוך אוהבים את הם. רבים נקראים בשם אחים, אך לב־אחים אין בהם. ד' ירחם. (הפ"ול).

יאטם אזניו משמוע. בכה דכרת בלבך. אך ראית את הלחץ, אשר רבים לוחצים אותו מסביב, חמרמרו מעיך על שברו ולא יכלת עוד שאת, אז לבשת כמעיל קנאה ואמרת את לבנות בית עמי. כן אדמה לי. לכן אני קורא אליך: רכב אהובי על דבר אמת ותצלה. החזק עשך בחזקת היד ואל תרפהו. הכן אותך להלחם מלחמת ד' לעמו בכל צוררי ישראל, אשר יחרקו עליו שניהם ולבלעהו חיים יחפוצו, לוא גם תראה אותך ככבש בעדר הזאבים. אל תירא ואל תחת. זכור ואל תשכח, כי הרועה הנאמן יבקר צאנו מגבהי מעונתו ויסוכך לראשו ביום נשק.

אולי כלתה נפשך, ידידי, לשמוע מה מהעיר הגדולה אשר אני שוכן בה, הגני להודיעך בדרך קצירה, כי על אדמת פרנקי' הטובה אחינו היהודים לאורחי הארץ נחשבים ולהם כל משפט וחופש — כמו לכל יתר בני הארץ ותושביה. בדת־אמונה ילכו אחב"י בפרנקי' דרך אחרת מדרך אחב"י היושבים בארצות המזרח. כי גאון קדמונינו מרביצי תורה בפומבריתא נהרדעא הושח פה לעפר ואך זעיר שם אשר יפחדו לקול הבבליים. חכמי אחב"י בפרנקי' מכבדים את שם־ישוע ולא יקללוהו. למקצתם הוא איש צדיק ותמים ולמקצתם משיח־הרוח, גואל דורות ההשך מחשכתם, אף גם לנביא האחרון בישראל יתנוהו, אך לבן אלהים לא יחשבוהו. שונאי משפחות שם־ועבר נוכחים מעט פה ומעט שם על עמנו, עם ישראל, אכן מספר מוציאי דבה אלה נער יכתבם וקללתם רוח תזה ולעזאזל המרבה תגרשה. — כמו שיש צל לכל תמונה, כן גם לאח"כי היושבים בעיר הזאת יש קדם ואחור. אהב"י בפרנקי' מדברים שפת הארץ ולובשים כנדים עשוים בתבנית בגדי יתר יושבי הארץ. לעומתם שוטטים בחוצות העיר הזאת, אשר אני שוכן בה, יהודים למאות (אם לא לאלפים), אחים נדכאים, אשר באו הנה מארצות הצפון, כי עזבו ארצות עיפתה למצוא פה מחיתם. לשונם היא שפת הגרמנים, אך בלולה היא בפיהם, עקומה ונשחתה. נדים הם פה ונעים לבקש אוכל למו ורק המעט מהם (אחד לחמשים) ימצא להם, כי רק המעט ידע לעשות מלאכה ושאריתם אין באמתחתם כ"א זכרונות החריפות והפלפול, אשר כלו בהם ימי חלדם. רבים מהם יצאו ברחובות לבושים מלבושים, אשר לבשו בארצות המלאום, והמלבושים קרועים ובלויי סחבות ופניהם כפני פראים, כי את שער ראשם גדלו פרע, וברית לא יעברו על השער, גם מסרק לא עלה עליו. האנשים האלה — הם לבדם — יביטו על המאמינים במשיח בשאט בנפש. כי מה אנו ומה חיינו בעיניהם? — משומדים, כופרים, אשר אסור לרחם עלינו, יקללו, יגדפו אותנו, אם יש לאל ידם

העדות.

(עדות לישראל)

עדות־התורה והתעודה, על כל סגלות ישראל ויהודה

ספר עתי

נכון לכלי חפץ, ערוך מְזֻמָּן וקבוע, לשומרי תורת משה ועדות ישוע,

ע"ל

לפי חוברות, במספר מְסֻמָּנוֹת, ולא לפי חדשים ועתים מְזֻמָּנות,

מאת

הישראלי איש־המשיח, ידידי, בן אהרן, המצליח.

ספר רביעי	Ch. Th. Lucky. המערך.	חוברת ראשונה

אנשים אחים, שמעו נא!

(דבר אל אחבי המאמינים בישוע).

אנשים אחים, זה היום תחלת מעשי לחדש מלאכת העדות אחרי אשר היתה נחבאה אל הכלים זה ארבע שנים, ואמרתי אל לבי, טרם אני גגש אל המלאכה אדברה נא אליכם, אחי המאמינים מבית ישראל, דבר בראשונה. — הן אנשים אחים אנחנו, כמוכם כמוני מציר יהודה חוצבנו, בני יעקב אנחנו, ילדי ישורון בולנו. כמוכם כמוני תלמידי המשיח אנחנו, כי נפקחו עינינו, אחרי אשר הקשקשים נפלו מהן ונמצא את אשר עליו נבאו משה וכל הנביאים. אחים אנחנו, גם אם לא כל דרכי כדרכיכם ולא כל דעותי כדעותיכם. גם אם משמאילים מאוד אתם לפי דעתי, עוד משפט וצדקה לנו לקרא „אח" איש אל רעהו, כי כולנו בני אומה אחת, וכולנו הוסים בצל ישוע אנחנו, אשר בו כולנו אחד (אל הגלטיים ג': כ"ח) לכן שאוני נא אם כמצות שאול, שליה אדונינו, אעשה והוכח אוכיח אתכם היום. הנה שאול, השליה הגדול, צונו להוכיח כאח את כל המתרפה במעשי הטוב (השני אל התסלוניקים ג': ט"ו), להזהיר ולהוכיח איש את עמיתו יום יום, למען לא נפול במוקשי מרמת החטא (אל העברים ג': י"ג), להתבונן איש אל עמיתו לעורר איש את אחיו לאהבה ולמעשים טובים, ולהוכיח זה את זה בראותנו כי קרוב היום, אחרי אשר לנו דרך חדשה, דרך חיים, דרך אשר

כתב בדרך אחרת, כי יודע היא לאסוף רעיות שונות ולהת להן לבוש, אבל עליו לשוב דרך החרמים, כי בהם לא יצליח.. המבקר.

Auf den Spuren des Herrn. (C. F. Spittler, Basel, Preis Fl. 1,50.

המשה ספרים קטנים נפתחים לפנינו, מהודרים ומיופים עד למאוד. לכל ספר וספר יש ט"ז דפים עבים, כולם בקשה הם וכא מהרה יקרעו. כל ה' הספרים האלה הם ספר אחד, אשר שמו „בעקבות האדון". לכל חומש והומש ו' תמונות־מקומות שונים, מקומות א"י, ובתוכם אדבה מספרי תנ"ך וספרי המבשרים והשליחים, דיבאר את התמונות. בתמונות האלה נראה: שיר יפו, הר ציון בירושלים, מי שילוח, ארזי הלבנון וכ"ו. מחיר כל חמש וחומש אך שלושים קרייצער. התמונות, מעשי ידי אמן נפלא, משמחות ומרחיבות כל לב ומרחיבות כל עין רואה. הספר הזה יהל בשפת גרמנית פרנקי וכן בשפת רוסיה. לכל כאב בראשו כל שפה ושפה היא נאדרת ומחודרת, אך שפת עבר נשכחת ונעדרת. מתי תחזי השוכה גם היא אחיכה? כל החפץ בספרי הזה יפנה עם כסף מחירו אל המויל.

אל קוראי העדות היקרים והחביבים.

מחמת־עמל, אחבניו, יוצאת שנה אחת נדילה, אחת שבורת הצי נקי איהבישמי ומבאבת לב כל הוכב בפיזוניו. הנה ר' יעקב ריי־פמאן, החכם השלם המפחן כל ימיו בחיפול ספריהו העברי שיש היא ביבי וקיומו ונושא הרפה רעב. מאד נפשוי דיאבת לראות, אשר, למרות כל הפרעות הדיקות המפלאות בעת הלל שילם הוהדות, דיה לאשני בה ירדה, עד כי אין בידינו להמיך ידי וקן זה שקות חכמה ותורה הדבון, בשור ידיני פעיתת תמיד לפור בספרי ללאהישיל להמיך בידי־אנשים, אשר זדים הם לדוה עמנו. לכן הנני הפנם, כעברים בני לאם אחר המעטירים בצפת ר' יעקב ר"ם, להדים קולנו אליכם, אהיבוי היקרים, ילבקשכם לבל תעמדו גם אתם מרחוק, כיא תשחדו איש איש מכם בכחכם וכודבת דיהי הוקרת בשר החיקר הזה, היקר הילדות שמני ושפתי.

ר' יעקב ר"ם אינני מקיימי הצפת ובקהל עדתה לא ישנה לראבן לבנו, כי רחיק הוא מאתנו, אלין הצרות לא תגיע. אך מעשי שבעוני גם אתנו כי החכם הנכבד הזה הוא איהם עמי בצפת יום השעיר את ספריותי בפניי־הבמתי ויעד דו הרשפת נעיי להבין בבעם ם לחוק כל איהם הבית ישראל ובפרוטי. לכן בצרתי גם לי צר ומלוי לפניו בחל בחני ומאדני. כל אשר נדב לבי לשלוח מבספי בעבור החכם הזה אבה בפיעבי לפרוח

בולינצי אל מי דמפרת הימן . . . . . ירחים" אי אל בירינבי־התפיזרה . . . . . המלין . . . . . 3. Rotte No. 16 St. Petersburg . . . . . בשה הקיימן מכל הטרות ובפרי פרידהצרית ומי יקניין.

Grodgasse No. 62 Krakau
Królewska No. 49 Warschau

Preis der „Eduth" bei Vorausbezahlung für ein Jahr: Fl. 1. — M. 2. — Rub. 1. — Doll. —. — Schill. 2, für ein halbes Jahr die Hälfte des Betrages.
Redacteur und Herausgeber M. Loewen in Lemberg, Oesolinskigasse 10.
Druck von Trowitzsch & Sohn in Berlin.

חכמינו שבבבל היו[1], כי׳׳א גם אנשים מלומדי־דעת, בעלי־תורה ותלמוד ההנפלו לפני ישוע המשיח ויאמרו: מי יפרידנו מאהבתך? אל מי נלך ודברי־חיי־עולם עמך[2], כל הפורש ממך כפורש מן־החיים[3], וסיום שאנשים כשלמה הוגה, כמשה מרגליות, יהוקאל מרגליות, י׳ צבי הרשון, יהודה פרנקל[4] יחיאל צבי אבן צהר[5], ועוד ועוד בעלי שריונים[6] מלובשים בכל בלי נשק תורה ותלמוד, באו לאהלי־ישוע, הקול קול יעקב במהנה. רובם מתפארים בעמם ובשם עברים מכונים לפני קהל ועדה, כי לשמחת נפש להם אשר מזרע יעקב הם, ולתהלה להם אשר מגזע יהודה ובניימן הם. ואנשי־רוח ולב שבמחנה מטיבים את דרכם לבקש אהבת יתר אחיהם, למען יקרבו בני־העם איש אל אחיו, יקבצו יחדיו וקשורים יהיו איש ברעהו, יתלכדו ולא יהפרדו, למען יכיר כל רואה, אשר בני משפחת אברהם, בני־המשפחה, אשר בה נברכו כל גויי הארץ, הם, והם בני אברהם באמת לפי הבשר ולפי־ההכטחה[7], ונדביבעם באלה ההנדבו ויסדו אגודה „עתי׳׳ שילי׳׳ לפני זה טיו שנים בעיר לנדן במחלקת אנגלי׳, ובשם שלחה יונקותיה אל יתר ארצות הבל, ולא ארכו הימים והיתי האגודה הזאת בעלת בנים הרבה, כי נוספו החברים שנה שנה. —

מדי דברי באגודת „עתי׳׳ שילי׳׳ זכרון שם אחינו כ. שוארץ בא לפני ווכרו כיין לבנון, כי היא הי׳ א׳ מהראשונים, אשר לא חתו מפני כל עמל ושורה ולא זעו מפני כל יגיעת־בשר ורוח בהתנדבם

---

[1] כדבר הזה שומעים אנו תמיד מפי אחב״י המתאמים בישוע. אם איש מבני יודה בישוע בקהל עם יאמרו עליו אחב״י שהוא מהמון נרדפים בישוע, ואיני יודע את התורה והתלמוד, כי הם הושבים, אשר רק אנשי ההמון נרדפים בישוע, וכן ביוחנן ז׳: מ״ש שומעים אנחנו את הפרושים אומרים „הכי האמין בו א׳ שרי־התורה או א׳ הפרושים? לבר ההמון הזה, אשר אינם יודעים את ההורה״. אך גם בזמן ההוא שרי התורה האמינו בו. כי נקדימון הי׳ קצין ושר־תורה, ויוחנן המטביל הי׳ נביא ד׳, ושאול השליח הי׳ איש מלומד ובעל־תורה, תלמיד לרבן גמליאל, וחנני איש־דמשק, ויוסף הסופר, בעל־תורה וכו׳ ומאז ועד עתה בעלי־תורה רבים היו לתלמידי המשית, ובמדה מרובה בסוף המאה הששית באלף זה. [2] יוחנן ו׳: ס״ח. [3] קדושין ס״ו: ב׳. ר׳ טרפון אומר כן לר׳ עקיבא, והוא לשון הכתוב ביוחנן ו׳: ס״ח. כי גם שם נוכל לתרגם כן. כיצא אומר: אל מי נלך, כל הפורש ממך כפורש מן החיים, ופה נוכל לתרגם ג״כ, ר׳ טרפון אומר עקיבא עקיבא אל כי אלך ודברי־חיים עמך?. ר׳ טרפון שהי׳ שונא את ספרי־הגליונים מדבר לשון הגליונים!!! — גם המקרה בעל לצון הוא. [4] מת בכ״ג טבת שנת זה. [5] עודו בחיים ת״ל. ד׳ יאריך ימיו. [6] תואר הכבוד הזה נמצא בגמרא (כבורות ל״ו: א׳) בעלי תריסין, מלשון יון θυρεος = שריון או שלט, ומכנה ח״ח בעלי שלטים ושריונים.[7] אל הרומיים ד׳ י״ב ואל הגלטים ג׳: ז׳.

לבנות בחומת ישראל, לעשות מעשה־אברהם אבינו[1] ולקרב נפשות בני״ו ו״י אשה אל רעותה. הוא הי׳ איש־קבצאל[2] איש־חיל, רב פעלים. בפיו ובעטו שבידו הי׳ נלחם לדבר הקדוש הזה. ביתי מגורו בארץ הולנדי׳ הוא מבי״ע בשם „הציר, קול ישראל לישראל״ ובמכתי״ע הזה דרוש דרש כ. שוארץ מאת בני״ו ת״י שבהולנדי׳, לבל יבושו להודות לפני כל קהל בני־העמים ולברך, אשר בני״ו הם. וכאשר בשנת תרכ״ד יצא מארץ הולנדי׳ וילך לתקוע אהלו בלנדן בארץ אנגלי׳ היתה שם ראשית מעשיו לקבץ אחים בני״ו ת״י סביביו, ויחל להויל מכתי״ע בשפה אנגלי׳ בשם „העם־המפוזר״, אשר בו דבר על לב המפוזרים להקבץ והיו לאחדים בידי ד׳, כי כה אמר ד׳ על פי יהוקאל אשר לגוי אחד יעשה את בני״ו, רועה אחד יהי׳ לכולם וידעו כל הגוים, אשר ד׳ מקדש את ישראל. ובשנת תרכ״ו בחדש זיו, בחדש אשר בו החל שלמה בשנת ארבע למלכותו לבנות את בית ד׳ בירושלים, נקהלו הוא ומשה מרגליות ואהרן ספיר ועיד, ויעוצו עצה ויעבירו קול במחנה בני״ו ת״י קול תחנה ובקשה לאמור: „הקבצו ובואו, האספו יחד בתשיעי לחדש סתן־תורה ומתן רוח־הקודש, למען נכרת ברית־אחים ולמען ניסד אגודה, אגודת־אחים בני״ו המאמינים בישוע המשיח״. לקול הקורא ההוא נאספו אנשים אחים נכבדים ונשואי פנים וייסדו אגודת „חברים כל בני״ו ת״י, הברה לעומת חברה, חברת כי״ח ת״י לעומת חברת כי״ח שאינם ת״י. חברה ורעות ואהבת אחים במחנה ישראל הם כחצים שנונים בעיני השטן, אבי השקר, השונא נפש אדם ושונא כארי לבלע אותה. אך לא יחת מפני החצים האלה, כל עוד שישראל פונה עורף לישוע המשיח ולא פנים.— ויהי בראות השטן עתה אשר בני״ו תלמידי ישוע נקבצו יחדיו ושם „ישראל״ עודו עליהם — אהבה ואחוה במחנה בני״ו ת״י — ויתהלחל ויפול מכסאו ארצה, כי ראה כי בא קצו[3]. ויחגור שאריה כחו להפר העצה היעוצה מאת האחים הטובים, ומריבה עשה ביניהם, והחברה התמוטטה והאגודה התפרדה ולא התלכדה עוד עד שנת תרמ״ב.

בשנת „ש״ש־לבי׳ התאספו אנשי־רוח שבמחנה בני״ו ת״י לחדש האגודה ויעשו כעצת ר׳ יצחק[4], באו בצדקה וצעקה וישנו את שם־האגודה ואת מעשיה, ושם „עתי־שילי׳׳ קורא לה, ומעשיה הם:

---

[1] ב״ר בראש לך לך. ר׳ ברכי׳ פתח אחות לנו קטנה וה אברהם שאיתה את כל־העולם. — [2] קבוצת־אל, קהלת־ד׳. [3] ראה לוקס י׳, י״ח. [4] רה״ש ט״ו: ד׳ דברים מקרעים גו״ד שנתן על אדם, צדקה, צעקה וכו׳.

בעמקי מצולת־התלמוד. בימים ההם הלה דניאל אחינו ובימי חליו נדר בלבו לעלות לארץ ישראל ולשבת בה וכן עשה. כאשר הליו סר ממנו מכר את כל מה שהי' לו וילך ירושלימה. מיד ד' היתה זאת. כי שם בירושלים עיר־הקודש נפקחו עיניו לראות את נוגה־ה'שחר, את המשיח ישוע, קדוש־ישראל. ומאז אהז במשיח ולא הרפה ממנו עד יום מותו, בשנת תר"מ התעו אלהים אותו וביתו לעיר נו־יארק באמריקה ושם הי' שליח־קהלות ישוע המתנהגות לפי מנהגי המתקן לוטהיר, שלוח לבשר בשורת הגאולה לבני. ובמשמרת כהונתו זאת מת, ואשתו הצנועה והחסידה ובנו הקטן נשארו לעשות לו אבל ומספד.— בעבודת משמרתו עשה ככל יכלתי ולפי רוחו ולמען יהי' חנור חשן ואפוד [1]) בבהונתו הרבה בסוף ימי שני חייו לקנות ספרים ולהגות בהם. גם כתב מכתבות קטנות, ו'או ד' במספר, בשפה המדוברת במחנה בני היושבים ברוסיא, ובגליציי וכו'. — הרבה מדות־אנשי־קודש היו לו, ואם לא הי' רצוי לכל אחיו בני הי', מי הוא האיש, אשר מצא חן בעיני כל בני־אדם בולם? רבים הם אהבני הי', אשר הוא עשה להם טוב והסד, גם לי הביניין עשה חסד, וטוב גמלני בהיותי בביתו ויהי לי לאוהב, ומאוד צר לי אשר ב' שנים לפני מותו נקרע הקשר בינינו, מדנים היו בינינו על אודות הזיל ועל אודות הליכות בני הי'. — הנהו עומד עתה לפני כסיה. שם הוא מביט פנים אל פנים ולא במראה ובחידות, שם ישבע משבעת־צדק, אשר לא לנו בני הי' להתהלך תהלוכות הכנסת הכנוסה מבין־העמים, משם יביט ארצה וראה יראה. אשר אהבת אמת אהבתיו, כי אהי במשיח הוא, והסלחמה הטובה נלחם ואת האמונה נצר. ועתה השלים את מרוצתו, וילך לקחת את הכתר, כתר הצדקה, אשר הי' שמור לי מאת האדון הנאמן השופט הצדיק [2]), כי אמת הדבר ונאוה לכל איש לקבלו, בבית אבינו שבשמים מדורות רבים יש [3]), וישוע המשיח הוא הדרך והאמת והחיים, חיי־עולם [4]), וכל הי', שומר אמונה, ניצ"ח עם ד' אלהיו ועם האדון המשיח.

ב'. ובסקוטות רבים עוד. [1]) לאמור: בכל הצורך למשמרת כוהנת. [2])אגרת שנית אל טימותיוס ד': ח'. [3]) יוחנן י"ד ב'. [4]) שם ו'.

העדות.

(עדות לישראל)

עדות־התורה והתעודה על כל גלות ישראל ויהודה

ספר עתי

נכון לכלי חפץ, ערוך מזמן וקבוע, לשומרי תורת משה ועדות ישוע,

יו"ל

לפי חוברות, במספר מסמנות, ולא לפי חדשים ועתים מזמנות,

מאת

הישראלי איש־המשיח, ידידי', בן אהרן, המצליח.

ספר רביעי	הֲבִינֵנִי וְאֶחְיֶה עֵדֹתֶיךָ (תהלים קי"ט קמ"ד)	חוברת שניה

משמרת העדות.

(מאת המויל).

לוא יבא איש לפני, ואמר „למדני תורת־העדות על רגל אחת, תן לי את נפש העדות בלי גוף בשר נידים ועצמות, תן לי את הרעיון, אשר הוא הרוח החי' בגויות־דבריה' עניתי לו גם אני במעט־טלים, „אם כלתה נפשך לרשת את־החיים שְׁמֹר־נָא דַּת מֹשֶׁה וְיֵשׁוּעַ, זאת תורת־העדות כולה וכל יתר דבריה הנם לפרש ולבאר את התירה הזאת, לך ודרש בהם ומצאת את הדרך והאמת והחיים". או גם אוסיפה מעט, אהי' פותר את דברי וכה אומר: אם כלתה נפשך לרשת את החיים, היי עוה"ז וחיי עוה"ב, שמור פקודי ד', כל־מצות התורה הנתונה מאת ד' על פי משה רע"ה והמבוארה והמפורשה על פי אנשי כנה"ג ותלמידיהם, ואת עדות ישוע, המעשים, אשר המשיח האמן, משיח ד', עשה בגללנו, נצור בלבך, שמור את דבריו, אשר הוא דובר אלינו, „אנכי הוא לחם החיים, אנכי הוא הלחם היורד מן השמים, כל האוכל ממני יחי' חיי עולם, אנכי השער, איש כי יבא דרך בי יושע, צאני תשמענה את קולי ואני אתן להם חיי עולם, אנכי הוא הדרך והאמת והחיים", את העדות הזאת שמור וחיי עולם תירש. זאת היא תורת העדות ויתר דברי' נאמרים לבור וללבן את עצם התורה הזאת, לך ודרש בהם ומצאת נועם לנפשך. כה אדברה אליו, והי' אם האיש הבא אלי לשאלני יהי' חכם ונבון־דבר, ישר רוח

והולך נבוהה, אוהב דעת ומבקש אמת, איש אשר הבין את לבו לראות את לב התורה הזאת בטרם יבא לדרוש אותה, כי הצצו לדעת אם שוה היא בעמל, אשר יהי' עליו לעטול בדרכו להשיגה, אבטחה, אשר יחקור מלים ועדיהן יהבונן, ידרוש את דברי העדות ומצא את אשר חפץ לדעת ומישרים ישפוט. ולכן בנשתי לחדש את נעורי-העדות ובשובי על מצחה ציין למען יכיר אותה כל רואה, לא הרבתי מלים לבאר ולפרש את משמרתה מה היא לולא ראיתי את האבן בדרך, אשר בה יכשלו רבים ומשפט יעותו. הן חכמי לב הם בני-הדור הזה, כי דור הכם הוא, דור-דעה והשכל הוא הדור הזה, אך עוד לא נברו חילים לשבת לכסא משפט כשופט נאמן ולשפוט משפט צדק על כל דעה חדשה הבאה לפניהם. צר כהם לעזוב את הדעה אשר אחזו בה מימי נעוריהם ולכן כבוא דעה חדשה לפניהם הם במשעול צר בין-הדעה, אשר התהלכו בה מנעוריהם, ובין הדעה החדשה להם ואז אין לאל ידם לכלוא רוח אהבתם או משטמתם לכל יכירו פנים במשפט זלבל יוציאו משפט מעוקל. ולכן לא רבים יהכמו להבין את משמרת-העדות אם-לא אוסיף אומר ודברים לבאר ולפרש את הדעה, אשר לה היא מקודשת. דעה נבערה ירשו בני-הדור הזה מהדורות, אשר קדמו אותו, וכל בני-הדור אוחזים בדעה הרעה הזאת, כבניי כבני העמים שוגים בה, והדעה הזאת היא למכשול ולפוקה עד למאוד. בני הדור, כבניי כבני-העמים, אומרים אמור, אשר שתי דתות יש בארצות האלה, אשר אנו יושבים בהן. האחת היא דת-משה ובה אוחזים רוב בני-ישראל ויהודה והשנית היא דת-המשיח ובה אוחזים רוב בני-העמים היושבים בארצות האל. כל הכתוב בספר-הפקודים למהנה בני-דת-משה „יהודי" שמו, וכל הכתוב בספר הפקודים למחנה בני-דת-המשיח ישוע „משיחי" שמו. היהודי לא יתפקד בתוך בני-דת-המשיה והמשיחי לא יתפקד בתוך בני-דת-משה. ואם בן ישראל נלוה על קהלת-המשיח, חדל להיות יהודי, אף כי ממעי-עם יהודה יצא ודם ישראל בעורקיו, כי „משיחי" שמו נקהל-רב וכן אם בן-דת-המשיח התחבר עם קהלת-דת-משה חדל להיות משיחי ויהי ליהודי, אף כי ממעי עם אחר יצא ודם עם אחר בעורקיו. הדעה הזאת נאחזה בלב-העם, זגם המשכילים וחכמי-לב אוחזים בה. וע"כ בראותם דעת-העדות הם כמשתוממים ושואלים „מה זאת?", אם אנשי-העדות הם בני דת-משה לא יוכלו להיות בני-דת-המשיח, ואם בני-דת-המשיח

הם, איכה יאמרו אשר בני-דת-משה הם? אם לאנשי-המשיח היו, חדלו להיות יהודים, ואם יהודים הם, כאשר הם אומרים באזני-כל, איכה יאמרו „למשיח-אנחנו?" כדברים האלה באו לאוני מפי נדולי-הדור הזה. כבניי כבני-העמים אומרים לאנשי-העדות „לא לנו אתם" ולעדת-העדות „לא ידענוך" ולכן עלי לדבר באזני בני הדור, להשכם ודבר ולאחר-בנשק ודבר, לכתוב חזון-העדות ובאר אותו על לוחותי' באר היטב. למען יראו יתבוננו ושפטו משפט צדק ולא יעותו הישרה. הנה משמרת-העדות שומה עלי ועל משמרתי אעמודה מה ידבר בי איש ומה אשיב על תוכחות בני הדור. אני אחד מאנשי עדת-העדות. עברי אנכי ואת אלהי-שמים אני ירא, יהודי אני ושומר תורה הנני, התורה שבכתב והתורה שבע"פ, תורת הנן לי, ובישוע-המשיח דבקה נפשי עד למאוד, הוא כל חיי רוחי, כי הוא מלכי מושיעי, אשר ד' שלחו להיות למחית-נפש לכל אשר בשם אנוש יקרא ולתת לנו חיי עולם, בן-דת-משה וישראל אני ואיש-המשיח נ"כ הנני, תלמיד משה ואנשי כנה"נ ותלמיד ישוע-המשיח ושליחיו גם יחד, וזאת היא משמרת העדות. ועתה שאוני נא ואבארה נא את דעתי בחוברות הסה"ע הזה, אשר תצאנה לאור, אי"ה.

לְהַשְׂכִּיל אֶל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה.

(משלי ט': י"ג)

זה החלם לעשות בימי עזרא ונחמי', וכן גם עתה עושים כן כל יראי ד' וחושבי שמו. ולא ראשי האבות והכהנים והלוים לבדם נאספים לשמוע תורה, אם שפתי כהן בעזרא דעת תשמורנה, כי"א גם מדלת-העם, עם-הארץ, נקבצים להטות אזנם ללקח-התורה מפי סופרי תורה ברור הזה. כי יש למשה מדורות עולם דורשי תורתו בכל עיר ועיר ודבריו נקראים בבתי כנסיות מדי שבת בשבתו (מעה"ש ט"ו: כ"א). ואלה אשר אין ביכלתם ללכת אל בית-המדרש וכמו כלואים הם בבתיהם, גם הם יושבים על התורה ולפניהם ספרי כתבי קודש נפתחים ובהם יהגו. ואם יש דבר סתום לפניהם יקחו עצה מפי ספרים, אשר סופרים נאמנים כתבום לפרש את הסתום ולתת פתרונים לכל דבר קשה. גם הסה"ע הזה, סיום הוסדו, נועד להיות לכלי-תורה, להבן במראה, אשר הראה ד' בהר ולבאר על לוחות-העדות את החזון באר היטב. חקרי-תורה יהיו אבני בנין-העדות ממסד ועד השפחות,

חקר תורה ייסדנה והקר תורה יציב דלתיה. הלא לואת נברא הסה"ע הזה. להרבות דעת אלהים בארץ, לדרוש את ד' מעל ספרי־ד', לחקור לדעת בסה חפץ ד' אבינו שבשמים. כל חקר, אשר הסה"ע הזה יחקרהו, לא ידרשהו כי"א למען דעת סה האל ד' מדבר בו. לכן עלה על לבי בהעירי עתה את הסה"ע הזה מערסות עפרו להחל להשכיל אל דברי התורה כסדרם, ההל בספר יצירה [1] והלוך וקרוא בספר תורת אלהים כפורש וסתורגם [2] ושום שכל בפסוקים [3], פרשה אחר פרשה ופסוק אחר פסוק, ולהבין במקרא פסוקי הטעמים ונם הסמורות [4], לתור בספרי תלמוד וסדרש ובספרי המפרשים אנשי שם בארץ, ולהעתיק כל אסרי שפר וכל מדרש יפה, לבאר היטב את כל הכתובים ולהוציא מהם הוכחות סוסר השכל ולקח טוב להיות לצדה לדרך החיים. אך קול עלה באזני, קול בקול יונה מנהמת לאסור: נבול הבול, כי קצר מצע הסה"ע הזה מהשתרע, צר המקום לכנס בו כל אלה. הכה עד אשר יהיב ד' את גבולי־העדות ואז עשה העשה. — ע"כ עצה אחרת לי מצאתי: לדרוש מדרש תורה כסדר הדברים והענינים, אשר התורה שמה לפנינו, לשאת משא [5] דברי־ד' לפני הקוראים היקרים כדרך המטיפים המוכיחים בשערי־ציון, המגידים דעת הכמה בקהלה ובינת־התורה בכנסת. [6] לא אפרש כל פסוק ופסוק, כי"א אתקור להבין את המשל ולההבינן בפליצת דברי־התורה וחידותיה, אדרוש לדעה את הרעיון ואת המחשבה, לראות אל מה ירומיון מליה, להורות ולהוביח לישר ולהדריך במעגלי צדק. כי התורה היא נר מאיר במקום אפל לרגלי אנוש להלוך בו נגד החיים פה עלי ארץ, לקנות תחבולות נבון, לדעת ערמה ומזמה טובה, ואור נוגה לנתיבתו ללכת בו נתיבות

1) סנהדרין ס"ה: ב'. ספר יצירה, אשר רב חנינא ורב אושעי' היו הוגים בו כל ערב שבת, ספר בראשית הוא, וכן נקרא ס' בראשית בששת ימי בראשית. Yevesis. וראה ירושלמי סנלה ז'.

2) 3) מגלה ג': ב'. נדרים לו: ב'. חגיגי לאסור: תרגום ועיון רב לפרש ולבאר על נכון, גם מקרא סיפרים ועשור סיפרים, קרי וכתיב נפללו בזה.—

4) ראה ירסי' כ"ג, ל"ג וכו', יחזקאל מ"ב: י' ועור. והתרגום הארסי שתרגם "בַּטְלֵי ללא־נכון תרגם.

5) זה רעה רבה בארץ גאליציי'. אין מניד לעם ד' את דרך החיים ואין משמיע דבר־תורת־אמת והיי עולם. העם מבקש מיצען לחם, זה בעלי מקרא, ומשיען מים זה בעלי אגדה (חגיגה י"ד: א') והרבנים אומרים מה לנו אצל אגדה? סורי־תוראה אנחנו ולא מגידים כמיפי סוסי ומשמיעי אגדה. — לוא הכמו השכילו אל הדבר הזה! סובה היתה להם ולקהלותיהם, לוא הסכן הסכינו הרבנים להזכיר לפני בני עדתם ארחות צדק ונתיבות סוסר; או שגים יהיו בעיה. התורה הזראה יורה כמשפט והכוביה ישכיל פיהו בתוכחה, כעצת שאול השליח (באגרתו אל הרומיים י"ב: ג').

חיים, אשר לא יכליון עדי־עד. זאת היתה מחשבת ד' בתתי לנו את תורתו, התמימה והמשיבה נפש, להורות אותנו לדעת אותו ואת דרכיו ומעלליו ואת אהבתו לבני־אדם, להודות אותנו לדעת, כי קדוש ד' אלהינו וקדושים לפניו יבאו. הן ידי־אנשים, שוכני בתי־חומר, כתבו את התורה. אך לא מרוחם יצאו הדברים, רוח ד' דובר בם ומלתו על לשונם. אל מה אעיד את סופרי־התורה ואל מה אדמם?—אעידם למלאכייה בהיכל הכסא, לשרפי אל העומדים ממעל לו אדמם. זה אל זה קורא ואומר קדוש קדוש קדוש ד' צבאות מלא כל הארץ כבודו. ספרי הקודש כולם אומרים „קדוש ד' צבאות", ואלינו הם קוראים „קדושים תהיו כי קדוש ד' אלהיכם". — לדעת את זאת נתן לנו ד' את התורה הזאת, ולהגות בה למצא עד תכלית־החיים — זה יהי' מעשינו עתה בהשכילנו אל דברי־התורה.

ואתה, אחי הקורא, שום לבך לדברים האלה. הנה גן־התורה לפניך, גן נחמד הוא, גן־עדן, גן־ד', בו כל עץ רענן, בו כל מגד שמים טעל, בו ציץ ופרח כלולי יופי משמחי לב, בו שדרות צמחי נועם לבושי הוד וניתני עונג. אם ערגה נפשך להתענג על רב־טוב, בא נא לתוך הגן הזה ושבע את דבשו ואת מתקו ואת תנובתו. טל חיים, טל אורות, טלו, שתה ממנו וחיתה נפשך. —

(המשא הראשון יבא בחוברת העתידה לבא).

יהדות־הרות *)

מאת אבן קרנים, יליד ארץ גאליציי.

בעין הקדמה.

לא תמיד יבהר האדם לקחת עמדתו במקום קרה מקרהו לְהַוָּלֵד.

נפלאים מעשי ד'! רוח ממרום, אם ברב או במעט, הועירה על כל אדם באשר הוא אדם, ועצומה פעולותי עליו; בכל מעשה אנוש ותחבולותיו עקבות הרוח ההיא נודעו, ולה נתכנו עלילותיו. ולא אחת להרוח הזאת עצמה ואון, וזרועה מושלה לה להוציא את האדם מתוך ד' אמות צרותיו, אשר במקרה הנהו שקוע בהן מיום הולדו, ומעל

*) רק המעם הזאת נשיתי כני אורח לשון הסופר. לפי לשונו הי' לי לבנות את דברי עשתנותיי „היהדות ברות" ואני בחרתי דרך ואת, כי לפי דעתי כן הוא רות שפת עבר. הסופר לא נתן שם לסכתבו זה. ובכל ספרו לא שניתי דבר, גם אורח לשונו לא שניתי.

לחוג מבם־בני גילו, אשר ארח להברה עמם, ירומם ויתנשא להתהלך בגדולות ובנפלאות, יגדיל לעשות והי לכופה לרבים.

עדות נאמנה על כל זאת נמצא למדי ברברי ימי עולם וביתר שאת ברברי־הימים לבני ישראל.—בארץ חרן, ארץ אשר הנפה תחת יושביה משקוציהם ומגלולי תועבותיהם, גם שם מצאה הרוח ההיא נתיבותיה, וגבר חֶסֶד עַל לְאֹב המון גוים להורות דעת אלהים בארץ.— בארץ צוען, ארץ מְכָאָה לָהּ כל זמה והועבה ויושביה באמים התהוללו, שם התנשא איש בחור מורם מעם, אשר הרוח ההיא מלאה את משכיות לבבו מפה לפה ובכהה עשה נפלאות והפצו הצליח בידו להקים לו פאר־עמוד־נצחי, עמוד־האש להנחות אדם בישימון ולא יתע בתוהו לא דרך.

והאחרון הכי נכבד, במשך כל העת הארוכה לאשו התנהל הרוח ההוא ובכבדות לפת לו ארחות דרכו להבקיע דרך עקש ועלטה, התחתחים רבים ומכשולים עמדו לו לשטנה ולאבני נגף על דרכו ולא לעתים רחוקות הלך הלוך ושוב עשר מעלות אחורנית, או כי נטה הצדה ויגה מן המסלה לאחוז דרך עקלתון ועל סביבותיו שב הרוח. והנה מחזה יקר ונעלה עד להפליא יתיצב לנגד עינינו.— הרוח אשר ראשית מעשהו ועצם מגמתו גִּלְּה נִגְלֵי במפעלות אבי־ האומה, אב־המון־גוים, הרוח הזה, אחרי אשר נפתולי אלהים נפתל עם כל המעצורים והמונעים בדרכו הארוכה, הנה נראהו פתאום מגיע אל מרום קץ התפתחותו והשתלמותו. ימים באו, אשר הפץ הרוח ומגמתו כליל השלמו וקְשׁוֹת כנפיו כלאו רהבי־תבל והמון גוים ולאומים תָּבוּ לרגליו ובצל מלכות שמים יתלוננו.

ד' כמעון קדשו השקיף על בני אדם, מֵרֵי תבל, וירא כי בא מועד ועת לחננם וישלח להם את דברו, את רוח קדשו משמים לגאול אותם משחת בלי, לנקם ולטהרם מחלאתם וזוהמתם, אשר עד כה היו שקועים בהם עד למעלה מחושמם. אך היש לאל יד בן אדם קרוץ מחומר לשמוע קול אלהים מדבר אליו ברוח? — אולם התקצר יד־אל בעיר מחולל נפלאות מלברא חדשות ונצורות לא שערון מאז? — הפעם יתיצב לפנינו חזיון מעשה־בראשית בכל יפעתו והדרת קדשו. אדם הראשון הי' יציר כפיו של הקביה נוצר עפר מ האדמה ונשמת רוח אלקים נָפְחָה באפיו ויהי ליציר משכיל מבחר־ הבריאה. כמו כן הפעם אמר ד' לשכון בערפל ורוח מלפניו —רוח־

הקודש—התעטף והתרקם בגידי בשר ודם באורח פלא ונשגב מבינת בני־חלוף וְיִרְא כבוד ד' אל כל בשר בסמל תפארת בן־האדם.

* * *

רעיונות כאלה יתנוצצו במשכיות לבב כל איש, אשר עיניו לא טחו מראות נכוחה ורוח ממרום הוערה עליו לבא עד תכונת היהדות המעשית, החפץ והמטרה, אשר אליהם כוננה, וראה ונוכח איך הרוח הלך מחיל אל חיל עד כי לאחרונה יצא ביד רמה לשלוט שלטת בלי מְצָרִים במלא־חלל העולם למרבה המשרה ולשלום אין קץ. הקליפה, היא היהדות המעשית, אשר כבר אבד עלי כלה, נזרקה לכל רוח, והתוך, היא היהדות ברוח, הוצאה והורמה על נס לגוים להתנוסס בהדרת קדשה ותפארת עוזה.

(הערה: תורת האדון ישוע המשיח והיהדות ברוח אחת הן בעינן ואין ביניהן כי־א שנוי־השם בלבד, כאשר אוכיח בראיות ברורות בספרי אשר אנכי כותב בעת. ולעיני־הקורא אשר לב לו לדעת אציגה מחזה טול מחזה איך בספרי התלמוד והמדרשים ובכל מלא־הספרות הרבנית נמצאים המון מאמרים, אמרי־אמונות ודעות מפוארים ומפורדים הנה והנה, שנאמרו על טהרת היהדות ברוח, במתכוין או שלא במתכוין, ואור וחושך משתמשים שם בערבוביא). המחבר.

* * *

מקצת פרק אחד מפרקי ספרי.

.... כאשר נבונן לחקר לבנו בתורת היהדות ובתורת הנוצרים לתור ולדעת למי משתיהן משפט הבכורה, ונשים לנו ספרי־הברית הישנה והחדשה [1] לקו ומאמרי חז"ל המפוזרים בתלמוד ומדרש ויתר ספרי חכמי דורות המאוחרים למשקולת הנה נְוָכַח לדעת, כי הכל ממקום קדוש יהלך, מצור אחד הוצבו ולמטרה אחת כוננו להנחות־ אדם רב אלי אושר־הנצח לתקן עולם במלכות שמים ואך שקר נהלו

[1] בדרך הליכה אעיר, כי אין כאן לא ישנה ולא חדשה, כי הכל אחד הוא ולא נאמרו הדברים כ"א לשבר את האיון ויותר נכון לאמור "הפרטית והכללית". אבל גם זאת תצדק רק במובן השטחי. כי רק "היהדות המעשית" היתה במקצת פרטית לישראל במשך עת ירועה, אבל תוכה, הרוח הצרור בה, הי' כללי מאז מעולם, ורק עד הולדת המשיח לא הגיעה עוד שעת הכושר אשר יהי' לקנין עמים רבים בתמונה כוללת ומשותפת וד"ל. ולא ברית חדשה היתה כי־א פנים חדשות והתחדשות הברית. וראה וְהָבָם כי השליחים נקראו בשם "מבשרים" והספרים בשם בשורה טובה, כי בא תוכן המקווה לתקן עולם במלכות שדי כמו שהי' קודם עמו של נחש. (המחבר)

לנו אבותינו לאמור כי אחיות צוררות הנה אשה אל אחותה ולב כל איש ישר באמת הלא יראב לדבר הזה, כי צרות ומצוקות למכביר נסובו בגלל זאת על המין האנושי ועוד לא הטהרנו כלה מהחלאה והזוהמה אשר התדבקו בנו עי"ז לחרפתנו ולבושת מין האדם, כי הנוצריה לא בת־הורגת היא להיהדות; כי הנוצרית לא רק שאיננה מתנגדת להיהדות בי"א גם להפך היא **פריהתפתחות היהדות בעצם תומת וטהרתה.**

הבא נא ונראה. כל איש אשר האמת נר לרגלו יודה ויבין ששני מיני יהדות היו: יהדות מעשית ויהדות ברוח, ר"ל: החפץ והמטרה, אשר אליהם היו עיני נותן־התורה נשואות, היו: תורת המוסר והמדות הדרושות להיות משותפות לכל המין האנושי ותורת המעשים והתהבולות, אשר על פיהן תהי' היכולת להניע אל המטרה הזאת והחפץ הזה, והמעשים האלה הם התוקים והמשפטים, אשר נתנו לפני בני ישראל, הראשונה, תורת היהדות ברוח, ר"ל המוסר והמדות אחת הן בעינן תמיד, חליפות וצבא למו אין, כי אינן נופלות תחת שנוי המקום והזמן ולכן הם קנין כל המין האנושי בכלל. והאחרונה, היהדות המעשית, אשר היא כקליפה וכאמצעי המוביל אל המטרה, חותם תכנית פרטית נושאת עליה, תלויה היא בזמן ומקום ותכונת בני העם השומרים משמרתה ובתולדות הקורות, אשר עברו עליהם, אשר נהיו אח"כ לזכרונות קודש, וזכרונות קדושים, אשר יתיחסו רק לבני העם הזה, כל עוד מצבו המדיני איתן וברשות עצמו הוא עומד ותנאי ארצו מתאימים להם; חוקים ומשפטים כאלה יש להם רק ערך פרטי וזמני ומקומי ואין להם כל יחס משותף וכוללי לכל חברה בכל מקום ובכל זמן.

בעוד אשר ההושך כסה פני תבל והעמים במצבם הפראי זהפרוע באימים התהוללו, ראתה התכמה הקדומה לבחור לה אהד מבניה, אשר מצאתהו לפי שעה יותר נכון וסובשר לכלי שרת בידה, לכלי חפץ הדרוש למטרתה הנשגבה לקבל אל תוכו זרע המוסר והמדות להיות למשמרת אהו עד עת מועד, עד כי יגדלו בניה הנותרים, יתפתחו ויתבברו גם הם להיות מובשרים לְהַאֲהֵז בנחלת מרומים זאת. — לרגלי הדבר הזה נִתְּנוּ לבני ישראל, הָעָם הנבחר אז, חוקים ומשפטים מיוחדים המכוונים לתכונת רוחם וקורות עתותיהם ומקבילים אל מצבם המדיני בארץ ירושתם, להיות להם לעינים בדרכי היהם המדינים עד אשר תתמלא עצת ד' הקדומה, ר"ל עד אשר הורת המוסר והמדות תתפתח אצלם במדרגה ידועה

זלא תהי' עוד דרושה לְהַקְנַע תחת חוקים מגבילים אשר יש להם רק ערך פרטי ויחס מקומי, כי"א להופיע בתמונה כוללת ומשותפת ביחוסה לכל המין האנושי.

יום הפקודה בא בא! הגיעה העת, אשר הדעות והאמונות בכלל מעט מעט התברו והתלבנו, מעבר טוה העמים כבר התפתחו והתבברו במדרגה כזאת, אשר נהיו מובשרים לקבל תורת־היהדות־ברוח, כלומר תורת המוסר והמדות בתור קנין משותף וכללי ומעבר מזה היהודים כבר חילו להיות עָם מדיני עומד ברשות עצמו, כבר בא בעול מלכים ואדונים זרים ומרביתם כבר השתקעו בארצות לא להם, בקרב עמים שונים הרחק מעל גבול נהלתם, ובאופן זה כבר אפס כל מקום לקיום היהדות המעשית התלויה בארץ ובהופש המצב המדיני. ולא במקרה נהי' כדבר הזה כי"א בעצת התכמה הקדומה אשר בידה שרשרת־הסבות והמסובבים להטותה לרוח הפצה.—יהירי סגולה בעם, אמנם, כבר ראו זאת מראש, ושאלות שונות התרוצצו רצוא ושוב לדרוש דין וחשבון על דבר התועלת היוצאות מקיום המצוות המעשיות, אחרי אשר בטלו התנאים, שבהם תלויות המצות. התכונה המונחה בטבע כל דבר להחזיק מעמד ולהתמיד במצבו הקודם, אמנם, הראתה גם פה את העצומות פעולתה. מפלגות שונות בעם נסו את כחם ויהגרו שאירית אונים להחזיק מעמד וכל אחת ואחת סללה לה דרך מיוחדה בענין קיום היהדות המעשית בתמונה מיוחדת בפני עצמה. אולם מרוצת המקרים והסבות לא נעצרה על דרכה, ואלה אשר האמת היתה נר לרגלם וראו בעין חודרת יד־אל עושה פלא רוקמת בזה מפלאות מעלותיה — תתרו בכל עוז לפקוח עיני עורים ולהורותם דעת, שכבר חדל אורה לקיום היהדות המעשית וכל המצות, אשר אין להם תמונה כוללת מוסרית ומדותית בטלו ואינן עוד [1]. באופן ומצב הדברים באלה הרוח והמעשים היו משתמשים

---

[1]) פת מקום אחי להעיר על דבר אחד נפלא המונה בתכונת האומה הישראלית, כל רעיון, דעה ושטה יבצאו למו מהלכים בקרב בית ישראל ורחבו ונסבו למעלה כל עוד אשר מעריציהם ומקדישיהם והעומדים בראש מעוררים הם בין הבריות, ר"ל אינם נכרים ונבדלים מתוך שאר אנשי־האומה לְיַסֵּד להם כת בפני עצמם, לעומת זה כמעט יצעדו צעד אחד הלאה ויציגו כף רגלם החוצה להיות מצויגים ככני מפלגה או כתה בפני עצמה, בדמותם לתת כואה יתר עוז ותעצומות למערכי לבם, הנה בכר מפרת חפצם מטנם והלאה. יהרמו מתוך קהל עדת ישראל וכבו דוה יזרום ובכל מאמצי כחם יתרחקו בעליהם לבלתי התם לבא בתוכם. והזו סיד נשנב ואדיר, אשר על ידו נוכל למצוא פשר דבר חיזונות רבים אשר הופיעו בפעם בפעם בקרב האומה הזאת ויפליאו כל מתי תבל, והיודע להליך עם החיים יפצא עזר ומועיל בידיעת הסור הזה ולא יהי' בלהם בריחים של רוח כרון קישוט ור"ל.

בערבוביא. [1]) פה נבר הרוח על המעשה ושם המעשה על הרוח, ולא נודע למי הנצחון והעוז וידי רוממה. והנה לפתע פתאום נפתחו השמים ומראות־אלהים נגלו לעיני בני המותה. רוח הקודש, רוח האלהים, ירדה ממרום הביון עוזה ותתעטף ותתרקם בעור ובשר בן־אדם להיות לפני העם, בָּעָם רוחו כמהאה חי׳ וגלוי׳ רבת העלילי׳ [2]) המשברת לרסיסים את הקליפה החיצונית ווזרה אותה הלאה לכל רוח ורק את תוכה, אשר עד בה הי׳ ערפל חתולתו, כלובר הרוח הצרור בה, הוציאה ההוצה בהדרת גאון ועוז גלוי לעין השמש ועל נם הרימתהו מבליקת להיות למופת לרבים וכה תורת־היהדות־ברוח נְצָחָה את עמוד הענן של היהדות המעשית והמלא הארץ כבוד ד׳ ומלכות שמים התפשטה במלא רחבי הבריאה אין קץ.

* * *

מי הוא הסופר הזה? מי הוא אבן ק׳, אשר פרי עשתניותיו נתון לפניך פה, הקורא הנעים? מעודי לא ראיתי את פניו ואת שמעו לא שמעתי ער כה ולא אלי שלח פרי חקריו, כי״א לידי הצדיק החסיד שבאומה״ע החכם פראנין דעליטש ויל שלח את דבריו בשנת התרמ״ט. ולא למען פ ד. ז״ל יו״ל אותם שלחם אליו, כי״א לשמוע משפט חכם על ילדי רוחם היתה תאות נפשו, כי כה אמר אבן ק׳ במכתבו, אשר שלח ליד פ. ד. ז״ל יהד עם דברי חקריו [3]) גם מה שכתב בעין הקדמה, ״מקצת פרק א׳ וכו׳, עד נאמן הוא, אשר לא שלה דבריו למען יבאו עתה, כמו שהם, בקהל רב. רק אני כאשר הקרה ד׳ את דבריו לפני אמרתי להויל אותם. א) להסיר התלונה, אשר אבן ק, מלין בלבו על הצדיק ההוא. הנה אבן ק׳ שלח את מכתבו בשנת התרמ״ט

[1]) הלאה בפרק אחר אוכיח בכישור, כי מלחמת האור עם התושך—הרוח והמעשים—לא פסקה מעולם בישראל גם את״ו. וכפעם בפעם כאשר אך קמו אנשי־הרוח לקרוא תגר בתלונה חרישית על קיום המעשים, אשר כבר אבד עליהם כלח, הנה נראה אותם תמיד בורדפים על צואר מיד אנשי־המעשה. והדבר הזה לא חדש הוא בישראל ומעשים הם בכל דור ודור. פעם יופיע לפנינו בלחישה בקול דממה דקה ופעם בקולי קולות, כתרועת שופרות ושריפת ספרים כמו: התלקחות המחלוקת על הרמב״ם והחרמת ספריו ושריפתם, החרמת שפינוזה, דדיפה באף וחמה את בעלי הקבלה וספריהם, דדיפה החסידים בראשית החבלותם מידי בעלי המעשה הידועים בשם „מתנגדים", דדיפת המשכילים מאחיהם האדוקים על בעסם במצוות המעשיות ועוד ועוד, כאשר אדבר ע״ז שם ברחבה ואמת הדבר, כי סבית דומות מולידות תולדות דומות ואין ביניהן אלא שניוי־השם בלבד, והמבין יבין.

[2]) כי עיני המון־העם טחו מראות את כבוד ד׳ בעצם הֵמו ולא יעצור כח לשמוע קול אלהים מדבר אליו ברוח. [3]) המכתב הוא בידי, ואם הי׳ להועיל או״ל אותו ג״כ,

ובעת החיא תלה פ. ד. ז״ל ולא יכל לשרת בקודש עוד, וכל דבר, ששלחו מוקיריו ומכבדיו, בא לידי תלמידו ו. פ., אשר הי׳ לו כשומר אוצר ספריו ומכתביו, ועל התלמיד ההוא הי׳ עמום משא כבד מאוד, ויהי כאשר באו דברי אבן ק׳ שָׁם אותם ו. פ. בגל המכתבים, אשר הי׳ צבור בחדר הספרים בבית החכם הצדיק ההוא ושם היו קבורים ימים ושנים עד שמצאתים אני. הסופר אבן ק׳ חכת לקראת דברי החכם פ. ד. ותוחלתו היתה נכזבה. ומי יאשים את הסופר אבן ק׳ אם יקלל את שם הצדיק ההוא במדעיו? הלא חפץ הי׳ לשמוע משפט החכם ההוא על דעותיו. — התלמיד ו. פ. אַבַּד טובה הרבה. את דברי אבן ק׳ מצאתי אני. אך דברים רבים אבדו ואינם עוד והסופרים, אשר שלחו דבריהם אל החכם הצדיק ההוא נרגנו באהליהם עליו, מאשר לא מצאו מענה. אולי יבאו דברי הסה״ע הזה לידי הסופר אבן ק׳ ולידי הסופרים האחרים ההם וראו, כי אין אשמה בצדיק פ. ד. ז״ל. ב) דברי אבן ק׳ מצאו חן בעיני. לא אוכל הסבין עמו בכל דעותיו, אך אודה אשר דבר טוב יצוק בו. וכל מי שקרא את דברי הסה״ע הזה בשנים שעברו, ידע אשר רוב דברי אבן ק׳ כדברי העדות הם. והנני חפץ לאמור לסופר הזה „יישר כחך". — הנה זה השע שנים עברו מעת ששלח את דבריו אל פ. ד. ז״ל ועד הנה לא נשמע עוד קול מבשר במחנה ישראל המבשר ואומר „ספר חדש י״ל ושם סופרו הוא אבן ק׳". האבן ק׳ הרה, ולא ילד? המצאו ילידי מחשבותיו קבר בלבו ואור שמש לא הזו? צר לי מאוד עליך, הסופר הנכבד, הנני לנוד לך ולנחמך אבן ק׳ רַעי! אחיך אני בצרה. מי יתן ומצאתיך! כי עתה דברי תנחומים דברתי אליך. ג) דברי אבן ק׳ עדים נאמנים הם, אשר דעת האמת לא נפלאת היא מכל איש ולא רחוקה היא. לא בשמים היא לאמור מי יעלה לנו השמימה ויקחה ולא מעבר לים היא לאמור מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה ולא בתהום רובצת היא לאמור מי ירד לנו והמומה להעלותה, כי דבר מלכות שמים קרוב הוא בפיך ובלבבך, זה הוא דבר־האמונה, אשר אנחנו מבשרים. חכמת אמת בראש־רומים עלי דרך נותנת קולה וקוראה היא לכל איש, בית נתיבות ומבוא פתחים נצבה ובשמיעה רנתה „אשרי אדם שומע לי, כי מוצאי מצא חיים".—הסופר אבן ק׳ נם הוא נָדַל על ברכי הורים, מורים ומלמדים, אשר ישוע המשיח הי׳ להם לתועבה ומיפי נעוריו למדוהו מוריו למאס בישוע. אך כאשר החל לחשב את דרכו, כאשר יגע למצוא נתיבות־אמת, ופשר דבר בדברים העומדים ברום־עולם־היהדות ולא פנה לא

לעבר מחנה המאסים בישוע ולא לעבר מחנה המאסים בתורה שהיא מורשה לעם ישראל, מצא את הדרך אשר עליו ללכת בו. מי יתן וראו זאת שונאינו ומנדנו! מי יתן ופקחו אויבינו, המוציאים דבה רעה עלינו, את עיניהם! כי עתה ראו, אשר אין לפני אוהבי אמת דרך אחרת כי־א להתנפל לפני ישוע ולקרא אליו „אתה הוא מלכנו, המלך המשיח, משיח אלהים חיים. אל מי נלך ודברי חיי עולם בך [1]) כל הפורשים ממך פורש מן החיים. — ישוע הוא תבלית התורה ולבנות בא ולא להרוס, הוא בא לשום עטרה בראש התורה, לשום לה פאר תחת אפר, כי הוא הנהו התורה לבושה בשר.

(הכו"ל).

אֲגֶדת „עת־י שילו־י.

שמחה רבה לי בשמעי, אשר טרם באו עוד דברי־העדות לעיני חברי־האגודה היושבים בעיר לנדן־רוה שלום עברה עליהם ויחדשו האספות, אספות־החברים, אשר היו להם זה שנים, כי זה כמשלשה הדשים נאספים הם בכל ליל שבת ושבת להתפלל יחדיו, שבת א' בבית־מדרש המגידים ומו"צ ע' שאַנבערגער ודוד באַראַן נ"י ושבת שני' בבימד"ר המגיד ומו"צ א'. בערנשטיין נ"י ושבת ג' בבימ"ד המגיד ומבשר טוב ה. ג. ליפשיטץ יחי' ושבת ד' בבימ"ד המבשר ומגיד תורה מ. נחים, ישא ברכה מאת ד', וכו' וכו'. — מי יתן והי' זה לבבם כל הימים, כי אין דבר טוב כמו שלום־אמת ואהבה ואחוה במחנה בני־ה'. —

לפי דברי הסופר הע"לע־ראַף במכה"ע „נתנאל" [2]) עולה מספר חברי־האגודה עד 1195 ומכ"ע בשפת אנגלי' בשם Friend of Israel [3]) יוצל בלבנון א' לרבע שנה בידי בן משפחות העמים .A. S. Day עלינו לשאת תודה וברכה על ראש איש־חסד זה, המוצל מכ"ע זה לטובתנו. אך לפלא הוא בעיני מדוע לא יוצל א' האגודה מכ"ע כזה? — לוא ישלמו כל החברים את אשר יושת עליהם, כי אז הי' בידינו להוציל מכ"ע כזה בתבנית העדות בכל חדש וחדש ולא לבד בשפת אנגלי'

[1]) דברי כיפא לישוע יוחנן ו'; מ"ח

[2]) שנה י"ג, חוברת א'. המכה"ע הזה יוצל מאת החכם ה. שטראק נ"י, המורה דעת אלהים בבית־מדרש בל־חכמה (אוניפערזיטעט בלע"ז) בעיר בולין ועוזריו בטערבת המכה"ע הזה הם המגיד דע לע ראַף נ"י והחכם ג' דאלמאן נ"י, המורה דעת אלהים בבי"ד כל חכמה בעיר לפסי'. [3]) פתרון השם הזה־איהב ישראל.

כי־א גם בשפת גרמני'. האין בני אנשים בעלי כשרון ומעשה?—ואם ראשי האגודה והבריה לא יהיו עצלים הנני להקדיש חלק רב בסה"ע הזה לבשר ולהודיע כל דבר הנעשה באגודה הזאת וכל ענין אשר יש בו לבנות לחוק ולאמץ מוסדותי'. גם כל דבר, אשר נקרה ויאתא בבית א' ההברים, דבר־שמחה או דבו־תוגה, אם יודיעני בעתו, אגלהו בסה"ע הזה. — רק בקשתי שטוחה מלפניכם, אל תעצלו. שימו לבכם לסה"ע הזה והי' גם לי גם לכם ולכל האחים לטוב ולהועיל כל הימים.—

יֵשׁ זִכָּרוֹן לָרִאשׁוֹנִים.

(עֲנָנִים לבנ"י ת"י מאת לָקִ"ש המציין)

ג) פּוּלוֹם וועֶרבּער.

אחינו פּוּלוֹם [1]) מת בראש השנה הזאת, ביום ב' בו, בעיר באַלטימאָר בצפון אמיריקה. הוא הי' יליד גליצי', בכיה בחדש ניסן, שנת תר"ח, נולד בעיר בראָדי, עיר גדולה לישראל, כי רוב יושביה בני־הם.—פּוּלוֹם הי' נצר משפחת בעלי תורה, אביו הי' דיין בבראָדי, וברוך וועֶרבּער המיסר את המכה"ע „עברי אנכי". אחיו ש"ב הי', ומלומדי מלחמת־התורה היו גם יהר קרוביו, ולכן הונך בעודו ילד רך בתורת חוק ובצוה. וכדרך כל בני־י בגליצי' ביומים ההם החל גם הוא ללמוד גמרא בטרם הי' לבן מקרא [2]), ואת הליכות הפלפול ידע טרם הי' לבן־משנה [3]). בהיותו בן עשר מספתו אמו לידי דודו לחנכו, כי בשנת ח' לימי חייו מת אביו, ואמו נשארה אלמנה עזובה ולא יכלה לבלכל את בנה לא בלחם אובד וכלה ולא בלחם עומד לחיי־עד [4]) בבית דודו הי' הולך וגדול בתלמוד הגמרא ובפרשי'. אך דודו זה הגה גם בספרי חקירה, וטו"ש, עקרים ועקדה וכו' היו שעשועיו, והתעורר התשוקה גם בלב הנער פּוּלוֹם להגות בהם והוא עודנו נער בן י"ב שנים. ודודו לא ידע, אשר פּוּלוֹם שוקד על ספרי חקר. העיון

[1]) צר לי כאוד אשר שמו העברי לא נודע לי, הן אחים נאמנים היינו אך לשאלי על אודות שמו העברי שכחתי. — גם „פּוּלוֹם" שם איש־עברי הוא. והאיש „שאול" אשר נשא גם השם „פּוּלוֹם" עליו הי' עברי בן־עברי ועבד ד', אך לוא ידעתי שם אחינו זה העברי, כי עתה שכחתי מאוד. ובקשתי שטוחה לכל מאהבי להודיע תכיר השם העברי גם היום, יום הולדת, והחדש וכו', לפי קביעת החדש הנהוגה בישראל.

[2]) בן חמש שנים. פרקי אבות ה': כ"ה. [3]) עשר שנים (שם).

[4]) לא בלחם פרי תבואות הארץ ולא בתורה. ראה יוחנן ו': כ"ו.

בספרי החוקרים ובספרי חכמי העת החדשה הוליכו שולל. החל לקצץ בנטיעות שנטעו ש"ב ומלמדיו בלבו, בלמודי הפלפול קצה נפשו ויתאו ללמוד שפה, לשון, ומליצה וחכמת הדור ההדש. ואז שם לבו לדרוש בספר תנו"ך לפי המפרשים ההדשים ובתרגום גרמני אשר תקן רמבמ"ן וביתו. — ימי סערה הי' הימים ההם לפולום, לבן הי' באני' בלב ים ורב ההובל אין. אבו היתה האחת אשר השקיטה את רוחו, כי היא היתה צנועה וחסידה והיא נטעה בלבו נטעי אמונה ואהבת ד'. אך אבו פתה בידיך ליסי חייו, והסערה בלבו הלכה הלוך וגדולה יום יום. מצוה לא שמר וגם התפלל לא יכל. בי"ז לימי חייו מכר לו איש יהודי ספר עברי, אשר גם המוכר גם הקונה לא ידע מה הוא, כי ספרי־הברית החדשה בשפת עבר הי' הספר ההוא. גם בדברי הספר הזה קצה נפשו: הן מצא בו גם דברים רמים ונשגבים, דברים נעימים ללב, אך למלא נפשו כי ירעב, לא מצא בו. לשמוע לקול ישוע ולבא לאכול את לחם החיים [1]) לא עלה על לבו אז. כה חלפו שנים ויהי פולום לבעל רדוף [2]). אז רחם ד' עליו ויטלטלהו טלטלה עזה, האלהים התעוהו לארץ רוסי' ודרך שם מצא את הדרך והאמת והחיים [3]). הוא הי' בעיר לובלין למורה שפת עבר במהלקה התחתונה בבית־הלמוד עברי, ושם התודע לאיש זקן ממנו בשנים שהי' טלמד גמרא והוספות בבית ההוא, והזקן ההוא לבו נטה אחרי ישוע המשיח ויגל את הדבר לפולום. גם עוב אח"כ את משפרתו שם ויהי לתלמיד ישוע לעין־כל. אח"כ קנה לו פולום מודע אחר, איש צעיר לימים כמוהו, שהי' סופר סתומי"ם. וגם הצעיר הזה הי' לתלמיד ישוע אח"כ. ב' ידידיו היו להלמידי ישוע, איש איש כפי אשר נההו ד', ויהי זה לפלא בעיני פולום [4]) ולא ארכו הימים וגם הוא הובל שי למורנו ישוע המשיח, הגואל ממות ופודה משחת. כאשר הרץ בלבו להתנפל לרגלי ישוע עוב את העיר לובלין וילך לו לארץ גרמני' ושם מצא מקום־מפלט לו במושב „שָׁלָם" הסמוך לעיר ברַאָמבערג בפרוסי'. בשנת תרכ"ז הי' שם. משנת תרכ"ח עד שנת תרל"ב הי' בעיר ברלין וידרוש חכמה ודעת־אלהים בבית־התנוך המכונה „נדבת־יוחנן" [5]) ובשנת תרל"ב הלך לצפון אמיריקא ויהי שם למגיד ומוי"צ לאחת קהלות המשיח, ובני הקהלה ההיא כולם יויח משפחות העמים הי', ונפשו

[1]) יוחנן ו': ט"ת—נ"ט. [2]) כן עשרים. [3]) יוחנן י"ד: ו'. [4]) הזקן לא ידע את הצעיר ולא למדהו דרכי ישוע. כל א' מהם הי' למשיחי בדרך אחרת. לכן קרא פולום „אצבע אלהים היא". וידידו הצעיר שהי' סופר סה"ם אהב את פולום וימשכהו בעבותות אהבה ויביאהו לישוע למען ירפאהו. [5]) בלע"ז Johannes Stift.

גרסה לתאוה לשרת את אחיו בני"י בקודש ולבשר להם את הבשורה הטובה, בשורת הגאולה. לכן ההל בשנת תרל"ח להויל מכי"ע בשפת גרמני' בשם „אוהב ישראל" [1]) ויעתק אהלו לעיר באלטימאר למען בהוך בני אהיו ישב, כי גם באלטימאר עיר גדולה לישראל היא. המכה"ע ההוא הויל עד יום מותו. ובשנת תרני"ג בחדש תמוז החל להויל מכי"ע שני בשפת היהודים היושבים בארצות רוסי' רומני' וגליצי' ושם המכה"ע השני „המבשר". המכה"ע הזה לא האריך ימים, כי מחסור־כסף הנקהו, גם היו ימי פולום משנת תרני"ג עד יום מותו מי תהלואים ומכאובים, כי רוב הימים הי' שוכב על ערש דוי, עד יום התרועה, יום שמלאכי השרת מתכנסים לפני הקבי"ה [2]) וכל באי עולם עוברים לפני כבני מרון [3]) ויוסף יצא מבית־הסוהר [4]) או יצאה גם נפשו מבית־הסוהר ובתרועה עלתה למנוחת חיי עד בצל כנפי המשיח, כי טוב לה שם. ושם נצבי"ה עם ד' אלהיו ועם הארון המ"יה.

ג) יהודה בר' גרשון פראענקל.

אהינו יהודה מת בעיר לנדן ביום ב' פ' וארא, כי"ג טבת שנה זו. הוא הי' יליד ארץ פולני', נולד ביום ג' טבת תקפ"א ובן משפחה נכבדה בישראל, והוא הי' הרוץ במעשיו וישקוד על הורת מוריו מאוד, ורוב־הדברים שהתורה נקנית בהם [1]) הי לו, לכן יצא שמו להתהלה בעיר מולדתו. ובהגיע תור־הבחור יהודה להיות בחור מאב ואם אשר בח להם [2]), נתנו לו אשה בת־טובים, אשר היתה נאמנה אתו עד יום מותו, כאשר שָׁמַּ עול ריחים על צוארו פנה לבו מהשערים המצוינים בהלכות ודינים ויואל לָהָבָנס אל תוך פרדס־החכמה והקר־סוד־מעשי־יה, וילמוד שפות שונות, שפת פולני', שפת פרנקי' ולשון גרמני'. כי שפת־הגרמנים היתה או שפת־הכמי החקר. — בעת ההיא קרה מקרה בישראל, אשר שָׁנָה כל תהלוכת מחשבות לבי־יהודה. איש ישראל, נדיב־לב ומעל־תורה ומעשים, בן גוע בעלי־תורה, נפרד ממחנה בני' וידבק בקהלת הנצרים שבעירו והם היו כולם יויח־העמים. וב"ב הלכו

[1]) בלע"ז der Freund Israel's. השם הי' כתוב עליו בכ' השפות, בעברית ובגרמנית. [2]) ירושלמי ר"ה פ"ח. [3]) בבלי ר"ה ט"ז: א'. [4]) ר"ה י': ב'.

[1]) פרקי אבות פרק ו': משנה ו'. — [2]) כן הוא דרך אחב"י בארצות פולני', לא האיש הולך ומבקש אשה כ"א ההורים, אשר בנות להם, הולכים ומבקשים בחורים טובים לבנותיהם. אם מנהג טוב הוא או רע — מי יוכיחנו?

אתו, ויתחלחל לבי־יהודה. כי הוא פָּקַד את האיש ההוא ותורתו עד למאוד. ויהי בשקלו את מעשה־האיש ההוא על משקל הדעת וישפטהו לפי רוח התורה, נוכח יהודה אחינו, אשר האיש ההוא בנה בנין רע על יסוד נאמן. נאמן הוא היסוד, כי ישוע הוא המשיח ועליו נבאו כל הנביאים, רק אין למאמין בישוע להדבק בבני־העמים. מני הימים ההם החל אחינו יהודה לבקש דרך אשר בה תֻּחְבַּרְנָה שתי הקצוות ובן־ישראל יהי׳ נאמן לעמו גם בהיותו לתלמיד ישוע ויהאו תאוה עזה להיות נחמי׳ בדור הזה לנחם את עמו ולבנות בחומות ירושלים [1]) בין כה וכה הי׳ עליו לעשות מסחר וקנין למען יוכל להחיות את בי־כי אשתו ילדה לו בן. לרגלי מחיתו בא לארץ פרנקי׳ וְשָׁם הודיע בשנה תריג לפני קהל ועדה, אשר תלמיד ישוע הוא, כי ישוע הוא תורת אמת וחיי־עולם, וכל המאמין בו מקיים כל תריג מצוות. אשתו ובנו ואחיו הצעיר הלכו בדרכיו. — מסהרו בארץ פרנקי׳ הי׳ מסחר־שטרות־אחוות־מסלולה־ברזל, גם היתה לו משמרת פקודה בבתי משטר־מסלה־ברזל ויהי׳ ביב בכבוד וגם עושר עשה. אך בהגיעו ליסי זקנה אבד קנינו והונו, וָרָעִים היו יסיו. בימי־עשרו לא גרש את התורה והחכמה מביתו, כי אחר־עמל היום וגם בימי שבת ומנוחה בחר בישיבת כנסיות־תי׳ה ויארח להברה עם מלומדי דעת [2]). ובאשר קמו שונאי עמנו לדבר סרה בישראל הלץ הרבו, זה עטו, מתערה, וילחם בהם מלחמה עזה במכתבים ובספרים מיוחדים. בשנת תרכיט כתב ספר קטן בשפת פרנקי׳ [3]), לשוב לבנות היבת־לאום־ישראל. בסוף ימי־חייו כתב הרבה בשפת עבר. שני כפרים קטנים יצאו לאור והם „דרך בינה׳ [4]) ו„יום השבת׳ [5]) לבי־יהודה הי׳ לב יהודי באמת. אהבת־נפש אהביתיו מיום שברתי ברית אתו, אבל דולי, זה הקביה, ירד ללקוט שושנים בעולם [6]) ויאמר „יהודה יעלה׳, ויעל לקחת הכתר הצפון לו בשמי־מעל. הנר הזה כבה מאליו, אשריו [7]), נ״צ־ביה עם ד׳ אלהיו ועם האדון המשיח.

[1]) בספרו „אסתר ממשפחת הגלעדי׳ אשר כתב בשפת פרנקי ואשר מתורגם הוא בשפת אנגלי׳ מתוך בית״ת, מתאר הוא איש בשם נחמי׳, האוהב את אסתר, ורק סאהבתו לעמו ומחפצו להבר שתי־הקצוות נותן היא אותה להיות אשה לאחר, בפי נחמי׳ שם הסופר את דעותיו. והספר כתוב הוא להראות איך עליות־דם עלילת־שקר היא. ואי״ה, אתרגם את הספר הזה בשפת עבר — [2]) גם עם ההכם הגדול בישראל שלמה מתק ז״ל אזת לחברה. — [3]) שם־הספר: Du Retablissement de la Nationalite juive ונדפס בעיר סטראסבורג — [4]) להכשיר אל השועים על ספרי הברית־החדשה. [5]) להראות, אשר היום השביעי הוא יום־השכת ולא יום אחר. — [6]) ראה מדרש שה״ש פרשה ו׳. — [7]) זה דברי ר׳ יהודה שם.

מחיר החוברת י״ר פרוטות (14 העללער).
Adresse: CH. TH. LUCKY, Stanislau (Bahn) Galizien Austria.

אל מה נושאת העדות את נפשה?

א) להקים עדות ד׳ ביעקב ותורה תמימה בישראל להשכיל אל דברי התורה ולהתבונן באמתה, ולהוציא מן מוצא דבריו דעת סור בחיריהיה: סור אמונה לא־צבועה, וסוד תקות־הנפש לחיי עד וסוד אהבת־ד׳, לדבקה במדותיו, ולנצור בריתו ועדותיו, ולהפרות פרי הרוח: אהבת־אחים, שלום, שמחה, אורך־רוח, ענוה, נדיבות והסר־אמה

ב) להגדיל כבוד השפה הקדושה, שפת עבר, וספרותה, ולהאדיר חכמת בית־יהודה וסופריו.

ג) לדבר על לב אחבי״, שהיו לתלמידי ישוע המשיח, לבלת יסורו מעל אהיהם בְּנֵי עַמָּם שאינם תי״, ולבלתי ישתקעו באומהי״ע על פני אחיהם ישכונו, גם אם הם בשתי ידים ירחום, עַמָּם יַשָּׁכ ובהובם יתפקדו, ישמרו אָתָּם תורה, חוק ומשפט וכל אשר לפורשו הוא לקהלת יעקב, ומנהגי־יהודה יהי׳ גם מנהגם. הלא יהודה צו מהצבתם ומקבת בור נוקרו ממנה, ע״כ ישורון יהי׳ חלקם לעד, יעק חבל נחלתם כל הימים. ועליהם להוקיר שבעתים סגולות ישראל, דרכי ומנהגיו, כי תלמידי ישוע הם ואחוזי־אהבת־המשיח הנם.

ד) לבקש ולהתחנן מלפני אחבי המאמינים דעת את ישוע המשיח לחוס על אחיהם בני״, שהיו להתלמידי־ישוע, לבלתי שנוא אותם הנ ולבלתי רדפם. כי ברדפם אותם, אנוסים הנרדפים לבקש מפלט לַמ בבתי־העמים וכן יתבוללו. ולמה יגרעון שנה בשנה אלפי נפשו מישראל?

ה) לתת ידים לכל בן יהודה, אשר נהפך לבו מאויב לאוה ויואל הלוך אחרי ישוע, לעמוד על נפשו להצדיק את מעשהו, ולתו מענה וחשבון, בענוה וביראה, לכל השואל מאתו מה יסו תוחלתו ותקותו.

ו) להשיב דבר ומענה לכל שאלה ומענה, אשר המאמינים שואלי ושוענים על המאמינים ועל יסודה האמונה אשר להם. — למען לו תרפינה ידי־המאמינים ולא למען לריב ריב עם המאמינים.

ז) לדבר בתוך ישרים ועדה מאת שאהבה נפשה, לספר בקה רב את תהלות ישוע המשיח, את גדלו ותפארתו, ולהראות לעיני כ את זיו תארו, תואר אמת, כי הוא יהוה כבוד אלהים. הוא עומד לנ עמים ואליו גוים ידרושו. גם הוא ופלא שמו. והוא השפיל את נפש ויכנע עד מות. ע״כ הגביהו ד׳ מאוד ויתן לו שֵׁם נעלה על כל שֵׁם

אל מה נושאת העדות את נפשה?

א) להקים עדות ד' ביעקב ותורה תמימה בישראל להשכיל אל דברי התורה ולהתבונן באמתה, ולהוציא כן מוצא דבריה דעת סוד בהיריה: סוד אמונה לא־צבועה, וסוד תקות־הנפש לחיי עד; וסוד אהבת־ד', לדבקה במדותיו, ולנצור בריתו ועדותיו, ולהפרות פרי הרוח: אהבת־אחים, שלום, שמחה, אורך־רוח, ענוה, נדיבות והסר־אמת

ב) להגדיל כבוד השפה הקדושה, שפת עבר, ולפרותה, ולהאדיר הכמת ביה־יהודה וסופריו.

ג) לדבר על לב אחביו, שהיו לתלמידי ישוע המשיח, לבלתי יסורו מעל אחיהם בְּנֵי עַמָּם שאינם ת"י, ולבלתי ישתקעו באומה"ע, על פני אחיהם ישבונו, גם אם הם בשתי ידים ידחום, עַמָּם יַשְׁבוּ ובתוכם יתפקדו, ישמרו אתם תורה, חוק ומשפט וכל אשר לבורשה הוא לקהלה יעקב, ומנהגי־יהודה יהי' גם בנהגם. הלא יהודה צור מחצבתם ומקבת בור נוקרו ממנה, ע"כ ישורון יהי' חלקם לעד, יעקב חבל נחלתם כל הימים. ועליהם להוקיר שבעתים סגולות ישראל, דרכיו ומנהגיו, כי תלמידי ישוע הם ואהוזי־אהבת־המשיח הנם.

ד) לבקש ולהתחנן בלפני אחביו המאמינים דעת את ישוע המשיח, לחום על אחיהם בניו, שהיו לתלמידי־ישוע, לבלתי שנוא אותם הגם ולבלתי רדפם. כי ברדפם אותם, אנוסים הנרדפים לבקש מפלט למו בבתי־העמים וכן יתבוללו. ולמה יגרעון שנה כשנה ארבי נפשות מישראל?

ה) לתת ידים לכל בן יהודה, אשר נהפך לבו מאיב לאוהב ויואל הלוך אחרי ישוע, לעמוד על נפשו להצדיק את מעשהו, ולתת מענה והשבון, בענוה וביראה, לכל השואל מאתי מה יסוד תוחלתו ותקותו.

ו) להשיב דבר ומענה, לכל שאלה ומענה, אשר המאמנים שואלים ושוענים על המאמינים ועל יסודות האמונה אשר להם. — למען לא הרפינה ידי־המאמינים ולא למען לריב ריב עם המאמנים.

ז) לדבר בתוך ישרים ועדה מאת שאהבה נפשה, לספר בקהל רב את תהלות ישוע המשיח, את גדלו והפארתו, ולהראות לעיני כל את זיו הארו, תואר אמת, כי הוא זוהר כבוד אלהים. הוא עומד לנס עמים ואליו גוים ידרושו. גם הוא ופלא שמו, והוא השפיל את נפשו ויכנע עד מוח. ע"כ הגביהו ד' מאוד ויתן לו שם נעלה על כל שם.

העדות.

(עדות לישראל)

עדות־התורה והתעודה, על כל מגלות ישראל ויהודה.

ספר עתי

נכון לכלי חפץ, ערוך מְזֻמָּן וקבוע, לשומרי תורת משה ועדות ישוע

יו"ל

לפי חוברות, במספר מְסֻמָּנות, ולא לפי חדשים, ועתים מְזֻמָּנים.

מאת

הישראלי איש־המשיח, ידידי, בן אהרן, המצליח.

ספר רביעי	הֲבִינֵנִי וְאֶחְיֶה עֵדֹתֶיךָ (תהלים קיט יט)	חוברת שלושית
חדש אייר		התרנ"ו.

„EDUTH“

Aufsätze und Mitteilungen judenchristlichen Inhaltes.

Erscheint in zwanglosen Heften.

VERLAG von CH. TH. LUCKY
STANISLAU, (Colonie Knihinin) Galizien, Oesterreich.

העדות.

(עדות לישראל)

עדות־התורה והתעודה, על כל סגלות ישראל ויהודה.

ספר עתי

נכון לבלי חפץ, ערוך מְזֻמָּן וקבוע, לשומרי תורת בשת ועדות ישוע,

יו"ל

לפי חוברות, במספר מְכֻמָּנות, ולא לפי חדשים, ועתים מְזֻמָּנות,

מאת

הישראלי איש־המשיח, ידידי, בן אהרן, הבצלית.

ספר רביעי	דַּבֵּרְנִי וְאַדָּעָה עַדְתֶּיךָ (שמות ג' ט"ו ומקומות)	חוברת שניה

חדש ניסן התר"ן.

„EDUTH"

Aufsätze und Mitteilungen judenchristlichen Inhaltes.

Erscheint in zwanglosen Heften.

VERLAG von CH. TH. LUCKY

STANISLAU, (Colonie Knihinin) Galizien, Oesterreich.

משמרת העדות.

(ראה חוברת שני' דף א' וכו').

א.

כַּי־כִי דָת־מֹשֶׁה וְיהוּדָה [1] הֵיא אוֹר לְנָתִיבָתִי,
יֶשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא חַיֵּי רוּחִי וְאוֹר יְשׁוּעָתִי.

כן הוא. דת משה וישראל היא אור לנתיבתי, כי נוצר תורה ושומר מצוה אני. מנעורי שמרתי פקודי ד' וחוקות־התורה. שומר אני שבת בדת מחללו, ומועדי־התורה, מועדי ד', ימים מכובדים בעיני, ימי חג הם לי. גם המועדים, אשר הזיל קבעום לנו [2], כמועדי־התורה הם לי. באבל־פגול [3] לא יבא אל פי, שבעת ימים, ימי־הפסח, לא ימצא שאור בביתי ובעשור לחדש בחודש השביעי מענה אני שנה בשנה את נפשי, גם דברי־ארבעה הצומות, צום הרביעי וצום־החמשי, צום־השביעי וצום העשירי קימתי עלי [4]. אקצרה נא. הכי כהנא אלך אחשוב אספור ואמנה כל המצות אשר אני עושה ואשר אינני עושה. די באמרי, שאני שומר תורה שבע"פ, היא תורת משה בפי שהיא מבוארה ומפורשה על פי אנשי כנה"ג וההולכים בעקבותם [5], וגם

---

[1]) לשון המכנה היא „דת מכה ויהודית" (בחובות פרק ז' מצוה ו') למשור דת מכה ודת יהודית, ומני נתכוני בדרך הטבעים הוכרי מלילה. [2]) רפ"ם ומנוכה וכו'. רתם הכמה מזיל קבעו. כי כהורה ים יום הכושע, אך לחוג חג רתם הכמה לא קום לנו מכה והזיל דכבוהו. [3]) חזיל וכדומה. כל המלכלים המטורים לנו. [4]) כי לא יהיו לימים טובים ליכלמל פד שתפקחמם עיני כני עמי וידעו וכסיהו מכה ישוע הוא המשיח, ולא יהפכו ימי עם לימי בכון ובמחה ולמועדים טובים, כמכר נגם זכרי' כן כרכי' (זכרי ח': י"ב). [5]) הורה בכע"פ לא הורה מחכת היא, כי לא נתנו לנו שתי הורות, כ"פ פירוש היא, ולפרש הורת מכה יצחה. והפירוש לא נמחם עוד, עוד לא כלה וגם לא יגמר לעולם, כי ההלכות המתגיעה לפי רוח העתים ותני בניי. וכן דעת הגאון כי יעקב פתדין בתשובותיו, „התלמוד לא עמד עוד ולא יהי' נגמר לעולם, כי כל מה שמשתדש וימצים מכמי התורה ככל זמן וזמן בעניים התלה הוא בכלל תכור התלמוד. כי התקיפה בפירוש המלות מסורה לתכמי דור ודור". דכריו תלה הביא בעל „בית יהודה" פקיב. ובספר „משפחה ספרים" למר הגאון כי י' שמדן בחלק כי שם. „כי לפניך כלול כשתם פגם ענין המלות הכל לפי הזמן והעתן והמדם ולא בא תקנן והכתכן פמ"י סדר גשלם וגמר נפעם מחה ויסכול התוספות והכתוי בכל עת וככל זמן". ולא הגאון הזה כלבד תשר כן כי כל תכמי ישרחל (חון מחזן) לתו כדבר הזה וזה יסוד כל התלמוד. ולכן כל המיניים ריבם נספרי התלמוד וטוענים עליהם תשמת כל המתבעים הרעיה, תשר בית ישרחל טוהג פתה, לא ידקו. כי תין זאת תשמת התלמוד, ותי"ה תבא עוד מבא ומתן נדבר הזה. וכך ילתתי פן יהיבו כי כל תשר לא בתבתי היטב לת דברי, לכן פוספתי להציר ולבתר, ועוד תומר דבר ת' וד'. הגאון כי יעקב עמדן תומר „לפי הזמן והמנין והס"ד ותני תומר „לפי הזמן והמקום והתדבר".

מנהג ישראל תורה הוא לי אם ממקור נאמן מחצבתו, ואיכ הלא יהודי נאמן אני בכל יתר היהודים הנאמנים, שומרי־תורה, היושבים בארצות האל. במותם כמוני דרך אחת לכי ומדה אחת לשניני. — רק בדבר א' לא אוכל הסכן עמם. בדבר א' נבדל ונפרד אני מהם, כי בדבר האחד הזה סלותי לי ממלה אחרת בחיי, רוב אחביי המבונים יהודים היושבים בארצות האלה ממאסים בישוע המשיח ושמו להם לזועה ואני לא כן אנכי עמדי. הנה אנכי מכבד מעריץ ומקדיש את שם־ישוע, כי מאמין אני אמונה נאמנה, אשר ישוע בר יוסף מנצרת הוא המשיח, משיח אמת, השלוח מאת אביני שבשמים אל כל בני אדם ותוה לגאלם מרדת שחת ולהביא להם צדק עולמים ואין שם אחר נתון לבני אדם תחת השמים, אשר בו נושעה. האבן הזאת, אשר הם ממאסים בה, היא ראש־פנה לכל בנין התורה, תורת אמת, אשר נתן ד' לעמו ישראל ולכל אשר בשם אנוש יקרא. ישוע המשיח הוא חיי רוחי ונשמתי, בו אמצא נופש לנפשי, הוא אור ישועתי. בדבר הא' הזה הנני נלחץ להפרד מכל יתר אחביי היהודים, אף כי מאוד במאוד גרסה נפשי להאוה להסכין עמהם בכל דבר. — ומה ימריצני, כי כה אעשה? מי ומה יאלצני למרות פי רבנינו וגדולי עמנו שבדור הזה ושבכל הדורות שקדמו את הדור הזה? מה ילחצני להאמין, אשר ישוע בר יוסף הוא המשיח הנאמן, אם רוב אחביי בני דורי ובני הדורות שהלפו עד הנה העבוהו מאסו בו וייטב בעיניהם לתת נפשם למיתים ובחש בו מלהציל את נפשם והאמין בו? מי ומה ידריבני לנטות מהמסלה הסלולה לעמנו זה שנים רבות אין מספר, אם כאשר אני אומר כן הוא באמת, אם נפשי קשורה בנפש עמנו ודבוק אני בו בעבותות, אשת עד עולם לא תנתקנה ומות אבחר מהיות רחוק ממנו? — כתהיק וחזיל מפרשיהם הם המאלצים אותי להאמין, אשר ישוע הוא המשיח, הוא אשר יעדו ד' לשלחו לבני אדם יושבי תושך וצלמות למען יצילם מרדת שחת.— הנני מאמין, אשר כל כתהיק נאמרו נשנו ונכתבו ברוהיק. החכמים המלומדים המתאמצים להרום יסוד הבנין הזה לא ישכילו ולא יצליחו דרכם. כתהיק הם ספרי הקורות, אשר נקרו לנו בניי בימים הקדמונים, על לוחותיהם חרותים מעשיי־ד' אשר עשה לאבותינו ולנו בכל הדורות, מיום אשר בחר בנו להיות לו לגוי. ואבותינו ספרו לנו פועל פעל ד' בימי קדם, איש מפי איש עד הדור הזה שמענו, אשר נגלה ד' בהר סיני ויתן תורה חוק ומציה. כצור סלע בלב ים אשר כל הגלים והמשברים עליו יהמו גם יכוהו ונקיקים יעשו בו ולשברו ולהרסו

לא יוכלו כן עומדת הקבלה הזאת המסורה לנו מפי אבותינו, כל גלי המים הזידונים, אשר ישפכו עליה אויבי התורה והמצוה לא יוכלו לה. כתהיק הם דברי אלהים חיים, משה והנביאים חזוייה היו, חזון ד' דברו ומלתו היתה על לשונם והם בדברם דברי נחמה לעם ישראל הגידו מראש ומקדם, אשר יקים ד' מלך משיח לישראל ולכל יושבי תבל ובו יהיי עוו לישראל להתגבר על אויביהם בני הגוים עובדים, להעביר גלולים מן הארץ ולהפנות אליו כל רשעי ארץ. הן לא בפעם אחת גלה ד' את כל דברי הנחמה הזאת. כי כנחל מים נחל הנבואה, בראשיתו מצער הוא ובאחריתו ישגא מאוד, במקום מוצאו ימעטו מיסיו ולאט לאט יתפרצו יגאו המים וגליהם יהמו ברעש. ראשית דבר ד', עוד לפני ימי משה, דברי נחמה לבני חוה, אשר זרע האשה ישוף את הנחש הקדמוני[1], ידכא את השטן, אשר ממשלת המות לו[2]) ובני־חוה יהיו בני חיים[3]), חיי עוהיב, בנים לאלהי שמים, ולאברהם אבר ד': בזרעך יתברכו כל גוויי־הארץ[4]) וליהודה אמר ד' על פי יעקב: באחרית הימים יצא מחלצי שבטך הארי המנצח, אשר לו יקהת כל העמים[5]). כי בשבט יהודה בחר ד' להקים ממנו מלך גואל ומושיע לישראל, אשר יקים מלכות שמים על הארץ, בימי משה

[1]) בראשית ג': ט"ו. הכל מודים מאד בהם מצל הוא, והוא בפשט הכתוב בקדמוני המסיח לחפץ. ומאוד יפלא, מאד כמ"י ז"ל הכין כאן במאמרו, כי זה לא יתכן. גם הכתוב מוקלום הכין מה הכתוב בדרך מליצה. והכתוב יוכן ויובנלמי וכל בעלי חיין, כולם הבינו, מאד בהם מינו נתן במאמרו, כ"ף נתן בקדמוני, ור' בראשיי בפשט ממנו מאד שהקלקלו כל הדברים בעת שלמדיל מעת ומוצ שנים להקונם עד שיבא בן־בנן (בראשית כבה י"ב: כ') וחזה דעת יוחנן הסלוח ג"כ כמאמרו מהמסיח מלא לספר פעולות השטן (הראשונה ליוחנן ג': מ') [2]) כן שמוע הסלוח מתכנם מה שמלא "יסוף" ידכא ומומר ידכא מה השטן (מל הרומיים פ"ז: כ') ואל העברים (ב': יד) מומר שממשלה המות הוא ביד השטן. ומשול לא מלנו הוזיח הדפיים. הוא כי' פרוש כן פרוש והלמיד כי' נמליאל ומשולש היקה בידו מאד מעבה הגחש מפל הוא ולא נתן כי' כ"ף השטן. [3]) הוא מלשון חייה. ד' נתן נחמה לבני מדם בהעידו לב מדם לקרא בם מאשר הוא, להלחות מאד לא הוא ימשול, כ"ף חייה יתהללו עוד. [4]) בראשית י"ב: ג'; י"ח: י"ח; כ"ב: י"ח. בפרק כ"ב: י"ח כתוב "בזרעך" ויפה דבם שמול השלוח "בזרעיותך הון בהיב כתן" (כתה מל הבלעיים ג': ע"ז) כי שמול הלך בדרך הרבנים, מאד דבשו כל נתן. כי מחבמת החורה היקה על המסיח זרע מנרהם, ושוף הדבר מוכיח על המלחו. הלא לא נכלכו גויי מתרן כ"ף ע"י המסיח מאד הוא הון מנרהם לפי הפשר. [5]) בראשית מ"ט: מ'—י"ב נם מם מומר מאד "בלמי בם מקום הוא ולא בם המסיח, כמאד חשבו מפרשיים רבים ובעלי מנדה, מחבמת יעקב היקה על המסיח. כי רק ע"י המסיח הזה לו יקהת עמים, רק במסיח יהודה על כל בני הבל. לך המסלה הזאת היא ממסלה שמים, ממסלה הרוח ולא ממסלה מתן.

נביא־ד׳, ונאמן ביתו דָּבָר ד׳ עפ״י הגבר שתום־העין, אשר באחרית־הימים ירוץ כוכב מיעקב [1], כוכב נוגה־השחר המאיר לארץ ולדרים עליה, ועפ״י משה דָּבָר ד׳, אשר יקים נביא במשה ואליו ישבעו בניו [2]. ביבי שפוט שופטים בישראל, טרם המליך להם שמואל מלך, אמר ד׳ על פי איש־אלהים אל עלי, כי יקים לו כהן נאמן ובאשר בלבב ד׳ ובנפשו כן יעשה הכהן ההוא ולפני משיחָי יתהלך כל הימים. האין זאת נבואה על אשר יהי׳ באחרית־הימים? [3] — הימים באו, שבט־הכושל נתן בידי שבט־יהודה, באשר דבר ד׳ עפ״י יעקב, דוד בן ישי נמשה למלך על ישראל. ד׳ הפלה חסיד לו ויברכהו ויגד לו עפ״י נתן הנביא כי ימלאו ימיך והקימותי את זרעך אחריך אשר יצא ממעיך והכינותי את ממלכתו הוא יבנה בית לשמי ובוננתי את כסא ממלכתו עד עולם. אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן, אשר בהעותו והוכחתיו בשבם אנשים ובנגעי בני אדם וחסדי לא יסור ממנו [4]. אין דוד שמעה ותבן לה, אשר דברי ד׳ על פי נתן

[1] במדבר כ״ד: י״ז. מכוכב כוכב, כאן לאחרי נהתם הזמן, הכוונה לכבר כלפה את הכוכב בשמיים ביומים ולכן ל״ע דהכאנו על כל כוכבא. [2] דברים י״ח: י״ח. המפרשים נגעו לבאר את דברי ד׳ פה בכמוב זה. רבים מהם מוסיפים, מאבר לא קם מחריש כימיש כמוהו דברי מבה. לך מלוד קבה לפרש „נביא כמוני״ הלא כתוב „ולא קם נביא עוד בישראל כמשה״ (דברים ל״ד: י׳). כ״י ושוד רבים מוסיפים מאבר הכתוב מכוון על בן־עבר, „מלחך״ „מקרבך״ „כמו במני מקרבך מלחיך יקום לך מחניו״ (דב״י על הכתוב). רש״י מוסיף „וכן מנביא לנביא״ ומעל כפיהי מבמים מוסיף „זיכוכ״ בלא יובן במדבר על נביא מהי בעיניך לקיים מחניו כמו שפילבו התיניים״. לך המלה „כמוך״ מומבה, מאבר על הבניה בהוה מהי מבמחך כמבמים בפיהם על משה, ולכן עלינו להודות מאבר הוא מדבר על נביא פרטי והוא המבים. וביחס הבלים גם הוא מפרש הכתוב על המבים, והוא לא מלבו הוציא זאת, כיון מפורש היהם בפי היהודים. מימי בזאת נלמלמה מוב בהיר זאת על כל הכתובים, כי אלו מת מוב מבים מילך וקבוב. [3] שמואל א׳ ב׳: ל״ה. כ״י ומעל מעודת דוד ושוד מסנו, מאבר הכהן ההוא על נדוק בכהן יפוק, כי נדוק הכהן בלה בקדב לפני בלמה מחרי מאבר גרם בלמה מת מביהה. לך קבה לקבל מת הפירוש הזה, כי לא בלמה ולא נדוק הי׳ בלבב ד׳ וכנפשו כל הימים. מבלמה הכוונה הזאת הוא מלמה כוהני, מבני מלהים בדור ההוא מהו לקלמה מלכות, מאבר הוי מלכות מלהים, מלכות הרוח. [4] שמואל ב׳ ז׳: י״ב—י״ו. מלמה הנבואה הזאת מעיד מאבר לת כל דור מחד הוא על ב׳ דוחה כיח עד סוף כל הדוחות יסבו הדבנים. עד עולם. בדב״ה כ״ב ז׳—י״; כ״ח: י״; כ״ט: ט׳ מדבר דוד על לב בלמה לבעת בית ומעניחהו מאבר הוא יהי לבן ד׳ וד׳ יהי לו לאב. ובלמה מאבר בחמאו נעזבה בית וכן עבה. לאלה מלכים ט׳ כ: מ״ו ושוד; ו׳: י״ח ושוד. לך זכרי הנביא (ו׳: י״ב) עוד הדבדים בלמה בפיו כאו לת נעבים עוד. תרבעים ב״ה מלך בלמה, ולת עד עולם. ומלכות בלמה לת היתה עוד, מאבר יחמר עליה כל דוחה „מלכות בחים יש פרט״—ד׳ הבפיים לת דוד, מאבר יובית

על מלכות שמים כוננו. הדבר הזה הכה שורש בלב דוד ותגדל תוחלתו מאוד. ובאשר לבשתו הרוח ראה את המלך יושב ליפין ד׳, ועמו בהדרי קודש סביבו [1], וְדִבְּרֵי דוד את דבריו האחרונים באה עליו הרוח ושירת נבואה בפיו ויאמר לי דִּבֶּר צור ישראל, מושל באדם (יהי׳ המשיח), צדיק (יהי׳), מושל יראת אלהים, וכאור בוקר (יהי׳), (באשר) יזרח שמש, בוקר לא עבות, (עת) מנוגה ממטר דשא מארץ. כי לא (רק) כן ביתי עם אֵל, כי ברית עולם שָׂם לי, ערוכה בכל ושמורה, כי כל ישעי וכל חפץ (נפשי), כי־לא (=הלא) יצמיח [2], שלמה בנו שמר את דברי דוד האחרונים ויתאו תאוה להיות הצמח הזה, אשר יבנה את בית ד׳ ויתפלל אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן־מלך ובו׳ ובו׳ [3]. בעת התפללו באה עליו הרוח וירא גם הוא צורת־המשיח כמו שעלתה במחשבת ד׳, כי רק למשיח השלוח משפים ישתחוו כל מלכים וכל גוים יאשרוהו, ולא לאנוש, אשר צבא לו עלי ארץ ויהיו ביבי שביר, ואשר יחטא לו ולא יעשה

[1] המכוים בכבוד מלכים ובנגעי בני מדם וחסדו לת יסור, והוא נזקף הלך בגולה והמלכות כמו מדלק, ובימי בית בני היתה בשבועה, ומ״ד הדבר מבר דבר ד׳? הכוונה מבר ולת יבשבע? — לך מי לת יבלה, מבר ד׳ הבטיח להקים מלכות בשים ומובל יבלה מלהים ולת מלכות בשר ודם, ומובל מבר בבני בילו, ד׳ הבמיח, מבר בסא דוד יבון עד עולם ומלכות הבוח הרי על בסא בן דוד.

[2] בחזון זה הודיע דוד בביר הלבה (תהלים ק״י). המזמור הזה על המבים היו מזמר וכן במדבר מהלים (על המזמור הזה) מן הוא אומר נם למבים בתמר (במדי כ״ד: י״ז) ומכון בחסד בסא ויבא עליו בחמת. ר׳ יוחנן בן ר׳ יוסי בלמוד זאת מוסף „נכי, כי על מבדהם דברו המזמור הזה בדמיונם, לך מדוע קבא דוד לתבדהם „לתנן״? גם מה הוא „מבא עיך יבלח ד׳ מיון? ומה הוא „בהדרי קודש״? אין זאת כיח על המבים בלמר המזמור הזה. ובפרי המבדים והבליסים הם לעדות בתמה, מאבר הבמיו יפרלו בן הביאו את המזמור הזה. יסוד הוא בומעו בתקדם, הוא דוד קודא למבים מתן ודך הוא בנו? (רלה מהי כ״ב: מ״ב, מ״ן; מקום י״ב: ל״ה, ל״ו; נוסף כ״ו: מ״ה, מ״ד) ואיה לת ענה מאבר לת על המבים מוסבים הדבדים כיח על מבדהם. יסוד לת דבר דבר הם לת לת מאבר הי׳ מקובל בלומה, המלוה „המבית יבב לימין עליון״ בספרי המבדים במזמור זה יסידה, והמלמד „על כן יסוד לתם במזמור זה דומה לדברי בתול (אל הפלפים כ״ו: מ) על בן הגביהי ד׳ וכו׳. [3] שמואל ב׳, כ״ג: ג׳— ה׳. דברי הם״י ומעל מעודת דוד קבא לבלמה פה. וכל חיש יסוד מאבר דברי נביחה הם ובפי בבחירתו מוהם פה הם בהדרים מלהה, ועל המבית מאבר יקח בחמיה דימים הם נלמבים. ל״ת היתה למלה בפי הנלוים תחיב. לאלה מלכים קדיב׳ י״, ישעי׳ ל״ב: ב׳; יחזקאל כ״ג: מ״ח וכו׳. וכן אמת יסבי ד׳: ב׳; ישעי׳ נ״ד: מ״ו וזכרי׳ קולא לת המבית בכם אמת (זכרי׳ ח׳: י״ב). [4] מזמור ס״ב בהלים הוא הפלה, והפלה שלמה הוא, מאבר כתוב בתחבו לשלמה. ויש לי מלך וכן מוך שמהפלל מלא ד׳ בהזמור לת מאבר דבר לשבו עליו.

טוב. גם שלמה פשע בו׳ ובהטאו נקרעה מלכות בית אביו לשתים. מעת נקרעה מלכות־שלמה ביסי רהבעם עד ימי־חזקיהו קמו הנביאים עובדיו, יואל, עמוס, הושע וישעיו, וכולם ראו ברוחם את מלכות השמים, אשר ד׳ אמר להקים. עובדיו כלה את דבר. חזונו ויאמר „והיתה לד׳ המלוכה׳[5]. יואל ראה את יום ד׳ כי קרוב, אשר בו ישפוך ד׳ את רוחו על כל בשר[6] וד׳ ישכון בציון[7], עמוס ראה את אדני נצב על הטובה ואומר „ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת׳[8]. הושע ראה, אשר באחרית הימים ישובו בני׳ ובקשן את ד׳ אלהיהם ואת דוד מלכם[9]. וישעיהו הגדול בנביאים, ישעיהו נביא־האיתות[10], ראה אור יקרות, לו נגלו תעלומות. הוא ראה ברוחו את עמנואל[11]. הוא הזה את הבן הנתן לנו, אשר שמו פלא, יועץ, אל־גבור, אבי־עד, שר־שלום[12]. לו גלה ד׳ אשר הוטר יצא בגזע ישי ונצר משרשיו יפרה[13]. לו הראה ד׳ את עבדו, אשר יעל בשורש מארץ ציו והוא מחולל מפשעינו מדוכא בעוונותינו וכו׳ וכו׳[14]. ומיכה המורשתי הרבה לראות עוד באשר ראה ישעיהו. מיכה ראה אשר מבית להם אפרתה יצא המושל להיות על בית־ישראל[15], ועד העת, אשר יולדה תלד[16]. עד העת, אשר העלמה תלד את עמנואל, יהיו בניי נתונים בידי צר, והמושל הילך בכוח־לחם יראה בעוז ד׳ והי׳ זה (המשיח) שלום. נחום דאלקוש וצפני׳ בן כושי גם הם ראו את מלכות השמים, אשר היתה לבא באחרית הימים. ירמי׳ בן־החכהנים אשר בענתות הזה: הנה ימים באים והקים ד׳ צמח צדיק ושמו יהי׳ ד׳ צדקנו[17]. והי׳ ביום ההוא ועבדו בניי את ד׳ אלהיהם ואת דוד מלכם, אשר יקים להם ד׳[18]. ונביא עזרי הגולה יהזקאל, בן בוזי

---

[5]) עובדי׳ פ׳: כ״א. [6]) יואל ג׳: פ׳. [7]) שם ד׳: כ״א. [8]) עמוס ט׳: ט׳, י״א. [9]) הוסע ג׳: ה׳, כל ד׳ הנביאים כולם מלאים מלכות בחתיו׳ בחתיו׳ סתומים. [10]) זה לך אות, הוא למלא תמיד בפי נביאי. ישע׳ ז׳: י״ד, ל״ז: ל״ו; כ״ט: ט״ו וכן ל״ה: ה׳, ל״ה: ד׳. [11]) ז׳: י״ד. [12]) ט׳: ה׳. הנדיק המנית פלאות דעלועם זיל הפריך „פלא״ מלת כסם „יועץ״ ואל״ מתבה בפיות עם, אלי מספר קודם. [13]) שם י״א: י״ב; י״ג: ה׳. [14]) שם נ״ג: ה׳. ד״ק וכ״י תפלו לבלר על יעקב על ישראל הו על נדוקי יבראל. לך הנתן לפרש לם הפרק הזה על המשיח, בהמנוס יוקן יבמנות סנהדרין י״ח: ה׳, ובפיקתא בכמה מקומות ועוד. במעט ובכל מודים חבר קן על המשיח נאמרו הדברים פה. [15]) מיכה ה׳: ה׳. [16]) שם ה׳: ב׳. הכתוב הזה לומר פרבבי, והכתן הוא לפרש לכן יתנם (ממכם בידי מובלי עכשיו) עד עת יולדה יולדה, עד עת בהעלמה, חבר יבעיו נבא עליה. מלה. יונדה כתיב אם ולא אוכם מי הוא, כי נעלמה היא עיד מז. ובכה [17]) ירמי׳ כ״ג: ה׳—ו׳. [18]) שם ל׳: כ׳. הדברים האלה דיש רתן לנו לפרש ונבאתי. על לוש נוחה, חבר על המשיח הם נאמרים.

הכהן, בקציו על צדקיהו הי׳ דבר ד׳ אליו ויקרא: אתה (צדקיהו) חלל, רשע, נשיא ישראל, אשר בא יומו בעת עון קץ, כה אמר ד׳ הסיר המצנפת והעטרה וכו׳ וכו׳ עד בוא אשר לו המשפט ונתתיו[1]. והקימותי עליהם רועה אחד את עבדי דוד והוא ירעה אותם, אני ד׳ אהיה להם לאלהים ועבדי דוד נשיא בתוכם[2]. כה הנבואה, נבואת מלכות השמים, הולכת הלוך וברורה, וגביא־הגולה כוסיף עוד לראות מראות אלהים, צורת הבית ותכונתו, ובבוד אלפי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים. ואם עד כה לא כולם הבינו אל מה ירמזון מלי הנביאים, מיכי־ַעיד ד׳ את רוח כורש לבנות לו בית בירושלים האור, אור המשיח, בוקע והשחר עולה מבין ערפלי החשך, אשר היו פרושים על הנבואה. כי הנביאים השביפ כהגולה, הגו וזברו ומלאכי דבר ברור מללו. חגי אמר בשם ד׳ „עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ וכו׳ והרעשתי את כל הגוים ובאו חמדת כל הגוים ומלאתי את הבית הזה כבוד[3]. אחיב מוסיף עוד לאמור, גדול יהי׳ כבוד הבית הזה האחרון כן הראשון אמר ד׳ צבאות ובמקום הזה אתן שלום[4]. זכרי׳ בן ברכי׳ ראה איש, עבד־ד׳ צמח שמו והוא יבנה את היכל ד׳[5]. ומלאכי ראה אשר פתאום יבא האדון ומלאך־הברית אל היכלו והיו לד׳ מגישי

---

[1]) יחזקאל כ״ח: ל׳. המלוכה הוא לכתם הכתר והעטרה לכתם המלך, ובחיכן מתנוס לאבד לו המשפט, הוא המשיח. [2]) שם ל״ד: כ״ג. על הכתוב הזה גם בעל מזודת דוד מומר „מלך המשיח מנזע דוד״. [3]) חגי ב׳: ו׳, ז׳. לון פירוש המיכוב על הלב. גם כ״י ולא בעל מזודת דוד (ההולך בשקנות דד״ק בכל מקום) מלאו השלום הנכון, כי מה הוא הכבוד, אבר גו ימלא ד׳ את הבית הזה? ומה היא מחמדת כל הגוים? לפי בעל מזודת דוד (היא דעת רד״ק) וכלו כל הגוים עם מחמדהם, הוא עכסף, כספם וזהבם וכל יתגדו וחמדתם תבאנ לבית׳ולאחל וזה יהי׳ בבוד הבית הזה. לך קבא מלוד לפרש בן. סבי כסף וזהב הוא של הבנדה, אבר ד׳ תפן לבת לעמו? ובמה יהי׳ הבית הזה גדול מן הראשון? גם בתפרבבל בפסרו „מכמוט יבוערו״ ממלא בפירושים מלה. והוא תומר, אבר הכתוב מדבר בבית והיא יהי׳ בבודה וזה הבר נכון. לך היא תומר אחר יהי׳ אחר הגלות המלא הזה. אבר גם מהיו זה י״ח מלוה בפיכוב, ואני תומר „בבית הזה״ „במקום הזה״ ומלאם בלבבו על הבית אבר לוא בהם לנתות. ולכן מן דבר מחבת נפרבו כי״ח אבר המבית הוא חמדת כל הגוים ומלאו יבלו וכתיב בי תומר: ופלו לו חמדם כל הגויב. ועי״ש המבית יהי׳ בבית בני גדול מן הראשון. גדולה וכבוד לו יהי׳. ואיב על המבית הי׳ לנת עוד בבית בבית בני לא הי׳ תרב. והמבית הוא בלוב, הוא בר בלוב, כאבר נבא יבעיהו פ׳: ה׳. [3]) זכרי׳ ו׳: י״ב. גם שם כ״י מעלים עינו מלת המבית. הוא תומר „יום סוהרים תהיו על מלך המבית מבל כל העיון מדבר בבית בני״ ולבן הוא קוהר על זהובבל לך המלא „מחתיו״ מה היא? כ״י ול׳ מפרב מחתיו: מזבח המזוסה, לך קבא לפרבו בן. בעל מזודת דוד ז״ל פיהר בית על זהובבל ותומר, אבר זהובבל יהוה בבם בית בבם

מנחה בצדקה [1]) ולפני בוא יום ד' הגדול והנורא ישלח ד' את אליהו והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם [2]) ואחרי אשר הנביאים הגדלו וחזון נחתם וסופרים באו תחת נביאים חזקה התקוה אל המשיח, רבתה התוחלת יום יום, והנני רואים את כל הכנסת, בנסת ישראל, מחכה לקראת הנצר, אשר יפרה משרשי ישי, לבא לקרא שנת רצון לד' ולנחם כל אבלי ציון. וחכמי ישראל, שהיו אנשי קורש יראי אלהים ומלאי רוח, הרבו להתאהו לפני בניי ויוסיפו לו שמות כמו דור [3]), בן־דוד [4]), משיחא צדיקא [5]), מלכא משיחא [6]), משיחא דישראל [7]), משיח בן־דוד משיחנו וכו' [8]). ויאמרו אשר שם־המשיח נברא טרם שנברא העולם [9]), ואצל בסא ד' עומד בסא שני ומשיח בן־דוד יושב עליו [10]), ורוח המשיח היתה מרחפת על המים בעת ברא אלהים שמים וארץ [11]), ובדומה הרבה אמרו, ומי יוכל לספור אמרי חז"ל על אודות המשיח? הלא אין ספורות למו. הלא המשיח הוי התקוה ושיחתם כל היום, ודבריהם הם עדים נאמנים, אשר חכו לקראתו, כי הם ירדו לעומק דעת־הנביאים והחזיון ויבינו, אשר להקים מלכות־שמים עד ד' לשלוח את משיחו, והמשיח לא בחרב ובחנית יגבר במלחמה, כי אם ברוח ד' אשר תנוח עליו, את אשר האמינו הנביאים והחזיון, הסופרים ומורי־התורה בישראל, החכמים ואנשי מעשה, הננו מאמין גם אנו, כי מהמסלה אשר דרכו הם, לא אסור. ועתה הנה זה ישוע בן־יוסף מנצרת בן־דוד, נצר משרשי ישי ובן־פרצי, הנה

כמעשה ומחכתו (מפרש נ"ב מזמור) ועמה מלך המשיח וכו' (קומה אבר יפת מזמור) ע"י שכתוב אלהים אלהיך שמן ששון וכו'. — גם זה דעתם מחזה. וכך נאמר מלכות דוד מן הכתוב "עבדי צמח" (זכרי' ג': ח') על המשיח נאמר, לא כן בכל"י זולת, ויהיה כי הכוונה לחת תחת דון יכוסם אבר הכוונה הזאת נאמרה על המשיח.

[1]) מלאכי ג': ב'—ג'. הכוונה הזאת בכוונה היא מאור הגולות. ופה נעתיק כל"ז שכל מלכות דור זולת זה מזה. כבר זולי מפרש "להחזיר היא מלאכי המשיח ומלאך הברית הוא מיכה ובקה כביכול" אך מי הוא מלאכי המשיח אבר פתחום יבוא? נעל מלאכות זולת מפרש "להחזיר זה מלך המשיח ומלאך הברית זה מלאכי, הוא בת, שכבר יבא המשיח מלאכי יהי' כבר בת וכו'". ובכאן היא אבר להחזיר ומלאך הברית הוא לחד וכל הדבר במלות כוונה. כי להחזיר המשיח עליו נאמר מלאך הברית ובחדב נרים שמי על זה דמו ונאמר כי לו למען יהי מביאמתה בנדקה, נדקה המשיח, כי על המשיח נאמר ונדקו ולהמשה ולקדושה ולצדקה כדכתי שמואל הנביא (שמ' ב' ח') הקדוכים לענות לחמשה לה נ'). [2]) הדבר הזה כתוב הוא וגם כל"י זולת לא יפחתו. [3]) מדבר רבה מיכה והוא כדרך בכתוב ניחזקאל ובכתב הנביאים "דוד עבדי" וכו'. [4]) סנהדרין צ"ח ב' ושם. [5]) תנחומא כי כ' ושם. [6]) תנחומא יונתן בחלמות משיב י"ב. [7]) תנחומא יונתן מיכה דיה ה'. [8]) תנחומא יונתן כוכב נ"ו כ'. [9]) פסחים נ"ד ב', נדרים ל"ט ב'. [10]) תנחומא י"ד ב'. [11]) מד בחלמות ה'.

הופיע בארץ קדשנו ויעש פלאות בישראל, כהדל־אישים נראה לעיני בני אדם, לא תואר ולא הדר לו, ובדפרו — יצאה נפש העם אליו, כי מלמד הי' כמפי־הגבורה ולא כסופרים [1]) ותלמידיו נוכחו, אשר אתו מקור חיים, והוא אשר ד' שלחו לתת תשועה לעם הזה ולכל המאמין בשמו ואין הישועה באחר והוא הערה למות נפשו ויושא חטא רבים ולפושעים הפגיע ובדמו חדש את הבריה, אשר כרת ד' עם אבותינו בהר סיני, ויפתח שער לכל העמים, למען ידרשו שאירית אדם את ד' [2]), ועתה שמו מכבד בעיני כל העמים, כי הגביהו ד' ויתן לו שם נעלה על כל שם, רוזה הוא מים אל ים ומנהר עד אפסי ארץ, כמעט כל מלכים ישתחוו לו, כל גוים יעבדוהו יהברכו בו ויאשרוהו, כל אשר חזו החזיון בא, ישוע בן יוסף מלא את הכל, את אשר ספרו לנו נביאינו עינינו רואות לפנינו גם אשר לא ספרו לנו ראינו, כי לא הגד לנו החצי מכל אשר יש לנו בישוע — ואיכה אעזוב מקור מים חיים זה? אם כל־אשר חזו החזיון וכל אשר חז"ל הסופרים דמו ברוחם יש לפנינו, איכה אוכל לאמור "לא־הוא" וחטאתי לאלהים במאסי בחסדו, אשר עשה עמי ועם כל יושבי תבל בשלחו לנו את משיחו? לכן אהזתי בישוע ולא ארפה ממנו כל עוד נשמתי בי, כי הוא חיי רוחי הוא אירי וישעי, הוא כבודי ומרים ראשי ושלוה הוא מאת אבינו שבשמים להאיר ליושבי חושך וצלמות להורותם את דרך הישועה ולישר אשורנו במעגלי שלום־עולמים. ועתה, בני דורי היקרים! גשו נא הנה וראו, שפטו נא והתבוננו אם יש עול בי אם תוכלו להרשיעני. קחו נא מאזני צדק בידכם ושקלו את דברי, האם לא צדקתי? אף כי יהודי אני, איש־המשיח אני בכל לבבי ונפשי, הנני דבוק בישוע, אף כי תלמיד־גדולי־התלמוד אני ולפי שרי התורה ואדירי דת־משה ויהודה סלוחי דרכי בחיים, ואיננו ממרה פי ראשי־דת ישראל, חלילה לי מעשות כדבר הזה, הנני מכבד את דברי פיהם. ויען כי בן דת־משה ויהודה אני, יען וביען כי מאמין אני במשה ובנביאים והברי חז"ל שרי־התורה ואדירי דת־יהודה דברי קודש הם בעיני, לכן הבקה נפשי במשיח ישוע בן יוסף, כי התורה והנביאים

---

[1]) דלמה מהי ז': כ"ה. הנדון דמלומם זולתי מתנשם חמיד "בפנל נפוחה" וכפולה בפועלים נלוזה מהכם דמלמען מחתי מות פי ד' מפוכם "בלים מלמון" וזה מיי נכון. המלה "נפוחה" נפוצה היא פה. כך עניו לחנכם "במפי הגבורה" ולא "בפנל נפוחה", וכל חנכה בו חך טיפש יבחת על חנשוחי זה, כי הדבר פחה בפוח. [2]) ככה הגילפת בחנכים הנפשים עם הכלים, למען יהיו חת בחנית חזוה בעמים פי' י"ב, ומדבר יפה הוא.

וחיל העידו עליו והוא תכלית כל התורה, הוא התורה מלובשת בנוף־בשר. וכל המאמינים בשמו הוא נותן לבו כח ועוז להיות בנים לאלהים. ואל תשאלו ממני דבר לאמור: „אם כדברך כן הוא, אם רמות־המשיח, אשר הזיל דמו ברוחם, יש בישוע בן יוסף, מדוע מאסו בו בני דורו? ומדוע לא הלבו אחריו גדולי־תורת־ישראל שהיו בדור שני אחרי ישוע? ומדוע אחז ר' עקיבא בבר כוכבא[1] ולא הלך אחר הכוכב, כוכב נוגה־השחר, אשר קדם את דור ר"ע הרבה שנים? מדוע הארבעה שנכנסו לפרדס[2] ולרקיע עלו[3], מדוע לא הודו הם בישוע ולא ראו אורו, אור זורח לכל יושבי תבל? כדוע? מדוע...?" — חוקרי־הליכות־קורות־תבל ימצאו מענה. כי גם לתולדות האלה יש אבות[4]. ולכן נוכחתי בלבי, אשר לוא היו החכמים ההם חיים אתנו היום, כי עתה גם הם כרעו ברכיהם לפני ישוע, וכשמעון כיפא גם הם קראו „אל כי נלך ודברי־חיי־עולם עכך" ור' טרפון שאמר בן לר' עקיבא בן יוסף[5] קרא את הדברים האלה ביהר עוז ותעצומות לישוע בן־יוסף, כי הוא מקור חיים וכל הדבק בו שיהה חיים מבעין־חיים, אשר לא יכוב לעד ולעולמי־עולמים. — אך מה אעשה, ובדור הזה יושבים על כסא משה והנביאים סופרים ופרושים, אשר עיניהם עצומות מראות אור ישוע כי יהל. והם גזרו על ישוע לבלתי יבא בקהל ישראל, ויכגרו ברית ודלתים לבלתי יסור המשיח אל ביתיהודה. מפיהם העם הזה הו, כי הם השליטים בדת־

[1]) גם דמו עלו „דמך כוכב משקבי" וגם כלה את בעגתו, מצר שכוכב הזה דמך בשם הכוכב לפני בר כוכבא. [2]) כלה מגיגה יח׳: ב׳. מכל המלבעגה קל שלמה, מגיגב בן מגוי", מלא מה שלמה, ועליו שמעו בחכון ובשגב, גם קללו מה במו „אחרי ועיין לה מרבישב, כי המלחמה היתה מה עוד בזה ובבדה בין המשלוח, ובעגה־מלחמה יעבה גם בזה, יבוגה גם בכתב הטוב. לה בן בעה בכתה המלחמה ובהיב הדל והתוקים את הדבר בוקדש על הקריבה במעוהה הלב, ומלא מחיבתה היה „בהקב ובמשה הובטון" (שמי ל׳: כ״ו). [3]) כמי משכה בגוסו לבדבה, עגו לנקוש. [4]) לן מולדה בלי מה ובלי בגה. בגוה בהבה היו עולמות מה גדולי יבחל. בכל דור ודור מלמדות מור יבוש. ה) כי אמרו „אם בהלמוגים לה גלו מיהה עוכל לרחות תגמגו? הלה מם בהלמוגים בהלמבים היו תגו בבני מהם". ועיין שבו מתה ובגילה בהלמוגים היתה לתהם. ו) כי המבוגות הבלים את עיוהם מלאות נבוהה. כי גם משלבת המלחיגים ביטוח היו בני אדם, בבר ובה. ומלא ד׳ היתה נשמה. לך עתה בדור הזה, לתהי תבר יית מלות בשגים עגרו והמביגה לה בת. עליגו להודות ולהביע, תבר לין לגו לאמות לאחר, כי לין הישועה בלחר ולין בם אלר היתה בשגים תבר גו טובב, כיל יבוע המביה. [5]) בבר הוכחתי בהוכבת הלמבוגה בספר הבישוע הזה, תבר דברי ר׳ טרפון ודברי חיבע מאד הם. וכל היולה בעין בקולה לה יהפלא על תבר כי טרפון לה יקרא לגיע בני ב״ת לומר „עקיבא! כל הפכה ממך בפיכה מן החיים" (בלה קדובן ס״ו: ב׳).

משה ויהודה, ומלפני השליטים האלה יצאה השגיאה, אשר יהודי המאמין בישוע חדל להיות יהודי. ואנכי לא בן עמדי, הנני יהודי נאמן, בן־עם יהודה אנכי, דם ישראל בעורקי, כל סגלות ישראל ויהודה אהובות בעיני מכל סגלות מלכים ואוצרות ארציותיהם. שומר תורה ומצוה אני. גם לא אסור מכל אשר יורו הסופרים והפרושים שבימינו ובדורנו, אם תורתם בתורת משה יסודה. אך אם יאסרו עלי לבלתי אלך אחרי ישוע המשיח, משיח אלהים חיים, לא אשמע לקולם, כי שגגה היא אתם ואינם רואים, אשר ישוע הוא עין חיים למחזיקים בו. לבן אשנה גם אשלש

אף כי דת משה ויהודה היא אור לנתיבתי
ישוע המשיח הוא חיי רוחי ואור ישועתי.

ר' שמעון בן יוחאי.

יום י״ח בחדש הזה, הדש זיו, הוא יום הג לילדי ישראל, יום חג־ל״ג־בעומר [1]. ואני בעלות זכר־החג־הזה לְפָנַי שבים אלי וברונות ימי נעורי יובל כל המעשה, אשר חייתי עושה שנה בשנה ביום החג הזה, בא לפני. — הג ל״ג־בעומר הוא הג גדול לי מאז ועד עתה. הנה אני נִדלתי על ברכי המפלגה בישראל, אשר שָׁמָה בארץ הזאת, מפלגת־החסידים [2], היא המפלגה ההולכת בדרכי בעל־השם ממעזריטש (הוא ר' ישראל בעש״ט) ותלמידיו. ואנחנו בני המפלגה הזאת יום ל״ג־בעומר, יום שמת בו רשב״י [3], יום חג הוא לנו ופינו יקבנו „יום־התודת־רשב״י" (הלולא [4]) דרשב״י), יום שמחה וגילה הוא לנו, כי הוא יום אשר בו עזב רשבי את גיא האנחות, לעלות להתלבד עם־

[1]) כיום לבר בו נעגרה המבגה, לבר נמבה בתלמידי כ״ם. [2]) החסידים מלמיגים בבעלי־שלומות והולכים לחכיהם, ויבר כשם, לבר לגו תמו הולך לחכי בעלי שלומות, גם הוא לה נמה מלחכי ר׳ הילא. ולכן לך כי מבלבתו מבלגת־החסידים היא מבוגה. לין לחים לחכוב, לבר יהר השם נמה מדרך ר׳. [3]) בן היה מסוב ומקובל בידיגו, לך מסיגי לה קבלה, מהי מה בשב״י. [4]) הילולא פתגמו לרוב יום במתה וגילה, יובר־החגגה, כמו תגדה דה־קבלה תלי, בבר הסבירה, לה לים הולך לציור־החגגה, הוא הדבר שגוב מדבר בם (בבמות ו׳: ג׳), ענד הילולא נבדיו, עשה מבחה הגוה לגמו (בם ל״ת: ת׳), וכן (בסנהדרין קי״ט: ת׳) בבגוסדתו ושמחת ענדי הילולא, החולד והחתול עבו יום מבחה. ולקחו המלה הזאת מלת הבינוי בהחלים ע״ח: ב׳. בעורו מבלה לבר עי״ש בבהולותו לה הולגו, ודבבו ש״ז: בחוריו מבלה לבר עי״ש בבהולותו לה הולגו, לה בבגסו לחוקה (המגומה פרבה לחתי מוח). לחיה עבו בם דבר „הילולא".

ההיום, היי עילם, ולהיות לנצח שובע שמחות. בכל שנה ושנה היינו —בני בני התסידים ואני— מְקַיְּמִים את בית־התפלה, אשר למפלגתנו, בנרות דולקים ובפתוחי־ניר. את הפתיחים, פתוחי־ניר, שמנו בחלונות בית־התפלה ועליהם היו המלות באותיות גדולות „הלולא דרשביי" גם היו לנו כדורים, כדורי רובה, קטנים בראש מחט, ואותם רצצנו על אבן להשמיע קול רובה ולהגדיל שמחת נפשנו. שמחתנו ביום־הזה עלתה על כל שמחה החיים, כי זכר רשביי נכבד בעינינו עד למאוד. מיטי־נעורי הלך לבי אחרי גבורי־הרוח שהיו בעבנו, רבי הנינא בן דוסא, ר' חנינא בן תרדיון, ר' עקיבא, ר' שמעון בן יוחאי, ר' פנחס בן יאיר וכו'. את רשביי אהבתי אהבה עזה מאד, כי האמנתי, אשר הוא הי' מחבר את ספר הַזֹּהַר [1] ואני בימי נעורי הייתי שוגה באהבת הַזֹּהַר יומם ולילה. מה מאד התאויתי ביטי נעורי להיות ברשביי ולפני אלהי־מרום שפכתי שיח לבי, לתת לי כח ועז לחיות במערה על הרובים ותמרים י"ג שנה כרשביי ובנו [2]. כי הוא הי' מהחסידים [3] ואנשי־האמונה, אשר כל נפשם היתה לעבודה־שבלב. כל דרכיו היו דרכי צניעות, פרישות, סבלנות וחסידות [4], ולבי הלך בתמימות אחרי ד', ותתרי־יה היו הקריו תמיד [5]. בעודי נער שתיתי מים מבורו, הורתו היתה בשקוי לעצבותי ונפשי הוקה בגללה. לכן גם עתה בקרוב היום הזה, יום־התקופה, תקופת השנה ליום זכרו [6], לא אובל התאפק בלעשות זכר לנשמתו גם פה בסה"ע הזה, כי יש זכרון לראשונים.

---

[1] בדבר הזה חזו מבוכר עוד. כי רבו גם רבי המחקרים את הדבר הזה. והנמים נגיש הכלו לחות בדומה לבר מעבה ידי מחיך מעבי הספר הזה. ולא ספר הרי מהם לא"ח די מודיעך ודברי כ' מברהם נייבר בספרו: גם התכם רשב"י בזוהר־הקדמה, אבר בתם קופערניקוס בייד הגיעה כדור הארץ ומלחה בו (ולא זוכר הלק ויקבץ דף י' בהוצאה הלונדונית שלהם וכיוצ) בספרו דבר המציאה שכל פרט יהיה, כל שיבוא מהגלגל בעגולה בגדול וכו' וכו'. — מהם דעתי מוטה להאמין, שבר מהבר ספר הזוהר לא בדמ כל הדברים מלבו כ"א. מגלית נסתרות היו לו מבתבנו עוד בימי קדם ומסירות היו מהן דברי רבשי וכו' וכו' והמחבר מבקן יסייע. ובדקום בחוכ רבשי פרח וכו' מודים דברי לרבשי בלחמה. ועלינו לדבוק הספר הזה בעין בקורת להבדיל בין סיבן ובין החבר בו ולא לבטלו בולו. [2] לולא מ"ר בחלבות פ' וישלח, מבדם לחמה. מבדם נחמדה מסופרת שם. [3] הם החסידים בעבודת מלית התורה מזהירות ומתחבמת בנפש. [4] כל המדות הללה ביחס הבלית מזהיר עליהן בתגרתו רבני מרבה ס"ו ו'. [5] גם היה הי' מבעלי הסרדם בי"ש בנו. [6] זה הוא הנקרא בפי הכם „ילהלולים" ודעת החבר זלמן ן' כ"ש בספרו ז"ל (בתחילת הבונה, בסוגיה, סוף פ') מבר מוכח קדמוני הוא וגודע הי' המנהג הזה בימי חבמי התלמוד.

ר' שמעון בן יוחאי הי' אחד החכמי ישראל ותנא הי'. ספרי המשנה מזכירים את שמו שבים פעמים [1] וספרי הגמרא פעמים אין מספר. בקום מולדתו, מעשי־הוריו וקורותיהם, וכל הולדות שחרות־היו נעלמו מאתנו. שם אביו נודע לנו, יוחאי שמו הוא יוֹחַי שֶׁם קָצֵר, אשר מלואו הוא „יוחנן" [2]. רשביי הי' בשחרות חייו תלמיד חרוץ ומהיר במאוד, כן נוכל לשער בנפשנו. כי סיפו מעיד עליו, דברי המקרא: „לא ימוש ספר התורה הזה מפיך" [3], שמר הוא בכתבם ובצורתם [4] והנה יגע גם מצא, וגם אחרי אשר בבר הי' בעל־אשה לא פנה עוד את לבו לרדוף אחרי מלאכה המחיה את בעליה [5], כי־א בחר במלאכת חיי עולם ויהי יושב בישיבת תיה בבני־ברק [6], העיר אוה ר"ע למושב לו להרביץ שם תורה לתלמידים רעבים ללחם־התורה וצמאים לדבר ד', אשתו הסבינה אתו במעשהו זה. בכה החייהה את נפשה בכל העת, אשר בעלה ישב בבני־ברק? אין היא מגדת, וכן נעלם הדבר הזה מאתנו גם־הוא,—קורות־חייו לוטות מלפנינו, מסכה נסוכה עליהן, ורק זעיר שם וזעיר פה נודע לנו. בבני־ברק התמהמה י"ג שנה. דעיו הללוהו וכבוד גדול עשו לו ור"ע רבו סמך ידו עליו, אחיכ הקע אהלו בתקועה [7] העיר, אשר שם טוב יצא לה מהשמן

---

[1] סהכם בזעיר, המורה מכמה ודעת־הלוהים בעיר ניעסמען בתלן נגמרי', אבר בתב ספר „דברי ימי היהודים בדור יבוע" מגם מספר זה. ומחתנו לח נוכל הכחים „בגמרים סם מתוים במעשיהם". [2] לח רק מח סמס הזה קלנו מ', כי בנו גם קלנו בחות הבתב עד מבר לח נוכל למנוע מח פיהם שהיו לבם טבס קלנו מוהם. ולי"ה עוד מחוה מח דעתי עיין ומח כל הבחות ומקוהם לנגח ולשבם. [3] יהושע מ': ח'. [4] בלכות ל"ה: ב', רבשי' בוחל מח מדם חוהם בשעה מניקה וכו' מוהם מה חהי עליה? כל המפרשים יענים לשבם דברי רבשי שם, כי קיים להבין. גם זהים הם מחות. לבן עלה על לבי לחמר, אבר רבשי' חמר מח המומר הזה בדרך משל ומליצה. שם מדם יהן מח לבו לבחות וכחמים ולחלבת מחים הניף, הוהם מה רבי עליה? הן מופל על כל מדם לעשות דבר בם לחחיתו. לף עליו להשמר לבלתי יהן מ ה ב ו לזחת. כ"ח בדברי כ"י בבי לחלפי דברי יבוע המחים דבלו (ולמה מחי ו': ל"ג, ל"ד הן רבשי' הוחיל לפרש מח הדבר הזה ולח טוב עבה. [5] מחים נוף. כי הסיפ מחי' מח הנפש. [6] היח עיר בנחלח בני דן. ולמה יהושע י"ט: מ"ה, ותוהה חוה דבה למקום יביהה ללמד בחי דין ותורה, ורבשי' הי' בניח היביהה הזה. ולמה מדבם ויקרא פבק כ"ח ופסיקחא דבב כהנא (הוצלח בחבר) פסקא מחרי מות, סיפן בזחה יבא מבבר. ומם נדמה לח הבחוב שם למה מנלמה נבחובות ס"ב: ב, יפ לנו במבפנ, אבר רבשי' הלך ליביהה ר"ע ימים חקדים מחר מהומהו. [7] בגמלא בהוב הקוע (בלי ה"א), והיח בפלך יהודה מנגב יהושלים, ובב הי' בתן טוב. ולבן לחמרו „הקוע לחפא לבתן", כי ה' מ' (בחומה: „רחבוחה") לענין בתן. ולמה מנחות פ"ה: ב', ובמה בפיב הי' מחיב טוב מבמה הפיב, ופשיטי הקוע לח היו „עבישי־הבתן" כ"ח „עשיטי פלפול התלוחי". ולמה ב"ב קמ"ה: ב'.

הטוב שהי' בתוכה. שם הרביץ הורה ותלמידים רבים באו להתאבק בעפר רגליו. בימים ההם וחמת ד' עודה היתה נהָפָה על אדמת ישראל, הן אדריינוס קיסר היה כת ורעתי לא סרה עוד בעל הארץ [1]. המלשינים והמוסרים רבו כאד והאורבים לדם־ראשי־עם־קדש שרצו במאר מאד. ויהי באשר רשבי' הוציא רוחו על מעשי-הרומיים (כי לא שמר עצת בבא בן בוטא שהי' בימי הורדוס [2]) הוליך עוף השמים את הקול לנציבי רומי ומהם יצאה גזרה רעה עליו ויהי נלחץ לברוח ויתחבא במערה בסביבות עיר מרון וישב שם י"ג שנה [3]. בנו אלעזר הי' אתו במערה. ויהיו שם את נפשם בחרובים ומים ויהיו שוקדים על התורה והתפלה יומם ולילה. כאשר הי' ד' למנן לו עד כה, כן הראה לו הסדו לסוף י"ג שנה, ועל פי בת-קול הודיע אותו לצאת מהמעלה. כששב לשבת בחברת בני אדם בחר לו בטבריא העיר לרחוץ שם בחמי-מיטיה ושם נושב והורה הרביץ ברבים [4]. עקבות סוף-ימי-חייו נעלמו מאתנו גם הן, והאגדה מספרה לנו אשר בעיר כרון קבורתו [5]. רשבי' היה ענין נחמד בידי האגדה. והיא ענדה עטרת פרחים, פרחי־הדמיון, סביב לראשו ותעשהו לקדוש האלהים, כי ד' הרבה לעשות לו פלאים, גם אצל עליו כח-מעשה-פלא. אין חפצי עתה לבור את התוך מרמוני האגדה ולברר מה נקרה ויאת באמת ובה האגדה בראה ברוח דמיונה. עוד חזון־העבודה הזאת צפון למועד אשר עוד יבא. אולם זה הוא דבר אמת, אשר האגדה מספרה לנו. רשבי' ה' חסיד וקדוש. משָׁנתו מעידה עליו. והיא העלתה הדעה על לבי אשר רוח־תלמידי־ישוע אדונינו היתה בו. הן תורת-ישוע ושליחיו התפרצה בימיו על פני הארץ והתלמידים רבו או יום יום. כל הגוים, אשר שבנו סביב ארץ ישראל, הביאו בנים ובנות אל קהלת המשיח. ובאשר קיסרי רומי עָנו את התלמידים והתלמידות, כן רבו ובן עצמו. רוח האמת היתה חוקה בלבם ולא שעו לחמת מציקיהם ורודפיהם ואת חיתם נתנו לממיתים, למען יחיו חיי עולם את פני אדונינו בשמים. וכל אשר ראה נבורת התלמידים ההם נלהב גם לבו להיות כמוהם. רבים בישראל היו מאמינים בישוע והמאמינים היו יושבים בין יתר אחיהם, ולא נפרדו מהם, אף כי אחיהם הממאסים בישוע

[1] בימי מכמורתם ההם נפלו הגזרות הקשות מכל מדרייטם גזר. לך יוסף המובאה לא מהלו להעמיד בומרים ומוכיחים למען ידעו מה מחכמות העם בא". [2] לחה ב"ב ג: כ'. [3] סנה ל"ג: כ', מ"ר כהלמים פרשה פ"ב, ושוב. [4] לחה יומלמי מביעים פ'. [5] לין מפני סה לכתוב תולמות כזכני כולן, כ"ש זכר לחי טובה לו, לכן לא נכוסתי לדרום על כל מקרא ורק עברתי על לחני תולדותיו להרלות גולה כרוכה לכל החפץ לרלות.

העיקו בהם ובשם „מינים" [1] חרפו אותם. כי „המינים" אהבו בני עמם שבעתים מיום שהיו למינים. הלא ישוע המשיח בכה על ירושלים העיר — ובימי רשבי' רבו ספרי מינים במחנה. וספר הבשורה הקדושה על פי מַתָּי הי' נודע בקהל, ורשבי' גם הוא קרא בו ואיכ לא יפלא בעינינו, אשר עקבות אמרי ישוע המשיח ומלך היהודים נמצאות בדבריו. כן אמריו „אל תעש תפלתך קבע (י"א רחמים ותחנונים" [2]) „תקנו תפלה בלחש" [3]) „שלמה בטל ומאה כיוצא בו ויוד כמך אינה בטלה לעולם" [4]). לא אלאה אותך, הקורא היקר, עוד, וקץ אשים למלין. ואם ד' ירצה במעשי עוד אכתיב דברי רשבי' כולם ובאור תורה ישוע אפרש אותם. אך טרם אני יוצא מלפניך הנני להראות לך אות, אשר רשבי' קרא את ספר הבשורה הקדושה על פי מַתָּי. הנה בגמרא סוכה (דף ל': א' ב') נאמר: לולב הגזול פסול א"ר יוחנן משם רשבי' משום דהוה לי' מצוה הבאה בעבירה. וא"ר יוחנן משם רשבי' מה הוא „כי אני ד' אוהב משפט שונא גזל בעולה (ישעי' ס"א: ח')? משל למלך בו"ד שהי' עובר על בית־המכס אמר לעבדיו הנו מכס למוכסים, אמרו לו והלא כל המכס כולו שלך הוא? אמר להם מכני ילמדו כל עוברי דרכים ולא יבריחו עצמן מן המכס, אף הקב"ה אמר, אני ד' שונא גזל בעולה, מכני ילמדו בני ויבריחו עצמן מן הגזל. והנה כל אשר לו עין רואה ולב מבין, רואה ברגע ראשון, אשר המלך הזה הוא ישוע מלכנו מושיענו והמלך הזה צוה לשמעון כיפא ללכת אל הים ולהשליך חַכָּה אל תוכו ולשלם בכסף אשר ימצא בדג את מחצית השקל אשר הגַּבָּאים בקשו ממנו. משל רשבי' הוא מעשה שהי' ורשבי' קרא הדבר הזה במַתָּי (י"ז: כ"ד) וייטב בעיניו עד למאוד, כי דברי ישוע שם „למען אשר לא נהיה להם למכשול" יררו לחדרי לבו (לב חסיד ואיש עיון־תפלה [5]) לכן שננם להלמידיו ומסרם להלמידו יוחנן, ור' יוחנן בכל עת פִּיהו בדבר־הלכה שרשבי' תורה בה לא יכל להתאפק מלהזכיר גם כל דבר טוב, אשר רשבי' הוציא מפיו. גם את הכתוב (ישעי' ס"א: ח') לא הוסיף רשבי' פה, כי גם הכתוב הזה מסור היה לו מפי תלמידי ישוע, כי מַתָּי דרש מסוכים [6])

[1] לקוח לכתוב פרכה נדולה ע"ד המינים מ"ב. [2] פרקי מכות: ג', י"ח. [3] סופה ל"ג: כ'. [4] מ"ר ויקרא י"ב, סימן כ'. מפר תורה עלה לפני הקביה ויענק: רבש"ע מלמה עשני למדבר בות ויען הקב"ה: למי לך תורה ממני על מנעקי כי מלמה ומלה כמלמה נפלו ומתך לף י"ד מ' לף נפלה עוד. רבני בתר לדרום על י"ד, כי ידע דברי יסוע, עד כי יעברו השמים והמרן לף תעבול י"ד מ' מן התורה (מתי ה' י"ח). [5] לחה מפר „עין יפלה" שהבר ר' מנחם קרלמחל ז"ל. [6] לחה בכרות

וּבָחֲרוּ את ספרו התאבץ לסמוך ענין לענין למען יבאר הענין האחד את הענין השני. ומעשה־מחצית־השקל גם הוא בא לבאר דברי ישוע, אשר אמר „עתיד בן האדם להמסר בידי אנשים“ וכו׳ (מַתָּי יז: כ״ב) מדוע יהיו המשיח איש מכאובות וידוע חולי מהולל מפשעינו מדוכא בעונותינו? כי ד׳ אוהב משפט. בני האדם חטאו ופי ד׳ צוה להביא קרבן על חטא איש, ולא יבריח דבריו, ולכן ראה לו ד׳ את המשיח לקרבן, לאות ולמופת על זה צוה ישוע לשלם את מחצית־השקל אף כי מלכי הארץ אינם לוקחים מכם מאת בניהם. ולולא היו המשיח לקרבן, היו גול בְּעוֹלָה (כאומר בקרבן העולה), לולא עלה המשיח בקרבן היתה העולה גזולה מאת מדת־הדין [1]). ולפלא בעיני, מדוע לא הביא מַתָּי את הכתוב הזה? אולי נשמט אחיב כאשר העתיק המעתיק ללשון יון [2]). — כעשה־מחצית־השקל שָׁם מַתָּי בפרשה יז, פרשת כוכה, כי כראה משה ואליהו בהר היו, לפי דעתי בחג־הסכות [3]) ודברי רשב״י מוכיחה הגטרא בְּדַבָּרָה בענין כוכות — הענין ההודרה הדרי כל דבר תביר מהרה את החוט המקשר ספר הבשורה על פי מַתָּי עם דברי רשב״י — זה זכר רשב״י ויום ל״ג בעומר הוא יום התקופת זכרונו.

חדשות

בעיר נעוויארק יש חברה ששמה „חברת עברים גולי רוסי־באמיריקא“. ומיסדיה שמו לחוק, אשר המדבר שם בקהל יוכל לבחור בשפת עבר לדבר בה. ביום א׳ פרשת אמור דברו כולם עברית, ולפי שהבכה״ע כודיעים, מהרו לדבר צחות ושפת ישעי׳ הנביא היתה שפתם. אחב״י ת״י, עשו גם אתם כמיהם. הלא אחוי אהבת המשיח נהגו.

ב׳: י״. כם נאמר לא יוחנן ממוכים מן ההוכה הכ. וביומות נאמר ר׳ אלעזר נאמר אלא כמדומה בבכרכות היא הכתוב. ר׳ יוחנן במס מרגו כבב״.

[1]) כל הסברה הזאת פרכת פ״ת ביטעותו הגדול על המעות נתמה ולכן כתב יפה עלה ביום הכפר פרכת נגעים ובליו הי׳ להסביר בנדול ויקרא כל הפרכה הזאת ביבמ׳ ויאמר „היום הוקם הכתוב הזה“ ואין לים מכתים מוהו לאמר „לא על המציה נאמרה הגבואה הזאתי, ומפרשי יבמאל, רביט ובן בלעים מודיט כי כן הוא: בק רש״י וכד״ק נמו מני מוכח זה. אך גם רש״י וכד״ק פרשו לא המלה „בעולה“ בקרבן עולה, [2]) דעתי אבר ספר מתי הנמצא בידינו בלשון יון העתיק מים עברי, אבר הי׳ אבר גם בלשון יון. ולפי בשני הי׳ עוד הכתב העברי. [3]) תקוה לבאר זאת עוד תי״ב.

חדשות במחנה עברים ת"י.

אחינו מרא דוד בארן ומרא ע' שאנבערגער, המגידים ומוציא בבית־המדרש, אשר להם ברחוב Whitechapel Rd. בעיר הגדולה לָנדן, הויל על חשבונם ספר קטן ושבו „קומי־אורי". את הספר הקטן הזה הבר איש שהוא מתגורר עתה בָּלָנדן, כי התעו אותו אלהים מהארץ שבה נולד ושבה הי' יושב עד כה, היא ארץ רוסי'. האיש הזה עברי הוא, אשר קרא שנה גם למד וישכיל לקרא ולהגות בספרי חכמי הדורות האחרונים ובכת"ע, ויבחר בדגל, אשר עליו כתוב „ילך איש בשם אלהיו". ולבן לא קנא לדת־היהודים ולא בזה לדת־קהלת־המשיח ישוע, את־ספרי־הברית החדשה לא קרא ולבן לא הי' חפץ לשפוט עליהם לא לשבט ולא לחסד. ויהי באשר פ"א השתעשעו הוא וא' מסיורעיו, אשד הוא רב נכבד, בדברי תורה וחכמה ושם ישוע בא לפניהם, הוציא ביודעו הרב את כל רוח ועמו וידבר נבלה במשיח. או נדר האיש הזה בלבו לקרא ספרי־הברית־החדשה ולשקול את דבריהם למען יוציא בשפט נאמן. וכן עשה. ויצא הספר הקטן הזה, והוא ספר־אגרת כתוב אל ביודעו הרב, ולבו התאיה מאוד, אשר דבריו יהיו נודעים בקהל ישראל, וילך אל המגידים השנים האלה ויחל פניהם להוסיף את ספר אגרתו על חשבונם, וישאי מרא דוד בארן ומרא ע' שאנבערגער את פניו ויסברו את הספר הזה לידי התכם המורה דעת אלהים בבית מדרש־כלי־חכמה בעיר לפסיא ג. דאלמאן והוא מסרו לדפים על חשבונם. אי"ה, עוד יביא המבקר את דבריו במשפט. עתה רק להודיע באתי אשר כל החפץ בספר הזה יבקשהו או מידי המגידים השנים האלה 144 Whitechapel Rd, Londou E. או מידי החכם וכו' ג. דאלמאן Leipzig, Brüderstr.. 49

חברי אגודת עתי שילו בעיר בוראפעסט נאספים בכל יום ו' בשבוע לפנות ערב. בחדש הזה נוסף עליהם חבר א'. החבר פ' נאדראָן, שהוא המזכיר באגודה הואת, העתיק משכנו מבית 5 ברחוב נאדי יאנאש אל בית 3 ברחוב ההוא. — וגם מפשכנו החדש הרחיק נדוד לראות את שלום אהביו בארצות גליציי ובוקאווינא, רומני וכו'. כי אחינו דוד בארן מעיר לנדן הלך לבקרם בארצות האל ויבקש מאת אחינו גארדאן ללכת אתו, כי טופים השנים מן האחד ואדונינו ישוע שלח את תלמידיו שנים שנים (מרקום ו': ז').— ועתה בבר הוא שָׁב מסמעיו, ובאוד ישמח לבו לראות אם כל בן ישראל שהי' להלמיד ישוע ויושב בעיר בוראפעסט יבא להסתפח באגודה הואת.

בקשה.

זה שנים רבות ואני עודני בעיר נעוויארק באמיריקא, שלח לי איש (ששמו אדם פיינבערג ומקום שבתו היתה העיר לנדן) כתיי, אשר ידיו בתבו, ואו באו מכשולים ויפריעוני מאוד ולא יכלתי ענות לאיש היקר הזה דבר, אתיב כאשר המכשולים פנו בקשתי אותו ולא מצאתיו, מכתביו ושיריו שפכו בלבי רוח אהבה לאהוב את האיש הזה, כי הוא אוהב עמו בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו ועיב גם אני אוהבו ומי יתן ומצאתיו — אבל לשוא כל עמלי — בשנת תרין בחדש סיון באשר החל ר' משה לאוזען להויל את העדות השלתי בקשתי לכל קוראי העדות ובה דברתי „אולי תפול התוברת הזאת בידי א' מחברי החברה „קדימה" אשר בלונדון מושבה והוא איש טוב־לב ובעל חסד, אנא יואל נא לעשות אתי חסד אמת ולהודיעני עיי בית־בערבת המכהיע הזה את מקום מושב ר' אדם פיינברג או יודיע לו אשר אני מבקשו, כי פקדון הפקיר אצלי ועת להשיב הפקדון לו, בעל חסד יקבל שברו מאת ר' הגומל חסד לכל בריאותיו, המבקש, אשר בידו שידי אדם פיינברג — לשוא היי עמלי, כי דבר ברור לא הודיעני איש אז, בשנת תרנ"ג כשהייתי בעיר נעוויארק לראית מאהבי שם, שפעתי אשר אדם זה שאהבה נפשי, אף כי לא ראיתיו פנים אל פנים, הנהו בארצות־הברית בצפון אמיריקא, בקשתיו ולא מצאתיו, ואתחנן אל המניד ארנא נאבעליין היושב בעיר נעוויארק להודיעני מקום מושב אדם זה שאהבה נפשי ולהודיעו אשר מבקשו אני, כי נאבעליין התפאר אשר ר' אדם הוא ממכיריו, אך במדומה לי בנד נאבעליין בי ואת המכתבים אשר שלחתי על ידו לא מסר לו, והנה שנים עברו והפקדון עודו בידי ואין דרך למצא את האדם הזה, לכן הנני מניש תחנתי לפני קוראי העדות עוד הפעם, אנא אם תמצאו את דודי זה הגידו לו אשר אני עודני מבקשו ומאוד ישמח לבי אם אוכל לכתוב לו דבר. — אחיכם המתחנן.

THE EDUTH.

An occasional Paper.

Address :

CH. TH. LUCKY, Editor

STANISLAU
(Bahn)
Galizien, Austria.

משמרת העדות

(ראה חוברת ב׳ דף א׳ וחוברת ג׳ דף א׳ וכו׳)

ב.

אַף כִּי בְּיִשּׁוּעַ דָּבְקָה נַפְשִׁי וַתַּלְמִידוֹ הֵגָנִי;
מְדַת מֹשֶׁה וְיהוּדָה לֹא אָסוּרָה וְהִיא תַּנָּחֵנִי.

בני דורי היקרים! הנה הראיתיכם בחוברת שקדמה את זאת מי ומה הולובני הדרך העולה בית ישוע בן יוסף בנצרת, הראיתיכם, אשר התורה והנביאים היו לי לכורי־דרך ועל פיהם ועל פי חזיל, גדולי ישראל, שהיו אחרי נחתם הזון, אחזתי במשיח ולא ארפה ממנו עוד, כי הוא מקור חיים, ד׳ שלחו לתת חיים, חיי עולם, לכל ההפץ חיים. ושגגה היא בפיכם באמרכם אשר בן־דת משה ויהודה לא יובל ללכת נתיבות ישוע. להפך. יען כי בן־דת משה ויהודה אני לכן עלי להדבק במשיח, כי משה ודוד והנביאים העידו עליו, הם נבאו מראש, אשר ד׳ ישלח את משיחו להקים מלכות שמים בארץ וישוע הוא אשר הקים מלכות הרקיע. לכי נובה, אשר לולא המאו בנ״י, לולא באמו באדון־החיים, כי עתה כל העמים תקעו כף ויריעו לאלהי עוזנו, כל הגוים נאספו להודות ולהלל את שם ד׳ ולא ה׳ מקום ואי בארץ, אשר לא השתחוו בו לאלהי שמים, שוכן ברקיע עוז. — לוא נדבקו אהביו בישוע, כי עתה את כל אשר חזו הנביאים בחזיון־הרוח היו לנגד עינינו. כי ד׳ בחר בעמו ישראל להודיע שמו בכל הארץ ולהיות לו לעדים בכל קצוי תבל ואיים רחוקים, אשר גדול הוא ועושה נפלאות לבדו. בפי ד׳ היתה ואת היא נפלאת בעינינו. וישראל מאס באור העולם, לכן הוא יושב השך וצלמות ומלכות הרקיע עוד לא מלאה פני תבל. כן נוכחתי אני בלבי, יען כי מאמין אני, אשר תורת־משה אמת היא ונביאי יהודה חזון ה׳ דברו. ועתה למה לי להוסיף אומר ודברים להראות אשר, אף כי תלמיד ישוע אני, שומר אני תורת משה דת יהודה? הלא שמעתם אשר התורה היא לי דברי־אלהים חיים ועל פיה אני הולך, על פיה אני סר למשמעת ישוע, ואיכבה אמרה את פי התורה ולא אשמור מצוותיה? — אולם גם השניאה הזאת נאחזה בלבב ריב העם לאמר, אשר תלמיד ישוע לא

JACOB H. SCHIFF FUND

עדות לישראל.

יוכל להיות־בן רת משה ויהודה, לכן עלי להוסיף ולדבר, להראות אשר לא כן הוא, כי לא ישוע ולא שליחיו אסרו עלינו אפֶּך לבלתי שמור את התורה הזאת.

ראשית דָּבָר המשיח בהר ויאמר: אתם הבאים הֵנָּה, אתם הצמאים והרעבים לשמוע צדקת ד׳ כי עשה בישראל, אתם אור בעולם הנכם. יהודים נאמנים אתם וליהודים אורה זו תורה [1], כי נר מצוה ותורה אור, אם תורה ומצוה בלבבכם אורה אתם בולכם ונשמתכם נר ד׳, ואין מדליקים את הנר לשום אותו תחת האיפה בקרן השכה [2] כי־א על המנורה בקרן אירה [3] להאיר לכל אשר בבית, כן עליכם להאר אורכם לפני בני האדם, למען יראו מעשיכם הטובים ושבחו את אביכם שבשמים, עיניכם האורנה במאור תורה ומצוה [4] לפני רעיכם וגם הם ימצאו דרך ד׳ ופיהם יָמַלֵּא שיר לאבינו שבשמים, אשר האיר לפניהם אור־אמת. — בראותכם כי דרכי דרך חדשה היא, דרך אשר לא דרכו בה עוד הקדמונים שקדמוני, כי פה וכה אֲשַׁנֶּה מעט את המטבע שטבעו חז״ל שקדמוני, אולי יעלה בלבבכם לאמר: המשיח בא להפר ולהרוס את כל התורה כולה, אשר היא אתנו עתה, הכל הדש יהי׳, הישן בלה וכלה וקצו בא, והדש יבא תחתיו. התורה תופר והקבלה, היא דברי הנביאים [5], תחלוף תלך לה וקבלת הזקנים [6] לא הָוְכַר ולא תעלה על לב עוד. אל תדמו כן, כי כן לא יהי׳. לא להפר באתי כ״א למלאות. לא להרוס באתי כ״א לקיים ולחזק את כל התורה כולה. הנה בית־התורה עומד לפנינו כלול בהדרו, חדריו מְרֻוָחים ועליותיו מְשֻׁפָּחות לב. אולם עוד לא נסו בני אדם לחדור פנימה ללכת לתוך הבית, כ״א מסתופפים הם בסף ההצר. גם הסופרים והפרושים מורי־התורה לעם הזה ומדריכיו, גם הם לא באו עוד אל קדשי הקדשים פנימה. לכן באתי אני להוליככם אל תוך הבית פנימה ולקיים את דברי־התורה כאשר עלו במחשבת ד׳ נותן התורה. כי אמן אומר אני לכם עד כי יעברו השמים והארץ לא תעבור יוד אחת או קוץ אי מן התורה עד אשר הכל יֵעָשֶׂה — הן יקומו אנשים רבים אשר ינסו להעביר את דברי התורה, לבטל ולהפר אותם. אולם לא

---

[1] מגלה ט״ו: ג׳. [2] רלה מצלה ל׳ מלכלכלה בנמלה (נרכות י״ז: ס׳), גם הוא מפקלל ע״ז. מלכלכלה הוא מנדלה. מי יודע מי הוא? [3] כן מלמידי ל׳ לפי ום לומרים מלמידי ל׳ מביכה נרכו לים לם כעבו נהפכדם זה מזה. (נרכות י״ז: ס׳) [4] רלה כ״ם ז׳: ס׳; מביכה י׳: ג׳, מולין קל״ז: ס׳ ועוד. ונע״ק ג׳: ג׳. [5] מנדים רס״י דנרי קנלה הם נניחים וכמוניס. [6] היא תורת משה, מלכלכלה ומלמידיהם.

יצלח בידם. הם יעבורו ומעשיהם יהיו לרוח ויוד א׳ מן התורה לא תופר ולא תִּפָּסֵל עד עולם. לכן כל איש אשר יפר אחת מן המצות הקטנות האלה וְיַלַּמֵּד את בני־האדם לעשות כמוהו קטון יִקָּרֵא לו במלכות־השמים, כי מעשה קטון מעשהו, כקטן אין בינה מנסה הוא להפר בנין, אשר ד׳ הקים. לכן זה הוא העונש אשר יֵעָנֵשׁ, קָטוֹן יִקָּרֵא לו, לא יגרשוהו מהמלכות, מלכות־השמים, החוצה, כי גם הוא מן הצאן, אשר בעדו אתן את נפשי, גם הוא מן הַמַּכָּלָה הזאת. רק כזה יֵעָשֶׂה לו, קטון יִקָּרֵא לו, לקטן יחשבוהו, וקטן פטור מן המצות [1], ובמלכות השמים יעמוד במקום קטנים. לא כן האיש המאמין בי ואת מצות התורה ישמור וגם יעשה אותן וְיַלַּמֵּד את בני האדם לשמור את המצות, לו גדול יִקָּרֵא במלכות השמים, ובמקום גדולים יֵשֵׁב, בשולחן ליתני ומול פָּנַי, כי איש תבונות הוא, מבין מחשבת ד׳ וָמֵר למשמעתו. כי [אכן] אני אומר לכם, אם לא תהי׳ צדקתכם מְרֻבָּה מצדקת הסופרים והפרושים לא תוכלו לבא במלכות השמים. אם לא תחדרו אל הבית פנימה, הלא תעמדו כל ימיכם בחצר מלכות השמים. אל תתפלאו בי אם אשנה את המטבע שטבעו הסופרים והפרושים, כי באה העת לקחת את מלכות השמים בחזקה ולְהִכָּנֵס אל תוך חדרי־הבית. הנה עד כה עמדתם בחצר מלכות־השמים ועתה תבאו אל בית המלכות. גם עד עתה היתה מלכות־השמים בארץ, כנסת ישראל היא חצר המלכות, והחצר הי׳ פתוח עד כה לפני כל איש, ועתה תפתחנה דלתות הבית ולתוכו תבאו ובתיבו תשבו ואור חדש יורח עליכם. — הנה בהר־סיני שמעתם קול ד׳ מְדַבֵּר אליכם „לא־תרצח״ ובחצר המלכות נאמר, כי רצח הוא הָרֵג וְהַכָּה איש בכעס עד שיטות, וכל ההורג נפש היב הוא לבית־דין, ושם דנים אותו לפי משפטי בני אדם. ואני אומר לכם: בבית־המלכות כל אשר יקצוף על אחיו חנם חיב הוא לבית־דין, ואשר יאמר אל אחיו רֵיקָא הַיָּב הוא למנהדרין, ואשר נבל יקרא לו מְחַיֵּב אש גיהנם הוא. ובבית דין מלכות־השמים אין דבר נעלם, כי יש עין רואה ואוזן שומעת והכל גלוי שם — בהר סיני שמעתם „לא תנאף״ ובחצר־המלכות נאמר: הדברים הם כמשמעם „לא תתן את שכבתך באשת איש לזרע״ ואני אומר לכם בבית־המלכות כל המסתכל באשה לחמוד אותה נאוף נאפה בלבו. — משה אמר ספי ד׳: איש כי ישלח את אשתו ונתן לה ספר כריתות. כל עוד בחצר

---

[1] רלה מביכה ג׳: ג׳ ונכמה מקומות. דין מפיכם הוא. ומה יפה דלמר בדרך מדוניס: מ״מ המנעט נרכומין קטן הוא מלא כלו לו מדעין (קיומי כ״נ ב׳).

תעסודו הַקֵל לכם ד', מפני קשי לבב אנוש, מפני יצרו הרע, ועל היסוד הזה בָּנוּ הַלֵל ותלמידיו ויאמרו: מותר לגרש על כל דבר, אף על פִּי שֶׁהַקְדִּיחָה את תבשילו, מפני יצר אנוש הרע. ואני אומר לכם, עליכם להתגבר על יצרכם ועל קשי לבבכם. כל המשלח את אשתו בלתי עֵד זנות מביא אותה לידי נאופים. המגרש הוטא בנפש אשתו. אשתו היא גם אחרי אשר גרש אותה, כי את אשר חִבֵּר אלהים האדם אל יפריד, ולכן בהיותה אח"כ לאיש אחר כמנאפת היא, וכל הלוקח אותה לאשה נואף הוא, אשת איש לקח.

הן אם שכתך עם אשתך לך למכשול; אם לא תוכל להתגבר על קשי לבבך ואת אשת חיקך השנא מאוד, עליך לעשות כתורה תֻּשַׁלְחֶהּ מפניך וכתבה לה ספר כריתות. וצדקה תהי' לך. כי עשית כתירה. אולם עין ד' בוכי עליך, עין ד' בוכי על אשר לא תחום על אשת בריתך ואת רעיתך לא הרחם ואת אשר חִבֵּר הוא אתה הנך מפריד. הלא טוב לך להתגבר על יצרך הרע ולהדחל משנוא את אשתך, אשר בה דבקת, לחום עליה ולרחמה, להכיר עיניך מטומיה ולסלוח לה את חטאיה, אם חטאה, ולשבת אִתָּהּ עד יפריד המות ביניך ובינה. וצדקה מֻרְבָּה תהי' לך, צדקה מצדקת הסופרים והפרושים. כי כלבב ד' עשית. הלא בנים אתם לד', בני־המלכות אתם, ועל בני־המלכות להיות גבורי־חיל מושלים ביצרם ומכניעים אותו. — כדברים האלה דִּבֶּר אדונינו ישוע בהר [1]). התמצאו בהם אִמְרָה, אשר הוא אומר עלינו לבלתי שמוע אל דברי־התורה, אשר ד' נָתְנָהּ עפ"י משה בהר? הלא הראו הלא תתבוננו, אשר אדונינו ישוע הודר למהשבת־התורה פניכה ומבים לסוף דעתה ומגלה פנים בה, אשר לא נראו עד הימים ההם. גם את דברי־הצומות וועקתם לא הפיר ישוע מושיענו. כי בה הורה אותנו „וכי תצובו אל תהיו זועפים כחנפים" [2]) לא אמר לנו „אל תצומו" כי"א אמר, אשר בצומנו לא נהי' כחנפים. הן עלינו לצום ולהתענות, אך, עלינו לדרת לסוף דעת ד'. אם נָעָנָה את נפשותנו וכל הרואה אותנו יכיר אשר נצום, או נשאנו את שכרנו. כי שמחה לאיש — שמחת בשר ולא שמחת רוח אלהים אשר בו — מְהַלֵּךְ אותו אנשים שוכנים סביבו לאמור „איש חסיד אתה, כי צומות אתה צָם ומשמרת עבודת ד' אתה שומר". הנה זה צום ד' יבחרהו, יום עַנּוֹת אדם נפשו בסתר, לפני האלהים לבדו, ונעלם מעין בשר, יום מָהוֹל לרעהו על חטאותיו, יום אשר כל מחשבות לב אדם פונות לד'. ישוע

[1]) ראה מתי פרשה ה' מפסוק י"ג וכו'. [2]) ספר פרקי ר' אליעזר פרק י"ג.

לא הורה פה במעשה העגית צבור. כי ביום הצום, אשר לכל הקהל הוא, אסור לרחוץ ולסוך את ראשו וכל אנשי־הקהל זועפים, בובים ומיללים ומתופפים על לבבם והאיש, אשר אינו עושה כן, הוא בוגד בקהל־אחיו, כי פורש הוא מן הצבור. ואם מְעַנֶּה הוא את נפשו באמת עם כל הקהל, אין פה חונף. רק בתעניית יחיד גם אם הוא צָם ומְעַנֶּה את נפשו באמת, יש בו חונף אם הוא מְשַׁנֶּה את פניו וכל רואהו מבין אשר צָם הוא. — כה דִּבֶּר אדונינו ישוע וכה הורה. לא להפר את דברי התורה, כי"א לחזקם לגדלם ולנשאם אל מרומי־רוח־ד', לחדור חדרי לב ד' ולעשות כמחשבתו, לא לשפוט לפי אות־המצוה וְכָתְבָהּ כי"א לפי רוּחָהּ. לכן לא יפלא בעינינו, אשר בכלות ישוע את דבריו בהר השתומם המון העם על תורתו [1]) כי היי מלמד אותם כמו מפי הגבורה, כאיש העומד לפני המלך בבית ולא כסופרים העומדים בחצר. נביא כמשה קם לפניהם, הוא מדבר וד' יענינו בקול. קול פי הגבורה הי' קול ישוע להם. — וכאשר ירד ישוע מן ההר והנה איש מצורע בא וירפאהו ישוע ויצוהו לְהַרְאוֹת לכהן ולהקריב את הקרבן אשר צוה משה את המצורע להקריב [2]). וכבוא ישוע אדונינו אל עבר הים אל ארץ הגדריים ויפגשוהו ב' אנשים אחוזי שֵׁדִים ויגרש ישוע את השדים ויתנם לבא בעדר החזירים אשר רעו שם במורד והעדר השתער מן המורד אל הים וימותו כל החזירים כולם בים [3]). מדוע נתן ישוע את השדים להמית את החזירים? כי הגדריים עברו חוק, הפרו תורה ויגדלו חזירים, אשר פי ד' דִּבֶּר לא תאכלו ממנם. התורה קדושה היא וכל המרה את פי התורה ענוש יֵעָנֵשׁ. לכן לא חמל ישוע על קנין כסף הגדריים, אף כי בכל ענין ודרך הי' מטיב עם הַחַטָּאִים ויגמול אותם חסד. ויהי בהסב ישוע בבית מָתָּי הטוכס [4]) ומוכסים וְחַטָּאִים רבים באו ויסבו גם הם עם ישוע וילונו הפרושים אשר אדונינו היי אוכל עם המוכסים והחַטָּאִים ויגל ישוע את לבו, לב רחמים וחסד, ויאמר: לחזקים אין צורך לרופא כי"א לחולים. להיות רופי חולי־חטא באתי על הארץ, לרפאות את השבר, אשר עשה השטן באדם, ולקרא את הַמֻּמִים, מֻבֵּי־עין ומדוכאי־הטא, לתשובה ירדתי, למען ידעו וירדפו לדעת את ד'. והנני להיות בגשם נדבות להם, כמלקוש יורה ארץ, כאשר נִבָּא הושע בן־בארי עָלַי [5]): כי עולם חסד יִבָּנֶה. וְאַתֶּם הסופרים

[1]) סט, פרשה ז': כ"ח, כ"ט [2]) סט פרשה מ"ו: ח'. [3]) סט: כ"ח—ל"ג. [4]) סט, פרשה כ': י' וכו'. [5]) הושע ו'. כל הפרשה נכונים זה מלפנינו עב כעפים יסוב.

והפרושים, אתם השופטים משפט קשה על המוכסים, ובני הגוים, עוכרים, הם בעיניכם, לא טוב המעשה אשר אתם עושים, כי לא בוה חפץ ד׳. צאו ולמדו מה הוא שאמר הנביא הזה עוד מפי ד׳, כי חסד חפצתי ולא זבח, ד׳ אומר: חביב עלי החסד שאתם גומלים זה לזה מכל הזבח שֶׁהֵבָה שָׁלְמָה [1]) הן פרושים, אתם מן הַחֲטָאִים, טוב מאד אתם עושים, אבל הוהרו והשמרו לבל תתגאו על הַחֲטָאִים, כי גדולים נמוכי לב לפני ד׳ ומי שרעתו שפלה עליו הוא באלו הַקָּרִיב כל הקרבנות כולם [2]), עליכם לגמול חסד לאנשים האומללים האלה, אשר נפלו ברשת־החטא ולקבל קרבנות מפושעי ישראל למען יוכלו לשוב לד׳ [3]). אם לא אֶכֶב עם המוכסים האלה, אם לא אתנם לשרת לָפָנַי, אמנע מהם חסד גם אפרוק מהם יראת שמים וד׳ שלחני לעשות טוב והסד [4]). — כה דִּבֶּר אדונינו אל הפרושים ויראם, אשר כל הפצו להגדיל את התורה ולהאדירה, — ובאשר תלמידי יוחנן שאלוהו [5]), מדוע תלמידיו אינם צָמִים, ענה להם, כי בני הַחֻפָּה הם ואין להם להתאבל בעוד ההתן עמהם. למה יַעֲנֶה תלמידי ישוע את נפשם עתה? הלא כל שמחת החיים לפניהם. הנה ימים באים והחתן יֻקַּח מֵאִתָּם ואז יצומו, אז יתאבלו. עתה בעוד ההתן עמהם הָאֲכָל מה זה עושה? ויען כי תלמידי יוחנן שאלוהו כן והם היו מביני־דבר, תמידים ויראי שמים באמת, לכן הוסיף ישוע ויפשל משלו לאמור, אין אדם מֵשִׂים טלית הדשה על שִׂמלה בלה, כי יִגָּתֵק מִלּוּאָה מן השמלה והקריעה תרוע עוד. ואין נותנים יין הדש בנאדות בלים, פן יבקעו הנאדות והיין ישפך והנאדות יאבדו אבל נותנים את היין ההדש בנאדות הדשים ושניהם יחדו ישמרו. אדונינו מורנו ורבנו ישוע משל דָּבָר להם והידות הגיד לפניהם, כי כן היתה דרכו תמו לדבר משל לתלמידיו ותלמידי יוחנן היו מלומדי־תורת אמת ולא עקשו את לבם ויבינו דברי ישוע. כה אמר ישוע. העניות יחיד כֹּה היא? אתם והפרושים הנכם צמים הרבה ומדוע? הלא על חטאיכם אתם צמים ומתענים. האין זאת טלאה הרשה על שמלה בלה ויין הדש בנאד ישן? הלא טוב עתה לשוב אל ד׳ השובה נאמנה ולהדש כל רוחכם. הנני לפניכם. הנה יום התוכחתי ושמחת לבי, הנני

[1]) כן דרש גם המדרש ילמדנו ומוסיף עוד „יכן הוא אומר זבח תחילה לשולם ואחריה לעולה, לפי שעולה ובא מכפרת, דברי מהורים דבר המדרש, כי מוקם יש יחיד בשני, גימי יפוע גם הקופרים והפרושים דהכו כן, גם הקופר אבר יבוע חעד פלגי .לפי שהוק מאכ מאלכות הממים" דהם כן. רמב מעקים יג: ג׳. [2]) מוסף ה׳: ג׳. [3]) רמב עבודין מיט: ג׳. [4]) רמב כתובות ליו: ח׳, וגם נאמר תלמידיו. ופה כל מלה כמו תלמידים היו [5]) גם, פרקם ט׳: י״ד וכו׳.

להדש אתכם, לתת לכם חיים חדשים. כל חטאיכם ישלכו במצולות ים, אם קרעתם את לבבכם ולא בגדיכם, ומעתה תהיו כְּנאדות חדשים, אשר יין חדש בהם. והי׳ אחי׳ב כאשר אֶלְקַח מֵאָתָם, אז תוכלו לצום ולַעֲנוֹת את נפשותיכם. עתה בעודי עמכם אין לכם לצום ולהתאבל. ואם תתאבלו, אָז תעידו עליכם, אשר נאדות בלים אתם עוד. — ויהי ביום השבת השנית לפשרת העומר עבר ישוע בין השדות ותלמידיו אחריו והם רעבים ויקטפו מלילות ויפרכו אותן בידיהם ויאכלו. והפרושים ההרעמו מאוד [1]) כי מלהמה עזה היתה בינם ובין כל יתר הַמפלגות והכתות, הן הם הצדוקים והבייתוסים וכו׳ וכו׳, ולכן הביטו בשבע עינים על כל דבר חדש במחנה ישראל. כל דבר קטן, אשר נטה מהסדר שפררו הם, החריד את לבם, כי יראו תמיד, פן יֻהַרֵּס הסדר שהם סדרו. לכן אף כי יכלו לדון את תלמידי ישוע להסד ולצדקה עתה לאמור „אין בהם חטא ועון בקטפם מלילות עתה, כי רעבים הם ואנוסים הם", שפטו משפט קשה ויאמרו בלבם שתלמידי ישוע עשו אשר לא יֵעָשֶׂה בשבת, וכן דברו לישוע לאמור, הנה תלמידיך עושים את אשר לא יֵעָשֶׂה בשבת. ובאמת לא עשו התלמידים רעה. כי מה יכלו לעשות? הכי לא ילכו לשטוע תורת שפתי הכהן המשיח, אשר דעת השמורנה? כל מלה, אשר באה מפיו, ערכה הי׳ בעיניהם מכל פז וכתם הלי. לולא ראו קמה בשדה כי עתה שבתו כל רעבונם. אך, הם ראו קמה, ורעבונם לחצם, כי גם הם בשר ודם היו, ויאמרו בלבם „מה הרעה הזאת אשר נעשה אם נקטוף מן הקמה? הכטינו המסופרים אסרו עלינו אָסֹר לבלתי נקטוף מן הקמה בשבת ואין חפצנו למרות את פיהם, אולם עתה רעבים אנחנו עד למאוד ומאומה אין בידינו לאכול, ולְהָפֵרַ מדברי תורה הוא כמו להפרד מן החיים. מי יחלצנו מן הלחץ הזה? ומה, אם נתיר לנפשנו הפעם הזאת? הלא לאכול נקטוף ולא לטלאכה ומסחר". — לבם דָּבֵּר וידיהם עשו ויקטפו ויאכלו. לולא היו הפרושים שופטים קשים, כי אז ראו אשר התלמידים לא חפצו למרות פי הסופרים.—לכן כאשר צעקו הפרושים באזני ישוע על תלמידיו ענה להם: לא טוב משפטכם, משפט קשה שפטתם. בהיות דוד בצרה מה עשה? לקח מלחם הפנים ויאכל, ויתן גם לאנשיו ויאכלו אף כי לחם הפנים הוא בעבור הכהנים לבדם ואין לזר חלק בו. ומה עושים הכהנים בשבת? הלא יחללו את השבת ואין להם כל עון, כי מעשה קודש הם עושים ומשרתים את המקדש

[1]) גם, פרקם י״ב: ב׳ כ׳.

ופה יש גדול ממקדש. כי פה לפניכם התורה מלובשת בגוף בשר והתלמידים האלה באו לשמוע תורה ולשרת בקודש. אתם הפרושים! הזה החסד אשר הגמלו לרעיכם? — לוא חסד גמלתם, כי עתה לא הרשעתם את הנקיים. אך, מקנאתכם להקים את צדקתכם ותורתכם, שכחתם, אשר ד' אומר „חסד חפצתי ולא זבח". מדוע אסרו הסופרים לקטוף מלילות? כי השבת נִתְּנָה לבני אדם להנפש ולנוח מכל עבל ידים. הכי מסורים אנו בידי השבת? לא! השבת מסורה בידינו [1]), כי יום השבת נועד להיות לעונג לנו, ואי עונג גדול מלשמוע דברי תורה ולשבוע מלחם אבירים ורגן שמים, להם אשר ירד מן השמים? היעובו התלמידים את דברי־תורה בעבור הנזרה, אשר גזרו הסופרים, להיות לגדר אל דברי התורה? — לא טוב משפטכם. — כן היתה דרך אדונינו לרפא חולים בשבת גם אם לעיני בני אדם לא הי' פקוח נפש בחולים ההם. כי מי יסוד בקנה ובאמה במדה לדעת עד כמה פקוח נפש הוא? — אם יש נגע מכאוב מדוה לאיש ואין לו מכנת נפש, האין לנו לרפאותו בשבת? הן גם הסופרים והפרושים הקלו בדבר הזה הרבה מאוד. אולם כן דרך בני אדם, מיראתם פן יחפוץ איש אחר להרוס הבנין שבנו הם — ולוא גם הי' בנינם בנין לוחות־נייר — הנם כאזורים ומתנפלים על כל הנוגע בו. עקב המלחמות, אשר נלחמו הסופרים והפרושים בצדוקים וביתוסים, היו כפראים במרבר וגם המלה לא ידעו. את סדר למודם וגזרותיהם שמרו באישון בת עין, ופן ישחק אדם מסמנים בשבת בחפצו לרפא את רעהו החולה גזרו לבל ירפא איש את רעהו, אשר נברא בצלם ד' גם הוא, אם אין פקוח נפש. ואדונינו שאל אותם [2]): היש בכם איש אשר לו כבש א' והכבש נפל בבור ולא יחזיק בו ויעלנו? ומה יקר אדם מן הכבש? — גם פעם אחרת התוכחו הפרושים עם ישוע. מצוה קטנה צוּוּ חכמינו והיא: כל איש ההולך למעוד את לבו ירחץ בראשונה את ידיו, כי הידים ממששות בכל דבר ועיב אינן נקיות. המצוה הזאת כנו חזיל בשם „מצות נטילת ידים" וגם על המצוה הזאת היו כשומרים על החומה, נדדו שָׁנָה מעיניהם וישמרו כל איש, אשר יצא לו שֵׁם בעולם, לראות אם לא יעבור על המצוה הלזו. — ויהי כאשר תלמידי ישוע היו בלתץ, כי רעבים היו ומים לא היו להם לרהוץ ידיהם למעודה ויאכלו

[1]) כן דרש שמ"ב גם ר' יוחנן בן יוסף. היש מסירה בידכם וגם למם בידכם (יומא פ"ה: ל') וכן בעכילתא פרשת כי תשא „לכם שבת מסורה ולמי למם מסורים לכאתי — [2]) עם. פרשה י"ב: י' — י"ג.

בלי נטילת ידים [1]), או באי אל ישוע הסופרים והפרושים ויאמרו: מדוע תלמידיך עוברים את קבלת הזקנים כי אינם נוטלים ידיהם למעודה. ולא יכל ישוע להתאפק וידבר אתם קשות ויאמר: גם אתם עוברים מצוה וחוק למען קבלתכם. התלמידים ההולכים אחרי עוברים מצותכם וקבלתכם, ואתם עוברים מצות האלהים למען קבלתכם. הנכם שומרים הקבלה שקבלתם. טיב המעשה הזה, אשר אתם עושים. אך הזהרו לבלתי תקנאו קנאה ולא ברעה. כי מבלי דעת תובלו לעבור על מצות האלהים. האלהים קדושים הוא ועלינו להיות קדוש כמוהו, וכל אשר אנחנו עושים, עלינו לעשות לפי מהשבת ד'. אמשול לכם משל. ד' ציה בקולות וברקים, כבד את אביך ואמך' ויפרש את דבריו הקדושים עפ"י משה ויאמר מקלל אביו ואמו מות יומת. אך, גם את אשר נָדַר איש עליו לשמור, מוצא שפתיו יהי' קדוש בעיניו, ואם נשבע, עליו לקיים שבועתו. עתה אם ב' הדברים נקרו יחדיו, אם אמר איש לאביו ואמו „קרבן הוא כל מה שאתה נהנה ממני" מה לעשות? אם ישמור את נדרו, יחלל דבר ד' ולא יכבד את אביו ואת אמו ואם יחפוץ לכבד את אביו ואמו, יחלל דברי נדרו. אתם מקנאתכם הגדולה לקבלה הזקנים תשמרו את האיש, אשר נָדַר את הנדר הזה לבלתי חַלֵּל דברו ועליו ללכת אל החכם לשאול על נדרו [2]) ותפרו את דבר ד' למען קבלתכם. לוא ירדתם לסוף דעת ד', כי עתה אמרתם: המדיר את אביו ואת אמו מנכסיו הויא דברי הבל מפיו ואין לו לשאול לחכם, כי מופרים דבריו עוד טרם אמרם. זה הוא אשר קרא ישעיהו הנביא מפי ד' „בפיו ובשפתיו כבדני העם הזה ולבו רחק ממני. כל יראתו היא מצות אנשים מלומדה ותוהו היא". לוא פקחתם עיניכם לראות אשר בבית־המלכות יביטו אל הלב! דברים שבלב הם נכבדים לנו. מה אתם הרדים? מה הפצכם?מה זה תצעקו אלי על התלמידים? הכי זלזלו בנטילת ידים? חלילה! לא זלזלו ולא פקפקו בקבלת המצוה הזאת. אך אנוסים הם ופטורים, כי מה הי' להם לעשות? ומה הרעה אם אכלו בלא נטילת ידים? אתם חוששים לטומאה. לא הנכנס אל הפה מטמא את האדם. אם הדבר הנכנס אל הפה מותר הוא לנו, כי דבר כשר הוא, לא ימא אותנו. אבל היוצא מן הפה, מחשבות רע, דברי רצח, עדות שקר וגדופים וכו', דברים כאלה מטמאים את האדם. כי כל העושה אלה ממרה את פי ד' ומדאיב את רוחו. כן דָּבַר אדונינו ישוע אל הפרושים למען הורות אותם לחדור מחשבת ד'

[1]) עם פרשה ט"ו: ל' — כ'. [2]) רמב מכות נזקים ס"ד: ל' וכו'.

בכל דברי־התורה. אולם ישוע שמר כל אשר החכמים הסופרים והפרושים תקנו לנו. כאשר גבאי מחצית השקל בקשו מאת שמעון כיפא אשר ישוע ותלמידו ישלמו את מחצית השקל [1] צוה ישוע את שמעון כיפא להשליך חַכָּה אל הים ולהוציא דג ולשלם אף כי בני־המלכות פטורים הם. כי הסופרים והפרושים יושבים על כסא משה ועלינו לעשות כל אשר הם אומרים לעשות [2]; כן אמר אדונינו ישוע. אך, גער בסופרים ובפרושים על אשר מרחיבים הם את תפיליהם וְמאריכים את ציציותיהם [3]. עלינו ללבוש תפלין וציצית, אך, עלינו להזהר לבלתי נתגאה בהם לפני בני אדם, כי בהתגאותנו נשאנו את שברנו. — הן לאהבה את ד' בכל לבבנו ובכל נפשו ובכל מאודנו ובכל מדעתנו היא המצוה הגדולה והראשונה, ולאהבה את רֵעַ כנפשנו היא המצוה השני' דומה לראשונה, והיא מצוה גדולה מכל עולות וזבחים [4], אך, בשתי המצות האלה תלויה כל התורה והנביאים וכל הקבלה [5]. עלינו לשמור את המשפט ואת החסד ואת האמונה ולעשות גם את התפלין והמזוזות, הציצית והמעשר וכל התקנות אשר תקנו חז"ל. כן הורנו ישוע אדונינו ישוע המשיח, משיח אלהים חיים, וכן צונו לעשות. ותלמידיו ושליחיו לא נטו מהכסלה אשר כלל ישוע להם. התלמידים שהיו בימיו והתלמידים שהיו אח"כ, הן הם תלמידי תלמידיו, כולם שמרו את התורה ואת המצוה כפי שהיתה נהוגה או, כפי הקבלה שהיתה בידיהם, כפי המסורה שמסרו לנו הזקנים הסופרים והפרושים היושבים על כסא משה, ולכן גם אני כאשר תלמיד ישוע אני, הנני שומר את התורה ואת המצוה לפי מסורת הזקנים וקבלת הסופרים והפרושים. כי את פי המלך המשיח אני שומר ופקודתו עלי חזקה לבלתי אשה מדת משה ויהודה, אך מה אעשה ואתם בני־דורי, שגיאה נאחזה בלבבכם, אתם חושבים, אשר כל תלמיד ישוע נוטה מדת משה ויהודה בפקודת ישוע, לכן אשנה ואשלש פעם ופעמים.

אף כי בישוע דבקה נפשי ותלמידו הנני
מדת משה ויהודה לא אסורה והיא הנחני

---

[1] שם, פרשה י"ז כ"ד: — כ"ז [2] שם פרשה כ"ג: ב', ג' [3] שם, פסוק ה' [4] לפי מנקוס י"ב ל"ג, מענה לסגר עגם הסופר. [5] מתי כ"ב: מ' נאמר „תנאי כל התורה והנביאים", לך כנר הרמיתי לסגר דברי הנביאים הם דברי קנלה. וכנוסים דברי הנב דקטור מסה גידעמאן, לסגר „כל התורה והנביאים" הילמקוס „כל התורה כולה" לפי העלינישקעם. שטוטגען. פלן דיר מ. גידעמאן, לייפציג 1876, לד 73 נהעלמר.

בקרת ספרים

ביאור לכפרי הברית־החדשה: מרקוס ולוקס, מאת המחבר הר' י' ליכטענשטיין ויצא לאור ע"י הפראָפעסאָר ג. דאלמאן, לייפציג, בשנת התרנ"ו לפ"ג.

ב' שנים לפני כלות המאה הששית באלף הששי הזה, בשנת תקצ"ח, הוֹיל ההכם הצדיק פראנץ דעליטש זיל את ספרו „מדע, ומעשה חורש והושב והיהודים, ובו נשא קינה נהי והי על שפת עבר, אשר שבולה היא ואין לה בני־שיר המשוררים שירי־תהלה לישוע המשיח ואנשי־מליצה וחוברי צחות המגידים בקהל ישראל פרשת גדולת הגואל ומלך היהודים. לולא מאסו בני' בישוע, כי עתה השפה העברי' גדלה, רחבה ונסבה ותיף במאוד מאוד ותעש עדי עדיים ותתפרץ לכל רוח וספרים חדשים לבקרים יצאו בה, אשר הור מליצה עליהם והן־אֶמֶתם בקסמים בידיהם למשוך לב כל קורא. כי רוח עדות ישוע, היא רוח־הנבואה, היתה אתם ושירת משה והשה היתה תמיד על לשונם, לוא המליכו בני' עליהם את המשיח, אשר ד' שלחו מהשמים להקים מלכות־שמים. ועם ישראל לא כן עשה, כי מאס בגואלו ומושיעו, ושפת עבר ירדה פלאים, כנסת־יהודה היתה לכנסת־הדה, דת יהודית, ותשתקע במצולות חוקים ומעשים, אשר עושיהם לא יחיו בם, ובניה היו לעמקי־שפה וכבדי לשון, כי שפתי־עבר התבלעה, רוח־המליצה הלך ממנה ואורה כבה. ככה מקונן החכם ההסיד ההוא זיל. הוא היי אוהב את השפה העבריה עד למאוד. קדושה היתה בעיניו. בטעם ולא היי ספר בישראל, (כמו באוצרות־כת"י כמו בבתי־אוסף ספרים אשר זיל ע"י הדפוס), אשר ההסיד ההוא לא ידע ממנו וספר עברי, אשר כולו אומר כבוד תהלה ותפארת לישוע המשיח לא מצא. ע"ז לבו דוה ונפשו מרה. אך המאמינים לא יחושו עצבון לב ימים רבים. הצדיק ההוא זיל האמין ברבר ד', ד' אמר ולא יעשה? ההוא דבר ולא יקימנה? לא! דבר ד' לא יפול ארצה. ומהרה פנה לבו מהעצב הגדול וכגבור־חיל אשר גבר על אויביו בשדה המלחמה שכה קינה וישא קול רנה ויקרא בסוף כספרו זה „הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל" (ישעיהו כ"ז ו') —

החכם הצדיק ההוא מת בשנת תרין ותרי־תקותו לא ראה. אולם עוד בימיו הראהו ד' את הקשת בענן, כי עיניו ראו אשר התאנה מוציאה פרח, ענפה רשוב ועלֶיה צמחו וידע כי קרוב הקץ. עשר שנים לא עברו מימי־הֶרָאות ספרו בקהל וירא החסיד ההוא

אנשים באים ובונים בחומה. על אדמת אנגלי׳ עלה השחר, יצחק דוד זאלקינזאן קם, ושפתו כשפת הכמי דור דוד המלך משוררי ההלות בן ישי וכשפת ישעי׳ והורו, והיא החל לשיר שירים נעימים לישוע. ובארץ גרמני׳ קם החכם ר׳ ביעוענטהאל זי״ל ויחדש מלאכת התסיד הריפא, עמנואל איש-תם זי״ל, ויואל בֵּאֵר את ספרי-הברית-החדשה עפ״י התלמוד בבלי וירושלמי, ספרא וספרי, מדרשים וספרי הזוהר ושאר ספרים יקרים ומעשה החכם ר׳ ביעוענטהאל הוא להתפאר עד מאוד. פרחיו נותנים ריח כריח שדה אשר ברכו ד׳. היהודי הקורא בבאורי ר׳ ב׳ הוא כחולם. לפניו עולות הטונות חכמי ישראל ישני עפר, ובאזניו קולות בני-בתי-מדרש תורת ישראל, וכולם עונים ואומרים ״גדולים מעשיך ונפלאים, ד׳ אלהים צבאות, צדק ואמת דרכיך מלך הגוים, מי לא ייראך ד׳ ולא יתן כבוד לשמך, כי קדוש אתה לבדך, כי כל הגוים יבאו וישתחוו לפניך, כי נגלו משפטי צדקך״ (חזון יוחנן ט״ו: ג׳ ד׳). הצדיק ההוא זי״ל נוכח או, אשר כח שפת עבר חדש אתה ושפת כנסת-התלמוד הבבלי היא כלי-הפיץ בידי תלמידי ישוע להודות בפני קהל ועדה, אשר ישוע הוא המשיח, משיח אלהים חיים, ואין בלתו. עשירה היא שפת היהודים העברים, מליה רבו, מחסור-מִבְטָאִים אין לה וניבה נעים. — החכם ר׳ ב׳ עשה דבר גדול. אך, א) לא כלה מלאכתו. כי רק ארבעה ספרים בֵּאֵר הוא וכיד ספרי-קודש עוד נשארו ואין בבאר אותם. ב) ר׳ בי זי״ל יסד באורו על התרגום העברי, אשר יצא מידי הִמְתַּרְגֵּם יויח הגוים, י׳ כי רייכארדט זי״ל. והתרגום-ההוא טעמו נמר וריח-שפת-עבר אין בו כאשר הוכיח הצדיק החכם פ׳ דעליטש זי״ל בספרו ״אגרת פולוס אל הרומיים מתורגמה בשפת עבר ומפורשה עפ״י מלי-רבנן״ אשר י״ל בשנת תרי״ל. ועתה קם גואל למעשה הבאור, באור ספרי המבשרים והשליחים. אחינו הישיש יהיאל אבן צהר נ״י, אשר קנה לו שֵׁם טוב בספריו הטובים, אשר ידיו כוננו, הם ספר לפודי הנביאים (י״ל בשנת תרכ״ט בעיר בערלין) וספר חזוק אמונת אמת (י״ל בעיר לייפציג, מתי? לא נודע לי.), אחינו המלומד הזה הואיל-גם הוא בֵּאֵר את ספרי המבשרים והשליחים. אז שמח לב ההסיד פ׳ דעליטש זי״ל ויגל כבודו, כי ראה כי טוב ד׳ וכל המיחלים לתשועתו לא יבושו. וכשנפטר בשנת תרי״ן ב׳ ימים לפני ימי-הפורים היתה התקוה חזקה בלבו כסלע אשר ימי החורף לא יארכו וימי-האָבִיב קרובים לבוא גם לישראל. —

החלק השני להלקי ספר הבאור, אשר חִבֵּר אחינו אבן צהר נ״י, הוא לפנינו. החלק הראשון, הוא ספר כְּתָבִי, י״ל זה לפני כמה

שנים בעיר לייפציג. ועתה עשה החכם ג. דאלמאן חסר עם הספר הזה ויו״ל חלק שני. ויתר החלקים הֵם עיר טטונים וספונים בבית-המחבר. אחינו המחבר יסד את באורו על תרגום דעליטש זי״ל, ועי״ז יברכנו לב כל קורא, כי יתרון תרגום דעליטש זי״ל בכל הוא. החכם דעליטש זי״ל יגע נ״ב שנים בהעתקתו ויועצים רבים מביני דבר היו לו לעזרה, הוא עמל לרדת לסוף דעת סופרי-הספרים ההם ולא העתיק משפה לשפה כי״א תִּרְגֵּם, אף כי שמר מאוד לבל יוסף מלה. הן מה נעים הוא לקרא בספרי הברית-החדשה לפי העתקת יצחק דוד זאלקינזאהן זי״ל! קסם על שפתיו, ונעימות על לשונו. אך להדור לחדרי הכתיב פנימה, להבין את אשר רוח-ד׳ דובר אלינו יֵשַׁב לנו להגות בתרגום דעליטש זי״ל. ופעמים רבות גם התרגומו איננו די לנו לְיַשֵּׁר הדרך, למען ירון הקורא ולא יִכָּשֵׁל בטרוצתו, ועלינו ללכת אל הוקן, זה שקנה הכמה ודעת, ולבקש עצה מפנו והוא יורנו דרך לבא עד תכונת הכתוב. ולהיות טורה דרך כזה שֵׁשׁ הישיש אחינו אבן צהר׳ ויחבר ספר באורו, לסקל לפנינו המסלה ולפלס בעבורנו נתיבות. וכן הוא אומר בשער החלק הראשון (ספר מתי) ״לבאר כל הכתובים הקשים הן בטה שנוגע לפשטם והן בטה שנוגע ללמודי הדת״. וע״ז יוסיף לו כל הקורא בבאורו מאה ברכות. אולם לא זאת לבדה היתה במחשבת-המחבר. הוא הפץ להבין ביה-אוצר-כלי-זין לכל עברי תי״, למען יוכל לעמוד על נפשו אם יתנפלו עליו שוטני ישוע, ומענותיהם יטענו על ספרי-הברהי״ה. וכה הוא אומר בשער החלק הראשון ״ולהשיב תשובות נכוחות על טענות הכיפרים״. כל עברי תי״ אנוס הוא ללבוש כלי-זין כאלה, כי המשטינים עומדים על הדרכים ועושים מלחמה בו, ואוי לו אם איננו חגור הרב-הרוח הוא דבר-ד׳, ולכן חִבֵּר המחבר הזה לפני שנים רבות את ספרו ״חזוק אמונת-אמת״ ויכן כלי-נשק לכל הולכי דרך הישועה. אבל ראה אשר מה שיש שם איננו די, לכן הוסיף עתה עליהם. מספרי התלמוד והמדרש וכו׳ לקח אבק-שרפה ויעש כדורים וישימם בקנה-רובה ויהן את הקנה בידי העברים תי״, למען ילכו בטח דרכם ולא יהי׳ פחד הקטים עליהם להם לשטנה בעבור כי״ז תברכנו נפשנו. כל קורא, אשר באורי אחינו אבן צהיר יהי׳ לו למטה-עז ולבשענת בדרך, לא ישמח כל יסייחיו את הטובה אשר המחבר עשה לו בספרו. אך ע״ז צר לי לבי מאוד, וע״ז עולה צעקתי לאוני המחבר, כי באוריו קצרו עד למאור, אחינו ר׳ יחיאל נ״י קצר גם במקום שטוב הי׳ להאריך. ואל מה הרבר דומה? לאיש הקורא את רעיו למשתה ושָׁם לפניהם פרי בגדים ובעדנות ולא לחם לשבוע

נפשם. הלא רעיו יאמרו, תן לנו אוכל לְשָׂבְעה בראשונה ואחי׳כ נאכל את המגרים לקנות הסעודה ומאוד יטעבו להכנו׳. אחינו אבן צהר הכין פרי מגדים ומטתקים. או אדבר משל אחר. אחינו אבן צהי׳ר עשה ספרו בעבור בחורי-הישיבה הלומדים הוספות והדושי-הגדולים וכו׳ ולא בעבור התלמידים הלומדים גמרא. דבריו מחוכמים ומהודדים עד למאוד, רב עונג שבעה לה נפשי בשקרי על באוריו, ספרו אוצר נחמד ורבת-עצה בו, אך אין בו דַּי־הַשְׂפִּיעַ את כל הרעבים. כי לא כולנו חכמים, לא כולנו נבונים. יש ויש בתוכנו אנשים המבקשים טורה ומדריך להדריך אותם פרשה ופרשה, פסוק ופסוק, ארמה בנפשי אשר לא מאהבת הקצור לבד עשה אחינו יחיאל כן, כי׳א אוהביו ואנשי-חסדו, אשר עמדו לימינו להויל את ספריו, אמרו לו לבל יאריך, למען לא תרבינה הוצאות הדפוס, אולם ע׳ז דוה לבי על יתר. מתי יסור ממנו הגורל הרע הזה? עד מתי יהיו הסופרים העכרים הי׳ תלוים בדעת מטיבים ואנשי חסד? מתי יבא היום, אשר סופרים עתי׳ יעשו מלאכתם בפי העולה על רוחם ולא כפי אנשים העומדים מחוץ למחנה? ואולי עוד דבר אחר הי׳ בעוכרינו. אחינו י״צ אבן צהר כונן עוד למטרה אחרת, לא בעבור בני׳ לבד חָפַר את הספר הזה. הן יש ליחיאל מלין גם בעבור בני-העמים המבינים בשפת-עבר. כה הוא אומר בשער ספרו, „הביאור הזה כתבתיו בלשון עברי המאותרת בעבור אחי היהודים בראשונה וגם לגוים המבינים בלשון הזאת.... ויואל ד׳ וַיִּמְצְאוּ חבמי-לב, אשר יעתיקו את ביאורי ללשונות העמים, למען יבינו גם הם את הטוב הצפון בו והגל נפשי באלהי׳ וחפצו זה הוא חפץ ישר. מדוע לא יורה גם לבני העמים? הלא זה שָׁנִים הוא מרביץ תורה לפני הלמידים (ויה הגוים) השוקדים על בתי מדרש-דעת אלהים בלפסיא, ומדוע לא יהיו גם דבריו שבכתב להועיל להם? עלינו העברים תי׳ להכיר לו את הטובה, אשר הוא עושה לנו. לנו הוא עושה חסד. כי עי׳ז תפקחנה עיני בני העמים וראו, אשר ספרי התלמוד, הם בשר מבשר ספרי-הברהי׳ה, ועל פי ספרי הפרושים והרבנים נטיב על יתר להבין, לפרש ולבאר את ספרי המבשרים והשליחים. אולם למה יִגְרַע בעבור זה גם חלק אהינו, אשר בעבורם הפירוש הזה עפי׳ רובו דבר נחוץ הוא מאוד, ואשר בעבורם כָּתַבוֹ המחבר בראשונה? אשנה ואשלש. לנו פירוש לספרי הברהי׳ה כפירוש „מצורות דוד׳ לספרי נו״ך דבר נחוץ הוא, ואחינו י׳ אבן צהר לֹא יצא ידי חובתו עוד. בקשתנו (הנני מדבר בשם רבים אשר שמוני לָפֶה) ששוחה לפניו לשום לבו לדבר הזה בחלקים, אשר אתו בכתי׳

עוד. — מאת אחינו הזקן מבקשים אנו את זאת, כי יש לו רב ועליו להיות כהן לאל עליון כמלכי-צדק מלך שלם ולהוציא לחם ויין, או אדברה משל אחר, עליו לעשות בסופר המְלָמֵד למלכות השמים, המוציא מאוצרו חדשות וגם ישנות.

יש זכרון לראשונים

(צִיּוּנים לבנ״י ת״י מאת לְקִישׁ המציין)

יוסף פיק

אחינו יוסף נאסף אל עמיו בעיר פראג ביום כ״ג לחדש תמוז יום ו׳ עש״ק, שבת „ונאספת אל עמיך גם אתה״, שנה זו. מקום מושבו היתה העיר קראקויא אשר בארץ גליצי׳. שמה הי׳ שלוח להורות דעת־סוד־הישועה לכל החפץ חיים וישועה. ושם הי׳ משנת תרמ״ז עד חדש האביב בשנה הזאת. כי אז יָצָא וילך לעיר לנדן וישב שם ימים אחדים ומשם הלך לעיר סטראסבורג לדרוש תורה ברבים. בסטראסבורג הי׳ מושבו משנת תרל״ז עד תרמ״ז ויהי שם מורה דעת־ישועת ד׳ בארץ, ושם טוב קנה לו שם, ועתה קראוהו אוהביו שם לדרוש לפניהם תורה גם עתה. מעיר סטראסבורג הלך לעיר פראג להנפש בבית גיסו שם ולנוח מעט מכל עמלו למען יובל לשוב לעבודתו בעיר קראקויא. אך בתקופת הטוו תקפתו מחלה עזה ותפילהו למשכב ולא קם עור ממטתו עד ערב שבת פינחס, כי אז קראו ד׳ לבא אל שכרו ולשבות שבת ומנוחה בחיי העוה״ב. הוא הי׳ נולד בעיר זענם-טענבערג במדינת מאֶהרן ביום כ׳ לחדש שבט שנת תרי״ב ובשנת נ״ג לימי חייו עוב את גיא האנחות לשבוע שמחות עדי עד לפני אדוניו בחיי עולם. גיא אנחות הי׳ לו פה. הוא הי׳ איש הם וישר ואוהב אמת ולכן הי׳ מכאוב לבו גדול עד בלי להרפא בראותו אשר השקר הולך קוממיות ואין איש מתקומם עליו וגם אנשים המתימרים בשֵׁם מאמינים ות״י כורעים ומשתחוים לפניו, בכל צרה ובכל רעה, אשר באה עליו, הי׳ מברך את ד׳ כעל הטובה, ועל תוגתו התגבר. אולם על עצבו ומכאוב לבו על השקר, אשר גבר בארץ, לא יכל להתגבר, ובעצבו זה ירד אלי קבר. — הוא הי׳ יליד משפחה מהוללה בישראל ויו״ח לומדי תורה ואוהבי׳, אביו הוא אחינו אברהם יעקב, ד׳ ישמרהו מכל צרה, והודו אחי אביו ישראל זיל הי׳ בעל התורה ואיש־רוח־נבואה, צדיק והולך נכוחות. אבי אביו הי׳ איש תם

סר מרע וירא אלהים, אשר גִּדֵּל את בניו בתורה ובחכמה וביראת שמים. אמו גם היא היתה צנועה וחסידה והולכת בדרכי ד', אבי אמו הי' הלמיד תלמידי ר' יונתן איבשיטץ זצ"ל. בבתי ב' המשפחות האלה, משפחת אביו ומשפחת אמו, היו תורה ואמונה הסדר, אשר עליו נבנו, ויראת ד' היתה אוצרם. בעוד יוסף אחינו ילד קטן קנה לו אביו מורים ומחנכים להורות אותו תורה ויראה, ובאשר הי' נער שלחהו אביו לבתי ספר, אשר הממשלה יסדה אותם, וילמוד יוסף שפת עבר ושפות אחרות ויהי לאיש יורע ספר. בעוד יוסף ילד קטן הֵעִיר ד' את רוח דודו ישראל זיל ויהי ישראל לת"י הולך בדרכי אמת במלבות־השמים. ישראל זיל הי' רב ומגיד מישרים בכנסת־יהודה בעיר בוקא־רעסם בארץ רומני. ויהי באשר חשב את דרכו בְּהָלֶךְ־נפש לראות אם הולך הוא בדרכי אמת וירא אשר ערפל כוכתו וחושך סביבו, כי את אור העולם, את ישוע המשיח לא ראה, ויבך מאד ויפול לרגלי ישוע ויתחנן לו. וכני היום ההיא האיר ישוע את פניו אליו ושמחת ישראל זיל רבה מאוד. ישראל זיל מהר ויגל את אוני אביו זיל ואזני אחיו אברהם יעקב לאמר „את המשיח מצאתי, מצאתי אותו, אשר עליו העידו משה וכל הנביאים וכנסת ישראל עד ימי דורנו". — גם ספרים רבים כתב ישראל זיל וישלחם לבית אביו זיל ולבית אחיו שיחי' ויחשב גם אברהם יעקב שיחי' את דרכו וירא, אשר ישוע הוא המשיח ואין בלתו, ויהי גם הוא לת"י, ואשתו וב"ב נלוו אליו, ויעבדו את ד' במשיח ישוע עד היום הזה. וכן גִּדֵּל יוסף על ברכי ת"י בעודו נער. להחיות את נפשו אחז במלאכת סוחר. אולם מאת ד' יצא דבר, אשר יהי' מגיד ומטיף תורת־הישועה לבני עמי. כי אחינו א. ד. הערשעלל מעיר לנדן, אשר הי' מכיר ומודע לבית אבי יוסף, האיץ בו לבא לְנָרְנָה, ויוסף שמע לקולו. משם שְׁלָחָה להיות ציר מבשר בשורת הגאולה בראשונה בעיר סטראסבורג ואח"כ בקראקויא. עשרים שנה היתה משמרת־הבשורה משמרת־חייו. ויעש עבודתו באמונה. תלמידים רבים לא העמיד, אך חפצו הי' להטיב ולהורות וזה הוא תהלתו. ד' הוא הרואה ללבב. גם בעת ובדיו נסה לדבר אל אחיו בניו ולעורר את לבם לאהבה את ישוע. אך ד' אמר לו „די! בא עתה אל שכרך" ויעל יוסף לקחת הכתר הצפון לו בשמי מעל. נצביה עם ד' אלהיו ועם האדון המשיח.

ספר חמשי, חוברת א' | העדות (עדות לישראל). התרנ"ח. | Vol. V. № 1

אלה מועדי ד' בחדש השביעי, הוא ירח האיתנים.

בראשון לירח־האיתנים הוא ראש־השנה לכל בני־יהודה בכל מקומות מושבותיהם. ירח־האיתנים הוא החדש השביעי לצאת בני־מארץ מצרים. ירח־האיתנים הי' שמו בראשונה [1]) או יען כי לא הי' מים בחדש הזה ליושבי כנען ופלשת כי"א בנחלי איתן ונהרות, אשר לא יכזבו מימיהם כל השנה [2]) או יען שבחדש הזה נבראו האיתנים מוסדי־ארץ [3]) והיה פתרון השֵׁם הזה „ירח־ברוא־יסודות שמים וארץ" [4]). בשעלו בני מבבל העלו את השֵׁם „תשרי" [5]) ומאז ועד היום הזה החדש השביעי לצאת בני ממצרים תשרי שמו בפי בני יהודה, כמו בפי מדברי שפת סוריא [6]). בפתרון השֵׁם־הזה נבוכו מאד דורשי שמות. לפי גדולי־הפותרים פתרונו הוא „ראשית" „תחלה" [7]) וכן הוא. החדש הזה הי' מאז ומקדם ראש השנה לעם ישראל [8]). אבותינו היו בעלי־שדה וכרם ויעבדו את הארמה אשר ד' נתן להם, חרשו, זרעו, קצרו ויעשו מלאכת אכרים כורמים ויוגבים. ולפי מלאכתם, אשר החיו בה את נפשם, הי' התחל תשרי ראשון לחדשי־השנה. בחדש אלול כלתה מלאכת־השדה, הקציר הי' נאסף אל הגורן והבציר אל היקב, והשנה כלתה את תקופתה ותצא, ותקופה חדשה החלה, שנה חדשה באה. וירח־האיתנים הוא ראש־התקופה, תקופת השנה, החדשה. כן הוא עד היום הזה. חדש האביב הוא ראש־השנה לרגלים ולמלכים [9]) ולתולדות ישראל [10]) ויש אומרים אף להשכיר בתים [11]) והחדש־האיתנים

[1]) מלכים א' פרשה ח': ב' [2]) כן נמצא שמות י"ד: כ"ז; דבריס כ"ד: ז'; עמוס ה': כ"ד; תהלים ע"ד: י"ו. שרש המלה הוא „יקן" ופתרונו: להתחזק ולעמוד בתקפו ימים רבים, להתמיד, לעמוד עד בלי קץ. וסופרי הגויים דבקו כן לומר על נהר ונחל. וכן הוא בספרי כנען. אך גם על כל יסודות הבל דבקו כן. לשון מיכה ו': ב'. ובדמך מליצה דבר בלעם כן על הקיני (במדבר כ"ד: כ"א) ומוסב על בעלי עוף ומוקף (לעיל י"ג: י"ם). [3]) לפי ר"א התומר בתחלת ברא"י בחלק ד' אח השוכב. (תהלים י"ד, ב') [4]) לשמור: תסבך ממעל לראשנו ותסבר מתחת לרגלנו. [5]) מיר ויקרא ספ"ה [6]) בפוריס הוא הסרין. [7]) כן הוא גם דעת החכם יעקב לוי בספרו ערך מלין הנעזיזה [8]) מנחת כל מספרות בני־עם הסוריס, הערבים, המשקלונים וכו' להמל בשנה בפתיו. גם הסלוקים נהגו כן. והירוזימים בפירושו ליחזקאל (ז': ג') אומר: הערבים עבו לקח בשנה לחמר לספרם את הבופחם מהסדר. [9]) רס"ם ז': ז'. [10]) כי בנאת בני ממלרים היו לעם. [11]) רס"ם ו': ז'.

הוא ראש־השנה לְשָׁנִים לשמטה ויובלות לנטיעה וירקות [1]) ולסדר עבודת־הקודש בבתי־הכנסת [2]). לולא צוה ד' לחוג הג־הַאֲסִיפוֹת בחמשה עשר בתשרי היו בניי מחוגגים את הג־האסיף בסוף חדש־אלול או בראש חדש תשרי [3]). אך, לא כן היו בלבב ד'. כי ד' הבדיל את־ החדש הזה, חדש תשרי, לקבוע בו ג' מועדים. בראשון בו יהי' יום שבתון זכרון הרועה מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו בו יום תרועה יהי' לכם ובעשור בו יהי' יום הכפורים מקרא קודש שבת שבתון הוא לכם ובחמשה עשר בו חג־הַסֻּכּוֹת שבעת ימים לד' [4]). אלה מועדי ד', אשר תקראו מקראי־קודש. ואת חג־הַסֻּכּוֹת יעד ד' להיות גם לחג־האסיף, אסיף הבציר. בימים הקדמונים לא קראו לראש־ השנה חג [5]). כי רק לשלש הרגלים קראו הג [6]). בריה"א לא היו עולי רגל לירושלים ולא בהמון חוגג חגנו [7]). מה עשו הדורות הקדמונים ביום ראש־השנה? אבותינו לא ספרו לנו את אשר עשו וכותבי דברי־ ימי־דורותינו הקדמונים לא הודיעו לנו מנהגי הדורות ההם. התורה צִוָּתָה להקריב קרבן אִשֶּׁה עולה לריח ניחוח לד' ביום הזה מלבד עולת החדש ועולת התמיד וכו', ולתקוע תרועה בחצוצרות. יתר מאת זה לא השמיעה הורת משה לנו דבר. והנביאים וחוזי־יה לא הגידו על אודות יום־התרועה דבר גם הם. גם יחזקאל הנביא אין מגיד דברי,

[1]) נחמי ט': ח'. [2]) כי כן היו נוהגים לסדר עבודתם, כמדת הברי דכלנו להחל לקרוא בתורה בכל שבוע מספר בראשית וכו' וכן סוד הכנסת דבריכם. [3]) כן דעתי, ולפי המוסרים, מלבד מחרי שהכיח נחסף הפליה עליהם לאמר, מלבד לא שנו לנחת ויהלו הכנסת בראש־השנה. כי הכנסת מתקדשת ומולכת מהחליה. ולפי במשלת ויקרא כ"ג: כ'. [4]) ויקרא כ"ג: לו עד סוף; במדבר כ"ט: כל הפרשה. [5]) בתורה לא נאמר הג לא לבי"ה ולא ליוהכ"פ. [6]) ולפי שמות ל"ד: י"ח — כ"ו; ויקרא כ"ג; במדבר כ"ח; דברים י"ו. [7]) "חגי" בראשו "שפתיהם" לחול במחול, בקהל, בלכת הלוך ושוב. בני בנים הלכו לירושלים הלוך וחגוג, מחנה מחנה, וכשמחה לב, כל המון ההולכים היו חוגגים. לכן נקראו בי הרגלים חג. לא כן יום־התרועה ויום־הכפורים. ולפי דברי קוויץ במכניות ליה מכנה כ'. [8]) מדברי יחזקאל מ': ה' נוכל לנפות מלבד ימי הגולה מן עוד לפני זה קראו לחדש הברי "בלה־השנה". כי ימיו נקראו החדשים עוד לפי מספר: האחד, השני, וחדש השבי לי לו שביעי למדשים, כי לפלא בניי ממנים הבנו לו, והנביא, בניי הגולה, יחזקאל, חזה חזון בעשור לחדש בלה־השנה ומה היו חזונו? בעין יום־כפורים וכו'. לכן עולה על לבי, מלבד מן "בלה השנה כי"ם חדש השבי ובעשור בו הוא יום־כפור חזה חזון בעין יום מקדש. כי הוא היו כן־כמן ובעשור לחדש הברי התעשפה רוחו ונזכרו לא מחמדי הביה וכל מלבד נעשה בי ביום ההוא. ולכן בגלה ה' ויחמלו וילא לו מבניית הביה הבליטי. יחזקאל חזה ביה עליון, כי השני לא הכניים מלבד חזה הוא. ולפי"ה עוד מלבד זאת. —

רק ביסי עזרא, באשר שבו מבבל, נקהלו באחד לחדש השביעי כל העם ועזרא הכהן הביא את התורה ויקרא בה לפני הקהל מן־האור עד מחצית היום, ויברך את ד' האלהים הגדול וכל העם ענו אמן אמן במועל ידיהם ויקדו וישתחוו לד' אפים ארצה. וכל העם בוכים כשמעם את דברי־התורה וינחם עזרא את העם ויאמר אליהם, לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין־נכון לו, כי קדוש היום לאדונינו ואל העצבו, כי חֶדְוַת ד' הוא מָעֻזְכֶם [1]). ביסי עזרא החלו להקדיש את היום, יום־תרועה, יתר מאשר עשו הדורות אשר קדמו אותו [2]). וחזיל שהיו אחר נחתם חזון, הסופרים תלמידי־עזרא ותלמידי־ תלמידיו, היו אנשי־קודש ורוח־הסידות לָבָשָׁתַם ויבינו במקרא וידרשו במצות יום־התרועה ויראו, אשר כל זִכָּרוֹן הוא לפני ד' והוא בקשה תחנה ותפלה. וכן כתוב והיו לכם לזכרון לפני ד' אלהיכם, וזכרתם לפני ד' אלהיכם ונושעתם מאויביכם (במדבר י': פסוקי ט' י') והתרועה בחצוצרות היא אוה, אשר לב האדם נשבר ורחשי יגון וראבה לו [3]). כן הביני הזיל, הסופרים, לפי רוח החסידות, ולפיהם יש לפרש "וכרון־ תרועה": זִכָּרוֹן לפני ד' בתרועה, "יום תרועה": יום תרועת זִכָּרוֹן לפני ד', ויוסיפו הזיל להתבונן בבתובים וימצאו, אשר במצות הקרבן ביום תרועה לא נאמר והקרבתם כ"א ועשיתם ויהי לפלא בעינם, ולכן אמר להם רוחם, רוח־החסידות, להבין, אשר יום־הזכרון הוא יום תשובה, יום אשר בו עומדים בניי לפני ד' לקרא אליו ולהתחנן לפניו, להזכיר לפניו גדולתו ומלכותו ולהמליכו, לבקש מפניו רחמים לסלוח לעמו על כל חטאיו ועונותיו, כי חטאנו לד' כולנו חטאנו. היום הזה, יום־ התרועה, הוא כמלאך שלוח לבשר את יום־הכפורים ההולך אחריו והוא מפנה דרך לפניו. יום־התרועה הוא יום־הזכרון, וכר כל היצור בא לפני ד' והוא דורש מעשה כולם ויום־דין הוא היום הזה, בו אנחנו נדונים. עלה האלהים בתרועה ד' בקול שופר להיות למלך עלינו ויתן תירת משפט והוק לישראל למען יִקָּדֵשׁ, כי קדוש ד' וקדושים לפניו יבאו, קטינו מכל החסדים אשר הרבה ד' לעשות עמנו, עינינו היו צופיות עלינו לשובה מראשית השנה עד אחרית השנה ואת מלאכיו צִוָּה לשמרנו בל היטים. והיום הזה הוא ראש התקופת שנה חדשה, היחדש ד' עלינו חסדו ואמתו ואנחנו רָעִים וְחַטָּאִים? עיכ עלינו לשוב

[1]) נחמי ח': כ'. [2]) כי הכנסת. [3]) כי קלמו כן בתורה ויפלאו מעוז לפון עכון לו. בתורה מפר לא נאמר כ"ז. [3]) תרגום הטעם "ונפלי" והוא לפון נעקר ונוחה.

לר' השובה נאמנה, לבא לפניו בשופר [1], לשפר מעשינו [2] ולהדש מעלינו [3] וְלַהֲעָשׂוֹת בריאות הדשות לפניו [4], לבקש מפניו למלוך על העולם כולו בכבודו ולהנשא על כל הארץ ביקרו ולהופיע בהדר גאון עזו על כל יושבי תבל ארצו ולפקדנו בדבר ישועה [5] ורחמים משמי שמי קדם, לזכור לנו את הברית, ברית חסד ורחמים, כי הוא שומע קול שופר ומאזין לקול תרועה. זה הוא המטבע שטבעו הסופרים ליומי ראש־השנה. ועד היום הזה כן הוא. ביום הזה, יום התרועה, כל כבודנו הוא לשבת בבתי־תפלה לפני ד' אלהינו להתפלל לפניו, ולהמליכו ואנו תוקעים תרועה, קול אנחה וקול־שברים וילולה, ושוררים ההלות ושירים לפני שמו עד מחצית היום. גם אנחנו תלמידי ישוע המשיח יושבים בראש־השנה, יום התרועה, בבית־התפלה ותוקעים ומריעים לפני ד' אבינו שבשמים ומקדישים וממליכים אותו בקול שופר. כי פקודת ישוע אדונינו אנחנו שומרים [6] ועי"כ לא נשנה את המטבע שטבעו חזיל הסופרים והפרושים, ולא נסור מכל אשר הורונו. בעוד בן־האלהים היי מתהלך על הארץ שמר את היום הזה כדת וכמנהג ישראל ביומו. המבשרים לא הודיעו לנו מה היי מנהגו ביום הזה. גם מַתַּי לא הודיע דבר. אך, לולא שמר ישוע אדונינו את היום הזה כפי המנהג שהיי ביומו לא החרישו המבשרים, כי כן היתה דרכם להודיע כל דבר אשר נעשה מהמפלה שהיתה סלולה אז. אולי לא היי עיד כל מנהג בניי ברהיש או כמו מנהגם עתה. אך מקצתו היי. ואם כמו שאני משער בנפשי כן הוא, היי המופת, מופת גבורת אדונינו, אשר מַתַּי הודיע לנו בפרשה טיו (פסוק ליב־עד הסוף) אחרי יום־התרועה. אולי הלכו העם אתו אל ים־הגליל להיות אתו שם בראש־השנה ולקבל שפע ברכתו ולשמוע תורה מפיו, או אדונינו היי בירושלים ביום־התרועה ואחרי כן הלך אל ים־הגליל והעם אתו, כי הניחו כל דבר בראותם אותו. ויהי כאשר לא היי להם לחם השביע אותם ישוע

[1] כתולם לוֹ נתמר נמה יעבו תרוסה. רק (במדבר י) נוֹה ד' לְעָבוֹת ב' תשוֹרות וימתר "ובמועדיכם ומקעתם בחצוֹרות" (שם) תולם חזיל תמרו "מצות היום בשופר (ראש״ה כיו: ל'). [2] כמדם תדמו מעשיכם, טוסר טבריו מעשיכם. פסיקתא דרב כהנא (הולתא שלמה בלשנער) פסקא כיג וכן במדבר רו״ת סוף פרשה פיא. [3] סם פסיקתא זו, בכ״מ נתמר "והקרבתם" ופה "ועשיתם" תומר הקבי״ה מבוכחתם לדין שנכם בעיני היום כתלו כתחי תמכם היום בריאה תדשה. — דום תלמידי ישוע היסה כתומרים תה הממרים התלה. כי קו תלמידי ישוע הוחו, כל הפכום לדין היה כפל תצוצה וכל נעל תצוצה נעשה בריאה תדשה. [4] תלמידי ישוע מתפללים תמיד תבר יהי' נפקדים בדבר־ישועה [5] מתהי' כיג: ג'.

אדונינו בשבע ככרות לחם ומעט דגים קטנים. והפרושים והצדוקים אשר נגשו אליו לנסותו (פרשה טיז פסוק א' וכו' שם) שאלוהו אות, כי הפצו לראות אם ישוע המשיח מכיר גם הוא באותות כאלה כאשר רבים בעם הכירו אז, אם היום הראשון בשנה יום־חום הוא כל השנה חום יהי' וכו' [1]. ולכן קצף אדונינו בהם ויקרא להם "חנפים" ויאמר "דור רע ומנאף מבקש לו אות ואות לא ינתן לו בלתי אם אות יונה הנביא". אף כי אדונינו גם פעם אחרת דִּבֶּר כן כאשר שאלוהו אות [2], הפעם הואת אמר "דור רע ומנאף" ויזכור את "אות יונה", בעבור שמחשבותיו היו עומדות בסדר־העבודה ביום־הכפורים וביומיו היו קוראים ביוהכ"פ למנחה כמו בימינו פרשה ייח בספר ויקרא (בסדרת אחרי־מות) ויהיו מפטירים ביונה פרשה א' ומשם לקח אדונינו את משליו וימשילם לדור המטמא את הארץ אשר אות יונה ינתן לו, כי ד' המרחם על בריאותיו משנה סדרי־בראשית למען השיבן לתחי'. וכאשר בא אל גלילות קסרין אשר לפיליפוס וישאל את תלמידיו לאמר מה אומרים בני אדם לי? מי הוא בן־האדם? מי אני? ויאמר שמעון השליח "אתה הוא המשיח בן־אלהים חיים" [3]. שמעון הדייג היי השליח האי' אשר ענה דבר כענינו. הוא היי בן־יונה ולא חבה לאות־יונה, אבינו שבשמים גִּלָּה לו, אשר ישוע הוא המשיח, וישוע אדונינו אמר לו אשריך, אשריך שמעון בן־יונה, בן־אמתי אתה, האמת נגלתה לך, לכן ביפא אתה, סלע אתה, א' איתני מוסדי־ארץ, עליך אבנה את קהלתי [4]. בירח־האיתנים אירה אבן פנתה, בראש־השנה איסדנה ושערי שאול לא יגברו עליי [5], השטן ובל מלאכיו עושי־רצונו יריבו בה, אך, כל כלי יוצר באתם לא יצלה, כן משער אני בנפשי אשר כל המעשה הזה היי בראש־השנה, ימים אחדים לפני יוהכ"פ. אך, גם אם לא כמו שמשער אני כן הוא, הכל יודה, אשר אדונינו ישוע שמר את יום־התרועה כפי מנהג בנ"י אז. יהלמידי ישוע בדורות הקדמונים היו יושבים בבתיהם וישיחו שיח־תפלה ותחנונים ויסתכלו במפעלות ד'

[1] כלסה כ"ב, קמ"ז: ל'. [2] מתהי' יב: ליט. [3] מתהי' פ"ז: מ"ו־מ"ח. [4] דומה לזה דבר ר"ל בר"ש נכרתו המצות (ראש"ה יח: ל') ר"ל הפן להגיד מבר יסוד תורת יהרמ' יוסד בתורה. והמצוה הם יסוד תורה יהרמ'. כי תורה יהרמ' היא, מבר ד' נגלה דעתו, גם התגלה לעיני בעלי־אמונה. התלה התורה הזאת היתה עם מבריהם מחיב יצחק וכו'. גם ישוע יהיה מבן פנה, (ישעי' כ"ח). [5] תולי מזמרי ישוע נתמר דעת המדבר והתרגומים מבר דרכו "ויהי היום" (שופ' כ'. ל') "זה ראש". כי הפעם הפן לנגלם מה כל ענין־תלוף. וכראש הוא בל להפעין כי יהא הוא פעני ההפוכה, מבר יהרמ' עופה. והדמה עוד גדולה בראותו בריאי מתמיים ביפוע, כי תו קנו כח ולכן מבעין כפל כפלים, תך לח יעביר.

וחסרו ויקראו בכתבי קודש ויהגו בם או היו יושבים באספות הגוים בתורה ובדבר ישועה ורחמים. כן מוריעים סופרי דברי ימי כנסת־המשיח, וגם אנחנו בדור הזה, הלבירי־דורות כנסת המשיח הראשונים, יושבים אנו בבתי תפלה, מקומות אשר שמה נאספים בני יהודה להתפלל ולשפוך לבם כמים לפני ד׳ ואתם יהדיו אנו הוקעים בשופר ומקדשים את ראשית השנה ואף כי דעתנו היא בדעת ר׳ יוסי, אדם נתון בכל יום, וכדעת ר׳ נתן, האדם נדון בכל שעה[1], כי היום ביד ד׳ ובידו נפקיד רוחנו וכהפצו הוא עושה לנו, ראש־השנה הוא לנו יום־דין, יום אשר בו עומדים אנחנו לדין עם נפשנו לפני ד׳ אלהים חיים יתר מכל יום ויום. ביום הזה מביטים אנחנו מאחורינו על השנה אשר הלכה לה ושאול אנו שואלים את נפשנו, אם עשינו כמצות ד׳ עלינו, אם היו לנו חיינו בה להסד או לשבט, אם בנגאלים או בנגעלים אנחנו לפני ד׳ ומשיחו. ומה רבה אנחה לבנו, מה גדולה יללתנו! כי היש לנו עוד משפט וצדקה לבא לפני ד׳ לקבל חסדו וטיבו? הלא מכף רגל ועד ראש אין בנו מתום, אך זאת נחמתנו. מלך זה הדור בלבושו וכיבע ישועה בראשו, אלהים ישב על כסא קדשו, מלך שופט צדק, לפניו יהלך צדק להליץ בעד רודפי צדק[2], מלך אזור גבורה שמו גדול בגבורה לו זרוע עם גבורה[3]. ולבן בקהלות רבבות עם באים גב אנחנו להודות ולהלל לשם־ד׳, נאספים אנחנו, בני־מלך[4], להמליך עלינו את המלך, מלך מלכות־הושעים, ותוקעים בקול שופר לפני המלך ד׳, השופר מרעיד ומחריד איתנו למען לא נהיי נרדמים וישנים. למה נישן? נקומה נא ונתפללה, כי הנרדמים בני הלילה, בני החשך, הם, ואנחנו בני האור, בני־היום. לכן עירנו לדבוש את שריון האמונה והאהבה, ואת כיבע תקות הישועה יען כי לא יעדנו ד׳ להרון־אף, כיא להשת את הישועה ע״י ישוע המשיח אדוננו. ובאשר אנו תוקעים בשופר, זכרון נדהי ישראל עולה לפנינו, אשר אינם יודעים עוד את אהבת מלבנו ישוע המשיח, ולבנו צועק לאבינו שבשמים למהר היום לפקוח עיני עורים למען יבינו את המשיח, אשר אליו בלתה נפשם, ולו ישתחוו והיי ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו כל האובדים ובל הנדחים והשתחוו לד׳ בהר־הקודש. השופר בעלה רנו זבר יובל־ד׳[5])

[1]) כפ״ב קיז: מ׳. [2]) מחוה, יובל לפפ״ב. [3]) כלפי מדתי יח: כ״ו. [4]) סנהדרין נאמו מסכ יום־ד׳ יבא, הוא יום, מסכ בו יבית ד׳ במשפט הבל ומלוחה. יפעי׳ כ׳: י״ב; יומל מ׳: ט״ו; עמוס ה׳: י״ח; טובדי׳ פ״ו ועוד ועוד. מלאכי מוחם לפי נכוחתו ״יום ד׳ הגדול והנורא״. ולפי הכתובים למען יבינו הקוראי ידעו בומשיכם, כי מיום ד׳, יום המשפט, הוא מדבר. — ולפי יום ד׳ הזה בחזונו גם יומנן (חזון

הגדול כי קרוב הוא ומהר מאוד, יום שופר ותרועה, יום אשר יבא אדוננו לשפוט תבל ומלואה, יום ד׳, אשר בו השמים ימוגו באש והיסודות יבוערו ונמסו[1]). — השופר מביא לפנינו זבר־תחיית־המתים. כי אז הארון יַהֵד מן השמים בתרועה בקול שר־צבא המלאכים ובשופר אלהים והמתים בטשת יקומו אז ראשונה. אחרי־כן אנחנו החיים הנותרים נִלָּקח ונעלה אתם יחדיו בעננים לרקיע השמים[2]). ובמקום קרבן־מוסף אנחנו מקריבים זבח תודה לאלהים, היא פרי־שפתים המודות לשמו, וּמַקְרִב לבנו אנו מתפללים יתקדש שמך על ישראל ועל ירושלים, תן פחדך על כל מעשיך ויראוך, וכל הברואים בצלמך ישתחוו לפניך, וַאֲגַדָּה אחת יַעֲשׂוּ כולם לעשות רצונך בלבב שלם, כל העמים יתקעו בשופר לפניך ויאתיו כל לעבדך ויברכו שם כבודך ויגידו באיים צדקך ועמים אשר לא ידעוך ירדשוך, יונחו את עצביהם ופסיליהם ושכמם יטו לעבדך, עם שמש יראוך ועול מלכותך עליהם יקבלו, כי עולך קל ומשאך נעים, רהוקים ישמעו ויבאו ויתנו לך כתר טלוכה, ותמלוך אתה לבדך על כל מעשיך, כי אתה הוא אלהים אמת ודברך אמת[3]) וקים לעד, ואנו אומרים מלכות זכרונות שופרות, כנגד ג׳ משמרות כהונה אשר היו על שכם ישוע אדוננו. הוא הי׳ מלך כהן ונביא[4]), לכן אנו אומרים מלכות בראשונה, אח״כ זכרונות, כי משמרת־הכהן הוא להביא זכרונינו לפני אבינו שבשמים ולנו כהן גדול נעלה מאוד, אשר עבר את השמים, ישוע בן־האלהים, והוא כהן לעולם על דברת מלכי צדק ובעבור זאת רב הוא להושיע השועת עולמים לכל הנפשים על ידו לאלהים, כי הי הוא תמיד להפגיע בעדם ולהביא זכרם לפני אבינו שבשמים. ובמקום עקדת־יצחק, אשר היא אך רמז ואות, אומרים אנו דבר מפורש ״וקרבן־השה, שה־פסח, אשר הָקְרַב בעבורנו, לזרעו היום ברחמים תזכור[5]), כי אתה אל זוכר ברית. אח״כ אנו אומרים שופרות, כי קול־הנביא בקול־השופר מזהיר את העם. ואדוננו הוא

[1]) יומנן ס׳: י׳) הוא מומר ״ומכי נכוח ביום ד׳״. כלפי מסכ המשפט כוחו נגלה מגיו ד, וילמדנו יום־המשפט מסכ יבא. יומנן כי, בהתעלף לוחו, ביום המשפט הגדול. ולפי פוע עשה הנדיק פ׳ דעליפס זיל מסכ מה הנגיעו במהלומה המחלומה. כי במהדוקם הלמחלומה תכנם יום־ד׳, מח״כ מסכ ויהבנם יום־המלחון, המכון הוא מכי כמי במהדוקם הכמחלומה.

[2]) המגרם, מגרת ביפת, הכתי נ״ו: י׳. [3]) הכמחלומה מל המסלוניקים ד׳: פ״ו י״.

[4]) יכוע המשיח מלפ הפסח, מסכ בו הי׳ הקרבן, קרבן פסח, המפלל למעינו בבמשכ: קדם תומם בתמהן, ״ד כרך ח מ״ק״. ולומה־המפלחו דומכת בהפלה יכרחל בדי״ה ויומכים.

[5]) וכספרי העדות, מסכ יומו ע״י מסכ לעוונן (מכ מרן), נמהי לומ־זכרון לכן הוא ״מכון״ בי״ה מלך כבן ובכית. [6]) עקדת יצחק היל לוח ומת על המבית. וכמלחת הימים כל המבית, והוא נעקד ופ׳ עין בלבוהו. —

נביא-הנחמה והוא יתקע בשופר לקבץ את הנדחים ולכנם את הנפוצים בירכתי-ארץ ור' אליהם יֵרָאֶה, ד' צבאות יגן עליהם והוא יביאנו אל הר קדשו, ובבית תפלתו ישמחנו, כי ביתו בית־תפלה יִקָּרֵא לכל־העמים. זה דבר יום-התרועה וכה מנהגינו בו. ולא ביום הראשון בחדש לבד, כיא גם ביום שני. כי עודנו בגולה, עודנו נפוצים בירכתי תבל. והי' באשר ישוב כל בית יעקב, כאשר כל בית יהודה יבקש את ד', ואת דוד מלכו ור' ישוב מחרון אפו ואת כל נדחי ישראל יכנס והרבות ציון תבנינה, אז ישוב יהי' רק היום הראשון לירח האיתנים ליום־תרועה, ואדונינו מלכנו בראשו יצא. — כה יתן ד' ובה יוסיף בהרה ביתינו אמן.

יום הַכִּפּוּרִים.

בעשור לחדש הזה, חדש תשרי, ירח־האיתנים, הוא המועד השני למועדי החדש הזה. שמו „יום־הכפורים" שבת שבתון [1]) גם „צום" שמו [2]) ובפי בנ"י, אשר שפת יון היתה על לשונם, שמו הי' „צום־הצום" „הצום־הגדול" [3]) וסופרי ישראל, שבבבל היו, קראו לו „יומא" או יומא רבה [4]). בימינו שמו בפי העם „יום־כפור".— יום־כפורים הוא היום הזה, לא חג ולא יו"ט, לא זכר לצאת בני ממצרים. כי"א יום זכרון לפני ד'. כמו ראש־השנה, יום־התרועה, כן היום הזה. יום־התרועה הוא הפנה דרך ליום־הכפורים. יום זכרון תרועה הוא קול קורא ומוהיר את בנ"י לאמר „שובו נא, הָשָׁבוּ נא, התקדשו נא, כי בא יום הפקודה, יום התשובה בא, היום אשר בו הכהן הגדול עושה כפורים לכפר על בני ולטהרם מכל חטאותם אחת בשנה למען לפני ד' ישהרו. הן כל אדם חוטא הנהו, ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. טמא הוא לא טהור. ור' קדוש, והטמא לא יובל לגשת לפניו. לכן ברחמיו על כל מעשיו נתן ד' דרך, עצה ותחבולה למען יובלו בניו

[1]) ויקרא כ"ג: כ"ז ול"ב. [2]) יבמי' ט"ו: ג'. שם תומר, אבר על יום־הכפורים הוא מדבר, ואם נפקול הדבר במשמעו נדע שאין אבר בן הוא. כי הוא תומר להחל מגודל מופה ולעשות כמו ביובל ויובל הי' תמיד ביו"כ. „ועינו נפשנו" (בס ג') הוא נ"כ לעד. ועל כל הפנים המסורה לנו לעשות נכפוף, כי כן מפרישים ביו"כ ניסני" נ"מ. כי כה הי' מסור בפי הפנם, אבר יסני' דבם זה ביוהכ"פ. וכ"י יובני אבן יון קבלו ונגמרנ בכ"ב כ"ח: [3]) פילון בספריו. [4]) מסכת יוהכ"פ נקבלה „יומא" וכן בתוך המסכתא, ח': כ' וביומא כ': ח' ובכמה דפים).

לבא לפניו, דרך תשובה הורה אותם. בראשונה צוה להקריב דם פרים כבשים ושעירים לכפר על הטאות בני. הדם הוא מכפר ומכסה על פשעי בני־אדם, ור' מוהה אותם מספרו, כי אל רחום וחנון הוא. הדם דם נקי, דם בהמה הי' ועוף, אשר לד' לא חטאו, מכפר על חטאי בני אדם אשר חטאו, פשעו, עוו לפני אבינו שבשמים [1]). כן צוה ד'. בואת יבא אהרן אל הקודש. בפר בן־בקר א' להטאת ואיל לעולה לכפר בעדו ובעד ביתו ושני שעירי עזים להטאת ואיל לעולה לכפר בעד כל ישראל וכה יכפר על בני. על בי השעירים יתן גורלות א' לד' וא' לעזאזל, ושחט הכהן את אשר עלה עליו הגורל לד' ועל השעיר השני, שעיר־עזאזל, יסמך הכהן את ידיו והתודה את כל חטאות בני, את כל עוונותיהם ופשעיהם, ונתן אותם על ראש־השעיר וְשִׁלַּח ביד איש עתי המדברה אל ארץ גזרה, שמה ישא השעיר את עונות בני [2]). בדם־קרבן בא הכהן הגדול פעם אחת בשנה, אשר הָוָה שם בעד נפשו ובעד שגגות־העם. בדם שעירים ועגלים בא לעשות כפורים, כי אין כפרה בבלי־שפך־דם [3]) וכמעט והכל יִטָּהֵר בדם על פי התורה [4]). העבודה הזאת, עבודת כפורים, על הכהן היתה. הוא בא אל הקדש, קודש קדשים, הוא הקריב את השעירים והוא סמך ידיו על השעיר והוא התודה את חטאות בני, והוא כפר בעד כל האומה. דם קרבנות הָעָם את הָעָם ושעיר־עזאזל נשא עוונותיהם אל ארץ גזרה. ואת העם צוה ד' לְעַנּוֹת את נפשותיהם ביום הכפורים, להתעצב אל לבם ולהתאבל ולשבת נוגים בנפש מרה ובלב נשבר ונדכא על הטאותם, אשר הרבו לעשות. כי כן פתרון ועניתם [5]) את נפשותיכם" אשר צוה ד' „הטו את ראשכם, השפילו את גאון רוחכם, העציבו את לבכם, הָכְנִיעוּ מְפֻנֵי כי רעים וחַטָּאִים אתם ושובו מדרכיכם הרעות, שובו אֵלַי". כה דִּבֶּר ד'. זה היו בלבב ד' באשר צוה לְעַנּוֹת נפש. תשובה תפלה וצדקה, שלש אלה הן הסגולות הטובות, סגולת יום הכפורים. על כל בן־ישראל לבא לפני ד' בתשובה ותפלה וד' יתן לו צדקה, צדק־עולמים, כי ד' יראה לו השה לעולה, ד' יבחר את השעיר אשר ישא עונות עמו. כה היתה מחשבת ד', כי כל עבודת־הקרבנות

[1]) נדוני יסדתי כמצין (מכנסת) ומוד כתבו מדוש ניח ד' כן. תומש לח סה המקום להעתיק דבריהם. [2]) ויקרא ט"ז, כל הפרשה. [3]) יומא ה': ה'; זבחים ו': ה' מנחות ל"ג: ב' [4]) וזה הוא הסובה על תלונה הכהן שוויפעל בכתב בספרו „סניגור". כי ים ויב כפרה ע"י מנחה. אך „רוב" הכפרה הוא ד' לעשות כדה. ים דבריס מחוכמים בספר „סניגור". אך מ"ש תביב על הרבה מעמיה, אבר גם הוא לח דבר נכוה נהן. [5]) הבכם „עוה" בפיעל פהנו להכניע, לדכא, ולהטות.

היו צל חטובות העתידות, אשר היו בלבב ד' לתת לעמו ולכל אשר בשם בן־אדם־יותה יִקָּרֵא. הירדו הדורות הקדמונים לעומק דעת ד'? לא נודע לנו, ואם לפי דברי ישעיהו הנביא נשפוט, נחרון משפט, אשר בחצר מלכות־השמים לא הבינו עוד טה ד' שואל מאתנו. הם פתרו מצות „ועניתם" בצום. יום־הכפורים הי' ליום צום. וינורו בני מבאבל ומשתה ביום ההוא שנה שנה וישבו באבל ויבופי באפמון ראשם ושק ואפר הציעו. אך השחיתו התעיבו עלילה גם ביום־הצום וד' אביר אל ישעיהו: קרא בגרון אל תחשוך. פְּשׁוֹפָר הרם קולך, בשופר אשר בו תוקעים, כן הרים קולך להגיד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם. הן ביום־הצום ימצאו חפץ וכל עצביהם ינגושו. לריב ומצה יצומו להכות באגרוף רשע. הכזה יהי' צום אבחרהו? הלזה יקרא צום ויום רצון [1]) לד'? הלא זה צום אבחרהו, פתח חרצובות רשע, התר אגדות מוטה וגו' וכו' הלא פרום לרעב לחמך וגו' אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך, כבוד ד' יאספך. אם ישוב ישראל בלב תמים, אם ביום־צום יענה את נפשו ועל חטאותיו יתאבל ובקש את ד' אלהיו ואת דוד מלכו, אז יבקיע לו ד' אוד־צהרים וכבוד ד', הוא המשיח, יאספהו ולא יעמוד בחצר־המלכות עוד, כי יבא אל המקדש הפנימי, אל קודש־הקדשים, ואז יראה ברוח־הקודש כל דברי־רוח־אמת וקודש, יצר לב האדם רע מנעוריו, ולכן מָעוֹת הוא את דברי־ד', את אשר שואל מאתו לא יעשה, כי־א את אשר ד' איננו שואל, את אשר ד' ממאס בו, יעשה, את אשר לבו הרע הוציא, ולד' יצעק „השקיפה נא ממעון קדשך, הביטה וראה מַעֲשֵׂי הטובים, אשר אני עושה. לשמך אני עושה, למען אכבד את שמך אני עכול יומם ולילה" טהו עיני אנוש מראות, עורים הם. לב־הותל הטה אותם. ודי הטוב, עיניו צופיות ברחמים עלינו ואת מראיו וחזיו שולה הוא לקרא בגרון ולהרים כשופר קול להזהיר את האדם לבלתי יסה מכל אשר פי ד' צוה. דור ישעיהו לא ראה עוד נבואות.—כל היומים אשר בית־המקדש הי' על מכונו עשה הכהן את עבודתו ביוהכ"פ. כאשר גלו בבלה הדלה עבודת יום־הכפורים ע' שנה ויחזקאל נביא־הגולה ראה מראות אלהים בעצם יום־הכפורים [2]), כי היתה עליו יד ד', ד' הראה לו תבנית הבית־השלישי וכל כליו ומראה־הדברים אשר יהיו בו. ומראה יום־הכפורים לא ראה יחזקאל [3]). כי סדר חדש יהי' בבית־השלישי. ד' המל על עמו

[1]) יוכ מכב בו ולחת ד' לעמו. [2]) לפל לת לבב השמחי בנד 2 בעמ 8 חובבת זחל. [3]) לבד לם לחבם לת „וכן העבה בפעב בעמב הבפוע" וים לנו סמך לפבם כן. כי לולח כן כי' לו לכתוב „בבעמה לחדב" ולח „במדב". לך גם לח נמלח הלמה. כי הוח מלוק לכפל הכיה, ומי' כפרת־העם?

שהי' בגולה בבבל ויוציאהו משם ויתן לו נביאים וראשים. עורא־הסופר הכין לבבו לדרוש את תורת ד' ולעשות וללמד בישראל חוק ומשפט, ויהדש הוא כל דברי־המועדים ויקדש את יום־התרועה באחד לחדש השביעי — אך את יום־הכפורים לא עשה עוד, כי לא הי' הבית עוד. וכאשר הוקם הבית, בית שני, היו הכהנים מקריבים ועושים עבודת יום־הכפורים שנה שנה, והעם עִנָּה את נפשו בצום וינזר מכל משתה וכל אוכל התעב נפשם ביום הזה. גם סדר העבודה השתנה מעט. כי לפי דברי הז"ל היו בני נאספים בעת שהכהן הגדול התודה על השעיר את חטאותם ויענו „ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". גם טבילות ולבישות הרבה היו בי אשר לא היו בימי הבית הראשון. אך, עוד הי' העם עומד בהוץ והכהן הגדול לבד בא פנימה אל קודש־הקדשים, ופתרון היום הזה לא הי' נודע לכל בני העם עוד. כי אין במנחה וזבח להכין לב העובד להיות שלם ותמים, כי מנחה ונסך וטבילות שונות חקות הבשר הן, חקות הגוף, לטהר את בשר־הטמא והחוטא ולא טהר עוד את לבב־החוטא, להיות טהור במעשי־טוב. לכן לא היו ימים טובים לישראל כימי־הכפורים ובנות ישראל יוצאות במחולות בכרמים ובחורי־ישראל עמהן. הבתולה מצאה דַּע לה ואלוף לראשה ביום הזה, והבחור מצא רָעְיָה. בבית־המקדש הי' הכהן מכפר על חטאות בני־ורבים מהעם היו אתו, והוץ מהבית יצאו בהורים ובתולות במחולות. כי שבת שבתון הי' ולא עשו כל מלאכה. יום־טוב הי' יום־הכפורים לישראל, אף כי ישבו בצום. אולי לא צמו הבחורים ביומים ההם?— ויהי באשר בקץ הימים נגלה המשיח, משיח־צדק, לכלה פשע ולהתם החטאות בזבח נפשו. הכהן הגדול אשר אין דומה לו, כהיג שהוא חסיד ותמים טהור ונבדל מַחַטָּאִים וְנִשָּׂא מהשמים, בא בדם נפשו בפעם אחת אל הקודש פנימה ויעצא גאולת עולם, או נבקע כשחר אור. כי ביום אשר הקריב ישוע המשיח את נפשו, זבח אחד על כל החטאים, נקרעה הפרוכת בפתח קדשי־הקדשים לשני קרעים מלמעלה למטה והיכל הקודש נפתח לכל השב אל ד' בלבב שלם. כארבעים שנה אחרי אשר ישוע הי' לקרבן בעבורנו עוד הקריבו הכהנים בבית המקדש. אח"כ בא צר ואויב ויחרב המקדש ועתה אין לנו לא בהן ולא זבח, לא אשים ולא אשם, לא מזבח ולא מנחה לא קטורת ולא קרבן. עתה צורה אחרת ליום־כפור. הז"ל שהיו לנו בשתי מאות הראשונות לשנות

ישועה שנו את מראהו. תורת ישוע ותלמידיו היתה בתוך מעיהם, גם אם מאסו בה. כי לא יכלו לבעוט ברבונות ומסמרות נטועים [1]). ביום־הכפורים כאשר היו תלמידי ישוע נאספים סביבו החל להגיד להם, אשר יָעֲנָה מידי הזקנים וראשי־הכהנים והיספרים וגם הרוג יהרגוהו, וביום השלישי יקום, כי כאשר נשא משה במדבר את הנחש על הנס והי׳ כל הנשוך והביט בו וחי׳, כן יִנָּשֵׂא בן־האדם וכל המאמין בו ימצא חיי עולם. כי ד׳ יסלח לו לכל חטאותיו. ישוע נָלָה את אוזן תלמידיו, אשר הוא השה הנושא חטאות העולם, והוא יהי׳ הקרבן, לקדש כל השבים בלב־תמים לד׳ בקרבן גופו ולחדש לנו דרך חדש בפרוכת היא בשרו. שונאי־ישוע לא שעו לדבריו. אך לא ראו אשר דברי ישוע נכנסו בלבם לאט לאט, טעט מעט, כשמן בעצמות איש. וכאשר נחרב הבית הורו חזיל אשר יש כפורים גם בלי דם־פרים ושעירים [2]), ואין כפורים בלי תשובה [3]). כי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד [4]). עתה יושבים בני בעצב ויגון, באבל וצער, בבתי תפלה, בובים ומתענים ומתודים על חטאותיהם. כי יום־כפור הוא יום־תשובה, יום־כפור הוא יום קדוש־הנפש, יום אשר בו יעזוב את דרך החטא והרשע ואל ד׳ אלהיו ישוב. מחלת לב היא לראות בני׳ שבים אל ד׳ ועודם מגששים כעורים קיר, עוד עֲרָלות עיניהם ואת ישוע המשיח היושב על כסא־הכבוד לימין ד׳ אינם רואים עוד גם עתה. ואנחנו תלמידי ישוע, אנחנו בני׳ שומרי תורת משה ועדות ישוע, גם אנחנו יושבים בבתי־תפלה צמים ומתענים ומתודים על החטאותינו, כי חטאנו מאוד ואין רגע בלי פגע. גם אנחנו מתפללים ,אמנם כן יצר רע סוכן בנו, בו צדק, רב צדק ועננו. געול מרגל וגם פגל בפרו, דוד שואג בקול יתן קול דברו. הם קטנור, ושמע לסניגור, ומחה פשע וגם רָשַׁע בני־ברית׳. כי בני ברית ישוע אנחנו. על דַּם נפשו בָּרַהּ ד׳ אלהינו ברית עֲמָנוּ, אשר בדמו תכפר את כל החטאותנו והננו עָם נושע בו תשועת עולמים, לכן ,מחה פשע לעם נושע ואמור סלחתי׳. גם אנחנו מתפללים עם כל הקהל ,בוף את יצרנו להשתעבר לך והכנע ערפנו לשוב אליך באמת ובלבב שָׁלֵם וחדש את

[1]) דכרי יסוע הם כדכנוסת וכן הכח יכוע לשמול הערכי הקה לך לבעוע כדכנוסת. ומה יפו דכרי ר׳ יהושע נפקיעים, לכר דם על הכפוד הזה. ולפי מדכ רנה, כמדכר, פרכה י״ח, פימן ד׳. כי הורה יכוע מכוונת לפי הכתוב. [2]) ספרא פ׳ מ׳ ויק״ח וכן בגמרא ובתוספתא ולכאו מהכפוד כי ג׳ ויום. הזה ושמהו היום מכפר. הענו מתוך בדרך. לך הכיאו לפכר אין כפרה בלי הכעוה. [3]) שם. והוספתא יומא פרק ד׳. שם כתוב מעפה פעם: כי כמו שהם מפרי. [4]) יומא פ״ו: מ׳. —

רוחנו לשמור פקודיך ושול את לבבנו לאהבה את שמך. טפשנו ברוע יצר אשר מנעורנו טמון בקרבנו כרשת לפעמינו. לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנוניו לפניך, כי צדקה אין בנו, על צדקת־המשיח אשר נתת לנו ברחמיך הרבים נשענים אנחנו. תשובה ותפלה הן הן מעשינו ביום־הכפורים. מָעֲנִים אנחנו את נפשותינו ביום־הזה על אשר חטאינו ועוונותינו הסבו בטות ישוע המשיח, ברחמיו הגדולים נתן ד׳ את בנו יהידו לקרבן, למען אנחנו נהי׳ מטוהרים ומרוחצים מחטא ופשע. ולולא חטאינו לא הי׳ המשיח לקרבן. מָעֲנִים אנו את נפשותינו ויושבים בבבי ומספד על אשר עד כה לא עמדנו עוד להלחם בחטא עד הדם. מָעֲנִים אנחנו את נפשותינו ויושבים באבל ובתוגה על אשר לא לבשנו עוד את האהבה שהיא אֶגֶרֶת התמימות, על אשר לא היינו עוד לאדם שָׁלֵם לְשָׁעוּר קוֹמַת מְלוֹא המשיח, והננו עוד בילדים נדפים ונגרשים בפני כל רוח בתורת אנשים אשר בתרמיתם שתו מוקשות עלינו להתעותנו. יש ויש על מה לבכות וְלָעֲנוֹת את נפשותינו שנה בשנה. כי האדם הפנימי בָּנוּ עודנו הלש ולא התחזק עוד בגבורה, גבורת רוח ד׳, וביום הזה אנו יושבים ומענים את נפשותינו, כי היום הזה הוא יום־תשובה, יום־כפורים. יום־כפורים הוא גם לנו, כי ד׳ הבדיל אותו מכל ימי־השנה להיות בו תשובה ותפלה. תשובה תפלה וצדקה־המשיח הן אותות חיינו יום יום, תשובה ותפלה וצדקת־המשיח הן אות־היום הזה, יום־התשובה, על יתר. היום הזה קדוש הוא, כי ד׳ קִדְּשׁוֹ, ואת אשר צוה ד׳ נשמור ונעשה. וטוב לנו לעשות בכל אשר צוה ד׳. אשרי איש ישמור ואת. אשרי־האיש, אשר קדש את תחלת־השנה בתשובה ותפלה, והמקדיש את גויתו קרבן חי וקדוש ונרצה לאלהים. אשרי־האיש הנותן יום יום לבו להתחדש ולהתהלף לאיש חדש, לבחון תמיד מה הוא רצון האלהים הטוב והנחמד והשלם, ואשרי־האיש אשר יעשה כה על אחת שבעתים בעשור להדש תשרי, אשר יעדו ד׳ ליום־התשובה, כי בעשותו כה משכיל הוא לעבוד את ד׳ באמונה.

חַג הַסֻּכּוֹת.

בחמשה עשר להדש הזה הוא המועד השלישי למועדי ד׳ בחדש הזה. חג־הסכות שבעת ימים לד׳. ביום הראשון שבתון, מקרא קודש, כל מלאכת עבודה לא תֵּעָשֶׂה בו. וביום השמיני שבתון, עצרת הוא, מקרא קודש בו וכל מלאכת עבודה לא יעשו בו. הימים אשר בין היום הראשון ובין היום השמיני הם ימי־הול־המועד. הג־הסוכות הוא החג הזה, וכל אזרח בישראל יושב בסכות שבעת ימים, למען

יַדַע כל הרואה אותו יושב בסוכה, אשר בסוכות הושיב ד' את בני בהוציאו אותם מארץ מצרים ביד חוקה ובזרוע נטויה באותות ובמופתים אשר לא עשה כן לכל גוי [1]. החג הזה הוא זֵכֶר לצאת בני מצרים, זֵכֶר תולדות ישראל, זֵכֶר נפלאות, אשר הפליא ד' לישראל כמו חג-הפסח וחג-השבועות. גם בו יעלה כל זכור-ישראל להשתחות וְלֵרָאוֹת את פני ד' בירושלים. חג-הסכות הוא א' המועדים, אשר "חג" שָׁמָּם בתורה. כי בו הגנו בני חג-עבודה, חג-שמחה לפני ד'. הג בני הוא החג הזה וחג הוא לד'. ישראל הי' עַם-ד', יהורה היי לקדשו ישראל ממשלתו, ממלכת כהנים וגוי קדוש היי ישראל לד'. חצר-מלכות-השמים היי, בישראל נודע ד' בראשונה, ישראל בנה בית לד'. וכל מעשי ישראל, גם חגיו וימי רננה שהיו לו, לעבודה לפני ד' היו. ואף כי התורה אינה מגדת איכה חגנו, השם "חגי מגיד לנו אשר רקדו במחול, גם הלכו בתמין ברחובות קרוי [2]. כי ימי-החגים ימי-שמחה ורנה הם. ימי תרועה עברו, ימי בכי, צום וספד הדלו, יום-הכפורים חלף הלך לו, ד' עשה כפורים לעמו. עתה ימי שמחה ימי-חג לנו. וחג-הסכות גדול הוא בני החגים עד לכאורה, בו הרבו לחוג מאשר חגנו בפסח ושבועות ולכן חג-הסכות "החגי נקרא בפי כל. ובאמור איש "החגי "בחגו" ידע רעהו אשר אל חג-הסכות תרמוגה מליו [3]. כי אין שמחה כשמחת ימי-סכות, אין חג כחג הזה. חג-הסכות הוא גם חג-האסף, חג-תורה שמחה והלל לד' על ברכת שדה וכרם, אשר נתן ד', ד' צוה על פי משה "באספך את מעשיך מן השדה, באספך את תבואות הארץ, באספך מגרנך ומיקבך תחוג לי חג שבעת ימים ושמחת לְפָנֵי אתה ובנך עבדך ואמתך, הלוי והגר האלמנה והיתום אשר בשעריך והיית אך שָׂמֵחַ, כי יברכך ד' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך, ולקחת פרי-עץ הדר, כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחת לפני ד' אלהיך [4]) וכן חג-הסכות הוא חג-שמחת-חיים וברכה, חג-העם כולו, וחג-כל א' וא', חג-משפחה ובית. מה גאוה החג הזה! בביתי-האורח שבתוך, כל מלאכת עבודה אין, בני הבית סביב השלחן בסוכה, על השולחן מאכל ומשתה, הלוי והגר האלמנה והיתום גם הם שָׁם, שמחים ושובי לב. בבית ד', בית-המקדש, יֵרָאֶה כל זכור-ישראל וד' מיגים בידיהם, שמחים לפני ד', מזבחים ומנסכים עולה מנחה ובבה.

[1]) ויקרא כיג: לייג — מייד. [2]) ככר פרקתי זה בקף ג' הערה ג'. [3]) ולכן בגמרא מסכת "בתגי והעתם חיתם חג-הסוכות, ולשה מה בשתם בעל חייים שמזכרתי בקף ג' הערה ז'. [4]) נחה ויקרא כיג; דבריס ליז: ט'—י"ג.

כן היי בבית הראשון. שלמה עשה החג [1]). וזכרי נבא אשר מדי שנה בשנה יעלו להשתחות ולחוג את הג-הסכות [2]). כי הג-הסכות לא נשבח כל הימים. בבית המקדש השני, אשר נחמי בן הכלי בנה, הגדילו בני שמחת החג הזה [3]), ויוסיפו דברים רבים אשר בבית-הראשון לא היו. הקריבו קרבן-התמיד לשחרית, וינסכו מים, מי שילוח בספלי כסף על המובח בקרבן-התמיד ויתקעו ויריעו בנסכם את המים, למען ברכת גשם תבא על הארץ. גם היו מעטרים את המובח בערבי נחל ובכל יום ויום בחג היו מקיפים את המובה פ"א ויאמר אנא ד' הושיעה נא אנא ד' הצליחה נא. ובשביעי היו מקיפים שבעה פעמים. גם עשו שמחת בית-השואבה, שמחת-נר ואור, ולא היי הצר בירושלים, אשר לא האיר מאיר בית השואבה. וחסידים ואנשי-מעשה היו ברקדים ואבוקות אור בידיהם ויאמרו דברי שיר והללויה והלוים ננגו בכנור ובנבל, במצלתים, בחצוצרות ובכלי שיר אין מספר. כה עשו כל ערב וערב בימי חוחים אחר התמיד, אשר הֶעֱרִיב בין הָעַרְבַּיִם, ויתקעו ויריעו ויאמרו "אנו ליה ע"נ"נו". ומי יובל להגיד מה גדלה שמחת בית-השואבה? רבנינו מסרו לנו, אשר מי שלא ראה שמחת בית-השואבה לא ראה שמחה מימיו [4]). מימשפחות הגוים באו רבים לראות מעשה ישראל בימי החג [5]). הלא גם להם הגים היו והג-מחולות-התמיד היי הגדול בהם ויהשבו אשר גם לישראל עשו גדר ובדילו את הנשים מהאנשים למען שלא יבאו האנשים בעת-השמחה לידי קלות-ראש וקלקול [6]). לא כבני הגוים. כי בכל מעשיהם היו בני יראי-חטא. יש מהם אשר אמרו, אשרי ילדותינו שלא פִּישָׁה את וְקִנּוֹתֵנוּ ויש מהם, אשר אמר, אשרי וְקִנּוֹתֵנוּ שכפרה את ילדותנו וכולם היו אומרים אשרי מי שלא הטא ומי שחטא ישוב וְיִחַל לו [7]). בני למדו דרך ד', דרך תשובה. כי יד ד' פשוטה לקבל השבים אליו באמת ובלב תמים. אולם בכל השמחה שהיתה לישראל הי' יצוק דבר בריעל, יגון ועצב היו מסיכים בה. כי עם ישראל נקרע לקרעים. כתות רבות היו בו, ומחלוקת גברה בין הכתות והתרום שלום-העם [8]). יד-ארוב היתה על ארץ יהודה ועל עיר-הקודש, וכביד ישראל הי' למרמס בני-הגוים. בימים ההם הופיע המשיח הגואל אשר עליו נבאו כל הנביאים ויתהלך בחוצות ירושלים לקרא את הַחֲטָאִים

[1]) מלכים ח' חי: ג'. [2]) שם כיוב. זכריי ג', ז' חי". [3]) חב לומר חסר דכרי זכרי" פה לא מידי זכרי" כם ועד בניה לחמן נכחני. [4]) נחמי חי: יז. [5]) שם כתב ג"כ כמה יבאו סיסרא. [6]) סוכה מ"ב: מ"ב וכו' וכ". [7]) פנחתך סיסרא"ן תקרי ד', פרק ו' פסקא ג'. [8]) סוכה שם. [7]) סוכה שם. [8]) מחלוקת הכתים והפרושים.

להשובה. ובמוצאי יום ראשון להג־הסוכות לקח לו ישוע המשיח את תלמידיו, את שמעון כיפא ואת יעקב ואת יוחנן אחיו ויעלם ברד על הר גבוה וישתנה לעיניהם ויזהירו פניו כשמש ולבושיו כאור הלבנו. הוא הי' אור־העולם עומה אור כשלמה. וכן נגלה לפני תלמידיו. הם ראו אור גדול מאור בית־השואבה. לא מנורות זהב ולא כפלי זהב ולא כדי שמן היו שם ולא בסולמות עלו ולא ד' ילדים פרחי כהונה היו שם. ישוע העלה ג' תלמידיו על הר גבוה להבין להם שמחת בית־השואבה ולהורותם בינה, להבין דברי ישעיהו הנביא בפרשה הקטנה פרשה י"ב. כי לא על נסך המים בחג, לא על מאורי בית־השואבה אמר ד' „ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה". הנה ישע ישראל בא בו, ישוע שמו, כי הוא יושיע את עמו ישראל מכל חטאותם.—צהלי וָרָנִי יושבת ציון, כי גדול בקרבך קדוש ישראל. החסידים ואנשי־המעשה! למה תרקדו באלים לפני המיבה? הרימו עיניכם וראו, הנה ישעכם בא, קומו אורו כי בא אורכם. ראו, פניו מזהירים כשמש ולבושיו באור הלבנו. הביטו וראו. הנה משה ואליהו באו גם הם שמה. עיני תלמידי ישוע ראו אותם. והנה משה ואליהו מְדַבְּרִים את ישוע. השליבו את האבוקות אשר בידכם ועלו ההרה. שמעו נא מה שמעון כיפא דובר. הוא אומר „אדוני! טוב לנו לשבת פה ואם טוב בעיניך אעשה פה שלש סכות אחת לך ואחת למשה ולאליהו אחת[1].— שבו עוד רגע שם והנה קול קורא מתוך הענן הסובך עליהם „זה־בני ידידי אשר רצתה נפשי בו". ישראל לא שמע לקול הקורא, אשר קרא מתוך הענן. רק אחדים שמעו. ויהודה הלך בגולה. זה י"ח מאות בשנים הנה מפוזר ומפורד בין העמים. אולם עוד יהודה יושב בסוכות ביתי חג־הסכות עד היום הזה. החג הדל להיות מה שהי' בימים הקדמונים. איננו חג־האסיף עהה, ומקדש אין לנו לעלות שם להשתחות ולראות פני ד', ערבה שמחה בית־השואבה ונסך המים אין. אך חג־תודה והלל עודנו החג־הזה. ולא חג הוא כי"א יו"ט, ובניי מקדשים את החג וקוראים לו „זמן שמחתנו". שבעת ימים יושבים הם בס־כה, יוצאים מדירה, אשר היא קבועה להם, ויושבים בדירה שאינה קבועה[2]. ובכל יום ויום בשבעת הימים מנענעים הם את ארבעה המינים אשר בידיהם ומקיפים את הבמה, אשר עליה יִקָּרֵא בתורה, יום יום וקוראים הושענא: למען אמתך הושענא, למען בריתך הושענא. ובשביעי מקיפים הם את הבמה ההיא שבע פעמים וקוראים הושענא רבה. וכן גם אנחנו תלבידי

[1]) מתי' י"ז: ד'-ה'. [2]) סוכה כ': ה' דבני דבא.

המשיח, אנחנו שומרי תורת משה ועדות ישוע, גם אנחנו עושים כאחינו בני יהודה. גם אנחנו יושבים בסוכות שבעת ימים עמהם, כי ענני כבוד סככו על אבותינו במדבר לבלתי יכה אותם שרב ושמש; כי בסוכות הושיב ד' את אבותינו כאשר יצאו ממצרים; כי עוד יקים ד' את סוכת דוד, אשר נפלה לארץ, ושארית אדם ידרשו את ד' וכל הגוים אשר שם ד' נקרא עליהם. לב אחב"י עוד קשה כפלה הרמון, עודנו ממאס במשיח אדונינו, אך, הנה הרוח החלה לפחת בהרוגים האלה, והוא לנו לאות אשר העצמות היבשות עוד תחיינה. ישראל מתעורר עתה, וד' ירחם ואת לבו יטה אליו למען ישמע יהודה לקול הקורא אליו „שובה נא עד ד' אלהיך" והי' לעת ערב יהי אור וכל משפחות הגוים תעלינה אל ירושלים להשתחות למלך ד' צבאות מדי שנה בשנה ולחוג את חג־הסכות, וסרה הטאה כל הגוים, והי' הכל מהור וגם על מְצלות הסוס יהי' כתוב "קודש-לד'"[1]—הנה קרוב היום, ד' צבאות עושה כל אלה. — גם אנחנו תלמידי ישוע יושבים בסוכות, כי השרה ד' את שכינתו בינינו, התירה לבשה בשר ותשכון בתוכנו, עשתה משכנה בתוך לבנו, ישוע המשיח הוא התורה מלובשת בנוף־בשר וכבודו כבבוד בן יחיד לאביו רב חסד ואמת, אותו השרה ד' בינינו ויפרוש סוכת שלום עלינו, שלום הלב, שלום אמת, שלום אשר נעלה הוא על כל שכל, כי כל שכל לא יכילנו, ע"כ אנו יושבים בסוכה בקדושה ובטהרה ואז רוח־ד' ומשיחו עִמָּנו ולבנו יִמָּלֵא שמחה וחדות ד', ורוחות־כל צדיקי עולם מלחשות אלינו וטאמצות את לבנו [2]). הננו יושבים בסוכה ככל יתר בניי ויושבים אנחנו עמהם בבית־התפלה ומתפללים „טוב ומטיב הדרש לנו בנה ביתך כבתחלה למען יראה כל זכור ישראל לפניך". גם אנחנו גומרים את ההלל, גם אנחנו מקדשים את יום „הושענא רבה' כי מוסיפים אנו מחול על הקודש. ובו, ביום כ"א להדש תשרי, הי' דבר ד' ביד חגי הנביא „עוד מעט ואני מרעיש את השמים ואת הארץ וכו' ובאו חמדת כל הגוים וכו', ובמקום הזה אתן שלום' והנה שר השלום בא, גדול הי' כבוד הבית האחרון, המשיח בא בו, הנה מלכנו בא, עני ורוכב על עיר בן אתונות ואנחנו שוטחים עֲרָבוֹת על הדרך וקוראים „הושענא לבן־דוד, ברוך הבא בשם ד', הושע־נא במרומים אנו ליה ענינוי [3]) וביום השמיני עושים אנחנו „עצרת' ומקיפים עם התורה הכתובה על עור ז' פעמים את הבמה, אשר עליה קוראים בתורה, ואומרים „כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים' מציון בא המשיח ודבר ד' יצא בירושלים מלובש בלבוש בשר, ומשמיעים אנחנו לאדונינו דברי אהבה ותהלה „גואל חזק', „רובר צדק', „הדור בלבושו' וכו' וכו' „שומר הברית' „תורה מלובשת בשר' וכו'.— אלה הם מועדי ד' מקראי קודש בחדש־השביעי הוא ירח־האיתנים.

[1]) זכרי' י"ד: כ'. [2]) הם הם מזמורי (מוספיות בלעיז) ואין למו מקביל לזה כל מקום מבר הם ים מדה ד', הם בתים נ"ב [3]) גם למו מזמרים למו לי"ב, למו לד' ולמו ליסוע המשיח. —

הגיונילבי בריה.

(לְאַחַי, בנ"י שומרי תורת־משה ועדות ישוע).

(תהלים ק"נ: ט"ו—י"ח)

גַּבְּלֵי יָם וְנַעַף, כְּרוּזַי סוּפָה מְסַעֵר,
חֵישׁ גָּזִים הַיָּמִים, הַחֲדָשִׁים מְמַהֲרִים לָבְרוֹחַ;
הַשָּׁנִים עָפוֹת בָּעָב, פָּתְחֵי לְפָנֵיהֶן הַשַּׁעַר,
יִלְעֲגֵן כְּמֵרוּצָתָן — מִי יַעֲצֹר חַיִל וָכֹחַ?
בֶּן־אָדָם! הֲגַם נָא עֵינֶיךָ לָאָבִינוּ שָׁבָּשָׁמַיִם,
כָּרָנָן כָּל עִוְּתֵיךָ, וּבְחַסְדּוֹ לְךָ חַיִּים.

אַחַי וְרֵעַי במשיה! בראש־השנה בשבתי בבית־התפלה, בבית־הכנסת הגדול בעיר לבוב, [1]) והתחננתי לאל חיי, עלו רחשי־תקוה ורגשי־תוגה בלבי גם יחד, ורבוא רבבות שאיות הרגיזו את לבי ותגדלנה את שיח נפשי. הכי לי לבדי כן הוי? ידעתי גם ידעתי, אשר גם לכם, אחי־היקרים, שמחה ואיבה, תקוה ותוגה, בלולות עלו יחד ותגדלנה שיח לבכם. כמוכם כמוני, בני אדם אתם בולכם, רחשי־אנוש רחשי־לבבכם. קשה לאנוש לְהַפְרֵד מכה שיש לו, מחרת לב לו בהפרדו, ומחלת לבו תגדל שבעתים בהפרדו ממה שהוא יקר, אהוב ונחמד לו עד למאוד. ומה יקר לאנוש בהחיים? — לכן האשהשנה יום קשה הוא לנו, כי עינינו רואות שנה אחת, חלק א' בחלקי היינו, פונה ממנו, נפרדה מאהנו, נודדת מאהלנו ומוסרת את מקומה לשנית הבאה ההתנה.—גם השנה הואת ההולכת מאתנו היש מהר כלתה מרוצתה ותלך־לה, גזה חיש וכמעט ולא ראינוה. מה רבו השובות, אשר היו לנו למנה בה! קטונו מכל ההסדים והאמת אשר עשה ד' לנו בה. רבים היו האחים וְהָרֵעִים, אשר אהבנו אותם והם השיבו אהבה אל חיקנו. אהבת אחים היא יסוד־פְּנָה בהיים. בהפרד השנה הזאת אולי אחים רבים נפרדו גם הם וילכו לארץ, אשר עין אנוש לא ראתה עוד, ורק ברוח־האמונה נחזה אותה.— רבים היו הרגעים, רגעים יקרי־ערך, אשר בהם יכלנו להרבות טוב וחסד לכל הנברא בצלמנו כדמותנו.

[1]) כוח בית־הכנסה היה לאחר בעל טוי בכן בו שלה. ונקרא בלשון בית־הכנסת לחוץ־לעיר. כי בימים הקדמונים כי' חלק קטיל זה חוץ־לעיר. וכעיר יבנו לך בני מבשרות־הגוים וכעלי חלר־הממלכה.

הלא השנה בעלה יב חדש היא ולכל חדש ששים יום ולכל יום ביד שעות ולכל שעה ושעה ששים רגע. צא נא וספור כל הרגעים האלה, מה רב מספרם! ועתה כל הרגעים עברו ואינם עוד, אף א' מהם אין, אשר נוכל לאמר לו „לנו אתה". גלגל גדול ונורא לפני עינינו ולו שטחרב, שטח אשר עין־כל בריאה לא תיכל למדוד אותו, הגלגל הזה מתהפך תמיד הלוך ומתהפך בלי מנוח. איה הכח הרוחה ומנהיג את הגלגל? מה הוא הכח אשר בו ירוץ הגלגל הזה? איה היד אשר הניע אותו? עין בן־תמותה לא ראתה עוד. והגלגל הזה הולך ומסתער הלוך והתהפך מהרה מהרה ולא יעמוד. אין איש ואין דבר בתבל אשר יוכל לעצרו במרוצתו. ובהתהפכו הוא מַרְאֶה לנו מַרְאוֹת שונים והדשים בכל פעם. פעם בראהשמחה ורנה ופעם מראהעצב ויגון. לעצור הגלגל במרוצתו אין בידינו, אך, יש לאל ידינו להישירו ולהטותו אל מקומו הנכון לו. כי ברדתו בשפל מתגלגל בבוז ואנס ומגרש רפש, טיט ואבנים עלינו, ובהגביהו עוף מאוד במאוד, אוי הרוחות נושבות בו ודוחקות אותו ולא להועיל הוא או. אשרי האיש היודע להטות את הגלגל למקומו הנכון, להועיל לו! — אחי ורעי! אתם נצבים בולכם היום על הגלגל הזה. לכם הוא מתהפך, בעבורכם הוא מתגלגל. שם־הגלגל הזה הוא „גלגלההחיים". בעלי מליצה ושיר מכנים אותו „גלגלהעת". גם בשנה, אשר עתה הלכה הלפה לה, עשה הגלגל את מעשהו, לא נח מהתהפך ולא שבת מהתגלגל. דברים רבים, אין ספורות למו, באו לנו לרגליו ודברים רבים, אשר ערכם הי' יקר בעינינו, הלכו מאתנו לרגליו. וכן יש דברים רבים, אשר מרחוק ראינו אותם, ועוד לא הגיעו אלינו. אין איש בכם, אשר הגלגל הזה, גלגל החיים, לא הביא לו דבר — לטובה או לרעה, לשבט או לחסד. ואנחנו מה עשינו? ההיינו ערים, שוקדים ופקוחיעין, להתבונן, אשר החיים מטהרים לברוה באתנו ולא ישובו עוד? או היינו נומים וישנים, כגוריעין קלילראש, ולא פנינו להם? הנשמרנו לבלתי הרבה השנה ההולכת מאתנו את הריסותיה, אשר היא הורסת בנו? הקבלנו את מתנותיה כחכמי לב להועיל לנפשותינו? הנשאנו את הכבלים, אשר שָׂמָה ברגלינו, באורך רוח? האין לנו לירא, פן תצעק עלינו השנה הבורחת לפני בוראינו ובוראיה? אנא נבחנה נא איש איש ממנו את לבו ביושר ובאמונה.— מה חכמו קדמינינו הנילבאמרם, אשר בריה כל באי עולם עוברים לפני ה' כבני מרון והיוצר יחד לבם מבין ומתבונן אל כל מעשיהם לראות אם בצעקת השנה, אשר הלכה מאתנו, כן הוא. כי חטאו בני אדם והוה, השחיתו התעיבו עלילה ודעת דרכי ה' לא בחרו. ג' ספרים

נפתחים בר״ה. כי ר״ה יום־דין הוא לנו. החיים ההולכים מאתנו הם ספרים ובהם כתובים כל המעשים אשר עשינו כרעים וכטובים וד׳ פוקד כל יצוריו, כל רוח ונפש, הוא דורש מעשי־כולם, ואין נסתר מנגד עיניו. ואנחנו מה? אדם יסודו מעפר וסופו לעפר, כחציר יבש זכציץ נובל, כצל עובר וכענן כלה כרוח נושבת וכאבק פורה, וכחלום יעוף, לבד הנשמה הטהורה אשר חנן ד׳ אותנו בה היא שבה למקורה, מקור־האור, מקור־חיי־עד, אם בצור שמנו מחסנו, אם היינו חוסים בצל ישוע, אשר הי׳ לנו לפדיום לישועה ולצדקה. ע״כ, אחי ורעי, ברותי לי דברי־המשורר ההלות יה ואותם שמתי לפניכם. גם הוא מקונן, גם בפיו קינה. „אנוש כהציר ימיו, כציץ השדה כן יציץ, כי רוח עברה בו ולא יכירנו עוד מקומו. אך גם קול רנה וישועה בפיו והנהו משורר, „והסד ד׳ מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים לשומרי מצותיו ולזוכרי פקודיו לעשותם״. הנה המשורר הזה גם הוא אנוש כמונו הי׳, רחשי לבו רבו מאד ושונים היו בדרכיהם. הפעם חפץ לשיר שירי תודה ותהלה לאלהי־החסד, אשר הסדו מעולם ועד עולם, ויהי בהתעטף רוחו ויעלו גם רחשי עצב ורגשי יגון בלבו, זכר־הטוב והחסד, אשר עשה ד׳ עמו, העלה לפניו גם את זכר השבועות והחדשים, אשר עברו, בלו ואינם עוד ויאנח לבו אנחה גדולה ומרה לאמור: אנוש כהציר ימיו כציץ השדה כן יציץ ואם רוח עברה בו איננו ולא יכירנו עוד מקומו. האין רחשי המשורר גם רחשי לבנו? באחד מאתנו הוא דובר, באחד מאתנו הוא בוכה ומיליל על החיים המסתרים לברוח. אך גם דברי נחמה בפיו, מרפא יש בכנפי שירו, עצה יעוצה ממנו, ע״כ הבה נא, נעמיקה נא חקר בדבריו!

א.

העת הולכת במנוסה לפנינו, ממהרת היא לרוץ, כמו נחפזה נבהלה היא לדרכה. זה הוא כשל הגלגל. — אל אלהים! מה חיש עוברים החיים! מה ממהרים הם לברוח! התארך עת יבוש ההציר? התגדל עת הפול הציץ? — להם דמינו. כמוהם אנוש בחייו. הבט נא מאחריך, אחי, הבט על ימי ילדותך, רעי, על ימי עלומיך, על בוהותיך. איפו? כפנות ידך כן ברחו. כאשר ההלונו ללכת הדרך נשאנו עינינו והנה דרך ארוכה כארץ מרחה השתרעה לפני עינינו. אמרנו בלבנו ימי־המרוץ יארכו ימים ושנים אין מספר. עתה כאשר קרובים אנחנו אל המטרה, ועוד מעט וקץ המרוץ הגיע, הננו מביטים אחורנית אל הדרך אשר רצנו והנה מה קצרה! תהום שבת היא מדת הדרך ההיא בעינינו. מה מהרה רצנו, מה מהרה עברנו את הדרך ההיא! משה

רע״ה הי׳ בן שמונים שנה וישר משה שיר תפלה ויאמר „אדני מעון אתה היית לנו בדור ודור״. ויבט אחורניות אל הדרך, דרך מרוצת חייו ויבואוהו רחשי עצב ויקרא גם הוא „כלינו שנינו כמו הגה, כי גז חיש ונעופה״. גזו החיים, חיש גזו, וְאָתָם גם אנחנו חיש גזים, עוברים כצל, ולא יכירנו עוד מקומנו. חיינו הם כיום אתמול כי יעבור. בבואנו בימים אזי רחשי לב משה רע״ה רחשי לבנו הם. אחי! השנים האלה, אשר ידענו איש את רעהו, הכי לא עפו כחלום? הכי לא היו כאשמורה בלילה? הכי לא גוו חיש וכמעט ועקבותן לא נודעו? — מה לכם החיים, כי בה תמהרו לברוח? מה לך העת, כי כה תחישי? — חידה היא ואין לה פתרון. הלא כל החיים חידה היא כלי פתרון, הציץ ציץ והציץ נובל. מה כחו כי יציץ, ומה הסבה, כי יבול? הרגע, אשר שָׁמוּ בפינו „הַוָּה״ או „עַתָּה״, מה הוא? המבינים אנחנו אותו? המבינים אנחנו אותנו בו? כאשר פקחנו עינינו להבים בו והנה עבר הלך והוא מאחורינו, העתים והזמנים, אשר נקפו הלפו ועברו, שעות, ימים, חדשים ושנים, אשר שמם אתנו „עֶבֶר״ ההיטבנו להבין אותם במרוצתם? הנוכל להתבונן בהם עתה? הלא נתקו בפות רגליהם וילכו. משו גם מזכרונינו, רק מעט מוער עודו כבוכבי נשף לנו. ומה שעתיד לבא, הכי נגלה הוא לפנינו? היש ביכלתנו להגיד האותיות לאחור ולראות עתה את אשר יהי׳ לנו עוד? מַהֲבָא — לא נגלה לנו מאומה. העתיד — חשך וערפל התולהו, ואם כחזון נראה לנו מה מבין מפלשי־הערפל, אין בו די־פתרון. גם אם הולך אלינו הלוך וקרוב, מי לידינו יתקע, אשר לא ירחק ממנו? אולי לא יגש אלינו לעולם? — אחי! אולי תתפאר בלבך, „יָדִי ועתי בידי הם. אם אאסור בנפי־העת עמוד תעמוד ואם אתיר כנפיה עוף תעוף״. איכה התחשוב אולה בלבך. הפכך! כי אין מעצור לחיים בברחם. „רוח עברה בו ואיננו״ הרוח באשר תחפוץ שם היא נושבה ואתה תשמע את קולה ולא תדע מאין היא באה. ואנה היא הולכת, כן הם החיים. נַפָּה נא אחי, בחן נא רעי, פזר את כל הונך ומטמוניך, תן כל כבודך וכל יקר תפארת, אשר בני־אדם יכבדוך בו, בא נא בהכמתך ובנועם צוף שיח שפתותיך אולי תוכל לעצור יום א׳, אולי תעקב שעה אחת? אולי תִּפְתֶּה את השעה ולקולך תשמע, האמר לה „עֲמוֹדִי״ והיא תעמוד? לא יצלח לך. לא תוכל לעצור החמה בתקופתה לא תעקב את הרגע לבלתי יברח ממך. הרגעים וכל השמחה אשר באה לך לרגליהם, וכל סבל הצרה אשר העמיסו על שכמך לסבול, כל המלאכה אשר עשית בהם, כל קורי עכביש אשר טוית בהם, וכל מעשה־שעשועים, אשר עשו אצבעותיך

בהם, כולם פתאום ספו תמו, כלו, הלכו ואינם. לא חפצו לשבת אתך, — פן תאמר בלבבך „אשובה נא אני אל הימים אשר הלכו מסני. ארחה את הגלגל אחורנית, אגלגלהו אל המקום, אשר ממנו יצא אתי. הלא גם הציץ ישוב לציץ פעם שנית ושלישית, גם פעם עשירית.“ אל תאמר כה. שניאה אתך. הן ציץ יציץ גם בשנה הבאה, פרח יפאר את נגך גם פעם שנית, אך, הציץ איננו, עצם הציץ, אשר ציץ בנגך בשנה הזאת לא תהזינה עיניך בשנה הבאה אחריה. גלגל־החיים הולך ומתהפך, אך עצם הגלגל המתהפך לעיניך עהה לא יתהפך אח״כ, עצם החיים, אשר חיית, לא תראה עוד. המשורר, נביא־ד׳, אומר „ולא יכירנו עוד מקומו“ ויוחנן ההסיד הקדוש אומר „והעולם הלוף יתלוף עם האותיו׳.—החיים עוברים עם כל האותיהם ועלינו יחרצו המשפט, אם לשבט או לחסד. את אשר לקחו אתם בברחם לא ישובו. העונג והשעשועים, אשר שבענו בהם, הלכו ולא ישובו עוד. גם האבל והיגון, האנחות והדמעות, אשר המסו את עינינו ואת לבנו הרגיזו, ברחו עברו מבלי להשוב עוד. אך, המעשים, אשר עשינו בעוד החיים אתנו, נשארו, כרעים כטובים. אשמותינו, אשר אשמנו בזדון ובשגגה, עומדות עוד, המצות אשר באו לידינו ואנחנו התמצנו אותן ואת מועדן אחרנו, חרותות עלי לוח לזכרון, המדות, מדות־מוסר, אשר קנינו, או מאסנו בהן, הדעות, אשר הרה והגה לבנו, כל מעשי־טוב וחסד, אשר עשינו לרעינו או מנענו מהם, כולם כתובים בספר זכרון וכמצבות צורי־סלע עומדים לפנינו ולפיהם יחרץ משפט עלינו, ואוי לנו אם כתב־שטנה הם. — והעושה רצון האלהים ישכון לנצח.

ב.

האמת הקדושה! קולך קול מוהיר מרעיד לב וכליות! בחזקה אתה אוחזת בציצית ראשנו ומאלצת אתנו, גם אם לא כן חשק לבנו, לשמוע לדברי־הנחמה, אשר המשורר הקדוש דובר אלינו, ולעצה היעוצה לנו ממנו. אחי ורעי! הנה החיים מטהרים לכרוה ממנו. אי״כ מהרו נא גם אתם את מעשיכם. התעוררו נא, עורו נא, חושו. כי עוד מעט ופנה היום. הזהרו לבלתי התהלכו ככסילים כי״א כחכמים, הוקירו את השעה. בעודה אתך, ראה אשר תהיי לך להועיל. אל תתעצל, אל תנום, כי מהרה תחלוף. התעיף עיניך בה ואיננה. זכור מצות ד׳ בוראך ועושיך. אחי, שוה אותן לנגד עיניך תמיד והיו לזכרון לך לשמור אותן לעשותן. אל האמר: „יגעתי, נלאתי, עיפה נפשי עד למאוד“. אל תפגר מעשות כל אשר לפניך, בעוד החיים אתך עשה תעשה. הנה עתה עת־רצון, עתה יום ישועה. היום, אם בקולו

תשמעו. עשה נא מעשיך בעוד יום, פעל נא מפעליך טרם חשך השמש. כי אתא בוקר וגם לילה. הלילה יבא ואז לא תוכל לעשות מאומה.— החיים מחללים הם במעשה חידות סתומות ואין פותר. אי״כ למה ההגה תרבר עליהן, למה תשית, תחשוב מחשבות על דבר אשר אין לך ממשלה עליו ואין בכחך להטותו ימין או שמאל? — הסר ממך כל פטפוטי־הבל. קץ וגבול שם ה׳ לחקריך, ויאמר „עד פה תבא ולא תוסיף“ גם אם תרחיק שנה מעל עיניך ויומם ולילה תהגה בחידות הסתומות האלה, פתרון לא תמצא. מהחקר הזה לא תנָּצֵה, חדל לך ממנו. ד׳, אשר בראך, הוא יודע. החותך חיים לכל חי הוא צופה ורואה הכל. לו יש פתרונים רבים. בטח־נא, כי הוא לא יעשה עָוֶל. התת כנפיו לך מחסה. למה חפחד מרעה אשר לא באה עוד? למה תרבה מכאובים לנפשך וחרצובות אין קץ? ראה מה שלפניך. העתיד — עלטה פרושה עליו. השעה נתונה לך, עֲשֵׂה מה שעליך לעשות. הנה ברית כרת ד׳ אתך לאמור „להיות קודש לי יצרתיך ולעשות חפצי בראתיך“. בתוך כל חשכת־החיים ברור לנו כשמש בצהרים, אשר למעשה־קודש נוצרנו. ואהבת את ד׳ אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודיך ובכל מדעך, ואהבת לרעך כמוך. הן חטא אדה״ר הי׳ לקיר מבדיל בינינו ובין ד׳, אך ד׳ חמל עלינו. ד׳ הוא האהבה. ואהבה רבה אהב אותנו ויתן לנו את ישוע להיות לנו לישועה ולהרוס את הקיר המבדיל ולפתוח לפנינו שער־קודש־הקדשים. ע״כ, אחי ורעי, עליכם להקדיש את נפשותיכם, ולהגיש את גויותיכם קרבן חי וקדוש ורצוי לאלהים. כה תאהבו את ד׳, והגידו נא גם לרעיכם עצת ד׳, עד מתי ייגע רעך, יעמול למצוא פתרון חידות־חייו? הועה הוא בדרך. עליך אחי להוליכהו הדרך הישרה. עליך להיות לו למלאך טוב ולשמרו בכל דרכיו, כי את מצות האהבה. —החיים מטהרים לברוה ואין מעצור למו. אי״כ למה תשנה את נפשך בקנינים, אשר מהרה יכלו, ילכו והיו כלא היו? הטב נא עיניך מהם. טוב ופנה לדבר אשר יעמוד לדור דורים. שור נא וראה. חסד ד׳ מעולם ועד עולם. ומה גדולים הסדי־ד׳, אשר עשה עמך, ברחמיו הגדולים ובאהבתו הרבה אשר הוא אוהב אותך! הן נגה לך חפצו ורצונו וישלה לך דברו על פי נביאיו וחוזיו, ויתן לך לב מבין ואונים לשמוע למען תוכל לבחון ולבחור, ולמען עיניך תהיינה צופיות על דרכיך, ובאחרית הימים שלח את בנו יחידו משמים, את ישוע המשיח, למען תראה אהבתו הרבה. ישוע הוא חסד ד׳, הוא חסד ואמת, ובו נקנית לד׳ לקנין עולם, בחסד זה תוכל לבא לפני ד׳ אלהיך, הוא פתרון כל החידות, והוא קנין, אשר לא יכלה לעולם.—החיים בורחים

ספר חמשי, חוברת ב׳ | העדות (עדות לישראל). התרנ״ח. | Vol. V. № 2

משמרת העדות.

(ראה ספר רביעי חוברת ב׳ דף א׳, חוברת ג׳ דף א׳, וחוברת ד׳ דף א׳)

הנה הואלתי לדבר בספר רביעי, חוברות ב׳ ג׳ וד׳, ולהראות, אשר התורה והבשורה אחיות נעימות הנן, התורה טורה דרך אל הבשורה והבשורה תומכת יתדותיה בהורה. כתבי משה והנביאים מבשרים, אשר גאולה תהי׳ לעם הזה וספרי המבשרים והשליחים מודיעים, אשר ישוע הוא המושיע הגואל בדמו את כל המאמין בו כתבי משה וכל יתר חוזי־יה אומרים, אשר בבוא המשיח תגדל תורה, ואמת תאיר באפלה כבצהרים, והמבשרים והשליחים מבשרים ואומרים אשר האור הזורה בחשך [1]) בא, אור נגה לכל יושבי תבל, אור העולם הופיע ויאר לכל מבקשי חיים ואור, התורה לבשה בשר ותגלה לעיני כל חי, למען כל אשר בְּשֵׁם־אנוש יִקָּרֵא ילך בדרכי התורה. גם נסיתי להראות, אשר ישוע המשיח הורה לכל תלמידיו לשמור ולעשות בכל דברי־התורה, אשר צוה לנו ד׳ על פי משה. עתה שאוני נא אַחַי בני־דורי היקרים בהוסיפי עוד לבאר את דְּבָרַי, כי יש רבים אומרים לי, כדבריך כן הוא, ישוע לא הפיר את התורה ואת המצוה שמר לעשותה כפי מנהג בני־דורו אז, אך הלא סמך ידיו על תלמידיו, שליחיו הראשונים, ויאמר: כל אשר תתירו בארץ מותר יהי׳ בשמים וכל אשר תאסרו פה בארץ אסור יהי׳ בשמים [2]), והשליחים התלמידים ההם שִׁנּוּ דָּבָר חוק ומשפט ויגלו פנים בתורה שלא כהלכות הזקנים בעלי־התורה, וכל אשר אסרו הסופרים והפרושים הם התירו, ומצות משה ג״כ הפרו. כן רבים דוברים אלי, לכן עלי לעמוד על משמרתי להראות ולהוסיף, אשר לא כדבריהם כן הוא, ולכן אני מבקש מכם, אַחַי בני דורי, לשאת את טרחי ומשאי וללכת אתי לחדרי־ספרי־קורות הזמן ההוא, למען תראו אשר הדוברים כן מִשָּׁנָה אָתָּם. אחלי! עלו נא אתי ירושלימה לעלית זקני קהלת־ישוע ונשמעה את אשר דנו הם

[1]) יוחנן א׳: ט׳. [2]) כרחשונה אמר יהוע לשמעון כיפא לבדו כן (מתתי׳ פ״ז: י״ט) ואח״כ לכל התלמידים (שם י״ח: י״ח) כי יהוע סמך ידו עליהם ויתן להם רשות להורות, להתיר ולאסור. גם יוחנן (כ׳: כ״ג) מודיע לנו אח זאת. אך יוחנן כאר לשון רמז וכנגנה ובמקום להתיר ולאסור הוא אומר «לסלוח ולהחזיק», ועלה דברי מהתי׳. ודברי יוחנן אחד הוא. —

סמך ואין להשיבם. א״כ למה תבכה על הצרה אשר באה עליך ועל כל הסבל אשר הי׳ עליך לסבול? גם צרותיך עברו ואינן. גם הן הלכו ולא תשובנה עוד. ומה זה התפאר ומה תתהלל ברכושך ופקנך, בעשרך וחילך, אשר עשית? מה זה תגאה, כי היי לך עונג רב ושעשועים אין מספר? הלא גם הם עברו, כלו ולא יָקֻמוּ עוד.— בכה נא והתאונן על הטוב, אשר הי׳ בירך לעשות לנפשך ולרעך הנברא בצלם אלהים כמוך, ולא עשית. בית נתן לך ד׳, בבנים ובנות חננך אבינו שבשמים, העשית לַהֲבָרְתָּךְ אשת בריתך ככל אשר עליך לעשות?— הכבדת אותה כמוך? הדאגת לה ולביניך ובנותיך כאשר עליך לדאוג להם? הנשאת תפלה בעבורה ובעבור צאצאיך? ומשרחיך ועוריך במלאכתך, העשית להם כלבב ד׳? הנך אוהב רענן בעירך ובארצך, העשית את אשר עליך לעשות לעירך ולארצך? הנך א׳ בני הקהלה הקטנה, קהלת־התורה והתעודה, העשית לקהלתך ככל אשר עליך? או אולי עוד הרעות לכל אלה, שְׂחָקְךָ לנפשך ולאחרים? אז תבכה, תתאבל ומרה תזעק, כי זעקות בני ביתך, וצעקות בני עירך, ארצך וקהלתך עולות לשמים ושם עומדות עד בואך לפני כִּסֵּא־המשפט. — שמח נא אם התגברת על האותיך, אם משלת בתשוקותיך, אם נטעת מחשבות טהורות ווכות בנפשך, ואם לברכה היית גם לאחרים לבני דורך היושבים אתך, כי עשית הסר וטוב עמהם ואת גויתך לקרבן טהור נתת בעבורם, למען ייטב להם. אז תשמח אז תגיל אז תרנן, כי מעשיך אלה לא יִשָּׁכְחוּ מהרה. גם הם ישארו לדור אחריך יבא.— החיים בורחים ובנוסם מבריעים־הם את מאזני־דיננו. א״כ אל תחדל לדדוף הדבר הא׳ אשר נחוץ הוא לנו מאוד. דָּרֹשׁ־נא מלכות אלהים וצדקתו, ואל השבח אהריתך. ואם בשהרית־החיים החדשים, היי אמת, חיים שאינם כלים, בעולם שכולו אמת וחסד והיים, לפני כסיה תעמוד ושאול ישאלך השופט צדק „הנה חיים נתתי לך, אורך יומים, מה עשית בהם? נתתי לך מצב בבני דורך, מה פעלת להם? מתנות רבות נתתי לך, בשרונות ויתרונות, המשכר הפקדתי בידך מה הרוחת בהן? מה רכשת? תן לי את פקדוני ואת תרביתו, עשיתי עמך חסד ואמת ומה השיבות על כל תגמולי עליך? קראתיך להיות קודש לי, ההקדשת את חייך לי? ירדתי ארצה למען הוציאך מעבדות־החטא ולהביאך תחת יד־החסד, העברת את ד׳ בהפצו? ההלכת בדרכי תורת־החסד, או עשית מצות אנשים ולא כרוחי?׳ אם היושב על המשפט כה ישאלך, או אשריך וטוב לך, אם תובל לענות „המלחמה הטובה נלחמתי, את האמונה שמרתי. צדקה ומעשים אין בי, אך, בישוע מצדיקי שמתי מחסי, ובצל כנפיו יסתירני״.— אם כה תעשה, אם צדק־המשיח תרדוף ואח האמונה תשמור, אם בטחת במלאך המליץ האחד, אשר דמו יטהרך מכל הטא, לא תירא ולא תחת מפני־החיים, אשר טהרה ברחו. כי ציצך לא יבול לעולם, חייך לא יכלו, ימיך יהיו עולמים, כי חסד ד׳ מעולם ועד עולם על יראיו.

Adr.: Ch. Th. Lucky, Stanislau II, Colonie Knihinin.

בשנת נ״ב לשנות־ישועה [1]) אך, סלחו נא לי, טרם עָלִינו לעלייה [2]) זקני־הקהלה, אנהגכם אביאכם אל יפו [3]) וקסרין [4]) למען נשמע מהשבות ד׳ בראשונה. —

בראשונה בחר לו ד׳ את ישראל לסגולתו ויתן לו תורה ומצוה חוק ומשפט למהרו ולקדשו לו לעם וכל יתר העמים הלכו תועה לא־דרך, לא הכירו את האלהים ולא בברוהו, כ״א הלכו אחרי־ההבל בטועצותיהם, ע״כ גם האלהים נתנם לטומאה, מֻסָּרִים בידי דעה נמאסה יעשו כל רע. אח״כ נכמרו רחמי ד׳ על הגוים ויבשר על פי הנביאים לאמר: ימים יבאו וכל העמים והגוים ישמעו לקול־התורה, כי יבא משיח־הצדק, שורש ישי, אשר עומד לנס־עמים ואליו גוים ידרושו [5]) והוא יוציא משפט לגוים [6]), ונתתיו לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ [7]) והלכו גוים לאורו [8]) וראו גוים צדקו [9]), הוא יאמר ״הִנֵּנִי הִנֵּנִי״ אל גוי לא קורא בשמי [10]) אליו גוים יבאו מאפסי ארץ [11]) ועל פיו אומר ללא־עַמִּי עַמִּי אתה׳ [12]) בו גדול שמי מטורה שמש עד מבואו [13]) בה דָּבַר ד׳ על פי נביאי־ישראל וחוזיו, וחסידי־ישראל חִכּוּ לקראה היסים ההם, אשר בהם ירחם כל גויי־תבל. והנה בשנת ג׳ אלפים ותש״ם ליסי־ברוא־אלהים שמים וארץ באו ימי שמחה ורנה, ימי־חסד וישועה הגיעו. ילד יולד לנו בן נתן לנו, ונביא עליון נקרא לו, כי לפני ד׳ הלך לְפַנּוֹת דרכיו להורות דרך הישועה לעמו ולהאיר לכל יושבי חשך וצלמות [14]) הוא הי׳ הישועה, אשר הכין ד׳ לפני כל העמים, אור להאיר עיני הגוים ותפארת ישראל עמו [15]). ישוע שמו, עמנואל שמו, כי הוא המשיח, אשר שלחו ד׳ משמים להושיע לכל יושבי־תבל ובו

[1]) כן דעת סופרי קורות קהלת־הפעיה לסבר בשנה נ״ב דנו עד״ז. [2]) רמה מפעי־סגליות מ׳: י״ב. וכגמרא נמצא לנוב סיבבו בעליי״. [3]) העיר יושבת על שפה־יסים הגדול וסיא תוך ליבופלים נקרן דרומית־מערבית בפלשתינא. ולפי הפסיקתא דרב כהנא סוף סיסקא לני עקיבא סיו יקני הפלך (זכרי׳ י״ד: י׳) ביפו, והוא בחלק דן (יהושע י״פ: מ״ו) [4]) סיא קסרין שסר לפלשתינא ויושבה נ״ב על שפת סיס, על דרך ההולכה מעיר עוד בחלק דן סיוקים על חרן מגדו. סיא מלריס. ועל מני הדרך בין יפו ולשה. קסרין סיתה רחוקה מירושלים ערך ע׳ מיל. הוכדום בנה לותה ולבבוד־קיסר נותי קרא לותה קסרין, וכגמרא נקראת קסרין בת לדוס ומפרפולין של מלכים (מגלה ו׳: ה׳) וכי לבבו יפו בת ובת החקין דיני סופר (דברים ל״ד: ה׳) ועוד רבים בחכמים שבר יבנו בה. [5]) ישעי׳ י״ב: י׳. [6]) שם מ״ב: ה׳. [7]) שם מ״ט: ו׳. [8]) שם ס׳: כ׳. [9]) שם ס״ב: ב׳. [10]) שם ס״ה: ה׳. [11]) ירמי׳ מ״ו: י״ס. [12]) הושע ה׳: כ״ה. [13]) מלאכי ה׳: י״ד. [14]) לוקס ה׳: ע״ח, בשיר זכרי לבי יוחנן. [15]) שם ב׳: ל־ל״ב. שמעון הזקן לים לדיק וחסיד, שהי׳ מחכה לנחמת ישראל, שמר ק בניה־המקדש. והוא עֶד נתן שבר כל החסידים קוו לה׳ וזכה. חסידים בניה ישראל יחלו ליום שבוך ישפוך ד׳ את רוחו נס לגויים.

JACOB H. SCHIFF FUND

אל ד׳ עִמָּנוּ, ופין הקדוש אמר: רבים יבאו ממזרח וממערב ויסבו עם אברהם יצחק ויעקב במלכות־השמים [1]) כי יש לי עוד צאן אשר אינם מן המכלה הזאת ועלי לנהל גם אותן [2]). אז נָעָה היתה התקוה, אשר כל העמים יקהלו יאספו לרגלי־המשיח. המשיח נהרג, הומת על עץ־ההריגה, פשטו את שר־החיים, צלבוהו [3]) ועל העץ הדביקוהו ומסמרות שָׁמְטוּ בידיו ורגליו [4]), גם הלמידיו נרדפו על צואר עד אשר נאנסו לברוח מֵהעִיר, עיר־ירושלים [5]). את אסטפנוס הרגו, סקלוהו באבנים [6]) ואיש ושמו שאול המרסי, שהי׳ תלמיד רבן גמליאל, הי׳ יפח זעם ורצח ויחרב את הקהלה וישופט בבתים ויסחב משם אנשים ונשים, אשר האסינו בישוע, ויסגירם לבתי־כלא [7]), לכן נפוצו התלמידים לכל רוח ויעברו בארץ ויבשרו בשורת הגאולה [8]), ושמעון כיפא תלמיד ישוע גם הוא יצא מירושלים ויעבור בארץ ויבא עד יפו וישב שם ימים רבים [9]). ואיש, בן משפחות הגוים, הי׳ בקסרין ושמו קרנליוס [10]) שר־המאה בגדוד הָאִטָּלְקִי [11]) והוא חסיד וירא־אלהים וכל בי״ב כמוהו, הוא עשה צדקה וחסד לָעם ויהי מתפלל תמיד לאלהים ושֵׁם טוב לו בכל עַם־היהודים [12]) ויהי היום, כשעה תשיעית ליום, והנה מלאך אלהים נראה אליו במחזה ויאמר אליו, תפלותיך וצדקותיך עלו לזכרון לפני האלהים ועתה שלַח־לך אנשים אל יפו וקרא אליך את שמעון המכונה כיפא. ויעש קרנליוס כן וישלח בי אנשים, עבדי ביתו, ואיש אחד־אנשי־החיל אִתָּם ללכת ליפו. — שמעון כיפא הי׳ פרוש ויהי מדקדק מאוד בענין טומאה וטהרה וגם חולין לא אכל כי״א על טהרת־הקודש, כמו כל הפרושים בדורו, ביומו הי׳ אסור לאיש יהודי לקרוב ולהלָוֹת לאיש בן־נכר ולולא צוהו ד׳ על פי מלאביו, משרתיו עושי־רצונו, ללכת אל בית־נכרי, לא הלך את קרנליוס גם לוא שלה אליו אלפי־שלוחים. לכן הראה ד׳ את כיפא מחזה. הוא עלה כשעה הששית על הגג להתפלל והוא רָעֵב ויתאו לטעום לחם ובעוד הכינו לו לחם נפלה עליו תרדמה וירא השמים פתוחים, וכלי יורד אליו בדמות יריעה גדולה קשורה בארבע בנפותיה, על הארץ, ובתוכו מכל בהמות־הארץ והיי ורמש ועוף השמים. ויהי אליו קול לאמור קום כיפא, זְבַח וָאֱכוֹל. ויאמר כיפא, חלילה לי אדוני, כי מעודי לא אכלתי כל הול ושמא ויהי קול שנית אליו לאמור

[1]) מתתי׳ ח׳: י״ל. [2]) יוחנן י׳: פ״ז. [3]) מתתי׳ כ״ז: ל״ה; מרקוס ט״ו: כ״ד; לוקס כ״ג: ל״ג. יוחנן י״ט: י״ח. [4]) שם כ׳: כ״ה. [5]) מעשי השליחים ח׳: ה׳. [6]) שם ז׳: נ״ט. [7]) שם ח׳: ג׳. [8]) שם ח׳: ד׳. [9]) שם ט׳: מ״ג. [10]) הוא השם קרנליוס הנמצא לנוב בגמרא [11]) הוא הגדוד אשר מגזעו נקבעו בתיו תפלי׳ ובגמרא (קדושין ס״ו ע״ב) יש מיסר מיטלקי. יין מטלקי (סנהדרין מ״ה: ה׳) [12]) רמה שם י׳: כ״ל הפרשה.

את אשר טהר האלהים, אַתָּה לא תשקצנו. שלש פעמים הי' קול זה אליו, אחי"כ שָׁב הכלי. והשמימה הועלה. ותפעם רוח שמעון בקרבו משתאה לדעת מה פתרון המחזה הזה, והנה שליחי קרנליוס לקראתו עומדים על הפתח ושואלים „היש פה שמעון המכונה כיפא?" הוא עודנו הוגה וחושב בלבו ע"ד המחזה הזה ורוח ד' אמר אליו, הנה ג' אנשים מבקשים אותך, קום רד וַלֵךְ אִתָּם ואל תבקש חשבונות רבים, אל תִפסח על הסעיפים הַנָּה וָהַנָּה, כי על כן הוית את המחזה הזה, אנכי שלחתי את האנשים האלה. וישמע שמעון לקול ד' וילך עם שליחי קרנליוס לקסרין ואחים אחרים, שבעיר יפו ישבו, הלכו אתו, ויבואו אל קרנליוס וימצאו רבים נאספים שמה לשמוע דְּבַר-ד' מפי כיפא ויאמר כיפא, אתם ידעתם אשר ער כה אסור הי' לאיש יהודי לְהִלָּוֹת ולקרוב אל איש נכרי. אך ד' האלהים בהסדו הוֹרָנִי על פי מחזה לבלתי אֱמֹר טמאה עוד חול או טמא על בן-אדם. כי ד' הפין לטהר כל בני-אדם כולם ולקרבם לעבודתו. ע"כ לא נמנעתי מבוא אליכם ועתה אֶמְרוּ לי על מה-זה קראתם לי ויספר לו קרנליוס ככל המחזה אשר חזה הוא, כי מלאך צוהו לשלוח לקרא את שמעון כיפא ויוסף ויאמר: „עשיתי ככל אשר צִוַּנִי ד' ואתה הטיבות, כי באת אלינו והננו בולנו פה לפני ד' לשמוע את כל אשר צִוָּךְ. ויפתח כיפא את פיו ויאמר, עתה ידעתי באמת, כי אין משוא פנים עם ד', כי בכל עַם וָעָם הירא אותו ועושה צדק רצוי הוא לפניו, ואת דברו שלח לבני ויתן שלום בישוע המשיח. כי אותו משח ד' ברוה"ק ובגבורה לרפאות את כל הנכבשים תחת יד-השטן. אנשי-יהודה הרגו את המשיח הוקיעוהו על העץ וד' הקים אותו ביום השלישי ויתנהו לְהֵרָאוֹת לעינינו, אשר בחר בנו להיות עֵדָיו, ויצו אותנו להודיע ולהעיד, אשר אותו נתן ד' לשופט החיים והמתים, ואשר בשמו יסלח ד' לכל המאיתינו, כאשר הנביאים נבאו מראש. שמעון עודנו מדבר ורוח-הקודש צלחה על כל השומעים את דבריו. והאחים, אשר באו מיפו אתו, תמהו מאוד, כי ראו אשר גם על בני-הגוים בעלי ערלה נשפכה מתנת רוח-הקודש. גם האחים אשר בירושלים כאשר שמעו את הדבר הזה הַתַּמָּהוּ תמהו, ויתנו כבוד לאלהים ויאמרו לאמר „אכן גם לגוים נתן ד' את דרך-התשובה לשוב לחיים[1]). תלמידים אחרים, אשר ברחו מירושלים מפני הצרה, באו עד פינוקיא, קפרוס ואנטוכיא ויגידו את דבר-הבשורה לאחינו בני". אך מפי אחבי" יושבי קפרוס וקוריני שמעו גם היונים,

[1]) מעשי-השליחים י"ח: י"ח

ורבים ביונים היו למאמינים בד' ובמשיחו בשמעם את דבר-הבשורה וַעַם-רַב נאסף לאדונינו באנטיוכיא[1]). כה הראה ד' אותות חסדו. דבר א' מכל אשר דִּבֶּר ד' לא נפל ארצה. הוא אמר ויה', הוא צוה ויעמוד. הוא אמר אשר גם לגוים יִפָּתֵחַ שער, אשר צריקים יבאו בו לפניו, והשער נפתח. עור אות אחר הראה ד' או. שאול הפרסי, איש-ימיני, אשר הי' רודף את התלמידים עד ההרימם ולבתי-כלאים סחבם, הלך גם לדמשק העיר להחריב את החסידים, תלמידי ישוע, אשר היו שָׁם[2]). אך ד' גזר אחרת. ד' אמר, אשר שאול, איש-ימיני זה, יהי' כלי חפץ לו לשאת את שֵׁם ישוע המשיח לפני גוים ומלכים ולפני בניי. ויהי הוא הולך וקרב לדמשק והנה פתאום אור מן השמים נגה עליו כסביב ויפול ארצה וישמע קול מְדַבֵּר אליו לאמור, שאול שאול למה זה תרדפני? ויאמר שאול „מי אתה אדוני?" ויען ישוע „אנכי ישוע אשר אתה רודף. קשה לך לבעוט בדרבונות". ויחרד שאול ויאמר „מה אעשה?" ויען ישוע ויאמר, קום לְךָ העירה, שָׁם יֵאָמֵר לך את אשר עליך לעשות. ויבא העירה וישמע, אשר קרוא הוא לשאת את שֵׁם ישוע לפני גוים ומלכים ולסבול ולהתענות בעבור השֵׁם הזה. ויהי שאול לתלמיד ישוע וימהר ויקרא בכל בתי-הכנסיות לאמור ישוע הוא המשיח, בן אלהים היים. ובשובו מדמשק לירושלים קרא גם שָׁם באומץ לֵב לעיני-השמש את שֵׁם-ישוע וברי-נבא נלוה אליו ויהי לו לאוהב נאמן. ויהי כאשר בא ברי-נבא בפקודת וקני-הקלה לאנטיוכיא וירא אשר המלאכה מֻרְבֶּה שָׁם ויבקש רַע וָאֵה לעשות אֹתוֹ במלאכה וילך לבקש את שאול איש-ימיני לעמוד לימינו ויביאהו לאנטיוכיא ויהיו יושבים שניהם יחדיו שנה תמימה בקהלה ומלמדים עַם רַב שם. וראשי קהלה אנטיוכיא ראו את ההסד אשר עשה ד' להם, כי הואיאם מַהֲשָׁפָה עבודת-פסלים אלמים לשרת לפניו בקדושה ויהטה לבם על כל הגוים והעמים שכניהם ויבכו לפני ד' ויהי בשרתם בָּשֵׁם ד' ובצומם ויאמר רוח-הקודש להם: הבדילו לי מכם את בַּר נַבָּא ואת שאול למלאכה אשר קראתים לה ויצומו ויתפללו ויסמכו ידיהם על ראשי שאול וברי-נבא וישלחום וילכו שניהם אל סלוקיא ואל קפרוס ואל פמפוליא ואל פיסדיא ואל מדינות אחרות ויבשרו בכל מקום את בשורת-הגאולה ויעמידו תלמידים הרבה ויכוננו קהלות ויבחרו להן זקנים ומורים, ויפקידום בידי-האדון, אשר האמינו בו, וישובו לאנטיוכיא, אשר שָׁם הֻקְדוּ על המלאכה הזאת, מלאכת-הבשורה, ויקהילו את הקהלה ויגידו את כל אשר הפליא

[1]) גם י"ח: י"ט — כ"ה. [2]) גם ט': כ' הפנה.

ד׳ לעשות להם, וכי סָתַם ד׳ פתח־האמונה לכל הגוים. השמועה הזאת היתה לשמחת נפש לכל אנשי קהלת המשיח באנטיוכיא. גם בכל מקום, אשר השמועה הזאת הגיעה, שמחת לב מאמינים רבים היתה גדולה. אך מתי מספר בארץ יהודה, כאשר שמעו, כי מכל המאמינים הערלים, אשר נספחו אל האדון ישוע המשיח, לא נָמוֹל אף אחד, חתעצבו מאוד אל לבם. כי חשבו בלבם, הישמרו הערלים ההם את תורת משה והקבלה ומסורת הזקנים והסופרים? היעשו כל מעשי־התורה, אשר על הַנְּמוֹלים לעשות? ואיך יֵעָשׂו אם לא יעשו מעשי ישראל?׳ התלמידים הקנאים האלה חשבו, אשר הערלים יהיו כל ימי־חייהם ערלי־לֵב אם לא יסורו ערלת בשרם, ואם לא ישמרו הורת־משה לא יוכלו לעבוד את ד׳ ומשיחו. הפרושים הקנאים האלה, התלמידי ישוע בארץ יהודה, שפטו, אשר אם עֹרֵי אנטיוכיא לא יהיו ליהודים, הולכים בכל חוקות־היהודים, לא יוכלו להיות תלמידי־ישוע, כי רק תורת־משה היא השער אשר בו יבאו המאמינים לישוע, וכל אשר לא מָל בשר ערלתו ממא הוא, ואסור הוא לאיש יהודי לְהָלָה ולקרוב אליו ולאכול אתו לחם. הם שפטו, אשר הלכות ושמועות שיצאו מבתי־מדרש הלל ושמאי לא תבטלנה לעולם [1]) ואין מקבלים גרים עד שיִמּוֹלוּ וְיָטְבְּלוּ [2]). אולי דרשו גם הם ככם בנר (במדבר טו: טו) ככם: כאבותיכם, כמו שאבותיכם לא נבנסו לבריה עד שנמולו כן לא יכנסו גרים לבריה עד שיִמּוֹלוּ [3]), וגם אברהם לא נקרא תמים עד שנִמּוֹל [4]). התלמידים הקנאים האלה ידעו אשר ביבי גזרת מלכות יון מסרו בניי את היתם למיתים על המצוה הזאת, מצות מילה [5]), ואיכה תֵּבָּטֵל עתה ואין טרים קולו על זה? הם חשבו, אשר ערלה היא בקבר [6]) ואין השכינה שורה על ערלים. הם קוו אשר אם גוים ידרשו אל שורש ישי ידבקו אל ישראל ועל בית יעקב יִסָּפֵחוּ, והיו לבניי גם הם, יָמוֹלוּ ותורת משה ישמרו. ולכן התעצבו מאוד אל לבם בשמעם אשר בר־נבא ושאול קבלו גרים אשר לא נָמוֹלוּ וירדו מיהודה

[1]) שמאי סיב מי שהקטן כיצד שמאי וביה־הלל לה גר שהגייר בשרב שמת מוכן ומוכן מהם הפסח או לא. ולפי דברי הגמרא בב בדף ההוא גר זה הוא בכל שמי כמיל כיום ההוא. ולפיז ים לשפוט מאר בכתי מדרש שלהם בשר דנו מת בשר גמול בשר ערלתו וכן ים לשנין לפי הפוספתא שבועות פ׳ ז׳. לך מצמצ־דברי־הכמים מיעו מפלך תומאו לפרש כן. ומולי לפיז עוד מדון בדבר הזה בעת מחרת. [2]) כן מאר ר׳ יוחנן (יבמות מיח: ע׳) לך לפיז הדוד שכו היו ר׳ יוחנן זה? וכן חכמים תומרים (שם). [3]) מלה דברי רבי (כריתות מי: ט׳) [4]) גם זה דרש רבי (נדרים ליא: כ). [5]) ראה שבת קיל: ט׳. [6]) כה הם דברי בילי שבועות ביג: ט׳.

וילכו לאנטיוכיא [1]) ויורו את האחים הגרים הערלים, אם לא תִּמּוֹלו כדת משה לא תִוָּשְׁעוּן, אם אינכם נִמּוֹלים, עוד ערלים ממאים אתם גם אם נטבלתם, טמאים וחַטָּאים אתם עוד ככל יתר בני־הגוים, אשר לא נטבלו עוד, ולנו אסור לְהָלוֹת לכם ולאכול אתכם לחם. אם אינכם נִמּוֹלים לא תוכלו לגשת לפני ד׳. ויחלש לֵב המאמינים הערלים עד למאוד ויחרדו ולא ידעו מה לעשות. אם כדברי הפרושים הקנאים האלה כן הוא, מדוע לא הורו שאול הטרסי, תלמיד רבן גמליאל, ובר־נבא כמוהם? מדוע לא צִוּוּ הם להמול טרם הטבילם? הגרים הערלים אמרו לעבור את ד׳ בכל לבב, ואם יהי׳ עליהם למול בשר ערלתם יעשו כן אף כי מעשה קשה יהי׳ מעשה זה. אך לא ידעו, ההלכה כמי? כשאול איש־ימיני ובר־נבא, או כקנאים שירדו מיהודה? ומעי שאול ובר־נבא נכמרו מאוד על הגרים הערלים, ולא חמצו להכביד עליהם עול התורה, הן עול־התורה הושם על צואר בניי ולא על צואר בני־עם אחר, ויהי ריב ומחלוקת רַבָּה לשאול ובר נבא עם המאמינים הקנאים שירדו מארץ יהודה להטיל עול התורה על בני־הגוים הערלים השבים אל ד׳. ריב הי׳ להם עמהם. לא ריב שנאה קנאה וְמשטמה, ריב אחים עם אחים הי׳ הריב הזה. ריב תורה ומלחמת תלמוד ד׳ הי׳ להם. ותצא העצה מאת כל האחים לאמור, עלה יעלו שאול ובר־נבא ואחים אחרים עמהם ירושלימה והגישו את דְּבַר הריב הזה אל השליחים והזקנים וכאשר יחרצו הם כן יהי׳. ויהי לבוא שאול ובר נבא לירושלים ויגידו להם, את אשר הגדיל האלהים לעשות עמהם ויקומו התלמידים המאמינים שהיו מִמַּפְלֶגֶת הפרושים ויאמרו: פקודה תִּנָּתֵן לכל הערלים השבים אל ד׳ למול בשר ערלתם ולשמור את תורת משה כפי מסורת הזקנים. ויִקָּהֲלוּ השליחים והזקנים לָעַיִן בדבר הזה ולהתיעץ מה לעשות. ויהי ברבות המחלוקת, כי שאול ובר־נבא הצדיקו מעשיהם וַיַּרְאוּ אשר לא נטו ממסלת־התורה בעשותם ככה, והאחים המריבים בהם גם הם הראו, אשר יש להם טעם לדבריהם, ויקם שמעון כיפא ויאמר: אנשים אחים אתם ידעתם כי מימים ראשונים בחר ד׳ בי מבולנו, אשר ישמעו בני־הגוים מפי את דבר־הבשורה, ישמעו גם יאמינו. והאלהים יודע הלבבות העיד עליהם בהתו גם להם את רוח־הקודש, רוח־התורה, כאשר נתן לנו, ולא הבדיל ביניהם וביננו. השרה גם עליהם את שכינתו, כי טהר את לבבם ע״י האמונה. ועתה איפוא מה תנסו את האלהים, לשום עול על צואר התלמידים,

[1]) מעבי־הסנהדרין בין: כל הפרשה.

בני־הגוים, עול, אשר גם אבותינו גם אנחנו לא יכלנו שאתו, הן עול התורה עול־כבד הוא, גם לנו עול כבד הוא. אך יען אשר ד' שָׂם עלינו את העול הזה, ע"כ עלינו לשאת אותו ובאהבה נְשָׂאֵהוּ ולא נסיר אותו ממנו כל הימים. אולם בתתו להם את רוח־הקודש טרם נְמוֹלו וטרם קבלו את עול־התורה העיד ד' עליהם, אשר הם יַעֲשׂו גם אם לא יִמּולו, וכולנו מאמינים אנחנו, אשר בחסד ישוע אדונינו נְעָשַׂע כמוהם כמונו ולמה נשים אנחנו עליהם עול אשר לא שָׂם ד' עליהם?— ויהרישו כל הקהל וישמעו אל בר־נבא ואל שאול איש ימיני אשר היו מספרים את כל האותות והמופתים אשר הרבה ד' לעשות על ידיהם בקרב הגוים, וַיִּקָּחוּ זקני־הקהלה אשר כדברי שמעון בן יונה, שמעון הטבונה ביפא, כן הוא. כי השכינה היתה שורה על אנשים אשר לא נְמוֹלו ותורת משה לא שמרו. ויהי ככלותם לדבר ויחרוץ יעקב שהיי ראש הזקנים, את המשפט ויען ויאמר: אנשים אחים שמעו אלי. את אשר שמעון אחינו סִפֵּר לנו שמעתם. האלהים ראה בתחלת לקחה לו עַם לשמו מבין־הגוים, ויתן להם רוהיק, אף כי לא קבלו דת־משה וישראל עליהם, והנה עַם־ד' הם, שֵׁם־ד' נקרא עליהם, כי הסירו את האלילים מקרבם, ומשתחוים הם עתה לאלהי־שמים, אף כי לא נספחו על בית יעקב. הנביאים חוזי־יה, אשר הגידו האותיות לאחור, הודיעונו את זאת עוד בימים הקדמונים, ככתוב: ביום ההוא, באחרית הימים [1]) אחרי אשר יהיו גוים בארץ, אשר שמי נקרא עליהם, ואחרי אשר הגיעותי את בית ישראל בכל הגוים כאשר יִנַּע בכברה, ביום ההוא כאשר אשב למשפט על ישראל והעמים, אקים [2]) את סֻכַּת דוד הנופלת ובניתי את פרצי ישראל והריסות־ירושלים אקים ובניתיה. למען ידרשו שאריתִ־אָדָם את ד' וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם [3]), כי הַשָּׁמַיִם לא אשמיד את בית יעקב, וביום ההוא אשוב אָקִים את סֻכָּתוֹ לשכון בה. ושארית־העמים, אשר במשך כל השנים האלה לא שמעו עוד שמועת־התורה ישמעו אז, וכל הגוים אשר שמי נקרא עליהם, כי

[1]) ס' דעמיעב ז"ל הכניס לפי הנוסח היוני „לאחרי־כן", כי כן כתוב μετὰ ταῦτα. לך לפי"ד ים לתכנם „באחרית־הימים". כי בלשון העיבורי נספל זה, מובא פ' דף ו' העראה ב, כל „ביום־ההוא" מוכה על יום־ד', כלשון יצא ד' למצפה. [2]) לפי הנוסח היוני הנגש פ' דעמיעם מצוב ומקים. יעקב לקם־הקמים הי מסנה לם לשון הנבית. כי הוא הלך לפי ההכנוס היוני שהי' בימיו ביה כל היום יהכנעים לם מעמיקו מלה במלה כיפ הכנעתו לפי הרעיון, גם דכתו „מלי־הקמי", פ"ת „ייבתוי כיפ ידכתו, פיה אָדָם כיפ „אָדָם" ועוד כמו זה. והכנוס הכנעים קבלה הסופרים הוא. [3]) מצב סכו לד' יומס לכיס לפני בוא סיום ההוא, כמו בספורם לחי"ז.

שמעו לקול הבשורה עוד טרם בא היום ההוא, הגדול והנורא, יחדשו את לבם ורוחם לדרוש את ד' באמת ובאמונה גם הם. כי תפקחנה עיניהם וראו, אשר סרו מני דרך, לב הותל התעה אותם ודרך תועים הלבו כמו הגוים אשר את ד' לא ידעו. נאם ד' עושה כל אלה. כן אמר ד' לעשות, ד' היודע את כל בריאותיו ואוהב כל מעשיו גזר כן. כה כתוב בספר עמום הנביא [1]) וע"כ אני דָן, ע"כ אני חורץ את המשפט, אחרי אשר שקלתי את הדבר כפי התורה, שאין להחמיר על השבים מן הגוים לאלהים, אין לנו להכביד עליהם את עול־התורה. יעבדו נא את ד' גם אם לא מלו את בשר ערלתם, ילך נא כל איש בדרכי עמו, כי הם אינם מזרע אברהם ואין להם לשמור ברית אברהם כמונו. שֵׁם ד' יחי' נקרא עליהם, גם אם לא נספחו על בית־ישראל, וְאַחֵינוּ הם [2]) גם אם בְּשֵׁם עַמָּם יהיו נקראים. רק את אלה הַמִּצְוֹת נגזור עליהם אשר יִנָּזְרוּ מִטֻּמְאוֹת זבחי אלילים, מזנות ועריות, וסנבלות (הוא בָּשָׂר־בהמה ועוף הנמצא נחנק) וטרפות (הוא בָּשָׂר בהמה ועוף הנמצא בדמו טרוף מהיתו יער ושדה) משלש אלה יִשָּׁמְרוּ לנפשותם, כי שלש אלה יטמאו את האדם, ועל שלש־אלה לא יעברו. וחוץ משלש־אלה לא נגזור עליהם מאומה [3]). כי מדורות עולם יש דורשים תורת משה בכל עיר ועיר ונקראה היא מדי שבת בשבתו בבתי כנסיות, והי' כאשר יבאו בני־הגוים לבית־הכנסת ישמעו את תורת משה וּפקודי־ד', וישמעו את אשר טוב לעשותו ואת אשר לא יַעֲשֶׂה, ובחרו בטוב ובדרכי־התורה מחפץ לבם. התורה תמצא חן בעיניהם, כי רוח ד' ינהלם. לאט לאט תפקחנה עיניהם וראו מה טובו דרכינו אשר לפי פקודת־התורה אנו הולכים, מדרכי־העמים האחרים, אשר אינם יודעים את דרכי־תורת משה, ובחרו גם הם להלוך בדרכינו. זה משפטי, ועתה שקלו את הדבר. וייטב משפט יעקב בעיני הזקנים והשליחים

[1]) ו': ז"ח י"ב. [2]) מחכי ימיס רכיס דרסו כן גס ככתי־מדרס מצב מכמיכס והי"ח סלהס מפסו ניסוע „כל הכופר בע"ז נקרא יהודי" וגס זה דברי ר' יוחנן (מגלה י"ג: ח'). [3]) וכספרי העדות מצב י"ל מפת מצה לעוונן (ספר ג' הוכרת מ' ופ' דף 140) העירותי והלאתי מצב הכ ג' הדברים מצב נמנו עליהם חכמי ישראל בעלייה ביה נתזה בלוד ונתנו „יהכנ ואל יעבור" (סנהדרין ע"ד: ח') וגם זה דברי ר' יוחנן הס, רק בפיו הנתנו הדברים. תולי לפ יהד לסוף דעה הכמי ביה-גמזה, תו תולי בשתני כפי בעלי-הגמרא מצב קבלו הממופה מר' יוחנן. ובלא פלה תיין מצטע מצום בני-נח כי לוא על שמנ"ע הזהירו הזקנים את בני-הנויה הצנים לד', לפ היו זוכחים להזהירם על הרלה ועל הגזל. ומדוע נתנו בני' פלה? פך לפ כן הוא. ני' פלה הם מוספות על עברית" הדברים, דברי־נביא סיני. כן דעתי. הנויה קבלו עשרה הדברים ומשה יהר דברי הוכח משה ני' הדברים המלה.

ובעיני כל הקהל, ויתרצו דָּבָר לשלוח כ' אחים אנשי שֵׁם, את יהודה בַּר־שַׁבָּא [1]) ואת שִׁילָא [2]), עם שאול וברנבא אל אנטיוכיא ויכתבו וישלחו על ידם לאמור: „לאחינו אשר מן הגוים באנטיוכיא ובסוריא וכו' וכו' שלום! יען ויען כי שמענו כי יצאו מאתנו אנשים אליכם והם מְשַׁנִּים ומבלבלים אתכם ומחרידים ומרגיזים את נפשותיכם בתורות אשר לא צוינו אותם, לכן טצא חן בעיני כולנו לשלוח אליכם את אחינו יהודה בַּר־שַׁבָּא ואת שִׁילָא, אחים, אשר מסרו נפשם על שֵׁם אדונינו ישוע המשיח, כי הרפו את נפשם למות לסען הגדיל והקדיש שֵׁם מְשִׁיחֵנו, והם לא ישאו פני איש, ובפיהם יגידו לכם את המשפט אשר נמנינו עליו ונסרנו בלב־אחד, כי טוב לפני רוח־הקודש ולפנינו לבלתי שום עליכם משא, בלתי אם את שלש הדברים האלה, אשר תחרפו את נפשותיכם ולא העברו עליהם. חדלו לכם מובחי־אלילים מנבלות ושרפות ומזנות וערויות. אם מאלה תשמרו את נפשותיכם תיטיבו מאוד לעשות ושלום לכם, מסנו השליחים והזקנים יעקב וכו' וכו...“ [3]) את האגרת הזאת מסרו הצירים השנים, יהודה בַּר־שַׁבָּא ושילא, לקהלה אשר באנטיוכיא, ואנשי הקהלה שמחו מאוד, דברי־האגרת היו להם לנחמה, כי ראו, אשר רצוים הם בעיני ד' ובעיני חסידי ישראל גם אם לא יטולו את בשר ערלתם ויברכו את ד'. —

עתה, אֲחֵי בני־דורי היקרים! אחרי אשר העברתי לפניכם את קורות־הימים ההם ואת אשר תלמידי ישוע עשו, עתה שפטו נא, הגידו נא, היש פה דבר, אשר לא בתורה? את אשר התירו זקני־קהלת המשיח לא לנו כיא לבני־הגוים התירו. הן הותרה הרצועה אז, נפלה המחיצה, אשר היתה בין העמים ובין ישראל. על פי מחזה הראה ד' את שמעון כיפא, אשר מותר לבן ישראל לקרוב אל בן־נכר ולאכול אתו לחם, ויעש כיפא כפי המחזה אשר הראהו ד', לבית ערלי־בשר הלך ויאכל אתם לחם. אך את אשר אסור לו לאכול לא אכל, כי לוא אכל בבית קרנליום את אשר אסור לנו, כי עתה בָּאנו את המחזה כן. הלא דבר הרש הוא, ולדעת את הדבר הזה נחוץ הוא מאוד, ושמעון ישים יד למו פיו? לא כן. את אשר חזה שמעון בן־יונה במחזה נָקָה לנו מהרה. הקיר המבדיל בין האומות ובין האומה, בין העמים וישראל, נפל נהרס. הערל איננו טמא עוד, אם שָׁב אל ד'.

[1]) כמו בר־סבוי. [2]) הכתב הזה נמצא בגמלא. ופי' דפליפב זיל כתב „שילס“ ולפיד"ם לכאוב נכון יותר כי מקורו הוא שפת מכר. [3]) כתבתי פה כמנהג כדוך שכותבים בסרמלא עוד נב בימינו.

אם טבל ולא טל טהור הוא ומותר לאכול אתו לחם ולשבת אתו על השולחן יחדיו. בדורותינו ההלכה הזאת היא בישראל הלכה למעשה. בכל בתי־מדרש־הלכה היא נוהגת. מותר לנו לשבת על השולחן, אשר ערלים יושבים עליו מסביב, ומותר לנו לאכול להם אֲתֶם, לחם וכל מאכלים שאינם אסורים לנו.— הזקנים זקני קהלת־המשיח, והשליחים כאשר שמעו את דְּבַר־המחזה הזה ופתרונו ואת אשר הגריל ד' לעשות על פי שאול וברנבא בין הגוים באנטיוכיא, סוריא וקיליקיא וכו' התירו את בני הגוים לבא בקהל ד' וכגרי־צדק, גרים לשם־אהבה, נֶרֵי־הברית והאמת, קבלו אותם ולא גזרו עליהם למול בשר ערלתם. לא כבית־שמאי ולא כבית־הלל. לא כהלכה אשר היתה קבועה או, אך, הלא ראו את הנפלאות, אשר הפליא ד' לעשות, כי העיר את הגוים ממות ויתן להם דרך תשובה לשוב לחיים ויעד עליהם בתתו להם את רוח הקודש. הם ראו מעשי ד' ונפלאותיו לבני אדם, ויבינו, כי רצון ד' אשר יְפַתַּח השער לכל השֵׁב אליו, ולא תהיי עדות ד' הַשְׁלֵמָה כמשנת־חכמים? אם ד' העיד על בני־הגוים ואת רוח־הקודש נתן להם אף שלא מלו בשר־ערלתם, לא יכלו זקני־קהלת־המשיח להכביד עליהם העול וצִוּוֹתם למול את בשרם ולשמור תורת משה. האלהים בתתו לבני־הגוים את רוח־ק העיד עליהם אשר נֶרֵי־צדק הם, כי ירשו צדק במשיח, אשר בא לכלה פשע ולהתם חטאות ולהביא צדק־עולמים. בני־הגוים, תלמידי ישוע, נֶרֵי־צדק הם, חברי־הירושה במלכות־השמים, נולדים מלמעלה, מן הטים והרוח, גרי־אמת הם, כי קרבת־אלהים חפצם, ואחים הם לנו, אחינו הם, אף כי לא נכנסו לברית־אברהם, כי הם אינם מזרע אברהם, אחינו הם, כיהודים הם, כי כל הכופר באלילים כיהודי הוא. אולם לנו בני־יהודה לא התירו זקני־קהלת־המשיח לנטות מדרכי תורת־משה. לנו תורת־משה תורה היא, מורשה היא לנו, בדרכיה נלך, כי דרכיה דרכי שלום ונתיבותיה נתיבות נועם, נתיבות אֵל־חַיִּים, נתיבות המשיח שר־השלום.

יֵשׁ זכרון לראשונים

(צִיּוּנים לבני ת"י מאת לָקִישׁ המציין)

יוסף חיים בר' מאיר רינ"ש.

אחינו זה מת בעיר באלטי־מאר בצפון אמריקה בראש השנה הזאת, ביום, אשר קבעוהו ליום צום, בכי, אבל וספד לזכר מות גדלי

בן־אחיקם.[1])—כאשר מת ר' סימון[2]) בר זבדי עלה ר' לוי לספור עליו ובספדו אמרו: שבטים מצאו מציאה וכתוב בהם „ויצא לבם ויחרדו"[3], ואנחנו, אשר אבדה אבדנו, את ר' סימון זה אבדנו, ולא יצא לבנו?[4]) הכחיש לא אוכל, רחשי לבי עתה כרחשי לֵב ר' לוי אז. לבי יצא ומאור נפוגותי ונדכתי כבוא השטועה אשר אָחַי, רַעַי ותלמידַי נָבָנִי, יוסף חיים בר' מאיר, מת ואיננו בין החיים עלי אדמות, ודברי הקינה אשר בית ישראל מקונן ביום מותו, יום־צום־גדליו, באו על שפתי „מה אספר ואנחותי עצומות, נפשי ורוחי מאוד עגומות, פָּלַטְתִּי וּשְׂאֵרִי, דועכו בשלשה בתשרי"[5]. הוא הי' שארית־הפלטה מכל רַעַי ותלמידַי, אשר קניתי לי בעשר השנים שָׁבְּיָן תר"ם והר"ן. רבים בגדו בכו נחל, הלכו דרך תוהו, במדבר, לא־דרך. ירחם ד' עליהם ולא יתנם לשטן להשחית את נפשם להוליכם שאולה. מי יתן ונפקחו עיניהם לראות, כי דרך תועה הלכו ושבו אל ד' ובקשוהו בכל לבבם ובכל נפשם. יוסף חיים ז"ל הלך תמים את דרכו ואת הבריה לא הפר. אברה גדולה אבדתי אני ואבדה גדולה אבדנו כולנו, אנחנו בני ת"ת, כי עָנָר קטון אנחנו ויוסף חיים ז"ל אה נאמן הי', אה, אשר מצא חן בעיני כל מיודעיו ומכיריו, ולתפארה הי' לנו, אשר גם בעיני בני־עמים אחרים מצא חן. — הוא הי' נולד בשנת תרכ"א בעיר קטנה שָׁשְׁמָה „קרן־בן־שמן" והיא בארץ גליציי. אביו הי' ירא־שמים ואוהב־תורה, הסיד ותמים. את בנו זה נָדַל על ברכיו, ותורה לִמְּדָהוּ בעודו ילד רך. אח"כ מסרהו לידי מורים גדולי־הַשֵּׁם וילמוד יוסף חיים תלמוד הזי"ל שהיו בבבל וכל מפרשיו ושמו יצא לתהלה בכל העיר. בני העיר קרן־בן־שמן אמרו עליו „עתיד זה להיות רב ומורה תורה בישראל", כי עשה חַיִל בתלמוד, ויחכם מכל רַעָיו וחבריו אשר עמהם למד יחדיו. שני־רַעָיו, אשר למדו אתו יחדיו, הם עתה מורי־תורה בישראל והוא הי' גדול מהם בחכמה ובתורה. אך לא כאשר קָוּ אנשי עירו כן בא. לא אוכל לכתוב פה כל קורות חייו, כי רבו מאוד. גם בקשני אחינו הטה לבלתי אספר הרבה מתלאות־חייו. אך אגלה פה באזני כל אָחַי, אשר הוא האיש שכתב האגרת בספה"ע הזה (ספר ג' חוברת א'[6]). שם חתם „בן־אברהם", ובאגרת ההיא סִפֵּר לנו מקצת קורותיו בחייו. „בהיותי לבן־תלמוד החלותי לחקור ולדרוש בספרים ויבא גם הספר „חובות הלבבות"[7]) לְפָנַי. ומני היום שהרבתי לקרא בו סלותי לו מסלה חדשה בחייו. והיא: לבלתי אוֹמַר „קשר־לכל אשר העם הזה אוֹמֵר „קשר" ולבלתי אוֹמַר „פרץ" לכל אשר העם

[1]) יוסף טוב זה הי' קבוע בימי זכרי' הנביא ונקבת־טוב הנביאה (זכרי' מ': יט)
[2]) כימון הוא בשמות והוא הי' גדול בישראל. לך בימים ההם היו שמות נכבדים להם.
[3]) כלתאים מ"ב: כ"ח. [4]) דכתי כי לוי הם במדבר לנה בלתאים פרשה ל"ח פיסקא מ' ובן מ"ל שה"ם פרק ו' פיסקא כ'. [5]) רמה סליחות לעוה גדלי הקינה „אבלה נפשי".
[6]) הו הרמ"ל מכה לעוונן ב"י מה בעזוה. [7]) הוא ספר מוסר פשי חכיבה בתלתות

הזה אוֹמֵר „פרץ". זַמּוֹתִי לבלתי אבחר ולבלתי אשקץ דבר עד שבחנתי ברוח מבינתי אם לרחק או לקרב. כן הוא מוריע. ומני הַתְחַלְתִּי במסלה הזאת לא נסוג אחור מפני כל דעה אשר בחדשה היתה לו. אך באשר בשנת תרמ"ו השמיעהו איש, את הבשורה, בשורת ישועה ונחמה, כי ישוע בא לגאול כל אנשי־תבל, פָּשַׁע עשר מעלות אחורנית והלחלה ורעדה אחזתהו. האיש ההוא נתן לו ספרי המבשרים והשליחים לקרא בהם. ויוסף חיים ז"ל חפץ מאוד לדעת מה כתוב בהם, אך טרם קרא שתים או שלש שורות אימה גדולה נפלה עליו. הוא, אשר לא מאס בספרים, גם אם מידי־בני־הגוים יצאו, הוא הרף חרדה גדולה בפתחו ספרי־המבשרים לקרא בהם ותהי זאת בעיניו לפלא. וכן כתב באגרתו „גם בעיני יפלא. אנכי אשר לא נסוגותי אחור משמוע כל רעיון חדש ואת הכל בחנתי, לִשְׁמַע־שֵׁם ישוע התהלחלתי, כאשר יתחלחל איש ההולך לדרכו בבטח ולפתע פתאום יבא קול כלי־תותח וקנה רובה קשת לאזניו. לא ההגדות המסורות איש מפי איש על ישוע ומעשיו, אשר תופשי כתלי ביהמ"ד מגידים איש לרעהו, הבהילוני, כי לא החלטתי אותן טרם בחנתי יסודן. אך, מה הי' לי? לא ידעתי. אך אח"כ גרש כל פחד מקרב לבו ויקרא בספרי השליחים המבשרים ומדי קָרְאוֹ נוכח לדעת אשר „דברי תורת משרע"ה מבוארים ומפורשים עי"י הספרים האלה בַּיְּאָרָ, ויתר שאת ויתר עוז יש לתורת משרע"ה ע"י ספרי־ישוע. ספרי־תורה משה רע"ה הם התחתיים וספרי תורת ישוע הם השניים בבנין תורת ד'. תורת משה היא הבית ותורת ישוע היא העלי' על הבית. והעלי' מפארת וְתַיְפֵּה את הביח' — זאת ראה וַיִּפָּלֵא בעיניו „מה זאת ועל מה זאת כי שֵׁם ישוע לזועה לאחבי' וספרי המבשרים למהתה להם?" ימים רבים עברו לו בחקריו עד שמצא פתרון החידה. בספה"ע (ספר ג' חוברת א') הודיע מקצתו, מאשר ת"י הפרו חוק ותורה אשר ד' צוה על פי משה, לכן שֵׁם ישוע הוא לזועה לאחב"י[1]). וכן הי' יוסף חיים ז"ל לשומר התורה, תורת משה, וההעורה, תעורת ישוע, וישב עוד ימים רבים בעיר קב"ש. אך באשר קרובי משפחתו העתיקו אהליהם לארצות צפון־אמיריקה זרחה לו שמש־התקוה, אשר ימצא שם מְחֶיָה גם הוא, לכן הלך גם הוא בסוף שנת תרנ"ב לאמיריקה. בשנת תרנ"ה נכנס שם לבית־מדרש חכמת־רפואה. רב הי' עמלו. כי עוד בהיותו בגליציה דבקה בו מחלת השחפת ובבית־המדרש הי' הרבה ללמוד והרבה לעשות. אך הוא הי' חרוץ במעשיו ובהדש סיון תרנ"ז קבל כתב־תעודה מאת מורי־ביהמ"ד ההוא וראשיה, אשר הוא הכם[2] (דאָקטאָר בלע"ז), חֲכַם־רפואה.—קוֹה קוינו, אשר אחרי־קבלו

[1]) וכדכר ד'. מחבר ספר הזה הוא ר' בחיי בן יוסף הספרדי, גם „הכדכי" קראו אותו. כי הוא הי' מחשיב „בדרש" אבר בספרד. הספר הי' כתוב בספה הערביים וכ' אבן תבון ז"ל העתיקו לספה עבר. לך מוב כי הוא העתיק הים גדולו אם הספר הזה, כי העתקה אבן תבון קצה היא, רבו הפירושים על הספר הזה וכניה העתיקוהו לספות אחרות — [2]) זה כי' דכרו תמיד. „הי' היו בעולכי ישראל. כי הוא שמרו תורה מבה, כי עתה רפיונו בנסת־הפזרה בישראל.

כתב התעודה נעתיק שנינו (הוא ואנו) את אהלינו לארץ אבותינו, ארץ ישראל, אשר אליה נשאנו נפשנו זה שנים הרבה. אך ד' גזר אחרת. אחרי קבלו כתב-התעודה הלה מאוד ולא קם מסשכבו עוד עד אשר קראהו ד' ביום צום-גדליו לבא אל שכרו. אז, בבלטי-מור, דץ יונת-אלם, בקחת אותו המות לקרבן שלם, כי אמר ד' קח זה העלם תרומה לד' קודש [1]). כלה מרוצת חייו וילך לו לנוח בחיק אברהם. טוב לו עתה מאז. כי עתה הוא שובע שמחות את פני אדונינו אשר נעיסות בימינו נצח. מלחמה טוב"ה נלחם ואת מרוצתו השלים, אך לנו אוי, לנו אבוי, כי בדד נשארנו. אף כי מחלת השחפת דבקה בו ותקם מסשלתה בקרבו, קויתי עוד אשר יגבר עליה ונרש יגרשה, כי הרופאים נתנו תקוה בלבי. קויתי אשר גזרת-הדין תִּקָּרַע והוא יאריך ימים עוד. לעומת זה השבתי, אשר אני אקדמהו לְהַפְּטַר מהחיים ולעלות להיות עם המשיח אדונינו ולכן שלחתי לו ב' תמונות והטורים האלה כתבתי לו:

לָיָמִים שָׁפְכָר עָבְרוּ — זָכְרוֹן זֹאת הַתְּמוּנָה,
זִכָּרוֹן יְמֵי יפ"ה הָיָקָר לָנוּ הָיָא נְתוּנָה.
הַבַּם נָא בְּפָנֶיהָ, מָה תַּגֵּד זֹאת הַצוּרָה ?
מַה תִּרְאֶה בָהּ ? מָה הַמַּלָּה מְנָה אֲמוּרָה ?
„עָצֵב יָגוֹן וּכְאֵב בִּי, רְבִי הוֹלֶה הַנַּהוּ,
„רָעַב הוּא לְדִבְרֵי־מָה וְאֵין מִי יַשְׂבִּיעֵהוּ.
„פָּשָׁה אוֹכֵר הָעִיתִי יִמְרְנוֹעַ לֹא מָצָאתִי,
„מְנוּחָה אֹהֲבָה נַפְשִׁי, אֲלֵיהָ הִיא תְּשׁוּקָתִי.
„עַתָּה שָׁמַשׁ הַתִּקְוָה קָרָנִי זָהֲרָה אֲלַי שׁוּלַחַת.
„הֲנִנִי בָשׁוּב לְאַרְצִי — שָׁם אָשׂבַע גִּיל וְנָחַת.
„אוֹהֲבִי, שׁוֹ"שׁ יְהַמְכוּנִי, וְרָעֲנַן אָהֲלִי בַּזְּיִת.
„אֲקַח רַעְיָה נָאֱמָנָה וְאִתָּהּ אֶבְנֶה בָּיִת.
„פְּרִי בָטֶן אֶתֵּן ד', לוֹ אֶהְיֶ מְקַדִּישׁ,
„בֵּן אִם לִי יִוָּלֵד לַעֲבוֹדַת בְּהִינָה אַנִּישׁ,
„גַּם בַּת אִם לִי תִוָּלֵד אֲגַדְּלָה בְּדִרְכֵי הַתּוֹרָה,
„אֲטַע בָּהּ אֲמִינָה, אֱמוּנָה זָכָה וּטְהוֹרָה,
„חֶרֶב הָרוּחַ אֶרְכַּשׁ וּבֶלֶב הַשָּׁמֶן אֶשְׁלַח יָד.
„מַה מְּאֻשָּׁר אָהְיֶ, לְאָשְׁרִי לֹא יִהְיֶ קֵץ.
„אַךְ כִּדְּךְ לִבִּי לֹא קָר, הַפַּחַד עוֹד מַפְחִידֵנִי.
„מִי יוֹדֵעַ מַה עוֹד יָוֹלַד, מַה מְּמִנּוּחָתִי יַפְרִיעֵנִי.
„ד' אֱלֹהַי: בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי, בְּיָדְךָ כָּל עִתּוֹתַי

[1]) הוא נסי הסליחה „מי כהל-מוך דן יונת מלט". מתנכא סי' שלמה בן יהודה נגידוב. למה סליחות לנוס נדלי.

„מָחֳסִי אַתָּה בִּימֵי אָשְׁרִי וּבְלֵילוֹת תּוּגוֹתַי.

זֹאת הִיא הַמִּלָּה מִפִּי הַתְּמוּנָה אֲמוּרָה,
תִּפְתָּה וְתִקָּוֶה, תִּקָּוָה וְפַחַד תִּרְאֶנָּ זֹאת הַצוּרָה.
וְהַקּוֹרוֹת שָׁנְקְרוּ אֶהָ"כ נַם לִי נַם לְךָ נוֹרָעוֹת,
זָכְרוֹנָן יַמֵּי נְפָשֵׁנוּ, מַעֲיָנִינוּ תְּזוֹלֲנָה דְּמָעוֹת.
אַךְ אַל יִבָּהֵר לִבֵּנוּ, נֶחָמָה לָנוּ אַתָּה,
פה הוּא עֶמֶק הַבָּכָא, פה אֵין נַחַת,
אֵין שִׂמְחָה שְׂרֵמָה פה עֲלֵי אָרֶץ,
פה בְּכָל דָּבָר הַמַּשְׁחִית יְחָרֵץ־כָּרֵץ.
אַךְ מְרוֹרוֹת רַבִּים בְּבֵית אָבִינוּ בַּשָּׁמַיִם,
וּלְהָכִין מָקוֹם עָלָה לְכָנֵינוּ שֹׁר הַחַיִּים.
שָׁם אֵין דִּמְעָה אֵין אֵבֶל, וְעָקָה וּכְאֵב,
שָׁם תְּרוּיִן כָּל־נֶפֶשׁ, יְרַנֵּן כָּל־לֵב.
עַתָּה תְּהִי לְךָ הַתְּמוּנָה, אִתְּךָ תָּהִי שָׁמוּרָה,
בְּכָל מִקְרֵי חַיֶּיךָ תַּבֵּט בְּפָנֶי זֹאת הַצוּרָה.
אִם יְרִיב לְבָבְךָ, וְרָאִיתָ בָּהּ — הִיא תַּכְנִיעֵהוּ;
וְאִם יִפּוֹל רִבְבְךָ, וְהַבַּטְתָּ בָהּ — לְשָׂמְחָה תְּרוֹמְמֵהוּ.
בְּכָל דָּבָר תּוּגָה וּבְכָל דְּבַר תּוֹחֶלֶת
זָכְרוֹנוֹת יְמֵי יפ"ה יִהְיוּ לְקוֹ וּמְשָׁקָלָה.
כֹּה תָלוּךְ הַתְּמוּנָה עַד מְרוּצָתְךָ הַשְׁלֵמָה,
עַד כְּלוֹת הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ נִלְחַמְתָּ.
עוֹד בַּקָּשָׁה יֵשׁ לִי נָא שְׁמַעֲנֵהוּ,
בְּשֵׁם הָאַהֲבָה הַנֶּאֱמָנָה אַל נָא תִּמָּנְעֵנָּה.
מֵאֲהוֹרֵי הַתְּמוּנָה הַזֹּאת הַדְּפֵק תְּמוּנָתִי,
וּבְהַפְּטָךְ בַּצוּרָה הַזֹּאת תִּרְאֶה נַם צוּרָתִי,
וּבְהַעֲרוֹת עֵר לְבָבְךָ יְמֵי יפ"ה וְזִכְרוֹנוֹתֵיהֶם,
הָעֲרֵה נָא אִתָּם נַם אֶת־יְמֵי וְקוֹרוֹתַיהֶם.
עוֹד מֵעֵט וְאֵסֵּף נָסֵךְ, קְרוֹבָה עַת הֲלִיכָתִי
פִּמְעַט וְכָלָה כֹּחִי וְכָלוּ יְמֵי מְרוּצָתִי.
זֹאת הִיא שְׁאֵלָתִי, זֹאת תְּכֻבַּד זִכְרוֹנִי,
שְׁמוֹר אֵת מִשְׁמַרְתִּי לַעֲשׂוֹת נַם אַתָּה כָּמוֹנִי,
מִשְׁמֶרֶת כָּבוֹד עַל שִׁכְמִי, מִשְׁכֶּרֶת הַבַּשׁוֹרָה,
וּכְלַחֲמָתִי טוֹבָה, מִלְחֶמֶת הַצֶּדֶק וְהַתּוֹרָה.

תָּגוֹר נָא כְּלֵי בֶשֶׁק אֱלֹהִים לְהוֹסִיף הַמְּלָאכָה,
רְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרַת הַשָּׁלוֹם. לָתֵת לָעָם בְּרָכָה.

הַתּוֹרָה וְהַבְּשׂוֹרָה הֵנָּן אֲהָיוֹת נְעִימוֹת,
שַׁפִּירָה צַיִן בָּהֵן וּשְׁתֵּיהֶן הֵנָּן מְתָאִימוֹת.
הַבְּשׂוֹרָה לֹא תָפֵר וְלֹא תַהֲרוֹס אֶת הַתּוֹרָה,
וְהַתּוֹרָה מוֹרָה לִשְׁמוֹעַ בְּקוֹל הַבְּשׂוֹרָה.
כֹּה תֹאמַר לְיַעֲקֹב תְּדַבֵּר לְיִשְׂרָאֵל,
עַד יִשְׁמַע לְקוֹל הַבְּשׂוֹרָה וּמְצָרוֹתָיו יִנָּאֵל.
לְלַמֵּד בָּהּ לְאַחַי הִיא חֲמֻדַּת לִבְנֵי וְרִצּוֹנִי,
וְאָם כֹּה תַּעֲשֶׂה גַּם אַתָּה, תְּכַבֵּד אֶת זִכְרוֹנִי

* * *

לְזִכָּרוֹן יָמִים שֶׁעָבְרוּ—הֵא לָךְ הַתְּמוּנוֹת,
לְזִכָּרוֹן יפ״ה וְזִכְרוֹנִי הֵנָּן לָךְ נְתוּנוֹת.
תְּמוּנוֹת אִלְמוֹת הֵנָּן וְרַבּוֹת תְּדַבֵּרְנָה,
יָדַיִן לֹא תְכַהֶנָּה וְרַבּוֹת תְּסַפֵּרְנָה.
לְכָל אֲשֶׁר תֹּאמַרְנָה הַטֵּה נָא אָזְנֶךָ,
תַּבֵּט בְּפָנֵיהֶן כָּל עוֹד פֹּה הֵם יָמֶיךָ,
עַד אֲשֶׁר אַחֲרֵי מִסְפַּר יָמִים וְשָׁנִים
יָבֹא גַּם יוֹמְךָ לִרְאוֹת פָּנִים אֶל פָּנִים,
וְאֶל שְׁבָרְךָ תִּקְרָא לְעִיר יְרוּשָׁלַיִם,
יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר לְכַעֲלָה, שָׁם פָּשְׁטַיִם.

אָז לֹא בְמַרְאָה וּבְתְמוּנָה אֵרָאֶה אֵלֶיךָ,
אֶת פָּנַי תִּרְאֶה אַתָּה אָז וַאֲנִי אֶת פָּנֶיךָ.
אָז פֹּה אֶל פֹּה נְדַבֵּר, נָשִׂיחַ כְּאַחַת לִבּוֹתֵינוּ,
עַיִן תֶּבֶט בְּעַיִן וְיִשְׂמְחָה עוֹלָם עַל פָּנֵינוּ.
וְאָז לֹא מְהָרָה נִפָּרֵד, שָׁם אוֹרֶךְ יָמִים,
שָׁם מַה הַמָּוֶת, שָׁם חַיֵּי עוֹלָמִים.

הטורים האלה הם רחשי לבי, אשר שפכתי בחיק יוסף חיים ז״ל. אולם ד׳ רצה בו ויקרימהו למקום־המנוחה, למעונות, אשר שר־החיים הכין בעבורנו, להת לו הכתר הצפון בעבורו. נצב״ה עם ד׳ אל היו ועם האדון המשיח.

Adr.: Ch. Th. Lucky, Stanislau II, Colonie Knihinin.

העדות
(עדות לישראל).
התרנ״ח.
כפר חמשי, הוברת נ׳ | Vol. V. № 3

חֹדֶשׁ אֲדָר וְיָמֵי הַפּוּרִים.

החדש הזה הוא השנים-עשר לירחי־השנה לצאת־בני מצרים והששי לחדשי־השנה לפי השבון סדר השנה הקבוע עתה בישראל. שָׁמוּ הוּא אֲדָר. הַשֵּׁם הזה העלו בני בארץ בבל [1]). בפי־רון הַשֵּׁם הזה נבובו הפותרים מאוד במאוד. ויש פותרים האומרים אשר פתרונו הוא הדר ותפארת, כי בחדש הזה עולים ציצי הוד ופרוזי־עוגג ונטעי שעשועים בארצות נהלה־אבותינו ובארצות שכניהם במורה, וחדש אֲדָר הוא כמו הדש זו [2]). והנה לנו בניי חי׳ החדש הזה לחדש־העוגג והשעשועים גם בארצות, אשר אין בו להן עוד פרחי־הוד ותפארת. החדש הזה הוא חֲדָשׁ־רב השמחה. בשנכנס אדר מרבים בשמחה [3]). כן אמרו חויל אשר־הרביצו תורה בבבל. בכל תפוצות ישראל רַבָּה השמחה בחדש הזה. גם אנחנו בניי תלמידי־ישוע, שומרי הורה ותעורה, תורת משה ועדות ישוע אדוננו, גם אנחנו מרבים בשמחה בחדש הזה. בראשונה, יען כי בדרך יתר אחבי אנו הולכים ומצות חויל שהיו מרביצי־תורה בבבל אנו שומרים. רק אם שגגה אתם אוי אנו אומרים, שגגה יצאה מפי־פלוני ופלוני, שליט־ההורה׳ אך את אשר צוונו לעשות והוא בתורה, עלינו לשמור ולעשות. לדברי־ר׳ יהודה ברי־רב שמואל בר שילת בְּשֵׁם־רַב אנו שומעים ומשנכנס אדר מרבים אנו בשמחה, אך לדברי־רבי־פפא [4]) אין אנחנו שומעים, כי אין אנו מאמינים, אשר מולי־אדר, מולי־דגים. מָה דיננו לחסר לנו. אין אנו מאמינים בטול, כרי יוחנן גם אנחנו אומרים, אין מול לישראל [5]), אמור לישראל לחשוב, אשר בהכוכבים יוצא טיב או רע לנו, הכוכבים הם ביד ד׳ גם הם. והלילה לנו ללבוד אל דרך הגוים. מאותות השמים לא נֵחַת הגוים, אשר את ד׳ לא ידעו עוד, הם החתים ומפחדים מפני־הכוכבים ולא אנחנו וכל המאמינים בד׳ [6]).

[1]) מיל ויקרא אמיתי. [2]) גם הכם זו הוא עיד הדמה־הצחות, וחדר ג׳. כן דעת החכם וועמכטיין בהעדותיו לספר הכלול שכתב החכם ר׳ דעליטש ז״ל על ביר־הפיוט. ודעתו מיוסדת על הלב, כי גם בגמרא (מגלה ה׳: ה׳) יש, וכי נפע נעשה בפורים. וזולי בנפל עלו הפחדים בחדם חדר — [3]) תענית כ״ט: ה׳. [4]) שם: כ׳. [5]) שבת קנ״ו. [6]) גם כי יוחנן דבר כן. יהיו הגויס מחתים (ירמי י׳: ב׳) הם יפחו ולא יבהלו, דעתו למחול הגויס העובדים יהיו ולא יבהלו השונד את ד׳ מלכים חיים. ובפוכם (כ״ג: ח׳) ים בלב חימיר. נותן סיבתלו עושים לעין ד׳ אשם מתלחלים מפני כל חלה בגחמר: בה אמר ד׳, וכו׳ לחמיה יהיו ולא יבלחו. ודגרי

כי כולנו שמענו, אשר עינו ד' אל יראיו המיחלים להסדו ואזניו אל שועתם. שגגה יצאה מפי רב פעמים, אף כי גדול בתורה הי', ואין אנו שומעים לו, אך לדברי־רב פעמים אנו אוזנינו, וכרבים אנו בשמחה בחדש הזה. שנית, זכרונות־קורות ישראל בחדש־הוה וזכרונות־שמחה הם[1]— לפנים בישראל, כאשר היו אבותינו עוד על אדמתם, אדמת קודש, אשר נתן ד' לנו לנחלת־עולם, היו משביעים באחד באדר על השקלים [2], בכל קהלות ישראל היו שליחים יוצאים קוראים ומודיעים בָּעָם להביא את מחצית־השקל תרומה לקרבנות צִבּוּר לפני ד', ולתקן הדרכים [3] ולבער את־הבלאים מהשדה [4]. מה יפו הזכרונות האלה! לבנו מלא שמחה בזכרנו, אשר לפנים היתה לנו ארץ לנחלה, שדה וכרם היי לנו, ולא בנכרים על אדמת זרים תעינו. ושמחתנו גדולה שבעים ושבעה בזכרנו, אשר בירושלים, עיר קדשנו, השכין ד', אלהי־שמים וארץ, את שכו ואת כבודו, גם לקח ד' מתנות בבני אדם. כי צִוָּה לנו להביא קרבן ותרומה, ולבא לְהֵרָאוֹת לפניו במקדש, במקום, אשר בחר לו להקדיש את שמו. ובחדש הזה היו משמיעים את העם, מה גדול הכבוד, אשר כבדהו ד' לקהת מבני תרומה לקרבנות צִבּוּר. וזכרונות אלה מְשַׂמְּחִים לב ונפש. ידענו גם ידענו, ומפי ישיע המשיח אדונינו שמענו, אשר בכל מקום ובכל ארץ מזכיר ד' אלהינו את שמו והוא חפץ בעובדי־אמת המשתחוים לו ברוח ובאמת בכל מקום, אשר הם שָׁם, האיהים רוח הוא והמשתחוים לו עליהם להשתחוות לו ברוח. ובכל מקום, אשר בו משתחוים לו ברוח, קדוש הוא לו [5].

הגמרא מביאים מן פרי סופר הספר „מחזיק פולם" היה מחכם מרסיד מלכשנדר מלך־קסלל, מחבר התוכל (בפרק כ"ג בספרו) על למרי ר' יוחנן בשעות בוא. ומיומה דבה מחני מה לשה התסיד הזה לכה בעיולות דביום ומיומים בוא? כלל מה בשמה מחכ מטהו ודבך בקר בחקר עמהו? —

[1] מקלים פ"ה: מ"ה. הו מבשיש בכל גחול ובחלו ביפיה כל אחד מחלים הבקל, מחכ עינו לחה למקדש בכל בוה ובקה, ומחבקלים בחלה קה קדעים בפיה, תמידים ומוספים בל בשנה, מחדש ניסן עד חדש ניסן— [2] לפופת־המדינה ותקון הפילה, וה בירושלים ומקומות־המיכה. בל חלה לכהי בפיה בה. ולכן נה מיכל בהן מה שהלהו המפרשים לנקה בשה ובכה מ"ש, יש לומרים בדהכים ובחמוניה מחקנים בחענה טלי־בעלים ויב לומרים בעביר מי שים לו לנום לעיל־מקלם, בולה בכשה נפה בבענה והבן להמלם מחמת נוחל־הדם, ומלה ומלה לומרים מחקנים מה מקרי־המים לנקות מוהם מרפם ושיש ולשהר מוהם לנפשו — ולמה לנו בל הפעמים הללה? הלא בל חלה נהכי יפיה, בהכי־המדינה הם? — זוה בני־העולה הוכרת מחוך נחון־המפרשים הללה. מקון־הפילה ובהכי הפיה, מקון־המדינה וחיי מעלה, הם חין מסך בהם בדברי־הקובה והמליה חין חנו מלוים עליהם. [3] הם מבשה מ"ו. [4] יחזקן ד': כ"ג, כ"ד. לחלוניו יבוא מדבר לאחה בומהונים והבבר הזה בעיניו לפניו חת חבר חמר ד' בל פי מבה (במות ל': כ"ד) בבל המקום חבר מזהר חת בני חבף חלוף ונהכתך. —

אך בימים הקדמונים, כאשר עוד החשך בכסה הארץ וערפל את הלאומים, זרח עלינו לבדנו אור־רוח־ד', גם צִוָּנוּ לבנות בית לשמו וְלֵרָאוֹת לפניו שם, ובירושלים בחר ד' לְשַׁכֵּן שמו שָׁם, ובאבותינו חשק לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם ויתן להם תורה ומצוה גם נטה אזניו אליהם ואת שועתם שָׁמַע בבית החוא ימים רבים. העל זה לא ישמח לבנו? — הן דוה לבנו עלינו, אשר בפני המאינו גלה ד' אוהנו מארצנו ומעל אדמתנו הרחיקנו ואין אנחנו יכולים לעלות להשתחוות וְלֵרָאוֹת לפניו בבית, אשר מלפנים שִׁכֵּן את שמו שָׁם. חטאו אבותינו, עוו, פשעו, מרו את פי ד' ואת רוחו העציבו וישלח ד' אש בקורש, הבית הרב, כבוד הארץ ירד פלאים ואנחנו בגולה, ועתה אין משביעים אותנו על השקלים, אין שליחים שלוחים לקרא באזני העם להביא איש מחצית־השקל לגלגולת תרומה לד'. לבנו דוי עלינו, אשר בהנינו וראשי עָמֵנוּ מאסו בישוע שר־החיים, כי אותו שלח ד' להיות לקרבן־צבור לעם ישראל ולכל העמים אשר ישובו מדרכיהם הרעות ואל ד' יפנו. לבנו דוה, כי גם הטובים שהיו בנו לא ראו את האיר כי יהל ואת ידם שלחו במשיח־ד' ולכן חרב הבית וקרבנות־צבור חָדְלוּ הֲלֹא. אך מתענגים אנו על זכרון־מחמדינו, אשר היו לָנוּ לפנים, והתקוה גם היא משעשעה את לבנו באמרה, אשר נשבע ה' ולא יִנָּחֵם, נשבע ד' להשיב שבות עמו, להקים את שבטי־יעקב ולנחם את בית־ישראל, ואת שבועתו יקים ד' ולבן רָבָּה שמחתנו,— וזכרונות השקלים עולים לפנינו וְאַתֶּם גם וזכר־המעשה, מעשה פלא, אשר עשה אדונינו ישוע המשיח, לשלם את־מחצית־השקל, וזכר דבריו אשר דָּבַר אז, כבוא ישוע והלמידיו אל כפר־נחום נגשו נְגָשֵׁי מחצית־השקל אל שִׁמְעוֹן כיפא תלמיד אדונינו ויאמרו הלא ישלם רַבָּכֶם את מחצית־השקל. ויען שמעון ויאמר „יְשַׁלֵּם" וילך לו הביתה אשר ישוע היי בו. ויהי בבואו הביתה ויקדמנו ישוע לאמור: מה דעתך שמעון, מלכי הארץ מטי יקחו מס? מאת בניהם או מאת הזרים? ויען שמעון ויאמר מאת הזרים ויאמר ישוע א"כ הבנים פטורים־הם. אולם למען לא יהיי להם מכשול לָךְ אל הים והשלך חכה אל תובו ואת הדג אשר יעלה ראשונה אותו תשא ובאשר תִּפְתַּח את פיו תמצא בו שקל בסף והתי לך לשלם בערי ובעדך (מתי יי: כ"ד-כ"ז).— לבי לְמַדָּתָה, אשר המעשה הזה עשה אדונינו בחדש הזה, חדש אדר. אדונינו ותלמידיו היו בכפר־נחום, והשליחים, שלוחי ב"ד, באו להשטיע על השקלים, ויעלו על לב נְגָשֵׁי מחצית־השקל לשמוע מה מחשבת־קָרֵב המורה צדק ואבת, ישוע המשיח, על אורות השקלים. כי שָׁם אדונינו הי' גדול בכפר־נחום, כי תלמידים

רבים היו לו, אשר הלכו לרגליו בכל מקום שהלך היא וְשַׁמַּע־אדונינו יצא בכל הארץ, כי תורתו כספי־הגבורה ולא כתורת־הסופרים. הגבאים ההם לא היו שונאיו אף כי תלמידיו לא היו עוד. אולי גם הם כנקדימון ידעו, אשר אדונינו ישוע בא מאת האלהים למורה לנו (יוחנן ג׳: ב׳) וכמורה ורב גדול, בכורה שלוח מאת ד׳ כבדוהו, ומפני כבודו לא חפצו לשאול את פיו אם יתן גם הוא שקלים, כיא שאלו את פי תלמידו, אשר היו הראשון ליוצקי מים על יד אדונינו ישוע המשיח. ביומים ההם רפה לֵב רַבִּים בעם עיד השקלים, ולא כל אחד ואחד נתן בחפץ לֵב [1]). זעיד הכהנים, אם גם עליהם לתת מחצית־השקל תרומת לד׳ או לא, לא היו עוד המשפט חרוץ בעם, אלה חשבו כה ואלה כה [2]). ולכן נגשו הַנִּגָּפִים אל שבעון כיפא לשפוט כפיו משפט הרב השלוח מאת ד׳ למורה. אולי באה השמועת לאזנם, אשר אדונינו שמך ידיו על שמעון כיפא ויסבור בידו מפתחות מלכית־שמים, לאסור ולהתיר ולהורות דין ותורה [3]), והשבי אשר הוא יָדַע גם משפט זה. ויען שמעון ויאמר „הלא שמעתם אם לא ידעתם, אשר רַבֵּנוּ ומורנו בא להקים את התורה ולבלאותה ולא להפר אותה. אדונינו בא למלא כל צדקה. גם את דברי־הסופרים איני מפיר ומחרם, כיא יורד לסוף דעת החוק והמצוה. אם יתן גם את מחצית השקל. ומום עשיתם אשר בטחתם בו, כי יתן. כה ענה שמעון כיפא תלמיד ישוע וילך הביתה אל ישוע לספר לו את כל הדבר הזה. ואדונינו ידע כל הדבר בטרם דִּבֶּר לו שמעון ויקדמנו לאמור: טים דברית שמעון כי כן נעשה. שַׁלֵּם נִשְׁלַם את השקלים, למען לא יהיו להם למכשול בדרך. אם לא אשלם אני ואם אתה תלמידי לא תשלם, ילמדו האנשים לרעה לאמיר, אין לנו להת תרומה לקרבנות־צבור, כי גם ישוע ותלמידיו אינם נותנים תרומת־מחצית־השקל. והם אינם יודעים מדוע. הלא ד׳ צִוָּה להביא קרבנות. גם אתי שלח ד׳ להיות לקרבן צבור, אתה וכל רעיך, תַּלְמִידַי, התעצבתם באמרי לכם, אשר לא יארכו הימים ובן־האדם יִמָּכֵר בידי אנשים והרוג יהרגוהו וביום השלישי יקום. התעצבתם על דברי, אך דעו כי עלי להיות לקרבן

[1]) ולכן היו ממכשים לת מי בלא כי׳ תמן לת בעיב גב (שקלים פרק ה׳ משנה ג׳). [2]) ובמשנה (שם) למטו מין ממכשים לת הכהנים משו דלמי־שלום ומה שם דמי בלום? הגמרא מימרת דמי בפנה, כי מין זאת מדמי־מנחים בעלי לומה נמכבן לת כהניהם. גם הדפוסים הללו תיעים על פני סיפר הספר „בימיות־שלבי כי עלילות דנגים בפיו (בפרק ד׳ בספרו) ולא ידך לסוף דעת חזל. בלמרם מפני דמי בלום. [3]) מתתי׳ ט״ז: יח׳, ולפי העדות ספר המני מיכות ה׳ קף כ׳ ומועדה ג׳ קף ה׳, בהקהל כ׳.

צבור, קרבן בעד כל העדה ובעד כל אשר בשם אנוש יִקָּרֵא. ותרומת מחצית־השקל היא מעידה עלי, וחלילה לנו להת מכשול לעם הזה. לכן טוב דברת, כי אתן מחצית־השקל. אך צר לי, אשר גם אתה עוד אינך מבין את־הדבר, כי לא התבוננת עוד בו. מלכי־הארץ ממי יקחו מס, מאת־הבנים או מאת הזרים? היש עלי להת ג׳יב הרומה לקרבן־צבור ואני בן אלהים חיים, בן־המלכות? — רק למען לא נהיה למכשול לעם, לֵךְ אל הים וְהַשְׁלֵךְ חַכָּה אל תיכו ואת הדג, אשר יעלה ראשונה, הפתח ובו יהיו שקל בסף דַּי־שַׁלֵּם בעד שנינו, כי גם המלך לא יברוה את המכס. חלילה לו לעשות כה. ובעבור זה באתי לארץ להיות לקרבן, לא בעדי אני לקרבן, כי חף אני מפשע, זך אני ואין בי עון, להיות לקרבן־צבור באתי. הנה משפט מלך הוא, אשר חטא אדהיר יכופר. כופר יִתֵּן בעד בני־אדהיר לכפר על חטא אדהיר, אשר שולם הוא בכל צאצאיו. משפט מלך הוא, אשר דם־קרבן יִשָּׁפֵךְ לכפר על החטא הזה. אך הַסּוֹפְרִים וכבשים מה הוא, כי יכפר על חטא זה? לכן שלחני אבי לקרבן בעד כולם למען יַעֲשֶׂה כמשפט, אשר יצא מאת המלך. וכאשר אָבִי המלך לא הבריח את המכס ונתן יתן אותי כופר בער רבים ולקרבן צפוי, כן על כל איש החפץ להיות מטוהר מחטא אדהיר לתת את נפשו לי ולהגיש בי את נַוּ לקרבן חי וקדוש לרצון לאלהים. ועתה בין־נא שמעון בדבר וראה, הבן במראה הזאת למען תשכיל אל דְּבָרַי, אשר אמרתי לך ולכל תלמידי זה פעמים אין מספר, ולא תתעצב עוד בשמעך אשר עלי לְהִמָּסֵר בידי אנשים והרוג יהרגוני, כי ד׳ אוהב משפט שונא גזל בעולה [1]). — מה יקר הזכרון הזה! מה טוב היו לוא קמו בתוכנו אנשי־מליצה ושיר לחבר שירים חדשים לָשִׁיר בשבת פרשת שקלים, שירים אשר רוח־השיר בהם, שירים המספרים תהלות ד׳, אשר עשה חסד לנו באדונינו ישוע המשיח ויתן אותו לקרבן־צבור! הנה גם אנחנו, שומרי־התורה והתעודה, שומרים סדר־ארבע הפרשיות [2]) ובשבת פרשת שקלים אני אימרים יוצרות [3]). ושיריהיוצרות לא יטעמו לכל היך, ולנו יש ויש ברונות יקרי ערך לפאר ולהלל את שם ד׳ ומשיחו. ואנחנו נחשה? וּמָצָאנוּ עָוֹן — שלישית. החדש הזה הוא כמפנה דרך לחודש האביב, חודש ניסן, חודש הפלאות. מרבים אנו בשמחה

[1]) ולפי מה בכתבתי בעדות ספר לבושי תוכנת ג׳ קף ט״ו וקף כ״ז ובקעלה כב. [2]) בעבור מלא מלכ מיכ יהושע סדר־הפרשיות הנני לנמלך לת דברי. בחדש מדר מנו קולמים בבבת, מון מסדרת־הבנוע, עיד ד׳ פרבויה, פרבת שקלים ופרבת זכור, פרבת פרה ופרבת החדש. [3]) בלרבע בבחות הלא תנו לומרים בחפלה בתנית ביוים והללוה, ובם „יוצרותי לבושים הללה. כי התלה הפלה סתרית היא. יולר לול וגולת תנך׳. —

באדר, כי רואים אנו אשר ימי-האביב קרובים מאוד. עוד ימי-מעט וההורף הלך לו ויבי זרע ונטעים באו. האביב יצא על הארץ לְשַׂמַּח נפש כל חי. ולכן הגנו שָׂמְחִים גם עתה. רביעית. כי ימי-הפורים בחדש הזה. ימי-חג-הפורים ימי שמחה לנו, כאשר היו לאבותינו ימי-חג-האסיף. אז בשָׂבַת ישראל על אדמתו ומלאכתו היתה מלאכת הריש וקציר, או היו חג-הסבות החג, חג-שמחת-חיים וברכה, חג-העם, חג משפחה ובית, כולם חגגו. מלאכת עבודה חדלה, כל השולחנות מלאו מאכל ומשתה, וכל אנשי-הבית וכל הקרואים לחוג עמם היו שמחים וטיבי-לב. כאשר גם בית-שני נהרס וישראל הלך בגולה ומעל אדמתו גרשהו צבא הרומים ויהדלו עולי רגל לעלות ירושלימה ויהדל חג-האסיף, אז העבירו חז"ל מעשה חג האסיף אל ימי-הפורים, ויהיו ימי-מרדכי [1] לנו לימי-משתה ושמחה, גילה ורנה, לימים טובים והגים. הן הקורות אשר נקרו לישראל בפרס בימי-אחשורוש הכסיל נודעו בארץ-ישראל עוד ביבי-בית שני [2], ואולי גם המגלה, מגלת-אסתר, נודעה אז לרבים בבית-ישראל [3], אך לימי-הג לא עשו עוד את-ימי-הפורים אז בארץ ישראל [4]. בארצות פרס היו יום הארבעה עשר ויום החמשה עשר בחדש אדר ליומי-חג ואולי היו בארץ ישראל אנשים, אשר גם הם היו מחוגגים בשניהיבים האלה. אך חג-העם כולו לא היי עוד חג-הפורים ביבים ההם; ליום טיב, יום בשתה ושמחה, לא קבעו עוד את ימי מרדכי. ביבי-הורדום, בַּחֲצִי הַשֵּׁנִי לַמֵּאָה השבינית באלף הרביעי כלל לו חג-הפורים בסלות אל בתי כל עם-ישראל [5]. ביבים-ההם עלה הלל

[1] בספר התשמוניים הלק ב' פרק ט"ו פסוק מ"ד (לפי הנוסח בי יתכן שעקל פנעקל הים המוניה. ולפי היונים הוא פסוק ל"ו) בתב מבר קבלו עליהם לחוג הג נקנור ביב מדר יום מ' לחדש יו"ד מ"ד בי. כי ימי הפורים נקראו מז ימי-מרדכי. ולא מוב עבה כי יתכן יעקיל בפעקל בפוחי הת בשב הבחוב בימים ויהבתם "והוא היום לפני-ימי הפוריב" למה? מהוע לא ידעו קוראי הספר, מבר בימים ההם בקראו ליפי-הפורים ימי-מרדכי? — [2] בספר התשמוניים הלק ב' הוא לבדות נחמה. גם היהודים יובבי מרן. יען בם לעדים. כי בם הגנו את התג הזה, לף כי יהודי מרן יבללו גם הפנו לעבודה. גם היתכן מבר יעבה ד' בם ליבללו בתרן אחת ולא יבללו בליחים לחודש מזה בתרן יבללו? [3] מורי. לך הלמון, לבון-המגלה, העתיק בה, מבר לא מודעה מז — כי, אם לפי הלמון בפוחי, פניני לתמוך מבר בתבה בסוף בית בני. [4] בספר התשמוניים הלק ט' אין זבר מתג זה. ולפי היוסלמי (מסבת מגלות דף ע': ד') קמו פיט זקיים ובניהם בדולי-התורה ולא נהגו לקבוע חג-הפורים בתרן יבללו. גם לא נמלא לף דבר ת', מבר ת' הבתי יעבלו פניו לפני תהבן הבית, לתמך על תורות פוניה. [5] כי יוסיפון בספרו קדמוניות היהודים הלק י"א פרק ו' פרבה י"ג מעיד מבר בימיו בבר היי התג זתו.

חזקן לגדולה ויקם בית להורה. גם שמאי הזקן הקים או בית להורה. והם בבתי-תורה שלהם לא השמיעו דבר עיד חג-הפורים ולחוק יזלהלכה לא קבעוהו עוד [1], ובבית-התפלה לא חגגוהו בישראל גם או, ולכן גם ארונינו ישוע המשיח לא חגג את ימי-הפורים ולא עשה אותם ליומי-משתה גילה ורנה. הן לפי ספר יוחנן [2] עלה ישוע ביבי חג-הפורים לירושלים, אך לא לעשות חג. ומַתַּי לא סִפֵּר לנו דבר על אודות חג-הפורים. כי חג-הפורים לא היי עיד הלבה קבועה אז, גם בימינו אין אומרים הַלֵּל בפורים. אף כי בימינו חג-הפירים חג בל-העם כולו הוא, והלבה הוא למעשה [3]. כי לא בכל הגי התורה הוא. רק חוֹל, שהיו ביבי חרבן-הבית השני ואחריו, הם קבעו את חג-הפור לחג-בל-ישראל. הם קבעו לחוק והלבה לקרא את המגלה, מגלת אסתר, באזני בל העדה, ועל בל בניי לשמוע גם על הנשים לבא ולשמוע. ועוד דברים רבים גזרו החבמים האלה, מָתַי יקראו את המגלה ומי יקרא ומי לא יקרא, ועוד, ועוד, כי חוֹל היו חסידים ויראי-חטא שומרי-תורה ומצוה. קנאת-אלהים היתה אָתָם, אף-בי לא בהשבל ודעת. הן עיניהם השבו מראות אור ד' בי יהל, בחשו בישוע שר-החיים ולא הבירוהו, מאבו בו ולא השתחוו לו, אך את התורה והמצוה שמרו, ורוח-חסידות לָבָשָׁתַם. גם היו רבים בהם, אשר לבם הלך אחר ישוע, אף בי לא הודו בו בפני-קהל ועדה. וחוֹל אלה חזו ברוחם, אשר טוב לבניי בגולה לחוג חג-הפורים ולקרא את-המגלה, מגלת-אסתר, בבתי-הבנסת. החבמים האלה התאמצו לעשות בל מעשה-ישראל קודש לד', והנה חג-הפורים מצא לו מסלות בבתי ישראל והמחוגגים עשו ביום-החג-הזה מעשה-צחוק והתלים ויאבלו וישתו עד לְשָׂבָעוֹן, לבן קבעו הם מעשה החג הזה למעשה-מצוה למען יהיי קודש לד', בי במעשה-מצוה לא יבאו בניי לידו בלקול וקלות-ראש. גם מצאו החבמים האלה דברים רבים במגלה חזאת אשר יהיו לנחמה לבניי בבל ימי-הגולה והצרות, בי אנשים בהמן נמצאים בבל דור ודור. איש אֶחָד לו ועל בל העם הוא שופך זעמו וקצפו. מרדבי הטא להמן, בי לא ברע

[1] גם על המגלה לא השמיעו מבספם הם מעמלה היא הים מז לא. (לזה יהים פרק ג'; עזיהם פרק ה')— [2] בבוהנו (ה': א') "ויהי הג-היהודים". התי-בזה הוא תג-הפורים בי בחדם מרבי לפני היא הלבנה, בבו המים. ובספר ו' פסוק ד' ביוחנן אמר "ומועד הפסח קרב לבמה" והוא משיב על מה בלמר בספר הלל ח'. [3] מה בהלחוניים עושים ומומרים בקריאת מגלה היא במו הלל ובחיי היולדות דייהו, לון מבקש מה לבמו. בי בבל תג בקבעי הזיל מומרים הללו, לף בחוגה. לון זה בי"ח יען מבר בית בחלי ובית-הלל לא קבעו מז תג-הפורים.

ולא השתהוה לו. והמן הי׳ משנה למלך, ולפניו ברע כל רואהו. לכן לא יפלא בעיני־השומע, אשר אף המן הרה במרדכי ואשר המן יום להשמידו מתחת שמי־ד׳, אך העם, עם ישראל, מה חטא, אם א׳ מהם העיז פניו להעיר חמת־המלך? הכי צויהו לעשות כן? הכי אמרו לברדכי ׳היטבת אשר כן עשית׳ ואת לבו חקו? אולי לא ידעו מכל מעשה־מרדכי? ולוא ידעו את מעשה מרדכי, אולי געגו בו ויחרפיהו על עשותו גבלה כזאת? המן לא שקל את הדבר במאזני משפט וצדק, לא שאל בעצת אנשי־אמת, אוהבי־צדק, כ״א יען בלבו ללכת ולשקול עשרת אלפים כברכסף על ידי עושי־המלאכה להביא אל גנזי־המלך, ולהלשין על כל העם כולו, להשמיד כל בני־ישראל, אשר הי׳ במדינות ממלכת אחשורוש.— האין בכל דור ודור איש כהמן? צוררים רבים קבו עלינו לכרות אותנו מעל פני־הארץ, כלשינים ומשטינים אין מספר אמרו לבלותנו, אותנו כולנו, כל העם כולו, מזקן בנער, גם הנשים והטף, יען כי איש אחד או שנים חטאו לו והמיתו בערה בו, אך ד׳ ברוב חסדו ורחמיו הפך הדבר לטובה. מפי יצא מתוק ומארי יצא דבש. מפרדכי יצא קצף המן עלינו ומבית־מרדכי יצאה הרפואה לרפא את שבר העם. והמלך הכסיל, הארי, אשר נתן טבעתו להמן, לעשות בעם ישראל כטוב בעיניו, העביר את הטבעת מיהמן ויתנה לברדכי היהודי. וכשם־המלך יצאו כספרים לבניי להקהל ולעמוד על נפשם, להשמיד ולהרוג את כל הבאים להרוג אותם. מקרא־דבר זה נותן נחמה לכל בן־ישראל בגולה. ד׳ ברוב רחמיו מקדים הרפואה למכה במה שהוא מכה את־עמו הוא מרפא אתו. יש ויש רב־לקח־טוב בגלה הזאת, ואין לי להרבות אמרים להראות את הטוב אשר בגלה הזאת. לכן קבעו חול, תכסיס־המשנה, מקרא־מגלה לחוק ולהיכה בישראל, גם לעשות יום, יום משתה ושמחה, יום משלוח־מנות איש לרעהו, ויום מתנות לאביונים, גם אנחנו שומרי תורת משה והעידת־ישוע המשיח, גם אנחנו שָׂשִׂים ושמחים בימי־הפורים. הימים האלה גם לנו להגיו־לשמחת משפחה ובית. ובקראנו את המגלה מידים אנחנו ומשתחוים לאלהי מרום על טובו וחסדו, אשר שלח לבני־עַמֵּנו פדות בכל עת צרה ורפואה לכל מכה. מהללים אנחנו ומפארים את שמו על אשר שמר אסתר בכל דרכיה ויתן לה עוז ואומץ בלבה לבא אל המלך ולהתחנן על עַמָּה. המגלה הזאת היא לָעַד, אשר אסתר הסידה היתה. ומי יתן וָלָקְחוּ בנות־ישראל כמנה בכל הדורות. אך הננו מתפללים לאבינו שבשמים, הננו שופכים שיח לפניו להסיר ממנו כל צרה וכל שנאת אויב לבלתי נהיו נלהצים לְהִנָּקֵם מאויבינו. לְךָ ד׳ הנקמה, לך נקם וְשַׁלֵּם

ואנחנו מה? וָנָו לא תוכל לעשות חיל וזרוענו קצרה מהושיע, אתה ד׳, בידך להכות שאי ובידך לרפא כל שבר. אם המן יקום בדור־הזה להצר אותנו, אנא ד׳ אלהי הרחמים, אשר חכלת על כל בני אדם ואת בנך יחידך, ישוע המשיח, נתת לקרבן־עצמו למען כל מדובאי־חטא יובלו להרפא, רחם נא עלינו והסר כעלנו את המשטין, הצר והאויב הזה לבען לא יוכל לנו.— הננו שָׂמֵחַ ושוברלב בחג־הפורים, יען כי רואים אנו אשר רחשי־בניו ביום הזה הם רחשי־עם, רחשי־אוהבה חי׳, ולכן תגדל תקיותנו, אשר עוד יפקחו אחביו את עיניהם וָרָאוּ, אשר ד׳ הקדים רפואה למכה וישלח לנו את ישוע המשיח להיות לנו לפדיום ולצדקה לקדושה ולאמת. הוא חן, חסד ואמת ובו לנו פדות, ובו ישוב ישראל יחי׳ לעם וד׳ ישלח את עמיד הענן לנהותו ביום ואת עמוד האש לנחותו בלילה ומכל פגע וצרה ישברהו, כי לאור־העולם ילך ישראל בטח דרכו.— הננו שָׂמֵחַ ביום הזה ושולחים מנות איש לרעהו, כי בשלוה נעות הוא אות־אחוה ואהבה ואנחנו בולנו אחים, אל אחד בראנו ואב אחד לָכֻלָּנו, ותורה אחת לנו, ורועה אחד לָכֻלָּנו, אשר נתן את חייו כופר בעד צאן מרעיתו.— הננו שָׂמֵחַ ביום־הפורים, ושבחתנו כשמחה שהיתה ביטים הקדמונים בחג־האסוף, אך שמחתנו בולה קודש לד׳, צחוק והתולים מבאסת נפשנו, קלות־ראש לחרפה לנו. שמחתנו לא בכשר ויין היא, כ״א שמחת נפש בכל הטוב אשר ד׳ חנן אותנו בו. ובשבתנו על השולחן לסעוד לבנו סועדים אנו את לבנו במקראדֶבֶר ד׳, ונדברים אנחנו איש לרעהו בכל הנסים והנפלאות, אשר עשה ד׳ לעם־ישראל ולכל יושבי תבל, כי היא סוריה שפשו לרעים ולטובים ומטיר על הצדיקים וגם על הרשעים. והוא חוקך היום לכל הי ויושט שרביט חסדו בישוע המשיח לכל החפץ צדק וחיים, ולא לבד לנו בניי הוא מראה איתות חסדו, כ״א לכל העמים ולכל הגוים, אשר אליו יפנו. כה מעשה הגי־הפירים לנו ובה שמחתנו בו. כי גם החג הזה קודש היא לד׳, אף כי פיו לא נָתָה. תכסיס־המשנה והבאים אחריהם תקנוהו ולהג עשוהו ואדונינו ישוע אמר, כל אשר יורונו הם עלינו לעשות כי הם יושבים על כסא משה ואנחנו את מצות פי אדונינו שומרים. כי יתן והי׳ זה לבב כל אחינו, יויח ישראל, אשר רפואה היתה להם בדבר־הגיאל, ולא יָבָדְלו ביתוך קהל אחיהם, כ״א עַמָּם וישבו והג־בשפחה ובית אָבָם יחוגו, כי אז ירחם ד׳ את כל עבו ואל מכלא צאנו יביאהו לטיב לו כל הימים. אמן.

מַה־יַּקְרִיצֵנִי, כִּי אַאֲמִין בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ?

כתבה ופתרון מאת

אהרן בי בערנשטיין.

הנה זה ימים רבים, אשר הכינותי את לבי לכתוב בספר פתרון ומענה לשאלה הזאת. א) כי היהודים, אהב"י, מבקשים אות, וביפא השליח הורנו להיות נכון להשיב בענוה לכל הדורש מאתנו מה יסוד תיהלתנו. ב) לפתוח גם לאשר איננו שואל ולהגיד לו את הטוב, אשר מצאתי לשבוע נפשי, למען לא אהי' כהדם במדבר [1]. והיום הזה הנני לבצע את אשר יומתי לעשות. יואל האלהים הרועה אותי מעודי לתת לי את רוחו, למען איציא מתיי דבר מתוקן [2].

מה יכריצך [3], כי תאמין בישוע? ככה שאלוני קרובי שיב, מכירי ומיודעי, באשר באה השמועה לאזנם, אשר לתלמידי־ישוע הייתי, ככה שואל יום יום כל בן ישראל אשר דבר־הבשורה אליו מגיע, וככה שאלתי את נפשי גם אני בשמעי בפעם הראשונה את הבשורה הטובה, כי ד' הקים את דברו וישלח את ישוע לגאול כל בני אדם וחוה מעבדות־החטא. מה יכריצני כי אאמין בישוע? מה יאין כי לפנות עורף לדעה, אשר אבותי ואבות אבותי אחזו בה ואת נפשם הקריבו למות בעבורה ולשום פני אל הדעה, אשר הם מאסו בה בכל אימן לבם? מי ידאני טוב? מי יוכיחני אשר אבותי תועים היו? מה זה יוביח, אשר בין תורת־תלמידי־ישוע נבנה על סלע חזק, אשר כל גשם ונחלי מים לא ישטפוהו, ולא על החול, אשר גם רוח קטנה תהרסהו [4]? מה זה יאלצני להאמין, אשר ישוע הנצרי הוא המשיח, אשר ד' יעדו לשלחו אל בני תבל? — ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת, תקרתי בכתיק, דרשתי בספרים, בחנתי כל רעיון וכל הגה שבהם וכצרף כסף צרפתים ואת זאת מצאתי: ישוע הנצרי היא המשיח, אשר הכטיח אבינו שבשמים לשלחו בסלאת־הימים לגאול בני הבל מהשבת־החטא ואין לנו להבות לאחר, והבשורה הטובה היא פריי־ורע־אמת להפארת

---

[1]) ריח ביע: ח', [2]) כ"ז מ"ה: ב', הפלתי כיתי, אשר לא תמח מחוקק מבר ולא לפנים מבקרי, למען לא יכלו כי מבקרי מומים. לך ביפת תאר, אבר הפלמת לממ כיתי, גם מה לא יכלה נידי להכלות מת יפי בנצעי־זהב. [3]) זה לשון קופר־ספר לויב (לויב כח: ג') המפרשים ומוקרי מקרי לשון נתלקו פה. וי מפרשים: מה יקן לך כת ושית, ויש מפרשים: מה יהדקך ומה יאין לך? מה ישוכך מת נוקך? ויש מפרשים בדרך אחרת. ואני בחלקי לשון הספר ובמוהו דבכתי גם אני, ומיפה מפרש מת כתלה, עלפ־דרך לא יבוא.— [4]) רמה מכל יסוע מתי ז': כיד כיפ).

ותכלית כל חזון כמו שאמר ר' יוחנן: כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות־המשיח [1]. את אשר מצאתי אני הנני להגיד פה בספר, ואתה, הקורא הנחמד, חט נא אזנך לשמוע דברי־ד' ודברי החכמים הקדמונים, הם יורוך בינה ודעת יאלפוך, ואם בשבלך התקור כל לקח, תבחן כל תורה ואת לבך תכין לנשוע בו שורש האמונה ולהפירות בן, פרי', תראה גם אתה את אשר הראנו ד' במראה נאמן.

א.

המשיח לנו לפדיום, לכופר ולרצוי.

כתבי הקדש מורים לנו, אשר האדם, בשגם הוא בשר, הוא חוטא מטבעו מילדותו וחישיו בי נוטים לרע, ולכן כל עוד, אשר הוא עיבד בטבעו זה, כל עוד אשר לא שִׁנָּה טבעו זה ואינו עוד נולד מחדש, אין יכולת לו לעבוד את ד' ולהיות לרצון לפניו. כל האדם הוטא, כי יצר לב האדם רע כל היום ומנעוריו (בראשית ו': ה'; ח': כא) ואין אדם אשר לא יחטא (מלכים א', ב': ו'; קהלת ז': כ') אין גם אחד (תהלים מ"ד: ג') הן בעוון חולל ובחטא יחמתו אמו (תהלים נ"א: ז') ומה אנוש כי יוכה וכי יצדק? (איוב ט"ו: י"ד) הלא עקוב הלב מכל ואנוש הוא (ירמ' י"ז: י"ב). הרד"ק אמר על הכתוב בתהלים (נ"א: ז') החטא הזה הוא בירושה. בשאדם וורע גרעיני מרה האילן מר ופריו מר וכל הדברים הולכים אחרי תולדותם. ובמדרש רבה (ויקרא י"ד: ה') אמר ר' אחא בעוון מלא אשולו חסיד שבחסידים א"א שלא יפול בו צד א' בעוון (ראה ילקוט רבו תשס"ה) ואיב הוא, מה נורא הדבר הזה! מה קץ האדם? הלא לכל עבודה ומעשה תחת השמש יש תשלומים גם למעשה החטא יש תשלום גמול, שכר־החטא הוא הַמָּוֶת, מות־הגוף ומות־הנפש, כי בשניהם יש חטא, ור' משלם שכר לכל פועל. אם הגוף יַעֲנֵשׁ והנשמה לא תֵעָנֵשׁ, לא יעשה השופט כל הארץ משפט צדק. ר' אמי אמר אין מיתה בלי חטא, שנאמר (יחזקאל י"ח: כ') הנפש החוטאת היא תמות (שבת ג"ח: א') ובבראשית (ב': י"ז) הכתוב מעיד על כפל המות באמרו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות. וכן באר ר' יוסף אלבו (עקרים ד' כימן מ"א) זו היא המיתה הנכפלת בכתוב לרמוז על מיתת הגוף ועל מיתה הנשמה. ובספר הביזרי אמר המחבר (מאמר ראשון, סוף סימן קמ"ו) גן־עדן היא המדרגה אשר הוכנה לאדם ולולא שחטא היי עומד בה לנצח. ובריקנטי (ע' בראשית) כתב: אין לתמוה על

---

[1]) כלכות ל"ד: ב'.

חטא אדם וחוה טרוע נכתב ונחתם בטבעת-המלך לדורותיו אחריו, כי באותו היום שנברא אדהי"ר נשלם הכל והנהו שלמות בבנין וכללו, כי ממנו נשתת העולם, ובאשר חטא הוא כל העולם כולו חטא. הנה חטא אדהי"ר בכל אדם הוא ולרגליו הולך המוות, בפלים הוא בא, לגוף ולנפש. מה איום ונורא הדבר הזה!

אך יש להורה בשורה נחמה לנחם את נפשנו העצבה. פְּנֵה נא אחי הקורא, אל התורה והתעודה וראה, אשר גם ברפא יש.— אחרי אשר החטא בא לעולם והאדם נפל מהמדרגה הנשגבה, אשר יעדו ד' לעמוד עליה לעולמים, נכמרו רחמי ד' על האדם ויאמר ד' לשלוח את המשיח הגואל לגאול כל יוצא אדם מהחטא ומהמות הבא בעקבו. ד' אמר כי ישית איבה בין זרע האשה ובין זרע הנחש התפית וזרע האשה ישוף ראש זרע-הנחש (בראשית ג' ט"ו) וקדמוני ישראל אמרו, אשר על המשיח רמזו מלין, מתי ישוף זרע האשה את ראש הנחש? ביונא מלכא משיחא (תרגום יונתן; תרגום ירושלמי ועוד) והרבים בספרו "כלחמות חובה" אמר: הגוים והיהודים כולם מודים שחטאי ועונשו של אדם הראשון יתבטלו ליעות-המשיח, ובעל "נוה-שלום" אמר (בספרו קכ"ב: ב') הכפרה שיעשה המשיח בעין האנושי היא לכפרת-חטא"הכלל וכו' וכו' שכמו שאדהי"ר הי' אחד בחטא כן המשיח יהי' אחרון להסיר החטא לגמרי, וכן (ט': ה') האדם האחרון הוא המשיח וכו' וגבה ממלאכי השרת והוא נצחי באישו והוא מכיר החטא הקדמוני שממנו נקנסה ביתה וכו' ונשלמה הכוונה האלהית במלך המשיח, שהוא ההפכי לאדהי"ר, ובעל-"שלי"ה אמר (ספר שלי"ה י"א: ב') החטא מפית וגורם קלקול-העולמות וכו' והכל יוחזר ליושנו ביעות מלך המשיח. ובמדרש רבה כתוב: אתה מיצא כל תולדות שבמקרא הטרות חוץ משתים, אלה תולדות השמים והארץ (בראשית ב': ד') ואלה תולדות פרץ (רות ד': י"ח) ולמה? — כשברא הקב"ה את עולמו לא הי' מלאך המות בעולם בשביל כך אתה תולדות השמים מלא. ביון שחטא אדהי"ר חסר הקב"ה כל תולדות שבמקרא וביון שעמד פרץ, שהמשיח עומד ממנו וביומו הקב"ה מבליע את המות נאמר אלה תולדות פרץ מלא (שמות פרשה ל' סימן ג' ועיין בראשית פרשה י"ב סימן ו'; במדבר פרשה י"ג, סימן י"ב, התחומא בראשית סימן ו'; ילקוט בראשית רמז י"ז; ילקוט רות רמז תרי"ט ועוד). כי עלמא לא יכיל לנפקא בעונשי' עד דייתי מלכא משיחא (זוהר חדש קי"ד).

המשיח הוא לנו למרפא ולפדיום. אך עליו להיות לקרבן בעבורנו. כן חפץ אלהי-המשפט והצדקה. כואת דבר לנו ד' ברמז על פי התורה

ועל פי נביאיו. על המשיח להיות לכופר תחת נפשותינו ואן יָרָצָה אוהנו אל אבינו שבשמים, כי דמו יטהרנו מכל חטא, כי הדם הוא בנפש יכפר (ויקרא י"ז: י"א) מוה למדו הזיל שאין כפרה בלי דם (יומא ה': א'; ובמנחות צ"ג: ב' ועוד) ובעל "בנין אריאלי" (דף ל') אמר שאין סליחה בלי דם. כואת דָמָז לנו ד' במצות-הקרבנות, קרבנות פרים וכבשים. כי מה הוא טעם-הקרבנות? צא ולמוד מפי החכם הרב אברבנאל, הוא אמר על הכתוב (ויקרא י"ז: י"א): הנה צוה האל יתעלה להקריב בהמה וכו' כי בכו שראוי לאדם שיש שוף את נפשו לפני ד' וכו' ככה תשפך נפש הקרבן על מזבח השם, כי רוח מלפנו יעטיף. דם הבהמה בפאת הנפש החיונית הנשואה בו יהי' תחת נפש האדם. נפש תחת נפש. והתבונן אמרו "נפש הבשר" כי כוונתי על הנפש החיונית, ואמר הכתוב כי הדם הוא בנפש יכפר עינינו כי הדם בעבור הנפש הנשואה בו יכפר עליכם. ועם היות נפש האדם שכלות, ונבדלת בעין מנפש הבהמה הנה היתה נפש הבהמה כפרה על נפש-האדם מפני שתוף השם, כה אמר הרב אברבנאל. הנה דעת הרב אברבנאל אשר הקרבן הוא תשלומים, נפש תחת נפש, ואף כי נפש הבהמה היא נבדלת בעין מנפש האדם, יש בה דיוקצו מפני שתוף השם, גם רש"י אמר: נפש כל ברי' בדם היא תלוי' ולפיכך נתתיו על המזבח לכפר על נפש האדם תבא נפש ותכפר על נפש (ויקרא י"ז: י"א) וכן גם הרמב"ן דרש על הכתוב הזה: הדם שיש בנפש הוא יכפר והטעם נפש תחת נפש. אני חמלתי על נפש האדם ונתתי הקרבן על המזבח שתהי' הבהמה מכפרת על נפש האדם. ועוד אמר הרמב"ן בעבור שמעשה בני אדם הם במחשבה ובדבור ובמעשה צוה השם כי באשר יחטא איש יביא קרבן ויסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדבור וכו' וכי ויזרוק הדם כנגד דמו בנפשו כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה, כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממני תמירה וכופר את הקרבן הזה, וכן דעת ר' ליפמאן, הוא אמר ג"כ: לפי שמחמת החטא נתחייבו נפשותיכם שיארע לכם כמעשה הקרבן בשחיטה ובזריקה נתתי נפש הקרבן תחת נפשותיכם. ור' יצחק עראמה בעל ספר "עקידה" כתב: לזה הטעם נתתיו על המזבח בקרבנותיכם לכפר על נפשותיכם נפש תחת נפש. ובדרך זאת כתב גם רלביג, וכמעט וכל חכמי ישראל דורשים כן. הקרבן הוא כופר ותמורה, כופר נפש האדם החוטא. אך היש בדם-הבהמה דיכופר נפש אדם? אין זאת כיא רמז על המשיח אשר יעדו ד' להיות לקרבן בעבור החוטאים והפושעים והוא לנו לפדיום

לכופר וְרָצוי ולכן אמר ר' פינחס בשם ר' לוי ור' יוחנן בשם ר' מנחם גלילאה: לעתיד לבא (= ימי־המשיח) כל הקרבנות בטלים, חוץ מקרבן־תודה. (מדרש תהלים, מזמור ניו, על הכתוב „עלי אלהים נדריך“)[1]. וכך היו ישראל בארעא קדישא באינון פולחנין וקרבנין דהוו עבדי־הוו מסלקין כל אינון מרעין ויסורין מעלמא, השתא משיח מסלק לון מבני עלמא (זוהר, חלק שבות בפרשת ויקהל דף רייב: א', דפוס מנטובה, ודף ציה עבוד ש"פ, דפוס קרימונה).

המשיח הוא לקרבן בעבורנו, מצות־הקרבנות מרמזת עליו, אשר הוא לכופר וְרָצוי. גם עקידת יצחק נָמָוּה עליו, וכן מכירת יוסף וירידת־מָצְרַיִם ועוד, ועיד. גם מעשה־נחש־הנחושת מרמז אליו. משה עשה נחש־הנחושת וישמהו על הנס והי' אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש־הנחושת והי' (במדבר כ"א: ט') לה רות את ישראל, אשר הנחש הקדמוני, השטן אבי־השקר, הי' סבת החטא והמות אשר בא בעקבו, באשר כתב בעל „ספר־החכמה“ (הי: כ"ד) „עי' קנאת השטן בא המות לעולם“ והמשיח בא לפדות את כל המביט אליו, לפדות איתו משלטון־החטא והשטן, ויסור זה כתיב גם בספר בי המלות, מספר „נחש“ כמספר „משיחי“. ואברבנאל כתב בפירושו על הספוק הזה: כדי שכל אחד יוכל לראותו במקומו צוה שישימו אותי על נס ואליו גוים ידרושו (ישעי' י"א: י'), נבואה על המשיח) וביטוי הנשוכים „והי' נחש חי נושך ונחש מת כרפא. ובהיות זה פלא שבאותו דבר שהכה הוא מָרְפֵּא אבר ושים אותו על נס מפני שתיף הַשֵּׁם. הנחש הקדמוני הסית את האדם לחטוא וּבְעֵקֶב־החטא והפשע בא המות לעולם לכן צִוָּה ד' לשים את המשיח על נס למען יביט אליו כל אשר הנחש הקדמוני נָשְׁכוֹ וברפא יהי' לו, מרפא לנפשו הַמְדֻכָּאָה. כי את המשיח יעד ד' להיות לקרבן ולפדיום. הוא גַּם זֶפֶלא שמו והוא לנו לביפר וְרָצוי ובו יש חיים לכל המביט אליו. (יתר הפרקים יבוא אי"ה בחוברות הבאות).

[1]) ולזה גם מדבם נכה ויקהל פרכה פ' תזה ז' וכיו תזה י"ב והמחומש פרשת לְמִיכּוּ וילכום במצוני הקרבים למע להתיל ושוד ושיד. דברי מוהם מלמיש על הביה הפלומי בעליו נגמ יהזקאל בן בוזי הכהן. וזכה מפרשנים בספרו „יכושום מביומי“, טיון בניני סוף פ"ח מבלר דברי מוהם ולימה בלון הכוונה ביכמי דבר ממשק יהוזכם מלגמ מלגמ יבעל יל הכוע לב הלבן מבכרם כמיב ותה הלפוני הכימה מבלילכם (יחזק' ג': כ') ומלמו הזיל זה יליהר הלפון בלבם ועֵיל יהבעלו לוב־הקרבנות הכלולים על פיזה הפה, זולת קרבן הבמ לחטוה גדי על המוכה. וכן הוזה בחול הכלבים. דם פרים וכבלים לא יוכלו למהר הלב ולהזמיק מה כלשוני, לך דם המביה ישפך מה הלב לעבוד מה ד' בקדושה ובמהרה, ובקרבן מ' הכלים המביה מה המקודשים ובמקום בים סליפת המקולים לון יוד קרבן עליהם. לך צוזת הוזה יכפר מה ד'. (המוילו)

בקרת ספרים.

Das Erwachen der Jüd. Nation

(der Weg zur endgültigen Lösung der Judenfrage)

von

F. HEMAN.

Basel, 1897.

P. Kober's C. S. Spittlers Nachfolger.

יקיצת לאום־יהודה.

הדרך לפתור שאלת היהודים פתרון נאמן.

מאת החכם שלמה (פריעדריך) בן־דוד ממשפחת הַיְמָנִי.

ספר נחמד ונעים כתב לנו ההכם הימן הסופר הזה, ספר מלהיב לב ונפש בכל הקורא בו, ספר מליץ יושר ומדבר נכוחות, המדבר דברי נחמה וטובה לעם הנדכא והנענה, עם ישראל, המֻדָּא תחת ידי רודפיו ונוגשיו, דברי שמחה וגילה על כל האותות, אותות חיים, אשר נראו בישראל עתה ודברי עצה ותושיי אשר על יהודה לעשות עוד להפיק זממו לשוב להיות לעם וללאום יושב בארצו תחת גפנו ותחת תאנתו. נחמד ונעים הוא הספר הזה מראשו ועד סופו. כמו הציץ על מצח הכהן הגדול כן הם אִמְרֵי השר הישראלי [הוא בניימן ממשפחת ישראלי שהי' מבונה אחיב שר־שרה־צופים, (Lord Beacousfield)] על מצח הספר הזה, „קודש־לישראל“ הם בגידים. בניימן שר־שרה צופים אמר: „כרמי ישראל היו לשממה ואינם עוד. אך ד' צִוָּה לחוג חג־שרה וכרם כל שנה ושנה וישראל עודנו מחוגג את החג הזה, עוד גם עתה. העם המחוגג הג־האסיף אף כי שרה וכרם אין לו, עתיד הנתו לשוב ולשבת באחוות שרה וכרם“. על פי הדברים האלה מגיר לנו החכם הימן הסיפר אשר לבו כַּלַּבבניימן ישראלי שר־שרה צופים. גם הוא מיחל לראות ישראל יושב על אדמתו נוטע נטעי כרם ויות ומתענג על ברכת הארץ, אשר ד' נתן לו, גם הוא בוטח, אשר ישראל ישוב לארצו, וללאום ועם יהי' שֵׁם ושבו שופטיו ככראשונה ויועציו כבתחלה, גם הוא כבניימן ישראלי הימן (= מהימן ופתרונו: נאמן) הוא לעמו, אשר מחלציו יצא. בראותך, הקורא הנכבד, את דברי בניימן ישראלי בראש הספר הדע אל מה ירומון מִלֵּי הסופר בתוך הספר, גם אם לא תוסיף לקרא בו. ואם תחכם ואמור תאמר אל לבך „אטורה נא ואראה כל דברי שלמה בן־דוד בן הימן המזרחי“ וקראת את הספר עד תומו, תרדה ממנו דבש רב דַּי השביע את נפשך ימים רבים. כי דברי־הסופר

דברי חכמה ושכל והגיון ישר הם. הסופר הזה שָׁמָה מאוד לראות את ישראל קָם מתרדמתו, תרדמת ימים ושנים אין מספר, ומתעורר לעשות לביתו. כל דברי הסופר מעידים על שמחת נפשו הָרַבָּה. כי את אשר איש לא קָוָה בא והנהו לעינינו — לפני זה כ״ו שנים כתב אהינו החכם היכן הסופר, אין בידי כל עם אחר לפתור את שאלת־היהודים פתרון נאמן, פתרון היורד ונוקב על היסוד, פתרון המביא שלום לכולם, בלתי בידי ישראל לבדו, והנה שנים עברו, ימים חלפו, והעם הזה, עם ישראל, עודנו יושב בפנה וקרן ופותרי־שאלת־היהודים אָיָן. בהוריי־ישראל ועיר שָׁם זעיר שָׁם התקבצו וינסו לעשות דבר לפתור השאלה הכבדה הזאת ויצעקו בקול גדול, נשיבה נא ציונה. אך האם קיל העם הקול הזה? כן שאל כל איש בלבו, מי יתערב אתנו אשר קול העם קול הבחורים האלה? היש בבחורים עצה? וכמו לפתע פתאום קָם גם החכם הסופר תידרום הערצל ויכתוב ספר ושמו „מדינת־היהודים״ וַיָּרֶא בספר הזה דרך, עצה ותחבולה להשיב ארץ ישראל לידי בניו ולהשיב לישראל משפט עם ואום למען ישרש יעקב יציץ ופרח יהודה. אך החכם הימן הסופר עודנו עומד בחריש משתאה לדעת אם מדי יצא הדבר. והנה הסופר תידרום הערצעל לא שקט ולא נח על שפריו. לא היו לו דַי אשר כתב ספר וישלח דברו בישראל, כי החל להקהיל קהלות בישראל ולשים לפניהם באר היטב את הדברים אשר דִּבֶּר בספרו. ולרגליו התקבצו סופרים וחכמים ויעשו גם הם כמוהו וביום א׳ לסדר „שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, אשר ד׳ נותן לך לשבטיך״ שנת התרנ״ו נאספו נדיבי עם יהודה בעיר שָׁשָׂה „מלוכה״ היא באזעל, עיר ואם בארץ הָלָנְדְּ, ארץ חופש ודרור, בעיר אשר בה יושב החכם הימן הסופר ודורש תורה בבית־מדרש־תורת־ד׳. התקבצו ובאו ליעץ עצה לעשות פלילי׳ להשיב שעריי־ציון לשבטי ישראל להוריש לבני יהודה הארץ אשר ד׳ נתן לאבותינו לנחלה ואחוזת עולם, לקרא דרור לכל בניי אשר קצה נפשם בארצות גלותם ואשר כשכוים הם בעיניהם ולא כאזרחים הם בארצות תפוצותיהם. כמאתים אנשי יהודה התקבצו. מכל צד ופנת באו, ממזרח ומכערב מצפון ומים, מכל ארבע רוחות הארץ. כמעט ולא נשארה ארץ בארצות תפוצת יהודה אשר לא בא מבנה איש יהודה לשבת בין יועצי עצת ציון. כמאתים איש היו שָׁם וכל א׳ וא׳ הי׳ שלוח מאת אחיו בניי שבעיר מושבו. רוח חלק גדול בעם־יהודה הי׳ דובר מתיך גרון־השליחים היועצים ובאיש א׳ חברים התיעצו מה לעשות להוציא עצת החכם הערצל מהדרי־המחשבה החוצה ולעשותה לעצם נגלה ונראה לעין כל רואה. לֵב אחד הי׳ לכולם. בלב אחד הלכו

שמה ובלב אחד ישבו שָׁם פֹּהֲעָצָם. בולמו עיניהם נשואות למטרה האחת, מטרה נעלה ורמה, אשר לרגלה התאספו. כי לא להתגדל ולהתפאר ולא להראות איש גודל לבבו ועוצם חכמתו באו כיא לשמוע ולהשמיע, לעזור ולהיעיל, לעשות מעשה ופעולה למען תצא עצה נאמנה ולמען ישועה תֵּעָשֶׂה בישראל. מהזה יקר, מהזה פלא הי׳ מחזה האספה הזאת. והיכן האזרחי בעיר באזעל גם הוא הי׳ בבית־המועצה. בקרן זָוִית עָמַד שָׁם בבית ועיניו ראו את חזון האספה ההיא ואזניו שמעו כל הדברים אשר דברו היועצים שם, עיניו ראו את רוח ישראל קָם מתרדמתו, תרדמת י״ח מאות בשנים, ואזניו שמעו קול בני יעקב בקול גבורי־רוח הולך הלוך והזק ויכך אשר קול העם הוא וילך לביתו ויכתוב הספר הזה. הספר ויל לפני זה ירחים רבים. אך קול התגנב לאוני, אשר איש יהודה, זה החכם מיכל בערקאָוויטש, הפץ להעתיקו ולתרגמו בשפת עבר, לכן חכיתי עד היום הזה, כי תפצי להודיע את כל העיר בשפת עבר. ומאשר עד היום הזה לא ראיתי עוד את הספר הזה מעֻתָּק ומְתֻרְגָּם, לכן את משמרתי אני מכבד ומדיעך אני, הקורא הנכבד, את משפט הספר הזה כמו שהוא לפנינו בשפת גרמני׳. ספר נחמד ונעים הוא הספר הזה, ואם יש לאל ידך להשיגו, ושפת גרמני׳ לא זרה לך, הקורא הנעים, קָרֵא נא בספר הזה ועונג־רב תשבע. כי דברי חכמה ודעת בו ועצתו עצת־אוהב נאמן. ששה פרקים יש בספר הזה. א) „דבר־המעשה ופתרונו״, זה שם־הפרק הראשון. לשאלת־היהודים יש פותרים, היהודים הם הם הפותרים ופתרונם פתרון נאמן, פתרון שלום, שלום לכל העמים אשר בתוכם הם יושבים ושלום לישראל. לשוא נלאו העמים למצא הפתרון, ישראל מצא אותו, רוח ישראל מתעורר עתה, מקיץ מתרדמתו, ומשתוקק הוא לשוב להיות ללאום אחד בארץ אחת ושפה אחת וברבים, אחדים יהיו לכל בניו. וזה הוא פתרון לשאלת־היהודים. פלאים הם אותיות־ימינו, ימי־המשיח (בשפת הזיל: „ימות־המשיחי״) לפנינו. מי האמין לשמועה הואת לולא נגלתה זרוע ד׳ לפנינו? מהזה־פלא הוא. אך, דבר־מעשה הוא ועינינו רואות, אשר גם במחנה ישראל התעורר רוח־לאום. יהודה קָם משנתו, וַיָּרֶא אשר לא טוב לו להיות עָם בפורד ובפזור בין העמים, ולכן מבקש הוא למצא מנוחה בארץ, אשר היתה לאבותיו לנחלה לפני זה אלפי שנה, לְהֵאָחֵז בה ולהיות בה חיי־לאום ועם. זה הוא דבר, אשר עָשָׂנוּ לפנינו, דבר־מעשה הוא. ומה פתרון־המעשה הזה? — כי לברכה יהי׳ לישראל ולברכה לכל העמים. לברכה לישראל יהי׳, כי בשוב יהודה לחיות חיי־לאום יחדש רוחו את חיו ובזית רענן יפרה ופרי טוב יוציא

להפארת, כאשר היה בצאתו מארץ מצרים ובשובו מבבל. גם השפה הישנה, שפת עבר, תחדש את נעוריה, תגדל ובעלה מעלה העלה, גם תכונת נפש העם והחלוכת רעיוניו תגבהנה אז מאוד. ולברכה לכל העמים, כי בהיות ישראל על אדמתו לא ייגע רוחו ולא ייעף ופרי מחשבה ומעשה יוציא, אשר העמים יאכלו ממנו גם ישבעו. ברכה רבה באה ממזרח לכל עמי תבל בימים הקדמונים, ועתה בשוב ישראל יושב בין מצרי־פורה ומערב יוליד פרי אשר רוח־מזרח ורוח־מערב בלולים בו יהיו ומתוק יהי׳ פרי זה לכל העמים, כיושבי מזרח כיושבי מערב.— כדברים האלה ועוד דברים רבים טובים וישרים כתב בפרק זה. ולוא אברתי לתרגמם כולם, הייתי בדיבר שקר, כי רבו מאוד, ומצע־העדות קצר מהשתרע. ב) „האנשים העושים במלאכת־האלוס״. זה שם־הפרק השני. מה טוב לאניו, אשר מנהיגיה ומַלָּחָיו נדיבי לב־הם. ואוי לה אם מנהיגיה שפלי־רוח הם. כי־הם העושים במלאכה לבנות בנין אופת־ישראל? התכם תודרום הערצל הוא הראשון. שמו לא יִמָּחֶה עד עולם מעל כפרי קורות ישראל. גידלו נפל לו בנעימים לתת התקופה החדשה להולדות ישראל ויהודה. הוא איש יהודי ולב־יהודי לו. ובקדקדו יש מֹחַ רב. רוח בינה בו. הוא איש חכם ומשכיל. וכמוהו הם האנשים אשר גלוו אליו, ועוזרים הם על ידו. אנשים חכמים נבונים ומלומדים הם, בעלי־צורה הם, אשר בלו ימיהם בבתי־מדרש חכמה ומדע. לא כתעי־רוח בעלי־דמיון שוא עשו מעשיהם באספה בעיר „מלוכתי כיא באנשי־עצה ותבונה, השוקלים כל דבר במשקל ובכמה ועצותיהם ישאו במאזנים. ואין איש אשר שמע את דבריהם על האספה ולא יכבדם בלבו. האנשים האלה יודעים הם את עמם וצרכיו ומשכילים הם אל הבחות הפועלים בזמננו פעולה עזה — הם ימצאו דרך ונתיב לבא אל המטרה הרמה, אשר אליה יכיננו, ואף כי כחפשים בדעות־אטונה־ודת הם, ותורת משה וקבלת־הזקנים אינם שומרים, תולדות־ישראל עוד יקרו בעיניהם וספרי־משה והנביאים עוד המדת לבם. כל איש שהי׳ עומד בקרן־בית־האספה ומשם הי׳ מביט ומשקיף על פני־האנשים, אשר התיעצו על צפונות עַמָּם הי׳ רואה אשר במעמקי חדרי לבות האנשים ההם יחיים עוד רחשי־אמונה חיי־עוז וגבורה, ועליאדמת־סתרי־רוחם הובה בקור׳ מים חיים אשר יתפרץ עוד ההוצה, ביטים הבאים איה, לעין רואים.— ולכן הם הם הקרואים להנהיג את האניו ולהתוות דרך ומסלה לעם לשוב בהן לארצו ולנחלתו. כי הם העומדים בְּתָוֶךְ בין שתי־הקצוות. לא המחזיקים בישנות ולא המחדשים המבונים „מתקניס״ יכלו להעיר רוח־אומה בישראל. המחזיקים בישנות יָבֹאוּ מגשת

אל הדבר הזה והמחדשים אמרו „בנסתדרות אנחנו ולא לאום ועם״ אבל אנשים בחכם הערצעל ומחנהו, אשר רגשי־בבוד בלבם לעומת הישנות, אף כי אינם מחזיקים בהן, וגם בחדשות־לא בחרו, אף כי אינם מבאסים בהן — הם יכלו להעיר את העם להחל ולבנות את הלאום היהודי, מהם יתד ומהם פנה לכל מעשה־האספה ולכל תוצאותיה. ג) „הדבר אשר יש עתה לעשות״. זה הפרק השלישי. עַם־יהודה, אשר הוא עתה עַם־המסחר, יַהֲפֹךְ לעם־אֲדָרִים כורסים ויוגבים. יכולה לו לשנות טבעו, היהודים יושבי־מערב ארצות עֵיקָפָה היו החלשים וחסרי־כח, קטני־הקומה ורעי־מראה בכל העת, אשר עול הַפְּעִיקָה היי על צוארם ובבלי מנוח נרדפו. וזה כחמשים שנה אשר הופשה נתנה להם ועתה הם גבורי כח, גדולי־הקומה ויפי־מראה. וכמו שבעיר תסלוניקי היו היהודים לנושאי־משא וסבל, כן יהיו בארץ אבותיהם לבעלי מהרישה ולעודרים במעדר. אך לא כל השבים לציון יהיו אכרים. גם אנשי־מסחר ומצאו מקום שָׁם. עוד טרם נחרב הבית, טרם ישראל הלך בגולה היו בני אנשי־מסחר וקנין, וגם עתה יהיו רבים לסוחרים ורוכלים. אך ירבו האכרים מאנשי־מסחר. האכרים הם יסוד ואבני־פנה לכל לאום ועם. ובלתי אם יהיו אכרים עובדי־אדמה בישראל לא יהיי ישראל לעם. ולכן ראשית בעשה־האספה היתה לבקש דרך ותחבולה להת אדמת־ציון בידי־בעלי כח וחפץ העימרים נבונים לעבדה ולשמרה. החכם הימן הסופר בומת, אשר יצליחו המנהיגים בקרוב ביבינו לעשות היי כי יש להם ולכל האומה, אומת־יהודה, כל אשר נחוץ למעשה זה. רק לא מצא חן בעיניו, אשר המנהיגים האלה שָׂמים כל מבטחם בשלטון־ארצות הזרקי, הדבר הוא בידי־מלכי ארצות עֵיקָפָה וקסריהן, ולכן דעת הימן הסופר היא שעל המנהיגים ההם לשים דבריהם לפני מושלי עירפה וַעֲשֹׂה ולהראותם אשר בָּהֶם עור ליהודים ייטיבו מאוד לארציותיהם שלהם. ד) הפרק הרביעי הוא „המתקומסים, אשר התקומטו על העירצל ומחנהו. החכם הימן הסופר מדבר קשות אל הרבנים, אשר־התקומטו על מעשה־החפצים לשוב להיות לעם ואמה והובר תוכחה אל כל החפצים להתבולל בעמים, אשר בתוכם הם יושבים. ה) הפרק החמשי הוא „התולדות, אשר יש לנו לחכות להן, כי תֻּלַּדְנָה לרגלי המעשה הזה״. החכם הימן מתאר לפנינו בחרט אמן נפלא כל התולדות־הטובות אשר תֻּלַּדְנָה בשוב ישראל להיות לאומה ועם. גם מעין עצות טובות לישראל ולעם־הגרבנים למען יצא דבר טוב ומתוקן, טוב לישראל וטוב לעמים. ו) „בניי החפצים לשוב לציון ותלמידי־ישוע המשיח. אלה לעומת אלה״. זה הוא הפרק הששי. דברי תַּקִּיף דַּבֵּר הימן בפרק הזה. לישראל יש

צדקה לבקש את הארץ הקדושה, ארץ ציון, להאחז בה, כי היא הנהלה אשר הנחילה ד' לאבותינו. אך גם להתלמידי־ישוע ארץ ציון היא אדמת קודש. גם להם צדקה לבקש אשר רק תלמידי־ישוע ישבו בה. ומה יהיו אם כל אחד ואחד „בולה שליי"? לכן עצת היצן הוא, אשר היהודים יברחו בריח־אהבה עם התלמידי־ישוע, יהדלו משנוא את ישוע ואת תלמידיו, כי שנאת־חנם היא, גם נשנו מנהגיהם בארצם ולפי רוח־העת יתנהגו — ועתה, הקורא הנעים, תוכל לשפוט משפטך על הספר הזה. ודע, אשר מבלתי יכולת לי להעתיק את כל הספר כולו לפניך הוצאתי אך גרגרים אחדים. אבל יש בו דברים הרבה עוד, אשר טוב לפניך לקרא אותם.— ברכה רבה בספר הזה, כי הוא מפרש לבני־י את הרעיון התלאיבי ובראה הדרך הנכונה. החכם היצן היא חוקר אחרי כל דבר ויודע ההלובת נפש כל האדם, ומשפטו משפט נאצן. כי יתן ושניעו העושים במלאכת האומה את דברינו. החכם הערצעל הוא מבין לכל תחליכת רעיוני היצן המיפר. אך הערצעל הוא המנהיג, וגורל כל מנהיג בדור הזה הוא לעשות חפץ האנשים אשר הוא חָפֵץ להנהיג. ולכן טובה רבה תאבה, ועבל־החכם היצן אילי יעלה בתוהו.— יתר ברכה יש בספר הזה, באשר הוא מפרש את הרעיון, רעיון הלאום הישראלי, לפני בני הגיים. כל אשר הערצל בתב ואשר מהנהו חָדָה לבאר, גם דברוי האספה כולם יא פרשו לפני־בני־הגיים את פרשת הרעיון הזה כמו הספר, אשר בי אנו דנים.— לבן אשנה ואשלש לאציר „ספר נחמד ונעים הוא הספר הזה", ובאור יפלא בעיני, אשר אנשי ציון לא כתבו עלי־ספרים, תל גדול וגבוה, על הספר הזה. כי יש ויש בספר הזה דברים רבים המעוררים כל איש אשר עם סיפר בידו ומוח בקרקרו, לעמות יהחשיב, לצרף ולזקק, לבעין מחשבות ציון תשאנה פרי טוב.— ועיז בתעצב לבי, אשר גם המבה"ע „העולם" („Die Welt") לא הרבה לחקור אחר כל דברי־היצן המיפר. אך מי יודע מה יעצרם להרבות חקר בספר הזה. לבי רחש תודה רבה להיצן המופר. כי הֵרָנִי עונג רב בספרו. הן יש דברים רבים בו אשר לא איכל הסבן עמהם ולולא קצר בצע הבה"ע הזה כי עתה הרביתי לדון בהם — אך הגיונות רבים וישרים יש בו, ביוחדים על אדני־חקר רב, ולכן אני בניד תהלתו בקהל רב.

Adr.: Ch. Th. Lucky. Stanislau II, Colonie Knihinin.

יום השבת.

חָפַשׂ עמוק בספרי התורה, ספרי הנביאים והכתובים, ספרי המבשרים והשליחים, לדעת אם יום השביעי בשבוע יהי' ליום המנוחה לכל המאמינים בד' ובמשיחו, או יחלוף וליום הראשון בשבוע יעבור.

יזן וְחֹקֵר יהודה בי"ר גרשון פראענ"ל.

יען הותיר לו האלהים פליטים בעם ישראל, ובחר בהם להיות מקשיבים לקול בנו ישוע המשיח, אמרתי, עת לדבר אל אחבי המשיחיים בענין קדושת יום השבת ולעורר את לבם אל המצוה הזאת, אשר מוצאותיה מקדם, מימי בריאת העולם, ואשר רועים רבים, בני משפחות הגוים, עוו שהתו פניה, בדחותם את מנוחת השבת ליום הראשון בשבוע. — אמרתי, נחפשה נא בספרי שתי הבריתות, ספרי תניי"ב וספרי הבשורה ונחקורה, אם יש בהם נבואה או רמז קטן להורות, אשר מנוחת יום השביעי עברה ליום הראשון עפ"י אחד הנביאים, או עפ"י המשיח ישוע או עפ"י אחד השליחים והמבשרים, ואם לא נמצא בהם אף מלה אחת הנותנת לנו רשיון להפוך את יום השבת ליום אחר, איככה נוכל לראות ברעה אשר תמצא את בני עמנו בבחרם להם יום נכרי למנוחתם ובעזבם את יום השביעי, אשר מקורו ברוך?

ויהי כאשר אך פתחה התורה את פיה לדבר אל בני האדם, הודיעה להם, אשר בששת ימי־בראשית ברא האלהים, יתברך שמו, תבל ויושבי בה, ויכל בקץ יום הששי את מלאכתו וביום השביעי שבת וינפש, ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת וגו' (בראשית ב': ג'). עור לא נשמע פה קול נותן־מצוה ומחוקק חוק לבני אדם לקדש את היום, אשר ד' קדשו, כיא את המעשה, אשר נעשה בראשית־היצירה, שומעות אוזינו פה, אך בשני אלפים וחמש־מאות שנה אח"כ, כאשר נפקחו עיני משפחה אחת במשפחות־בני־האדם ואת אלהי־האמת, יוצר הכל, הבירה, שמעה אוהרה מאת ד' עפ"י משה איזות קדושת היום הזה, יום השביעי, לחם נתן ד' לבני משפחת יעקב לאכלה, לחם אשר בני יעקב לא

ידעו מה־הוא ויקראו את שכו .טן׳ וילקטו יום יום עומר לגלגולת המרבה והמביעים ורק ביום הששי לקטו להט־כשנה, שני העומר לאחד ויאמר משה רועם ומצביאם: הוא אשר דבר ד׳ שבתון שבת קודש לד׳ מחר את אשר תאפו אפו וכו׳ (שמות ט״ז: כ״ג) שבו איש תחתיו וכו׳ (שם כ״ט). בדבריו אלה הורה משה את העם לדעת, אשר היום השביעי יום קודש הוא לד׳ מיסי־ברוא שמים וארץ ער כל הימים, ויום קדש יהי׳ גם לצאצאי יעקב, בו ינוחו מכל עמל־עבודת גופם ובו ינפשו מכל תלאה ויגיעה וגם מזונם יכינו להם ביום הששי לצורך יום מחרתו, יום השביעי. וכאשר הרחיקו בני־עבר את רגלם יסעו למסעיהם ויחנו נגד ההר, הר סיני, שמעו מצות השבת מעצם פי ד׳: זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים וכו׳ (שמות כ׳: ח׳—י״א).

ומאז פי ד׳ דבר לבניי בהר הלך ערך יום השביעי הלוך וגדול מיום ליום. פעמים רבות השמיעו הנביאים דברי מוסר להוהיר את העם על אודות המצוה הואת, השמיעו טוב לכל אשר יחזיק ביום השבת וקול געת־עונש נתנו בכל איש אשר יעובהו והלל יהללו.— הראשון, אשר הזהיר את עמו לשמור את יום השביעי מחללו, היה אדון הנביאים, משה רעיה. ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות (שמות כ״ג: י״ב), ושמרתם את השבת, כי קודש היא לכם מהללים מות יומת וכו׳ (שם ל״א: י״ד—י״ז), ביום השביעי תשבות (שם ל״ד: כ״א), שבת שבתון לך׳ כל העושה בו מלאכה יומת (שם ל״ה: ב׳), איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו (ויקרא י״ט: י״ג), שבת שבתון מקרא קודש וכו׳ שבת היא לד׳ וכו׳ (ויקרא כ״ג: ב׳). ותורה ברורה יוצאה לנו מ־דברי משה רעיה אלה. א) שיום השביעי הוא לבן־ישראל ליום השבת והמנוחה ככל עמל־גוף ויגיעת בשר, ב) אשר השבת היתה לבריה בין האלהים ועמו, וגם אות־זכרון, אשר עצם כבוד־האלהים שבת ביום השביעי וינוח בו, ג) שקדושת יום־השבת עולה על קדושת כל מועדי־ד׳, כי זה היום, אשר עשה ד׳, למנוחתו, ובשם „שבת־שבתון׳ הנהו נקרא, כשל־קדושה יש בו. לא כן יתר המועדים, זה זכרם .מקרא קודשי ׳מועדי׳ או ׳שבתון׳ לבד, כאמור בחג־הסכות: ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון (ויקרא כ״ג: ל״ט) (מלבד יום־העשור בחודש השביעי, יום הכפורים, גם הוא נקרא שבת־שבתון, גם בו יש כפל קדושה, כי בו יכפר ד׳ על בניי לטהר אותם מכל חטאתיהם (ויקרא ט״ז: י״א, כ״ד, ל״ב)), ד) שעונש מהלל־שבת הוא .מות יומת׳, .רגום אותי באבנים כל

הערה מחוץ למחנה׳. (במדבר ט״ו: ל״ה, ל״ו), ה) שיום השבת הוא יום ד׳, ככתוב מפורש ׳שבת שבתון קדש לד׳. (שמות ל״א: ט״ו) שבת שבתון לד׳ (שם ל״ה: ב׳), שבת היא לד׳ (ויקרא כ״ג: ב׳), ובהר קרא ד׳ לאמור: .ויום השביעי שבת לד׳ אלהיך׳ (שמות כ״ו י׳) ולכן כל איש מחלל־שבת, את יום האלהים הוא משפיל ומבזה, וכבוד־אדון־הכל הוא מכניע לעפר.— ומה דברו הנביאים, אשר אחרי משה רעיה באו? ומה הורו אנשי־השם בישראל בדורות, שהיו אחרי דור משה, על דבר קדושת יום־השבת?—דוד המלך העמיד בני אהרן להודות ולהלל לד׳ ולהעלות עולות לשבתות לחדשים וכו׳ (דברי הימים חי׳, כ״ג: ל״א) גם שר מזמור שיר ליום השבת (תהלים צ״ב) זשלמה בנו העלה עולות לד׳ על המזבח, אשר בנה לפני האולם כמצות משה לשבתות ולחדשים וכו׳ (דה״י ח״ב, ח׳: י״ב י״ג) וביתי המלכה עתליהו אם אחזיהו עשו הלוים וכל יהודה ככל אשר צוה יהוידע הכהן ויקחו איש את אנשיו באי השבת—עם יוצאי השבת (דה״י ח״ב, כ״ג: ח׳) והמלך יחזקיהו נתן מרכושו מנת לעולות הבקר והערב והעולות לשבתות וכו׳ (דה״י ח״ב ל״א: ג׳). הן עד ימי־השופטים וימי שאול המלך לא נמצא דבר בספרי דברי ימי ישראל, לא הודיעי לנו, אם שמרו את יום השבת כמצות וכתורה, אך מאשר הניחו לנו מחברי ספרי־דברי ישראל למשמרת, נוכל לשפוט, אשר מצות יום השבת היתה שמורה מאוד ולא חללוה אז אף פעם א׳. בי יהושע מל את כל הילודים במדבר (יהושע ה׳: ד׳), עשה הפסח בגלגל (שם י׳) ואת עכן בן־זרח ענש על אשר מעל מעל בחרם (שם ז׳: כ״ד, כ״ה) בנה מזבח לד׳ בהר עיבל (שם ח׳: ל׳) גם ערי מקלט הקדיש בהר נפתלי וכו׳ (שם כ׳: ז׳, ח׳) ואת לב העם חזק לשמור ולעשות ככל הכתוב בספר תורת משה לבלתי סור ימין או שמאל (שם כ״ג: ו׳). יפתה הגלעדי ידע קורות עמו בימי־משה, ובעלות בני עמון להלחם ביהודה שלח יפתח מלאכים להגיד למלך בני עמון ככל אשר עשה ד׳ ביסי משה לכל גבול האמורי, (שופטים י״א: י״ב—כ״ה) ואת עדות, אשר ידע את התורה. ואת נדרו עשה, ככל אשר יצא מפיו (שם ל״ב), אשת מנוח שמרה מצות מלאך ד׳ לעשות כנזיר־ד׳ ובנה שמשון הי׳ נזיר אלהים כפקודת ד׳ (שם י״ג כל הפרק), וכאשר עלו כל השבטים למלחמה על שבט בניימין עיד הנבלה אשר נעשתה שם, העלו עולות ושלמים לפני ד׳ (שם כ׳ כ״ו), אלקנה בן ירוחם האפרתי עלה מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבוח לד׳ צבאות בשלה (שמואל חי׳ א׳: ג׳) והנה אשתו מרת נפש ותדור נדר לד׳ ואה נזרת שלמה

ושמואל בנה הי׳ שאול לד׳ כל הימים (שם) ושמואל קבץ את העם המצפתה וישפכו בני׳ מים לפני ד׳ ויצומו (שם ז׳: ו׳) גם העלה עולה כליל לד׳ (שם) וכאשר נאספו פלשתים להלחם עם ישראל ויושע ד׳ את ישראל, נדר שאול נדר לבלתי יאכל איש לחם עד הערב. (שם י״ד: כ״ד) שאול עשה סעודת ראש־חדש ובני ביתו הסבו אתו לאכול (שם כ׳: ה׳) וזבח־הימים הי׳ ר״ח גם לעם (שם), אחימלך הכהן שמר את לחם־הפנים, כי להם קודש הי׳ (שם כ״א: ה׳) ועתה אם בנ״י החזיקו בכל ימי השופטים וביתי שאול במצות רבות: בילה, קרבנות, לחם הפנים, צום, תפלה, נדר ונזירות, כי פתי יסור הנה לאמור, אשר את המצות האלה שמרו והמצוה הגדולה הראשונה בתורה, מצות שבת, לא שמרו?! ויתי־דוד לנו לעדים נאמנים. הלא ביתי הי׳ דבר קדושת השבת בדבר־סורשה מדורות שקדמו את דורו ולא כדבר חדש מקרוב בא. — ישעיהו הנביא הזה חזונותיו ביתי עויהו יותם אחז יחזקי׳, והוא לא שבת מלהזהיר את העם לשמור את השבת ולשבות ביום השביעי. ׳כה אמר ד׳, קרא ,שמרו משפט ועשו צדקה וכו׳ שומר שבת מהללו וכו׳, כה אמר ד׳ לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכו׳ (ישעיהו נ״ו: א׳—ז׳) אם תשיב משבת רגלך וכו׳ וקראת לשבת עונג וכו׳ אז תתענג על ד׳ (שם נ״ח: י״ג, י״ד)׳ וכאשר צפה ליסים העתידים לבא עוד, קרא הנביא הזה, ,והי׳ מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני ד׳ (שם כ״ו: כ״ג) ועפ״י ירמיהו הנביא דבר ד׳ למלכי יהודה ולישובי ירושלים ,השמרו בנפשותיכם וכו׳ וקדשתם את יום השבת כאשר צויתי את אבותיכם, והי׳ אם שמוע תשמעון וכו׳ וישבה העיר הזאת ואם לא תשמעו וכו׳ והצתי אש בשעריה וכו׳ (ירמיהו י״ז, כ״א—כ״ז) ועפ״י יחזקאל הנביא מוכיח ד׳ את בנ״י לאמור: ,את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת כי אני ד׳ מקדשם והם טרו בי וכו׳ ואת שבתותי חללו (יחזקאל כ׳: י״ב—כ״ו) נשאתי ידי לבלתי הביא אותם אל הארץ וכו׳ יען במשפטי מאסו ואת שבתותי חללו (שם) עוד זאת עשו לי, טמאו את מקדשי ואת שבתותי חללו (שם כ״ג: ל״ח) וכאשר הנביא הזה הובא במראות אלהים אל ארץ ישראל ואת בית־המקדש העתיד לבא ראה בחזון, אסר לו ד׳ ,שער החצר הפנימית הפונה קדים יהי׳ סגור ששת ימי־המעשה וביום־השבת יפתח׳ (שם מ״ו: א׳) והשתחוו עם הארץ פתח השער ההוא בשבתות וכו׳ (שם מ״ו: ג׳) — ונהמיה בהתפללו אל ד׳ אסר ,ואת שבת קדשך הודעת להם (נחמיה ט׳: י״ד) ובכרתו אמנה באלה ובשבועה עם העם ללכת

בתורת האלהים אשר נִתְּנָה ביד משה אסר ,ועמי הארץ המביאים את המקחות ביום השבת וכו׳ לא נקח מהם בשבת (שם י׳: ל״ב)— כתוכחת ישעיהו כן גם תוכחת הושע הנביא. ישעיהו הוכיחם: חדש ושבת וכו׳ לא אוכל וכו׳, חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי וכו׳ (ישעיהו א׳: י״ג, י״ד) כי נתמאיהם הרבים, אשר חטאו אדם לחברו, היו שבתותיהם ומועדיהם ללא־הועיל ולא לרצון לפני ד׳ והושע הנביא קרא גם הוא דבר ד׳ באזנם לאמור: והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכו׳ (הושע ב׳: י״ג) והקללה הזאת/באה על ישראל כתומה ביתי־הרם בית־ראשון והמקונן נושא קינה ,שַׁבַּת ד׳ בציון מועד ושבת, (איכה ב׳: ו׳).

מכל אשר עינינו רואות בספרי תנ״ך יבין לבבינו, אשר מצות־המנוחה ביום־השבת אהובה היא למאוד לפני ד׳ ובנ״י קדושה ביתי־משה, שמרוה ביתי־השופטים ומלכי ישראל. ומיום שנחתם חזון בישראל עד שננלה ישוע המשיח לעיני־בשר גדלה מצות־השבת עד למאוד. הסופרים והפרושים גדלוה רוממוה עד למרום, כי הוסיפו נדרים למאות ולאלפים והומרות עד למבויר, עד אשר היתה למשא כבד ולטורח גדול על שכם־העם. גם הסבו רעה גדולה לעם ברקדקם בענין המצוה יתר מעל המדה, כאשר קרה ביתי אנטיוכוס אפיפנום בשלחו את צבאו, צבא סורי׳, לצור ארץ יהודה, אז חסידים רבים ביהודה ברחו ויתחבאו במערות, במחילות עפר ובנקרות צורים במדבר ואנשי צבא סורי׳ מצאו את מחבואם ויצאו עליהם ביום השבת והחסידים לא חפצו להרים חרב בשבת ויפלו כולם לפי חרב, אנשים נשים וטף ולא נשאר מהם אף א׳. החסידים שמרו תורת הסופרים ויבחרו לתת גום למכים ולחייהם למורטים מלנגוע בכף חרב או חנית בשבת. לא מחכמה עשו זאת, כי לא כן היתה דעת הסופרים, ולכן הוסיפו הסופרים לבאר אה״ב, אשר להלחם באויבי ד׳ מותר להלל את השבת. אך כל המעשה הזה לנו לעדות, אשר קדושת יום השבת חירותה היתה בעמק לב היהודים ובכל נפשם ובכל מאודם שמרוה.

כאשר מלאו ימי־השבועים, אשר נחתכו ע״י גבריאל המלאך (דניאל ט׳: כ״א) ואור־המשיח הופיע, ישוע בן־דוד נגלה בבשר להודיע ישועתו לעיני ישראל והגוים — נכרה נא לנו אזנים לשמוע, מה ידבר לנו הגואל בענין קדושת יום השבת, ונפקחה נא עינינו לראות מה מעשהו ביום הקדוש הזה.

פתח דברי ישוע האיר ,אל תחשבו כי באתי להפר התורה והנביאים, לא להפר באתי כ״א להקים. כי אמן אומר אני לכם עד

כי יעברון השמים והארץ לא תעבור יור אחת או קוץ אחד מן התורה עד אשר יקוים הכל׳ (מתי ה׳: יז, יח) באמרו זה הרס המשיח אדונינו עד היסוד בה מוסת האנשים השמים אור לחשך ומחשבת המורים המאלפים, אשר ישוע אדונינו מורנו בטל את קדושת יום השבת ומותר לכל איש לחלל את יום השביעי. הלא אם קוץ א׳ לא יעבור מן התורה ויוד אחת לא תעבור בכל ימי הארץ, איכה תעבור ואיכה תופר המצוה הגדולה הזאת, מצות שבת, אשר היא ראשונה לכל המצות, ובכור לכל חוקי־האלהים? —

אולי יחשוב איש בלבבו: „הוא אמר ולא יעשה, ישוע אדונינו דָּבָר דבר ולא יקימנו״? — לכו נא חזו מפעלות המשיח כפי הכתוב בספרי־הבשורה. כאשר שב אדונינו בגבורת הרוח מהסרבר אל הגליל ויצא שמעו בכל הככר ויבא אל נצרת אשר גדל שם וילך כמשפטו ביום־השבת אל בית־הכנסת ויקם לקרא בספר וכו׳ (לוקס ד׳: טז וכו׳) אח״כ ירד אל כפר־נחום עיר־הגליל וילמד העם בשבתות (שם ליא) ויהי בשבת אחרת ויבא אל בית־הכנסת וילמר שם, ושם איש וכו׳ (שם ו׳: ו׳). מכל הכתובים האלה אנו רואים, אשר המשיח ישוע לא רק פעם או שתים שבת וינפש ביום השביעי, כיא זה דרכו היתה לשבות ולנוח וללמד את העם „כדי שבת בשבתו״, וכמשפט התורה וכפי מנהג היהודים שביסיו, ויקרא ביום השבת בבית־הכנסת בתורה ובדברי הנביאים. והמחלוקת שהיתה בינו ובין מורי־העם בזמן ההוא לא היתה על אודות שמירת השבת, כי גם הוא שמר את יום השביעי כדת־התורה, כיא על אודות השאלה, איך לשבות, מה מותר לעשות בו ומה אסור וכו׳, ין הסופרים והפרושים ביסיו הגדילו את השאלה הזאת לאין קץ והרבנה עיי הלכות שבת עד אין מספר, ודברים אשר לא עלו מעולם על לב משה והנביאים להעמיס על צוארי ערת ישראל היו אז למצוות מלומדות. למשל, קטיפת מלילות בשבת היי בעיניהם כמו מלאכת־התלישה, ורפואת חולה עיי סמים נחשבה בעיניהם למלאכת־המחינה ויאשימו את המשיח אשמות, אשר לא הוא ולא תלמידיו שתו לבם אליהם. וישוע ענה להם בענות חן וברוח דעת ד׳: הלא תוציאו ביום השבת שן הבור הכבש אשר יפול בו, כי תרחמוהו, ועל אדם לא תחוסו להציל את נפשו מטות ביום השבת? (מתי יב׳: יא יב) הלא יתיר איש את שורו או חמורו מן האבום ביום השבת להוליכהו אל המים להשקותו ועל יציר אנוש לא תרחמו להחיות את נפשו ביום הזה? (לוקס יג׳: טז) — הלא אבי שבשמים פועל פעולתו עד־עתה (יוחנן ה׳: יז) האל הטוב היושב במרומים לא

ימנע גם ביום השבת מלעשות טוב וחסד לברואיו ואיכבה אחדל אני מלהטיב לבני אדם חולים נדכאים ונאנחים?—ובדבר קטיפת המלילות, לוא כדבריכם כן הוא, לוא גם קטיפה למלאכה נחשבה, אם יערב איש בשבת ולחם לא יהי׳ לו להשקיט רעבונו מותר לעשות המלאכה הזאת, כי כן עשה גם דוד המלך. הוא אכל לחם הפנים בהיותו רעב, אשר איננו מותר כיא להכהנים לבדם (מרקוס ב׳: כיז, כיח) וכן גמר ישוע אדונינו אומר לדור ודור: „השבת נתנה בעבור האדם ולא האדם בעביר השבת לכן אדון בן־האדם גם לשבת״ (מרקוס ב׳ כיז: כיח, וכן לוקס ו׳: ו׳). השבת נועדה לטובת־האדם ולמנוחתו ולעונג לו ולא לרעתו ולכן האדם אדון השבת הוא לשפוט בשבלו איזו העבודה אשר תכבד עליו ואיזה המעשה אשר יהרום את העונג, עונג־השבת, ואו יסור ממנו ומה יעניקהו שובע־רצון ותענוג, ואז יחזיק בו.

כאשר נגש הבחור העשיר וישאל את ישוע: רבי מה אעשה ואקנה חיי־עולם, השיב לו אדונינו: שמור את המצות ואלה־הן: לא תרצח, לא תנאף, לא תגנב, לא תענה עד שקר, כבד את אביך ואת אמך, ואהבת לרעך כמוך. אל יפלא בעיני כל איש, אשר אדונינו השמיט את מצות „זכור את יום השבת לקדשו״, כי הדברים והמצות שבין אדם לקונו קימו אז היהודים בכל נפשם ובכל מאודם, ביתר עוז וביתר שאת ובקנאה גדולה, גם הוסיפו עוד גדרים וסייגים רבים עד אין מספר. ועל מצות כאלה מסרו נפשם למות, כאשר יוסיפון מעיד עליהם. כאשר נראתה דמות הקיסר, קיסר־רומי, בחוצות ירושלים גדלה המהומה בעם, וכאשר פקיד־רומי חפץ להעמיד דמות הקיסר בבית־המקדש נפלו שועי־העם על פניהם לארץ ואת צואריהם גלו לטבח ויזעקו „שחוט אותנו, הרוג תהרוג אותנו ואת היכל ד׳ אל תחלל״. ולכן אין זה דבר פשע אשר את כל המצות האוחזות בכבוד האלהים כמו: לא יהי׳ לך אלהים אחרים על פני, לא תעשה לך כל פסל וכל תמונה, לא תשא את שם ד׳ אלהיך לשוא, ויום השביעי שבת לד׳ אלהיך, שמרו היהודים בכל עוז נפשם ולמה יזהיר המשיח את שואלו לשמרן ולעשותן. — לא כן המצות שבין אדם לחברו, רצות, נאוף וגנוב, עדות שקר, כבוד אב ואם, השיב דברי רעהו (כלולה במצות ואהבת לרעך כמוך) את אלה לא שמרו, באלה נוקשו כשלו ונלכדו רבים, לכן הזהיר אדונינו עליהן בכל עת.

כאשר גלה לתלמידיו אות־הקץ והצרות הנרולות העתידות לבא לישראל עיי הרומיים הניד לנום אז בחפזון נדול אל ההרים ביום

אשר הצרות תקרבנה לבא; אשר על הגג אל ירד לשאת דבר מביתו, ואשר בשדה, אל ישוב הביתה לשאת את מלבושו, גם הזהיר אותם להתפלל אז, אשר פנוסתם לא תהי' לא בחורף ולא בשבת (מתי כ"ד: כ') כי הקור נורא הוא על ההרים בחורף וקשה לנוס ולהמלט שמה, ובשבת לא יוכל איש מלט. והצל דבר, כי למשא ולטלאכה יהי'.—

מכל המאמרים אשר הצגתי לפניכם פה יוצאה עדות ברורה כשמש, אשר ישוע אדונינו בפד את יום השביעי ויקדשהו לשבת ולמנוחה, כפי רוח תורת משה והנביאים, ורק את ההוספות הזרות ורעות־רוח, אשר מחברי־המשנה צברו סביבו, נטל ממנו.

הנה השעה קרבה ובן־האדם נמסר בידי הטאים. אנשי־הצבא תפשו את ישוע ובעצת הכהנים, מסרוהו אל פונטיום פילטוס להמיתו ובערב־שבת צלבוהו על העץ ואחרי מוצאי שבת, באחד בשבת לפני עלות השחר באו הנשים, אשר הכינו סמים זמרקחות, אחרי אשר שבתו בשבת "במצוה" (מצות התורה), אל הקבר ותשמענה, אשר המשיח קם מעם־המתים. — המבשרים המודיעים לנו כל אלה מכנים את היום כפי שהיו מכונים בפי כל. וזה אות ועדות, אשר יום השביעי הי' יום השבת בעיניהם, יום המיועד לכל בני אדם לשבות בו במצוה. ועתה נרדה נא ונראה בספר "מעשי־השליחים" אולי שנו אחיכ השליחים את מעשיהם וישבתו ביום אחר ולא ביום השביעי, ומה נחזה בספר ההוא? — פולוס והאנשים אשר אתו נסעו מפרגי ויבאו אל אנטיוכיא אשר בפיסידיא ויבאו אל בית־הכנסת ביום השבת וישבו ויהי אחר קריאת־התורה והנביאים וישלחו אליהם ראשי־הכנסת לאמור "אנשים אחים אם יש לכם דבר־מוסר לעם דברו. ויקם פולוס וינף ידו ויאמר וכו' (מעשי־השליחים יג: טז וכו'), ויהי בצאתם מבית הכנסת ויבקשו מהם לדבר אליהם את הדברים האלה בשבת־הבאה (שם) ובשבת השנית נקהלה כמעט כל העיר לשמוע את דבר ד' (שם) ויהי אחרי עברם באמפפוליס ויבאו אל תסלוניקי ושם בית־כנסת ליהודים ופולוס נכנס אליהם כמשפטו ושלש שבתות התוכח עמהם מן המקראות (מהי"ש י"ז: א', ב') ויהי אחרי הדברים האלה ויצא פולוס מאתינס ויבא אל קורנתוס וידבר בבית הכנסת בכל שבת ושבת ויוכח אל היהודים ואל היונים (מהי"ש י"ח: א', ד') — כל הפסוקים האלה יתנו עדיהם, אשר פולוס וחבריו זה דרכם היתה ללכת אל בית־הכנסת ביום השבת לתפלה, לקריאת התורה, ולקריאת הנביא (הפטרה) ולמען לַמֵּד את העם תורת־האמונה במשיח. ולא לבד את יום השבת

קדשו לעיני־העם כי גם כל מועדי ד' קיטו כחק־תורת־משה. כי פולוס אמר לעבור מעל פני אפסוס לבלתי יתמהמה באסיא, כי אץ אולי יוכל לבא לחג־השבועות ירושלים (מהי"ש כ': ט"ז). אנשים מאמינים, מארץ יהודה, שהיו מכת הפרושים, חפצו להעמים עול התורה גם על בני הגוים שהיו לתלמידי־ישוע ויאמרו אליהם "אם לא תמולו כדת משה לא תושעון". אם לא תקבלו עליכם את המצות אשר צוה לנו משה, והתורה הלאומית, אשר לנו בנ"י, כמו המילה, אשר היא חותם־הברית לצאצאי אברהם או המועדים המוזכרים פלאות יציאת מצרים וכו' וכו' לא תוכלו להיות תלמידי ישוע". השליחים והזקנים, זקני קהלת המשיח, נקהלו בירושלים לעיין ולדון בדבר הזה ויצא משפטם: שאין להפחיד את השבים מהגוים לאלהים ואין להחמיר עליהם רק לכתוב אליהם, אשר ירחקו מטומאות האלילים ומן־הזנות ומבשר הנחנק ומן־הדם, כי רק על המאמינים היהודים לשמור כל תורת משה ולא על בני הגוים האחרים. אך לכתוב למאמינים בני יהודה, אשר עליהם לשמור כל מצות התורה, אין צורך ג"כ, כי מדורות עולם יש למשה דורשים בכל עיר ועיר ומדי שבת בשבתו יקרא בבתי כנסיות וא"כ ישמעו בכל שבת את אשר עליהם לעשות. — כל המעשה הזה יוכיח ברור שהיהודים המשיחיים החזיקו ביום השבת ובבתי כנסיות התאספו לשמוע אל הרנה ואל התפלה ואל מיסר המורים. — ואם ישאלני איש, מדוע לא כתבו הזקנים למאמינים בני־הגוים, לשמור את יום השביעי לקדשו, אשיב לו, את אשר כבר אמרתי. אין מזהירים על דבר נזרע ומקובל מבולם ליסוד־הדת. גם על גנוב וגאוף ורצוח ושבועת שוא וכו' לא הזהירו הזקנים את המאמינים, בני הגוים, האלה, כי כאשר היו למאמינים כבר קבלו עליהם לרחק מהחטאים האלה.—

אבות־בנסיות־המאמינים בני הגוים, אשר המירו יום השביעי ביום הראשון ויעשו את היום הראשון לשבוע לשבת הצדיקו את פעולתם באמרם, אשר תמכו יהדותיהם על דברי פולוס. כי כן כתב פולוס באגרתו אל הגלטיים (ד': י') ימים (שבת וצום) אתם שומרים וחדשים ומועדים ושנים (ראש השנה) מתירא אני פן־יגעתי בכם לריק. ואל הקולסים (באגרתו, פרשה ב': ט"ז) כתב: ע"כ לא־ידין איש אתכם ע"ד מאכל ומשקה או־על מועדים וראשי־חדשים ושבתות. על דברי פולום אלה מורים הם באצבעם ואומרים: הלא בפראה ולא בחידות דבר פולוס פה, דבר מפורש יש פה. אין לשמור את השבת ואיש אל ידין את אשר איננו שומר היום השביעי וכו'. אך המעמיק להתבונן

ברברי פולוס מבין עומק דעתו. הן פולוס שם פניו ברקדוקי הרבנים ובנדרים הרבים, אשר בנו סביב מצות התורה, ולא דָּבָר רעה בעצם דברי־התורה. כי להבין דברי פולוס כמשמעם ולא לפי רוח־הדעת הנושבת בהם אינו מן הסדה. הלא אז יָצָא לנו משפט מעוקל, אשר פולוס צ״ה את הקולסים ,לבלתי יאכלו ולבלתי ישתו ולבלתי יהויקו בסוער חדש ושבת. וזה לא יתכן. — אך דעת פולוס היא שהקולסים לא ישימו על לבם ולא יראגו לדבר מאכל (כשר ומרפה) ולדבר משקה (יין נסך כפי הרבנים) או לדבר מועד, ראש־חדש ושבת (לפי דקדוקי־הפרושים) וכן מוסיף פולוס לדבר אליהם עוד ,לכן אם־מָקם עם־המשיח לתקוני העולם (הזה, השפל והנבזה) למה תשתעבדו להקים (הוקי־הפרושים) כאלו עודכם חיים בעולם (השפל הזה) (הפרושים אומרים) אל תקרב הלום (תחום שבת) אל תטעם (מאכלות אסורות, הערובות) אל תגע (בסוקצה) והם עומדים לכלות בתשמישם (עושיהם לא יחיו בהם) לפי מצות אנשים ולמודיהם (קולסים ב׳: כ׳—כ״ב) — אבות־הכנסיות ההם מצאו להם עוד משען לחליפת השבת. לוקס ופולוס וחבריהם יצאו מן פלפי אחרי ימי־תג־המצות ומקץ חמשה ימים באו באנ״י אל טרואס. שם ישבו שבעת ימים ויהי באחד בשבת כאשר נאספו התלמידים לבצוע הלחם וידבר אתם פולוס, כי אמר ללכת משם למחרת־היום ויארך הדבר עד חצות־הלילה. (מה״ש כ׳: ו׳, ח׳) על הפסוק הזה בנו דיק ומגדל לטמון בו אוצר חכמתם ומדעם ויריעו בכה קולם, שפולוס ורעיו נאספו באחד בשבת מאשר קדשוהו ליום השבת ולוכר מעודת־האדון, אשר מער עם תלמידיו טרם מותו, בצעו לחם, ופולוס נשא מדברותיו אליהם להטיף מוסר ולהזכיר לפניהם את ארחות האמונה, כנהוג עתה בבתי־תפלת־הנצרים, בני־הגוים. אך לשוא עמלו הבונים האלה, כי רוח קמנה הציל כל הוטותיהם הגדולות ארצה. האמת הנכונה היא, שפולוס וחבריו נאספו ביום ראשון בערב לסעוד לבם מאשר רעבים היו ואוכל בקשו למו להשקים רעבונם. ומנהג הוא בישראל מאז ועד עתה, אשר היושב בראש השלחן מברך ברכה טרם בצע הלחם ועל לחם שלם הוא מברך, אח״כ בוצע הוא או מנתה הוא הלחם לנתחים ומחלק פרוסותיו לכל הסבובים על השלחן ולכן קוראים בדרך מליצה את הסעודה בשם ,בציעת־הלחם״. ואשר דרוש דרש להם פולוס בערב ההוא דברי תורה ואמונה, הי׳ מאשר נמר ברעתו לצאת מהעיר טרואס למחרתו ואין להפסר מהבירו אם־לא מתוך דברי תורה. — הטורים הקדמונים, בני משפחות הגוים, חשבו עוד בשנות ספרי הבריה־החדשה

למצא עוד לשפתם החדשה ויסצאו כתוב באגרת פולוס שכתב לקורנתים עיד גבאי הצדקה לעורת־הקדושים ״באשר תקנתי לקהלות אשר בגלטיא כן תעשון גם אתם. בכל אחד בשבת איש איש מכם כאשר השיג ידו יניח אצלו ויאצור למען אשר אבא ולא יקבץ עוד״. (הראשונה אל הקורנתים ט״ז: א׳, ב׳) על שני הכתובים האלה ששו המורים כמוצא שלל רב, ויאמרו: השמעתם מה השליח הוה מצוה? הוא מזהיר את הקורנתים לקבץ נדבות ביום־הראשון בשבת, כאשר גם אנחנו עושים בימינו בבתי התפלות. ומדוע בחר באחר בשבת? מאשר היום הזה קדוש הוא, יום שבת הוא. לוא חכמו ישכילו, אשר דברי פולוס יהרסו מבצרי היום־הראשון ובור יכרו לו להפילו ברשתם! אסור הי׳ ליהודים לנגוע באצבעותיהם כל מסבע, נחשת, כסף או זהב כי סוקצה הוא בשבת, לכן צוה פולוס לעשות הדבר הזה בחול באחד בשבת, וכל איש בביתו ולא בבית־התפלה. ובאחרונה מצאו להם משענה חדשה בפסוק זה ,ותהי עלי הרוח ביום האדון״ (חזון יוחנן א׳: י׳) ויריעו בקול ששון לאמור, זה היום שקוינוהו מצאנו ראינו, עתה ברור כעצם השמים לטוהר, שיוחנן חזה ביום האדון ואיזה הוא יום האדון אם־לא האחד בשבת, אשר בו קם האדון ישוע מעם־המתים? ואם הוא יום האדון, הלא גם לנו הוא, כי המשיח חי בנו ואנחנו בו ולכן עלינו לקדש את היום הראשון ולשבות בו, כי שפת הוא למשיח ולנו. אך מה נואלו המורים ההם ולא הבינו אשר אם יש בשבוע יום לישוע המשיח ולמאמינים בו, יום הששי הוא, כי ביום הזה נתן ישוע את נפשו כפר בעד חטאי העולם ויושע ביום ההוא את ישראל וכל מין־בני אדם וחוה להיות חיים וקימים בעולם הבא עד קץ הימים. לא בתקומתו נאל אותנו המשיח כי״א במותו, ועתה מדוע יאהרו את פעמי הישועה לבא ביום מחרת השבת ולא יקדמו אותם בתודה בערב השבת? לא אחי! לא בצדק תקראו ליום הראשון בשבוע ,שבתי ותעיתם בשה אובד בספרון מלת ,יום־האדון״ כי האדון, אשר אתם מבקשים פה, הוא אדונינו האלהים, בכתוב בתורה ובנביאים. שלש פעמים יראה כל זכורך את פני האדון ד׳ אלהי ישראל (שמות ל״ד: כ״ג) הנה האדון ד׳ צבאות מסעף פארה במערצה (ישעיהו י׳: ל״ג), כה אמר אדניך ד׳ (שם נ״א: כ״ב) מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלהי יעקב (תהלים ק״ד: ז׳) וכו׳ וכו׳ וכל זה יוכיח באר היטב, שיום האדון ד׳ צבאות הוא יום השביעי ולא יום הראשון, ככתוב: ויום השביעי שבת לד׳ אלהיך (שמות כ׳: ז׳)

שבת שבתון קודש לד' (שם ל"א: ט"ו) ועוד, ומגיד הוא לנו אשר יום השביעי הוא נחלת ד' וסגולתו, סגולת האדון ד'.

וכמו שהאלהים שבת ביום השביעי, כן גם המשיח ישוע שבת ביום הזה וינוח בו לא לבד בעת התהלכו על פני האדמה כי"א גם בהרגעו בבטן ה א ד מ ה וקברו הי' לו לערש מנוחה ושלוה אחרי כל עמלו שעמל תחת השמש. ואחרי היסורים שסבל על עץ הצלב נחה גויתו בקבר ומשם קם גבור ואמיץ כה לעלות השמימה בלי מום כמנחה טהורה.—

אחרי ראותכם אשר האלהים ומשיחו, וכל הקדושים יחד עם כל בניו, כבדו את היום השביעי ויקדשוהו להיות להם לשבת לעונג ולמנוחה, מי זה לא יחרד לבבו מלבוותו ולחללו, מלעשות בו מלאכה וחפץ ולהת ליום הראשון בשבוע מקום כבודו, ליום אשר בו לא הגנו היהודים כעולם ורק הגוים עובדי אלילים הרוטיים והיונים נתנו לו יקר ותפארת לכבוד פסיליהם. —

הטו נא אזניכם לשמוע ואספר לכם מה שקרה בראשית ימי־קהלת המשיח.

בימים ההם ויהי דבר־ד' הולך וגדל וירב מספר התלמידים בירושלים עד מאוד וגם־המון רב מן הכהנים הטו את לבם אל האמונה, ושם הי' איש, ואשמפנום שמו, מלא אמונה, גבורה ורוח־הקודש, ולא יכול איש עמוד לנגד חכמתו ויוציאו דבה רעה עליו ויביאוהו לפני סנהדרין וישפטוהו ויסקלוהו והתי ביום ההוא רדיפה גדולה על הקהלה אשר בירושלים ויפוצו כולם בערי־יהודה ושומרון, הנפוצים האלה עברו בארץ ויבשרו את הדבר, דבר־מעשה־המשיח, אותותיו, מותו ותקומתו מעם־המתים ותרבה דעת־המשיח בישראל בכל מדרך כף רגלם וגם מבני־הגוים נלוו אליהם רבים ויאמינו בד' ובמשיחו. אך אמונת־בני־הגוים היתה רפה עוד בימים האלה באין יסוד חזק ואמתי ותתנועע הנה והנה כעלה נדף מפני הרוח, עין אהבת־האלילים לא נעקרה עוד מלבם ויהיו הם כמו הכותים ואנשי ספרוים, אשר הושיב שלמנאסר בארץ שומרון, עבדו את ד' יחד עם אליליהם נרגל אשימא וכו'. ויהי כאשר נבחר פולוס להיות שליח־מבשר לגוים ויבא אל קורנתוס ויוכח בבית הכנסת בשבת אל היהודים ואל היונים, קורנתים רבים שמעו את הדבר ויאמינו ויטבלו ויהיו לתלמידי־המשיח, אך עודם היו עושים מעשיהם בלב ולב. יען היו מברכים לד' מרם אכלם בשר זבחי־האלילים וטרם שתם יין הנסוך לפסיליהם ועל זה הובה הוכיח אותם פולוס ויכתוב להם „אני

אין רצוני שתהיו חברים לשדים"—הרבר הזה יורנו, (א) אשר הנרים הקדסונים, בני־הגוים, החזיקו בכל מנהגי־היהודים והיו מברכים לד' ברכת־המזון לפני הסעודה ולאחריה וא"כ אין עוד ספק בדבר, אשר קיסו גם את המצוה הגדולה לאלהים, מצות שבת, כתקונה, (ב) אף כי ששמרו כל החוקים ויעשו כל מנהגי היהודים, שורש פורה ראש ולענה עוד נשאר בקרבם מנהגיהם, אשר נהגו לפני כן ולא חדלו מלהקריב לאלילי אבותיהם ולנסך יין על עצביהם. — ועתה הראו אחי, כי מעת ההיא והלאה אמונת בני הגוים במשיח לא היתה עוד מווקקה ומצורפת מסיניה הרבים, ועבודת־אלילים הרבה שכנה עוד בלבבם ובקדקדם, והרועים אשר באו אח"כ לרעות את קהלות בני הגוים אלה, השחיתו עוד כרם ד' צבאות עוד יותר ויעלו עליו שמיר ושית. — אחרי מות המבשרים והשליחים, מוריד־דת־המשיח היו כולם מזרע ישראל, בערך משך מאה שנה. ויהי דבר ד' יוצא מירושלים הולך וסובב כל הארצות הקרובות והרחוקות, עד דוסי, ולכן עד קץ מאה וחמשים שנה לשנות־ישועה היו כל המשיחיים כולם, יהודים, יונים, מצרים וכשדים, מקדשים את יום השביעי בשבוע למנוחת השבת וחק הגוים אשר לא ירעו את אלהי ישראל ולא הבירו עוד אמונת משיחו, גואל ישראל, הם שבתו איש איש יום אחר. ויום הראשון הי' מבובד ביותר בעיני עמים רבים, כי אותו הקדישו לכבוד נוגה־השמש (ועד היום הזה עמים רבים לועזים קוראים את היום הראשון בשבוע על שם השמש, כמו Sunday, Sonntag וכו'). גם זאת נודעה, ובספרי חכמי העמים כתובה, אשר הגוים המשיחיים, כשדיים, כינים ומצריים וכו' בשלש מאות־השנים הראשונות לשנות־המשיח, אחזו בכל תוקף רוחם ובכל־לבבם ביום השביעי ויהי להם ליום מנוחתם. ורק על העמים בני משפחות היונים והרומים עברה רות, בתחלת המחצה השנית לשנות המאה השניה, להמיר את היום השביעי ביום אחר, כי מורים תיעים התעו אותם. — הראשון מהתועים הי' יוסט־נוס (במאה והמשים לשנות ישועה) החליף את השבת ביום אחר ויצדיק מעשהו זה בדרשה שהמציאוה עשתנותיו ויאמר: יען ביום הראשון הבדיל ד' בין האור ובין החשך ואת הארץ ברא בו לכן יהי' זה קודש לבני אדם וביום השביעי יבש והנה חשך. דיוניסיום ומילימו נשענו אל שתי המלות „יום־האדון" הכתובות בתוך יוחנן (א': י'). אירניום (במאה וששים ושבע) מוכיר אשר ביסיו מחו הכשיחיים, בני־הגוים, את יום השביעי מעל ספרם והי' כזה יום מחר גדול יתר מאוד. — וכאשר נפלה לארץ תפארת ישראל ועם־יהודה

ירד מטה מטה יום, כי לא הי' לא מלך ולא כהן לו, לא מקדש ולא אדמת אחוזה ועיי פורנם בארצות אחרות היו לבוז ולחרפה בעיני הגוים, אשר בצלם חסיו, או הריטו המשיחיים, אשר לא מזרע יעקב יצאו, בגאון ראשם, וכהניהם גם הם לבשו אדרת הגאוה וינעו בראשם לאמור, האם בחוקי היהודים השפלים נלך, האם כמצותם נעבוד את משיחנו, האם נחוג מועדם חדשם ושפתם מבלי לכסות פניני כלמות? ומה יאמרו העמים שכנינו עלינו? הלא ,יהודים' יכנו אותנו, וחרף יחרפונו, מבלעדי זאת ירד בראשית המאה הרביעית מסך עב וגבוה להבדיל בין המאמינים היהודים ובין בני הגוים המאמינים, יען אלה האחרונים הפכו הדת היקרה, דת־ישוע המשיח, לדת עקש ופתלתול, כי הביאו אל קודש־הבשורה פגימה כל פגול ומטמא. בעת ההיא נתק חבל האחדות לשנים, היהודים המאמינים התפרדו מבני הגוים המאמינים, הפכו עורף להם ולא פנים, וישובו למוריהם הפרושים ובני הגוים פצחו על שתי הסעיפים ומהר־הויתים רקדו באילים להר אולמפום רצוא ושוב. ותהי מאז חכמת המסכנים בזויה בעיני־הגוים והשבת ויתר הני־העם השמוי והדל נחשבו משפון לאבל. ובשנת שלש מאות ועשרים כשבת המלך קנסטנטין על כסא המלוכה העביר קול בכל מלכותו לנוח ביום־השמש (היום הראשון לשבוע) מכל עבודה.—גם קירילום ואוגוסטינוס (שיש לשנות המשיח) צוו להלל את היום השביעי ויתירו לאכול כל בשר טרפה. וכן הי, איגוסטינוס פותר: ,היום השביעי היא שבת ליהודים למנוחת גופם אך המאמינים בישוע רוחניים הם וביום הראשון ינוחו מנוחה רוחנית וכו'. וכן בטל קריסוסטומוס (ת' לשנות ישועה) את השבת והצומות ויהן טעם לדבריו לאמור: ,אם נשבות ביום השביעי, הלא ליהודים הי' נהי' ואז עלינו גם למול את בנינו ולשמור כל תורת משה'. באספת הכהנים והמורים בלודקיא (כחצות המאה הרביעית) גזרו לעשות מלאכה ביום השביעי, למען לא יהיו המשיחים בעיני רואיהם כמהיהדים. באספה שהיתה בקנסטנטינופול (שיל לשנות המשיח) ובאספה בכלציד (ארבע מאות ושלשים) ובאספה באפסוס (ארבע מאות ושמנים) המציאו מסורה חדשה, כאלו צוו המבשרים ביפא ושאול לנוח כפלים לתושי', ביום השביעי לטובת הגוף וביום הראשון להחיות את הרוח. אך כהנים רבים מאסו במסורה זו, לא הקשיבו למוסר אבותם ויעשו היום השביעי לחול וליום־מלאכה וביום א' שבתו.— והאחרון הוא לוטהר גם הוא למד דעת, אשר־היום השביעי אהוא ליהודים לברם אות זכרון צאתם מארץ מצרים ולא ליתר הגוים.

קולות רבים כאלה שאנו בקרב המועדים ואשר גורו הוא זר והפכפך. ברור לנו שאבות־קהלות בני־הגוים שוא נחלו לקהלותיהם, תורה הפוכה, בענין יום השבת. אלה מאהבת נעורים אשר היתה בלבם אל אלילי אבותיהם, לעברם כמלפנים ברב או במעט, ואלה מבושה נבאשה, מאשר יראו פן יאמרו שכניהם אשר הטירו דתם בדת היהודים. וכולם שגו תעו מני דרך ויעשו את יום־השמש לפסל זיובחו לכבודו את יום השבת לקרבן, זה היום אשר לסגולה הוא לאלהי אמת ולמשיחו.

ועתה מה עלינו היהודים המשיחיים לעשות על אודות השבת? האם נלך בדרך אתם להשליך את היום השביעי אחרי גוינו ותמורתו תהי' קודש לנו? האם לא באה העת להשיב ליום השביעי את עטרתו ולבנות אותו, כתבנית אשר ראינו בשתי־פרויות־התורה? הנוכל עוד לחלל יום, אשר בו שקט וירגע אבינו שבשמים אחרי כלות מלאכתו? לא אחי! אל נא תהי הרעה הזאת בישראל, נעובה נא את יום השמש, כי לא זאת המנוחה, ונכוננה נא את יום האדון ד', הוא יום־השביעי, למצוא בו מרגוע לגו ונפש, ולא אנחנו בני לברנו נקשרנו בעבותות התורה אל השבת הזאת, כי כל המאמינים בישוע, גם אלה אשר מצור הגוים האחרים היצבו, נקראים לקדש את יום השבת, שבת היהודים, כי פי ד' דבר ביד נביאו ישעיהו, ובני נכר הנלוים אל ד' לשרתו וכו' כל שומר שבת מחללו וכו' וכו' והביאותים אל הר קדשי (נ"ו: ו' ז') הן רבים מהם נזורו אחור וילכו בדרך תועה אל יום השמש, אך גם מהם בחר ד' פליטים ושרידים החרדים על יום השבת, בקשו אותם באמיריקא, אנגליי וכו' *) ואם תמצאום, הגידו להם, שחולי שבת־שבתון אתם וכי בכל השק נפשכם תתפוצו לכבד את יום האדון ד' צבאות בסקהלותיכם. ואם ראשיתכם מצער תהי' הלא תשגה מאוד באחריתה, הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום, כי אב לבנים יודיע אמתו.

*) בני־הגיים השובתים בשביעי באנגליי לא רבים הם בדור הזה, אך לפני זה ג' מאות שנה כאשר רוח עברה על כנסת־המשיח והטהרה כחלאת תירוש שוא, אשר טפלו עליי כהני רשע ודון, או קטו אנשים צדיקים באנגליי להשיב קדושת־שבת אל היום השביעי, כי זה היום אשר ברכו ד', וכנסיית מקדשי שביעי באמיריקא (ע' אלף וכעלה) צאצאיהם הנן. (המ"ל)

JACOB H. SCHIFF FUND

אחי הקורא!

הספר הקטון הזה, אשר עיניך רואות פה, הוא מעשי ידי איש זקן זה שקנה חכמה, הורה ודעת אמת. עברי הוא, אחינו יהודה, את אלהי שמים הוא ירא ואת המשיח ישוע נאמנה רוחו, וגם בן נאמן הוא לעמו, עם־יהודה. ועוד בחדש השון שנת תרכ״ט, עת כל בנ״י בדור הזה היו יושבים שלוים שקטים ושאננים בתוך העמים וציון וירושלים לא העלו על לבם כ״א בעת־התפלה, הי׳ אחינו יהודה יושב בעיר סטראסבירג וכותב ספר בשפת ארץ פרנקי׳ *) ובו מבקש הוא מאת התכמים ואנשי יושר שבעמים לעמוד לימין ישראל ולעזור להקים את לאום יהודה על כנו. גם אל זאת היתה נפשו נשואה: לראות בנ״י, תלמידי ישוע, עודם הולכים בדרך עִמָּם וְשָׁם־יהודה יהי׳ תוחם־תכנית להם. ומאת תשוקתו זאת היתה נסבה, אשר בשנת תרנ״ב כרתנו ברית־אחים, ברית אהבה, אשר לא תופר, ויהי גם יהודה אחינו לאיש־חיל בצבא־שומרי תורת משה ועדות ישוע, ופרי עשתנותיו הנה לפניך.— להשיב ליום השביעי בשבוע את עטרתו, זאת היא שאלתו, ולקדש את יום השבת, אשר ד׳ קדשו, זאת היא בקשתו. כי זאת רעה רבה היא בדורותינו. רוב־בניי, בני עמנו, ביום היותם לתלמידי־ישוע העבירו קדושה היום השביעי אל היום הראשון בשבוע, מבלי דעת, אשר דרך הועה הם הולכים. ויש גם רבים אשר אזרו כח וספרים כתבו להצדיק מעשי אחביי שהיו לתלמידי ישוע בחגגם שבת ובועד, אשר קבעה כנסת־המשיח הכנוסה מבין־העמים ולא הימים אשר שָׂם משה רע״ה לפנינו ואשר חז״ל מורינו קדשום. נפשי דאבה מאז לראות אחי הועים בדרך ואין משיבם, ולכן הקימותי ספר־עתי בישראל ושמו „העדות, עדות־לישראלי להיות לכלי הפץ לשומרי תורת משה ועדות ישוע. בסה״ע הזה תראה, אחי הקורא, את חפצי ותפץ הסופר יהודה אחינו, חפצנו להקים כנסת־המשיח כנוסה מבין בנ״י, קהלה, אשר כל אנשיה יהיו בני יהודה שומרי התורה ותלמידי ישוע־המשיח, עדה כערת־התלמידים החסידים הראשונים, אשר בה היו השליחים כיפא ושאול הטרסי וכו׳. — ואם ימצא הספר הקטון הזה חן בעיניך ישמח לב הסופר וגם לב אחיך באמת איש המשית, ידידי בן אהרן, המצליח.

*) Du Rétablissement de la Nationalitè juive, Strassburg 1:68.

מחיר הספר הזה י״ר פרוטות (14 Heller)

Adresse: Ch. Th. Lucky, Stanislau, Colonie Knihinin.

חדשות במחנה עברים ת״י*)

עברים תלמידי ישוע, שחוברו יחדיו לתפלה ותחנה, (עת״י שיל״ו), לא רבו בעיר בודאפעסט, בירת ממלכת הונגרי׳. רבים הם בנ״י, אשר נספחו על קהלת מקדשי־שֵׁם־ישוע בארץ הונגרי׳, וחדשים לבקרים באים יוח ישראל, גברים גם נשים וטף, להסתפח בכנסת הכנוסה מבין העמים [1]). אך כאשר יִפָּתֵחַ בספרי־פקודי־קהלת המשיח, כן יהיו בעיניהם כמו לא היו בנ״י מעולם. ע״ז דוה לִבִּי־עברי ת״י, אשר נאמנה רוחו [2]) —. והנה עהה, תליית, התעוררו אחים אחדים בעיר ההיא וייסדו אגודת „עת״י שיל״ו״ גם שם. ישאו האחים ברכה ושלום מאת ד׳ וצדקה מאלהי ישענו. — מעשה האגודה יהי׳ להתאסף בכל שבת ושבת לשאת רנה ותפלה יחדיו ולדרוש בכתובים את מה ד׳ דובר אלינו [3])—. מספר חברי־האגודה הזאת קטון הוא ודל. ז׳ הם במספר. אך ז׳ הוא מספר־קודש, ואות הוא אשר ד׳ יהי׳ עזר־החברים ומגנם, ואנשי קודש יהיו, וכמו ז׳ הנרות במנורת־הקודש יאירו. החברים הם אחינו פ׳ גאַרדאַן, יצחק יששכר ממשפחת אכם, ואהרן פ. צאהנשטעכער וב״ב. כה יתן ד׳ ובה יוסיף עליהם יום יום. משמרת המזכיר באגודה הזאת על אחינו גאַרדאַן. וכל בן־ישראל בעיר בודאפעסט, אשר הי׳ לתלמיד ישוע ולבו נאמן עוד לעמו, יסופה לאגודה הזאת, אם בי׳ חברי־האגודה יעידו עליו, אשר נאמנה רוחו את המשיח ואת עמו ישראל.—פ. גאַרדאַן יושב ברחוב נאַדי יאַנאָש 5. (Nagy Janos uteza N. 5) בעיר בודאפעסט.

אחינו הזקן יחיאל צבי אבין צוהי״ר היושב בעיר לפסיא (בארץ גרמני׳) ומרביץ תורה שם לפני אוהבי עם ישראל, הוי״ל ספר חדש, והוא „באור לספרי מרקוס ולוקס״. הספר הזה הוא החלק השני מספרו הגדול, ספר „הבאור לכל ספרי הברית־החדשה״ אשר אתו בכתי״ עור. החלק הראשון „באור לספר מַתָּי״ יי״ל לפני זה כמה שנים. ועתה עשה

*) מאשר החדשות האלה לא באו לאוני בטרם שסדרתי את כת״י בעבור החוברת הזאת, הנני מפנה פה מקום בעבורן.

[1]) מספר היוצאים מבית ישראל לחיות נספחים על בית העמים רב מאוד שנה כשנה ולא רק מהתסון, כי גם מהמשפחות המיוחשות בישראל יצאו בנים ובנות אין מספר, ואשמת מי־הוא? — [2]) זאת היתה הסבה, אשר ר׳ יצחק ליכטענשטיין, שהי׳ רב בקהק״ד מאַסיוֹ־סעלע ואנפי׳, יצא בקול גדול ויצעק יצחק על כל הצרה הזאת. גם הראה, אשר אין דרך אחרת להציל את עמנו מהתבולל בעמים האחרים כ״א בכרעינו ברכים לפני ישוע המשיח בבתי הכנסיות אשר לנו. אך לא רבים חכמו להבין את דעתו.

[3]) בכתבי הקודש הם הגוים, בדברי הנביאים ותוויי״ה ובדברי המבשרים והשליחים.

החכם נ. דאלמאן המורה־דעת־אלהים בבית־מדרש־כל הבמה בעיר לפסיא חסד עם הספר הזה ויויל הלק שני. — הסופר יהיאל צבי נושא הפלה ואובר. יואל ד׳ וַיִּמְצְאוּ חכמי לב אשר יעתיקו באורי זה ללשונות העמים וכו׳ ותגל נפשי באלהי׳ ואני הפלה: יואל ד׳ ומצא אחינו יהיאל צבי ברכה די הויל החלקים האחרים, כי רב טוב צפון בבאורים כאלה. — אי״ה בחוברות העתידות לבא, תהי׳ בקורת לספר הזה ולספרים אחרים. ד׳ יעזר לנו.

אחינו, חבר־אגודת ״עתי־שילוח״, ארנולד פראנק, סגיד וסויץ באלטאנא הסמוכה לעיר האמבורג, הויל ספר קטן ושמו Der Tempel der Wahrheit (היכל האמת), בספרו זה מעריך ערך כה״ק להיכל בנוי להלפיות, אשר כל גלי הים לא יהרסוהו. המהרסים יכותו וכתבי הקודש יעמדו לאורך ימים. — כל החפץ בספר הקטן הזה ימצאהו בבית־הסופר. כל הכותב לכתבר וה עליו לכתוב על הלפָּה (אומשלאג בלעיז): Herrn Prediger A. Frank. Altona b. Hamburg Heinrichstr. 36.

אחינו, חבר־אגודת ״עתי־שילוח״, המבשר וכשמיע ישועה ח. ג. ליפשיטין, הויל ספר קטן, כתוב בשפת היהודים היושבים בארצות רוסי׳ ופולני׳ וכו׳. שם הספר הזה הוא ״דער אינציגע תכלית פון דעם לעבען (התכלית היחידה בחיינו). כל החפץ בספר הקטן הזה ימצאהו בבית המויל באנגלי׳ 33 Finsbury Squ. London, E.

THE EDUTH.

An occasional Paper.

Address:

CH. TH. LUCKY, Editor

STANISLAU
(Bahn)
Galizien, Austria.